BÉKÉSCSABAI
VÁROSFEJLESZTÉSI NONPROFIT KFT.

NYILVÁNOS ÜLÉS napirendje
A döntéshozatal **minősített többséget** igényel!

Tárgy: Békéscsaba és várostérsége Fenntartható Városfejlesztési Stratégiájának, valamint a TOP PLUSZ Városfejlesztési Programtervének a felülvizsgálata, a Digitális Akcióterv, a Zöld Átállási és Finanszírozási Keretrendszer és az Üzleti modell, finanszírozási terv elfogadása
Melléklet: 5 db

Előkészítő: Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.
Véleményező: Városüzemeltetési, Fejlesztési és Zöld Bizottság

Előterjesztés
Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzat Közgyűlésének 2026. szeptember 24. napján tartandó nyilvános ülésére

Tisztelt Közgyűlés!

A 2021-2027-es európai uniós ciklus fenntartható városfejlesztési forrásainak (ERFA rendelet 11. cikk) felhasználásához integrált területi, városi stratégiák készítése szükséges.

Fenntartható Városfejlesztési Stratégia, valamint a TOP PLUSZ Városfejlesztési Programterv felülvizsgálata

A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia (a továbbiakban: FVS) az Európai Unió elvárásait figyelembe vevő dokumentum, amelynek megtervezése és kidolgozása a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz (a továbbiakban: TOP Plusz) dokumentumban rögzített elvek mentén kiválasztásra kerülő városok, illetve várostérségek számára a 2021-2027-es uniós forrásfelhasználás feltétele.

Békéscsaba és térsége Fenntartható Városfejlesztési Stratégiája 2022-2027 (a továbbiakban: FVS) 2023. december 14-én került elfogadásra (338/2023. (XII. 14.) közgy. határozat).

Békéscsaba Megyei Jogú Város azon három város közé tartozik, amelyek FVS-üket nem kizárólag a településhatárokon belülre vonatkozóan készítik, hanem a Békéscsabai járás minden települését magában foglaló településegyüttesre.

Mind a megalapozó, mind pedig a stratégiai munkarészről elmondható, hogy a központi település mellett a szatellittelepülések helyzetével és fejlesztési szükségleteivel is foglalkozik; ebben két város (Csorvás, Újkígyós), egy nagyközség (Doboz) és öt község (Csabaszabadi, Gerendás, Kétsoprony, Szabadkígyós, Telekgerendás) tartozik.

Békéscsaba és térsége FVS-e az Irányító Hatóság (a továbbiakban: IH) által kiadott Módszertani Kézikönyv alapján került kidolgozásra.

Az FVS középtávra (2022-2027), teljes tervezéssel készült, azaz nem korlátozódik sem az önkormányzati hatáskörben megvalósítható beavatkozásokra, sem pedig a TOP Plusz forrásainak a felhasználására. A stratégiakészítés meghatározó elve a fenntarthatóság, amely magában foglalja a forráskombinációkon alapuló, pénzügyi fenntarthatóságot is, illetve a reziliens, zöld és digitális átmenetet szolgáló, várostérségben gondolkozó városfejlesztési gyakorlat kialakítását.

A Módszertani Kézikönyv is rögzíti, hogy a városoknak egyre inkább alkalmazkodniuk kell a folyamatosan változó gazdasági-technológiai környezethez, az éghajlatváltozás kihívásaihoz, a digitalizáció folyamataihoz, valamint váratlan külső veszélyhelyzethez; illetve kezelniük kell mindezen tényezők társadalomra gyakorolt hatásait. Békéscsaba és térsége jövőképe és középtávú stratégiája megfogalmazása során mindezeket szintén figyelembe vette, fontos szempontként kezelve az alkalmazkodóképesség javítását.

Ennek megfelelően az alábbi dimenziók szerinti stratégiai tervezési megközelítés került alkalmazásra, amelyek egyaránt megjelennek a helyzetértékelés, a stratégiai fejezet célrendszere, és a cselekvési és finanszírozási terv, valamint a monitoring rendszer kidolgozása során:

Horizontális/ernyő megközelítésben: reziliens, rugalmasan alkalmazkodóképes város.

Öt fő tematikus dimenzió szerint:

- Prosperáló város – helyi gazdaságfejlesztési célok, befektetésösztönzés, innováció,
- Zöldülő város – zöld átállás megvalósítása egy zöldebb, klímasemlegesebb, klímaváltozáshoz alkalmazkodó várostérség érdekében
- Digitális város – digitális átállás megvalósítása a városi társadalom bevonásával,
- Megtartó város – társadalmi befogadás és közösségfejlesztés – népességmegtartás,
- Kiszolgáló város – épített és művi környezet, fenntartható területhasználat.

Az FVS egy olyan korszerű, dinamikus, élő dokumentum, amely egyaránt reflektál Békéscsaba és térsége meghatározó belső folyamataira, problémáira és a folyamatosan változó külső környezetre, amelyhez igazodva, szükséges alapelvként kezeli az alkalmazkodóképesség, a reziliencia erősítését.

Az FVS felülvizsgálata döntő részben a 2. Megalapozó munkarész központi forrásból elérhető adat- és információtartalmának frissítését, valamint a 2022. évben lezajlott népszámlálás részletes, települési szintű eredményeinek ismertetését és értékelését foglalja magában. Mindezek alapján megújult a helyzetértékelő, valamint a kockázatokat és lehetőségeket vizsgáló munkarész, valamint a szükséges esetekben aktualizálásra került a város irányítási és működési modelljének részletezése, továbbá melléklet formájában az FVS részét képező Antiszegregációs terv – utóbbit hangsúlyosan befolyásolták a legutóbbi népszámlálás szegregátumokra és veszélyeztetett területekre vonatkozó kimutatásai.

Az elmúlt évekből származó adatok és információk a stratégiai munkarészt csupán kis mértékben befolyásolták, ugyanis nem voltak érzékelhetők olyan változások, amelyek a jövőkép vagy a célrendszer újrastrukturálását, esetleg a cselekvési és finanszírozási tervek módosítását tették volna szükségessé. Az intézményi változások lekövetése ugyanakkor minden releváns dokumentumrészben megtörtént.

Az FVS-ben meghatározott célrendszerre és beavatkozási területekre alapozva készült el a TOP Plusz Városfejlesztési Programterv (a továbbiakban: TVP).

Az előírások és az iránymutatások alapján a melléklet szerint elkészült Békéscsaba és térsége TOP Plusz Városfejlesztési Programtervének módosítása. A korábbi változathoz képest a módosítások sárga háttérszínnel lettek jelölve.

Digitális Akcióterv

„A Békéscsaba Megyei Jogú Város és várostérsége fenntartható városfejlesztési stratégiáinak elkészítése" tárgyú, TOP_PLUSZ-1.3.1-21-BS1-2022-00002 azonosítószámú projekt keretében – többek között – el kell készíteni a digitális akciótervet.

A digitális átállás a digitális technológia alkalmazása által okozott változást jelenti a társadalom minden működési területén. A települések esetében elsősorban a közszolgáltatások hatékonyabbá tételére és a digitális átállással kapcsolatos ismeretek és tapasztalatok megszerzésére, adaptálására, majd megosztására szükséges kiemelt figyelmet fordítani.

Az FVS Cselekvési terv részét képezi a digitális átállás menetrend, amely ismerteti az előzetes, digitalizációval összefüggő vizsgálati eredményeket, valamint megjelöli az aktuális digitalizációs célokat is.

Az FVS módszertana előre vetítette a Digitális Átállás Akcióterv (a továbbiakban: DiA) elkészítésének szükségességét. A digitális átállás előkészítési és megvalósítási szakaszból áll, de ugyanúgy ciklikus rendszerű, mint az FVS stratégiai ciklusa. Békéscsaba korábban nem rendelkezett okos város stratégiával vagy egyéb digitális fejlesztéseket rendszerező alapdokumentummal. Az egész városra (és térségére) kiterjesztett digitális város / okos város / smart city fejlesztési szemlélet a legutóbbi időkig nem volt stratégiai fontosságú Békéscsabán. Ugyanakkor, a 2010-es években a városban elindultak a tudatosan előkészített szakági programra alapozott környezeti és mobilitási vonatkozású fejlesztések (főleg Modern Városok Program finanszírozás), ahol az adatalapú integrált menedzsment rendszerek létrehozása és működtetése a cél.

A megalapozó munkarészekben a DiA elsőként az általános digitalizációs háttérfeltételeket tárgyalja, majd pedig a városi működés öt területét (kormányzás, gazdaság, mobilitás, környezet, életminőség/humán szolgáltatások) jellemző digitalizációs helyzetet elemzi és értékeli. A térségi szintű elemzések elsősorban a digitalizációs háttérfeltételek vonatkozásában jelennek meg a dokumentumban, mely értékelés egy, a térség önkormányzatai körében végzett kérdőíves felmérésen alapul.

A városi digitalizáció nem önmagáért zajló folyamat, hanem egyrészt elősegíti az egyes városi működési ágazatok (közvilágítás, megújulókra alapozott energiarendszerek) hatékonyabb működését, jelentős megtakarításokat eredményezve az önkormányzat és egyéb szereplők szintjén, másrészt komoly minőségi ugrást eredményezhet a lakossági szolgáltatások minőségének tekintetében. Az érintett szolgáltatáskör a hivatali ügyintézéstől a kulturális szolgáltatásokon át egészen a közlekedési, energetikai szolgáltatásokig terjed.

Zöld Átállási és Finanszírozási Keretrendszer

A Zöld Átállási és Finanszírozási Keretrendszer (a továbbiakban: ZÁF) nem csupán egy kötelező dokumentum, de lehetőség arra, hogy a város tudatosabban és hosszabb távon gondolkodjon a fenntartható fejlődésről, valamint a fejlesztések jövőbeni működtetéséről és finanszírozásáról.

Fontos hangsúlyozni, hogy a zöld átállás nem csak parkosítást vagy faültetést jelent. Ugyanúgy része minden olyan fejlesztés, amely hosszú távon élhetőbbé, fenntarthatóbbá és gazdaságosabban működtethetővé teszi a várost.

A zöld átállás tehát nem különálló, egymástól független beruházások sora, hanem egymásra épülő fejlesztések és működési rendszerek hálója. A ZÁF célja ezért nem egy egyszerű „zöld projektlista" összeállítása, hanem annak közös átgondolása, hogy a város miként tud alkalmazkodni a klímaváltozás, az energiaárak változása és az egyre erősebben megjelenő fenntarthatósági elvárások kihívásaihoz.

A dokumentum alapvetően gyakorlati szemléletű: a Fenntartható Városfejlesztési Stratégiára épít, és ahhoz kapcsolódva rendezi közös keretbe a zöld átállási, finanszírozási és működtetési szempontokat. Emellett kapcsolódik a Digitális Átállás Akciótervhez és az Üzleti modellhez is. A cél nem egy új stratégia létrehozása, hanem annak elősegítése, hogy a különböző energetikai, vízgazdálkodási vagy digitális fejlesztések egymást erősítve járuljanak hozzá egy fenntarthatóbb és ellenállóbb városi működéshez.

A ZÁF egyik fontos eleme, hogy a fejlesztések mögé világos célrendszer és mérhető hatáslogika kerüljön. Minimumszinten meg kell jeleníteni az összvárosi ÜHG-kibocsátáscsökkentési célt, de a város adottságaitól függően indokolt lehet klímaadaptációs, vízmegtartási, energiahatékonysági, zöldfelületi, körforgásos vagy biodiverzitási célok megfogalmazása is. Ez lényeges, mert a város nemcsak kibocsátó, hanem a klímaváltozás hatásainak is kitett rendszer. A ZÁF feladata, hogy a helyi kihívásokra célzott, projektalapú válaszokat adjon.

A ZÁF egyik legfontosabb eleme, hogy a fejlesztéseket nemcsak műszaki, hanem működtetési és finanszírozási oldalról is vizsgálja. Egyre több hazai és uniós támogatási rendszer, finanszírozási konstrukció vár el mérhető környezeti és fenntarthatósági eredményeket. A ZÁF egyik fő célja a város fokozatos felkészítése az egyre inkább adat- és indikátoralapú fejlesztési és finanszírozási környezetre.

A ZÁF-ok szerepe jelentős a 2028–2034-es programozási időszak előkészítésében.

Üzleti modell és finanszírozási terv

Az FVS Üzleti modell és finanszírozási terv egy strukturált, gyakorlati eszközrendszer, amely a városfejlesztési projektek pénzügyi, szervezeti és működési megalapozását segíti elő, biztosítva azok hosszú távú fenntarthatóságát. Míg maga az FVS a város, illetve várostérség jövőképét és átfogó fejlesztési irányait határozza meg, addig az üzleti modell arra ad választ, hogy ezek a célok a gyakorlatban, a mindennapi működés szintjén hogyan valósíthatók meg.
Az üzleti modell a lehetséges pénzügyi nyereségesség mellett integrálja a társadalmi jólét növelését és a környezeti fenntarthatóságot is.

Az üzleti modell kialakításához alapvető kiinduló elemként szolgál az elkövetkező időszakban (rövid és középtávon) megvalósítani tervezett település- és térségfejlesztési elképzelések, projektötletek számba vétele. Ez egyfelől a jelenleg már támogatással rendelkező, de még nem megvalósult projekteket jelenti, emellett meg kell jeleníteni a 2028-2034-es EU-s pénzügyi időszakra tervezett infrastrukturális és szoft beavatkozásokat egyaránt

A fenti dokumentumok az iránymutatások és a módszertani útmutatók alapján elkészültek.

A Városüzemeltetési, Fejlesztési és Zöld Bizottság tárgyalja az előterjesztést, a bizottsági ülés jegyzőkönyvi kivonata a közgyűlésen kerül ismertetésre.

A döntés végrehajtásában közreműködő gazdasági társaság: Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.

Kérem a Tisztelt Közgyűlést, hogy a határozati javaslat alapján hozza meg döntését.

HATÁROZATI JAVASLAT:

Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzat Közgyűlése megismerte és elfogadja jelen határozat 1-5. mellékletében foglaltak szerint Békéscsaba és várostérsége Fenntartható Városfejlesztési Stratégiájának, valamint a TOP PLUSZ Városfejlesztési Programtervének a felülvizsgálatát, a Digitális Akciótervet, a Zöld Átállási és Finanszírozási Keretrendszert és az Üzleti modell, finanszírozási tervet.

Felelős: Szarvas Péter polgármester
dr. Sódar Anita ügyvezető
Határidő: 2026. szeptember 30.

Békéscsaba, 2026. szeptember 9.

dr. Sódar Anita
ügyvezető

Ellenjegyzés:
jogi: .....
pénzügyi: .....

Széchenyi Terv Plusz Építsük együtt Magyarországot!

MAGYARORSZÁG KORMÁNYA

Az Európai Unió társfinanszírozásával

Békéscsaba és térsége

Fenntartható Városfejlesztési Stratégiája

2022-2027

HBH Stratégia és Fejlesztés Kft.
Cím: 1022 Budapest, Bimbó út 7. 3. em.
Tel: +36-20-217-0891
E-mail: info@hbhe.hu
Honlap: www.hbhe.hu

Tartalomjegyzék

Vezetői összefoglaló ... 7
Bevezetés, tervezési keretek ... 7
Az FVS felépítése és az egyes fejezetek kidolgozása során alkalmazott módszertan ... 9
1 A partnerségi folyamat ismertetése az FVS tervezés időszakára vonatkozóan ... 13
1.1 Partnerek definiálása ... 13
1.2 Partnerségi akciók és azok tartalma ... 15
1.2.1 A partnerségi folyamat során alkalmazott módszerek ... 15
1.2.2 A térségi szereplők bevonásának módszerei ... 18
1.3 Partnerségi akciók ütemezése a tervezési folyamatban ... 19
2 Megalapozó munkarész: Helyzetfeltárás és helyzet-értékelés ... 21
2.1 Helyzetfeltárás ... 21
2.1.1 Településhálózati összefüggések, a település helye a településhálózatban, térségi kapcsolatok ... 22
2.1.2 A területfejlesztési dokumentumokkal való összefüggések vizsgálata ... 28
2.1.3 A területrendezési tervekkel való összefüggések vizsgálata ... 33
2.1.4 A szomszédos települések hatályos településszerkezeti terveinek – az adott település fejlesztését befolyásoló – vonatkozó megállapításai ... 40
2.1.5 A település társadalma ... 44
2.1.6 A település humán infrastruktúrája ... 61
2.1.7 A település gazdasága ... 82
2.1.8 Az Az önkormányzat gazdálkodása, a településfejlesztés eszköz- és intézményrendszere ... 100
2.1.9 Településüzemeltetési szolgáltatások, okos város települési szolgáltatások ... 113
2.1.10 Zöldfelületi rendszer vizsgálata ... 120
2.1.11 Közlekedés ... 128
2.1.12 Közművesítés ... 141
2.1.13 Környezetvédelem (és településüzemeltetés) ... 155
2.1.14 Városi klíma ... 174
2.2 Területi lehatárolás ... 183
2.3 Helyzetértékelés, szintézis ... 187
2.3.1 Prosperáló várostérség ... 188
2.3.2 Zöldülő várostérség ... 194
2.3.3 Digitális város ... 198

2.3.4 Megtartó város ... 200
2.3.5 Kiszolgáló város ... 205
2.4 A város irányítási és működési modellje ... 210
2.4.1 Irányítási modell ... 212
2.4.2 Működési modell ... 218
2.4.3 Várostérségi koordináció ... 223
2.5 Kockázatok és lehetőségek értékelése ... 225
2.5.1 Prosperáló város ... 225
2.5.2 Zöldülő város ... 232
2.5.3 Digitális város ... 236
2.5.4 Megtartó város ... 241
2.5.5 Kiszolgáló város ... 244
3 Stratégiai munkarész ... 247
3.1 Forgatókönyv-elemzés ... 247
3.1.1 Standard forgatókönyv ... 248
3.1.2 Adaptív forgatókönyv ... 251
3.2 Jövőkép ... 255
3.3 A stratégia célrendszere ... 255
3.3.1 A részcélok és a hozzájuk kapcsolódó dimenziók bemutatása ... 257
3.3.2 A stratégiai célok és részcélok területi vonatkozásai ... 259
3.4 A reziliens város a stratégiai célrendszerben ... 262
3.4.1 Prosperáló város ... 262
3.4.2 Zöldülő város ... 263
3.4.3 Digitális város ... 264
3.4.4 Megtartó város ... 265
3.4.5 Kiszolgáló város ... 267
3.5 A stratégia összhangja más stratégiákkal ... 267
3.5.1 Békés Megyei Integrált Területi Program 2021-2027 ... 268
3.5.2 Békés Megye Klímastratégiája ... 272
3.5.3 Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030 ... 274
3.5.4 Békéscsaba Integrált Településfejlesztési Stratégiája (2018) ... 274
3.5.5 Békéscsaba MJV Fenntartható Energia- és Klímaakcióterve (SECAP), (2021) ... 278
3.5.6 Klímatudatosság erősítése Békéscsabán, Klímastratégia (2021) ... 279
4 Monitoring, kontrolling, indikátorok ... 281

4.1 FVS monitoring rendszere, nyomon követés a tervezés és végrehajtás során 281
4.2 Az FVS-hez kapcsolódó indikátorok és azok mérési módszertana 284
4.3 A beavatkozásokra vonatkozó adatok gyűjtésének és kezelésének helyi módszertana 287
5 Az irányítási és működési modell 289
5.1 A városirányítási modell indokolt módosításai 289
5.1.1 Az átfogó városirányítási rendszer változásai 290
5.1.2 A térségi koordináció mechanizmusainak változásai 291
5.1.3 Részvételi akciók a stratégiai ciklus végrehajtási szakaszában 293
5.2 A városi működési modellt érintő tervezett változtatások 298
6 Cselekvési terv 302
6.1 Intézkedések és beavatkozási területek rendszerezése 303
6.2 Az akcióterületek kijelölése, a kijelölés és a lehatárolás indoklása 305
6.3 Városi szintű beavatkozási területek részletezése 307
6.3.1 Stratégiai célkitűzéseket támogató egyedi beavatkozások 307
6.3.2 Stratégiai célkitűzéseket támogató nagyobb városi területekre kiterjedő beavatkozások 327
6.3.3 Stratégiai célkitűzéseket támogató, átfogó szervezeti rendszerként működő stratégiai keretrendszerek (hálózatos, vonalas fejlesztések) 328
6.4 Várostérségi szintű beavatkozási területek részletezése 332
6.5 Stratégia együttműködési menetrendek (zöld és digitális átállást elősegítő célok és intézkedések, opcionálisan innovációs menetrend) 335
6.5.1 Zöld átállás menetrend 335
6.5.2 Digitális átállás menetrend 346
7 Finanszírozási terv 362
7.1 Elérhető és bevonható források számbavétele 362
7.1.1 Aktorok, meghatározó szereplők 362
7.1.2 Kitekintés 364
7.1.3 Egyéb kötöttségek és lehetőségek 365
7.2 Az üzleti modell bemutatása 366
7.2.1 Beavatkozások adatainak gyűjtése és ismertetése dimenziónként összegezve 366
7.2.2 A finanszírozási terv összefoglalója 370
7.3 Fenntartható üzemeltetés 370
7.4 Projektcsatorna fejlesztés intézményesítése 371
8 Mellékletek 372

8.1 Antiszegregációs Terv ... 372
8.2 A kérdőívek ... 421
8.2.1 A lakossági felmérés kérdései ... 423
8.2.2 Az intézményi felmérés kérdései ... 431
8.2.3 A gazdasági felmérés kérdései ... 438
8.2.4 A civil és egyházi felmérés kérdései ... 443
8.3 Finanszírozási terv beavatkozásonként ... 444
8.3.1 Prosperáló dimenzió ... 444
8.3.2 Zöldülő dimenzió ... 448
8.3.3 Digitális dimenzió ... 450
8.3.4 Megtartó dimenzió ... 451
8.3.5 Kiszolgáló dimenzió ... 455
8.4 Békéscsaba működési térképe ... 456
8.5 A megalapozó munkarész mellékletei ... 457
8.5.1 A település humán infrastruktúrája c. helyzetfeltáró alfejezet mellékletei ... 457
8.5.2 Közlekedés c. helyzetfeltáró alfejezet mellékletei ... 478
8.5.3 Közművesítés c. alfejezet mellékletei ... 480
8.5.4 A zöldfelületi rendszer vizsgálata c. helyzetfeltáró alfejezet mellékletei ... 482
8.6 Térségi Fejlesztési Bizottság SzMSz ... 486
8.6.1 A Dokumentum háttere ... 487
8.6.2 A Településegyüttes Fejlesztési Bizottság ... 487
8.6.3 A bizottság ülések ... 487
8.6.4 Településegyüttes Fejlesztési Bizottság koordinátorának feladatai ... 488
8.6.5 Békéscsaba MJV (képviselőjének) feladatai ... 488
8.6.6 Szatellittelepülések (képviselőinek) feladatai ... 489
8.6.7 Melléklet ... 489

Vezetői összefoglaló

Bevezetés, tervezési keretek

A 2021-2027-es európai uniós ciklus fenntartható városfejlesztési forrásainak (ERFA rendelet 11. cikk) felhasználásához integrált területi, városi stratégiák készítése szükséges. A megelőző, 2014-2020-as programozási időszak elején készült, majd 2018-ban felülvizsgált, jelenleg is hatályos Békéscsaba Megyei Jogú Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája (ITS) fontos eszköz az integrált szemléletű fejlesztések megtervezéséhez mind városi, mind városrészi szinten. Az eltelt időszakban azonban jelentős változások történtek a gazdasági-társadalmi környezetben, és az Európai Unió szakpolitikai megközelítései sok tekintetben részletesebbé váltak – főként klímaügyi/zöld és digitális területeken. Ennek megfelelően a 2021-2027-es uniós ciklus előkészítéséhez az ITS dokumentumok módszertani és tartalmi felülvizsgálata vált szükségessé, hogy annak struktúrája és tartalma összhangba kerüljön a jelenleg érvényben levő európai és hazai szakpolitikai keretekkel.

A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia (FVS) és az Integrált Településfejlesztési Stratégia, valamint utód dokumentuma, a Településfejlesztési Terv elválik egymástól. Míg az ITS készítésének feltételrendszerét a 2024. szeptember 30-ig hatályban lévő 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet határozta meg, addig a településterv tartalmát, elkészítésének és elfogadásának rendjét a 419/2021. (VII. 15.) Korm. rendelet szabályozza. Az FVS az Európai Unió elvárásait figyelembe vevő dokumentum, melynek megtervezése és kidolgozása a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz (TOP Plusz) dokumentumban rögzített elvek mentén kiválasztásra kerülő városok, illetve várostérségek számára a 2021-2027-es uniós forrásfelhasználás feltétele. Békéscsaba MJV azon 3 város közé tartozik, melyek FVS-üket nem kizárólag a településhatárokon belülre vonatkozóan készítik, hanem a Békéscsabai járás minden települését magában foglaló településegyüttesre. Mind a megalapozó, mind pedig a stratégiai munkarészről elmondható, hogy a központi település mellett a szatellittelepülések helyzetével és fejlesztési szükségleteivel is foglalkozik; ebben két város (Csorvás, Újkígyós), egy nagyközség (Doboz) és öt község (Csabaszabadi, Gerendás, Kétsoprony, Szabadkígyós, Telekgerendás) tartozik. Békéscsaba és térsége FVS-e az Irányító Hatóság (IH) által kiadott Módszertani Kézikönyv alapján került kidolgozásra. Ez utóbbi dokumentum a vonatkozó, hatályos európai uniós rendeleteken, alapelveken, stratégiákon és módszertanokon alapul, illetve a 314/2012. (XI.8.) Kormányrendelettel való összhang biztosításával készült.

Jelen FVS középtávra (2022-2027), teljes tervezéssel készült, azaz nem korlátozódik sem az önkormányzati hatáskörben megvalósítható beavatkozásokra, sem pedig a TOP Plusz forrásainak a felhasználására. A stratégiakészítés meghatározó elve a fenntarthatóság, mely magában foglalja a forráskombinációkon alapuló, pénzügyi fenntarthatóságot is, illetve a reziliens, zöld és digitális átmenetet szolgáló, várostérségben gondolkozó városfejlesztési gyakorlat kialakítását.

Az FVS tervezése során Békéscsaba a város hatályos ITS-ének adaptációjából indult ki, és a Kézikönyv módszertana alapján felülvizsgálta, illetve újratervezte jövőképét, a 2022-2027-es időszak kihívásaira reflektáló, középtávú célrendszerét, cselekvési tervét – mindezt várostérségi szintre is kiterjesztve. Ugyanakkor a tervezés során figyelemmel volt arra, hogy biztosítsa az összhangot a különböző, kapcsolódó hatályos fejlesztési dokumentumokkal (a magasabb területi szintűekkel és a települési szintű ágazati stratégiákkal egyaránt); illetve arra is, hogy az FVS megalapozza a további, helyi vagy térségi szintű jövőbeni stratégiai dokumentumokat.

A Módszertani Kézikönyv is rögzíti, hogy a városoknak egyre inkább alkalmazkodniuk kell a folyamatosan változó gazdasági-technológiai környezethez, az éghajlatváltozás kihívásaihoz, a digitalizáció folyamataihoz, valamint 2020-tól egy világjárvány okozta, váratlan külső veszélyhelyzethez; illetve kezelniük kell mindezen tényezők társadalomra gyakorolt hatásait. Békéscsaba és térsége jövőképe és középtávú stratégiája megfogalmazása során mindezeket szintén figyelembe vette, fontos szempontként kezelve az alkalmazkodóképesség javítását.

Ennek megfelelően az alábbi dimenziók szerinti stratégiai tervezési megközelítés került alkalmazásra, melyek egyaránt megjelennek a helyzetértékelés, a stratégiai fejezet célrendszere, és a cselekvési és finanszírozási terv, valamint a monitoring rendszer kidolgozása során:

Horizontális/ernyő megközelítésben: reziliens, rugalmasan alkalmazkodóképes város;

Öt fő tematikus dimenzió szerint:

- Prosperáló város – helyi gazdaságfejlesztési célok, befektetésösztönzés, innováció;
- Zöldülő város – zöld átállás megvalósítása egy zöldebb, klímasemlegesebb, klímaváltozáshoz alkalmazkodó várostérség érdekében;
- Digitális város – digitális átállás megvalósítása a városi társadalom bevonásával;
- Megtartó város – társadalmi befogadás és közösségfejlesztés – népességmegtartás;
- Kiszolgáló város – épített és művi környezet, fenntartható területhasználat.

Az FVS egy olyan korszerű, dinamikus, élő dokumentum, mely egyaránt reflektál Békéscsaba és térsége meghatározó belső folyamataira, problémáira és a folyamatosan változó külső környezetre, melyhez igazodva, szükséges alapelvként kezeli az alkalmazkodóképesség, a reziliencia erősítését.

Az FVS módszertani alapját a stratégiai ciklus menedzsment adja, mely megközelítés támogatja az egyes fázisok egymásra hatását, összekapcsolását, és biztosítja a teljes folyamat visszacsatolását.

Az FVS-ben meghatározott célrendszerre és beavatkozási területekre alapozva készül a TOP Plusz Városfejlesztési Programterv (TVP). A Békés Vármegye[1] Önkormányzata, majd az IH által is jóváhagyott TVP-re Békéscsaba MJV és térsége a teljes programidőszakra kiterjedő együttműködési megállapodást kötött az IH-val, melynek része a várostérségre kiterjedő területi hatály, a forráskeret, a vállalt indikátor célok, az FVS 2025-ben végrehajtott felülvizsgálata, valamint a TVP keretében megvalósításra kerülő beruházások köre. A TVP-ben a településegyüttes számára rendelkezésre álló forráskeret legalább 25%-át a várostérség fejlesztésének céljára szükséges fordítani ún. térségi projektek végrehajtásával. Térségi projekt lehet:

- fizikailag a központi városban megvalósuló, jelentős térségi hatású projekt;
- a szatellittelepüléseket érintő hálózatos projekt, amely minimum két, de lehetőség szerint minél több településen eredményez pozitív változást az adott szolgáltatás minőségében;
- szatellit települések egyedi projektjei.

[1] Az Alaptörvény módosítása miatt 2023. január 1-től kezdődően a megyék neve (és a kapcsolódó fogalomhasználat) vármegyére változott, azonban a dokumentumcímek és a szó szerinti idézetek esetében továbbra is az elfogadáskori állapotnak megfelelő helyesírás alkalmazása érvényes – csakúgy, mint a változatlanul maradt intézménynevek esetében.

Az FVS felépítése és az egyes fejezetek kidolgozása során alkalmazott módszertan

Az FVS hét fő fejezetből és mellékletekből áll az alábbiak szerint:

1. A partnerségi folyamat ismertetése az FVS tervezési időszakára vonatkozóan

A partnerségi folyamat az FVS tervezése és majdani végrehajtása során különféle partnerségi részvételi akciók révén biztosított. Az FVS tervezési folyamatának egyes, konkrét partnerségi tevékenységei a stratégia-tervezés első lépéseként (2022-ben) kerültek kidolgozásra – figyelemmel a koronavírus járvány miatti hatályos hazai járványügyi veszélyhelyzeti előírásokra.

A partnerségi folyamat fő célja: a város és térsége igényeinek, szükségleteinek, problémáinak feltárása; a különböző érintetti körök (stakeholderek) fejlesztési ötleteinek, javaslatainak megismerése és összehangolása, aktív bevonása a teljes folyamatba. A partnerségi egyeztetés, együttműködés nem csak része, hanem kerete a tervezőmunkának. Az együttműködés a fenntartható településfejlesztés tervezési, megvalósítási és fenntartási szakaszaira is kiterjed. A különböző partnerek bevonása strukturáltan és hatékonyan történik, a célcsoporthoz illeszkedő kommunikációs csatornákon keresztül. A tervezést a Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft. koordinálta.

A partnerségi folyamatban az önkormányzati és egyéb, a városban működő közintézmények és a város működtetésében részt vevő cégek, egyéb helyi vállalkozások, érdekképviseleti szervek, egyházi, civil és nonprofit szervezetek, Békéscsaba lakossága, valamint a várostérség településének képviselői vettek részt. A partnerségi folyamat során jellemzően interaktív események valósultak meg: a résztvevők tájékoztatást kaptak, információt szolgáltattak és együtt gondolkodtak a tervezőkkel a helyzetfeltárás egyes témaköreihez és a stratégiaalkotáshoz kapcsolódóan egyaránt. Az alkalmazott módszerek között szerepel a véleményezési lehetőség Békéscsaba önkormányzatának honlapján, kérdőíves felmérések zajlottak, az egyéni és kiscsoportos interjúkat a Humán Közszolgáltatások Munkacsoport és a Gazdasági Munkacsoport interaktív workshopjai egészítették ki – a helyi érintettek széles körét lefedve. A térségi szereplők bevonása érdekében önálló Térségi Fejlesztési Bizottság is létrejött, melynek munkáját szintén a Békéscsabai Városfejlesztési Nkft. hangolta össze.

2. Megalapozó munkarész – Helyzetfeltárás és helyzetértékelés

A Megalapozó munkarész öt alfejezetet tartalmaz. A Kézikönyv módszertani útmutatásait pontosan követve készült a Helyzetfeltárás (2.1. alfejezet), mely 14 db tematikus alfejezetet foglal magában. A Kézikönyv 58. táblázata tartalmazza az FVS módszertan tartalmi követelményeit, mely rögzíti, hogy a „Helyzetfeltáró munkarész – Az FVS csupán a kulcstémaköröket várja el melyek a 314/2012-es Kormányrendelet 1.1., 1.2., 1.3., 1.4., 1.7., 1.8., 1.9., 1.10., 1.11., 1.13., 1.15., 1.16., 1.17., 1.20. tematikus alfejezetei." A többi (6 db), kulcstémakörnek nem minősülő alfejezetet (1.5., 1.6., 1.12., 1.14., 1.18., 1.19.), melyek a hatályos ITS 2014-20 Megalapozó vizsgálata c. dokumentumban szerepelnek, nem volt szükséges frissíteni. Terjedelmi okokból ezek nem is kerültek átemelésre az FVS helyzetfeltárásába. Az egyes témakörök vizsgálata során kiderült, hogy számos esetben nem történt érdemi változás az elmúlt években – ezen esetekben az előző EU-s ciklusban készült ITS, illetve annak Megalapozó dokumentuma által rögzített megállapításokat, vagy aktuális ágazati stratégiák főbb megállapításait emeltük át az FVS-be. A citált részek esetében lábjegyzetben hivatkozunk a

forrásdokumentumra, a hosszabb összefüggő átvételeket legtöbbször *dőlt szedéssel* is jeleztük – akkor is, amikor szerkesztési okokból sűrítettük az információtartalmat.

A 14 kulcstémakör esetében a helyzetfeltárás az IH által javasolt kulcsadatok, illetve az egyéb releváns adatok, információk beszerzése alapján került kidolgozásra. Az adatok, megállapítások fő forrása a KSH, a TeIR, önkormányzati és háttérintézményi vagy egyéb központi adatszolgáltatók, illetve éves szakmai beszámolók, háttértanulmányok, ágazati stratégiák voltak; illetve szakterületi interjúkból és kérdőíves vizsgálatok összesített eredményeiből táplálkoztak. Azok a kulcsadatok, melyeket az előbbi források egyikéből sem sikerült naprakészen frissíteni a 2022-es stratégiaalkotás alkalmával, a 2022 őszén megvalósuló népszámlálás településsoros adatainak ismeretében kerültek aktualizálásra az FVS 2025-ös felülvizsgálata során. Ekkor lehetővé vált a szegregációs mutatók felülvizsgálata, a szegregált és szegregációval veszélyeztetett tömbök újbóli meghatározása, ezzel releváns esetben az Antiszegregációs terv egyes beavatkozásainak vagy területi lehatárolásának korrigálása.

A leghosszabb terjedelmű Helyzetfeltáró részt követően a városi vonzáskörzet definiálása és lehatárolása történik meg, majd fentebb bemutatott öt tervezési dimenzió szerinti szintetizáló helyzetértékelés következik a Kézikönyv által előírt vizsgálati szempontoknak megfelelően. A fejezet értékeli továbbá a város fennálló irányítási és működési rendszerét, illetve feltérképezi és értékeli a főbb kockázatokat és lehetőségeket, melyeket a térségi jövőkép és stratégia megfogalmazása során figyelembe kell venni.

3. Stratégiai munkarész

A stratégiai fejezet dinamikus keretként működik és támogatja Békéscsaba és térsége jövőképének és célrendszerének meghatározását és szükség esetén felülvizsgálatát, kiigazítását. A fejezet bevezetőjében prognóziselemzésre került sor, ahol a feltárt főbb külső kockázatok alapján különböző forgatókönyvek kerültek meghatározásra, melyek a kidolgozás során adatokra, trendelemzésekre, prognózisokra támaszkodtak. Ennek során azt kellett végiggondolni, hogy mely feltételek mellett milyen fejlődési vonulat látszik reálisan megvalósíthatónak, illetőleg az adott körülmények változása esetén milyen módon, milyen eszközökkel tud a város és térsége reagálni. Két változat készült: a standard forgatókönyvben a külső hatások begyűrűzésével lehet számolni, melyre helyben csak korlátozottan lehet intézkedést hozni, míg az adaptív forgatókönyvben a külső hatások a helyzetfeltárás során feltárt trendekre a helyi alkalmazkodóképesség figyelembevételével fejtik ki hatásukat, vagyis a megvalósítani tervezett intézkedések semlegesítik, vagy legalábbis csökkentik a negatív hatásokat, vagy épp javítják a potenciális lehetőségek kihasználásának esélyét.

Az adaptív forgatókönyv végpontjaként megfogalmazódott az a jövőkép vagy vízió, mely a hosszú távú városfejlesztés célrendszerének kialakítása során az elérendő, vágyott állapotot jelenti. Ezt követően a jövőképre alapozva meghatározásra került a stratégia középtávú célrendszere, mely négy stratégiai cél és a megvalósulásukat támogató részcélok komplex rendszere, az ezeket átszövő horizontális célokkal (esélyegyenlőség, digitalizáció, városimázs) kiegészülve. A tematikus célrendszert egy célmátrixban ezek várostérségi összefüggései egészítik ki. A célrendszer kibontása a beavatkozási logikát mutatja be tematikus városi tervezési dimenziók mentén. A 3. fejezet az FVS és önkormányzati vagy magasabb területi szintű általános vagy ágazati stratégiák összhangjának bemutatásával zárul.

4. Monitoring, kontrolling, indikátorok

A 4. fejezet a középtávú stratégiai és részcélok megvalósításának nyomon követési rendszerét ismerteti. Az FVS élő, dinamikusan fejlődő dokumentumként az aktuális európai uniós fejlesztési ciklusra jelöli ki a stratégiát, ugyanakkor a rugalmas alkalmazkodóképesség elvének figyelembevételével a külső és belső változásokra reagálva adaptáció, módosítás is elképzelhető ekkora időtávban. Ennek érdekében az IH elvárása egy átlátható, transzparens nyomonkövetési rendszer kialakítása, mely az FVS monitoring rendszerét jelenti: azaz a stratégia megvalósításához kapcsolódó beavatkozások kitűzött és mérhető eredményét jelentő indikátorok körét, típusait, azok mérési módszertanát. Az FVS stratégiai célrendszeréhez illeszkedő, saját indikátorok alkalmazása mellett egységes központi indikátorok alkalmazása is elvárás a városi reziliencia és a tervezési dimenziók mentén elért eredmények mérésére; a beavatkozásokra vonatkozó adatok gyűjtésének és kezelésének módszertana és az adatgyűjtésért és -rendszerezésért felelős szervezeti egység meghatározása mellett.

5. Az irányítási és működési modell

Békéscsaba 2014-2020-as időszakban jellemző városfejlesztési, illetve -üzemeltetési irányítási és működési rendszerének bemutatása már a Megalapozó munkarészben megtörtént; az 5. fejezet azt vizsgálja, hogy a 2021-27-es ciklusban szükség van-e a korábbi irányítási és működési modell felülvizsgálatára, módosítására. Ennek részét képezi az FVS tervezésére, finanszírozására és lebonyolítására vonatkozó döntéshozatali mechanizmus és az érintett szereplők körének bemutatása; a térségi koordináció mechanizmusai és az együttműködési keretek ismertetése; valamint a stratégiában szereplő projektportfólió tervezésére, finanszírozására és lebonyolítására vonatkozó döntéshozatali mechanizmus és az érintett szereplők rögzítése.

6. Cselekvési terv

A fejezet a stratégiai célrendszer megvalósulását szolgáló cselekvési prioritások, intézkedések és konkrét beavatkozási területek rendszerezett bemutatását foglalja magában – a fejlesztési projekteknél magasabb absztrakciós szintet megcélozva (azok konkrét kialakítása már a végrehajtás feladata lesz). A Békéscsabán, illetve a szatellittelepüléseken megvalósítandó beavatkozásokról egyaránt elmondható, hogy egy részük egyedi beavatkozás, míg mások hálózatokba rendeződnek. A hálózatokat alkothatják vonalas infrastruktúra-elemek, míg más esetekben tematikus kapcsolat van az egyes fejlesztési elemek között. A szociális városrehabilitáció részeként akcióterületi szemléletű beavatkozás megvalósítása tervezett. Hatókörét tekintve a fejlesztések egy része kizárólag a beruházásnak helyszínt biztosító településre koncentrálódik, míg más esetekben térségi érintettségű/hatókörű rendszerekről beszélhetünk.

A cselekvési terv részét képezi a zöld és a digitális átállás menetrendjeinek kidolgozása, melyekre alapozva 2026-ig szükséges elkészíteni a részletes zöld finanszírozási keretrendszert, valamint a digitális átállás akciótervet.

7. Finanszírozási terv

A stratégia megvalósítását üzleti modell támasztja alá, melynek elsődleges szempontja a fejlesztések pénzügyi fenntarthatóságának a biztosítása. A fejezet ismerteti a lehetséges finanszírozási forrásokat és azok hozzárendelését a fejlesztésekhez, kitér a potenciális forráskombinációkra, a pénzügyi

fenntarthatóságra éppúgy, mint a gazdaságos és fenntartható üzemeltetés szempontjaira. Fontos kiemelni, hogy a stratégia teljes tervezéssel készült, így üzleti modellje és finanszírozási terve nem korlátozódik a TOP Plusz forrásaira, habár azok igen jelentős pillérét képezik a térségi fejlesztési elképzelések megvalósításának. A pénzügyi tervezés figyelembe veszi a további operatív programok forrásait, valamint további vissza nem térítendő vagy részben visszatérítendő hazai és uniós támogatási forrásokat, pénzügyi eszközök alkalmazását, illetve – nagyon korlátozott mértékben – a bevonható magánforrásokat is.

8. Mellékletek

Az FVS törzsszövegének terjedelmi korlátozása érdekében a mellékletek sorában kap helyet az önálló helyzetfeltárással és -értékeléssel is rendelkező Antiszegregációs terv. Szakértői interjúk és anonimizált önkormányzati adatbázisok elemzése segítségével lehetővé vált a hatályos ITS Antiszegregációs tervének érdemi felülvizsgálata, a beavatkozási szükségletek aktualizálása.

Mellékletként jelenik meg a tervezés során különféle érdekelti csoportok körében lezajlott kérdőíves felmérések eredményeinek rövid összegzése, valamint az alkalmazott kérdőívek sablonjai. A finanszírozási terv beavatkozási terület szinten vizsgált táblázatai, valamint Békéscsaba MJV működési térképe szintén itt kaptak helyet.

További mellékletként láthatók a megalapozó munkarész egyes alfejezeteinek háttér információs táblázatai, illetve felsorolásai, zárásképpen pedig a Térségi Fejlesztési Bizottság Szervezeti és Működési Szabályzata olvasható.

Felülvizsgálat, 2025

Az FVS 2025-ben esedékes felülvizsgálata döntő részben a 2. Megalapozó munkarész központi forrásból elérhető adat- és információtartalmának frissítését, valamint a 2022. évben lezajlott népszámlálás részletes, települési szintű eredményeinek ismertetését és értékelését foglalja magában. Mindezek alapján megújult a helyzetértékelő, valamint a kockázatokat és lehetőségeket vizsgáló munkarész, valamint a szükséges esetekben aktualizálásra került a város irányítási és működési modelljének részletezése, továbbá melléklet formájában az FVS részét képező Antiszegregációs terv – utóbbit hangsúlyosan befolyásolták a legutóbbi népszámlálás szegregátumokra és veszélyeztetett területekre vonatkozó kimutatásai.

Az elmúlt évekből származó adatok és információk a stratégiai munkarészt csupán kis mértékben befolyásolták, ugyanis nem voltak érzékelhetők olyan változások, melyek a jövőkép vagy a célrendszer újrastrukturálását, esetleg a cselekvési és finanszírozási tervek módosítását tették volna szükségessé. Az intézményi változások lekövetése ugyanakkor minden releváns dokumentumrészben megtörtént.

1 A partnerségi folyamat ismertetése az FVS[2] tervezés időszakára vonatkozóan

A stratégiai tervezés és végrehajtás során a partnerségi akciók révén biztosított az információk kölcsönös átadása, a következtetések visszacsatolása és a partneri/érintett csoport különféle fejlesztési és működési szempontjainak rugalmas érvényesítése, azaz az érintettek bevonása. A stratégiai kialakítása során (majd a későbbiekben a stratégia végrehajtása során is) folyamatosan működött a partnerség a városban, a fejezetben megfogalmazott partnerségi tervnek megfelelően.

A partnerségi folyamat egyrészt az Önkormányzat meglévő partnerségi tervére és annak tapasztalataira támaszkodott, részben a *Fenntartható Városfejlesztési Stratégia Módszertani Kézikönyve* c. dokumentum elvárásaira. A 2022-2027-es FVS tervezési folyamatra vonatkozó partnerségi akciókat – tekintettel a hatályos járványügyi veszélyhelyzeti előírásokra is – már a stratégiatervezés első lépéseként konkretizálta a Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata (a továbbiakban: Önkormányzat). A stratégia megvalósításának partnerségi vonatkozásai az irányítási és működési modellt érintő fejezetben kerülnek átgondolásra és részletezésre.

A partnerségi folyamat megtervezésének első eleme a tervezéshez és megvalósításhoz szükséges tevékenységek/akciók meghatározása volt, melyet az Önkormányzat, a Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft. (a továbbiakban: Kft.) és a külső szakértői csapat[3] közösen határozott meg. Ezt követően történt meg a tevékenységek/akciók végrehajtásához szükséges érintettek azonosítása, mely feladatot az Önkormányzat bonyolított le.

A tervezéshez szükséges akciók meghatározása és a partnerek kijelölése után az Önkormányzat és a Kft. megszabta, hogy az egyes akciókhoz hogyan vonja be a szükséges érintetteket. Ezt követően a partnerségi folyamat ütemezésének meghatározása következett, majd az Önkormányzat, a Kft. és a szakértői csapat segítségével pontosította, hogy az egyes akciók során milyen főbb eredményeket kell elérnie, milyen feladatokat kell feltétlenül teljesítenie.

1.1 Partnerek definiálása

A partnerségi folyamatba Békéscsaba MJV[4] összes lakosának, gazdasági és intézményi szereplőjének, illetve civil szervezeteinek és a városban működő egyházaknak közvetlenül lehetősége volt/van bekapcsolódni. Ezen felül elsősorban képviselőiken keresztül a térségi szereplők is bevonásra kerültek a stratégiaalkotás és -megvalósítás folyamatába. A közvetlenül bevont partnerek az alábbi csoportokba sorolhatóak be:

[2] Fenntartható Városfejlesztési Stratégia
[3] HBH Stratégia és Fejlesztés Kft.
[4] Békéscsaba Megyei Jogú Város

	A partnerségi folyamatban résztvevő csoportok	A partnerségi folyamatban résztvevő konkrét szervezetek/személyek
1.	A város lakossága	• Lakossági kérdőívet kitöltők (628 fő)
2.	Az önkormányzati és egyéb, a városban működő közintézmények	• Békéscsabai Tankerületi Központ • Békéscsabai Jókai Színház • Békéscsabai Napsugár Bábszínház • Békés Megyei Könyvtár • Munkácsy Mihály Múzeum • Csabagyöngye Kulturális Központ • Gál Ferenc Egyetem Gazdasági Kar • Egészségügyi Alapellátási Intézmény • Békés Vármegyei Központi Kórház Dr. Réthy Pál Tagkórház • Intézményi kérdőívet kitöltők (19 intézmény)
3.	Az önkormányzati tulajdonú cégek	• Békéscsabai Vagyonkezelő Zrt. • Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.
4.	A város működtetésében részt vállaló, nem önkormányzati tulajdonú cégek	• Gazdasági kérdőívet kitöltők egy része
5.	A helyi vállalkozások, az ipar- és agrárkamara	• Békés Vármegyei Agrárkamara • Békés Vármegyei Kereskedelmi és Iparkamara • Gazdasági kérdőívet kitöltők (57 vállalkozás)
6.	A civil, nonprofit szervezetek, egyházak képviselői	• Békéscsabai Turisztikai Egyesület • Civil, egyházi kérdőívet kitöltők (30 civil szervezet és egyház)
7.	A várostérség településeinek képviselői (a Térségi Fejlesztési Bizottság tagjai)	• Csabaszabadi – Szerverényi Attiláné • Csorvás – Baráth Lajos • Doboz – Köves Mihály • Gerendás – Lengyel Zsolt, Kurilla-Simon Annamária • Kétsoprony – Völgyi Sándor László • Szabadkígyós – Balogh József, Kosznáné dr. Pule Ilona • Telekgerendás – Ránkli Ferenc • Újkígyós – Botyánszki Pál, Oláh Timót

1. táblázat: A kérdőívekkel, Munkacsoportban való részvétellel bevont szereplők, illetve a járási települések képviselői

1.2 Partnerségi akciók és azok tartalma

A partnerségi akciók keretében tájékoztató, információ gyűjtő és tervező jellegű akciók szerepeltek. A stratégia tervezésére rendelkezésre álló időtartam, illetve az egyes akciókba bevonásra kerülő szereplők időkorlátai miatt az egyes partnerségi eseményeken többféle jellegű akció is összevonásra került a résztvevők és az akciókat lebonyolítók igényei alapján.

A tervezés megkezdésétől minden partnernek lehetősége volt megismerni a tervezés és megvalósítás folyamatát. Jelen fejezet tartalma a *Fenntartható Városfejlesztési Stratégia Módszertani Kézikönyve* c. dokumentum véglegesítését követően megtalálható volt a város honlapján. Minden érintett folyamatos tájékoztatást kap és kapott a stratégia tervezésének és megvalósításának előrehaladásáról, valamint az elkövetkezendő partnerségi akciókról az önkormányzati honlapon (www.bekescsaba.hu).

1.2.1 A partnerségi folyamat során alkalmazott módszerek

Véleményezési lehetőség az Önkormányzat honlapján

Az önkormányzati honlapon folyamatosan fogadtuk a helyi és térségi lakosság, illetve a helyi gazdasági, civil, egyházi és intézményi szereplők észrevételeit és hozzászólásait a stratégia első verziójával kapcsolatosan. Az Önkormányzat célja volt, hogy minél több észrevételt figyelembevéve készítse el a végleges dokumentumot, illetve a különféle szereplők javaslatait minél nagyobb arányban beépítse a készülő startégiába.

Kérdőíves felmérések

A partnerségi akciók keretében öt kérdőíves felmérésre is sor került online és/vagy papír formátumban. A kérdőíves megkeresések során a projekttel kapcsolatos tájékoztatás, információ gyűjtés, a tervezéssel kapcsolatos igényfelmérés és ötletgyűjtés történt meg. A felmérések a helyi intézményi és gazdasági szereplőket, a helyi civil szervezeteket és egyházakat, a békéscsabai lakosságot és a térségi önkormányzatokat célozták.

Műhelymunkák

A partnerségi akciók keretében workshopokra/műhelymunkákra is sor került a dokumentum elkészítéséhez. A helyzetelemzés és -értékelés, illetve a stratégiaalkotás szempontjából legfontosabb helyi szereplőket 2 munkacsoportra osztotta az Önkormányzat. Ezen felül a workshopok állandó meghívottjai: Szarvas Péter polgármester és Herczeg Tamás országgyűlési képviselő.

HUMÁN KÖZSZOLGÁLTATÁSOK MUNKACSOPORT (oktatási, közművelődési, sport, szociális és egészségügyi terület)		
Név	**Beosztás**	**Szerv/Intézmény**
Varga Tamás	területért felelős alpolgármester	Békéscsaba MJV Önkormányzata
dr. Juhász István	tanácsnok (civil ügyek feladatkörök ellátásának felügyelete)	Békéscsaba MJV Önkormányzata
Paláncz György	tanácsnok (oktatási ügyek feladatkörök ellátásának felügyelete)	Békéscsaba MJV Önkormányzata
Bánki András	tankerületi igazgató	Békéscsabai Tankerületi Központ
Seregi Zoltán	igazgató	Békéscsabai Jókai Színház
Lenkefi Zoltán	igazgató	Békéscsabai Napsugár Bábszínház
Rakonczás Szilvia	igazgató	Békés Megyei Könyvtár
dr. Bácsmegi Gábor	igazgató-helyettes	Munkácsy Mihály Múzeum
Szente Béla	igazgató	Csabagyöngye Kulturális Központ
Dr. Árpási Zoltán	dékán	Gál Ferenc Egyetem Gazdasági Kar
Bogár Éva	igazgató	Egészségügyi Alapellátási Intézmény
Dr. Becsei László	főigazgató főorvos	Békés Vármegyei Központi Kórház Dr. Réthy Pál Tagkórház
Dr. Tőgye Ildikó	osztályvezető	Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatala Szociálpolitikai Osztály
Wittmann László	osztályvezető	Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatala Stratégiai- Fejlesztési Osztály
Lukácsi László Kornél	városi főépítész	Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatala Városépítészeti Csoport
Szigeti Csaba	osztályvezető	Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatala Oktatási, Közművelődési és Sport Osztály

2. táblázat: Humán közszolgáltatások munkacsoport tagjai

GAZDASÁGI MUNKACSOPORT (Gazdaság - munkahelyteremtés, turisztikai, városi infrastruktúra terület)		
Név	**Beosztás**	**Szerv/Intézmény**
Hanó Miklós	alpolgármester	Békéscsaba MJV Önkormányzata
Nagy Ferenc	alpolgármester	Békéscsaba MJV Önkormányzata
Opauszki Zoltán	tanácsnok/elnök környezetvédelmi és turisztikai feladatkörök ellátásának felügyelete	Békéscsaba MJV Önkormányzata/Békéscsabai Turisztikai Egyesület

Név	Beosztás	Szerv/Intézmény
Wittmann László	osztályvezető	Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatala Stratégiai-Fejlesztési Osztály
Lukácsi László Kornél	városi főépítész	Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatala Városépítészeti Csoport
Csiaki Tamás	osztályvezető	Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatala Városüzemeltetési Osztály
dr. Orosz Tivadar	elnök	Békés Vármegyei Kereskedelmi és Iparkamara
dr. Kulcsár László	elnök	Békés Vármegyei Agrárkamara
Kozma János	vezérigazgató	Békéscsabai Vagyonkezelő Zrt.

3. táblázat: Gazdasági munkacsoport tagjai

Fontos cél volt, hogy a Munkacsoportokon (továbbiakban: MCS) keresztül a helyi érintettek széles körét bevonja az Önkormányzat, ezért a MCS tagokat széles kapcsolatrendszerük és az adott MCS témájában való relatíve mélyebb ismeretei alapján választotta ki. Az egyes MCS tagok főbb feladatai közt szerepelt az informális kapcsolattartás az adott MCS témájában jártas érintettek szélesebb körével: helyi civil és szakmai szervezetekkel, gazdasági szereplőkkel, egyházakkal. A MCS tagok (is) tájékoztatták az érintettek tágabb körét a tervezés menetéről, valamint az érintettek az MCS tagokon keresztül juttatták el véleményüket, javaslataikat az adott MCS-okhoz.

A 2 munkacsoport 2-2 workshop keretében dolgozott együtt élőben. Ezen felül személyesen, az online térben és telefonon zajlottak az egyeztetések. Minden MCS ülés előtt legalább egy héttel magkapták a résztvevők az adott ülés forgatókönyvét és az érintett témáit, hogy felkészülten érkezhessenek a megbeszélésekre.

Az első eseményeken a projekttel kapcsolatos részletes tájékoztatás, a műhelymunka céljának bemutatása, illetve a helyzetelemzéshez és -értékeléshez szükséges információk összegyűjtése történt meg. Az első munkacsoportülések keretében a résztvevők közösen határozták meg és értékelték a helyi problémákat és a városra veszélyt jelentő tendenciákat, tényezőket. Ezek mellett a résztvevők a város főbb erősségeit és lehetőségeit is áttekintették, valamint értékelték.

A második alkalmakon a helyzetelemzés és -értékelés eredményeinek összefoglalását követően a stratégia közös megtervezésére került sor. Az eseményeken a kérdőíves felmérések főbb eredményeit is bemutatta az Önkormányzat a résztvevőknek. Ezt követően közösen jelölték ki a város jövőképét, a főbb célokat és a lehetséges intézkedéseket összhangban a Fenntartható Városfejlesztési Stratégia Módszertani Kézikönyve c. dokumentum elvárásaival, a TOP plusz[5] aktuális verziójával, illetve a vármegyei ITP[6]-vel.

[5] Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz
[6] Integrált Területi Program

Interjúk készítése

A partnerségi akciók keretében a város életében kulcsszerepet betöltő politikai, gazdasági és civil szereplők, intézmények képviselőivel a helyzetfeltárást és a tervezést támogató interjúk készítésére is sor került. A mélyinterjúk keretében megtörtént az interjúalanyok projekttel kapcsolatos általános tájékoztatása, illetve a kulcsszereplőknél rendelkezésre álló helyzetfeltárást segítő információk összegyűjtése. Mindezek mellett az interjúalanyok megfogalmazták a város fejlesztésével kapcsolatos ötleteiket, javaslataikat.

Az elkészült stratégia véleményezése

Az Önkormányzat a dokumentum első verzióját a különböző inputok feldolgozását követően töltötte fel az önkormányzati honlapra. Ekkor elsődlegesen az érintett szakmai szereplők véleményezhették, majd a dokumentum benyújtásra került előbb Békés Vármegye Önkormányzatához, majd a Pénzügyminisztérium Regionális Fejlesztési Programokért Felelős Helyettes Államtitkársághoz (Irányító Hatóság) szakmai véleményezésre. Ezt követően kezdődik az FVS széles körű társadalmasítása: a helyi lakosság és minden egyéb helyi szereplő is véleményezheti a dokumentumot online formátumban. A társadalmasítás folyamata Békéscsaba MJV Közgyűlése általi elfogadással zárul, ezt követően a stratégia megvalósítása következik, melyet a monitoring folyamat kísér végig.

1.2.2 A térségi szereplők bevonásának módszerei

A térségi szereplők bevonására elsősorban az adott települést képviselő személyeken keresztül került sor. Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata a tervezés során folyamatos informális kapcsolatot tartott fenn az érintett településekkel. Ennek részeként a tervezés megkezdésekor, minden járási település jelezte a relevánsabb megoldásra váró problémáit és az ezen problémák megoldását szolgáló projektötleteit. A tervezés során – a módszertani kézikönyv végleges verziójának elkészültével – a formális bevonás keretei is megszülettek, az Önkormányzat létrehozta a Térségi Fejlesztési Bizottságot, melynek a munkáját a Kft. koordinálta.

A Térségi Fejlesztési Bizottság tagjai a központi és minden ún. szatellittelepülés önkormányzatának delegáltjai voltak. Az FVS legitimitását a központi város képviselőtestülete, mint legitim döntéshozó szerv biztosította. Ugyanakkor, a fejlesztési bizottság minden FVS-sel kapcsolatos képviselőtestületi döntést megelőzően ülést tartott, ahol a döntések többségi szavazással születtek (a települések 50%-a+1 szavazat jelentette a jóváhagyást). A tervezési tartalmak megismerését követően a bizottságnak joga volt fejlesztési és projektelőkészítési kérdésekben állást foglalni, de előzetes javaslatokat is tehetett. A bizottság az FVS tervezési folyamatban két alkalommal tartott ülést és a tagok folyamatos tájékoztatást kaptak a tervezés mérföldköveihez kapcsolódóan.

A korábban leírtakon felül[7] a szatellittelepülésekről minden felsorolt partneri csoport tetszőleges számban képviseltethette magát a partnerségi folyamatban. A partnerségi folyamatban történő részvétel lehetőségét a Békéscsaba MJV Önkormányzata hirdette meg egy nyilvános fórumon. A megszabott határidőn belül regisztrált térségi szereplők véleménye figyelembevételre kerültek a partnerségi folyamat kialakítása során, az érintett szereplőket külön megkereste Békéscsaba MJV Önkormányzata a megfelelő kérdőívekkel, vagy a 2 Munkacsoport munkájába való csatlakozás lehetőségével.

[7] Békéscsaba MJV Önkormányzata honlapjára való feltöltés; az elkészült stratégia szakmai véleményezése; az informális kommunikáció.

1.3 Partnerségi akciók ütemezése a tervezési folyamatban

A partnerségi akciók már a *Fenntartható Városfejlesztési Stratégia Módszertani Kézikönyve* c. dokumentum végleges verziójának megszületése előtt megkezdődtek. A Kézikönyv megjelenése után az Önkormányzat honlapján megjelent a tervezés folyamatával kapcsolatos tájékoztató, illetve megnyílt a helyi és térségi szereplők/lakosság számára az online véleménynyilvánítási lehetőség. Az alábbi ütemezést követte a tervezési folyamat:

Dátum	Akció	Akció leírása	Résztvevők
2021.10.01.	A vállalkozói kérdőívek kiküldése	A kérdőíves megkeresések során a projekttel kapcsolatos tájékoztatás, információ gyűjtés és a tervezéssel kapcsolatos igényfelmérés	A helyi vállalkozások vezetői/képviselői
2021.10.08.	Az intézményi kérdőívek kiküldése		A helyi intézmények vezetői/képviselői
2021.10.11.	A lakossági kérdőív kiküldése		A helyi lakosok
2021.10.18.	A civil és egyházi kérdőív kiküldése		A helyi civil szervezetek és egyházak vezetői/képviselői
2021.10-2022.03.hó	Interjúk készítése	A város kulcsszereplőivel helyzetfeltáró és tervezést támogató interjúk készítése	A Város életében kulcsszerepet betöltő politikai, gazdasági és civil szereplők, intézmények képviselői
2021.10.26.	Első humán közszolgáltatásokkal kapcsolatos workshop	Projekttel kapcsolatos részletes tájékoztatás, workshop céljainak bemutatása, helyzetelemzéshez és -értékeléshez szükséges információk összegyűjtése	Az Önkormányzat által kijelölt szereplők az 1.2 alfejezet alapján
	Első gazdasággal és infrastruktúrával kapcsolatos workshop		
2021.11.11.	Az első térségi fejlesztési bizottsági ülés és térségi fórum	Projekttel kapcsolatos tájékoztató, a térségi szereplők partnerségi folyamatban történő regisztrálásának elindítása	A Térségi Fejlesztési Bizottság tagjai és bármely térségi érdekelt
2022.01.18.	A második térségi fejlesztési bizottsági ülés és térségi fórum	Projekttel kapcsolatos tájékoztató, a térségi szereplők partnerségi folyamatban történő regisztrálásának elindítása	A Térségi Fejlesztési Bizottság tagjai és bármely térségi érdekelt
2022.02.15.	Második humán közszolgáltatásokkal kapcsolatos workshop	A helyzetelemzés és -értékelés eredményeinek összefoglalását követően a	Az Önkormányzat által kijelölt szereplők az 1.2 alfejezet alapján

Dátum	Akció	Akció leírása	Résztvevők
	Második gazdasággal és infrastruktúrával kapcsolatos workshop	stratégia közös megtervezésére kerül sor	
2022.03.16.	A stratégia szakmai véleményezésének megkezdése	A stratégia első munkaverziójának véleményezése	A tervezési folyamatba bevont szakemberek, vezetők
2022.03.21.	A stratégia közzététele	A stratégia első végleges verziójának feltöltése az önkormányzati honlapra	Bárki számára elérhető
2022.03.21.-2022.04.14.	A vármegyei önkormányzat véleményezése	Békés Vármegye Önkormányzata szakmai véleményezése és a támogató nyilatkozat kiállítása	Békés Vármegye Önkormányzata
2022.04.19.-2022.07.15.	Az Irányító Hatóság szakmai véleményezése	A TOP_PLUSZ-1.3.1-21 pályázati konstrukció részeként az Irányító Hatóság szakmai értékelése	Pénzügyminisztérium Regionális Fejlesztési Programokért Felelős Helyettes Államtitkárság
2022.07.27.-2022.09.12.	Széles körű társadalmasítás	A szakmai véleményezésen és értékelésen átesett dokumentum széles körű társadalmasítása – felhívás a nyomtatott sajtóban is	Békéscsaba és térsége teljes lakossága, vállalatai, az itt működő intézmények, civil és egyházi szervezetek

4. táblázat: A partnerségi akciók ütemezése az FVS kidolgozása során

2 Megalapozó munkarész: Helyzetfeltárás és helyzet-értékelés

2.1 Helyzetfeltárás

A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia helyzetfeltáró része a Módszertani Kézikönyv alapján készült. A helyzetfeltárás elsősorban a KSH[8], a TEIR[9] és Békéscsaba MJVÖ adataira, a korábbi ITS Megalapozó dokumentumra, a vármegyei fejlesztési dokumentumokra, a városi és országos ágazati dokumentumokra, az egyes városi szereplőkkel és köztisztviselőkkel folytatott interjúkra, illetve a kérdőíves felmérések eredményeire épül.

A helyzetfeltárás részeként összegyűjtött és rendszerezett adatok és információk kiindulópontként szolgálnak a Megalapozó munkarész helyzetértékelő alfejezeteihez, illetve közvetve vagy közvetlenül a Stratégiai munkarész alapjai is ebben az alfejezetben láthatók. Az FVS módszertani Kézikönyvének megfelelően *a helyzetfeltárás elkészítéséhez kijelölésre kerültek a felülvizsgálandó kulcstémakörök és kulcsadatok. A kulcsadatok olyan adatot jelentenek, amelyek a legutóbbi helyzetfeltárás óta eltelt évek miatt felülvizsgálatra szorulnak. A kulcsadatok köre: a társadalmi, gazdasági, valamint a fejlesztési környezet témakörök adatai, adaptálva az új megyei fejlesztési koncepciók, programok változásait, módosításait. Azon témakörök esetében, melyek nem minősültek kulcstémakörnek, elegendő a korábbi megalapozó vizsgálat fejezeteinek részbeni beemelése, vagy az arra történő hivatkozás.* Ennek ellenére – ahol rendelkezésre állt – az FVS-ben mindenhol az adott munkarész készítése során elérhető legfrisseb, már véglegesnek tekinthető adatok, információk és trendek kerültek rögzítésre.

A helyzetfeltárás aktualizálása 2025-ben történt meg, amely során frissültek a rendelkezésre álló adatok, illetve a megállapítások is felülvizsgálatra kerültek.

[8] Központi Statisztikai Hivatal
[9] Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer

2.1.1 Településhálózati összefüggések, a település helye a településhálózatban, térségi kapcsolatok[10]

Békéscsaba és a Békéscsabai járás Magyarország Dél-alföldi régiójában, Békés vármegye központjában terül el. Jelentős folyóként a Körös szeli ketté a járás keleti szegletét. Békéscsabát eredendően környezetével való kapcsolata emeli várossá – az idők során olyan ellátó funkciói alakultak ki, melyekkel messze nemcsak saját lakosságát szolgálja.

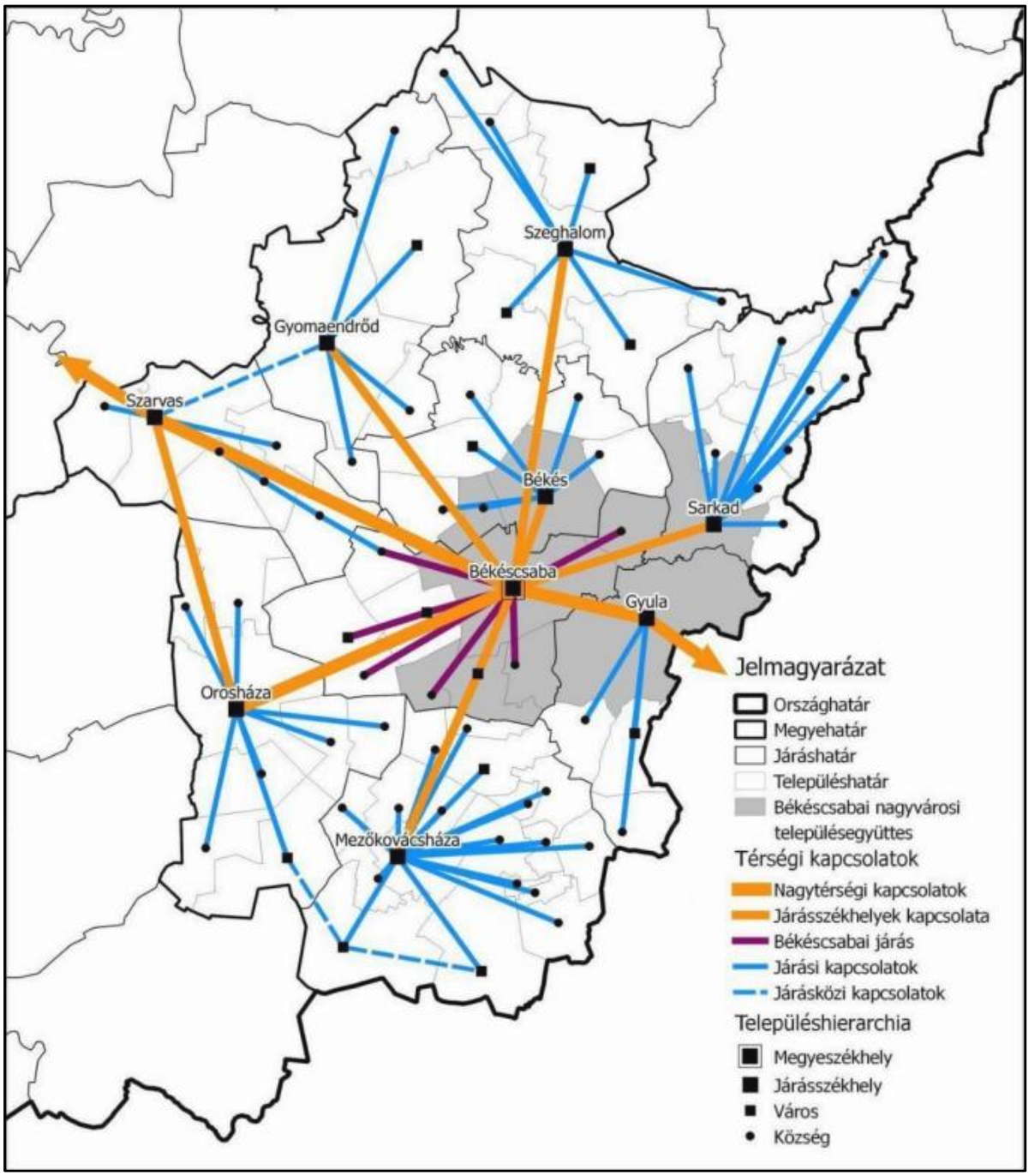

1. ábra: Békés vármegye településhálózata
Forrás: Békés Megye Területfejlesztési Koncepciója 2021-2030 Helyzetelemzés, Helyzetértékelés

[10] A települések vándorlási egyenlege és a napi ingázás jellemzői a 2.1.5. A település társadalma c. alfejezetben kerülnek bemutatásra.

A tágan értelmezett Békéscsabai várostérségét – vármegyeszékhelyi szerepéből kifolyólag – a vármegye 75 helysége alkotja. A város vármegyeszékhely funkciója 1950 óta erősödik. Először a közigazgatás, majd egyre meghatározóbb mértékben a gazdasági-foglalkoztatási központi, illetve oktatási-kulturális központi funkciók kiteljesedésével vált a város a vármegye meghatározó jelentőségű központjává.[11] Jelenleg a vármegyeszékhely gazdaság-irányítási, üzleti és lakossági szolgáltató funkciói, továbbá közlekedési csomóponti szerepe kiemelkedő térségében[12].

Békéscsaba a vármegyében betöltött központi szerepkörein részben osztozik más, közeli városokkal. *A megyeszékhely mellett három, széles körű gazdasági-szolgáltató-ellátási funkciókkal rendelkező csomópont lát el térségi szervező szerepet: Orosháza, Gyula és Szarvas. Közülük a leginkább autonóm centrumnak – elsősorban gazdasági bázisa és újabban kibővült oktatási szerepköre miatt – Orosháza tekinthető. Gyula a közép-békési településegyüttes részeként, egyrészt ellát néhány megyeszékhely-funkciót, másrészt viszont gazdasági irányító és üzleti szolgáltató szerepkörei a megyeszékhelynél gyengébbek. Szarvas a megye északnyugati részének fontos szolgáltató, illetve oktatási centruma*.[13] A vármegye egyéb lokális központjai (jellemzően járásközpontok) és a szomszéd régiós központok (Szeged és Debrecen) is kisebb-nagyobb mértékben igazgatási, humán, gazdasági és egyéb szolgáltatásokkal látják el a vármegye településein élőket.

Békés megyében a városegyüttesek formálódásának legelőrehaladottabb stádiumában lévő példája a közép-békési városegyüttes, melynek magterületét – a funkcionális munkamegosztást több vonatkozásban gyakorló – Békéscsaba, Gyula, Békés, peremvárosait Mezőberény és Sarkad képezik. Csabaszabadi, Doboz, Murony elsősorban a városi funkciók intenzív igénybevétele, Szabadkígyós, Újkígyós (sőt egyre inkább Telekgerendás is) már a szuburbanizáció révén is e városokhoz kapcsolódik, egyre inkább összefüggő, a megye legkiterjedtebb urbanizált térségévé alakítva a településegyüttest.[14]

Békéscsaba szűken értelmezett várostérségét a Békéscsabai járás 9 települése alkotja (2. ábra), a települések legfontosabb adatai az 5. táblázatban láthatók.

Helység		Polgármesteri hivatal, közös önkormányzati hivatal	Terület (hektár)	Lakónépesség (fő)
megnevezése	jogállása	székhelye		
Békéscsaba	vármegyeszékhely, MJV	–	19 393	54 460
Csabaszabadi	község	Újkígyós	3271	268
Csorvás	város	–	9018	4 369
Doboz	nagyközség	–	5447	3 944
Gerendás	község	Kétsoprony	4078	1 045
Kétsoprony	község	Helyben	5124	1 241
Szabadkígyós	község	–	4556	2 345
Telekgerendás	község	Újkígyós	7237	1 409
Újkígyós	város	Helyben	5492	4 675

5. táblázat: A Békéscsabai járás települései és főbb jellemzőik
Adatforrás: KSH 2023. évi adatai

[11] Forrás: 2014. évi Városfejlesztési Koncepció Megalapozó Vizsgálata
[12] A 2.2. Területi lehatárolás c. alfejezetben a funkciókat és ellátási körzeteket bővebben is taglaljuk.
[13] Forrás: Békés Megye Területfejlesztési Koncepciója 2021-2030 Helyzetelemzés, Helyzetértékelés
[14] Forrás: Békés Megye Területfejlesztési Koncepciója 2021-2030 Helyzetelemzés, Helyzetértékelés

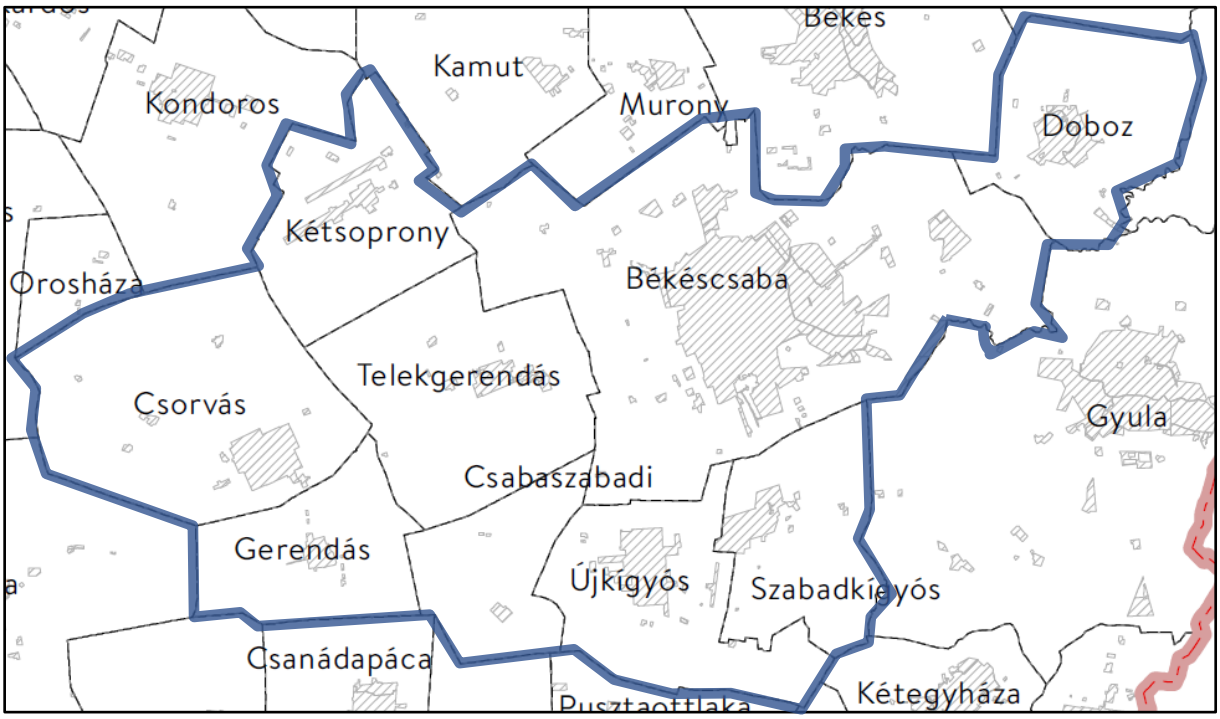

2. ábra: A Békéscsabai járás települései (Szürke sraffozott rész: település belterülete; fekete szaggatott vonal: közigazgatási határ; kék vonal: járáshatár; piros szaggatott vonal: országhatár)
Forrás: OTrT

Közúti kapcsolatok

A dél-alföldi gyorsforgalmú úthálózat ezen szakasza az elmúlt évtizedben fokozatosan épült ki, Békéscsaba és térségének teljes körű bekötése a hazai és európai gyorsforgalmi-úthálózatba jelen FVS felülvizsgálatot megelőzően, 2025. április 15-én valósult meg (a csomópont végleges formájának kialakítása még folyamatban van). Ennek köszönhetően végig négysávos úton lehet autózni az M5-ös autópályától egészen Békéscsabáig, társadalmi és gazdasági szempontból is rendkívüli mértékben javítva a megközelíthetőséget.

A járás települései első- vagy másodrendű főutakon, illetve összekötő utakon kapcsolódnak Békéscsabához. Az M44-es autóút mellett 2021 novemberében átadták az úgynevezett „Fürjesi utat", amely a vármegye déli részeinek elérhetőségét segíti. A szatellittelepülések közül főleg Csorvás, Gerendás, Szabadkígyós és Újkígyós közlekedését javította a fejlesztés.

Település	A Békéscsaba felőli útkapcsolat megnevezése	Átlagos forgalom / nehézgépjárművek forgalma	Az útvezetés jellemzője	Az út kapcsolata Békéscsabával
Csabaszabadi	4432 - Békéscsaba-Makó összekötő út	3636 / 166	A belterület határán fut	Közvetlenül
Csorvás	47 - Debrecen-Szeged másodrendű főút	7928 / 573	Átszeli a települést	Közvetlenül
Doboz	4234 - Szeghalom-Vésztő-Gyula összekötő út	7706 / 238	Átszeli a települést	Közvetve a 4239-es összekötő úton keresztül
Gerendás	4431 - Gyula-Újkígyós-Csorvás összekötő út	1469 / 70	Átszeli a települést	Közvetve a 47-es másodrendű főúton keresztül
Kétsoprony	44108 - Kétsoprony bekötő út	1100 / 43	Bekötőút	Közvetve a 44-es elsőrendű főúton keresztül
Szabadkígyós	4431 - Gyula-Újkígyós-Csorvás összekötő út	3018 / 144	Átszeli a települést	Közvetve a 4433-as összekötő úton keresztül

Telekgerendás	47 - Debrecen-Szeged másodrendű főút	9758 / 601	A belterület határán fut	Közvetlenül
Újkígyós	4431 - Gyula-Újkígyós-Csorvás összekötő út	3018 / 144	Átszeli a települést	Közvetve a 4432-as összekötő úton keresztül

6. táblázat: A Békéscsabai járás településeit Békéscsabával összekötő utak jellemzői
Adatforrás: KIRA

A személygépkocsi-használat terjedésével tovább javult az egyes funkciók, központok elérhetősége a járásban (a közúti torlódások fokozódását leszámítva), bár erre sokaknak továbbra sincs lehetősége. 2023-ban a járásban 1000 főre 440 db (Békéscsabán 451 db) személygépjármű (továbbiakban: szgk.) jut az üzemeltető lakóhelye alapján. Békéscsaba esetében a korábbi ITS-ben (2011. évi adat) szereplő 19 355 szgk. 2023-ra 24 566 db-ra emelkedett. A járásban 32 459 személyautót tartanak nyilván. A legalacsonyabb 1000 főre jutó szgk. értékkel Doboz rendelkezik (338). Csabaszabadin és Telekgerendáson a legmagasabb az ezer főre jutó személygépkocsik száma: 492 és 466. Az autóhasználat bővülése (és a lakosságszám csökkenése) a helyközi és helyi tömegközlekedés működtetése szempontjából sem volt kedvező fejlemény. [15]

A települések közötti tömegközlekedési feltártság relatíve kedvező, ahogy az a 7. táblázatban is jól látható. A járatsűrűség és az utazási idő, valamint a külterületen élő lakosság elérésének tekintetében jelentkezhetnek problémák egyes települések esetében, ezért a járásban is megfigyelhető az egyéni közlekedési módok elterjedtsége. Főleg méretéből és elhelyezkedéséből fakadóan Gerendással a legrosszabbak Békéscsaba MJV tömegközlekedési kapcsolatai.

Település	Békéscsaba átlagos időbeli távolsága	Békéscsaba maximális időbeli távolsága átszállással	Járatpár
Csabaszabadi	Busz: 18-31 perc	44 perc	22
Csorvás	Busz/vonat: 22-30 perc	-	39
Doboz	Busz: 23-29 perc	73 perc	27
Gerendás	Busz/vonat: 43-45 perc	87 perc	13
Kétsoprony	Busz: 22-25 perc	53 perc	15
Szabadkígyós	Busz: 15-17 perc	-	23
Telekgerendás	Busz/vonat: 10-18 perc	-	41
Újkígyós	Busz: 30 perc	85 perc	24

7. táblázat: A békéscsabai vasút/autóbusz-állomás elérhetősége tömegközlekedéssel egy átlagos hétköznapon
Adatforrás: menetrendek.hu; 2025. augusztus

Az ország nagyobb központjai közül Szeged érhető el a leggyorsabban (8. táblázat) Békéscsabáról, de távolságarányosan látható, hogy Budapest irányába mind a két szomszédos régióközpontnál kedvezőbbek az útviszonyok.

Viszonylat	Távolság	Időtartam	Átlagsebesség
Budapest-Békéscsaba	208 km	kb. 2,3 óra	kb. 90 km/óra
Debrecen-Békéscsaba	131 km	kb. 2 óra	kb. 66 km/óra
Szeged-Békéscsaba	97,5 km	kb. 1,5 óra	kb. 65 km/óra

8. táblázat: Békéscsaba, a főváros és a szomszédos régióközpontok centrumának távolsága közúton (időtartam: a reggeli csúcsforgalmat követően, hétköznap)
Adatforrás: Google; 2025. augusztus

[15] Adatforrás: KSH és TEIR 2020. évre vonatkozó adatai

A térség határközelisége elsősorban Románia irányába releváns tényező. Békéscsabáról 24 perc alatt érhető el a román határ (22,3 km) a 44-es elsőrendű főúton. Arad és Nagyvárad körülbelül másfél-másfél órára fekszik a várostól közúton.

Vasúti kapcsolatok

A várost a kétvágányú, villanyosított 120-as vasútvonal köti össze az ország központjával. Az említett vasútvonal Arad irányában egyvágányúként hagyja el a várost, majd az ország területét. Ebben jelentős javulás következett be az elmúlt években, a Budapest-Szolnok-Békéscsaba-Lőkösháza-vasútvonal (120-as vasútvonal) több ütemben folytatott kétvágányúsítása és sebességemelése révén immáron Budapesttől Békéscsabáig biztosított a zavartalan közlekedés.[16] A munkálatok 2010-2015 között zajlottak, amely magában foglalta a békéscsabai vasútállomás teljes átépítését is. A fejlesztés jelenleg is folytatódik Békéscsabától – a határ (Arad) felé – Lőkösházáig európai uniós források felhasználásával.

A 135-ös számú villamosítatlan egyvágányú vasútvonal Szeged irányába teremt összeköttetést. Ellenkező irányban Gyula (és Nagyvárad) felé a szintén egyvágányú 128-as vonal hozza létre a vasúti kapcsolatot. Kisebb jelentőséggel bír a 121-es Békéscsaba-Kétegyháza-Mezőhegyes-Újszeged vonal, hosszabb távú fennmaradása kérdéses. A járáson belül – ahogy a 7. táblázat is mutatja – csak Csorvás (2 vasúti állomás), Telekgerendás és Békéscsaba között van vasúti kapcsolat. A jellemzően óránként induló szerelvények Csorvásról (Telekgerendáson át) 4.47-20.48-ig indulnak, míg Békéscsabáról kifelé 5.47-22.45-ig kezdik meg útjukat.

Reggel 5.25-től 19.55-ig óránként indul vonat Békéscsabára a fővárosból. A 2 óra 45 perces menetidőt, óránkénti ütemes menetrenddel ellenkező irányban is tartják a szerelvények 5.30-20.20-ig. Egy-egy szerelvény a megadott időintervallumokon kívül is biztosítja ezt a menetidőt a két város között, de jellemzően átszállással és/vagy hosszabb menetidővel rendelkeznek a késő esti, éjszakai és hajnali vonatok. Az említett járatok 1 óra 6 perces elérhetőséget biztosítanak Szolnok és Békéscsaba között.

A másik két szomszédos régióközpont ennél lassabban érhető el vasúttal. Debrecenbe napközben órás sűrűségű ütemes menetrend biztosít 2,5 órás időtartamú és átszállást igénylő elérhetőséget. Szeged esetében a napközbeni, szintén órás sűrűségű ütemes menetrend közel 2 órás[17] átszállás nélküli menetidőt igényel.

Vasúttal mind a két szomszédos romániai nagyváros elérhetősége kedvezőtlenebb a közútinál. Arad irányába az 57 km-es távolság leküzdése közel 3 órába kerül, Nagyvárad esetében a 90 km-es távolság megtétele (egy átszállással) a legjobb esetben is 3,5 órát vesz igénybe.

Kerékpáros közlekedés

A járáson belüli és kívüli települések között már számos kerékpárút kiépült, ahogy az a 3. ábrán is látható, de ennek ellenére a hálózat még igen messze áll a teljességtől. Békéscsabát kerékpárút köti össze a környező települések közül Telekgerendással, Csorvással, Békéssel és Gyulával. Ezen felül szinte végig kiépült kerékpárúton lehet elérni Dobozt és Kétsopronyt. A járáson belül Újkígyós és Szabadkígyós között vezet a közúti forgalomtól elválasztott kerékpárút, 2023-ban pedig elkészült a Békéscsaba-Szabadkígyós összeköttetés is.

[16] Habár a pálya alkalmas a 160 km/h-ás sebességre, a biztosítóberendezések kiépültének hiánya miatt az engedélyezett legnagyobb sebesség normál menetrendi forgalomban továbbra is 120 km/h.
[17] 1 óra 46 perc

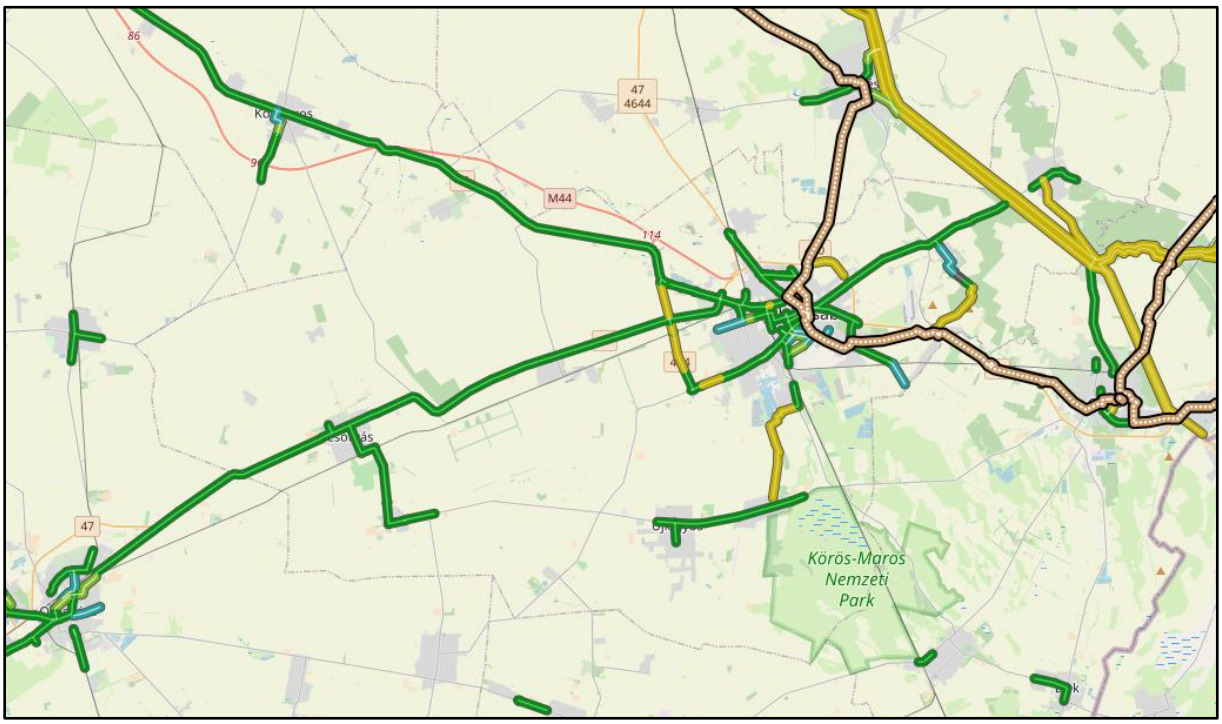

3. ábra: Békéscsaba és tágabb környékének kerékpárút hálózata (zöld vonallal a kerékpárhálózat, narancssárgával a célforgalom számára kijelölt útvonalak, kékkel a kerékpáros nyomok, sárgával az ajánlott kerékpárútvonalak láthatóak) Forrás: MK Kerékpárút nyilvántartás[18]; 2025. augusztus

Település	A városközpontok távolsága kerékpárúton (vagy közúton)	A városközpontok távolsága időben	Kerékpárút kiépültsége
Csabaszabadi	17 km	53 perc	Részben kiépült
Csorvás	22,3 km	1 óra 9 perc	Kiépült
Doboz	14,3 km	44 perc	Szinte teljesen kiépült
Gerendás	24,9 km	1 óra 16 perc	Kiépült
Kétsoprony	18,5 km	58 perc	Szinte teljesen kiépült
Szabadkígyós	9,6 km	30 perc	Részben kiépült
Telekgerendás	12,9 km	40 perc	Szinte teljesen kiépült
Újkígyós	14,2 km	44 perc	Részben kiépült
Békés	12 km	37 perc	Kiépült
Gyula	17,6 km	55 perc	Kiépült

9. táblázat: Az egyes települések és Békéscsaba elérhetősége kerékpárral
Adatforrás: Google; 2025 augusztus

Térségi kapcsolatok szempontjából a Békéscsabai járás az alábbiak szerint felsorolt elválasztott kerékpárforgalmi létesítményeken érhető el a szomszédos járásokból:

- a 44. sz. I. r. főút mentén Békésszentandrás-Szarvas-Csabacsűd-Kardos-Kondoros-Békéscsaba;
- a 47. sz. II. r. főút mentén Békéscsaba-Telekgerendás-Csorvás-Orosháza-Hódmezővásárhely-Szeged;
- a 470. sz. II. r. főút mentén Mezőberény-Békés-Békéscsaba;
- a 4239. j. és a 4244. j. a 4219. j. összekötő utak és a 42344. j. bekötőút mentén Békéscsaba-Gerla-Doboz-Sarkad-Salonta (RO) irányába. A kerékpárforgalmi létesítménynek a Dobozi Kettős-Körös hídon és a Doboz-4244-4219. j. utak körforgalmú csomópontja közötti szakaszon

[18] Honlap: https://kenyi.kozut.hu/

való átvezetése még nem megoldott. Sarkad irányából Sarkadkeresztúr elérése is biztosított a 4219. j. összekötő út mentén. [19]

Légi közlekedés

A légi közlekedés egyelőre nem játszik fontos szerepet a város életében. A térségi kapcsolatok között jelenleg marginális jelentőségű. *A Békés Airport Kft. által üzemeltetett békéscsabai repülőtér Békés megye egyetlen aszfaltozott, hosszabb repülőtere, mely Békéscsaba és Gyula között, a 44. sz. főút mellett található. A repülőtér két részre oszlik: kereskedelmi, illetve sportrepülőtérre. A kereskedelmi repülőtér szilárd burkolatú pályával rendelkezik, mely 1300 méter hosszú és 30 méter széles.*[20]

Ez a marginális szerepkör valószínűleg bővülni fog a jelenlegi kormányzati és városi szándékok alapján. Békéscsaba MJVÖ a reptér fejlesztésének tervezésére 2021. év végén kiírta a feltételes közbeszerzést (beleértve a megvalósíthatósági tanulmány és az engedélyezési, valamint kiviteli tervek kidolgozását is). A tervezésen túli egyéb előkészítő feladatokra 154 millió forint már felhasználásra került, valamint az elszámolás is megtörtént. Jelenleg állami (ÉKM) előkészítésben zajlik fejlesztési megalapozó munka. A teljes tervezés becsült forrásigénye ennél egy nagyságrenddel nagyobb. A kifutópálya többek közt 2500 méter hosszúságúra és 45 méter szélességűre bővülne. A fejlesztést követően a repülőtér alkalmas lesz a légiáru-szállítás és az üzletigépes forgalom kiszolgálására.[21]

2.1.2 A területfejlesztési dokumentumokkal való összefüggések vizsgálata

Szükséges, hogy a jelen dokumentumban lefektetendő célok illeszkedjenek a térség fejlődését magasabb szinteken meghatározó tervdokumentumokban foglaltakhoz. Az alábbi fejezet a megfelelő helyeken az adott tervekből szó szerint idéz.

A vizsgált dokumentum-mátrix

A hazai szintű tervezés legmagasabb rendű fejlesztési dokumentuma az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció, továbbiakban OFTK (1/2014. OGY határozat).

Regionális szintű fejlesztési tervdokumentum: Dél-Alföldi Régió Területfejlesztési Koncepció. Annak ellenére, hogy a 2005-ben tett megállapítások egy része még ma is érvényes, a dokumentum egyértelműen elavult adatállománya miatt a vonatkozó elemzés nem értelmezhető.

A vármegyei szintű tervek rendelkezésre állnak, az illeszkedés megteremtése egyértelműen fontos:

1. Békés Megye Területfejlesztési Koncepciója (2021)
2. Békés Megye Területfejlesztési Programja (2021)

A 2006-ban készült Békéscsabai Kistérségi Területfejlesztési Koncepció a regionális dokumentumhoz hasonlóan aktualitását vesztette.

Az OFTK-ban megjelenő célok

Az OFTK országos szintű átfogó fejlesztési célokat, valamint fejlesztési eszközöket határoz meg.

[19] Békéscsaba MJV Kerékpárforgalmi Hálózati Terve, 2017
[20] Forrás: https://bekesairport.hu/
[21] Forrás: https://airportal.hu/kiirtak-a-kozbeszerzest-a-bekescsabai-repuloter-fejlesztesenek-reszletes-tervezesere/

1. **Értékteremtő, foglalkoztatást biztosító gazdasági fejlődés**:
   A meglévő értékeket megőrző, kiszámítható, érték-, tudás- és munkaalapú, hozzáadott értéket és közhasznokat eredményező, valamint a takarékos és hatékony erőforrás-felhasználásra épülő gazdasági növekedés, fejlődés és jövedelemtermelés biztosítása, a globális gazdasághoz való felzárkóztatás és a hazai foglalkoztatás jelentős bővítése. A cél elérése érdekében kiemelt eszközök a gazdaságba történő beruházások és a vállalkozásfejlesztés támogatása, a kis- és középvállalkozások, a családi gazdaságok, a nemzeti vállalatok megerősítése és piaci lehetőségeik szélesítése, a biztonságos élelmiszerellátás, a helyi gazdaság megerősítése, a helyi közösségek autonóm, önfenntartó és öngondoskodó erejének a helyreállítása.

2. **Népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom:**
   Cél a népességszám növelése, a gyermekvállalás ösztönzése. Továbbá cél a népesség szellemi, erkölcsi, tudásban, készségekben és értékekben való gyarapodásának elősegítése, az alsó-, az alsó-közép- és a középosztály, valamint a kis közösségek és családok felemelése-megerősítése, a nemzeti, közösségi és egyéni felelősségvállalás és értékátadás növelése. Kiemelt cél a társadalmi megújulás és gyógyulás elősegítése, az egészséges életmód, a sport és a mozgás, a kultúrához való hozzáférés és a közművelődés biztosítása, valamint az egészséges táplálkozás ösztönzése. Ehhez kapcsolódik az egészségi állapot javítása, a hatékony közegészségügy és egészségügyi szolgáltatások, a megelőzés és rekreáció biztosítása, a kulturális örökség megőrzése. Cél a nemzeti hagyományokat tiszteletben tartó, hatékony és jó állam létrehozása, a közszolgáltatások megújítása. Ennek keretében a növekvő társadalmi biztonság - kiemelt figyelmet fordítva a lakossági közbiztonság, a szociális, családi és személyi biztonság, az információbiztonság, a munkahelyi biztonság - megteremtésére.

3. **Természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése és környezetünk védelme:**
   Cél a hosszú távú gazdasági potenciálunkat és életfeltételeinket biztosító természeti erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodás megteremtése, az erőforrások megőrzése a jövő generációinak számára, mind mennyiségben, mind minőségben. Cél az élelmiszer-, az energia-, a környezet-, valamint a klímabiztonság megteremtése, az egészséges ivóvíz ellátás, az élővilág sokféleségének, a tájak sokféleségének és értékeinek, illetve az épített örökség értékeinek megőrzése, az egészséges élet környezeti feltételeinek és jobb minőségének biztosítása, a fenntartható életmód, termelés és fogyasztás elősegítése.

4. **Térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet:**
   Cél egy területileg összehangolt, harmonikusan és fenntartható módon működő, a meglevő térszerkezet értékeit megtartó, a makroregionális és globális kapcsolatokban aktívan részt vevő térszerkezet kialakítása, amelyben az ország, a Kárpát-medence és Európa szempontjából egyaránt jól együttműködő, értékeket teremtő és védő partnerként vehet részt az ország minden térsége és települése. Egyaránt fontos az európai integráció, a közép-európai kohézió megteremtése. A többközpontú térszerkezet megvalósítása érdekében szükséges az ország Budapest központúságának oldása, a gazdasági fejlődést biztosító beruházások területi terítése, a térségi versenyképességet segítő térszerkezet, térségi kapcsolatok kialakítása, erősítése. A térségi integráció, térségi kapcsolatok és együttműködések elmélyítéséhez szükséges a város-vidék kapcsolatok megújítása, a térségi autonómia, az önellátó és önfenntartó képesség erősítése. A területi kohézió és a térségi esélyegyenlőség erősítéséhez kiegyensúlyozott térszerkezet, területi kiegyenlítődés, a perifériák és elmaradott térségek felzárkóztatása, a térségi sajátosságoknak megfelelő térségi fejlődési pályák kialakítása szükséges.

Szakpolitikai cél		Területi cél	
1.	Versenyképes, innovatív gazdaság	**1.**	Az ország makroregionális szerepének erősítése
2.	Gyógyító Magyarország, egészséges társadalom, egészség- és sportgazdaság	**2.**	A többközpontú térszerkezetet biztosító városhálózat
3.	Életképes vidék, egészséges élelmiszertermelés és -ellátás	**3.**	Vidéki térségek népességeltartó képességének növelése
4.	Kreatív tudásalapú társadalom, piacképes készségek, K+F+I	**4.**	Kiemelkedő táji értékű térségek fejlesztése
5.	Értéktudatos és szolidáris, öngondoskodó társadalom	**5.**	Területi különbségek csökkentése, térségi felzárkóztatás és gazdaságösztönzés
6.	Jó állam: szolgáltató állam és biztonság	**6.**	Összekapcsolt terek: az elérhetőség és a mobilitás biztosítása
7.	Stratégiai erőforrások megőrzése, fenntartható használata, és környezetünk védelme		-

10. táblázat: Az OFTK-ban megfogalmazott középtávú célok

Az OFTK (2013) Békés vármegyét, illetve Békéscsabát érintő megállapításai:

3.1.4.5 A külső városgyűrű kiemelt várostérségi fejlesztései – fejezetben:

Békéscsaba az ország éléskamrájának központjaként az élelmiszertermelés és –feldolgozás, valamint a gasztroturizmus hazai fellegvára pozíciót célozza meg, ehhez kapcsolja húzóágazatait: az építőanyag-ipar, a textilipar, a gépipar, az élelmiszeripar, a nyomdaipar; illetve kitörési pontjait: a malomipar újraindítása, a gasztroturizmus, a határon túli kapcsolatok erősítése, a helyi gazdaság élénkítése, a befektetések ösztönzése, a vármegyeszékhelyi funkciók megerősítése. A vármegyeszékhely szorosabb vonzáskörzetébe esik: Békés, Sarkad, Gyula és az általuk körbezárt Körös-menti vidék.

3.1.4.6 Nemzeti és perspektivikusan nemzetközi jelentőségű nagyvárosi térségek – fejezetben:

A külső nagyvárosi gyűrű egyes városai nem rendelkeznek több vármegyére kiterjedő térszervező potenciállal, ennek ellenére fontos szerepet tölthetnek be a gyűrűn belüli térkapcsolatok fenntartásában és vármegyéjükön belüli térszervezésükkel. Ide sorolható Szombathely, Zalaegerszeg, Nagykanizsa, Kaposvár, Békéscsaba, Nyíregyháza, és a domborzati és történelmi okok miatt a gyűrűn kívül elhelyezkedő Sopron és Szekszárd. Fontos termelési-szolgáltatási funkciókat és markáns gazdasági, esetleg innovációs profilokat már most is megjelenítenek, és ez a jövőben tovább erősíthető. E városokban a határon átnyúló nemzetközi foglalkoztatási és gazdasági együttműködés a városfejlesztések fontos iránya lehet.

4.4. Békés megye – Fejlesztési irányok – fejezetben:

- Az infrastruktúra fejlesztése: a megközelíthetőség és a logisztikai feltételek javításával, a térségi kohézió erősítésével, minőségi környezet kialakítása mellett.
- Gazdaság- és vidékfejlesztés: munkahelyteremtés ösztönzésével a hozzáadott érték növelése, hungarikumok támogatása, környezetkímélő energiatermelés, valamint az öko-, horgász-, vadász-, kerékpár- és egészségturizmus fejlesztése.
- Társadalmi megújulás: a szakképzés gazdasági igényekhez alakításával, a civil együttműködések erősítésével és a helyi kulturális értékek megőrzésével.

- Környezeti fenntarthatóság segítése az épített és természeti környezet védelme, a környezetbarát hulladékgazdálkodás, -újrahasznosítás fejlesztése és a megújuló energiákra épülő termelés és fogyasztás támogatása által.
- Határon átnyúló együttműködések segítése a gazdaságfejlesztés támogatásával, együttműködési programok szervezésével és helyi termékekre épülő piac beindításával.
- Békéscsaba fejlesztése, különös tekintettel az élelmiszer alapanyag előállítására és – feldolgozásra, valamint a gasztroturizmusra.

Békés Megye Területfejlesztési Koncepció (2021) célrendszere és a célok illeszkedésének bemutatása

A vármegyei dokumentum helyzetelemzésének vonatkozó fejezete (BMTFK Helyzetértékelés 2.1) ismerteti az OFTK mellett az egyéb országos szakterületi stratégiáknak a térségre vonatkozó céljait, bemutatja a megfogalmazott vármegyei jövőkép és a megvalósítást támogató célrendszer illeszkedését az országos fejlesztési rendszerekhez. A BMTFK Javaslattevő munkarészének pedig 1.6.2. fejezete foglalkozik részletesen a megfogalmazott célok külső koherenciájával. Az elfogadott vármegyei középtávú célrendszer a következő:

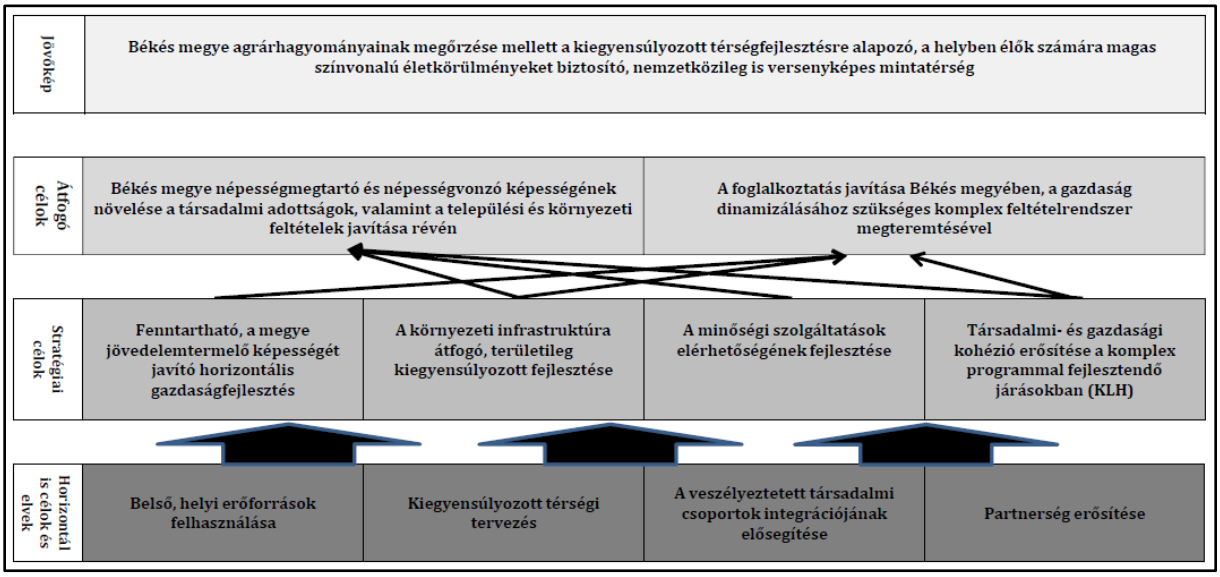

4. ábra: Békés vármegye fejlesztési célrendszerét bemutató ábra
Forrás: Békés Megye Területfejlesztési Koncepciója 2021-2030

Az országos területi célok közül az 1-es (*Az ország makroregionális szerepének erősítése*) kevésbé érinti a várost és a szatellittelepüléseket. Célként megjelenik a területi anyagokban is a Romániával (és részben Szerbiával) való intenzívebb viszony kialakítása: a vármegyei dokumentumokban hangsúlyosabban, mint békéscsabai ITS-ben, hiszen a város nem határátkelőhely (ezt a szerepet a vármegyében legerősebben Gyula viseli közúton, vasúton Lökösháza), és keletre, a határ túloldalán „légüres", városhiányos tér található.

Az országos területi célok közül a 2-es (*Többközpontú térszerkezetet biztosító városhálózat*) szintén megjelenik – elsősorban a vármegyei anyagokban –, de nem hangsúlyos, mivel Békéscsaba területi szerepe némileg eltér a más vármegyékben általában tapasztalható megyei jogú városi (továbbiakban MJV) szereptől: Békés vármegyét az erős alközpontok jellemzik, amelyek képesek és tudják is helyben biztosítani a megfelelő alapszolgáltatásokat. Ez a vármegyei városhálózatot kiegyensúlyozottá teszi,

Békéscsaba MJV nem olyan mértékben „vízfej” a vármegyén belül, mint a legtöbb másik MJV a saját vármegyéjében. Fontos és jelentős viszont az alközpontok sajátos gazdasági profillal történő megtöltése, ez Békéscsabán elsősorban a nyomdaipar, gépipar, logisztika fejlesztését jelenti, megtartva és tovább erősítve az élelmiszeriparhoz kötődő hagyományos ágazatokat is.

A 3-as területi cél (*Vidéki térségek népességeltartó képességének növelése*) az egyik legközvetlenebbül és legerősebben megjelenő cél a vármegyei és az eddigi városi anyagokban. Békés vármegye lakosságszáma egyedülálló módon már 1950 óta csökken (a legtöbb vármegyében mindez 1980-tól kezdődött), főként a vármegye déli, Mezőkovácsházi járásában a népességfogyás és elöregedés mértéke drámai. Békéscsaba is 2001 óta majdnem 10 000 lakosát vesztette el, amely rendkívül soknak számít, a 2020-as adatok szerint már csak 58 002 fő a város lakója. A csökkenést egyrészt a negatív természetes szaporodás, de még inkább a nagyfokú elvándorlás okozza, így a vármegyei és városi anyagokban is visszatérő elem ez a téma. A *népességmegtartás* Békés vármegye átfogó célja: mindenképpen indokolt a város illeszkedése ehhez.

A 4. számú országos területi cél, a *Kiemelkedő táji értékű térségek fejlesztése* nem kap hangsúlyt a vármegyei stratégiában, hiszen sem a vármegyének, sem Békéscsabának nincs igazán kiemelkedő táji értékű térsége.

Az 5. számú országos területi cél *Területi különbségek csökkentése, térségi felzárkóztatás és gazdaságösztönzés*, szintén nagyon erősen megjelenik a vármegyei dokumentumokban, hiszen a vármegye egyes részei erősen leszakadó, hátrányos, komplex programmal fejlesztendő térségek. A gazdaságösztönzés folyamatos feladat Békéscsabán, a 2014-2020-as időszak prioritása is. A gazdaságfejlesztés, *munkahelyteremtés, foglalkoztatásbővítés* valamennyi fejlesztési dokumentumban, így a vármegyei koncepcióban is kulcs szerepet kap: előfeltétele a felzárkózásnak és a területi különbségek csökkenésének.

A 6. számú országos területi cél, *Összekapcsolt terek* az elérhetőség és a mobilitás biztosítása szintén kiemelt mind a Békés vármegyei, mind a békéscsabai dokumentumokban. A vármegye és a város évtizedekig szenvedett a rossz közúti megközelíthetőség miatt. Békéscsaba számára a megközelíthetőség a 2014-2020-as tervezési időszak egyik fő prioritása volt.

Békéscsaba és a településegyüttes fejlesztési céljainak illeszkedniük kell mind az országos, mind a vármegyei célokhoz az alábbiakban részletezett jelenlegi helyzetben vázolt problémák megoldása, azaz a város és térsége fenntartható fejlődésének érdekében.

2.1.3 A területrendezési tervekkel való összefüggések vizsgálata [22]

A fejezetben a magasabb rendű rendezési tervekben szereplő, Békéscsabára és térségére vonatkozó területfelhasználási és térszerkezeti elemeket tekintjük át. Az alfejezetben alapvetően két dokumentumot vizsgálunk, az Országos Területrendezési Tervet (OTrT), illetve a Békés Megye Területrendezési Tervet (BMTrT). A két Terv szerkezeti terve és az övezeti terveik között nem húzódik ellentét, emiatt a város vonatkozásában mértékadó területrendezési terv a BMTrT, mely további kiegészítéseket is tartalmaz az OTrT-hez képest.

Az Országos Területrendezési Tervvel (továbbiakban: OTrT) való összefüggések vizsgálatának kiindulópontja a 2019. március 15-én hatályba lépett, Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX. törvény (melynek második része maga az OTrT), illetve a területrendezési tervek készítésének és alkalmazásának kiegészítő szabályozásáról szóló 9/2019. (VI. 14.) MvM rendelet.

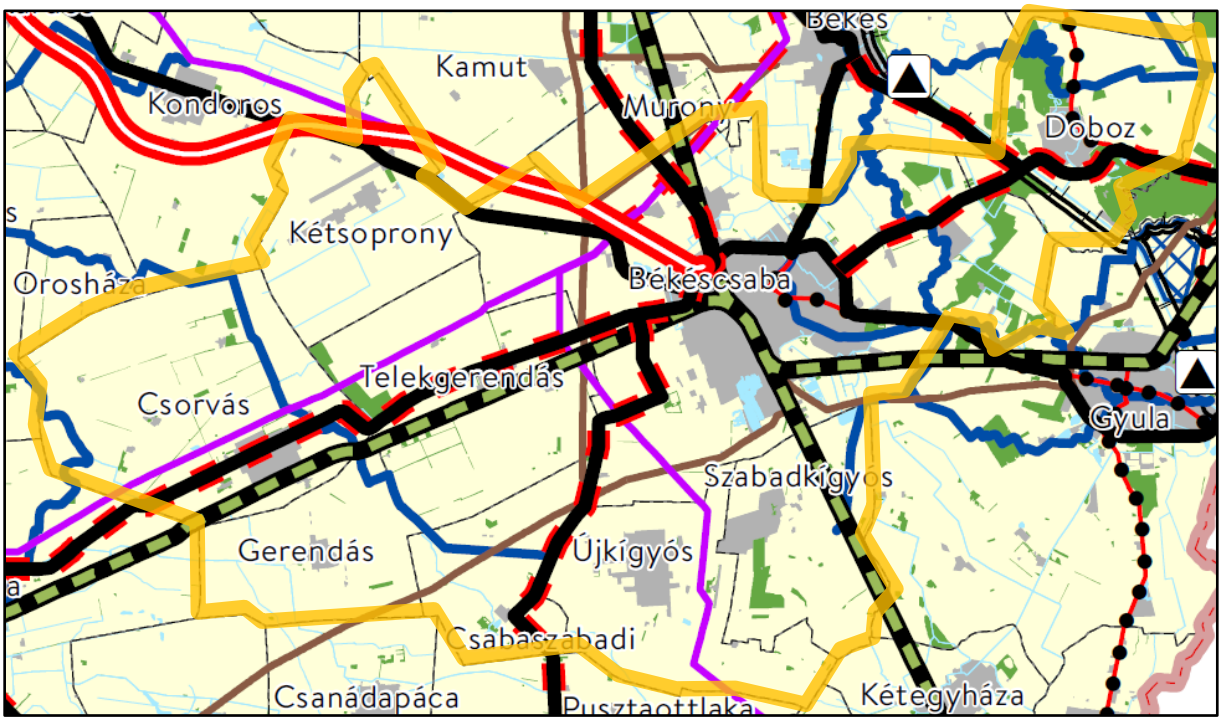

5. ábra: Békéscsaba és a Békéscsabai járás érintettsége az Ország Szerkezeti Tervén
Forrás: OTrT térképszelvényei

A 2018 decemberében készült OTrT kivágatán (5. ábra) jól látszik, hogy a járás (vastag sárga vonal) döntő részét Mezőgazdasági térség alkotja (halványsárga szín). Ezt a Települési térség (szürke szín), az Erdőgazdálkodási térség (zöld szín) és a Vízgazdálkodási térség (halványkék szín) követi területarányosan. Az ábrán vastag piros vonalakkal látható az M44-es gyorsforgalmi út tervezett szakasza, mely az OTrT elkészülte óta meg is valósult. Vastag fekete vonallal láthatók a meglévő főutak, illetve szaggatott piros vonallal körülvett megvastagított fekete vonalak a tervezett főutakat jelölik.

A kivágat csak a már kiépült vasúti hálózatot jeleníti meg (zöld-fekete szaggatott vonal), azaz vasútfejlesztést nem jelöl az OTrT. Az ábrán – bár nagyrészt takarásban van, – fekete pontokkal

[22] Forrás: OTrT, BMTrT

tarkított piros vonal jelöli az országos kerékpár-útvonalakat. Ez Békéscsabát és Dobozt érinti (bár a két települést nem köti össze közvetlenül). Békéscsaba a Békés és Gyula közötti útvonalon helyezkedik el.

Az 5. ábrán lila vonallal ábrázolják a 400 kV-os átviteli hálózat elemeit, míg barna vonallal a földgázszállító vezetékeket. A járást több helyen is metszik a vezetékek, újabbak elhelyezése egyelőre csak egy helyen van kilátásban az OTrT alapján. Békéscsaba északi részén látható egy Békés irányába kiépülő, új 400 kV-os átviteli hálózat vezetéke.

A kivágaton kék vonallal jelölik az országos jelentőségű csatornákat, melyek a járási települések többségét érintik is. Ezek bővítése nincs tervben a járás területén. Elsőrendű árvízvédelmi vonal egyedül Doboz térségét érinti a Kettős-Körös partvonala mentén (fekete tüskés vonal). Fejlesztés ezen a téren sem várható a közeljövőben.

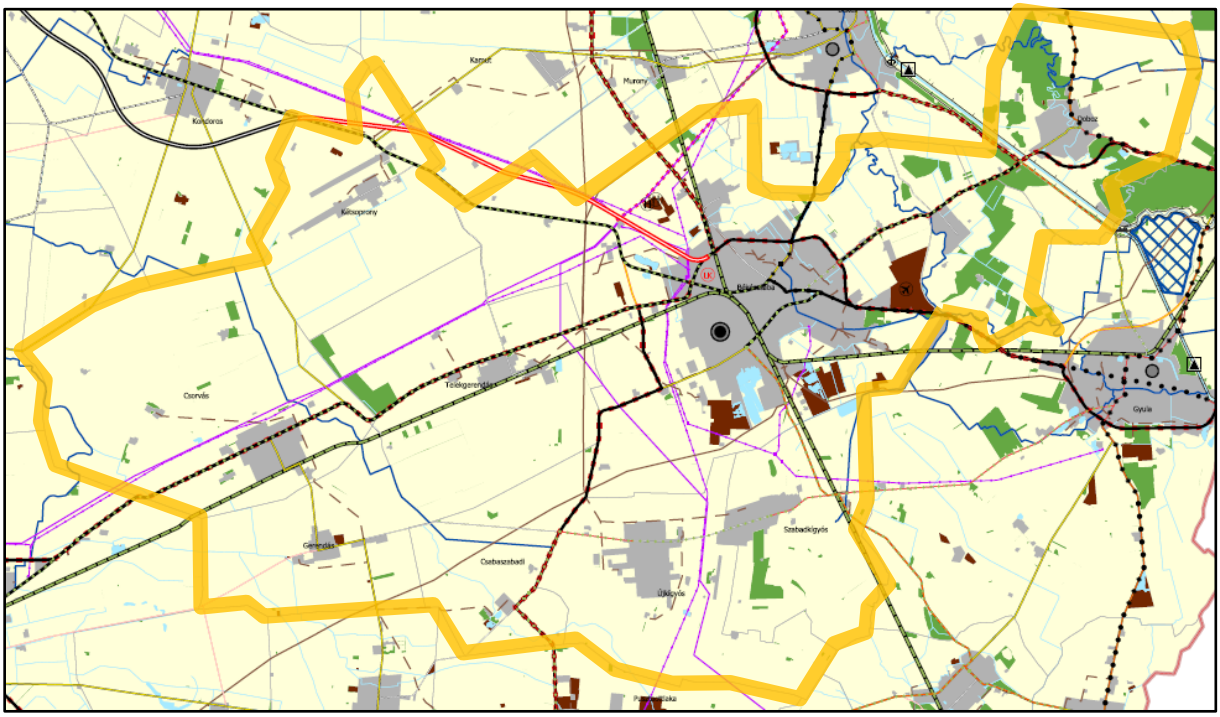

6. ábra: Békéscsaba és a Békéscsabai járás érintettsége az Ország Szerkezeti Tervén
Forrás: BMTrT térképszelvényei

A BMTrT 2020 júniusi térképszelvényén (6. ábra) nem látható lényeges eltérés az OTrT-hez képest, azonban kis mértékben részletesebb annál. Így a kivágaton megjelennek a Sajátos területfelhasználású területek (barna színnel). Ezeken helyet kap számos békéscsabai területegység: a repülőtér, a katonai terület, a hulladéklerakók, illetve a bányaterület. Piros LK jelöléssel egy tervezett logisztikai központ is felkerült Békéscsaba belterületére, valamint kisebb kapacitású vonalas infrastruktúraelemek is megjelennek rajta (pl. térségi ellátást biztosító/átvitelt befolyásoló 132 kV-os elosztó hálózat, kisebb mellék- és összekötőutak, térségi kerékpárútvonalak).

Az OTrT több övezeti térképmelléklettel is rendelkezik. A Békéscsabai járás érintettsége a 11. táblázatban látható, míg részletesebben a 7-15. ábra mutatja be ezek kiterjedését.

Országos övezetek	Békéscsaba érintettsége	Szatellit-települések érintettsége
Ökológiai hálózat magterületének övezete	-	+
Ökológiai hálózat pufferterületének övezete	-	+
Ökológiai hálózat ökológiai folyosójának övezete	+	+
Kiváló termőhelyi adottságú szántók övezete	+	+
Jó termőhelyi adottságú szántók övezete	+	+
Erdők övezete	+	+
Erdőtelepítésre javasolt terület övezete	-	+
Tájképvédelmi terület övezete	+	+
Világörökségi és világörökségi várományos területek övezete	+	-
Vízminőség-védelmi terület övezete	+	+
Nagyvízi meder övezete	-	+
VTT-tározók övezete	-	-
Honvédelmi és katonai célú terület övezete	+	-
Összesen	**8**	**10**

11. táblázat: Békéscsaba és a Békéscsabai járás érintettsége az OTrT térképszelvényein

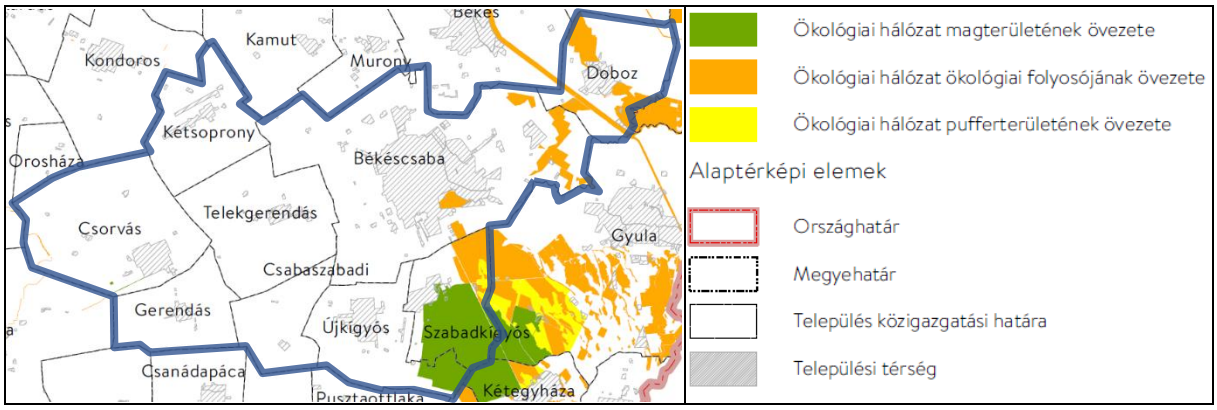

7. ábra: Ökológiai hálózat[23], a járás határa kék színnel jelölve
(Forrás: OTrT)

[23] **Ökológiai hálózat magterületének övezete**: olyan természetes vagy természetközeli élőhelyek, amelyek az adott területre jellemző természetes élővilág fennmaradását és életkörülményeit hosszú távon biztosítani képesek, és több védett vagy közösségi jelentőségű fajnak adnak otthont;
Ökológiai hálózat ökológiai folyosójának övezete: olyan területek – többnyire lineáris kiterjedésű, folytonos vagy megszakított élőhelyek, élőhelysávok, élőhelymozaikok, élőhelytöredékek, élőhelyláncolatok –, amelyek döntő részben természetes eredetűek, és amelyek alkalmasak az ökológiai hálózathoz tartozó egyéb élőhelyek - magterületek, pufferterületek - közötti biológiai kapcsolatok biztosítására;
Ökológiai hálózat pufferterületének övezete: megakadályozzák vagy mérséklik azon tevékenységek negatív hatását, amelyek a magterületek és az ökológiai folyosók állapotát kedvezőtlenül befolyásolhatják vagy rendeltetésükkel ellentétesek.

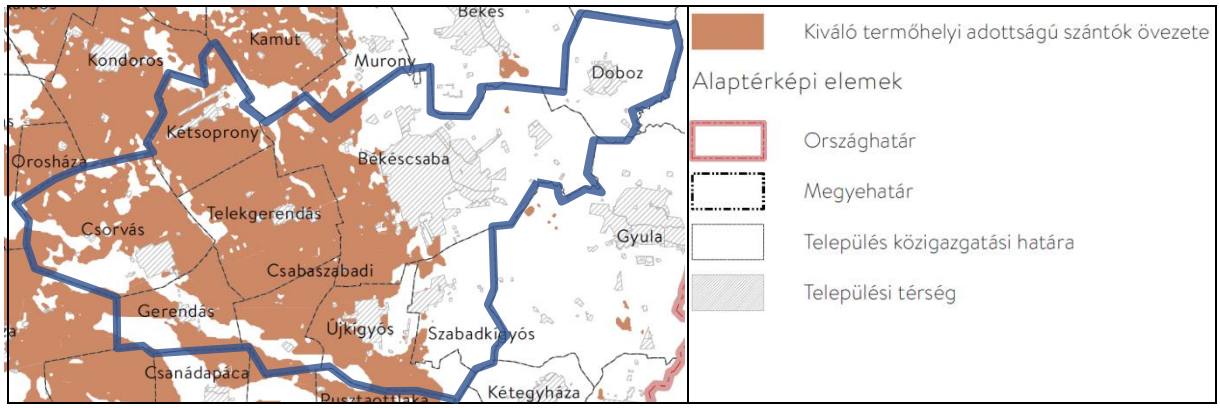

8. ábra: Kiváló termőhelyi adottságú szántók övezete[24], a járás határa kék színnel jelölve
(Forrás: OTrT)

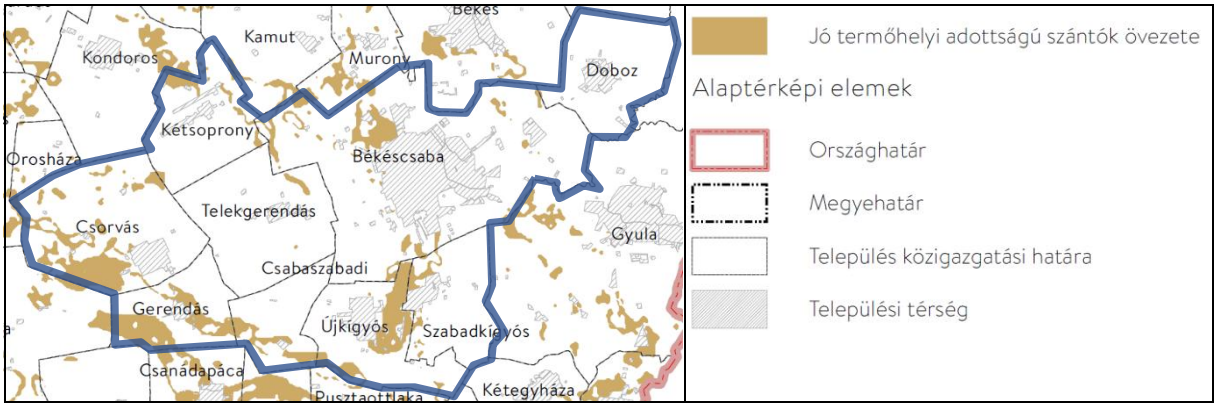

9. ábra: Jó termőhelyi adottságú szántók övezete[25], a járás határa kék színnel jelölve
(Forrás: OTrT)

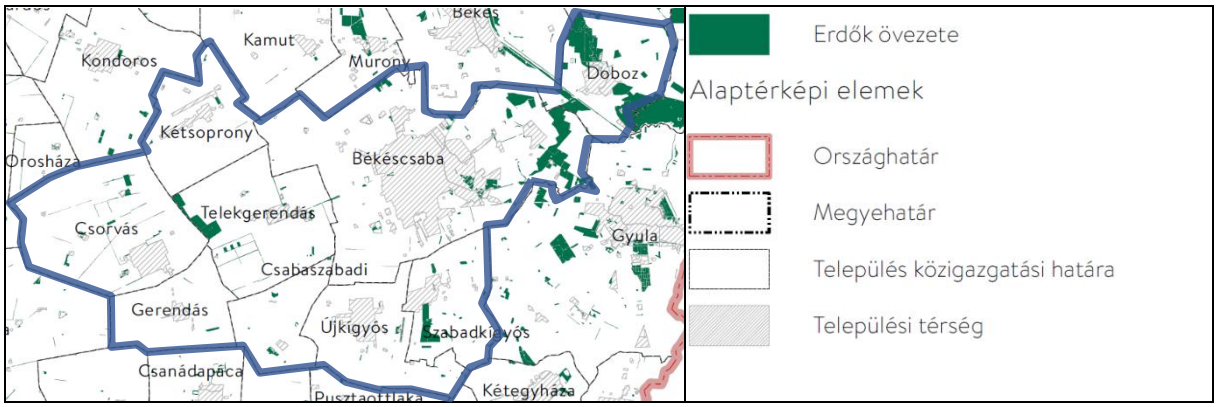

10. ábra: Erdők övezete[26], a járás határa kék színnel jelölve
Forrás: OTrT

[24] **A Kiváló termőhelyi adottságú szántók övezetébe** az agroökológiai adottságai alapján kimagasló agrárpotenciállal rendelkező, ugyanakkor környezeti szempontból a legkevésbé érzékeny, ezért mezőgazdasági árutermelésre legalkalmasabb szántóterületek tartoznak.
[25] **A Jó termőhelyi adottságú szántók övezete** szántóföldi művelésre másodlagosan alkalmas területként veendő figyelembe.
[26] **Az erdők övezetébe** tartozó területeket az adott településnek a településrendezési eszközében legalább 95%-ban erdőterület területfelhasználási egységbe kell sorolnia. A MaTrT hatálybalépését megelőzően kijelölt beépítésre szánt területek, valamint az erdőről szóló 2009. évi XXXVII. törvény 4. § (2) bekezdésében meghatározott területek, továbbá az Ország Szerkezeti Terve által kijelölt települési térség területein lévő erdők övezetének területét a számításnál figyelmen kívül kell hagyni.

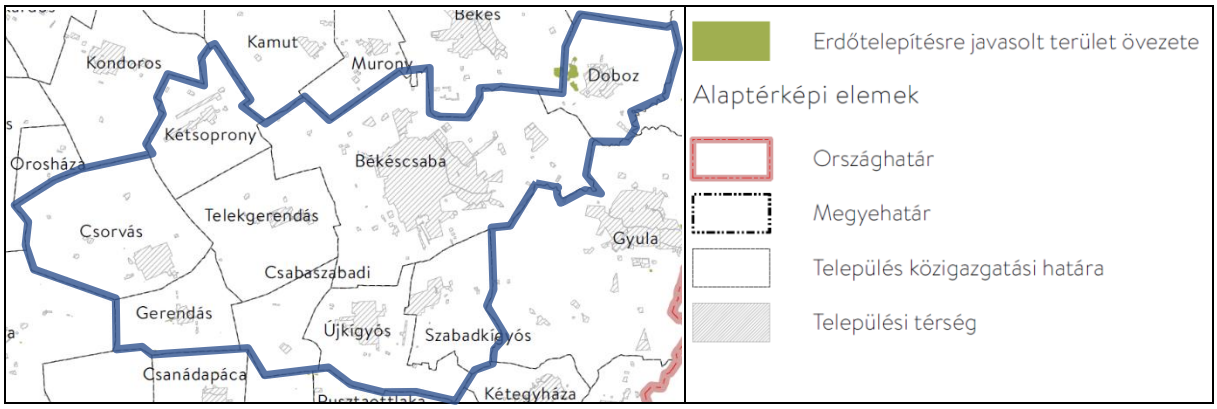

11. ábra: Erdőtelepítésre javasolt terület övezete[27], a járás határa kék színnel jelölve
Adatforrás: OTrT

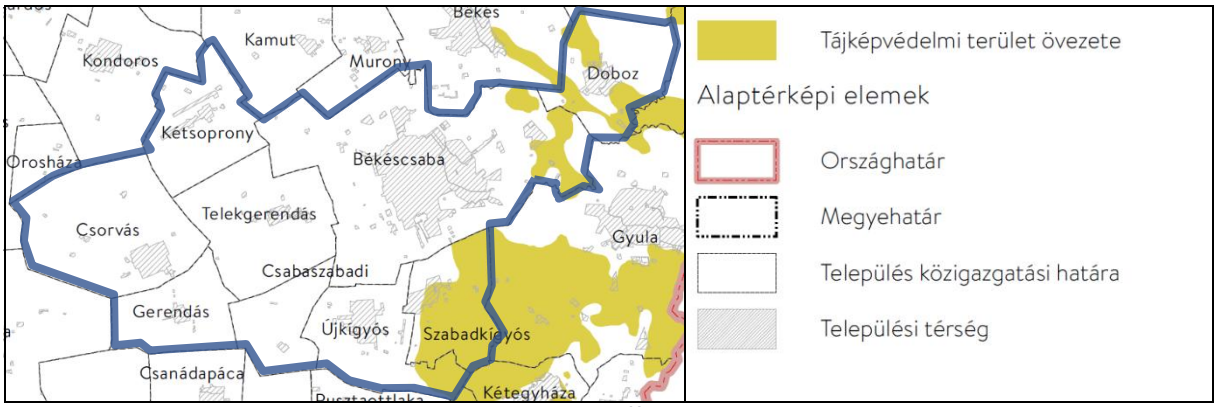

12. ábra: Tájképvédelmi terület övezete[28], a járás határa kék színnel jelölve
(Forrás: OTrT)

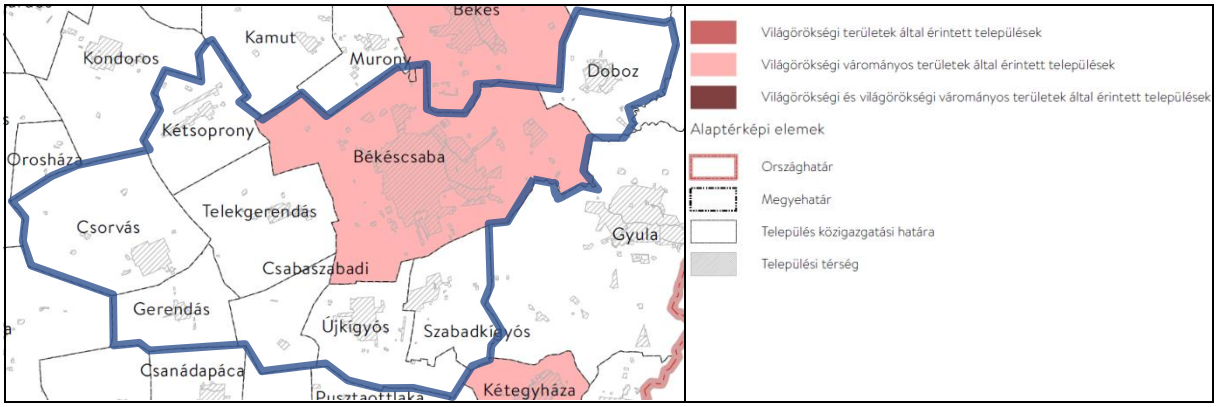

13. ábra: Világörökségi érintettségű területek[29], a járás határa kék színnel jelölve
(Forrás: OTrT)

[27] **Az Erdőtelepítésre javasolt terület övezete** a tervezett erdők területi alapjait hivatott biztosítani.
[28] **A Tájképvédelmi terület övezete** által érintett területre a tájképi egység, a hagyományos tájhasználat fennmaradása, valamint a tájba illesztés biztosítása érdekében külön jogszabályok vonatkoznak.
[29] **A Világörökségi érintettségű területek** kulturális örökségvédelmi szempontból kiemelt területként veendők figyelembe.

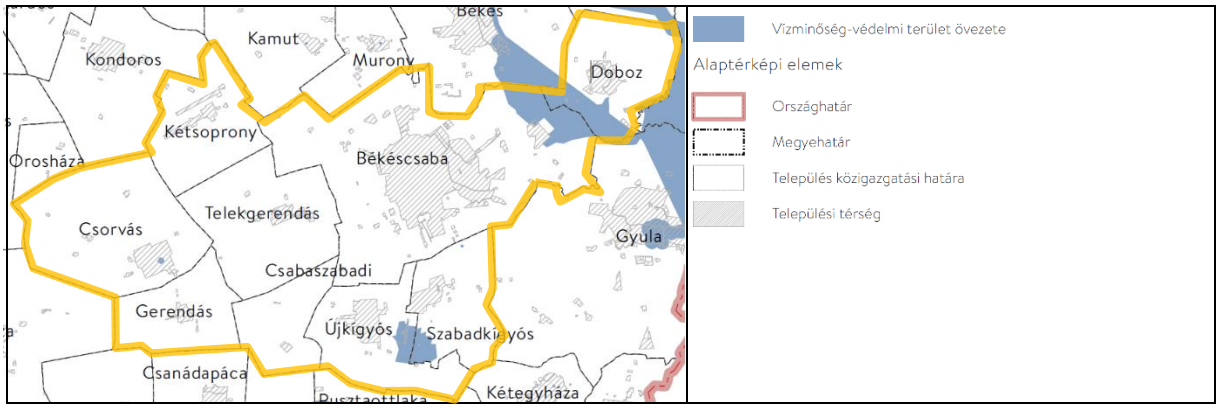

14. ábra: Vízminőség-védelmi terület övezete[30], a járás határa sárga színnel jelölve
(Forrás: OTrT)

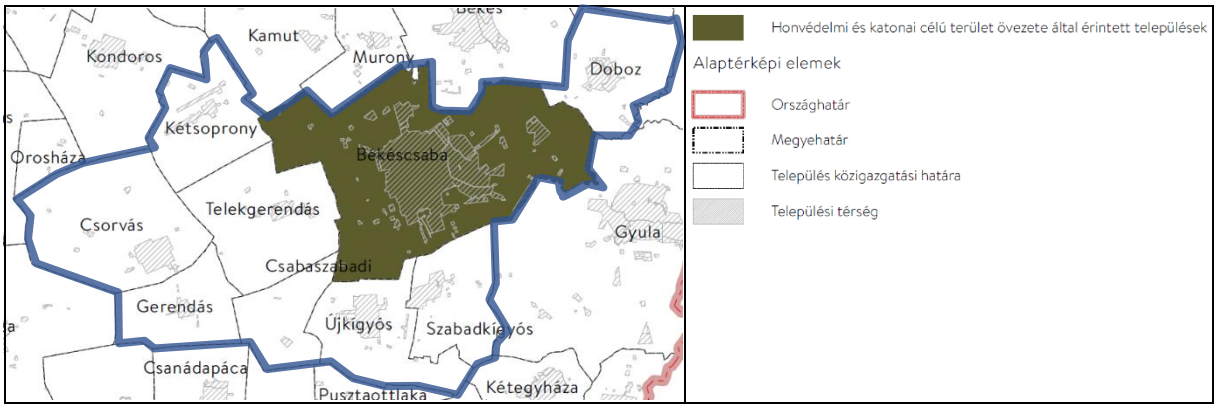

15. ábra: Honvédelmi és katonai célú terület övezete[31], a járás határa kék színnel jelölve
(Forrás: OTrT)

A Nagyvízi meder övezete a Kettős-Körös medrét foglalja magában a járásban. Ez Doboz település külterületén fut végig, ahogy az a 16. ábrán is kivehető. A belvízjárta területek egyenes vonalú megszakadása jelzi a Körös medervonalát. Az övezet kiemelt felszíni vízvédelmi és vízgazdálkodási területként veendő figyelembe. Az övezetben „új beépítésre szánt terület nem jelölhető ki".

A BMTrT által kijelölt Rendszeresen belvízjárta területek kiterjedése a 16. ábrán látható. Ezeken a területeken új beépítésre szánt terület csak akkor jelölhető ki, ha ahhoz a működési területével érintett vízügyi igazgatási szerv a településrendezési eszközök egyeztetési eljárása során adott véleményében hozzájárul.

[30] **A Vízminőség-védelmi terület övezete** környezetvédelmi szempontból kiemelt területként veendő figyelembe. Az övezet felszíni vizek, továbbá a sérülékeny, felszíni szennyeződésre fokozottan érzékeny vízbázisok és felszín alatti vízkészletek védelmét, valamint a halak életfeltételeit biztosítja.

[31] **A Honvédelmi és katonai célú terület övezete** a Honvédelmi Minisztérium adatszolgáltatása alapján tartalmazza azokat a katonai érdekeltségű területeket, amelyek honvédségi célra történő hosszú távú fenntartásához országos érdek fűződik. Békéscsabán az MH 54. Veszprém Radarezred távolfelderítő radarberendezést üzemeltet.

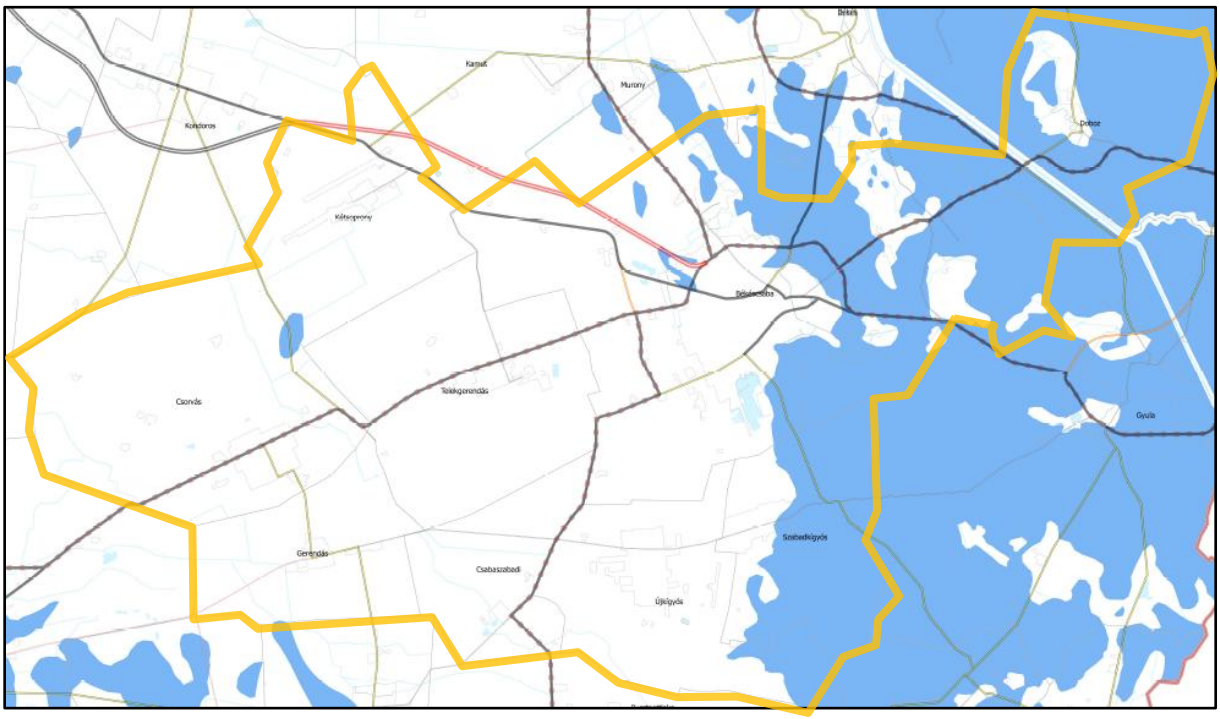

16. ábra: A Rendszeresen belvízjárta terület övezete (belvíz járta terület: kék kitöltés; járás határa: sárga vonal)
Forrás: BMTrT

A BMTrT a járás nagyobb részét (Csorvás, Telekgerendás, Gerendás kivételével) az Ásványi nyersanyagvagyon övezetbe sorolja. A járás érintett településein csak olyan területfelhasználási egység, építési övezet vagy övezet jelölhető ki, amely az ásványi nyersanyagvagyon távlati kitermelését nem lehetetleníti el.

A Tanyás területek övezetbe szintén beletartozik a járás nagyobbik része (Újkígyos, Doboz és Csorvás kivételével). Jellemzően a települések külterületén lévő mezőgazdasági termelés, a növénytermesztés, az állattartás és állattenyésztés, továbbá az ezekkel kapcsolatos, a saját termék feldolgozása, tárolása és árusítása, valamint ökológiai és biotermesztés, illetve a falusi és ökoturizmus céljára létesített lakó- és gazdasági épület, épületcsoport, térbelileg hozzá kapcsolódó, jellemzően 1 ha területű föld együttesei tartoznak ide.

A járás egy része a Gazdaságfejlesztési és innovációs terület övezet alá is besorolásra került: Békéscsaba, Újkígyós, Kétsoprony. A gazdaságfejlesztés vármegyei övezetében elő kell segíteni a vármegyei területfejlesztési koncepcióban megfogalmazott célok és a vármegyén belül különféle sajátosságokkal rendelkező területi részegységekre meghatározott célok elérését. Fejlesztési célok: tőkeállomány növelése, K+F ráfordítás növelése, logisztikai feltételek javítása, helyi termékfejlesztés, elérhetőség javítása, helyi piacok működtetése, a környezeti elemek és az ökológiai funkciók védelme, foglalkoztatás javítása.

A BMTrT Békéscsabát, Szabadkígyóst, Újkígyóst és Dobozt a Kiemelt turisztikai övezetben is feltüntette. A turizmusfejlesztés vármegyei övezete mindazon települések területére kiterjed, amelyek a vármegye turizmusához speciális adottságaik, kínálatuk alapján képesek hozzájárulni. Az övezet célja a turizmus helyi szintű fejlesztésének és jövedelmezőbbé tételének elősegítése a területrendezés, illetve a településrendezés eszközeivel.

A BMTrT kijelöl az Együtt tervezésre javasolt térség övezetet is. A békéscsabai nagyvárosi településegyüttes Békés vármegye középső részének keleti oldalán helyezkedik el, amelyet Békéscsaba és a vonzáskörzetébe tartozó 9 település alkot. A településegyütteshez 5 város – Békéscsaba, Békés, Gyula, Sarkad és Újkígyós – és 5 község tartozik. A járásból mindössze Telekgerendás, Csorvás és Gerendás nem része az övezetnek. Az együtt tervezésre javasolható térségek övezet esetében az övezet bevezetésének indokoltságát adja:

- város és térsége együttműködésének (együtt tervezés, közös projektek stb.) elősegítése;
- településszerkezeti tervek összehangolásának lehetősége;
- a gazdaságfejlesztés településrendezési feltételeinek összehangolt biztosítása;
- a térség több települését egyaránt érintő természeti értékek védelme, az ezekben rejlő lehetőségek kihasználása;
- településrendezési feltételeinek egyeztetett módon történő biztosítása.

2.1.4 A szomszédos települések hatályos településszerkezeti terveinek – az adott település fejlesztését befolyásoló – vonatkozó megállapításai

Békéscsaba határterületei

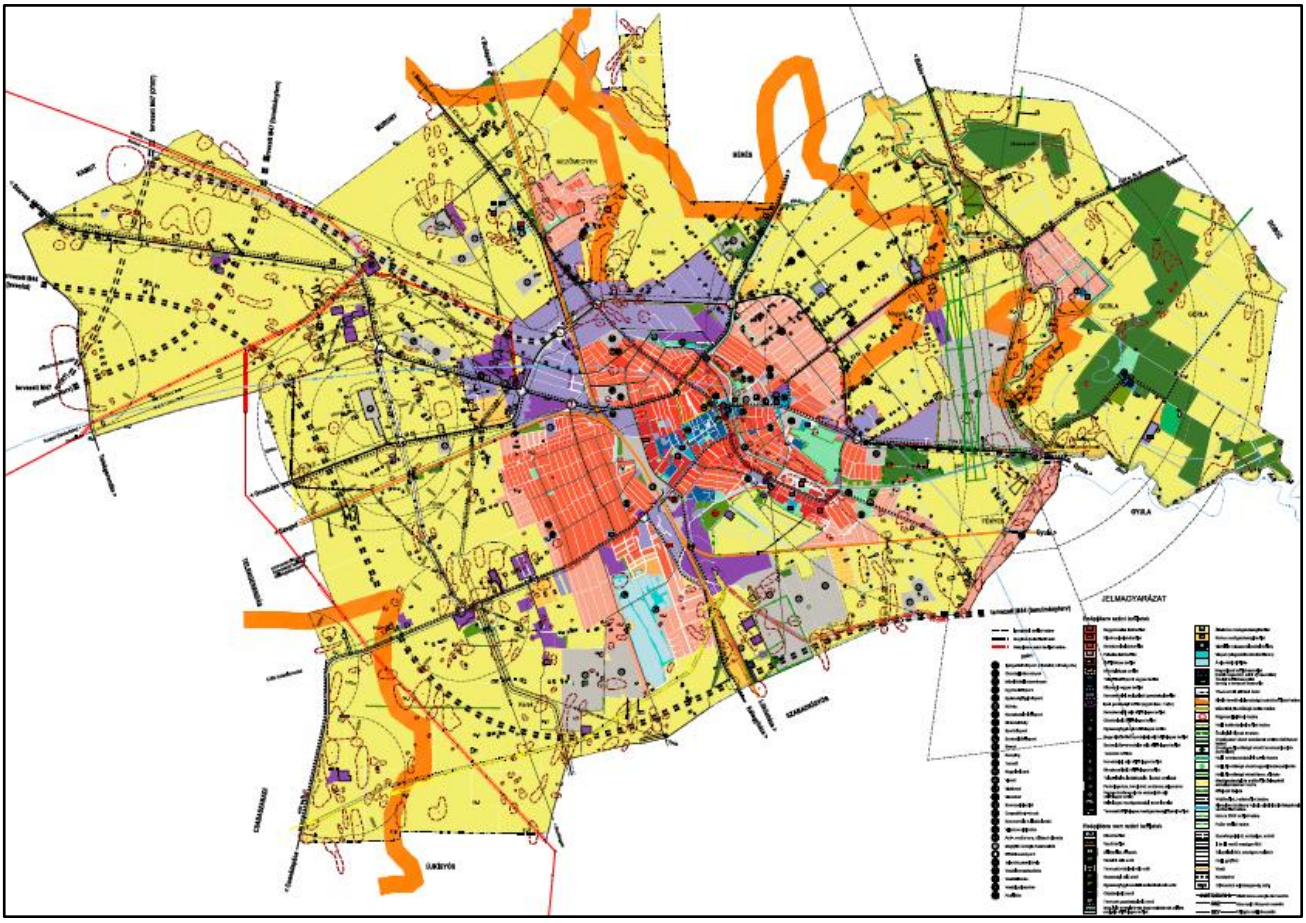

17. ábra: Békéscsaba településszerkezeti terve
Forrás: Békéscsaba MJV honlapja [32]

[32] Honlap: https://bekescsaba.hu/szervezetek/varosepiteszeti-csoport

A szomszédos településekkel döntően általános mezőgazdasági területek révén (sárga színnel kitöltött terület a 17. ábrán) érintkezik a vármegyeszékhely, illetve különböző szintű közutak és elektromos energia távvezetékek haladnak át a közigazgatási határokon. Ezek mellett szinte minden egyes szomszédos településsel egyéb területfelhasználási módokon is kapcsolódik Békéscsaba, melyet az elkövetkezendő oldalakon is bemutatunk. Új beépítésre szánt területek nem helyezkednek el a települések határain. Kifejezett együttműködések, közös fejlesztési igények (a tervezett vonalas infrastruktúrákon kívül) nem láthatók a településszerkezeti tervek alapján.

Szabadkígyós irányában a közigazgatási határ mentén futó általános mezőgazdasági területeket kertes mezőgazdasági terület (narancssárga színnel jelölve), illetve bányászati célú különleges területek szakítják meg (szürke színnel jelölve). A mezőgazdasági területeken kijelölt műemléki jelentőségű terület két esetben is érintkezik a közigazgatási határral. A vonalas infrastruktúrák esetében a Lőkösháza irányába futó vasútvonal szeli át a közigazgatási határt, illetve egy szennyvíz főnyomó vezeték és a tervezett M44-es nyomvonala is a közigazgatási határ mentén fog futni. A közigazgatási határ másik oldalán nem látható a Békéscsabai területhasznosítást befolyásoló elem az űrfelvételek[33] alapján. A területhasznosítás jellege megegyezik a békéscsabaival: bányászati célú és az általános mezőgazdasági területek váltják egymást.

Gyula irányában falusias lakóterületek (Fényes, mely saját temetővel is rendelkezik), erdőterületek (zöld színnel jelölve), kertes mezőgazdasági területek váltják fel helyenként az általános mezőgazdasági területeket. A gyulai oldalon a lakóövezetet leszámítva hasonló területhasznosítási mix látszódik. A két település határán fut az Élővíz medre, amely mentén igen hosszan műemléki jelentőségű területek futnak, valamint a kertes mezőgazdasági területek és az erdőterületek is az Élővíz part menti területein koncentrálódnak. Fényes területe kizárólag Békéscsabához tartozik, így a közigazgatási határ gyulai oldalán már általános mezőgazdasági területek húzódnak.

A két város szerkezeti terve jelöli a Gyula-Békéscsaba közötti M44-es út tervezetét (amely 2025 tavaszára teljesen elkészült), illetve jelölik a két várost összekötő vasútvonalat, kerékpárutat és a 44. sz. főutat is. Mind a két település szerkezeti tervén látszódnak a Békéscsabai repülőtér védőterületei. Ezek a reptérátalakítással valószínűleg módosulni fognak. A Fényes településrészen élőket a nagyobb repülőforgalom várhatóan negatívan fogja érinteni.

Doboz és Békéscsaba erdőterületen és általános mezőgazdasági területeken keresztül érintkezik egymással. Ezeken országos jelentőségű védett természeti terület védőövezetet, műemléki jelentőségű területet egyaránt kijelöltek. Doboz irányában kerékpárút is gazdagítja a közigazgatási határt átmetsző vonalas infrastruktúraelemeket.

Békés és a vármegyeszékhely szintén erdőterületen és általános mezőgazdasági területeken keresztül érintkezik egymással, melyet egy kisebb területen kertes mezőgazdasági területek szakítanak meg a békéscsabai oldalon. Ezeken országos jelentőségű védett természeti terület védőövezetet, valamint műemléki jelentőségű területet egyaránt kijelöltek. Az általános mezőgazdasági területek jelentős része kiváló termőhelyi adottságú szántóterület (vastag narancssárga vonal). A két település határán fut az Élővíz-csatorna, illetve a Doboz-Gerlai-határcsatorna medre. A békési oldalon szintén az

[33] A járás kisebb településein jellemzően nem készült, vagy már nem elérhető a településszerkezeti terv.

általános mezőgazdasági hasznosítás dominál. A csatorna mentén védő erdőterület látható, melyen tervezett kerékpáros nyomvonal húzódik.

Murony és Békéscsaba határán jellemzően általános mezőgazdasági területek (sok esetben kiváló termőhelyi adottsággal) húzódnak mind a két oldalon. Egy kisebb területen jelenik meg egy erdőfolt. Mindezen felül az általános vonalas infrastruktúra elemek (közúti infrastruktúraelemek és távvezetékek) mellett a Budapest irányába tartó vasútvonal és egy kerékpárút szeli át a közigazgatási határt.

Kamut irányában általános mezőgazdasági területek helyezkednek el mind a két oldalon. A közigazgatási határt számos meglévő (pl. 44. sz főút, M44) és tervezett (M47 OTrT-ben látható, illetve ettől eltérő, tanulmánytervi szinten meghatározott nyomvonala) közút, illetve a Szarvas irányába tartó kerékpárút is keresztezi.

Kétsoprony és Békéscsaba határterületén szintén csak kisebb területen jelenik meg egy erdőfolt az általános mezőgazdasági területek között. A 44. sz. főút és az M44 nyomvonalát kell kiemelni a közigazgatási határt átszelő infrastruktúraelemek közül.

Telekgerendás irányában általános mezőgazdasági területek helyezkednek el a közigazgatási határ két oldalán egy minimális területű erdősáv kivételével. A határt számos meglévő (pl. 47. sz főút, Szeged irányába tartó vasútvonal, szennyvízi főnyomóvezeték, elektromos távvezetékek) és tervezett (M47 OTrT-ben látható, illetve ettől eltérő, tanulmánytervi szinten meghatározott nyomvonala) vonalas infrastruktúraelem, illetve Orosháza irányába tartó kerékpárút is keresztezi.

Csabaszabadi és Békéscsaba határterületén (főleg kiváló termőhelyi adottságú) általános mezőgazdasági területek helyezkednek el, illetve a 4432. sz. összekötő út és a szomszédságában húzódó kerékpárút. A közigazgatási határt szennyvízi főnyomóvezeték is átszeli.

Újkígyós irányában (részben kiváló termőhelyi adottságú) általános mezőgazdasági területek helyezkednek el a közigazgatási határon. A határt a kisebb jelentőségű közutakon kívül a 120 kV-os távvezetékek keresztezik.

Szatellittelepülések

A járás és a térség kisebb településein jellemzően nem készült, vagy már nem elérhető a településszerkezeti terv. Az űrfelvételekről megállapítható, hogy a településeket minden irányban döntően, vagy kizárólag mezőgazdasági területek szegélyezik a közigazgatási határ mentén. Ezeket 1-1 fasor, erdősáv vagy kisebb területű erdők váltják fel. A közutak több helyen is a közigazgatási határ mentén futnak, illetve több helyen keresztezik is azt. Ezek alól a megállapítások alól Doboz és Szabadkígyós képez bizonyos tekintetben kivételt, ezért a két községre külön kitérünk.

Kapcsolódási pontok számos település esetében vannak – elsősorban utak és egyéb vonalas infrastruktúraelemek képében. Azonban kifejezett együttműködések, közös fejlesztési igények (a tervezett vonalas infrastruktúrákon kívül) nem láthatók a településszerkezeti tervek alapján. Új beépítésre szánt területek nem helyezkednek el a települések határain a rendelkezésre álló információk alapján.

Doboz: az általános szatellittelepülésekre jellemző leírástól több eltérés is mutatkozik Doboz nagyközség esetében. Ezek közé tartozik, hogy a település szerkezeti terve elérhető a nagyközség honlapján. A Kettős-Körös medrének köszönhetően a közigazgatási határt két helyen is vízgazdálkodási terület metszi. A folyó és a hozzá kapcsolódó egyéb vízfelületek miatt a közigazgatási határ mentén húzódó (védelmi és gazdasági) erdőterületek aránya is magasabb a többi szatellittelepüléshez képest. A magasabb erdősültségnek és a jelentősebb vizes területeknek köszönhetően a településhatáron aránylag nagy kiterjedésű a potenciális természetvédelmi terület, illetve a Fekete- és Fehér körös összefolyásánál strandterület, kompátkelő és kertvárosias lakóterület helyezkedik el. A település közigazgatási határán több szakaszon is tájfásítást javasol a szerkezeti terv. Gyula Doboz felőli területén kertes mezőgazdasági területeket (Szanazug területe) is jelöl. Ez gyakorlatilag egy sűrűn beépített családiházas övezetté vált a közigazgatási határ gyulai oldalán.

Szabadkígyós: a község esetében a mezőgazdasági területek aránya jóval kisebb a közigazgatási határ mentén (is), mint a járás egyéb településein. Ez részben a település északi határában (a közigazgatási határ túloldalán lévő békéscsabai területhez hasonlóan) található bányaterületek miatt alakult így, részben a belvíz következményeként. Utóbbi miatt rét, legelő és gyepterületekkel csatlakozik több szomszédos településhez, melyek területén folytatódik az említett típusú területhasznosítás. Ezen felül Szabadkígyós belterületi határa Újkígyós irányában egészen a közigazgatási határig tart, azaz családiházas lakóövezettel érintkeznek a közigazgatási határ túloldalán elhelyezkedő általános mezőgazdasági területek.

2.1.5 A település társadalma[34]

2.1.5.1 Demográfia

Békéscsaba Megyei Jogú Város a 2023-as adatok alapján Magyarország 17. legnépesebb települése, amellyel a város két helyet csúszott hátra a legnépesebb magyar települések listáján 2014 óta, amikor az utolsó átfogó tanulmány született a város társadalmáról.[35] A 2001-ben még 67 968 főnyi lakosság még a 12. legnagyobb népességű magyar település címet jelentette a városnak, de azóta a fogyás üteme felgyorsult. A város demográfiai helyzete továbbra is kedvezőtlen képet mutat, a teljes vizsgált időszak alatt jellemző volt a népességszám folyamatos csökkenése. A 2011-es 61 505 főnyi lakónépesség 54 460 főre mérséklődött 2023-ra, amely 11,5%-os zsugorodás; abszolút értéken 7 045 fővel kevesebb békéscsabai lakos él a városban a 2011-es helyzethez viszonyítva. Az állandó népesség korrelációt mutat a lakónépességgel[36], habár megfigyelhető az „olló" nyitódása: 2011-ben még ezer főnél kisebb volt, 2023-ban viszont már két ezer főnél is nagyobb volt a különbség az állandó népesség javára. Tekintettel arra, hogy a lakónépesség pontosabban tükrözi a településen élők, a közszféra szolgáltatásait igénybe vevők tényleges számát, ezért lehetőség szerint ennek értékét tekintettük vetítési alapnak. Amennyiben erre nem volt mód (pl. a korcsoportokra bontott adatok esetében), ott az állandó népességre vonatkoztatva végeztük el a vizsgálatokat (ezt valamennyi alkalommal egyértelműen feltüntettük).

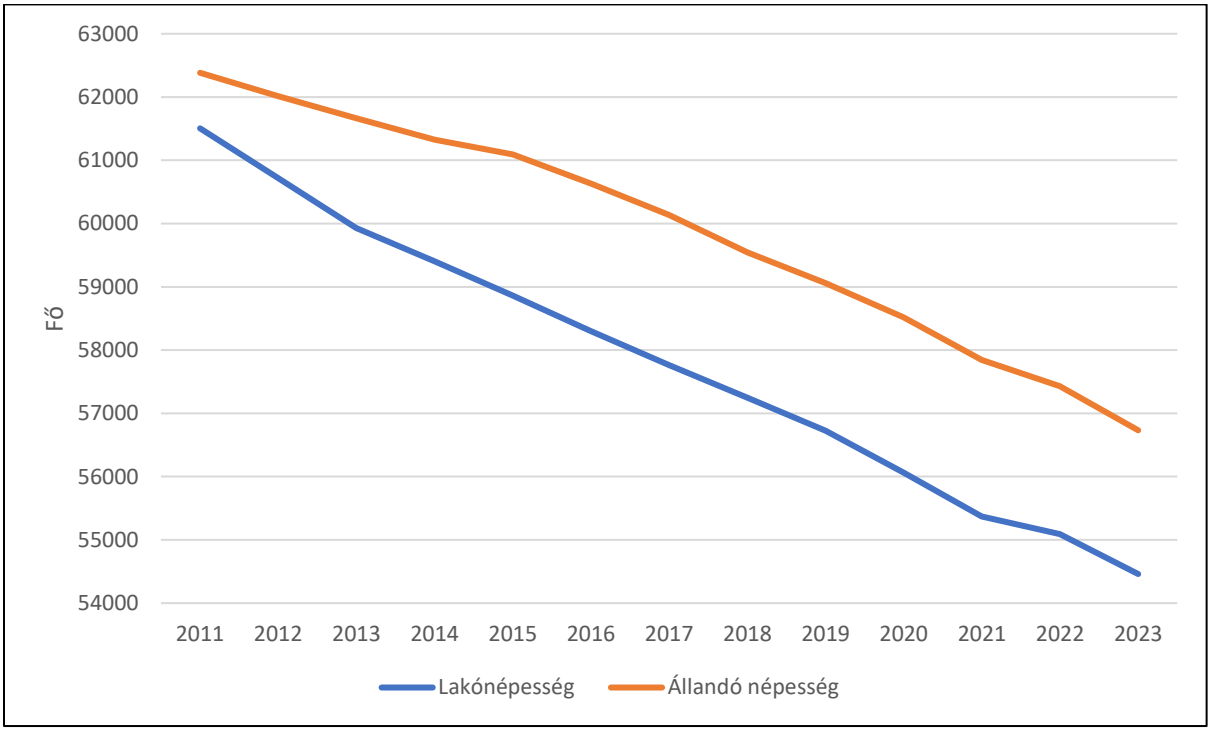

18. ábra: Békéscsaba lakónépessége és állandó népessége 2011-2023. között
Adatforrás: TEIR

[34] Módszertani Kézikönyv számozása szerint: 1.7. fejezet
[35] Békéscsaba MJV Fenntartható Városfejlesztési Programok előkészítése – Városfejlesztési Koncepciót megalapozó vizsgálat, 2014. szeptember (a továbbiakban: Megalapozó Tanulmány)
[36] Állandó népesség: „Az adott területen lakóhellyel rendelkező személyek száma"
Lakónépesség: „Az adott területen lakóhellyel rendelkező, és másutt tartózkodási hellyel nem rendelkező személyek, valamint az ugyanezen területen tartózkodási hellyel rendelkező személyek együttes száma" Forrás: KSH

Az élveszületések száma 375 (2023) és 492 fő között mozgott a teljes időszakban, nagyobb kilengésnek a 2023-as lecsökkent születésszám tekinthető. A halálozásoknál kissé nagyobb a szórás, évente 779 és 961 fő között zsugorodott a város lakosságszáma. Ebből látható, hogy a természetes szaporodás nagysága végig negatív volt, évi -287 és -518 fő között alakult az értéke. A népességfogyás szempontjából legrosszabb értéket a 2020-as és a 2021-es év mutatta, mely valószínűleg összefüggésben lehet a COVID-19 járvánnyal. Az ezer főre jutó születések 6,85 és 8,48 között alakultak, a halálozások 12,96 és 17,25 között. Az élveszületések (7,62) és a halálozások (14,34) ezer főre jutó aránya a vizsgált időszakban egyaránt kedvezőtlenebb az országos átlagnál (9,17, illetve 13,55). A természetes fogyás relatív mértéke (-6,73) meghaladja az országos átlag másfélszeresét (-4,37), de még így is egyértelműen pozitív irányba befolyásolja a Békés vármegyei átlagot (-8,58).[37]

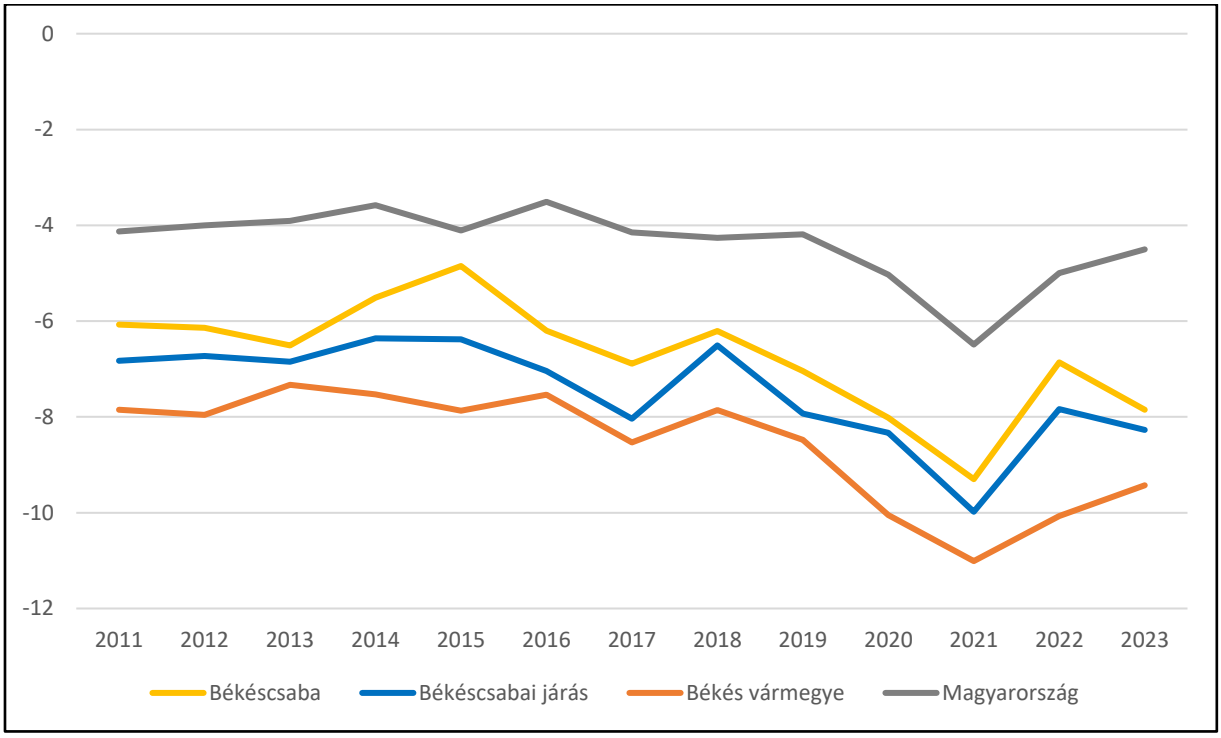

19. ábra: A természetes szaporodás aránya 1000 főre nézve Békéscsaba, Békés vármegye, a Békéscsabai járás és országos összehasonlításban
Adatforrás: KSH és TEIR adatokból

A város állandó vándorlási egyenlege a teljes vizsgált időszak, azaz 2011-2023 között -1 087 főt mutatott, vagyis ennyivel többen vándoroltak el a településről, mint ahányan odavándoroltak. Az elvándorlás üteme gyorsul, míg 2011-2015 között éves átlagban -19 volt ennek mértéke, addig 2016 óta évi átlagban -124 fő. Különösen a 2018-as (-222 fő) és a 2023-as (-210 fő) év volt kedvezőtlen. A vizsgált időszakon belül egyedül 2011-ben regisztráltak pozitív értéket (+20 fő), illetve -7 fővel a 2015-ös adatok is kedvezőbbnek tekinthetők az éves népességvesztés szempontjából. Amennyiben az ideiglenes vándorlást is figyelembe vesszük és hozzáadjuk az állandó adatsorhoz, úgy némileg kedvezőbb értéket kapunk (-698 fő a vizsgált időszak során). A tendencia némi késéssel, de itt is hasonló, mint az állandó vándorlási értékeknél: 2011-2017 között átlagosan pozitív értékű (évi +23 fő)

[37] Adatforrás: TEIR és KSH

igen nagy ingadozással (2014-ben és 2015-ben 100 fő feletti többlet), majd 2018-tól egy jelentősebb visszaesés következett be, mint ugyanezen időintervallum alatt az állandó vándorlásnál (kivétel a 2022-es év, amikor 66 fővel volt pozitív az egyenleg). Az elvándorlás elsődleges oka nem változott az utóbbi években: már a 2014-es Megalapozó Tanulmányban is megfogalmazásra került, hogy a nem megfelelő diplomás munkahelyek és a jól fizető állások hiánya negatív migrációs folyamatokat idéz el. A város kvalifikált munkaerő-megtartó képessége számottevően azóta sem javult.[38]

Ahogy azt már a 2014-es Megalapozó Tanulmány is megfogalmazta, Békéscsabán a szuburbanizáció, a kiköltözés jelensége nem olyan erős, mint az ország többi vármegyeszékhelye esetében. Ennek oka egyrészt a lakosságszám erőteljesebb csökkenésében keresendő, továbbá a költözők egy jelentős része Békéscsaba közigazgatási határán belül találja meg új lakhelyét, például a kertvárosias jellegű Mezőmegyer, Gerla, Erzsébethely városrészekben – azaz már a város területén is elérhetők a vidéki élet előnyei.[39] Az alföldi, mezővárosias, alapvetően nagyobb alapterületű házakban élők esetében a kiköltözés igénye kevésbé jellemző. Továbbá Békéscsaba városa nem zsúfolt, nem küzd annyi nagyvárosi problémával, mint a hasonló népességű magyar városok.

A város lakossága tovább idősödött 2011 óta, az elöregedés gyorsul a városban. Míg a 2011-ben a 65 éven felüliek aránya 17,6%-ot ért el, addig 2023-ban, a legutolsó mért adat szerint ez az érték már 24,24%-os, amely közel 30%-os növekmény 12 év alatt. A középkorúak (15-64 közötti korosztály) számaránya 70,21%-ról 62,97%-ra zsugorodott a vizsgált időszakban, amely mintegy 10%-nyi csökkenést jelent. Érdekes módon a 0-14 éves korosztály számaránya változott a legkisebb mértékben, a 2011. évi 12,2%-os arány 2023-ra 12,8%-ra emelkedett. A korábban leírtakkal összefüggésben az öregedési index a 2011-es 1,44-es értékről[40] 1,89-re növekedett 2023-ra. A növekedés mértéke a TEIR adatai alapján nagyjából egyenletes, abban kiugró értékek nincsenek.[41]

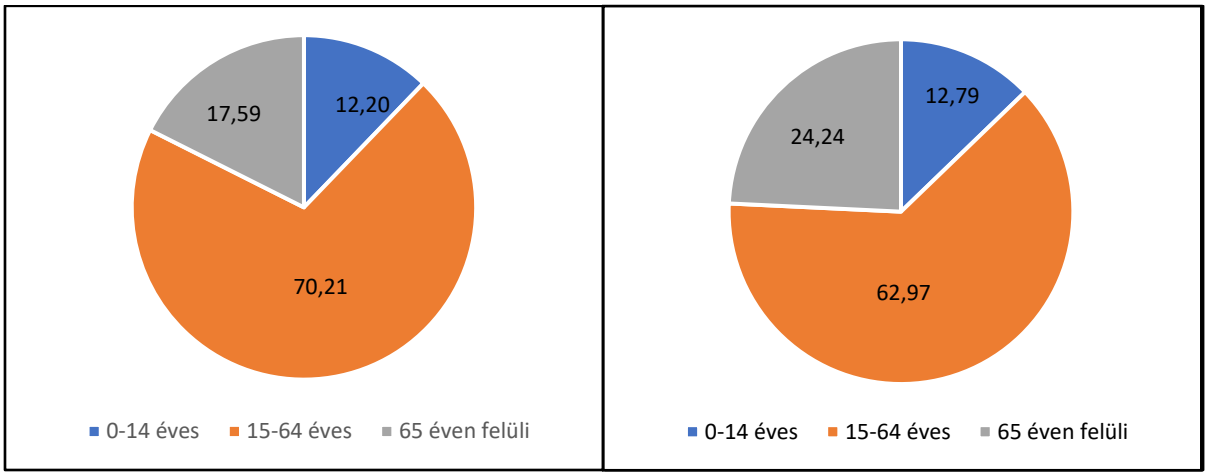

20. ábra: Békéscsaba Megyei Jogú Város lakosságának korcsoportok szerinti bontása százalékban 2011-ben és 2023-ban. Adatforrás: TEIR

A szatellittelepülések főbb adatai e téren nem térnek el jelentősen, habár kimondható, hogy minél kisebb egy település, az egyedi jellegzetességek annál erősebbek. A szatellitek összevont lakónépessége a vizsgált időszakban (2011-2023) 21 741 főről 19 296 főre csökkent, amely 11,25%-os

[38] Szakértői interjúk során elhangzott információ.
[39] Megalapozó Tanulmány, 250. oldal
[40] A Megalapozó Tanulmányban a 2011-es adatnál tévesen 1,91 szerepel, ez valójában 1,44. Forrás: TEIR.
[41] Adatforrás: TEIR

zsugorodást jelent, tulajdonképpen megegyezve a vármegyeszékhely népességfogyásának mértékével (11,45%). A települések közül Csabaszabadiban (20,24%) és Gerendáson (22,04%) történt olyan mértékű lakosságszám-csökkenés, amely jelentősen felülmúlja a járás többi településének népességvesztését.

A szatellittelepüléseken összesen évi 155-193 újszülöttet regisztráltak 2011 és 2023 között – 8,27‰-es népességarányuk csak minimálisan haladja meg a vármegyeszékhely átlagát (7,67‰). A járás települései közül Gerendás (5,90‰) és Újkígyós (7,84‰) relatíve alacsony értékkel rendelkezik, míg Kétsoprony 9,82‰-es átlaggal a legmagasabb értéket produkálta. A halálozások évi száma 303 és 416 (2021-es járványév) fő között alakult a járásban, azonban ennek a 17,92‰-es lakosságaránya már jóval magasabb a már említett békéscsabai értéknél (14,45‰). Településenkénti lebontásban Kétsoprony és Szabadkígyós rendelkezik relatíve kedvezőbb értékekkel (12,99‰ és 13,28‰), míg Gerendáson a legmagasabb a halandóság aránya: 26,14‰. A szatellittelepüléseken a természetes szaporodás átlagosan -9,64‰-os értéket vett fel 2011-2023 között, amely egyértelműen kedvezőtlenebb a vármegyeszékhely (-6,78‰) adatánál. A témakörben pozitív példaként Kétsoprony (-3,17‰) és Szabadkígyós (-4,85‰) emelhetők ki, míg ebben a kategóriában is Gerendás átlagos értéke a legkedvezőtlenebb (-20,24‰).

Az állandó vándorlási egyenleg 2021-ig szinte teljesen a negatív tartományban mozgott a szatellittelepülések esetében, egyedül a 2019. évben volt pozitív az egyenleg (+14 fő). 2022-ben és 2023-ban azonban határozottan pozitív volt az éves mérleg (+79 fő és +84 fő) A járásban a 2011-2023-as időszakban két település is pozitív vándorlási egyenleget produkált: Telekgerendás (+54 fő) és Újkígyós (+62 fő). Összességében a szatellittelepülések állandó vándorlási különbözete -322 fő volt 2011-2023 között. Ha az állandó vándorláshoz az ideiglenes vándorlási[42] értékeket is hozzáadjuk, akkor némileg módosul a kép. Ebben az esetben 2016-2023 között 2020 kivételével már pozitív volt a vándorlási egyenleg, de ennek ellenére is összességében 232 fős vándorlási veszteség adódik, azonban az elmúlt évek folyamatai bizakodásra adhatnak okot. Az ideiglenes vándorlással is számolva a következő települések bírnak vándorlási többlettel: Gerendás, Telekgerendás, Újkígyós.

A térségi népességdinamikánál is hasonló paraméterek figyelhetők meg, mint a békéscsabainál, de főleg a kisebb településeknél előfordulnak az átlagtól való nagyobb eltérések is. A 0-14 éves korosztály térségi népességen belüli részesedése a 2011. évi 12,96%-ról 13,04%-ra alakult 2023-ra. A két szélső érték 2023-ban 11,85% (Telekgerendás) és 15,42% (Doboz) volt. A 15-64 közötti korosztály 2011. évi 69,08%-os aránya 2023-ra 62,8%-ra csökkent, amely nagyjából megfelel a békéscsabai értéknek. A 65 év feletti korosztály részesedése a térségi népességből a 2011-es 17,96%-ról 2023-ra 24,17%-ra emelkedett, némileg meghaladva Békéscsaba hasonló értékeit. A fentiekből megállapítható, hogy az elöregedés tekintetében a szatellittelepülések általánosságban enyhén kedvezőtlenebb képet mutatnak a vármegyeszékhelynél. A járásban Gerendás van a legrosszabb helyzetben: öregedési indexének 2011-es kiindulási értéke (1,39) minimálisan kedvezőbb volt a békéscsabai értéknél (1,44), de 2023-ra 2,05-ös értéke jelentősen meghaladta a vármegyeszékhelyét (1,89).[43]

[42] Ideiglenes (belföldi) vándorlás esetén a vándorló az országhatáron belül, lakóhelyét fenntartva változtat lakást, s új lakását tartózkodási helynek jelöli meg; vagy az egyik tartózkodási helyről egy másik tartózkodási helyre költözik.
[43] Adatforrás: TEIR

2.1.5.2 Nemzetiségek

A nemzetiségi összetétel változásának elemzéséhez alapot szolgáltatnak a 2022-es népszámlálási adatok. 2011-ben a városban egyetlen igazi jelentősebb nemzetiségi jelenlét volt érzékelhető, a szlovákság (helyi elnevezéssel: tót), amelyhez való kötődését mintegy 2513 fő jelezte a népszámláláson. Ez az érték 4,05%-os részesedést jelentett az akkori összlakosságból. A szlovákok statisztikában ismert aránya gyorsan csökkent, a 2001-es népszámlálásnál még 4078 fő vallotta magát szlováknak. Ez a folyamat nem állt meg: 2022-ben már csak 1289 fő nyilatkozott így (ez a lakónépesség 2,34%-át teszi ki). A Békéscsaba Megyei Jogú Város Szlovák Önkormányzata (továbbiakban: Szlovák Önkormányzat) kb. ötezer olyan csabai polgárról tud (az egyéneket és családtagjaikat is beleértve), akikkel napi-heti kapcsolatban állnak, stabil szlovák identitással rendelkeznek és mindennapjaik részét képezik a helyi, tehát csabai szlovák hagyományok, tradíciók ápolása. A szlovákokon kívül még 0,5% és 1% közötti értékkel szerepeltek a cigányok (romák)[44], valamint 0,4-0,5% között a németek és a románok is a városban.

A származás szerinti szlovák közösség – a Szlovák Önkormányzat becslései szerint – a lakosság legalább 40-50%-át teszi ki. Közülük sokan az ún. „alvó szlovák" közösség tagjai, tehát olyan polgárok, akik ugyan tisztában vannak szlovák származásukkal, azonban számukra kevésbé fontos az aktív szlovák identitás megélése a mindennapokban. Őket nevezik többek között „tájgyeme na kergát, vízállás megtekintovaty" szlovákoknak is, hiszen a származástudat mellett még hordoznak jellemző csabai szlovák nyelvi emlékeket is.

A szlovák anyanyelv az eltelt kb. 150 év asszimilálódást erőltető politikai törekvései, illetve az önkéntes asszimiláció révén szinte teljesen visszaszorult. Már csak a legidősebb, 80 év feletti generáció szlovák anyanyelvű, számuk folyamatosan csökken. Jelenleg 3000 főre becsüli a Szlovák Önkormányzat az anyanyelvi szlovákság jelenlétét a városban. Az anyanyelvi szlovákság rövidesen ki fog halni Békéscsabáról a jelenlegi tendenciák alapján. Ezzel szemben az identitás alapú szlovák közösség száma minimális növekedésnek indult az elmúlt években. A növekedés okozója véleményük szerint a helyi szlovák lokálpatriotizmus erősödésével és modern szemléletű projektjeikkel magyarázható, melyekhez igyekeznek a lehető legtöbb forrást bevonni azok sikere érdekében. Véleményük szerint a szlovák tradíciók megőrzése Békéscsaba fontos identitáshordozója.

A romák esetében mindenképp fontos kiemelni, hogy Békéscsabán szemmel láthatóan növekszik jelenlétük. A cigány családok általában a környékbeli településekről (a járásban Doboz rendelkezik nagyobb arányszámú roma lakossággal, illetve a várostól északra, a Békési és Sarkadi járás területén található nagyobb roma populáció) költöznek be. Sok cigány család gazdagodott meg a migráció kapcsán a határlezárás előtt, továbbá problémát jelent, hogy viszonylag hangosabb, temperamentumosabb életvitelük miatt a többségi társadalom nehezen fogadja el jelenlétüket.[45] Mindettől függetlenül kijelenthető, hogy Békéscsaba egy dominánsan magyar nemzetiségű település.

A nemzetiségi önkormányzatok a nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény, valamint az önkormányzat döntése alapján részesülnek támogatásban. Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata (BMJVÖ) a 2023. évben a 12. táblázatban látható összegekkel támogatta a nemzetiségi önkormányzatokat (a korábbi évekhez hasonlóan).

[44] A dokumentumban szinonimaként használjuk, nem teszünk különbséget az egyes csoportok között.
[45] Szakértői interjúk során elhangzott információk.

Önkormányzat neve	Támogatás összege
Szlovák Nemzetiségi Önkormányzat	2 296 000 Ft
Roma Nemzetiségi Önkormányzat	1 303 000 Ft
Román Nemzetiségi Önkormányzat	1 177 000 Ft
Lengyel Nemzetiségi Önkormányzat	821 000 Ft
Német Nemzetiségi Önkormányzat	821 000 Ft
Ukrán Nemzetiségi Önkormányzat	821 000 Ft

12. táblázat: A nemzetiségi önkormányzatok támogatási összegei Békéscsabán (2023). Adatforrás: BMJVÖ

Az államtól működési és feladatalapú támogatásokat kapnak a nemzetiségi önkormányzatok. A működési alapú támogatás egységesen 1 040 000 Ft. A feladatalapú támogatás összegét központilag, pontrendszer alapján számolják ki. A nemzetiségi önkormányzatok (lengyel, roma, román, szlovák, német) elsősorban kulturális területen fejtik ki tevékenységüket (hagyományőrző és ünnepi programok, anyanyelvi, zenei és egyéb művészeti rendezvények stb.). Ennek során az érintett testületek együttműködnek egymással, illetőleg saját nemzetiségeik civil szervezeteivel.

A szatellittelepülések esetében is több településen látható relatíve magas nemzetiségi arány. A 2022-es népszámlálás szerint Csabaszabadiban 27%, Kétsopronyban 16,7%-os, Telekgerendáson 4,8%-os a szlovákság aránya, míg Dobozon 6,4% a romák aránya.

2.1.5.3 Vallás

Békéscsaba az 1717. évi újratelepítését követően nagyon sokáig szinte homogén evangélikus vallású település volt, mivel a Felvidékről érkezett szlovák telepesek jellemzően lutheránus hitűek voltak. Idővel a környező területekről beáramlottak más vallásúak is, a zárt etnikai, vallási közeg egyre inkább fellazult, különösen a Kiegyezést követően gyorsult fel a népesség asszimilációja, illetve vallásilag heterogénebbé válása. A csehszlovák-magyar lakosságcsere is jelentős nyomot hagyott a város vallási térképén, a kitelepült, döntően lutheránus vallásúak helyébe zömmel katolikusok, kisebb részben reformátusok érkeztek. A szocializmus éveiben a lakosság vallásossága csökkent a településen, bár erről adatok csak 2001 óta állnak rendelkezésre. A 2001-ben még 57,7%-os arányú vallási kötődés 2011-re 39,5%-re, 2022-re pedig 35,8% csökkent a városban.

A 2022. évi népszámlálás alapján Debrecen és Nyíregyháza mellett Békéscsaba még az a vármegyeszékhely, ahol a protestáns vallású lakosok száma meghaladja a római katolikusokét. Azonban már nem az evangélikusok élnek a legtöbben a városban (amely vallás a mai napig hagyományosan a szlovák származásúak vallása), hanem a római katolikusok. Őket követik a lutheránusok, majd a reformátusok. A hajdan népes, majdnem 3000 főt számláló békéscsabai zsidóság nagy része az 1944-es deportálások során hagyta el a várost, így manapság már nem érzékelhető jelenlétük a városban. Ennek ellenére 2004-ben – évtizedek óta először Magyarországon – épült egy új neológ zsinagóga a Széchenyi ligetben. A legnépesebb vallásközösségek a városban alább láthatók.

Vallás	Római katolikus	Evangélikus	Református
Fő	7 415	5 658	3 574

13. táblázat: A különböző felekezetekhez tartozók lélekszáma Békéscsabán Adatforrás: KSH (2022. évi népszámlálás)

A 2022-es népszámlálás alapján a szatellittelepüléseken a vallásosság mértéke a Doboz nagyközség 26,7%-os és Kétsoprony község 58,9%-os aránya között mozog. Csabaszabadi, Csorvás, Doboz és Telekgerendás a vármegyeszékhelynél kevésbé vallásos települések, míg Szabadkígyós értéke igen közel van a békéscsabaihoz – némileg meghaladja azt. Újkígyós, Gerendás és Kétsoprony relatíve vallásos településnek tekinthető, utóbbi két község lakosainak több mint 57%-a vallásos. A vallási sokszínűség a szatellittelepüléseken is megfigyelhető, Dobozon példaként református többség van, a többi településen a római katolikusok vannak a legtöbben. Békéscsabához leginkább hasonló vallási szerkezettel Csabaszabadi rendelkezik. Az alábbi táblázatban foglaljuk össze a szatellittelepülések főbb vallási jellemzőit.

Település	Vallásosság (állandó népesség %-ban)	Legnépesebb közösség
Csabaszabadi	33,9%	Római katolikus
Csorvás	32,6%	Római katolikus
Doboz	26,7%	Református
Gerendás	57,3%	Római katolikus
Kétsoprony	58,9%	Római katolikus
Szabadkígyós	38,9%	Római katolikus
Telekgerendás	30,7%	Evangélikus
Újkígyós	48,3%	Római katolikus

14. táblázat: A legnagyobb vallásközösségek a szatellittelepüléseken
Adatforrás: KSH (2022. évi népszámlálás)

2.1.5.4 Képzettségi és foglalkoztatási struktúra

A képzettségi struktúráról a 2022. évi népszámlálás nyújt képet. Az átlagos képzettségi szint tovább emelkedett Békéscsabán, amely a korábbiakban is meghaladta az országos átlagot, azonban nem érte el a megyei jogú városok átlagát. 2011-ben a lakónépesség 48,4%-a rendelkezett középfokú végzettséggel, valamint 16,8%-nak volt egyetemi, főiskolai diplomája. Ezek az arányok 2022-re a középfokú végzettséggel rendelkezőknél 3,1%-os, a diplomásoknál 4,4%-os javulást jelentettek. A külterületeken, tanyán élők képzettségi szintje elmarad a belterületi, belvárosi szinttől. A környező szatellittelepüléseken továbbra sem éri el az országos átlagot a lakosok átlagos képzettségi szintje.[46]

A foglalkoztatás és a gazdasági aktivitás mutatószámai az aktivitási arány és a foglalkoztatási ráta, továbbá az álláskeresők száma (korábban: munkanélküliek). 2011-et követően 2018-ig folyamatosan emelkedett a városban a foglalkoztatásban állók létszáma, amely maga után vonta azt is, hogy a foglalkoztatási ráta is emelkedett. Ezután stagnálás és enyhe csökkenés után 2024-ben ismét emelkedett a foglalkoztatási ráta értéke. Az már a korábbiakban is látszott, hogy a helyi lakosság döntő többsége a szolgáltató szektorban kereste kenyerét, ezt követte az ipar, majd a mezőgazdaság szektora. Jelenleg vármegyei és országos szinten rendelkezünk foglalkoztatási és aktivitási adatokkal, amelyekből látszik, hogy a vármegye a foglalkoztatási rátában és az aktivitási arányban[47] egyaránt elmarad az országos átlagtól.

[46] 2022-es népszámlálási adatok.
[47] Foglalkoztatási ráta: a foglalkoztatottaknak a népességhez viszonyított aránya.
Aktivitási arány: a gazdaságilag aktívak (foglalkoztatottak és munkanélküliek) népességen belüli aránya (15-74 éves népességben).

Év	Békés vármegye		Országos átlag	
	Aktivitás aránya (%)	Foglalkoztatási ráta (%)	Aktivitás aránya (%)	Foglalkoztatási ráta (%)
2011	53,3	46,9	57,1	51,0
2012	54,8	48,5	58	51,8
2013	55,4	49,5	58,7	52,9
2014	56,2	50,4	60,3	55,8
2015	57,8	52,9	61,6	57,5
2016	59,7	56,2	62,8	59,7
2017	60,7	57,7	63,5	61,0
2018	63,2	60,3	64,4	62,1
2019	63,8	60,3	64,9	62,7
2020	63,8	60,1	64,9	62,2
2021	64,0	59,9	65,8	63,1
2022	63,7	59,6	66,6	64,2
2023	63,1	58,3	67,5	64,8
2024	64,8	60,9	68,1	65,1

15. táblázat: Az aktivitás aránya és a foglalkoztatási ráta alakulása Békés vármegyében és országosan 2011-2024. között. Adatforrás: KSH

Fontos mérőszám továbbá az álláskeresők (munkanélküliek) aránya. A 21. összehasonlító ábrán látható, hogy a témakörben jellemzően a vármegye értékei tekinthetőek a legkedvezőtlenebbnek, míg 2014-2018-ig Békéscsaba munkanélküliségi adatai közelítették leginkább a teljes foglalkoztatottság szintjét. Ezt követően azonban az országos átlag már mind a vármegyei, mind a járási munkanélküliségi adatoknál kedvezőbben alakult. Békéscsaba a járás többi településéhez és a vármegyéhez képest is jobb helyzetben van munkanélküliség terén.

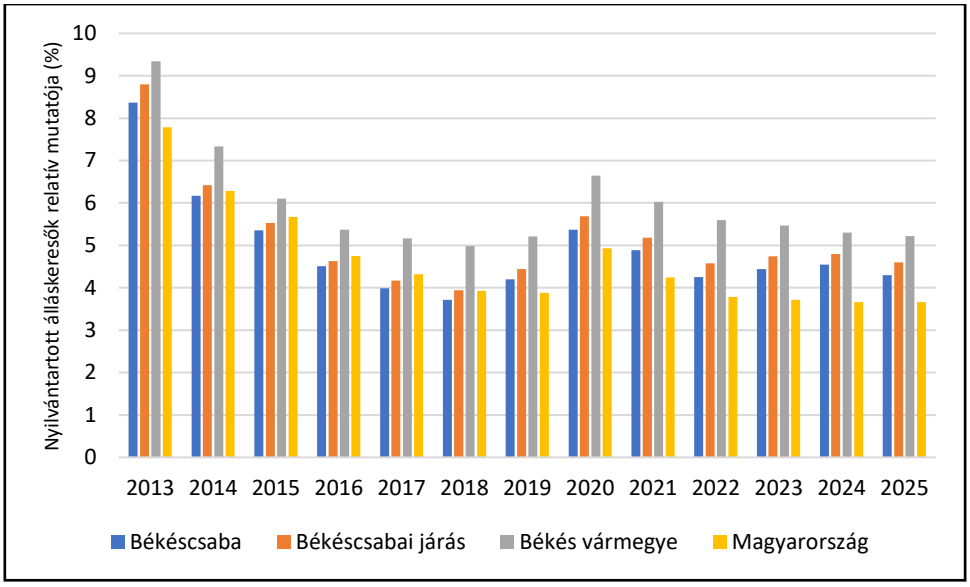

21. ábra: A nyilvántartott álláskeresők relatív mutatójának alakulása a különböző területi szinteken
Adatforrás: Belügyminisztérium [48] [49]

A munkanélküliség a nemek tekintetében kiegyensúlyozott volt a vizsgált időszakban Békéscsabán. 2011-2023 között a munkanélküliek 49,24%-a volt férfi és 50,76%-a nő. Átlagosan évente 1 001 férfi és 1 033 nő keresett munkát. 2013-ban, 2015-ben és 2016-ban volt több férfi álláskereső, mint nő, az időszak többi részében több volt a női munkanélküli. A szatellittelepülések közül Dobozon jelentősebb az eltérés, ahol a férfi álláskeresők száma számottevően magasabb a regisztrált munkanélküli nőkhöz viszonyítva a TEIR adatai alapján.

A 2008-ban kezdődő világválság hatására Békéscsabán is felerősödött a munkanélküliség. Ennek kezelésére 2013-tól kezdve a kormányzat bevezette, majd fokozatosan felfuttatta a közfoglalkoztatást. A közfoglalkoztatás 2016-ra érte el csúcsát országosan, a vármegyében és a járásban egyaránt (22. ábrán látható). 2020-ra 237 főre esett a közfoglalkoztatotti állomány a városban, míg 2025 augusztusára 124 főre apadt létszámuk. A járás egyéb településein és a vármegyében jóval nagyobb a közfoglalkoztatottak aránya az aktív korúakon belül. Ezek az értékek az országos átlagnál is érezhetően magasabbak a vizsgált időszakban.[50] A járás településein és a vármegyében a mai napig relatíve fontosabb szerepet tölt be a közfoglalkoztatás, bár a 2016. évi csúcshoz képest 2025-re ezeken a területszinteken is nagyjából harmadára esett vissza az aktív korúakon belüli arányuk.

[48] Honlap: http://kozfoglalkoztatas.bm.hu/
[49] A nyilvántartott álláskeresők relatív mutatója az álláskeresők létszámát viszonyítja az aktív korúak (15-64 év) létszámához; a 2025. évi érték az első 8 hónap adatait átlagolja.
[50] Adatforrás: KSH és http://kozfoglalkoztatas.bm.hu/

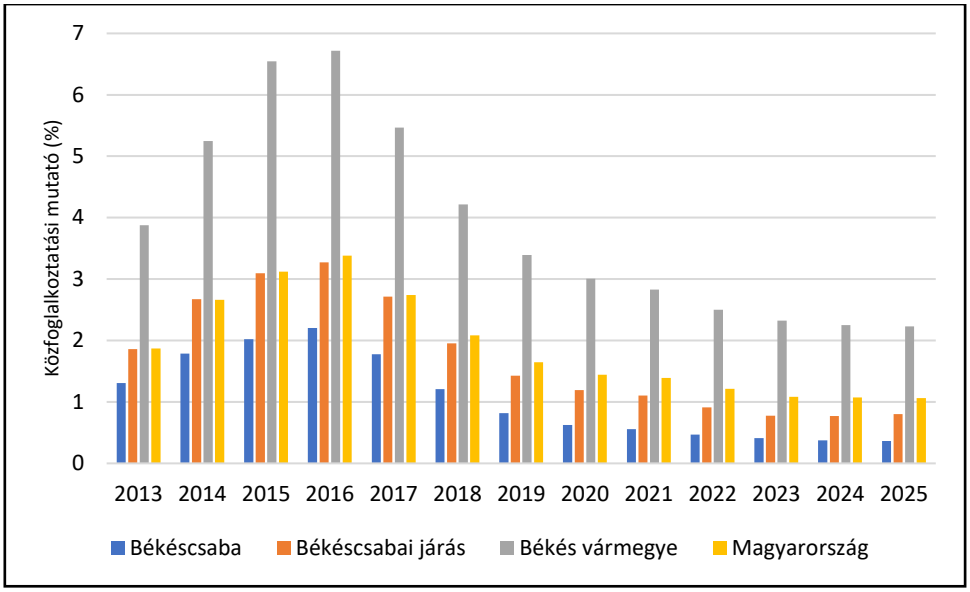

22. ábra: Közfoglalkoztatási mutató alakulása az egyes területi szinteken
Adatforrás: KSH és Belügyminisztérium [51]

Békéscsaba a korábbi, magas létszám mellett több, akár nagyobb volumenű projektet is végre tudott hajtani a közmunkások segítségével. Pl.: járdaépítés, intézményfelújítás, szőlőültetés, fatelepítés, illegális hulladéklerakók felszámolása. Ebben az időszakban a közmunkásokat jó szakembergárda irányította, ezeknek köszönhetően sok városüzemeltetési feladatot lehetett kiszervezni. A közmunkások létszáma 2018-ig volt elegendő ezen magasabb rendű célok eléréséhez. Ezzel összefüggően, nagyjából 2018-ig tudta a közmunkaprogram a megfelelő motivációjú és képzettségű munkavezetőket megtartani. A jelenlegi 124 fős állomány a mindenkor aktuálisan felmerülő városüzemeltetési feladatok ellátásába kapcsolódik be.[52]

Összességében a város sikeresnek ítéli meg a közmunkaprogramot, főként 2013-2018 között. A közmunkáslétszám csökkenésében vélhetően több egyidejű tényező is szerepet játszott. Egyrészt zsugorodott a város lakossága, ráadásul elsősorban a gazdaságilag aktívak létszáma fogyatkozott meg (lásd: Demográfia alfejezet), melyhez a belföldi és a külföldi vándorlás is hozzájárult. Ezzel párhuzamosan a munkanélküliségi adatokból is látható, hogy a gazdasági környezet folyamatos javulásával (2011 után) a munkanélküliek száma is csökkent, a foglalkoztatottság nőtt (országos adatok állnak rendelkezésre: 2017. január 1-jén a foglalkoztatási ráta[53] 57,7% volt, míg 2024-ben 60,9%-ot mutatott).[54] A tendencia valószínűleg Békéscsabán is hasonló, a foglalkoztatási ráta folyamatos bővülése itt is jellemző lehetett. Ezekből fakadóan körülbelül 2018-ra a közmunka szerepe is megváltozott, a továbbiakban már csak azok maradtak és maradnak a közmunkaprogramban, akik nem tudnak/akarnak az elsődleges munkaerőpiacon boldogulni.[55]

A szatellittelepülések közmunkaprogrammal kapcsolatos adatai némileg eltérnek a Békéscsaba által nyújtott képtől. Újkígyós értékei – arányait tekintve – végig kedvezőbbek a vármegyeszékhely

[51] A Közfoglalkoztatási mutatót mutatja be az ábra, a 2025. évi érték az első 8 hónap adatait átlagolja.
[52] Szakértői interjúk során elhangzott információk.
[53] 15-74 éves korú lakosságon mérve.
[54] Adatforrás: KSH
[55] Szakértői interjúk során elhangzott információk.

közfoglalkoztatotti értékeinél, az összes többi járási település esetében viszont rosszabb helyzet látható. A szatellittelepüléseken is kezdeti növekedés után jelentős csökkenés volt megfigyelhető a közfoglalkoztatotti létszámban. A 2013-ban még 501 főnyi közfoglalkoztatotti létszám 875-re nőtt 2016-ra, majd 346-ra esett vissza, 2025-ben pedig már csak 242 fő érintett. 2016-ban a szatellittelepülések lakosainak átlagosan 6,45%-a volt közfoglalkoztatott (Békéscsaba: 2,21%), míg 2023-ban 1,25%-a (vármegyeszékhely: 0,23%). Az átlagosnál kedvezőtlenebb értékek jellemzik Csabaszabadit, Dobozt és Telekgerendást.

2.1.5.5 Önkormányzati támogatások

2015-től megváltozott a segélyezési rendszer. Korábban az önkormányzat nyújtotta a különféle segélyeket, de ezek folyósításának feladatai a Járási Hivatalhoz kerültek. Jogszabály szerint egyetlen önkormányzati támogatást kötelező biztosítani, amelynek neve: Rendkívüli Települési Támogatás (RTT). Ennek ellenére a Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata meghagyott szinte valamennyi, nem kötelezően adandó támogatást a nehéz helyzetbe került lakók számára. Ezek az alábbiak (forrás: Békéscsaba MJV honlapja):

- települési lakhatási támogatás,
- köztemetés,
- települési gyógyszertámogatás, gyógyászati segédeszköz támogatás,
- települési adósságcsökkentési támogatás,
- gyermekek védőoltása,
- rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény,
- szociális célú tüzelőtámogatás,
- tanévkezdési támogatás,
- szén-monoxid érzékelő támogatás,
- rendkívüli települési támogatás,
- Csaba Baba életkezdési támogatás,
- Békéscsaba Vár és Hazavár ösztöndíjprogram,
- Bursa Hungarica Felsőoktatási Önkormányzati Ösztöndíjpályázat
- fiatalok lakáshoz jutásának támogatása.

Ezen adható támogatások közül az ellátásban részesülők számát tekintve egyik legjelentősebb a rendkívüli települési támogatás, amely a következően alakult az elmúlt években:

Évszám	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Támogatásban részesülők száma (fő)	1631	1398	1106	1064	892	1337	1392	1424	1433

16. táblázat: Rendkívüli települési támogatás statisztikája Békéscsabán 2016-2024 között

A különféle önkormányzati támogatásokban részesülők köre a 17. táblázatban látható.

Szociális ellátás elnevezése	Ellátásban részesültek száma (fő)									
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Rendkívüli települési támogatás	1675	1631	1398	1106	1064	892	1337	1392	1424	1433
Lakhatási támogatás	1291	1588	1317	1026	800	651	515	443	438	394

Szociális ellátás elnevezése	Ellátásban részesültek száma (fő)									
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény	1372	1090	801	942	508	405	449	577	330	300
Csaba Baba életkezdési támogatás	309	325	298	312	277	270	236	202	185	141
Tüzelőtámogatás	250	315	428	307	207	157	238	253	313	378
Szén-monoxid érzékelő támogatás[56]										
Tanévkezdési támogatás	250	234	180	126	122	96	59	67	62	61
Gyógyszer- és gyógyászati segédeszköz támogatás	52	91	83	74	94	81	74	55	59	61
Felsőfokú szociális ösztöndíj[57]	150	122	98	73	57	35	43	0	0	0
Bursa Hungarica Felsőoktatási Önkormányzati Ösztöndíjpályázat	0	0	0	0	0	0	7	12	31	47
Köztemetés	35	38	56	41	18	35	30	25	23	41
Adósságcsökkentési támogatás	20	30	36	16	15	23	13	13	10	7
Összesen:	**5404**	**5464**	**4695**	**4023**	**3162**	**2645**	**3001**	**3039**	**2875**	**2863**

17. táblázat: Békéscsaba MJV által biztosított szociális ellátások igénybevétele 2015-2024 között
Adatforrás: Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatala

A támogatottak széles köréből látható, hogy a város gondoskodó, kedvezőtlen élethelyzetben lévő polgáraihoz lojális, nagyvonalú segélyezési politikát folytat.[58] A szatellittelepüléseken az önkormányzati segélyezést a „települési támogatásnak" feleltettük meg TEIR adatok alapján, amelyhez a békéscsabai adatokat viszonyítottuk. Ezek az adatsorok 2014-2022 között állnak rendelkezésünkre. Békéscsaba ezen időszak alatt 2,19%-os átlagos értéket mutatott (100 főre jutó önkormányzati segélyben – települési támogatásban részesültek száma a lakónépességhez viszonyítva). A 17. táblázat értékei azért magasabbak ennél az aránynál, mert egy lakos többféle támogatásban is részesülhet. A szatellittelepülések átlaga ennél közel nyolcszor magasabb, 16,41% a vizsgált időszakban. Nem volt olyan év, amikor a szatellitek átlaga a békéscsabai alatt lett volna, általában azt igen jelentősen meghaladta. A legalacsonyabb – így a békéscsabaihoz legközelebb eső értéket – Újkígyós (3,89%), Telekgerendás (5,02%) és Gerendás (6,77%) produkálta, míg a legmagasabb értékek Kétsoprony (19,61%) és Doboz (21,5%) településeket jellemezték.[59]

[56] 2024. május 1. napjával került bevezetésre a támogatás.
[57] A felsőfokú szociális ösztöndíj támogatási forma 2021. december 31. napjával kivezetésre került, helyette Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata a Bursa Hungarica Felsőoktatási Önkormányzati Ösztöndíjprogramhoz csatlakozott.
[58] Szakértői interjúk során elhangzott információk.
[59] Saját számítás TEIR értékek alapján

2.1.5.6 Térbeli-társadalmi rétegződés, konfliktusok, érdekviszonyok

A társadalmi rétegződés indikátora a lakossági jövedelmi viszonyok – kiemelten a személyi jövedelemadó (SZJA) – vizsgálata. Békéscsabát 3 környező és hasonló státuszú városhoz hasonlítottuk (Gyula, Orosháza, Szarvas).[60] Az összevetés eredményeként a vizsgált időszakban (2011-2023) elmondható, hogy az egy adófizetőre jutó SZJA mértéke mind a négy városban nagyjából egységesen emelkedett. A két legmagasabb kiindulási értékkel rendelkező Békéscsaba és Orosháza értéke egyaránt megközelítőleg 190%-kal növekedett 2011 óta, míg Szarvas egy adófizetőre eső SZJA összege közel a háromszorosára, Gyuláé több mint a háromszorosára bővült. Mindez azt eredményezte, hogy a városok kis mértékben konvergáltak egymáshoz, a 2011-ben még meglévő 15,41%-os különbség (a legjobb és a legrosszabb között) 13,17%-ra mérséklődött 2023-ra. A sorrendiségben annyi változás következett be, hogy 2011-ben még Békéscsaba volt az első, Orosháza a második, Gyula a harmadik, Szarvas a negyedik helyen, azóta Gyula 2021-től az élre került, Békéscsaba a második, míg Orosháza a harmadik helyre került.[61]

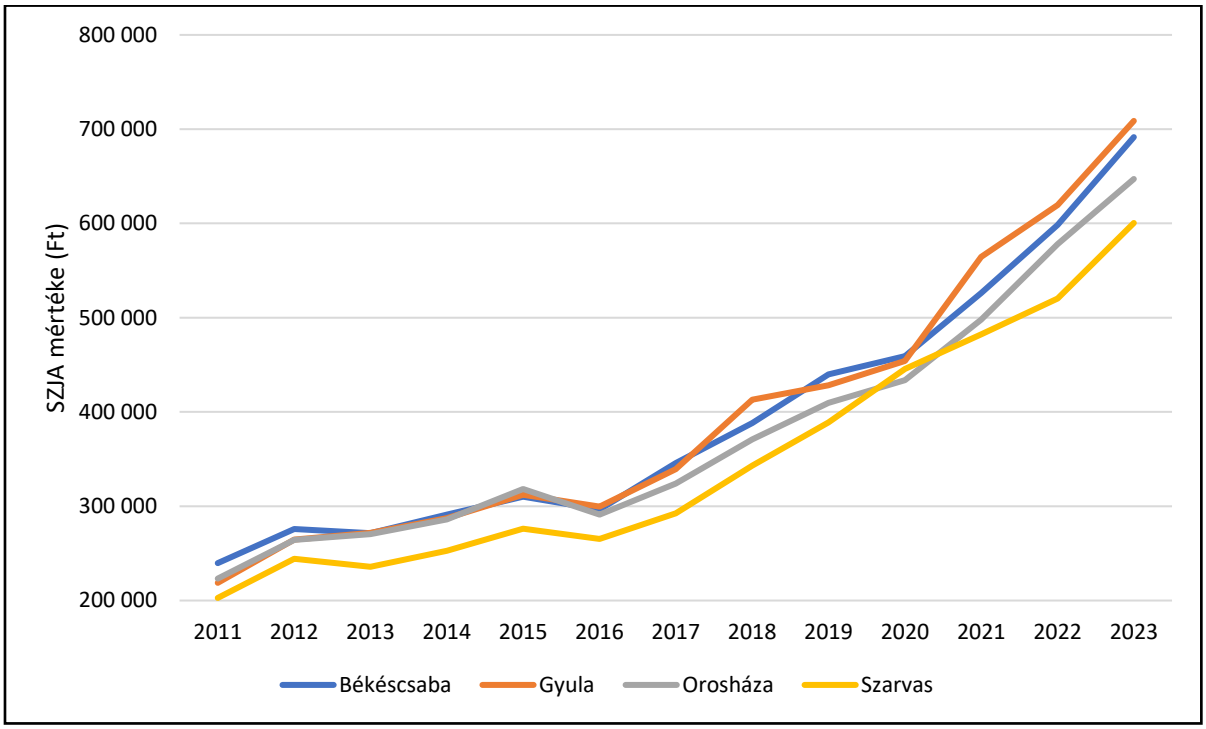

23. ábra: Az egy adófizetőre jutó SZJA mértéke a vármegye négy legfejlettebb nagyobb városában. Adatforrás: TEIR

2.1.5.7 Térbeli mobilitás

A város és szatellittelepüléseinek vándorlási egyenlegéről a demográfia részben részletesen írtunk, bemutatva, hogy alapvetően mindenütt az elvándorlás a jellemzőbb az odavándorlással szemben, Békéscsaba vonatkozásában 2016 óta intenzívebb a vándorlás.

[60] Tekintettel arra, hogy Békés vármegyében egy megyei jogú városi címmel rendelkező település van, így a vármegyén belüli pozíció elemzése során Gyulát, mint a történelmi Békés vármegye egykori székhelyét és tehetős fürdővárost, a nagyipari bázissal rendelkező, szintén igen népes Orosházát, valamint komplex iparral és fejlett idegenforgalommal rendelkező Szarvas városát vettük számba.
[61] Adatforrás: TEIR

Az ingázásról, mint a térbeli mobilitás egyik legfőbb eleméről felmérések, adatsorok 2022-ből állnak rendelkezésre (népszámlálási adatok): országos szinten a munkavállalók mobilitási hajlandósága növekvő tendenciát mutat: 2022-ben már közel 2 millió fő dolgozott olyan településen, amely nem egyezett meg a lakóhelyével, míg egy évtizeddel korábban mindössze 1,3 millióan ingáztak. Alapvetően a térbeli mozgások a községek felől a városok irányába mutatnak (ötször annyian ingáznak községből városba, mint fordítva), így a munkavégzési célból ingázók mértéke a járáson belül Békéscsaba irányába mondható jelentősnek, a 2022. éviadatok szerint egyedül Békéscsaba mutat pozitív ingázási egyenleget. Az ingázók elsősorban a járás területéről érkeznek (legerősebben: Csorvás, Doboz, Szabadkígyós, Újkígyós). A járáson kívül Gyula és Békés még a két legnagyobb kibocsátó, de erős az ingázás Mezőberény, Murony, Kétegyháza irányból is. Ebből is látható, hogy a békéscsabai munkaerőpiaci körzet határai nem esnek egybe a járási határral, főként északi és déli irányba jócskán átnyúlnak a szomszédos járások területére is.

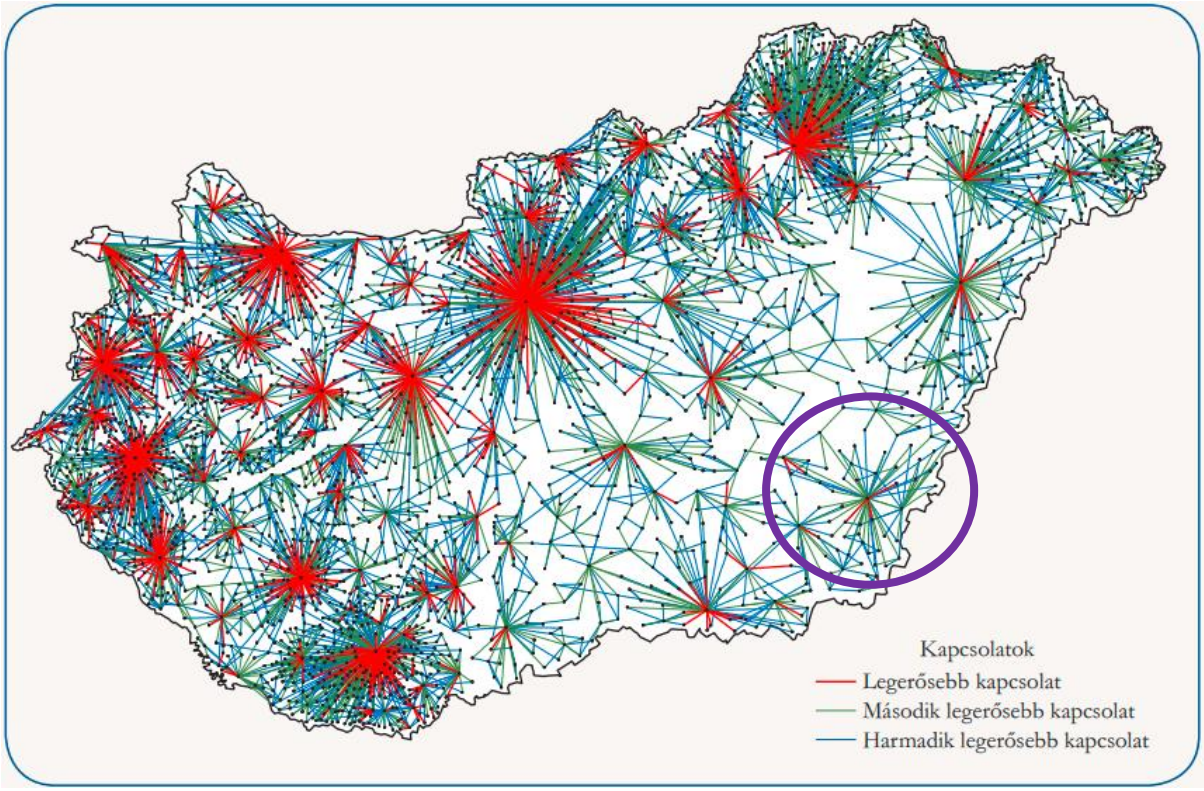

24. ábra: Települések legerősebb foglalkoztatási célú ingázási kapcsolatai az elingázók számának sorrendje alapján, 2011 (lila keretben Békéscsaba körzete)
Forrás: KSH [62]

Az ingázás legjellemzőbb eszköze a saját tulajdonú személygépkocsi, ezt követi a vasút és az autóbusz. A témakörben megemlítendő Békéscsaba iskolaváros jellege – különösen az igen fejlett középiskolai hálózat –, amely az egész vármegyére kiterjedő vonzáskörzettel bír, sőt, még Hajdú-Bihar vármegye déli, illetve Csongrád-Csanád vármegye északkeleti részére is átnyúlik. Az Alföld térszerkezete és a települések nagyobb lakosságszámának következményeként az ingázás jelensége nem annyira nagy

[62] Honlap: https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/munkkor17.pdf

mértékű, mint a Dunántúlon, inkább a helyben foglalkoztatás a jellemzőbb. Működő munkásszálló nem található a településen.[63]

2.1.5.8 Települési identitást erősítő tényezők

Történelem

Minden város életében hangsúlyosak és fontosak a települési identitást erősítő tényezők, így Békéscsaba esetében is. A város történeti adottságai tipikusan illenek a többi alföldi település sorába; többször szenvedett nagy károkat, a török uralom idején teljesen el is pusztult. Békéscsaba neve először 1332-ban tűnt fel egy pápai tizedjegyzékben „Csaba" néven, majd a török háborúkban a felszabadító harcok során megsemmisült. Újratelepítésére 1717-től került sor, ekkortól a hagyományos csabai családnevek eltűntek, helyükre a Felvidékről tót telepes családok érkeztek, ezzel lényegében új időszámítás kezdődött a város történelmében. Mindez a hatás a mai napig erős, a város tagadhatatlanul egyik fő központja a hazai szlovákságnak, amelyet erősít pl. a Szlovák Konzulátus, a Szlovák Étterem, a Szlovák Nemzetiségi Önkormányzat, továbbá a Szlovák Általános Iskola és Gimnázium.

Mindamellett a város identitásában hangsúlyosan jelen vannak a 20. századi elemek is, egyrészt a „viharsarki" megnevezés, amely egészen új, Féja Géza 1937-es monográfiája tette országosan ismertté. Mindez utal az itt lakók átlagosnál rebellisebb természetére. A város életére nagy hatást gyakorolt a trianoni döntés, ugyanis a régió természetes központjai – Arad, Temesvár, Nagyvárad – az új határokon kívülre kerültek, így Békéscsaba is azok között a városok között volt, amelyeknek a döntés érdemi szerep-előrelépést okozott 1920 után. 1941-1950 között a város egymás után két nagyon jelentős veszteséget volt kénytelen elkönyvelni a második világháború harcain kívül, előbb mintegy 3000 zsidót hurcoltak el a városból és környékéről, majd újabb 3800 fővel csökkent a város lakossága a szlovákság egy részének kivándorlása, illetve a németek kitelepítése miatt. Mindez majdnem 20%-os lakosságszám-csökkenést okozott és magával hozta azt, hogy az addig erősen heterogén, soknemzetiségű város egyre inkább magyarrá vált, napjainkban már majdnem teljesen homogén a nemzetiségi összetétele. 1950-ben jelentős esemény volt, hogy Gyula helyett Békéscsaba lett a vármegye székhelye.

Gasztronómia és kultúra

Hagyományosan népszerű, de országosan kevésbé volt ismert a csabai kolbász, amely – köszönhetően az 1997-ben kezdődő Csabai Kolbászfesztiválnak – országosan ismertté, sőt nemzetközi hírűvé tette a város gasztronómiáját. Erre alapozva egyre többen kezdtek el foglalkozni eladásra is szánt kolbász készítésével, majd természetesen árusításával is. Az utóbbi időszakban főként a CsabaPark megnyitása, illetve felfutása mutat nagyobb városi jelentőségű identitáshordozó elemet. A CsabaPark egyre nagyobb kihasználtsággal üzemel, jellemző a rendezvények tekintélyes látogatottsága.[64] 2001-2017 között jelentős gasztronómiai rendezvény volt a város életében a „Csabai Sörfesztivál és Csülökparádé", mint az ország leglátogatottabb sörfesztiválja, de az elmúlt években már nem került megrendezésre. Egyedi jellegzetesség még a csabai szlovák jellegű ételek, pl. sztrapacska, brindzás haluska, knédli is.

[63] Szakértői interjúk során elhangzott információk.
[64] Szakértői interjúk során elhangzott információk.

Nagy lökést adott identitáshordozásban a Csabagyöngye Kulturális Központ megnyitása is, amely főleg a magasabb kultúra iránt fogékonyaknak nyújt korszerű és széles kínálatot. A Csabagyöngye Kulturális Központ átadása modernitásával, korszerűségével jót tett a városnak, átvette a korábbi kulturális központ, az egykori Ifiház szerepét. Azóta a környező települések lakói is jobban kihasználják a békéscsabai kulturális infrastruktúrát. A Kulturális Központ megnyitása, illetve a Szent István tér igazi „Fő térré" fejlesztése pozitív hatással volt a rendezvényszervezési lehetőségek bővülésére és ezáltal kulturális kínálatra.[65] A kulturális intézményeket részletesebben a 2.1.6.9. alfejezet keretében mutatjuk be.

Sportélet

A sportélet is a helyi identitáshordozó elemek egyike. 1912-ben alakult meg a Békéscsabai Előre Munkás Testedző Egylet, amely a város egyik legkorábbi alapítású, ma is működő sportegyesülete. Kezdetben csak a labdarúgás tartozott az egyesülethez, a többi szakág később alakult ki és külön fenntartásban működtek. 1970-ben megalakult a Békéscsabai Előre Spartacus SC, amely egyesítette az addig különállóan működő városi és tanácsi, valamint vállalati sportegyesületeket. 1974-ben a város futballcsapata is felkerült az első osztályba, onnantól kezdve Békéscsabát igazi futballvárosként ismerte meg az ország közönsége. A futball mögé felzárkózott a női kézilabda is, amely 1975-ben lett első osztályú, majd a 2000-es évek második felétől a női röplabda is a legmagasabb osztályban képviselte a békéscsabai színeket. Ezáltal a városnak három meghatározó csapatsportágban is erős egyesülete van, továbbá a Magyarországon ritka lila-fehér színkombináció is erősíti a lokálpatriotizmus érzését. Helyben népszerű még a vízilabda egyesület. Az egyéni sportok közül magas színvonalú a női torna, az atlétika, a vívás, az úszás, a judo és a kick-box karate – az Előre Úszó Klub több olimpikont is kinevelt. A vízhez szoktatást a település biztosítja, két tanuszodája is van a városnak.

Ifjúsági élet

Békéscsabán a kilencvenes évek óta országos szinten kiemelkedő gyermek- és ifjúsági párbeszédrendszer működik. Az önkormányzat ifjúságszakmai munkáját a folyamatos, egymásra épülő intézkedések sora jellemzi. A közoktatási intézményekkel való kapcsolat, az iskolai közélet, közösségek, diákönkormányzatok támogatása nem szűnt meg az oktatási rendszer átalakításával. Az iskolai diákönkormányzatok feladata a programszervezésen felül az érdekképviselet, információ- és érdekközvetítés.

Békéscsaba legfőbb és legnagyobb diák-érdekképviseleti szervezete, a Békéscsabai Diákönkormányzat 1995 óta működik. Számos változáson ment keresztül, de szervezeti felépítése, működési mechanizmusa, szakmai, felnőtt segítői háttere stabilitást biztosít. Elnöke és alelnökei az önkormányzattal történő kapcsolattartás kiemelt szereplői, ezáltal az általuk képviselt korosztály szószólói. A Békéscsabai Diákönkormányzat mentorálását 2023-tól a Táliber Közösségfejlesztő Alapítvány végzi a Liget Ifjúsági Tér egyik szakmai feladataként.

A város első ifjúsági koncepcióját 2007-ben fogadta el. A jelenleg hatályos 2021-2025 időszakot átfogó tervezési dokumentum előkészítése egy példaértékű, széles körű és alapos alkotási folyamattá vált, ami megszólította és véleményformálásra bíztatta a célcsoportot. Ez az előremutató, az ifjúság

[65] Szakértői interjúk során elhangzott információk.

elképzeléseit befogadó és valós problémáikra reagáló szemlélet azóta is érzékelhető Békéscsaba ifjúságpolitikájában.

Civil és vallási élet

A városban igen erős a civil szervezetek jelenléte, 2024-ben a KSH adatai alapján 428 bejegyzett civil szervezetet tartottak nyilván, ami igen magas érték, főként ahhoz képest, hogy ugyanebben az évben a szatellittelepüléseken összesen 89 jutott harmadannyi lakosra. 2012-ben a helyi civil szervezetek száma minimálisan magasabb volt, 434 (Békéscsaba) és 99 (szatellitek), azaz némi csökkenés volt megfigyelhető. A civil szervezetek közül a legtöbb az oktatás, a sport és a kultúra területén működik. A Miniszterelnökség által működtetett Civil Információs Portál (civil.info.hu) a KSH-nál nagyobb számú (509 db) civil szervezetet listáz, ugyanakkor ez az adatbázis a törölt (adószám nélküli) szervezeteket is tartalmazza, továbbá szervezetek duplán, vagy akár triplán is szerepelhetnek, amennyiben valaha változott a nevük vagy az adószámuk.

A városban jellemző a civil szervezetek, a vallási közösségek és az önkormányzat közötti jó színvonalú együttműködés. Nyolc civil szervezettel van a városnak együttműködési szerződése, amelyeket a 18. táblázatban sorolunk fel. A nyolc szervezet többsége alulról jövő kezdeményezésekből jött létre, nem a város hívta életre őket.

Civil szervezet neve	Szolgáltatás
AUT-PONT Autista Gyermekekért és Fiatalokért Alapítvány	támogató szolgáltatás, fogyatékosok nappali ellátása
Béthel Alapítvány	pszichiátriai betegek nappali és közösségi ellátása
Egyensúly AE Egyesület	szenvedélybetegek nappali és közösségi ellátása, pszichiátriai betegek nappali és közösségi ellátása
Mentálhigiénés Egyesület Békés Mérték Közösségi Ház	pszichiátriai betegek közösségi ellátása, szenvedélybetegek közösségi ellátása
MI-ÉRTÜNK Prevenciós és Segítő Egyesület	szenvedélybetegek alacsonyküszöbű ellátása
Mozgáskorlátozottak Békés Megyei Egyesülete[66]	támogató szolgáltatás
Humán Szolgáltató Központ	házi segítségnyújtás
ÉFOÉSZ Békés Vármegyei Egyesülete	pszichiátriai betegek nappaliellátása, szenvedélybetegek nappali ellátása

18. táblázat: Feladat-ellátási szerződéssel rendelkező civil szervezetek[67]

Békéscsaba MJV Önkormányzata több esetben biztosítja a civilek működéséhez szükséges megfelelő helyiséget, szakmai segítséget nyújt, valamint pályázati forrásokat kínál fel számukra.[68] A város évente 4 millió Ft értékben pályázati úton támogatja a Békéscsabán működő civil egyesületeket. A pályázatokat minden év július közepéig kell benyújtania a szervezeteknek. A támogatás működési és beruházási célra egyaránt igénybe vehető. A pályázati összeg minden évben kimerül, jelentős a túljelentkezés.[69]

A civil szervezetek feladatellátásuk során terhet vesznek le az önkormányzat válláról, mert ezen feladatok biztosítása saját intézményhálózaton belül további jelentős személyi, tárgyi és

[66] Az intézményben 2024. október 7. napjával megszűnt a fogyatékkal élők nappali ellátása, mint szolgáltatási forma.
[67] A mentálhigiénés ellátást az Életfa Idősek Otthonában is igénybe lehet venni.
[68] Forrás: Békéscsaba Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala
[69] Szakértői interjúk során elhangzott információk.

infrastrukturális kiadást/beruházást igényelne. A civilek tevékenységének gazdasági relevanciájáról az önkormányzatnak és egyéb más szerveknek sem állnak rendelkezésre adataik, azt csak becsülni tudjuk, hogy a hátrányos helyzetű, illetve átmenetileg nehéz helyzetbe került embereknek jelentős segítséget jelenthet.

Társadalmi konfliktusok

Társadalmi konfliktusok nem jellemzőek a városban. A Berényi út környéke és a Franklin utca bizonyos része mutatja a szegregálódás jeleit, azonban ez egyelőre nem jár jelentősebb társadalmi feszültséggel. A szegregálódás jeleként a területen működő Békéscsabai Baptista Általános Iskola (korábban Szent László Utcai Általános Iskola) körzetéből megindult a diákok belvárosi iskolákba történő áramlása (főként a Kazinczy Ferenc Általános Iskola felé). Az intézményt fenntartóváltás keretében 2021. szeptember 1-jétől vette át a Baptista Egyház.

Vallási és nemzetiségi feszültségek az utóbbi 50 évben nem jellemezték a várost. Az elesettek, rászorultak számára a civilek nagy segítséget jelentenek, ezt a korábban bemutatott 18. táblázatban foglaltuk össze. A vallási közösségek szerepe fontos a városban, jelentős intézményrendszert tartanak fenn, amelyet a 2.1.6 alfejezetben, illetve az ahhoz kapcsolódó mellékletben mutatunk be részletesen.

2.1.6 A település humán infrastruktúrája[70]

A lakosság életminőségét meghatározó feltételrendszer kulcselemei a minőségi, lehető legszélesebb körben és személyre szabottan elérhető közszolgáltatások. Békéscsaba esetében a helyzet a magyar megyei jogú városok viszonylatában átlagosnak tekinthető: széles körben elérhető szolgáltatási hálózat, az előző ciklusokban uniós támogatásokkal megvalósult jelentős fejlesztések ellenére még mindig sok esetben korszerűtlen infrastruktúrával, elkötelezett, de nem egy esetben a kiégés határán álló, idősödő, tartalék nélküli szakemberállománnyal. Az alábbi fejezetben a következő szegmensek kerülnek bemutatásra: oktatás, nevelés, egészségügy, szociális ellátás, kultúra, sport.

Az egyes alfejezetekben foglaltakat alátámasztó adatokat, kiegészítő információkat a 8.5.1 melléklet tartalmazza. Az elemzett közszolgáltatásokat végző legfontosabb szervezeteket a helyzetfeltárás röviden bemutatja, a kiemelten fontos, mert például többfunkciós vagy koordinatív intézményeknél hivatkozva az adott szervezet honlapjára.

2.1.6.1 Oktatás, nevelés

Óvodák

A gyermekek kötelező óvodai nevelése, az óvodai ellátás biztosítása a települési önkormányzatok kötelező feladata. Békéscsabán 8 önkormányzati fenntartású óvoda működik 18 telephelyen: ezek egyenletesen lefedik a város teljes területét, beleértve a külső városrészeket is. Magánóvoda nincs a városban. Az evangélikus egyház a közelmúltban bővítette az óvodáját, jelenleg négy csoportszobájuk van. A Szlovák Nemzetiségi Önkormányzat fenntartásában 4 csoportos óvoda működik Békéscsabán. Továbbá az Esély Pedagógiai Központ Óvodája a 2021/2022-es tanévtől három csoporttal működik. Ezentúl Békéscsabán a következő intézmények nyújtanak óvodai nevelést: Savio Szent Domonkos Katolikus Általános Iskola és Óvoda, Mozgáskorlátozottak Békés Megyei Egyesülete Napraforgó

[70] Módszertani Kézikönyv számozása szerint: 1.8. fejezet

Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, Pedagógiai Szakszolgálat, Óvoda és Fejlesztő Nevelés-oktatást Végző Iskola, illetve Napom Fénye Gyermekkert Waldorf Óvoda.

Az intézményekben a szolgáltatások megfelelő színvonalon biztosítottak. A Békéscsabai Tündérkert Óvodában, a Kölcsey Utcai és Ligeti Sori Óvoda Kölcsey utca 15. szám alatti székhely óvodában, továbbá a Mackó-Kuckó Óvoda Orosházi út 56. szám alatti székhely óvodában lehetőség nyílik a szlovák nyelv - és hagyományok ápolásra is. A Hajnal-Lenkey-Jázmin Utcai ÁMK Hajnal utca 12. szám alatti telephely óvoda magyar nyelven roma kulturális nevelést is ellát. A Hajnal-Lenkey- Jázmin Utcai ÁMK[71]-ban közművelődési tevékenységet is végeznek. Az óvodások jelenlegi és várható becsült létszáma Békéscsabán a 19. táblázatban látható.

Év	Létszám összesen	Általános iskola első évfolyamosok száma	Új jelentkezők száma	SNI	HH	HHH
2014	1755	565	400	75	176	21
2015	1712	564	389	83	74	17
2016	1668	549	393	86	65	10
2017	1712	503	385	89	49	5
2018	1764	525	440	86	26	5
2019	1763	517	394	73	36	12
2020	1734	573	401	74	35	10
2021	1697	568	395	-	32	-
2022	1715	518	404	-	29	-
2023	1751	511	464	-	19	-
2024	1748	545	452	150	14	15

19. táblázat: A Békéscsabán beiratkozott óvodások létszáma 2014-2024. között
Adatforrás: BMJV Polgármesteri Hivatal és Oktatási Hivatal adatai alapján

Kapacitási probléma a Jamina városrészben észlelhető, ahol a fiatal lakosság magas aránya és a növekvő gyermekvállalási kedv miatt az itt található intézményekben kapacitáshiány van. Az önkormányzat igyekszik a gyerekeket úgy irányítani, hogy az óvodák terheltsége nagyjából egyenletes legyen. Az óvodások számának várható növekedése szükségessé teheti az óvodai férőhelyek számának növelését. Ezen a vándorlási egyenleg alakulása még módosíthat az elkövetkezendő években.

Valamennyi óvodában biztosítottak a feltételek az SNI[72] gyermekek integrált nevelésére. Fontos tény, hogy Békéscsabán 2014-2024 között a HH[73] és HHH[74] óvodások száma és aránya jelentősen csökkent, míg az SNI-óvodások száma és aránya nagymértékben növekedett.

Az óvodák egy részének épületállománya és energetikai mutatói magas színvonalúak a város által elnyert európai uniós forrásoknak köszönhetően. Ugyanakkor több intézményben hiányzik a jogszabály által előírt tornaszoba (Békéscsabai Tündérkert Óvoda Szegfű utca 87–89. szám alatti székhely óvoda, Penza Lakótelepi és Dr. Becsey Oszkár Utcai Óvoda mindkét feladatellátási helye, Kölcsey Utcai és Ligeti Sori Óvoda Kölcsey utca 15. szám alatti székhely óvoda), még számos épületben nem megfelelőek az energetikai mutatók. A mindennapos használatból kifolyólag szükséges lenne a

[71] Általános Művelődési Központ
[72] Speciális nevelésű igényű tanulók
[73] Hátrányos helyzetű tanulók
[74] Halmozottan hátrányos helyzetű tanulók

csoportszobák, kiszolgáló helyiségek kötelező eszközjegyzékében rögzített felszereléseinek és bútorzatának cseréje.

A térségben egyedül Csabaszabadiban nem található óvoda (az óvodai ellátást köznevelési szerződés alapján Békéscsaba végzi). Csorváson, Dobozon, Szabadkígyóson és Újkígyóson a települési önkormányzatok fenntartásában működnek a helyi óvodák, míg Gerendáson és Kétsopronyban egyházi fenntartásban. Dobozon és Csorváson két telephelyen is folyik óvodai nevelés. Az intézmények kihasználtsága elmarad a békéscsabai értékektől, az óvodások száma 2014 óta 500-600 gyermek között mozog (2024-ben 584 fő). Az SNI gyermekek száma növekedett az utóbbi években, ugyanakkor a HH gyermekek száma jelentékenyen csökkent (99 főről 21 főre) 2014-2024 között.

Általános iskolák

A 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről (a továbbiakban: Köznev. tv.) jelöli ki a közoktatási-köznevelési feladatok ellátásának módját a magyarországi településeken. A tv-nek megfelelően a térség teljes területén a Békéscsabai Tankerületi Központ[75] (a továbbiakban: BTK) felel az ellátásért.[76] Békéscsaba és a szatellit települések közül a nagyobbak (Csorvás, Doboz és Újkígyós) gondoskodnak a saját tulajdonukban álló, illetve a Tankerület, vagy más, állami intézményfenntartó által fenntartott köznevelési intézmények ingó, - és ingatlanvagyonának fenntartásáról, a térséget alkotó kisebb (3000 fő alatti) településekre az állami fenntartás a jellemző.

A KSH 2024. évi adatai szerint Békéscsabán 12 általános iskola[77] (8 állami, 3 egyházi, 1 nemzetiségi) működik 4245 tanulóval, a szatellittelepüléseken összesen 8 általános iskola (5 állami, 3 egyházi) 957 tanulóval. Az iskolákba jellemzően az adott körzetben lakó gyermekek járnak, térben kiegyenlített az iskolák hálózata.

A békéscsabai iskolások száma folyamatosan növekedett 2020-ig, azóta lassú csökkenés figyelhető meg.

Az oktatási igényeket az intézmények megfelelő színvonalon biztosítják, az önkormányzathoz panasz nem szokott érkezni.[78] Békéscsabán a körzetátlépés a – korábban és jelenleg is – a szegregálódás[79] jeleit mutató Békéscsabai Baptista Általános Iskola esetében számottevő. A korábbi nevén Szent László Utcai Általános Iskola egyházi kérésre 2021 szeptemberétől átkerült a Baptista Szeretetszolgálat fenntartásába.[80]

A térségben Csabaszabadin kívül (köznevelési szerződés alapján Békéscsabán tanulnak a gyerekek) minden településén van iskola: a három nagyobb településen, illetve Szabadkígyóson a Tankerület működteti az általános iskolákat, míg a három község esetében az iskolák egyházi fenntartásúak. Ezekben az általános iskolákban 2014-2024 között átlagosan 23%-os tanulószámcsökkenés következett be (20. táblázat): egyre több szülő békéscsabai általános iskolába viszi a gyermekét. Ebből fakadóan a térségi települések iskolái alacsonyabb kihasználtsággal működnek, ugyanakkor az odajáró gyermekek

[75] Honlap: https://kk.gov.hu/bekescsaba
[76] 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről
[77] Az intézmények listáját a melléklet tartalmazza
[78] Szakértői interjú során elhangzott információ
[79] A Békéscsabai Tankerületi Központ Fejlesztési Terv 2018-2022, 26. oldal
[80] http://www.kir.hu/kir2int/IntezmenyKereso/Intezmeny/Index/028256

a békéscsabainál nagyobb számban igényelnek az átlagosnál több figyelmet, speciális pedagógiai tudást.

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Békéscsaba	4154	4212	4288	4269	4303	4321	4336	4295	4280	4222	4245
Szatellittelepülések	1242	1189	1123	1079	981	1026	1006	1001	968	963	957

20. táblázat: A Békéscsabai Járásban általános iskolás tanulók számának alakulása 2014 és 2024 között.[81]

Kategória	Speciális nevelésű igényű tanulók	Hátrányos helyzetű tanulók	Halmozottan hátrányos helyzetű tanulók
Békéscsabai tanulók	11,02%	1,46%	1,13%
Szatellittelepülések tanulói	14,42%	11,18%	1,36%

21. táblázat: A speciális nevelési igényű és a (halmozottan) hátrányos helyzetű tanulók aránya 2024-ben.[82]

Békéscsaba MJV és a BTK - mintegy 15 darab elnyert pályázat segítségével - az elmúlt uniós tervezési periódusok alatt elindította az iskolaépületek állapotának, felszereltségének javítását.[83] A fejlesztés folytatása érdekében a következő tervezési periódus során is jelentős korszerűsítésekre van szükség: több épület esetében komplex, energetikai célú beruházást indokolt megtenni. Az egyházi, illetve a nemzetiségi fenntartású intézmények esetében sajáterős fejlesztések is megvalósultak, illetve tervezettek.[84] A szatellittelepülések iskoláira lényegesen kevesebb forrás érkezett a vizsgált időszakban, emiatt a korszerűsítési igényeik jelentősek.[85]

A gyermekétkeztetés infrastruktúrája a térségben elavult, ennek javítása szükséges. Az oktatási intézményekben az IKT ellátottság a BTK felmérése szerint megfelelő. A rendszeresen összehívott Békéscsaba Megyei Jogú Város Közoktatási kerekasztal beszélgetései hasznosak a problémák átbeszélésére, közös megoldások, közös projektek, kooperáció kialakítására.[86]

Középiskolák

Békéscsaba hagyományosan diákváros, különösen a középiskolai palettája tekinthető gazdagnak: ez első sorban történelmi, oktatásszervezési és közlekedésföldrajzi okokra vezethető vissza. A Tankerület fenntartásában 2 gimnázium, illetve a Bartók Művészeti Szakgimnázium, az Evangélikus egyház fenntartásában 1, illetve a szlovák nemzetiségi önkormányzat fenntartásában is 1 intézmény működik. A Békéscsabai Szakképzési Centrum[87] 8 tagintézménye az Innovációs és Technológiai Minisztérium alá tartozik. A városban ezeken kívül 9 egyéb középfokú oktatást is biztosító intézmény van (8.5.1 melléklet). A békéscsabai középiskolások számában (22. táblázat) látható csökkenés az iskolarendszer átalakításából fakad.

Év	Gimnázium	Technikum, szakgimnázium	Szakképző iskola (kifutó szakközépiskola)	Szakiskola	Készség-fejlesztő iskola	Összesen
2014	2156	-	4592	1309	83	**8140**

[81] Adatforrás: TeIR
[82] Adatforrás: TeIR
[83] Munkacsoport ülésen elhangzott információ
[84] Közintézményi kérdőív válaszai alapján
[85] Saját számítás, https://www.palyazat.gov.hu/tamogatott_projektkereso
[86] Szakértői interjú során elhangzott információ
[87] Honlap: https://bszc.hu/

2015	2100	-	4927	1213	81	**8321**
2016	1938	5004	1671	81	-	**8694**
2017	1876	5091	1562	85	6	**8620**
2018	1896	4945	1462	77	8	**8388**
2019	1952	4943	1455	79	5	**8434**
2020	1948	*4911*	*1038*	62	6	**7965**
2021	1946	*5074*	*1177*	65	7	**8269**
2022	1900	*5018*	*1127*	69	7	**8121**
2023	1895	*5308*	*1266*	71	7	**8547**
2024	1895	*5547*	*914*	55	6	**8417**

22. táblázat: A középiskolás diákok számának alakulása Békéscsabán 2014-2024. között.[88]

A város középiskoláiban jó színvonalon folyik a képzés, különösen az Andrássy Gyula Gimnázium és a Belvárosi Általános Iskola és Gimnázium diákjai emelkednek ki országos szinten is kiváló tanulmányi és felvételi eredményeikkel – a HVG TOP100 középiskolai rangsorában az elmúlt években több alkalommal is felbukkant mindkét intézmény.

A BSZC keretein belül a korábbi, eltérő profilú iskolák sajátos képzései megmaradtak, kiemelt jelentőségű a Szent Györgyi Albert Nyomdaipari Tudás- és Képzőközponthoz kapcsolódó nyomdaipari képzés[89], valamint a 2022 márciusában átadott Légi és Gépipari Képzőközpont – szorosan illeszkedve az Innovációs és Technológiai Minisztérium által készített Szakképzés 4.0 Stratégiához[90].

A nagyobb pedagógiai ráfordítást igénylő SNI, HH, HHH diákok aránya jelentősen eltér a gimnáziumok és az egyéb középiskolák között, az arány a szakiskolákban a legmagasabb.

Az előző időszak legjelentősebb fejlesztése a szakképzőintézmények vonatkozásában a BSZC által fenntartott Szent-Györgyi Albert Technikumban történt: a térségi gazdasági szereplőkkel együttműködésben a város vezetésével a Modern Városok Program keretében, hazai forrásból megvalósuló fejlesztés eredményeként modern nyomdaipari képzőközpont és tanműhely jött létre 2021 októberében.[91] Hasonló fejlesztésre mind a város, mind a BSZC többi középfokú intézményei és kollégiumai esetében is szükség van, a fenntartási költségek csökkentése érdekében kulcskérdés az energetikai korszerűsítés (pl. ahogy az nemrég az Andrássy Gyula Gimnázium kollégiuma esetében is megtörtént TOP-os forrásból).

Bár egy igazán jelentős beruházás történt – a Szeberényi Gusztáv Adolf intézményegyüttes nagy kapacitású tornaterme felépült a belvárosban –, általános probléma a sportlétesítmények, tornatermek és -szobák elégtelen száma. Általános igény a külső udvarok rendezése, a klimatizálás, árnyékolástechnika, az elektromos hálózatok korszerűsítései, illetve gépészeti fejlesztések. Több iskolában szükséges a nyílászárók cseréje.

[88] Adatforrás: Oktatási Hivatal honlapja; a 2020. és 2021. évi értékek részben hibásak, az intézményi adatközlés még nem teljeskörű a piros dőlt számokkal jelölt adatok esetében.
[89] Szakértői interjú során elhangzott információ
[90] 1168/2019. (III. 28.) Korm. határozattal elfogadva
[91] https://bszc.hu/hirek/A--Szent-Gyorgyi-Nyomdaipari-Tudas-es-Kepz%C5%91kozpontja-a-Magyar-Grafikaban!-1602

A szatellittelepüléseken a középiskolai oktatás 2020-ra gyakorlatilag megszűnt, a fiatalok a békéscsabai intézményekben tanulnak tovább. Csorvás kivétel: a Báthori István Gimnázium Csorvási Tagintézménye a Sziltop Oktatási Nonprofit Közhasznú Kft. fenntartásában nyújt képzést.

A felzárkóztató, integrációt biztosító szakosított intézmény a városban és a járásban az Esély Pedagógiai Központ Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola, Kollégium és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény (röviden a továbbiakban: Esély Pedagógiai Központ EGYMI[92]), amely típusa szerint egységes gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai módszertani intézmény, a következő táblázatban látható tanulószámmal:

	Óvoda			Általános iskola			Speciális szakiskola			Készségfejlesztő iskola			Mindösszesen		
	Össz.	*HH*	*HHH*	*Össz.*	*HH*	*HHH*	*Össz.*	*HH*	*HHH*	*Össz.*	*HH*	*HHH*	***Össz.***	***HH***	***HHH***
2014	8	5	0	90	40	2	83	19	1				**181**	**64**	**3**
2015	14	2	1	102	44	4	81	12	2				**197**	**58**	**7**
2016	12	0	0	108	15	11	81	11	5				**201**	**26**	**16**
2017	14	0	2	104	9	4	85	19	8	6	3	1	**209**	**31**	**15**
2018	15	0	2	123	13	12	77	9	8	8	1	2	**223**	**23**	**24**
2019	14	0	1	117	8	15	79	7	10	5	0	0	**215**	**15**	**26**
2020	10	0	1	130	4	11	62	6	5	6	0	2	**208**	**10**	**19**
2022[93]	39	2	1	230	20	27	126	6	15	-	-	-	**395**	**28**	**43**

23. táblázat: Az Esély Pedagógiai Központ EGYMI tanulói létszámának alakulása 2014-2022. között.[94]

Felsőfokú oktatás

Békés vármegyében a mezőgazdasági ágazat dominanciájához kapcsolódott a felsőoktatás Gyulán, Szarvason és Békéscsabán is: utóbbi helyszínen kihelyezett tagozatként indult a felsőfokú képzés 1986-ban. Többszöri átszervezést követően 2018. január 1-jétől az intézményt a Szeged-Csanádi Egyházmegye vette át: a Gál Ferenc Egyetem[95] békéscsabai gazdasági karán 2020-tól egyetemi szintű gazdasági, az igényekhez igazodva 2021. szeptember 1-jétől egyetemi szintű gépészmérnök, mechatronikai mérnök és programtervező informatikus képzések vannak a Szegedi Tudományegyetemmel együttműködésben.[96] Az egyetem ennek köszönhetően a város alap vonzáskörzetén túli településekről érkező diákoknak is nyújt képzést.

Az egyetem épületegyüttese nem kellően kihasznált, a jelenleginél jóval nagyobb hallgatói létszám ellátására van méretezve. Az ingatlanegyüttes nagy része 1984-1986 között épült, nagyon rossz az épületek állaga. A fejlesztés tervei a Modern Városok Program keretében elkészültek.

2.1.6.2 Egészségügyi ellátás

Magyarország Alaptörvénye kimondja, hogy mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez. Az egészségügyi ellátás keretében szakellátást (fekvőbeteg ellátás és járóbeteg ellátás) és alapellátást biztosít a Magyar Állam és a települési önkormányzatok. A települési önkormányzat az egészségügyi alapellátás körében gondoskodik[97] a háziorvosi, házi gyermekorvosi ellátásról, a fogorvosi alapellátásról, az alapellátáshoz kapcsolódó fogorvosi ügyeleti és az iskola-egészségügyi ellátásról.

[92] https://www.oktatas.hu/hivatali_ugyek/kir_intezmenykereso/!KIR_Intezmenykereso/Intezmeny/Index/028452
[93] EGYMI közzétételi listája, 2023. 10. 20.
[94] Saját szerkesztés, OM adatok alapján
[95] Honlap: https://gfe.hu/
[96] Szakértői interjú során elhangzott információ
[97] Forrás: Az egészségügyi alapellátásról szóló 2015. évi CXXIII. törvény 5. § (1) bekezdése

Az egészségügyi alapellátás keretében jelenleg Békéscsabán 25 felnőtteket ellátó háziorvos, 10 gyermekorvos, valamint 15 fogorvos praktizál. Az ellátás szerkezete több évtizedes múlttal rendelkezik, 2014 óta annyi változás történt, hogy az 1. számú felnőtt háziorvosi praxis és a 11. számú házi gyermekorvosi praxis megszüntetésre került a csökkenő lakosságszám miatt. A körzeteket felosztották a szomszédos körzetek között.[98] Az alapellátást végző háziorvosok és fogorvosok főként vállalkozóként végzik tevékenységüket. Az iskola-egészségügyi ellátást a házi gyermekorvosok látják el elsősorban részmunkaidőben, azonban működik Békéscsabán teljes munkaidős iskolaorvosi szolgálat is.

Fekvőbeteg ellátás

Békés vármegye és a központi városok speciális története miatt a békéscsabai Dr. Réthy Pál Kórház – Rendelőintézet és a gyulai Békés Megyei Pándy Kálmán Kórház (Gyula) 2016-os összeolvadásával létrejött Békés Vármegyei Központi Kórház[99] Magyarország negyedik legnagyobb kórháza, mintegy 300 ezer lakos egészségügyi szakellátását biztosítja. Az összeolvadás eredményeként olyan, országosan is jelentős kapacitásokkal rendelkező intézmény alakult ki, amely az integrációban érintett mindkét kórház számára kedvező változást hozott. Az integráció következtében a gyulai intézmény helyzete javult a vármegyei intézmények körében, a békéscsabai kórház pedig vármegyei rangra emelkedett.

A kórház közfinanszírozott fekvőbetegellátás kapacitása 2001 ágy, a fekvő és járóbetegek ellátását jelenleg közel 3000 munkatárs biztosítja.[100]

A Békés Vármegyei Központi Kórház békéscsabai tagintézménye infrastruktúrájának állapota jobb, mint az átlagos magyarországi kórházaké, több a modern, újabb építésű épületszárny, mivel az épületek legnagyobb részét az 1980-as és 1990-es években építették. A 2010-es évek közepének jelentős kórházfejlesztési folyamata során (uniós, TIOP forrásból megvalósítva) kialakításra került a sebészeti ellátáshoz kapcsolódó járóbeteg-szakellátás, egynapos sebészeti ellátás és egy új intenzív osztály. A kórház azóta is folyamatosan fejlődik. A szatellittelepülések lakosai körzetileg a Békés Vármegyei Központi Kórházhoz tartoznak.

Járóbeteg szakellátás

Békéscsaba és a szatellit települések lakosai számára a járóbeteg szakellátást szintén a Békés Vármegyei Központi Kórház Dr. Réthy Pál Tagkórháza biztosítja. (NEAK-adatok alapján összevontan a két telephelyen 99 szakrendelőben 57 szakmában, 4 gondozó szolgálat érhető el.)

Háziorvosi rendszer

A háziorvosok, fogorvosok a saját tulajdonukban lévő, illetve bérelt orvosi rendelőkben rendelnek. Az önkormányzat tulajdonában lévő két nagyobb épületegység közül a Jaminai (Kolozsvári u. 33.) rendelő épületében 6 háziorvos, 3 fogorvos és 2 házi gyermekorvos, a Kazinczy utcai (Kazinczy u. 6/1.) rendelőben 4 felnőtt háziorvos rendel. A gerlai (Wenckheim Károly tér 10.) orvosi rendelő szintén az önkormányzat tulajdonában áll, itt 1 felnőtt háziorvos és 1 házi gyermekorvos rendel. Váltórendelés nincs a városban, így teljesül az „egy orvos egy rendelő” -elv.[101] A rendelők területi eloszlása megfelelő.

[98] Szakértői interjú során elhangzott információ
[99] Honlap: https://bmkk.eu/
[100] Forrás: https://bmkk.eu/wp-content/uploads/2021/08/letszam-adatok_II.nev-2.pdf
[101] Békéscsaba MJVÖ Szociális Szolgáltatástervezési Koncepciójának felülvizsgálata, 2022-2024 (a továbbiakban: Szociális Koncepció 2022-2024.)

2024-ben egy házi- és házi gyermekorvosra 1541 lakos jutott (némileg magasabb az elmúlt éveknél), 10 évvel korábban, 2014-ben ez az érték 1485 fő volt. A csúcspontot 2020 jelenti, amikor 1649 lakos jutott egy orvosra. A fogorvosi praxisokban ellátottak számában érdemi változás nem történt.

Jelenleg Békéscsabán minden háziorvosi és fogorvosi körzet betöltött, amely országos szinten is jelentős eredmény. A gyermekorvosok nagyrésze fiatal és a felnőtt körzetekben is évről évre fiatalodik a korösszetétel.

Az ingatlanállomány infrastrukturális állapota jónak mondható, bár az épületek egy része elöregedett. 2016 óta TOP-projektek (valamint TOP Plusz) keretében az önkormányzati rendelők felújításra kerültek. 2025-ben az Erzsébethely városrészben lévő orvosi rendelő komplexum is teljes egészében önkormányzati tulajdonba került, ami egy TOP Plusz-os pályázat előkészítéseként valósult meg. Jelenleg folyamatban van szintén TOP-os pályázat keretében a Lencsési városrész orvosi rendelő komplexumának teljes körű felújítása, amely várhatóan a 2026. évben fog realizálódni.

A szatellittelepülések közül Csabaszabadiban nem rendel háziorvos, így az ellátást az ott lakóknak Békéscsabán kell igénybe venniük. A többi településen mindenhol megtalálható háziorvos, Csorváson három, Dobozon 2, Gerendáson, Kétsopronyban, Szabadkígyóson, Újkígyóson és Telekgerendáson 1-1. Az ellátotti létszám egy háziorvosra 1024 és 2349 fő között alakul. Alacsony értéke van Gerendásnak, Kétsopronynak, Telekgerendásnak, a békéscsabai értéket meghaladó pedig kizárólag Újkígyósnak. Problémát jelent az idős az orvos-korfa, de betöltetlen álláshely egyelőre nincs (?). Az ingatlanállomány megfelelő, Csorváson, Gerendáson, Kétsopronyban és Telekgerendáson TOP-projektek keretében fejlesztések, korszerűsítések zajlottak, míg Szabadkígyóson új háziorvosi rendelő épült 2019-ben. Fogorvosi ellátás Csabaszabadin kívül mindenhol elérhető, Csorváson két fogorvos rendel, a többi településen 1-1. Gerendáson és Szabadkígyóson betöltetlen álláshelyet jelez a NEAK rendszere.

Védőnői ellátás

A védőnői feladatokat 29 védőnő látja el, ebből 15-en területi, 13-an pedig iskola-egészségügyi munkát végeznek. Az önálló védőnői tanácsadások és a fogadóórák legtöbb esetben a Védőnői Centrum épületében zajlanak. A védőnői ellátás infrastrukturálisan jó helyzetben van, 150 millió Ft értékben új Védőnői Centrum kialakítása történt meg uniós forrásból. (A Védőnői Centrum kikerült a kórház területéről.) 2023-ban az egészségügyi alapellátás szerves részét képező védőnői ellátás jelentős átalakításon ment keresztül. A helyi önkormányzatok kötelező feladatként 2023. június 30-ig biztosították a védőnői ellátást, ezt követően a feladat az irányító vármegyei intézményekhez kerül át. A feladatátadás az iskolavédőnői szolgálatot nem érintette, az továbbra is az önkormányzat feladatkörében maradt.

Csabaszabadi község védőnői ellátása is Békéscsabán történik, a többi szatellittelepülésnek saját védőnői szolgálata van. A fluktuáció nem jellemző, a gyermeklétszám jövőbeni csökkenése esetleges összevonásokat eredményezhet. Csorváson, Dobozon, Újkígyóson 4-4 körzetben 2-2 védőnő biztosítja az ellátást területi és iskolai rendszerben, míg Gerendás, Kétsoprony, Szabadkígyós, Telekgerendás

esetében 2-2 körzet 1-1 védőnővel. A szolgáltatást minden esetben a települési önkormányzat biztosítja.[102]

Gyógyszertár és gyógyszertári ügyelet

Békéscsabán 21 db önálló gyógyszertár található, Csorváson, Dobozon, Gerendáson, Szabadkígyóson és Újkígyóson 1-1 db. Kétsopronyban, Telekgerendáson fiókgyógyszertár működik. Csabaszabadiban nem található gyógyszertár. Az ügyeleti ellátást kijelölés alapján biztosítják a patikák. A területi lefedettség megfelelő.

Egyéb egészségügyi szolgáltatások

A pszichiátriai, klinikai pszichológiai járóbeteg-szakellátás jelenleg heti 90 órában fogadja a békéscsabai, ill. békés vármegyei lakosokat. Az ellátási területbe beletartoznak a szatellittelepülések is. A pszichológiai tanácsadó a folyamatosan növekvő igénynek igyekszik megfelelni a lakosság pszichológiai ellátásának biztosításával. A lakosság mentálhigiénés állapotának romlása indokolttá tette a helyi szakellátásban korábban ellátatlan gyermekpszichiátriai tevékenység elindítását. (Békéscsabáról korábban Gyulára irányították az ellátásra szoruló betegeket, ezért Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata kapacitásbővítési kérelemmel fordult az Országos Egészségbiztosítási Pénztárhoz és 2019. december 1-jei hatállyal engedélyt kapott 30 óra pszichiátria, 30 óra klinikai szakpszichológia és 30 óra gyermek- és ifjúságpszichiátriai szakrendelés működtetésére a Bartók Béla út 12. szám alatt.) A Tanácsadóban jelenleg három pszichiáter szakorvos rendel fele-fele arányban felnőtt és gyermek-és ifjúságpszichiátriai vonatkozásban. Ugyanitt lelkisegély szolgálat is működik. A 2 fő főállású és egy félállású szakmai vezetők mellett 30 fő önkéntes látja el a 24 órás ügyeletet. (Országos szinten Szeged, Debrecen, Szolnok és Miskolc mellett már csak a békéscsabai lelkisegély-szolgálat biztosít folyamatosan krízisintervenciót telefonon és e-mailben, ezáltal is csökkenti az egészségügyi ellátórendszer terhelését, mind az adekvát, mind az inadekvát megkeresések terén.) [103]

2.1.6.3 Bölcsődék

Békéscsabán a 3 önkormányzati fenntartású bölcsőde és a játszóház működik, ellátási területük Békéscsaba. A városban ezeken kívül egy magán bölcsőde működik. A bölcsődék elvállalják a sajátos nevelési igényű gyermekek ellátását is.
A bölcsődei férőhely megoszlása a város területén megfelelő:

- 3. számú (Belvárosi, Wlassics sétány) Bölcsődében a férőhelyszám 156 fő. Az alaptevékenység mellett a bölcsődében időszakos gyermekfelügyelet és játszóház is működik 10 férőhelyen, meghosszabbított nyitvatartással és egyéb, családtámogató szolgáltatás lehetőségével.
- 6. sz. (Szigligeti utcai) Bölcsőde 50 férőhely fogadja a kisgyermekeket.
- 8. sz. (Pásztor utcai) Bölcsőde 90 férőhelyes.
- Vállalkozásban működtetett bölcsőde: MIVA Bölcsőde 54 férőhelyes.

Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata pályázatot nyújtott be a „Bölcsődei nevelés fejlesztése RRF.1.1.2.-2021 kódszámú pályázati felhívásra. A sikeres pályázat eredményeként Békéscsabán az Erzsébethely városrészen egy 6 csoportszobával működő, összesen 84 gyermek befogadására alkalmas új bölcsőde jön létre, amelynek a kivitelezési munkái a 2025. évben elkezdődtek.

[102] NEAK adatsorok alapján
[103] Forrás: Szociális Koncepció 2022-2024.

A szatellittelepülések közül Csorváson, Dobozon, Kétsopronyban, Szabadkígyóson, Telekgerendáson és Újkígyóson működik bölcsőde. Nem rendelkezik bölcsődével Csabaszabadi és Gerendás. Jelenleg két helyen van szükség bölcsőde fejlesztésére, Csorváson egy mini bölcsőde létrehozása oldhatja meg a 3 év alatti gyermekek helyben történő nappali megőrzésére, nevelésére vonatkozó igényt, Szabadkígyóson normál méretű bölcsődére van szükség.

2.1.6.4 Szociális, család- és gyermekjóléti közszolgáltatások

Magyarországon a rászorultak pénzbeli és/vagy természetbeni ellátás, illetve személyes szociális szolgáltatás formájában kaphatnak szociális típusú segítséget. A személyes szociális ellátások alapvetően öt ellátotti csoportot - idősek, fogyatékosok, szenvedélybetegek, pszichiátriai betegek, hajléktalanok - érintenek. A szociális ellátás a települési önkormányzatok feladata. A fejezet a békéscsabai és a szatellittelepülések vonatkozó szolgáltatásainak ismertetése során a vonatkozó interjúk mellett elsődleges forrásként a 473/2021. (IX. 4.) békéscsabai közgyűlési határozattal elfogadott, „Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata Szociális Szolgáltatástervezési Koncepciójának felülvizsgálata 2022-2024” című (továbbiakban Szociális Koncepció 2022-2024) dokumentumra támaszkodik. Az alábbi alfejezetben csak ettől eltérő esetben kerül sor külön forrásmegjelölésre.

A békéscsabai szociális ellátó rendszer egy, az egymásra épülés elvén működő sokrétű szociális alapszolgáltatási hálózat, amelyet jól kiegészít a civil és az egyházi szolgáltatók aktív és hatékony közreműködése. A rendszer a lakossági szükségletekre épül, amely rugalmas, jól átjárható és tudatosan fejlesztett. A szakmai munka színvonalas: elkötelezett, motivált, szakmailag felkészült, képzett szakemberek dolgoznak az intézményekben. Jellemzőek a hatékony szakmaközi kapcsolatok a különböző fenntartók és intézmények, szolgáltatók között, szoros az ágazatközi (szociális, egészségügyi, oktatási, gyermekvédelmi stb.) együttműködés is. Pozitívum, hogy intenzív és erős a civil szervezetekkel való kooperáció.[104]

A jövőre nézve ugyanakkor le kell szögezni, hogy a kedvezőtlen demográfiai folyamatok, elöregedő helyi társadalom, növekvő természetes fogyás, negatív vándorlási egyenleg egyre nagyobb terhet fog róni az ellátóhálózatra. Ezáltal várhatóan tovább fog növekedni a bentlakásos ellátásra várakozók száma (ami már most is magas), a bekerülők egészségügyi állapota miatt tovább fog erősödni a szakápolási feladatok dominanciája az ellátásban. Ez az ellátásban dolgozó szakemberek már most is jelen lévő erős fizikai és mentális leterheltségét tovább fogja rontani. Probléma az, hogy az alacsony jövedelmi és társadalmi megbecsültség miatt alacsony a szociális felsőfokú képzésben résztvevők száma, illetve, hogy jelentős a szakemberek elvándorlása az ágazatból. Bár a helyzet még nem kritikus, egyértelmű az ellátószemélyzet elöregedése, alacsony az önkéntesek részvételi aránya a szociális szolgáltatások teljesítése során.

A szatellittelepülésekről általánosságban elmondható, hogy a nappali szociális ellátásokat a települési önkormányzatok igyekeznek megszervezni saját intézményekkel, vagy térségi társuláshoz csatlakoznak. A BKESZI-hez[105] Csabaszabadi, Gerendás, Kétsoprony, Telekgerendás tartozik; Békés város szociális szolgáltatóhoz Doboz Község; Csorvás pedig Orosháza ellátási körzetéhez. Szabadkígyós és Újkígyós önállóan, saját intézményekkel oldja meg a legtöbb feladatot. A szakosított szociális ellátásra jellemző speciális infrastruktúra- és eszközrendszer-, valamint a speciális képzettségű

[104] Szakértői interjú során elhangzott információ
[105] Honlap: http://www.bkeszi.hu/inner.html

szakemberhiány, illetve az önálló szolgáltató egység kialakításához szükséges potenciális ellátandók alacsony száma miatt a szolgáltatások a szatellittelepüléseken nem találhatóak meg, a szolgáltatásokat Békéscsabán érik el az érintettek.

2.1.6.5 Pénz- vagy természetbeni ellátások

Békéscsabán a szolidáris várospolitika jegyében a lakosok az alább felsorolt, nem kötelezően nyújtandó támogatásokban is részesülhetnek.

Békéscsaba MJVÖ által biztosított szociális ellátások (segélyek) típusai, valamint zárójelben azok igénybevétele 2024-ben:

- rendkívüli települési támogatás (1433)
- települési lakhatási támogatás (394)
- köztemetés (41)
- települési gyógyszertámogatás, gyógyászati segédeszköz támogatás (61)
- települési adósságcsökkentési támogatás (7)
- gyermekek védőoltása
- rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény (300)
- szociális célú tüzelőtámogatás (378)
- szén-monoxid érzékelő támogatás (19)
- tanévkezdési támogatás (61)
- Bursa Hungarica Felsőoktatási Önkormányzati Ösztöndíjpályázat (47)
- Csaba baba életkezdési támogatás (141).

A szatellittelepüléseken a támogatásban részesülő lakosok száma viszont 2014-2024 folyamatosan növekszik. A kistelepüléseken, például a jelentős roma lakosságú Dobozon a kedvezőtlen jövedelmi viszonyok miatt magas a támogatásban részesülők száma.

2.1.6.6 Személyes gondoskodást nyújtó szociális ellátások

A Békéscsabán elérhető szociális és gyermekjóléti szolgáltatásokat

- egyrészt a Békéscsabai Családsegítő és Gyermekjóléti Központ (a továbbiakban: Családsegítő Központ)[106] és a Békéscsabai Életfa Idősek Otthona (a továbbiakban: Életfa Idősek Otthona),
- másrészt a kistérségi fenntartású, Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ (a továbbiakban BKESZK),[107]
- illetve civil szervezetek biztosítják.

Szociális étkeztetés biztosítása térítési díj mellett az idősek nappali ellátását nyújtó telephelyekről történik, igény szerint a hétvégi étkeztetés is megoldott. 2020. évben az ellátotti létszám: 227 fő volt a jogosultak száma évek óta csökken. Szociális étkezési szolgáltatás a civil, illetve egyházi Közösségi Missziónál, a Humán Közszolgáltatónál és a Békéscsabai Evangélikus Szeretetszolgálatnál is igénybe vehető.

A szatellittelepülések közül 2020-ban a BKESZK gondoskodik Csabaszabadi (3 fő), Kétsoprony (23 fő) étkeztetéséről, míg az egyházi fenntartású Humán Szolgáltató Központ (HSZK) látja el Csorvást (47 fő) és Telekgerendást (29 fő). Szabadkígyóson a helyi önkormányzat által alapított Szociális Alapszolgáltatási Központ, Újkígyóson az Ezüstág Gondozási Központ biztosítja a szociális étkeztetést,

[106] Honlap: http://www.bcsgyermekjolet.hu/site/
[107] Honlap: http://www.bkeszi.hu/bemutatkozas.html

Dobozon Békés Város Szociális Szolgáltató Központja szolgáltat. Csorváson a HSZK mellett a helyi szociális intézmény is biztosít étkeztetést. A szolgáltatás a térségben mindenütt hozzáférhető.

Házi segítségnyújtás – BKESZK - az idősek nappali ellátását biztosító telephelyekre építetten kerül megszervezésre. 2020 során házi segítségnyújtásban 113 fő napi szintű ellátására került sor személyi gondozás, és 3 fő napi szintű ellátására került sor szociális segítés keretén belül.

A szatellittelepülések közül 2020-ban a BKESZK Kétsopronyban (25 fő), a HSZK Gerendáson (110 fő) és Telekgerendáson (49 fő) látta el a feladatokat. Csorváson Csorvás Város Önkormányzatának Egyesített Szociális Intézménye 27 főt látott el ugyanebben az évben. Szabadkígyóson a Szociális Alapszolgáltatási Központ (45 fő), Újkígyóson az Ezüstág Gondozási Központ biztosítja az ellátást. Dobozon Békés Város Szociális Szolgáltató Központja szolgáltat.

Családsegítés és gyermekjóléti szolgáltatás

Békéscsabán a Családsegítő Család- és Gyermekjóléti Szolgálata látja el: elsősorban szociális segítő munkát, ellátásközvetítést és szervezési tevékenységet végez. Az ellátotti számok 2022-ben 1775 fő.

A szatellittelepülések közül Csorváson érhető el a szolgáltatás az Orosházi Kistérség Egyesített Gyermekjóléti Központja és Családsegítő Szolgálata által. Gerendáson és Kétsopronyban a Békéscsabai Családsegítő az ellátó, előbbi helyen 2022-ben 53 fő ellátott. Kétsopronyban 59 főt láttak el, Újkígyóson az Ezüstág Gondozási Központ volt a feladatellátó szerv.

Jelzőrendszeres segítségnyújtás 2013. július 1. napjától állami feladat lett, a szolgáltatást a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság fenntartásában működő Békés Megyei Hajnal István Szociális Szolgáltató Centrum (BMHISZC)[108] biztosítja, 75 készülék kihelyezésével. A várakozók száma átlagosan 3 fő, az átlagos várakozási időtartam 1 hónap. A szatellittelepülések közül Csorváson és Gerendáson az Orosházi Kistérség Többcélú Társulása biztosítja a szolgáltatást.

Közösségi ellátások

Békéscsaba Város Önkormányzatának szolgáltatási szerződései vannak hatályban közösségi ellátásra az alábbi szervezetekkel:

[108] Jelenleg: Hajnal István Integrált Szociális Intézmény Békés Vármegye

- **Béthel Alapítvány (pszichiátriai betegek)**
  A Béthel Alapítvány 2005-től Békéscsabán, az Aulich u. 6. szám alatt nyújt szolgáltatást. Az intézményben a szakképesítéssel rendelkezők aránya 100%, a humán erőforrás biztosított. Az intézmény és telephelye a város egy jól megközelíthető pontján helyezkedik el. A helyiségek berendezése otthonos, a nappali elfoglaltságok és a speciális szociális szolgáltatások sajátosságaihoz igazodik.

- **Egyensúly AE Egyesület (pszichiátriai és szenvedélybetegek)**
  Szenvedélybetegek és pszichiátriai betegek közösségi alapellátása: 2017-től vehető igénybe. Előbbit 40 fő, utóbbit 48 fő veheti igénybe.
  A személyi és tárgyi feltételek minden ellátástípus esetén megfelelnek a törvényi előírásoknak: a telephelyek felszereltsége, mérete megfelel a törvényi előírásoknak (fürdők, mosási lehetőség, közösségi terek, interjúszobák). Minden dolgozó rendelkezik saját laptoppal, a közösségi ellátás számára biztosított kerékpár és telefon is.

- **Mentálhigiénés Egyesület (pszichiátriai és szenvedélybetegek)**
  Az egyesület 2006 óta biztosítja az ellátást a teljes járásban. A Békés Mérték Közösségi Ház az önkormányzat által biztosított Békési út 40. szám alatti ingatlanban működik. A jogszabályok által előírt tárgyi feltételek biztosítottak, a Közösségi Ház jelenleg 104 fő részére nyújt rendszeres mentálhigiénés, szociális segítségnyújtást Békéscsabán kívül szatellittelepüléseken is (Csabaszabadi, Kétsoprony, Telekgerendás, Szabadkígyós, Újkígyós).

- **MI-ÉRTÜNK Prevenciós és Segítő Egyesület (szenvedélybetegek)**
  Az egyesület az ellátást 2008. január 1. óta biztosítja. A személyzeti és tárgyi állomány megfelelő, a működéshez szükséges feltételek, eszközök saját erőből, valamint pályázati támogatásokból költség hatékonyan biztosítottak.

A járásban várólisták nincsenek, a férőhelyek maximális létszámát viszont meghaladja az ellátottak közölt száma: a férőhelyhiányos Mentálhigiénés Egyesület - Békés Mérték Közösségi Ház a szatellittelepülések lakosságát is ellátja. A szolgáltatásoknak helyet adó épületekről általánosan elmondható, hogy korszerűsítésre szorulnak, kiemelten a BKESZ szenvedélybetegeket ellátó Idősek Otthona, a szakemberellátottság megfelelő.

Támogató szolgáltatás

A támogató szolgálat feladata a fogyatékos személyek lakókörnyezetben történő ellátása, elsősorban a lakáson kívüli közszolgáltatások elérésének segítése, valamint életvitelük önállóságának megőrzése mellett a lakáson belüli speciális segítségnyújtás biztosítása révén. A finanszírozás alapját a meghatározott időszakban teljesített személyi segítés óraszáma és a személyi szállítás óraszáma jelenti, nem kötelezően ellátandó feladat. A szolgáltatás a szociálisan rászorultak részére térítésmentes. A szolgáltatást Békéscsabán az alábbi szervezetek végzik:

- Mozgáskorlátozottak Békés Megyei Egyesülete,
- Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ,
- Békéscsabai Evangélikus Szeretetszolgálat,
- Aut-Pont Autista Gyermekekért és Fiatalokért Alapítvány.

A szatellittelepülések közül a BKESZK szolgáltat Csabaszabadiban, Kétsopronyban (4 fő), Telekgerendáson, Szabadkígyóson és Újkígyóson.

Nappali ellátás

Demens személyek nappali ellátása 7 telephelyen működik: 2020-ban 50 fő demens személy ellátását biztosítva. Fogyatékkal élők nappali ellátása: a BKSZEK és szerződött partnerei 2024-ben 196 fogyatékos személy ellátását biztosították a városban és a szatellit településeken. A fogyatékkal élők ellátása kizárólag Békéscsabán valósul meg, a szatellittelepülések lakóit is a vármegyeszékhelyen látják el.

Pszichiátriai betegek nappali intézménye*:* a komplex pszichoszociális rehabilitáció minden formáját a Béthel Alapítvány, illetve az Egyensúly AE Egyesület nyújtja. Hatékony nappali szociális szolgáltatásai eredményesek, színvonalasok, ugyanakkor a Béthel Alapítvány Aulich utcai házában kapacitáshiány van.

Szenvedélybetegek nappali ellátása: a BKESZK mellett a várossal feladatellátási szerződést kötött Egyensúly AE Egyesület hatékonyan működő civil szolgáltatóként van jelen a szenvedélybetegek nappali ellátásának szolgáltatásában. 2024-ben a szenvedélybetegek nappali ellátásában részesülők száma 209 volt.

Nappali Melegedő: Békéscsabán a Családsegítő a Gyár u. 16. szám alatt biztosítja a hajléktalan személyek számára reggel 8 órától 16 óráig a nappali tartózkodásra, tisztálkodásra, étel melegítésére és annak elfogyasztására a feltételeket. A nappali melegedő ellátási területe Békéscsaba, a helyiség 20 fő befogadására alkalmas. Az alapvető fizikai szükségletek kielégítésén túl lehetőség nyílik ügyintézés igénybevételére. 2024-ben a hajléktalanok nappali intézményeinek napi átlagos forgalma 21 fő volt.

Idősek klubja: a nappali ellátás legkiépítettebb, 8 tagintézményből álló hálózata Békéscsabán. A szolgáltatásra egyre nagyobb az igény, a szolgáltatásnak otthont adó helyiségek állapota változó. Az idősek nappali ellátásában részesülők száma 2024-ben 314.

Utcai szociális munka

Békéscsabai Családsegítő szervezeti keretei között működik, önálló szakmai egységként látja el feladatait Békéscsaba területén és a Gyár utca 16. szám alatti telephelyen, ahol egyben a Hajléktalanok Átmeneti Szállása és a Nappali Melegedő is üzemel. A Családsegítő együttműködési megállapodással rendelkezik a Magyar Máltai Szeretetszolgálattal (melynek része a szolgáltatás végzését meghatározó területi felosztás is) és a Dél-alföldi Regionális Diszpécser Szolgálattal. A feladatok ellátásáról 1 fő koordinátori feladatokat is ellátó szociális munkás és 1 fő utcai szociális gondozó gondoskodik. A Gyár utca 16. alatti telephelyen található az utcai szociális munka háttérirodája, ahol a klienseket fogadni is tudják napi 1 órában. Az ellátotti létszám alakulása: 2018: 81 fő, 2019: 70 fő, 2020: 68 fő, 2022: 70 fő.[109]

Tanyagondnoki Szolgálat

A külterületi intézményhiányból eredő hátrányok enyhítését célzó szolgáltatást 2020-ban 78 fő vette igénybe, térítésmentesen. A BKESZK és a Békéscsabai Evangélikus Szeretetszolgálat kiemelten a békéscsabai 12 veszélyeztetett tanya ellátását biztosítja. A szatellittelepülések közül a BKESZK látja

[109] Forrás: Békéscsabai Családsegítő és Gyermekjóléti Központ

Kétsoprony tanyagondnoki szolgáltatását is, ezt 2020-ban 28 fő vette igénybe. A többi településen nincs tanyagondnoki szolgálat. A hálózat továbbfejlesztése szükséges.

Az alapszolgáltatások fontos elemei a város és térsége szociális hálójának. A fenti ellátások változó minőségű infrastrukturális feltételek között valósulnak meg, a legtöbb épület esetében szükséges gépészeti, energetikai felújítást végezni. A szakszemélyzet felkészült, de a szolgáltatások hosszútávú végzéséhez szükséges ismeretbővítés, kiégésmegelőző továbbképzés.

Ápolást, gondozást nyújtó intézmény

Idősek otthona: Békéscsabán több idősek otthona található: az önkormányzati fenntartású Életfa Idősek Otthona a (Lencsési út 85.) 124 férőhellyel rendelkezik. Ellátási területe: Békéscsaba közigazgatási területe. Az intézményben foglalkoztatott dolgozók száma 42 fő. Az ellátottak átlagéletkora 80 év feletti, az ellátásban részesülőknél a nők aránya magasabb. A lakók egyre nagyobb része krónikus betegségekkel terhelten kerül felvételre. A folyamatos ápolásra szorulók aránya meghaladja a 65%-ot. A 2023-as szakmai beszámoló alapján 280 fő felett van a várólistán lévők száma. Az intézmény teljeskörű energetikai felújításra szorul.

A BKESZ tartja fent az Ady Endre Utcai Idősek Otthonát 129 fő állandó és 4 átmeneti férőhellyel. Az intézmény folyamatosan 100%-os kapacitással üzemel, itt is jelentős a várólista. Az épület a város szövetében nem központi helyen található, szintén megújításra szorul. A BKESZK által üzemeltetett szolgáltatásokat Telekgerendás, Csabaszabadi és Kétsoprony lakosai is igénybe tudják venni.

Országos vonzáskörzetű idősek otthonát működtet a városban a Békéscsabai Evangélikus Szeretetszolgálat, a Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség „Oltalom" Idősek Otthona és Fília Alapítvány. A szatellittelepülések közül Gerendáson szolgáltat a Szent Erzsébet Szeretetotthon 49 főnyi befogadóképességgel, fenntartója a Bálint Sándor Egyházmegyei Szeretetszolgálat, Szeged. Újkígyóson az Ezüstág Gondozási Központ tart fent 50 férőhelyet.

A fogyatékos személyek otthona: a feladatot Békéscsaba és a szatellittelepülések vonatkozásában a Békés Megyei Szociális, Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat látja el, várólistán 11 fő szerepel a legutóbbi adatközlés szerint, az intézmény kapacitásbővítésére szükség lehet.

Pszichiátriai betegek otthona: Békéscsabán ilyen szakellátás biztosító intézet nincs, a szolgáltatást a Békés Megyei Szociális, Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat látja el a vármegyében Eleken, Körösladányban és Mezőkovácsházán.[110]

Szenvedélybetegek otthona szintén a Békés Megyei Szociális, Gyermekvédelmi Központ fenntartásában nyújt szociális gondoskodást.

Támogatott lakhatás

Békéscsaba Megyei Jogú Város közigazgatási területén két fenntartó biztosít támogatott lakhatás szolgáltatást (Új Jövő Alapítvány: 5 db támogatott lakhatást nyújtó ingatlan; Mécses Szeretet Szolgálat Kőszikla Alapszolgáltatási Központ: 3 db támogatott lakhatást nyújtó ingatlan). Emellett a Békés Megyei Szociális, Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat működtet

[110] Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság

Magyarbánhegyesen, Medgyesegyházán és Mezőkovácsházán lakásokat. A szatellittelepüléseken nem áll rendelkezésre ilyen jellegű szolgáltatás.

Átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények

Az átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények az időskorúak gondozóháza, a fogyatékos személyek gondozóháza, a pszichiátriai betegek átmeneti otthona, a szenvedélybetegek átmeneti otthona, az éjjeli menedékhely, a hajléktalan személyek átmeneti szállása.

Az idősek gondozóháza az Ady Endre Utcai Idősek Otthonában van kiépítve. Az engedélyezett férőhelyek száma: 4, ez a kapacitás megfelel az igényeknek. Az ellátotti terület Békéscsaba, Csabaszabadi, Kétsoprony, Telekgerendás. A Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség „Oltalom" Idősek Otthona szintén 4 főnyi férőhellyel rendelkezik, országos vonzáskörzettel.

A hajléktalan személyek átmeneti szállásának működtetője a Békéscsabai Családsegítő. A rendelkezésre álló férőhely 2022-ben 30 fő volt. Az átmeneti szálló és nappali melegedő feladatait 8 fő folyamatos munkarendben dolgozó munkatárs látja el, képesítésük az előírásoknak megfelel. A lakók egészségügyi ellátása érdekében heti 2 órában orvos kerül foglalkoztatásra. A szállás teljeskörű, komplex felújítása szükséges.

Lakóotthonok

A tartós bentlakást nyújtó szociális intézmények rendszerében a legmodernebb a személyre szabott lakóotthoni szolgáltatás. A Békéscsabán található két otthont a Gyöngyház Integrált Szociális és Gyermekvédelmi Központ Békés Vármegye tartja fenn. Az ápoló-gondozó célú lakóotthon Békéscsaba, Békés, Mezőberény és Orosháza településeket látja el, a férőhelyek száma 12 fő, ennek megfelelő az ellátottak létszáma is. Várólista nem volt. A rehabilitációs célú lakóotthon Békéscsaba és Dombegyháza lakosait látja el, férőhelyek száma 12 fő,.

Közösségi ellátások

Szenvedélybetegek közösségi ellátása: a Mentálhigiénés Egyesület - Békés Mérték Közösségi Ház jelenleg 104 fő részére nyújt rendszeres mentálhigiénés, szociális segítségnyújtást, felelve a szatellittelepülésekért is. Az Egyensúly AE Egyesület szintén férőhelyein túl (40 fős befogadási kapacitás) 47 főnek nyújtott szolgáltatást 2020-ban.

Szenvedélybetegek alacsonyküszöbű ellátása: a MI-ÉRTÜNK Konzultációs Központ szolgáltatásai során az anonimitás elve érvényesül, tevékenységei térítésmentesen vehetők igénybe. Ellátotti terület Békéscsaba. Az ellátottak létszáma 2020-ban nagyon megugrott (2019: 6502 fő, 2020-ban 14110 fő), vélhetőleg a COVID hatására.

2.1.6.7 A gyermekvédelmi ellátások

A gyermekétkeztetés

Az intézményi gyermekétkeztetés keretében étkeztetett normatív kedvezményben részesült gyermekek száma 2020. évben mindösszesen 2308.

A gyermekjóléti szolgáltatás: a Békéscsabai Családsegítő a gyermekek veszélyeztetettségének megelőzése érdekében óvodai és iskolai szociális segítő tevékenységet biztosít, feladatait az egész járás területén, minden iskolában és óvodában, 15 fő munkatárssal látja el.[111]

Család- és gyermekjóléti központ: a Békéscsabai Családsegítő a gyermekek veszélyeztetettségének megelőzése érdekében a gyermek igényeinek és szükségleteinek megfelelő önálló egyéni és csoportos speciális szolgáltatásokat, programokat is nyújt, továbbá a gyermekvédelmi gondoskodás keretébe tartozó hatósági intézkedésekhez kapcsolódó, a gyermekek védelmére irányuló tevékenységet lát el.

A gyermekek napközbeni ellátása: gyermekek napközbeni ellátásaként a családban élő gyermekek életkorának megfelelő nappali felügyeletét, gondozását, nevelését, foglalkoztatását és étkeztetését is biztosítja a Családsegítő. A napközbeni ellátás keretében biztosított szolgáltatások időtartama a szülő munkarendjéhez igazodik.

A gyermekek átmeneti gondozása: a Családsegítő fontos feladatai közzé tartozik, az intézmény külön szervezeti egységét képezi a Gyermekek Átmeneti Otthona Békéscsabán a Bartók Béla út 24. szám alatt 6 férőhellyel.

A Családok Átmeneti Otthona: biztosítja a békéscsabai lakóhellyel, vagy tartózkodási hellyel rendelkező lakhatási lehetőség nélkül maradt szülő(k) és gyermek(ek) részére az együttes lakhatást, 22 férőhellyel. Mindkét otthon kihasználtsága magas, főleg a családok átmeneti otthonában jellemző a maximális kihasználtság.

2.1.6.8 A szociális ellátásokhoz kapcsolódó fejlesztési szükségletek összegzése

Nappali ellátás keretében szükséges:

- a külterületen élők ellátásának érdekében a tanyagondnoki szolgáltatás további fejlesztése, további külterületi körzetek kialakítása, ellátása, mivel nem lefedett a teljes békéscsabai tanyavilág (közel 3000 békéscsabai él jelenleg is tanyán);
- az időskorúak nappali ellátása mellett a speciális igényeket kielégítő ellátási formák fejlesztése (fogyatékos, szenvedély beteg, pszichiátriai beteg);
- a házi segítségnyújtás kiterjesztése új ellátotti csoportok vagy ellátási szükséglettel rendelkezők körébe;
- Jamina városrészben új nappali ellátást nyújtó intézmény létrehozása, a jelenlegi intézmény helyén szociális lakások kialakítása;
- hajléktalan személyek nappali melegedője (5600 Békéscsaba, Gyár u.16.), fejlesztése;
- az utcai szociális munka fejlesztése;
- gyermekjóléti alapellátás, gyermekek napközbeni ellátásának a lakossági igények megjelenése esetén történő fejlesztése (férőhelyfejlesztés, szolgáltatásfejlesztés, több típusú ellátás szervezetés), bölcsődei férőhelyfejlesztés Jaminában.

A szakosított szociális ellátások, valamint gyermekjóléti ellátások keretében szükséges

- szociális és esetleg egészség térkép készítése, amelyek eredményeit nem csak a személyes gondoskodást nyújtó szociális szolgáltatások, hanem a prevenció, a pénzbeli ellátások, a gyermekvédelem vagy a helyi lakáspolitika kialakításánál is hasznosíthatják a szakemberek és a döntéshozók;
- a hajléktalanok átmeneti ellátása (Békéscsaba, Gyár u. 16.) tekintetében további infrastruktúrafejlesztés;

[111] Szakértői interjú során elhangzott információ

- éjjeli menedékhely szolgáltatás továbbfejlesztése;
- a tartós bentlakásos férőhelyek fejlesztése, hajléktalanotthon megszervezése;
- támogatott lakhatás iránti igény felmérése;
- az intézmények energetikai szempontú megújítása.

2.1.6.9 Közművelődési-kulturális intézmények

A következő fejezet kiemeli Békéscsaba legfontosabb kulturális intézményeit. A nem városi fenntartású vagy szűkebb látogatói kört megcélzó intézmények, szervezetek listáját a melléklet tartalmazza.

Békéscsaba kulturális kínálata sokszínű, az intézményrendszer korszerű: a város TOP-forrásokból a közelmúltban jelentős összeget fordított a kulturális infrastruktúra modernizálására. Fontos lépés volt, hogy Békéscsaba a 2014-2020-ban megvalósított CLLD projektjét a Csabagyöngye Kulturális Központ funkciófejlesztésének érdekében a kultúra ágazatához kapcsolódva valósította meg.

A következő időszak feladata a COVID-pandémia hatásainak enyhítése, a város sokrétű kulturális hálózatának megerősítése, a látogató számának stabilizálása.

Csabagyöngye Kulturális Központ[112]

A Csabagyöngye Kulturális Központ a vármegyeszékhely és a Dél-alföldi régió egyik legmeghatározóbb komplex közművelődési és kulturális feladatokat ellátó intézménye. Az intézmény fenntartója Békéscsaba MJV. A Csabagyöngye Kulturális Központ tagja a Kulturális Központok Országos Szövetségének, így az ott folyó munka kiváló rálátást ad a szakmai folyamatok változásaira, a progresszív irányok megismerésére, átvételére.

Az intézmény látogatottsága átlagosan évi 300 000 főre tehető. Ebből a helyi látogatók 72%-ot, míg a vonzáskörzetből (szatellittelepülések) 18%-ot, a távolabbról érkezők kb. 10%-ot jelentenek.

Békéscsaba különböző városrészein lévő kulturális intézmények működtetéséért (könyvtár, művelődési ház, közösségi ház) a Csabagyöngye Kulturális Központ felel:

- Arany János Művelődési Ház (Mezőmegyer településrész, épült 1965-ben faluházként);
- Meseház (közösségi ház és múzeumpedagógiai kiállítóhely, épült a 20. század elején);
- Munkácsy Emlékház (Múzeumpedagógiai kiállítóhely, a Munkácsy-hagyomány őrzése, eredetileg épült 1843-ban, örökségvédett);
- Jaminai Közösségi Ház (Erzsébethely településrész, kertvárosi közösségi ház, épült 2010-ben, bővítve 2014-ben);
- Lencsési Közösségi Ház (lakótelepi közösségi ház, épült 1987-ben).[113]

A Központban az elmúlt időszakban uniós forrásból származó támogatással több fejlesztés valósulhatott meg, de továbbra is feladat a meglévő településrészi kapcsolati háló megerősítése. Fontos, hogy a szolgáltatáshiányos Jamina városrészben található Közösség Ház korszerűsítése szolgáltatásbővítéssel összekötve megvalósuljon.

[112] Honlap: https://csabagyongye.com/
[113] Forrás: https://csabagyongye.com/tagintezmenyek/

Gerlai Faluház és Könyvtár

A településrészi igényeket kiszolgáló közművelődési intézményhálózat részét képezi a Hajnal-Lenkey-Jázmin Utcai Általános Művelődési Központ, amely működteti a Gerlai Faluházat és a könyvtárat. Előbbi a helyi civil élet fontos színtere, a közösségi, kulturális események szervezője, míg utóbbi nyilvános könyvtárként szolgálja ki a lakosságot. 2006 óta látja el faluházként feladatait Gerla településrészen. Fejlesztés az utóbbi időszakban nem történt az intézményben.

Munkácsy Mihály Múzeum[114]

Békéscsabán, az 1914-ben átadott hajdani Közművelődés Háza épületében található a Munkácsy Mihály Múzeum, amely 2013. január hónaptól vármegyei hatókörű városi múzeumként, Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzat fenntartásában működik. A Munkácsy Mihály Múzeum Modern Városok Program keretében létrehozott idővonal kiállítása Békéscsaba és a vármegye régészeti és természeti értékei, története és néprajza mellett a névadó festőművész életművének egy részét és személyes tárgyait mutatják be. Az intézményben rendezett időszaki kiállítások jelentős része olyan kulturális érték közkinccsé tételére törekszik, amely Békés vármegyéhez és Békéscsabához köthető. Az MVP és TOP programok keretében a Múzeum jelentős fejlesztése valósult meg.

A múzeum tagintézményeként működik a csókási szélmalmot és a mágori színt is magában foglaló Csabai Tanya és Gabonatermesztés-történeti Kiállítóhely (ismertebb nevén Gabonamúzeum). Az intézmény rendelkezik továbbá egy korszerű restaurátor- és raktárbázissal is.

A Munkácsy Mihály Múzeum 35 főt foglalkoztat a múzeumban, 1 főt a Gabonamúzeumban. Ebből 13 felsőfokú alkalmazott, 20 középfokú. Az épület költséghatékony fenntartásának biztosításához szükség van további energetikai korszerűsítésre.

Békéscsabai Jókai Színház[115]

Békéscsaba egyik legszebb - hajdan örökváltságból, a polgárok összefogásával épült - épületében működik a Békéscsabai Jókai Színház, melynek 1954 óta van önálló társulata. 2012. január 1. óta Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata fenntartásában működik. A színház feladata a kultúra terjesztése: megvalósul mind a vidéki lakosság beutaztatása, mind a színdarabok utaztatása a kisvárosokba, falvakba, esetenként a tanyaközpontokba is. A színház állománya 111 fő, abból 3 vezető, 108 fő alkalmazott.[116] A színházi előadások mellett a Jókai Színház szervezi a nagy sikerű Csabai Nyár és Városházi esték (június-július hónapokban) sorozatot. A vírushelyzetből eredő drasztikus nézőszámcsökkenés megállt. Az épület belső műszaki állapota igen kritikus, teljes körű felújítást igényel.

Békéscsabai Napsugár Bábszínház[117]

A 2005-ben alakult hivatásos színház folyamatosan kiszolgálja a város gyermekközönségét bábelőadásaival, folytatva a Lenkefi Konrád által létrehozott bábegyüttes színvonalas munkáját. Az intézmény célkitűzése a nézők és a szereplők közötti közelebbi kapcsolat megteremtése. Fontos feladat a sérült és hátrányos helyzetű gyermekek színházi nevelése.

[114] Honlap: https://munkacsy.hu/
[115] Honlap: https://jokaiszinhaz.hu/
[116] Forrás: https://jokaiszinhaz.hu/hattermunka
[117] Honlap: http://napsugarbab.hu/

A társulat a Munkácsy negyed beruházás keretében az Ursziny-Beliczey kúria rehabilitációjával létrejövő új játszóhelyre költözhetett. Az épületben egy 120 fős nézőtér, próbaterem, kiszolgáló-, foglalkoztató helyiség lett kialakítva.

Békés Megyei Könyvtár[118]

A jelenleg városi fenntartású könyvtár története 1899-re nyúlik vissza. A központi szolgáltató hely mellett egyes városrészek ellátását is biztosító intézmény három fiókkönyvtárral működik: Erzsébethelyen (Jaminában), a Lencsési lakótelepen és Mezőmegyeren. (A gerlai kerület könyvtári ellátása az általános művelődési központ keretében történik.) A könyvtárban működik EU információs pont, illetve a digitalizáció terjesztésére motiválást támogató, az ország egyik első könyvtári makerspace helyisége, amely robotikai kísérletekre, 3D nyomtatásra, könyvkötészeti és más kreatív foglalkozás számára alkalmas.

A könyvtárban az előző fejlesztési időszakban több beruházás valósult meg. Ezek ellenére az elektromos hálózat felújítása, raktárbővítés megvalósítása továbbra is sürgető. Fontos lenne az oktatóterem eszközeinek (laptopok, digitális táblák, kiegészítő eszközök) cseréje, adatbázisok beszerzése.

A szatellittelepülések közül valamennyi helyen található könyvtár, amely néhány település estében az iskolához van hozzákapcsolva. Ugyancsak minden településen található Művelődési Ház, ezeket minden esetben a települési önkormányzatok tartják fent.

Állandó színház, mozi, múzeum egyik településen sem található.

Szabadkígyós Községben 2022 márciusában átadták a 3,2 milliárd forintból megújult, kulturális funkciókat kapó Wenckheim-kastélyt: a beruházó és üzemeltető a Nemzeti Örökségvédelmi Fejlesztési Nonprofit Kft.[119]

2.1.6.10 Sport

Békéscsabán a „klasszikus sportágak” közül a legeredményesebb hosszú ideig a női torna volt, ám az utóbbi években átvette a helyét az atlétika. Régi gyökerekkel rendelkezik a vívás, az úszás és a judo, valamint a csapatsportágak közül a labdarúgás, a kézi- és röplabda. A tradicionális és a korszerű szabadidős sportágak egyaránt jelen vannak a városban, az ehhez kapcsolódó sportesemények (4labda bajnokságok, sportfesztiválok, sportparádék, streetball fesztivál, utcai futóversenyek stb.) is már nagy hagyománnyal bírnak. A diáksport szerepe szintén nagyon fontos.

A város egyesületeinek fő támogatója az önkormányzat, melynek fontos célja a verseny- és szabadidősport feltételeinek megteremtése, ennek részeként a lakosság egészségét nagyban befolyásolni képes, aktív időtöltésre alkalmas, korszerű intézményrendszer kialakítása. Az egész évben gyakorlatilag 100%-os kihasználtságú létesítmények jelentős részét közvetlenül vagy közvetve a Békéscsabai Vagyonkezelő Zrt. működteti.

2016 óta a Modern Városok Program keretében, illetve egyéb hazai források igénybevételével indultak meg a fejlesztések, melyek listáját a 8.5.1.7 melléklet tartalmazza. E fejlesztések keretében pl. röplabda munkacsarnok épült (BRSE), Sportok háza és sportszálláshelyek kialakítása történt meg a meglévő

[118] Honlap: http://konyvtar.bmk.hu/
[119] Forrás: https://koroshircentrum.hu/2021/05/21/kilencven-szazalekban-elkeszult-a-szabadkigyosi-wenckheim-kastely-felujitasa/

sportcsarnokban, lezárult az új sportaréna és a fedett uszoda komplexum kiviteli tervezése is. Egyéb pályázati, illetve saját forrásból valósultak meg továbbá: tenisz- és műfüves pályák, Atlétikai klub, Előre stadion, kerékpáros extrém sportpálya, Ovi Sport program, fitnesz parkok, kültéri rekortán kézilabda pályák stb.

A szabadidős sportolásra korlátozottan, de igénybe vehetők a nagy sportlétesítmények, illetve a város iskoláinak tornatermei és a tanuszodák. E kapacitások viszont az életmódváltásra, mozgásra vágyó lakosság számára – mind a beltéri, mind a szabadtéri infrastruktúra tekintetében – kevesek. Folyamatos fejlesztésre és kapacitásbővítésre van szükség a szabadidőben történő, nem professzionális keretek között zajló sportolásra lehetőséget nyújtó infrastruktúra bővítése érdekében. Továbbra is probléma egyebek mellett az, hogy a folyamatosan romló épületben működő Árpád fürdő uszodája nem képes kielégíteni sem az igazolt sportolók, sem a szabadidőben úszók igényeit. A szatellit településeken elsősorban az iskolák udvarai és tornatermei állnak rendelkezésre a szabadidős sportoláshoz.

2.1.7 A település gazdasága[120]

2.1.7.1 A település gazdasági súlya, szerepköre

Az IMF 2024. évi adatai alapján a világ GDP-jének 24,5%-át állítja elő Európa (27,2 Milliárd $), melyből Magyarország 223,06 Millió $-ral (az európai GDP 0,82%-ával) részesedett. Egy főre vetítve a hazai érték 23,27 ezer $/főt jelent, mellyel a közép-kelet-európai országok sorából nem lóg ki hazánk (pl. Szlovákia: 26,13 ezer $/fő; Lengyelország 24,97 ezer $/fő; Románia 20,21 ezer $/fő), azonban a nyugat- és észak-európai országok mutatójától messze elmarad (pl. Norvégia 86,59 ezer $/fő; Dánia 71,21 ezer $/fő; Ausztria 57,21 ezer $/fő).

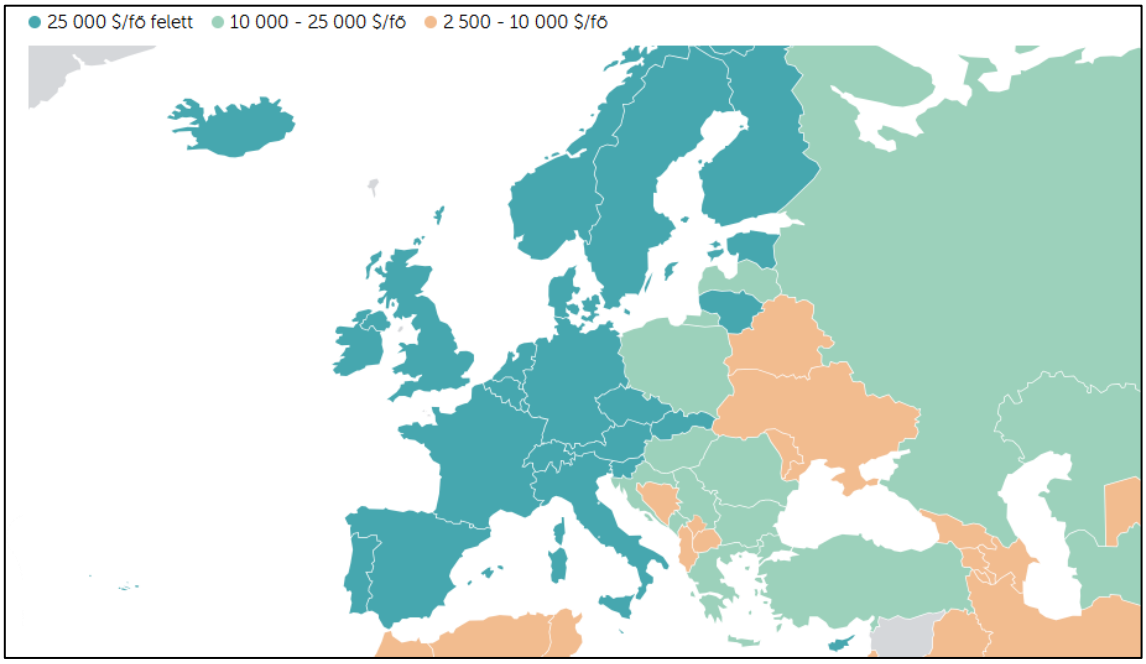

25. ábra: Az egy főre jutó GDP az egyes országokban 2025-ben ($/fő)

A hazai GDP/fő érték – az európaihoz hasonlóan – területileg jelentős különbségeket átlagol, Békés vármegye egy főre eső GDP-je 56%-a volt a hazai értéknek a KSH legfrissebb adatai alapján (2023-as, előzetes adat). Ez a vármegyék rangsorában a 19. helyet jelentette, ettől csupán Nógrád vármegye marad el jobban az országos átlagtól. Azaz Békéscsaba a magyarországi GDP/fő átlagtól egyik legjelentősebben elmaradó vármegye központja. Részletesebb GDP-re vonatkozó adatok (járási és települési szintű) nem állnak rendelkezésre, azonban az egy adófizetőre jutó SZJA értékekből következtethetünk a járás és a vármegyeszékhely gazdaságának helyzetére.

2014-ben a vármegyeszékhelyek egy adófizetőjére eső átlagos befizetett SZJA összege 335 065 Ft/fő volt, ugyanebben az évben ez az érték Békéscsabán 291 291 Ft-ot tett ki, vagyis a vármegyeszékhelyek átlagának 86,94%-át. Ezzel az értékkel a város csak Salgótarjánt előzte meg. 2023-ra a vármegyeközpontok átlaga 805 838 Ft/fő összegre emelkedett jelentős ugrással, a békéscsabai pedig 691 568 Ft/fő-re, vagyis vármegyeszékhely városok átlagos eredményének 85,82%-át érik el a békéscsabai értékek. Ez azt jelenti, hogy a város az egy főre eső befizetett SZJA vonatkozásában enyhén negatívan távolodott a vármegyeszékhelyek átlagától.[121] Ennek ellenére 2023-ban ez az érték is csak

[120] Módszertani Kézikönyv számozása szerint: 1.9. fejezet
[121] Adatforrás: TEIR

az utolsó előtti helyhez volt elegendő. A hasonló népességű vármegyeszékhelyek értékeit a 26. ábra mutatja be. A város ebben az összevetésben is csak Salgótarjánt tudta megelőzni, míg Kaposvárhoz igen közeli értéket produkált, némileg elmaradva attól.

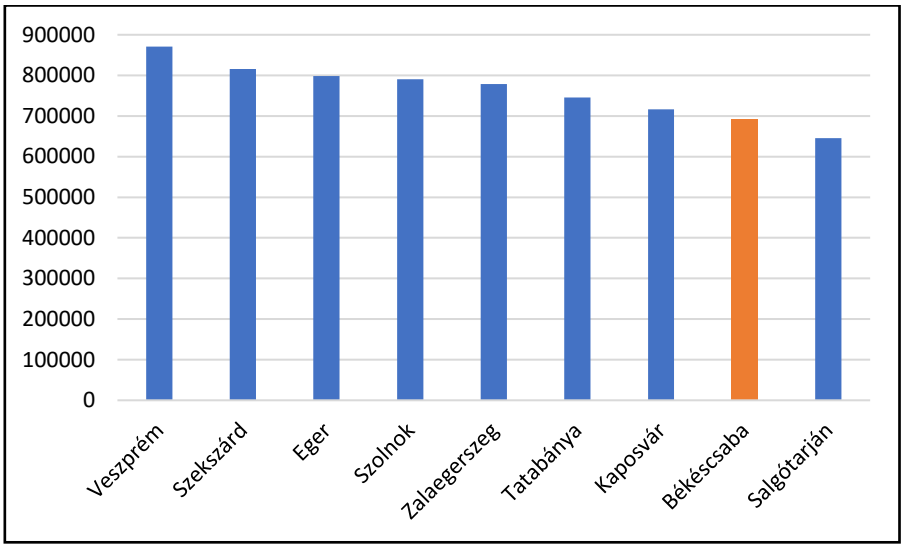

26. ábra: Az egy főre jutó befizetett éves SZJA mértéke (Ft) a Békéscsabához hasonló lakosságszámú vármegyeszékhelyek vonatkozásában 2023-ban. Adatforrás: TEIR

A fenti adatok fényében Békéscsaba gazdasági súlya – habár vármegyei és járási szinten jelentős, – némileg elmarad a magyarországi hasonló méretű városok átlagától. A szatellittelepülések átlagértéke 2023-ban 495 636 Ft/fő volt, amely Békéscsaba értékének is mindössze 71,67%-a. Doboz (444 954 Ft/fő) és Kétsoprony (449 352 Ft/fő) rendelkezik a legalacsonyabb mutatókkal, a legmagasabbak Csorvás, valamint Telekgerendás értékei 546-570 000 Ft/fő között. Mindegyik település fajlagos mutatószáma jócskán a vármegyeszékhely értéke alatt található.

A Békés Vármegyei Kereskedelmi és Iparkamara TOP 100 – Békés Megye Gazdasága című rendszeres kiadványának 2023-as évre vonatkozó adatai alapján az 50 legnagyobb árbevételű Békés vármegyei cég közül 14-nek van Békéscsabán a székhelye. A 100 legnagyobb Békés vármegyei cég székhelyeit tekintve a szatellittelepüléseket Csorvás (65. helyen), Telekgerendás (91.), illetve Kétsoprony (93.) képviseli.

A Békéscsabai cég neve		Foglalkoztatottak létszáma (2024-2025)	TOP 25 adó-fizető
1.	ALFÖLDVÍZ Regionális Víziközmű- szolgáltató Zrt.	1 473	✓
2.	CSABA METÁL Öntödei Zrt.	922	✓
3.	Hirschmann Car Communication Kft.	599	✓
4.	Mondi Békéscsaba Csomagolóanyag-gyártó Kft.	414	✓
5.	MARZEK KNER PACKAGING Csomagolóanyag-gyártó Kft.	475	✓
6.	JAVIPA Nyomdaipari Kft.	216	✓
7.	UNICON Ruházati és Szolgáltató Zrt.	202	-
8.	TAPPE Hulladékgazdálkodási, Köztisztasági, Szolgáltató Kft.	352	✓
9.	PRIMA-PROTETIKA Gyártó és Kereskedelmi Kft.	57	-

A Békéscsabai cég neve		Foglalkoztatottak létszáma (2024-2025)	TOP 25 adó-fizető
10.	UMATO Kötöttárugyártó Kft.	92	-
11.	~~DAREH BÁZIS Hulladékgazdálkodási Nonprofit Zrt.~~		
12.	Marzek FlexiLog Kft.	112	-
13.	PENTA-DRINK MINIPOL Ital-nagykereskedelmi Kft.	105	-
14.	FRÜHWALD Beton- és Építőanyaggyártó Kft.	54	-
15.	BÓLEM Építőipari Kft.	56	-
16.	Békés Pizza Kft.	122	-
17.	Békéscsaba Vagyonkezelő Zrt.	70	-
18.	Dél-alföldi Villamos Hálózatszerelő és Kereskedelmi Kft.	27	✓
19.	GALÉRIA INVEST Építőipari és Kereskedelmi Kft.	54	✓
20.	BORA Ital-nagykereskedelmi Kft.	89	-
21.	"Meszlényi -Autó" Járműkereskedelmi és Szolgáltató Kft.	90	-
22.	ANGRO Nagykereskedelmi Kft.	45	-
23.	UNIVERZÁL Kereskedelmi Zrt.	54	-
24.	NOVUS-DOM Építőipari Kft.	37	-
25.	BORA-ITAL Kiskereskedelmi Kft.	77	-
További TOP 25 adófizető: Békéscsabai Városüzemeltetési Kft., BONDUELLE CENTRAL EUROPE Kft., BUDAPEST BANK Zrt., COCA-COLA HBC MAGYARORSZÁG Kft., COOL-AIRCONDITIONAL Kft., CSABA CENTER INVEST Kft. Duna Aszfalt Zrt., HÓDÚT FREEWAY Kft., LINAMAR HUNGARY Zrt., MAGYAR TELEKOM Nyrt. MVM ÁRAMHÁLÓZATI Kft., MVM Next Energiakereskedelmi Zrt., OTP BANK Nyrt., SZERENCSEJÁTÉK Zrt., Takarékbank Zrt., WIENERBERGER TÉGLAIPARI Zrt.			

24. táblázat: A legnagyobb békéscsabai foglalkoztatók és a legnagyobb helyi adófizetők
Adatforrás: Békéscsaba MJVÖ (a sorrend a 2022 januárjában rendelkezésre álló legfrissebb adatok alapján kialakítva), a foglalkoztatottak létszáma frissítve a 2024-es, 2025-ös adatokkal

A 25. táblázat alapján jól látható, hogy a legnagyobb békéscsabai foglalkoztatók jellemzően a szekunder szektorban tevékenykednek, e mellett a szolgáltató szektor vállalkozásai láthatók. A város számára legnagyobb bevételt generáló cégek között a legnagyobb foglalkoztatók közül 9 szerepel a listán, azonban számos más városban székhellyel rendelkező cég is megjelenik a legjelentősebb helyi adófizetők között. A legnagyobb adófizetők között a szolgáltatásokat nyújtó és az elsődlegesen ipari tevékenységet folytató cégek vannak jelen.

Év	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2024	2025*
IPA bevétel (Mrd Ft)	2,811	3,151	3,253	3,210	3,403	3 871	3,674	3,309	6,659	6,850

25. táblázat: Az IPA (iparűzési adó) bevételek Békéscsabán 2014-2025 között
*Adatforrás: Békéscsaba MJVÖ; *előirányzat*

A helyi iparűzési adó (IPA) bevételek 2014 óta a 25. táblázat szerint alakultak a városban. Jól látható, hogy az iparűzési adó nagyjából egyenletesen emelkedett 2014-2019 között, éves szinten 3-10% között. A 2020-as világjárvány, a járványt kísérő gazdasági visszaesés és az állami iparűzési adó

elvonások a várost kis mértékben sújtották. Ezután az iparűzési adóból származó bevétel összege szinte megduplázódott 2024-re.

A város és a járás az uniós kohéziós támogatások tipikus célterületének tekinthető. Miközben felzárkózásához jelentős támogatási forrásokra van szüksége, adottságai és egyes kiemelt ágazatok dinamizmusa, a célzott beruházások, fejlesztések ezek abszorpcióját is lehetővé teszik. Jelentős lendületet adna a város további fejlődésének, ha sikerülne további külföldi tőkebefektetőket idevonzani. A tőkevonzó képesség növelését támogatják a – 2.1.1. alfejezetben bemutatott – közelmúltban megvalósított és a közeljövőben megvalósuló infrastruktúra-fejlesztések is.

2.1.7.2 A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői

2014 óta a mezőgazdaság, illetve élelmiszeripar jelentősége tovább csökkent a város gazdasági életében, ellenben a szolgáltatások részesedése emelkedett. Békéscsaba régebben fontos élelmiszeripari, textilipari és feldolgozóipari központ volt, de napjainkra ezen ágazatok gazdasági jelentősége kisebb-nagyobb mértékben csökkent.

A nagyobb élelmiszeripari cégek közül csak a francia tulajdonban lévő (Bonduelle) Konzervgyár, továbbá a szlovák kézben lévő Csabahús Kft. termel nagyobb volumenben, de sem a Hűtőház, sem a Barnevál Zrt. (baromfifeldolgozás), mint korábban bezárt élelmiszeripari vállalatok helyére nem lépett más befektető vagy gazdasági társaság. Az évszázados múltra visszatekintő gabona- és zöldségtermesztés, a sertés- és baromfitartás is sokat veszített jelentőségéből, egyedül a monokultúrás szántóföldi növénytermesztés őrizte meg dominanciáját a külterületeken. A város területén nem jellemző a kertészetek jelenléte. A Békéscsabán működő élelmiszeripari üzemek főként a térségben termelt alapanyagokat dolgozzák fel.[122] A vármegyeszékhelyen jelenleg a Csabahús Kft. a húsipar zászlóshajója, továbbá 25-30 kistermelő foglalkozik értékesítésre kerülő kolbászkészítéssel.

A mezőgazdasági növénytermesztést az utóbbi években többször is aszály sújtotta, melyet a meglévő öntözőrendszerek nem tudtak ellensúlyozni. A földbirtokok esetében elindult egy koncentrációs folyamat, amely nagyobb összefüggő földterületeket, intenzívebb gépesítést, korszerűbb módszerek alkalmazását jelentették. Ezek – az aszálykárokat leszámítva – növekvő termésátlagokhoz vezettek. [123]

Több kísérlet is történt a város hagyományos (elsősorban élelmiszer-) iparának feltámasztására a Modern Városok Program keretében. Ennek során az alábbi fejlesztéseket jelölték ki a szakemberek:

1. Hűtő-, fagyasztó és feldolgozó üzem létesítése Békéscsabán
2. Paradicsomsűrítmény üzem létrehozása
3. Zöldségszárító üzem létrehozása

Jelenleg egyik beruházás sem kezdődött el érdemben, mivel a Vidékfejlesztési Program a tervezett fejlesztésekre nem alkalmas, ezért egyedi, az MVP hazai forrásaira támaszkodó konstrukció kidolgozása szükséges az Agrárminisztériummal az élelmiszeripari fejlesztésekre. A Hűtőház fejlesztését a hazai és EU-s irányelvek miatt valószínűleg nem lehet kizárólag közpénzekből finanszírozni. A korábbiakban megszűnt baromfifeldolgozás és malomipar újraindulására sem látszanak jelek.[124]

[122] Forrás: Békéscsaba MJVÖ Gazdasági Program 2014 – 2024; Felülvizsgált és kiterjesztett változat
[123] Munkacsoport ülésen elhangzott információk
[124] Szakértői interjúk során elhangzott információk.

A város textilipara lényegében összeomlott, csak a magyar tulajdonban lévő Unicon Zrt. (bútorszövetgyártás) képviseli a könnyűipar ezen ágát, de ez a cég is súlyos munkaerőproblémákkal küzd. Jól jellemzi a helyzetet, hogy a Kötöttárúgyár egykori üzemegységeit is lebontották.

Fenti iparágakkal szemben a tégla- és cserépgyártás megtartotta jelentőségét a városban. Ebben a szegmensben kifejezetten jelentős a külföldi tőke jelenléte. A helyi nyersanyag- és termelőbázis (homokbánya, betonkeverő üzem, agyagbányák, tégla- és cserépüzem), illetve a termelési hagyományok várhatóan hosszú távon is segíteni fogják az iparág fennmaradását. Az iparág két legnagyobb városi szereplője a Tondach Magyarország Kft. és a Frühwald Kft.

A nyomdaipar és a csomagolóanyag-gyártás változatlanul kiemelkedő szereppel bír a város gazdaságában. Az osztrák tulajdonban lévő Marzek Kner Packaging Kft. (egykori Kner Nyomda) és a Javipa Nyomdaipari Kft. tekinthető a leginnovatívabb cégnek. A felhalmozott tudás és a fejlett szolgáltatói bázis megfelelő alapot jelent a nyomdaipari ágazat versenyképességének javításához, húzóágazattá válásához.

A gépipar, autóipar is jelentősen fejlődött az elmúlt években, növelte részesedését a város gazdaságából. Az ágazat legjelentősebb képviselője a Linamar Hungary Zrt., mely az utóbbi időben jelentős beszállítói hálózatot épített ki.

Tevékenység leírása	Év		
	2014	2019	2021*
Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	195	239	289
Bányászat, kőfejtés, feldolgozóipar, villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás, vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmentesítés	375	388	504
Bányászat, kőfejtés	1	1	2
Egyéb szolgáltatás	262	408	504
Építőipar	299	486	646
Feldolgozóipar	355	368	391
Humán-egészségügyi, szociális ellátás	256	291	317
Információ, kommunikáció	172	222	251
Ingatlanügyletek	163	174	200
Kereskedelem, gépjárműjavítás	884	946	1 011
Közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás	0	0	0
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	116	129	379
Művészet, szórakoztatás, szabadidő	110	173	221
Oktatás	285	336	353
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	229	243	247
Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	825	1062	1 147
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	209	213	225
Szállítás, raktározás	151	170	203
Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	2	1	3
Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmentesítés	17	18	18
Mindösszesen	**4906**	**5868**	**6690**

*26. táblázat: A működő vállalkozások száma Békéscsabán ágazati bontásban 2014-ben, 2019-ben és 2021-ben, * Működő vállalkozások egyéb szervezetekkel együtt*
Adatforrás: TEIR

A 26. táblázat alapján látható, hogy 2014-hez képest jelentősen emelkedett a békéscsabai működő vállalkozások száma, 2019-re 5868-ra nőtt (+962 db). A növekmény nem volt egyenletes, különösen az egyéb szolgáltatások, építőipar, IKT, Művészet kategóriákban volt jelentős – számszerű és arányszerű – bővülés. Amennyiben az ágazatokat csoportosítjuk főágazatok szerint (primer, szekunder, tercier, kvaterner), úgy a 27. táblázat szerint alakult a városban működő társas vállalkozások aránya. A TeIR adatbázisának évenkénti változó nyilvántartása miatt nem kerül frissítésre a főágazatok szerinti megoszlás.

Főágazat	2014 (%)	2019 (%)
Primer	2,36	2,20
Szekunder	20,99	21,18
Tercier	56,31	54,74
Kvaterner	20,32	21,88

27. táblázat: A működő békéscsabai vállalkozások főágazat szerinti megoszlása 2014-ben és 2019-ben
Adatforrás: TEIR

A táblázatból látható, hogy gyakorlatilag érdemleges elmozdulás nem történt a főágazatokban, majdnem ugyanazokat az arányokat látjuk 2019-ben, mint 2014-ben. A város gazdasági szerkezete jelen állapotában még magában hordozza azon vonatkozásokat, amelyek még korábban alakultak ki, elsősorban fekvéséből, történelmi hagyományából kiindulva. Ez egy relatív erős mezőgazdasági, arra alapuló élelmiszeripari és feldolgozóipari jelenlétet jelentett.

Az elmúlt évtizedben az „újabb" békéscsabai iparágak közül a gépgyártásban és csomagolóanyag-gyártásban (Mondi Békéscsaba Kft., Linamar Hungary Zrt., Hirschmann Car Communication Kft.) történtek jelentősebb beruházások és fejlesztések, ahol a külföldi tulajdonosok célirányosan fejlesztik vállalataikat. A város ehhez leginkább szakmai képzések biztosításával tudott segítséget nyújtani: kitűnő példa erre a Modern Városok Program keretében megvalósult Nyomdaipari Tudás- és Képzőközpont kialakítása, vagy éppen a BSZC és a Gál Ferenc Egyetem egyre intenzívebb együttműködése.

Az elmúlt 10 évben három olyan gazdasági társaságot lehet kiemelni Békéscsabán, amelyek folyamatosan fejlődtek és „alulról építkezve" váltak jelentősebb céggé[125]:

1. Csaba Metál Zrt. – alumíniumipar
2. Javipa Kft. – nyomdaipar
3. Dolcetta Kft. – édesipar

Az önkormányzat igyekszik segíteni a nagyobb termelőüzemeket, rendszeresen egyeztet velük felsőbb vezetői szinteken, továbbá fejlesztési igényeik megvalósítását is igyekszik támogatni (elsősorban oktatási, városrendezési, infrastrukturális téren – pl. parkolóhelyek kialakításával, a víz- és szennyvízhálózat fejlesztésével, kerékpárforgalmi létesítmények és közvilágítás kiépítésével, vagy a már említett képzőközpont létrehozásával).

Az egybehangzó vállalati interjúk alapján kijelenthető, hogy a további fejlesztéseket előmozdítaná, ha a városba a jelenleginél jelentősebb központi K+F források érkeznének, továbbá a szakember-utánpótlás is mind égetőbb probléma.

[125] Szakértői interjúk során elhangzott információk.

A szatellittelepüléseken 2014-ben összesen 889 db működő vállalkozást tartottak nyilván, amely érték 2019-re 1124 darabra emelkedett. A növekedés mértéke, 26,43%, amely némileg meghaladja a békéscsabai értéket (19,61%). Az ágazati bontás a következők szerint alakul:

Szektor	2014 (%)	2019 (%)
Primer	9,9	10,94
Szekunder	25,20	28,38
Tercier	53,88	48,13
Kvaterner	11,02	12,54

28. táblázat: A működő vállalkozások főágazat szerinti megoszlása a Békéscsabai járás szatellittelepülésein 2014-ben és 2019-ben. Adatforrás: TEIR

A TeIR adatbázisának évenkénti változó nyilvántartása miatt nem kerül frissítésre a főágazatok szerinti megoszlás. A szatellittelepülések gazdaságát a békéscsabainál nagyobb primer és szekunder szektori (mezőgazdasági és ipari) részesedés jellemzi, mely relatíve sokak megélhetését biztosítja annak ellenére is, hogy a szocializmus idején létrehozott, gyakran alacsony hozzáadott értékű jelentős gazdasági súlyú termelőüzemek, TSZ-ek megszűntek, elsorvadtak.

A tercier (szolgáltatási) és kvaterner (kutatás és fejlesztés) szektorok jelentősége átlag alatti a térségben. Összességében látható, hogy a szatellitek magasabb primer és szekunder értékei némileg fejletlenebb, rurálisabb struktúrát jeleznek, amely összefügg Békéscsaba központi helyzetével, városiasodottságával. A szatellittelepüléseken a szolgáltatások főként az állami és az önkormányzati feladatellátáshoz kötődnek (pl. oktatás-nevelés, közműszolgáltatások, különböző alapellátások).

A szatellittelepüléseken 2019-re kissé növekedett a primer szektorban működő vállalkozások száma és aránya 2014-hez képest. A szekunder szektor részesedése is növekedett a vizsgált időszakban, meghaladva a békéscsabai értéket. A tercier szektorban működő vállalkozások aránya viszonylag jelentősen csökkent, míg a kvaterner ágazat aránya kissé emelkedett az elmúlt években. Jelentős foglalkoztató egyik településen sem jelent meg a korábbi stratégia elkészülése óta (2014).

2.1.7.3 A gazdasági szervezetek jellemzői, fontosabb beruházásai, települést érintő fejlesztési elképzelései

A helyi gazdasági szereplők – a „Vállalkozói kérdőív”[126] alapján – a legtöbb esetben a fejlesztések legfőbb akadályát a források biztosítottságában látják. A források rendelkezésre állását a hazai és uniós fejlesztési források sok esetben segítették (kitöltők 42%-a esetében). A válaszadó közepes és nagyvállalkozások szinte kivétel nélkül sikeresen pályáztak már hazai vagy uniós forrásokra. Ezzel szemben az összes pályázó vállalkozásnak csak kb. 30%-a pályázott sikeresen, azaz a kisvállalkozások és az egyéni vállalkozások kevésbé voltak eredményesek ezen a téren.

A válaszadó helyi vállalkozások döntő többsége (83%) tervez valamilyen típusú fejlesztést az elkövetkezendő években. A cégek 58%-a tervez eszközvásárlást és közel minden második székhely- és telephelyfejlesztést is meg szeretne valósítani. A helyi vállalkozások digitális átállását támogatja, hogy 42%-uk informatikai fejlesztéseket is betervezett az elkövetkezendő 5 évre. Energetikai fejlesztést mindössze 23%-uk tervez megvalósítani. Elenyésző a munkaerőfejlesztést, K+F-et, külföldi piacra jutást, vagy az alvállalkozóvá válást segítő fejlesztések aránya, illetve kapacitásbővítést is mindössze egy vállalkozás tervezett az említett időtávon.

[126] 2021 őszén a helyi vállalkozások körében készített nem reprezentatív felmérés

Érezhető a pozitív irányú elmozdulás az elérhetőségben (közúti, vasúti, légi), a válaszolók nagy átlagban már jónak ítélték a város elérhetőségét, holott még pár éve is ezt a problémát jelölte meg szinte mindegyik gazdasági szereplő, mint a lemaradás egyik legfőbb okozóját.

Az oktatás témaköréhez vegyes volt a válaszadók hozzáállása, 82%-uk ítélte meg fontosnak a szakképzés fejlesztését. Ettől nem sokkal elmaradva, a megkérdezettek 73%-a vélte relevánsnak a felsőfokú oktatás fejlesztését a városban. Számottevő különbség volt a szakképzéshez képest, hogy az egyetemi, főiskolai képzésnél a munkaadók (a kérdőívet kitöltők 73%-a) határozottabban igénylik a terület fejlesztését.

Közepesen tartották fontosnak a helyi cégek a fejlettebb hitellehetőségeket, marketinglehetőségeket, inkubációt, helyközi közlekedést, közbiztonságot, a román-magyar határ jobb átjárhatóságát. Ennél fontosabbnak tartották a hatósági és polgármesteri hivatali ügyintézésének egyszerűbbé, gyorsabbá tételét, illetve fejlesztésre rendelkezésre álló iparterületek és fejlett közműhálózat meglétét. A helyi vállalkozások döntő többségének (közepes vagy nagy) segítséget jelentene, ha tevékenységeik digitalizálására több forrás állna rendelkezésre. A térségbeli és környékbeli vállalkozásokkal való erősebb kapcsolat, közös vállalkozói érdekképviselet létrehozása szintén sok helyi cég fejlődését segíthetné.

A helyi vállalkozások kiemelten fontosnak tartják a település elérhetőségének további javítását a közúti és a vasúti szegmensben egyaránt. A békéscsabai vállalkozások szerint a legjelentősebb hátráltató tényezők, melyek fejlesztést igényelnek a városban:

- munkaerő-/szakember-/szakmunkás-ellátottság,
- infrastruktúra állapota (általánosan),
- távolsági közlekedés hiányosságai,
- gyenge vásárlóerő,
- telephelyi problémák,
- bürokrácia,
- tömegközlekedés hiányosságai,
- pályázati információs rendszer, információs hidak,
- hulladékkezelés (szelektív) hiányosságai.[127]

2.1.7.4 Turizmus

A turizmus szerepe Békéscsabán és a Békéscsabai járásban nem tekinthető kiemelkedőnek országos viszonylatban. Sem a turisztikai bevételek, sem a turisták és a Békéscsabai járásban eltöltött vendégéjszakák száma nem számít jelentősnek. Ennek ellenére Békéscsaba területére a Békés Megye Területrendezési Terv „*Kiemelt Turisztikai terület övezet*”-et jelöl ki, illetve Békéscsaba kulturális örökségvédelmi szempontból kiemelt területként veendő figyelembe, ezért a Világörökségi várományos területek által érintett települések közé is besorolja. A kiemelt turisztikai övezet része a szatellittelepülések közül Doboz, Szabadkígyós és Újkígyós is. Ezek a térség turisztikai potenciálját jelzik.[128]

Békéscsaba igen gazdag természeti és épített örökségek terén. A megyei jogú városok közül az egyik legtöbb zöldövezettel rendelkező település. Ligetekkel, virágokkal tarkított tereinek, hangulatos sétányainak köszönhetően barátságos városnak tartják az ide látogatók. Turisztikai portálok éppen

[127] Adatforrás: A 2021 őszén lefolytatott gazdasági tematikájú kérdőíves felmérés eredményei.
[128] Békés Megye Területrendezési Tervének módosítása – javaslattételi fázis (2020).

ezért előszeretettel aposztrofálják a várost, mint az „egyik legzöldebb magyar város” és a „legbarátságosabb magyar város”.

Számos építészetileg jeles, többnyire eklektikus, szecessziós épülettel, templommal és a népi értékeket, hagyományokat bemutató gyűjteménnyel rendelkezik: Városháza, Fiume Szálló, Evangélikus nagytemplom, Evangélikus kistemplom, Árpád Fürdő, Jókai Színház, Munkácsy Mihály Múzeum, Munkácsy Mihály Emlékház, Szlovák Tájház, Gabonamúzeum, a Meseház. A számos kiemelkedő szépségű épület között találunk több leromlott vagy elhanyagolt állapotban lévő épületet is, amelyek rontják a városképet és az összhatást. Ilyen épület például a 2020-ban teljesen kiégett István Malom.

A vármegyeszékhely egyik leghangulatosabb része az Élővíz-csatorna. Partját a Szobor-sétány díszíti, a városhoz kötődő neves személyiségek mellszobraival. A város köztéri alkotásokban igen gazdag, számos kút (mint például az Angyalos kút vagy a Halászlányos kút) és szobor díszíti a város köztereit.[129]

A város és a járás legfontosabb turisztikai vonzerőit továbbá a gasztronómiai események (legjelentősebb a Csabai Kolbászfesztivál[130]), valamint a kulturális és egyéb rendezvények, nemzetközi sportesemények jelentik. A város rekreációs potenciálja közepesen erős (27. ábra), melyet a helyi fürdők, a vízi- és horgászturizmus is erősítenek.

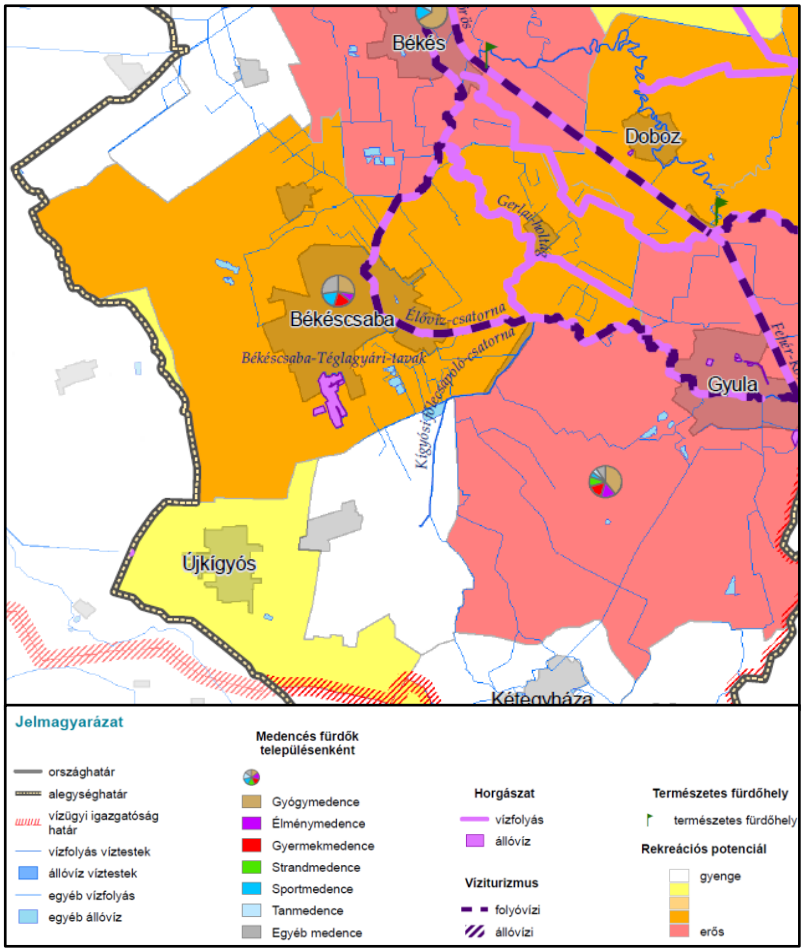

27. ábra: Békéscsaba és térségének rekreációs potenciálja
Forrás: Körös-vidéki Vízügyi Igazgatóság Vízgyűjtő-Gazdálkodási Terve

[129] Az előző 3 bekezdés forrása: 2014-es Megalapozó
[130] A fesztivál október végén szokott lenni. A rendezvénynek pár nap alatt akár 100 000 látogatója is van, amelynek jelentős része a városon, sőt a vármegyén kívül érkezik.

A 2014-ben lefektetett főbb turisztikai fejlesztési irányok egy része megvalósult:

1. Békéscsaba kiemelkedő gasztro-turisztikai értékeire, a „kolbász örökségre" épülő vonzerők kiépítése nagyjából megtörtént a CsabaPark létrehozásával. A Csabai Kolbászfesztivál továbbra is rendkívül látogatott volt egészen a járványhelyzet felfutásáig (2020 év elejéig). 2020-ban a rendezvény elmaradt, 2021-ben csökkentett tartalommal került megrendezésre immáron a CsabaParkban, lényegesen kevesebb bel- és külföldi látogatóval, mint korábban, ugyanakkor a helyszínt illetően kizárólag pozitív visszajelzésekkel.
2. A Munkácsy-negyed kiépítése megvalósult.
3. Az egészségturizmus fejlesztése érdekében gyógy-wellness szálloda kiépítése az Árpád Fürdő közelében c. fejlesztés kompromisszumokkal valósult meg. Elkészült a Munkácsy wellness hotel, ami végül nem lett gyógyszálloda, emellett a fürdőtől viszonylag távolabb helyezkedik el (2 km távolságra).
4. Ifjúsági- és kempingszálláshelyek fejlesztése a tárgyidőszakban (2014-2021) nem realizálódott.

A város által megkezdett öko- és aktív turisztikai fejlesztések közül a CsabaPark fejlesztése megtörtént. Az Élővíz-csatorna hajózhatóságának biztosítása és a csatornahajózásban szakmai egyeztetések történtek.

A városba és a járásba érkező turisták száma ismert, a járványhelyzet okozta drasztikus visszaesést követően 2022-re nagyot ugrott mind a vendégek, mind a vendégéjszakák száma, és azóta is enyhe növekedés figyelhető meg.

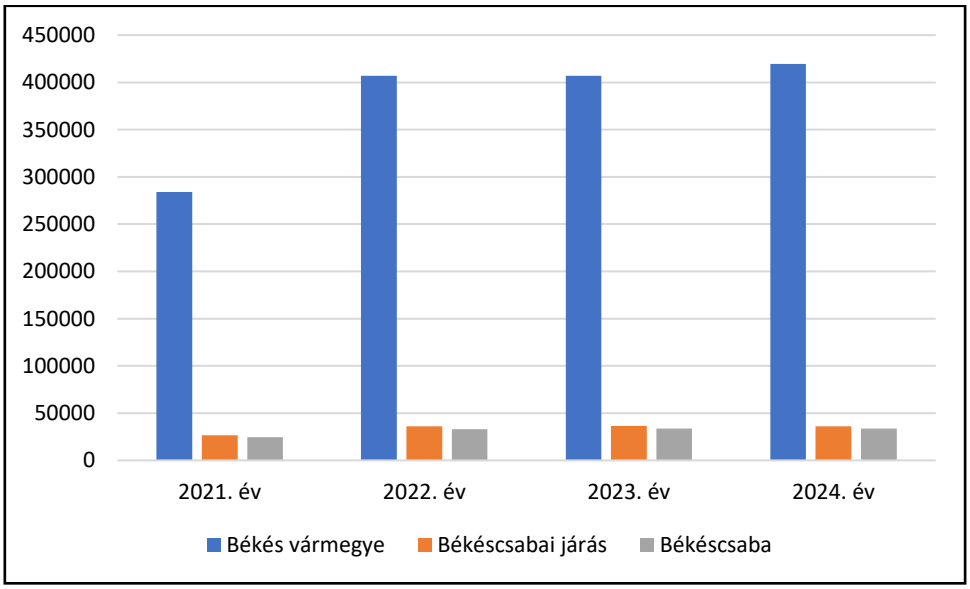

28. ábra: Kereskedelmi szálláshelyeken megszállt vendégek száma a különböző területi szinteken, Adatforrás: KSH

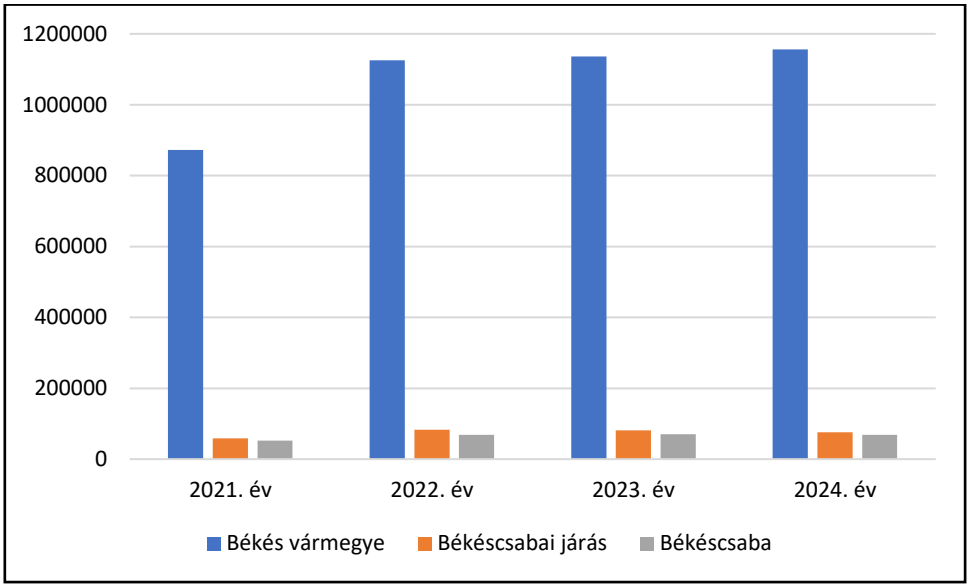

29. ábra: Kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma a különböző területi szinteken, Adatforrás: KSH

	Magyarország	Békés vármegye	Békéscsabai járás	Békéscsaba
Vendégek száma 2021	9 232 311	284 148	26 495	24 460
Vendégek száma 2024	18 226 413	419 391	36 185	33 626
Vendégéjszakák száma 2021	26 900 734	872 220	59 023	52 189
Vendégéjszakák száma 2024	44 867 611	1 156 211	76 133	68 400

29. táblázat: Kereskedelmi szálláshelyeken megszállt vendégek és az eltöltött vendégéjszakák száma 2021-ben és 2024-ben Adatforrás: KSH

2024-ben várost és a térséget látogatók nagyrésze belföldi turista, mindössze 15%-uk külföldi (vármegyében 13,9%, Békéscsabán 15,1% a külföldiek aránya). Az MTÜ adatai[131] alapján a térségben 64%-os a román látogatók aránya a külföldieken belül. Az átlagos tartózkodási idő 2,4 nap volt a járványhelyzet évében (2021), 2024-ben 2,1 körül alakul, azaz jellemzően rövid ideig maradnak a turisták a járásban/Békéscsabán. A külföldi vendégek általánosságban véve kevéssel több éjszakát töltenek el szálláshelyükön.

A 30. táblázatban látható, hogy több mint háromszorosára (3,45) nőtt a jelzett időszakban a szállásdíjból származó árbevétel a városban. A vizsgált időszak 2014 (a két négycsillagos szálloda megépülésének éve) és 2024 közötti időszak.

[131] Adatforrás: Turizmus 2.0 (2021.) – Magyar Turisztikai Ügynökség

Év	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2022	2024
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás területén működő vállalkozások száma (nonprofit gazdasági társaságokkal együtt)	98 (n.a.)	92 (n.a.)	n.a. (n.a.)	86 (200)	93 (208)	97 (213)	(213)	
Regisztrált vállalkozás; Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	355	328	311	311	325	329	319	
Szállásdíj bevétel (M Ft)	257,4	319,8	326,1	n.a.	436,9	433,3	609,7	887,9

30. táblázat: Szálláshely-szolgáltatással és kereskedelemmel foglalkozó vállalkozások és a kereskedelmi szálláshelyek összes bruttó szállásdíj árbevétele Békéscsabán. Forrás: TEIR, KSH

A szállásdíjbevétel növekedésével párhuzamosan a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás területén működő vállalkozások száma összeségében jóval kisebb mértékben nőtt (10 darabbal). A 2025-ös adatok alapján 55 szálláshelyegység működik a városban, 402 szobával és 1360 férőhellyel. Ezek az adatok júliusra vonatkoznak, ami a csúcsidőszakot jelenti, így a szálláshelyek száma is több lehet, mint az év másik periódusaiban. A népszerűbb szálláshelykínáló oldalakon Békéscsabán a 31. táblázatban látható szálláskínálat adódott.

Cég honlapja	Szálláshely száma	1 nappal előre foglalva		1 hónappal előre foglalva		6 hónappal előre foglalva	
		1 napra	4 napra	1 napra	4 napra	1 napra	4 napra
Airbnb.hu	20	7	6	9	8	9	9
Booking.com	26	26	14	8	10	23	23
Szallas.hu	44	44	44	44	44	44	44

31. táblázat: A népszerűbb szálláshelykínáló oldalak kínálata (2025. november)
Forrás: A szálláshelykínáló oldalak honlapja

Az Idegenforgalmi adó (IFA) bevételek 2014 óta dinamikusabban nőttek a szállásdíj bevételeknél. 2014-2017 között intenzíven növekedett a mértéke – három év alatt triplázódott az összege –, ez igen alacsony bázisértéket és jelentős tartalékokat, továbbá alulfejlett idegenforgalmat jelzett, de az időközben megtörtént adóemelés is szerepet játszott a növekedésben (az adó mértéke 2016 év végéig 200 Ft/fő/éj, 2017. január 1-től 300 Ft/fő/éj). 2019-ben már egy kis mértékű csökkenés volt látható, melyet 2020-ban nagyon jelentős visszaesés követett (a pandémia hatására). Tekintettel arra, hogy a város gazdasága elsősorban nem az idegenforgalomra épül, ezért ez nem okozott súlyos gazdasági problémát az Önkormányzat számára. Az IFA-ból származó bevételek 2022-re visszaálltak, sőt 2023-ban már jóval meghaladta a 2018-as rekordbevételt hozó évet is. A békéscsabai idegenforgalmi adó adatot a gyulai értékek mintegy 12-szeresen haladta meg, az orosházi 1,86-szorosan, a szarvasi 1,71-szeresen 2019-ben. A felsorolt városok IFA-bevételei a következőképpen alakultak 2023-ra: a gyulai értékek 10,7-szeresen, a szarvasi 1,57-szeresen voltak magasabbak a békéscsabainál, azonban az orosházi bevételek elmaradtak a vármegyeszékhelyétől, így kijelenthető, hogy az elmúlt időszakban enyhén felzárkózott e tekintetben Békéscsaba.

Év	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
IFA bevétel (M Ft)	5,4	8,8	10,2	15,1	16,3	15,5	2,7	7,6	15,8	22,3

32. táblázat: Az IFA (idegen forgalmi adó) bevételek Békéscsabán 2014-2023 között
Adatforrás: Békéscsaba MJVÖ; TeIR

A szatellittelepülések közül főként Doboz és Szabadkígyós rendelkezik jelentősebb turisztikai potenciállal. Doboz-Szanazug nevű üdülőhely a Fehér- és Fekete-Körös összefolyásánál épült ki (vállalati üdülőkkel és magánházakkal) az 1970-es évektől. A fürdőhely 1980-2010 között élte fénykorát, azóta jelentőségéből veszített. Ennek oka a nyílt vízi folyóvíz miatt az igen rövid nyári fürdőszezon, továbbá az egykori nagyvállalatok megszűnésével a vállalati üdülések megszűnése, a kínálat egysíkúsága, és az egyre többek számára könnyebbé és megfizethetőbbé váló belföldi és külföldi utazások. További jelentős problémát okozott az üdülőterületnek, hogy a 2010-es évek közepén az addigi széles, homokos strandot a megváltozott vízi rendszabályok okán új helyen kellett kijelölnie, amely már nem olyan előnyös, mint a régi.

Szabadkígyós község egyedülálló Wenckheim-örökséggel rendelkezik. A Wenckheim-kastély 52 szobájával a Dél-Alföld legnagyobb jó állapotban megmaradt kastélya. Felújítása megtörtént a Nemzeti Kastély- és Várprogram keretén belül. A tervezett évi látogatószám 50 000 fő, amely a várakozások szerint jelentősen át fogja rajzolni a környék idegenforgalmát. A turisztikai vonzerőt növeli a „Wenckheim-kerékpárút", amely közvetlenül köti össze a kastélyt Békéscsabával, és a környék többi Wenckheim-örökségével (pl. Gerla, Póstelek, Gyula stb.)

A szatellittelepülések szálláshelykínálata szűkösnek minősíthető a KSH adatai és a szálláshelykínáló oldalak információi alapján (33. táblázat) egyaránt. Az elmúlt években Csorváson, Dobozon, Szabadkígyóson és Telekgerendáson volt elérhető szállásegység, jelenleg Dobozon és Szabadkígyóson működik 4-4 szállásegység összesen 125 férőhellyel a KSH 2025. novemberi adatai alapján. Ezek mellett fontos kiemelni, hogy az utóbbi években csupán Doboz tudta elérni idegenforgalmi adóból az 1 millió Ft-os éves bevételt (2022 és 2023) a TEIR adatai szerint.

	Airbnb.hu	Booking.com	Szallas.hu
Csabaszabadi	-	-	-
Csorvás	-	-	-
Doboz	1	2	2
Gerendás	-	-	-
Kétsoprony	-	-	-
Szabadkígyós	1	1	2
Telekgerendás	-	-	-
Újkígyós	-	1	1

33. táblázat: Az egyes településeken elérhető szállások a népszerűbb szálláshelykínáló weboldalakon
Forrás: A szálláshelykínáló oldalak honlapja (2025. november)

2.1.7.5 A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők (elérhetőség, munkaerő képzettsége, K+F stb.)

Elérhetőség

A 2.1.1. fejezetben láthatók a település térségi kapcsolatai, míg a 2.1.11-ben a városi közlekedés jellemzői. Az ezekben leírtakból egyértelműen kiderül, hogy a város perifériális helyzete sokáig gátja volt (és részben még ma is az) a gazdasági fejlődésnek. Ez a vasúti, közúti elérhetőséget javító fejlesztésekkel fokozatosan javult az utóbbi években és a közeljövőben további javulás várható (a légi közlekedéssel kiegészülve). Így az elérhetőség szerepe, mint versenyképességi tényezőé több helyi vállalkozás számára megváltozhat. A hazai és külföldi piacokra termelő vállalkozások számára a

versenyhátrányból akár versenyelőnnyé is alakulhat, ugyanakkor a térség településeit ellátó helyi vállalkozások nagyobb versenyre számíthatnak.

Munkaerő képzettsége

Ahogy a 2.1.5. Település társadalma c. alfejezetben is bemutattuk a békéscsabai felsőfokú végzettségűek aránya elmarad a megyei jogú városok arányától. Ez problémát jelent a városban működő vállalkozások számára. Kevés a fiatal, szakképzett mérnök, illetve a más városokban tanuló békéscsabai lakosok jelentős arányban véglegesen elhagyják a várost. Szintén probléma a számviteli, marketing, HR képzettségű szakemberek és általánosságban az angol és német nyelvtudás hiánya. A gyorsan növekvő helyi cégek dinamikáját az informatikai képzettséggel rendelkező munkavállalók száma és minősége sem követi. A helyzeten változtathat, hogy a középfokú oktatás színvonala és az intézményi ellátottság a városban megfelelő, magas színvonalú. A felsőfokú oktatásban látható jelentősebb fejlődési lehetőség. A Gál Ferenc Egyetem (GFE) és a felsőfokú nyomdászképzés vélhetőleg tovább fogja emelni a békéscsabai képzések színvonalát.

Szintén a 2.1.5. alfejezetből látható a város foglalkoztatottsággal kapcsolatos helyzetképe. Az utóbbi években egyre kevesebb a munkáltatók számára megfelelő helyi munkaerő. Ez korábban nem jelentett akut problémát, mára azonban szinte elfogytak a munkaerő-tartalékok; kimondható, hogy több ágazatban munkaerőhiány van. Mindez látszik a közfoglalkoztatotti létszámok csökkenésén is. Az oktatási-képzési struktúra tekintetében a szakképzés próbál reagálni a módosuló igényekre, de ehhez idő szükséges. Vélhetőleg egyre elterjedtebb lesz a városban és a vármegyében is a külföldi (főleg román és ukrán) munkaerő alkalmazása, ha gazdasági prosperitás még hosszabb távon fennmarad.[132]

Befektetésösztönzés

A város befektetésösztönzési eszköztárában még van fejlődési potenciál. A tevékenység komplexebbé és intenzívebbé tételéhez elsősorban a humánerőforrás hiányzik. E mellett sok szervezési feladat és jelentős anyagi források is szükségesek ahhoz, hogy ez a folyamat még eredményesebb, sikeresebb legyen.

A város együttműködik a befektetésösztönzésben fő szerepet vállaló országos és vármegyei szervezetekkel. Ebből fakadóan kapcsolatban van a kamarákkal (pl. Békés Vármegyei Kereskedelmi és Iparkamara, Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Békés Vármegyei Igazgatósága), a HIPA-val (Nemzeti Befektetési Ügynökség - Hungarian Investment Promotion Agency, a Külügyminisztérium befektetési szervezete) és a NIPÜF-fel (Nemzeti Ipari Park Üzemeltető és Fejlesztő Zrt.).

A befektetésösztönzési együttműködések megtestesüléseként a NIPÜF Zrt. a Modern Városok Program keretein belül létesített egy 40-45 ha nagyságú iparterületet a 44-47-es főutak csomópontjánál. Ebből napjainkig 10 hektárt értékesítettek, ahol a Linamar Hungary Zrt. elektromos hajtásláncot gyártó üzemet létesített.[133]

A város emellett közvetlen tárgyalásokat is folytat jelentős potenciális befektetőkkel. Előfordult, hogy a város egy-egy kiemelt befektető telephelykeresése során a második, harmadik fordulóba is bejutott, de végül nem Békéscsabát választották ezek a cégek. A sikertelenségek oka több tényezőre is visszavezethető. A szakértői interjúk során egy esetet emelt ki az illetékes interjúalany: a befektető

[132] Szakértői interjúk során elhangzott információk.
[133] Szakértői interjúk során elhangzott információk.

számára gyorsabban kellett egy megfelelő méretű és előkészítettségű ipari terület, mint amit az önkormányzat biztosítani tudott. A befektetők számára ugyanakkor vonzó lehet, hogy az önkormányzat az elmúlt években igen jelentős beruházásokat hajtott végre – ezek összköltségét mutatja éves bontásban a következő táblázat.

Év	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2024	2025*
Összeg (Mrd Ft)	1,594	2,151	0,325	1,708	5,039	5,883	9,416	4,941	0,821	7,908

34. táblázat: Békéscsaba MJVÖ beruházási költségeinek évek szerinti lebontása 2014-2021 között.
Adatforrás: Békéscsaba MJVÖ, Polgármesteri Hivatal.
**módosított előirányzat*

2.1.7.6 A gazdasági versenyképességet szolgáló tényezők, innovációs ökoszisztéma

Az innovációs ökoszisztéma, innováció terjedését segítő szervezetek, hálózatok egyelőre nem működnek a városban és a vármegyében. Ezen a téren a térség előtt sok kihívás áll, még bőven van fejlődési potenciál. A városban digitális technológiát, szolgáltatást nyújtó vagy fejlesztő vállalkozások elenyésző számban vannak jelen, gazdasági súlyuk marginális.

A rendszerváltást követően az Iparkamara és a helyi vállalkozások próbáltak klasztereket létrehozni a térségben, de Békés vármegyében nem igazán sikerült az ipari vonalon szoros együttműködéseket kialakítani. A helyi vállalkozások esetében inkább a rivalizálás a jellemző attitűd. A kialakult klaszterek döntően csak nevükben klaszterek. A városban mindössze egyetlen beszállítói klaszter működik, azaz ez sem a klasszikus értelemben vett szakterületi/ágazati hálózat.[134]

A vármegyében és a városban több vállalkozói szervezet is alakult az utóbbi évtizedekben, de ezeknek nem lett érdemi eredménye. Az Iparkamara működtet könyvelő klubot, munkajogi klubot, folyamatosan vannak negyedévente/havonta előadások. Tartanak HR tematikájú rendezvényeket, de ezek inkább felülről szervezett, és nem alulról szerveződő vállalkozói együttműködéseket jelentenek, döntően a kamara köré csoportosuló vállalkozói összejövetelekről van szó.

Három alföldi vármegyei iparkamara (Békés, Bács-Kiskun, Csongrád-Csanád) minden évben meghirdeti a Dél-alföldi Innovációs Díjat. A széleskörűen promótált pályázatot immár 3. éve nem pályázzák meg a békés vármegyei cégek. Ez oda is visszavezethető, hogy a térségben főleg csak olyan végrehajtó gyáregységek vannak, melyeknél hiányzik a fejlesztő tevékenység. Ezen a téren feltétlenül előre kellene lépni, mert a jövő záloga ezek megléte, nélkülük a város nem fogja tudni megtartani, vagy idevonzani a magasan képzett munkaerőt.[135]

Egy 2021-es tanulmány szerint az 1000 lakosra jutó infó-kommunikációs (IKT) vállalkozások száma Békéscsabán csökkent az egyik legintenzívebben a megyei jogú városok körében 2014-2018 között.[136] Az innovációs ökoszisztéma kialakítását nagyban segítheti a gyulai Airbus-gyár. A békéscsabai repülőtér fejlesztésével karöltve sok innovatív, magas szintű tudást igénylő munkahelyet teremtő vállalkozást vonzhat a térségbe a két beruházás.

[134] Munkacsoport ülésen elhangzott információk.
[135] Munkacsoport ülésen elhangzott információk.
[136] A helyi gazdaság fejlődésének területi szempontú értékelése, 2021. július 30. https://www.palyazat.gov.hu/a-helyi-gazdasg-fejldsnek-terleti-szempont-rtkelse

2.1.7.7 A helyi gazdaság menedzseléséhez kapcsolódó digitális megoldások[137]

Az önkormányzat jelenleg viszonylag kevés erőforrást tud a gazdaság menedzsmentjéhez kapcsolódó digitális megoldások bevezetésére fordítani. 2015-ben jött létre a hivatali struktúrán belül az úgynevezett Városmarketing és Gazdasági Csoport, mely az említett témakörrel is foglalkozott. Azonban idővel részben átalakult feladatköre, melynek következtében a helyi gazdaság menedzseléséhez kapcsolódó digitális megoldások is kikerültek látókörükből.

A digitális megoldások használata nem jellemző az önkormányzatra, a kapcsolattartás jellemzően eseti jellegű a helyi gazdasági élet szereplőivel. A helyi gazdaság menedzseléséhez kapcsolódó működő digitális megoldások részeként a vállalkozói adatbázisokat és a város honlapját kell megemlíteni. Az adatbázisok egyelőre nem elég részletesek és statisztikailag sem megfelelően kimunkáltak a menedzsment jó színvonalú ellátásához. A megfelelő színvonalú adatbázisok kialakítását a vonatkozó jogszabályi környezet is hátráltatja.

A város honlapja a gazdasági szereplők számára kifejezetten informatív, segíti a befektetési-vállalkozási döntések meghozatalát. A honlap az adózáshoz kapcsolódó releváns információkat is részletesen ismerteti. Elektronikus ügyintézés kezdeményezésére ügyfélkapus/cégkapus regisztrációt követően az E-önkormányzat portálon[138] vagy az E-papír felületen[139] keresztül van lehetősége a vállalkozásoknak.

2.1.7.8 Társadalmi vállalkozások működése a városban

Egy társadalmi vállalkozás valamilyen társadalmi ügyet képvisel, azaz társadalmi küldetése van. A nyereségét a kedvezményezettjeire osztja, illetve a szervezet működtetésére fordítja. Alapvetően tehát ugyanolyan bevételorientált vállalkozói forma, mint a tisztán üzleti alapú vállalkozások, azzal a nem elhanyagolható különbséggel, hogy társadalmi értéket kíván létrehozni. A társadalmi vállalkozások olyan ügyekért dolgoznak, amelyeket adott időben sem a piac, sem az állam nem tud megoldani vagy nem „lát”. A társadalmi vállalkozások tevékenysége semmiképpen nem szűkíthető le csak a szociális szektorra.

Magyarországon az elmúlt évtizedekben jelentősen megnövekedett a társadalmi vállalkozások száma. Békéscsaba Megyei Jogú Városban több társadalmi vállalkozás is működik, különböző területeken. Egy részük több évtizedes múltra tekint vissza, de folyamatosan jönnek létre újabb szervezetek is. Békéscsaba MJVÖ nyitottan kezeli bármely társadalmi szervezet kapcsolatteremtési szándékát, a közös pontok megtalálást, amelyek a társadalmi küldetésükön keresztül bármilyen módon segítik, illetve támogatják a város lakosságát korosztálytól függetlenül. Az együttműködés jellemzően programokhoz, projektekhez kötött. A társadalmi vállalkozások foglalkoztatotti létszámáról nem áll rendelkezésre adat.

A társadalmi vállalkozások nemzetiségi, kulturális, oktatási, szociális, környezeti és ökoturisztikai területen tevékenykednek:

- Életfa Kulturális Alapítvány
- Békés-Bihor Eurorégió Fenntartható Fejlődéséért Egyesület
- Békéscsabai Városvédő És Városszépítő Egyesület
- Csabai Szlovákok Szervezete

[137] Szakértői interjúk során elhangzott információk.
[138] Honlap: https://ohp-20.asp.lgov.hu/nyitolap
[139] Honlap: https://epapir.gov.hu

- ÉFOÉSZ Békés Megyei Egyesülete
- Stark Adolf Kertbarátkör
- Mohácsy Mátyás Kertbarát Kör
- KOLLABOR Természettudományos Élményközpont
- Körösök Völgye Natúrpark Egyesület
- Közös Pont Egyesület
- Hatvanezer Fa Egyesület
- Mariann Balett és Mozgásharmónia Egyesület
- Regionális Tudáshálózatokért Alapítvány
- Kreatív Formák Alapítvány

Innovációs szempontból érdemes kiemelni az EFOP-3.3.6-17-2017-00021 projekt keretében az Életfa Kulturális Alapítvány és a Békés Megyei Könyvtár együttműködésében létrehozott Kollabort, mely közösségi alkotótér, természettudományos élményközpont, pedagógiai és innovációs helyszín is egyben. Küldetése olyan alkotótér működtetése Békéscsabán, ahol minél több fiatal és érdeklődő felnőtt számára lehetőséget biztosít a kibontakozásra, a világ felfedezésére. A kiemelt területek: informatika, programozás oktatás, robotika, 3D-s nyomtatás, mikroelektronika, mezőgazdasági innováció, egészségfejlesztés.

2.1.7.9 Ingatlanpiaci viszonyok (kereslet-kínálat)

A város 20 hektár önkormányzati tulajdonú iparterületet alakított ki a Csanádapácai úti és Kétegyházi úti ipari területen, melyek hasznosításra várnak. A 44-47-es főutak között további 25-30 hektár állami tulajdonú, fejlesztésre váró iparterület található. Mindösszesen tehát 45-50 hektár az önkormányzati és állami tulajdonban lévő, értékesíthető zöldmezős területnagyság. A reptér város felőli részén található még 50 hektárnyi zöldmezős ipari beruházásokra hasznosítható terület, de ez magántulajdonban van. A város közigazgatási területén további, olyan területek vannak, amelyeket a város rendezési terve gazdasági övezetként jelöl ki, de jelenleg más hasznosításban és vegyes tulajdonosi szerkezetben vannak. Mindebből következően jelenleg már nem jelent problémát, ha egy befektető fejlesztésre alkalmas ipari területet keres Békéscsabán. A barnamezős területek nagysága ezt is meghaladja: ezek összesen 313 hektárt tesznek ki városban (ezek tulajdonosi szerkezete változó).

Néhány alapadat az alábbi táblázatban látható:

	Nagyság (ha)
1. Összterület	19
2. Hasznosítható terület	14
3. Betelepített terület	13,7
4. Hasznosítható szabad terület (2-3)	0,3

35. táblázat: Az Almáskerti Ipari Park alapadatai
Adatforrás: Békéscsaba MJVÖ

Minden ingatlan teljeskörűen közművesített.: vezetékes ivóvíz, közterületi tűzcsap és a szennyvízelvezetés is biztosított, továbbá mindenhol rendelkezésre áll a 3x80 amper kapacitású elektromos ellátás, és középnyomású gázvezeték által a földgáz is be van vezetve az egyes telkekre. Internetszolgáltatás szintén igénybe vehető. A Békéscsaba Vagyonkezelő Zrt. végzi a terület vagyonkezelését, a közterület-fenntartásáról az önkormányzat gondoskodik. 2012 óta riasztórendszert is telepített a város. Az ipari park tömegközlekedéssel (helyi, helyközi) is elérhető. A buszközlekedés szolgáltatója a MÁV Személyszállítási Zrt.

Jelzőszám	Működő	Betelepülő	Szerződött	Összesen
Vállalkozások területe (ha)	19	0	0	19
Vállalkozások száma (db)	18	0	0	18
Foglalkoztatotti létszám (fő)	187	0	0	187

36. táblázat: Az Almáskerti Ipari Parkba települt vállalkozások alapadatai
Adatforrás: Békéscsaba MJVÖ (2021)

A betelepült vállalkozásiok többsége nem folytat klasszikus ipari tevékenységet. Jelenleg a kereskedelmi jelleg dominál, ezen belül az autókereskedők száma a legnagyobb. Két klasszikusabb ipari tevékenységet végző vállalkozás található a parkban: egy huzaltermék gyártó cég, illetve egy munkagépszerviz.

A város 1994-ben létrejött inkubátorházat 2020-ban adta el, mivel ekkoriban már komoly mértékben amortizálódott állapota. Az épület körülbelül 2010-ben vesztette el inkubációs funkcióját, ezt követően elsősorban raktározásra használták.[140]

[140] Szakértői interjúk során elhangzott információk.

2.1.8 Az Az önkormányzat gazdálkodása, a településfejlesztés eszköz- és intézményrendszere[141]

2.1.8.1 Költségvetés, vagyongazdálkodás, gazdasági program

Költségvetési bevételek és kiadások alakulása

A Békéscsabai járáshoz tartozó települések önkormányzatainak gazdálkodási alapja az éves költségvetés, mely minden évben a jogszabályi előírásoknak megfelelően kerül elkészítésre és elfogadásra a közgyűlés, illetve a képviselő-testületek által. Az érintett önkormányzatok célja a folyamatos és biztonságos növekedés feltételeinek megteremtése. A költségvetés megtervezésekor ennek megfelelően a stabilitás megőrzése, a fejlesztések továbbvitele és a helyi gazdaság növekedési ütemének szempontjai dominálnak. A költségvetési tervek elkészítése során törekszik a kiegyensúlyozott gazdálkodás folytatására, figyelembe véve a kötelező feladatok ellátása mellett az önként vállalt feladatok támogatását is. Az önkormányzatok az intézményeik, valamint a gazdálkodó szervezeteik részére is követendőnek tartják a takarékos, kiegyensúlyozott, stabil működést.

Békéscsaba város 2020-as költségvetése három fő prioritással bírt: az Önkormányzat folyamatos működésének biztosítása; a fejlesztések – kiemelten a Terület- és Településfejlesztési Program (TOP) és a Modern Városok Program (MVP) projektjeinek, beruházásainak – megvalósítása; a város rendezettségének növelése. A költségvetés elfogadása után rövid időn belül egyértelművé vált, hogy a koronavírus-járvány Magyarországot sem kerüli el. A veszélyhelyzetről szóló 40/2020. (III. 11.) Korm. rendeletet követően számos intézkedés történt központilag és helyi szinten is a veszélyhelyzet kezelésével kapcsolatosan, és kiemelt jelentősége lett a folyamatos működés biztosításának. A veszélyhelyzet elsősorban nem többletkiadásokat jelentett az Önkormányzatnak, hanem a kiadások finanszírozására fordított bevételek tervezett előirányzattól történő elmaradását, azaz bevételkiesést. A közhatalmi bevételek – amelyek tartalmazzák a helyi adók, a pótlékok és bírságok bevételét – teljesülésének mértéke 90,6% volt.[142]

A nehezített külső körülmények mellett tovább folytatódtak a városban történő fejlesztések, a TOP és az MVP projektjeinek, beruházásainak megvalósítása, amelyhez hozzájárult, hogy az Önkormányzat részére 2020. évben is az MVP-hez kapcsolódó projektekkel összefüggésben újabb támogatási összegek kerültek átutalásra közel 3,7 milliárd Ft volumenben. A veszélyhelyzet okozta nehézségek, bevételkiesések ellentételezésére további két jogcímen 2020 decemberében jelentős többlet központi támogatásban részesült az Önkormányzat. Békéscsaba MJV Önkormányzat a 2005/2020. (XII. 24.) Korm. határozat alapján közel 603 millió Ft vissza nem térítendő támogatásban részesült a kötelező feladatok támogatására, valamint 1,38 milliárd Ft vissza nem térítendő támogatásban részesült további önkormányzati feladatok ellátására (mindkét összeg 2020 végén átutalásra került, így részét képezik a 2020. évi maradványösszegnek).[143]

Az Önkormányzat gazdálkodása a jogszabályi előírásoknak megfelelően történt, a költségvetési szervek működése és az önkormányzati feladatellátás biztosított volt. A pandémia miatt rendkívüli mértékben beszűkülő saját bevételek ellenére a kötelező feladatok megfelelő színvonalon kerültek ellátásra, az önként vállalt feladatok a működés biztonságát nem veszélyeztették, köszönhetően az év folyamán megvalósult takarékos, az Önkormányzat, illetve a Polgármesteri Hivatal részéről központilag

[141] Módszertani Kézikönyv számozása szerint: 1.10. fejezet
[142] Az elmúlt években a zárszámadások mellékleteiben rögzített táblázatok tartalmi struktúrája módosult a 2020-ig jellemző felépítéshez viszonyítva, ezért a vonatkozó adatsorok továbbvezetése nem lehetséges.
[143] Forrás: Békéscsaba MJV Önkormányzata 2020. évi költségvetési beszámolójának szöveges indoklása (2021)

folyamatosan irányított és kontrollált költségvetési gazdálkodásnak. A kötelező feladatok megfelelő színvonalon kerültek ellátásra, az önként vállalt feladatok a működés biztonságát nem veszélyeztették.

A 2010-es évek második felében az önkormányzati bevételek jelentős mértékben nőttek, a 2020-as adatok 88%-kal haladják meg a 2016-os értéket. 2018 és 2020 között a bevételek szintje kifejezetten magas, 40 milliárd forint körül állandósult. A pandémia által jelentős mértékben érintett 2020-as évben az Önkormányzat bevételei közül a működési és felhalmozási célú támogatások közel 100%-ban teljesültek – ennek egyik fő oka, hogy a MVP támogatásai a tervezett összegben utalásra kerültek. A működési kiadások ugyanakkor mindössze 70,5%-ban teljesültek. Az alacsony teljesítés több okra is visszavezethető, többek között a bérleti díjakat érintő fizetési fegyelem megromlására, illetve olyan nettó finanszírozású projektek meglétére, amelyeket bruttó módon volt szükséges megtervezni.

Bevétel megnevezése	2016	2017	2018	2019	2020
Önkormányzati feladathoz nem rendelhető bevételek és egyéb önkormányzati elszámolások	7 307 082	7 369 492	7 772 768	8 620 047	12 352 274
Közhatalmi bevétel	3 954 229	3 885 221	4 118 606	4 618 867	4 172 911
Az önkormányzat központi alrendszerből származó forrásai	3 352 853	3 484 271	3 653 975	4 001 148	8 176 772
Egyéb bevétel, elszámolás	0	0	187	32	2 591
A költségvetési szervek bevételei	2 056 653	2 380 879	2 528 099	2 709 162	1 931 130
Működési célú támogatások államháztartáson belülről	440 858	421 589	729 750	822 388	661 865
Felhalmozási célú támogatások államháztartáson belülről	0	0	38 300	152 463	14 985
Közhatalmi bevételek	7 031	9 003	8 462	9 358	1 773
Működési bevételek	1 505 555	1 831 294	1 633 117	1 698 512	1 233 113
Felhalmozási bevételek	2 793	325	1 107	3 387	309
Működési célú átvett pénzeszközök	100 266	109 435	104 116	14 868	16 635
Felhalmozási célú átvett pénzeszközök	150	9 233	13 247	8 186	2 450
Az önkormányzat bevételei	10 560 815	13 643 269	27 047 688	16 107 375	14 985 799
Működési célú támogatások államháztartáson belülről	634 657	1 386 567	3 106 262	1 284 515	1 575 852
Felhalmozási célú támogatások államháztartáson belülről	8 278 011	5 097 689	13 050 926	5 087 329	3 155 933
Közhatalmi bevételek	19 771	12 774	10 570	12 431	12 438
Működési bevételek	969 146	947 641	991 452	1 139 160	774 578
Felhalmozási bevételek	157 469	122 849	212 331	146 180	107 793
Működési célú átvett pénzeszközök	460 820	197 187	95 282	5 420	5 605
Felhalmozási célú átvett pénzeszközök	40 941	115 448	28 452	35 450	21 580
Finanszírozási bevételek	0	5 763 114	9 552 413	8 396 890	9 332 020
Finanszírozási bevételek	1 904 215	2 136 338	3 107 234	10 024 052	11 872 247
Bevételek összesen	21 828 765	25 529 978	40 455 789	37 460 636	41 141 450

37. táblázat: Békéscsaba MJV Önkormányzata bevételi struktúrája (2016-2020), ezer Ft-ban
Adatforrás: Békéscsaba MJV Önkormányzatának zárszámadásai

Egyértelműen takarékos gazdálkodásra utal, hogy a 2016 és 2020 közötti időszakban az önkormányzati nem felhalmozási célú kiadások nem mutattak növekvő tendenciát. Ugyanakkor a kiadási struktúra elemzése két ellentétes irányú folyamatra is rávilágít: míg az Önkormányzat által fenntartott költségvetési szervek kiadásai öt év alatt 9%-kal nőttek, addig magának az Önkormányzatnak 25%-kal csökkentek a kiadásai. A hosszú távú működés alapjaihoz járul hozzá a felhalmozási kiadások

dinamikusan növekvő üteme. Szintén a prudens működés tanújeléül szolgál, hogy a finanszírozási kiadásoknak csak töredékét teszi ki a hitelek, kölcsönök törlesztése; a 2020-as évet leszámítva egyértelműen a jövőbeli finanszírozási bevételek megteremtésének alapjául szolgáló állampapír-vásárlások költsége volt a legjelentősebb tétel ezen kategórián belül.

Kiadás megnevezése	2016	2017	2018	2019	2020
Önkormányzati kiadások	11 284 832	11 107 131	11 430 267	11 388 337	10 847 979
Költségvetési szervek kiadásai	6 986 523	7 511 217	7 431 500	7 919 752	7 637 893
Az önkormányzat kiadásai	4 298 309	3 595 914	3 998 767	3 468 585	3 210 086
Felhalmozási kiadások	2 996 183	3 123 227	6 385 312	7 271 444	10 819 302
Költségvetési szervek felhalmozási kiadásai	335 928	233 839	340 406	426 853	329 060
Önkormányzat felhalmozásokhoz kapcsolódó kiadásai	2 558 162	2 752 594	5 898 174	6 757 561	10 438 002
Központi kezeléshez kapcsolódó felhalmozási kiadások	102 093	136 794	146 732	87 030	52 240
Finanszírozási kiadások	1 113 180	1 264 544	13 719 639	8 389 822	307 748
Kiadások összesen	15 394 195	15 494 902	31 535 218	27 049 603	21 975 029

38. táblázat: Békéscsaba MJV Önkormányzata kiadási struktúrája (2016-2020), ezer Ft-ban
Adatforrás: Békéscsaba MJV Önkormányzatának zárszámadásai

Az Önkormányzat vagyona

Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzat Közgyűlésének 2020. évi költségvetés végrehajtásáról szóló 17/2021. (IV. 29.) önkormányzati rendelete alapján 2020. december 31-én az Önkormányzat eszközeinek értéke 134 486 876 ezer Ft volt (ami a 2019-es évi vagyonhoz képest 6 494 245 ezer Ft növekményt jelent). Ebből a fenntartott intézmények eszközállománya 6 616 693 ezer Ft. A nemzeti vagyonba tartozó befektetett eszközök összege 101 257 937 ezer Ft. Az immateriális javak értéke 44 361 ezer Ft, míg a tárgyi eszközök jelentős részét adó ingatlanoké 80 529 326 ezer Ft). A gépek, berendezések, járművek értéke 2 226 767 ezer Ft. A vagyonkezelésbe adott eszközök értéke 360 051 ezer Ft. A beruházások, felújítások soron 6 036 628 ezer Ft, a befektetett pénzügyi eszközök soron 12 060 804 ezer Ft szerepel. Az Önkormányzati részesedéseket tartalmazó portfolió az alábbi táblázatban található tételekből áll össze.

Befektetés fajtája	Gazdasági társaság megnevezése	Gazdasági társaságban képviselt tulajdoni hányad (%)	Névérték (ezer Ft)	Nyilvántartási érték (ezer Ft)
Üzletrész	Békéscsabai Médiacentrum Kft.	100,00	3000	3000
Üzletrész	Csabai Foglalkozásegészségügyi Szolgáltató Kft.	50,00	1500	1500
Üzletrész	Csabai Belvárosi Parkolóház Fejlesztő és Üzemeltető Kft.	50,00	153 820	91 656
Üzletrész	Békés Airport Repülőtér Működtető Fejlesztő Kft.	3,33	100	100
Részvény	Békéscsaba Vagyonkezelő Zrt.	100,00	428 000	428 000
Részvény	ALFÖLDVÍZ Regionális Viziközmű-szolgáltató Zrt.[144]	1,65	64 400	411 300
Részvény	Békéscsaba 1912 Előre Futball Zrt.	30,00	1500	1500
Részvény	Forrás Vagyonkezelési és Befektetési Nyrt.		827	827

[144] 2022. év elején a társaság állami tulajdonba került.

Befektetés fajtája	Gazdasági társaság megnevezése	Gazdasági társaságban képviselt tulajdoni hányad (%)	Névérték (ezer Ft)	Nyilvántartási érték (ezer Ft)
Társulás	Délkelet-Alföld Regionális Hulladékgazdálkodási Rendszer	13,30	3231	3231
	Részesedések összesen		1 803 090	907 444

39. táblázat: Békéscsaba MJV Önkormányzatának gazdasági társaságokban képviselt tulajdoni részaránya 2024. dec. 31-én
Adatforrás: Békéscsaba MJV Önkormányzatának Gazdasági Programja 2025-2029

Az Önkormányzat adópolitikája és pénzügyi stratégiája

A települések gazdasági önállóságának egyik forrása a helyi adók rendszere. Ez a települési önkormányzatok számára lehetőséget teremt a helyi szuverén adóztatási jog gyakorlására, s ezzel együtt a helyi adópolitika kialakítására. Békéscsaba MJV Önkormányzat Közgyűlése – élve az Alaptörvény és a helyi adókról szóló 1990. évi C. törvény adta lehetőségekkel – a helyi adókról szóló 13/2012. (IV.2.) önkormányzati rendeletével szabályozza a Békéscsaba város illetékességi területén hatályos helyi adók rendszerét. Az ily módon befolyó összegek az Önkormányzat költségvetésének stabilitásában, kiszámíthatóságában lényeges szerepet játszanak. A helyi adókból befolyó bevételek a működésen túl fedezetet nyújtanak az Önkormányzat kötelezően ellátandó feladatai megvalósításához, a pályázatokhoz kapcsolódó önerő biztosításához, illetve nem pályázati forrásból megvalósuló beruházások, fejlesztések, felújítások megvalósításához.

Békéscsaba város illetékességi területén a hasznos négyzetméter alapján fizetendő építményadó alapja az építmény m^2-ben számított hasznos alapterülete. Az adó évi mértéke 2023. január 1. napjától a belvárosban 1 500 Ft/m^2/év, a belterület egyéb részén 700 Ft/m^2/év, külterületen 400 Ft/m^2/év. Az Önkormányzat illetékességi területén az épületet körülvevő járda szintjétől 12 m-es padlószint magasságot meghaladóan 120 Ft/m^2/év (feltéve, hogy az építmény 12 m-es padlószint magasságot meg nem haladó részében az adó megfizetésére ugyanazon adózó köteles, és az adófizetési kötelezettségének – a jogszabályban meghatározottak szerint – ezen rész vonatkozásában is eleget tesz).[145] Fontos ugyanakkor kiemelni, hogy mentes az adó alól az önkormányzat illetékességi területén lévő valamennyi lakás vagy nem lakás céljára szolgáló olyan épület, épületrész (továbbiakban együtt: építmény), amely nem gazdasági tevékenység céljára szolgál.

Az idegenforgalmi adót a szálláshelyet igénybe vevő vendégek fizetik meg a szállás árában. Adókötelezettség terheli azt a magánszemélyt, aki nem állandó lakosként az Önkormányzat illetékességi területén legalább egy vendégéjszakát eltölt és ezért térítést fizet. Az adó alapja a megkezdett vendégéjszakák száma. Mértéke személyenként és vendégéjszakánként 2023. január 1. napjától 400 Ft. A fizetendő adó összegét a helyi adókról szóló törvény szerint adóbeszedésre kötelezett közli az adóalannyal és az adót beszedi. A gazdaságvédelmi akcióterv részeként 2020. április 26. és június 30. között a vendégeknek ezen adót nem kellett megfizetni, ami tovább csökkentette az Önkormányzat adóbevételeit. Az idegenforgalmiadó-kötelezettség alóli mentességre jogosultság tényét az adóalanynak okirattal, valamint a helyi adókról szóló rendelet 1. melléklete szerinti nyilatkozat kitöltésével kell igazolnia a beszedésre kötelezett felé. Megfelelő igazolás hiányában az

[145] Az egyes helyi adókkal kapcsolatos információk forrása: Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzat Közgyűlésének 13/2012. (IV.2.) önkormányzati rendelete.

adóalanynak az adót meg kell fizetnie. A mentességre jogosultakról az adóbeszedésre kötelezett külön nyilvántartást vezet, amelynek részét képezik a kitöltött nyilatkozatok, valamint a mentességet igazoló okiratok másolatai. A mentesség eseteit a helyi adókról szóló 1990. évi C. törvény 31. §-a tartalmazza. Az adóbeszedésre kötelezett az általa beszedett adóról, az adó alapjának és összegének megállapítására alkalmas, továbbá az önkormányzati adóhatóság által ellenőrizhető nyilvántartást köteles vezetni.

A helyi iparűzési adót a Békéscsaba város illetékességi területén vállalkozási tevékenységet (iparűzési tevékenységet) végzők fizetik. A helyi iparűzési adó mértéke az állandó jelleggel végzett iparűzési tevékenység esetén főszabály szerint az éves adóalap 2%-a.

A bevezetésre került helyi adók mellett a helyi költségvetés egyik bevételi forrása (volt) a gépjárműadó, amelynek főszabály szerint 40%-a számít a bevételt beszedő önkormányzatot megillető közhatalmi bevételnek, míg 60%-a a központi költségvetést illeti. A Magyarország 2020. évi központi költségvetésének a veszélyhelyzettel összefüggő eltérő szabályairól szóló 92/2020. (IV.6.) Korm. rendelete alapján átmenetileg a gépjárműadó teljes összegét a központi költségvetésbe kellett utalni, a védekezéshez szükséges járványügyi alap részét képezve.

Megnevezés	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Iparűzési adó	3 252 580	3 209 926	3 403 277	3 870 614	3 673 707	3 499 845	3 703 702	6 333 199
Idegenforgalmi adó	10 168	15 137	16 319	15 525	2 728	7 621	15 768	22 290

40. táblázat: Békéscsaba MJV Önkormányzatának helyiadó-bevételei (1000 Ft, 2016-2023)
Adatforrás: Békéscsaba MJV Önkormányzata közlése

Az Önkormányzat gazdasági programja

A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 116. §-ában foglaltaknak megfelelően a helyi önkormányzat képviselő-testülete a hosszú távú fejlesztési elképzeléseit gazdasági program keretében rögzíti, amelynek elkészítése és végrehajtása az önkormányzat felelőssége. A gazdasági program helyi szinten határozza meg azokat a célokat és feladatokat, amelyek a költségvetési lehetőségekkel összhangban, a társadalmi, környezeti és gazdasági adottságok figyelembevételével biztosítják az önkormányzati feladatellátás fenntartható működését és folyamatos fejlesztését. A jogszabályi előírásoknak megfelelően a dokumentumnak – a vármegyei területfejlesztési elképzelésekkel összhangban – ki kell térnie az egyes közszolgáltatások biztosítására és színvonalának javítására irányuló fejlesztési irányokra is.

Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata a 2025–2029 közötti időszakra vonatkozó Gazdasági Programját a város korábbi fejlődési pályájára, valamint az aktuális társadalmi és gazdasági kihívásokra reagálva határozta meg. A dokumentum elkészítése során kiemelt szempont volt a város és térsége gazdasági szerepének erősítése, a foglalkoztatottság javítása, valamint a lakosságmegtartó képesség növelése. A Gazdasági Program szorosan illeszkedik a hatályos városi, vármegyei és országos fejlesztési dokumentumokhoz, és épít az Európai Unió, a hazai kormányzati programok, valamint a helyi erőforrások által kínált lehetőségekre.

A Gazdasági Program stratégiai iránymutatást ad Békéscsaba fejlesztési céljainak megvalósításához, hangsúlyt fektetve a gazdaság szereplőivel való együttműködésre, a helyi közösségek bevonására, valamint a fenntarthatóság és a stabil működés követelményeire. A tervezett beavatkozások meghatározásakor kiemelt figyelmet kapott azok várható hatása a város gazdasági teljesítményére,

társadalmi kohéziójára és hosszú távú versenyképességére, biztosítva ezzel Békéscsaba kiegyensúlyozott fejlődésének alapjait a következő években.

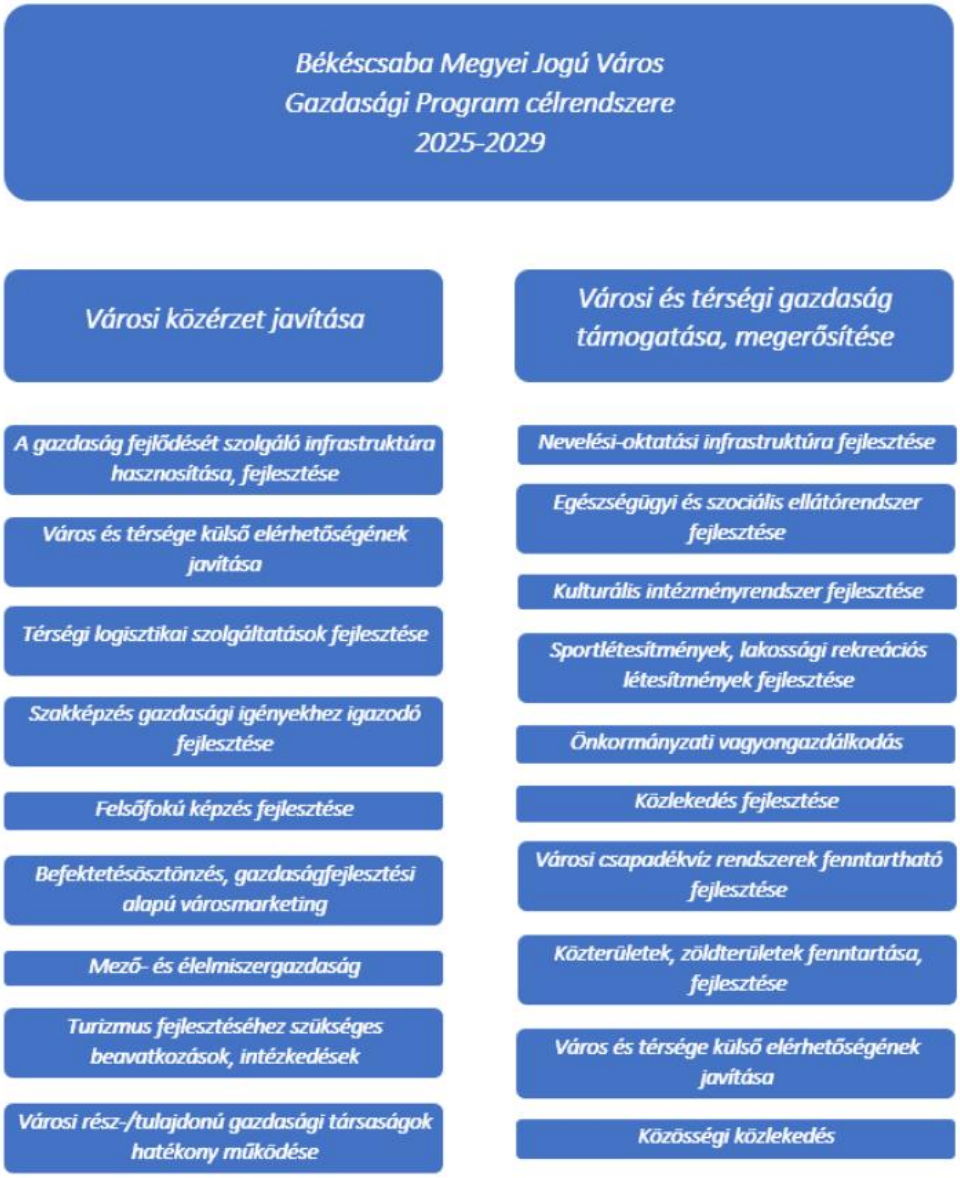

30. ábra: Békéscsaba MJV Gazdasági Program célrendszere (2025-2029) (2021-2027)
Forrás: Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata Gazdasági Programja 2025-2029 (2025)

2.1.8.2 Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere

A városfejlesztéssel kapcsolatos döntési jogkörrel Békéscsaba MJV Önkormányzata rendelkezik. A Közgyűlés az általa elfogadott rendeletek és határozatok révén dönt többek között az erre célra rendelkezésre álló pénzeszközök allokációjáról, az egyes pályázatokhoz szükséges önerő biztosításáról. Ezen túlmentően a Közgyűlés feladata a város térbeli fejlődését nagymértékben befolyásoló tervek, szabályzatok elfogadása és módosítása. A Polgármesteri Hivatal Stratégiai-Fejlesztési Osztálya egyéb, az SZMSZ-ben rögzített feladatai mellett előkészíti és koordinálja az önkormányzat vagy intézményei és gazdasági társaságai részvételével megvalósuló fejlesztésekhez szükséges külső források megszerzését. A Beruházási Csoport közreműködik az Önkormányzati fejlesztéseket (beruházásokat) és felújításokat célzó forrásszerzésre irányuló pályázatok műszaki munkarészeinek elkészítésében,

elkészíttetésében. A Vagyonkezelési Csoport előkészíti és lebonyolítja a fejlesztési területek kialakítását, megszervezését, a fejlesztési célú földcseréket, gondoskodik a tulajdonosi művelési kötelezettségből eredő feladatok ellátásáról (műveltetés, takarítás stb.). A Sportinfrastruktúra-fejlesztési Csoport gondoskodik a Modern Városok Program keretében, valamint egyéb hazai forrásokból megvalósítandó, elsősorban a sportinfrastruktúra fejlesztését célzó projektek megvalósításáról. A Projektmenedzsment Csoport az Európai Uniós és egyes hazai forrásokból megvalósuló fejlesztések esetén – amennyiben szükséges – javaslatot tesz projekt végrehajtó szervezet(ek) létrehozására, és szükség szerint részt vesz működésükben. Továbbá a Stratégiai-Fejlesztési Osztály többi csoportjával és a Polgármesteri Hivatal más szervezeti egységével együttműködve ellátja fejlesztési projektek projektmenedzsmenti feladatait. A Városépítészeti Csoport a Stratégiai-Fejlesztési Osztály szervezetébe tartozó, de közvetlenül a polgármester és a jegyző irányítása alatt álló szervezeti egység, amelyet a városi főépítész vezet. A csoport szervezi a településfejlesztéssel, településtervezéssel, településrendezéssel, továbbá az épített és természeti környezet emberhez méltó és esztétikus kialakításával és az építészeti örökség védelmével, összehangolásával kapcsolatos feladatokat, valamint az ezekkel összefüggő - építésügyi hatósági tevékenységbe nem tartozó - önkormányzati döntések előkészítését és végrehajtását. A Stratégiai-Fejlesztési Osztály csoportjai egyéb, nem pályázati projektekhez kapcsolódó feladatokat is ellátnak.

A Polgármesteri Hivatal többi egységének feladata a szakterületét érintő pályázatok elkészítéséhez a szakmai adatszolgáltatás, a szakmai háttéranyag és a szakmai állásfoglalás elkészítése. A városfejlesztési tevékenységben, az európai uniós, MVP-s és egyéb hazai forrásból megvalósuló projektek tervezési, megvalósítási szakaszában és projektek teljes koordinálásában fontos szerepet tölt be a Békéscsabai Városfejlesztési Beruházó és Szolgáltató Nonprofit Kft., a Békéscsabai Vagyonkezelő Zrt. és a Békéscsaba Energia ESCO Kft. is[146]

Az Önkormányzat az elmúlt években számos fejlesztési projektet valósított meg. A 2016. évben benyújtott, és támogatást nyert TOP-os projektek esetében 6,62 milliárd Ft, míg a 2017. évben benyújtott pályázatok esetében 8,57 milliárd Ft volt az elnyert támogatás. A Modern Városok Program keretében megvalósult 16 projekt költségét fedezendő 2017-ben 2,85 milliárd Ft, 2018-ban 10,25 milliárd Ft, 2019-ben 2,7 milliárd Ft, míg 2020-ban 2,43 milliárd Ft támogatás került utalásra. A 2014 és 2020 közötti időszakban az egyéb forrásból megvalósított pályázatok összköltségvetése meghaladta a két milliárd Ft-ot.[147]

2.1.8.3 Gazdaságfejlesztési tevékenység

Az Önkormányzat gazdaságfejlesztési tevékenységének alapvető célja a munkahelyteremtéssel járó beruházások városba vonzása, illetve a beruházásokat tervező vállalkozások Békéscsabán történő megtelepedésének elősegítése, ipari területek kialakításával, adókedvezményekkel és az ügyintézés megkönnyítésével. Ezen belül alapvetően négy részcél megvalósítása történik: ipari infrastruktúrafejlesztés, befektetés ösztönzés, turizmusfejlesztés, továbbá törzsház típusú vállalatcsoport működtetése.

[146] Forrás: Békéscsaba Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatalának Szervezeti és Működési Szabályzata, 2020. március 1-jei állapot
[147] Forrás: Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata Gazdasági Program 2014-2024, 2021 (felülvizsgált és kiterjesztett változat)

Az ipari infrastruktúrafejlesztés tekintetében az Önkormányzat folyamatosan végzi a jelentős munkahelyteremtéssel járó beruházások megvalósításának helyszínéül szolgáló területek feltárását, kialakítását, közművesítését, kedvező jogi szabályozási környezetének kialakítását.

A befektetésösztönzés infrastrukturális feltételeinek alapköve a térség egésze közúti elérhetőségének javítása, az M44-es gyorsforgalmi út megépítése ezt jelentősen fejlesztette. Pozitív változást hozhat továbbá az M44 továbbvezetése Románia irányába (a tervezési feladatok már elindultak), illetve a 47. j. főút négynyomúsítása Békéscsaba és Berettyóújfalu között. Ezentúl a vonatközlekedés is fontos tényező a befektetésösztönzés és a város elérhetősége tekintetében. A befektetések ösztönzése és a magasan kvalifikált munkaerő képzésének segítése érdekében az Önkormányzat kapcsolatot tart a Szent István Egyetem Gazdasági Főiskolai Karával és más képzőintézményekkel. Az Önkormányzat proaktív befektetésösztönzési programmal ajánlja ki a bel- és külföldi befektetőknek a város ingatlan-portfolióját, üzleti és képzési lehetőségeit. Hazai és nemzetközi befektetői és kereskedelmi vásárokon ismertté és vonzóvá teszik Békéscsabát.

A Békéscsabán belüli infrastruktúra az elkerülő út megépítésével új zöld- és barnamezős területekkel bővült, ahová termelő, kereskedelmi, szolgáltató tevékenységet végző vállalkozásokat vár az Önkormányzat. Az Északi Iparterületen található önkormányzati telkek kiváló alapot biztosítanak egy logisztikai, ipari központ létrejöttéhez – a 2010-ben megvalósított iparterület időközben teljes egészében értékesítésre, hasznosításra került. Ugyanakkor ipari-kereskedelmi hasznosítás a város további területein is tervezett.

A befektetésösztönzés és munkahelyteremtés érdekében Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata vállalkozásfejlesztési támogatási programot működtet. A sikeres kezdeményezésnek köszönhetően helyi, vagy békéscsabai telephellyel rendelkező mikro- és kisvállalkozások pályázat útján juthatnak támogatási forráshoz munkahelyteremtés, valamint technológia korszerűsítés céljából. Az utóbbi 1-2 évben új meghirdetésre mikro- és kisvállalkozások körében nem került sor. Nagyobb munkahelyteremtések támogatása egyedi döntés alapján történt.

Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata a település és térsége turisztikai fejlesztését kiemelt célként kezeli. Békéscsaba és térsége (Körösök Völgye, Közép-Békés) rendkívül jó adottságokkal rendelkezik, a turisztikai kínálat alapját a színes gasztronómiai hagyományok, gazdag természeti és épített örökség, valamint a kiváló egészségturisztikai adottságok adják. A város legértékesebb turisztikai terméke, amely a helység imázsát is meghatározza, Magyarország legnagyobb gasztronómiai nagyrendezvénye, a Békéscsabai Kolbászfesztivál. Az önkormányzat a helyi turisztikai kínálat, infrastruktúra, illetve egyéb adottságok figyelembe végzi Békéscsaba turizmusfejlesztési irányainak meghatározását. A turizmusfejlesztési cél elérésének egyik kiemelt eleme a Munkácsy-negyed és a CsabaPark fejlesztése.

Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata úgynevezett törzsház típusú cégcsoportot hozott létre, melyben a tulajdonában lévő vállalatcsoport egységes irányítása valósul meg, ugyanakkor a tagvállalatok önálló jogi személy formában látnak el önkormányzati hatáskörben lévő feladatokat. Ezen struktúrának köszönhetően az Önkormányzat, mint tulajdonos érdeke jól érvényesül, a vállalatok valódi szakmai irányítása és kontrollja valósul meg, vállalatcsoport szinten történhet az erőforrások optimalizálása.

A helyi vállalkozások versenyképességének növelését, új vállalkozások bevonzását egyaránt szolgálja a Békéscsaba Almáskerti Ipari Park, amely a 44-es és 47-es közlekedési utak találkozásánál található. Az Ipari Park 19 hektárnyi területe kiváló lehetőségeket nyújtott a zöldmezős beruházások kialakítására.

2.1.8.4 Foglalkoztatáspolitika

Békéscsaba foglalkoztatáspolitikájának egyik iránya a gazdaságfejlesztésen keresztül valósul meg. Ez egy közvetett fejlesztéspolitikai eszköz, ahol a meglévő vállalkozások fejlesztéseinek, illetve a külső cégek betelepülésének ösztönzése végső soron a munkahelyek megőrzését, új munkahelyek teremtését szolgálja. Ugyanakkor – mint azt a Gazdasági Program is hangsúlyozza – a munkahelyteremtés mellett immár fontos szerepet kell kapnia a strukturális munkanélküliség leküzdése érdekében a munkaerő képzésének. A betelepülni kívánó befektetők hatékony kiszolgálása érdekében az önkormányzat szoros együttműködést tart fenn a Békés Vármegyei Kormányhivatal Foglalkoztatási, Munkaügyi és Munkavédelmi Főosztályával, a rendelkezésre álló – egyre szűkebb – munkaerő kínálat megismerése és a felmerülő munkaerőigény kielégítése céljából. A foglalkoztatás szintjének és minőségének javítása érdekében a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program keretein belül az Önkormányzat jelentős összeget fordított a város és térsége foglalkoztatási helyzetének javítására, szintén a Békés Vármegyei Kormányhivatal Foglalkoztatási, Munkaügyi és Munkavédelmi Főosztályával együttműködésben. A – munkavállalói oldal felől nézve – kedvező foglalkoztatási helyzethez számottevően hozzájárult a Békéscsabai Járási Foglalkoztatási Paktum, melynek keretében olyan képzési és foglalkoztatási programok megvalósítására került sor, melyek a munkaerőpiac bővítését, a célcsoportok képzését, elhelyezkedését és a szereplők együttműködésének erősítését szolgálták. A fejlesztés hozzájárult a gazdaság fejlődéséhez szükséges szakemberállomány biztosításhoz, és ezzel párhuzamosan a hátrányos helyzetű munkavállalók aktivizálásához – a járás teljes területére kiterjedően. A Paktum eredményeként elindított munkaerőpiaci programok lebonyolítása során kiváló munkakapcsolat alakult ki az együttműködő járási szervezetek (önkormányzatok, képző intézmények, civil szervezetek és vállalkozások) között, megkönnyítve az információ áramlását, a tapasztalatok megosztását.

A közfoglalkoztatás mértéke mára nem túl jelentős Békéscsabán: a közfoglalkoztatotti létszám 2025 augusztusában 124 fő volt.[148]

2.1.8.5 Lakás- és helyiséggazdálkodás

A nemzeti vagyonba tartozó befektetett eszközök közül az önkormányzati és intézményi ingatlanok és kapcsolódó vagyoni jogok összértéke 2024. december 31-én bruttó 98,23 milliárd Ft volt. Ebből a kizárólagos önkormányzati tulajdonban álló vagyon 54,78 milliárd Ft, a nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű vagyon 0,99 milliárd Ft, korlátozottan forgalomképes vagyon 27,57 milliárd Ft, üzleti vagyon 14,89 milliárd Ft (Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata Gazdasági Programja, 2025-2029). Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata jelenleg 504 db bérlakással rendelkezik, melyek többsége (339 db) nem szociális helyzet alapján bérbe adható. Ugyanakkor piaci alapon csupán a lakásállomány 3,6%-a kerül bérbeadásra.[149]

[148] A közfoglalkoztatási helyzet részletesebb bemutatását a *2.1.5 A település társadalma* fejezet tartalmazza.
[149] A lakásállomány bemutatásának forrása: Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata Lakáskoncepciója 2021-2025 (2021)

Szociális helyzet alapján bérbe adható bérlakások	Nem szociális helyzet alapján bérbe adható bérlakások száma					
	Szolgálati lakások (pályázat keretében)	Bérlőkijelölési jogú lakások	Átmeneti elhelyezést biztosító lakások	Költségelvű bérlakások	Ifjúsági Garzonházak lakóegységei	Piaci alapú lakások
165	**74**	**95**	**13**	**78**	**61**	**18**

41. táblázat: Békéscsaba bérlakásállománya (2025)
Adatforrás: önkormányzati adatközlés

A lakásállomány 41%-a egyszobás, 13%-a másfél szobás, 37%-a kétszobás vagy két és félszobás, 4%-a egy és két félszobás, 5%-a háromszobás. A lakások 68%-a összkomfortos, 26%-a komfortos, 4%-a félkomfortos, míg 2%-a komfort nélküli vagy szükséglakás. Utóbbiakban magasabb komfortfokozat a lakások méretei miatt nem alakítható ki.

A szociális célú bérlakásállomány a szociálisan rászoruló személyek, családok elhelyezésére szolgál. A rászorultság kritériumait a lakások és a helyiségek bérletére vonatkozó szabályokról szóló 6/2011. (X. 24.) önkormányzati rendelet szabályozza. A szociális rászorultság alapján bérbe adható lakások a város teljes területén szétszórtan helyezkednek el. Az 504 önkormányzati bérlakásból 165 db szociális rászorultság alapján adható bérbe. A bérleti díjak lakóövezettől és komfortfokozattól függenek, a lakbér bruttó összege 42 és 848 Ft/m^2/hó közötti sávon belül mozog.

Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzat Közgyűlése lakást biztosít a településen dolgozó intézményi alkalmazottak és sportolók lakhatásának segítésére. Bérlőkijelölési jogú lakások közül a Békéscsabai Jókai Színház és Bábszínház 31 db, a Békés Vármegyei Központi Kórház 20 db, helyi sportszervezetek 14 db, a HM és BM 36 db ingatlant használnak.

A helyi lakásállomány speciális szeletét adják az ifjúsági garzonházak, melyek a munkahellyel, rendszeres jövedelemmel rendelkező fiatal házaspárok, élettársak elhelyezésére, otthonteremtésének biztosítására szolgálnak, javítva a település népességmegtartó képességét. Az 1999-ben átadásra került Dózsa György utcai Ifjúsági Garzonház 28 db lakásból áll, a garzonlakások átlagos alapterülete 31 m^2. A bérlés feltétele a 40 év alatti életkor. A 2005-ben átadott „Felkelő Nap Háza" (Fövenyes utcai Ifjúsági Garzonház) 33 db lakásból áll, amelyek átlagos alapterülete 40 m^2. Az ezen ingatlanok bérlésére pályázók életkora nem haladhatja meg a 35. életévet. A pályázat útján bekerülő ifjú párok legfeljebb 51 hónapig lakhatnak az adott lakásban. A bérleti jog időtartama alatt a bérlők lakás előtakarékosság megfizetését vállalják, amely jelentősen megkönnyíti a későbbi lakásvásárlást vagy építést.

A lakásállomány mennyiségét és minőségét illetően az Önkormányzat stratégiai dokumentumai számos megállapítást, fejlesztési javastatot tesznek. A Gazdasági Program problémaként azonosítja az önkormányzati bérlakások viszonylag alacsony számát, és az intézményi infrastruktúra fejlesztéséről szóló fejezetben szükséges beavatkozásként írja le az önkormányzati lakásállomány fejlesztését új lakások vásárlásával és építésével. Továbbá célként jelöli meg az önkormányzati lakásállomány energetikai fejlesztését. A bérlakások felújítása, illetve önkormányzati tulajdonú intézmények energetikai korszerűsítése a fejlesztési dokumentumok visszatérő elemeinek számítanak.

Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata rendelkezik a 2021-2025-es időszakra szóló Lakáskoncepcióval, mely kiemeli, hogy az Önkormányzat kiemelt feladatának tekinti a lakásgazdálkodást, a helyi lakásstratégia kialakítását és annak továbbfejlesztését. A lakáskoncepció számos releváns erősségeket azonosít: holisztikus szemléletű lakáspolitika (több, egymásra épülő támogatási elem); a lakosság erős kötődése a közvetlen lakókörnyezethez, lokálpatriotizmus; rugalmas

lakásstruktúra; elérhetőséget javító infrastrukturális fejlesztések (utak, kerékpárutak); kiszámíthatóság, biztonság, jogvédelem (a bérlők felé). A gyengeségek között az alábbiakat említi: kintlévőség; a rendelkezésre álló lakásszám nem elégíti ki a szükségletet; lakásmobiltás hiánya; öngondoskodás társadalmi igénye alacsony; minimális a speciális egészségi állapotú bérlőknek felkínálható lakások száma (pl. akadálymentesített); kevés az energiatakarékosan használható lakás. Mindezek figyelembevételével kerültek meghatározásra a lakásgazdálkodás célkitűzései.

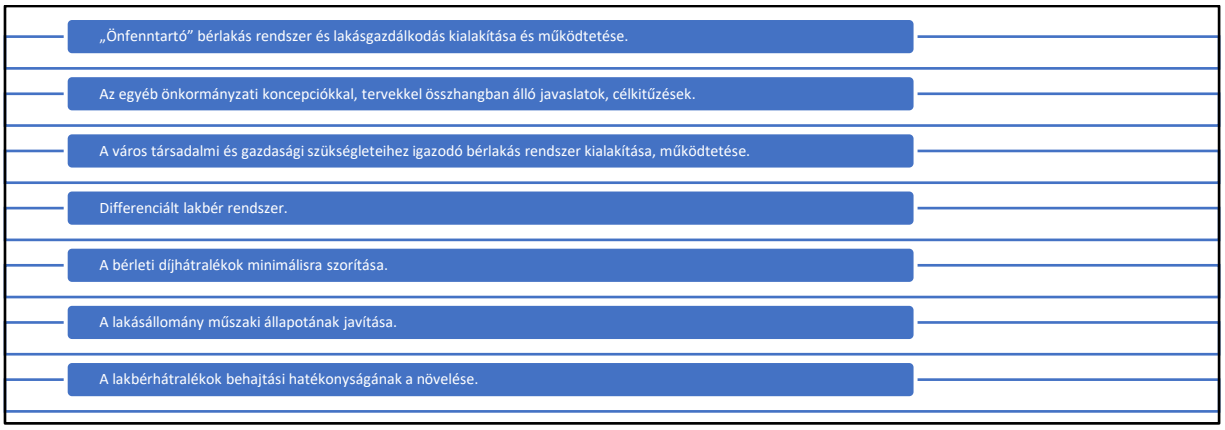

31. ábra: Békéscsaba MJV Önkormányzata Lakásáskoncepciójának fő célkitűzései
Forrás: Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata Lakáskoncepciója 2021-2025 (2021)

A Békéscsaba Vagyonkezelő Zrt-t Békéscsaba MJV Önkormányzata 1995-ben alapította a vagyongazdálkodási feladatok ellátására. A társaság fő tevékenysége az önkormányzati vagyon kezelése az Önkormányzat és a társaság között létrejött szerződés alapján. Ezen belül feladata az Önkormányzat tulajdonát képező – üzleti célú és lakó – ingatlanok üzemeltetése, bérbeadása; a tulajdonos megrendelése alapján a bérbe adott ingatlanok felújítása, karbantartása; a tulajdonos nevében az üzleti célú ingatlanok és önkormányzati lakások bérleti díjainak beszedése és az önkormányzati tulajdonú garázsok értékesítése.

2.1.8.6 Intézményfenntartás

Békéscsaba MJV Önkormányzata fenntartásába 17 intézmény tartozik, melyek alapvetően oktatási-nevelési, szociális, egészségügyi, illetve kulturális funkciókat töltenek be.

32. ábra: Békéscsaba MJV Önkormányzatának intézményei
Forrás: Békéscsaba MJV Önkormányzata közlése

Az intézményekben a teljes munkaidőben foglalkoztatottak száma (2024. december 31-én) 736 fő, míg a teljes munkaidőre átszámított részfoglalkozású létszám 43,8 fő (együttesen 779,8 fő).[150]

Az intézmények konzervatív gazdálkodását jól jelzi, hogy kiadásaik rendre nem haladják meg bevételeiket. A szervezetekkel kapcsolatosan az Önkormányzat folyamatos fejlesztéseket valósít meg. Az intézmények működése természetszerűleg alapvetően támogatásokból biztosított, ugyanakkor a működési bevételek meghaladják az összes bevétel 18%-át.[151]

Bevételek megnevezése	Összeg
Működési célú támogatások államháztartáson belülről	640 799
Felhalmozási célú támogatások államháztartáson belülről	14 985
Működési bevételek	1 204 396
Felhalmozási bevételek	48
Működési célú átvett pénzeszközök	16 306
Felhalmozási célú átvett pénzeszközök	2450
Finanszírozási bevételek	4 727 664
Ebből: maradvány igénybevétele	248 085
Ebből: központi, irányítószervi támogatás	4 479 579
Összesen	**6 606 648**

42. táblázat: Békéscsaba MJV Önkormányzata intézményeinek együttes bevételei (2020), ezer Ft-ban
Adatforrás: Békéscsaba MJV Önkormányzata Közgyűlése 17/2021. (IV. 29.) önkormányzati rendelete, 4. melléklet

A kiadások tekintetében a foglalkoztatás költsége dominál, a személyi jellegű kiadások, illetve a munkaadót terhelő járulékok együttes költsége az összes kiadás 62%-át teszi ki. A dologi költségek összintézményi szinten a kiadások 33%-át adják.

[150] Forrás: Békéscsaba MJV Önkormányzatának 2020. évről szóló zárszámadása, 3. melléklet
[151] Az elmúlt években az önkormányzati költségvetési rendeletekben a táblázatok tartalmi struktúrája módosult a 2020-ig jellemző felépítéshez viszonyítva, ezért a vonatkozó adatsorok továbbvezetése és azonos struktúrájú következtetések levonása nem lehetséges.

Kiadások megnevezése	Összeg
Költségvetési szervek kiadásai	6 439 671
Személyi jellegű kiadások	3 428 874
Munkaadót terhelő járulékok	582 621
Dologi kiadások	2 110 140
Ellátottak pénzbeli juttatásai	590
Egyéb működési célú kiadások	11 061
Beruházások	201 846
Felújítások	104 539
Összesen	**6 439 671**

43. táblázat: Békéscsaba MJV Önkormányzata intézményeinek együttes kiadásai (2020), ezer Ft-ban
Adatforrás: Békéscsaba MJV Önkormányzata Közgyűlése 17/2021. (IV. 29.) önkormányzati rendelete, 4. melléklet

2.1.8.7 Energiagazdálkodás

Az Önkormányzat energiagazdálkodásában jelentős szerepet kap a megújuló energiák hasznosítása, illetve az önkormányzati épületek energiahatékonyságának növelése. Elérendő célként jelenik meg a hagyományos fosszilis energiahordozók arányának csökkentése megújuló energiaforrások arányának növelésével; az önkormányzat tulajdonában és működtetésében lévő épületek felújítása, korszerűsítése, komfortfokozatának növelése energiatakarékos technológiák használatával; környezettudatos magatartásra nevelés megjelenése az oktatásban; átfogó települési energiapolitika végrehajtása; valamint további, városi szinten összefogott energia szolgáltatási szerződések megkötése az elérhető legkedvezőbb feltételek mellett.

Az Önkormányzat megvalósítandó feladatként tekint a város biztonságos energiaellátásának biztosítására, a településfejlesztési célokkal kapcsolatos energiaigények biztonságos kielégítésére; a megújuló energiaforrásra épülő korszerű technológiák kiépítésére az önkormányzati tulajdonú épületekben; energiamegtakarítást eredményező beruházások tervezésére és végrehajtására; az önkormányzati intézmények teljes körű energetikai átvilágítására, energiahatékonyságának javítására, a működési költségek csökkentésére; átfogó települési energiapolitika kidolgozására; továbbá a lakossági energiatakarékosság javítására az oktatásban történő nagyobb szerepvállalással. Jelen pillanatban teljes egészében okosnak tekinthető épülettel nem rendelkezik az Önkormányzat.

A Magyarország Kormánya és Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzat közötti együttműködési megállapodás végrehajtásával összefüggő feladatokról szóló 1283/2016. (VI. 7.) Korm. határozat 8. pontja szolgált Békéscsaba komplex energetikai programjának alapjául, melynek célja a fenntarthatóság és az energiahatékonyság szempontjainak erőteljesebb érvényesítése a városban SMART GRID rendszer, épületenergetikai beruházások, geotermikus hőhasznosítás, SMART közvilágítási rendszer, valamint intelligens közlekedésvezérlő és környezetkímélő közösségi közlekedési rendszerek útján.

A SMART Grid I**.** alprojekt[152] több elemet is magába foglal. Egyrészt 1,3 MWp teljesítményű napelemes kiserőmű) létesítése történt meg. Másrészt villamosenergia-tároló (li-ion technológia, 2,4 MWh kapacitás, 1,2 MW teljesítmény) került beszerzésre, amelynek alapvető célja a napelemes rendszer

[152] Az egyes alprojektek bemutatásának forrása: Békéscsaba MJV Önkormányzata közlése.

által termelt energia megfelelő elosztása – az energiaigényeknek megfelelően. Harmadrészt helyi okoshálózati és vezérlőrendszer került kialakításra.

A SMART GRID II**.** alprojekt (tervezési szinten álló projekt) egy olyan lokális mikrohálózatot valósít meg, amely komplex célrendszer mentén a helyi zöldenergia igények kielégítése mellett kereskedelmi célokkal is rendelkezik. A mikrohálózat egy maximálisan 2 + 2 MWp beépített teljesítményű naperőműből, hozzá kapcsolódó 2 + 2 MW teljesítményű és 2 + 2 MWh kapacitású energiatárolóból, elektromos személyautó és autóbusz töltőállomások betáplálásának kialakításából, illetve lokális üzemirányítási rendszerből áll. A rendszer része a már meglévő, önkormányzati tulajdonban lévő napelemes háztartási méretű kiserőműhöz kapcsolódó 0.05 MW/0.05 MWh energiatároló is. A SMART Grid II. alprojekt elemei:

- napelemes kiserőművek.
- energiatároló rendszerek.
- SMART vezérlőrendszer.
- üzemeltetés.

A SMART közvilágítási rendszer kialakítása alprojekt keretében egy pontosan lehatárolt beavatkozási területen belül – néhány egyedi fényvető (115 db) kivételével – minden lámpatest (10 666 db[153]) LED-es fényforrást kapott. A korszerűsítés éves szinten minimum 800 000 kWh energia-megtakarítást, vagyis évente legalább 296,8 tonna CO_2 kibocsátás csökkenést fog jelenteni (1 kWh = 0,371 CO_2 egyenértékkel számolva).

A Geotermikus hőhasznosítás alprojektben egy kitermelő és két visszasajtoló kút létesítésével geotermikus rendszer valósul meg. A geotermikus kutakat geotermikus csővezeték köti össze. A kitermelt termálvíz hőközponton keresztül adja át a hőenergiáját a primer körnek, azaz a fogyasztókat ellátó kvázi távhőrendszernek. A fogyasztói kör önkormányzati tulajdonú létesítményekből áll.

Az Intelligens közlekedésvezérlő és környezetkímélő közösségi közlekedési rendszer kialakítása alprojekt (tervezési szinten álló projekt) keretében az Önkormányzat elektromos autóbuszokat szerezne be, telephelyet és töltő infrastruktúrát létesítene azok üzemeltetéséhez, valamint intelligens közlekedésvezérlési és utastájékoztatási rendszert hozna létre.

2.1.9 Településüzemeltetési szolgáltatások, okos város települési szolgáltatások[154]

A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény a helyi önkormányzatok által ellátandó településüzemeltetési feladatokat a következők szerint definiálja: köztemetők kialakítása és fenntartása, a közvilágításról való gondoskodás, kéményseprő-ipari szolgáltatás biztosítása, a helyi közutak és tartozékainak kialakítása és fenntartása, közparkok és egyéb közterületek kialakítása és fenntartása, gépjárművek parkolásának biztosítása. Tágabb értelemben a városüzemeltetési feladatok körébe sorolhatjuk a településen élő lakosság, vállalkozások, intézmények közszolgáltatásokhoz, komfortérzethez kapcsolódó igényeinek kielégítéséhez, illetve az élhető, fenntartható települési környezet megteremtéséhez és fenntartásához szükséges, az önkormányzat által nyújtott szolgáltatások teljes körét. Ilyenek például – a törvényben definiáltak mellett – a hó- és síkosságmentesítési feladatok, a köztisztaság és hulladékelszállítás biztosítása, a kutak üzemeltetése, a csapadékvíz-csatornák karbantartása, az utcanév-táblák kihelyezése és a gyommentesítés.

[153] Ezek egy része egy korábbi KEOP-projekt keretében újult meg.
[154] Módszertani Kézikönyv számozása szerint: 1.11. fejezet

Békéscsaba Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatalának Szervezeti és Működési Szabályzata alapján a városüzemeltetési feladatok a Polgármesteri Hivatal Városüzemeltetési Osztályához tartoznak. A Városüzemeltetési Osztály Üzemeltetési Csoportja rendkívül sokrétű feladatkörrel bír. Elvégzi a helyi vízgazdálkodással, a közlekedéssel, hírközléssel, városgazdálkodással, parkgondozással, közművekkel, környezetvédelemmel, közterületek, utak használatával, kezelésével, tisztántartásával, a forgalmi rend kialakításával és megváltoztatásával kapcsolatos tervegyeztetési, szervezési, ellenőrzési és egyéb, a feladatkörébe utalt üzemeltetési feladatokat. Előkészíti az Önkormányzat kommunális igazgatással, vízrendezéssel és csapadékvíz elvezetéssel, csatornázással, a helyi közutak és közterületek fenntartásával, a helyi tömegközlekedéssel, az egészséges ivóvíz, a közvilágítás biztosításával, az emberi környezet védelmével és a természetvédelemmel kapcsolatos döntéseit. Javaslatot készít az ilyen célú beruházások, felújítások végrehajtására. Gondoskodik a Közgyűlés által jóváhagyott, kizárólag önkormányzati forrásból megvalósuló önkormányzati felújítások végrehajtásáról, a tervezési, kivitelezési és műszaki ellenőrzési feladatok ellátásáról. Az osztály feladataival összefüggő éves költségvetési előirányzatok kialakításához adategyeztetést, adatszolgáltatást és igényfelmérést végez. Közreműködik a feladatkörét érintő és pénzügyi támogatás elnyerésére irányuló pályázatok szakmai részének elkészítésében és a közbeszerzési eljárások előkészítésében. Közreműködik a hatósági vízdíj, a helyi tömegközlekedési díj, az egyes közszolgáltatások kötelező igénybevételi díjainak megállapításában, az ezekre vonatkozó közgyűlési döntések előkészítésében. Szakmai segítséget nyújt a feladatkörébe tartozó egyéb rendeletek, tervezetek elkészítéséhez. Közreműködik a város ivóvízellátása, a csatornázás, az összegyűjtött szennyvizek tisztítása, valamint a csapadékvíz elvezetése biztosításában. Ellátja az Önkormányzat tulajdonában lévő szennyvízcsatornákra és vízvezetékekre való csatlakozással, valamint az útépítési érdekeltségi hozzájárulással kapcsolatos feladatokat. Közreműködik az Önkormányzat tulajdonában lévő víz- és szennyvízvezeték önkormányzati forrásból történő rekonstrukciós munkáinak ellátásában. Intézi az ár- és belvízvédelmi, illetve a felszíni vízelvezetési ügyeket. Hozzájárulást ad ki a nyomvonalas jellegű építmények közterületi elhelyezéséhez. Szervezi a közterületek hó- és csúszásmentesítését. Koordinálja a közterületek tisztántartásával és a lomtalanítási akciókkal kapcsolatos tevékenységet. Közreműködik a közszolgáltatások elvégzésére kiírandó pályázatok és szerződések előkészítésében. Segíti a lakossági közmű- és útépítésre megalakult társulásokat, ellenőrzi a kivitelezést. Kapcsolatot tart a vízgazdálkodási társulatokkal. Eleget tesz valamennyi – jogszabályban előírt – nyilvántartási, jelentési adatszolgáltatási kötelezettségének. Kapcsolatot tart és együttműködik a nem saját beruházások lebonyolítóival, a közszolgáltatásokat végző gazdasági társaságokkal, vállalkozásokkal, szakértőkkel, szakhatóságokkal. Gondoskodik a közterületi létesítmények gondos karbantartásáról. Biztosítja és felügyeli a zöldterületek gondozását. Előkészíti a helyi tömegközlekedési járművek menetrendjének közgyűlési hatáskörben történő jóváhagyását. Közreműködik a város közvilágításának biztosításában. Elvégzi a közvilágítással kapcsolatos üzemeltetési, felújítási és fejlesztési feladatokat. Előkészíti a közszolgáltatások elvégzésére kiírandó pályázatot és a szerződéseket. Ellátja a temetők üzemeltetésével, valamint a díjmegállapítással kapcsolatos feladatokat. Ellátja a nem önkormányzati tulajdonú temetők részére az éves költségvetésben biztosított működési támogatások felosztásával és elszámolásával kapcsolatos feladatokat. Közreműködik a fizető parkolóhelyek kijelölésében és azok üzemeltetési költségeinek elszámolásában. Hozzájárulást ad az önkormányzati tulajdonú közutak felbontásához, a közút felett és alatt más létesítmény elhelyezéséhez és a közút területének nem közlekedés céljára történő használatához. Engedélyezi a közterületek rendeltetéstől eltérő használatát. Közreműködik a Szent István téri behajtási övezetbe történő behajtási engedélyek

kiadásában. Közreműködik a város hulladékgazdálkodással kapcsolatos feladatainak ellátásában. Közreműködik a zárható térben lévő hulladéktárolók éves költségvetésben biztosított támogatási keretének felosztásában és elszámolásában. Közreműködik a Földrajzi Névi Munkacsoport munkájában. Ellátja a választókerületi célelőirányzat felhasználásával kapcsolatos feladatokat. Kapcsolatot tart – más társosztályokkal együttműködésben – az Önkormányzat részvételével működő DAREH Önkormányzati Társulással.

A Városüzemeltetési Osztály Gondnoksági Csoportja szintén számos feladatot lát el. Gondoskodik az Önkormányzat tulajdonában lévő és a Polgármesteri Hivatal által használt Szent István tér 7. szám alatti, a Szabadság tér 11 - 17. szám alatti épületek és a telephelyként használt Szent István tér 9. szám alatti épületrész állagmegóvásáról, karbantartásáról, üzemeltetéséről és a szükség szerinti javításáról, felújításáról. Az állagmegóvás és karbantartás során gondoskodik a tűzrendészeti, vagyonvédelmi, biztonságtechnikai és munkavédelmi előírások betartásáról. Jegyzői döntés alapján gondoskodik a Polgármesteri Hivatal apparátusa részére a kulturált, szakszerű és biztonságos munkavégzés technikai feltételeiről (bútor, telefon, irodagépek, irodaszerek stb.). Ellátja a technikai berendezések üzembentartási feltételeinek, garanciális, garancián túli javításának, karbantartásának megszervezését. Végzi a működéshez szükséges tárgyi eszközök, kis értékű tárgyi eszközök, anyagok, irodaszerek, technikai berendezések és számítástechnikai eszközök beszerzését, tárolását, esetenkénti selejtezését, a selejt anyagok értékesítését, illetve megsemmisítését. Javaslatot tesz az általa üzemeltetett létesítmények felújítására, esetleges átalakítására, korszerűsítésre, bővítésre és a nagy értékű eszközök beszerzésére. Gondoskodik a kis értékű tárgyi eszközök, anyagok, irodaszerek előírás szerinti nyilvántartásáról és leltározásáról, a készletgazdálkodás rendjének megszervezéséről, bizonylatolásának ellátásáról. A Pénzügyi és Gazdasági Osztállyal együttműködve ellátja a selejtezési eljáráshoz kapcsolódó technikai feladatokat. Gondoskodik a Városházán, illetve a kijelölt helyszínen megrendezésre kerülő, az Önkormányzat és a Hivatal működésével összefüggő országos és városi rendezvények, ülések, értekezletek, ünnepségek technikai feltételeinek biztosításáról. Javaslatot tesz a jegyző részére az osztály tevékenységébe tartozó szolgáltatások díjára, illetve annak módosítására. Ellátja a telefonközpont és csatlakozó berendezései működtetésével kapcsolatos feladatokat, elkészíti és folyamatosan aktualizálja a polgármesteri hivatal telefonkönyvét. Gondoskodik a családi rendezvények megszervezéséről és lebonyolításáról. Ellátja a hivatali mobiltelefonnal kapcsolatos ügyintézést, karbantartást és a telefonköltségek számlázását. Technikai keretein belül ellátja a hivatal nyomdai és sokszorosítási feladatait. Ellátja a szépkorúak köszöntésével kapcsolatos jegyzői feladatokat. Ellátja a hivatal dolgozóinak jubileumi köszöntésével és nyugdíjba vonulásával kapcsolatos protokoll feladatokat. Ellátja az Önkormányzat és a Polgármesteri Hivatal által igényelt gépjárműhasználat biztosítását.[155]

A Békéscsabai Városgazdálkodási Kft. végzi a város területén lévő parkok, terek gyepfelületének karbantartását, fenntartását, szépítését, amelybe beletartozik a nyírás, műtrágyázás, illetve öntözés is. A cég feladatai közé tartozik a parkok kaszálása és tisztán tartása, az egynyáriak telepítése és gondozása, illetve a fás szárú növények telepítése és gondozása. A vállalat által elvégzett munkákat a Városüzemeltetési Osztály illetékes munkatársa ellenőrzi. A Békéscsabai Városgazdálkodási Kft. kiemelt figyelmet fordít a Békéscsabán található játszóterek és a fitnesz terek gondozására. Előzetes terv szerint rendszeres időközönként felülvizsgálja és ellenőrzi a játszóeszközök állapotát. Az észlelt hibákat folyamatosan javítja, és elvégzi a karbantartási munkákat. A régi játszóeszközök felújítása, a

[155] Forrás: Békéscsaba Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatalának Szervezeti és Működési Szabályzata

kerítések festése, karbantartása mellett a játszótereken és fitnesz parkokban a szemét elszállítása is a cég feladatai közé tartozik. Továbbá a társaság végzi a levelek, gallyak, nyesedékek eltakarítását, illetve a lehullott hó eltakarítását.[156]

Az Önkormányzat honlapján[157] átfogó tájékoztatást ad az elektronikus ügyintézési lehetőségekről, külön bemutatva annak folyamatát természetes személyek, illetve gazdálkodó szervezetek esetében. Tájékoztató áll rendelkezésre az elektronikus ügyintézés technikai biztosításával, illetve az ügyfelek személyes adatainak védelmével kapcsolatban. A honlap bemutatja, hogy miként zajlik az ügyintézés folyamata az E-Önkormányzat Portálon keresztül, illetve segédletet biztosít az iratok e-papír felületen keresztül történő elektronikus beküldéséhez.

Az e-Papír egy ingyenes, hitelesített üzenetküldő alkalmazás, ahol az Ügyfélkapuval rendelkező lakosok elektronikus úton tudnak levelet írni a szolgáltatáshoz csatlakozott intézményeknek. A békéscsabai, illetve a járásban élő állampolgárok Békéscsaba MJV Önkormányzata, a Békéscsabai Járási Hivatal, Békéscsabai Járási Ügyészség, a Békéscsabai Katasztrófavédelmi Kirendeltség, a Békéscsabai Rendőrkapitányság, illetve a Békéscsabai Rendőrkapitányság Szabálysértési Osztálya számára küldhetnek levelet ezen a felületen.

Az E-önkormányzat portálon Békéscsaba MJV Önkormányzata esetében lehetőség van adók, díjak, illetékek befizetésére (illetve a fizetéstörténet ellenőrzésére), adóegyenleg lekérdezésére, illetve ügyintézés indítására. Az egyes nevesített ügyek adóügyi ágazatban (általános adónyomtatványok; építményadó; gépjárműadó, helyi iparűzési adó; idegenforgalmi adó; jövedéki adó [magánfőzött párlat]; jövedelemadó [termőföld bérbeadás]; talajterhelési díj), illetve általános vagy egyéb igazgatási ügyek ágazatban (kérelem) kezdeményezhetőek.

A lakosság körében végzett kérdőíves felmérés alapján a lakosság digitális eszközökkel való ellátottsága jónak mondható. A békéscsabai polgárok 68%-a használ számítógépet a hétköznapokban, míg laptopot 75%. Tablet esetében 41% az arány, míg egyértelműen az okostelefonok használata a leggyakoribb, a válaszadók 92%-a használ napi szinten ilyen eszközt. A digitális átállás szempontjából szintén kedvező, hogy ügyintézésre a lakosság 93%-a használja az internetet, míg 85%-uk számára az Ügyfélkapu használata sem ismeretlen. Szintén biztató, hogy – önértékelés alapján – a lakosság túlnyomó többsége megfelelő készségszinttel rendelkezik az informatikai eszközök használata terén. Ugyanakkor nem elhanyagolható (13%) azok aránya, akik még átlagosnak sem érzik saját készségüket. A közhivatali ügyintézés esetében a békéscsabai polgárok többsége a személyes megjelenést preferálja, ugyanakkor számottevő (26%) azok aránya, akik alapvetően az internet segítségével érintkeznek az Önkormányzattal. A személyes megjelenést nem feltétlenül igénylő esetekben (például belépőjegy megvásárlásakor) a lakosság 36 százaléka digitális eszközök segítségével lép kapcsolatba kulturális szolgáltatókkal; az áramszolgáltatóval, illetve a vízszolgáltatóval pedig 48%, illetve 42% érintkezik ilyen módon. Az okosotthon megoldások megjelentek a lakosság körében, alkalmazásuk ugyanakkor nem tekinthető általánosnak. Okos fogyasztásmérővel a lakossági kérdőív kitöltőinek 12%-a rendelkezik, valamilyen okosotthon megoldás pedig 17%-uk háztartásában található.

A helyi lakosok tájékoztatása többek között digitális módon történik, melynek legfontosabb felülete Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzatának hivatalos honlapja (bekescsaba.hu), illetve a

[156] Forrás: Békéscsabai Városgazdálkodási Kft. közlése
[157] https://bekescsaba.hu/altalanos-tajekoztato-az-elektronikus-ugyintezesrol

„Békéscsaba Megyei Jogú Város" közösségi média felülete a facebook-on (@bekescsa.varos). Az önkormányzati intézmények szintén használják az internet nyújtotta lehetőségeket, holnapjaikon, Facebook-oldalaikon aktualizált információkkal tájékoztatják a helyi polgárokat. A lakosságot célozza a Csaba kártya alkalmazás, amely mind Androidos, mind iOS-es okostelefonra ingyenesen telepíthető. Az applikáció nem csupán a kedvezményeket nyújtó kártyaelfogadó-helyeket mutatja, hanem számos közérdekű információt is tartalmaz. Többek között a vonat- és autóbusz-menetrendi információk, a közkifolyók és a nyilvános mosdók címei, a közterületi hibabejelentő, az orvosi ügyelet legfontosabb jellemzői is elérhetőek segítségével. Emellett a taxiállomások telefonszámai is lekérhetőek és akár taxit is lehet rendelni az alkalmazáson belül, továbbá parkolást elősegítő menüpont is megtalálható az appban. A Csabai Nyár rendezvénysorozat dedikált applikációval rendelkezik. A következő években a városi-járási szintű okos platformok, applikációk körének további bővülése várható. Említést érdemel még, hogy a Simple Pay appon keresztül a Jókai Színház és a Csabagyöngye Kulturális Központ is értékesít jegyeket.

A város a smart city fejlesztések terén elsősorban a közvilágítás intelligens megoldásaira és a közműszolgáltatók digitális megoldásainak bővítésére koncentrál. 2017 és 2021 között az MVP projekt keretében 7081 db régi lámpatest került lecserélésre, 99 új fénypont született, 585 lámpatest „okosítása" történt meg. Az okos közvilágítás (lámpatestek) aránya 5,5%. Az IOT vezérléssel kétirányú kommunikációra képes elemek száma 1595 db, míg a bluetooth kapcsolattal kétirányú kommunikációra képes elemek száma 1688 db. A városüzemeltetési keretrendszerhez kapcsolódóan az okosított lámpatesteken kívül 45 Wi-Fi pontot, 9 digitális információs totemoszlopot**,** 11 környezeti szenzordobozt, ezen felül közlekedésfigyelő, valamint parkolást segítő optikai szenzorokat lehet kezelni, vezérelni – a közterületi okoseszközök megjelenése komoly lépés a digitalizáció útján. A felszerelt 11 környezeti szenzor az érzékelők segítségével adatokat biztosít a por- (PM^{10}), hőmérséklet- (°C), légszennyezettségi- (CO) és zajszintről (Db), valamint a relatív páratartalomról (%). A projekt keretében 10 új térfigyelő kamera is kiépítésre került, továbbá a város közvilágítási hálózatának alkonykapcsolós vezérlése is megvalósult.[158]

A közlekedés- és parkolásmenedzsment rendszerben 39 optikai szenzor segítségével jut az üzemeltető adatokhoz. A közlekedési menedzsment segítségével a forgalmi és leterheltségi adatokat lehet idősorosan begyűjteni, ami segítséget nyújt a közlekedés-fejlesztési beruházások előkészítéséhez, hiszen láthatóvá válik a város ki- és bejövő forgalma. A kísérleti jelleggel, egyelőre három helyen indított parkolásmenedzsment rendszernek köszönhetően a járművel közlekedők digitális tájékoztatást kapnak az üresen lévő parkolóhelyekről. Jelenleg a Hunyadi téren és a két kórházi parkolóban található ilyen rendszer.[159]

A városban működő UTU multifunkcionális városüzemeltetési keretrendszer összegyűjti, tárolja és megjeleníti mindazon adatokat, amelyek a város üzemeltetése során keletkeznek. A rendszerben keletkező adatokból információt állít elő az önkormányzati folyamatok résztvevőinek és a döntéshozóknak, segítve az optimális megoldások megtalálását és a folyamatok nyomonkövetését. Az UTU hat különálló rendszert integrál magában (lámpatestek, Wi-Fi pontok, totemoszlopok, környezeti szenzorok, térfigyelő kamerák, közlekedés- és parkolásmenedzsment). A szoftver részeként fejlesztett hibabejelentő rendszer lehetővé teszi az azonnali, kétirányú kommunikációt, ahol a térinformatikai

[158] Forrás: Békéscsaba MJV Önkormányzata közlése
[159] Lásd előző megjegyzés

alapnak köszönhetően pontos helymeghatározás segíti az üzemeltetési feladatok beazonosítását. A rendszer igény szerint bővíthető további elemekkel, lehetőséget nyitva ezzel a folyamatos fejlődésre.[160]

A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia elkészítése keretében a békéscsabai közintézmények körében végzett felmérés alapján azok eszközparkja több esetben elavultnak tekinthető. A szervezetek mindegyike szükségesnek ítélte a meglevő számítógépek cseréjét, illetve új gépek (asztali számítógépek vagy laptopok) beszerzését. Az informatikai hálózat fejlesztését a megkérdezett intézmények kétharmada (68%-a) gondolta indokoltnak. A szervezetek 42%-a rendelkezik adattároló szerverrel, 74% helyi vezetékes hálózattal (LAN), 95% Wi-Fi hálózattal. Az intézmények 63%-ánál jellemző az IKT eszközök belső hálózatba kapcsolása. A szervezetek 68%-ában végzi rendszergazda az informatikai hálózat felügyeletét és karbantartását. Az intézményeken belül pénzügyi jellegű és a humán erőforráshoz kötődő akadályokat is le kell győzni az okos eszközök és rendszerek fejlődése és használatuk elterjedése érdekében. A felmérésben részt vevő szervezetek 95%-a esetében a megfelelő eszközök beszerzését forráshiány akadályozza, míg az intézmények két ötöde (42%) esetében gátat jelent az alkalmazottak egyéni IKT-kompetenciáinak elégtelensége. Az ismeretek bővítésére szándék mutatkozik a munkavállalói oldalon is: az intézmények 63%-ában jelezték már az alkalmazottak az igényüket informatikai kompetenciáik erősítésére. A helyi intézmények szinte mindegyike rendelkezik digitális adatvagyonnal. Adminisztratív és pénzügyi adatokat a szervezetek 74%-a tárol, alaptevékenységgel kapcsolatos adatokat pedig 84%-uk. Nyílt adatbázissal az intézmények 26%-a bír. A szervezetek 10%-ánál a tárolt adatok nem kerülnek feldolgozásra, 42%-uk esetében az adatfeldolgozás csupán a napi szintű működést támogatja, 16%-uknál további felhasználás is történik (például jelentések, prognózisok készítése), míg az intézmények 32%-a nyilvánosan is elérhetővé tesz bizonyos (az alaptevékenységhez kapcsolódó) feldolgozott adatokat. Az intézmények fele (53%) saját szerverén tárolja az adatokat, 11%-uk saját adatfelhőben, 21%-uk központi szerveren, míg 15%-uk egyéb módon. Az intézmények mindegyike alkalmaz digitális módszereket a belső kommunikációhoz. Legjellemzőbbnek az email használata tekinthető (100%), de a szervezetek 53%-a azonnali üzenetküldési alkalmazást (chat) is használ, 37%-uk pedig valamilyen más zárt belső kommunikációra szolgáló platformot (digitális üzenőfal, digitális belső posta). A kutatásban részt vevő intézmények mindegyike alkalmaz emailt a külső (például a fenntartó vagy az ügyfeleik felé történő) kommunikáció során, 37%-uk pedig mobiltelefonos alkalmazást is. A szervezetek weboldalainak többsége alapvetően egyoldalú információközlésre szolgál, ugyanakkor a honlapok kétötöde (41%) már jelenleg is kínál arra lehetőséget, hogy az ügyfelek, illetve az érdeklődők a weboldalon visszajelzéseket adjanak, kérdéseket tegyenek fel, illetve bejelentéssel éljenek. A fenntartást, üzemeltetést segítő okos eszközök alapvetően biztonságtechnikai rendszereket jelentenek, bár bizonyos intézményekben a fűtés, szellőztetés történik szenzorok, smart eszközös segítségével. Épületüzemeltetést, helyiséggazdálkodást támogató szoftveres megoldásokat az intézmények mindössze 11%-a használ. A szervezetek a rendelkezésükre álló épületekről alapvetően papír alapú tervrajzzal, illetve annak digitalizált változatával bírnak. Néhány intézmény rendelkezik ugyan CAD formátumú adatállománnyal, ugyanakkor az ingatlanokról épületinformációs modellek nem készültek.

A békéscsabai vállalkozások átlagos digitalizáltsági szintje jó alapot kínál a digitális átállás megvalósítására. A jelen Stratégia elkészítésével összefüggésben körükben végzett felmérés alapján a helyi cégek 53%-ánál jónak, 7%-ánál pedig kiválónak tekinthető a digitalizáció színvonala, 35%-nál csak

[160] Lásd előző megjegyzés

közepesnek értékelhető az, míg 5% esetében kifejezetten gyengének számít. A következő öt évben a cégek 42 százaléka tervez jelentősebb informatikai beruházást.

2.1.10 Zöldfelületi rendszer vizsgálata[161]

2.1.10.1 A települési zöldfelületi rendszer elemei

Szerkezeti-, kondicionáló szempontból lényeges, valamint a zöldfelületi karaktert meghatározó elemek

A békéscsabai városmagot övező táj uralkodó jellege az agrárjelleg, a közigazgatási terület mintegy háromnegyedét teszik ki az agrárterületek. A jellemző tájhasználati forma a síkvidéki szántók és legelők. Előbbiek a teljes terület kétharmadát foglalják el. Az erdősültség rendkívül szegényes (az erdők lefedettsége mintegy öt százalék), összefüggő erdőket csak a város keleti külterületén, a Körösök és mellékvizei, holtágai (Élővíz-csatorna, Gerlai-holtág) térségében találni, jellemzően ugyanakkor ezek is keskeny erdősávok. A közigazgatási terület (19 393 ha) 25 százaléka kivett, azaz műszakilag igénybe vett terület. A tájat egykoron uraló vizek a terület alig egy százalékát foglalják el.[162]

Bár országos jelentőségű védett természeti területek (nemzeti parkok, tájvédelmi körzetek, természetvédelmi területek) Békéscsaba közigazgatási területén nem találhatóak, három Natura 2000 terület is fekszik a város külterületén. Ezek közül kettő (Körösközi erdők, Gyula-Szabadkígyósi gyepek) különleges természetmegőrzési területnek számítanak, lévén közösségi jelentőségű természetes élőhelyek, illetve közösségi jelentőségű állat- és növényfajok előfordulási helyének védelmét szolgálják. A Kígyósi-puszta különleges madárvédelmi területnek számít, lévén ritka és veszélyeztetett madárfajok költő-, táplálkozó- és vonulóhelyének védelmét szolgálja. A Natura 2000 területek részletesebb térképe és az érintett helyrajzi számok a Melléklet 8.5.4. alfejezetében kerülnek bemutatásra.

33. ábra: Natura 2000 területek Békéscsabán
Forrás: Békéscsaba Megyei Jogú Város Fenntartható Városfejlesztési Programok előkészítése – Városfejlesztési Koncepciót megalapozó Vizsgálat (2014)

A jelzett Natura 2000 területek a járás több települését is érintik, elsősorban Dobozt (*Körösközi erdők*) és Szabadkígyóst (Gyula-Szabadkígyósi gyepek, Kígyósi-puszta).

[161] Módszertani Kézikönyv számozása szerint: 1.13. fejezet
[162] Forrás: Békéscsaba Megyei Jogú Város Fenntartható Városfejlesztési Programok előkészítése – Városfejlesztési Koncepciót Megalapozó Vizsgálat, 2014

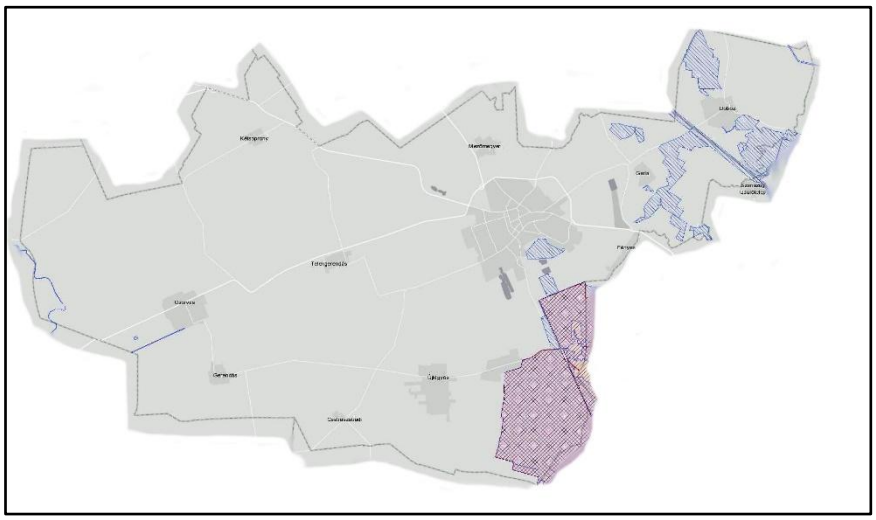

34. ábra: Natura 2000 területek a Békéscsabai járásban
Forrás: Natura 2000 Network Viewer[163]

Az érzékeny természeti területekre vonatkozó szabályokról szóló 2/2002. (I. 23.) KöM-FVM együttes rendelet természeti (ökológiai) szempontból érzékeny földrészleteket azonosít a természetkímélő gazdálkodási módok megőrzése, fenntartása, az élőhelyek védelme, a biológiai sokféleség, a tájképi és kultúrtörténeti értékek összehangolt megőrzése érdekében. A békési járás településeinek érintettsége két fontosnak minősített érzékeny természeti terület vonatkozásában áll fenn. Ezen helyszíneken – a jogszabály alapján – olyan országos viszonylatban jelentős természeti, táji és kultúrtörténeti értékek fordulnak elő, amelyek fennmaradása vagy állapotának javítása érdekében a természetkímélő gazdálkodás támogatása szükséges. Az egyik ilyen terület a Gyula-Dobozi ártér (érintett járási települések: Békéscsaba, Doboz), a másik pedig a Kígyósi területek (érintett járási települések: Békéscsaba, Újkígyós, Szabadkígyós).

A zöldfelületek a járási települések lakosai számára több fontos szerepet is betöltenek**.** Oxigént termelnek, jelentős mennyiségű káros anyagot és port kötnek meg – számottevő mértékben javítva a levegő minőségét. A növények díszítik az utcákat és a tereket, így esztétikai funkciót is betöltenek. Tompítják a zajt, és árnyékot nyújtva kedvezően befolyásolják a mikroklímát. A lakosok számára az egészséges környezet mellett sportolási, kikapcsolódási, rekreációs lehetőségeket biztosítanak. Segítik továbbá a csapadékvíz elvezetését, illetve annak helyben tartásához is hozzájárulnak. Továbbá az állatok számára is élőhelyül szolgálnak. Ugyanakkor a magyarországi településekhez képest Békéscsabán nem tekinthető magasnak az ÜHG gázokat elnyelni képes zöldfelületek kiterjedése, a városban az éves CO_2 megkötés 353,04 t CO_2 egyenérték.[164]

Bár a 2000-es évek közepétől jelentős fásítási munkálatok történtek a településen, illetve a zöldterületek kapcsán komoly fejlődés regisztrálható Békéscsabán, a közparkokkal való ellátottság a lakássági igények alatt marad. A városban az önkormányzati tulajdonú zöldterületek nagysága a 2024. december 31-i állás szerint 228 hektár, ebből 159 hektár közpark, 24 ha erdő, 45 ha közkert. Az összes zöldterület 90,4%-a (206 ha) számít gondozottnak.[165]

[163] Honlap: https://natura2000.eea.europa.eu/
[164] Forrás: Klímatudatosság Erősítése Békéscsabán – KEHOP-1.2.1-18-2019-00245 Projekt – Klímastratégia, 2021
[165] Forrás: KSH

Az egy lakosra jutó zöldterület nagysága 2019-ben Békéscsabán 30 m^2 volt, a Békéscsabai járásban pedig 27,7 m^2 – mindkét érték az országos átlag (28,9 m^2) közelében helyezkedik el. 2022-re a békéscsabai érték 41,4 m^2-re növekedett, ami egy évtized alatt jelentős, 44,7%-os növekményt jelent. 2022-ben a járás értéke 36,1 m^2, míg az országos átlag 27,7 m^2, így kijelenthető, hogy mind a járás, mind a vármegyeszékhely egyértelműen meghaladja az országos értéket. A változásból levezethető, hogy a növekmény nem csupán a népességváltozásra vezethető vissza. [166]

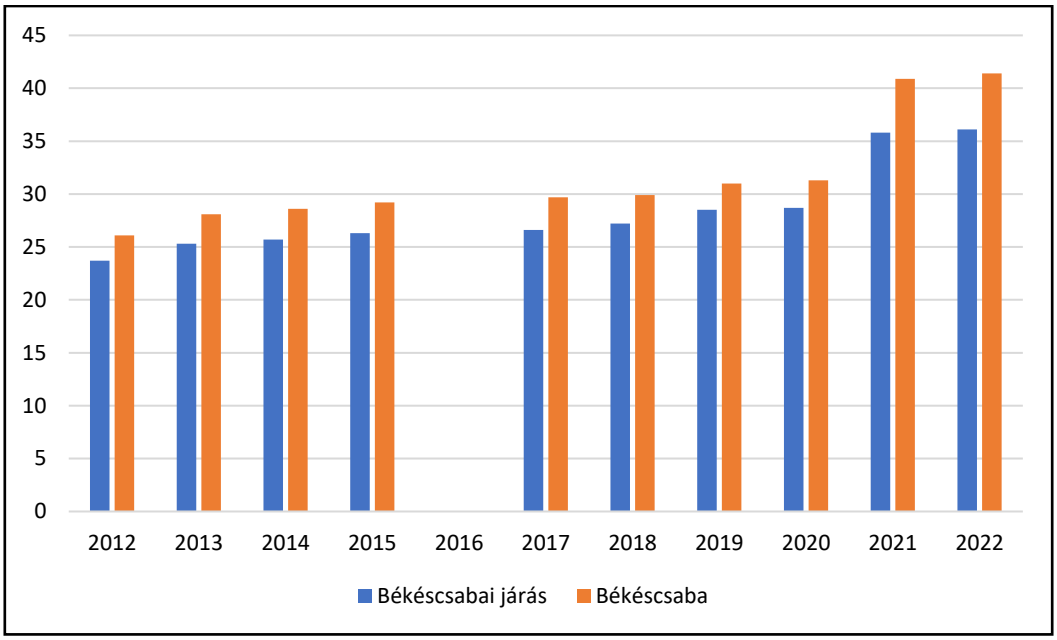

35. ábra: Egy lakosra jutó zöldterület nagysága (m^2)
Forrás: TeIR (2016-os adat nem áll rendelkezésre)

Bár a település fákban viszonylag gazdag, Békéscsaba erdősültsége alacsony fokú (a vármegyei átlag alatti), illetve hiányoznak a várostestet övező, védelmi és kondicionáló erdősávok és a lakóterületet az ipari övezetektől izoláló erdősávok. A település környéki erdők ugyanakkor a jó megközelíthetőség miatt a lakosság mindennapos rekreációs igényét is jól tudnák szolgálni, a helyenként magas poremissziós értékek pedig az uralkodó szélirányba telepített véderdőkkel lennének csökkenthetők.

Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzat Közgyűlésének a helyi jelentőségű természeti területek védetté nyilvánításáról szóló 36/2016. (XI.28.) önkormányzati rendeletének 1. számú melléklete három helyi védettség alá vont természeti emléket (Bandikafa, Cimborafa, Fényes Tanya területén álló kocsányos tölgy), illetve 25 helyi jelentőségű természetvédelmi területet azonosít.

• Árpád fürdő	• I. Világháborús hősi temető
• Árpád sor - vadgesztenye fasor	• Kinizsi utca - japánakác fasor
• Békés Vármegyei Központi Kórház dr. Réthy Pál Tagkórházának kertje	• Kisrét (IV. kerületi) belvíztározó
• Deák utca - hársfasor	• Lencsési úti tölgyfasor
• Dr. Becsey Oszkár utca - közönséges nyírfasor	• Nagyrét Tanya területén lévő kocsányos tölgy

[166] Forrás: TeIR

• Erzsébethelyi (Jaminai) belvíztározó	• Ó-gerlai Kovácsi-erdő
• Fiala (Tölgyfa) - csárdánál lévő két kocsányos tölgy	• Öntözött rét
• Fürjesi Vadkörte és Ősgyepmaradvány	• Parkerdő
• Gerlai Kastélypark	• Pósteleki génrezervátum
• Gerlai védgát és kubikjai	• Pósteleki Kastélypark
• Gönci (Gerlai) platánfasor	• Széchenyi liget a csatlakozó Izraelita temetővel
• Gyóni Géza utca - ezüstjuhar fasor	• Vásárhelyi Pál Szakközépiskola[167] kertje
• Élővíz-csatorna két oldala Veszelytől Sikonyig, a gerlai Ó-Körös és Élővíz-csatorna találkozásáig, Ó-körös (Gerlai holtág)	

44. táblázat: Helyi jelentőségű természetvédelmi területek Békéscsabán
Forrás: Békéscsaba MJV Önkormányzat Közgyűlésének 36/2016. (XI.28.) önkormányzati rendelete, 1. számú melléklet

A város bel- és külterületének védett tájrészletei, tájmaradványai (nádasok, tavak, csalitosok, ligetszerű erdőfoltok, gyepek, rétek, parkerdők, temetőkertek, csatornapartok, nedves élőhelyek) ökológiai szempontból felbecsülhetetlen értéket jelentenek. A város legnagyobb parkja a Széchenyi liget, illetve a Gyulai út melletti Parkerdő. A külterületen fekvő jelentős zöldterületek közül kiemelt státusszal bír a Póstelek határában az 1990-es évek óta működő génrezervátum. Békéscsaba (és környezetének) kiemelkedő tájeleme az Élővíz-csatorna. Az Önkormányzat reális célként tekint arra, hogy ezen terület egy mindenki számára – elsősorban rekreációs célból – használható, sokfunkciójú egészséges ökológiai rendszerré, ökológiai zöldfolyosóvá váljon.

A város külterületén meglévő ökológiai hálózat alappilléreit a Körösök völgyéhez, a Gerlai-holtághoz és az Élővíz-csatornához kapcsolódó vízparti területek, erdősávok és ártéri erdőterületek alkotják. A Kettős-Körös folyóvölgye és oldalágai a kapcsolódó mélyebben fekvő területekkel a külterület legkevésbé terhelhető tájai. Ezt egészítik ki az intenzív mezőgazdasági területek zárványában lévő extenzív gyepes területek vagy kisebb erdőfoltok.

Az önkormányzati tulajdonú összes zöldterület 2022-ben Békéscsabán 2 691 851 m^2, Csorváson 72 069 m^2, Gerendáson 80 554 m^2, Kétsopronyon 31 974 m^2, Szabadkígyóson 120 397 m^2, Telekgerendáson 10 379 m^2, Újkígyóson pedig 96 216 m^2 volt.[168]

Természetvédelmi értékek a járás több településen is – a településméretthez viszonyítva – jelentős számban megtalálhatóak. Így Csabaszabadin négy helyi jelentőségű védett természeti terület és emlék található, Csorváson pedig 25 (ebből öt park faállomány, három gyep, három vizes élőhely, illetve 14 fa, fasor).[169]

2.1.10 Zöldfelületi ellátottság értékelése

A Békéscsabai Városgazdálkodási Kft. végzi a város területén lévő parkok, terek gyepfelületének karbantartását, fenntartását (nyírás, műtrágyázás, öntözés). A cég feladatai közé tartozik a parkok kaszálása és tisztán tartása, az egynyáriak telepítése és gondozása, illetve a fás szárú növények telepítése és gondozása. A cég által elvégzett munkák ellenőrzését a Polgármesteri Hivatal

[167] Aktuális neve: BSZC Vásárhelyi Pál Technikum és Kollégium
[168] Forrás: TeIR
[169] Forrás: Csabaszabadi Község Önkormányzat Képviselő-testületének 1/2008. (I.30.) önkormányzati rendelete; Csorvás Város Önkormányzata Képviselő-testületének 10/2018. (VI.1.) önkormányzati rendelete

Városüzemeltetési Osztálya végzi, finanszírozását a város mindenkori költségvetése biztosítja. A Békéscsaba és vonzáskörzetében karbantartandó zöldterület nagysága mintegy 1,2 millió m^2.[170]

A Békéscsabai Városfejlesztési Kft. az FVS kidolgozásával párhuzamosan elkészítette a Békéscsaba Zöld Infrastruktúra Fejlesztési és Fenntartási Akciótervét (ZIFFA), amelynek részét képezi 5000 db fa és egyéb növényfelület kataszterezése, rendszerezése, digitalizálása. A Klímastratégiát is fontos kiemelni, ugyanis több intézkedése kapcsán is megjelenik egy városi (optimális esetben térségi) klímavédelmi térinformatikai rendszer létrehozásának szükségessége, amely segítségével pontosan kijelölhetők azok a területek, ahol beavatkozásra van vagy lesz szükség.

A városban jelenleg 11 db környezeti szenzor biztosít adatokat a por- (PM^{10}), hőmérséklet- (°C), légszennyezettségi- (CO) és zajszintről (Db), valamint a relatív páratartalomról (%).[171]

Békéscsabán az Önkormányzat jelenleg a zöldfelület fenntartása vonatkozásában rendelkezik pontos nyilvántartással, ahol a fenntartás gyakorisága szerinti kategóriákat, illetve a parlagfűvel veszélyeztetett területeket azonosítja be és jeleníti meg térképen (az A kategória jelenti a gondozás legnagyobb gyakoriságát, míg a D kategória a legalacsonyabb gondozási gyakoriságot).

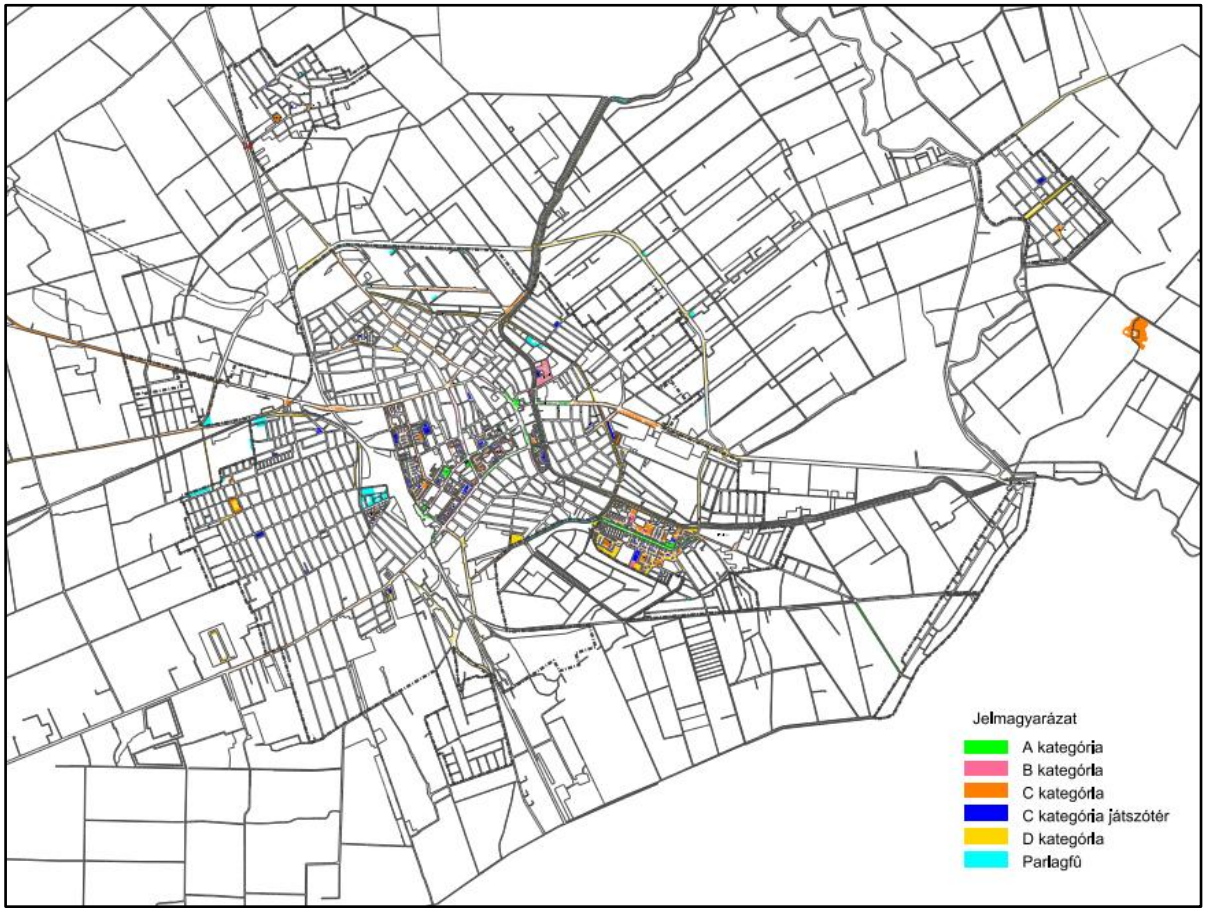

36. ábra: Békéscsaba zöldfelület-fenntartási térképe
Forrás: Békéscsaba MJV Önkormányzata közlése

[170] Forrás: Békéscsabai Városgazdálkodási Kft. közlése
[171] Forrás: Békéscsaba MJV Önkormányzata közlése

Békéscsaba Megyei Jogú Város 2018-ban módosított Integrált Településfejlesztési Stratégiája négy tematikus céljának egyike az „Ökológiai fenntarthatóság erősítése, klímaváltozás elleni küzdelem", amelyen belül részcélként fogalmazódik meg a „Zöldfelületi hálózat (ökológiai folyosó) fejlesztése". Ezen dokumentum is hangsúlyozza az erdőtelepítés és a zöldfelületek növelésének fontosságát, ugyanakkor kiemeli a zöldfelületek öntözése biztosításának szükségességét, illetve feladatként jelöli ki ennek lehetséges módjainak vizsgálatát (a belvíz és csapadékvíz problémák komplex kezelésének segítségével). A dokumentum középtávú célként azonosítja, hogy a városi zöldfelületek száma és nagysága nő, és – amellett, hogy ezáltal a közösségi terek száma is nő Békéscsabán – a városi térszerkezet is kedvezőbb lesz, illetve a városi klímaadottságok is javulnak.

Az Önkormányzat felismerte, hogy a városi és város-környéki zöldfelületek gondozása és bővítése hatékonyabb, ha abban nagymértékű a civil szféra és a lakosság részvétele, ennek megfelelően épít az állampolgári aktivitásra, illetve szemléletformálással igyekszik azt katalizálni. Az Integrált Településfejlesztési Stratégia kifejezetten hangsúlyozza, hogy a zöldfelületek bővítésében szerepet játszhat társadalmi munka, közmunka, illetve abba szociális szövetkezetek, valamint egyéb társadalmi célú szervezetek is bevonhatók. Hosszú távú cél, hogy jelentősen mérséklődjön a tulajdonosi és a természetvédelmi (kezelői) érdekek közötti ellentét.

Békéscsaba Klímastratégiája a zöldfelületek nagyságának növelését, az erdősültségi fok növelését – mind a városon belül, mind pedig a várost körülvevő véderdő formájában – a középtávú időszak feladataként azonosította. Az ökológiai fenntarthatóság erősítésének fontos elemeként határozta meg a zöldfelületi hálózat (ökológiai folyosó) fejlesztését, az Élővíz-csatorna mentén fekvő sávot pedig a zöld- és kékhálózatok kiemelt helyszíneként jelölte ki. A szemléletformálási, klímatudatossági intézkedések közül *„A tájidegen növények visszaszorítása a lakosság segítségével"*, a klímastratégiai intézkedések közül *„Az ÜHG elnyelő zöldfelületek növelése a városban"* bír jelentős relevanciával. Az adaptációs és felkészülési intézkedések közül *„A települési kül- és belterületi zöldfelületek növénytakarójának megújítása"*, illetve *„Az invazív, tájidegen növények terjedésének visszaszorítása"* érinti leginkább a zöldfelületeket. Jellegüknél fogva az intézkedések leghatékonyabban térségi szintre emelve volnának megvalósíthatóak.

Békéscsaba jövőképében fontos szerepet kapnak a zöldfelületek: a város környékének zöldítése, illetve a település belterületén a zöld folyosók kiépítése. A jövőben várhatóan a klíma jelentősen melegebb és szárazabb lesz, mint az aktuálisan tapasztalható, és ez a változás potenciálisan átnyúlhat a jelenlegi növénytakarót alkotó fajok tűréshatárán. A hősokkot, aszályos időszakokat, illetve a városi környezetet jól viselő növényfajok alkalmazása megoldás lehet a „jövőálló" zöldfelület létrehozására. A Klímastratégiában foglalt intézkedések megvalósulása esetén az ÜHG elnyelő zöldfelületek Békéscsabán 2030-ig 250 hektárral nőnek. Ennek eredményeképpen a zöldfelületek által megkötött ÜHG a jelenlegi mintegy 350 t/év-et 2030-ra jelentősen meg fogja haladni, átlépve az 500 t/év határt, és ideális esetben megvalósul a 850 t/év mennyiség megkötése.[172]

A zöld város koncepció megvalósítását erősítő tényező, hogy az elmúlt tíz évben számos olyan projekt valósult meg, amely a klímaváltozás mérséklését vagy az ahhoz való alkalmazkodást célozta. Ezek együttesen számolt volumene meghaladja a 11 milliárd forintot.[173] A „Zöld város kialakítása" című pályázat keretében a CsabaPark és környezetének olyan család- és klímabarát fejlesztése valósult meg,

[172] Forrás: Klímatudatosság Erősítése Békéscsabán – KEHOP-1.2.1-18-2019-00245 Projekt – Klímastratégia, 2021
[173] Forrás: Békéscsaba MJV Önkormányzata közlése

amely jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy a korábban alulhasznosított terület közjóléti (és turisztikai) funkciókat is betölthessen.

A város tágabb környezetét érinti az ún. natúrpark koncepció megvalósítása, amely a Körösök mentén, alapvetően a fenntartható turizmusra építve megóvja és fejleszti a térség természeti, épített és kulturális értékeit. A Körösök Völgye Natúrpark Egyesület fő célja a sérülékeny ökoszisztéma stabilitásának megőrzése, a fenntarthatóság elvén alapuló *társadalom-környezet-gazdaság* rendszer optimális kialakítása, továbbá a területfejlesztés, vidékfejlesztés, értékvédelem, a környezeti nevelés, turizmusfejlesztés és a térség szervezetinek integrált támogatása. A Körösök Völgye Natúrpark 2007 óta működő békéscsabai látogatóközpontja a térség növény- és állatvilágát, folklórját és általában véve a tájegység hagyományait mutatja be. A járásból a Körösök Völgye Natúrpark elsősorban Békéscsabát és Dobozt érinti.

2.1.10.2 A zöldfelületi rendszer konfliktusai és problémái

A legintenzívebb tájterheléssel az urbanizációs folyamatok járnak, amelyek a beépítések révén természetes felszínek effektív megsemmisítését és visszafordíthatatlan átalakítását eredményezhetik, ezáltal a felszín alatti és felszín feletti természetátalakító hatásaik is jelentőek. Az agglomerációs típusú urbanizálódás – ami a táji konfliktusok elsődleges oka – a járásban csak Békéscsaba esetében jellemző (bár viszonylag alacsony intenzitású).

Békéscsaba külterületén elsődlegesen a mezőgazdálkodás, ezen belül is az intenzív szántóföldi művelés az elsődleges tájterhelő tényező. A várost – és az egész vármegyét – országos átlag feletti termőhelyi mutatói hagyományosan predesztinálják a nagy területeket igénybe vevő és minél hatékonyabb haszonnövény-termesztés és élelmiszer-előállítás ágazatainak fenntartására és fejlesztésére. Mindez az ökológiai szempontból kedvezőtlen monokultúrák irányába hat.

Agronómiai szempontból a legterhelhetőbb térségek a domborzati és terepadottságok szempontjából is legkedvezőbb, legjobb termőképességű talajadottságokkal rendelkező, szántóként hasznosított területek. Így alapvetően a külterjes tájgazdálkodásra kijelölt kevésbé terhelhető területek szolgálják a biodiverzitás megőrzését.

A békéscsabai városkörnyék mezőgazdasági kultúrtáj-jellege, a magántulajdon irányába eltolódott viszonyok miatt további (jelentős) területek védelem alá helyezése nem várható.

Terhelési szempontból legkritikusabbnak a 44-es gyorsforgalmi út nyomvonala (a már kiépült szakasz, illetve a későbbi, Gyula felé való továbbvezetés) tekinthető, emellett a Szeged-Debrecen-Békéscsaba 2x2 sávos út építése és használata terhelheti a környezetet.

A zöldterületek számottevő része alulhasznosított. Ugyanakkor az elmúlt időszakban az Önkormányzat számos beruházást hajtott végre, amelyek csökkentették ezen probléma súlyosságát.

Alacsony az erdősültség szintje, hiányoznak a védelmi és kondicionáló erdősávok, a meglevő erdők a lakosság mindennapos rekreációs igényét csak korlátozottan szolgálják, azok közjóléti szerepe mérsékelt. Ugyanakkor a város jelentős lépéseket tett a faállomány bővítése érdekében.

Az elmúlt időszak fejlesztései ellenére a közparkokkal való ellátottság a lakossági igények alatt marad. A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia elkészítése keretében megvalósított lakossági felmérés során a megkérdezettek jelezhették egy 1-től (egyáltalán nincs rá szükség) 5-ig (nagy szükség lenne rá)

terjedő skálán, hogy véleményük szerint mennyire van szükség bizonyos fejlesztésekre a város zöldfelületein. Az átlagos értékelés mindegyik vizsgált tényező esetében meghaladta a 3,8-at. A (további) fejlesztéseket a zöldfelületek iránti jelentős helyi igény is alátámasztja: a felmérés alapján a lakosság 96%-a szokta igénybe venni bizonyos időközönként a városi parkokat valamilyen célból.

Fejlesztendő terület	Átlag
Ingyenes nyilvános WC-k	4,41
Közvilágítás	4,21
Padok, egyéb utcabútorok	4,17
Kulturális programok	4,12
Játszóterek	4,01
Vendéglátás	4,00
Sétautak	3,93
Testedzési lehetőségek	3,81

45. táblázat: Az „Ön szerint mennyire van szükség az alábbiak fejlesztésére a város zöldfelületein?" kérdésre adott válaszok átlaga (1-től 5-ig terjedő skálán)
Forrás: FVS lakossági felmérés

2.1.11 Közlekedés[174]

2.1.11.1 Hálózatok és hálózati kapcsolatok

A város és a szatellittelepülések közlekedési hálózati kapcsolatait részben a 2.1.1. *Településhálózati összefüggések, a település helye a településhálózatban, térségi kapcsolatok* c. alfejezet taglalja. Ebben az alfejezetben döntően a járás településein belüli hálózati kapcsolatok főbb jellemzői láthatók.

A vármegyeszékhely viszonylag nagy közigazgatási területtel (193,93 km²) rendelkezik, míg – ezzel erős összefüggésben – a népsűrűsége relatíve alacsony, 280,82 fő/km². A fontosabb intézmények (Munkácsy Mihály Múzeum, a kórház, a bevásárlóközpont, az oktatási intézmények java, boltok, szálláshelyek stb.) a belvárosban, vagy annak közvetlen környezetében helyezkednek el. Mindezek centrális elhelyezkedéséből következik, hogy a belvárosból indulva könnyen elérhetőek, akár gyalogszerrel is.

Békéscsaba már jelenleg is rendelkezik egy közel 120 km-es kerékpáros úthálózattal, ezzel szemben a szatellittelepüléseken belüli (saját) kerékpáros hálózatról még nem beszélhetünk, bár sok esetben a közúti forgalom intenzitása sem indokolja az önálló kerékpáros infrastruktúrahálózat kiépítését. A szatellittelepülések méretéből fakadóan településen belüli vasúti- vagy autóbuszhálózat sem alakult ki, ugyanakkor Doboz, Szabadkígyós, Újkígyós, Telekgerendás, Csorvás és Gerendás rendelkezik több buszállomással is, míg Békéscsaba közigazgatási területén belül Fürjes és Fényes településrészek érhetők el vasúton is. Taxi-droszt kizárólag a vármegyeszékhelyen található, illetve a járási központban üzemelnek a taxivállalatok székhelyei is. A „sharing economy” egyelőre nem gyűrűzött be a járás közlekedési rendszerébe. Azaz a különféle elektromos mikromobilitási eszköz megosztó szolgáltatók, a kerékpár- és az autómegosztó szolgáltatók egyelőre nem jelentek meg a térségben, bár a közeljövőben megjelent az elektromos roller bérlése Békéscsabán.

A vármegyeszékhely kiterjedt kerékpárút-hálózattal bír, mely szinte az összes forgalmas országút mentén kiépítésre/kijelölésre került, így a közutak mellett kerékpárúton is megközelíthető több környező település (kivéve Csabaszabadi[175]), és az elmúlt évek fejlesztéseinek eredményeként a beérkező kerékpárutak mindegyike eléri a belvárost. A sokáig problémát jelentő hálózati hiányok, valamint a csomóponti átvezetések hiánya ma már jellemzően nem akadályozza a biztonságos közlekedést – kisebb tennivalók, további összekapcsolási lehetőségek azért még természetesen akadnak.

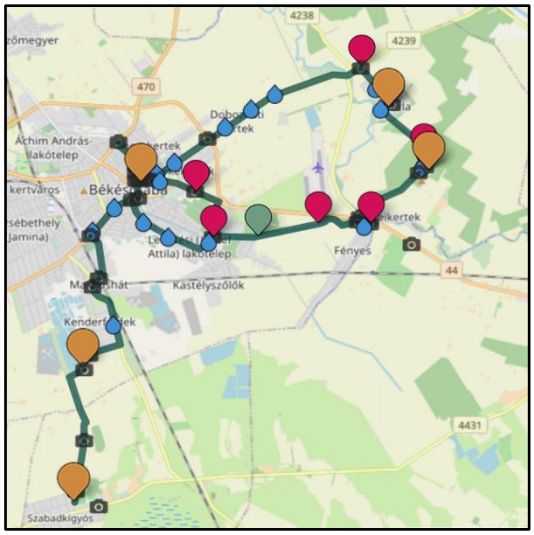

37. ábra: A Wenckheim-kerékpárút nyomvonala (zöld vonal), komplex (narancs) és egyszerű (zöld) pihenőpontjai, információs táblák (piros) és ivókutak (kék)

A jelenlegi tömegközlekedési hálózat kiemelt végállomásait vizsgálva látható, hogy egyre több helyszínhez kapcsolódik kerékpárút. A kerékpárról tömegközlekedésre való átszállás, vagy az előbbiek

[174] Módszertani Kézikönyv számozása szerint: 1.15. fejezet
[175] A TOP-1.2.1-16-BS1 - Társadalmi és környezeti szempontból fenntartható turizmusfejlesztés című konstrukció keretében Szabadkígyós Község Önkormányzata nyertes pályázatának részeként a Szabadkígyós és Újkígyós közötti kerékpáros infrastruktúra is megújul, illetve bekötésre kerül a Wenckheim-kerékpárút szabadkígyósi végpontjához.

parkolása a közösségi közlekedési csomópontoknál a legtöbb esetben már megoldott (a buszokon kerékpár nem szállítható). A vasútállomás és az autóbusz-pályaudvar előtt, valamint a Csaba Centernél kifejezetten nagy kerékpártároló-kapacitás került kiépítésre.

A Békéscsabai járáson belül kizárólag Békéscsaba rendelkezik önálló tömegközlekedési rendszerrel. A szatellittelepülések a vármegyeszékhely saját és/vagy a regionális autóbuszközlekedési-rendszerbe integrálódnak, és a városi közösségi közlekedést is a helyi autóbuszjáratok, és a városból induló, vagy keresztülhaladó regionális járatok végzik közösen. A helyi és regionális járatok helyi díjtétellel igénybe vehetőek.[176] Jegyek és bérletek már applikáció segítségével is vásárolhatóak.[177] Jegykiadó automata kizárólag a MÁV-állomásnál található, kedvezmény az átszállásra vagy közös busz-vasút jegy nem váltható.

A helyi és a helyközi buszok nagyrésze érinti a vasút- és buszállomást. Békéscsaba területén a multimodalitás legmagasabb fokán tehát a békéscsabai vasútállomás és autóbusz-pályaudvar területe áll. A gyalogos, kerékpáros (B+R), autós (P+R, taxi), tömegközlekedési (közúti és kötöttpályás) kapcsolatok legfontosabb csomópontja. A helyi és helyközi közlekedést egyaránt szolgálja. A csomópont kiépítettsége a zöld város koncepció megvalósításához jelentős mértékben hozzájárul. Jelentős csomópont még a Szabadság tér, azonban itt csak az autóbuszjáratok közötti átszállás érhető el.

A helyközi forgalmon belüli átszállási lehetőséget biztosító csomópontoknál is jellemző, hogy a reggeli és a délutáni csúcsok környékén a buszok sűrűbben járnak, menetrendszerinti indulásaik egymáshoz vannak igazítva és/vagy nem kell sokat várni a következő járatra/átszállásra. A város területét az autóbuszos közösségi közlekedés nagyjából lefedi. Lefedettségi problémák első sorban város déli, ritkán lakott részében (Kerek, Makkoshát) akadnak, de egyes kertvárosi részeken sem példa nélküli a 500 métert jelentősen meghaladó rágyaloglási igény. P+R parkoló a városban csak a vasútállomásnál található. Elektromosautó töltőállomás 7 helyen található a városban, a P+R parkoló nem található közöttük.[178]

2.1.11.2 Közúti közlekedés

A 2.1.1. alfejezetben látható, hogy Békéscsaba és a járási települések milyen főbb közúti kapcsolatokon keresztül kapcsolódnak az országos közúthálózathoz. A hatályos szerkezeti terv szerint a város közigazgatási területén belül folytatódhat az M44-es, illetve épülhet a majdani M47-es gyorsforgalmi út. A városon áthaladó országos közutak belterületi szakaszai és a helyi főutak a 8.5.2. számú mellékletben láthatók.

A gyorsforgalmú úthálózat fokozatosan épült ki, Békéscsaba és térségének teljes körű bekötése jelen FVS felülvizsgálatot megelőzően, 2025. április 15-én valósult meg (a csomópont végleges formájának kialakítása még folyamatban van). Ennek köszönhetően végig négysávos úton lehet autózni az M5-ös autópályától egészen Békéscsabáig.

[176] Az elővételben váltott menetjegy ára 270 forint, a buszon vásárolté 340 forint. Lehetőség van még vásárolni félhavi egyvonalas, félhavi összvonalas, havi egyvonalas, havi összvonalas, tanuló/nyugdíjas, vonalcsoportos, felmutatóra szóló havi és éves összvonalas bérletet.
[177] https://www.volanbusz.hu/hu/jegy-es-berlet/mobiljegy
[178] https://behir.hu/zold-buszokat-tolthetnek-a-sportcsarnok-mellett

38. ábra: Békéscsaba úthálózata
Forrás: Békéscsaba MJVÖ

A békéscsabai úthálózat szerkezete alapvetően sugaras, hálós, kevés körirányú elemmel. A belterületi közúthálózat teljes hossza mintegy 252 km, melynek 90%-a városi tulajdonú. A 25 km hosszú, a Békéscsabán átvezető országos közúthálózat átkelési szakaszait a Magyar Közút Nonprofit Zrt. kezeli. Az állami fenntartású utak mindegyike burkolt, a város belső részein található utak döntő hányada (87%) szilárd burkolattal rendelkezik, ugyanakkor a külterületi utak 80%-a nem rendelkezik szilárd burkolattal.[179] Magyarország Kormánya a Modern Városok Program keretében támogatást biztosított a békéscsabai útfejlesztési célok előkészítésére és megvalósítására. A támogatási összeg elsősorban belterületi, szilárd burkolattal nem rendelkező utcák útépítésére használható fel, de a városnak lehetősége van a támogatási összeg egy részét útfelújítási munkák (elavult aszfalburkolat cseréje) elvégzésére fordítani. A programnak köszönhetően a városban 63 utcában (vagy utcaszakaszon) útfelújítás, illetve két ütemben 45, illetve 38 utca (vagy utcaszakasz) aszfaltozása történt meg a padkaépítési, tereprendezési munkákkal, csapadékvízelvezetők, zöld- és csatlakozó burkolt felületek építésével egyetemben. [180]

A következő ábrákon a város és környékének jellemző forgalmi terhelése látható. Hétköznap és hétvégén különböző időpontokban egészen változatos a forgalmi helyzet. A város centrumtól távolabb eső területein jellemzően kedvezőbbek (zölddel jelölve) a forgalmi viszonyok, de egy-egy torlódás (pirossal jelölve), a megengedettnél érezhetően lassabb haladási sebesség (sárgával jelölve) ezeken a szakaszokon is előfordul.

[179] TeIR és KSH, 2024-es adatok
[180] https://utfejlesztesbekescsaba.hu/

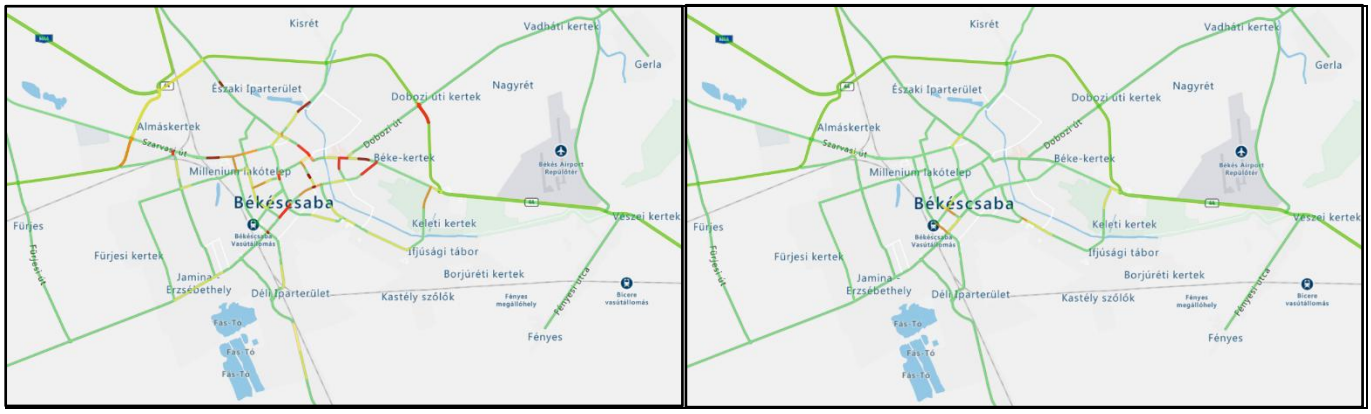

39. ábra: Békéscsaba forgalmi terheltsége hétköznap napközben és a hajnali órákban
Forrás: utinform.hu

A hétköznap hajnali (péntek, 1 óra környéki), vagy a hétvégi esti órák forgalmi adatai alapján látható, hogy a város és térsége sok esetben könnyen átjárható, hiszen a forgalom elhanyagolható mértékű. A hétvégi (vasárnap dél körüli) forgalmi helyzet is jóval kedvezőbb, mint hétköznapokon. A belváros egyes helyein ugyan látható viszonylagosan nagyobb forgalom, de nem tapasztalhatók jelentős torlódások.

A közúti forgalmi torlódást döntően a helyi gépjárműhasználók generálják. A vármegyeszékhelyen 2024-ben összesen 24923 db regisztrált személygépkocsit tartottak nyilván (az üzemeltető lakóhelye szerint). A járás települései – lakosságszámukból adódóan – elmaradnak ebben a tekintetben, kizárólag Újkígyós, Szabadkígyós, Csorvás és Doboz esetében regisztráltak ezernél több személygépkocsit a településen. Békéscsabán a regisztrált járműveknek mindössze a 6,4 százaléka volt egyéb üzemű (nem benzines vagy gázolaj meghajtású) személygépkocsi. A szatellittelepülések mindegyikén alacsonyabb ez az arány. Az elektromos autó töltőállomások száma jelenleg csekély a városban, 15 helyen van lehetőség a töltésre.[181]

2020	Benzinüzemű személygépkocsik száma	Egyéb üzemű személygépkocsik száma	Gázolajüzemű személygépkocsik száma	Összes személygépkocsi száma
Békéscsaba	15919	1590	7414	24923
Csabaszabadi	81	4	50	135
Csorvás	1009	53	657	1719
Doboz	948	45	546	1539
Gerendás	269	26	168	463
Kétsoprony	321	19	195	535
Szabadkígyós	628	30	380	1038
Telekgerendás	420	22	235	677
Újkígyós	1231	66	687	1984

46. táblázat: Személygépkocsik eloszlása üzemük szerint a békéscsabai járás településein, 2024-ben
Adatforrás: TeIR

Egy adott városban használt személygépkocsik száma és lakosághoz mért aránya jelentősen befolyásolja a település számos aspektusát, de leginkább a forgalomszervezést és a közlekedési

[181] https://terkep.mekh.hu/elektromobilitas/

szokásokat. A motorizációs ráta az 1000 főre jutó személygépkocsik számát adja meg, melynek alakulása 2014-es és 2020-as adatok alapján a 40. ábrán látható.

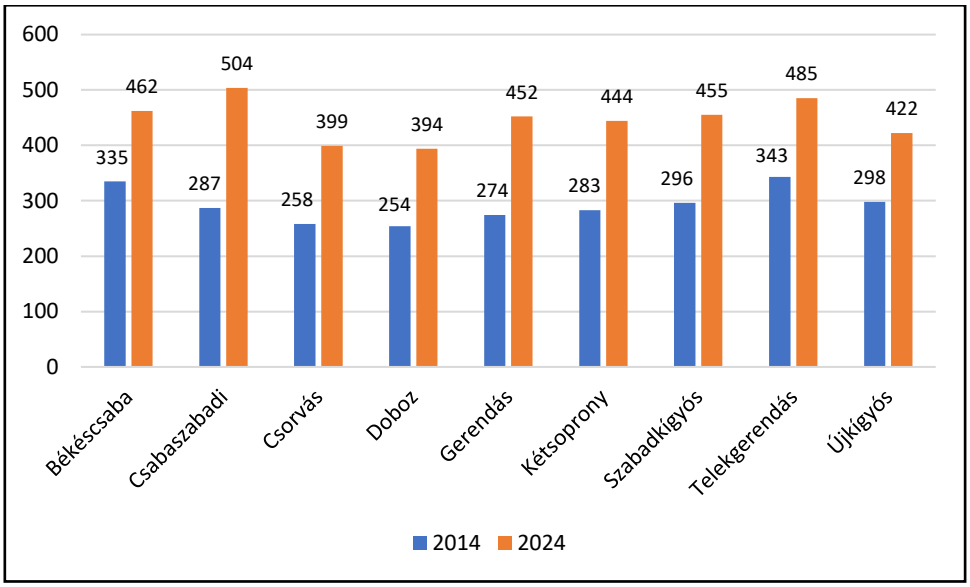

40. ábra: Motorizációs ráta (személygépkocsi/1000 lakos) alakulása Békéscsabán és a járás településein
Adatforrás: TeIR

Az adatsorokon kirajzolódik, hogy minden településen jelentősen nőtt a motorizációs ráta a 2014-2024-es időszakban. A vármegyeszékhely arányszáma a harmadik helyre elengedő, a legmagasabb arány Csabaszabadi és Telekgerendás adataiból következik. Békéscsabán 2014-ben 335 darab autó jutott 1000 főre. 2024-re ez az arány 462-re módosult, ami 137,9 százalékos növekedést jelent. Azonban ezzel a növekedési mutatóval Békéscsaba az utolsó a járás többi települését figyelembe véve. A legnagyobb, 175,6 százalékos növekedés Csabaszabadin volt mérhető, Gerendáson 165 százalékos, Kétsopronyban 156,9 százalékos arányban emelkedett a motorizációs ráta.

2024-ben összesen 174 személyi sérüléssel járó közúti közlekedési baleset következett be a járási székhelyen és a járásban, ebből 143 Békéscsaba lakott területi részén. A balesetek jellemzően könnyű sérüléssel jártak. Könnyű sérülésből 126-ot regisztráltak az évben, ebből 107 történt a vármegyeszékhelyen; az összes (46) súlyos balesetből 34 esett Békéscsabán; míg 2 regisztrált halálos közúti balesetből mindkettő a járásközpontban történt. Összevetve ezeket az adatokat a 2014-es adatévvel, elmondható, hogy nincs szignifikáns eltérés a baleseti mutatókat tekintve sem a székhelytelepülésen, sem a járás többi településén.

2024	Könnyű sérüléses baleset	Súlyos sérüléses baleset	Halálos baleset
Békéscsaba	107	34	2
Csabaszabadi	2	2	0
Csorvás	2	2	0
Doboz	5	5	0
Gerendás	1	0	0
Kétsoprony	4	1	0
Szabadkígyós	2	0	0
Telekgerendás	0	0	0

Újkígyós	3	2	0
Összesen	**126**	**46**	**2**

47. táblázat: Békéscsabán és a járásban történt balesetek száma a súlyosságuk szerint, 2024
Adatforrás: TeIR

A közutakon a legtöbb balesetért a személygépkocsik voltak a felelősek, 10-ért motorkerékpárok, míg 14 balesetet tehergépkocsik okoztak. Autóbusz okozta baleset nem fordult elő.

2024	Autóbusz	Személygépkocsi	Tehergépkocsi	Motorkerékpár
Békéscsaba	0	89	13	8
Csabaszabadi	0	4	0	0
Csorvás	0	3	0	0
Doboz	0	8	0	1
Gerendás	0	0	0	0
Kétsoprony	0	4	1	0
Szabadkígyós	0	2	0	0
Telekgerendás	0	0	0	0
Újkígyós	0	4	0	1
Összesen	**0**	**114**	**14**	**10**

48. táblázat: Békéscsabán és a járásban történt balesetek száma a járműfajta szerint, 2024
Adatforrás: TeIR

2.1.11.3 Közösségi közlekedés

Közúti közösségi közlekedés

2022. évi adatok alapján 3446 személy használja naponta a közösségi közlekedést Békéscsabán, mely kizárólag autóbuszokkal (22 db) valósul meg az 56,9 km-es hálózaton.[182] A helyi tömegközlekedést a MÁV Személyszállítási Zrt. szervezi, összesen 9 nagyobb vonalon, 15 viszonylattal.[183] Ezen felül a helyi személyszállítási szolgáltatást segíti még 10 regionális járat, melyek az autóbusz-pályaudvarról indulva fontos bel- és külvárosi megállókat is érintenek. A város buszparkja jelenleg dízelüzemű buszokon alapul (14 szóló és 4 csuklós busszal, valamint tovább 4 tartalék járművel), ezek éves átlagos összesített futásteljesítménye 1,1 millió km. A járműpark 2020 tavaszán történő frissítésének eredményeként 14 év alá csökkent a járműállomány átlagéletkora. A szolgáltatásban résztvevő szóló buszok mindegyike alacsony padlós kivitelű, EURO IV-es normákat teljesítő dízelmotorral üzemelő jármű. A csuklós buszok nem alacsonypadlósak és EURO III-as dízelmotorral üzemelnek.

Tervben van a buszpark lecserélése: a Zöld Busz Demonstrációs Mintaprojekt keretében 2020 őszén már közlekedett a város valamennyi vonalán egy ingyenesen igénybe elektromos busz[184], ennek sikerét is figyelembe véve az önkormányzat a Modern Városok Programban 10-11 elektromos meghajtású autóbusz beszerzését tervezi (forrás biztosítása esetén). Az új elektromos buszoknak külön töltőállomás is épülhet[185], emellett intelligens közlekedésvezérlés bevezetése teheti a rendszert még hatékonyabbá és felhasználóbarátabbá.

[182] https://www.teir.hu/
[183] Ezek közül jelzése alapján 6 tekinthető alapjáratnak (bár nem minden esetben teljesülnek a fogalmi feltételek, hiszen nem minden esetben érintik az útvonal összes megállóját; több alapjárat kvázi Y-, hurok- vagy betétjáratként üzemel.) A városi közlekedés rendelkezik még 3 körjárattal, illetve 6 (viszonylatszámozásában is jelzett) betétjárattal, melyek egyike valójában alapjáratnak minősíthető.
[184] https://zoldbusz.hu/
[185] https://behir.hu/zold-buszokat-tolthetnek-a-sportcsarnok-mellett

A buszközlekedés legfontosabb folyosója a Gyulai út (446-os főút), Bajza utca (444-es főút), Bartók Béla út (szintén 444-es főút), Petőfi utca, Andrássy út, Orosházi út (ismét 444-es főút). Ezen a belvárosi útvonalon – vagy legalább egy részén – az összes viszonylat keresztülhalad és ezen a vonalon helyezkednek el olyan fontosabb terek és intézmények, mint a Kossuth tér, a Békés Vármegyei Központi Kórház, a Városi Sportcsarnok, az Iskolacentrum, a Szabadság tér, a Petőfi liget vagy az intermodális csomópont, hogy végül az új vasúti felüljárón keresztül összeköttetést biztosítson Jamina városrésszel. További fontos tömegközlekedési korridor még a belvárosi Jókai és Luther utca, illetve a központból a Lencsési autóbuszforduló felé vezető Dózsa György út, Corvin utca és Lencsési út vonala.[186]

41. ábra: A békéscsabai közösségi közlekedés viszonylatai és útirányai, forrás: MÁV

A város közlekedésében integráltan jelenik meg a regionális autóbuszjárat-rendszer, mely helyi bérlettel és menetjeggyel is igénybe vehető. A 2025-ös menetrend szerint 10 olyan regionális járat halad át a városon, mely integrálódik a helyi közlekedésbe, mely növeli a helyi tömegközlekedési kapacitásokat. A járatok viszonylatszámai, illetve a város közigazgatási határain belüli elérhető szakaszai a következők:

- **4800**: Békéscsaba autóbusz-állomás - Békéscsaba, Tevan utca, autóbusz-forduló;
- **4820, 4821**: Békéscsaba, autóbusz-állomás – Gerla, községháza;
- **4825**: Békéscsaba, autóbusz-állomás – Veszely Csárda;
- **4830, 4833**: Békéscsaba, autóbusz-állomás – Kenderföldek;
- **4839, 4840**: Békéscsaba, Szeberényi tér – Békéscsaba, LINAMAR;
- **4819, 4820, 4838**: Békéscsaba, autóbusz-állomás – Békéscsaba, Csaba Metál Zrt.;
- **4828, 4830, 4833, 4839, 4840**: Békéscsaba, autóbusz-állomás – Iskolacentrum.

A közösségi közlekedés területileg erős lefedettséget biztosít. Kapcsolatot teremt a környező települések, a távolabbi városrészek, a nagyobb lakótelepek közt, így az itt lakók a város és a város környékének legtöbb részéről el tudják érni a belvárost, a fontosabb intézményeket, de a tömegközlekedés segítségével el tudnak jutni a város külterületein található ipari parkokig, bevásárló központokig, lakótelepekig, kertvárosokig és szabadidős területekig. A jelenlegi menetrend szerint a helyi közlekedést szolgáló 15 viszonylatból 7 hétvégén is közlekedik, 7 csak tanítási napokon, és egy esetében beszélhetünk arról, hogy tanítási és tanszüneti napokon igen, de hétvégén vagy ünnepnapokon nem szolgáltat. Egyedül a 74A viszonylat esetében mondható el, hogy hétvégén

[186] Adatforrás: https://www.volanbusz.hu/hu/menetrendek/helyi-jaratok/bekescsaba

valamivel sűrűbben jár, mint hétköznapokon. A többi járat menetszámai vagy nem változnak, vagy értelemszerűen csökkennek a hétvégi napok során.

A járatok jelentős részének viszonylag ritka a követési ideje. Egy részükre jellemző, hogy indulásaik döntő többsége a hajnali, kora reggeli, reggeli, és délelőtti órákra tehető (4-5 órától 10-11 óráig), majd a munkaidő végéhez köthető (16-18 óra közötti) periódusban járnak ismételten sűrűbben, ezen időpont után pedig nem közlekednek. A járatok kisebb hányadára jellemző, hogy lefedve a napszakokat, lényegében egész nap járnak, átlagosan nagyjából óránkénti indulással. Ilyen az 5-ös busz, a 8-as viszonylatcsalád, a 20-as busz, valamint a 74-es buszok, kiemelten a 74A-jelzésű busz. Békéscsabán nem jár éjszakai autóbusz.[187] A buszokon a kerékpárszállítás nem megoldott. [188]

Helyi vagy a helyi igényeket is kiszolgáló helyközi járatokkal minden irányba el lehet jutni akár hétvégén is. A város déli részének (Kerek, Makkoshát) feltártsága kedvezőtlenebb tömegközlekedési szempontból, ami a városrészre jellemzőbb ritkásabb (főleg tanyasi) településszerkezet következménye, de más kertvárosi részeken sem példa nélküli a jelentősebb rágyaloglási igény. Ezeken a területeken a lakosságnak/szolgáltatást igénybe vevőknek kell alkalmazkodniuk a menetrendekhez, ha nincs más alternatívájuk. A buszvonalak sokszor küzdenek a kihasználatlansággal, és a város nagy területe, illetve úthálózata sem kedvez a közösségi közlekedés szervezésének. A menetrendek ugyanakkor jól tarthatók, igazán komoly közúti torlódások a reggeli és délutáni csúcsidőszakban sem jellemzők – összehasonlítva más, hasonló méretű hazai vármegyeszékhelyekkel.[189,190]

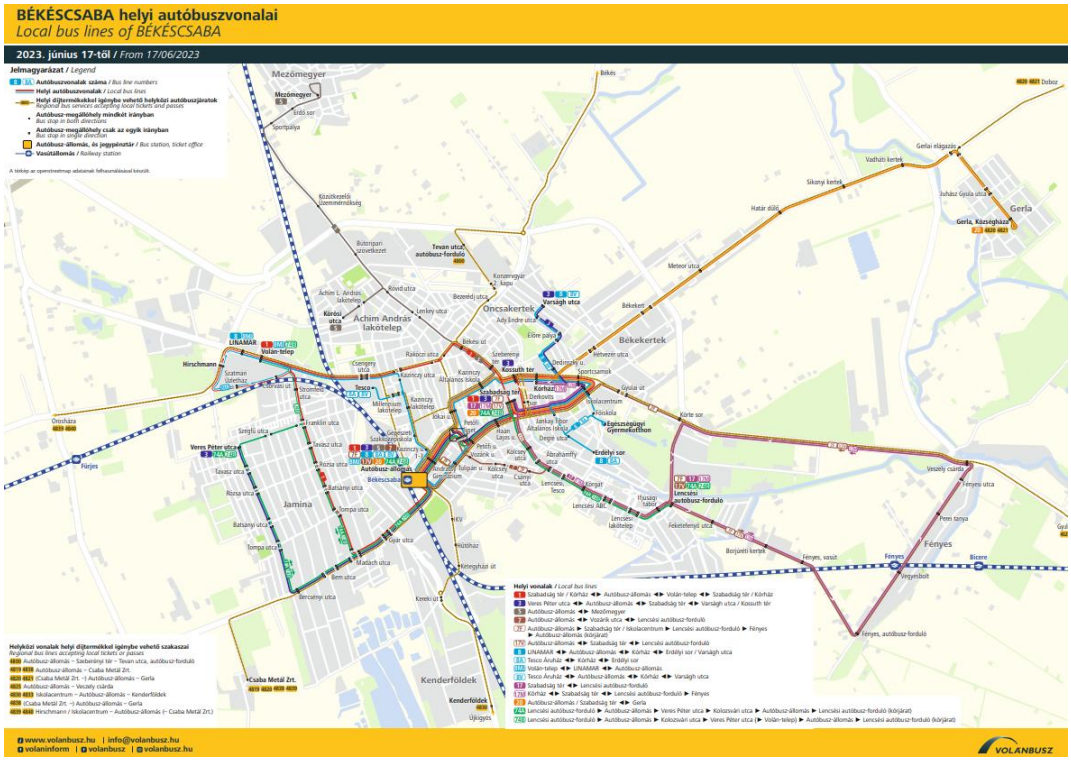

42. ábra: A békéscsabai közösségi közlekedés vonalhálózata, 2023. június 17-től
Forrás: MÁV honlap[191]

[187] Adatforrás: https://www.volanbusz.hu/files/public/helyi_menetrendek/bekescsaba/Bekescsaba_helyi_tkp.pdf
[188] Békéscsaba MJV Közlekedésfejlesztési Terve, 2010
[189] Békéscsaba MJV Közlekedésfejlesztési Terve, 2010
[190] Békéscsaba MJV Fenntartható Városfejlesztési Programok előkészítése, 2014
[191] Honlap: https://helyimenetrend.mavcsoport.hu/files/public/terkepek/Helyivonalak/Bekescsaba_utcaszintu_230617.pdf

Előnyösnek mondható, hogy az autóbuszok zöme vagy érinti vagy egyik végállomása a központi autóbusz-pályaudvar. Jegyeket a központi állomáson és mobilapplikációval is lehet vásárolni. A város 7 állomása rendelkezik digitális kijelzőkkel, és integrált utastájékoztatási- és forgalomirányítási rendszerrel, mely valós idejű információt szolgáltat az utasok részére, a járatokról és az esetleg forgalmi változásokról is. [192]

Kötöttpályás közlekedés

Békéscsaba négy – a 120-as, a 121-es, a 135-ös és a 128-as – vasútvonal csomópontja, ahogy azt a 2.1.1-es fejezet összefoglalta. A vasúti pályaudvar a város területi központjában van, a központi autóbusz-pályaudvar szomszédságában. Az intermodális csomópont a városi közösségi közlekedéssel tehát megfelelően megközelíthető, továbbá gyalogos aluljárók és peronliftek is biztosítják a vonat és helyközi buszállomás biztonságos elérését. A komplexum mellett taxiállomás, B+R/kerékpártárolók is találhatók. Az állomás épületét és közvetlen környezetét teljes körű felújítás után 2016-ban adták át. A fejlesztés alapvetően a vasúti és a kapcsolódó közúti hálózatra koncentrált, például új aluljárók és közúti híd építésével, míg a buszállomást érintetlenül hagyta a projekt. [193,194]

A várost területileg kettéosztja a Budapest - Szolnok - Lökösháza vasútvonal, mely számos városfejlesztési és közlekedésfejlesztési problémát vet fel. Az állomáson a meglévő fő funkciók: személypályaudvar, rendező pályaudvar, kereskedelmi telep, vontatási telep. Az utazási szokások felmérése alapján az ingázó és hivatásforgalom jelentős. Különösen jellemző az oktatási intézmények (közép és felsőoktatási intézmények) elérhetősége, mely erősíti a hétvégi csúcsidőszakot.[195]

Békéscsaba városon belüli villamoshálózattal nem rendelkezik, ugyanakkor Fürjes és Fényes városrészek vasúton is megközelíthetőek. Fürjes állomással hétköznap és hétvégén is 5 vonatpár nyújt összeköttetést a reggeli és a késő délutáni időszakban, míg későbbi órákban már nincs vonatközlekedés. Fényes felől a hajnali óráktól este 9 óra magasságáig átlagosan óránként van vasúti összeköttetés.

2.1.11.4 Kerékpáros és gyalogos közlekedés

Békéscsabán az autóbuszos helyi közösségi közlekedésen felül igen nagy szerepe van a városban a kerékpárutaknak. A kerékpárúthálózat 2017-re már majdnem az összes forgalmasabb főút mentén kiépítésre került a vármegyeszékhelyen 57,68 km hosszan, mintegy 3241 db kerékpártámasszal övezve[196]. Azóta is igen nagy léptékben zajlottak, illetve zajlanak a beruházások MVP és TOP forrásból egyaránt: a 2018-tól kezdődően megvalósult kerékpárforgalmi létesítmény-fejlesztések (új építés vagy korszerűsítés) teljes hossza meghaladja az 50 km-t. 2024 áprilisára a kerékpárúthálózat hossza elérte a 87,93 km-t, a kerékpártámaszok száma pedig megközelítőleg a 5630 darabot.[197] Mára tehát elmondható, hogy a város a határain belül és a környező települések irányába is jelentős mértékben kiépült kerékpáros infrastruktúrával rendelkezik; ebből adódóan a gyalogos és kerékpáros léptéke ugyan biztosított, de vannak még fejlesztési lehetőségek.

A stratégia készítésének időpontjában elérhető helyi kerékpáros úthálózat a 43. ábrán látható.

[192] https://www.beol.hu/kozelet-bekes/2014/08/konnyebb-tajekozodas-egyszerubb-menetrend
[193] http://epulettar.hu/cikk/bekescsaba-elkeszult-a-vasutallomas-felujitasa
[194] https://magyarepitok.hu/vasutfejlesztes/2021/09/ot-eve-ujult-meg-a-bekescsabai-vasutallomas
[195] Békéscsaba MJV Fenntartható Városfejlesztési Programok előkészítése, 2014
[196] Békéscsaba MJV Kerékpárforgalmi Hálózati Terve, 2017
[197] Békéscsaba MJV Kerékpárforgalmi Hálózati Terve Felülvizsgálata, 2024. április

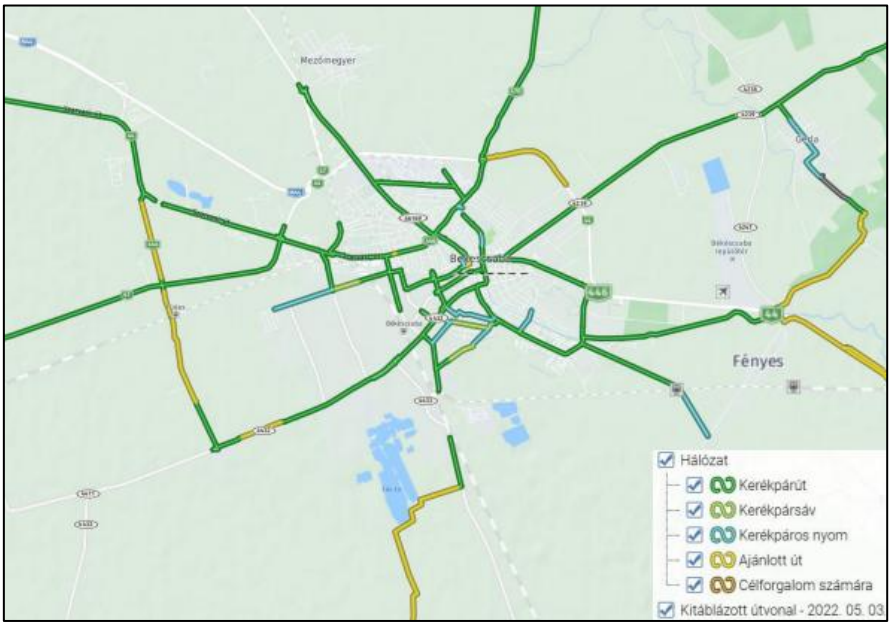

43. ábra: Békéscsaba kerékpárforgalmi létesítményei[198], forrás: Békéscsaba MJV Kerékpárforgalmi Hálózati Terve Felülvizsgálata, 2024. április

A 2024 áprilisában felülvizsgált kerékpárforgalmi hálózati tervben bemutatott felmérés szerint Békéscsabán a kerékpárosok részaránya 27%-ot tesz ki a közlekedési módokat figyelembe véve. Ez az arányszám hazai viszonylatban kiemelkedőnek tekinthető. A járásban 2024-ben összesen 23 balesetért voltak felelősek kerékpárosok, ebből minden esetben a vármegyeszékhelyen regisztrált kerékpáros okozta a balesetet.[199]

A kiépült kerékpárforgalmi hálózatnak és az előnyös domborzati viszonyoknak köszönhetően a vármegyeszékhely könnyen és gyorsan bejárható. A 44. ábrán látható, hogy a belváros közepén található Szent István térről indulva mekkora terület járható be 5 percen belül kerékpárral. Az elérhető, nagyjából 1,8 km sugarú területen belül rendkívül sok közigazgatási, oktatási, kulturális, egészségügyi és szabadidős szolgáltatás érhető el a lakófunkcióval (is) rendelkező épületek mellett. A meglévő kerékpárforgalmi hálózat egy része tehát fontos desztinációk mentén halad, gyors elérhetőséget tesz lehetővé, így sok esetben az egyéb közlekedési módok legfontosabb alternatívája. 15 perces menetidővel és átlagos kerékpárossebességgel számolva 5,7 km-re is eljuthatunk a városközponttól és elérhetjük a város lakott részének határait is kerékpárral.[200]

[198] A legfrissebb térkép sem mutatja folytonosnak a Szabadkígyós felé tartó kerékpárforgalmi létesítményt, azonban a valóságban ténylegesen biztosított a folytonosság.
[199] https://www.teir.hu/
[200] Adatforrás: https://map.bikecitizens.net/hu-bekescsaba#/!/1/0/46.68147,21.09745/*,5

44. ábra A békéscsabai belváros kerékpáros átjárhatósága 5 és 15 perc alatt
Forrás: Bikecitizens honlap[201]

Békéscsaba MJV Kerékpárforgalmi Hálózati Terve 2017-ben (és annak 2024. április felülvizsgálata – ez alapján kerültek frissítésre a számadatok) feltárta és összegezte a baleseti gócpontokat, és a meglévő hálózat műszaki jellemzőit és hiányosságait. Megállapította, hogy a meglévő kerékpárforgalmi létesítmények burkolat állapota összességében 3901 m hosszúságban nem megfelelő, illetve több helyen az utat övező korlátok magassága sem ideális, ezért ezen problémák esetében beavatkozást sürget.

A beavatkozásokon túl összesen 52 kilométer új kerékpárforgalmi létesítmény kialakítását javasolta Békéscsaba közigazgatási területén belül rövid-, közép-, illetve hosszútávon (mint a fentiekben kiderült, az elmúlt években a sürgős rekonstrukciók megvalósultak és a hálózat bővítése terén is jelentős előrelépés történt). A tanulmány szerint ezen új létesítményeknek célja kell legyen a hálózati folytonossági hiányosságok megszüntetése, el kell érni a forgalomvonzó és forgalomgeneráló létesítményeket, törekedni kell a baleseti gócok, balesetveszélyes szakaszok megszüntetésére, illetve az érvényes előírásoknak nem megfelelő szakaszok korszerűsítésére. További fontos feladatként tűzte ki a kerékpárparkolás, és a kerékpáros útirányjelző táblarendszer fejlesztését, illetve a kerékpárforgalmi létesítmények műszaki kialakításának egységesítését. A város domborzati és városszerkezeti adottságait alapvetően a további kerékpáros fejlesztésekhez megfelelőnek, a városkép szempontjából elérendőnek találta. [202]

Fontos kiemelni, hogy az utóbbi évek jelentős kerékpáros infrastruktúra-fejlesztései a közlekedési/hivatásforgalmi célú kerékpározás mellett a turisztikai és szabadidős célú kerékpározást is nagyban szolgálták.

A gyalogosok közekedési részaránya városi szinten magas (15%). Ehhez hozzájárul a város - különösen a belváros - szerkezete, a viszonylag kis távolságok (maximum 15-20 perces gyaloglási idők) és a közösségi közlekedési hálózat tulajdonságai (rágyaloglás). A városban a szilárd burkolatú járdák hossza 351 km. A járdaszegélyek, az átkelőhelyek jelentős részében akadálymentesítettek, a vakok közlekedését segítő burkolati elemek (látókő) és jelzőlámpás megoldások azonban még nem terjedtek el - bár a folyamatban lévő fejlesztéseknél már mindenhol szerepelnek.

[201] Honlap: https://map.bikecitizens.net/hu-bekescsaba#/!/1/0/-,-/*,5
[202] Békéscsaba MJV Kerékpárforgalmi Hálózati Terve, 2017

Általában a járdák műszaki állapota – a frissen felújítottakon kívül – leromlott, ami megnehezíti pl. a babakocsival való közlekedést. A tömegközlekedési megállóhelyek és az azok megközelítésére szolgáló járdák, járdakapcsolatok is rekonstrukcióra szorulnak. 2021-ben a kormány által biztosított 2,3 milliárd forint vissza nem térítendő forrásból több ütemű járdahálózat-fejlesztési program indult el Békéscsabán. A 2022. év végére elkészült 154 járda vagy járdaszakasz felújítása – közel 70 ezer négyzetméternyi felületen – valósult meg Békéscsabán.[203] A 2024-es baleseti statisztikák szerint a járásban összesen hét esetben történt gyalogos balesetet, ebből öt alkalommal Békéscsabán.

2.1.11.5 Parkolás

Ma Magyarország minden nagyobb városában, különösen azok belvárosi övezeteiben jelentős problémát vet fel a parkolási igények kielégítése. Amellett, hogy a helyi lakosság is egyre nagyobb arányban használ személygépkocsit, a vonzásközpontokba érkező vidéki lakosság is mobilabbá vált, nagyobb számban érkeznek személygépkocsival a városokba. A 2009 őszén elvégzett békéscsabai forgalomfelvételből kiderült, hogy a helyi hivatásforgalom (munkahelyek elérése) egyik sajátossága a belvárost érintő utazások esetében, hogy – elsősorban a 2 vagy több személygépkocsit birtokló családokban – a szülők reggel munkába menet elviszik gyermekeiket az oktatási intézményekbe. Ez a sajátosság az oktatási intézmények környékén – elsősorban a belvárosban – jelentős többletforgalmat generál, és kihat a parkolási szokásokra is.

Békéscsaba belvárosában korábban a legnagyobb közlekedési problémát a közterületi parkolási rendszer túlterheltsége okozta. A problémák elsősorban a jelentős forgalmú városközpont környéki intézmények mellett jelentkeztek. A két felépült belvárosi parkolóház, majd a belváros közterületeinek átépítésével átrendeződött a belváros parkolási leterheltsége is, továbbá a Szent István téri forgalom és parkolás megszüntetésével is jelentősen megváltozott mind a városi forgalom, mind a parkolási rendszer. A parkolóházak kihasználtsága az elmúlt években fokozatosan javult, emellett további kapacitásbővítést eredményez a 2022 év elején a Modern Városok Program keretében elkészült, 290 gépjármű befogadására alkalmas, földszint plusz két emelet magas parkolóház a városi piac mellett.

Békéscsaba belvárosában a parkolási gondok enyhítése érdekében a 33/2000 (IV. 24.) rendelettel fizető parkoló övezetek kerültek kijelölésre. Jelenleg mintegy 2000 db parkolóhely üzemel, melyhez 51 db parkolójegy-automata társul.[204] Az automatáknál a fizetés készpénzzel, mobiltelefonnal és előre feltöltött kártyákkal lehetséges.[205] A közterületi fizető parkolók üzemeltetését az önkormányzat tulajdonában álló Békéscsaba Vagyonkezelő Zrt. végzi. A jelenleg érvényes parkolási szabályzat és az övezetek a 45. ábrán láthatók.

[203] https://behir.hu/itt-tart-a-jardafelujitas-bekescsaban
[204] Békéscsaba MJV Fenntartható Városfejlesztési Programok előkészítése, 2014
[205] http://www.vagyonkezelozrt.hu/site/category/parkolas/

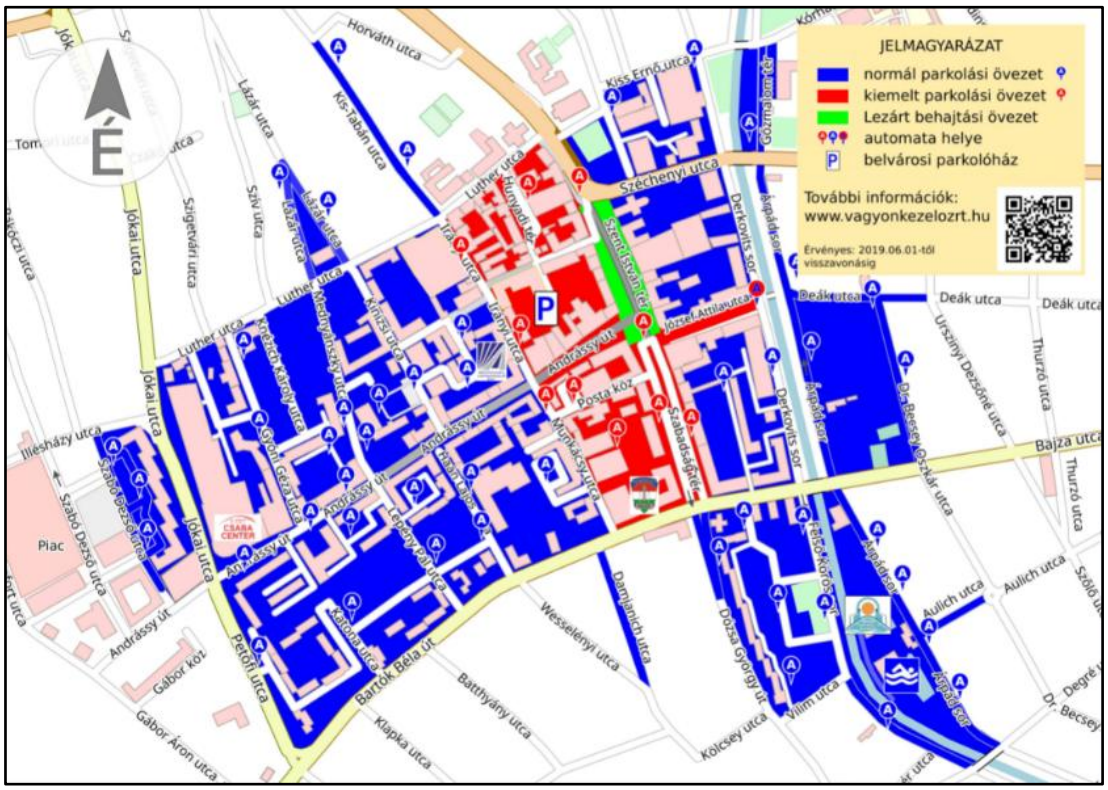

45. ábra: Békéscsabai fizetős parkolási övezetek
Forrás: Békéscsabai Vagyonkezelő Zrt. honlapja

2.1.12 Közművesítés[206]

2.1.12.1 Víziközművek[207]

Vízgazdálkodás és vízellátás

A járás felszíni vízkészleteinek alakulása szempontjából a Körösöknek van meghatározó szerepük. *A Körösök vízgyűjtő területe 27 537 km^2, melynek 53 %-a Románia területén van. A romániai beavatkozások (tározó-építések, vízerő hasznosítás, folyó- és patakszabályozás) alapvetően megváltoztatták a korábbi természetes — az elmúlt században végrehajtott szabályozások idején kialakult — lefolyási viszonyokat. Az árvízszintek természetszerűleg az árterek beszűkülésével és a vízgyűjtőn történt változások, a burkoltsági arányok változásának eredményeként emelkedtek, míg a nyári időszakban lefolyt vizek, vízkészletek csökkenő tendenciát mutatnak.*

A Körösök természetes vízkészletei már hosszabb ideje nem voltak elegendők a jelentkező döntően mezőgazdasági célú vízigények kielégítésére, ezért épültek már korábban is duzzasztóművek a Körösökön. A Körös-völgy vízpótlását is szolgálja az 1954-ben üzembe lépett Tiszalöki Vízlépcső, illetve az 1973-tól működő Kiskörei Vízlépcső. A Tiszalöki Vízlépcsőről maximálisan mintegy 28 m^3/s, a Kiskörei Vízlépcsőről pedig 15,7 m^3/s vízátadási kapacitás kialakítása történt a Körös-völgybe.

A térség felszín alatti vízkészlete teljes egészében a laza, törmelékes, rétegezett képződményekben található, amelyek a medencealjzatot képező, mélybe süllyedt alaphegységekre rakódtak le, igen nagy vastagságban. A vízzáró rétegek közötti porózus vízvezető rétegekben található a rétegvíz, amely kapcsolatba kerülhet a legfelső vízzáró réteg fölött elhelyezkedő talajvízzel.

A Berettyó-Körös süllyedéken a vízbeszerzési adottságok gyengék. A korlátozott után-pótlódás nem teszi lehetővé koncentrált vízkivételi helyek (nagy vízműtelepek) létesítését és az egy kúttal kivehető napi vízmennyiség alacsony. A Békéscsabai járás vízigényének kielégítése *elsősorban a vízminőségi problémák[208], másodsorban a gyenge vízbeszerzési adottságok miatt csak a helyi vízkészletek pótlásával oldható meg. A talajvízből való vízkivétel a sérülékenység miatt ivóvízellátásra nem használható.*

A járásban az Alföldvíz Zrt. biztosítja a vízi-közmű szolgáltatást. *A vízellátás az elmúlt évtizedekben megvalósított fejlesztések eredményeként teljes körűnek nevezhető. Valamennyi településen kiépítésre került a vezetékes ivóvízellátás. többnyire már nem a bekötöttség növelése, a "mennyiségi ellátás" megoldása a legfontosabb. A "minőség" biztosítása kerül előtérbe a vízellátás-fejlesztési feladatok körében.*

A felszínközeli ivóvíztároló rétegek gyakran egészségtelenek, pl. a víz arzénnal való szennyezettsége miatt. A békéscsabai térség északi részén az ivóvízbeszerzés védelme érdekében fontos a belső

[206] Módszertani Kézikönyv számozása szerint: 1.16. fejezet
[207] Forrás: BMTrT, Városfejlesztési Koncepciót Megalapozó Vizsgálat, 2014.
[208] *Jellemzően egyes vizeknél magas a vas-, mangántartalom, a másoknál az ammónia, a nitrát és nitrit tartalom. A talajvízminőségére vonatkozóan egyes részeken uralkodóan nátrium-szulfátos, nátrium- és kálciumhidrogénkarbonátos, helyenként nátrium-magnézium-kloridos. Általában az összes* talajvíz *sótartalma magas, 3.000-10.000 mg/l, ezért emberi fogyasztásra még nem szennyezett állapotban sem alkalmas. Ugyanakkor sok helyen magas a nitráttartalom is. A magas nitrát- és nitrittartalom a megyében csak a talajvizekben fordul elő, a rétegvizekben ez ideig nem jelentett problémát. A rétegvizek minőségét vizsgálva a megye területének nagy részén magas vas-mangán és metántartalomra kell számítani, ami a vízkezelés nagyarányú szükségességét is jelzi. Ez az arány a gázmentesítés megvalósításával tovább nő, mert levegőztetés során az ivóvízben még megengedett mennyiségű vas és mangán egy része is kicsapódik. A Dél-Alföldi rétegvizek további problémája, hogy a megadott határérték (0,01 mg/l) kétszeresénél több arzént tartalmaz a megye középső és északi részén lévő rétegvíz. Ezzel ez a vízkészlet arzénmentesítési technológia alkalmazásával használható fel közüzemi ivó-vízellátás céljára.*

védőterületek kialakítása a vízkivételi helyek közvetlen környezetében. A Vízminőség-védelmi terület övezete a 14. ábrán volt látható a 2.1.3. alfejezetben.

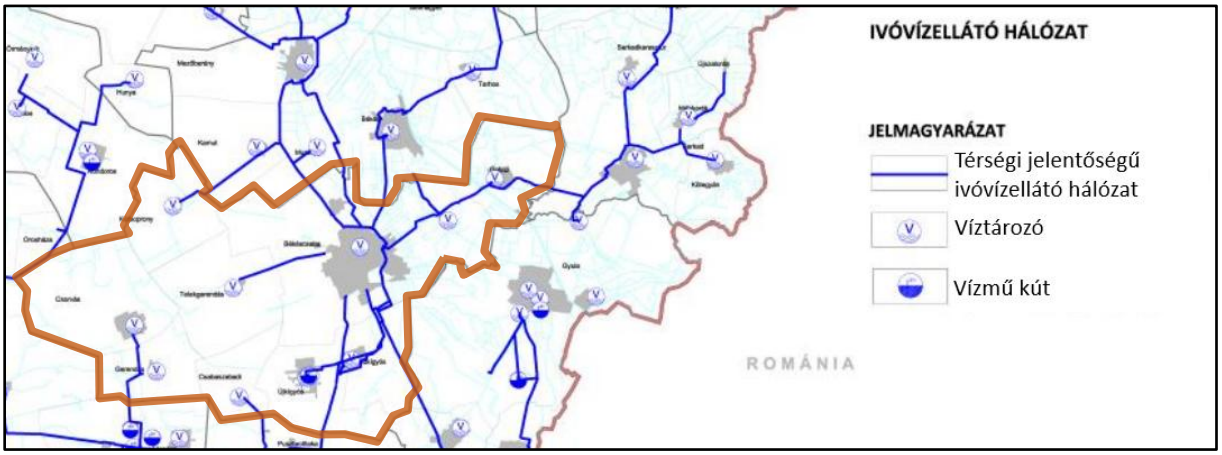

46. ábra: A Békéscsabai járás vízhálózata (a járás határa narancssárga színnel jelölve)
Forrás: BMTrT

A járáson belül egyedül Újkígyóson működik vízműkút, míg ezzel szemben víztározó – Újkígyós kivételével – minden településen működik, ahogy az a 46. ábrán is látható. A járás ivóvízhálózata közvetve vagy közvetlenül minden szomszédos járással kapcsolatban van, bár egyes térségbeli települések (pl. Gyula) ivóvízhálózata nem csatlakozik a hálózathoz. A járáson belül Csorvás, Gerendás és Csabaszabadi ivóvízhálózata nincs közvetlen kapcsolatban a békéscsabai hálózattal.

2024-ben a járásban a vízhálózat hossza 583,8 km, mely 37 194 lakást lát el ivóvízzel. A békéscsabai vízhálózat hossza ebből 374 km, míg a békéscsabai vízhálózatra kapcsolt lakások száma 28 270. A járásban a legfrissebb adatok szerint 3,7 millió m^3 (Békéscsabán 2,922 millió m^3) ivóvizet szolgáltatott éves szinten az ivóvízszolgáltató. Ez napi szinten átlagosan 10 086 m^3 ivóvízfogyasztást jelent a hálózati veszteségekkel együtt. A háztartások a szolgáltatott vízmennyiségből 2,999 millió m^3-rel (Békéscsabán 2,28 millió m^3) részesedtek. 2014 óta minden szegmensben növekedés látható: a vízhálózat hossza, a rendszerhez kapcsolódó háztartások száma és a szolgáltatott vízmennyiségek egyaránt növekedtek a járásban, bár minden esetben 10% alatti bővülés történt. Békéscsabán jelenleg 94,1%-os a rendszerbe bekapcsolt lakások aránya, a szatellittelepüléseken 66,4% és 99,5% között alakul a 49. táblázat szerint. Kétsoprony, Csabaszabadi és Gerendás van a legkedvezőtlenebb helyzetben. [209]

Békéscsaba	Csabaszabadi	Csorvás	Doboz	Gerendás	Kétsoprony	Szabadkígyós	Telekgerendás	Újkígyós
94,1%	72,8%	96,1%	99,5%	75,7%	66,4%	98,8%	90%	97,6%

49. táblázat: Az ivóvízhálózatba kapcsolt lakások aránya az egyes településeken
Adatforrás: KSH, 2024

Mezőgazdasági vízhasznosítás

A járás területén *a mezőgazdasági vízhasznosításnak jelentős hagyományai vannak. A vármegye öntözhető területei zömmel a Körösök mentén, illetve a Körösök vízkészletére alapozva helyezkednek el. A tartósabb aszályos időjárás esetén jelentős öntözés-fejlesztési igények jelentkeznek. A közelmúlt aszályos időszakában nagy számban létesültek a Lineár öntözőtelepek, de ezzel párhuzamosan az utóbbi évek során jelentős visszaesés tapasztalható, – a földtulajdon beállt változások következtében*

[209] Adatforrás: KSH, 2019.

– korábban korszerű öntözőtelepek felszámolásra kerültek, a kis területen gazdálkodó mezőgazdasági termelők nem használták ki a meglévő lehetőségeket.

Ipari- és tűzoltóvíz

Ipari víz felhasználó üzemek a gépipar, építőipar (tégla- és cserépgyártás), nyomdaipar, feldolgozóipar, élelmiszeripar, vegytisztítás, textilipar, energiaipar ágazatokban működnek. Az üzemek a közüzemi vezetékes ivóvizet használják ipari vízként. A termelésben a vezetékes vízhálózatot a termelési folyamatban vagy segédanyagként használják az üzemek. A lakossági tűzoltó víz a közüzemi ivóvíz vezetékről, tűzcsapokról biztosítható. Ipari üzemek esetében vagy közművel ellátatlan területeken kútból vagy tűzivíz tárolóból oldják meg.[210]

Hévíz hasznosítás

Békés vármegye szinte teljes területe potenciálisan alkalmas hévíz feltárásra, ezen belül is döntően a 80°C-nál magasabb rétegvíz nagybani kitermelésére. A 47. ábrán látható, hogy Békéscsabán, Csorváson és Csabaszabadin is található hévízkataszteri számmal rendelkező kút. Ráadásul a békéscsabaiak közül kettő 90 és 120 °C kifolyóvíz hőmérséklettel rendelkezik. A hévízfeltárás és termelés alakulására a vármegyében jellemző volt, hogy a korábbi kezdeti fúrások után főleg a szénhidrogén-kutatások során növekedett a kutak száma, de az ivóvíz beszerzési és balneológiai célú fúrások is több helyen tártak fel hévizet.

Település	Helynév	Építés éve	H (m)	T (°C)
Békéscsaba	Fürdő I.	1959	2001	76
Békéscsaba	Bécs-2.	1969	2751	98
Békéscsaba	Fürdő II.	1978	800	42
Békéscsaba	Üdítőitalgyár	1977	810	41
Békéscsaba	Baromfifeldolgozó	1962	464	30
Békéscsaba	Május 1. Mg. Tsz.	1982	3558	96
Csorvás	Szabadság tér	1898	387	32
Csorvás	Fürdő	1959	533	31
Újkígyós	Tisztasági fürdő	1961	600	32

50. táblázat: A Békéscsabai járás vármegyei hévízkataszteri számmal rendelkező kútjainak adatai
Adatforrás: Magyarország Geotermikus felmérése (2016)

[210] Forrás: Városfejlesztési Koncepciót Megalapozó Vizsgálat, 2014.

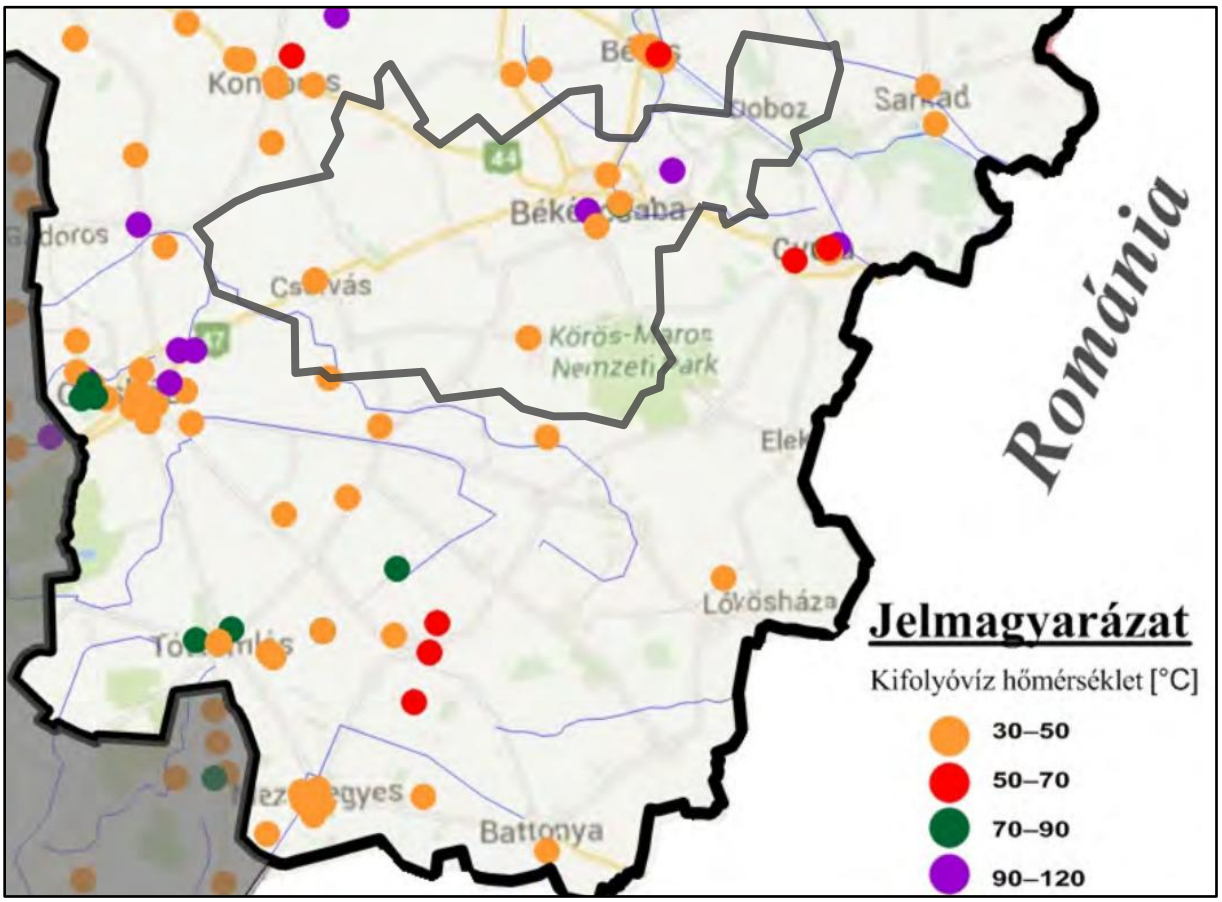

47. ábra: A Békéscsabai járás hévízkataszteri számmal rendelkező kútjainak eloszlása kifolyóvíz hőmérséklet alapján
Forrás: Magyarország geotermikus felmérése (2016; sötétszürke vonal határolja körül a Békéscsabai járást)

A hévízkutak kezdetben nagyrészt szabad kifolyással működtek, az intenzív termelés miatt bekövetkezett nyomáscsökkenések a túlnyomást azonban sok helyen megszüntették és a szabad kifolyásos termelésről a szivattyúzásra kellett áttérni.[211] *A nyomáscsökkenés megelőzhető, illetve megszüntethető, ha a kitermelt hévizeket hasznosításuk után visszatáplálják. A hévíz visszatáplálás lehetősége nem csak ezért merült fel, hanem a használt hévizek elhelyezésének gondjai miatt is. A nagy sótartalmú és esetenként a nem eléggé lehűlt hévizek felszíni befogadókba történő bevezetése a vízminőségre, illetve az élővilágra gyakorolt káros hatás miatt általában nem engedhető meg. A nagy vízhozamú folyók mentén ez kisebb probléma, kisebb vízfolyások, öntözővíz-csatornák esetében azonban csak nehezen oldható meg. A hévizek felhasználásában Békés megye a megfúrt kutak hozamai alapján is elmarad a lehetőségektől* egyelőre.[212]

Békéscsaba lehetőségeit felismerve geotermikus fűtési rendszert alakít ki. A város geotermikus rendszere 1 kitermelő (2450 m-es mélységű) és 2 visszasajtoló kút létesítésével valósul meg. A fogyasztói kör egyelőre kizárólag önkormányzati tulajdonú létesítményeket fed le, melyekben a távhő fogadásához fogyasztói hőközpontok kialakítása szükséges. Az érintett épületekben a meglévő gázkazánok szükség esetén biztosítják a szükséges ráfűtést a téli csúcsidőszakban.

[211] A hévízkutak szivattyús termeltetése azonban 90 °C felett már nehézséggel jár, mert a búvárszivattyúk ilyen hőmérsékletet már nehezen viselnek el.
[212] Forrás: BMTrT

Szennyvízkezelés

A járásban 4 településen még nem épült ki csatornahálózat: Csabaszabadi, Gerendás, Kétsoprony, Telekgerendás. Ezzel szemben az 5 csatornázott járási település közül 4-en szennyvíztelep is működik: Békéscsabán, Csorváson, Dobozon, illetve Újkígyóson. Békéscsabán 129 362 LE (lakosegyenérték) kapacitással üzemel a vármegye legnagyobb szennyvíztisztító üzeme. Az újkígyósi 10 800 LE, a csorvási 5000 LE, a dobozi 4605 LE kapacitással rendelkezik.[213] A szennyvízhálózatok a lakások 82,6%-90%-át kötik be a rendszerbe az érintett településeken. Az Alföldvíz Zrt. végzi a vármegyeszékhelyen, Csorváson, Dobozon és Szabadkígyóson a szennyvíz gyűjtését és kezelését. Ezen felül a vármegyeszékhely közigazgatási területén és a Telekgerendáson keletkezett lakossági szennyvíz szippantását és elszállítását is elvégzi.

A járási szennyvízhálózat hossza 466,6 km, ebből a békéscsabaié 324,1 km. A hálózat 33 522 lakást ér el a járásban, ebből 26 813 található Békéscsabán. Az ivóvízhálózatos és szennyvízhálózatos adatokból jól látható, hogy a szatellittelepülések esetében még jelentős a közműolló: 3 672 lakás. Mindegyik járási településen – ahol kiépült a szennyvízhálózat – III. tisztítási fokozattal tisztítják a szennyvizet. A szennyvízhálózat éves szinten 3,4 millió m^3 szennyvizet kezel a járásban, melyből 2,9 millió m^3 a békéscsabai részesedés (2024. év). Mindezen felül 9 800 m^3 folyékony hulladékot szállítanak a szennyvíztelepekre.[214]

A járás területén több olyan 2000 LE alatti település található, ahol semmilyen közműves szennyvízelvezetés és tisztítás nincs kiépítve. *Jelenleg ezeken a településeken a szennyvízgyűjtés és más szennyvíz agglomeráció kommunális szennyvíztisztító telepére történő kihordás a jellemző. A KÖVIZIG-hez tartozó 2000 LE-nél kisebb települések egyikének belterületén sem alkalmaztak, építettek meg – a jelen időpontig – egyedi korszerű szennyvíztisztító kisberendezést. (Feltételezhetően a sok esetben jellemző magas talajvízszint, továbbá a fajlagosan igen magas beruházási és üzemeltetési költségek, valamint a szakszerű üzemeltetői háttér hiánya miatt.) A magyarországi 2000 LE alatti települések kommunális szennyvízelvezetésének és tisztításának végrehajtását nem írja elő jogszabály, pályázati forrás jelenleg nem áll rendelkezésre.* [215]

Csorvás esetében a szennyvíztisztító telep korszerűsítésére, fejlesztésére van szükség. A település önkormányzata elkészíttette a szennyvíztisztító telep szennyvízelvezetési agglomerációs átsorolásának tervdokumentációját, melyek elbírálása 2019. évben megtörtént. Az önkormányzat a fejlesztéshez szükséges forrást az Európai Kohéziós Alapból kívánja biztosítani. A kérelmet a Belügyminisztérium Közfoglalkoztatási és Vízügyi Helyettes Államtitkársága BM/15417-9/2019. iktatószámú levelében jóváhagyta.[216]

A járás legnagyobb szennyvízterhelése Békéscsabán keletkezik. Az Élővíz-csatornára jelentős hatással van a szennyvízbevezetés (48. ábra), melyet élelmiszeripari és energiaipari egységek, illetve (termál)fürdők is terhelnek. Mindezen felül a biológiai tisztítási technológiával rendelkező kommunális szennyvíztisztító is az Élővíz-csatornába engedi ki a kezelt szennyvizet (49. ábra).

[213] Adatforrás: Körös-vidéki Vízügyi Igazgatóság (2020.)
[214] Adatforrás: KSH, 2019.
[215] Forrás: Körös-vidéki Vízügyi Igazgatóság
[216] Forrás: Körös-vidéki Vízügyi Igazgatóság

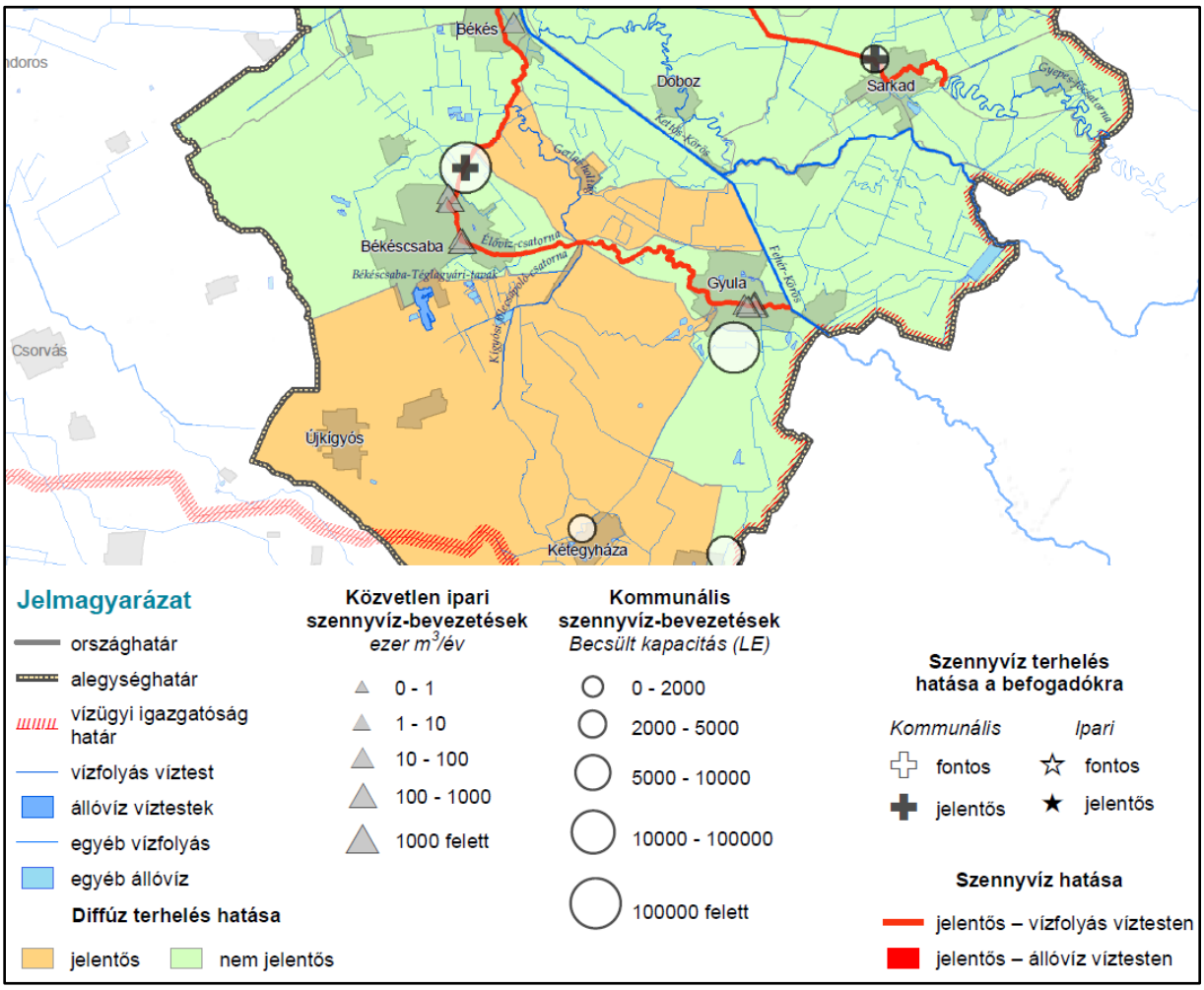

48. ábra: A szennyvízterhelés jellemzői a Kettős-Körös mentén
Forrás: Körös-vidéki Vízügyi Igazgatóság (2016.)

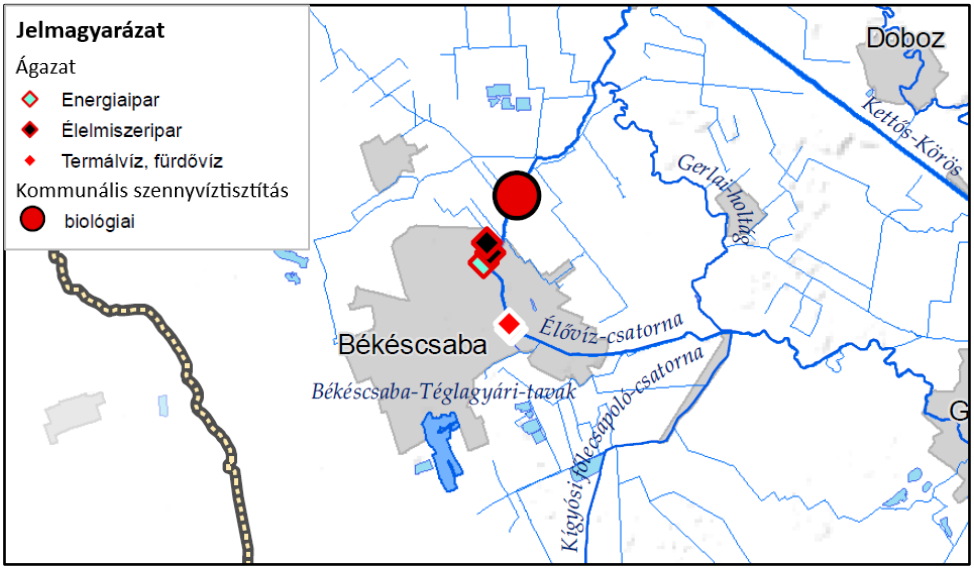

49. ábra: A békéscsabai szennyvizek forrásai és a kommunális szennyvíztisztítás technológiája
Forrás: Körös-vidéki Vízügyi Igazgatóság (2016)

Csapadékvíz elvezetés, felszíni vízrendezés[217]

A megye geomorfológiai adottságainak köszönhetően tartósan számolni kell a magas belvízgyakorisággal, azonban az elöntések időtartamát és kiterjedését, a keletkező károkat jelentősen csökkenteni lehet. Békéscsaba és a járás több települése a belvíz-veszélyesség szempontjából az érzékeny települések közé sorolható (2.1.3 alfejezetben látható 16. ábra), amit topográfiai helyzetük, belvízi időszakban magas talajvízszintjük és esetenként a befogadási nehézségek igazolnak. *Békéscsaba valamennyi öblözetének (közvetlenül vagy közvetve) az Élővíz-csatorna a befogadója.*

Békéscsaba csapadékvíz elvezető rendszere az önkormányzat tulajdonában és a Polgármesteri Hivatal kezelésében van. A fő befogadó XVIII. század végén létesített Élővíz-csatorna. A belterületi csapadékvíz elvezetésének főgyűjtő rendszerére jellemző, hogy a kertvárosias beépítettségű területeken jellemzően nyílt árokrendszer szállítja a felszíni vizeket, melyek hossza mintegy 150 km. A belvárosi és lakótelepi részeken zárt csapadékvíz csatorna szállítja a felszíni vizeket, melyek hossza mintegy 107 km. A síkvidéki vízelvezető rendszer jellemző részei a csapadékvíz átemelők. A 12 nagyobb vízgyűjtő területű átemelő telep mellett, 10 kisebb átemelő szállítja a mélyen fekvő ún. tömbbelsők vizét. A nyílt árkok fenntartása rendeleti szabályozás alapján a lakosság feladata. A nagyobb szelvényű árkok fenntartási munkái vállalkozó bevonásával kerülnek elvégzésre. A zárt rendszer karbantartását szintén külső vállalkozó végzi szippantásos módszerrel, illetve az átemelőket szintén egy vállalkozás üzemelteti.

2018-2019-ben a TOP-6.3.3- 16-BC1- 2017-00001 azonosítószámú, Békéscsaba csapadék és belvízhálózat fejlesztése című projekt keretében megtörtént a Keleti kertek (Szöcske utca, Bogár utca, Rózsakertutca, Buzogány utca, Tücsök utca) és Kastélyszőlők (Gulyás utca) területek csapadékvíz károk elleni védelméhez szükséges csapadékvíz-elvezető infrastruktúra létrehozása, ezzel a lakossági és önkormányzati vagyon védelme. További beruházásként a Bethlen utcán a Bethlen utcai nyílt csapadékelvezető árok átalakítása is lezajlott biztonságosabb, zárt rendszerű csapadékcsatornává. A fejlesztés során mindösszesen 591,0 méter nyílt csapadékelvezető árok zárt csatornává történő átépítése, 2014,6 méter nyílt csatorna felújítása, valamint 3017,5 méter új nyílt és 580,8 méter új zárt csapadékvíz-elvezető csatorna építése valósult meg.

A város topográfiai helyzetét jellemezve ki kell emelni, hogy nagyrészt a mai vasúti fővonaltól keletre eső terület a Körösök árterén helyezkedik el. Az árvíztől veszélyeztetett keleti városrész (Kisrét, Nagyrét, Alsónyomás stb.) városrész tengerszint feletti magassága 84-86 mBf-i szinttel jellemezhető. A folyók kiáradásaitól elsősorban a Fehér- és a Kettős-Körös bal oldali védőtöltése, illetve a körgát védi meg.

A természet alakította vízterek legtöbb helyen beépítésre kerültek, csak néhány helyen találhatók meg az eredeti medrek. Ugyanakkor föld- és építőanyag kitermelés miatt nagy felületű bányagödrök jöttek létre a város több külterületi pontján. A Gyulát, Békéscsabát és Békést összekapcsoló Élővíz-csatornának esztétikai, városképi, tájszerkezeti jelentősége van, melyek befolyásolják Békéscsaba városának mindennapi életét. Az Élővíz-csatorna vízminősége a kommunális és ipari szennyvízterhelés mértékétől függően alakul (48. és 49. ábra).

<u>Élővíz-csatorna</u>

Az Élővíz-csatorna vízminőségi és vízszállítási paraméterek tekintetében jelentős problémákat vet fel. Vizének minősége a Békéscsaba előtti szelvényében közepes mértékű szennyezettségnek megfelelő. Az

[217] Az alfejezet forrása: Városfejlesztési Koncepciót Megalapozó Vizsgálat, 2014.

oxigén- és a tápanyagháztartás-jellemzők mutatócsoportja tekintetében az osztályba sorolás IV. kategóriának megfelelő. Időnként erőteljes biológiai produkciók lefolyása érzékelhető. A torkolati szelvényben a víz minősége már lényeges mértékben kedvezőtlenebb. A víz mikrobiológiai szempontból szennyezettnek minősül (IV. osztály), az oxigén- és tápanyagháztartás mutatóit pedig V. osztályba sorolják.

Kisvízi időszakban a csatorna vízpótlásának hiányai, valamint vízbetáplálási műszaki zavarok, illetve belvízüzem miatt ökológiai és városképi hátrányok keletkeznek. Békéscsabán, elsősorban a két körgáti anyagárok felől érkező szennyezések a meghatározóak, a déli anyagárokban és környezetében (Nádas lecsapoló-csatorna) felhalmozódott szennyezések következtében a talajvizet és a felszíni vizet másodlagos szennyezések érik.

Mesterséges víztestek

A föld- és építőiparanyag-szerzés céljából létrejött nagy felületű bányagödrök és anyagárkok a spontán, majd az intézményes szilárdhulladék-elhelyezés és - közvetve - a talajon keresztül érkező szennyvizek befogadójává váltak, a degradáció következtében „tájsebekké" alakultak, majd egy részük feltöltéssel meg is szűnt. Az anyaggödrök értékeinek védelme az elmúlt évtizedben nőtt, javult a működtetésükkel, védelmükkel kapcsolatos közfelfogás és növekedett a jóléti hasznosítással kapcsolatos igény is.

2.1.12.2 Energia

Energiagazdálkodás és energiaellátás (közvilágítás, gázellátás, távhőellátás és más ellátórendszerek)

Elektromos energia szolgáltatás

A vármegyében országos jelentőségű 50 MW feletti erőmű nem üzemel, a Békéscsabai járásban 5 MW-os teljesítményt elérő erőmű sem működik. Az elektromos áram jelentős része a 400 kV-os[218] átviteli hálózaton érkezik a vármegyébe és közvetetten a járási fogyasztókhoz. A vármegye egyetlen országos alaphálózati rendszerhez tartozó táppontja a Békéscsaba-OVIT 400/132 kV-os alállomás. A vármegye villamosenergia ellátásának gerince a 132 kV-os főelosztóhálózat. A meglévő átvitelt befolyásoló 132 kV-os főelosztó vezetékek közül kettő[219] található Békéscsabán. A meglévő térségi ellátást biztosító 132 kV-os főelosztó vezetékek közül négy[220] kapcsolja össze és érinti a járás területét. A hálózatot a MAVIR Zrt. üzemelteti. A járás fogyasztóinak villamosenergia-ellátását az MVM Démász Áramhálózati Kft. biztosítja.[221]

[218] (Szolnok) – (Mezőtúr) – Békéscsaba, Békéscsaba –Elek – (Románia)
[219] Békéscsaba OVIT – Békéscsaba I., Békéscsaba OVIT – Békéscsaba II.
[220] Szeghalom – Békés – Békéscsaba, (Mezőtúr) – Szarvas – Békéscsaba, Békéscsaba – Orosháza I. – Orosháza II. – Szentes, Békéscsaba – Békéscsaba Kelet – Gyula
[221] Adatforrás: BMTrT

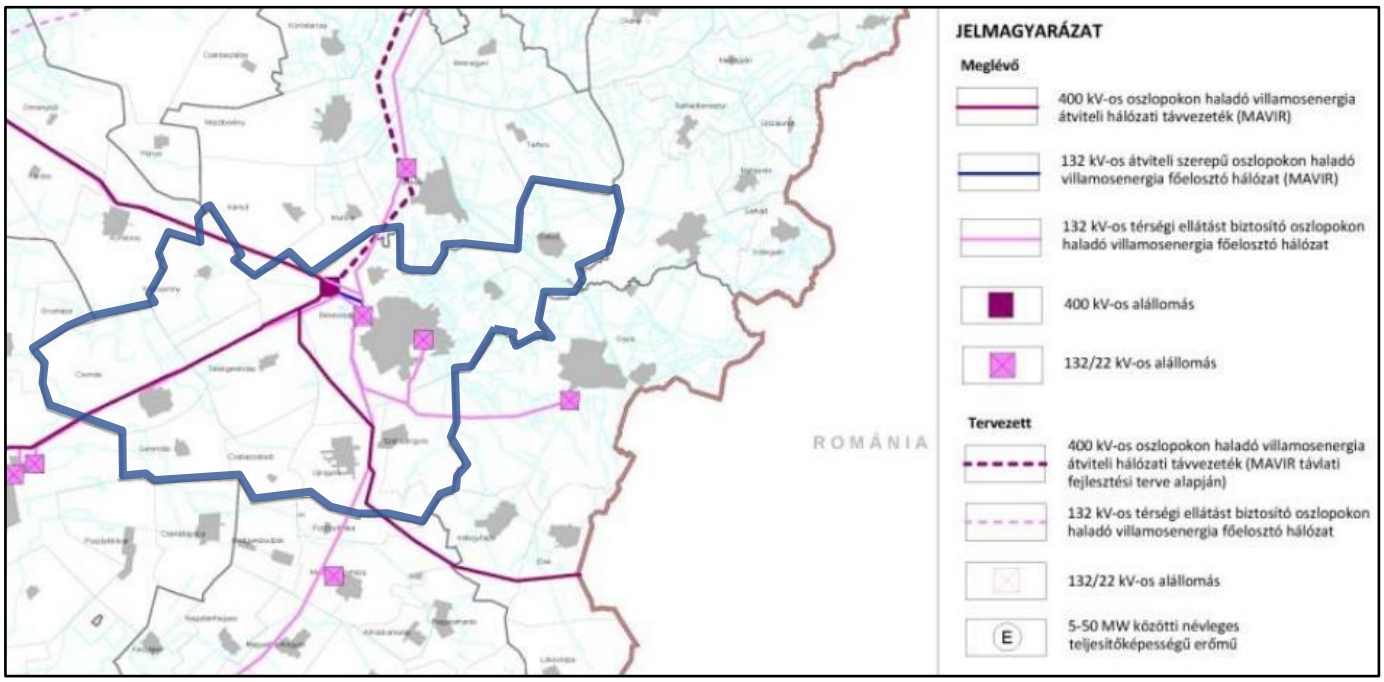

50. ábra: A Békéscsabai járás villamosenergia ellátó hálózata
(Forrás: BMTrT; kék vonal határolja körül a Békéscsabai járást)

A járás valamennyi településén biztosított a közszolgáltatott villamosenergia ellátás, ez az egyedi fogyasztók szintjén is megközelíti a 100%-ot. Csabaszabadin a legalacsonyabb (90-95% közti) a lakások közhálózati csatlakozása, de Békéscsaba, Csorvás, Gerendás és Szabadkígyós esetében sem éri el a 100%-ot.[222]

A város az MVP keretében egy smart grid projekt első ütemét is végrehajtotta az elmúlt években. A telepített napelemes kiserőmű, a villamosenergia-tároló, illetve a helyi okoshálózati rendszer és a vezérlőrendszer kialakítása a megújuló energiák elektromos energia szolgáltatásba történő becsatornázását segíti. Békéscsaba komplex energetikai programjának részletesebb bemutatása az önkormányzat energiagazdálkodásáról szóló 2.1.8.7. alfejezetben olvasható.

Gázszolgáltatás

A vármegye gázellátását az egységes országos földgáz szállítóhálózati rendszerhez tartozó, vármegye területén áthaladó vezetékekről biztosítják. A szénhidrogén szállító hálózatokat a FGSZ Földgázszállító Zrt. üzemelteti. A járás területén több földgázszállító távvezeték is végighúzódik, ahogy az az 51. ábrán is látható. Földgázszállító és földgázelosztó vezetékek egyaránt megtalálhatók a járásban. A Békéscsabai járás valamennyi települése rendelkezik már vezetékes gázellátással. Az ábrán nyíllal kiegészített bordó négyzetek jelölik – többek közt – a településeket érintő szakaszoló és gázátadó állomásokat.[223]

[222] Adatforrás: BMTrT
[223] A járás területét a Muronyi gázátadó, a Gerendás szakaszoló és gázátadó, az Újkígyós szakaszoló és gázátadó, a Telekgerendás gázátadó, illetve a Békéscsaba szakaszoló és gázátadó állomások érintik.

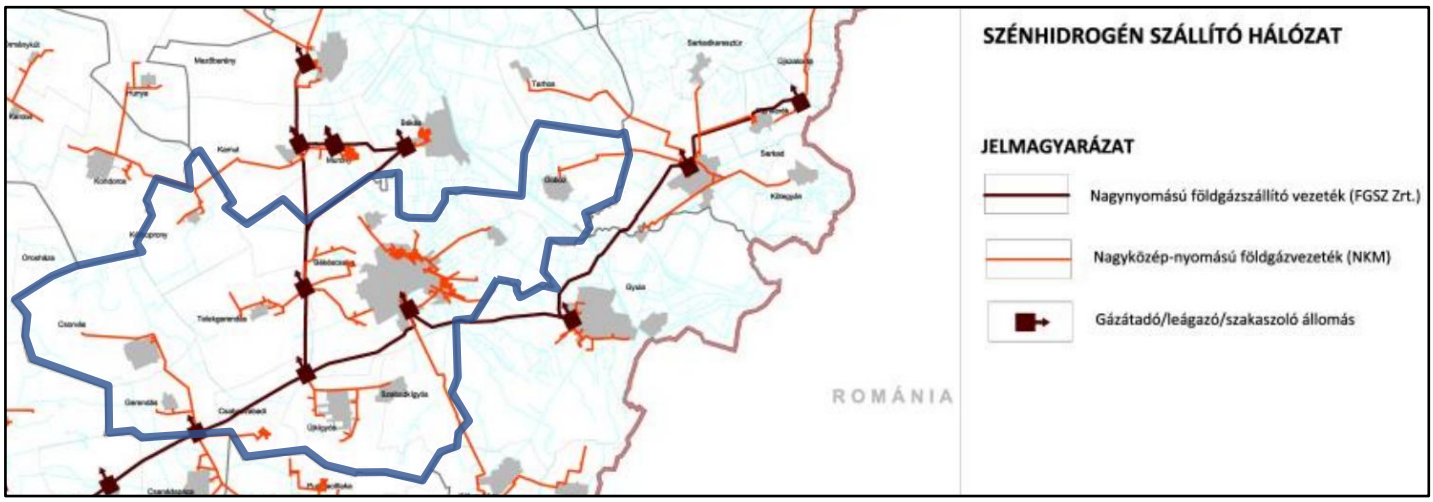

51. ábra: A Békéscsabai járás szénhidrogén-hálózata
(Forrás BMTrT; kék vonal határolja körül a Békéscsabai járást)

Az egyes településeken belül is fokozatosan emelkedik a gázhálózatra való rácsatlakozás mértéke. A 2024-es statisztikai adatok szerint az ingatlanok rácsatlakozási aránya az egyes településeken jobban szóródik az elektromos hálózathoz képest. 80% feletti rácsatlakozási aránnyal csak Békéscsaba és Újkígyós rendelkezik a járásban. Szabadkígyós, Csorvás, Doboz, Kétsoprony, Gerendás és Telekgerendás 60-80% közötti értékkel bír, míg Csabaszadi 40-60% közöttivel. Békéscsabán 28 299 gázfogyasztót regisztráltak. A gázhálózat hossza 500,5 km.

Közvilágítás

MVM Lumen Fényszolgáltató Kft. feladata a város közvilágítási hálózatának üzemeltetése, karbantartása. A békéscsabai közvilágítási hálózat mintegy 11 ezer darab lámpatestből áll. A lámpatestek többsége (7765 db) a SMART közvilágítási projekt keretein belül lecserélésre került és LED-es fényforrással lett ellátva. A korszerűsítés éves szinten minimum 800 000 kWh energia-megtakarítást jelent.

A SMART közvilágítási projekt keretében több mint 2000 lámpatest Bluetooth vezérléssel ellátott, egyedi fényáram-szabályozást lehetővé tevő világítóberendezés, vagy IOT (Internet of Things = a dolgok internete) távfelügyeleti vezérlést előkészítő, vezérlő oldali protokollon keresztül működtethető SMART-ready lámpatestek. Emellett több mint 1500 db IOT vezérléssel integrált, SIM kártyával ellátott, kétirányú, gsm, zigbee kommunikációra és GPS helymeghatározásra képes, távfelügyeleti rendszerben működő közvilágítási berendezést, illetve más SMART aktív funkciókkal bíró elemet is telepítettek, pl.: WIFI, optikai és környezeti szenzorok, kamerák, parkolásmenedzsment pilot jelleggel.

Megújuló energiaforrások alkalmazása, a környezettudatos energiagazdálkodás lehetőségei

Az országban és Békés vármegyében is elérhető megújuló energiaforrás a szélenergia, a napenergia, a vízenergia, a biomassza (különböző halmazállapotai) és a geotermikus energia. A városban aktuálisan megtermelt megújulóenergia mennyiség nem ismert.

A szélenergiahasznosítását a hazai energiapolitika jelenleg nem támogatja. Ennek a legfőbb oka, hogy a magyar villamosenergia-hálózat túlságosan elavult az időjárásfüggő szélenergia nagyobb arányú befogadásához. A legnagyobb hazai erőművek csak igen korlátozottan szabályozhatók (illetve

pénzügyileg sem éri meg energiatermelésük esetleges csökkentése), nem épültek ki megfelelő méretű energiatároló kapacitások, az energiafogyasztói oldal is rugalmatlan (pl. a lakossági villamosenergia árazását nem lehet az adott időszak energiatermeléséhez igazítani) és a szomszédos országokkal sem lehet kellően rugalmasan kereskedni a villamosenergia tekintetében.

Mindebből kifolyólag egy 2016-ban megjelent módosító rendelet már úgy szabályozta a szélerőmű-park telepítés lehetőségeit, hogy szinte az egész ország területén ellehetetlenült a közcélú energiatermelést szolgáló szélerőmű-park telepítése Megjegyzendő ugyanakkor, hogy egyes szakemberek a műszaki nehézségek ellenére látnának lehetőséget a szélenergia-termelő kapacitások további bővítésére. A rendszerfejlesztés megvalósításáig mindazonáltal nem várható az energiaforrás szélesebb körű alkalmazása a járásban sem. Változást (az országos (szak)politikai irányváltáson kívül) az elektromos és hidrogén meghajtású autók szélesebb körű elterjedése hozhat e területen. A hidrogén tárolásával és az éppen nem közlekedő – elektromos töltőn lévő – elektromos autók akkumulátorának használatával az energiaforrás hasznosítása nagyobb léptékű rendszerfejlesztés nélkül is megoldhatóvá válhat.

A járás szélenergia-potenciálját majd a 2.1.14-es éghajlatról szóló alfejezet taglalja. Ebben jól látható, hogy a mai legfejlettebb, 100 méternél is magasabb szélerőművek Békéscsaba térségében is jelentős energiatermelési potenciállal bírnának – köszönhetően annak, hogy a légtérben felfelé haladva egyre állandóbb és egyre erősebb a széljárás.

A napenergia hasznosítás mind erőművi mind lakossági szempontból folyamatosan növekszik. A járás adottságai ebben a szegmensben is egészen kedvezőek. A napenergiahasznosítás potenciálját szintén a 2.1.14-es éghajlatról szóló alfejezet mutatja be.

Műszaki szempontból a nap energiájának is közcélú energiatermelésre való hasznosítási lehetőségét elméletileg az időjárás-függősége, a termelt energia tárolási lehetőségének hiánya ugyanúgy akadályozza, mint a szélenergiából történő energiatermelést. Azonban a naperőmű-parkok létesítése iránti fokozódó érdeklődést segíti, hogy 0,5 MW alatti naperőmű-park esetében a hálózati csatlakozás középfeszültségen megoldható és egyeztetni csak a hálózati engedélyes szolgáltatóval kell. Ha a szolgáltató fogadni tudja a termelt energiát, akkor annak létesítésének nincs akadálya.[224]

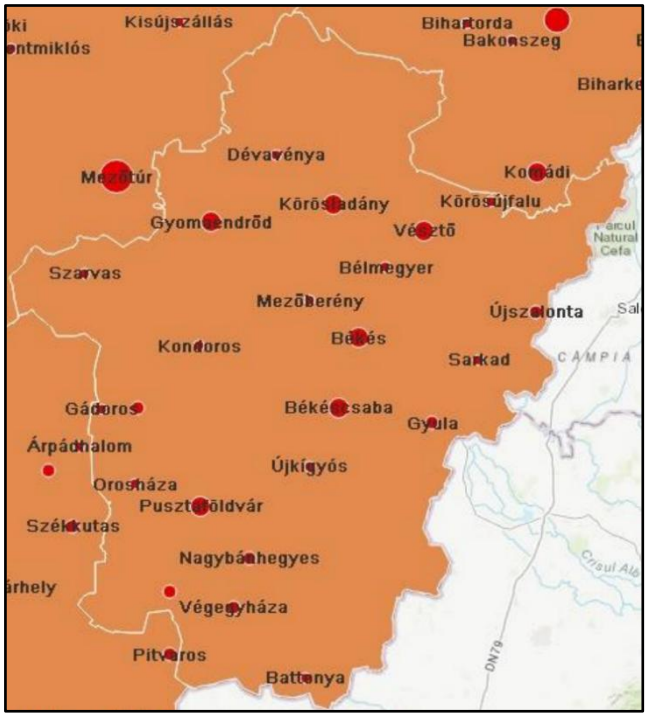

52. ábra: A Békés vármegyei naperőművek (A nagyobb teljesítményűeket nagyobb karika jelzi.)
Forrás: BMTrT; 2016. évi állapot

[224] Forrás: BMTrT

A vízenergia termelésre a nagyobb esésű és nagyobb tömegű vízfolyások ideálisak. Ilyenek nem találhatóak Békés vármegyében, így a vízenergia hasznosítása szinte biztosan marginális marad mind a vármegyében, mind a járásban. A járás és a vármegye területe döntően a kisebb léptékű hasznosításban merülhet fel pl. sodorvonalba telepített úszó vízerőművek révén, vagy esetlegesen a felhagyott bányagödrök, kiürült (mélyfúrású) kutak képezhetik a kisebb-nagyobb tározós vízerőművek telepítési helyét.

A biomassza termelés és hasznosítása igen sokrétű. A növényi termésből, növényi, állati hulladékokból, melléktermékekből, erdőgazdasági hulladékokból, energiaültetvényekből, szennyvízből és egyéb szerves anyagokból előállítható energiahordozó a biomassza. Elégetésével elektromos áram és melegvíz (fűtés és használati melegvíz) egyaránt gazdaságosan kinyerhető, illetve közlekedési eszközök üzemanyagául is szolgálhat (biodízel, bioetanol, biogáz).

A járásban elsősorban a tűzifa elégetése a legjelentősebb hasznosítási forma, de emellett a szennyvíztisztító biogázhasznosítását is fontos kiemelni. A szennyvíztelep az így nyert energiából fedezi energiaszükségletének egy részét. A járásban a mezőgazdasági melléktermékek hasznosítása lehet a biomassza hasznosítás legfontosabb alapanyaga. Elsősorban az állattartó telepekhez kapcsolódó biogázhasznosítás lehetőségeit érdemes megvizsgálni.

A környezeti hő hasznosításán belül a geotermikus energia adottságai is kedvezőek a járásnak. A föld belső hőjéből hasznosítható energiát jellemzően víz segítségével nyerik ki. Békés vármegye geotermikus potenciálja jelentősnek mondható. 90°C-nál melegebb vizet az 1400–1600 m közötti mélység-intervallumban a vármegye jelentős területein találhatunk, ami azért lényeges, mert a 90°C-os vagy melegebb hőmérsékletű termálvízzel gyakorlatilag bármely ipari és lakossági hőigény kielégíthető. A vármegye területén a geotermikus gradiens magas, meghaladja a 60°C/km-t[225], a földi hőáram 90–100 mW/m^2-t. Békéscsaba és térsége a geotermikus energiahasznosítás szempontjából a legígéretesebb területek között van számontartva.

A vármegyében jelenleg a geotermikus energiát elsősorban mezőgazdasági célra használják. Nem csupán üvegházak és állattartó telepek, hanem halgazdaságok is hasznosítják a hévizek energiáját. A lakásfűtés vagy ipari hőszolgáltatás kisebb mérvű.[226] Békéscsabán az Árpád Gyógy- és Strandfürdő már jelenleg is geotermikus hőellátású. A város közeljövőben megvalósuló geotermikus távfűtési rendszere szintén a helyi geotermikus potenciál kiaknázásának kezdőlépései közé tartozik.

Az önkormányzati intézmények energiahatékonysági értékelése

Az önkormányzati épületek/intézmények energiahatékonysága sokat javult az elmúlt években, jelentős megtakarítást eredményezve az intézmények és az önkormányzatok költségvetésében. Emellett az egyes beruházások csökkentették a városi légszennyezést (kevesebb fosszilis energiaforrás elégetése révén), illetve az üvegházhatású gázok kibocsátását. A 2014-2020 közötti támogatási időszakban körülbelül 2,5 Mrd Ft (a TOP keretében) forrásból valósult meg energetikai fejlesztés a békéscsabai önkormányzati épületállományban. A járás többi településén több mint 1 Mrd Ft értékben történtek hasonló fejlesztések.

[225] A geotermikus gradiens európai átlagértéke 30-33°C/km, Magyarországon 42–45°C/km
[226] Forrás: Magyarország geotermikus felmérése (2016.)

Békéscsabán az elmúlt évek fejlesztései ellenére még maradtak energetikai beavatkozásra váró önkormányzati fenntartású épületek. Ezek többsége komplex energetikai fejlesztést igényel – csakúgy, mint a szatellittelepülések számos korszerűtlen középülete.

Békéscsabán az önkormányzati fenntartású épületekben már megjelentek az okos megoldások, amelyek a szolgáltatások színvonalának emelésén túl az üzemeltetési költségek csökkentését is szolgálják. Ezek közé tartoznak a fűtési rendszerhez kapcsolódó hőmérő szenzorok, hőérzékelők, az okos közvilágítás, a villanyáram és a világítás fogyasztásmérői, illetve a napelemek inverterei. Az okosmegoldások széles körű elterjedtsége még nem jellemző a járás intézményeire. Békéscsabán az intézményi felmérésben résztvevő intézmények kivétel nélkül terveznek laptop/számítógép cserét/beszerzést, de ezek az eszközfejlesztések nem fognak jelentős fogyasztásváltozást generálni. Az épületfenntartásra csak kis mértékben lesznek hatással.

2.1.12.3 Elektronikus hírközlés (vezetékes elektronikus hálózat, vezeték nélküli hírközlési építmények)

A járás a 66-os körzetszámon csatlakozik az országos, illetve nemzetközi távhívó hálózathoz. A település jelenlegi vezetékes távközlési ellátottságával valamennyi igény kielégítettnek tekinthető. A járásban 29 189 (2024-ben már csak: 24 384) bekapcsolt fővonal található, melyből 25 272 (2024: 21 329) békéscsabai. A nyilvános fővonalak száma 42, ami 2024-re 34-re esett vissza. (23 békéscsabai). A járásban 28 544 internetelőfizetőt regisztráltak, ami azóta szintén visszaesett, 2024-ben: 28 006, melyek közül 23 468 békéscsabai. A kábeltelevíziós hálózatba bekapcsolt lakások száma ezektől a számoktól elmarad. Az utolsó elérhető adat 2019-es, így ez nem került firssítésre: 26 694 lakás rendelkezik hálózati kapcsolattal, melyből 21 561 békéscsabai.[227]

A városon belüli elektronikus hírközlési hálózat részben földalatti elhelyezéssel (kábelként, alépítményben), részben oszlopokra szerelve épült. A térségi szolgáltatók és a területi lefedettség jellemzői az 51. táblázatban láthatók.

Hírközlési hálózat	Békéscsabai lefedettsége	Szatellittelepülések lefedettsége
Békéscsaba MJVÖ.	Békéscsaba MJV. egyes területein rendelkezik lefedettséggel	-
DIGI Kft.	Békéscsaba MJV. nagy részét lefedi	-
InterNet-X Kft.	Békéscsaba MJV. egyes területein rendelkezik lefedettséggel	-
Invinetwork Kft.	Békéscsaba MJV. teljes területét lefedi	-
Invitech ICT Services Kft.	Békéscsaba MJV. egyes területein rendelkezik lefedettséggel	Részben kiépült: Kétsoprony, Csorvás, Újkígyós, Telekgerendás, Gerendás, Szabadkígyós, Doboz, Csabaszabadi
Invitel Zrt.	Békéscsaba MJV. egyes területein rendelkezik lefedettséggel	Teljesen kiépült: Kétsoprony, Csorvás, Újkígyós, Telekgerendás, Gerendás, Szabadkígyós, Doboz, Csabaszabadi
Magyar Telekom Távközlési Nyrt.	Békéscsaba MJV. teljes területét lefedi	Teljesen kiépült: Telekgerendás, Doboz Részben kiépült: Csorvás
Dipper Kábel TV Kft.	-	Részben kiépült: Csorvás
Gyopárosi Kábel TV Kft.		Részben kiépült: Csorvás, Szabadkígyós

51. táblázat: Az elektronikus hírközlési hálózatok
Forrás: E-KÖZMŰ

[227] Adatforrás: KSH, 2019.

A szükséges hálózatfejlesztéseket a szolgáltató saját beruházásként valósítja meg. A föld feletti elhelyezésű vezetékek részben szolgáltatói tulajdonú oszlopokra, részben a kisfeszültségű hálózat tartóoszlopaira szerelten épültek.

A távközlési ellátottságot tovább növeli a vezeték nélküli hálózatok (mobiltelefon-hálózatok) elérhetősége. Békéscsaba minden városrészén valamennyi jelentősebb mobilszolgáltató teljes lefedettséget és megfelelő térerőt tud biztosítani.

2.1.13 Környezetvédelem (és településüzemeltetés)[228]

2.1.13.1 Talaj

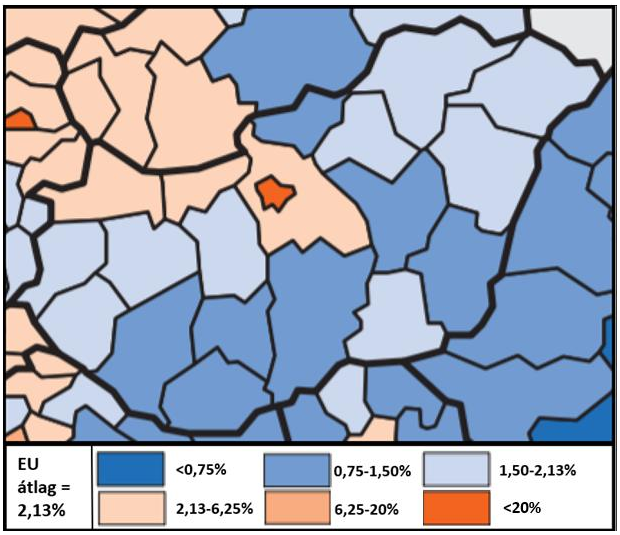

53. ábra: A lezárt talajrétegek aránya Magyarországon
Forrás: Eurostat

Egy adott térség talajminőségének leírásához fontos látni, hogy a vizsgált terület mekkora része van az emberi terjeszkedés (infrastruktúra és/vagy épületek, városok építése) miatt áthatolhatatlan réteggel „lefedve", és ezáltal akár kedvezőtlenül is befolyásolva a környezet és a termőföld minőségét. Az 53. ábrán látható, hogy Békés vármegye területe az EU-átlagnál (2,13%) alacsonyabb, 0,75-1,5%-os arányban van vízzáró, nem természetes anyagokkal lefedve. A víz által előidézett pusztulás, a talajerózió mértéke az EU-országokban átlagosan 2,5 tonnát tetti ki hektáronként. Békés vármegye vonatkozásában ez a mérték 0,7-2,5 tonna között mozgott, a talajerózió tehát kismértékű. A talaj nedvességtartalma a vármegyében kedvezően változott. Míg 2000 és 2019 között az EU-ban átlagosan 10,2 százalékkal csökkent a talaj nedvességtartalma, addig Békés vármegye a vizsgált időszakban a stagnáló vagy növekedést mutató (0-17,5%) körzetek egyike volt.[229]

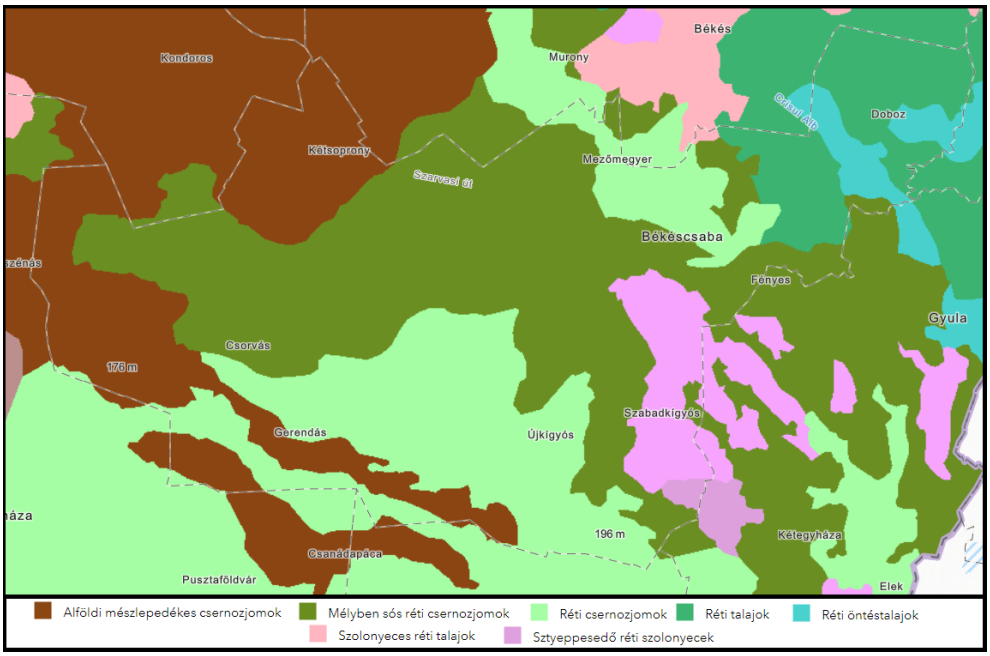

54. ábra: Genetikai talajtípusok a Békéscsabai járásban
Forrás: MTA ATK TAKI AGROTOPO[230]

A fentebb látható 54. ábra szemlélteti a békéscsabai járás jellemző genetikai talajtípusait. Látható, hogy a térségben dominánsan a mélyben sós réti csernozjomok, illetve a réti csernozjomok vannak

[228] Módszertani Kézikönyv számozása szerint: 1.17. alfejezet
[229] Eurostat Regional Yearbook, 2021, letölthető: https://bit.ly/3ogelKS
[230] https://maps.rissac.hu:3344/webappbuilder/apps/2/

jelen, emellett alföldi mészlepedékes csernozjomok (főleg Kétsoprony és Gerendás környékén), réti talajok, réti öntéstalajok (Doboz környékén), szolonyeces réti talajok, valamint sztyeppesedő réti szolonyecek figyelhetőek meg (Szabadkígyós környékén). A csernozjomok szervesanyag-tartalma magas, jó a víztartó, vízvezető és tápanyag-szolgáltató képességük. Ezek a talajok rendelkeznek a legnagyobb termőképességgel.

A fizikai talajtípusokat bemutató 55. ábrán megfigyelhető, hogy a járás legnagyobb részén az agyagos vályog a jellemző fizikai talajtípus, míg Doboz környékén emellett jelen van az agyagos talaj, Szabadkígyós és Kétsoprony környékén a vályog, míg Gerendásnál a vályog mellett a homokos vályog is. Újkígyós környékén jellemzően homokos és agyagos vályog található.

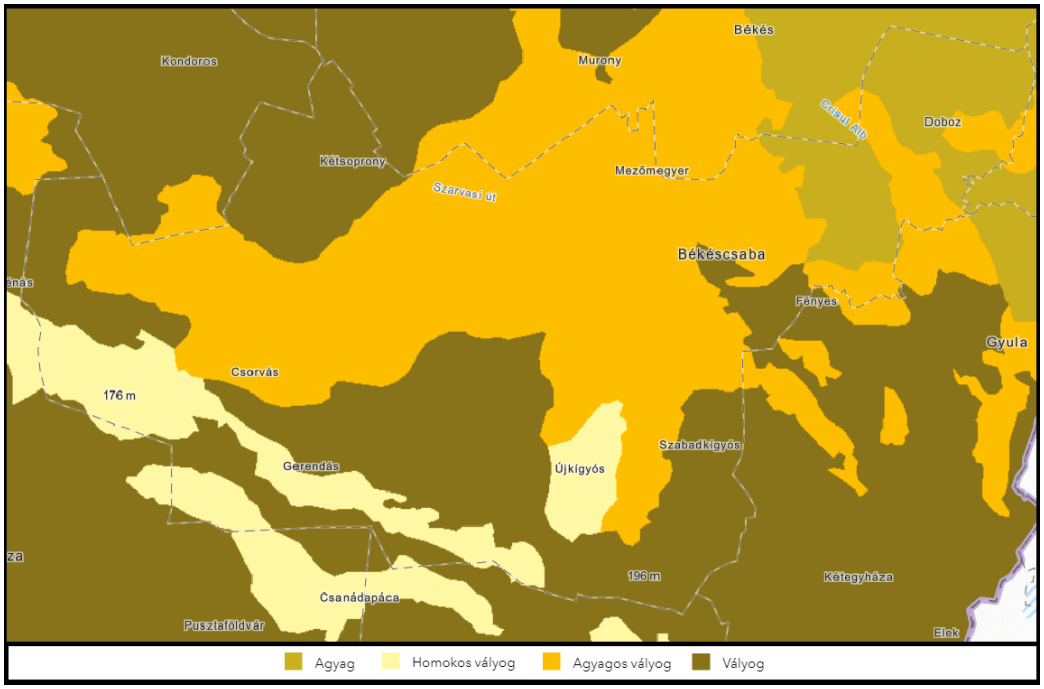

55. ábra: Fizikai talajtípusok a Békéscsabai járásban
Forrás: MTA ATK TAKI AGROTOPO[231]

Békéscsaba közigazgatási területe a talajviszonyok szempontjából két nagyobb részegységre bomlik: a külterületi természetes genetikájú és a belterületi antropogén talajokra. A város jellemző talajtípusainak kialakításában az éghajlat, a geomorfológia, a domborzat és a jellemző talajképző kőzeten túl a terület hidrológiai adottságai (a talajvízszint mélysége, talajvíz kémiai összetétele, a felszíni vízhálózat) is döntő hatással voltak.

A Békéscsaba környéki felszíni képződmények elsősorban az iszapos (infúziós) lösz kategóriába, folyóvízi iszap, öntés iszap és szikes iszap kategóriába, valamint kis területeken löszös futóhomok kategóriába sorolhatók. A talajképződés általában ezeken, az elsősorban vályog és agyag fizikai minőségű talajképző kőzeteken indulhatott meg. A talajképző felszíni földtani képződmények további jellemzői a területen: 2-5, ill. 5-10% közötti mésztartalom, valamint a fizikai minőségből adódóan a jellemzően gyenge vízvezetési kategóriák, jellemző a területre az erősen vízzáró és repedező, valamint az erősen víztartó képződmények jelenléte. A tájban ható talajképző tényezők összességükben a különböző típusú csernozjomok kialakulásának kedveztek. A területen legjellemzőbbek a réti

[231] https://maps.rissac.hu:3344/webappbuilder/apps/2/

csernozjom talajok, melyeknek mind az öt jellemző altípusa dominánsan előfordul a várossal határos területeken: megfigyelhető karbonátos, nem karbonátos, mélyben sós, mélyben szolonyeces, valamint szolonyeces változat is.

A város talajtani potenciálja kedvező. A legjellemzőbb talajtípusok az alábbiak: réti talaj, réti csernozjom minden változata, nem karbonátos és karbonátos réti talaj változatok, csernozjom réti mélyben sós és szolonyeces változatai, szolonyeces réti, s a csatornák mentén humuszos öntés. Kis foltokban előfordulnak szikes talajok is: réti szolonyec és szoloncsákos szolonyec. A mélyben sós csernozjomok kialakulásában a sós altalajvizek döntő szereppel bírnak, a C szint különböző mélységeiben a káros sók felhalmozódnak. Mivel ez a mélység a felső genetikai szinteket és a talajművelést nem érinti, ezek a talajok a mészlepedékes csernozjom talajhoz hasonlóan jó termékenységűek. Meg kell azonban említeni, hogy a sós altalajvizek befolyása következtében a talajok fejlődésében elsósodás következhet be, mely folyamat a helytelen, nem megfelelő minőségű öntözővíz alkalmazása esetén felgyorsítható, s a jó minőségű talaj szikesedéséhez vezethet. A réti csernozjomok szintén nagy termékenységű talajok, amelyek még aszályos esztendőben is nagy termést adnak, tekintettel arra, hogy az aránylag nem mélyen elhelyezkedő nem sós talajvíz a csapadékvíz hiányát némileg pótolja.

A szolonyec talajok területén csak a magasabban fekvő jobb foltok hasznosíthatók mezőgazdasági termelésre. Az egyes említett talajtípusok térbeli elrendeződésére jellemző, hogy a várostól ÉK-K-re alföldi mészlepedékes csernozjom, a város területe alatt zömében mélyben sós réti csernozjom, délre réti csernozjom és réti szolonyec talajok, ÉNy-ra réti csernozjomok és sztyeppesedő réti szolonyecek, DNy-ra pedig réti szolonyecek és mélyben sós réti csernozjomok fordulnak elő.

Nehézfémtartalom vonatkozásában elmondható, hogy a város vizsgált talajai nehézfémmel csak mérsékelten szennyezettek, a lakosságra nézve jelentős környezeti kockázatot nem jelentenek. Lehetséges felszíni, nagy területre kiterjedő talajszennyező forrásként jöhetnek számításba a város közigazgatási határán belül tevékenykedő, több 10-100 hektáron gazdálkodó mezőgazdasági üzemek az esetenként nem megfelelő szerves- és műtrágyázási gyakorlat miatt. Gondot jelent Békéscsabán a magas talajvízállás, a művelt területek egy része belvízveszélyes, valamint hosszú távon is jelentkező talajvédelmi kérdés a másodlagos szikesedés.[232]

2.1.13.2 Felszíni és a felszín alatti vizek

Békéscsaba és a Békéscsabai járás a Maros hordalékkúpon, a Kettős-Körös vízgyűjtő mentén helyezkedik el, mely alapvetően három részvízgyűjtő területből tevődik össze. A két legjelentősebb részvízgyűjtő a két határt metsző folyó – a Fehér- és Fekete-Körös – vízgyűjtőjét jelenti, míg a harmadik része e két folyó összefolyását követően a Kettős-Körös saját részvízgyűjtő területe. Az itt található víztestek mesterséges vagy erősen módosított víztestek, melyek jellemzően kicsi vagy nagyon kicsi mederesésűek. A területen egy mesterséges állóvíztest található, a Békéscsabai Téglagyári tavak. Az itteni víztesteket érő terhelés oka javarészt a mezőgazdaság, az ipar, a településfejlesztés és az árvizek. A Körös-Maros köze a magas talajvízszint következtében erőteljesen belvíz-, de kevésbé aszályérzékeny terület, a Békési sík azonban – melyen a vármegyeszékhely is található – vízhiányos

[232] Békéscsaba MJV Fenntartható Városfejlesztési Programok előkészítése, 2014.

terület. A térség kb. fele árvizek által veszélyeztetett mélyártéri terület, kitéve a folyók szélsőséges vízjárásnak.[233]

Az emberi beavatkozások következtében a város környékét formáló vizek már nem az egykori természetes módon gyűlnek össze, folynak le, illetve jelentősnek mondható a minőségükben beállt romlás is. *Topográfiai értelemben Békéscsabán a mai vasúti fővonaltól keletre eső terület a Körösök árterén helyezkedik el, a belterületen az ártérhatár gyakorlatilag az Élővíz-csatorna bal oldali vonulatával párhuzamosan halad. Az ettől nyugatra eső területekre, elsősorban Jamina vízgazdálkodására még a jelenlegi körülmények között is az egykori folyómedrek gyakorolnak hatást. Békéscsaba mindennapi életének meghatározó tényezője az Élővíz-csatorna, amelynek esztétikai, városképi és térszerkezeti jelentősége van. Mint minden mesterségesen működtetett vízgazdálkodási rendszer, két fő paraméterrel: a vízszállítással és a vízminőséggel jellemezhető. Az Élővíz-csatorna Békéscsabát Veszelynél (24+512 fkm szelvényben) éri el és Sikonynál (10+081 fkm szelvény) hagyja el. A város környezeti állapotát meghatározó üzemi helyzet elsősorban nyáron, az ún. kisvízi időszakban következik be. A Fehér-Körös felől a betáplálás a gyulai tápzsilipnél ilyen esetben a normál 2-3,5 m3/s értékhez képest nem éri el a 0,800 m3/s sem. Békéscsaba belterületén a Békéscsaba és Gyula közti vízhasználatok következtében a vízszállítás nem haladja meg a 100-200 l/s értéket, ami gyakorlatilag szemmel érzékeltető vízmozgást már nem eredményez. Az Élővíz-csatorna vízminősége a kommunális és ipari szennyvízterhelés mértékétől függően alakul. A város területén jelentkező felszíni vizeket az Élővíz-csatorna szállítja a Kettős-Körösbe.* [234]

A Körös-Maros köze sekély felszín alatti víztestnek számít, ebből adódóan a belvízelvezetés negatív hatással lehet az itteni vízkészletre.[235] Hazánkban a talajvíz átlagos terepszint alatti mélysége 2-5 méter, szélső értékeiben 0 és 16 méter. Békéscsaba környezetében a talajvízszint mélysége a felszín alatt jellemzően 0 és 2, illetve 2 és 5 méter között mérhető. A talajvíztükör nyugalmi szintje a felszín alatt jellemzően 0 és 2, de néhol 2 és 4 méter között van.[236] A felszín alatti víz állapota szempontjából érzékeny területeken levő települések besorolásáról szóló 27/2004. (XII. 25.) KvVM rendelet melléklete alapján[237] a békéscsabai járás településeit az 52. táblázatban lehet megtekinteni.

Település	Besorolás
Békéscsaba	Érzékeny
Csabaszabadi	Érzékeny
Csorvás	Érzékeny
Doboz	Érzékeny
Gerendás	Érzékeny
Kétsoprony	Érzékeny
Szabadkígyós	Érzékeny
Telekgerendás	Érzékeny
Újkígyós	Fokozottan érzékeny

52. táblázat: A békéscsabai járás településeinek érzékenysége a felszín alatti vizek szempontjából
Forrás: Vízművek honlapja

[233] VGT3, Kettős-Körös vízgyűjtő-gazdálkodási tervezési alegység, vitaanyag. https://bit.ly/3spPJ3l
[234] Békéscsaba MJV Fenntartható Városfejlesztési Programok előkészítése, 2014.
[235] Magyarország Vízgyűjtő-Gazdálkodási Terve – 2021. https://vizeink.hu/vizgyujto-gazdalkodasi-terv-2019-2021/
[236] Magyarország talajvíztérképei, https://map.mbfsz.gov.hu/tvz/
[237] https://www.vizmuvek.hu/files/public/altalanos-pdf/rendelet_telepulesek_besorolasa.pdf

A felszín alatti vízkémiai monitoring trendvizsgálat és értékelés a 2000-2018 közötti időszakban megtörtént. Az értékelés a következő alkotókra terjedt ki: ammónium (NH_4^+), nitrát (NO_3^-), foszfát (PO_4^{3-} klorid (Cl^-), szulfát (SO_4^{2-}), fajlagos elektromos vezetőképesség (EC), ólom (Pb), higany, (Hg), kadmium (Cd), oldott oxigén (DO), pH, szerves vízkémiai komponensek és peszticidek. Ez alapján a Körös-Maros köze a romló kategóriába került (NO3, SO4, NH4, EC) értékek szempontjából. [238]

A kedvező termálvíz-beszerzési lehetőség Békéscsabára is jellemző, azonban a fürdőüzemi felhasználáson túl sokáig nem volt érdemi előrehaladás az energiahasznosítás területén.[239] Ezen a téren óriási előrelépést jelent az MVP keretében megvalósuló geotermia projekt, mely egy kitermelő és két visszasajtoló kút létesítésével valósul meg – első körben önkormányzati fenntartású épületek fűtési költségeinek és CO_2-lábnyomának csökkentésében vállal fontos szerepet (lásd még a közműhálózatot bemutató 2.1.12. fejezetben).

2.1.13.3 Szennyíz és a vizeket érő szennyezés

Kettős-Körös vízgyűjtőn összesen 12 település rendelkezik szennyvíztisztító teleppel. A járás települései közül három esik ebbe a kategóriába, ezek jellemzőit az 53. táblázat foglalja össze.

Település	Jellemző	Befogadó/Víztest gyűjtő
Doboz	III. tisztítási fokozat	D3 (Magsári-2) csatorna/ V.Vargahosszai főcsatorna
Békéscsaba		Élővíz-csatorna/Élővíz-csatorna
Újkígyós		Dögös-Kákafokicsatorna/ Dögös-Kákafokicsatorna

53. táblázat: A békéscsabai járás szennyvíztisztítói
Forrás: VGT3

Látható, hogy az összes szennyvíz III. fokozatú (a nitrogén és foszfor eltávolítást biztosító) tisztítást nyújtó szennyvíztisztító telepre kerül. A Kettős-Körösbe közvetlenül kerül bevezetésre nyers települési szennyvíz, az Élővíz-csatornába közvetlenül magas sótartalmú és szociális szennyvíz, és közvetetten feltehetően olajos szennyvíz. A békéscsabai fürdő használt vizének befogadója az Élővíz-csatorna. Felszíni és felszín alatti szennyeződés tehát kimutatható a vizsgált területen és jelen van talajvíz állattartásból és mezőgazdaságból származó terhelése is.[240]

[238] Magyarország Vízgyűjtő-Gazdálkodási Terve – 2021. https://vizeink.hu/vizgyujto-gazdalkodasi-terv-2019-2021/
[239] Békéscsaba MJV Fenntartható Városfejlesztési Programok előkészítése, 2014
[240] VGT3, Kettős-Körös vízgyűjtő-gazdálkodási tervezési alegység, vitaanyag. https://bit.ly/3spPJ3l

2.1.13.4 Levegőtisztaság és védelme

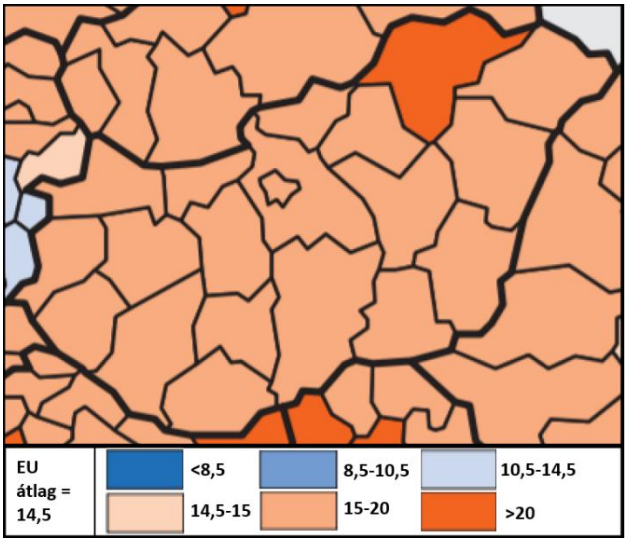

56. ábra: Szálló por (PM2,5) aránya (µg/m³) Magyarországon, 2018.
Forrás: Eurostat

Az Eurostat 2021-es évkönyve tartalmazza a levegő minőségével kapcsolatos hazánk területén mért adatokat is. A 2018-as adatok szerint EU-országaiban mért $PM_{2,5}$ szállópor arányának átlaga 14,5 µg/m³ volt. Az 56. ábrán látható, hogy Magyarország egész területén az európai átlagértéknél magasabb szállópor-koncentrációt mértek. Békés vármegyében ez az érték 15 és 20 µg/m³ között mozgott, ami az országos szórásba illeszkedik, de az EU-átlagnál értelemszerűen magasabb. [241]

Az országos szállópor átlagértékek 2019-ben: $PM_{2,5}$ – 25 µg/m³; PM_{10} – 50 µg/m³.[242] Ebből következik, hogy országunk levegője sok esetben az egészségre ártalmas. Az Európai Környezetvédelmi Ügynökség levegőtisztasági jelentései szerint Magyarországon több mint 13 ezer ember halt meg idő előtt a magas $PM_{2,5}$ szállóporszennyeződés miatt a 2018-as évben.[243] A következő évi adatsorok alapján ez a szám 10400-ra csökkent 2019-ben.[244] Ezek az értékek magasabbak mind az EU-átlagnál, mind a Visegrádi országok átlagainál.[245]

Magyarországon az elmúlt években csökkent a szálló por (PM_{10} és $PM_{2,5}$) szennyezettség.[246] Hazánkban a levegőminőség mérését, értékelését az Országos Légszennyezettségi Mérőhálózat (OLM) végzi. Az OLM 2020. évi szálló por PM_{10} és $PM_{2,5}$ mintavételi programjának összesítő értékelése szerint az ország levegőminősége jónak, illetve kiválónak mondható, kiemelve, hogy a minőségromlás a fűtési időszakra esik, hiszen a szállópor szennyezettség kétharmad részben a lakossági fűtésből ered. Az 57. ábra tartalmazza a vizsgált komponensek légszennyezettségi index szerinti értékelését a békéscsabai mérőhelyeken. A vizsgálatok során kapott eredmények értékelése szennyező anyagonként a 4/2011 (I.14.) VM rendelet szerinti éves egészségügyi határértékekhez, célértékekhez, illetve a 6/2011 (I.14.) VM rendeletben található alsó és felső vizsgálati küszöbértékekhez viszonyítva történt.

Mérőhely	Légszennyezettségi index						
	PM_{10}	$PM_{2.5}$	As	Cd	Ni	Pb	BaP
Békéscsaba, Vízmű	jó (2)	-	-	-	-	-	jó (2)
Békéscsaba, Pásztor u. 17.	jó (2)	-	-	-	-	-	jó (2)

57. ábra: 2020. év légszennyezettségi index szerinti értékelése a békéscsabai mérőhelyeken
Forrás: OLM

A PM_{10} komponens „jóra" értékelése azt jelenti, hogy az éves átlag 16-32 µg/m³ között volt mérhető, tehát a komponens mért átlaga az éves egészségügyi határérték alatt mozgott 2020-ban. A $PM_{2,5}$

[241] Eurostat Regional Yearbook, 2021, letölthető: https://bit.ly/3ogelKS
[242] Hungary - Air pollution country fact sheet, 2021, https://bit.ly/3IVZA7z
[243] Air quality in Europe — 2020 report, EEA Report No 09/2020.
[244] Air quality in Europe 2021 – web report, Health impacts of air pollution in Europe, 2021, https://www.eea.europa.eu/publications/air-quality-in-europe-2021/health-impacts-of-air-pollution
[245] Hogyan jussunk levegőhöz? Háttéranyag a magyarországi légszennyezettségről és annak leküzdéséről. Egyensúly Intézet, 2021, https://bit.ly/3olpPMS
[246] BMJV Levegőminőségi Terve, 2020

komponens mérésére nem került sor ezen békéscsabai mérőhelyeken. Megtörtént ellenben a PAH-komponensek vizsgálata szálló por PM_{10} mintából, azonban Békéscsabán mindkét mérőhely (Vízmű a Dobozi úton és Pásztor u.) és minden mért komponens esetében az adatrendelkezésre állás 90% alatti.[247] Viszont így is megállapíthatóvá vált, hogy a szálló por (PM_{10}) frakcióban lévő 3,4-Benz(a)pirén koncentráció átlagos értéke az egészségügyi határértéket minden évben meghaladta, és a vizsgáló laboratórium tájékoztatása alapján a magasabb koncentrációk a fűtési időszakra estek.[248]

A levegő védelméről szóló 306/2010. (XII. 23.) Korm. rendelet előírásainak megfelelően Magyarország területét és településeit a légszennyezettség mértéke alapján zónákba kell sorolni. A légszennyezettségi agglomerációk és zónák kijelöléséről szóló 4/2002. (X. 7.) KvVM rendelet 1. sz. melléklete alapján Békéscsaba „kijelölt város" szennyező anyag szerinti zónacsoportba tartozik az alábbiak szerint:

Szennyező anyag	SO_2	NO_2	CO	PM_{10}	Benzol	Talajközeli ózon	PM_{10}				
							As	Cd	Ni	Pb	Benz(a)pirén
Zónacsoport	F	F	F	B	F	O-I	F	F	F	F	D

54. táblázat: Zónacsoportok légszennyező anyagok szerint
Forrás: 4/2002.(X. 7.) KvVM rendelet via BMJV Levegőminőségi Terve, 2020

- B csoport: azon terület, ahol a levegőterheltségi szint egy vagy több légszennyező anyag tekintetében a levegőterheltségi szintre vonatkozó határértéket és a tűréshatárt meghaladja.
- D csoport: azon terület, ahol a levegőterheltségi szint egy vagy több légszennyező anyag tekintetében a felső vizsgálati küszöb és a levegőterheltségi szintre vonatkozó határérték a célérték között van.
- F csoport: azon terület, ahol a levegőterheltségi szint az alsó vizsgálati küszöböt nem haladja meg
- O-I csoport: azon terület, ahol a talaj közeli ózon koncentrációja meghaladja a célértéket.[249]

Az OLM mintavételi programjához adatokat szolgáltató mérőhálózat alapvetően két részből áll: az automata állomások folyamatos mérést végeznek több légszennyező komponens tekintetében, míg a manuális hálózat (RIV) pontjain gyűjtött minták elemzése néhány összetevőre – NO_2, SO_2, helyenként ülepedő por – korlátozódik. Az Országos Légszennyezettségi Mérőhálózat manuális mérőhálózati adatok alapján készült 2020-as tanulmányában Békéscsaba esetében csak a Nitrogén-dioxid (NO_2) koncentráció alakulása követhető 2011 és 2019 között.[250] A korábbi tanulmányok is csak a NO_2 -koncentrációt rögzítették a város esetében, ezek az értékek (2008 és 2019 közötti időszakról) az 58. ábrán láthatóak.[251]

[247] OLM 2020. évi szálló por PM_{10} és $PM_{2,5}$ mintavételi programjának összesítő értékelése, MFO LRK Adatközpont, 2021. Letölthető: https://bit.ly/3ugv98f
[248] BMJV Levegőminőségi Terve, 2020.
[249] 4/2002.(X. 7.) KvVM rendelet. https://bit.ly/35YWQYV
[250] 2020. évi összesítő értékelés hazánk levegőminőségéről a manuális mérőhálózat adatai alapján, MFO LRK Adatközpont 2021. Letölthető: https://bit.ly/3gi3888
[251] 2017. évi összesítő értékelés hazánk levegőminőségéről a manuális mérőhálózat adatai alapján, ÉLFO LRK Adatközpont 2018. Letölthető: https://bit.ly/3rjyNw8

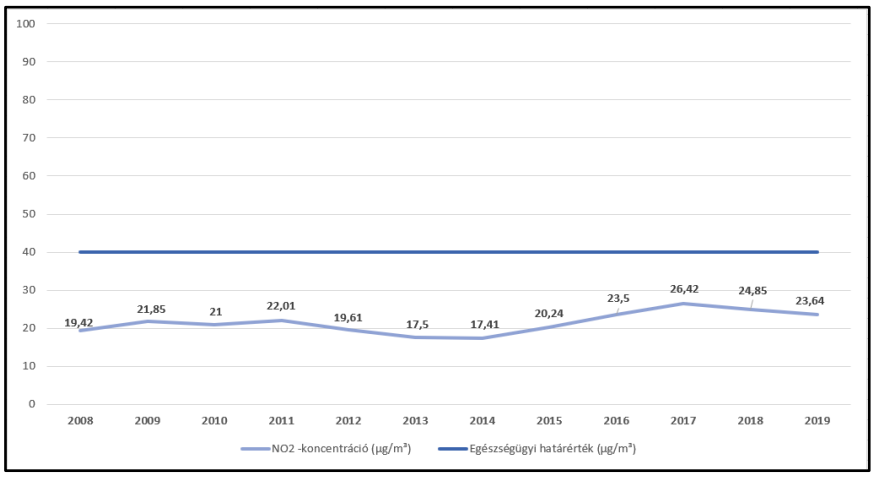

58. ábra: NO_2 -koncentráció éves átlagértékeinek alakulása Békéscsabán, Adatforrás: OLM

A város 2014-es fejlesztési programja szerint Békéscsaba területén három ponton mérték a levegő kéndioxid-, nitrogéndioxid-szennyezettségét, valamint a szálló, az ülepedő por mennyiségét és az ülepedő por ólomtartalmát. A tanulmány szerint a mérőállomások a város belterületén a gyógyszertári központnál, a Lencsési lakótelepen a Pásztor utcai Óvodánál és az Orosházi úton lévő Sütőipari Rt-nél vannak. Ugyanezen dokumentum megjegyzi, hogy a 2012-es adatok alapján a szén-monoxid mért mennyisége 2007-től, a nitrogén-oxidok mért mennyisége pedig 2009-től folyamatosan és jelentősen csökkent, a kénoxidok mennyisége 2010-ig tartó jelentős növekedés után 2012-ig stagnált a vármegyeszékhelyen. A város közlekedési csomópontjaiban a szállópor-koncentráció esetenként határérték felett van, és ugyancsak kisebb-nagyobb gyakoriságú határérték-túllépések mérhetők az ülepedő pornál is. A fűtési idényben a légszennyező anyagok levegőben mért átlagos koncentrációi - az ülepedő por kivételével - megemelkednek. Ekkor mérhetők magasabb csúcskoncentrációk is, noha az átlagos értékek lényegében az éves határértékeken belül maradnak. A város légterébe kerülő légszennyező anyagok döntően a fűtésből, az üzemi, technológiai tevékenységekből és a közlekedésből erednek. Ezek pont-, diffúz-, és vonalforrásként terhelik a levegőt. A fűtési, ill. üzemi-technológiai eredetű kibocsátások éves mennyiségei alapján megállapítható, hogy mintegy 800 ezer t/év légszennyező légtérbe jutásával kell számolni. A szennyezők jelentős része a város légterének alsó 0-20 m-es rétegében kerül kibocsátásra. Ezért a levegő minőségét ezek az alacsony források döntően befolyásolják, de elsősorban a tényleges kibocsátások környezetében. Az ipari légszennyezés a következő körzetekre összegezhető:

1. Északi Iparterület - védett II. Békési út - Berényi út között
2. Nyugati Iparterület - védett II. Vasúttól nyugatra, Szarvasi út - Csorvási út
3. Déli Iparterület - védett II. Kétegyházi út környezete
4. III.-IV. kerület - védett I. Békési úttól és a Szarvasi úttól északnyugatra
5. V. kerület - védett I. Jamina
6. II. kerület (városcentrum) - védett I. Békési út - Szarvasi út - vasútvonal - Bartók B. út - Élővíz-csatorna által határolt terület
7. I.- VI. kerület - védett I. Bartók B. út - Bánszky u.- Bajza u. - Gyulai út által határolt terület, Lencsési ltp.
8. I. kerület és Nagyrét - védett I. Élővíz-csatorna - Békési út - Gyulai út által határolt terület.[252]

[252] Békéscsaba MJV Fenntartható Városfejlesztési Programok előkészítése, 2014.

59. ábra: A békéscsabai mérőállomások elhelyezkedése
Forrás: BMJV Levegőminőségi Terve, 2020.

A város Levegőminőségi Terve (2020) azonban részben más helyszíneken, de ugyanúgy három - nem automatikus - mérőhelyszínt azonosít. Az OLM mintavételi programjában Vízmű néven jegyzett Dobozi úti manuális mérőállomást, a Pásztor utcai időszakos eseti mérőhelyet, illetve a LIFE Projekt keretében végzett 4x2 hetes mérések helyszínét, ami Jamina városrészben, a Kolozsvári úton található. Az állandó - de manuális - mérőponton (5600 Békéscsaba, Dobozi út 5. sz.) kisméretű szálló por (PM_{10}) légszennyező anyag mintavétel történik, 24 órás mintavétellel. Az eseti mérésekre kijelölt mérőponton (5600 Békéscsaba, Pásztor u. 17. sz.) kisméretű szálló por (PM_{10} és $PM_{2,5}$) légszennyező anyag mintavételt végez a mérőszervezet. A LIFE projekt keretében kijelölt mérőponton (5600 Békéscsaba, Kolozsvári út 24. sz.) a mérések keretén belül O_3, NO/NOx, SO_2, CO és szálló por PM_{10} frakciójának folyamatos mérése, illetve a folyamatos méréssel párhuzamosan a szálló por $PM_{2,5}$ frakciójának aktív, szakaszos mintavétele történt negyedévente 4x2 hetes időintervallumban, 2019. július és 2020. május között. Itt a méréseket egy magáncég (a Green Lab Magyarországi Mérnökiroda Kft.) végezte az önkormányzat megbízásából és a mélyebben fekvő városrészben mért adatok alapján az O_3 koncentráció 2 alkalommal haladta meg a napi 8 órás mozgó átlagkoncentrációk maximumát, míg a PM_{10} 17 alkalommal haladta meg a 24 órás egészségügyi határértéket. Az elmúlt évekre vonatkozóan folyamatosan működő mérőállomás hiányában is levonható a következtetés, hogy a kisméretű szálló por (PM_{10}) szennyeződés Békéscsaba esetén a legfőbb légszennyező komponens. Egy lakossági kérdőíves felmérés alapján elmondható, hogy sok háztartás esetén továbbra is a szilárd tüzelés a jellemző (fa, szén, biomassza - válaszadók több mint 85 %-a tűzifát használ), illetve feltételezhetően nagyon sok helyen hulladékot (PET palack, gumi, műanyag) használnak a háztartási tüzelőberendezésekben.[253]

Az fontosabb ipari szennyező pontok, a fűtési szokások és a határértéket megközelítő vagy átlépő szennyező komponensek tehát jól azonosíthatóak. A források és a kibocsátott szennyező anyagok arányával kapcsolatos adatok azonban sajnos csak országos szinten érhetőek el, azonban ezek az arányok – a fentebb felsoroltak miatt is - vélhetően pozitív korrelációt mutatnak a békéscsabai arányokkal. A magyarországi arányokat figyelembe véve látható, hogy a nitrogén-oxidok döntő része a mezőgazdaságból (26,39%) és a közlekedésből (38,79%) kerül a levegőbe. A kereskedelem, háztartások, intézmények szerepelnek a harmadik helyen, mely ágazat 12,44%-ban felelős a nitrogén-oxidok jelenlétéért. Majdnem ugyanekkora (12,37%) a részaránya az iparnak, míg a villamosenergia-

[253] BMJV Levegőminőségi Terve, 2020.

és hőtermelés adja a 9,43%-át az összes kibocsátásnak. A hulladékgazdálkodás szerepe elhanyagolható. A $PM_{2,5}$ részecske 79,54%-át a kereskedelem, a háztartások az intézmények bocsájtják ki a fűtés során. Az ipar 6,42%-ban, a közlekedés 6,13%-ban felelős a szennyezésért. Elhanyagolható arányban származik a hulladékgazdálkodásból (4,31%), a mezőgazdaságból (2,89%), illetve az energiaelőállítás folyamataiból (0,71%). A levegőben jelen lévő PM_{10} komponens abszolút többségét is - 65,19%-át – a háztartások és intézmények fűtése adja. A mezőgazdaságból származik a szennyeződés 16,12%-a, és az ipar adja a levegőben mérhető komponensek 9,65%-át. A közlekedési eszközök ebben az esetben sem tartoznak a legnagyobb szennyezők közé, hiszen az összes kibocsátás 5,37%-a köthető hozzájuk. A szennyező anyag forrása még a hulladékgazdálkodás (innen származik az összes szennyeződés 2,88%-a), illetve a villamosenergia- és hőtermelés, melynek részaránya elenyésző, mindössze 0,78%-os.[254] A 60. ábrán látható, hogy országos szinten, 2019-es adatok alapján melyik szektorból származik a levegőbe került károsanyag (Nitrogén-oxidok, $PM_{2,5}$ és PM_{10}).

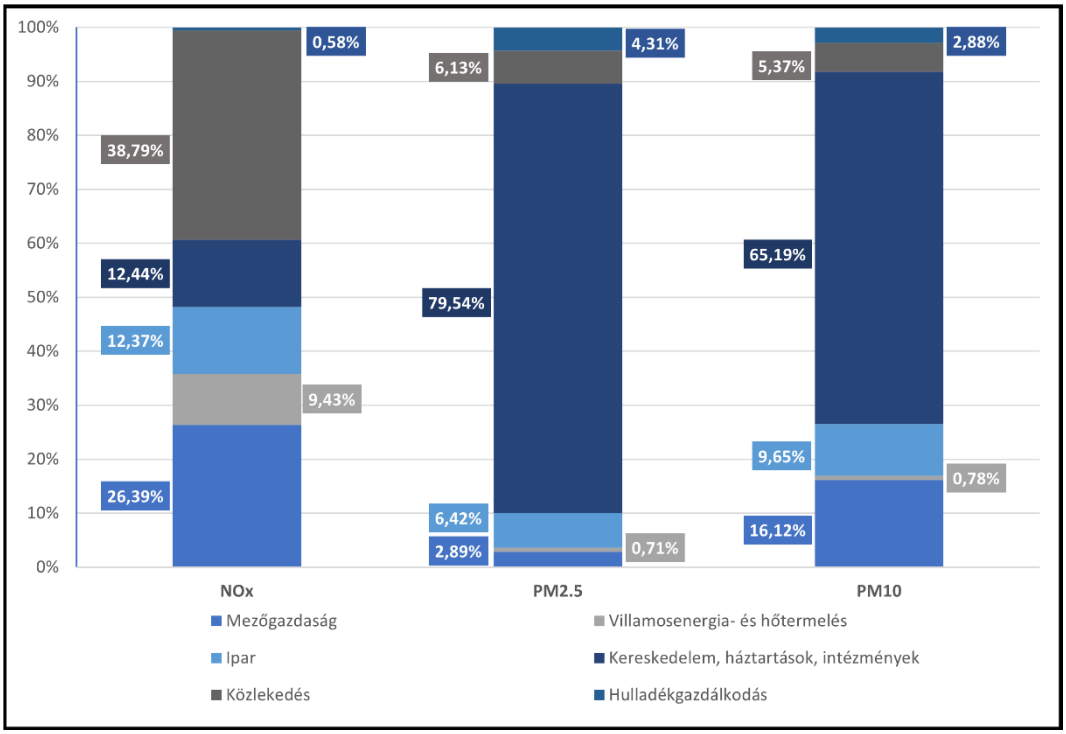

60. ábra: Légszennyező anyagok forrásainak megoszlása ágazatonként Magyarországon (2019)
Adatforrás: Air pollutant emissions data viewer (Gothenburg Protocol, LRTAP Convention) 1990-2019, European Environment Agency, 2021)

A közlekedés tehát az országos levegőszennyezésnek csak kisebb részéért felelős, ugyanakkor városi, belvárosi területeken a közúti közlekedés még problémát jelent, a levegőszennyezés a forgalmas időszakokban igazoltan nő. A levegőben mérhető nitrogén-oxidok közel 40 százaléka közlekedési eredetű, ráadásul ez az érték 2011 óta országosan stagnál. Az autótechnológia ugyan összességében fejlődik, de egyre több jármű kerül forgalomba, emiatt nem változik érdemben ez az arány. [255] A városi

[254] Air pollutant emissions data viewer (Gothenburg Protocol, LRTAP Convention) 1990-2019, European Environment Agency, 2021., Letölthető: https://bit.ly/3up2fCO
[255] Hogyan jussunk levegőhöz? Háttéranyag a magyarországi légszennyezettségről és annak leküzdéséről. Egyensúly Intézet, 2021., https://bit.ly/3olpPMS

adatokból látszik, hogy Békéscsabán sem változik érdemben a NO_2-szint, ami összefüggésben lehet azzal, hogy a városba bejelentett gépjárművek száma is növekedett az előző évtizedben.[256]

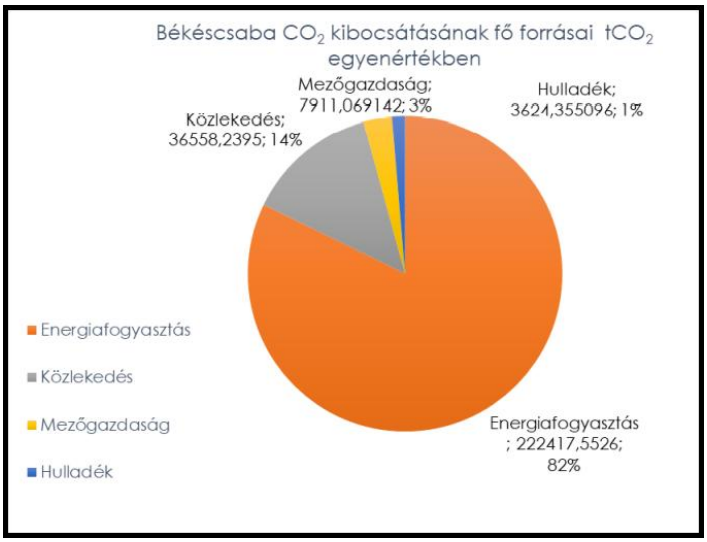

61. ábra: Békéscsaba üvegházhatású gázfogyasztásának szektoriális megoszlása, 2018.
Forrás: Klímatudatosság erősítése Békéscsabán, Klímastratégia, 2021.

A város teljes üvegházhatású gáz kibocsátása 2018-ban 270511,22 t CO_2 egyenérték volt, amelynek döntő részét az energiafelhasználás adja, második helyen a közlekedés áll. A szektorális megoszlás a 61. ábrán megtekinthető.[257]

A légszennyező anyagok (Nitrogén-oxidok, $PM_{2,5}$ és PM_{10}) forrásának ágazatonkénti részletes elemzése sajnos egyelőre nem érhető el kifejezetten Békéscsabára fókuszálva. Az adatok relatív hiányosságát vélhetően az adta, hogy nem állandó és/vagy állandóan üzemelő, automatikusan mérő eszközökkel mérik a város levegőminőségét. Ezért biztató, hogy 2021 novemberében megtörtént egy állandó levegőminőség-mérőállomás telepítése a városban, mely 2022. januártól az országos hálózatba is bekapcsolódott. A mérőállomás az ózon, a szállópor, a nitrogén-oxidok, a szén-dioxid és szén-monoxid szintjét is méri majd, és terv szerint szolgáltatja az adatokat az országos levegőminőségmérő-hálózat részére, üzemeltetését pedig a Hajdú-Bihar Vármegyei Kormányhivatal fogja végzi.[258]

Korábban (folyamatosan működő mérőállomás hiányában) a Kormányhivatal az eseti mérések alapján rendelkezésre álló adatokból levont következtetések szerint a kisméretű szállópor (PM_{10}) szennyeződést jelölte meg Békéscsaba esetén a legfőbb légszennyező komponensként. Ezt a tényt támasztják alá a 2019-2020 évben a LIFE Integrált Projekt keretében elvégzett 4x2 hetes mérések eredményei is. Békéscsabán elmondható, hogy az utóbbi évek fejlesztéseinek köszönhetően (pl. elkerülőút építése, útkorszerűsítések, nagyléptékű kerékpáros infrastruktúra-fejlesztések) a korábbi tendenciával ellentétben a közlekedés, mint fő PM_{10} forrás domináns szerepe csökken, amelynek a helyébe a lakossági kibocsátások lépnek. A lakosság általi légszennyezőanyag-kibocsátás elsődleges okaként említhető az, hogy a környezeti és egészségi szempontból rendkívül ártalmas tüzelőanyagokat a lakosság gyakran elavult berendezésekben, nem megfelelő tüzelési technikával égeti el, ami tovább fokozza a károsanyag-kibocsátást.[259]

[256] Lásd 2.1.11-es fejezet: a motorizációs ráta Békéscsabán 2014-2020. között 324,4-ről 403,8-ra nőtt. Ez közel 4 ezer plusz járművet jelent.
[257] Klímatudatosság erősítése Békéscsabán, Klímastratégia, 2021.
[258] https://behir.hu/a-napokban-elkezdik-merni-bekescsaba-levegominoseget
[259] BMJV Levegőminőségi Terve, 2020.

2.1.13.5 Zaj- és rezgésterhelés

A közúti forgalom által okozott zajterhelés elsősorban a várost átszelő 44-es, 47-es főutak mentén jelentős. Az itteni zajterhelés meghatározására a 44-es, 47-es főutak várost átszelő szakaszai mentén korábban történtek zajmérések. A mérések azt mutatták, hogy mind a nappali, mind az éjszakai időszakban határérték feletti terhelés érte az út menti lakóházakat, ezen belül az éjszakai túllépés volt a nagyobb mértékű. A várost elkerülő út megépítését követően a zajterhelés - elsősorban az átmenő teherforgalom mérséklődése miatt - jelentős mértékben csökkent. Ennek alátámasztására ugyanakkor újabb részletes mérési adatok még nem állnak rendelkezésre. A vasúti zaj által érintett lakóterületek közé a Szabolcs u., Őr u., Kazinczy lakótelep és a Jamina városrészen: a Szerdahelyi u., Vasút u., Darányi u., Táncsics u., Kertész u., Tompa u., Ludvigh u. tartoznak. A Szabolcs u. és az Őr u. zajterhelésének megállapítására történtek vizsgálatok 1989-ben. A nappali időszakban és a reggel 5-6 óra közötti időszakban a közúti forgalom határozta meg a zajterhelést, a vasút zaj elsősorban éjszaka volt domináns. A fenti vizsgálatot követően készített mérési információk hiányában a zajterhelés pontos értéke nem ismert, azonban az éjszakai időszakban jelentkező nagyobb terhelés ma is meghatározó. A repülőtér 2006-ban megvalósult fejlesztése környezeti hatástanulmány alapján, illetve az előzetesen meghatározott zajgátló védőövezet figyelembevételével történt, így a létesítmény zajvédelmi szempontból is az előírásoknak megfelelően működik. Üzemi zaj szempontjából a határérték feletti zajjal terhelt ipari területekből kettőt rögzít a város 2014-es fejlesztési terve: a Jamina Cserép és Téglagyártó Zrt. Orosházi út 88. alatti téglagyára a Vásárhelyi u., Lugosi u., Temesvári u., Cserepes u.-i lakóházakat terheli. A KNER Nyomda Zrt. központi üzeme pedig az Áchim L. András utcai és a Csokonai utcai lakóházakat terheli. Jelenleg a szolgáltató létesítmények egyike sem okoz tartósan határérték feletti zajterhelést. A problémák jelenleg is fennállnak, a helyi zajvédelmi rendelet 2013-ban hatályon kívülre lett helyezve, és azóta nincs ilyen jellegű rendelet. A Trefort utcai piac területén működő nagybani piac zaja éjszakánként rendszeresen zavarta a szomszédos tömbházak lakóit, azonban 2022. év elején átadásra került a Kétegyházi úton az MVP keretében megvalósított új vásártér, mely összesen 9 000 m^2 területen, kitűnő infrastrukturális körülmények között fogadja a kereskedőket.

2.1.13.6 Sugárzásvédelem

A légkörben található sugárzó anyagok terjedésének követésére hazánkban országos sugárzásfigyelő rendszer épült ki. A rendszer részét képező szabadtéri mérőállomásokon folyamatosan mérik a szabadtéri sugárzást: az óránkénti dózis, azaz a dózisteljesítmény értékét.[260]

A természetes háttérsugárzás mértéke Magyarországon 50-180 nSv/óra körül ingadozik. Ez az érték függ a magasságtól, és a talaj típusától. Az ingadozást természeti hatások, időjárási körülmények (légnyomás, csapadék mennyiség) változásai befolyásolják.

A békéscsabai háttérsugárzási mérőállomás szerint a 2025. november 25-ei adatok alapján Békéscsabán 74 nSv/óra a háttérsugárzás mértéke (250-es értékig normál szint). A járásban több állomás nincs, a legközelebbiek Gyulán és Sarkadon mérik a háttérsugárzást.[261]

[260] A dózisteljesítmény mértékegysége a nanosievert/óra, rövid jele: nSv/h.
[261] https://www.eumet.hu/orszagos-hattersugarzas-terkep/

2.1.13.7 Hulladékkezelés

Békéscsaba és a járás többi települése a Dél-alföldi régió településeivel karöltve 2006-ban önkormányzati társulást hozott létre[262], melynek célja, hogy a tagtelepülések területén található bezárt, megfelelő műszaki védelemmel nem rendelkező lakossági hulladéklerakókat rekultiválja, valamint korszerű hulladékgazdálkodási rendszer létrehozásával, az újrahasznosítást szolgáló szelektív hulladékgyűjtés és a komposztálás széleskörű elterjesztésével csökkentse a lerakóhelyekre kerülő hulladék mennyiségét. A DAREH – számos fejlesztést végrehajtva – a korábbi, depókban történő lerakásra támaszkodó hulladékgazdálkodási rendszer helyett egy modern, az újrahasznosítás és az újrahasználat lehetőségeit is kihasználó megoldást alkalmaz. A 12 500 t/év kapacitású, a begyűjtött hulladék szállítási logisztika részét képező átrakóállomás biztosítja a gyűjtőkörzetből a hulladék gazdaságos továbbszállítását a Békéscsabán létesült válogatóműbe. A város külterületén található a vállalat székhelye, mely egyben gyűjtőpontként is üzemel. Megvalósult a 2630/7 hrsz.-ú földrészleten a KEHOP-3.2.1-15-2017-00010 azonosítószámú, „Komplex hulladékgazdálkodási rendszer fejlesztése a Dél-Alföld térségében, különös tekintettel az elkülönített hulladékgyűjtési, szállítási és előkezelő rendszerre” című projekt, melynek keretében egy hulladékudvart létesített a DAREH társulás.

Elmondható, hogy a kommunális hulladék gyűjtése a járás településeinek minden körzetében heti szintű, míg a szelektív és a zöld hulladék begyűjtése hetente történik meg. A lomtalanítást szintén a közszolgáltató végzi: Békéscsabán, Csabaszabadin, Gerendáson, Telekgerendáson évente kétszer; Dobozon, Kétsopronyban, Szabadkígyóson, Újkígyóson évente egyszer; míg Csorváson házhoz menő lomtalanítás igényelhető írásban. [263] A közszolgáltató a város külterületén válogatóüzemet működtet. Erőssége a városnak, hogy hazai viszonylatban korán, 2015-ben már bevezették a házhoz menő szelektív hulladékgyűjtést. Ezt egészíti ki és erősíti a közterületeken, bevásárlóhelyek mentén elhelyezett 23 darab szelektív hulladékgyűjtő sziget.[264]

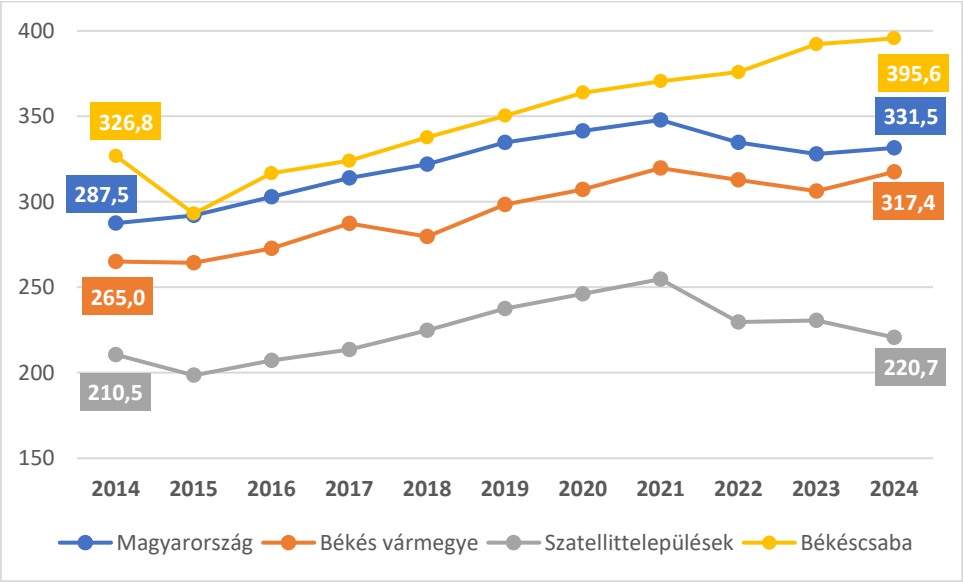

62. ábra: Az egy főre jutó, elszállított települési szilárd hulladék mennyisége (kg)
Adatforrás: TeIR

[262] Délkelet-Alföld Regionális Hulladékgazdálkodási Rendszer (DAREH) Létrehozását Célzó Önkormányzati Társulás néven, melynek jelenleg 93 tagja van.
[263] DAREH honlapja: https://bit.ly/3LjfTNT
[264] Klímatudatosság erősítése Békéscsabán, Klímastratégia, 2021.

A 62. ábrán látható, hogy hogyan alakult 2014 és 2024 között az egy főre jutó, elszállított települési hulladék átlagos mennyisége a vármegyeszékhelyen, a szatellittelepüléseken (Békéscsaba nélkül), a vármegyében, illetve országosan.

Az adatok alapján megállapítható, hogy 2015 óta növekszik az elszállított hulladék mennyisége. A vizsgált időszakban Békéscsabán az egy főre jutó átlagos érték lényegében együtt mozog az országos átlaggal, majd 2021-től szétválnak. Az utolsó elérhető adatok (2024) szerint a békéscsabai átlag 395,6 kg/fő, az országos 331,5 kg/fő, a vármegyei 317,4 kg/fő volt, a békéscsabai járásba tartozó települések átlaga pedig (a járásközpont nélkül) 220 kg/fő az elszállított hulladék mennyiségét illetően.

A következő ábrán az látható, hogy 2014 és 2024 között hogyan változott az összes elszállított települési szilárd hulladék tonnában mért mennyisége Békéscsabán és a szatellittelepüléseken összesítve.

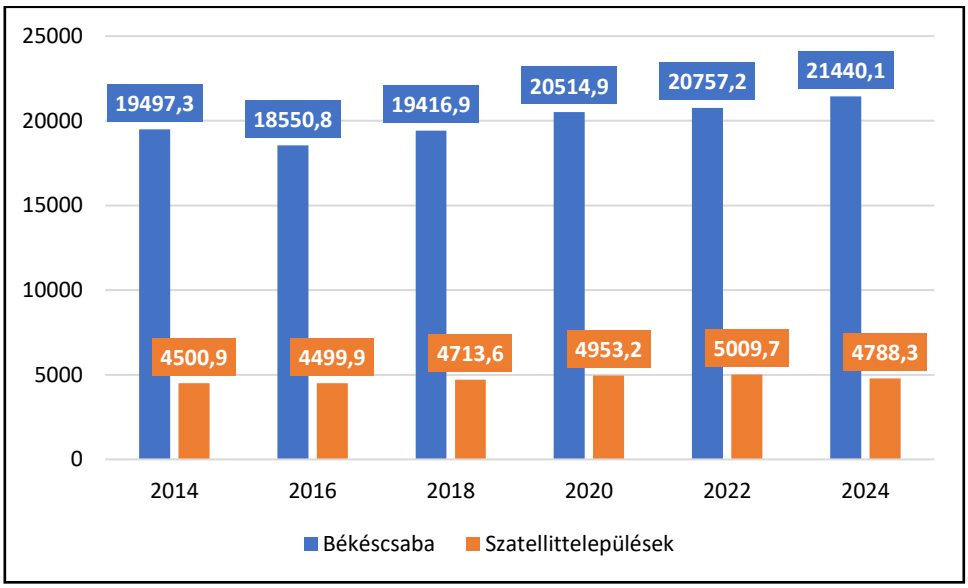

63. ábra: Összes elszállított települési szilárd hulladék mennyisége (tonna) Békéscsabán és a járás többi településen 2014-2024 között
Adatforrás: TeIR

A diagram szemlélteti, hogy egy visszaesést követően 2015 óta folyamatos a növekedés, mind a vármegye- és járásszékhelyen, mind a szatellittelepüléseken. Békéscsabán ez az érték 2024-ben meghaladja a 20 ezer tonnát, míg a járásbeli települések esetében közel 5 ezer tonna volt. A járás települései közül kiemelkedik Csorvás és Újkígyós, ahol az utolsó mért évben ezer tonna feletti az összes elszállított hulladék mennyisége, ráadásul 2014 óta minden évben hasonló számokat regisztráltak. A járásban így Újkígyós az éllovas, ahonnan minden évben körülbelül 1300 tonna települési szilárd hulladékot szállítottak el.

Az egy főre jutó szelektív hulladékgyűjtésben elszállított települési hulladék mennyisége és annak az összes hulladékhoz viszonyított aránya növekedést mutatott 2014 és 2024 között mind a járás központjában, mind a járás többi településén. 2014-ben még csak Békéscsabán szállítottak elkülönített módon is hulladékot a lakosságtól, akkor ez az arány 25 százalékos volt. A vizsgált időszakban 2015 volt az első év, amikor a járásban két másik településen is megjelent a szelektív hulladék elkülönített gyűjtése. Kétsopronyban ez az arány ekkor 0,4 százalékos volt, Csorváson pedig 1,2 százalékos. 2016-ban jelent meg ez a módja a hulladék elszállításnak Csabaszabadin (16,1%), Gerendáson (8,8%), illetve Újkígyóson (27,8%). 2017-ben lépett be a sorba Doboz (1%), Szabadkígyós (0,3%) és Telekgerendás

(2,6%). Ez tehát az első év a vizsgált időszakban, mikor a járás összes településén elérhető a lakosság számára a szelektív hulladékgyűjtés. Ebben az évben a járásban Békéscsabán (22,6%), illetve Újkígyóson (28,2%) mondható magasnak a szelektív hulladék aránya az összes elszállított szilárd hulladékhoz mérten.

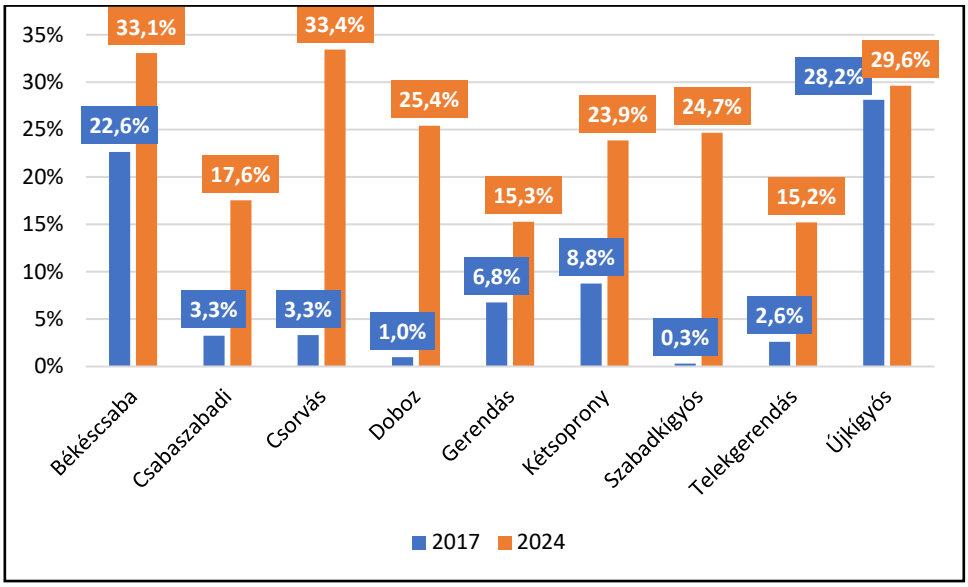

64. ábra: A lakosságtól szelektív hulladékgyűjtésben elszállított települési szilárd hulladék aránya (%)
Adatforrás: TeIR

A 2017-es és a 2024-es adatok összevetése a 64. ábrán látható. Az időszakban egyértelmű és folyamatos növekedés volt tapasztalható a szelektív hulladékgyűjtés mennyisége és az összes hulladékhoz viszonyított aránya tekintetében is. Míg 2017-ben Békéscsabát megelőzve Újkígyóson volt a legmagasabb az arány, 2024-re Csorvás lett az első, Békéscsaba ekkor is csupán második. Figyelemreméltó az arányszám növekedés az egész járásban, de főleg a szatellittelepülések esetében. Ez az ugrásszerű fejlődés vélhetően a házhoz menő rendszerben történő szelektív hulladékgyűjtés bevezetésének köszönhető.

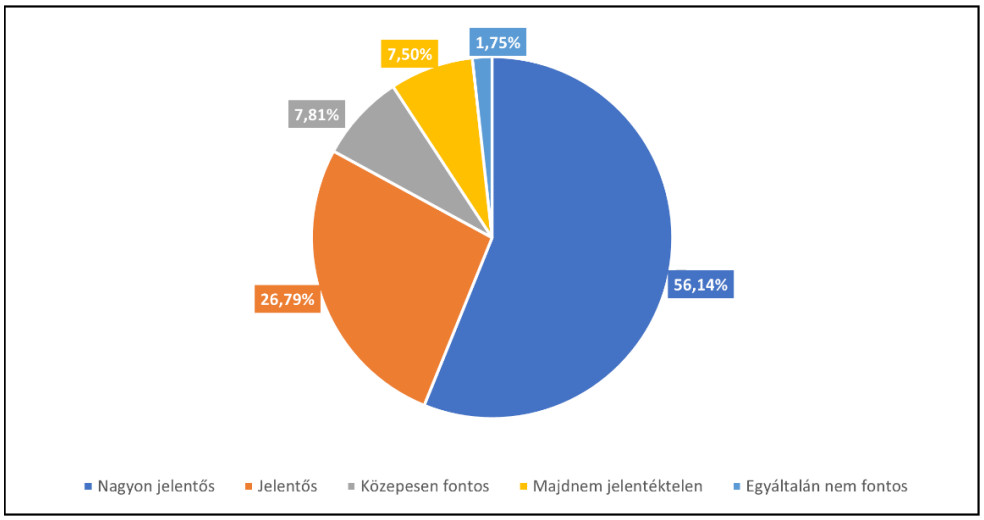

65. ábra: A szelektív hulladékgyűjtés fontosságának megítélése Békéscsabán
Adatforrás: Lakossági kérdőív Fenntartható Városfejlesztési Programok készítéséhez - Békéscsaba

A 65. ábrán látható az FVS-t megalapozó lakossági kérdőíves felmérés során adott válaszok megoszlása azzal kapcsolatban, hogy mennyire tartják fontosnak a Békéscsabán élők a szelektív hulladékgyűjtést. A válaszadók 56,14 százalékának az életminősége szempontjából nagyon fontos a szelektív hulladékgyűjtés.

2.1.13.8 Vizuális környezetterhelés

Vizuális környezetszennyezésnek vagy környezetterhelésnek nevezhetünk minden olyan ember által a (városi) környezetbe történő beavatkozást vagy információs túlterhelést, mely révén nehezebbé válik az (épített) környezet, a táj vizuális információinak felismerése, osztályozása, illetve feldolgozása. Városok esetében tipikusan ilyen lehet a közterületi reklámszennyezés vagy a barnamezős (volt ipari) területek jelenléte. Békéscsaba esetében (hazai viszonylatban) egyik sem jelentős probléma. Vannak ugyan barnamezős területek a város területén és környékén, de az aránya vagy állapota ezeknek nem kirívó, továbbá a közterületi reklámszennyezettség sem kiugróan magas. Elhanyagolt, romos épületek sem figyelhetőek meg nagy számban a városban. Szemmel látható probléma ugyanakkor az illegális hulladéklerakás, illetve a szelektív hulladékgyűjtő szigetek nem megfelelő használata, valamint a várost átszelő Élővíz-csatornán időközönként megjelenő szennyeződés.

Az illegális hulladéklerakás felszámolására 2020-ban a Belügyminisztérium támogatásával, több mint 50 helyszínen indult akció, melynek során az illegálisan elhelyezett építési-bontási, veszélyes és kommunális hulladékok kerültek elszállításra.[265]

Továbbá visszatérő probléma volt, hogy a Felső-Körös soron, a használaton kívüli szivattyúházban illegálisan elhelyezett hulladékkal lehetett találkozni, ezért 2021-ben az önkormányzat lebontatta az épületet. Korábban szintén komoly gondot okozott, hogy a szelektív szigetekre néhányan szemétlerakóként tekintettek, de ez a jelenség is egyre kevésbé jellemző a településen. További pozitív fejlemény, hogy 2024-ben átadásra került egy új hulladékudvar a Kétegyházi úton. Ez a beruházás megteremti a lehetőségét annak, hogy ne Gyulára kelljen utazniuk a békéscsabai lakosoknak, amennyiben építési törmeléket, veszélyes és elektronikai hulladékot szeretnének a szabályoknak megfelelően leadni. Korábbi intézkedéseknek köszönhetően pedig az Élővíz-csatorna is tisztább lett.[266]

2019-ben kigyulladt és teljesen kiégett a városképi szempontból jelentős István malom. Az ikonikus épület katasztrófája miatt egy ideig le kellett zárni a Gőzmalom teret, a malom szerkezetének stabilizálásának köszönhetően a forgalom újraindult a környéken. A jelentős építészeti értékkel bíró malomépület teljes értékű helyreállítása és az új funkció megtalálása érdekében tárgyalások zajlanak, készülnek a fejlesztési koncepciók.[267]

[265] https://bekescsaba.hu/tisztitsuk-meg-az-orszagot-projekt
[266] https://www.beol.hu/helyi-kozelet/2021/03/elvittek-a-szemetet-a-csabai-szivattyuhazbol
[267] https://behir.hu/egy-evvel-ezelott-egett-ki-a-bekescsabai-istvan-malom

2.1.13.9 Árvízvédelem

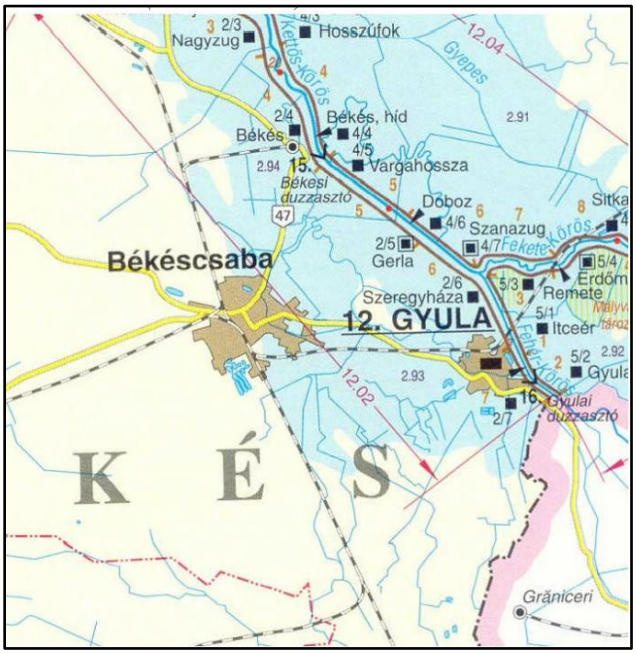

66. ábra: árvízvédelmi művek Békéscsaba környékén
Forrás: BMJV Fenntartható Városfejlesztési Programok előkészítése, 2014

A Körös-Maros közének közel fele árvizek által veszélyeztetett mélyártéri terület, kitéve a folyók szélsőséges vízjárásnak.[268] Jellemző módon a folyók korábbi ártere árvízvédelmi töltések által el lett vágva a természetes vízpótlástól, emiatt a területen a legnagyobb feladat az ár- és belvízvédelem, illetve a vízpótlás. A város ártéri része a Berettyó és Körösök köze nagytájon belül a Kettős-Körös völgye és közvetlen környéke kistájhoz, míg az ártéren kívüli terület a Békési sík nagytáj Békéscsaba nyugati szomszédsága kistájához tartozik. Az árvíztől veszélyeztetett városrész magassága 84-86 mBf-i szinttel jellemezhető. A folyók kiáradásaitól elsősorban a Fehér- és a Kettős-Körös bal oldali töltése védi meg. Békéscsaba mind a Fekete-, mind a Fehér-Körös árvizeinek hatása alatt áll a város keleti területrészén (Kisrét, Nagyrét, Alsónyomás stb.), de a Körösök aktív ágai közül csak a Fehér-Körös érte el a város keleti határát. Az 1888. március 12-én bekövetkezett árvízkatasztrófa megismétlődésének elkerülésére hatóságilag előírták Békéscsaba számára a körgát-építést és a csatornák kereszteződési pontjaihoz a zsilipek kialakítását (Alsó körgáti és Felső körgáti zsilipek). A körgát védképessége 89,21 mBf szintnek felel meg. A mentesített ártéri öblözetté vált városrészek (I-IV kerületek) csapadékvíz-elvezetésének befogadásának gondját az Élővíz-csatorna oldotta meg. [269]

Az árvízvédelmet a Körös-vidéki Vízügyi Igazgatóság vezényli. Az Igazgatóság működési területe 4108,10 km², az I. rendű árvízvédelmi fővédvonalak összes hossza 340,152 km, míg a II. rendű árvízvédelmi művek hossza 103,661 km.[270] A Kettős-Körös vízgyűjtő területének jelentős része mélyártér, így árvízi elöntés által veszélyeztetett, területén a Mérgesi árvízvédelmi szükségtározó található. Az árvízvédelem érdekében az elmúlt 150 évben végzett műszaki beavatkozások megváltoztatták a vízfolyások hidromorfológiai állapotát: átvágták a kanyarulatokat és ezzel lerövidítették a medret, illetve növelték a sebességet. Az árvízvédelmi töltések elvágták a folyóktól az árterületek jelentős részét. Az emberi beavatkozások a vízfolyások medrére, a hullámtérre és a parti sávokra is kiterjedtek. Az árvízszintek folyamatos emelkedésével az árvízvédelmi töltések és keresztező műtárgyaik mára nem felelnek meg a biztonsági (és jogszabályi) követelményeknek, különösen igaz ez a Mérgesi árvízvédelmi szükségtározóra – összegzi a KÖVIZIG 2020-as Kettős-Körös vízgyűjtőjével kapcsolatos vitaanyaga.[271]

[268] VGT3, Jelentős Vízgazdálkodási Kérdések, Kettős-Körös vízgyűjtő-gazdálkodási tervezési alegység, vitaanyag. https://bit.ly/3spPJ3l
[269] Békéscsaba MJV Fenntartható Városfejlesztési Programok előkészítése, 2014.
[270] KÖVIZIG, Árvízvédelmi adatok. https://bit.ly/34JHDKX
[271] VGT3, Jelentős Vízgazdálkodási Kérdések, Kettős-Körös vízgyűjtő-gazdálkodási tervezési alegység, vitaanyag. https://bit.ly/3spPJ3l

Az Országos Vízügyi Főigazgatóság koordinálásával 2015-ben készült el az országos árvízveszély térkép. Ennek a Békéscsabai járást érintő kivágata látható a következő ábrán a Békési és a Gyulai ártéri öblözet 1 %-os valószínűségű potenciális elöntési térképeinek segítségével.

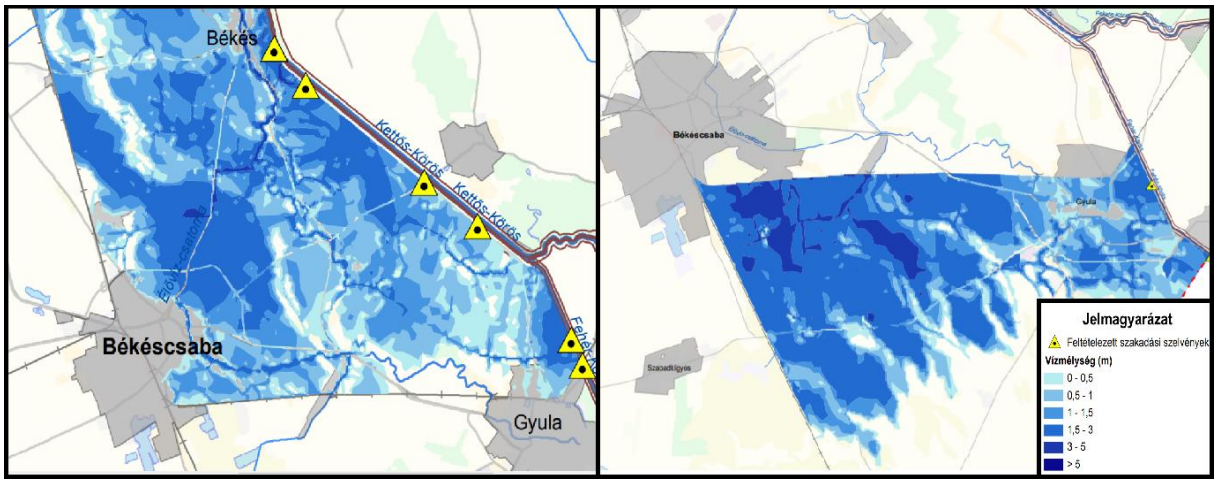

67. ábra: Békéscsaba és környezetének elöntési térképe 1%-os valószínűségű árvíz esetében
Forrás: 1146/2016. (III. 25.) Korm. határozata Magyarország Árvízi Országos Kockázatkezelési Tervéről, mellékletek.

Az ábrán látható, hogy az átlagosan 100 évenkénti árvízi események során a lakott területeket az elöntés veszélye fenyegeti. A feltételezett gátszakadásokból kialakuló maximális elöntési területek, vízmélységek összesített értékeit szemlélve feltűnő, hogy egy Gyula alatti gátszakadás után Békéscsaba déli és délkeleti részein 3-5 méter, de akár 5 méternél magasabb vízszint is kialakulhat, míg egy ilyen esemény, amennyiben Gyula és Békés között következne be, akkor 0,5 és 3 méter közötti vízmélység is mérhető lenne a vármegyeszékhely keleti, északkeleti és északi részét. A 68. ábra pedig szemlélteti, hogy az átlagosan 33 évenkénti árvízi események milyen elöntést okozhatnak Békéscsaba környékén gátszakadás esetén:

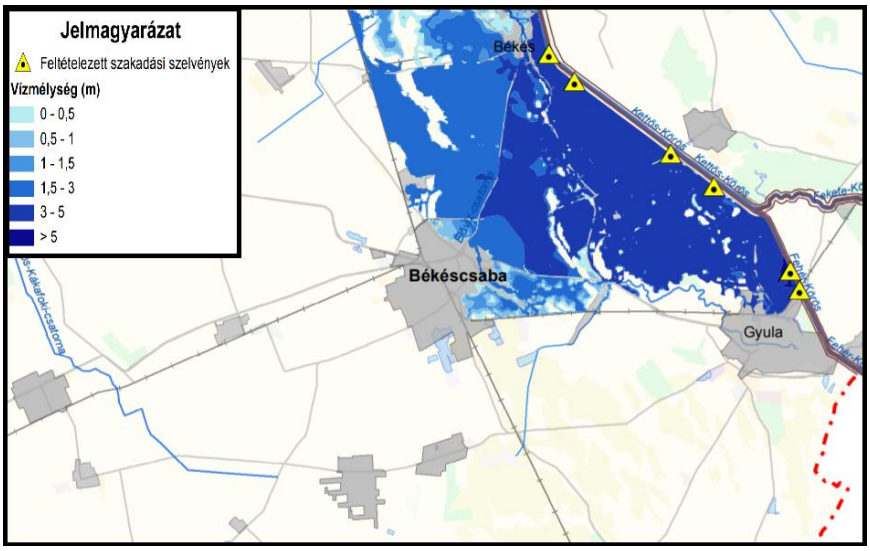

A járás települései ebben az esetben sem kerülnének víz alá, azonban látható, hogy a vármegyeszékhely belterületeit komolyan érintené egy ilyen árvíz. A vízmélység legalább 1,5 és 5 méter, helyenként 5 méter feletti magasságban öntenék el ilyen helyzetben Békéscsabát és a tőle keletre, északkeletre és északra fekvő részeket. [272]

68. ábra: Békési ártéri öblözet 3,3%-os valószínűségű potenciális elöntési térképe
Forrás: 1146/2016. (III. 25.) Korm. határozata Magyarország Árvízi Országos Kockázatkezelési Tervéről, mellékletek

[272] Árvízi kockázatkezelés tájékoztatás és társadalmi konzultáció. https://bit.ly/34MWt31

2.1.13.10 Fennálló környezetvédelmi konfliktusok, problémák

A környezeti elemekkel, környezetvédelemmel összefüggő konfliktusok és problémák összefoglalása az önkormányzat 2014-es városfejlesztési programja szerint:

- *Város környéki zöldmezős beruházások számára környezetvédelmi és talajvédelmi szempontból is elfogadható területek kijelölése, térképezése nem készült el.*
- *Bár a megvalósított szennyvízcsatorna fejlesztés jelentősen csökkentette a veszélyeztetettséget, vízbázisvédelmi szempontból fontos a szippantott szennyvizek sorsának nyomon követése, a tiltott elhelyezések szankcionálása.*
- *A város játszótereinek, pihenő parkjainak forgalmas útvonalaktól való, környezet-egészségügyi szempontból rendkívül fontos zöldsávos elválasztása nem mindenhol megnyugtatóan megoldott.*
- *Közlekedésből eredő kibocsátások növekedése (szálló por, ülepedő por, NO2).*
- *Település-közeli mezővédő erdősávok hiánya fontos szerepet játszanak az ülepedő- és szállóporterhelés növekedésében.*
- *Korszerűtlen közlekedési eszközök magas aránya.*
- *A levegő allergén pollenmennyiségének növekedése*
- *Ipari és mezőgazdasági eredetű levegőszennyezések*
- *Kisvízi időszakban az Élővíz-csatorna vízpótlásának hiányai miatt ökológiai és városképi hátrányok átmeneti időszakban jelentkezhetnek a város területén,*
- *Az Élővíz-csatorna időszakos alacsony terhelhetősége miatt elsősorban a két körgáti anyagárok felől érkező szennyezések a meghatározóak.*
- *Az Élővíz-csatornán előforduló vízbetáplálási műszaki zavarok, illetve belvízüzem miatt szintén jelentkezhetnek ökológiai és városképi problémák.*
- *A déli anyagárokban és környezetében (Nádas lecsapoló-csatorna) felhalmozódott szennyezések következtében a talajvizet és a felszíni vizet másodlagos szennyezések érik.*
- *A termálvizek összetételük miatt (magas szervesanyag-, só-, és fenoltartalom) csak különböző megszigorításokkal és időszakosan helyezhetők el a befogadókba.*
- *A hévizek felhasználása során - a készletcsökkenésen túl - igen nagy problémát jelent az elfolyó víz elhelyezése.* [273]

Ezen konfliktusok, problémák nagy része ma is érvényes, a stratégiai tervezés során figyelembe veendő.

[273] Békéscsaba MJV Fenntartható Városfejlesztési Programok előkészítése, 2014.

2.1.14 Városi klíma[274]

Hazánk klímájára az óceáni, a kontinentális, valamint a mediterrán térségben zajló légköri folyamatok egyaránt hatással vannak. Magyarországon az átlaghőmérséklet éves átlagértékei növekvő pályán mozognak, a modellezések szerint az ország keleti és déli területein kell a jövőben nagyobb mértékű melegedéssel számolni. Országos szinten a fagyos napok száma csökkenni, a nyári napok és a hőhullámos napok előfordulása növekedni fog. A csapadék mennyiségében nem, de az eloszlásában egyre inkább a szélsőség dominál, ami azt jelenti, hogy inkább a rövid ideig tartó, intenzív záporok, zivatarok formájában hullik. A nagymennyiségű és intenzív csapadékos jelenségek várhatóan elsősorban ősszel lesznek gyakoribbak, a száraz időszakok hossza pedig nyáron fog leginkább növekedni. A csapadékkal kapcsolatos szélsőségek várható alakulása jellegzetes térbeli eloszlást is mutat és elsősorban Magyarország középső, déli és keleti területeit – azaz a Békéscsabai járás területét is – kedvezőtlenül érinti majd. Összességében elmondható, hogy a csapadék tekintetében nagy kilengések tapasztalhatók az utóbbi években, emiatt áradásokra és aszályokra egyaránt fel kell készülni, valamint megnőtt a rendkívül száraz évek fellépésének valószínűsége is. Békéscsaba a klímaérzékeny települések sorába tartozik. [275,276,277]

2.1.14.1 Hőmérsékleti mutatók

Békéscsaba esetében a kontinentális éghajlati hatás a domináns. Az adatok alapján az évi átlagos hőmérséklet +11 °C körül, a nyári átlag 20-21°C, a téli átlag pedig 0-1 °C körül mérhető.[278] Míg a júliusi átlagos maximumhőmérséklet 30°C körül alakul, addig a januári átlagos minimum -2 °C körül mérhető[279]. A járás területe a melegebb tájegységek közé tartozik hazánkban, hiszen az ország nagyobb részén a 10-11 °C közötti évi középhőmérséklet a jellemző, ugyanakkor bizonyos részein megfigyelhető ennél alacsonyabb éves átlagos érték is.[280]

69. ábra: Magyarország mért éves középhőmérséklet
Forrás: Magyarország térképekben, MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, 2011

A hőmérséklet változásának vizsgálata rámutatott, hogy 1,2 °C-os mértékű emelkedés volt megfigyelhető Magyarországon az 1901 és 2014 közötti időszakban, mely változás iránya és mértéke a globális tendenciákhoz képest nem szignifikáns mértékben, de magasabb.[281] Az 1918-2016 közötti

[274] Módszertani Kézikönyv számozása szerint: 1.20. fejezet
[275] Békéscsaba MJV Fenntartható Energia- és Klímaakcióterve, 2021
[276] Magyarország térképekben, MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, Budapest, 2011
[277] Klímatudatosság erősítése Békéscsabán, KEHOP-1.2.1-18-2019-00245 Projekt, 2021
[278] Adatforrás: NATÉR adatbázis, https://map.mbfsz.gov.hu/nater/
[279] Adatforrás: Meteoblue.com, https://bit.ly/3HP8Rhv
[280] Békéscsaba MJV Fenntartható Energia- és Klímaakcióterve, 2021
[281] Békéscsaba MJV Fenntartható Energia- és Klímaakcióterve, 2021

időszakban a békéscsabai térség 1,55-1,6°C-kal melegedett. Ez az érték viszont meghaladja a globális átlagot.[282]

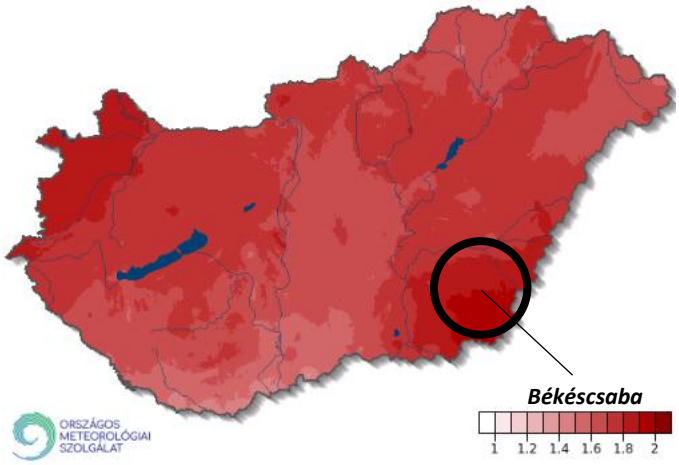

70. ábra Éves átlaghőmérséklet (°C) változása 1981 és 2020 között
Forrás: OMSZ

Az évszakos változásokat tekintve a nyarak melegedtek leginkább az 1981-2014 közötti vizsgált időszakban, a kelet- és dél-alföldi területek például 2 °C-ot meghaladó mértékű melegedést mutatnak nyáron, ugyanakkor az éves átlaghőmérséklet változása ebben a periódusban 1,8-2,1 °C-os volt Békéscsaba körzetében. [283]

A közepesen optimista klímamodellezés is további átlaghőmérséklet emelkedést jelez előre századunk hátralévő részében. Például az ALADIN-Climate klímamodell előrejelzése szerint a 2021-2050 időszakra Békéscsaba esetében 1,5-2 °C-os átlaghőmérséklet-emelkedés várható az 1961-1990 közti referencia időszakhoz képest. Ugyanez a modell a 2071-2100 közötti időszakra 3-3,5 °C-os átlagos változást valószínűsít az éves átlagos hőmérséklet tekintetében.[284]

A regionális klímamodellek lefuttatása és összevetése alapján a század végére Békéscsabán az átlaghőmérséklet jelenlegi 11°C-os értéke 15°C-ra változik. Várhatóan emelkedni fog a forró napok (amikor a napi maximum hőmérséklet eléri, vagy meghaladja a 35°C-t) száma is, melyből Békéscsabán az 1971–2000 időszakban évente átlagosan mindössze 1,6-1,8-at regisztráltak. Ilyen napok 2021-2050 között évente már 10-15, míg 2071-2100 között 30-35 alkalommal is várhatóak a klímamodellek projekciói alapján. Az éghajlatváltozással egyre szélsőségesebbé váló hőmérsékleti értékek országos szinten is trendszerű emelkedése minden jel szerint megfigyelhető lesz Békéscsaba vonatkozásában is. A tavaszi fagyos napok számának csökkenése ugyanakkor bizonyos kultúrák (pl. gyümölcsösök) számára kedvező feltételeket teremthet. [285]

A településen a napsütéses órák száma igen magas, évente több, mint 2000 óra, ami a mezőgazdaság, a napenergiahasznosítás és a turizmus szempontjából is igen kedvezőnek tekinthető.

[282] Klímatudatosság erősítése Békéscsabán, KEHOP-1.2.1-18-2019-00245 Projekt, 2021
[283] Békéscsaba MJV Fenntartható Energia- és Klímaakcióterve, 2021
[284] Adatforrás: NATÉR adatbázis, https://map.mbfsz.gov.hu/nater/
[285] Adatforrás: NATÉR adatbázis, https://map.mbfsz.gov.hu/nater/

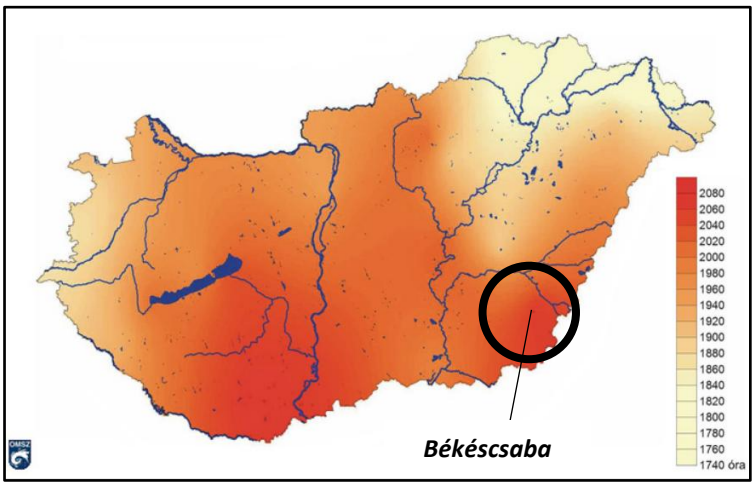

71. ábra: Az évi átlagos napfénytartam (óra) Magyarországon az 1971-2000 közötti időszak alapján
Forrás: OMSZ

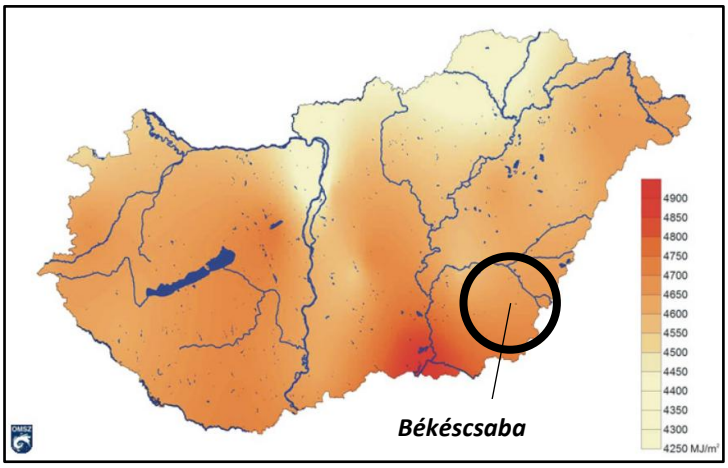

72. ábra A globálsugárzás (MJ/m2) átlagos évi összege Magyarországon (2000-2009)
Forrás: OMSZ

A 72. ábrán látható a Magyarországot érő globálsugárzás mértéke. Ez Békéscsaba esetében évente körülbelül 4650 MJ/m^2. Globálsugárzás alatt a Napból érkező közvetlen sugárzás, valamint az égbolt minden részéről érkező szórt sugárzás összegét értjük. Magyarországon a legtöbb besugárzás a Tiszántúl déli területein tapasztalható, Szeged környékén ez az érték eléri a 4800-4900 MJ/m^2 értéket is. A Békéscsabai járás átlagos értéke a napenergiahasznosítás szempontjából ugyancsak kedvezőnek tekinthető országos szinten.

2.1.14.2 Csapadék és felhőborítottság

Békéscsabán az átlagos évi csapadékösszeg az 1961-1990 és az 1971-2000 közötti időszakban is 525-550 mm között alakult.[286] Összességében 1961 és 2014 között a csapadékösszeg a város területén – ahogy országos szinten is – nem szignifikáns mértékben, de emelkedett.[287] Békéscsabán 2008 és 2018 között az átlagos csapadékmennyiség 577 mm volt a KSH adatai szerint.[288]

[286] Adatforrás: NATÉR adatbázis, https://map.mbfsz.gov.hu/nater/
[287] Békéscsaba MJV Fenntartható Energia- és Klímaakcióterve, 2021
[288] Adatforrás: KSH, STADAT – 5.10.4. A meteorológiai megfigyelőállomások főbb adatai (1985–) (ksh.hu)

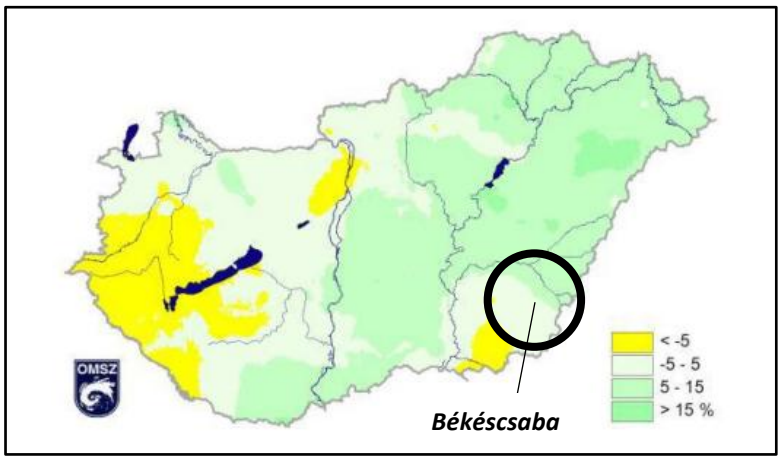

73. ábra Az átlagos évi csapadékösszeg változása 1961–2014-ben
Forrás: OMSZ

Az alábbi ábrán havi bontásban tekinthető meg, hogy bizonyos csapadékmennyiséget hány nap fog elérni az adott hónapban, illetve a száraz és a csapadékos napok egymáshoz viszonyított aránya is megfigyelhető.[289]

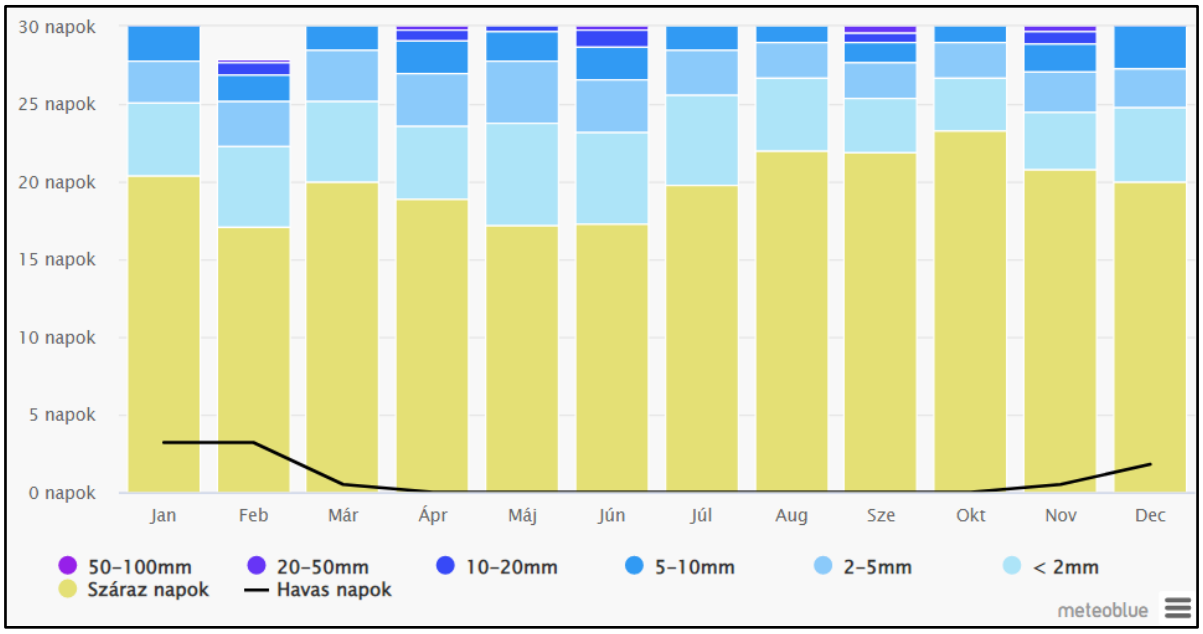

74. ábra Békéscsabai csapadékdiagram
Forrás: Meteoblue [290]

A csapadék mennyisége várhatóan csökkenni fog a város környékén a 2021-2050 közötti időszakra vonatkozó modellezések szerint, mégpedig 50, vagy akár 75 mm-rel is éves szinten. A modellezés szerint a csökkenés trendszerű, hiszen 2071-2100 között a jelenlegi átlagos évi csapadékösszegekhez képest 75-100 mm-es csökkenés várható Békéscsabán.[291]

Magyarországon a nyári csapadék a következő évtizedekben 5 %-ot, az évszázad végére pedig 20 %-ot elérő csökkenése bizonyosnak tűnik, amit nagy valószínűséggel az őszi és a téli csapadék növekedése

[289] Adatforrás: https://bit.ly/3HP8Rhv
[290] Honlap: http://www.meteoblue.com
[291] Adatforrás: NATÉR adatbázis, https://map.mbfsz.gov.hu/nater/

fog kompenzálni. A nagymennyiségű és intenzív csapadékos jelenségek várhatóan elsősorban ősszel lesznek gyakoribbak, a száraz időszakok hossza pedig nyáron fog leginkább növekedni. [292]

A 75. ábra összegzi, hogy hogyan oszlanak meg a felhős, napos és csapadékos napok Békéscsabán havi bontásban, az előző 30 év adatai alapján. [293]

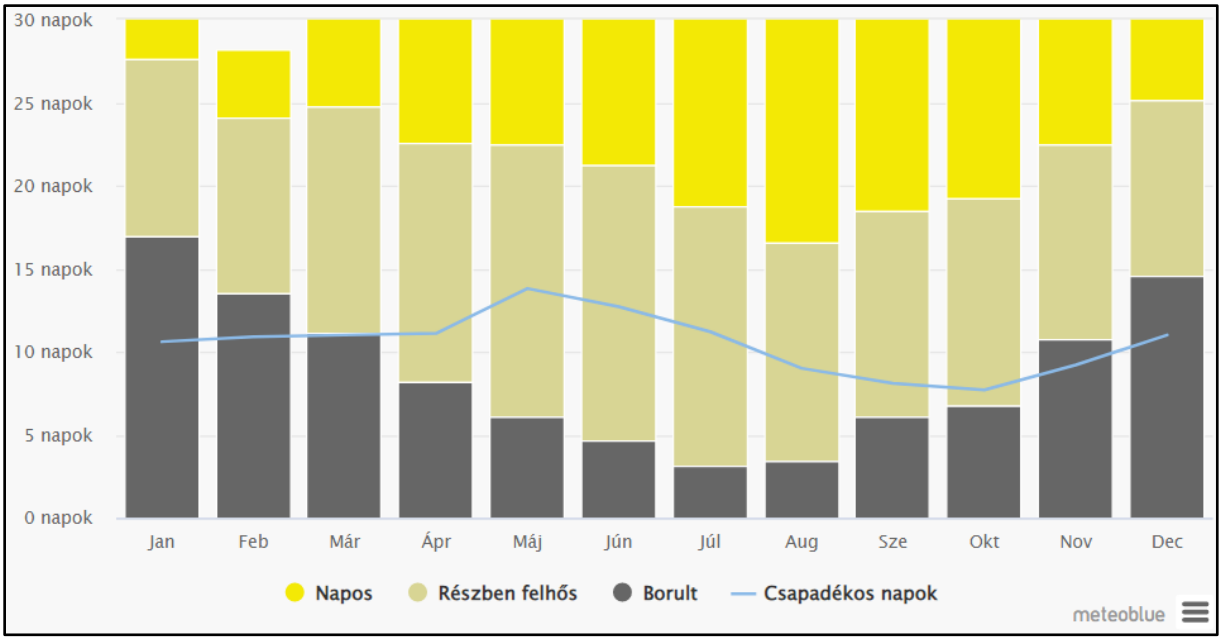

75. ábra Felhős, napos és csapadékos napok eloszlása Békéscsabán
Forrás: Meteoblue[294]

A szélsőségek várható alakulása jellegzetes térbeli eloszlást mutat és elsősorban Magyarország középső, déli és keleti területeit érinti kedvezőtlenül, azaz Békéscsabának és térségének a klímája is negatív irányban módosul ezen a téren. A következő – békéscsabai csapadékösszegek éves alakulását bemutató – ábrán látható, hogy mi várható Békéscsabán és térségében. Akár a mindössze 200 mm-es éves csapadékösszeg is lehetséges lehet a jövőben. [295]

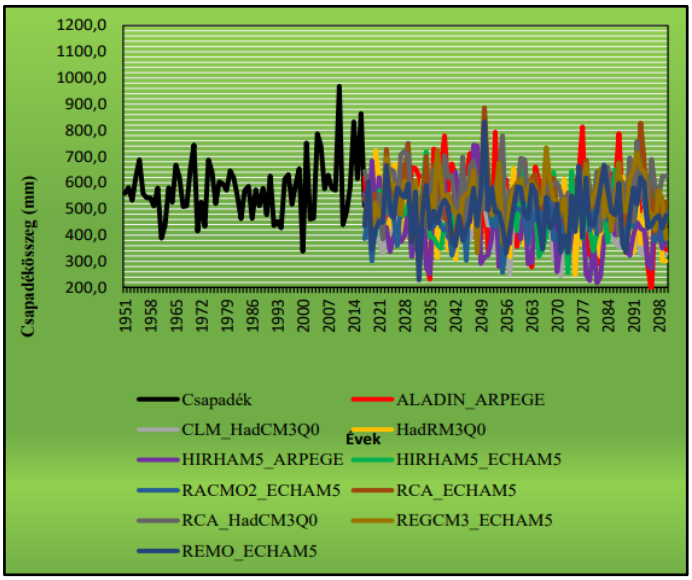

76. ábra: Az évi csapadékösszeg múltbeli és várható jövőbeli alakulása Békéscsaba térségében 1951-2100 között 10 regionális klímamodell eredményei alapján
Forrás: Lakatos L. (2020)

[292] Békéscsaba MJV Fenntartható Energia- és Klímaakcióterve, 2021
[293] Adatforrás: https://bit.ly/3HP8Rhv
[294] Honlap: http://www.meteoblue.com
[295] Klímatudatosság erősítése Békéscsabán, KEHOP-1.2.1-18-2019-00245 Projekt, 2021

Békéscsabán 2008-2018 között évente átlagosan 136,8 csapadékos nap volt a KSH adatai alapján. [296] A csapadékösszeg csökkenésével párhuzamosan az éves csapadékmentes napok számának növekedése várható a modellezések alapján. Így akár az évi 210 csapadékmentes nap is reálissá válhat Békéscsaba térségében. Az évi átlagos csapadékösszeg esetében a legtöbb modell szerint az utóbbi években jellemző 577 mm-es szint 450-500 mm alá fog csökkenni. A fenti adatok a mezőgazdaság számára jelentenek kifejezetten nagy kihívásokat. [297]

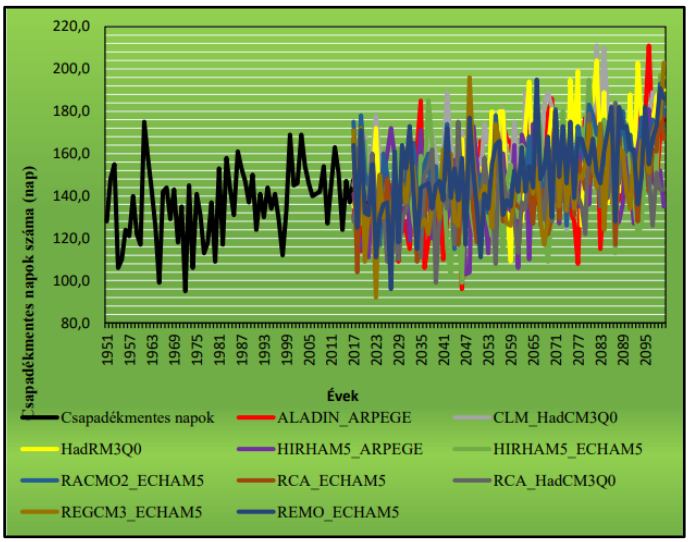

77. ábra: A csapadékmentes napok összegének múltbeli és várható jövőbeli alakulása Békéscsaba térségében 1951-2100 között 10 regionális klímamodell eredményei alapján
Forrás: Lakatos L. (2020)

2.1.14.3 Ár- és belvíz, illetve aszályveszély

Összességében a lehetséges veszélyhelyzetek, katasztrófák köréből az ár- és belvíz, illetve aszály veszélyeztetéssel kell számolni leginkább a vármegyében, valamint Békéscsaba területén. Hosszú távon – a klímamodellek alapján – mind erősségében és gyakoriságban inkább növekedés várható a különféle kockázatok esetében. [298]

A Körösök vízjárása nem egyenletes, vízszállításuk rendkívül szélsőséges. A legkisebb és legnagyobb vízhozamok aránya eltérő, a „vízjáték" meghaladja a 10 m-t. A magas vízállás márciusban, áprilisban és júniusban fordul elő, a „kisvizek" augusztusban, szeptemberben jellemzőek. A megye területén 25 településen 223 943 ember van kitéve árvízveszélynek. A térképről leolvasható, hogy Békéscsaba városa magas besorolású árvízi kockázati területen fekszik.

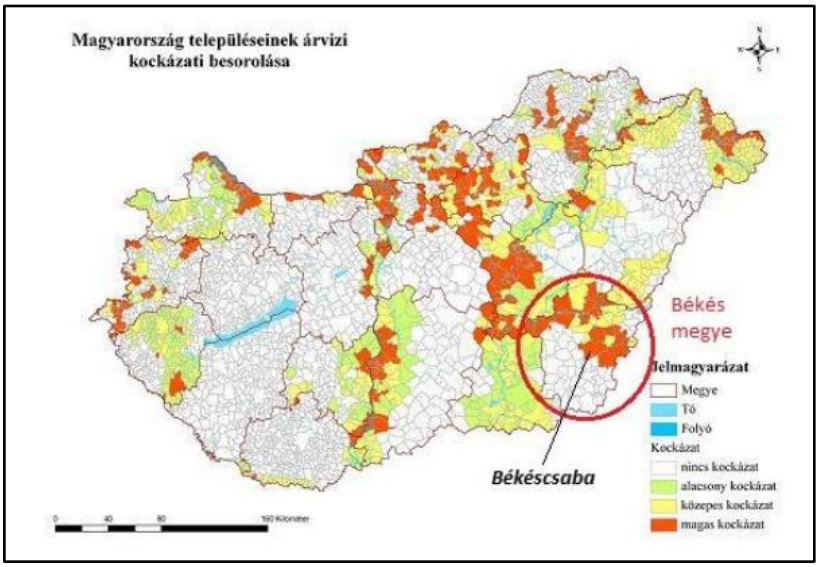

78. ábra: Magyarország árvízi kockázati térképe
Forrás: Békéscsaba MJV Fenntartható Energia- és Klímaakcióterve, 2021

1995 decemberében vonult le a Körösökön a múlt évszázad legmagasabb árhulláma, amely jelentős védelmi feladatokkal járt. Ezt meghaladó, eddig mért legnagyobb vízszinteket produkáló árhullám

[296] Adatforrás: KSH, STADAT – 5.10.4. A meteorológiai megfigyelőállomások főbb adatai (1985–) (ksh.hu)
[297] Klímatudatosság erősítése Békéscsabán, KEHOP-1.2.1-18-2019-00245 Projekt, 2021
[298] Békéscsaba MJV Fenntartható Energia- és Klímaakcióterve, 2021

jelentkezett 2006 tavaszán a Hármas-Körösön, mely több hétig tartó megfeszített munkát jelentett a védekezésben résztvevő együttműködő szervezeteknek és állampolgároknak.[299]

A vármegye településeinek jelentős része rendelkezik kiépített belvízelvezető rendszerrel, de a rendszerek karbantartásának mértéke nem teljeskörű. 1999 óta szinte évente bekövetkezett jelentős anyagi kárt okozó belvízi veszélyeztetettséggel a jövőben is számolni kell. A fenti térképről leolvasható, hogy Békéscsaba városa magas besorolású belvízi kockázati területen fekszik.[300]

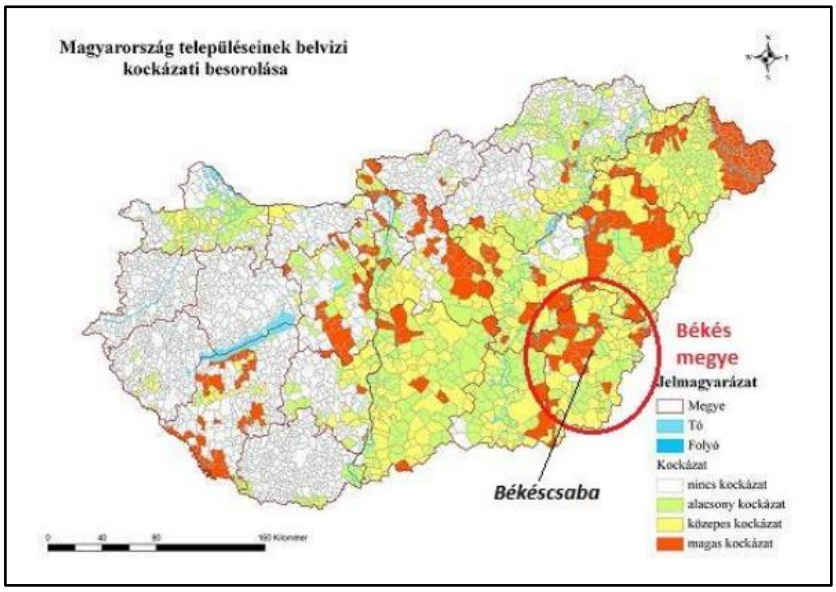

79. ábra: Magyarország belvízi kockázati térképe
Forrás: Békéscsaba MJV Fenntartható Energia- és Klímaakcióterve, 2021

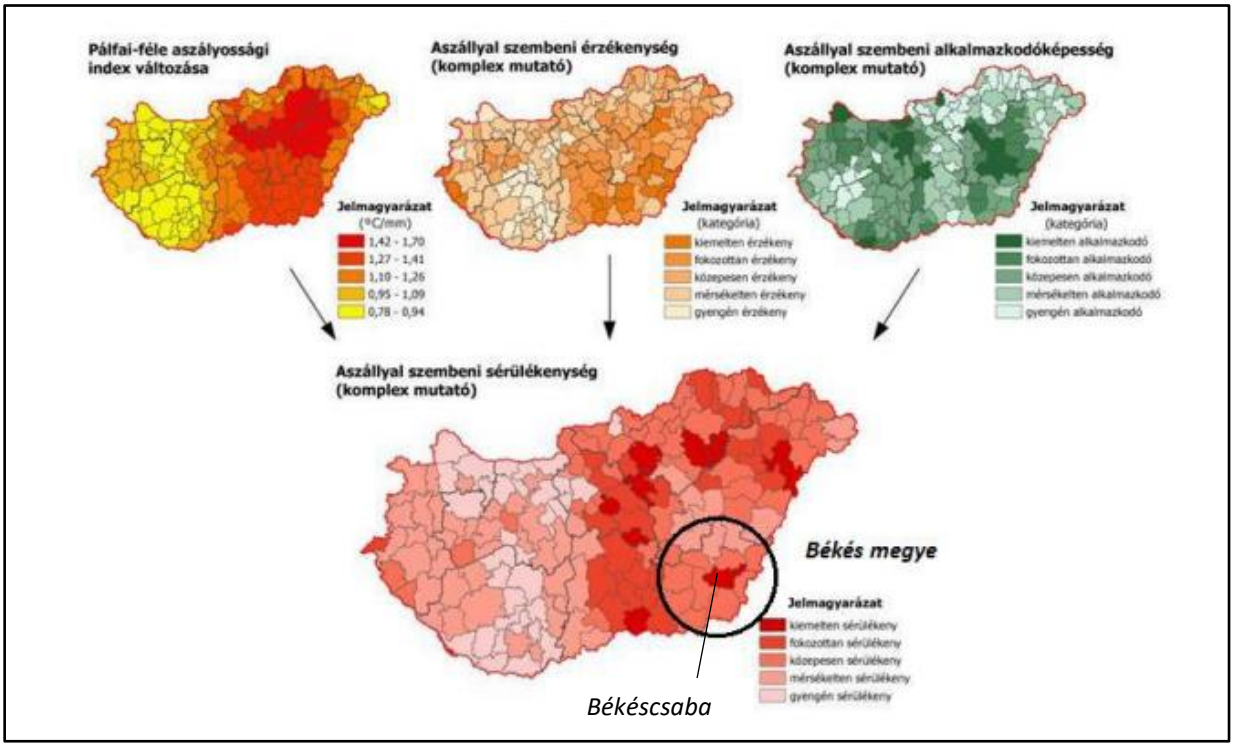

80. ábra Magyarország aszállyal szembeni sérülékenysége térképe
Forrás: Békéscsaba MJV Fenntartható Energia- és Klímaakcióterve, 2021

Békés vármegye nagy része fokozottan sérülékeny az aszállyal szemben, jellemző a több héten, akár több hónapon át tartó szárazság. Emiatt előfordulhatnak a külterületi mezőgazdasági tüzek okozta veszélyhelyzetek, de az is megállapítható, hogy erdőtűzzel szembeni sérülékenysége mérsékelt. A

[299] Békéscsaba MJV Fenntartható Energia- és Klímaakcióterve, 2021
[300] Békéscsaba MJV Fenntartható Energia- és Klímaakcióterve, 2021

nagytáblás mezőgazdasági földművelésből eredően az erdősávok hiányában jelentős károkat okozhatnak a szél és porviharok. [301]

A jövőben kockázatviselési és katasztrófavédelmi szempontból a fokozódó csapadékintenzitás és belvízveszély, az árvízi magasságok növekedése jelenthet gondot a városban. Ezek mellett a nyári időszakban a hőségperiódusok növekedése várható, amely megterheli az idős szervezetet és megemeli a halálozások számát.

2.1.14.4 Széljárás

A Kárpát-medencében az átlagos szélsebesség viszonylag alacsony (2-4 m/s az éves átlag). Ennek oka, hogy medencei hatás érvényesül.[302] Az ország nagy részében északnyugati, északi a jellemző szélirány, de a Tiszántúlon, így Békéscsabán is az északi mellett az északkeleti irány a leggyakoribb. Ez nagy részben a Duklai-hágó, illetve az Erdélyi-szigethegység hatásának tulajdonítható. A szélsebesség évi középértéke 3 m/s, tehát 11 km/h körül alakul a földfelszín közelében, szélcsend az év 7%-ában fordul elő. [303]

A 81. ábra Békéscsaba esetében megmutatja, hogy egy évben hány órán keresztül fúj a szél egy adott irányból. [304] Az északi szél dominanciája mellett látható, hogy főleg 1-19 km/h közötti szelek a jellemzőek a város környékén. A város szélsebességgel kapcsolatos legfontosabb értékei havi bontásban a következő diagramon (82. ábra) tekinthetőek meg. [305]

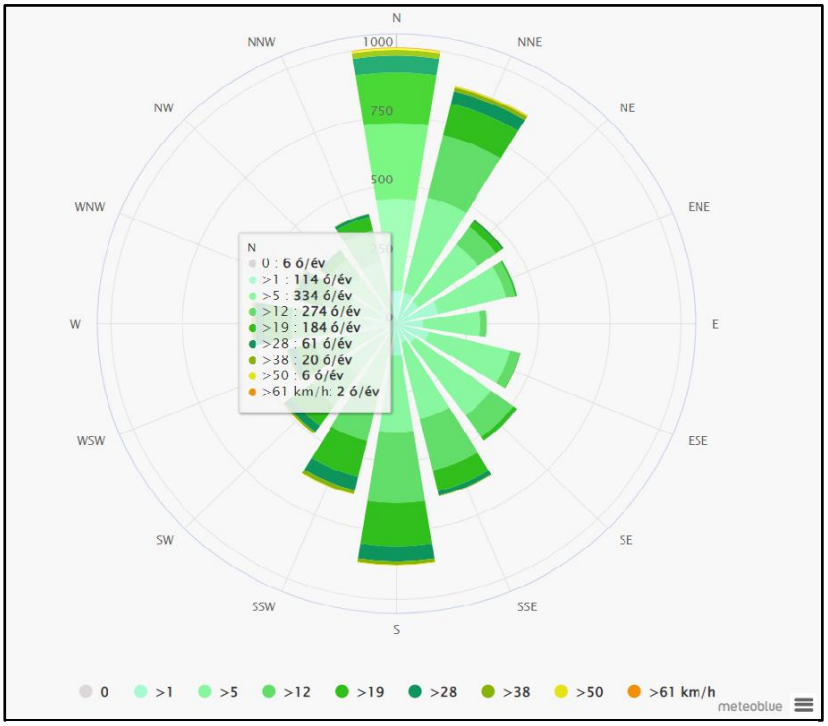

81. ábra: Békéscsabai széljárás
Forrás: Meteoblue

[301] Békéscsaba MJV Fenntartható Energia- és Klímaakcióterve, 2021
[302] Magyarország térképekben, MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, Budapest, 2011
[303] Magyarország földrajza, Tankönyvkiadó, Budapest, 1977 pp. 63–65
[304] Adatforrás: https://bit.ly/3HP8Rhv
[305] Adatforrás: https://bit.ly/3HP8Rhv

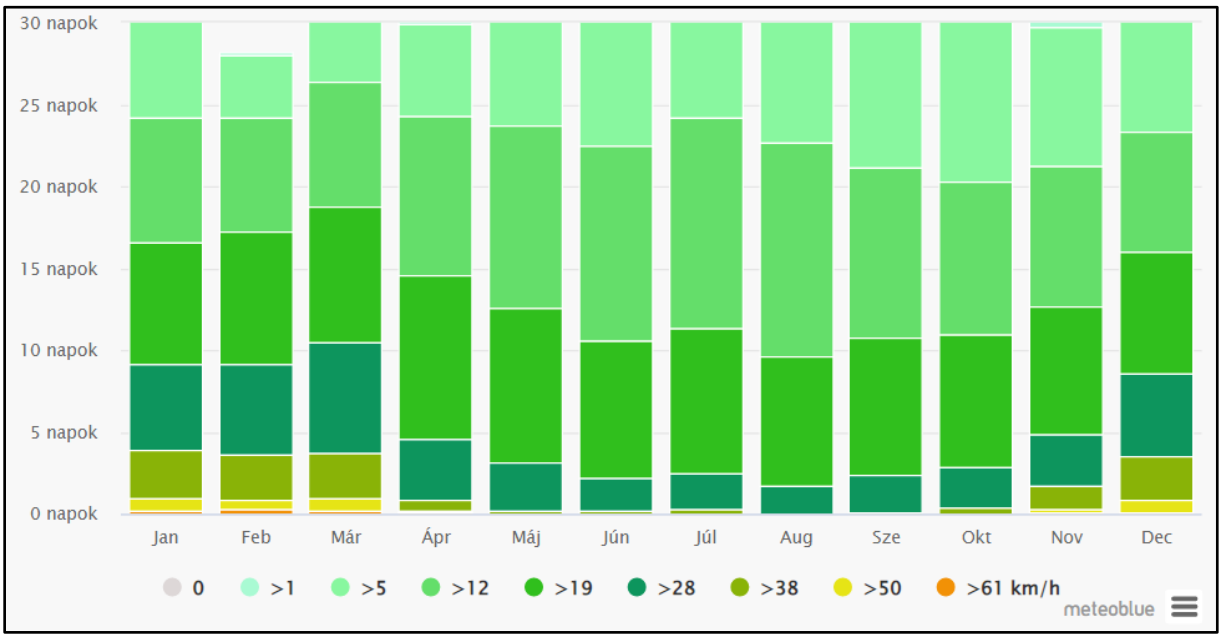

82. ábra Szélsebesség havi bontásban Békéscsabán
Forrás: Meteoblue

A város térségének szélsebessége 10 méter magasságban átlagosan 3,5 m/s, 50 méter magasságban 4,5 m/s, 100 méter magasságban 5,5 m/s, 200 méter magasságban pedig átlagosan 6,2 m/s érték körül alakul.[306] A földfelszíntől eltávolodva a szélenergia-hasznosítási potenciál egyre kedvezőbb. A szélsebesség növekedése mellett a szél állandósága is egyre növekszik. A sebesség és teljesítmény szerinti széladatokat az 55. táblázat foglalja össze, melyek a szélenergia-potenciál felmérését alapozhatják meg.

Tengerszint feletti magasság	Átlagos szélsebesség (m/s)	Teljesítmény (W/m²)
10 méter	~ 3,5	-
50 méter	~ 4,5	~ 120-140
100 méter	~ 5,5	~ 200-220
200 méter	~ 6,2	~ 340-370

55. táblázat: Széladatok Békéscsabán
Adatforrás: newa honlapja[307]

Egyéb adatok

Mutatók	Értékek
Burkolt/beépített felület aránya	n.a.
Fátlan zöldfelület aránya (%)	n.a.
A zöldfelületek fásítottságának mértéke	n.a.
Biológiailag aktív felületek mérete	n.a.

56. táblázat: A Módszertani kézikönyv által kért adatok (Az adatok háttere a 2.1.10. Zöldfelületi rendszer vizsgálata c. alfejezetben láthatók, eltérő struktúrában)

[306] Adatforrás: https://map.neweuropeanwindatlas.eu/
[307] Honlap: https://map.neweuropeanwindatlas.eu/

2.2 Területi lehatárolás

Az 57. táblázatban látható tényezők döntően Békéscsabára, mint központi településre vonatkoznak. A táblázatban megfogalmazott jellemzők háttere jellemzően a 2.1 alfejezetben olvasható (elsősorban a 2.1.5, 2.1.6, 2.1.11, 2.1.12 alfejezetekben), de a 2. fejezet egyéb alfejezeteire is támaszkodik. A bemutatott térségi lehatárolás módszertana szerinti elemzés a következő, helyzetértékelő alfejezet egyes tervezési dimenzióinak szintézisét követően jelenik meg térségi és városrészi kitekintéssel.

	tényező	város szerepe	települések köre	települések száma és/vagy felsorolása
A.) Kötött	közigazgatási egység	vármegye-székhely	A vármegye települései.	75
		járásközpont	A járás települései.	9
B.) Rugalmas	agglomerálódás	agglomerációs központ	Azon települések köre, ahová a városból jellemzően kiköltöznek a helyi lakosok, akik munkavégzés és szolgáltatások igénybevétele céljából továbbra is a városhoz kötődnek. Jellemzően Békéscsaba szomszédos településeivel legerősebb ez a kapcsolat, de a vármegye összes települése számára kisebb-nagyobb mértékben foglalkoztatási vonzásközpont és agglomerációs központ a vármegyeszékhely.	**Csabaszabadi, Szabadkígyós, Doboz, Telekgerendás Kétsoprony, Újkígyós Murony,** Kamut Kétegyháza, Békés Csorvás, Lökösháza Pusztaottlaka, Csárdaszállás, Mezőberény
	foglalkoztatás	vonzásközpont [308]		
	funkcionális	szolgáltató központ	A város által nyújtott alap- és közép-szintű köz- és piaci szolgáltatásokat napi szinten igénybe vevő térségi lakosok települései a Békéscsabára ingázók főbb településeivel szoros összefüggésben vannak. A foglalkoztatási vonzásközpont és a szolgáltatóközpont között nagyon jelentős az átfedés.	
		szolgáltatói hálózati központok	A térségben a szociális szolgáltatások sok esetben központokba szervezve működnek. Több szociális intézmény egyes szolgáltatásait a vármegye teljes területén biztosítja: pl.: Gyöngyház Integrált Szociális és Gyermekvédelmi Központ Békés Vármegye békéscsabai szociális intézményegysége. A járás kisebb településein többféle intézmény nem működik. Ebből fakadóan a hiányzó intézmények feladatait más településen látják el (jellemzően	<u>Térségi szinten szervezett közszolgáltatások:</u> • **AUT-KÖZ-PONT Fogyatékosok Nappali Intézménye:** A vármegye összes települése • **Békéscsabai Evangélikus Szeretetszolgálat:** Békéscsaba és Békés kistérség közigazgatási területe • **Gyöngyház Integrált Szociális és Gyermekvédelmi Központ Békés Vármegye:** Békéscsaba,

[308] A 83. ábra alapján látható, hogy a foglalkoztatottak hány százaléka ingázik Békéscsabára. A félkövér betűtípussal jelzett települések esetében a 30%-ot is meghaladja arányuk.

tényező	város szerepe	települések köre	települések száma és/vagy felsorolása
		Békéscsabán), illetve a jobb szolgáltatási színvonal miatt sokan a békéscsabai intézményrendszert használják a helyi helyett.	Csanádapáca, Doboz, Csorvás, Körösladány, Szabadkígyós, Szarvas, Újkígyós • **BKESZK Bartók Béla Szenvedélybetegek Nappali Intézménye:** Békéscsaba, Csabaszabadi, Kétsoprony, Telekgerendás • **Békéscsabai Családsegítő**: Békéscsaba, Gerendás, Kétsoprony • **BEKSZI**[309]: Békéscsaba Csabaszabadi, Gerendás, Kétsoprony, Telekgerendás • **HSZK**[310]**:** Békéscsaba, Csorvás, Telekgerendás • **Békés Város Szociális Szolgáltató Központ**: Doboz • **Egységes Szociális Központ (Orosháza)**: Csorvás • **Orosházi Kistérség Többcélú Társulás**: Csorvás, Gerendás <u>Hiányzó intézmények:</u> • **Bölcsőde**: Csabaszabadi és Gerendás • **Óvoda és általános iskola**: Csabaszabadi • **Középiskola:** Csorvás kivételével minden járási település • **Felsőfokú oktatás:** Az összes szatellittelepülés • **Háziorvosi, védőnői és fogorvosi ellátás:** Csabaszabadi • **Gyógyszertár:** Csabaszabadi
fejlesztési cél alapon	a térségi fejlesztéseket koordináló önkormányzat	A TOP Plusz források felhasználásának koordinálására jött létre a Térségi Fejlesztési Bizottság, mely a városfejlesztést integráltan és térségi szinten kezeli. Ezen felül a térségben több, az önkormányzati infrastruktúra-hálózatokat közösen fejlesztő szervezet/vállalkozás/társulás működik,	• **Térségi Fejlesztési Bizottság** a TOP Plusz keretében megvalósuló fejlesztések koordinálására: A 9 járási település • **Ivóvízszolgáltatás és/vagy szennyvízelvezetés**: Békés és Csongrád-Csanád vármegye 132 települése az Alföldvíz Zrt. ellátóterülete alapján; Újkígyós

[309] Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ
[310] Humán Szolgáltató Központ

tényező	város szerepe	települések köre	települések száma és/vagy felsorolása
		melyek a közmű, turisztikai fejlesztések és szolgáltatások szűkebb körére koncentrálnak. Az Élővíz-csatorna komplex fejlesztése szintén a járáson túlmutató jelentőséggel bír	és 6 békési település a Gyulai Közüzemi Nonprofit Kft. által • **Hulladékgazdálkodás**: 93 dél-alföldi település társulása a DAREH Bázis Hulladékgazdálkodási Nonprofit Zrt. • **Kerékpárút-fejlesztések**: A Békéscsabai járás települései Csabaszabadi, Újkígyós és Szabadkígyós kivételével ○ Wenckheim-kerékpárút fejlesztése: Doboz, Békéscsaba, Szabadkígyós • **Gyula-Békéscsaba kiemelt turisztikai térség fejlesztése**: Gyula és Békéscsaba (melyhez szatellittelepülései is szorosan kapcsolódnak) • **Élővíz-csatorna komplex fejlesztése**: Gyula, Békéscsaba, Békés

57. táblázat: A várostérség-lehatárolás szempontjai

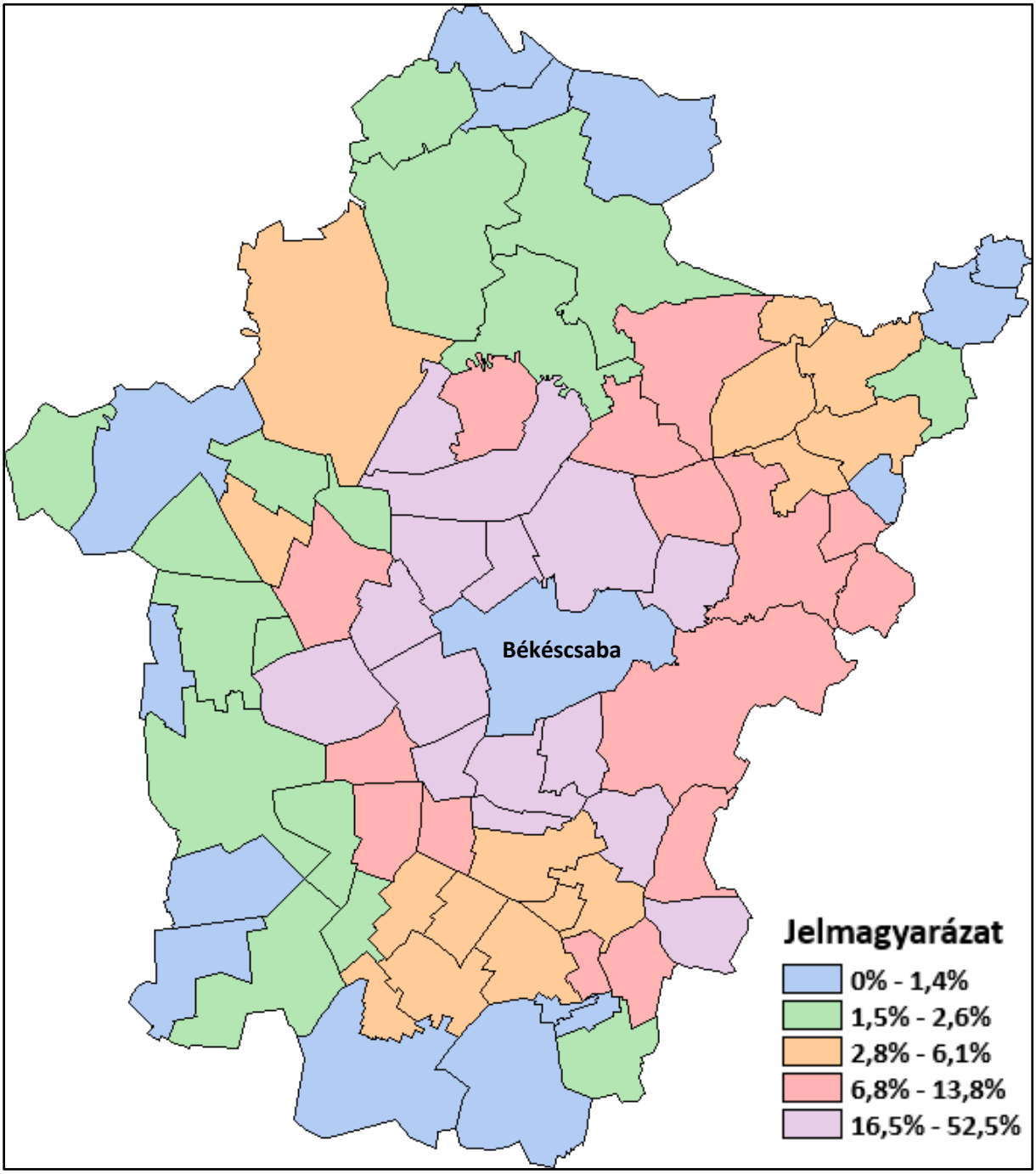

83. ábra: A Békéscsabára ingázók aránya az egyes települések foglalkoztatottjainak arányában
Adatforrás: TEIR, a 2011-es népszámlálás adatai[311]

[311] A 2022-es népszámlálás során ezt az adattípust nem mérték.

2.3 Helyzetértékelés, szintézis

Jelen helyzetértékelő fejezet a Stratégia megalapozását szolgálja: a helyzetfeltárás keretében elvégzett, a 2.1. fejezetben részletesen bemutatott, strukturált ágazati statisztikai adat- és információ (releváns háttérdokumentumok, szabályozási keretek stb.) elemzéseire támaszkodva itt egy értékelő szintézis jelenik meg, mely az FVS gondolati vonalát meghatározó, öt fő tervezési dimenzió mentén szerveződő szempontrendszerének bevezetésével fogalmazza meg a helyzetértékelés hangsúlyait.

A tematikus helyzetfeltárás széleskörűen számba veszi az adatokat, elemzési szempontokat, és erre alapozva a helyzetértékelés kiemeli azokat a külső és belső folyamatokat, összefüggéseket, melyek az FVS stratégiájának kialakítását meghatározzák és alátámasztják.

Az elvégzett helyzetelemzés során Békéscsaba MJV és térsége azonosította a megelőző ciklus (2014-2020) fő tendenciáit, azokat a fő változásokat, melyek a külső – belső gazdasági – társadalmi és környezeti működés jelenlegi kereteire hatással vannak, és amelyekre a város és térsége a rugalmas alkalmazkodó képességének erősítésével kíván proaktívan reagálni. Békéscsaba és térsége kiemelt figyelmet fordít – intézményi, finanszírozási és további, egyéb eszközökkel – a külső környezeti, gazdasági, társadalmi folyamatok hatásainak várostérségi működésbe történő beépítésére, és negatív folyamatok esetén törekszik azok semlegesítésére vagy ellensúlyozására.

A várostérségi adaptív és transzformációs képesség, azaz a reziliencia, az FVS-en végigfutó öt tervezési dimenzió hatásainak összességéből tevődik össze, ezek a következők:

- Prosperáló várostérség (helyi gazdaságfejlesztés);
- Zöldülő várostérség (energetikai átállás);
- Digitális várostérség (digitális technológia alkalmazása, okos megoldások működési integrációja);
- Megtartó várostérség (társadalmi folyamatok, beleértve a befogadást és esélyegyenlőséget is);
- Kiszolgáló várostérség (várostérségi területhasználat, közmű infrastruktúra, épített és természeti környezet).[312]

Jelen helyzetértékelő fejezet területileg jellemzően az egész járásra érvényes, ahol releváns említés szintjén jelöli azt is, hogy az öt dimenzió mentén megállapított szintézis hogyan képződik le a Békéscsabára, a szatellittelepülésekre, illetve Békéscsaba egyes városrészeire.

[312] Forrás: Fenntartható Városfejlesztési Stratégia Módszertani Kézikönyve 2021-27. (Pénzügyminisztérium RFP IH, 2021. október) 38. oldal. A Helyzetértékelés fejezet struktúrája és értékelési szempontrendszere pontosan követi a Módszertani Kézikönyv ajánlásait.

2.3.1 Prosperáló várostérség

Szakági területek	Értékelési szempontok
A város, várostérség gazdasága	P1: Békéscsaba és várostérsége gazdasági súlya, jelentősége elmarad a hasonló méretű és funkciójú hazai rivális várostérségek átlagától, a helyi gazdasági és innovációs ökoszisztéma általánosságban alacsony szintű. Az ágazati együttműködések kevéssé jellemzőek, csupán néhány, külföldi tulajdonban lévő nagyvállalkozás él ezekkel a lehetőségekkel (pl. Hirschmann Car Communication Kft., Linamar Hungary Zrt., Marzek Kner Packaging Kft., Mondi Békéscsaba Kft.) és épített ki térségi hálózatot, de esetükben is elsősorban fejlett beszállítói láncról beszélhetünk csak. A legnagyobb beszállítói hálózatot a Linamar hozta létre, de egyre jelentősebb a Csaba Metál Zrt. mögött kialakult láncolat is. Ezen vállalkozások tekinthetők a várostérség gazdasági kulcsszereplőinek. Ágazati szinten a nyomdaipar és a gépipar mellett az elmúlt években az építőipar súlya emelkedett számottevő mértékben, míg a kitűnő mezőgazdasági adottságok és a több évtizeden át felhalmozott feldolgozói tapasztalatok ellenére az élelmiszeripar fejlődése megakadt. A térségi hálózatok közül említést érdemel a helyi vállalkozók és a Békés Vármegyei Kereskedelmi és Iparkamara által közösen létrehozott két klaszter, de nem alakult ki élénk gazdasági együttműködés ezek keretében. A város és térsége összességében innovációszegény: sem innovációteremtésben, sem az innováció terjesztésében nem jeleskednek Békéscsaba és a szatellittelepülések vállalkozásai. Ez leginkább arra vezethető vissza, hogy a vármegyeszékhelyen elsősorban gyártás és termelés folyik, a kutatás-fejlesztés, továbbá a legfontosabb vállalkozások székhelyei nem itt találhatóak. Néhány pozitív példát azért látni az utóbbi időben, a Gál Ferenc Egyetem városbeli megtelepedése és a Szegedi Tudományegyetem új képzései, az új Nyomdaipari Tudás- és Képzőközpont, valamint a Légi és Gépipari Képzőközpont átadása, a formálódó légiipari klaszter és a Kollabor létrejötte egyaránt ide sorolható. A szatellittelepülések esetében innovációs ökoszisztémáról nem beszélhetünk.
	P2: A helyi gazdaság működésének egyik fő befolyásoló tényezője a munkaerőpiac állapota, ezen belül is a humán erőforrás általános jellemzői, illetve ezek viszonya a helyi gazdaság igényeihez. A rendelkezésre álló adatok alapján kijelenthető, hogy Békéscsabán és térségében a lakosság egészségi állapota a halálozási ráta, illetve az egyes egészségügyi intézmények betegforgalmi statisztikái alapján az országos átlagnak megfelelő. A békéscsabai lakosság korösszetétele fokozatos elöregedést mutat, ezért várhatóan a következő évtizedben azoknak a krónikus betegségeknek az aránya fog emelkedni, amelyek az idős korú népességnél gyakoribbak. A szatellittelepülések esetében ez a tendencia még erősebben kimutatható. A megyei jogú városokhoz képest a felsőfokú végzettek aránya a városban kedvezőtlen, a legfrissebb rendelkezésre álló adatok alapján kizárólag Hódmezővásárhelynél voltak jobbak a békéscsabai adatok. Egyértelműen kijelenthető, hogy hiányzik a mérnöki, informatikai, projektmenedzsment és marketing tudása városból. Közép- és hosszú távon pozitív változást hozhat a Gál Ferenc Egyetem megtelepedése és 2021-ben beindított új egyetemi szakok. A középiskolai képzés (főként a szakképzés) megfelelő mennyiségű és minőségű, a közelmúltban átadott nyomdaipari, valamint légi és gépipari képzőközpontok ezt tovább erősítik. A munkaerőpiaci igények és a képzési struktúra összehangolása komoly figyelmet érdemel. A járáson belül érdemi középiskolai oktatás csak a vármegyeszékhelyen található, a szatellittelepülések lakói középfokú tanulmányaikat jellemzően Békéscsabán végzik. A lakosság életminőségét tekintve elmondható, hogy Békéscsaba kifejezetten

Szakági területek	Értékelési szempontok
	emberléptékű, élhető város, mely mennyiségét (hálózatsűrűségét) és minőségét tekintve is megfelelő intézményhálózattal rendelkezik, sok a városi zöldfelület a forgalomcsillapított övezet. Problematikus ugyanakkor a más vármegyeszékhelyekkel összehasonlítva egyértelműen átlag alatti jövedelmi viszonyok. A munkaképes korúak aránya némileg alacsonyabb a hasonló méretű városokhoz képest, amelyet az elöregedő korstruktúra és a folyamatos elvándorlás együttesen indukál. Az érdemi munkaerőtartalékok a városban elfogytak, évek óta 5% alatti a regisztrált álláskeresők aránya az aktív korú népességhez viszonyítva. Mind a mennyiségi, mind a minőségi munkaerő egyre inkább hiány a vármegyeszékhelyen, és ezt a szatellittelepülések sem képesek pótolni, hiába jelentősebb a városkörnyéken az álláskeresők aránya. A munkavállalói ingázásra vonatkozóan a népszámlálási adatok, valamint a szakterületi interjúk tapasztalatai alapján kijelenthető, hogy az elmúlt években nem történt jelentősebb trendfordulat, vagyis a járás kisebb településein élők közül leginkább (jellemzően 70% fölött, de akár ennél jóval magasabb arányban is) Telekgerendás, Kétsoprony, Csabaszabadi, Újkígyós, Doboz és Szabadkígyós lakói ingáznak napi szinten a vármegyeszékhelyre. Békéscsabára a járás területén kívülről is jelentős a napi beingázás, leginkább a Békési és Gyulai járásból. A lakossági felmérés keretében megkérdezettek kiemelten fontosnak tartották, hogy változatosabb, illetve magasabb jövedelmet biztosító helyi munkahelyek, pozíciók száma bővüljön az elkövetkező időszakban.
	P3: Békéscsabán a munkavállaló szülők számára megfelelő a bölcsődei és óvodai ellátás kapacitása és színvonala (ez a lakossági kérdőíves felmérésre adott válaszok is visszaigazolták), az intézmények jól kihasználtak, korszerűnek mondhatók, jelentős részük felújításra került az elmúlt évek TOP-projektjei által; Jamina városrész lefedettségét ugyanakkor célszerű volna javítani, a megkezdett modernizációs folyamatot folytatni. Az önkormányzati fenntartású bölcsődék mellett egy magánintézmény is működik, az óvodahálózat teljes egészében önkormányzati, illetve egyházi fenntartású. Az általános iskolai és középiskolai hálózat egyaránt fejlett, jó színvonalú, több intézmény egyházi, nemzetiségi önkormányzati fenntartásban működik. A duális oktatás is egyre inkább teret hódít, főként a nyomdaipari képzésben vannak hagyományai és az új fejlesztések nyomán ennek jövője is biztosított. A felsőfokú oktatás – a Gál Ferenc Egyetem érkezésével – fejlődési pályára állt, igyekezve itt is a vállalkozások igényeihez igazítani a képzést (pl. a légiipari klaszterhez). A képzések keresleti és kínálati oldalának összehangolásához, a folyamatban érintett szférák együttműködésének szorosabbá tételéhez a 2017-ben indult Békéscsabai Járási Foglalkoztatási Paktum is nagyban hozzájárult. A digitális készségek megfelelősége is mind nagyobb jelentőséggel bír – a lakossági kérdőíves felmérés eredményeként megállapítható, hogy a megkérdezettek döntő többsége átlagosnak vagy átlag felettinek ítéli meg saját kompetenciáit ezen a téren. Az intézményhálózat az alapfokú oktatásig a szatellittelepüléseken is kiépült, bár megemlítendő, hogy jelentősen csökken az általános iskolába íratott tanulók száma.
	P4: A térségben működő magánvállalkozások (különösen a mikro- és kisvállalkozások) esetében általános problémát jelent a tőkehiány – ezt érzik fejlődésük legfőbb gátjának. Az igazán jelentős fejlesztéseket a városban a külföldi tulajdonú nagyvállalkozások hajtották végre az elmúlt években – 250 főt meghaladó foglalkoztatotti létszámmal mindössze öt békéscsabai vállalat rendelkezik. Az európai uniós támogatási források

Szakági területek	Értékelési szempontok
	iránti igény jelentősen meghaladja a kínálatot, vagyis a rendelkezésre álló támogatási kereteket – a forráshiány a kkv-k esetében gyakran alacsony termékenységgel is párosul. Beszédes adat, hogy Békéscsabán az egy lakosra jutó helyi iparűzési adóbevétel nagysága a 2010-es évek stabil emelkedése ellenére továbbra is a megyei jogú városok közül az alacsonyabbak közé tartozik (az MJV-k átlagának kétharmadát sem éri el).
	P5: Békéscsabán 2021-ben 6690 db vállalkozás működött (egyéb szervezetekkel együtt), mely 36%-kal meghaladja a 2014-es értéket. Ezen vállalkozások 2,2%-a a primer, 21,18%-a a szekunder, 54,74%-a a tercier, 21,88%-a pedig a kvaterner ágazatba sorolandó (2019-re vonatkozó értékek). A vállalkozások száma a vizsgált időszak során folyamatosan emelkedett, legnagyobb bővülés a kvaterner szektorban következett be; emellett az építőipar növekménye volt még szembetűnő. Békéscsaba régebben fontos élelmiszeripari, textilipari és feldolgozóipari központ volt, de napjainkra ezen ágazatok gazdasági jelentősége számottevően csökkent – megerősödött ugyanakkor a nyomdaipar és csomagolóanyag-gyártás, valamint a gépipar. A turizmus szintén komoly fejlődési potenciállal rendelkezik. A járásban a szatellittelepüléseken az országos átlagot lényegesen meghaladja a mezőgazdasági vállalkozások aránya, fejletlenebb a tercier és kvaterner szektor – igazodva a rurálisabb térszerkezethez.
	P6: Békéscsabán kevés a szabadon rendelkezésre álló, kiépített alapinfrastruktúrával rendelkező iparterület. Egy önkormányzati üzemeltetésben lévő, 19 hektár területű, összközművesített ipari park működik (Almáskerti Ipari Park), gyakorlatilag 100%-os kihasználtsággal – a betelepült vállalkozások profilja alapján azonban inkább a kereskedelmi jelleg dominál a klasszikus ipari helyett. A fenti kínálati probléma orvoslásában a TOP-6.1.1 konstrukció keretében fejlesztett Kétegyházi és Csanádapácai úti iparterületek mellett komoly szerepet játszhat, hogy a NIPÜF Zrt. a Modern Városok Program keretében új iparterületet létesített 44-47-es főutak csomópontjánál, ahol így közel 50 hektár nagyságú, értékesíthető ingatlan jött létre, amelyből 10 hektáron a Linamar elektromos hajtásláncot gyártó üzemet telepített. Ugyanitt jön létre a csúcstechnológiás szigetelőanyagokat gyártó szingapúri Vulcan Shield Global óriásberuházása. Barnamezős területek nagy számban állnak rendelkezésre a városban, ezek fejlesztése azonban rendkívül költségigényes. A szatellittelepüléseken egyedül Újkígyós rendelkezik modern iparterülettel, ipari park cím használatára azonban Békéscsabán kívül a járás egyetlen települése sem jogosult, az ipari tevékenység korábban sem volt jellemző.
A város, várostérség szolgáltatási mixe	P7: A helyi gazdaságot kiszolgáló szolgáltatási mixben kiemelt jelentőséggel bír a bölcsődei és óvodai szolgáltatások kapacitása és színvonala, melyek fentebb már bemutatásra kerültek. Ezek döntően közszolgáltatási formában működnek: Békéscsabán mindössze egyetlen bölcsőde üzemel részben piaci alapon (de önkormányzati támogatás mellett), az óvodák között pedig egyáltalán nincs magánfenntartású. A fejlett üzleti szolgáltatások kevéssé jellemzőek a városra, amely részben abból adódik, hogy Békéscsabán nagyobbrészt a termelő, előállító, feldolgozó típusú üzemek vannak jelen – ugyanakkor ezek a vállalkozások is egyre inkább igénylik a 21. századi üzleti szolgáltatásokat. Természetesen a szükséges „általános” szolgáltatások (hagyományos közművek, telekommunikáció, pénzügyi és biztosítási szolgáltatások, bevásárlóközpontok, kultúra és szórakozás) a megfelelő mértékben kiépültek és rendelkezésre állnak. A szatellittelepüléseken a bölcsődei/óvodai ellátás biztosított, azonban az üzleti

Szakági területek	Értékelési szempontok
	szolgáltatások egy jelentős része csak Békéscsabán található meg, az alapszolgáltatások kivételével.
Az önkormányzat(ok) gazdálkodása	P8: Békéscsaba MJV Önkormányzata jelentős városfejlesztési tevékenységet valósít meg, döntő mértékben külső forrásból. 2016 óta a város több mint 15 milliárd Ft támogatást nyert a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program keretében, ezek mostanra sikeresen befejeződtek. A Modern Városok Program keretében megvalósult 16 projekt költségeinek fedezetére 2017 és 2020 között összesen 18,2 milliárd Ft támogatást kapott a város. A 2014 és 2020 közötti időszakban az egyéb forrásból megvalósított pályázatok összköltségvetése meghaladta a két milliárd Ft-ot. A 1371/2025. (X. 14.) Korm. határozatban a folyamatban lévő fejlesztésekre a Kormány további többlettámogatást biztosított. Egy jelentősebb beruházást hajtott végre önerőből a város, 2018-ban a hajléktalanszállót újította fel 40 millió Ft értékben. A beérkező források legnagyobb mértékben szociális, oktatási-nevelési és városi infrastruktúrafejlesztésre fordítódtak. A szatellittelepüléseken hasonló a helyzet, ott is csak elenyésző mértékű saját fejlesztési forrás áll rendelkezésre, a megvalósult beruházások nagyobb része európai uniós vagy kormányzati támogatásból a helyi szociális vagy oktatási ellátórendszer fejlesztését szolgálta, illetve vonalas létesítményeket is fejlesztettek egyes helyeken (pl. csapadékvíz-elvezetés).
	P9: A 2014-2020-as európai uniós tervezési ciklusban a járási/térségi önkormányzatok közötti település- és gazdaságfejlesztési együttműködések csak néhány esetben voltak jellemzőek, és azok is inkább települések közötti vonalas fejlesztések megvalósítását jelentették (pl. kerékpárutak – kiemelten a Wenckheim-kerékpárút-hálózat), de jó példaként kiemelendő a járási szintű foglalkoztatási együttműködés: a paktumban a térségi önkormányzatok mellett a helyi nagyvállalatok, kkv-k, civil szervezetek és képző intézmények egyaránt részt vettek. A 2021-2027-es időszakban aktivizálódhat a nemrég életre hívott légiipari klaszter működése (elsősorban Békéscsaba és Gyula együttműködésére építve), de a turizmus terén is megkezdődött az együttműködés.
Térségi kitekintés	Békéscsaba várostérségének gazdasági súlya, jelentősége elmarad a hasonló méretű és funkciójú hazai rivális várostérségek átlagától, a helyi gazdasági és innovációs ökoszisztéma általánosságban alacsony szintű. A térség gazdasági kulcsszereplői országos léptékben inkább beszállítónak tekinthetőek. A 100 legnagyobb Békés vármegyei cég listájában három olyan gazdasági társaság található meg, amelynek valamelyik szatellittelepülésen van a székhelye. A szatellittelepüléseken 2014-ben összesen 889 db működő vállalkozást tartottak nyilván, amely érték 2019-re 1124, 2022-re 1244 darabra emelkedett. A növekedés mértéke 26,43%, némileg meghaladva a békéscsabai értéket (19,61%). A járás szatellittelepülésein működő vállalkozások 48,1%-a a tercier, 28,4%-a a szekunder, 12,5%-a a kvaterner, míg 10,9%-a a primer szektorban volt tevékeny a 2019-es adatok alapján.[313] A szatellittelepüléseken összeségében növekedett 2014 és 2019 között a primer szektorban működő vállalkozások száma és aránya is. A szekunder szektor részesedése is emelkedett a vizsgált időszakban, meghaladva a békéscsabai vonatkozó értéket. A tercier szektorban működő vállalkozások aránya viszonylag jelentősen csökkent, míg a kvaterner ágazat aránya kissé emelkedett a vizsgált időszakban. A szatellittelepülések gazdaságát tehát a békéscsabainál nagyobb primer és szekunder

[313] A TeIR adatbázisának évenkénti változó nyilvántartása miatt nem kerül frissítésre a főágazatok szerinti megoszlás.

Szakági területek	Értékelési szempontok
	szektori (mezőgazdasági és ipari) részesedés jellemzi, mely relatíve sokak megélhetését biztosítja annak ellenére is, hogy a szocializmus idején létrehozott, gyakran alacsony hozzáadott értékű, ugyanakkor jelentős gazdasági súlyú termelőüzemek, TSZ-ek megszűntek, elsorvadtak. A tercier (szolgáltatási) és kvaterner (kutatás és fejlesztés) szektorok jelentősége átlag alatti a térségben. Összességében látható, hogy a szatellitek magasabb primer és szekunder értékei némileg fejletlenebb, rurálisabb struktúrát jeleznek, amely összefügg Békéscsaba központi helyzetével, városiasodottságával. A szatellittelepüléseken a szolgáltatások főként az állami és az önkormányzati feladatellátáshoz kötődnek (pl. oktatás-nevelés, közműszolgáltatások, különböző alapellátások). A szatellittelepüléseken egyedül Újkígyós rendelkezik modern iparterülettel, ipari park cím használatára azonban Békéscsabán kívül a járás egyetlen települése sem jogosult, az ipari tevékenység korábban sem volt jellemző az itt fekvő településekre. A térség a vármegyeszékhelyhez hasonlóan innovációszegénynek tekinthető. Turisztikai szempontból kiemelendő, hogy a járásban – tehát a székhely adataival együtt – a vendégként regisztráltak száma enyhén emelkedett, azonban az eltöltött vendégéjszakák száma 2014 óta folyamatosan csökkenő tendenciát követett. Ez a tendencia ellentétes mind a vármegyei, mind az országos trendekkel, melyek a pandémia előtti időszakban rendre növekvő pályán mozogtak. A járványhelyzet feloldódása után 2021-től nő mind a vendégek, mind a vendégéjszakák száma a járásban. A szatellittelepülések közül főként Doboz és Szabadkígyós rendelkezik jelentősebb turisztikai potenciállal, azonban ezen települések szálláshely-kínálata szűkösnek minősíthető a KSH adatai és a szálláshelykínáló oldalak információi alapján is. 2025-ben a KSH adatai alapján Dobozon és Szabadkígyóson volt elérhető szálláshely (125 férőhellyel), ami jelentős csökkenés a 2014-es adatokhoz képest, amikor is a szatellittelepüléseken még összesen 244 férőhely volt elérhető. Ezek mellett fontos kiemelni, hogy az utóbbi években csak Doboz tudta elérni idegenforgalmi adóból az 1 millió Ft-os éves bevételt a TEIR adatai szerint. A szatellittelepülések populációja a székhely lakosságához hasonlóan elöregedő, a betegforgalmi statisztikák az átlagnak megfelelőek. A szatellitek összevont lakónépessége a vizsgált időszakban (2011-2023) 21 741 főről 19 296 főre csökkent, amely 11,25%-os zsugorodást jelent, tulajdonképpen megegyezve a vármegyeszékhely népességfogyásának mértékével (11,45%). A települések közül egyedül Csabaszabadiban (20,24%) és Gerendáson (22,04%) történt olyan mértékű lakosságszám-csökkenés (26,79%), amely jelentősen felülmúlja a járás többi településének népességvesztését. A szatellittelepüléseken összesen évi 155-193 újszülöttet regisztráltak 2011 és 2023 között – 8,27‰-es népességarányuk csak minimálisan haladja meg a vármegyeszékhely átlagát (7,67‰). A járás települései közül Gerendás (5,90‰) és Újkígyós (7,84‰) relatíve alacsony értékkel rendelkezik, míg Kétsoprony 9,82‰-es átlaggal a legmagasabb értéket produkálta. A halálozások évi száma 303 és 416 (2021-es járványév) fő között alakult a járásban, azonban ennek a 17,92‰-es lakosságaránya már jóval magasabb a már említett békéscsabai értéknél (14,45‰). Településenkénti lebontásban Kétsoprony és Szabadkígyós rendelkezik relatíve kedvezőbb értékekkel (12,99‰ és 13,28‰), míg Gerendáson a legmagasabb a halandóság aránya: 26,14‰. A szatellittelepüléseken a természetes szaporodás átlagosan -9,64‰-os értéket vett fel 2011-2023 között, amely egyértelműen kedvezőtlenebb a vármegyeszékhely (-6,78‰) adatánál. A témakörben

Szakági területek	Értékelési szempontok
	pozitív példaként Kétsoprony (-3,17‰) és Szabadkígyós (-4,85‰) emelhetők ki, míg ebben a kategóriában is Gerendás átlagos értéke a legkedvezőtlenebb (-20,24‰). Az állandó vándorlási egyenleg 2021-ig szinte teljesen a negatív tartományban mozgott a szatellittelepülések esetében, egyedül a 2019. évben volt pozitív az egyenleg (+14 fő). 2022-ben és 2023-ban azonban határozottan pozitív volt az éves mérleg (+79 fő és +84 fő). A járásban a 2011-2023-as időszakban két település is pozitív vándorlási egyenleget produkált: Telekgerendás (+54 fő) és Újkígyós (+62 fő). Összességében a szatellittelepülések állandó vándorlási különbözete -322 fő volt 2011-2023 között. A térségi népességdinamikánál is hasonló paraméterek figyelhetők meg, mint a békéscsabainál, de főleg a kisebb településeknél előfordulnak az átlagtól való nagyobb eltérések is. A 0-14 éves korosztály térségi népességen belüli részesedése a 2011. évi 12,96%-ról 13,04%-ra alakult 2023-ra. A két szélső érték 2023-ban 11,85% (Telekgerendás) és 15,42% (Doboz) volt. A 15-64 közötti korosztály 2011. évi 69,08%-os aránya 2023-ra 62,8%-ra csökkent, amely nagyjából megfelel a békéscsabai értéknek. A 65 év feletti korosztály részesedése a térségi népességből a 2011-es 17,96%-ról 2023-ra 24,17%-ra emelkedett, némileg meghaladva Békéscsaba hasonló értékeit. A fentiekből megállapítható, hogy az elöregedés tekintetében a szatellittelepülések általánosságban enyhén kedvezőtlenebb képet mutatnak a vármegyeszékhelynél. A járásban Gerendás van a legrosszabb helyzetben: öregedési indexének 2011-es kiindulási értéke (1,39) minimálisan kedvezőbb volt a békéscsabai értéknél (1,44), de 2023-ra 2,05-ös értéke jelentősen meghaladta a vármegyeszékhelyét (1,89). A szatellittelepüléseken nyilvántartott álláskeresők aránya a 2013-as 10% körüli értékről a nemzetközi és országos hasonló trendekhez illeszkedve 2019-re 5,2%-ra csökkent, mely arányon a következő években értelemszerűen rontott a koronavírus-járvány kitörése és kedvezőtlen gazdasági hatásai. A közfoglalkoztatottak száma a vizsgált időszakban 2016-ban érte el a csúcsát, ekkor a szatellittelepülések aktív korú lakosainak 6,45%-a, azaz 865 fő volt regisztrált közfoglalkoztatott. 2021-re ez arány 2,74%-ra módosult, ami 346 főt jelent. Újkígyós értékei – arányait tekintve – végig kedvezőbbek a vármegyeszékhely közfoglalkoztatotti értékeinél, az összes többi járási település esetében viszont rosszabb helyzet látható a vizsgált időszakban (pl. Csabaszabadin (4,3%), Dobozon (5,13%) és Telekgerendáson (2,96%)). A szatellittelepülések közül Csorváson, Dobozon, Kétsopronyban, Szabadkígyóson, Telekgerendáson és Újkígyóson működik bölcsőde. Nem rendelkezik bölcsődével Csabaszabadi és Gerendás. A térségben egyedül Csabaszabadiban nem található óvoda (az óvodai ellátást köznevelési szerződés alapján Békéscsaba végzi). Csorváson, Dobozon, Szabadkígyóson és Újkígyóson a települési önkormányzatok fenntartásában működnek a helyi óvodák, míg Gerendáson és Kétsopronyban egyházi fenntartásban. Dobozon és Csorváson két-két telephelyen is folyik óvodai nevelés. Az intézmények kihasználtsága elmarad a békéscsabai értékektől, az óvodások száma 2014 óta 500-600 gyermek között mozog (2024-ben 584 fő). A térségben Csabaszabadin kívül (köznevelési szerződés alapján Békéscsabán tanulnak a gyerekek) minden településén van iskola: a három nagyobb településen, illetve Szabadkígyóson a Tankerület működteti az általános iskolákat, míg a három község esetében az iskolák egyházi fenntartásúak. Ezekben az általános iskolákban 2014-2023 között átlagosan 23%-os tanulószámcsökkenés következett be. Emiatt, illetve, hogy egyre több gyerek jár a térségből a vármegyeszékhelyre általános iskolába, a térségi települések iskolái alacsonyabb kihasználtsággal működnek, ugyanakkor az odajáró gyermekek a békéscsabainál

Szakági területek	Értékelési szempontok
	nagyobb számban igényelnek az átlagosnál több figyelmet, speciális pedagógiai tudást. A járáson belül érdemi középiskolai oktatás csak a vármegyeszékhelyen található, a szatellittelepülések lakói középfokú tanulmányaikat jellemzően Békéscsabán végzik. Az egyetlen kivétel Csorvás: a Báthori István Gimnázium Csorvási Tagintézménye a Sziltop Oktatási Nonprofit Közhasznú Kft. fenntartásában nyújt képzést. A szatellittelepülések közül Csabaszabadiban nem rendel háziorvos, így az ellátást az ott lakóknak Békéscsabán kell igénybe venniük. A többi településen mindenhol megtalálható háziorvos: Csorváson 3, Dobozon 2, Gerendáson, Kétsopronyban, Szabadkígyóson, Újkígyóson és Telekgerendáson 1-1 körzet működik. Csabaszabadi község védőnői ellátása is Békéscsabán történik, a többi szatellittelepülésnek saját védőnői szolgálata van. 1-1 önálló gyógyszertár található Csorváson Dobozon, Gerendáson, Szabadkígyóson és Újkígyóson. Kétsopronyban és Telekgerendáson fiókgyógyszertár működik, míg Csabaszabadiban nem található gyógyszertár. Elmondható, hogy a szatellittelepüléseken az üzleti szolgáltatások jelentős része nem érhető el helyben. A szatellittelepüléseken elenyésző mértékű saját fejlesztési forrás áll rendelkezésre, a megvalósult beruházások nagyobb része európai uniós vagy kormányzati támogatásból a helyi szociális vagy oktatási ellátórendszer fejlesztését szolgálta, illetve vonalas létesítményeket is fejlesztettek egyes helyeken (pl. csapadékvíz-elvezetés). A 2014-2020-as európai uniós tervezési ciklusban a járási/térségi önkormányzatok közötti település- és gazdaságfejlesztési együttműködések csak néhány esetben voltak jellemzőek, és azok is inkább települések közötti vonalas fejlesztések megvalósítását jelentették (pl. kerékpárutak – kiemelten az épülő Wenckheim-kerékpárút-hálózat), de jó példaként kiemelendő a járási szintű foglalkoztatási együttműködés: a paktumban a térségi önkormányzatok mellett a helyi nagyvállalatok, kkv-k, civil szervezetek és képző intézmények egyaránt részt vettek.

2.3.2 Zöldülő várostérség

Szakági területek	Értékelési szempontok
A város, várostérség szolgáltatási mixe	Z1: Békéscsaba MJV és térsége a zöld hálózatok kialakítása és zöld átállás terén már megtette az első lépéseket. Hálózatos (pl. közvilágítás korszerűsítése, szelektív hulladékgyűjtés és értékesítés, geotermikus alapokon nyugvó fűtési rendszer kiépítése) és pontszerű fejlesztéseket (pl. egyes épületek energetikai felújítása, napelemek tetőre helyezése) egyaránt végrehajtottak az önkormányzatok, emellett a helyi lakosság és a helyi vállalkozások is bekapcsolódtak a folyamatba. A körforgásos gazdaság irányába tett lépések már szintén megtörténtek a várostérségben. A rendszer legfőbb eleme a szelektív hulladékgyűjtési (és értékesítési) rendszer. Ez házhoz menő gyűjtés, hulladékgyűjtő szigetek és udvarok révén valósul meg, illetve a kertes ingatlanokon megjelenik a komposztálás. A zöldhulladékgyűjtést és a komposztálást a szolgáltató is segíti, valamint a megelőzési és újrahasználati tevékenységekben is hangsúlyos szerepet vállal: részt vesz a házi komposztálás elterjesztésében és szemléletformálási kampányokat bonyolít le. A szennyvízkezelés során felszabaduló biogázt és iszapot energetikai és mezőgazdasági célra hasznosítja Békéscsaba. A város és térsége jelenleg nem hasznosítja az állattartó telepeken és a hulladékgyűjtés során keletkező biogázt. A szilárd biomassza hasznosítása nem teljes körű. A zöld hálózatok a jelentős kiterjedésű agrárterületek és a burkolt, települési területek miatt relatíve kis területre szorulnak vissza a térségben. Ebből fakadóan a térségi

Szakági területek	Értékelési szempontok
	zöldhálózatok legfőbb elemei a helyi vízfolyások, holtágak és csatornák jellemzően szűk környezete. Békéscsaba belterületén a közparkokkal való ellátottság a lakossági igények alatt marad, mind a térség, mind Békéscsaba az országos átlag alatt marad az egy lakosra jutó zöldterület nagysága alapján, a békéscsabai lakosság támogatja a belterületi közpark területének bővítését. Bár a település fákban viszonylag gazdag, Békéscsaba erdősültsége alacsony fokú (a vármegyei átlag alatti), illetve hiányoznak a várostestet övező, védelmi és kondicionáló erdősávok és a lakóterületet az ipari övezetektől izoláló erdősávok.
A város, várostérség gazdasága	Z2: Lehetséges felszíni, nagy területre kiterjedő talajszennyező forrásként jöhetnek számításba a város közigazgatási határán belül tevékenykedő, több 10-100 hektáron gazdálkodó mezőgazdasági üzemek az esetenként nem megfelelő szerves- és műtrágyázási gyakorlat miatt. A növénytermesztés – az állattartás mellett – a talajvizet is szennyezi. A város légterébe kerülő légszennyező anyagok döntően a fűtésből, az üzemi, technológiai tevékenységekből és a közlekedésből erednek. A légszennyezés csúcsértékei a fűtési időszakra esnek, hiszen a szállópor szennyezettség kétharmad részben a fűtéshez köthető. Az ipari légszennyezés 8 körzete azonosítható Békéscsabán, bár a légszennyező hatásuk jóval kisebb a lakossági fűtésnél. A város közlekedési csomópontjaiban a szállópor-koncentráció esetenként határérték felett van, és ugyancsak kisebb-nagyobb gyakoriságú határérték-túllépések mérhetők az ülepedő pornál is, mely részben szintén a gazdasági tevékenységek eredménye. A közúti forgalom által okozott zajterhelés elsősorban a várost átszelő 44-es, 47-es főutak mentén jelentős. A mérések azt mutatták, hogy mind a nappali, mind az éjszakai időszakban határérték feletti terhelés érte az út menti lakóházakat, ezen belül az éjszakai túllépés volt a nagyobb mértékű. A vasúti zaj elsősorban éjszaka volt domináns az erre irányuló vizsgálatok során. Üzemi zaj szempontjából a határérték feletti zajjal terhelt lakóterületekből két egység található a városban. A piac területén működő nagybani piac zaja éjszakánként egészen a közelmúltig zavarta a környező házak lakóit, a nemrég átadott Kétegyházi úti új piacterületre való átköltöztetéssel ez a probléma megszűnik.
Az önkormányzat(ok) gazdálkodása	Z3: Az elmúlt 7 évben – folytatva az előző ciklus tevékenységeit – az önkormányzatok közvetett és közvetlen tulajdonában álló épületeken számos energetikai beruházást hajtottak végre döntően EU-s forrásokból. A járásban több mint 3,5 Mrd Ft-ot fordítottak erre a célra (ebből 2,5 Mrd Ft-ot Békéscsabán), azonban még sok lehetőség adódik az önkormányzati gazdálkodás optimalizálására. Békéscsabán is még jópár középület komplex energetikai fejlesztésre szorul, illetve a járás nagy részén igény mutatkozik napelemes rendszerek telepítésére az önkormányzati intézményeken. Jelenleg az önkormányzatoknál nem működtetnek energiagazdálkodási nyilvántartási rendszert, illetve az önkormányzati épületek energetikai tanúsításának elvégzése sem történt meg. Az energiahatékonyság növelését támogatta a közvilágítás fejlesztése/LED-esítése (SMART közvilágítási projekt), illetve a smart grid projekt I. üteme (napelemes kiserőmű, villamosenergia-tároló, helyi okoshálózati rendszer).
Városi és várostérségi közművek	Z4: Békéscsaba közműhálózata közel teljes lefedettségű minden téren. Ezzel szemben a járás közműhálózatában jelentősebb hiányosságok láthatók. A gázellátás 1 járási településen nem éri el a fogyasztók 60%-át, az elektromos áram esetében egyedül Csabaszabadin nem éri el a 95%-ot a hálózati lefedettség. Az ivóvízhálózat esetében

Szakági területek	Értékelési szempontok
	Békéscsaba lefedettsége meghaladja a 94%-ot, azonban a járásban egy településen nem éri el a 70%-ot az ellátott lakóingatlanok aránya. A csapadékvíz hasznosításában egyelőre a helyi háztartások a legfontosabb szereplők. A csapadékvizet döntően öntözővízként hasznosítják. A szennyvízelvezetés a járás 5 településén épült ki, a szennyvízhálózatok a lakások 84,7%-91,8%-át kötik be a rendszerbe az érintett településeken. A járás területén több olyan 2000 LE[314] alatti település található, ahol semmilyen közműves szennyvízelvezetés és tisztítás nincs kiépítve, így a közúton elszállított mennyiségen felül keletkező szennyvíz a talaj és a talajvíz szennyezőforrásai. A járásban már számos megújuló energiát – döntően napenergiát – hasznosító berendezés/erőmű üzemel. A szilárd biomasszát (döntően tűzifát) a lakosság egyre nagyobb arányban hasznosítja (a földgázzal szemben), illetve egy közintézmény[315] fűtése is szilárd biomasszára épül. A békéscsabai szennyvíztisztító révén a biogáz hasznosítása is megkezdődött a járásban. A geotermikus energia, a biogáz és a napenergia terén adódó potenciálhoz képest a hasznosítás mértéke nagyon alacsony a járásban. Ugyanakkor pozitív fejlemény, hogy a békéscsabai közintézmények fűtését (részben) biztosító geotermikus távfűtési rendszer kialakítása már zajlik, illetve a SMART Grid projekt I. üteme révén és az önkormányzati épületek napelemes rendszerei által az önkormányzat is részt vállalt a zöld átállásban.
Városi és várostérségi közlekedés	Z5: Békéscsabán a gyalogos, kerékpáros, autós és közösségi közlekedési módok egyaránt széles körben elterjedtek. Ezzel szemben a sharing szolgáltatások még nem gyűrűztek be a település(ek)re, bár kerékpár- és rollerbérlésre egyaránt van lehetőség a vármegyeszékhelyen (hagyományos és elektromos eszközökre egyaránt). Az intermodális csomópontok több esetben is kedvező feltételeket biztosítanak a közlekedési módok közötti váltásra. A kisebb településeken gyalogosan is gyorsan megközelíthetőek a helyben elérhető funkciók. A vármegyeszékhely és a szatellittelepülések közötti távolságot általában 15-30 perc alatt teszik meg a tömegközlekedési eszközök. Több esetben már közvetlen kerékpáros kapcsolat is kiépült a települések között (elsősorban a vármegyeszékhely irányában), de a térségi kerékpárhálózat még több hiányossággal is rendelkezik.
Környezet- és természetvédelem	Z6: Az erdősültség rendkívül szegényes a járásban (Békéscsabán az erdők általi lefedettség mindössze 5%), az agrárterületek dominálnak a külterületeken. Az egy főre eső városi zöldterületek az országos átlaghoz hasonló kiterjedésűek mind Békéscsabán, mind a szatellittelepüléseken. A békéscsabai zöldterületek a lakossági igényeket nem elégítik ki teljeskörűen, bár nagyon jelentős erőfeszítéseket tesz a város a zöldítés terén.
	Z7: Békéscsaba bel- és külterületének védett tájrészletei, tájmaradványai (nádasok, tavak, csalitosok, ligetszerű erdőfoltok, gyepek, rétek, parkerdők, temetőkertek, csatornapartok, nedves élőhelyek) ökológiai szempontból felbecsülhetetlen értéket jelentenek. A város külterületén meglévő ökológiai hálózat alappilléreit a Körösök völgyéhez, a Gerlai-holtághoz és az Élővíz-csatornához kapcsolódó vízparti területek, erdősávok és ártéri erdőterületek alkotják. Békéscsabán „az invazív, tájidegen növények terjedésének visszaszorítása” az egyik legfőbb feladat a zöldfelületekhez kapcsolódóan. A legintenzívebb tájterheléssel az urbanizációs folyamatok járnak, amelyek a beépítések révén természetes felszínek effektív megsemmisítését és visszafordíthatatlan átalakítását eredményezhetik, ezáltal a felszín alatti és felszín feletti természetátalakító

[314] Lakos egyenérték
[315] Békés Megyei Szociális és Gyermekvédelmi Rehabilitációs és Módszertani Központ

Szakági területek	Értékelési szempontok
	hatásaik is jelentőek. Az agglomerációs típusú urbanizálódás – ami a táji konfliktusok elsődleges oka – a járásban csak Békéscsaba esetében jellemző (bár viszonylag alacsony intenzitású). Békéscsaba külterületén elsődlegesen a mezőgazdálkodás, ezen belül is az intenzív szántóföldi művelés az elsődleges tájterhelő tényező. A járásban az ökológiai szempontból kedvezőtlen monokultúrák dominálnak.
Térségi kitekintés	A térségi zöldhálózatok legfőbb elemeinek a helyi vízfolyások, holtágak és csatornák jellemzően szűk környezete tekinthető. A térség a zöldhálózatok kialakítása és zöld átállás terén már megtette az első lépéseket. Hálózatos (pl. közvilágítás korszerűsítése, szelektív hulladékgyűjtés és -értékesítés, geotermikus alapokon nyugvó fűtési rendszer kiépítése) és pontszerű fejlesztéseket (pl. egyes épületek energetikai felújítása, napelemek tetőre helyezése) egyaránt végrehajtottak az önkormányzatok, emellett a helyi lakosság és a helyi vállalkozások is bekapcsolódtak a folyamatba. A körforgásos gazdaság irányába tett lépések már szintén megtörténtek a várostérségben. A járásban már számos megújuló energiát – döntően napenergiát – hasznosító berendezés/erőmű üzemel. A szilárd biomasszát (döntően tűzifát) a lakosság egyre nagyobb arányban hasznosítja (a földgázzal szemben), illetve egy közintézmény fűtése is szilárd biomasszára épül. A békéscsabai szennyvíztisztító révén a biogáz hasznosítása is megkezdődött; a járásban a mezőgazdasági melléktermékek feldolgozása lehet a biomassza-hasznosítás legfontosabb alapanyaga. Az előző programozási időszakban kb. 1 Mrd Forintot fordítottak az önkormányzati gazdálkodás optimalizálására a várostérségben (a közvetett vagy közvetlen önkormányzati tulajdonú épületek energetikai korszerűsítése által), ugyanakkor igény mutatkozik a további hasonló fejlesztésekre. A járás közműhálózatában jelentős hiányosságok azonosíthatók: a gázellátás 1 járási településen (Csabaszabadi) nem éri el a fogyasztók 60%-át; Szabadkígyós, Csorvás, Doboz, Kétsoprony, Gerendás és Telekgerendás 60-80% közötti értékkel bír; míg 80% feletti rácsatlakozási aránnyal csak Békéscsaba és Újkígyós rendelkezik a járásban. Az elektromos áram esetében egyedül Csabaszabadin nem éri el a 95%-ot a hálózati lefedettség, a többi településen mindenhol közel 100%-os ez az arány. A szatellittelepüléseken 66,4% és 99,5% között alakul az ivóvízhálózatba bekapcsolt lakások aránya, Kétsoprony (66,4%), Csabaszabadi (72,8%) és Gerendás (75,7%) van a legkedvezőtlenebb helyzetben. A járáson belül egyedül Újkígyóson működik vízműkút, míg ezzel szemben víztározó – Újkígyós kivételével – minden településen működik. A térségen belül Csorvás, Gerendás és Csabaszabadi ivóvízhálózata nincs közvetlen kapcsolatban a békéscsabai hálózattal. A járásban négy településen még nem épült ki csatornahálózat: Csabaszabadi, Gerendás, Kétsoprony, Telekgerendás. A szennyvízelvezetés tehát a járás öt településén épült ki, ebből négyben szennyvíztelep is működik, a szennyvízhálózatok a lakások 84,7%-91,8%--át kötik be a rendszerbe az érintett településeken. Az ivóvízhálózatos és szennyvízhálózatos adatokból jól látható, hogy a szatellittelepülések esetében még jelentős a közműolló: összesen 3 672 lakást érint. A járás területén több olyan 2000 LE alatti település található, ahol semmilyen közműves szennyvízelvezetés és -tisztítás nincs kiépítve. A járás szélenergia-potenciálját vizsgálva megállapítható, hogy a mai legfejlettebb, 100 méternél is magasabb szélerőművek a térségben is jelentős energiatermelési potenciállal bírnának. A szatellittelepülések közül egyedül Újkígyóson található kisteljesítményű naperőmű. Békéscsaba és térsége a geotermikus energiahasznosítás szempontjából a legígéretesebb területek között van számontartva. A geotermikus energia, a biogáz és a

Szakági területek	Értékelési szempontok
	napenergia terén egyaránt adódó potenciálhoz képest a hasznosítás mértéke nagyon alacsony a járásban. A szatellittelepülések jellemzően 15-30 perc távolságra vannak tömegközlekedéssel a vármegyeszékhelytől, több esetben pedig kerékpáros úthálózat is létesült ebbe az irányba, ugyanakkor a térség hálózatos összekapcsolásáról nem beszélhetünk. Az erdősültség rendkívül szegényes a járásban, az agrárterületek dominálnak a külterületeken. A járásban az ökológiai szempontból kedvezőtlen monokultúrák dominálnak. A vármegye- és járásszékhelyen várható zöldterület-fejlesztések értelemszerűen a térségi települések lakói számára is elérhetőek lesznek, melyek így nemcsak a klímaadaptációs és mitigációs, hanem közjóléti célokat is megvalósítanak.

2.3.3 Digitális város

Szakági területek	Értékelési szempontok
Város és térsége gazdasága	D1: A digitális technológia-szolgáltatók súlya a helyi gazdaságban relatíve alacsony. Bár a térség gazdasági életében és működésében nem bírnak kiemelkedően jelentős szereppel és nem tartoznak a globális digitális átállás vezető szereplői közé, de Békéscsabán hosszú évek óta jelen vannak. Közülük a gazdasági alfejezetben jelzett bankok emelhető ki foglalkoztatotti létszám alapján.
	D2: A békéscsabai vállalkozások átlagos digitalizáltsági szintje jó alapot kínál a digitális átállás megvalósítására. A körükben végzett nem reprezentatív felmérés alapján a helyi cégek 53%-ánál jónak, 7%-ánál pedig kiválónak tekinthető a digitalizáció színvonala.
A város és várostérség társadalma	D3: A lakosság körében végzett kérdőíves felmérés alapján az itt élők digitális eszközökkel való ellátottsága jónak mondható. A békéscsabai polgárok 68%-a használ számítógépet a hétköznapokban, míg laptopot 75%-uk. A digitális átállás szempontjából szintén kedvező, hogy ügyintézésre a lakosság 93%-a használja az internetet, míg 85%-uk számára az Ügyfélkapu használata sem ismeretlen. Szintén biztató, hogy – önértékelés alapján – a lakosság túlnyomó többsége megfelelő készségszinttel rendelkezik az informatikai eszközök használata terén. Ugyanakkor nem elhanyagolható (13%) azok aránya, akik átlag alattiként értékelik ebbéli jártasságukat.
A város, várostérség szolgáltatási mixe	D4: A járásban 28 066 internetelőfizetőt regisztráltak, közülük 23 468 békéscsabai. A távközlési ellátottságot tovább növeli a vezeték nélküli hálózatok (elsősorban mobiltelefon-hálózatok) elérhetősége. Az intézményi felmérésből láthatóvá vált, hogy az elmúlt évek fejlesztései ellenére a békéscsabai közszolgáltatók eszközparkja több esetben még mindig elavultnak tekinthető, bár digitális módszereket mindegyik szereplő alkalmaz. A szervezetek mindegyike szükségesnek ítélte a meglevő számítógépek cseréjét, illetve új gépek (asztali számítógépek vagy laptopok) beszerzését. Az informatikai hálózat fejlesztését a megkérdezett intézmények kétharmada (68%-a) gondolta indokoltnak. Az intézményeken belül pénzügyi jellegű és a humán erőforráshoz kötődő akadályokat is le kell küzdeni az okos eszközök és rendszerek továbbfejlesztése és használatuk elterjedése érdekében. A felmérésben részt vevő szervezetek 95%-a esetében a megfelelő eszközök beszerzését forráshiány akadályozza, míg az intézmények kétötöde esetében gátat jelent az alkalmazottak egyéni IKT-kompetenciáinak elégtelensége. Az ismeretek bővítésére szándék mutatkozik a munkavállalói oldalon is: az intézmények

Szakági területek	Értékelési szempontok
	63%-ában jelezték már az alkalmazottak az igényüket informatikai kompetenciáik erősítésére.
	D5: Az E-önkormányzat portálon lehetőség van adók, díjak, illetékek befizetésére (illetve a fizetéstörténet ellenőrzésére), adóegyenleg lekérdezésére, illetve ügyintézés indítására. Az e-Papír ingyenes és hitelesített üzenetküldő alkalmazásán keresztül az Ügyfélkapuval rendelkező lakosok elektronikus úton tudnak levelet írni a szolgáltatáshoz csatlakozott intézményeknek. A városi közszolgáltatások esetében online is jelezhetők a problémák, igények.
	D6: Az online felmérésben résztvevő intézmények mindegyike alkalmaz digitális módszereket a belső és külső kommunikációhoz. Legjellemzőbbnek az e-mail használata tekinthető. A helyi intézmények rendelkeznek digitális adatvagyonnal is, azonban az adatok jellemzően korlátozottan hasznosulnak. A Békéscsabán működő UTU multifunkcionális városüzemeltetési keretrendszer összegyűjti, tárolja és megjeleníti mindazon adatokat, amelyek a város üzemeltetése során keletkeznek, segítve az optimális megoldások megtalálását és a folyamatok nyomonkövetését. Az UTU jelenleg hat különálló rendszert integrál magában, a szoftver részeként fejlesztett hibabejelentő rendszer lehetővé teszi az azonnali, kétirányú kommunikációt, ahol a térinformatikai alapnak köszönhetően pontos helymeghatározás segíti a feladatok beazonosítását. A rendszer igény szerint bővíthető további elemekkel, lehetőséget nyitva ezzel a folyamatos fejlődésre.
Az önkormányzat(ok) gazdálkodása	D7: Az önkormányzati tulajdonú, fenntartású épületállomány esetében a fejlett digitális megoldások alkalmazása alacsony szintű. Épületüzemeltetést, helyiséggazdálkodást támogató szoftveres megoldásokat az intézmények mindössze töredéke használ. A fenntartást, üzemeltetést segítő okos eszközök alapvetően biztonságtechnikai rendszereket jelentenek, bár bizonyos intézményekben a fűtés, szellőztetés történik szenzorok, smart/okos eszközök segítségével. A szervezetek a rendelkezésükre álló épületekről alapvetően papír alapú tervrajzzal, illetve annak digitalizált változatával rendelkeznek, nem készültek az ingatlanokról épületinformációs modellek. Középtávon ezért az önkormányzati épületüzemeltetés digitális fejlesztése: bővítése, korszerűsítése indokolt.
Környezetvédelem, városi klíma	D8: Az Országos Légszennyezettségi Mérőhálózat rendszerébe automata rendszer (1 mérőállomás) is adatokat szolgáltat – a manuális állomásokon kívül –, ez folyamatosan monitorozza a környezeti adatokat a vármegyeszékhelyen. Ezen felül az okos közvilágítási rendszer keretében 11 környezeti szenzor működik a városban. Ezek az érzékelők adatokat biztosítanak a por- (PM_{10}), hőmérséklet- (°C), légszennyezettségi- (CO) és zajszintről (Db), valamint a relatív páratartalomról (%). A környezeti szenzorok adatai az említett UTU rendszerbe is integrálódnak.
Városi és várostérségi közlekedés	D9: A közlekedés- és parkolásmenedzsment rendszerben 39 optikai szenzor segítségével jut az üzemeltető adatokhoz. A közlekedési menedzsment segítségével a forgalmi és leterheltségi adatokat lehet idősorosan begyűjteni, ami segítséget nyújt a közlekedés-fejlesztési beruházások előkészítéséhez, hiszen láthatóvá válik a város ki- és bejövő forgalma. A kísérleti jelleggel, egyelőre három helyen indított parkolásmenedzsment rendszernek köszönhetően a járművel közlekedők digitális tájékoztatást kapnak az üresen álló parkolóhelyekről. Jelenleg a Hunyadi téren és a két kórházi parkolóban található ilyen rendszer. A korábban említett UTU multifunkcionális városüzemeltetési keretrendszerben a parkolási és közlekedési rendszer is integrálódik. A Csaba kártya alkalmazásban

Szakági területek	Értékelési szempontok
	található parkolást elősegítő menüpont. Az okos közvilágítási rendszer keretein belül telepített lámpatestekben közlekedésfigyelő, valamint parkolást segítő optikai szenzorokat is lehet kezelni, vezérelni. A közutakat használókat segítik a számos helyen telepített, lámpaváltást előrejelző visszaszámlálók is. A forgalmi igények alapján váltó szenzorokkal ellátott közlekedési lámpák telepítése még nem kezdődött meg a járásban.
Városi és várostérségi közművek	D10: A városi közművek esetében az okos közvilágítási rendszer rendelkezik részben kiépített szenzoros követéssel.
	D11: A lakossági digitális megoldások elterjedtsége folyamatosan javul a városban. A lakosságot célozza a Csaba kártya alkalmazás. Az applikáció nem csupán a kedvezményeket nyújtó kártyaelfogadó-helyeket mutatja, hanem számos közérdekű információt is tartalmaz. A kultúraszerető lakosok számára a Jókai Színház kínál – számos funkcióval bíró – mobil alkalmazást. A fentebb említett közlekedés- és parkolásmenedzsment rendszer is digitális megoldások közé sorolandó.
Térségi kitekintés	A járásban 28 066 internetelőfizetőt regisztráltak, közülük mindössze 4 598 nem békéscsabai. Az E-önkormányzat portálon lehetőség van adók, díjak, illetékek befizetésére (illetve a fizetéstörténet ellenőrzésére), adóegyenleg lekérdezésére, illetve ügyintézés indítására. Az e-Papír ingyenes és hitelesített üzenetküldő alkalmazásán keresztül az Ügyfélkapuval rendelkező lakosok elektronikus úton tudnak levelet írni a szolgáltatáshoz csatlakozott intézményeknek. A magasabb nagyvárosi internetpenetráció és a tudatosabb, ügyintézésre is aktívabban használt online jelenlét Békéscsaba lakosságát jellemzi nagyobb mértékben, azonban ennek szintje várhatóan a környező településeken is emelkedni fog az elkövetkező években. A városi közszolgáltatások esetében már online is jelezhetők a problémák, igények. A vármegyeszékhelyen bevezetett UTU multifunkcionális városüzemeltetési keretrendszer a városi adatok begyűjtését, tárolását és elemzését teszi lehetővé – országos szinten is iránymutatónak tekinthető ez a lehetőség. Kiemelendő, hogy a parkolási és közlekedési rendszer is integrálódik ebbe a struktúrába, így a térségi települések lakói is igénybe tudják venni ezt a szolgáltatást a székhelyen. Az okos közvilágítás körének bővítésére is mind nagyobb figyelmet érdemes fordítani – különösen a fejletlenebb területeken. A Csaba Kártya applikáció nem csupán a kedvezményeket nyújtó kártyaelfogadó-helyeket mutatja, hanem számos közérdekű információt (menetrendek, orvosi ügyelet) is tartalmaz, melyek értelemszerűen térben is kiterjeszthetőek a térségi települések lakóira. A következő években a városi-járási szintű okos platformok, applikációk körének további bővülése várható. A vállalkozások digitalizáltsági szintje alapján szintén megállapítható, hogy a vármegyeszékhely értéke a legmagasabb ezen a téren – lényeges, hogy ennek hatása a közeljövőben a teljes térségre kiterjedjen, tovagyűrűzzön.

2.3.4 Megtartó város

Szakági területek	Értékelési szempontok
A város, várostérség társadalma	M1: A várost alapvetően az erős természetes fogyás és negatív vándorlási egyenleg jellemzi az elmúlt 20 évben, amely évente nagyjából 400 fővel csökkenti Békéscsaba lakosságszámát. A halálozások száma nagy átlagban a duplája az élveszületéseknek, az

Szakági területek	Értékelési szempontok
	évi természetes szaporodás -6,87‰ (2014 és 2023 között). Békéscsaba 2001-ben még a 12. legnagyobb magyar város volt, ma már csak a 17. Az elöregedés folytatódik, a 2014-es 1,44-es arányszám 2020-ban már 1,76 volt. A 65 éven felüliek (különösen a nők) száma jelentősen emelkedett az elmúlt években, az öregedési index értéke a 2011-es 1,44-ről 2023-ra 1,89-re nőtt. Mindez a humán szolgáltatástervezés során is komoly jelentőséggel bír. A nemzetiségi megoszlás alapján Békéscsaba dominánsan magyar jellegű település, azonban főként az idősebb korosztályban még jelentősebb a szlovák nemzetiségűek aránya, amely a város összlakosságának 4,05%-át tette ki a 2011-es népszámlálás idején, azonban arányuk 2022-re 2,34%-ra csökkent. A többi nemzetiség jelenléte elhanyagolható a városban, 1% alatt marad valamennyiük értéke. Kulturális, szociális különbözőségük okán csekély számuk ellenére a cigányság a jobban látható kisebbségek közé tartozik. Vallásilag igen heterogén a város, protestáns többséggel (erős evangélikus jelenlét, a hazai evangélikus vallás egyik fellegvára a város). 2011-ben a békéscsabaiak 39,5%-a tartozott valamelyik egyházi közösséghez, ez 2022-re 35,8%-ra zsugorodott. A szatellittelepülések főbb adatai e téren nem térnek el jelentősen, habár kimondható, hogy minél kisebb egy település, az egyedi jellegzetességek annál erősebbek. A szatellitek összevont lakónépessége a vizsgált időszakban (2011-2023) 21 741 főről 19 296 főre csökkent, amely 11,25%-os zsugorodást jelent, tulajdonképpen megegyezve a vármegyeszékhely népességfogyásának mértékével (11,45%). Átlagos öregedési indexük a 2-es arányszámot is meghaladja, a 65 éven felüliek aránya már meghaladta a 24%-ot, amely igen kedvezőtlen érték. Az állandó vándorlási egyenleg 2021-ig szinte teljesen a negatív tartományban mozgott a szatellittelepülések esetében, egyedül a 2019. évben volt pozitív az egyenleg (+14 fő). 2022-ben és 2023-ban azonban határozottan pozitív volt az éves mérleg (+79 fő és +84 fő). Nemzetiségi megoszlás szerint a 2022-es népszámlálás alapján Csabaszabadiban 27%, Kétsopronyban 16,7%-os, Telekgerendáson 4,8%-os a szlovákság aránya. Dobozon a lakosság 6,4%-a vallotta magát románnak. A vallásosság mértéke Doboz 26,7% és Kétsoprony község 58,9%-os aránya között oszlik meg. A sokszínűség megfigyelhető: Dobozon református többség van, Telekgerendáson evangélikus majoritás tapasztalható, a többi településen a római katolikusok vannak a legtöbben. Békéscsabához a leginkább hasonló vallási szerkezettel Csabaszabadi rendelkezik.
	M2: A helyi identitásnak a fentiekben jelzetteknek megfelelően korábban erős eleme volt Békéscsabán a szlovákság és az evangélikus vallás dominanciája. A szlovák hatást elsősorban a város gasztronómiájában találhatjuk meg, tájjellegű ételek nyomán (brindzás haluska, cigányka, sztrapacska). Szintén egyre jellemző közösségformáló erő a hagyományos csabai kolbász, amelyre alapozva az ország egyik legnagyobb gasztronómiai fesztiválja, a Csabai Kolbászfesztivál kerül évente megrendezésre. A CsabaPark, továbbá Csabagyöngye Kulturális Központ is jelentős tényezővé váltak, a kulturális és kreatív gazdaság komoly kiaknázható lehetőségeket rejt magában. A korábban vármegye szerte sokat használt „Körös” név (pl. Körös Hotel, Körös Volán) visszaszorulóban van, helyébe egyre inkább a „Viharsarok”, vagy ennek képzett szavai lépnek. A városban erős közösségformáló erőként vannak jelen a sportok (Békéscsabai Előre labdarúgó és női kézilabdaklub, továbbá női röplabda). A középiskolai diákság fontos ünnepe a „Garabonciás Hét”.

Szakági területek	Értékelési szempontok
	A szatellittelepüléseken a helyi identitás, a lokális patriotizmus jellemző. Doboz, mint a vármegye egyetlen megmaradt Árpád-kori faluja a Körösökkel, mely önmagában jelentős tájképi elem. Csabaszabadi, Gerendás, Kétsoprony és Telekgerendás egykori külterületi tanyás helyből lettek községek, jelentős szlovák népességgel. Szabadkígyós erősen támaszkodik a Wenckheim családra, a településen lévő kastélyra, míg Újkígyós büszke egykori kertészhagyományaira. Térségi szinten jelentős tényező az Élővíz-csatorna, melynek fejlesztése vízelvezetési, környezeti és turisztikai-rekreációs szempontból is jelentős hozadékkal bírna.
	M3: A munkavégzési célú településközi mozgás a térségben döntően Békéscsaba irányába zajlik: az ide ingázók elsősorban a járás területéről érkeznek (legerősebben: Doboz, Szabadkígyós, Újkígyós), a járáson kívül Gyula és Békés a két legnagyobb kibocsátó, de említést érdemel Mezőberény, Murony és Kétegyháza is, vagyis a vármegyeszékhely munkaerőpiaci vonzáskörzetének határai egyértelműen meghaladják a járás területét. Az ingázás legjellemzőbb eszköze a személygépkocsi, ezt követi a vasút és az autóbusz, ugyanakkor a hivatásforgalomban a kerékpárral vagy elektromos kerékpárral (egyes esetekben egyéb mikromobilitási eszközökkel) történő ingázás jelentősége is nő a jól és biztonságosan használható kerékpárút-hálózat fokozatos kiépülésének köszönhetően. Fontos megemlíteni, hogy Békéscsaba nemcsak munkaerőpiaci, de egyben közigazgatási-adminisztrációs, kereskedelmi és kulturális központ is, egyúttal iskolaváros.
	M4: Sem Békéscsabán, sem a szatellittelepüléseken nem jellemző a társadalmi elkülönülés vagy jelentősebb etnikai, esetleg vallási eredetű konfliktusok, társadalmi ellentétek. Békéscsabán említésre érdemes a csekély létszámú, de esetenként hangos roma kisebbség jelenléte, továbbá két szegregálódó terület, a Franklin utca és a Berényi út, mint problémagócok. A szatellittelepülések közül Dobozon jelentősebb még a romák aránya. Különösen Békéscsaba esetében fontos hangsúlyozni, hogy a romák és a mélyszegénységben élők csak részben alkotnak egymással közös halmazt.
Város és térsége humán infrastruktúrája	M5: A vármegyeszékhelyen erős civil jelenlét tapasztalható, 2024-ben 428 bejegyzett civil szervezetet tartottak itt nyilván, több szereplővel feladatellátási szerződése is van a városnak. Ezek változó feladatok, de nagyobbrészt a szociális ellátórendszerhez köthetőek (pl. autisták, szenvedélybetegek ellátása). Ezek a megállapodások az önkormányzatról jelentős terhet vesznek le, továbbá pozitívum, hogy a szerződések jelentős része alulról jövő kezdeményezésként köttetett. A szatellittelepüléseken jóval kevesebb a civil szerveződés, 2024-ben összesen 89 db volt a nyolc településen. Jelentőségükben elmaradnak a vármegyeszékhelyen működőktől, ez azonban amiatt is van, mert a Békéscsabán jól kiépült szociális ellátóhálózat a környező településeken lényegesen kevésbé fejlett.
	M6: Az esélyegyenlőség biztosítására a város nagy hangsúlyt fektet, a szociális háló igen fejlett, ahol igyekeznek a társadalom perifériájára került embereket visszavezetni. (pl. szenvedélybetegek). A szolidáris várospolitika jegyében számos rendszeres és eseti jellegű szociális támogatást tudnak igénybe venni a nehéz helyzetben élők. A város oktatási intézményeiben is deklarált cél a szegregáció elkerülése. A szociális és gyermekjóléti szolgáltatásokat a Békéscsabai Családsegítő és Gyermekjóléti Központ, a Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ és civil szervezetek egymással szoros együttműködésben biztosítják. A fejlesztés legjellemzőbb

Szakági területek	Értékelési szempontok
	eszköze az európai uniós támogatás (főleg EFOP-programok voltak), melyből számos fejlesztés valósult meg a járásban az elmúlt időszakban. A lakhatási kérdést szintén prioritásként kezeli a Békéscsaba MJV Önkormányzata. A városi bérlakásállományt jelenleg 504 db lakás alkotja, melyek közül 165 db szociális rászorultság alapján adható bérbe. Ezek felszereltsége és műszaki állapota nagyon vegyes képet mutat – minőségi fejlesztésük mellett a kiadható lakásállomány bővítésére is komoly igény mutatkozik. A lakossági kérdőív válaszai alapján általánosságban a lakhatás minőségével nagyobb, a megfizethetőségével viszont már kisebb mértékben elégedettek a városban élők.
	M7: A leszakadó/veszélyeztetett társadalmi csoportok felzárkózása érdekében több egymásra épülő, komplex beavatkozás zajlott az elmúlt években, emellett a szociális ellátórendszer és a sokoldalú támogató intézményrendszer hatékony működtetése megfelelő kontroll alatt tartja a szegregációs folyamatokat. Békéscsabán a 2001-es és 2011-es népszámlálást követően sem kerültek szegregátumok kijelölésre, azonban a 2015-2016-os lehatárolási módszertan-változás következményeként a későbbi antiszegregációs térképeken már megjelent egy 35%-os szegregációs mutatót meghaladó szegregátum (Berényi út menti tömb), valamint egy veszélyeztetett terület (Franklin utca és környéke). A két érintett terület a város északi, ill. észak-nyugati részén található, külvárosi, falusias jellegű, családiházas beépítettségű környezetben – a Franklin utcai sorház adja a legnagyobb egybefüggő épülettömböt (ennek felújítása jelentette a 2017-ben támogatást nyert komplex városrehabilitációs projekt legfőbb infrastrukturális beavatkozását). Hasonló problémákkal jelentkeznek egyes zártkerti részeken is, azonban itt az alacsony laksűrűség miatt nem jelenik meg „kritikus tömeg”. A KSH 2025 júliusban nyújtott előzetes tájékoztatója alapján a „2022. évi népszámlálás adatai szerint Békéscsaba megyei jogú városban nem található olyan terület, amely megfelelne a szegregátum vagy a szegregációval veszélyeztetett terület feltételeinek”, melyet a 419/2021. (VII.15.) (Korm. rendelet) 14. mellékletének szegregációs meghatározása alapján állapítottak meg. Az elmúlt évek szociális városrehabilitációs projektjeinek részét képezte még új játszóterek kialakítása, közlekedésfejlesztés (elsősorban kerékpárforgalmi létesítmények és járda), közösségi ház és önkormányzati szolgálati lakás kialakítása. A szoft beavatkozások között megjelentek a legkülönfélébb munkaerőpiaci szolgáltatások, az intenzív szociális munka és a közösségfejlesztést célzó programok, családsegítés és egészségfejlesztés.
A város, várostérség szolgáltatási mixe	M8: A Békéscsabán lebonyolított lakossági kérdőíves felmérés eredményei kitűnő támpontként szolgálnak a szolgáltatások elérhetőségének és a velük való elégedettség értékeléséhez. Összességében megállapítható, hogy a városlakók nagy többsége (78,9%) eléggé fontosnak vagy nagyon fontosnak tartotta a közszolgáltatásokhoz való hozzáférést és annak magasabb színvonalát, minőségi fejlesztését. A válaszadók Békéscsabával való elégedettségét tovább javítandó, a következő tényezők fejlesztésének igényét emelték ki nagyobb arányban: közterek minőségének javítása (72,3%), gazdagabb kulturális kínálat (71,9%), kedvezőbb lakhatási lehetőségek (71,1%), jobb közlekedés, megközelíthetőség (68,1%), magasabb színvonalú kiskereskedelmi és vendéglátó szolgáltatások (65,7%), jobb közbiztonság (63,4%), több sportolási lehetőség (56,6%). Az aktuális állapottal való elégedettség mérése során a leginkább pozitív visszajelzés a bölcsődei és óvodai ellátás, a köz- és zöldterületek, közvilágítás és közbiztonság, a

Szakági területek	Értékelési szempontok
	kerékpáros infrastruktúra és a sportolási lehetőségek és kulturális intézmények vonatkozásában érkeztek, de az általános iskolai oktatással is inkább elégedettek. Egyértelműen átlag alatti megítélés jellemzi a belterületi utak és járták állapotát, a parkolási és szórakozási lehetőségeket, valamint az egészségügyi és szociális ellátás színvonalát.
A város, várostérség gazdasága	M9: Békéscsabán számos társadalmi vállalkozás működik, melyek a nemzetiségi, kulturális, oktatási, szociális területen, a természet- és környezetvédelemben, vagy éppen az ökoturisztika területén tevékenykednek. Közös jellemzőjük, hogy bár bevételorientált vállalkozási formáról van szó, de deklaráltan társadalmi értéket kívánnak létrehozni – lehetőségeihez mérten az önkormányzat is támogatja, bátorítja ezek működését. Mind közül a legnagyobb hírnévre a Kollabor tett szert, amely egy EFOP-pályázat keretében az Életfa Kulturális Alapítvány és a Békés Megyei Könyvtár együttműködésében létrejött közösségi alkotótér, természettudományos élményközpont, pedagógiai és innovációs helyszín. A helyi társadalmi vállalkozások munkaerőpiaci vonzáskörzete elsősorban Békéscsaba, de néhány esetben kiterjed a járás területére is. Ma még sem számuk, sem jelentőségük nem akkora, hogy tömegével szívnák fel a szatellittelepülések munkavállalóit. Piacaik is elsősorban helyi jelentőséggel bírnak.
Térségi kitekintés	A szatellittelepülések összevont lakónépessége a vizsgált időszakban (2011-2023) 21 741 főről 19 296 főre csökkent, amely 11,25%-os zsugorodást jelent, tulajdonképpen megegyezve a vármegyeszékhely népességfogyásának mértékével (11,45%). Átlagos öregedési indexük a 2-es arányszámot is meghaladja, a 65 éven felüliek aránya már meghaladta a 24%-ot, amely igen kedvezőtlen érték: a térség népességszám-csökkenését vetíti előre. Az állandó vándorlási egyenleg 2021-ig szinte teljesen a negatív tartományban mozgott a szatellittelepülések esetében, egyedül a 2019. évben volt pozitív az egyenleg (+14 fő). 2022-ben és 2023-ban azonban határozottan pozitív volt az éves mérleg (+79 fő és +84 fő). Nemzetiségi megoszlás szerint a 2022-es népszámlálás alapján Csabaszabadiban 27%, Kétsopronyban 16,7%-os, Telekgerendáson 4,8%-os a szlovákság aránya. Dobozon a lakosság 6,4%-a vallotta magát románnak. A vallásosság mértéke Doboz 26,7% és Kétsoprony község 58,9%-os aránya között oszlik meg. A sokszínűség megfigyelhető: Dobozon református többség van, Telekgerendáson evangélikus majoritás tapasztalható, a többi településen a római katolikusok vannak a legtöbben. Békéscsabához a leginkább hasonló vallási szerkezettel Csabaszabadi rendelkezik. A szatellittelepüléseken a helyi identitás, a lokális patriotizmus jellemző. Doboz, mint a vármegye egyetlen megmaradt Árpád-kori faluja a Körösökkel, mely önmagában jelentős tájképi elem. Szabadkígyós erősen támaszkodik a Wenckheim családra, a településen lévő kastélyra, míg Újkígyós büszke egykori kertészhagyományaira. A járás területéről értelemszerűen a székhely felé ingáznak a legtöbben, a leginkább érintett települések Doboz, Szabadkígyós és Újkígyós. Az ingázás legjellemzőbb eszköze a személygépkocsi, ezt követi a vasút és az autóbusz, ugyanakkor a hivatásforgalomban a kerékpárral vagy elektromos kerékpárral történő ingázás jelentősége is nő a jól és biztonságosan használható kerékpárút-hálózat fokozatos kiépülésének köszönhetően. 2024-ben összesen 89 db civil szerveződés volt a nyolc kisebb településen. A társadalmi vállalkozások munkavállalói jellemzően nem a szatellitek lakosai közül kerülnek ki.

2.3.5 Kiszolgáló város

Szakági területek	Értékelési szempontok
Településfejlesztési és rendezési tervi összefüggések	K1: Az OFTK alapján Békéscsaba az ország éléskamrájának központjaként az élelmiszertermelés és –feldolgozás, valamint a gasztroturizmus hazai fellegvára pozíciót célozza meg, ehhez kapcsolja húzóágazatait: az építőanyag-ipar, a textilipar, a gépipar, az élelmiszeripar, a nyomdaipar; illetve kitörési pontjait: a malomipar újraindítása, a gasztroturizmus, a határon túli kapcsolatok erősítése, a helyi gazdaság élénkítése, a befektetések ösztönzése, a vármegyeszékhelyi funkciók megerősítése. A vármegyeszékhely szorosabb vonzáskörzetébe esik: Békés, Sarkad, Gyula és az általuk körbezárt Körös-menti vidék. A határon átnyúló nemzetközi foglalkoztatási és gazdasági együttműködés a városfejlesztések fontos iránya lehet. A népességmegtartás Békés vármegye átfogó célja, mindenképpen indokolt a város illeszkedése ehhez (folyamatosan csökkenő népességű városként). A magasabb szintű területfejlesztési dokumentumokkal összhang látható.
	K2: A várostérséget a VTT-tározók övezetén kívül az összes országos és vármegyei övezet érinti. Ezeknek az adottságoknak a figyelembevétele elengedhetetlen a tervezés során. A műszaki infrastruktúrahálózatok közül jól láthatók a térség meglévő és tervezett infrastrukturális kapcsolatai. Ezek alapján a város közúti megközelíthetősége kis mértékben javulni fog a térségen belül, illetve a villamosenergia ellátása is többpólusúvá válik egy új 400 kV-os vezeték segítségével. Mindezek mellett a vármegyei tervekben egy Békéscsaba belterületére tervezett logisztikai központ is látható, mely a foglalkoztatásra, a környezet minőségére, illetve a közlekedési folyosók terheltségére lehet hatással.
	K3: A térség települései döntően mezőgazdasági területeik révén érintkeznek. Új beépítésre szánt területek nem helyezkednek el a települések határain. Kifejezett együttműködések, közös fejlesztési igények (a tervezett vonalas infrastruktúrákon kívül) nem láthatók a településszerkezeti tervek alapján.
A város, várostérség társadalma	K4: Társadalmi konfliktusok nem jellemzőek Békéscsabán, ugyanakkor a lakossági kérdőívben többen jelezték, hogy a hajléktalanok ügyében előrelépésre lenne szükség.
A város, várostérség szolgáltatási mixe	K5: Békéscsabán a közműhálózatok lefedettsége közel 100%-os minden téren, azonban a járásban minden közműhálózat esetében vannak elmaradottabb, kevésbé lefedett vagy kiszolgálatlan (szennyvízhálózat) települések.
	K6: A városi hősziget jelenség leginkább Békéscsabára jellemző a járásban, bár részletes mérések a vármegyeszékhelyen sem dokumentálják a jelenséget. A hősziget jelenség kialakulását mérsékelték a 2000-es évek közepétől végzett jelentős fásítási munkálatok. A járási településeket körülvevő jellemzően erdőhiányos, mezőgazdasági funkciójú külterületek szintén kevésbé segítik a városi klíma kedvezőbbé tételét.
A város, várostérség gazdasága	K7: A város északi területein fekvő gazdasági területek jó közúti közlekedési kapcsolatokkal bírnak, az országos gyorsforgalmi úthálózat könnyedén elérhető ezekről. Ezzel szemben a Kétegyházi és Csanádapácai út menti iparterületek esetében már közvetettebb az országos gyorsforgalmi úthálózat elérhetősége. A vasúti pályák több helyen is közel húzódnak az iparterületekhez, azonban a vasúti szállítás nem jellemző a téglagyártás kivételével. A városban kb. 100 ha zöldmezős és 313 ha barnamezős terület áll jelenleg rendelkezésre a helyi és a betelepülő üzemek számára (ezek részben közszféra, részben magántulajdonban vannak). Mindebből fakadóan bár fizikailag be tudnak települni új üzemek a városba, illetve terjeszkedhetnek a helyi vállalkozások, azonban a jelenlegi tulajdonosi viszonyok miatt ez problémákba

Szakági területek	Értékelési szempontok
	ütközhet, melyek leküzdésének idő- és költségigénye hátráltató tényezőként jelentkezik a potenciális befektetők szemében.
A Békéscsabai Önkormányzat gazdálkodása	K8: 2016 és 2020 között az önkormányzati költségvetés bevételei jelentős mértékben nőttek, a 2020-as adatok 88%-kal haladják meg a 2016-os értéket. 2018 és 2020 között a bevételek 40 Mrd Ft körüli szinten állandósultak. Az önkormányzati nem felhalmozási célú kiadások nem mutattak növekvő tendenciát. Ugyanakkor a kiadási struktúra elemzése két ellentétes irányú folyamatra is rávilágított: míg az Önkormányzat által fenntartott költségvetési szervek kiadásai öt év alatt 9%-kal nőttek, addig magának az Önkormányzatnak 25%-kal csökkentek a kiadásai. A hosszú távú működés alapjaihoz járul hozzá a felhalmozási kiadások dinamikusan növekvő üteme. Szintén a prudens működés tanújeléül szolgál, hogy a finanszírozási kiadásoknak csak töredékét teszi ki a hitelek, kölcsönök törlesztése; a 2020-as évet leszámítva egyértelműen a jövőbeli finanszírozási bevételek megteremtésének alapjául szolgáló állampapír-vásárlások költsége volt a legjelentősebb tétel ezen kategórián belül. Az Önkormányzat eszközeinek értéke 134 Mrd Ft volt (ami a 2019-es évi vagyonhoz képes 6,5 Mrd Ft növekményt jelent). A legnagyobb részt a nemzeti vagyonba tartozó befektetett eszközök összege jelenti 101 Mrd Ft-tal.
Városi és várostérségi közlekedés	K9: A közlekedési infrastruktúra állapota közepesen jónak mondható a térségben, de több településen is szükség van legalább a belterületi utak felújítására. Csúcsidőben egyes útszakaszok terheltsége is magas, kisebb dugók alakulnak ki. A parkolóhelyek száma az igényekhez képest nem elegendő Békéscsabán, bár erre a problémakörre nem kizárólag a parkolóhelyszám gyarapításával lehet reagálni. A közösségi közlekedési hálózat lefedi az egész várost, illetve a térségi elérhetőség is biztosított, azonban a Békéscsabán belüli járatsűrűség nem minden városrész esetében kielégítő. A tömegközlekedési járműpark állapota javult az elmúlt években, de az elektromos buszok beszerzésével jelentős minőségi ugrás várható a jövőben. A várostérségben egyelőre elenyésző az e-járművek állománya, a sharing rendszerek még nem gyűrűztek be a járás közlekedési formái közé. A kerékpárúthálózat folyamatosan és dinamikusan bővül a térségben, de még jelentős hiányok vannak. A tanyai infrastruktúra, ezen belül az úthálózat fejlesztése az elsődleges feladat, hiszen a gyakran burkolatlan utak jelenlegi állapota jelenti az egyik legnagyobb problémát az itt élők számára.
Városi és várostérségi közműhálózat	K10: A közműhálózat kiépítettsége magas szintű Békéscsabán (90% feletti minden szegmensben, bár a szennyvízhálózati bekötöttség még belterületen is teljes körű). Ezzel szemben a békéscsabai tanyák műszaki infrastruktúrával való ellátottsága már vegyes képet mutat: míg az elektromos áramellátás magas mértékű (bár a külterület ritkábban lakott részein vannak még hiányok), addig a vezetékes ivóvízzel, a gázzal, hírközlési létesítménnyel való ellátottságuk gyengének mondható. A járás egyes településein szintén tapasztalhatók jelentősebb hiányosságok a víz-, gáz- és csatornahálózati csatlakozások tekintetében. A legnagyobb hiányosság a csatornázottság terén látható, a járás 4 települését nem éri el csatornahálózat. A közművek esetében nem látható probléma a rendelkezésre álló kapacitások terén.
Zöldfelületi rendszer vizsgálata	K11: A folyamatos fejlesztések ellenére még mindig viszonylag kevés a komoly használati értékkel bíró zöldterület, az ápoltsági és fenntarthatósági színvonal egyaránt fejleszthető. A városban az önkormányzati tulajdonú zöldterületek nagysága a 2024. december 31-i állás szerint 228 hektár, ebből 159 hektár közpark, 24 ha erdő, 45 ha közkert. 2022-re a békéscsabai érték 41,4 m2-re növekedett, ami egy évtized alatt

Szakági területek	Értékelési szempontok
	jelentős, 44,7%-os növekményt jelent. 2022-ben a járás értéke 36,1 m2, míg az országos átlag 27,7 m2, így kijelenthető, hogy mind a járás, mind a vármegyeszékhely egyértelműen meghaladja az országos értéket. A változásból levezethető, hogy a növekmény nem csupán a népességváltozásra vezethető vissza.
Az épített környezet vizsgálata	K12: A város központját döntően vegyes funkciójú területek és nagyvárosias és kisvárosias lakóterületek alkotják. Ezek mellett a kereskedelmi és szolgáltató területek, zöldterületek, vízterületek, illetve a különleges területek ékelődnek be a korábban említettek közé. A különleges területeken számos nagyvárosi funkció/szolgáltatás megjelenik (pl. rekreáció, hitélet, oktatás, egészségügy). A város külterületei felé haladva a nagy- és kisvárosias lakóterületeket jellemzően falusias és kertvárosias lakóterületek váltják, ezek mellett a kereskedelmi szolgáltató és ipari gazdasági területek a legfőbb területhasználati kategóriák. A külterületeken az általános mezőgazdasági területek dominálnak, ezekbe több helyen bányaterületek, ipari gazdasági területek és zöldterületek ékelődnek. Ezeken felül a reptér területe tekinthető még jelentősebb kiterjedésűnek, illetve a honvédelmi terület, a szennyvíztisztító és a kommunális hulladéklerakó helyszínét szükséges kiemelni. A lakóterületek és az ipari-gazdasági területek a város több területén is közvetlen szomszédságban vannak. A vasútállomás és a vasútvonalak is jelentős területen érintkeznek közvetlenül lakóterületekkel. A repülőtér-fejlesztés elsősorban Fényes lakóterületeire lehet negatív hatással, míg az M44-es továbbvezetése a város keleti, falusias lakóterületeinek közvetlen közelében fog húzódni a szerkezeti terv alapján. A városban számos funkció nélküli, kihasználatlan és alulhasznosított ingatlan található. A barnamező területek nagysága 313 ha. A kihasználatlanság okai között a barnamezős területek fejlesztésének/kármentesítésének jelentős költségigénye és a relatíve kisléptékű tőkebeáramlás szerepel a legelső helyeken. A befektetők sok esetben a zöldmezős beruházásokat preferálták. A járás kisebb településein döntően lakóterületek és általános mezőgazdasági területek váltják egymást. Jelentősebb eltérés Doboz és Szabadkígyós esetében érzékelhető. Doboz a Kettős-Körös medrének köszönhető vízgazdálkodási területek és a hozzá kapcsolódó (védelmi és gazdasági) erdőterületek aránya is magasabb a többi szatellittelepüléshez képest. A magasabb erdősültségnek és a jelentősebb vizes területeknek köszönhetően a településhatáron aránylag nagy kiterjedésű a potenciális természetvédelmi terület, illetve a Fekete- és Fehér körös összefolyásánál üdülőterület is megtalálható. Szabadkígyós község esetében a mezőgazdasági területek aránya jóval kisebb, mint a járás egyéb településein. Ez részben a település északi határában (a közigazgatási határ túloldalán lévő békéscsabai területhez hasonlóan) található bányaterületek miatt alakult így, részben a belvíz következményeként. Utóbbi miatt a rét, legelő és gyepterületek is a területhasznosítás jellemző formái.
	K13: Békéscsaba gazdag a települési identitást meghatározó épített-művi környezeti elemekben. Ezek az alábbiak[316]: • **Árpád fürdő épülete:** A 1927-ben átadott neobarokk stílusú, art deco hatású díszítésekkel rendelkező épület az Élővíz-csatorna menti terület központi eleme. • **Az evangélikus épületegyüttes:** Az Evangélikus Kistemplom (Öregtemplom) 1745-ben épült barokk stílusban az 1718-ban érkezett felvidéki evangélikus

[316] Forrás: Békéscsaba MJVÖ

Szakági területek	Értékelési szempontok
	szlovákság első templomának patics– majd később vályogfalú szerény épületként. A gyülekezet növekedése miatt készülő Nagytemplomot 1824. június 29-én szentelték fel. A Közép- és Kelet-Európa legnagyobb evangélikus temploma barokk stílusú, legutóbbi felújítása 2018-ban történt meg. • **Békéscsabai artézi kutak**: Csaba lakosságának a kezdetektől nagy gondot jelentett az ivóvíz. Az ásott kutak kemény vizűek voltak, gyakran elfertőződtek, járványokat okoztak. Az első artézi kutat az akkori templom téren (ma Kossuth tér) 1885 tavaszán fúrták. Az egészséges ivóvizet adó artézi kutakat ezt követően több helyen is kiépítették, melyek 1962-ig fontos szerepet töltöttek be a város ivóvízellátásában. • **Békéscsabai István malom**: Csabán a több mint félszáz száraz-, szél- és vízimalom mellett 1853-ban már gőzmalom is létesült. A malom telkén 1925-ben épült fel a ma is álló impozáns, ötemeletes lisztraktár és a gabonasiló. A világháború után a malmot államosították, bővítették és fejlesztették. Az üzem ekkor vette fel az István malom nevet, mely a privatizációja óta nem üzemel. A 2019-es tűzeset óta a helyreállítása még várat magára. • **Békéscsabai Jókai Színház**: A színház 1879-re készült el Halmai Andor tervei szerint. Az eklektikus stílusú épület fenntartója Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata. • **Békéscsabai Katolikus templom**: A bazilikás rendszerű templomot 1910. június 12-én szentelték föl. • **Békéscsabai Széchenyi liget**: A napjainkban természetvédelmi területként működő ligetet 1776-ban megnyitott Kanálison túli temető (Ó-temető) helyén alakították ki. A ligetet többször átalakították, napjainkban a Körösök Völgye Naturpark Egyesület és látogatóközpont székhelye is itt üzemel. • **Békéscsabai vasútállomás központi épületegysége:** Az 1858-ban átadott vasútállomást több alkalommal is bővítették, felújították. Az állomásépület a város egyik legrégebbi épülete. • **Csabai körgát**: A körgát építését Sztraka Ernő községi mérnök szorgalmazta az újabb áradások elleni védekezésül. 1889-re készült el. • **Evangélikus Rudolf Főgimnázium**: A neocopf stílusú iskolaépület Alpár Ignác tervei szerint 1899-ben épült. • **Élővíz-csatorna**: Az Élővíz-csatorna egy része természetes eredetű, a Fehér-Körös egykori ágaiban halad, míg középső, Békéscsaba környéki szakasza emberkéz által létrehozott, mesterséges csatorna, amelyet 1772-1777 között ástak ki a békéscsabai polgárok, közhasznú munkával. Régebben számos vízimalom is üzemelt rajta. Medre több helyen igen eliszaposodott, alig egy méter mély. A szennyezettség mellett a mederkotrás hiánya miatt is alkalmatlan fürdésre, sportolásra, a belvíz elvezetésére szolgál. • **Fiume Szálló**: A Szent István téren magasodó épületet Sztraka Ernő városi mérnök tervezte 1868-ban, neoklasszicista stílusban. Az épület és a télikert 1909-re készült el. • **Gajdács – tanya**: Az 1824-ben épült öt traktusos vert falú épület ma szlovák nemzetiségi-népi életmód-történeti múzeumként üzemel. A békéssámsoni szélmalmot (a repülőtér miatt megrövidített vitorlakerékkel) szintén itt lehet megtekinteni. • **Meseház épületei**: A szlovák népi építkezés jellegzetes objektumai, alaprajzi elrendezésük azonban megegyezik a nagyalföldi, középmagyar típusú lakóépületekével. A Békési út 17. szám alatti ház a Meseház, 1988-tól (felújítását követően) Schéner Mihály munkáinak kiállítása tekinthető meg falai között. • **Steiner-Omaszta-kúria**: A Munkácsy Mihály Emlékháznak otthont adó klasszicista stílusú Steiner–Omaszta-kúria a Gyulai úton áll. Az 1850-re elkészült épület 2021-ben a Modern Városok Program keretében újult meg.

Szakági területek	Értékelési szempontok
	• **Urszinyi-Beliczey-kúria:** A mai Gyulai út 2. szám alatti földszintes, szabadon álló, téglalap alapú klasszicista kúriát az 1840-es évek végén építtette a szepsi Ursziny család. Az épület megújulását a Munkácsy-negyed programjában biztosítja Békéscsaba. • **Urszinyi-ház:** Urszinyi Dezső miniszteri titkár, földbirtokos, köztörvényhatósági bizottsági és képviselő-testületi tag 1898-ben építtette fel eklektikus homlokzatú házát a Körös-parton. Az épület napjainkban a Békés Megyei Könyvtár részét képezi. Nagyterme számos kulturális rendezvénynek ad otthont. • **Városháza:** 1871-73-ban épült kora eklektikus épületet Sztraka Ernő városi főmérnök tervezte. A Városháza a Szent István tér meghatározó műemléképülete. • **Városi bérház:** Az aradi építészek által tervezett eklektikus-neoreneszánsz stílusú épületet 1885-ben alakították ki. A főtér 2013-as rekonstrukciója során az üresen álló egykori bérházat is felújították, így a város egyik legszebb műemléke lett. A járás kisebb településén is számos épített/művi érték fellelhető. Ezek közül kiemelendők a Wenckheim kastélyok, a járás kápolnái és templomai.
A táji és természeti adottságok vizsgálata	K14: A járás térségében a jó mezőgazdasági adottságoknak köszönhetően az agrár jellegű tájhasználat az uralkodó. A külterületen a szántóföldek dominálnak, erdőterületek csak foltokban jelennek meg. A tájat egykoron uraló vizek a terület alig 1 százalékát foglalják el. Tájhasználati konfliktusok: • Tájképi, ökológiai probléma a gyomosodás, idegenhonos növényállomány térhódítása, invazív növényfajok terjedése. • Tájesztétikai konfliktus a használaton kívüli ipari épületek, illegális hulladéklerakások tájképi látványa. • Tájhasználati probléma a kiváló/jó mezőgazdasági adottságú területek napelemtelepítés céljára történő hasznosítása. • Kisvízi időszakban az Élővíz-csatorna vízpótlásának hiányai miatt ökológiai és városképi hátrányok átmeneti időszakban jelentkezhetnek a város területén. • Település-közeli mezővédő erdősávok hiánya fontos szerepet játszanak az ülepedő- és szállóporterhelés szintjében.
Térségi kitekintés	Településfejlesztési és tervezési szempontból a szatellittelepülések döntően mezőgazdasági területeik révén érintkeznek. Új beépítésre szánt területek nem helyezkednek el a települések határain. Kifejezett együttműködések, közös fejlesztési igények (a tervezett vonalas infrastruktúrákon kívül) nem láthatók a településszerkezeti tervek alapján. A közműhálózat tekintetében a járás települései diverzek, előfordulnak komoly hiányosságok is. A legnagyobb hiányosság a csatornázottság terén látható, a járás négy települését egyáltalán nem éri el csatornahálózat. A lakossági közművek esetében nem látható probléma a rendelkezésre álló kapacitások terén. A közösségi közlekedés térségi lefedettsége biztosított. A járás kisebb településein döntően lakóterületek és általános mezőgazdasági területek váltják egymást, de jellemzően az agrár tájhasználat a domináns. Jelentősebb eltérés Doboz és Szabadkígyós esetében érzékelhető. Míg Doboz esetében magas vízgazdálkodási és erdőterület-arányról beszélhetünk, míg Szabadkígyós község esetében a mezőgazdasági területek aránya jóval kisebb, mint a járás egyéb településein. A térségi településeken számos épített/művi érték fellelhető. Ezek közül kiemelendők a Wenckheim-kastélyok, a járás kápolnái és templomai.

2.4 A város irányítási és működési modellje

A FVS Módszertani Kézikönyv megfogalmazása szerint *„A stratégia végrehajthatóságát és a stratégiai ciklus sikerességét befolyásoló egyik legfontosabb körülmény, hogy a város milyen irányítási és működési háttérrel rendelkezik és az milyen hatékonysággal képes a stratégiai ciklus egyes lépéseiben foglalt műveletek végrehajtására.”*

Az alábbiakban Békéscsaba MJV *irányítási és működési háttérét* vizsgáljuk kiemelten a város fejlődését meghatározó beavatkozások (projektek) megvalósításának, a város üzemeltetésének és működésének vonatkozásában.

A governance típusú városirányítás modell alapján az Irányítási és Működtetési modell kulcsszereplőinek tekintjük Békéscsabán az alábbiakat:

	Szereplők	Ezeken belül a téma szempontjából kiemelt szereplők
1.	Békéscsaba MJV Önkormányzatának Közgyűlése	
2.	Békéscsaba MJV Önkormányzatának Közgyűlésének Szakbizottságai	Városüzemeltetési, Fejlesztési és Zöld Bizottság
		Pénzügyi, Tulajdonosi és Ügyrendi Bizottság
3.	Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatala	Stratégiai-Fejlesztési Osztály
		Városüzemeltetési Osztály
4.	Békéscsaba MJV intézményei	
5.	Békéscsaba MJV Önkormányzatának közvetetten 100%-os tulajdonú cégei	Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.
		Békéscsabai Városgazdálkodási Kft.
		Békéscsaba Energia ESCO Kft.
6.	a városfejlesztési és működtetési feladatokba bevont piaci cégek	
7.	nonprofit szervezetek	
8.	lakosság	
9.	térségi települések (térségi tervezési fókusz miatt)	

58. táblázat: Békéscsaba MJV irányítási és működési modelljének kiemelt szereplői (a governance irányítási modell alapján)

Az 59. táblázatban bemutatjuk, hogy a város irányítási és működési feladatai hogyan /milyen erősséggel jelennek meg az egyes kulcsszereplők esetében. A feladatokat a városirányítási és működési tevékenységekre vonatkoztattuk. Az irányítási feladatokat a *döntés-előkészítés – döntés – döntésvégrehajtás* megosztásban szerepeltetjük. A működtetést (városüzemeltetés, intézményi működés stb.) egy tevékenységként szerepeltetjük a mátrixban.

		Békéscsaba MJV önkormányzata és polgármesteri hivatala					Békéscsaba MJV cégei és intézményei			Piaci cégek	Nonprofit szervezetek	Lakosság	Térségi települések
		Közgyűlés	a Közgyűlés szak-bizottságai	Munka-csoportok	PH Város-fejlesztési osztály	PH Város-üzemeltetési osztály	Városfej-lesztési NKft.	Város-gazdál-kodási Kft.	Önkor-i intézmények, cégek	Tervező és kivitelező cégek			
stratégiai tervezés		X	X	X	X	X	**X**	X	X	**X**	X	X	
I. Irányítás	I.1 döntés-előkészítés			X	**X**	X	**X**		X		X	X	
	I.2 döntés-hozatal	**X**	**X**	**X** (projekt-végrehajtás szinten)			**X** (projekt-végrehajtás szinten)						
	I.3 döntés-végrehajtás (projektek fizikai/tartalmi megvalósítása)				**X**	X	**X**		X	**X**	X		
II. működés	döntések nyomán keletkezett eredmények, átvétele, működtetése /fenntartása					**X**	X	**X**	**X**		X		

59. táblázat: Békéscsaba irányítási és működési modellje 2014-2020 (szereplők és feladatok kapcsolódási mátrixa)

2.4.1 Irányítási modell

A fenntartható városfejlesztés újszerű kihívásaira adandó helyi válaszok hatékonysága az FVS Módszertani Kézikönyvében (2021) részletezett stratégiai ciklus lépéseihez kapcsolódó döntéshozatal hatékonyságnak, majd a döntések nyomán keletkezett feladatok végrehajtási dinamikájának függvénye.

A többszintű helyi kormányzás (governance) elvének érvényesülése: amint az a fent szerepeltetett mátrix tartalmából is kitűnik, a governance (többszintű kormányzás) típusú irányítási modell kevéssé markánsan működik a városban, jellemzőbb az önkormányzat központi irányítása a város életében.

A governance típusú irányítási eszközök Békéscsabán:

- a közgyűlés ülései normál esetben nyílt ülések, hozzászólási lehetőséggel,
- a közgyűlés rendszeres közmeghallgatást tart,
- minden bizottság rendelkezik külsős tagokkal is,
- a nonprofit szervezetek részt vállalnak a közfeladatok ellátásában, így az őket is érintő tematikus fejlesztési kérdésekben megjelenik a véleményük,
- a mindenkori stratégia és az egyes projektek fejlesztési folyamatát végigkísérik a dokumentálandó partnerségi, társadalmasítási események.

A hivatalon belüli demokratikus döntéshozatalra jellemző, hogy minden hétfőn a polgármester egy vezetői értekezletet hív össze, amin ő maga, három helyettese, a kabinetvezető, a jegyző és az aljegyző vesz részt. Ez egy nem intézményesült vezetői forma/eszköz, de számozott döntéseket hoznak. Ezek a döntések jellemzően olyan jellegűek, amiket a polgármester saját hatáskörben meghozhatna, de minden esetben egyeztet ebben a körben. A döntések esetenként emiatt elhúzódhatnak, de mivel többen bevonásra kerülnek, ezért megalapozottabbak.

A 60. táblázat szerint az irányítási modell főbb szereplői:

- Békéscsaba MJV Önkormányzatának Közgyűlése jelenleg – a 2024-es önkormányzati választásokat követően – 17 képviselőből áll. Az irányítási modellben a szerepük a stratégia jóváhagyásáról és projektekkel kapcsolatos alapvető döntésekről szól. A projektek indításáról pl. közgyűlési határozatok születnek.
- A Közgyűlés munkáját *öt szakbizottság* támogatja Békéscsabán. A mindenkori településfejlesztési stratégia létrehozásának folyamatában aktív szerepet vállalnak, különösen az egyes szakbizottságok hatáskörébe tartozó tematikus kérdésekben. A konkrét projektekben tematikusan érintett bizottságok minden esetben tárgyalják az előterjesztett tartalmakat és közgyűlési jóváhagyást megelőzően, elfogadásra javasolják azt, vagy észrevételekkel, módosítási javaslatokkal élnek.
  Békéscsaba Integrált Településfejlesztési Stratégiájának (2015) megvalósítása kapcsán elsődlegesen a Városüzemeltetési, Fejlesztési és Zöld Bizottság érintett. A zöld és digitális átállással kapcsolatos kompetenciák is ebben a bizottságban összpontosulnak.

	Szakbizottságok	Képviselő tagok	Nem képviselő tagok
1.	Városüzemeltetési, Fejlesztési és Zöld Bizottság	5	4
2.	Pénzügyi, Tulajdonosi és Ügyrendi Bizottság	5	4
3.	Kulturális, Köznevelési, Ifjúsági és Sportbizottság	5	4

	Szakbizottságok	Képviselő tagok	Nem képviselő tagok
4.	Idősügyi, Szociális és Esélyteremtési Bizottság	5	4
5.	Nemzetiségi, Érdekegyeztetési, Közbiztonsági és Idegenforgalmi Bizottság	5	4

60. táblázat: Békéscsaba MJV Önkormányzatának Szakbizottságai (2025)

- A TOP Integrált Területi Program, a TOP Plusz Városfejlesztési Programterv, valamint a Modern Városok Program forráskereteiből megvalósuló egyes projektek létrehozását végigkövetik a kapcsolódó munkacsoportok. Az egyes munkacsoportok magját alapvetően a városvezetés (polgármester, alpolgármesterek, jegyző, tanácsnokok) adja. Projektek tematikája szerint változik az egyes hivatali osztályok és szakbizottsági tagok, valamint szakértők bevonása.
- A Polgármesteri Hivatal egyes *osztályai*, a fejlesztések tematikus tartalmának megfelelően járulnak hozzá azok előkészítéséhez és megvalósulásához. A legtöbb esetben ez előkészítést támogató adatok, információk közlését, átadását, valamint tájékozódó, véleményező jellegű projektkövetést jelent.
  Egyes projektek koordinációját a *Stratégiai és Fejlesztési Osztály* végzi, ahol már komplex városfejlesztési, projektmenedzsment feladatok jelennek meg. Négy csoportból áll a Stratégiai és Fejlesztési Osztály (a továbbiakban: STRAFO). A STRAFO-n belül működő Beruházási, valamint a Projektmenedzsment és Közbeszerzési Csoport szerepe meghatározó a fejlesztések tekintetében. Feladatukhoz tartozik az Modern Városok Program és az egyéb saját forrásból megvalósított egyes önkormányzati projektek teljes körű koordinációja. Az osztály feladatköre nem minden városfejlesztési célú beavatkozás koordinációjára terjed ki.
- A városfejlesztési beavatkozások végrehajtásának másik meghatározó szereplője, a *Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.* (a továbbiakban: Városfejlesztési NKft.) A hivatali kereteken kívül tevékenykedő, 100% Békéscsaba MJV tulajdonában lévő cég 2024-ben átlagosan 20,7 fővel működött.

  Békéscsaba Integrált Településfejlesztési Stratégiájára alapozott TOP 2014-2020 Integrált Területi Program, majd a TOP Plusz Városfejlesztési Programterv végrehajtása teljes egészében a Városfejlesztési NKft. feladata. Ugyancsak ez a cég végzi az egyéb, EU forrásokból megvalósuló (pl. LIFE Program) projektekkel kapcsolatos koordinatív feladatokat. A Modern Városok Programból (a továbbiakban: MVP) megvalósuló beavatkozások előkészítését és megvalósítását részben a Városfejlesztési Nkft. végzi, azaz bizonyos projektek a céghez, míg mások a STRAFO-hoz tartoznak (lásd részletesen alább).

A két szervezeti egységnek vannak átfedő, illetve átnyúló feladatai is az MVP és TOP vonatkozásában:

- A Stratégiai és Fejlesztési osztály által koordinált MVP-s projektek közbeszerzési feladatait nagyrészt in-house beszerzés alapján a Városfejlesztési Nkft. látja el. A TOP-os, TOP Plusz és MVP-s projektek esetében a STRAFO intézi a Városfejlesztési NKft in-house megbízását.
- A STRAFO kezeli az összességében több százas nagyságrendű szerződésállományt. A Városfejlesztési Nkft. által menedzselt projekteknél a STRAFO feladata az előkészített anyagok pl. elszámolások továbbítása vezetői ellenjegyzésre. Az elszámolásoknál minden esetben megjelenik, hogy az önkormányzat által ellenjegyzett dokumentáció tartalmáért a Városfejlesztési Nkft. felel.

- A STRAFO az MVP-s, TOP-os és TOP Plusz projektek ingatlanokkal összefüggő (ingatlanszerzés, városi ingatlanokhoz kapcsolódó döntések) szakfeladatait is végzi. Egyéb feladatainak függvényében részt vesz a Városfejlesztési NKft. által menedzselt projektek kooperációs egyeztetésein, bejárásain.
- A STRAFO TOP Plusz projektek menedzsment feladatait is ellátja.
- A STRAFO egyéb más hazai forrású projektek benyújtását és megvalósítását is végzi (pl. Önkormányzati feladatellátást szolgáló fejlesztések, Stadion, NKA, tenisz, műfüves pályák, vidékfejlesztési program stb.)

A Polgármesteri Hivatal szervezeti felépítése a 84. ábrán bemutatott organigram szerint áll össze. Az ábrán kiemelésre került a városfejlesztés koordinációját végző hivatali egység (STRAFO), valamint a városüzemeltetés kapcsán előtérbe kerülő Városüzemeltetési Osztályt is.

A hivatali interjúalany közlése szerint a dolgozói létszám 2021-ben 206 fő volt[317], de a járási hivatalok feladatátvételét megelőzően 300 fő alkalmazottja volt a hivatalnak. Véleménye szerint munkaerőhiánnyal nem küzd a szervezet, a probléma inkább strukturális jellegű. A hivatali osztályokon kevés projektmegvalósítást / beruházásokat szakmailag támogatni képes mérnök dolgozik. Ennek oka részben, hogy a köztisztiviselői bérezés eltávolodott a piaci bérszinttől, így rendkívül nehéz megfelelő szakembert találni annak ellenére, hogy a bérfejlesztés folyamatos.[318]

A Stratégiai és Fejlesztési Osztály és a Városfejlesztési Nkft. tevékenyégének sikere nagyban függ a különféle hivatali egységekkel való együttműködés gördülékenységétől. A kommunikációs akadályok lassíthatják a fejlesztési folyamatokat, így kedvezőtlenül hatnak az ütemezésre és a végrehajtás eredményességére, illetve rontják a kollegiális viszonyt, ami az együttműködés nyilvánvaló feltétele.

Békéscsaba esetében nincs városmenedzser státusz a szervezeti rendszerben, a városi szintű koordinációs tevékenységeket a gyakorlatban a 100% önkormányzati tulajdonú Városfejlesztési Nkft. látja el. AzFVS vonatkozásban szintén fontos megállapítás, hogy a zöld és digitális átállás ugyan zajlik a városban a kapcsolódó projekteken keresztül, de a folyamatnak még nincs jól definiálható kompetens és felelős szervezeti egysége a Polgármesteri Hivatal keretei között.

[317] A következő években ez kis mértékben csökkent.
[318] Békés vármegyében a bérszínvonal országosan ugyan az egyik legalacsonyabb (16-17. helyen van a vármegye), de itt sem ritkák már az 1 millió Ft feletti fizetések (a piaci szférában) mérnöki képzettséget igénylő munkakörökben.

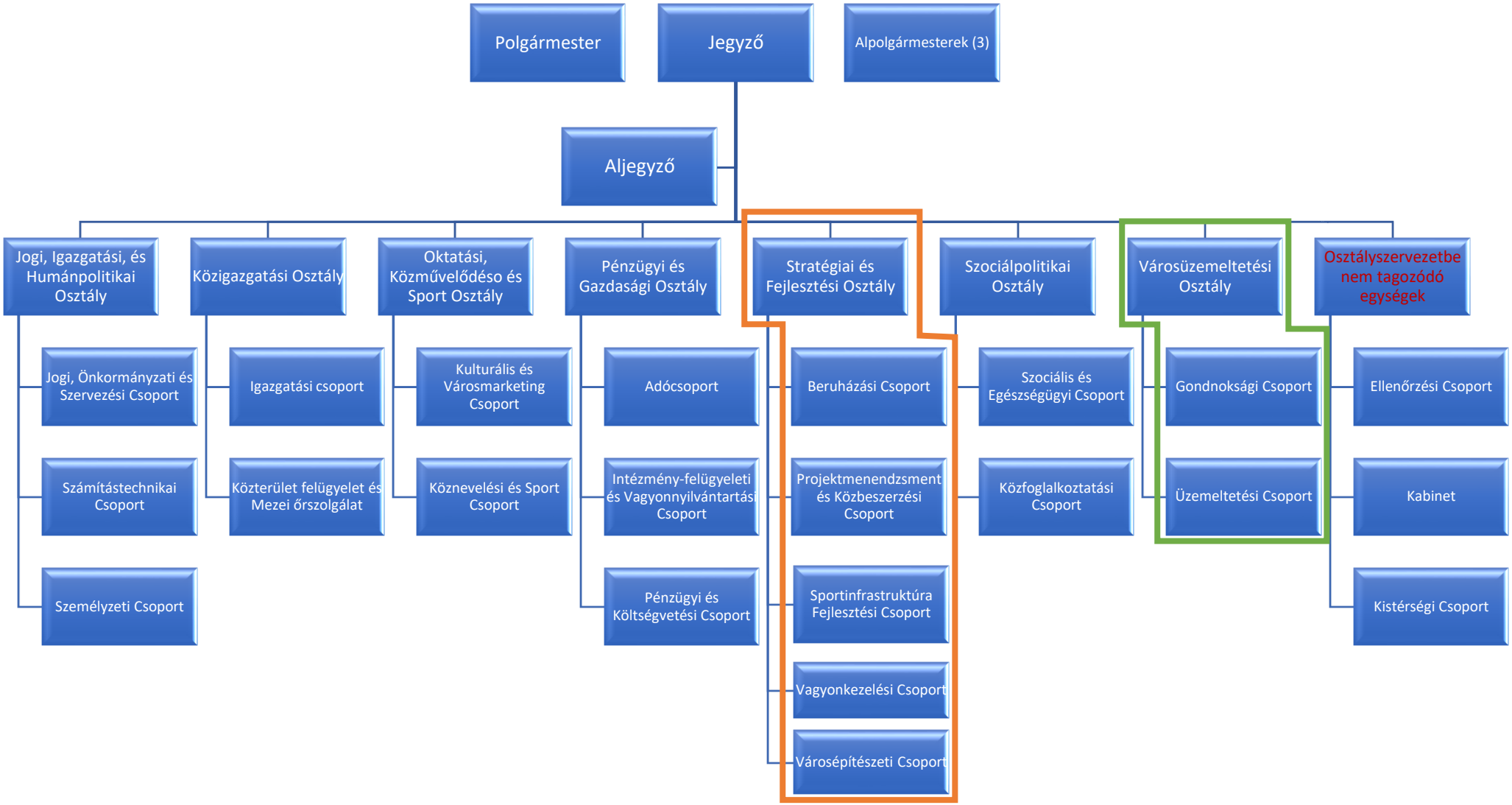

84. ábra: Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatalának organigramja (adatforrás: Békéscsaba MJVÖ, 2025.)

Az alábbi folyamatábrán bemutatjuk, hogy milyen lépéseken keresztül és milyen szereplők közreműködésével történik egy-egy városfejlesztési célú beavatkozás (projekt) megvalósítása, mely pontokon, milyen szinten jelentkeznek a döntések, hol van lehetőség korrekcióra, módosításokra (lásd szöveges magyarázat a következő oldalon).

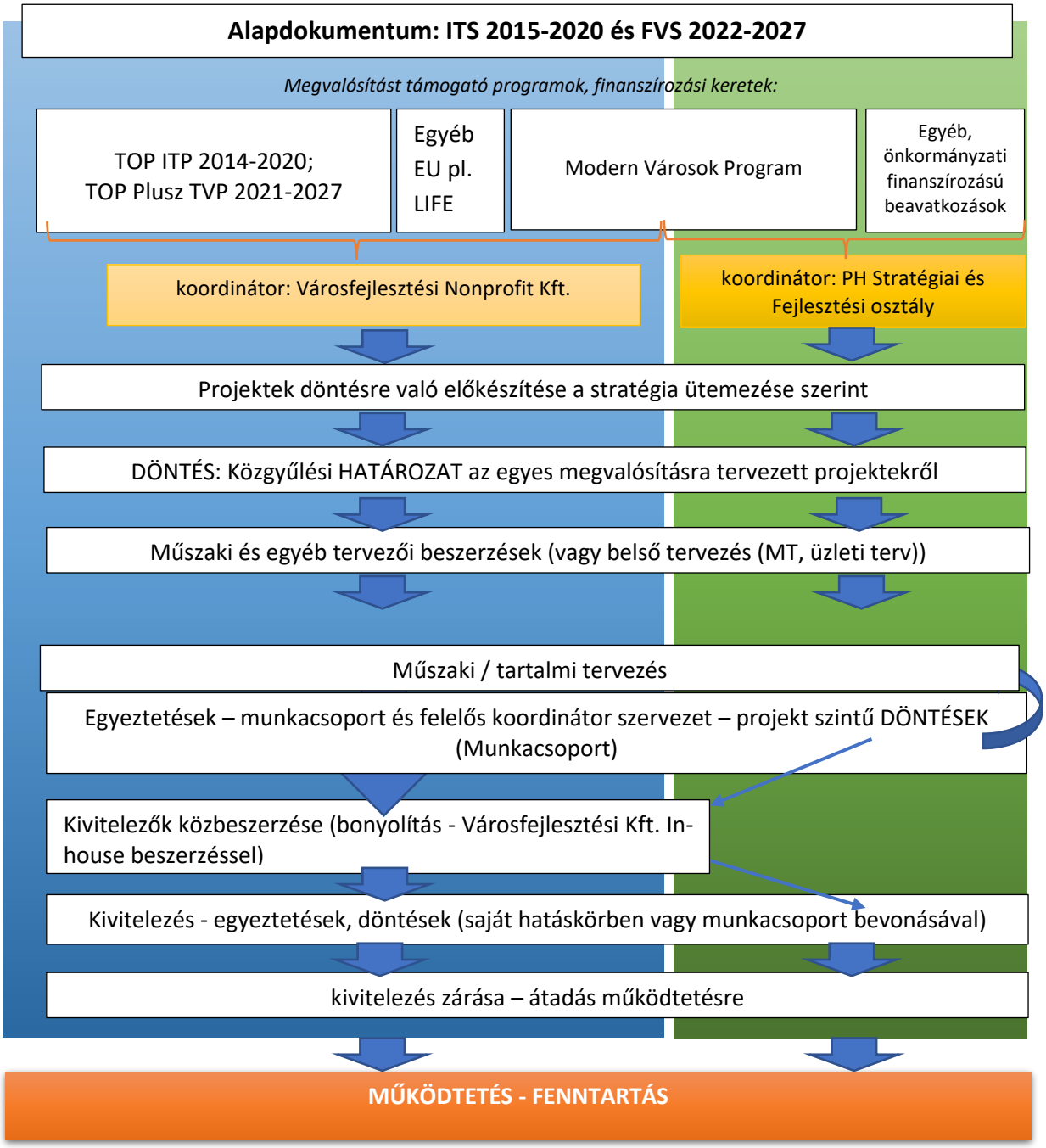

85. ábra: A városfejlesztési célú beavatkozások (projektek) megvalósításának folyamatábrája

A döntési pontokat is megvilágító folyamatábra szerint a fejlesztések alapvetően azonos lépések és logika mentén történnek, függetlenül attól, hogy melyik szervezeti egység (Városfejlesztési Nkft. vagy a STRAFO) a koordinátor. Az eredményességben mégis jelentkeznek különbségek.

A folyamat lépései

Egy-egy projekt részletes szakmai előkészítését megelőzően mindig szükséges egy közgyűlési előterjesztés és HATÁROZAT arról, hogy a folyamat elindulhat. Ez az előterjesztés az aktuálisan ismert tartalmakkal (előzetes tervek, koncepciós tervek) együtt megy a szakbizottságok, majd a Közgyűlés elé.

A döntést követően lebonyolításra kerül a tervezői közbeszerzés (a műszaki tervező) és megindul a részletes tervezés (engedélyes és kiviteli tervek). A tervezés során folyamatos a szakági tervezők kommunikációja a projekt koordinátorral (Városfejlesztési NKft. vagy STRAFO) és a szakmai egyeztetésekbe a jövendőbeli üzemeltetőt is bevonják (amennyiben az ismert). A projektek előkészítése során minden fejlesztés tervezési dokumentációja bemutatásra kerül a munkacsoportoknak – gyakran a szakági tervező bevonásával történik ezek prezentációja. A munkacsoport véleményezi a produktumokat a változtatási igények, szükséges módosítások visszacsatolásra kerülnek.

A projektek megvalósítása során fellépő változtatási igényeket (pl. határidő módosítás) jellemzően a Városfejlesztési Nkft. vagy a STRAFO saját hatáskörben gondozza, de jelentősebb változások (pl. városképi arculati változás) esetén a módosítás bekerül a releváns munkacsoport elé. A Városfejlesztési Nkft.-nél módosításokról minden esetben írásbeli anyag készül, ami szakértői véleményeket is tartalmaz.

Jellemzően a készre jelentett projektek mindegyike egy működtetést és városi működési rendszerbe való integrálást segítő műszaki dokumentum átadásával záródik. A korábban említettek szerint a tervezés és kivitelezés folyamatába bevonják a majdani működtető céget (amennyiben az ismert) is, mégis, ennek ellenére a tapasztalatok szerint a működtetésre való átadást követően akadhatnak fennakadások.

A folyamat megvalósítási hatékonysága szempontjából kiemelt megállapítások

Eredményesség: Az ITS által megalapozott TOP ITP végrehajtása során a Városfejlesztési Nkft. 61 db projekt koordinációját látta el. Mindegyik eredményesen lezáródott és az infrastrukturális fejlesztés esetén működtetésre átadásra került. Az MVP keretében a cég jelenleg 9 db projektet koordinál, ezekből 6 db záródott le sikeresen, a többi projekt esetén több projektelem megvalósult, de a projektek összetettsége miatt a többi fejlesztés teljes körű fizikai és pénzügyi zárása 2026-2027--ben várható (a többletforrás rendelkezésre állásának függvénye). További EU-s finanszírozású projektek (pl. LIFE) száma 3 db, ezekből 2 db tekinthető lezártnak. A STRAFO az MVP keretében 9 projekt koordinációs feladatait látja el, amelyekből 4 már lezárult (3 kivitelezés és 1 tervezés). Az MVP kapcsán a STRAFO és a Városfejlesztési Nkft. is kapcsolatot tart állami megvalósító szervekkel (pl. NIPÜF Zrt., Építési és Közlekedési Minisztérium).

Az irányítási modell értékelése alapján levont következtetések

1. A városfejlesztési és működtetés területén az önkormányzat által irányított folyamatok a jellemzőek, a governance irányítási modell elemei, amelyben a nem önkormányzati szereplők hangsúlyos szerepet kapnak formálisan megjelennek ugyan, de nem váltak a városirányítás meghatározó jellemzőivé.

2. A városmenedzseri feladatkör nem épül be Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatalának struktúrájában, egyes projektek stratégiai szintű koordinatív feladatai, valamint az európai uniós forrásból megvalósuló projektek előkészítő és megvalósítást érintő feladatai elsősorban a Városfejlesztési Nkft.-nél összpontosulnak.
3. A zöld és digitális átálláshoz szükséges szakértői ismeretek a Városfejlesztési Nkft.-nél, az Energia ESCO Kft.-nél és a Békéscsabai Városgazdálkodási Kft.-nél koncentrálódnak, a Polgármesteri Hivatal szakosztályainak szakértelmével kiegészülve.
4. Békéscsabán a városfejlesztés stratégiai szintű és projekt megvalósítást lefedő folyamatai hatékonyság és a produkált minőség szempontjából példaértékűek.
5. A döntés-előkészítésben és megvalósításban résztvevő szervezetek és osztályok között esetenként kevéssé hatékony a kommunikáció, az információáramlás akadozik, ami hátráltathatja a projektvégrehajtási folyamatot.
6. A hivatalban hiány mutatkozik a projektvégrehajtást támogató mérnöki végzettségű, szakértő munkatársakból, aminek megoldását a köz- és piaci szféra markáns bérkülönbségi akadályozzák. Ennek megoldásával a zöld és digitális átállás szakértői ismeretei jobban integrálódhatnának a hivatali szervezetbe is.

2.4.2 Működési modell

A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia újszerű tartalma (zöld átállás, digitális átállás) változásokat indokolhat a város működtetésében, különösen a városüzemeltetés területén. A digitális átállás, de még a fenntartható energetikai rendszerek bevezetése is szervezeti és/vagy működési módosulásokat generálhat a humán közszolgáltatások terén. További átalakulásokat indokolhat a közszolgáltatások vonatkozásában a pénzügyi fenntarthatóság erősítésének igénye, a működési forrás-mix alkalmazása, ezen belül a saját bevételeket generáló piaci láb erősítése a működési portfólióban.

A város működési modelljében foglalt szolgáltatók (intézmények, cégek, nonprofit szervezetek stb.) a rögzített működési sémák biztonságos fenntartása mellett azon is dolgoznak, hogy saját és ezzel a város működési hatékonysága folyamatosan javuljon, és hogy a változó helyi és térségi igényekre reagálva új szolgáltatások jöjjenek létre. A mindenkori városi fejlesztések jelentősebb része elsősorban ezt a két célt kell, hogy szolgálja.

A város a működést biztosító szervezeteken keresztül az elkészült városfejlesztési projekteredményeket (pl. új kerékpárút szakasz, napelem park stb.) a meglévő működési rendszerbe integrálja, majd a lehető legnagyobb hatékonyság mellett igyekszik azokat fenntartani. Az új fejlesztések nagyságrendjüknél (pl. új közpark) vagy korábbitól eltérő, újszerű szakértelmet igénylő jellegüknél (pl. digitalizált épületüzemeltetési rendszerek) fogva változásokat indokolnak a város mindenkori működési modelljében.

Békéscsaba jelentős lepéseket tett az elmúlt években a zöld átállás területén, amihez szorosan kapcsolódnak új digitális megoldások is. Ezek a lépések már indokolttá tették pl. egy új cég létrehozását és annak működési modellbe való beépülését. Ez a cég a közvetetten 100% önkormányzat tulajdonban lévő Energia ESCO Kft. A Békéscsabán az *MVP keretében zajló zöld-digitális fejlesztések* indokolják a majdani működtetéssel kapcsolatos előkészítési feladatok szoros koordinációját és működtetés szakszerű végzését. További szervezetfejlesztést indokol a 2026-ig tartó *LIFE projekt eredményeinek* fenntartása is, ahol a szakmai hátteret az Ökomenedzser Tudásközpont biztosítja[319]. A városban ennek

[319] Az Agrárminisztérium 100%-os tulajdonában működő Herman Ottó Intézet Nonprofit Kft. keretében hozták létre. http://www.hermanottointezet.hu/

eredménye az ún. ökomenedzser feladatkör létrehozása.[320] Ezt a feladatkört jelenleg a Városfejlesztési Kft. egyik vezető szakértője tölti be.

A városüzemeltetés digitális átállásának első lépéseként lehetséges az online hibabejelentés. A városüzemeltetést érintő lakossági bejelentések a városi honlapon és a város honlapjára irányító Csaba Kártya applikáción keresztül érkeznek be. Ezeket a Polgármesteri Hivatal Városüzemeltetési osztálya kezeli. Innen az illetékes városi cégekhez jutnak el az üzemeltetést, fenntartást érintő feladatok.

A jelenleg is zajló zöld-digitális fejlesztések által indokolt szervezeti változásokat a Stratégia 5. fejezete tárgyalja, jelen megalapozó munkarész előrevetíti a szükségszerű szervezetfejlesztési beavatkozásokat.

Békéscsaba MJV működési térképe

Békéscsaba MJV működését az 86. ábrán látható működési térképen foglaltuk össze. Az absztrakció eszközével bemutatjuk, hogy város működését biztosító szolgáltatások hogyan, milyen szervezeti formában működnek és miként kapcsolódnak a város önkormányzatához.

A térkép központi részén az önkormányzat által fenntartott és működtetett intézmények és az önkormányzat tulajdonában lévő városi cégek találhatóak, míg azzal részben átfedve társulások keretében működő szolgáltatók, azon kívül az önkormányzathoz feladatellátási szerződés alapján vagy éppen semmilyen formalizált módon nem kapcsolódó, de a város szolgáltatási portfólióját jelentősen meghatározó szervezeteket látjuk. A szervezetekről részleteket a tematikus alfejezetekben közöl a megalapozó munkarész.

Az önkormányzat tulajdonában lévő, a város működtetésében / üzemeltetésben részvevő cégek

Békéscsaba MJV Önkormányzatának 100%-os tulajdonában lévő, a város üzemeltetésében / működtetésében résztvevő cégek többsége az ún. Törzsház keretében működik. A Törzsház bizonyos mértékű gazdálkodási keretet jelent, közös a könyvelés és a bérelszámolás. Egyébként a cégek önállóan működnek saját felügyelő bizottsággal. A Törzsházba tartozó cégek köre folyamatosan változik. 2025 novemberében az alábbi cégek tartoztak az érintettek közé:

Vagyonkezelő Zrt: A Zrt. feladatai közé tartozik a bérlakások és egyéb önkormányzati tulajdonú bérlemények kezelése, a város parkolási rendszerének működtetése, a városi strand és a sportlétesítmények fenntartása, a piac működtetése.

A Vagyonkezelő Zrt. leányvállalatai:

- Békéscsabai Városfejlesztési NKft.: A város irányítási modelljének leírásában részletezett Nonprofit Kft. elsődleges feladata a városfejlesztés folyamatának koordinálása, a projektek teljes körű előkészítése, tervezése és lebonyolításukban való menedzsment feladatok elvégzése. Feladatuk a TOP ITP, egyéb Operatív Programok, a Modern Városok Program és további közvetlen EU finanszírozású projektek menedzselésére terjed ki. In-house beszerzés alapján a cég koordinálja a mindenkori városfejlesztési stratégia és az egyéb tematikus stratégiai alapdokumentumok készítését, valamint a polgármesteri hivatal által menedzselt projektek közbeszerzési eljárásait is a cég bonyolítja le. A cég projektmenedzsment feladatokat végez egyes térségi önkormányzatok számára.

[320] https://behir.hu/2026-vegeig-jelentosen-javitanak-bekescsaba-levego-minoseget

- Békéscsabai Városgazdálkodási Kft.: Feladata a város területén lévő parkok, terek gyepfelületének karbantartása, fenntartása, játszóterek és a fitnesz terek gondozása, zöldhulladék eltakarítása – komposztálása, hómentesítés. A cég által elvégzett munkákat a Városüzemeltetési Osztály illetékes munkatársa ellenőrzi.
- Békéscsabai Árpád Fürdő Vízgyógyászati Kft. működteti az Árpád Gyógy- és Strandfürdőt.
- 2020-ban került be a Törzsház portfóliójába az Energia ESCO Kft., amely a Smart Grid I. ütem eredményeit működteti. Az Energia ESCO Kft. kifejezetten a fenntarthatóságot elősegítő megoldásokat alkalmazó projektek fenntartására, működtetésére jött létre.
- CsabaPark Étterem Kft.: A Békéscsabai Városfejlesztesi Nonprofit Kft. alapította 2022. évben a Csabapark területén található ingatlanállomány üzemeltetésére, működtetésére. 2026. január 1-től önálló cégként, Csabapark Kft. néven működik a törzsházon belül.
- Békéscsaba Smart Menedzsment Kft.: 2023-ban alapította a Békéscsaba Energia ESCO Kft. egyes MVP beruházások üzemeltetése, valamint további energetikai célú projektek előkészítése és kapcsolódó szakterületi feladatok ellátása érdekében.

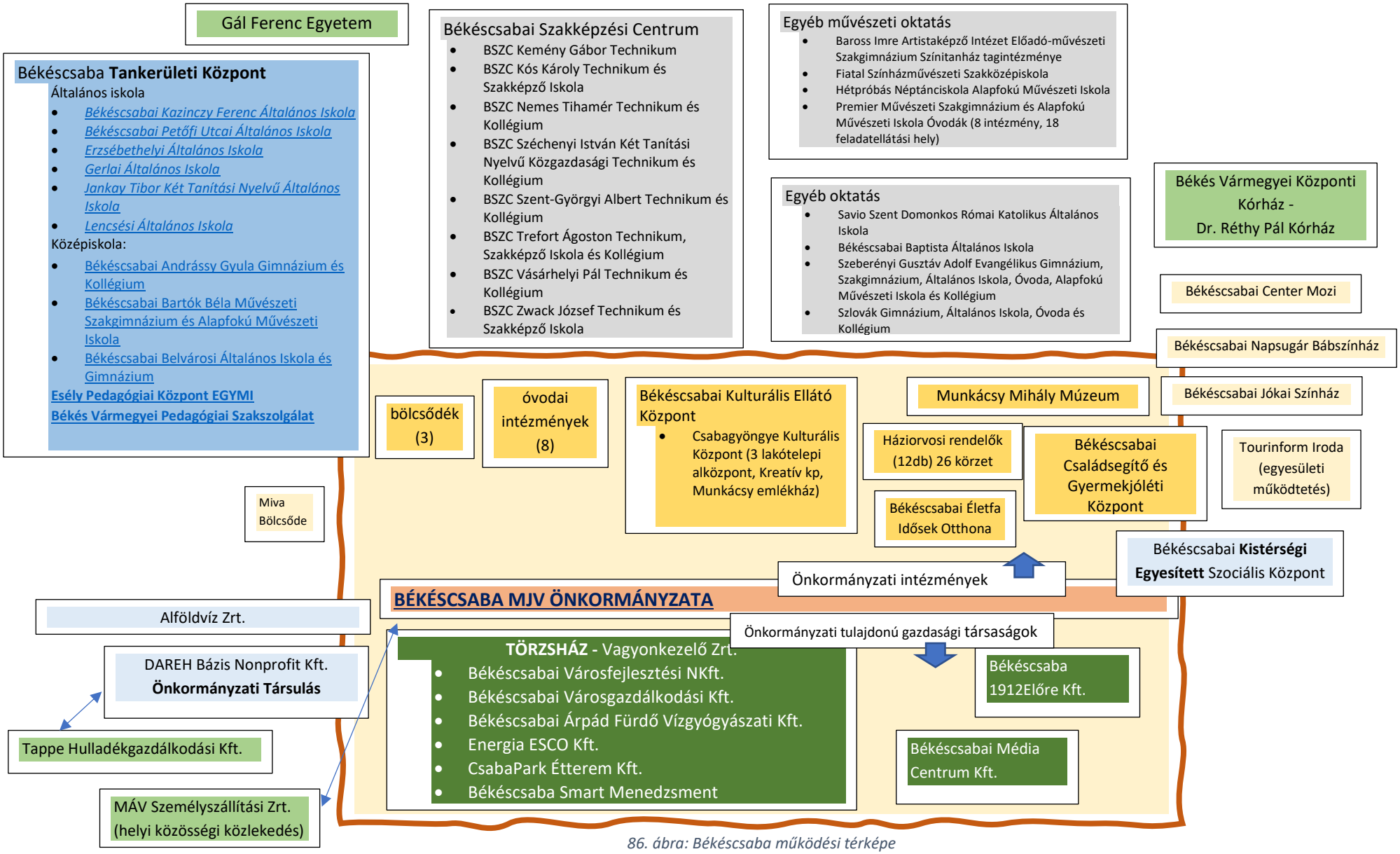

86. ábra: Békéscsaba működési térképe

Az önkormányzati tulajdonú Békéscsabai Média Centrum Kft. 2021-ben kilépett a Törzsházból, míg a korábban szintén a Törzsházhoz tartozó Békés Megyei Temetkezési Szolgáltatás Kft. megszűnt, a temetőket az egyházak működtetik.

Egyéb, a város működtetésében részt vevő piaci cégek

A közösségi közlekedési szolgáltatásokat nem városi cég, hanem a MÁV Személyszállítási Zrt. (korábban Volánbusz Zrt.) végzi, összesen (betűjelekkel együtt) 15 helyi járatú autóbuszvonalon.

Önkormányzat által fenntartott intézmények

A város közintézményeinek és humán/társadalmi célú létesítményeinek szakági alapműködése kapcsán kevéssé jellemzőek a működési / pénzügyi fenntarthatóságot szem előtt tartó adatalapú, rendszerszintű fejlesztések. Az (köz)intézményeket / szolgáltatásokat befogadó létesítmények többségében történtek energetikai fejlesztések, de ezek egyelőre nem jelentik automatizált épületirányítási rendszerek bevezetését (ami már jelentősen befolyásolná a létesítmények üzemeltetéséhez szükséges humán és egyéb erőforrások iránti igényt is). Az utóbbi időben MVP forrásból megvalósuló, megújuló energiaforrásokra alapozott komplex energetikai projektek (smart grid I., geotermikus hőhasznosítás) elsősorban a városi sportlétesítmények fenntarthatóságát érintik közvetlenül.

A működési térkép tartalmát követve a humán közszolgáltatások tekintetében Békéscsaba MJV Önkormányzata fenntartásában működik három bölcsődei intézmény (3.sz; 6.sz.; 8.sz.) és nyolc óvoda. Az önkormányzat fenntartásában működik továbbá 8 helyszínen háziorvosi rendelő (17 felnőtt háziorvosi körzettel). A városban 10 gyermekorvosi és 15 fogorvosi körzet van.[321]

További önkormányzati intézmények

Békéscsabai Kulturális Ellátó Központ keretében működik a Csabagyöngye Kulturális Központ[322] (2013). A központnak három lakótelepi alközpontja van és keretei között működik a Kreatív Alkotóközpont, valamint a Munkácsy emlékház (1994). Telephelyként kapcsolódik a Mezőmegyeri Arany János Művelődési Ház, a Lencsési Közösségi Ház, a Meseház és az újonnan épített Jaminai Közösségi Ház. A Csabagyöngye Kulturális Központból 2015-ben vált ki a Tourinform Iroda.[323] Fontos, hogy a városmarketing feladatokat nem önkormányzati vagy külsős cég, hanem a Polgármesteri Hivatal Oktatási, Közművelődési és Sport Osztály / Kulturális és Városmarketing Csoportja végzi.

Munkácsy Mihály Múzeum vármegyei hatókörű városi múzeum, aminek fenntartója és közvetlen felügyeleti szerve Békéscsaba MJV Önkormányzata. A Békéscsabai Napsugár Bábszínház és a Békéscsabai Jókai Színház fenntartásában az Önkormányzat jelentős szerepet vállal, de állami támogatásban is részesülnek egyéb források, valamint a jegybevétel mellett.

Békéscsabai Életfa Idősek Otthona: Békéscsaba MJV Önkormányzata által fenntartott bentlakásos intézmény idősek számára.

Békéscsabai Családsegítő és Gyermekjóléti Központ: A CSGYK fenntartója Békéscsaba MJV Önkormányzata. A család- és gyermekjóléti szolgálat feladatait Békéscsaba, Kétsoprony és

[321] 3 helyen van önkormányzati tulajdonú rendelő: Gerla, Jamina, Kazinczy utca. Ezekben 11 felnőtt és 4 gyermekorvos rendel.
[322] Korábban Ifjúsági Ház és Általános Társaskör, majd 2010-től Békéscsabai Kulturális Központ 2013 januárjától Csabagyöngye Kulturális Központ.
[323] https://visitbekescsaba.com/hu/p/tourinform-iroda

Telekgerendás településeken, míg a család- és gyermekjóléti központ feladatait az egész járás területén látja el. A járás minden településének óvodájában és iskolájában a szociális segítő szolgáltatást 15 szakemberrel látják el.

Társulásban működtetett humán közszolgáltatások

Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ[324]: 2007.03.30-ig Békéscsaba Megyei Jogú Város fenntartásában, majd 2007.03.31-től Békéscsaba és Térsége Többcélú Önkormányzati Kistérségi Társulás fenntartásában működik és lát el szociális alap- és szakosított szolgáltatásokat az ide vonatkozó jogszabályi előírások betartásával. A Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ ellátási területe, Békéscsaba város közigazgatási területe, illetve a Békéscsabai Kistérség települései (Kétsoprony, Csabaszabadi, Telekgerendás, Újkígyós, Szabadkígyós).

Nem önkormányzati fenntartású / müködtetésű intézmények

Az általános iskolai és szakképzési tartalmú középiskolai képzés a Békéscsabai Tankerületi Központ keretei között zajlik. A létesítmények többnyire Békéscsaba MJV Önkormányzatának tulajdonában vannak, a fenntartás és működtetés a Békéscsabai Tankerületi Központ feladata. Hét általános iskola és három középiskola tartozik a Tankerülethez. Az Önkormányzat hozzájárul az intézmények fejlesztéséhez: az eddigiekben három általános iskola és egy középiskola energetikai fejlesztését bonyolította le.

A szakképzés a Békéscsabai Szakképzési Centrum nyolc intézményében folyik. Békéscsaba MJV Önkormányzata Modern Városok Programjában megvalósította a Nyomdaipari Tudás és Képzőközpont-ot. Ez a projekt példa az integrált és több szereplős beavatkozásokra. A fejlesztésben Békéscsaba MJV Önkormányzata, a Kereskedelmi és Iparkamara és a Békéscsabai Szakképzési Centrum mellett helyi nyomdaipari cégek (mint a MARZEK Kner) is részt vállaltak.

Egyéb művészeti oktatás további három alapítványi fenntartású intézményben zajlik. A városban a Katolikus Egyház működtet egy általános iskolát, az Evangélikus Egyház teljes oktatási spektrumú intézményt és a Szlovák Nemzetiségi Önkormányzat teljes oktatási spektrumú iskolát. Békéscsaba MJV az utóbbi hat intézmény fenntartásában, működtetésében ugyan közvetlen szerepet nem vállal, de a kiszolgáló infrastruktúra kiépítésével, fejlesztésével – pl. pakoló, közterület-rendezés – segíti az intézmények működését.

Békéscsaba MJV Önkormányzata számos feladatellátási szerződést tart fenn elsősorban kulturális, közösségi, társadalmi szervezetekkel speciális részfeladatok teljesítésére. Ez a feladatellátási forma egyrészt tehermentesíti az önkormányzatot, miközben biztosítja a feladatellátás magas színvonalú szakmaiságát, egyben segíti a vonatkozó szervezetek (egyesületek, alapítványok egyéb civil szervezetek) biztos, hosszabb távú fenntarthatóságát.

2.4.3 Várostérségi koordináció

A kistérségi társulások megszűnésével a több településre kiterjedő, várostérségi szintű területi tervezés és bizonyos közszolgáltatások társulási formában történő működtetése megszűnt. Az egyedüli „túlélő” a Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ, amely a mai napig társulási fenntartásban működik.

[324] http://www.bkeszi.hu/bemutatkozas.html

Az átalakulás következtében térségi vonatkozású, területi szemléletben zajló tervezés nincs (a vármegyei tervezésnek vannak / lehetnek térségi iránymutatásai) és fejlesztési kérdéseket illetően jelenleg nem léteznek térségi döntéshozói és végrehajtói szervezeti keretek, nincsenek szabályozott döntési mechanizmusok, nem működnek állandó / rendszeres polgármesteri fórumok.

Az eddigiekben a térségi fejlesztéseknek nevezhető projektekkel kapcsolatos döntések az egyes projektek munkacsoportjainak keretén belül születtek, ahol a polgármesterek vagy azok megbízott képviselői vettek részt. Ilyen projektre példa a szennyvízcsatorna-hálózat vagy az ivóvízjavító program konzorciumi keretek között történő fejlesztése.

Az FVS térségi tervezési kerete – amit Békéscsaba az országban további két várossal együtt vállalt fel a 2021-2027-es tervezési ciklus vonatkozásában – megkívánja a tervezés és forrásfelhasználás térségi szinten működő szervezeti kereteinek kialakítását. A jelen helyzet szerint ennek akadálya nem látható. A szervezeti keretekkel és a döntéshozatal technikai részleteivel kapcsolatos megoldásokkal a Stratégiai munkarész 5. fejezet foglalkozik. Ezen fejezet tehát csupán rögzíti a változás szükségességét.

A működési modell értékelése alapján levont következtetések

1. Békéscsaba MJV városi szerepköréből és vármegyeszékhelyi szerepköréből együttesen adódó működési, fenntartási kötelezettségeinek eleget tesz – ugyanakkor mindennek a költsége racionalizálást igényel.
2. Békéscsaba MJV működtetésében megjelentek a zöld és digitális átállást megalapozó, fenntarthatóságot biztosító, költségcsökkentő elemek. Továbbiak fejlesztése folyamatban van.
3. A város működési modelljét és gyakorlatát hozzá kell igazítani a külső forrásokra építkező és némileg eltérő szemléletet igénylő városi fejlesztések eredményeihez, hogy azok működést segítő pozitív hatása maximalizálható legyen. Ez az egyes érintett szervezetek szintjén a személyes kompetenciák és a szervezeti / feladatmenedzsment keretek fejlesztését, további technikai előrelépést, valamint forrásmix használatát igényli.
4. A város alapműködését / üzemeltetését biztosító cégek digitalizációja kezdeti állapotban van, az online hibabejelentés már nem jelent abszolút előnyt.
5. Az önkormányzati költségvetés kiadási oldalát olyan tételek is terhelik, melyek mögött álló szolgáltatások átgondolt üzleti (kevéssé működési támogatás orientált) modellek alkalmazásával nagyobb arányban is önfenntartókká válhatnának. Ez a működési és üzleti, ill. pénzügyi modellek párhuzamos átgondolását igényli bizonyos városi (köz)szolgáltatások esetében.
6. A FVS térségi kiterjesztése indokolja a várostérségi döntéshozatali keretek kialakítását és a projektciklust végigkövető szervezeti háttér működtetését a 2021-27-es időszakban.

2.5 Kockázatok és lehetőségek értékelése

2.5.1 Prosperáló város

Békéscsaba a 21. századi globális kontextusban értelmezendő versenyelőnyökkel viszonylag visszafogottan rendelkezik, ami egyértelmű kockázatként értelmezhető.

A város prosperitása – gazdasági fejlődése és jóléte – szempontjából kockázat, hogy gazdasága csak részben talált vissza az évtizedes gyökerekhez és a korábban prosperáló ágazatok (élelmiszeripar, textilipar) nem lettek sikeresen új tartalommal és technológiákkal felvértezve, így nem váltak Békéscsaba specifikumaivá. A városban továbbra is meghatározó ágazat a nyomdaipar, a gépipar és újabban az építőipar. Az utóbbi időben kormányzati beavatkozásnak köszönhetően perspektívát jelenthet a repülőgépipar is, de csak lehetőség marad Békéscsaba számára, ha a fejlesztés nem ágyazódik be jobban a helyi gazdaságba. A nagyüzemi monokulturás mezőgazdaság termékeire épülő élemiszeripar nem képes talpra állni, pedig a mezőgazdaság adottságai – a termőföldek fokozott klímakitettségétől eltekintve – páratlanul jók. A klímaváltozás jelentős kockázat az agráriumban ami a termelékenység fenntartása érdekében is sürgős lépéseket igényel (vízelvezetés, vízmegtartás).

Békéscsaba gazdaságszerkezete lehetőségeihez képest egyoldalúnak nevezhető, emellett általában véve innovativitásában és technológiai színvonalában sem tekinthető európai szinten versenyképesnek, ami a felzárkózás szempontjából komoly kockázat. Viszonylagos elszigeteltsége a hálózatokban, értékláncokban működő globális gazdaságban nem előnyös. Vannak nemzetközi innovációs láncokba kapcsolódó helyi cégek, de sajnos nem beszélhetünk fejlett innovációs ökoszisztémáról Békéscsabán, ahol a K+F+I háttér élénk, dinamizáló erőként hat, a cégek pedig szoros együttműködésben profitálnának a hálózatosodás előnyeiből. A gazdaságösztönzés bizonyos befektetésösztönzési célú tevékenységeket jelent Békéscsabán, ugyanakkor a helyi gazdasági folyamatokat szoft eszközökkel terelgető, a kezdő vállakozásokat segítő szolgáltatások hiányoznak – jellemző kockázat a vállakozások atomizálódása és az a tény, hogy vállakozói kultúra magasabb szintjén jellemző indirekt tényezők (platformizáció, folyamatos tréningek stb.) nem, vagy csak mérsékelten fontosak a helyi vállalkozások számára.

A prosperáló város képes saját gazdaságához illeszkedő és azt inspirálni képes szakképzési és felsőfokú képzési portfóliót biztosítani. Békéscsabán a nyomdaipar az a jó eséllyel dinamizálható ágazat, amelynek – az önkormányzat, bizonyos gazdasági szereplő(k), valamint illetékes képzőhelyek összefogásával – a szakirányú képzési igényét a teljes képzési spektrumban biztosítani lehetne a jelenlegi helyzet megfelelő menedzselésével.

A város demográfiája (főleg az elvándorlás) és társadalmi viszonyai (leszakadó népesség) szoros összefüggésben vannak a gazdasággal. Békéscsaba munkaerőpiaci helyzetét is nyilván meghatározza a gazdaság szerkezete, ami kevéssé kedvez a felsőfokú, változatos, kreatív munkavégzés iránt érdeklődő fiataloknak. Békéscsaba sok értékes munkerőt veszít azzal, hogy gazdaságszerkezetéből adódóan nem képes ezeknek a munkaerőpiaci elvárásoknak megfelelni.

A város gazdaságát, elsősorban befeketővonzó képességét, a cégek piacszervezését befolyásoló tényező annak elérhetősége. Az M44-es gyorsforgalmi út megépítésére évtizedek óta vágyott a

város, és most, hogy az „megérkezett”, jelentős elvárások jelentkeznek gazdaságélénkítő hatásait illetően. Az áttörés ugyanakkor némileg megkésett. Kockázatos helyzet, hogy pusztán az elérhetőség európai, regionális szinten talán valamivel kevéssé szerepel már előkelő helyen a befektetők kritériumrendszerében, mivel evidenciának tekintik azt más, kényelmi szolgáltatások, munkaerő képzettsége stb. szempontok mellett. A M47-es autóút végképp bekapcsolja a várost az országos gyorforgalmi hálózatba, de csatornát is jelent a vonzóbb munkaerőpiaci lehetőségeket kínáló Debrecen felé. A Békéscsaba reptere évtizedek óta működik, de több okból is kevéssé versenyképes regionális versenytársainál. Az Airbus Helicopters megjelenése Gyulán a repülő- és hadiipar kormányzati irányítású projektje, ami lehetőségeket jelent Békéscsabának is főként a repteréhez és a már említett képzőhelyekhez kapcsolódóan.

A Békéscsaba-Gyula várospár egyike a hazai kilenc kiemelt turisztikai térségnek. A város vonatkozásában újabb ágazat kapott ezzel esélyt a helyi gazdaság fellendítésére. Békéscsaba számos olyan vonzerővel rendelkezik, amely kiváló kiegészítője lehet Gyula rendkívül vonzó fürdőkultúrájának és kulturális értékeinek. A gazdasági potenciálként eddig még kevéssé értelmezett kulturális és kreatív gazdaság (CCI) komoly prespektívákkal rendelekzik, amihez a Munkácsy-negyed létrehozásával a fizikai feltételeket is megteremtette/megteremti a város. A kultúra turisztikai vonzerőként, és így gazdasági potenciálként való értelmezése és a működés ennek megfelelő menedzsmentje a koronavírus világjárványt követő időszak egyik kiemelt kihívása és lehetősége.

Prosperáló város												
Kockázat	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**Lehetőség**	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**Értékelés**
Az oktatási, képzési szerkezet nem szolgálja a város gazdasági igényeit, fejlődését, vagy nehezen befolyásolható			X			Az oktatási, képzési szerkezet a helyi gazdaságfejlesztést szolgálja, a várost tágabb térségi vagy országos vérkeringésbe is bekapcsolja		X				Békéscsabai Szakképzési Centrum nyolc intézménnyel rendelkezik. Ezek jelentős felnőttoktatási kapacitással bírnak - kb. 60 szakma képzése zajlik rugalmas oktatási rendben. A szakképzés próbál reagálni a módosuló igényekre, de az új szakmák akkreditálásához idő kell. Mindez átlagos/közepes kockázatot jelent a város gazdaságra, mert nem ez elsősorban a munkaerőhiány ill. a munkaerőpiac strukturális súrlódásainak fő oka. A felsőoktatás jelenlegi oktatási kínálata a helyi gazdaság fejlődése szempontjából nem előremutató – lehetőségként kevéssé értelmezhető. Ugyanakkor külső hatásokra és egyéb felsőoktatási partnerekkel együttműködve a képzési kínálat átalakulóban van. Egyelőre két ágazat vonatkozásában van előrelépés: 1.) a nyomdaipar, és 2.) a repülőgépipar (előbbi belső, utóbbi részben központi kezdeményezésre).
A város ágazati szerkezetének egyoldalúsága			X			A város ágazati szerkezete reziliens, több lábon álló szerkezetet mutat, kiegyensúlyozott, versenyképes		X				Békéscsaba gazdaságának ágazati szerkezete jelenleg nem nevezhető sokoldalúnak, igaz, egyoldalúnak sem. A megerősödött ágazatok a nyomdaipar, gép-és autóipar (beszállítóként), valamint az építőipar (jelentős belső piac). A korábbi évtizedekhez képest nem vált újra meghatározóvá a textil- és élelmiszeripar – amiből az utóbbi kevéssé elfogadható. A gazdaság szerkezete tehát múltjához és lehetőségeihez képest nevezhető viszonylag egyoldalúnak, ami önmagában nem volna erős kockázat akkor, ha annak technológiai, innovációs és ezzel piacépítési héttere kellően kiépült (lásd alább). Sajnos egyelőre ez csak egyes ágazatokra és azon belül is kiemelten egyes cégekre jellemző.
A város telítődése, további iparterületek hiánya				X		A helyi gazdaság élénkülésének nem lesznek fizikai korlátai		X				Az önkormányzati Almáskerti ipari park 98%-os telítettségű jelenleg, az elmúlt években fejlesztett Csanádapácai és Kétegyházi úti iparterületek azonban még nincsenek lekötve. A további kiajánlható területek állami (25-30 ha) és magántulajdonban (50 ha a reptér környékén) vannak. Ezek csak közvetett lehetőséget jelentenek a városnak, mert hasznosításukra kevéssé van befolyása az önkormányzatnak.
A város barnamezős területeinek a forgalomképtelensége, kihasználatlansága				X		A város barnamezős területeinek a hasznosíthatósága		X				A barnamezős területek nagysága meghaladja a zöldmezős iparterületekét: 313 ha. Az elhagyott, alulhasznosított iparterületek több esetben környezeti veszélyt jelentenek és elhanyagolt állapotban leértékelik környezetüket és a közelben lévő lakóterületeket. A város nincs felkészülve arra, hogy a területeket hasznosítsa (rendezetlen tulajdonviszonyok, forráshiány stb. miatt) ami szintén kockázat. A területek hasznosíthatósága kérdéses.

Prosperáló város												
Kockázat	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**Lehetőség**	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**Értékelés**
												Maga tény, hogy barnamezős területek rendelkezésre állnak, lehetőséget jelent a zöld gazdaságnak, ugyanakkor források hiányában a lehetőség alacsony értékű.
A város nagyfoglalkoztatójának/ meghatározó ágazatának esetleges kivonulása		X				A város nagyfoglalkoztatójához/ meghatározó ágazatához kapcsolódó vállalkozások megtelepedése			X			A város jelentősebb cégei fejlesztéseket hajtottak végre (bővítés, új telephely) az utóbbi években, ami arra utalhat, hogy legfeljebb közepes valószínűségű a kivonulásuk, de mindenképp kockázatként kezelendő. A városban a komparatív előnyök gyengeségei (munkaerőhiány, befektetési terület hiánya stb.) miatt a további nagyfoglalkoztatók / befektetők megjelenésének lehetősége alacsony-közepesnek nevezhető.
A városi munkaerő elszívása a szomszédos munkaerő-vonzáskörzet által			X			Munkaerő-vonzáskörzet központ szerep kialakulása			X			A magasan képzett munkaerő vonatkozásában a dinamikusan fejlődő és innovációs erőforrásokkal rendelkező Debrecen középtávon komoly kockázatot jelent Békéscsaba számára. A két város összekötő M47 legjobb esetben 2026-re készül el. Megépülésével Debrecen elérhetősége 1 óra lesz a városból, ami már napi ingázást is lehetővé tesz. Békéscsaba jelenleg is jelentős munkaerő vonzáskörzettel rendelkezik, a város (néhány munkaerőpiaci szegmensben) tovább bővítheti a vonzáskörzetét főleg a M44-es mentén található települések irányában.
A gazdasági infrastruktúra fejlesztése lassú ütemben tud csak haladni				X		A gazdasági infrastruktúra fejlesztése megfelelő, az igényekhez és a kihívásokhoz igazodó ütemben tud haladni		X				A gazdaságösztönzést támogató infrastrukturális fejlesztések és vállalkozói /befektetésösztöntő szolgáltatások hiánya erős kockázat Békéscsaba gazdasági fejlődésére. Az eddigi próbálkozások nem voltak fenntarthatóak és jelentősebb igény sem mutatkozott a befogadó infrastruktúrák és szolgáltatások iránt (inkubátorcsarnok). Kockázat, hogy ha a város létre is hozza a megfelelő infrastruktúrát, hiányzik a szakértői háttér annak professzionális működtetéséhez az általános alacsony bérszint miatt.
A magán/piaci befektetések elmaradása, elhalasztása, másik térségbe irányulása				X		Vonzó befektetési célpont			X			Békéscsabán a befektetővonzás háttér-feltételrendszere hiányos, az iparterületek hiánya, a hézagos gazdasági infrastruktúra /szolgáltatások, az innovációs környezet hiányosságai a vállalkozói kultúra gyengeségei (gyenge hálózatosodás) együttesen erősítik a kockázatot a piaci befektetések lassulása, esetleges elmaradása vonatkozásában. Ugyanakkor a város befektetői vonzereje a M44 autóút megépülésével erősödhet, ennek jelenleg a lehetősége növekszik.
Az önkormányzat kevés fejlesztési forrást, magántőkét tud a gazdaság fejlesztésére bevonni			X			Az önkormányzat elegendő fejlesztési forrást, magántőkét tud a gazdaság fejlesztésére bevonni		X				Az önkormányzat rendelkezik forrásokkal a gazdaságfejlesztés eszközrendszerének fejlesztéséhez (MVP, TOP). A magántőke mozgósítására (befektetővonzás) saját hivatali szervezete van, de szükség van a hatékonyság további növelésére. Jelenleg inkább a város szolgálja ki a nagyvállalatok igényeit (pl. útépítések) míg a vállalkozások bevonása a helyi gazdaságot élénkítő fejlesztésekbe pl. oktatás, csak eseti jellegű (pl. Marzek – nyomdaipari képzés).

Prosperáló város												
Kockázat	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**Lehetőség**	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**Értékelés**
												Arányában ez igen alacsony, ami közepes-magas kockázatot jelent a város gazdasági fejlődésére. A vállalkozások / magántőke gazdaságfejlesztésbe való bevonása lehetőségként alig értelmezhető.
A vállalkozói, fejlesztési együttműködések nem jönnek létre, nincs helyi vállalkozói ökoszisztéma				X		Működő helyi vállalkozói, fejlesztési együttműködések, ökoszisztéma		X				Békéscsabán nem alakultak ki jelentősebb hatású termelői értékláncok, nem jellemző a hálózatosodás, a közös érdekképviselet. Nem jelentek meg a klaszterek még az erősebb ágazatok (nyomdaipar) esetében sem. A vállalkozói (ipari termelői és agrár egyaránt) működés atomizálódása és a szinergiák kihasználásának elmulasztása jellemző, aminek középtávon erős kockázata van a jól működő vállalkozói/vállalati ökoszisztémákkal rendelkező városokkal folytatott versenyben. A TDM szervezetnek köszönhetően a turisztikában jellemző a vállalkozások erősebb együttműködési hajlandósága.
A szabályozási környezet változása (jogszabályok, ösztönzők, ágazati politikák stb.) kedvezőtlenebb gazdasági környezetet teremt		X				A szabályozási környezet változása (jogszabályok, ösztönzők, ágazati politikák stb.) kedvezőbb gazdasági környezetet eredményez				X		Nem láthatók olyan jogszabályi változások, amelyek kifejezetten kockázatot jelentenének Békéscsaba gazdasági prosperitását tekintve. A gyorsforgalmi úthálózat fejlesztése, ha némileg megkésve is, de lehetőséget jelent Békéscsaba számára. Egyes központi ágazati politikák keretében született döntések nyomán kormányzati beruházások is megvalósulnak a térségben. Ezek közép- ill. hosszabb távon lehetőséget jelentenek a város gazdasága számára főleg, ha a kapcsolódó központilag irányított ágazati beruházások pl. hadiipar / repülőgépipar nem elszigetelten, hanem a helyi gazdaságba integrálódva képesek hatásukat kifejteni (beszállítók, a képzés, munkahelyteremtés). További lehetőség, hogy a Kormány által kijelölt turisztikai térségek közt szerepel a Gyulai és Békéscsabai Turisztikai Térség, ami célzott fejlesztési forrásokat és azok koordinált felhasználását jelentheti a közeli jövőben.
A globális klímaváltozás begyűrűzése kedvezőtlen gazdasági folyamatokat indít el helyben				X		A globális klímaváltozás kedvező változásokat eredményez a helyi gazdaságban		X				Globális klímaváltozás begyűrűzése (extrém szárazság vagy hirtelen lezúduló csapadék) jelentős kockázatot jelent a helyi gazdaságban - elsősorban az agráriumban. Az ország legjobb termőföldjei a vármegyében vannak. A csapadékvíz visszatartás és csapadék- és belvízelvezető rendszerek megfelelő karbantartása még a szélsőségeknek való kitettség mellett is lehetőséget jelent a megfelelő mennyiségű és minőségű alapanyag biztosítására az élelmiszeriparban. Ehhez fejlesztésekre van szükség a vízgazdálkodásban.
A globális egészségügyi válsághelyzetek, járványok számottevő lokális negatív gazdasági hatásokat indukálnak			X			A globális egészségügyi válsághelyzetek, járványok gazdaságilag megerősítik a térséget	X					A globális egészségügyi válsághelyzetnek közepes-erős a kockázata a helyi gazdaságban, hiszen Békéscsaba cégei olyan tevékenységeket folytatnak, ahol a termelési folyamatban a munkaerő személyes jelenléte elengedhetetlen. Alacsony azon tudásintenzív ágazatok jelenléte, amelyek lehetővé teszik a távmunkát.

Prosperáló város												
Kockázat	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**Lehetőség**	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**Értékelés**
												A globális egészségügyi válsághelyzet nem jelent lehetőséget, mivel a városban a járvány kezelésében fontossá vált készülékek, termékek gyártása nem történik, nincs ilyen profilú cég.
A globális gazdasági változásoknak (innovációk, új hálózatok, technológiaváltás) az élvonalhoz viszonyított eltávolító hatása érvényesül				X		A globális gazdasági változások (innovációk, új hálózatok, technológiaváltás) fokozzák a hely versenyképességét		X				A város (és Békés vármegye) innovációs potenciálja és általában a globális gazdasági trendekre való felkészültsége kevéssé ígéretes a strukturális hátrányok miatt, ez jelentős kockázatot jelent Békéscsaba számára, amit számos tényező párhuzamos megváltoztatásával lehet csak orvosolni. Tény ugyanakkor, hogy a munkaerőhiány, a kapacitásnövelés és a piacszerzési célok következtében egyes helyi cégek (nyomdaipar és gépipar) technológiai és termék innovációkkal jelentkeznek az elmúlt években. Ennek az egyedi vállalkozói kultúrából eredő trendnek a kiterjesztése, valamint a felsőoktatás kínálati fejlesztése lehetőséget jelenthet a város számára a továbblépésre.
A globális közlekedés-földrajzi és geopolitikai helyzet változása leértékeli a térséget				X		A globális közlekedés-földrajzi és geopolitikai helyzet változása felértékeli a térséget			X			A város hazai, és ezáltal nemzetközi gyorsforgalmi úthálózatba való bekapcsolódása (M44) lehetőségként értelmeződik, de sokak véleménye szerint, ha ez egy évtizeddel korábban történik, kedvező hatása jóval erőteljesebb lett volna. A M47-es gyorsforgalmi út megépülése után a munkaerő-elszívó hatás növekedhet a térségben, ami erős kockázat. Ha az M47-es keleti nyomvonala valósul meg, akkor a Balti-Fekete-tengeri korridor részévé válhat az út, ami a különféle cégek számára felértékelheti az út menti területeket. A város légi elérhetősége és a repülőterében rejlő lehetőségek a megtelepedő repülőgépipari fejlesztésekkel jelentősen felértékelődtek, azaz komoly lehetőségeket hordoznak. Ugyanakkor, Békéscsaba jelentős regionális jelentőségű repterekkel van körülvéve (Debrecen, Arad, Temesvár).
A társadalmi modernizáció (a fogyasztói társadalom térnyerése, túlurbanizáció és zsúfoltság, elidegenedő társadalom, polarizálódó társadalom stb.) begyűrűzése kedvezőtlen helyi gazdasági hatásokkal járhat				X		A társadalmi modernizáció (a fogyasztói társadalom térnyerése, túlurbanizáció és zsúfoltság, elidegenedő társadalom, polarizálódó társadalom stb.) begyűrűzése kedvező gazdasági folyamatokhoz vezet		X				A társadalmi modernizáció és az ezzel járó életmódváltás és a magasabb intenzitású egyéni mobilitás egyértelmű kockázat a város és annak gazdasága számára. A relatív alacsony munkajövedelmek és a magasabb költési hajlandóságú fiatalok elvándorlása miatt a városban és térségében gyenge vásárlóerővel rendelkezik a népesség, ami kockázat a gazdaságra. A fiatal, képzett munkaerő elvándorlása jelentős mértéket öltött, ami a helyi gazdaság modernizációs képességét veszélyezteti. A társadalmi modernizációnak alig van olyan aspektusa, ami Békéscsaba vonatkozásában – annak jelenlegi helyzetében – lehetőségként volna értelmezhető. Létezik ugyanakkor egy olyan trend, a „slow life”, ami kifejezetten a vidékies létforma felértékelődésével jár, de ennek élénkülése hazai kontextusban még

Prosperáló város												
Kockázat	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**Lehetőség**	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**Értékelés**
												várat magára. Hosszabb távon a társadalom modernizációjának ezen iránya lehetőségeket hordozhat a város számára.
A térségi települések gazdasága sem szerkezetében, sem vállalkozói kultúra tekintetében nem jelent húzóerőt a városnak			X			A térség adottságai és gazdasági potenciálja húzóerőt jelentenek a városnak jól kiegészíti annak gazdasági lehetőségeit.				X		Békéscsaba várostérségének gazdasága szerkezetét és innovációs potenciálját tekintve kevéssé versenyképes, mint maga a város. Tekintve, hogy Békéscsaba sem tartozik a gazdaságilag irányadó városok közé, ez országos viszonylatban kevéssé ígéretes helyzet. A térségben gondolkodó városnak szorosabban figyelembe kell vennie a környékbeli települések fejlesztési igényeit és gazdasági perspektíváit. A térség Békéscsaba gazdasága számára munkaerő és a turisztikai ágazat komplexebb kínálata tekintetében jelent lehetőségeket. A térségi munkaerő jelentős része eddig is Békéscsabát választotta ingázási célpontul. Ha a város gazdaságszerkezete a képzettebb munkaerőt nagyobb számban foglalkoztató ágazatok irányába mozdul el, az lehetőséget jelent a települések számára népességmegtartó képességük erősítésére, hiszen sok képzett fiatal az ingatlanpiaci viszonyok miatt térségi településeken telepedhet le. Megfelelő menedzsment mellett a térség a város turisztikai kínálatát képes bővíteni öko- és kastélyturisztikai vonzerőivel – ez jelentős lehetőségként értelmezhető.

2.5.2 Zöldülő város

A zöldülő városnak számos szegmensben, ágazatban be kell avatkoznia a „zöld állapot” eléréséhez. Egy zöldülő városnak folyamatosan mérsékelnie kell az éghajlatváltozást gyorsító tevékenységeit, folyamatait. Az éghajlatváltozáshoz alkalmazkodnia kell, védenie kell a vízi erőforrásait és ezeket fenntarthatóan szükséges használnia. A város gazdaságának fokozatosan át kell állnia a körforgásos gazdaságra, a különféle szennyezések esetében törekednie kell a megelőzésre és a keletkező szennyezés mennyiségét folyamatosan csökkentenie kell. Illetve ezek mellett a biológiai sokféleség és az ökoszisztémák védelme, helyreállítása érdekében is egyre jelentősebb lépéseket kell tennie.

A feladatok megvalósítását számos kockázat nehezítheti, ugyanakkor több lehetőség is adódik a folyamatok felgyorsítására. A legfőbb kockázatok közt szerepel a témakörrel kapcsolatos elkötelezettség és a tudás hiánya a helyi (civil, gazdasági, intézményi) szereplők, a lakosság és döntéshozók körében, valamint a célok eléréshez szükséges anyagi források korlátozottsága. A legfontosabb lehetőségek közt kiemelkedő a járás megújuló energia potenciálja, a zöldülő várost segítő innovációk elérhetősége, az európai uniós elvárások, az egészséges környezet terén fokozódó lakossági elvárások és az energiaforrások árváltozásai.

A zöld átállás sikerének kulcsa a környezeti értékek széleskörű elismerése és az energiahatékonyság, valamint a megújuló energiák alkalmazásából fakadó előnyök megértése. Ezek segítségével az átállás folyamata jelentősen meggyorsítható, ezzel szemben a megfelelő tudás és tudatosság kialakítása nélkül a kívánatosnál csak jóval lassabban és pontszerűen haladhat az átállás folyamata. Ebből fakadóan a lakosság, a döntéshozók és az egyéb helyi szereplők ismereteinek sikeres bővítése az egyik legnagyobb lehetőség, illetve sikertelenség esetén a legnagyobb kockázat.

A zöldülő város fejlesztési dimenzió már az eddigiekben is prioritás volt Békéscsabán: a város országos szinten nincs lemaradásban a zöld átállás terén, azonban a világ többi városának jó gyakorlataiból sok hasznos és átültethető elemet felhasználhat fejlődési irányai meghatározásához és beavatkozásai kijelöléséhez. Békéscsabán pontszerű, projektszintű és hálózatos zöldülő várost támogató projektek egyaránt megvalósultak. Azonban az egyes fejlesztések még nem álltak össze egy rendszerré. Az energiahatékonyság fokozását, a megújuló energiák termelésének növelését, a zöld területek bővítését és minőségi fejlesztését, az elektromobilitás és a mikromobilitás támogatását egyaránt segítették az elmúlt időszakban megvalósított projektek.

A zöldülő város kialakítását, és ezáltal a főbb feladatok beazonosítását több városi stratégia is segíti. Békéscsaba Klímastratégiája, illetve Békéscsaba Fenntartható Energia- és Klímaakcióterve egyaránt számos szegmenst, ágazatot vizsgálva mutatja be a megvalósítandó feladatokat. Az önkormányzatnak egyrészt kulcsszerepe van a zöld átállás koordinálásában, a források felkutatásában és a források becsatornázásának segítésében. Másrészt számos városi ingatlan és ingóság tulajdonosaként, közszolgáltatóként és a városi szabályozás alakítójaként egyaránt tevékenyen részt kell vállalnia a folyamatban. Békéscsabán a zöld átállással kapcsolatos kompetenciák, a szükséges szakértői ismeretek jelenleg a Városfejlesztési Nkft.-nél koncentrálódnak.

A zöld átállás a gazdasági szereplők számára a jövőbeli versenyképességük egyik záloga lesz. A világpiaci energiaáraktól függetlenül termelő/szolgáltató vállalatok, az egészséges környezetben dolgozó és élő munkavállalók, az alapanyagtakarékos és körkörös gazdálkodásra építő működés a versenyképesség fontos elemei lesznek a jövőnek.

Zöldülő város												
Kockázat	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**Lehetőség**	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**Értékelés**
A városi zöld menetrend nem tud lépést tartani a kihívásokkal és a globális zöldülési folyamatokkal				x		A városi zöld menetrend lépést tud tartani a kihívásokkal és a globális zöldülési folyamatokkal				x		A várostérségben számos adottság rejtőzik a zöld átállás megvalósítására (pl. kedvező nap- és szélenergia, biomassza és környezeti hő potenciál), illetve Békéscsaba MJVÖ is lépéseket tesz a folyamat segítésére, azonban a helyi szereplők nem megfelelően tájékozottak és motiváltak ezen a téren, az egyes városi szereplőknél, lakosságnál rendelkezésre álló források jelenleg szűkösek a feladat léptékéhez képest, illetve az állami szabályozás sem koherens a zöld átállás segítésében. A zöld menetrend megvalósításának sebessége jelentős kockázatot hordoz, az energiaárak kiszámíthatatlansága, az energiafüggőség a helyi megélhetést és a gazdasági versenyképességet veszélyezteti. A kedvezőtlen környezeti feltételek az elvándorlást erősíthetik a kedvezőbb környezeti állapotú településekkel szemben. Ugyanakkor a zöld átállás komoly lehetőség a járás számára, ha a zöld átállással függetlenedhet az energiahordozók világpiaci árától és kedvezőbb környezeti feltételeket tud biztosítani a lakosainak, illetve a térség különféle szereplőinek, akkor a korábban említett negatív folyamatok ellenkező előjelűvé változhatnak.
A megújuló erőforrások hasznosítása nem helyben, nem kellő mértékben történik				x		A megújuló erőforrások helyi hasznosítása megfelelő mértékű lesz					x	A megújuló energiaforrások hasznosításának mértéke még nagyon messze van a térség lehetőségeitől. Ez egyrészt probléma, másrészt hatalmas lehetőséget jelent a térség számára. A jelenleg közvetetten és közvetlenül fosszilis energiaforrásokra költött pénzügyi források a jövőben a helyi gazdaságot táplálhatják. A decentralizált energiatermelés számos helyi munkahelyet teremthet. Ugyanakkor a késedelem a globális hatásokon kívül a helyi gazdaságot is érintheti. A világpiaci áraknak kiszolgáltatott energiaforrások a helyi gazdaság versenyhátrányához vezethetnek és egyben a lakosság egyre nagyobb részének a megélhetését is veszélyeztethetik.
A város nem kellően zöld imázst tud kiépíteni		x				Kiépül a város zöld imázsa			x			Békéscsaba már jelenleg is rendelkezik egyfajta zöld imázzsal annak köszönhetően, hogy országos szinten relatíve nagy hangsúlyt fektet a zöld témakörre. Az imázs kiépülése a népességszámra, a lakossági elégedettségre, a turisták számára, a gazdasági szereplők vonzásának mértékére egyaránt pozitív hatással lehet. Ezzel szemben, ha az imázs nem erősödik tovább, akkor az említett folyamatok negatív forgatókönyve valósulhat meg.

Zöldülő város												
Kockázat	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**Lehetőség**	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**Értékelés**
Nem tud kialakulni a regionális energiaellátás, az országos hálózati függés megmarad			x			Kiépül a regionális energiaellátási rendszer			x			A regionális energiaellátási rendszer kiépülése a megújuló energiák termelését és tárolását segítheti hozzáigazítani a fogyasztói igényekhez. Ez a korábban említett pénzügyi fenntarthatóságot és függetlenséget segítheti a térségben, míg a rendszer kiépületlensége az energiaforrások világpiaci áraival és az általános országos energiaellátási viszonyokkal szembeni függőséget és kiszolgáltatottságot konzerválja.
Az energiatudatosság nem épül be a helyi szereplők működésébe			x			Az energiatudatosság a helyi szereplők jellemzőjévé válik				x		Az energiatudatosság az energiafogyasztás mértékét, az energiaforrás megválasztását, az energiafogyasztás hatékonyságát, sőt akár az energiafogyasztás időbeli eloszlását is pozitívan befolyásolhatja az energiahálózatok szempontjából. A magas szintű energiatudatosság emiatt jelentős lehetőség a helyi energiatermelés szempontjából, míg költséges kockázati tényező lehet, ha nem épül be a helyi szereplők működésébe.
A szabályozási környezet változása (jogszabályok, ösztönzők, ágazati politikák stb.) kedvezőtlenebb fenntarthatósági körülményeket teremt			x			A szabályozási környezet változása (jogszabályok, ösztönzők, ágazati politikák stb.) még jobban támogatja a fenntarthatóságot					x	A jogszabályi környezet változása óriási lökést adhat a zöld átállás felgyorsításának. A különféle támogatások és ösztönzők, a tiltások és korlátozások jelentősen átformálhatják a térség fenntarthatóságát. A pozitív lehetőségek mellett azonban a kedvezőtlen körülmények fokozódására, újabb kedvezőtlen jogszabályok alkalmazására is van esély, de az Európai Unió tagjaként (és jelenlegi célkitűzései mellett) inkább pozitív irányú változás várható a szabályozási környezetben.
A globális klímaváltozás begyűrűzése kedvezőtlen fenntarthatatlan folyamatokat indít el helyben		x				A globális klímaváltozás begyűrűzése kedvező fenntarthatósági folyamatokat indít el helyben		x				A globális klímaváltozási szcenáriók alapján fokozatos változás várható a térség éghajlatában. Ezek lehetőségeket és kockázatokat egyaránt magukban rejtenek. Pl. újabb növények termesztésére is lehetőség lesz az átlaghőmérséklet emelkedésével, ugyanakkor a csökkenő csapadékmennyiség egyes növények termesztését költségesebbé teheti. A növekvő hőmérséklet a fűtési költségeket csökkentheti, ugyanakkor a nyári hőségben a hűtési költségeket megemelheti. Várhatóan csökkenni fog a fagyok okozta halálesetek száma, vagy a meghibásodott fűtőrendszerek okozta szén-monoxid mérgezés, de a nyári hőhullámok a halálozások számának növekedését is előidézhetik.
A globális egészségügyi válsághelyzetek, járványok	x					A globális egészségügyi válsághelyzetek, járványok	x					Az esetleges globális egészségügyi válsághelyzetek, járványok egyfelől az egyéni (autós) közlekedés növekedése és a házhozmenő (gépjárműves) kiszállítások miatt valamelyest negatív hatással lehetnek a fenntarthatóságra. Másrészt a távmunka

Zöldülő város												
Kockázat	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**Lehetőség**	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**Értékelés**
számottevő lokális negatív hatásokat indukálnak						kedvezőbb, fenntarthatóbb pályára állítanak bennünket						terjedése miatt kedvezőbb, fenntarthatóbb pályára állíthatják a térséget környezeti szempontból. De ezek a hatások várhatóan nem lesznek meghatározók.
A globális gazdasági változásoknak (innovációk, új hálózatok, technológiaváltás) a zöld átállási trendhez viszonyított eltávolító hatása érvényesül		x				A globális gazdasági változások (innovációk, új hálózatok, technológiaváltás) hatékonyan ösztönzik a helyi zöld átállást				x		A globális gazdasági változásoknak (innovációk, új hálózatok, technológiaváltás) a zöld átállást jellemzően inkább támogatják és lehetőséget rejtenek magukban. A gazdasági változások begyűrűzésének lassúsága és a fizetőképes kereslet csekély mértéke – ami miatt relatíve alacsony e tényező kockázati értéke – viszont erős lehetőség az új, hatékony technológiák és innovációk alkalmazása.
A globális közlekedés-földrajzi és geopolitikai helyzet változása fenntarthatatlan pályára állítja a térséget	x					A globális közlekedés-földrajzi és geopolitikai helyzet változása fenntartható pályára állítja a térséget		x				A globális közlekedés-földrajzi és geopolitikai helyzet változása kis hatással van a térség fenntarthatóságára. A vasúti szállítás világszintű előtérbe kerülése jelenthet lehetőséget a térség fenntarthatóbb pályára állításában.
A társadalmi modernizáció (a fogyasztói társadalom térnyerése, túlurbanizáció és zsúfoltság, elidegenedő társadalom, polarizálódó társadalom stb.) begyűrűzése gátolja a fenntarthatóság meghonosodását		x				A társadalmi modernizáció (a fogyasztói társadalom térnyerése, túlurbanizáció és zsúfoltság, elidegenedő társadalom, polarizálódó társadalom stb.) begyűrűzése elősegíti a fenntarthatóság meghonosodását			x			A térség erősen csökkenő népességű az utóbbi évtizedekben. A társadalmi modernizáció által felszínre kerülő „slow life” igény erősödésével, azaz a kifejezetten vidékies létforma felértékelődésével elősegítheti a fenntartható szemlélet meghonosodását a járásban.

2.5.3 Digitális város

A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia szinte minden városi működési területet érintő kiemelt fejlesztési prioritása a digitális átállás.

A digitális város / okos város /smart city fejlesztési dimenzió a legutóbbi időkig jellemzően nem volt prioritás Békéscsabán. Ez jelentős kockázati tényezőként értékehető egy olyan korban, amikor a sikeresség egyik fő tényezője a digitális eszközökön és adatok gyakorlatias hasznosításán múló fenntarthatóság.

Békéscsabán pontszerű és projektszintű, okos város elemeket tartalmazó fejlesztésekről beszélhetünk, amelyek cégekhez, intézményekhez vagy egyes előremutató önkormányzati energetikai projektekhez köthető. A központi szakrendszerekhez szorosan kapcsolódó helyi közszolgálatosok esetében (szociális ellátás, támogatások, közoktatás) van előrelépés, és ez főként az adatszolgáltatást és a működés menedzsmentjét érinti. Békéscsaba komplex energetikai rendszerek (SMART GRID) kiépítésében mutathat fel – pilot szinten – jelentős eredményeket, amelyekben előremutató lehetőséget rejlenek és amelyek egyszerre támogatják a zöld és a digitális átállást.

A digitális város, mint adatalapú és technológiaintenzív működési rendszer tudatos építése stratégiai szinten kevéssé került a döntéshozók látókörébe az eddigiekben. Ennek megfelelően a szükséges erőforrások biztosítása és folyamatokat, rendszerépítést támogató önkormányzati koordináció is elmaradt. Fontos tehát a tématerülethez kapcsolódó lehetőségek és előnyök szélesebb körű megismerése. Amennyiben az önkormányzat nem tud katalizátor szerepet betölteni a digitalizáció folyamatában, úgy az szegmentáltan, részterületeken tud megvalósulni csupán.

A digitális átállás rendkívül komplex kihívás, hiszen minden városi működési területet érint(het) és a digitális technológia alkalmazásán túl nagyban épít az adatok átfogó menedzselésére. Az átállás fontos feltétele a felhasználók, a lakosság kompetenciáinak helyzete, de hangsúlyosan épít a város működésében szerepet játszó intézmények és szolgáltatók digitális felkészültségére is. A békéscsabai városi intézmények körében még mindig nem jellemzőek az okos megoldások, az átfogó digitális szolgáltatásrendszer kialakítása a város előtt álló feladat.

A városüzemeltetés digitális átállásának első lépéseként a városüzemeltetést érintő lakossági bejelentések a városi honlapon és a város honlapjára irányító Csaba kártya applikáción keresztül érkeznek be. Ezeket a Polgármesteri Hivatal Városüzemeltetési Osztálya kezeli. Innen az illetékes városi cégekhez jutnak el az üzemeltetést, fenntartást érintő feladatok. Ugyanakkor a folyamat ettől kezdve visszatér a hagyományos ügymenethez, azaz csak részleges megoldást jelent.

Kockázati tényezőként jelentkezik, hogy a digitális infrastruktúra fejlődése csak lassú ütemben tud haladni, mert nem áll rendelkezésre elegendő forrás, vagy az infrastruktúra tulajdonosok fejlesztési stratégiája eltér a város számára kedvező feltételektől.

A digitális átállás sikerének kulcsa a szolgáltatások, felhasználói előnyök felimerése és elfogadtatása a célcsoportok körében, ezzel nyitottságuk biztosítása. A digitális kompetenciák különböző szegmensekben való jelenléte, illetve jelen nem léte meghatározó azok alkalmazásában és elterjedésében, ezért kockázati tényezőként jelentkezik a lakossági felhasználási készség, a munkavállalói felkészültség.

A gazdasági szereplők digitális átállása, különös tekintettel a mikro- és kisvállalkozásokra, a turizmus és a mezőgazdaság digitalizációja meghatározza a gazdasági versenyképességet. A városban digitális technológiát, szolgáltatást nyújtó vagy fejlesztő vállalkozások elenyésző számban vannak jelen, gazdasági súlyuk marginális. A helyi vállalkozások digitális átállását támogatja, hogy 42%-uk informatikai fejlesztéseket is betervezett az elkövetkezendő 5 évre, de ennek pontos tartalma nem ismert.

Békéscsabán a zöld és digitális átállással kapcsolatos kompetenciák a szükséges szakértői ismeretek jelenleg a Városfejlesztési Nkft.-nél koncentrálódnak.

Digitális város												
Kockázat	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**Lehetőség**	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**Értékelés**
A munkaerő digitális felkészültségnek elmaradása			X			A munkaerő digitális felkészültsége lépést tart a digitalizációval		X				A munkaerő digitális kompetenciáinak fejlesztése hamarosan Békéscsabán is kulcskérdésnek számít. Ennek elmaradása és a hatékonyságban jelentkező következmények jelentős kockázatot jelentenek közép- és hosszabb távon minden foglalkoztató (piaci és közszféra) esetében. A tevékenységek digitalizáltságának foka meghatározza, hogy az adott foglalkoztatónak milyen igénye van a digitális kompetenciákra. Békéscsaba változó gazdasági környezetében a digitális kompetenciák felértékelődnek és előnyt jelent(het)nek a foglalkoztatásban a digitális felhasználói ismeretek. Hosszabb távon kockázat, ha ez az igény nem gyűrűzik be a közigazgatásba és a közszféra foglalkoztatói körébe is.
A város vállalatainak digitális lemaradása				X		A város vállalatai élen járnak a digitális átalakulásban			X			A városban digitális technológiát, szolgáltatást nyújtó vagy fejlesztő vállalkozások elenyésző számban vannak jelen, gazdasági súlyuk elhanyagolható. A helyi vállalkozások digitális átállását támogatja, hogy 42%-uk informatikai fejlesztéseket is betervezett az elkövetkezendő 5 évre. Ugyanakkor nem látható pontosan, hogy ez mit takar. Néhány külföldi tulajdonú cég úgy reagált a munkaerőhiányra, hogy a termelési, logisztikai stb. folyamatokat digitalizálta, ezzel növelve a hatékonyságot és csökkentve a munkaerő-függőséget.
A város közszolgáltatóinak digitális lemaradása				X		A város közszolgáltatóinak digitális átállása végbemegy			X			Az önkormányzat által finanszírozott közszolgáltatások intézményeiben a dolgozók felkészítése kevéssé zajlik szisztematikusan, jóval inkább helyzet- és feladatorientált módon. Ez arra utal, hogy az intézmények a kötelező (központi) adatszolgáltatásokat érintő feladatok esetében koncentrálnak a digitalizációra és kevéssé rendszerszinten építkeznek. Jellemzően nem épülnek saját intézményi, ill. önkormányzati adatbázisok, amelyek támogatnák a döntéshozatalt. A digitalizáció vonatkozásában is jellemző a projektszintű gondolkodás, amely végül a tapasztalatok szerint nem fenntartható – hiszen az eredményeknek nincs meg egy rendszerben a helye és a szerzett tudás sem feltétlenül tud továbbfejlődni vagy közvetlen hasznosulni.
A város ágazati szerkezetének digitális lemaradása				X		A város ágazati szerkezete a digitális kor trendjei szerint alakul			X			A város gazdaságát (lásd prosperáló város) meglehetősen klasszikus tevékenységstruktúra uralja, amelyben a tevékenységek az alacsonyabb hozzáadott értéket képviselő termelőtevékenységekre koncentrálódnak. A digitalizáció, technológiai ugrással elérhető automatizált rendszerek kiterjedt alkalmazása, az AI (mesterséges intelligencia) alapú termelési és irányítási rendszerek használata nem elterjedt, ugyanakkor megjelenik néhány külföldi tulajdonú cégnél. A jelenség kockázatos, mert az MJV-khez képest alacsony ezeknek a vállalkozásoknak az aránya – a digitalizáció magasabb szintjén álló cégek

Digitális város												
Kockázat	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**Lehetőség**	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**Értékelés**
												ugyanakkor dinamikusan növekednek, tehát jó példát jelentenek a többi vállalkozás számára. Érdemes ennek nagyobb nyilvánosságot adni.
A digitális infrastruktúra fejlesztése lassú ütemben tud csak haladni	X					A digitális infrastruktúra fejlesztése kellő ütemben halad			X			A városban a digitális hálózatok teljeskörűen kiépítettek. Nem jelent kockázatot az erre épülő szolgáltatások számára az infrastruktúra hiánya.
A digitális szolgáltatások lassú ütemben jelennek meg		X				A digitális szolgáltatások az igényekhez igazodóan tudnak megjelenni				X		A digitális szolgáltatások elsősorban a piaci szolgáltatók részéről jelentkeznek Békéscsabán. Ez a szegmens igyekszik az élőmunka szükségességét minimalizálni. A digitális ügyintézés az önkormányzat és a polgármesteri hivatal ügymeneteiben is megjelenik és a koronavírus járvány kapcsán felértékelődött. A lakosság – főleg az idősek - felkészítése kulcsfontosságú feltétele a digitális ügyintézés működési hatékonyságának. Ugyanakkor az ügyek indítása nem jelenti azt, hogy a teljes ügymenet digitálisan zajlik. A Békéscsabán létező és használt hibabejelentés online funkció akkor igazán hatékony, ha a folyamat mindig visszacsatol és minden lépés (a hiba megszüntetéséig) digitális ügymenetben zajlik. Ezek a komplex digitális folyamatvezérlés még nem jelent meg a város hivatali rendszerében, ami kockázat a digitális átalakulás szempontjából.
A helyi lakosok digitális felkészültségének elmaradása		X				A helyi lakosok digitálisan képzetteké válnak			X			Békéscsabán a lakossági felmérés alapján nem állapítható meg jelentősebb kockázat a lakosok digitális felkészültségét és szokásait illetően, mint más településeken. Kritikus csoport Békéscsabán is a 60 felettiek csoportja és az alacsonyabb iskolai végzettségűek minden korosztályban. Az on-line ügyintézés tapasztalatai a valós kompetenciákról nem adnak reális képet.
A digitális innovációk elkerülik a térséget				X		A digitális innovációk begyűrűznek a térségbe				X		A prosperáló város dimenzió kapcsán már utaltunk rá, hogy a város cégeinek innovációs potenciálja általában véve nem nevezhető erősnek. A digitális innovációk az önkormányzat esetében a főleg energetikai tartalmú LIFE projektekben jelennek meg, mint a fejlesztések kiegészítő eleme. Kockázatos, hogy a digitális innovációk nem rendszerszinten kerülnek be a város működésébe, hanem projektek formájában, ami izolálja az eredményeket. A digitális innovációk rendszerszintű alkalmazása elhatározás és stratégiai gondolkodás kérdése, bármelyik város számára lehetőséget jelent, így Békéscsaba is jócskán profitálhat belőle minden működési területén. A megkezdett energetikai fejlesztések és fenntartható közlekedési fejlesztések digitális megoldásokat is tartalmazva alapjai lehetnek a digitális innovációk szélesebb körű begyűrűzésének.
A szabályozási környezet változása (jogszabályok, ösztönzők, ágazati politikák	X					A szabályozási környezet változása (jogszabályok, ösztönzők, ágazati politikák				X		A digitális innovációk terjedését helyi szinten semmilyen jogszabály nem akadályozza, ugyanakkor stratégia híján semmi sem ösztönzi.

Digitális város												
Kockázat	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**Lehetőség**	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**Értékelés**
stb.) gátolja a digitalizációs elterjedését						stb.) elősegíti a térség digitális átállását						Természetesen a szabályozási és támogatói környezet megváltozása, különös tekintettel a célzott digitális támogatásokra lehetőséget jelentene Békéscsaba számára is.
A globális klímaváltozás begyűrűzése kedvezőtlen digitalizációs folyamatokat indít el helyben	X					A globális klímaváltozás begyűrűzése kedvező digitalizációs folyamatokat indít el helyben				X		A klímaváltozás negatív jelenségei ösztönzőleg kellene, hogy hassanak a helyzet folyamatos és célirányos értékelése iránti igényre. Kockázatos, ha a város nem követi nyomon a klímaváltozás jelenségeit. A környezeti szenzorok adatainak elemzése, értékelése hozzásegíti a várost, hogy célzott fejlesztésekkel és bizonyos fejlesztési elvek betartásával (épületenergetika, zöldfelületek, vízgazdálkodás) megfelelően kezelje a hatásokat. Ehhez szükség van arra, hogy a döntéshozók felismerjék az adatgyűjtés fontosságát és környezeti szenzorok telepítésével tegyenek érte. A témában lehetőséget jelent a tematikus civil szervezetekkel való kapcsolatépítés.
A globális egészségügyi válsághelyzetek, járványok negatívan hatnak a digitalizációs folyamatokra	X					A globális egészségügyi válsághelyzetek, járványok kedvezően hatnak a digitalizációs folyamatokra				X		A 2020-ban kezdődő egészségügyi válsághelyzet már eddig is kedvezően hatott a digitalizációs folyamatokra. Ez azonban általában a digitális ügyintézést érintő fejlemény és kényszerhelyzetből adódik. A tendencia a pandémia elmúltával sem fog változni, tehát annak utóhatásaként további előrelépések várhatók a digitalizáció terén.
A globális gazdasági változások (innovációk, új hálózatok, technológiaváltás) gátolják a helyi digitális átállást			X			A globális gazdasági változások (innovációk, új hálózatok, technológiaváltás) hatékonyan ösztönzik a helyi digitális átállást				X		A globális gazdasági változások, ha jelentős lemaradással is, de hatékonyan ösztönzik a digitalizációt minden működési területen Békéscsabán. Kockázatos, ha a cégek nagyobb számban nem képesek felvenni a ritmust – a digitális átállás nem cél, hanem eszköz ahhoz, hogy a gazdasági hálózatokban és az innovációs és termelési értékláncokba érdemben is bekapcsolódjanak a helyi érdekeltek.
A globális közlekedés-földrajzi és geopolitikai helyzet változása gátolja a helyi digitalizációt,	X					A globális közlekedés-földrajzi és geopolitikai helyzet változása ösztönzi a helyi digitalizációt				X		A globális közlekedés-földrajzi és geopolitikai helyzetből adódóan viszonylag izolált Békéscsabának még inkább figyelmet kell fordítania a digitalizációs fejlesztésekre. A felzárkózás szempontjából kockázatos ezt az eszközrendszert figyelmen kívül hagyni.
A társadalmi modernizáció (a fogyasztói társadalom térnyerése, túlurbanizáció és zsúfoltság, elidegenedő társadalom, polarizálódó társadalom stb.) begyűrűzése gátolja a digitalizációt	X					A társadalmi modernizáció (a fogyasztói társadalom térnyerése, túlurbanizáció és zsúfoltság, elidegenedő társadalom, polarizálódó társadalom stb.) begyűrűzése elősegíti a digitalizációt			X			A társadalmi modernizáció nem gátolja, hanem inkább előmozdítja a digitalizációs folyamatokat, azaz inkább lehetőségként értelmezhető. Az életmódváltás a megszokott fogyasztási szokásokat eltolja a digitális megoldások felé, ami kevéssé szerencsés a közösségépítés és kohézió kapcsán – tehát ilyen értelemben maga a társadalom szempontjából jelent kockázatot.

2.5.4 Megtartó város

A megtartó város minden egyéb FVS dimenzió tényezőit érinti. Ez is alátámasztja, hogy az FVS-ben egymással erős interakcióban lévő városi jelenségek és működési területek együttélését próbáljuk dinamikusan, rendszerszinten kezelni.

Békéscsabán évek, lassan évtizedek óta folyamatos népességcsökkenés és erőteljes elöregedés tapasztalható. A természetes szaporodás tartósan negatív, ennek összetevőjeként tehát a halálozások a meghatározóbbak (a korszerkezetből is adódóan). Az elvándorlás fokozódó mértékű. Ezek a jelenségek, különösen a negatív vándorlási egyenleg Békéscsaba MJV megtartó képességének relatív gyengülését jelzik. Az indikátorok fajlagos értékei a legkedvezőtlenebbek között vannak az MJV-k vonatkozásában. A város jövőjét tekintve már maga a megtartó képesség gyengülése is egy rendkívül erőteljes kockázatként értelmezhető, hiszen számos olyan területre kihatnak a járulékos tendenciák (a legdinamikusabb korosztály távozik, öregedés, leszakadók számának gyarapodása) amelyek tovább rontják a népességmegtartás esélyeit. Mindez egy öngerjesztő folyamat és Békéscsaba kockázatot vállal, ha nem tesz olyan lépéseket, amelyekkel lassítja, majd megállítja ezt.

A megtartó képességet számos tényező befolyásolja, amelyek negatív alakulása kockázatot jelent a város számára, és amelyeket akár az előnyére is fordíthat megfelelő intézkedések mellett. Tapasztalatok szerint a népességmegtartást befolyásoló tényezők között elődleges helyen áll egy adott helyen a *foglalkoztatási és jövedelmi lehetőségek alakulása* (prosperáló város dimenzió), ezt követi *az életminőséget meghatározó és egyéni igényekhez igazodó szolgáltatások* elérhetősége. Az egyéb tényezők egyénenként változók, személyes ambíciók és adottságok alakítják – városi élettér minősége (zöldülő város dimenzió), lakásviszonyok (kiszolgáló város dimenzió), lakáspolitika stb.

Békéscsabán a jövedelmi viszonyok kedvezőtlenek az MJV-k viszonylatában, bár többek szerint megindult egy felzárkózási folyamat, ami szelektív (munkahelyfüggő), és általános dinamikáját tekintve még nem éri el a kívánt szintet. Ez az oka, hogy továbbra is fennáll az alacsony jövedelmi lehetőségekre visszavezethető népességvesztés kockázata. Az alacsony bérek, mint a 1990-es években jellemző versenyelőny a munkahelyteremtő befektetések szempontjából nem hozott igazi áttörést a városnak, viszont ez gyengítette a magasan képzett fiatalok helyben maradási hajlandóságát. A magasan képzett fiatalok relatív hiánya strukturális válságot eredményez és ez korlátot szab a magas technológiai színvonalat és hozzáadott értéket képviselő vállalkozások működésének és megtelepedésének (lásd előzőekben: prosperáló város).

Az életminőséget meghatározó és egyéni igényekhez igazodó szolgáltatások elérhetősége – mint megtartóképességet befolyásoló (azt kockáztató, ill. lehetőségként befolyásoló) tényező – Békéscsabán sem ítélhető meg egységesen. A vármegyei szintű vonzáskörzettel bíró városban az alap- és középfokú (köz)szolgáltatások magas színvonalon rendelkezésre állnak, de a népességmegtartás fő célcsoportját jelentő fiatal képzett csoportok számára ez már messze nem elegendő. A város szolgáltatásaival (szolgáltatás-mix) igyekszik a legsokoldalúbb igényeknek megfelelni, folyamatos fejlesztései is ezt célozzák. A szolgáltatások fenntartása ugyanakkor egyre nagyobb tételt emészt fel a költségvetésben, miközben a szolgáltatási modell szervezeti és pénzügyi értelemben alig változik, egyre kevéssé fenntartható. A város jelentős figyelmet és forrásokat fordít a leszakadó csoportok támogatására, miközben pl. lakáspolitikájának módosításával (mint lehetőség) igyekszik a fiatalok életkezdési lehetőségein is javítani. A további meghatározó, főként piaci szolgáltatások színvonala a kereslet függvénye, amit a fent említett lakossági jövedelmi helyzet erőteljesen befolyásol.

Megtartó város												
Kockázat	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**Lehetőség**	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**Értékelés**
A városi vonzerő nem elegendő a városok versenyében				X		A városi vonzerő kedvező versenyképességi tényezővé válik			X			Nemzetközi viszonylatban, Budapesthez és a jóval dinamikusabb gazdasági térségekhez viszonyítva sem elég markáns Békéscsaba vonzereje, ami a fiatal, képzett lakossági csoportok elvesztésének magas kockázatával jár. Ugyanakkor a meglévő, erőteljesebb vonzerővé fejleszthető adottságok (biztos, magasabb jövedelmet biztosító munkahelyek több ágazatban, életminőséget meghatározó egyéb tényezők) lehetőséget jelentenek Békéscsaba számára a maga városkategóriájában a régió vidéki képzett fiataljai és a visszatérni szándékozók vonzását tekintve.
A szolgáltatási mix (köz és piaci szolgáltatások) nem tud lépést tartani az igényekkel					X	A szolgáltatási mix (köz és piaci szolgáltatások) lépést tud tartani a helyi igényekkel			X			A foglalkoztatási lehetőségek mellett a helyi szolgáltatás-mix változatossága és színvonala az egyik legfontosabb tényezőcsoport, ami befolyásolja a város megtartó erejét. A szolgáltatás-mix helyi igényekre való lemaradó reagálása, az azokhoz történő igazodás elmulasztása igen erős kockázat Békéscsabán. Kevés egyéb olyan lehetőség / előny van, ami kompenzálhatná ezt a városban. A külső hatásokra gyorsan változó helyi igényekhez való igazodás – amennyiben megtörténik – közepes-jó lehetőségként értékelhető Békéscsabán, mert nem elegendő a megtartó erő maximalizálásához (az egyéb relatív hátrányok miatt). Fontos, hogy Békéscsaba számára az egyébként könnyen mobilizálható csoportok (képzett, fiatal, nyitott, kíváncsi) igényeihez való illeszkedés, amikor megtartó erejének erősítése a tét.
A nonprofit szféra távolmaradása vagy alulreprezentáltsága a szolgáltatások változatosságát és színvonalának csökkenését eredményezi				X		A nonprofit szervezetek jelenlétének növekvő aránya a szolgáló mixben erősíti a város szolgáló képességét és a szolgáltatások fenntarthatóságát				X		Békéscsabán a nonprofit szféra tevékenységének és aktív részvételének elmaradása komoly kockázatot jelenthet a humán közszolgáltatások színvonalának biztosíthatóságát tekintve. Bizonyos humán közszolgáltatás feladatok ellátása csak ebben a formában biztosítható a városban. Az igények folyamatos változása és az egyre speciálisabb igények megjelenése a közszolgáltatásokat jelentősen terheli, így a speciális feladatokat is ellátni képes nonprofit szervezetek erősödő jelenléte lehetőséget jelent arra, hogy a város meg tudjon felelni a lakosság elvárásainak.
A globális klímaváltozás begyűrűzése kedvezőtlen hatásokat fejt ki a város vonzerejére		X				A globális klímaváltozás begyűrűzése kedvező hatásokat fejt ki a város vonzerejére	X					A klímaváltozást annyiban értelmezhetjük kockázatként a megtartó erő vonatkozásában Békéscsabán, amennyire minden más alföldi településen. A klímaváltozás város vonzerejére és megtartó képességére gyakorolt hatása közvetett, e tekintetben nincs relatív hátrányban és nagyobb kockázatnak kitéve a város, mint más dél-alföldi települések. A klímaváltozás begyűrűzése a város vonzerője vonatkozásában nem értelmezhető lehetőségként Békéscsabán.
A globális egészségügyi válsághelyzetek, járványok		X				A globális egészségügyi válsághelyzetek, járványok		X				A klímakockázathoz hasonlóan az egészségügyi válsághelyzetek sem jelentenek nagyobb kockázatot a megtartó képességre, mint más városokban (hiszen azok jellemzően mindenhol jelen vannak). Az eü-i válsághelyzetek lehetőséget annyiban

Megtartó város												
Kockázat	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**Lehetőség**	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**Értékelés**
negatívan hatnak a város vonzerejére						kedvezően hatnak a város vonzerejére						és akkor nyújtanak Békéscsabának, ha a digitalizáció terjedése mellett a vidékies, de mégis városi lét előnyei az egészségügyi ellátórendszer erős bázisaival párosulva vonzerőként képesek hatni a nagyobb városok mobilabb lakosai körében, avagy maradásra bírják a Békéscsabán élő mobilabb csoportokat, akik on-line munkavégzésre alkalmas ágazatokban dolgoznak.
A globális gazdasági változások (innovációk, új hálózatok, technológiaváltás) akadályozzák a város megtartóképességét				X		A globális gazdasági változások (innovációk, új hálózatok, technológiaváltás) segítik a város megtartóképességét				X		A globális gazdasági változások (innovációk, új hálózatok, technológiaváltás) akkor jelentenek jelentős kockázatot Békéscsaba számára, ha a város nem képes ezekre rugalmasan és gyors ütembe reagálni. Ha a város lemarad a globális – de legalább makroregionális – ellátási láncokba és hálózatokba való érdemi bekapcsolódásról, ahol a magasan képzett szakemberek foglalkoztatása kulcsfontosságú, elveszíti az ezzel a jelenséggel összefüggő lehetőségeit is. Békéscsaba számára jó lehetőség a magas hozzáadott értékű, technológiaintenzív fejlesztések előmozdítása az adottságként jelentkező nyomdaipar és repülőgépipar területén, de technológiai és termékinnovációra, valamint hálózatosodásra az élelmiszeriparban is volna lehetőség, ha az ágazat képes volna talpra állni.
A globális közlekedés-földrajzi és geopolitikai helyzet változása visszaveti a hely megtartóerejét					X	A globális közlekedés-földrajzi és geopolitikai helyzet változása felerősíti a hely megtartóerejét		X				A globális közlekedés-földrajzi és geopolitikai helyzet változása jelentős kockázat. A román határhoz közeli elhelyezkedés korábban komoly lehetőségként volt értékelhető, de a város nem vált az ország dél-keleti kapujává. Románia EU csatlakozása kifejezett kockázat, amikor befektetővonzásról van szó. A város geopolitikai helyzete kevéssé értékelhető a megtartóerőt támogató lehetőségként annak ellenére, hogy a hazai és ezzel közép-európai gyorsforgalmi úthálózatba való kapcsolódás jobb helyzetet teremt. A fejlesztések némileg megkéstek, egy pár éve komolyabb lehetőséget jelentettek volna, a jelenleg is zajló autóút-fejlesztések némi kockázatot jelentenek az elszívó erő növekedése tekintetében.
A társadalmi modernizáció (a fogyasztói társadalom térnyerése, túlurbanizáció és zsúfoltság, elidegenedő társadalom, polarizálódó társadalom stb.) begyűrűzése kedvezőtlenül hat a város megtartóképességére és társadalmi versenyképességére				X		A társadalmi modernizáció (a fogyasztói társadalom térnyerése, túlurbanizáció és zsúfoltság, elidegenedő társadalom, polarizálódó társadalom stb.) begyűrűzése kedvezően hat a város meg-tartóképességére és társadalmi versenyképességére		X				A társadalmi modernizáció (a fogyasztói társadalom térnyerése, túlurbanizáció és zsúfoltság, elidegenedő társadalom, polarizálódó társadalom stb.) inkább kockázatként értelmezhető, mint lehetőségként Békéscsabán. A város vidékies létformát biztosít és a helyi közösségek erősebb klasszikus kohéziós erőt jelentetettek évekig, ami a külső hatások miatt kevéssé fenntarthatónak látszik. A társadalmi polarizáció erősödik, és ugyan nem jellemzőek a szegregátumok, az országos viszonylatban alacsony státuszúnak számító városi területek kiterjedtek voltak már 2011-ben is. Ez a jövedelmek kevéssé dinamikus növekedésével magyarázható.

2.5.5 Kiszolgáló város

A kiszolgáló város a fenntartható területhasználatot, az épített és művi környezetet, a városi zöldfelületeket és természeti ökoszisztémát, valamint a városi közműrendszereket, infrastruktúrákat, azok optimális területi leképeződését foglalja magában.

A városban az önkormányzati tulajdonban lévő zöldmezős fejlesztési területek szinte elfogytak. Jelenleg főleg barnamezős területek állnak a város rendelkezésére (ezek részben magántulajdonban vannak), illetve egyéb tulajdonosok birtokolják a zöldmezős beruházásokra alkalmas területeket. Ebből fakadóan a jelentősebb gazdasági területekre igényt tartó, relatíve gyors üzemindítást igénylő beruházók esetében jelentős veszély, hogy nem Békéscsabát választják új telephelyüknek.

Békéscsaba az összes közműszolgáltatás vonatkozásában közel 100%-os lefedettséget biztosít, ugyanakkor a járásban – a korábban leírtak szerint – még vannak hiányosságok. A csatornázottság terén láthatók a legnagyobb elmaradások, négy járási településen még egyáltalán nem épült ki a csatornahálózat. 3 járási településen nem éri el a 71%-os lefedettséget az ivóvízhálózat, a gázhálózat Békéscsaba kivételével egyik járási településen sem éri el a 80%-os lefedettséget. Az elektromos áram és a távközlési hálózat kiépítettsége minden településen közel 100%-os – bár kisebb hiányosságok minden esetben adódnak.

A térség közlekedési kapcsolatai fokozatosan javultak az utóbbi években, a vasúti, a közúti és a kerékpáros közlekedési hálózat egyaránt fejlődött. A közeljövőben a légiközlekedés, a közúti és a kerékpáros közlekedési infrastruktúra(hálózat) további fejlesztése várható. Békéscsabán az igényekhez képest kevés a parkolóhelyek száma, ugyanakkor további bővítésük újabb gépjárműforgalmat generálhat a városban, ami nem kívánatos. Az utak minősége néhány helyen még nem megfelelő (bel- és külterületeken), ugyanakkor fontos kiemelni, hogy az elmúlt években jelentős javulást eredményezett a Modern Városok Program keretében kiépült vagy megújult összesen 63 út, illetve útszakasz. A közösségi közlekedési hálózatok lefedettsége bár megfelelő Békéscsabán, de a járatsűrűség a gépjárműhasználat (illetve a mikromobilitási eszközök) felé tereli a város külsőbb területein és a járás egyéb településein élőket. A kerékpárúthálózat folyamatosan fejlődik a járás területén, a békéscsabai parkolóhelyprobléma és a torlódások megoldásának az egyik fő eszköze lehet a mikromobilitási eszközök (elsősorban a kerékpárok) nagyobb arányú alkalmazása a térségben élők körében.

Szegregátumok nincsenek Békéscsabán, bár a szegregáció jelei – a korábban leírtak szerint – érzékelhetők a városban, mely veszélyforrásként azonosítható. A város köz- és zöldterületeinek mennyisége a lakossági igényeket nem elégíti ki teljeskörűen. A külterületeken jellemző mezőgazdasági területek a környezeti értékek és a tájkép szempontjából sem az ideális területhasznosítási formák. A felszínt védő erdősávok hiánya a térség porszennyezésének egyik főbb okozója, mely a térségi lakosság számára egészségügyi kockázatot jelent. Az ökológiai hálózatokat elsősorban a megmaradt erdőfoltok, a csatornahálózatok és a természetes vízfolyások szűk környezete alkotja. A zöldterületeket, ökológiai hálózatokat leginkább a rendezési tervek módosulása és ezáltal a beépítésük veszélyeztetheti, de várhatóan erre nem kerül sor a közeljövőben.

Kiszolgáló város												
Kockázat	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**Lehetőség**	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**Értékelés**
A városi fizikai infrastruktúra fejlesztése lassú ütemben tud csak haladni			x			A városi fizikai infrastruktúra fejlesztése megfelelő ütemben tud haladni	x					A város fizikai infrastruktúrahálózata jól kiépített. Ezzel szemben a térségben számos hiányosság látható az összes közmű esetében. A térségre a fogyatkozó népesség jellemző, így az infrastruktúrahálózat kiépítésének üteme leginkább a hiányzó elemek pótlására és minőségi fejlesztésekre vonatkozik. Ezek a jellemzően erős forráshiánnyal küszködő kisebb önkormányzatok esetében jelentős kockázatot jelentenek.
A város közszolgáltatói nem tudják követni az igényeket	x					A város közszolgáltatói le tudják követni az igényeket			x			A térség közszolgáltatóinak jellemzően mennyiségi igénynövekedéssel nem kell számolniuk, azonban a minőség tekintetében van lehetőség további fejlesztésekre (pl. digitalizációra), melyek a szolgáltatási színvonal javulásával a térség vonzó tényezőivé válhatnak.
A város felfalja (beépíti) a zöld, érintetlen területeit	x					A város meg tudja élni és igény szerint bővíteni tudja a zöld, érintetlen területeit			x			A térségnek jellemzően kevés a zöldterülete jelenleg, a barnamezős és agrárterületek átalakításával azonban jelentős zöldterületi tartalékok vannak az önkormányzatoknál. Ezek a települések élhetőségét és turisztikai vonzerejét is emelhetik.
A városi inaktív, barnamezős területei kihasználatlanok maradnak			x			A városi inaktív, barnamezős területei új funkciókra találnak			x			A zöldmezős önkormányzati iparterületek iránt jelentős volt a kereslet az elmúlt években, ezzel szemben a barnamezős területek estében ez kevésbé volt jellemző. Az inaktív területek kihasználatlansága hosszú távon is fennmaradhat a városi forráshiány és a befektetői érdeklődés hiánya miatt. A térségben számos zöldmezős beruházásra van lehetőség. Ezzel szemben jelentős lehetőséget rejt magában a 313 ha területű barnamezős terület. Az infrastruktúrával ellátott egységek a potenciális gazdasági területek nagyságát jelentősen megnövelik.
A városi mikroklíma kedvezőtlenül alakul (hőszigetek, betonfelületek)			x			A városi mikroklíma kedvezően alakul (zöldülés, vízfelületek)			x			A klímaváltozás hatása miatt a mikroklíma alakulása kedvezőtlen irányba halad a térségben. Az ebben rejlő kockázatokat azonban az önkormányzati beruházások csökkentik. A további zöldítések és a vízfelületek fejlesztése révén a mikroklíma kedvezőbbé válása várható, míg ezek elmaradása esetén a mikroklíma kedvezőtlen irányba változik.
A szabályozási környezet változása (jogszabályok, ösztönzők, ágazati politikák stb.) gátolja a város kiszolgáló/ellátóképességét				x		A szabályozási környezet változása (jogszabályok, ösztönzők, ágazati politikák stb.) erősíti a város kiszolgáló/ellátóképességét		x				A térség kiszolgáló- és ellátóképessége a szabályozási környezettől erősen függő állapotban van. Az elmúlt évek tendenciái alapján az önkormányzatok ráhatása folyamatosan csökken a közszolgáltatásokra, a központosítás jellemző. Ebből kifolyólag a központi költségvetés forrásátcsoportosításainak egyre kiszolgáltatottabb a térség. A kiszolgálás minősége és az ellátóképessége jelentősen csökkenhet egy központi költségvetési megszorítás során. Az önkormányzati mozgástér zsugorodása a város kiszolgáló-/ellátóképességében rejlő lehetőségeket is jelentősen csökkenti.

Kiszolgáló város												
Kockázat	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**Lehetőség**	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**Értékelés**
A globális klímaváltozás begyűrűzése kedvezőtlen hatásokat fejt ki a város kiszolgálóképességére	x					A globális klímaváltozás begyűrűzése kedvező hatásokat fejt ki a város kiszolgálóképességére	x					A globális klímaváltozás várhatóan csak minimális hatással lesz a járás kiszolgálóképességére.
A globális egészségügyi válsághelyzetek, járványok negatívan hatnak a város kiszolgálóképességére				x		A globális egészségügyi válsághelyzetek, járványok kedvezően hatnak a város kiszolgálóképességére	x					A globális egészségügyi válsághelyzetek, járványok negatívan hatnak a város kiszolgálóképességére. A közszolgáltatások lassulása és esetleges leállása várható egy-egy újabb járványhelyzet esetén. A kockázatot a digitalizáció magasabb szintre emelése csökkentheti.
A globális gazdasági változások (innovációk, új hálózatok, technológiaváltás) akadályozzák a város kiszolgálóképességét		x				A globális gazdasági változások (innovációk, új hálózatok, technológiaváltás) segítik a város kiszolgálóképességét				x		A globális gazdasági változások (innovációk, új hálózatok, technológiaváltás) segítik a város kiszolgálóképességét. A szolgáltatások minőségében jelentős javulást idézhetnek elő, melyek a helyi és betelepülő szereplők számára egyaránt kedvező tényezők lehetnek (pl. jobb infrastruktúrahálózat, jobb elérhetőség, környeztet kevésbé terhelő és kisebb területet igénylő infrastruktúrahálózat stb.). Ezzel szemben növekedhet a város kiszolgáltatottsága pl. az energiaellátás bizonytalansága, a hekkertámadások vagy a globális szolgáltatók irányába, illetve a környezetet is jobban terhelhetik vagy az ideális városi terület-hasznosítást is nehezíthetik az új technológiák.
A globális közlekedés-földrajzi és geopolitikai helyzet változása visszaveti a helyi kiszolgálóképességét		x				A globális közlekedés-földrajzi és geopolitikai helyzet változása támogatja a helyi kiszolgálóképességét			x			A globális közlekedés-földrajzi és geopolitikai helyzet változása egyaránt támogathatja és veszélyeztetheti a helyi kiszolgálóképességét. A város könnyebb elérhetősége (pl. az M44 befejezése, az M47 kiépítése vagy a repülőtér-fejlesztés megvalósítása esetén) a kiszolgálóképesség javulását eredményezheti. Az áruk és a szolgáltatások könnyebben elérhetik a térséget, illetve könnyebben el is hagyhatják. Ugyanakkor a határzárak és az energiahordozók importjának geopolitikai okokra (pl. orosz-ukrán háború) visszavezethető nehezebbé válása a térség kiszolgáltatottságát növeli, kiszolgálóképességét csökkenti.
A társadalmi modernizáció (a fogyasztói társadalom térnyerése, túlurbanizáció és zsúfoltság, elidegenedő társadalom, polarizálódó társadalom stb.) begyűrűzése kedvezőtlenül hat a város kiszolgálóképességére		x				A társadalmi modernizáció (a fogyasztói társadalom térnyerése, túlurbanizáció és zsúfoltság, elidegenedő társadalom, polarizálódó társadalom stb.) begyűrűzése felerősíti a város kiszolgálóképességét			x			A társadalmi modernizáció új igények elé állítja a kiszolgáló várostérséget. Várhatóan újabb és újabb szolgáltatásokra és termékekre lesz szüksége a helyi lakosságnak (főleg a fogyasztói társadalom változásait gyorsabban lekövető fiataloknak), melyet a kedvezőbb elérhetőségű, digitalizálódó térség könnyebben kielégíthet, ezáltal versenyelőnybe kerülve a lassabban digitalizálódó, kedvezőtlenebb elérhetőségű térségekkel. Ezzel szemben a digitalizáció lassulása versenyhátrányként jelenhet meg.

3 Stratégiai munkarész

3.1 Forgatókönyv-elemzés

Az alfejezetben a trendelemzéseken és prognózisokon alapuló forgatókönyv-készítés valósul meg, amely a helyzetfeltárásban vizsgált kockázati és lehetőségbeli tényezőket alátámasztó releváns mutatókra alapozottan készül el, támogatva a külső (a város által nem befolyásolható) hatásokra való felkészülést. A kitettségi mátrix (61. táblázat) a térséget érintő főbb potenciális negatív és pozitív hatásokat, eseményeket, folyamatokat mutatja be kockázati besorolásuk alapján – a tervezési dimenziók szerinti bontásban.

Potenciális negatív és pozitív hatás/esemény/folyamat	Milyen a hatás kockázati besorolása? (1-5[325])	Milyen gyakoriságú a hatás? (1-5[326])	Mekkora a várható hatás mértéke? (1-5[327])
Prosperáló város			
1. Gazdasági válság (hazai, európai, világ)	4	2	4
2. A munkaerőkereslet és -kínálat jelentős mennyiségi/minőségi eltérése	4	n.é.	4
3. Energiaárak jelentős növekedése	4	3	4
Zöldülő város			
4. Az energiatudatosság beépülése a helyi szereplők gondolkodásába	3	n.é.	3
5. Új technológiák, innovációk	4	4	2
6. A szabályozási környezet változása a megújuló energiák és az energiahatékonyság terén	4	4	4
Digitális város			
7. Heckertámadások	4	4	2
8. A digitális rendszereket kezelők, karbantartók, fejlesztők hiánya a térségben	2	n.é.	2
9. A távmunka széleskörű elterjedése	4	n.é.	4
Megtartó város			
10. Demográfiai folyamatok	5	n.é.	5
11. Járványhelyzet	3	2	3
12. Menekültek, migránsok nagy számú érkezése	3	1	3
13. A távmunka széleskörű elterjedése	3	n.é.	3
Kiszolgáló város			
14. A globális gazdasági változások (innovációk, új hálózatok, technológiaváltás)	3	n.é.	1
15. A szabályozási környezet változása a közművek esetében	3	3	3
16. Klímaváltozás	2	n.é.	2
17. Belvíz	4	4	3
18. Árvíz	5	1	5

61. táblázat: A kitettségi mátrix

[325] 1: elenyésző kockázatot jelent; 2: kicsit kockázatos; 3: közepesen kockázatos; 4: kockázatos; 5: nagyon kockázatos;
[326] 1: 20-40 évente egyszer: 2: évtizedenként egyszer, 3: többévente egyszer, 4: évente többször, 5: napi;
[327] 1: elenyésző területre és kis hatással bíró hatások, …, 5 nagy területeket, sok szereplőt komolyan érintő kérdéskör;

3.1.1 Standard forgatókönyv

Az ún. standard forgatókönyvben a külső hatások begyűrűzésével kell számolni, melyre a térség nem, vagy csak korlátozottan reagál. Az alapvetően kijelentő módban megfogalmazott potenciális begyűrűző hatásokat továbbra is az öt dimenzió mentén értékeljük.

3.1.1.1 Prosperáló város

A prosperáló város dimenzió esetében három fő kockázat merül fel a térség esetében. A potenciális kockázatok kisebb-nagyobb mértékben egymással is kapcsolatban vannak. A gazdasági szereplők nehézségei közvetve és közvetlenül is jelentősen csökkentik a térségi önkormányzatok bevételeit.

Egy gazdasági válság (hazai, európai, világ szintű) súlyosan érinti a térség gazdaságát. A közvetett hatások begyűrűzésével a nemzetközi/országos piacra termelő cégeket éri el először a válság, majd fokozatosan begyűrűzik eme cégek térségi termelési láncolatába, ezt követően pedig a helyi szolgáltatásokat nyújtó vállalkozások mindennapjaiba. A válság súlyosságától és tartósságától függően a helyi szereplők elbocsátásokra kényszerülnek, illetve a helyi vállalkozások fizetőképessége is meginog. Városi és állami mentőövek nélkül a csődöt jelentő cégek száma megemelkedik. A vegetáló és zsugorodni kényszerülő vállalkozások a lakosság széles rétegének megélhetését is veszélyeztetik, mely további szolgáltatók működését is ellehetetleníti. Mindezzel párhuzamosan a város bevételei is drasztikusan csökkennek a működés- és fizetésképtelen helyi szereplőktől származó adóbevétel-csökkenés következtében, miközben a másik oldalról a szociális kiadások iránti igény is emelkedik. Súlyos gazdasági válság esetén a térségi vállalkozások és a lakossági megtakarítások is veszélybe kerülnek. A gazdasági válság hosszú évekre visszaveti a város fejlődését, és a legtöbb helyi szereplő tevékenységére is kihat. A gazdasági válságok között körülbelül 10-15 év telt el hazánkban a rendszerváltás óta.

A munkaerőkereslet és -kínálat jelentős mennyiségi/minőségi eltérése számos kockázatot rejt a térség számára. Ha a járás a magasan kvalifikált lakosságot csak korlátozottan tudja foglalkoztatni, az a legjobban képzett emberek jelentős arányú elvándorlásához vezet. Ezzel szemben, ha számos magas képzettséget igénylő állásra nem találnak helyi munkaerőt a térségi vállalkozások, akkor ez a versenyképességüket veszélyezteti (magasabb bérek, betöltetlen állások miatt). A rendelkezésre álló munkaerő-volumen esetében is hasonló problémák adódnak, azzal a különbséggel, hogy a kevésbé képzettek nagyarányú munkanélkülisége jó eséllyel a helyi szociális kiadások emelését is szükségessé teszi.

Az energiaárak nagymértékű növekedése esetén a vállalkozások (és az egyéb helyi szereplők) kiadásai is drasztikusan megemelkednek, mivel a térségben jellemzően a fosszilis és fisszilis forrású világpiaci áraknak kitett energiaforrásokat használják. A helyi (főleg energiaintenzív) ágazatok versenyképessége jelentősen csökken, mely a cégek profitját, rosszabb esetben működését is ellehetetleníti. Az energiaárak fogyasztói árakba történő átültetése a nemzetközi versenyképességet csökkenti (az energiaforrások világpiaci árától kevésbé függő országokban működő cégekkel szemben), illetve a lakosság megélhetését veszélyezteti.

3.1.1.2 Zöldülő város

A zöldülő város dimenzió esetében szintén három tényező merül fel, mely a térség számára jelentős kockázatot vagy lehetőséget hordoz. Az energiatudatosság jelenleg korlátozottan épült be a helyi

szereplők és a lakosság gondolkodásába. Az energiatudatosság növelése számottevő energiamegtakarításhoz vezethet a városban, támogathatja a megújuló energiaforrások lokális terjedését. Ez segítséget jelent a helyi szereplők számára például az energiafüggetlenség kialakításában, az energiaforrások világpiaci árától független energiafelhasználásban, a légszennyezés csökkentésében, a helyi szereplők megtakarításainak növelésében, a helyi üvegházhatású gáz kibocsátásának csökkentésében.

Az új technológiák, innovációk alkalmazása jelentős lehetőség a város számára. A világban egyre több és jobb innováció segíti a fenntarthatóbb városok kialakítását. Ezek egyenkénti alkalmazása jellemzően csak kisebb hatást gyakorol a térségi épületek energiahatékonyságára, a települések megújuló energiatermelésre stb., azonban tömeges és széleskörű alkalmazásuk jelentős hatásokat fejthet ki a városi környezet, a pénzügyi fenntarthatóság, illetve a klímaváltozás elleni harc terén.

A szabályozási környezet változása a megújuló energiák és az energiahatékonyság esetében szintén jelentős változásokat idéz elő. Az egyes jogszabályok, ösztönzők, ágazati politikák stb. döntően befolyásolják az energetikai átállás lefolyását. Az egyes technológiák, eszközök tiltása, külön adóztatása, korlátozása, vagy épp támogatása, ingyenessé tétele alapjaiban rajzolja át a térség energiafelhasználási és -termelési jellemzőit. Az energiaárak jelentős növekedése évtizedenként többször is előfordul. Az Európai Unió törekvéseiből fakadóan várhatóan hazánkban is jelentős előrelépések várhatók a szabályozási környezet változásában.

3.1.1.3 Digitális város

A digitális város dimenzió esetében szintén három külső tényező hatását érdemes végiggondolni. Szinte naponta érik heckertámadások az internethasználó lakosságot és a különböző helyi szereplőket. Ezek ellen a tűzfalak és vírusirtók az esetek többségében kellő védelmet nyújtanak. Azonban pár zsarolóvírus, terheléses támadás stb. célt ér, mely ellen külön védekezni kell. Ráadásul a digitális rendszerek terjedésével és a támadók fejlődésével a térség települései egyre nagyobb veszélynek vannak kitéve ezen a fronton. A helyi vállalkozások és egyéb szervezetek működése, a lakosság vagyona és adatai stb. egyre nagyobb veszélynek lesznek kitéve a heckertámadások révén. Azonban a digitalizáltság relatíve alacsony foka miatt egyelőre nem jelent súlyos veszélyt a térség számára.

A digitális rendszereket kezelők, karbantartók, fejlesztők hiánya a térségben egyre fokozódó probléma. A digitalizálás terjedésével egyre több megfelelően kvalifikált szakemberre lesz szükség ezen a területen, akik versenyképes fizetésért vállalják a digitális környezetben adódó feladatok elvégzését. A megfelelő képességű és mennyiségű szakember hiánya a térség versenyképességét, a helyi szolgáltatások színvonalát (gyorsaság, minőség, kényelem stb.), de akár az önkormányzati gazdálkodás átláthatóságának biztosítását is veszélyezteti.

A távmunka széleskörű elterjedése szintén jelentős lehetőség a digitalizálódó városok kialakításában. Az okos eszközökön végzett otthoni munka számos digitális alapfeltételt igényel az esetek többségében. Az alapfeltételek teljesülése azonban számos más lehetőséget is biztosít ezen eszközök széleskörű otthoni használatához, és ezáltal a térségi digitalizálódás elősegítéséhez (pl. a lakossági internetelőfizetések számát megemeli, az okosotthonok kialakítását segíti). A távmunka elterjedése a helyi vállalkozásokat is számos digitális fejlesztés megvalósítására ösztönözi/kényszeríti (pl. szerverfejlesztés, digitális eszközök és szoftverek beszerzése stb.), miközben jelentős megtakarítást eredményez működésükben.

3.1.1.4 Megtartó város

A megtartó város dimenzió terén 4 főbb tényező látható. A legjelentősebb veszélyt a demográfiai folyamatok jelentik. A korábban bemutatott, körülbelül 70 éve tartó térségi népességvesztés okai közt egyaránt szerepel az alacsony természetes szaporodás és az elvándorlás. A népességszám-csökkenés mellé a társadalom elöregedése is párosul, azaz a térségben a népességvesztésnél is nagyobb mértékben csökken a munkavállaló korú népesség létszáma. Ez hatással van a helyi szolgáltatásokra (közszolgáltatásokra is) és az egyéb helyi vállalkozásokra is. A (köz)szolgáltatóknak folyamatosan igazodniuk kell a csökkenő létszámú és idősödő ügyfelekhez, míg a helyi szervezetek/vállalkozások munkavállalókért folytatott versenye is fokozódik, bár a gazdasági ciklusok ezt jelentősen befolyásolják.

A különféle járványhelyzetek eltérő mértékben érinthetik a térséget. Egy új emberekre ártalmas vírus megjelenése és széleskörű elterjedése a közszolgáltatások széleskörű akadozásához, a gazdasági szereplők tevékenységeinek szüneteltetéséhez és kijárási tilalom bevezetéséhez is vezethet. Egy járványhelyzet a mezőgazdaságot és általa az élelmiszeripart, illetve az élelmiszerárakat is súlyosan érinti. Különböző típusú járványhelyzetek bekövetkezési valószínűsége eltérő. A legsúlyosabb, széleskörű következményekkel bíró járványhelyzetek több évtizedenként szoktak bekövetkezni, ezek hatása ugyanakkor éveken át meghatározó lehet.

Menekültek, migránsok nagy számú érkezése a térségbe igen ritkán következett be az utóbbi évszázadokban. A második világháborút követő népességcseréket és menekülthullámot követően nem történt ilyen a térségben. A háborús helyzetek elől menekülők és a jobb élet reményében érkezők tömegei jellemzően nem Békéscsaba térségét keresik. Azonban, ha mégis jelentős embertömeg érkezne a térségbe, akkor közszolgáltatások (elsősorban szociális és egészségügyi) jelentősebb terhelése, illetve a lakóingatlanok iránti nagyobb igény várható első körben. Huzamosabb idejű itt tartózkodás esetén a közszolgáltatások széles körének igénybevétele is megnő (pl. oktatás, idegen nyelvű ügyintézés).

A távmunka széleskörű elterjedése jó lehetőség a járás számára a lakosság megtartása, sőt, a távmunkában dolgozók térségbe vonzása szempontjából. A jobb megélhetés miatt elköltözők számára jó alternatíva lehet egy más városban/országban működő vállalkozás alkalmazottjának lenni, illetve Békéscsabán élni. A jellemzően olcsóbb térségi ingatlanok, kedvezőbb megélhetési költségek, illetve relatíve nyugodtabb környezet akár a más városokban/országokban élők számára is vonzóvá teheti a térséget a távmunka segítségével.

3.1.1.5 Kiszolgáló város

A kiszolgáló város dimenzió esetében öt fő kockázat és lehetőség merül fel a térség esetében. A globális gazdasági változások (innovációk, új hálózatok, technológiaváltás) – mint külső tényezők – elsősorban lehetőségeket hordoznak magukban. Például a térség egyre fejlettebb (gyorsabb, jobb minőségű stb.) infrastruktúra-hálózata, a jobb elérhetőség vagy az ideálisabb területhasznosítás számos előnyt hordoz. Ezzel szemben az új technológiák, hálózatok a városi területhasznosítást is korlátozzák, illetve negatív hatással vannak a környezetre, kiszolgáltatottabbá válik a város az egyes (akár külföldi) szolgáltatók irányában.

A szabályozási környezet változása a közművek esetében inkább potenciális kockázatot jelent. Az elmúlt évek tendenciái alapján az önkormányzatok ráhatása folyamatosan csökken a közszolgáltatásokra és az infrastruktúra-hálózatra, általában a központosítás jellemző. Ebből kifolyólag egyre kiszolgáltatottabb a térség a központi költségvetés forrásátcsoportosításainak. A kiszolgálás minősége és az ellátóképessége jelentősen csökken egy központi megszorítás során. Az önkormányzati mozgástér zsugorodása a város kiszolgáló-/ellátóképességében rejlő lehetőségeket is csökkenti.

A klímaváltozás hatással van rövid és középtávon a járásra, várhatóan csak minimális befolyásolva a város kiszolgálóképességét. A szélsőségesebbé és melegebbé váló klíma a városi infrastruktúra fenntartását egyfelől költségesebbé teszi a nyári időszakban (pl. fokozott öntözés, utak locsolása, párakapuk üzemeltetése), másrészt az infrastruktúra minősége is problémát jelent nagy hőség esetén (pl. vonatok maximálisan megengedett sebessége csökken, az aszfaltburkolatok megolvadhatnak és deformálódnak). Ezzel szemben az enyhébbé váló telek költségcsökkenést és kisebb amortizációt jelentenek a különféle hálózatok számára (pl. utak síkosságmentesítésére fordított költségek csökkenése, a fagykárok mértéke csökken).

A belvíz napjainkban is jellemző jelenség a térségben. Elsősorban a mezőgazdasági területhasznosítást veszélyezteti, de az épületekben és egyéb infrastruktúra-hálózatokban is kisebb-nagyobb kárt tehet. A korábban leírtak szerint a járás jelentős – döntően külterületi – része belvízzel veszélyeztetett terület, mely akár évente többször is problémát, nehézséget jelent a helyi szereplők, a lakosság és az infrastruktúra-fenntartók számára.

Az árvíz napjainkban már jóval kisebb katasztrófafaktor, mint korábban, azonban egy jelentősebb árvíz (mely a statisztikák szerint átlagosan 33 évente éri a térséget) lakott területeket is veszélyeztet. Az épületeket, mezőgazdasági területeket és vonalas infrastruktúra-hálózatokat egyaránt veszélyeztető tényező jelentős kárt okoz a térségnek egy kiugró méretű árhullám esetén.

3.1.2 Adaptív forgatókönyv

Az ún. adaptív forgatókönyvben a külső hatások a helyzetfeltárás során feltárt trendekre a városi alkalmazkodóképesség figyelembevételével fejtik ki hatásukat, vagyis a város által megvalósított, illetve megvalósítani tervezett intézkedések semlegesítik vagy csökkentik az adott tényező hatását.

A magas kockázatú (4-es, 5-ös) potenciális negatív hatások/események/folyamatok	Milyen a város abszorpciós képessége? (1-5[328])	Milyen a város adaptációs képessége? (1-5[329])	Milyen a város transzformációs képessége? (1-5[330])
1. Gazdasági válság (hazai, európai, nemzetközi)	2	2	2
2. A munkaerőkereslet és -kínálat jelentős mennyiségi/minőségi eltérése	3	3	4
3. Energiaárak jelentős növekedése	3	2	2
4. Heckertámadások	3	2	2
5. Demográfiai folyamatok	1	3	3
6. Belvíz	3	4	3
7. Árvíz	4	4	3

62. táblázat: A városi felkészültségi mátrix

[328] 1: egyáltalán nem tud ellenállni, és minimálisan sem tudja kivédeni a hatásokat, …, 5: ellent tud állni, teljesen ki tudja védeni a hatásokat;
[329] 1: egyáltalán nincs abszorpciós képessége a városnak, …, 5: rugalmasan reagáló, kiépített rendszerek várják felkészülten a hatást;
[330] 1: teljes folyamat- és eszközcsere szükséges a helyzet kezeléséhez, …, 5: komplett rendszerek kerültek már kiépítésre a hatások kezelésre.

A városi felkészültségi mátrix (62. táblázat) a magas kockázatú (4-es, 5-ös) potenciális negatív hatásokat (61. táblázat), eseményeket, folyamatokat taglalja a város abszorpciós, adaptációs és transzformációs képessége szerint. A járásban 7 ilyen magas kockázatú tényezőt azonosítottunk.

A gazdasági válságok esetében kijelenthető, hogy a térség abszorpciós (mennyire tud ellenállni és kivédeni a hatásokat), adaptációs (mennyire reagál rugalmasan) és transzformációs (milyen rendszerek épültek ki a kockázat kezelésére) képességei egyaránt gyengék. További fejlesztések nélkül a térségnek csak igen csekély mozgástere van vállalatai támogatására egy sok ágazatra és területre kiterjedő válság esetén. Leginkább az állásukat elvesztő helyi lakosokon tudna segíteni Békéscsaba kiterjedt segélyezési rendszere és a közmunkaprogram által – de ez utóbbi keretszámai sem helyi hatáskörben kerülnek meghatározásra. A vállalatok számára az adók csökkentésével, esetleg ideiglenes elengedésével nyújthat segítséget a térség. Az abszorpciós, adaptációs és transzformációs képességek javulása akkor következik be, ha a térség gazdasági szerkezete diverzifikáltabbá válik, erősebben épít a helyben elérhető tradicionális erőforrásokra és tudásra, a gazdasági szereplők pedig szorosabbra fűzik együttműködéseiket. A magas helyi hozzáadott érték különösen az adaptációs képesség erősödéséhez tud hozzájárulni.

A térségnek rövid távon kis ráhatása van a munkaerőkereslet és -kínálat egyensúlyrendszerére, a kereslet és kínálat között feszülő jelentős mennyiségi/minőségi eltérést csak kis mértékben tudja befolyásolni. A segélyezési rendszer és a közmunkaprogramok kiterjesztése csak ideiglenesen alkalmas a kilengések kezelésére – a dinamikus egyensúly fenntartása, az aktuálisan mindig megfelelő számú és minőségű munkaerő biztosítása kizárólag rugalmas képzési rendszer kialakításával, a helyi gazdasági szereplők aktív bevonásával, igényeik folyamatosan monitorozásával képzelhető el. A vállalatok és képzőintézmények közreműködése mellett a fiatalok helyben maradásának, illetve hazatérésének ösztönzése is kulcsfontosságú ebben az összefüggésrendszerben.

Az energiaárak jelentős növekedésére jelenleg közepes mértékben tud reagálni a térség. Az energiafogyasztók elemzésével gyorsan kijelölheti azokat a területeket, ahol nélkülözhetetlen az energiafogyasztás. A legnagyobb nélkülözhető energiafogyasztók ideiglenes leállásával vagy fogyasztáscsökkentésével részben ki tudja védeni a település a gazdasági hatásokat. A napelemes és smart grid rendszerek, a felújított épületek és infrastruktúra-hálózatok, valamint a megújulóenergia-hasznosítás már ma is segítik a hatások csökkentését és ezáltal a térség ellenállását a magas energiaárakkal szemben. Ennek további javítása, a pénzügyi és környezeti fenntarthatóság erősítése a saját energiatermelés arányának növelésével (különösen megújuló energiaforrások alkalmazása révén), az energiahatékony közlekedési eszközök preferálásával és az épületek energiahatékonyságának további fejlesztése révén érhetők el, mely szerkezeti, gépészeti és szabályozást érintő beavatkozások útján történik – ez utóbbi téren a digitalizáció is kulcsszerepet játszik.

A heckertámadások egyelőre nem képezik a térség fő veszélyforrását. Az önkormányzati tulajdonú, jellemzően nem integrált, illetve kis hatókörű, nem létfontosságú digitális rendszereket csak külön-külön fenyegetik a támadások. Az egyes rendszerelemek leállásából, elérhetetlenségéből, adatvesztéséből adódó esetleges problémákat jórészt tudják kezelni/pótolni az önkormányzatok. Az egyéb térségben tevékenykedő szervezetek, vállalkozások tulajdonában álló digitális rendszerek leállása érzékenyen érintheti az egyes szereplőket, illetve a szolgáltatásaikat igénybe vevő helyi

lakosságot (pl. bankok elektronikus felületeinek leállása). A legérzékenyebb szereplők felkészülten, rugalmasan reagáló, kiépített rendszerekkel várják a kibertámadásokat, sok szervezetnek azonban még számos tennivalója akad e téren. Az elkövetkező időszak fejlesztései esetében kulcskérdéssé válik tehát, hogy a digitalizációs törekvések előmozdítása során a kiberbiztonságra is kiemelt hangsúlyt fektessenek, kipróbált és stabil technikai háttérrel rendelkező rendszereket alkalmazzanak.

A demográfiai folyamatoknak (elöregedés, népességcsökkenés, természetes szaporodás alacsony szintje, elvándorlás) évtizedek óta nem tud ellenállni a térség, a hatásait nem tudja kivédeni. Ezzel szemben a hatások kezelésére részben rugalmasan reagáló és kiépített rendszerek állnak rendelkezésre. A városi közszolgáltatók a korábban megvalósult fejlesztésekkel részben reagálni tudnak a változó (típusú, létszámú, minőségű) igényekre (pl. az idősellátás növekvő feladatmennyisége), már számos szolgáltatás esetén komplett rendszerek kerültek kiépítésre a hatások kezelésére. Az elvándorlás jelentős részben a térség alacsony bérszínvonalának és nem kellően diverzifikált álláshelyeinek köszönhető, melyre a települések jelen pillanatban csak közvetett módon tudnak hatni (nagyobb versenyt teremtenek a munkaerőért pl. új vállalkozások alapításának ösztönzésével). Középtávon a negatív hatások megfordítása nem reális, azonban a népességcsökkenés mérséklésének hozzájárul a város gazdasági szerkezetének komplexebbé válása, a vonzóbb települési környezet, a magas színvonalon elérhető alapvető és kényelmi (köz)szolgáltatások jelenléte, az egészségmegőrzés előtérbe helyezése és a helyi közösségek megerősítése, dinamizálása.

A belvíznek a csapadékvízelvezető rendszerek segítségével sok helyen már most is ellent tud állni Békéscsaba. A mezőgazdasági területeken a kiépített csatornahálózat el tudja vezetni a belvizet és a települési hálózat kiépítettsége is jónak mondható, vannak azonban olyan hálózati hiányosságok, melyek kiküszöbölése középtávon elengedhetetlen mind biztonsági, mind pedig vagyonvédelmi szempontból. Ideális esetben ezek a hiányok a közút- és kerékpárúthálózat fejlesztésével párhuzamosan szüntethetők meg.

Az árvizek esetében kiépített gátrendszer védi a térséget, azonban átlagosan 33 évente ez nem nyújt megfelelő védelmet. Ebben az esetben a gátak ideiglenes magasításával (bevonva akár a helyi lakosságot, egyéb helyi szereplőket és térségen kívülről érkező segítséget) tud védekezni a térség, illetve a kiépült vízelvezető rendszerek és a szivattyúk segítségével tudják elvezetni a gátak mögött megjelenő vagy felgyülemlő víztömeget – a hálózat folyamatos műszaki karbantartása ugyanakkor elengedhetetlen.

A belvíz és az árvizek kapcsán is érdemes kiemelni, hogy a hirtelen nagy mennyiségben megjelenő csapadékvíz biztonságos kezeléséhez a belterületi záportározók rendszeres kotrására, megfelelő fenékszintjük megtartására is nagy hangsúlyt kell fektetni.

Az elmúlt évek változó időjárása okán egyre kevésbé probléma a belvíz és az árvizek hatása, tekintettel arra, hogy rendkívül lecsökkent a csapadékvíz mennyisége. Gyakoribbá válnak az aszályos időszakok, miközben a csapadék hirtelen, nagy mennyiségben érkezik. A helyben tartott víz segítheti a mezőgazdaság vízigényének kielégítését, a városi zöldfelületek megőrzését és csökkentheti a szélsőséges időjárási hatásokból eredő károkat. Erre a problémakörre fókuszálva jelent meg „KEHOP_PLUSZ-2.2.1-25 Zöld-kék infrastruktúra fejlesztések településeken (ERFA)" elnevezésű pályázat, amelynek elsődleges céljai a településeken jelentkező, a környezettel (tájjal, ökológiával), éghajlattal, időjárással, vagy egyéb körülménnyel kapcsolatos, a klímaváltozás által is súlyosbított, az

egyenetlen csapadékeloszlásból adódó vízgazdálkodási problémák megoldása, kihívások kezelése, ezáltal ezen anomáliák által okozott károk mérséklése, megszüntetése zöldinfrastruktúra fejlesztésekkel, természetalapú megoldások alkalmazásával, valamint az ezekhez kapcsolódó nem beruházási jellegű (ún. „szoft”) tevékenységekkel.

3.2 Jövőkép

A vízió, és az arra épülő célkitűzések biztosítják, hogy a célrendszer mögött felsorakoztatott eszközök és cselekvések a település és térsége fejlődését szolgálják, valamint élvezik a helyi szereplők támogatottságát. A jövőkép szükségszerűen igazodik a város sajátosságaihoz (helyzetfeltárás), a külső kihívások által generált fejlődési trendekhez (adaptív forgatókönyv) és azokhoz a referenciadokumentumokhoz, amelyek a területfejlesztés külső feltételrendszerét adják (uniós, nemzeti, térségi, ágazati fejlesztési dokumentumok, szabályozási környezet).[331]

JÖVŐKÉP: Békéscsaba a dél-alföldi régió és a határmenti térség jelentős, könnyen elérhető, várostérségét hatékonyan dinamizálni képes, minden célcsoport számára vonzó gazdasági és szolgálató központja

A városban a gazdaság termelékenysége és innovációs potenciálja folyamatosan erősödik. A foglalkoztatási igényeket és jövedelmi viszonyokat is meghatározó átalakulás a helyi (várostérségi) adottságokra, a központi és piaci befektetői erőforrásokra, valamint a térségi, illetve regionális (globális) együttműködési hálózatokra egyaránt épít. A vármegyeszékhely környezeti és pénzügyi fenntarthatóságot előtérbe helyező, széles körű partnerségre építő városfejlesztési szemlélete, valamint a helyi társadalom/közösség megújulására nyitott működése a magas szintű városi életminőség meghatározó összetevője.

Mindezek eredőjeként a város befektetővonzó és népességmegtartó képessége javul, a demográfiai trendek iránya megváltozik, a városi jólét és jól lét egyaránt kedvezőbb képet mutat. Összességében Békéscsaba gazdasági és társadalmi mutatókkal megfogható országos és makroregionális pozíciója kedvezőbbé válik.

3.3 A stratégia célrendszere

A jövőképben foglaltak teljesülése érdekében négy komplex stratégiai cél került megfogalmazásra, melyek a megalapozó munkarészben kifejtett főbb kockázatokból és lehetőségekből kiindulva jelölik ki a szükséges fejlesztések stratégiai kereteit. Olyan összetett célokról van szó, melyek minden egyes kifejezése, illetve (minőség)jelzője nagy jelentőséggel és fontos üzenettel bír. A stratégiai célok megvalósulását eggyel alacsonyabb absztrakciós szinten részcélok definiálása támogatja – egyúttal segítséget nyújtva a konkrét beavatkozási szükségletek 6. fejezetben történő meghatározásához. Fontos ugyanakkor hangsúlyozni, hogy a nevesített részcélok elsődlegesen a város számára jelölik ki a cselekvési irányvonalakat – más helyi szereplők (pl. gazdasági társaságok, lakosság) számára további részcélok is megfogalmazhatók.

A stratégiai célok és részcélok a későbbiekben kifejtésre kerülő, ezek elérését, megvalósulását szolgáló intézkedésektől és beavatkozásoktól való egyértelmű megkülönböztetés érdekében nem cselekvésként vagy folyamatként kerülnek meghatározásra, hanem a középtávon elérni kívánt jövőbeli állapotot rögzítik, részletezik.

[331] Forrás: Fenntartható Városfejlesztési Stratégia Módszertani Kézikönyve

Célok	S1. Helyi erőforrásokra és hálózatos együttműködésekre építő, globális gazdasági folyamatokba hatékonyan bekapcsolódó térségi gazdaság	S2. Élhetőbb, vonzóbb, fenntarthatóbb, biztonságosabb várostérség	S3. Az alapvető és kényelmi szolgáltatásokat közszféra, piaci és nonprofit szereplők együttes részvételével, nagyvárosi színvonalon biztosító város	S4. Közösségeire építő, dinamikus, egészséges és jelentős, a mindenkori munkaerőpiaci kihívásoknak jól megfelelő helyi társadalom
Részcélok	S1/R1. A helyi gazdaság tevékenységei sokoldalúak; felfutó ágazatok a helyi és térségi erőforrásokra támaszkodó, magas hozzáadott értéket termelő gazdasági tevékenységek (mint az élelmiszer-feldolgozás, a turizmus és a kulturális és kreatív gazdaság)	S2/R1. A települési épített és zöld környezet egyaránt rendezett, funkcionális és mindeközben esztétikus – erősítve a térség vonzerejét	S3/R1 Az önkormányzati fenntartású intézményrendszer infrastrukturális és technikai működési feltételrendszere lehetővé teszi a humán (köz)szolgáltatások magas minőségű és fenntartható biztosítását – különösen az egészségügyi és szociális alapszolgáltatások biztosítása esetében	S4/R1. Erős a helyi társadalom értékmegőrző, értékteremtő és önszervező képessége, sok speciális szolgáltatási szegmensben képesek értékvédőként és értékteremtő szolgáltatóként fellépni (kiegészítve a közszolgáltatásokat)
	S1/R2. A vállalkozások létrehozását és működését támogató gazdasági infrastruktúra és az üzleti szolgáltatások magas színvonalúak	S2/R2. A városi mobilitási módok között a környezetbarát közlekedési módok egyre nagyobb arányban jelennek meg (e-járművek, kerékpáros és gyalogos közlekedés), a közlekedési infrastruktúra hiányoktól mentes	S3/R2 Az alap és kényelmi szolgáltatások működését biztosító humán és szervezeti háttér biztosított – a piaci és civil szereplők fokozott bevonása mellett	S4/R2 Az egyének önmenedzselési képessége javul, ami az egészség, foglalkoztathatóság feltételrendszerét nagyban meghatározza
	S1/R3. A város gazdaságában az innovációs potenciál erős, annak feltételrendszere adott – nagyobb teret nyernek a technológiaintenzív ágazatok	S2/R3. A települési közművek fenntartható módon működnek – a város hatékonyan kezeli a csapadékvíz- és a belvízelvezetési problémákat	S3/R3 A sérülékeny társadalmi csoportok leszakadása mérséklődik, integrációjuk eszköztára bővül – a szegregációs folyamatok lelassulnak	S4/R3 A helyi kulturális hagyományok megújulnak és együtt járulnak hozzá a közösségi kohézióhoz, valamint az újszerű, gazdaságilag is értelmezhető értékteremtéshez
	S1/R4 A szak- és felsőfokú képzési struktúra és kínálat az átalakuló helyi gazdaság igényeihez igazodik	S2/R4. A helyben elérhető megújuló energiák növekvő arányban járulnak hozzá a város energia mix-éhez – erősítve a város környezeti és működési fenntarthatóságát		S4/R4 A fiatalok érdekei jobban érvényesülnek, alulról jövő kezdeményezéseik megvalósítását településük támogatja

63. táblázat: A stratégia céljai és részcéljai

A célokat és részcélokat horizontális célok egészítik ki, melyeket minden egyes cél megvalósulásánál érvényesíteni kell, ezek az alábbiak:

1. ESÉLYEGYENLŐSÉG – Az információhoz és (köz)szolgáltatásokhoz való hozzáférés, valamint a társadalmi részvétel egyenlő eséllyel biztosított minden társadalmi csoport számára.
2. DIGITALIZÁCIÓ – A digitális, adatalapú technológiai megoldások rendszerszintű alkalmazása napi gyakorlat a város alrendszereinek (közlekedés, környezetmenedzsment, intézményi működés, közműszolgáltatások stb.) működtetése során.
3. VÁROSIMÁZS – A város belső és külső megítélése, imázsa pozitív irányban változik, ami kihat a megtartó képességre és a vonzerőre (befektetők, látogatók).

3.3.1 A részcélok és a hozzájuk kapcsolódó dimenziók bemutatása

Az egyes részcélok minden esetben több – a *Fenntartható Városfejlesztési Stratégia Módszertani Kézikönyv* által kijelölt – dimenzióhoz is kapcsolódnak. Ezeket a kapcsolódásokat mutatják be a következő oldalak. A leghangsúlyosabb kapcsolódások kiemelten láthatók, mivel szinte minden dimenzió érinti kisebb-nagyobb mértékben a térségi részcélokat. Az inkább közvetetten kapcsolódó, vagy nem releváns dimenziók szürkével láthatók.

3.3.1.1 S1. Helyi erőforrásokra és hálózatos együttműködésekre építő, globális gazdasági folyamatokba hatékonyan bekapcsolódó térségi gazdaság

- S1/R1. A helyi gazdaság tevékenységei sokoldalúak; felfutó ágazatok a helyi és térségi erőforrásokra támaszkodó, magas hozzáadott értéket termelő gazdasági tevékenységek (mint az élelmiszer-feldolgozás, a turizmus és a kulturális és kreatív gazdaság)

Kapcsolódó dimenzió				
Prosperáló város	Zöldülő város	Digitális város	Megtartó város	Kiszolgáló város

- S1/R2. A vállalkozások létrehozását és működését támogató gazdasági infrastruktúra és az üzleti szolgáltatások magas színvonalúak

Kapcsolódó dimenzió				
Prosperáló város	Zöldülő város	Digitális város	Megtartó város	Kiszolgáló város

- S1/R3. A város gazdaságában az innovációs potenciál erős, annak feltételrendszere adott – nagyobb teret nyernek a technológiaintenzív ágazatok

Kapcsolódó dimenzió				
Prosperáló város	Zöldülő város	Digitális város	Megtartó város	**Kiszolgáló város**

- S1/R4 A szak- és felsőfokú képzési struktúra és kínálat az átalakuló helyi gazdaság igényeihez igazodik

Kapcsolódó dimenzió				
Prosperáló város	Zöldülő város	Digitális város	Megtartó város	Kiszolgáló város

3.3.1.2 S2. Élhetőbb, vonzóbb, fenntarthatóbb, biztonságosabb várostérség

- S2/R1. A települési épített és zöld környezet egyaránt rendezett, funkcionális és mindeközben esztétikus – erősítve a térség vonzerejét

Kapcsolódó dimenzió				
Prosperáló város	**Zöldülő város**	Digitális város	Megtartó város	Kiszolgáló város

- S2/R2. A városi mobilitási módok között a környezetbarát közlekedési módok egyre nagyobb arányban jelennek meg (e-járművek, kerékpáros és gyalogos közlekedés), a közlekedési infrastruktúra hiányoktól mentes

Kapcsolódó dimenzió				
Prosperáló város	**Zöldülő város**	Digitális város	Megtartó város	Kiszolgáló város

- S2/R3. A települési közművek fenntartható módon működnek – a város hatékonyan kezeli a csapadékvíz- és a belvízelvezetési problémákat

Kapcsolódó dimenzió				
Prosperáló város	Zöldülő város	Digitális város	Megtartó város	**Kiszolgáló város**

- S2/R4. A helyben elérhető megújuló energiák növekvő arányban járulnak hozzá a város energia mix-éhez – erősítve a város környezeti és működési fenntarthatóságát

Kapcsolódó dimenzió				
Prosperáló város	**Zöldülő város**	Digitális város	Megtartó város	Kiszolgáló város

3.3.1.3 *S3. Az alapvető és kényelmi szolgáltatásokat közszféra, piaci és nonprofit szereplők együttes részvételével, nagyvárosi színvonalon biztosító város*

- S3/R1 Az önkormányzati fenntartású intézményrendszer infrastrukturális és technikai működési feltételrendszere lehetővé teszi a humán (köz)szolgáltatások magas minőségű és fenntartható biztosítását – különösen az egészségügyi és szociális alapszolgáltatások biztosítása esetében

Kapcsolódó dimenzió				
Prosperáló város	**Zöldülő város**	Digitális város	**Megtartó város**	**Kiszolgáló város**

- S3/R2 Az alap és kényelmi szolgáltatások működését biztosító humán és szervezeti háttér biztosított – a piaci és civil szereplők fokozott bevonása mellett

Kapcsolódó dimenzió				
Prosperáló város	Zöldülő város	Digitális város	**Megtartó város**	Kiszolgáló város

- S3/R3 A sérülékeny társadalmi csoportok leszakadása mérséklődik, integrációjuk eszköztára bővül – a szegregációs folyamatok lelassulnak

Kapcsolódó dimenzió				
Prosperáló város	Zöldülő város	Digitális város	**Megtartó város**	Kiszolgáló város

3.3.1.4 *S4. Közösségeire építő, dinamikus, egészséges és jelentős, a mindenkori munkaerőpiaci kihívásoknak jól megfelelő helyi társadalom*

- S4/R1. Erős a helyi társadalom értékmegőrző, értékteremtő és önszervező képessége, sok speciális szolgáltatási szegmensben képesek értékvédőként és értékteremtő szolgáltatóként fellépni (kiegészítve a közszolgáltatásokat)

Kapcsolódó dimenzió				
Prosperáló város	Zöldülő város	Digitális város	**Megtartó város**	Kiszolgáló város

- S4/R2 Az egyének önmenedzselési képessége javul, ami az egészség, foglalkoztathatóság feltételrendszerét nagyban meghatározza

Kapcsolódó dimenzió				
Prosperáló város	Zöldülő város	Digitális város	**Megtartó város**	Kiszolgáló város

- S4/R3 A helyi kulturális hagyományok megújulnak és együtt járulnak hozzá a közösségi kohézióhoz, valamint az újszerű, gazdaságilag is értelmezhető értékteremtéshez

Kapcsolódó dimenzió				
Prosperáló város	Zöldülő város	Digitális város	**Megtartó város**	Kiszolgáló város

- S4/R4 A fiatalok érdekei jobban érvényesülnek, alulról jövő kezdeményezéseik megvalósítását településük támogatja

Kapcsolódó dimenzió				
Prosperáló város	Zöldülő város	Digitális város	**Megtartó város**	**Kiszolgáló város**

3.3.2 A stratégiai célok és részcélok területi vonatkozásai

A stratégiai célhierarchia területi vetületének bemutatását egy területi célmátrix szemlélteti, mely kitér a célrendszer várostérségi vonatkozásaira is. A városon belüli, városrészi leképeződést nem nevesítjük külön, mert Békéscsaba, mint központi város esetében a stratégiai célok egyértelműen, de a részcélok döntő többsége is a teljes városra, vagy legalábbis a városrészek jelentős részére érvényes. A városon belüli területi vonatkozásokat a konkrét beavatkozási területek meghatározása során minden releváns esetben feltüntetjük.

Stratégiai célok	Stratégiai részcélok	Békéscsaba	Csabaszabadi	Csorvás	Doboz	Gerendás	Kétsoprony	Szabadkígyós	Telekgerendás	Újkígyós
S1. Helyi erőforrásokra és hálózatos együtt-működésekre építő, globális gazdasági folyamatokba haté-konyan bekapcsolódó térségi gazdaság	S1/R1. A helyi gazdaság tevékenységei sokoldalúak; felfutó ágazatok a helyi és térségi erőforrásokra támaszkodó, magas hozzáadott értéket termelő gazdasági tevékenységek (mint az élelmiszer-feldolgozás, a turizmus és a kulturális és kreatív gazdaság)	XX	X	X	X	X	X	X	X	X
	S1/R2. A vállalkozások létrehozását és működését támogató gazdasági infrastruktúra és az üzleti szolgáltatások magas színvonalúak	XX		X						X
	S1/R3. A város gazdaságában az innovációs potenciál erős, annak feltételrendszere adott – nagyobb teret nyernek a technológiaintenzív ágazatok	XX								
	S1/R4 A szak- és felsőfokú képzési struktúra és kínálat az átalakuló helyi gazdaság igényeihez igazodik	XX		X						X
S2. Élhetőbb, vonzóbb, fenntarthatóbb, biztonságosabb várostérség	S2/R1. A települési épített és zöld környezet egyaránt rendezett, funkcionális és mindeközben esztétikus – erősítve a térség vonzerejét	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX
	S2/R2. A városi mobilitási módok között a környezetbarát közlekedési módok egyre nagyobb arányban jelennek meg (e-járművek, kerékpáros és gyalogos közlekedés), a közlekedési infrastruktúra hiányoktól mentes	XX	X	XX	X	X	X	X	X	XX
	S2/R3. A települési közművek fenntartható módon működnek – a város hatékonyan kezeli a csapadékvíz- és a belvízelvezetési problémákat	XX	X	X	X	X	X	X	X	X
	S2/R4. A helyben elérhető megújuló energiák növekvő arányban járulnak hozzá a város energia mix-éhez – erősítve a város környezeti és működési fenntarthatóságát	XX	X	X	X	X	X	X	X	X
S3. Az alapvető és kényelmi szolgáltatásokat közszféra, piaci és nonprofit szereplők együttes részvételével, nagyvárosi színvonalon biztosító város	S3/R1 Az önkormányzati fenntartású intézményrendszer infrastrukturális és technikai működési feltételrendszere lehetővé teszi a humán (köz)szolgáltatások magas minőségű és fenntartható biztosítását – különösen az egészségügyi és szociális alapszolgáltatások biztosítása esetében	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX
	S3/R2 Az alap és kényelmi szolgáltatások működését biztosító humán és szervezeti háttér biztosított – a piaci és civil szereplők fokozott bevonása mellett	XX	X	X	X	X	X	X	X	X
	S3/R3 A sérülékeny társadalmi csoportok leszakadása mérséklődik, integrációjuk eszköztára bővül – a szegregációs folyamatok lelassulnak	XX	X	X	XX	X	X	X	X	X

Stratégiai célok	Stratégiai részcélok	Békéscsaba	Csabaszabadi	Csorvás	Doboz	Gerendás	Kétsoprony	Szabadkígyós	Telekgerendás	Újkígyós
S4. Közösségeire építő, dinamikus, egészséges és jelentős, a minden-kori munkaerőpiaci kihívásoknak jól megfelelő helyi társadalom	S4/R1. Erős a helyi társadalom értékmegőrző, értékteremtő és önszervező képessége, sok speciális szolgáltatási szegmensben képesek értékvédőként és értékteremtő szolgáltatóként fellépni (kiegészítve a közszolgáltatásokat)	XX	X	X	X	X	X	X	X	X
	S4/R2 Az egyének önmenedzselési képessége javul, ami az egészség, foglalkoztathatóság feltételrendszerét nagyban meghatározza	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX
	S4/R3 A helyi kulturális hagyományok megújulnak és együtt járulnak hozzá a közösségi kohézióhoz, valamint az újszerű, gazdaságilag is értelmezhető értékteremtéshez	XX	X	X	X	X	X	X	X	X
	S4/R4 A fiatalok érdekei jobban érvényesülnek, alulról jövő kezdeményezéseik megvalósítását településük támogatja	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX

64. táblázat: A stratégiai célrendszer térségi összefüggései

3.4 A reziliens város a stratégiai célrendszerben

A városok a külső kihívások nyomása alatt, a folyamatosan változó környezetben rugalmasan alkalmazkodva alakítják a saját cél- és eszközrendszerüket. Csak egy kellően reziliens város tud ebben a versenyben fennmaradni és a városhálózatok rendszeréhez sikeresen becsatlakozni, majd ott a pozícióját megőrizni vagy megerősíteni a saját funkcióinak a fenntartásával vagy fejlesztésével. A reziliencia a térségre, a településekre, de minden helyi szereplőre (önkormányzat, vállalkozások, lakosság, közösségek, szervezetek) külön-külön is értelmezhető.[332]

Az FVS célrendszere (3.3 alfejezet) a 65. táblázatban látható dimenziókhoz kapcsolódik. A legerősebb kapcsolatok félkövérrel láthatók a táblázatban. A dimenziónkénti részletes bontás a legfontosabb kapcsolódási pontok bemutatásával az alfejezetekben olvasható.

Stratégiai célok	Prosperáló város	Zöldülő város	Digitális város	Megtartó város	Kiszolgáló város
S1	**R1, R2, R3, R4**	R1	R1, R2, R3, R4	R1, R4	R2
S2	R1, R4	**R1,** R2, **R3, R4**	R2, R3, R4	R1, R2	R1, R2, **R3,** R4
S3	R2	**R1**	R1, R2	**R1, R2, R3**	**R1**
S4	R1, R2, R3	-	R1, R4	**R1, R2, R3, R4**	-

65. táblázat: A dimenziók és az FVS részcéljainak kapcsolata

3.4.1 Prosperáló város

Az alábbiakban röviden áttekintjük, hogy miként viszonyul Békéscsaba MJV FVS célrendszere a prosperáló város dimenzió legfontosabb, az FVS Módszertani Kézikönyv 3.4.1 fejezetében említett ismérveihez. Békéscsaba FVS-ének célrendszerében az első stratégiai cél (*S1 Helyi erőforrásokra és hálózatos együttműködésekre építő, globális gazdasági folyamatokba hatékonyan bekapcsolódó térségi gazdaság*) minden részcélján keresztül támogatja a prosperáló város dimenzió megvalósítását Békéscsabán. A további három FVS stratégiai célon belül egyes részcélok közvetlen kapcsolódása is kimutatható. Az FVS Módszertani Kézikönyvben (2021) szerepeltetett, a prosperáló város megerősítését biztosító feltételek Békéscsaba céljain keresztül az alábbiak szerint biztosítottak:

A prosperáló város alapismérve a gazdaság megfelelő infrastrukturális és szolgáltatási hátterének, valamint a befektetésösztönzés széles tárházának biztosítása, amihez leginkább az S1/R2 részcél kapcsolható (*A vállalkozások létrehozását és működését támogató gazdasági infrastruktúra és az üzleti szolgáltatások magas színvonalúak*). A diverzifikált gazdaságszerkezet biztosítása egy olyan prosperáló város jellemző, amit leginkább az S1/R1 (*A helyi gazdaság tevékenységei sokoldalúak; felfutó ágazatok a helyi és térségi erőforrásokra támaszkodó, magas hozzáadott értéket termelő gazdasági tevékenységek (mint az élelmiszer-feldolgozás, a turizmus és a kulturális és kreatív gazdaság)* és az S4/R3 (*A helyi kulturális hagyományok megújulnak és együtt járulnak hozzá a közösségi kohézióhoz, valamint az újszerű, gazdaságilag is értelmezhető értékteremtéshez*) részcélokok támogatnak Békéscsaba FVS-ében. Az említett S1/R1 részcél támogatja a helyi erőforrások bázisán, erőforráshatékonyan és erőforrástakarékosan, valamint kellő helyi beágyazottság mellett (rövid ellátási láncok, helyi termékek stb.) működő helyi gazdaság kiépülését, ami szintén a prosperáló város egyik fő jellemzője.

[332] Forrás: FVS Módszertani Kézikönyv

Az FVS Módszertani Kézikönyv szerint a prosperáló városban az innovációs ökoszisztéma, a hálózatok és az okos klaszterek megerősítése, a K+F+I kapcsolatok és folyamatok hangsúlyos jelenléte magától értetődő tényező. E tekintetben sok tennivalója van Békéscsabának, amit az S1/R3 (*A város gazdaságában az innovációs potenciál erős, annak feltételrendszere adott – nagyobb teret nyernek a technológiaintenzív ágazatok*) részcél erősít a város vonatkozásában.

Egy prosperáló városban a gazdaság kérdése nehezen elválasztható az energetikai és környezeti kérdésektől. A prosperáló városként jellemezhető települések támogatják a fosszilis energia- és meghatározott erőforrásigényű helyi gazdaság transzformációját. Ehhez Békéscsaba esetében a második stratégiai célon belül az S2/R4 (*A helyben elérhető megújuló energiák növekvő arányban járulnak hozzá a város energia mix-éhez – erősítve a város környezeti és működési fenntarthatóságát*) részcél kapcsolható.

A prosperáló városokban garantálják a megfelelő minőségű és mennyiségű, az új gazdaság működtetéséhez szükséges képességekkel (digitalizáció, inkluzivitás, kreativitás stb.) rendelkező humán tőke jelenlétét (oktatás, képzés, nevelés, családbarát szolgáltatások stb.). Ezt a tényezőcsoportot Békéscsaba FVS-ében a gazdasági jellegű S1/R4 (*A szak- és felsőfokú képzési struktúra és kínálat az átalakuló helyi gazdaság igényeihez igazodik*) és a társadalmi fejlődést támogató S4/R2 (*Az egyének önmenedzselési képessége javul, ami az egészség, foglalkoztathatóság feltételrendszerét nagyban meghatározza*) részcél is erősíti.

A prosperáló városban kiépítik és működtetik a hatékony és transzparens helyi menedzsmentet, amely garantálja a helyi gazdaságfejlesztési és a tágabb értelmű városfejlesztési beavatkozások helyi igényekhez való illeszkedését és széles körű támogatottságát. Ennek az ismérvnek az érvényesülését az Irányítási és működési modell (5. fejezet) céljai segítik és támasztják alá Békéscsaba FVS-ében.

Összességében Békéscsaba FVS-ének célrendszere együttesen reagál és nagy hangsúlyt helyez a helyi gazdaságot dinamizáló innovációs és városhálózati pozíciókra és a kihívások által generált transzformációs kényszerekre is.

3.4.2 Zöldülő város

Békéscsaba FVS-ének célrendszerében a második stratégiai cél (*S2 Élhetőbb, vonzóbb, fenntarthatóbb, biztonságosabb várostérség*) minden részcélján keresztül támogatja a zöldülő város dimenzió megvalósítását a térségben. További két FVS stratégiai célon belül 1-1 részcél közvetlen kapcsolódása is kimutatható.

A település zöldterületeinek és -felületeinek funkcionális fejlesztése segíti a természeti tőke védelmét, megőrzését és fejlesztését; támogatja a polgárok egészségének és jólétének védelmét; segíti az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodást; a szennyezés (elsősorban légszennyezés) csökkentését; hozzájárul a biológiai sokféleség és az ökoszisztémák védelméhez. Ebből fakadóan az *S2/R1 A települési épített és zöld környezet egyaránt rendezett, funkcionális és mindeközben esztétikus – erősítve a térség vonzerejét* c. részcél erős kapcsolatban áll a zöldülő város dimenzióval.

A fenntartható közlekedési módok terjedése segíti a térséget abban, hogy 2050-re az üvegházhatásúgáz-kibocsátását nullára redukálja; segíti a polgárok egészségének (pl. ajánlott napi testmozgás biztosítása) és jólétének védelmét a környezettel kapcsolatos kockázatokkal és hatásokkal szemben (pl. zajszennyezés, légszennyezés); csökkenti az említett szennyezéseket; de közvetve számos

egyéb tényezőre is hatással van (pl. fenntartható vízfelhasználás, biológiai sokféleség, körforgásos gazdaság). Az *S2/R2* (*A városi mobilitási módok között a környezetbarát közlekedési módok egyre nagyobb arányban jelennek meg (e-járművek, kerékpáros és gyalogos közlekedés), a közlekedési infrastruktúra hiányoktól mentes*) részcél ezért szintén kötődik a zöldülő város dimenzióhoz.

Az S2/R3 (*A települési közművek fenntartható módon működnek – a város hatékonyan kezeli a csapadékvíz- és a belvízelvezetési problémákat*) részcél hozzájárul természeti tőke védelméhez, megőrzéséhez és fejlesztéséhez (pl. a belvízveszélyes és árvízzel veszélyeztett területeken); az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodáshoz (pl. az egyre gyakoribb hirtelen lezúduló nagy mennyiségű csapadékot); segíti a térséget, hogy 2050-re az üvegházhatásúgáz-kibocsátását nullára csökkentse (pl. energiahatékony, megújuló energiát használó közművek révén); a vízi erőforrások fenntartható használatához és védelméhez.

A megújuló energiák alkalmazásának elősegítése szintén több szempontból kötődik a zöldülő város dimenzióhoz. A megújuló energiák nagyobb arányú alkalmazása hozzájárul az üvegházhatás mérsékléséhez, illetve segítheti a városi légszennyezés csökkentését (pl. gázfűtés helyett geotermális fűtési rendszer alkalmazásával). Az FVS a S2/R4 (*A helyben elérhető megújuló energiák növekvő arányban járulnak hozzá a város energia mix-éhez – erősítve a város környezeti és működési fenntarthatóságát*) részcél által kívánja elősegíteni a megújuló energiaforrások nagyobb arányú alkalmazását.

Az S1/R1 (*A helyi gazdaság tevékenységei sokoldalúak; felfutó ágazatok a helyi és térségi erőforrásokra támaszkodó, magas hozzáadott értéket termelő gazdasági tevékenységek (mint az élelmiszer-feldolgozás, a turizmus és a kulturális és kreatív gazdaság))* részcél elsősorban a helyi erőforrások használata miatt járul hozzá a zöldülő város dimenzióhoz. A helyi erőforrások használatának előtérbe helyezése csökkenti az üvegházhatásúgáz-kibocsátást (főleg a fosszilis erőforrás alapú szállítás miatt).

A legnagyobb energiafelhasználók az épületek a térségben. Az S3/R1 (*Az önkormányzati fenntartású intézményrendszer infrastrukturális és technikai működési feltételrendszere lehetővé teszi a humán (köz)szolgáltatások magas minőségű és fenntartható biztosítását – különösen az egészségügyi és szociális alapszolgáltatások biztosítása esetében*) részcél az energiahatékonyság növelésével és a megújuló energiák nagyobb arányú hasznosításával hozzájárul az üvegházhatásúgáz-kibocsátás csökkentéséhez; a légszennyezés csökkentéséhez (főleg a fosszilis alapú fűtési igény csökkenése révén); segíti az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodást. Összességében Békéscsaba FVS-ének célrendszere nagy hangsúlyt fektet a zöldülő város koncepció megvalósítására.

3.4.3 Digitális város

Az alábbiakban röviden áttekintjük, hogy miként viszonyul Békéscsaba MJV FVS célrendszere a digitális város dimenzió legfontosabb, az FVS Módszertani Kézikönyv 3.4.3 fejezetében leírt jellemzőihez. A digitális város dimenzió nem jelenik meg Békéscsaba FVS-ében a stratégiai célok szintjén, ugyanakkor nevesítésre kerül HORIZONTÁLIS CÉLKÉNT az alábbiak szerint:

2. DIGITALIZÁCIÓ – A digitális, adatalapú technológiai megoldások rendszerszintű alkalmazása napi gyakorlat a város alrendszereinek (közlekedés, környezetmenedzsment, intézményi működés, közműszolgáltatások stb.) működtetése során.

A megfogalmazás hangsúlyozza a digitalizációs folyamatok elindításának, ill. széles körű kiterjesztésének, valamint az okos város megoldások sokoldalú hasznosításának szükségességét. Ennek megfelelően számos olyan részcélt találunk Békéscsaba FVS-ének célrendszerében – a négy stratégiai célon belül – ahol erős a digitális dimenzió relevanciája.

A gazdasági fókuszú első stratégiai cél részeként az S1/R2 (*A vállalkozások létrehozását és működését támogató gazdasági infrastruktúra és az üzleti szolgáltatások magas színvonalúak*) és az S1/R3 (*A város gazdaságában az innovációs potenciál erős, annak feltételrendszere adott – nagyobb teret nyernek a technológiaintenzív ágazatok*) részcélok kapcsán fedezhető fel kapcsolat a digitális dimenzióval. Ezen célok megvalósításához ugyanis hatékonyan járul hozzá az adatalapú működés különféle módjainak megvalósulása. Az első esetben a gazdaságösztönzés eszközrendszerébe építve, míg a második részcél esetében a gazdasági vonatkozású innovációk, a termelés, logisztika stb. technológiai modernizációjának részeként.

A digitális dimenzió jelenlétének leggyakoribb és hazai környezetben is legelterjedtebb módja a környezeti és közlekedési rendszerek monitorozása, irányítása, adatalapú automatizálása. Ezek azok a területek, ahol kész és kipróbált, vagy éppen helyi, speciális igényekre szabott megoldásokra van szüksége Békéscsabának is. A második stratégiai cél, az S2 (*Élhetőbb, vonzóbb, fenntarthatóbb, biztonságosabb várostérség*) szinte teljes egészében összefüggésbe hozható a digitális város dimenziójával. A városi mobilitás esetében a közlekedési rendszerek működtetésében és az e-alapú szolgáltatások vezérlésében is lényeges a digitalizáció szerepe. Az S2/R2 (*A városi mobilitási módok között a környezetbarát közlekedési módok egyre nagyobb arányban jelennek meg (e-járművek, kerékpáros és gyalogos közlekedés), a közlekedési infrastruktúra hiányoktól mentes)* részcél erre reagál. Hasonló fejlesztési lehetőséget jelent a közművek fenntartásával jelentkező modernizációs igény, amelyhez az S2/R3 (*A települési közművek fenntartható módon működnek – a város hatékonyan kezeli a csapadékvíz- és a belvízelvezetési problémákat*) részcél megvalósítása igényel digitális megoldásokat. A városi energiaszükséglet alternatív módszereit is részben digitális eszközök segítik – erre az S2/R4. (*A helyben elérhető megújuló energiák növekvő arányban járulnak hozzá a város energia mix-éhez – erősítve a város környezeti és működési fenntarthatóságát*) részcél fektet nagyobb hangsúlyt.

A digitális városi dimenzió segítheti a városi intézmények épületeinek gazdaságos és környezettudatos fenntartását (automatizált és integrált épületirányítási és működtetési rendszerek) és az egyes szakfeladatok hatékonyabb elvégzését. Az intézményi működés több dimenzióját (üzemeltetés és szolgáltatás) érintő digitalizációs igény az S3/R1 (*Az önkormányzati fenntartású intézményrendszer infrastrukturális és technikai működési feltételrendszere lehetővé teszi a humán (köz)szolgáltatások magas minőségű és fenntartható biztosítását*) részcélban fejeződik ki Békéscsaba FVS-ében.

A város működése közben keletkező digitális adatbázisok jelenleginél intenzívebb használata és döntés-előkészítésben történő kiterjedt alkalmazása a Békéscsaba FVS-ében szereplő Irányítási modell fejezetben (5. fejezet) leírt modernizációs célok megvalósításához járul hozzá.

3.4.4 Megtartó város

Az alábbiakban röviden áttekintjük, hogy miként viszonyul Békéscsaba MJV FVS célrendszere a megtartó város dimenzió legfontosabb, az FVS Módszertani Kézikönyv 3.4.4 fejezetében kifejtett sajátosságaihoz.

A megtartó város dimenziót valójában az FVS célrendszer szinte minden részcélja támogatja. Békéscsaba megtartó dimenziójának fejlesztésében elsődleges ugyanakkor az S3 (*Az alapvető és kényelmi szolgáltatásokat közszféra, piaci és nonprofit szereplők együttes részvételével, nagyvárosi színvonalon biztosító város*) és az S4 (*Közösségeire építő, dinamikus, egészséges és jelentős, a mindenkori munkaerőpiaci kihívásoknak jól megfelelő helyi társadalom*) stratégiai célok jelentősége. A megtartó jelleg erősítésének szükségessége hangsúlyos a városban, hiszen Békéscsaba demográfiai jellemzői a hazai MJV-k között a legkedvezőtlenebbek közé tartoznak.

A megtartó város két legfontosabb ismérve a lehetőségeket és megfelelő jövedelmet kínáló gazdaság és a helyi szolgáltatások igényekhez igazodó rendelkezésre állása. Ez mind befolyásolja az elégedettséget, és ezzel az elvándorlási szándékot. A helyi gazdaság tudatos alakítása és több lábon állása a megtartó város ismérvei közé tartozik. Békéscsabán leginkább az S1/R1 (*A helyi gazdaság tevékenységei sokoldalúak…*) részcél illeszkedik ehhez a jellemzőhöz.

A különféle korú és élethelyzetben lévő lakosok számára eltérő adottságok jelentik az ideális életkörülményeket és egyre erősebben diverzifikálódnak az igények. Erre a megtartó város ismérvre az S3/R1 (*Az önkormányzati fenntartású intézményrendszer infrastrukturális és technikai működési feltételrendszere lehetővé teszi a humán (köz)szolgáltatások magas minőségű és fenntartható biztosítását*) és az S3/R2 (*Az alap és kényelmi szolgáltatások működését biztosító humán és szervezeti háttér biztosított – a piaci és civil szereplők fokozott bevonása mellett*) részcélok reagálnak direkt módon. Békéscsaba mind a városban elérhető szolgáltatások körét és minőségét, mind pedig a szolgáltatók körét bővíteni kívánja.

Az alapszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés a megtartó és szolidáris város jellemzője: Békéscsaba FVS-e ehhez az S4/R2 (*Az egyének önmenedzselési képessége javul, ami az egészség, foglalkoztathatóság feltételrendszerét nagyban meghatározza*) és az S3/R3 (*A sérülékeny társadalmi csoportok leszakadása mérséklődik, integrációjuk eszköztára bővül – a szegregációs folyamatok lelassulnak*) részcélokon keresztül kapcsolódik. Az esélyegyenlőség szempontjainak érvényesítése során kulcskérdés a lakhatás, és ezzel összefüggésben a helyi lakáspolitika. A bekezdésben említett két részcél megerősíti Békéscsaba MJV szociális bérlakásállományát és átfogó lakáspolitikáját érintő fejlesztési, megújítási szándékát is.

A megtartó képességet erősítő megfelelő szolgáltatások terén a helyi civil szervezetek sok esetben hiánypótló tevékenységeket végeznek. A megtartó Békéscsaba is számít részvételükre. Ezt a szándékot támasztja alá az S4/R1 (*Erős a helyi társadalom értékmegőrző, értékteremtő és önszervező képessége, sok speciális szolgáltatási szegmensben képesek értékvédőként és értékteremtő szolgáltatóként fellépni*) részcél. A megtartó város érzékeny az alulról építkező kezdeményezésekre is és teret enged az ötletek megvalósításának, aminek gazdái elsősorban a fiatalok. Békéscsaba demográfiai vonatkozású ambíciója a fiatalok megtartása, amit az FVS is hangsúlyoz egyebek mellett az S4/R4 (*A fiatalok érdekei jobban érvényesülnek, alulról jövő kezdeményezéseik megvalósítását településük támogatja*) részcélon keresztül.

A megtartó város működése során partnerségre hívja a helyi szereplőket (intézményi, civil és gazdasági szereplőket, valamint a lakosságot) az igények, lehetőségek feltárásban, illetve a város problémáinak megoldásában – az FVS Irányítási és működési modelljének (5. fejezet) céljai partnerségi ambíciókat és szándékokat is hangsúlyoznak.

3.4.5 Kiszolgáló város

A korábban leírtak szerint a kiszolgáló város a fenntartható területhasználatot, az épített és művi környezetet, a városi zöldfelületeket és természeti ökoszisztémát, valamint a városi közműrendszereket, infrastruktúrákat, azok optimális területi leképeződését foglalja magában.

Az alábbiakban röviden áttekintjük, hogy miként viszonyul Békéscsaba MJV FVS célrendszere a kiszolgáló város dimenzió az FVS Módszertani Kézikönyv 3.4.5 fejezetében kifejtett sajátosságaihoz. Békéscsaba FVS-ének célrendszerében a második stratégiai cél (S2 *Élhetőbb, vonzóbb, fenntarthatóbb, biztonságosabb várostérség*) minden részcélján keresztül támogatja a kiszolgáló város dimenzió megvalósítását Békéscsabán. További két FVS stratégiai célon belül 1-1 részcél közvetlen kapcsolódása is kimutatható.

A térség számára fontos a közlekedési kapcsolatok javítása. A közlekedési területek beavatkozásait elsősorban az S2/R2 (*A városi mobilitási módok között a környezetbarát közlekedési módok egyre nagyobb arányban jelennek meg (e-járművek, kerékpáros és gyalogos közlekedés), a közlekedési infrastruktúra hiányoktól mentes)* részcél támogatja.

A közterületek állapotának javítását, a városi zöldfelületek fejlesztési beavatkozásait, a városi közösségi helyek fejlesztéseit, illetve a városi rekreációs terek beavatkozásait szintén támogatja az FVS. Az ezen a téren megvalósuló fejlesztéseket az S2/R1 (*A települési épített és zöld környezet egyaránt rendezett, funkcionális és mindeközben esztétikus – erősítve a térség vonzerejét*) részcél alá lehet besorolni a térségben.

A közműhálózati fejlesztések beavatkozásaihoz több részcél is köthető, hiszen a megújuló energiák használatának elősegítése, a megfelelő vízgazdálkodás kialakítása, az árvizek és belvizek okozta károk megelőzése/csökkentése egyaránt fontos a térség számára. Elsősorban a S2/R3 (*A települési közművek fenntartható módon működnek – a város hatékonyan kezeli a csapadékvíz- és a belvízelvezetési problémákat*) részcél támogatja a közműhálózati fejlesztéseket, de az S1/R2 (*A vállalkozások létrehozását és működését támogató gazdasági infrastruktúra és az üzleti szolgáltatások magas színvonalúak*) részcélhoz és az S2/R4 (*A helyben elérhető megújuló energiák növekvő arányban járulnak hozzá a város energia mix-éhez – erősítve a város környezeti és működési fenntarthatóságát*) részcélhoz is köthetőek lesznek közműhálózati fejlesztések.

A térség közösségi létesítményeinek egy részét az önkormányzatok működtetik, illetve ezeknek az épületeknek a közműhálózati kapcsolataira is hatással vannak. Ebből fakadóan a városi közösségi helyek fejlesztéseinek egy részét, illetve a közműhálózati fejlesztések egyes beavatkozásait az S3/R1 (*Az önkormányzati fenntartású intézményrendszer infrastrukturális és technikai működési feltételrendszere lehetővé teszi a humán (köz)szolgáltatások magas minőségű és fenntartható biztosítását – különösen az egészségügyi és szociális alapszolgáltatások biztosítása esetében*) részcél biztosítja majd.

3.5 A stratégia összhangja más stratégiákkal

A Módszertani Kézikönyv iránymutatása szerint *a 2021-2027-es programozási időszakban a korábbiaknál még fontosabb, hogy a város Fenntartható Városfejlesztési Stratégiája összehangolásra kerüljön az érvényes és elfogadás előtt álló különféle területi szintű, várost érintő átfogó és többnyire országos szintű ágazati stratégiákkal.* A folyamat során egyfelől összefoglaljuk a releváns

dokumentumok legfőbb, Békéscsaba és térségét érintő céljait és/vagy fejlesztési javaslatait, majd az FVS célrendszerének betűkódjait alkalmazva megjelöljük, hogy mely FVS-cél illeszkedik közvetlen módon a citált elképzeléshez (a könnyebb áttekinthetőség érdekében a kódok felsorolásakor kék betűszínt alkalmazva). Fontos rögzíteni, hogy Békéscsaba szatellittelepüléseinek egyike sem rendelkezik olyan aktuális stratégiai fejlesztési dokumentummal, mellyel az összehangolást el kellene végezni, a szomszédos települések szerkezeti terveinek vonatkozó előírásait pedig már a 2.1.4 alfejezetben vizsgáltuk. Ugyanígy nem térünk ki külön az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (2013) bemutatására, erre ugyanis már a 2.1.2-es alfejezetben sor került.

3.5.1 Békés Megyei Integrált Területi Program 2021-2027

Békés Megye Területfejlesztési Koncepciója által vázolt jövőképet két átfogó cél és három tematikus stratégiai vagy specifikus, továbbá egy területi cél szolgálja, melyek teljesüléséhez 5 vármegyei prioritás intézkedései biztosítják a komplex eszközrendszert. Békés vármegye hosszabb távú jövőképét a *„Békés megye népességmegtartó és népességvonzó képességének növelése a társadalmi adottságok, valamint a települési és környezeti feltételek javítása révén”*, valamint az *„A foglalkoztatás javítása Békés megyében, a gazdaság dinamizálásához szükséges komplex feltételrendszer megteremtésével”* átfogó célok támogatják. Az átfogó célok teljesüléséhez a gazdaságfejlesztésre („Fenntartható, a vármegye jövedelemtermelő képességét javító horizontális gazdaságfejlesztés), a körforgásos gazdaságra való átállásra és a környezeti infrastruktúra megújítására („A környezeti infrastruktúra átfogó, területileg kiegyensúlyozott fejlesztése”), továbbá a lakosság által igénybe vett szolgáltatások minőségének javítására („A minőségi szolgáltatások elérhetőségének fejlesztése”) fókuszáló tematikus célok járulnak hozzá. Ezekhez egy, a vármegyei perifériák felzárkóztatását segítő területi célkitűzés kapcsolódik („Társadalmi és gazdasági kohézió erősítése a komplex programmal fejlesztendő járásokban (KLH)”.) A vármegyei célrendszert, valamint ezek illeszkedését a TOP Plusz beavatkozási logikájához az alábbi ábra szemlélteti.

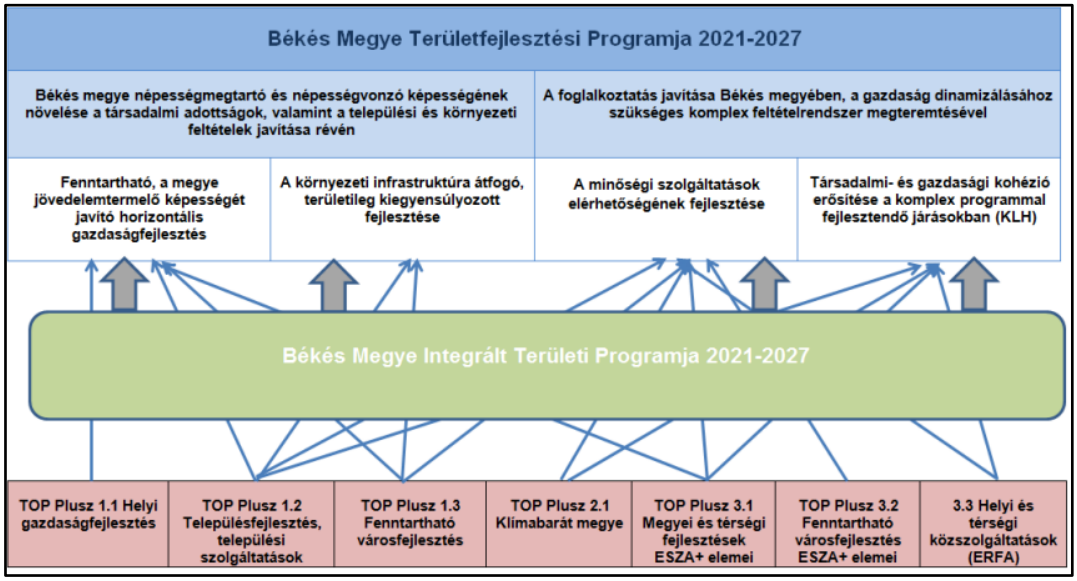

87. ábra: Békés Megye Integrált Területi Programjának viszonya a vármegyei területfejlesztési programhoz és a TOP Pluszhoz Forrás: Békés Megyei Integrált Területi Program 2021-2027

A célokhoz kapcsolódó vármegyei prioritások, azok tervezett intézkedései

A célrendszerhez kapcsolódó prioritások közül a *„Fenntartható, a megye jövedelemtermelő képességét javító horizontális gazdaságfejlesztés”* stratégiai célhoz az „1. Üzleti környezet fejlesztése, a vállalkozások versenyképességének javítása érdekében”, a „2. Helyi adottságokra alapozott turisztikai fejlesztések”, valamint a „3. Környezeti és közlekedési infrastruktúra fejlesztése a térségi kohézió erősítése érdekében” prioritások kapcsolódnak. Az *„A környezeti infrastruktúra átfogó, területileg kiegyensúlyozott fejlesztése”* stratégiai célhoz a „3. Környezeti és közlekedési infrastruktúra fejlesztése a térségi kohézió erősítése érdekében” prioritás illeszkedik. Ez utóbbi, továbbá a „4. Szolgáltatások fejlesztése a helyi közösségek életminőségének javítása érdekében” prioritás az *„A minőségi szolgáltatások elérhetőségének fejlesztése”* stratégiai céllal, míg az 5. „KLH-s járások komplex programjainak megvalósítása” prioritás a *„Társadalmi- és gazdasági kohézió erősítése a komplex programmal fejlesztendő járásokban (KLH)”* stratégiai céllal mutat illeszkedést. Az 1-4. prioritás intézkedései Békés vármegye egész területére relevánsnak tekintendők, a komplex programmal fejlesztendő járások kivételével. Az 5. prioritás a vármegye komplex programmal fejlesztendő járásaira vonatkozik, így Békéscsaba és térsége esetében relevanciával nem bír. A területfejlesztési program prioritás struktúrája, a kapcsolódó intézkedések, valamint a TOP Plusz struktúrájához való illeszkedés (a kapcsolódó vármegyei intézkedések kiemelve) a következő:

3.5.1.1 Prioritás 1: Üzleti környezet fejlesztése, a vállalkozások versenyképességének javítása érdekében.

Kapcsolódó beavatkozási területek **(a TOP Pluszhoz kapcsolódó elemek félkövérrel kiemelve):**

1.1. Gépek, berendezések és eszközök beszerzése kkv-k részére, (S1/R1, S1/R3)
1.2. A vállalkozások közötti együttműködések erősítése, (S1/R2)
1.3. Ipari parkok, inkubátorházak mennyiségi és minőségi fejlesztése, (S1/R1, S1/R2, S1/R3)
1.4. K+F és innovációs szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása, (S1/R3)
1.5. Kis- és középvállalkozások digitális hozzáférhetőségének javítása, (S1/R2, S1/R3)
1.6. Képzési, foglalkoztatási programok lebonyolítása, (S1/R4)
1.7. Befektetés ösztönzés, termékek piacra jutásának elősegítése, (S1/R1, S1/R2)
1.8. A mezőgazdasági cégek technológiai fejlesztéseinek támogatása. (S1/R1, S1/R3)

TOP Plusz illeszkedés releváns vármegyei hiányterületek alapján:

Korábbi helyzetelemzések rámutattak, hogy a helyi ipari infrastruktúra kihasználtsága megyeszerte kiegyensúlyozatlan, a fizikai infrastruktúra és a nyújtott szolgáltatások minősége is fejlesztendő. A prioritás ezért elsősorban Békés megye gazdaságának dinamizálását segíti elő, olyan komplex eszközrendszerrel, mely egyszerre fókuszál a vállalkozások versenyképességének, valamint a munkahelyteremtő képességének javítására, illetve az üzleti környezet minőségi fejlesztésére. Az 1. prioritás éppen ezért – illeszkedve a „TOP Plusz 1.1.1 Helyi gazdaságfejlesztés” tématerületéhez – többek között az ipari parkok, inkubátorházak minőségi és mennyiségi fejlesztését, valamint – részben a TOP Plusz 3. prioritástengelyén megjelenő megyei foglalkoztatási-gazdaságfejlesztési együttműködésekre alapozva – a helyi képzési, foglalkoztatási programok lebonyolítására helyezi a hangsúlyt. A beazonosított hiányterületek alapján a prioritás intézkedései illeszkednek a TOP Plusz keretében támogatott, fenntartható városok fejlesztését célzó tématerülethez.

3.5.1.2 Prioritás 2: Helyi adottságokra alapozott turisztikai fejlesztések.

Kapcsolódó beavatkozási területek **(a TOP Pluszhoz kapcsolódó elemek félkövérrel kiemelve):**

2.1 A turisztikai ágazat szereplői közötti együttműködések erősítése, (S1/R1, S1/R3)
2.2. Helyi turisztikai szolgáltatások minőségének környezetileg fenntartható javítása, (S1/R1, S2/R1)
2.3. A turisztikai attrakciók minőségi fejlesztése, (S1/R1)
2.4. Szálláshelyek minőségi – és indokolt esetben mennyiségi – fejlesztése, (S1/R1, S1/R2)
2.5. A turisztikai szolgáltatásokhoz (attrakciók, szálláshelyek) való hozzáférés biztosítása (pl. turisztikai kerékpárutak, digitális hozzáférés stb.) (S1/R1, S2/R2)

TOP Plusz illeszkedés releváns vármegyei hiányterületek alapján:

Békés megye vendégköre főleg hazai turistákból áll, turisztikai ágazata pedig kiemelten támaszkodik a fürdők által nyújtott szolgáltatásokra, ugyanakkor a megye adottságai ennél sokkal színesebb szolgáltatási portfolió fejlesztését is lehetővé teszik. Békés megye éppen ezért illeszkedve a „TOP Plusz 1.1.3 Társadalmi és környezeti szempontból fenntartható turizmusfejlesztés" tématerülethez, a megye helyi specifikumaiban rejlő potenciál kibontakoztatását a térség gazdaságának diverzifikációja, a helyi gazdaság élénkítése és a foglalkoztatás növelése révén a turisztikai ágazat szereplői közötti együttműködések erősítésével, a helyi turisztikai szolgáltatások, és kiemelten a turisztikai attrakciók minőségi fejlesztésével kívánja elérni. A prioritás intézkedései illeszkednek a TOP Plusz keretében támogatott, fenntartható városok fejlesztését célzó tématerülethez.

3.5.1.3 Prioritás 3: Környezeti és közlekedési infrastruktúra fejlesztése a térségi kohézió erősítése érdekében.

Kapcsolódó beavatkozási területek **(a TOP Pluszhoz kapcsolódó elemek félkövérrel kiemelve):**

3.1. Vízvédelmi beavatkozások, (S2/R3)
3.2. Hulladék feldolgozás minőségi és mennyiségi fejlesztése, (S2)
3.3. Megújuló energia hasznosításához kapcsolódó programok, (S2/R4)
3.4. Természeti értékek védelme, a biodiverzitás fenntartása, (S2/R1)
3.5. Közúti infrastruktúrát érintő fejlesztések, (S2/R2)
3.6. Kerékpáros infrastruktúra fejlesztéséhez kapcsolódó beavatkozás. (S2/R2)

TOP Plusz illeszkedés releváns vármegyei hiányterületek alapján:

Prioritás 3 az éghajlatváltozás, a környezetszennyezés negatív hatásainak minimalizálása érdekében hangsúlyosan kezeli a Békés megye vízkészletét védő tevékenységeket, különös tekintettel a TOP Pluszhoz illeszkedve a csapadékvíz hálózat fejlesztését, a szennyvízkezelési infrastruktúra csapadékvíz terhelésének csökkentését és a vízveszteség minimalizálását célzó beavatkozásokat. A természeti értékek védelme, a környezeti terhelés csökkentése, a körforgásos gazdaság irányába tett elmozdulás érdekében kiemelt cél a környezetbarát technológiák alkalmazásának széleskörűvé tétele. Ugyanígy kiemelt hiányterületként került beazonosításra egyes településeken a belterületi közlekedési hálózat minősége is. Kapcsolódva a „TOP Plusz. 1.1.2 Állami utak fejlesztése", a „TOP Plusz 1.2.3 Belterületi utak fejlesztése", és „TOP Plusz 1.2.1 Kerékpárút fejlesztés" tématerületekhez, továbbá a „TOP Plusz 1.2.1 Élhető települések" témakörhöz, a prioritás a környezeti- és közlekedési infrastruktúra

megújítását helyezi előtérbe. A beazonosított hiányterületek alapján a prioritás intézkedései illeszkednek a TOP Plusz keretében támogatott, fenntartható városok fejlesztését célzó tématerülethez.

3.5.1.4 Prioritás 4: Szolgáltatások fejlesztése a helyi közösségek életminőségének javítása érdekében.

Kapcsolódó beavatkozási területek **(a TOP Pluszhoz kapcsolódó elemek fékövérrel kiemelve):**

4.1. Gyermekjóléti, családbarát, munkába állást segítő szolgáltatások fejlesztése, (S3/R1)
4.2. Egészségügyi, oktatási és szociális szolgáltatások fejlesztése, (S3/R1)
4.3. Önkormányzati és egyéb helyi intézmények energiahatékonysági beruházásai, (S3/R1, S2/R4)
4.4. Települési közterületek, utak, szabadidős terek kialakítása, megújítása, (S2/R1, S2/R2)
4.5. Települési közösségi, sport és kulturális lehetőségek fejlesztése, (S2/R1, S3/R1, S4/R3)
4.6. Szociális városrehabilitációs akciók, (S3/R3, S4/R2)
4.7. Humán és ESZA típusú beavatkozások. (S3/R2, S3/R3, S4/R1, S4/R2, S4/R3, S4/R4)

TOP Plusz illeszkedés releváns vármegyei hiányterületek alapján:

A megyében az intézmények infrastrukturális fejlesztéseinek kiemelt célja a területi különbségek kiegyenlítésével a minőségi nevelés-oktatáshoz való hozzáférés egyenlő esélyének megteremtése, a közel azonos színvonalú köznevelési feladatellátáshoz való hozzáférés biztosítása. A 4. prioritás a TOP Plusz helyi és térségi közszolgáltatásokat célul tűző tématerületeivel összhangban az óvodai és bölcsődei infrastruktúra, a köznevelési- és egészségügyi intézmények infrastrukturális fejlesztésére, „TOP Plusz 1.2.1 Élhető települések" témakörhöz kapcsolódva a települési közterületek megújítására helyezi a hangsúlyt. A megyei prioritáson a humán típusú, ESZA+ fejlesztések ugyancsak hangsúlyosak, ezek a TOP Plusz 3. prioritástengelyéhez kapcsolódó tématerületekhez illeszkednek. A beazonosított hiányterületek alapján a prioritás intézkedései illeszkednek a TOP Plusz keretében támogatott, fenntartható városok fejlesztését célzó tématerülethez.

Prioritás neve	Kapcsolódó megyei átfogó cél	Kapcsolódó megyei stratégiai cél	Kapcsolódó TOP Plusz intézkedés
Prioritás 1: Üzleti környezet fejlesztése, a vállalkozások versenyképességének javítása érdekében	**A foglalkoztatás javítása Békés megyében, a gazdaság dinamizálásához szükséges komplex feltételrendszer megteremtésével**	Fenntartható, a megye jövedelemtermelő képességét javító horizontális gazdaságfejlesztés	1.1 Helyi gazdaságfejlesztés ; 1.3 Fenntartható városfejlesztés; 3.1 Megyei és térségi fejlesztések ESZA+ elemei
Prioritás 2: Helyi adottságokra alapozott turisztikai fejlesztések	**A foglalkoztatás javítása Békés megyében, a gazdaság dinamizálásához szükséges komplex feltételrendszer megteremtésével**	Fenntartható, a megye jövedelemtermelő képességét javító horizontális gazdaságfejlesztés	1.1 Helyi gazdaságfejlesztés ; 1.3 Fenntartható városfejlesztés
Prioritás 3: Környezeti és közlekedési infrastruktúra fejlesztése a térségi kohézió erősítése érdekében	**Békés megye népességmegtartó és népességvonzó képességének növelése a társadalmi adottságok, valamint a települési és környezeti feltételek javítása révén;** **A foglalkoztatás javítása Békés megyében, a gazdaság dinamizálásához szükséges komplex feltételrendszer megteremtésével**	A környezeti infrastruktúra átfogó, területileg kiegyensúlyozott fejlesztése; Fenntartható, a megye jövedelemtermelő képességét javító horizontális gazdaságfejlesztés; A minőségi szolgáltatások elérhetőségének fejlesztése	1.1 Helyi gazdaságfejlesztés ; 1.2 Településfejlesztés , települési szolgáltatások; 1.3 Fenntartható városfejlesztés
Prioritás 4: Szolgáltatások fejlesztése a helyi közösségek életminőségének javítása érdekében	**Békés megye népességmegtartó és népességvonzó képességének növelése a társadalmi adottságok, valamint a települési és környezeti feltételek javítása révén**	A minőségi szolgáltatások elérhetőségének fejlesztése	1.2 Településfejlesztés , települési szolgáltatások; 1.3 Fenntartható városfejlesztés; 2.1 Klímabarát megye; 3.1 Megyei és térségi fejlesztések ESZA+ elemei; 3.2 Fenntartható városfejlesztés, ESZA+ elemei, 3.3 Helyi és térségi

88. ábra: A vármegyei prioritások, célok és TOP Plusz intézkedések kapcsolódása
Forrás: Békés Megyei Integrált Területi Program 2021-2027

A korábban említett 5. prioritás a vármegye komplex programmal fejlesztendő járásaira vonatkozik, így Békéscsaba és térsége esetében relevanciával nem bír, emiatt itt nem kerül részletezésre. A 88. ábra összefoglaló módon mutatja be a Békés Megye Területfejlesztési Programjában rögzített célok és prioritások, valamint a TOP Plusz keretében tervezett intézkedések kapcsolódását.

3.5.2 Békés Megye Klímastratégiája

Békés vármegye 2017-2018-ban kidolgozott klímastratégiája szerint a vármegye 2030-ra a vármegyék arányos ÜHG kibocsátását figyelembe véve az egyik legnagyobb (preferáltan TOP 3) százalékos kibocsátáscsökkenést éri el, megőrizve mezőgazdasági erejét, s pozícióját a vármegyék között, mindemellett pedig fenntartható módon megteremti az új iparágak/szolgáltatások megtelepedésének lehetőségét. A stratégia jövőképe tehát az, hogy reális módon, a vármegyében okos megoldásokkal, a lakosság és a piaci stakeholderek széleskörű bevonásával, fenntartható módon valósuljanak meg a klímastratégia célkitűzései. A klímaadaptációs és mitigációs intézkedéseknél fenntartható megoldásokra szükséges támaszkodni, melyek nem hátráltatják a vármegye fejlődését sem társadalmi, sem gazdasági szemszögből. A stratégia szerint így egyensúlyban tartható a fejlődés környezeti, gazdasági és társadalmi oldala. A költséghatékonyságon túl fontosak a vármegye adottságai. A célokat és akciókat a lehető legkisebb, még hatékony cselekvésre képes vármegyei egységekig érdemes lebontani. A stratégia hangsúlyozza továbbá, hogy célszerű kihasználni a rendelkezésre álló pályázati forrásokat és állami támogatási lehetőségeket, azonban lehetőségek szerint a helyi stakeholdereket is bele kell vonni a megoldások finanszírozásába, ugyanis ezáltal elérhető, hogy a lakosság és a piaci szereplők is „magukénak érezzék” ezen tevékenységeket, végső soron pedig megőrizzék az eredményeket. Kiemelendő, hogy a vármegyét földrajzi elhelyezkedése miatt a határontúli ÜHG kibocsátás hatásai, és a tranzitforgalom kibocsátása is negatív externáliaként érinti, azaz ezek olyan káros jelenségek, melyek lokálisan nem/vagy nehezen kezelhetők, hatásaik ennek ellenére erősen jelentkeznek Békés vármegyében. Éppen ezért az adaptációs és szemléletformálási szemszöget is ki

kell emelni a jelmondatok esetében. A fent felsorolt adaptációs célokat egyrészt a stakeholderek széleskörű tájékoztatásával, másrészt az adaptációs stratégiák részletes kidolgozásával lehet elérni. A stratégia által megfogalmazottok lényege, hogy Békés vármegye klímaadaptáció szempontjából hazánk legfelkészültebb vármegyéje legyen 2030-ra.

A stratégia ún. vármegyei átfogó célokat és a hozzájuk kapcsolódó mitigációs, adaptációs és szemléletformálási célokat fogalmazott meg. Az átfogó célok a következők:

1: A megye sérülékenységének csökkentése 2030-ig, klímakitettségének mérséklése adaptációs intézkedések által.

Az 1-es célkitűzés esetében a mitigációs és adaptációs részfejezetek szolgáltatják a specifikus alcélokat. Kijelenthető, hogy a vármegye jelentős kockázatoknak van kitéve, melyek a következők:

- Negatív klímahatások: hőhullámok (emelkedő tendencia, az országos átlag feletti), épített környezet kockázata, árvizek és belvizek, aszály, turizmus kitettsége.
- Jelentős helyi ÜHG kibocsátási tényezők, hotspotok kialakulása: a lakossági és nagyipari energiafogyasztás növekedése, valamint az átmenő és a helyi közúti forgalom kibocsátásának várható növekedése.

2: A megye klímaadaptációs felkészülésének növelése rendszeres kampányok, szemléletformálási intézkedések lefolytatásával, 2025-ig éves rendszerességgel.

A 2-es átfogó cél esetében a vármegyei stakeholderek szemléletformálása, széles, cselekvőképes tömeg elérése és informálása az elérendő állapot. A stratégia szerint jelenleg a vármegye általános, alapszintű tájékozottsága megfelelő, azonban a magasabb szintű, klímahatásokat behatóan érintő tudást kell elérni.

Az átfogó célokhoz kapcsolódó beavatkozási területek azonosítása és intézkedési javaslatok (mitigációs, adaptációs és szemléletformálási intézkedési javaslatok) az alábbi táblázatban láthatók:

	Mitigációs intézkedési javaslatok	Adaptációs intézkedési javaslatok	Szemléletformálási intézkedési javaslatok
1	Vármegyei lakossági és közintézményi klíma mitigációs felvilágosító kampány indítása	A helyi lakosság bevonása az alkalmazkodási intézkedésekbe (S4/R1)	Vármegyei Klímatudatossági Tudásbázis létrehozása
2	Települési szintű klímastratégiák kidolgozása és a kapcsolódó akciók végrehajtása	Az alkalmazkodóképességet erősítő kockázatelemzési, környezetértékelési módszertani alkalmazások elterjesztése, a műszaki kritériumrendszerek módosítása a területfejlesztési, területrendezési, építésügyi és egyéb szakigazgatási dokumentumokba	Az alternatív hajtásláncú autózásról szóló ismeretterjesztő programok vármegyei kampányba történő megszervezése
3	Dekarbonizáció integrálása a vármegyei stratégiai dokumentumokban	A belvízi védelem beépítése a környezetvédelmi és ivóvízvédelmi stratégiákba (S2/R3)	Lakossági energiatakarékossági kampány szervezése
4	Vármegyei (települési önkormányzati) ingatlanvagyon energiahatékonysági célú felújítása (S2/R4, S3/R1)	A RAMSARI, NATURA 2000 és kiemelt természeti területek klímaszempontú védelmi tervének kidolgozása	A hőhullámok elleni védekezésről felvilágosító kampány

	Mitigációs intézkedési javaslatok	Adaptációs intézkedési javaslatok	Szemléletformálási intézkedési javaslatok
5	Elektromos hajtásláncú közlekedés meghonosításának elősegítése (S2/R2)	A települési zöldfelületi vagyon védelmének és fejlesztésének beépítése a település- és területfejlesztési dokumentumokba (S2/R1)	Az oktatási intézmények klímaszempontú tanórai és tanórán kívüli aktivitásainak támogatása
6	Nagyipari ÜHG kibocsátás csökkentését célzó energiahatékonysági beruházások megvalósításának támogatása	Az árvizeknek kitett területek felmérése	
7	Mezőgazdasági ÜHG kibocsátás csökkentését célzó energiahatékonysági beruházások és fenntartható fejlesztések megvalósításának támogatása	Települési hőségriadó tervek kidolgozásának elősegítése	
8	A mezőgazdaságra épülő élelmiszeripari és feldolgozóipari vertikum ÜHG kibocsátás csökkentését célzó energiahatékonysági beruházások és fenntartható fejlesztések megvalósításának támogatása	Az intézményi fenntartású és tulajdonú épületállomány klímairányú sérülékenységének felmérése (S3/R1)	
9		Az aszály és belvizek, valamint épített környezeti kockázatok által érintett mezőgazdasági területek s ráépülő ipar (élelmiszeripar és kapcsolódó feldolgozóipari ágak) tekintetében klímaadaptációs terv és akció javaslatok kidolgozása (S2/R3)	

66. táblázat: Beavatkozási és intézkedési javaslatok
Forrás: Békés Megye klímastratégiája

3.5.3 Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030

A stratégia nem foglalkozik külön Békéscsabával és/vagy a békéscsabai járással, azonban a Gyula és térsége turisztikai térség részeként megjelenik a város és közvetlen környezete. A stratégia kiemeli, hogy a térség gasztronómiai arculata erős és jelentős potenciállal rendelkezik. Például a Csabai Kolbászfesztiválhoz ifjúsági, szakmai és főzőversenyek, valamint mezőgazdasági- és élelmiszeripari, illetve turisztikai kiállítás társul, a békéscsabai Munkácsy kulturális örökség szintén hangsúlyos a térség márkaprofilját illetően. Emellett a térség egészségturisztikai szempontból is kiemelt, nemzetközi-regionális jelentőséggel bír. (S1/R1)

3.5.4 Békéscsaba Integrált Településfejlesztési Stratégiája (2018)

Békéscsaba Megyei Jogú Város Városfejlesztési Koncepciójában meghatározott jövőkép (középtávú célok) egy társadalmilag, gazdaságilag, környezeti értelemben és térszerkezetében kiegyensúlyozottan fejlődő város képét vetíti előre, amely képes megállítani a születésszámból és elvándorlásból fakadó népességcsökkenést. A koncepció célja, hogy integrálja a város (és környékének) fejlesztésében érdekelt és részt vevő egyéb szereplők (magánvállalkozások, civil szervezetek, állami intézmények)

fejlesztési törekvéseit. A megfogalmazott jövőképet és azok csoportosítását a következő táblázat foglalja össze:

	Társadalmi jövőkép	Gazdasági jövőkép	Környezeti jövőkép
1	Békéscsaba népességét megtartani képes, a fiatal népesség számára is vonzó élettér, ahol az itt élők képzettségének megfelelő munkalehetőség, a családok jó színvonalú megélhetése, ellátási és szolgáltatási feltételei és tartalmas kikapcsolódási, sportolási, szórakozási és művelődési lehetősége egyaránt biztosított.	A helyben fellelhető sokrétű szaktudásra és elhivatottságra alapozva, a párhuzamosan megvalósuló, a város elérhetőségét javító fejlesztéseknek köszönhető növekvő tőkevonzó képesség eredményeképp Békéscsaba gazdasági központi szerepköre kimagasló a régióban.	A környezeti elemek állapota stabilan kedvező, a szennyező források, és az értékeket veszélyeztető hatások mérséklése, kiiktatása nyomán a város természeti értékeinek megőrzése biztosított.
2	Oktatási, egészségügyi és intézményi közép- és felsőfokú központ, a vármegye és egyes szegmensekben a tágabb térségre kiterjedő ellátási szerepkörökkel.	Az infrastrukturálisan előkészített, jó területi és műszaki adottságokkal rendelkező barnamezőit újrahasznosító gazdaságpolitika nyomán a város gazdasága újabb jelentős területigénybevétel nélkül növeli gazdasági teljesítményét.	A kiterjedt közigazgatási területen fellelhető egyedi tájképi értékek védelem alá helyezése megtörténik, biztosítva ezzel az alföldi táj eredeti arculatának és hasznosításának megmaradását.
3	Színes és nívós kulturális és közösségi élettel rendelkező vonzó szellemi központ.	Gazdaságának erősségét az itt megtalálható iparágak sokszínűsége adja, ami a város gazdasági, ezen felül üzemeltetési, fenntartási stabilitásának biztos alapjait is megteremti.	A tájhasználatban a megélhetést és jövedelemtermelést, valamint a megőrzést egyaránt lehetővé tevő tájgazdálkodási módok válnak uralkodóvá.
4	Kiemelkedő szlovák nemzetiségi tradícióira büszke, azt ápoló, és nagy múltú egyházi szerepét tiszteletben tartó, az egyházak és az itt élők szoros kapcsolatát megtartó, erősítő város.	A sorra megvalósuló célzott idegenforgalmi fejlesztések növekvő bevételeket eredményeznek a turizmus ágazatban.	A városi zöldfelületek száma és nagysága nő, és amellett, hogy ezáltal a közösségi terek száma is nő Békéscsabán, a városi térszerkezet is kedvezőbb és a városi klímaadottságok is javulnak.
5		Bővülő és differenciált szálláshelykínálatának köszönhetően lényegesen nő a városban eltöltött vendégéjszakák száma, a multiplikátor hatásra az idegenforgalom gazdasági súlyának növekedése látványos.	A vízpartok, vizes élőhelyek és maguk a víztestek, a felszíni és a felszín alatti vízkészletek mennyiségi és vízminőségi kedvező állapotának megőrzése megnyugtatóan biztosított.

	Társadalmi jövőkép	Gazdasági jövőkép	Környezeti jövőkép
6			A város kiemelkedően gazdag épített öröksége folyamatos állagmegóvása, bemutatása biztosított. Ez a tevékenység olyan városmarketinggel egészül ki, amely az országosan kevésbé középpontban lévő kulturális és építészeti örökség idegenforgalmi vonzerővé válását segíti elő.

67. táblázat: Békéscsaba MJV Városfejlesztési Koncepciójában meghatározott jövőkép összesítése
Forrás: Békéscsaba Integrált Településfejlesztési Stratégiája

A stratégia tartalmazza a városi tematikus célok és részcélok összegzését is, mely célok kiemelik, hogy egy megyei jogú város sokféle szerepnek kell megfeleljen, ugyanis a városlakóknak és a város térségének egyszerre szükséges jó minőségű és magas szolgáltatási színvonalat nyújtania, ugyanakkor munkahelyeket biztosítva a versenyképességet erősítenie, miközben a társadalmi egyenlőség szempontjainak is meg kell felelnie. A városi szintű tematikus és részcélokat a 68. táblázat szedi össze:

1. A gazdasági teljesítmény növelése és a versenyképesség javítása elsősorban helyi és térségi erőforrásokra támaszkodva	
1.1	A város elérhetőségét segítő alapinfrastruktúrák fejlesztése
1.2	Vállalkozási tevékenység erősítése a mezőgazdaság/élelmiszergazdaság terén (S1/R1)
1.3	Turisztikai potenciál fejlesztése (S1/R1)
1.4	Potenciállal rendelkező egyéb iparágak flexibilis kiszolgálása (S1/R1, S1/R2, S1/R3, S1/R4)
2. Vonzó városi életminőség kialakítása	
2.1	Megyeszékhely funkciók megtartása és erősítése (S3)
2.2	Közösségi szolgáltatások és intézményrendszer helyi igényeknek megfelelő fejlesztése (S3/R1, S3/R2)
2.2a	Köznevelési szolgáltatások és infrastruktúra fejlesztése (S1/R4, S2/R4, S3/R1)
2.2b	Egészségtudatos életmód és a szükséges infrastruktúra biztosítása (S2/R1, S3/R1, S4/R2)
2.2c	A szociális háló hatékonyságának javítása (S3/R3)
2.2d	Sokszínű közösségi és kulturális élet biztosítása (S4/R1, S4/R3, S4/R4)
2.3	Helyi közlekedési rendszer modernizálása (S2/R2)
2.3a	Városi közösségi közlekedés optimalizálása (S2/R2)
2.3b	Kerékpáros hálózat fejlesztése (S2/R2)
2.3c	Belterületi úthálózat fejlesztése (S2/R2)
3. Társadalmi integráció és adaptációs-készség erősítése	
3.1	Szegregálódó városi területek rehabilitációja (S3/R3)
3.2	Leszakadó társadalmi csoportok felzárkóztatása (S3/R3)
3.3	Külterületek ellátottsági szintjének javítása (S2/R2, S3/R3)
4. Ökológiai fenntarthatóság erősítése, klímaváltozás elleni küzdelem	
4.1	Energetikai fejlesztések (S2/R4, S3/R1)
4.2	Ivóvíz, csapadékvíz- és szennyvízhálózat korszerűsítése (S2/R3)
4.3	Zöldfelületi hálózat (ökológiai folyosó) fejlesztése (S2/R1)
4.4	Környezettudatos életmód elterjesztése (S4/R1)

68. táblázat: Városi tematikus és részcélok összegzése
Forrás: Békéscsaba Integrált Településfejlesztési Stratégiája

Az Integrált Településfejlesztési Stratégia az egyes városrészek középtávú fejlesztési céljait az alábbi, 69. táblázat tartalmazza:

1. Belváros	• A belváros rehabilitáció fennmaradó fázisainak befejezése, a kereskedelmi és szabadidős funkciókat hordozó területekkel való szerves összekötése (S2/R1) • Az attraktív külsőnek megfelelő tartalmas szolgáltatási szerkezet kialakítása: kereskedelmi, szolgáltatási, kulturális funkciók további erősítése, részben turisztikai céllal (S2/R1, S3)
2. Belvárostól nyugatra eső nagyvárosias	• A belvárosi kereskedelmi zóna kiterjesztése (pl. piac, vasútállomás, Andrássy út) (S1/R1) • A lakótelepi épületállomány korszerűsítése (energetikai program) (S2)
3. Belvárostól északra eső kisvárosias	• Épített örökség védelme (S2/R1) • Turisztikai potenciál erősítése: attrakciók, sétaútvonalak kialakítása (S1/R1)
4. Észak-keleti kertváros	• Lakóterületek szabályozott fejlesztése a külső övezetben (közművek lefektetésére alkalmas utcaszélesség) • Köz- és magánszolgáltatásokkal való ellátás javítása (S2/R2, S3/R1, S3/R2)
5. Keleti kisvárosi és kertvárosi zóna	• Lakóterületek szabályozott fejlesztése a külső övezetben (közművek lefektetésére alkalmas utcaszélesség) (S2/R3) • Turisztikai és rekreációs potenciál erősítése (az erdős területek rendezésével, új objektumok építésével vonzó szabadidős park, fesztiválhelyszín (CsabaPark) továbbfejlesztése) (S1/R1, S2/R1) • Tömegközlekedési szolgáltatások elérhetőségének javítása (S2/R2)
6. Lencsési lakótelep	• A lakótelep komplex energetikai felújítása (minél több épület méretgazdaságos bevonása, alternatív energiaforrások alkalmazása) (S2) • Közterület fejlesztés funkciógazdagítás céllal az egyes célcsoportok igényeinek megfelelően (S2/R1)
7. Belvárostól délre eső kisvárosias	• Utcakép javítása (járdák, burkolatok) (S2/R1) • Déli iparterület szolgáltatásainak fejlesztése (S1/R2) • Társadalmi leszakadás megelőzése a déli területeken (S3/R3)
8. Berényi út környéke	• Kereskedelmi- és közszolgáltatásokkal való ellátottság javítása (S3) • A leszakadó társadalmi rétegek felzárkóztatásának segítése (S3/R3) • Északi iparterület infrastruktúrájának fejlesztése újabb beruházások befogadása érdekében (S1/R2)
9. Jamina	• Komplex egészségügyi és szociális alapellátási intézmény kialakítása (S3/R1) • Utcakép javítása (járdák, burkolatok) (S2/R1) • A kerékpáros közlekedés lehetőségeinek javítása (S2/R2)
10. Almáskertek	• Intermodalitásra épülő iparterületek kialakítása (autópálya csomópont függvényében) • Kerékpáros (elsősorban hivatásforgalmi) elérhetőség biztosítása (S2/R2)

11. Mezőmegyer	• A közszolgáltatások (egészségügy, tömegközlekedés) minőségének javítása (S2/R2, S3/R1, S3/R2) • A városrész önálló identitásának erősítése (kulturális, közösségi, kézműves hagyományokra támaszkodva) (S4/R1, S4/R3)
12. Fényes	• Kerékpáros elérhetőség javítása (S2/R2) • Igényvezérelt közszolgáltatások kialakítása (S3)
13. Gerla	• A közszolgáltatások (egészségügy, tömegközlekedés) minőségének javítása (S2/R2, S3/R1, S3/R2) • A városrész és környezetében található kastélyokból fakadó turisztikai, rekreációs potenciál kiaknázása (S1/R1)
14. Élővíz-csatorna mente	• Összefüggő rekreációs és kulturális zóna kialakítása (S2/R1)
15. Vasúti terület	• Vasúti revitalizációs program végrehajtása, a várossal való kapcsolatok erősítése (S2/R2)
16. Külterületek	• A külterületek infrastruktúrával való ellátottságának javítása (S2/R2) • A tanyasi, mezőgazdasági tevékenység jövedelmezőségének javítása • Repülőtér fejlesztése, figyelembe véve a tevékenységek környező repterekkel való összehangolását (S1/R1) • A pósteleki szabadidőpark megközelíthetőségének javítása, kastélyrom renoválása – romként való megőrzése (S2/R2)

69. táblázat: Békéscsabai városrészek középtávú fejlesztési céljai
Forrás: Békéscsaba Integrált Településfejlesztési Stratégiája

3.5.5 Békéscsaba MJV Fenntartható Energia- és Klímaakcióterve (SECAP), (2021)

A Fenntartható Energia- és Klímaakcióterv az a kulcsdokumentum, mely rögzíti, egy település hogyan kívánja elérni 2030-ig a célként kitűzött, meghatározott mértékű CO_2 emisszió csökkentését. A SECAP célja az energiahatékonyság növelése, a tudatosság erősítése, a káros emissziók csökkentése, a pályázati forrásokhoz való könnyebb hozzáférés biztosítása, a tisztaság és élhetőség növelése, illetve a további energiatudatos fejlesztések megalapozása, mint a Smart City program.

A dokumentum javaslatokat tesz, illetve összegzi a 2030-ig várhatóan megvalósuló beruházásokat, korszerűsítéseket, melyek a fentebb említett célokat szolgálják. Ilyen beruházás például

- a Békéscsaba Modern Városok Programjában szereplő Smart Grid rendszer alapjaként lehetőség szerint 2023-ig két ütemben kiépítendő 1,3, illetve 1,5 MWp teljesítményű központi naperőmű; a geotermikus kaszkádrendszer; (S2/R4)
- lakóépületek energiahatékony korszerűsítése; (S2)
- a geotermikus hőszolgáltatás kiépítése; (S2/R4)
- a város közvilágításának korszerűsítése és SMART városüzemeltetési rendszer kialakítása; (S2/R4)
- az önkormányzati személygépjárműflotta hibrid vagy elektromos meghajtásúra cserélése, illetve a lakosság ösztönzése ennek követésére helyi kedvezményekkel; (S2/R2, S2/R4)
- intelligens forgalomirányítási rendszer kiépítése; (S2/R2)
- elektromos buszok beszerzése; (S2/R2)
- kerékpáros létesítmények növelése; (S2/R2)
- klímatudatossággal kapcsolatos szemléletformálás. (S2)

A következő kivágat szemlélteti, hogy a javaslatok megvalósulása révén mekkora csökkenést vár a CO_2-kibocsátás terén a város. Látható, hogy a tervezett beruházások megvalósítását követően a CO_2-kibocsátás csökkenés a legjobb forgatókönyv szerint 2030-ra így akár közel 50%-ot is elérhet.

Kategória	2010. évi CO_2-kibocsátások [t]	2014. évi CO_2-kibocsátás csökkenés %-ban 2010-hez képest	Tervezett CO_2-kibocsátás csökkenés %-ban 2030-ra 2010-hez képest
ÉPÜLETEK, BERENDEZÉSEK/LÉTESÍTMÉNYEK, IPAR:			
Önkormányzati épületek, berendezések/létesítmények	6 267	3,72%	-44,28%
A szolgáltató szektorhoz tartozó (nem önkormányzati) épületek, berendezések/létesítmények	9 618	-7,08%	-125,41%
Lakóépületek	90 570	-16,18%	-53,51%
Önkormányzati közvilágítás	1 543	2,52%	-118,78%
Ipar (az ETS – európai kibocsátáskereskedelmi rendszer – hatálya alá tartozó iparágak kivételével)	11 408	42,65%	-16,59%
Épületek, berendezések/létesítmények és ipar - részösszeg	**119 405**	**-8,54%**	**-56,13%**
KÖZLEKEDÉS:			
Önkormányzati flotta	101	54,54%	0,00%
Tömegközlekedés	1 213	-11,18%	-41,68%
Magáncélú és kereskedelmi szállítás	43 766	30,45%	-27,22%
Közlekedés - részösszeg	**45 080**	**29,39%**	**-27,55%**
Összesen	**164 486**	**1,85%**	**-48,30%**

89. ábra: 2010.; 2014. és 2030. évi CO2-kibocsátási adatok összehasonlítása
Forrás: BMJV SECAP, 2021

3.5.6 Klímatudatosság erősítése Békéscsabán, Klímastratégia (2021)

A békéscsabai klímastratégia kapcsolódik és/vagy alapul veszi a következő országos, vármegyei és települési stratégiák által megfogalmazottakat:

- Második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (NÉS2)
- Nemzeti Energiastratégia (NES)
- Nemzeti Épületenergetikai Stratégia (NÉeS)
- Energia- és Klímatudatossági Szemléletformálási Cselekvési Terv (EKSzCsT)
- Magyarország Nemzeti Energiahatékonysági Cselekvési Terve 2020-ig (NEHCsT)
- Magyarország Megújuló Energia Hasznosítási Cselekvési Terve 2010-2020 (NCsT)
- Nemzeti Közlekedési Infrastruktúrafejlesztési Stratégia (NKIFS)
- Kvassay Jenő Terv – Nemzeti Vízstratégia (KJT)
- IV. Nemzeti Környezetvédel mi Program (NKP IV.)
- Békés Megyei Klímastratégia 2018-2030 (BMK)
- Békéscsaba MJV Integrált Településfejleszt ési Stratégiája (ITS) (2014)
- Békéscsaba MJV Településfejlesztési Koncepció (Koncepció)
- Békéscsaba MJV Önkormányzata Környezetvédelmi Programja (2014) (BKP)
- Békéscsaba MJV SECAP-ja (2017)
- Békéscsaba Megyei Jogú Város Modern Városok Programja 1802/2017. (XI. 8.) Korm. határozat.

A stratégia várost érintő (2030-ra, de legkésőbb 2050-re) jövőképe a következő: „A települést zöld gyűrű veszi körbe, amely a településen belüli vízfelületekkel és zöld ökológiai folyosókkal kapcsolódik össze. Megvalósul az ökológiai szemléletű csapadékvíz elvezetés és a biodiverzitásra törekedő növénytelepítés, fasorok szegélyezik a dűlőutakat. A város ipara energiahatékonyan, a körkörös és zöld gazdaság elveinek megfelelően működik, széles körben használ megújuló energiákat, valamennyi szektorra jellemző a racionális, takarékos és helyi erőforrásokra alapozott energiafelhasználás. Az

egyszer használatos műanyagok eltűnnek, csomagolás nélküli üzletek működnek. A helyi közlekedés környezetkímélő módon, többségében a közösségi és alternatív formákban zajlik. A lakosság nagyrészt családbarát, kertvárosias területeken él, sokszínű kulturális és közösségi életet, és az egészség megtartását biztosító intézményrendszer támogatásával. Valamennyi generáció és társadalmi csoport környezet- és klímatudatos életmódot folytat."[333]

A klímastratégia leszögezi, hogy Békéscsaba általános mitigációs és dekarbonizációs célkitűzése illeszkedik a SECAP-ban vállalt, 2030-ig elérendő 40%-os mitigációs célhoz. A 2018-as bázisévhez képest megfogalmazott mitigációs, adaptációs és szemléletformálási célok a következőek:

Mitigációs célok	
1	A lakó- és középületek üzemeltetéséből származó ÜHG-kibocsátás csökkentése 2030-ig legalább 35%-kal 2018-hoz képest (36000 t/év) (S2/R4, S3/R1)
2	Az ipari és szolgáltató szektorból származó ÜHG-kibocsátás csökkentése 2030-ig legalább 20%-kal 2018-hoz képest (27000t/év)
3	A közlekedésből, szállításból származó ÜHG-kibocsátás csökkentése 2030-ig legalább 40%-kal 2018-hoz képest (15 000 t/év) (S2/R2)
4	A hulladékgazdálkodásból származó ÜHG-kibocsátás csökkentése 2030-ig legalább 40%-kal (1500 t/év) (S2)
5	Az erdők és zöldfelületek növelése a szén-dioxid megkötő képesség javítása érdekében 2030-ig legalább 250 ha-ral (500 t/év) (S2)
Általános adaptációs cél	
1	A lakosság, a természeti környezet és a gazdaság alkalmazkodását elősegítő intézkedésekkel hosszú távon biztosítani a felmelegedő és szárazódó klíma hatásainak kivédését a közegészségügyi és szociális intézményrendszer megerősítésén, várostervezési- és fejlesztési lépéseken, illetve hatósági intézkedéseken keresztül.
Specifikus adaptációs célok	
1	A klímavédelem és adaptáció szempontjainak érvényesítése a város stratégiai dokumentumaiban és döntési folyamataiban
2	Az érzékeny gazdasági ágazatok alkalmazkodóképességének segítése
3	A humán-egészségügyi, valamint katasztrófavédelmi kockázatok csökkentése településfejlesztésen és speciális építészeti eszközökön keresztül (S2/R3, S3)
4	A természeti és épített környezet elemeinek és rendszereinek klímaadaptációt figyelembe vevő fejlesztése (S2, S3/R1)
Szemléletformálási, klímatudatossági célok	
1	Klímatudatossági szemléletformálás az önkormányzat szerveinél és intézményeinél
2	A felnövő békéscsabai klímatudatos generációkért (S4/R1, S4/R4)
3	A klímatudatos életmód lakossági terjesztése, különös tekintettel a nehezen elérhető csoportokra (S4)
4	Klímatudatos cégek és a civil partnerség erősítése (S4)

70. táblázat: A Békéscsabai Klímastratégia célja
Forrás: Klímatudatosság erősítése Békéscsabán, Klímastratégia (2021)

[333] Klímatudatosság erősítése Békéscsabán, Klímastratégia (2021)

4 Monitoring, kontrolling, indikátorok

4.1 FVS monitoring rendszere, nyomon követés a tervezés és végrehajtás során

A meghatározott városi stratégiai célrendszer megvalósulásának nyomon követését, az eredményesség mérését a részcélokhoz rendelt indikátorok mérése biztosítja – az FVS megvalósításának teljes időszaka alatt. A részcélokhoz rendelt indikátorok mérése a végrehajtási időszak alatt rendszeresen megtörténik, hiszen ezen tevékenység szerves részét képezi a monitoring folyamatnak. A rendkívül komplex stratégiai célokhoz kapcsolódóan nem fogalmazunk meg önálló indikátorokat, ezek teljesülését ugyanis a részcélokhoz rendelt indikátorok együttes teljesülése mutatja a leghatékonyabban. Általánosságban elmondható, hogy az aktuális indikátorértékek, a tervtől való esetleges eltérések mértéke visszahatnak a megvalósítás folyamatára, így a végrehajtás és a monitoring kölcsönösen hatással vannak egymásra. A stratégiai menedzsment szemléletben a célok teljesülése mértékének rendszeres vizsgálata biztosítja, hogy a városfejlesztés és a működés eredményei nem utólagosan, hanem még folyamatában értékelhetővé váljanak, a fejlesztési folyamat pedig alkalmazkodhasson a belső és külső környezet módosulása által indukált változásokhoz. Ezt a folyamatos visszacsatolást egy önálló, horizontálisan szervező munkacsoport fogja figyelemmel kísérni, illetve koordinálni az 5. Az irányítási és működési modell fejezetben leírtaknak megfelelően.

A monitoring rendszer kidolgozásának egyik első lépéseként a 3.3. A stratégia célrendszere fejezetben bemutatásra kerülő célrendszer teljes körű figyelembevételével olyan indikátorok kerültek meghatározásra, amelyek nem csupán relevánsnak tekinthetőek (egy-egy konkrét cél vonatkozásában), hanem megfelelnek az ún. SMART kritériumrendszer többi követelményének is. Ennélfogva az indikátorok úgy kerültek megalkotásra, hogy azok kellően specifikusak legyenek, elvi mérhetőségük mellett biztosítva legyen az indikátorértékek elérhetősége, rendelkezésre állása is, az aktuális információk rendszeresen előállíthatók (beszerezhetők vagy hozzáférhetők) legyenek, illetve az adatok megbízhatóak legyenek. A monitoring rendszer kialakítása során teljeskörűen figyelembe lett véve, hogy annak alkalmasnak kell lennie az FVS egységes indikátorainak kezelésére is a 4.2. Az FVS-hez kapcsolódó indikátorok és azok mérési módszertana fejezetben foglaltaknak megfelelően. A monitoring és értékelési tevékenység alapját képező indikátorkészlet tehát az egyes részcélok elérését, a tervértékekhez képest történő előrehaladást hatékonyan képes számszerűsíteni. A stratégia indikátorainak megfogalmazása során kiemelt szempont volt az egyértelműség, azaz, hogy bármely érdekelt számára csupán egyféle értelmezése lehessen az egyes indikátoroknak. Ennek érdekében az indikátorok mérésének módszertana megfelelő pontossággal került meghatározásra. Az indikátorkészlet összeállítása során azon elv érvényesült, mely szerint a város középtávon tervezett fejlesztéseinek, projektjeinek sikeressége és az FVS eredményessége egyaránt mérhetővé váljon.

Az indikátorok típusának meghatározása során az egyes részcélok esetében mérlegelésre került, hogy kimeneti, eredmény- vagy hatásindikátorok kiválasztása indokolt. Az indikátorkészlet megalkotásakor alapvető igényként merült fel, hogy a stratégiai szinten kisebb jelentőségű kimeneti indikátorok aránya – könnyű előállíthatóságuk ellenére – lehetőség szerint alacsony maradjon, és inkább a hatás- és/vagy eredményindikátorok kerüljenek túlsúlyba. A monitoring rendszer elsődlegesen Békéscsaba MJV vonatkozásában kerül kidolgozásra.

Stratégiai célok/részcélok	Indikátor	Mérték egység	Bázisérték (bázisév)	Célérték (2029)	Mérés módszere
S1. Helyi erőforrásokra és hálózatos együtt-működésekre építő, globális gazdasági folyamatokba hatékonyan bekapcsolódó térségi gazdaság					
S1/R1. A helyi gazdaság tevékenységei sokoldalúak; felfutó ágazatok a helyi és térségi erőforrásokra támaszkodó, magas hozzáadott értéket termelő gazdasági tevékenységek (mint az élelmiszer-feldolgozás, a turizmus és a kulturális és kreatív gazdaság)	Idegenforgalmi adóbevétel	ezer Ft	2.728 (2020)	3.000	Önkormányzati adatszolgáltatás / KSH
S1/R2. A vállalkozások létrehozását és működését támogató gazdasági infrastruktúra és az üzleti szolgáltatások magas színvonalúak	A nem pénzügyi támogatásban részesülő vállalkozások száma	db	0 (2021)	2	Azon vállalkozások összesített száma, amelyek közvetlen, pénzátutalással nem járó (iránymutatás, tanácsadás, vállalkozási inkubátorok stb. formájában nyújtott) támogatásban részesülnek. Önkormányzati adatszolgáltatás
	Újonnan létrejövő, kiépített alapinfrastruktúrával rendelkező, eladásra vagy bérbeadásra szánt területek nagysága	ha	0 (2021)	2	Önkormányzati adatszolgáltatás (Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.; Stratégiai-Fejlesztési Osztály)
S1/R3. A város gazdaságában az innovációs potenciál erős, annak feltételrendszere adott – nagyobb teret nyernek a technológiaintenzív ágazatok	A térségben működő cégek által elnyert K+F+I támogatás (GINOP Plusz vagy NKFIH pályázati keretből)	MFt	0 (2021)	100	palyazat.gov.hu és nkfih.gov.hu támogatott projektkeresők adatszolgáltatása
S1/R4 A szak- és felsőfokú képzési struktúra és kínálat az átalakuló helyi gazdaság igényeihez igazodik	A helyi szak- és felsőfokú képzőhelyek és a helyi vállalatok közötti együttműködési megállapodások száma	db	243 (2021)	245	Képzőhelyek adatszolgáltatása
	A duális képzésben résztvevő tanulók száma	fő	664 (2021)	670	Képzőhelyek adatszolgáltatása
S2. Élhetőbb, vonzóbb, fenntarthatóbb, biztonságosabb várostérség					
S2/R1. A települési épített és zöld környezet egyaránt rendezett, funkcionális és mindeközben esztétikus – erősítve a térség vonzerejét	Megújult vagy újonnan kialakított zöldfelület nagysága	ha	0 (2021)	4	Önkormányzati adatszolgáltatás (Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.; Stratégiai-Fejlesztési Osztály; Városüzemeltetési Osztály)
	Városi területeken létrehozott vagy helyreállított nyitott terek	ha	0 (2021)	4	Önkormányzati adatszolgáltatás (Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.; Stratégiai-Fejlesztési Osztály; Városüzemeltetési Osztály)

Stratégiai célok/részcélok	Indikátor	Mérték egység	Bázisérték (bázisév)	Célérték (2029)	Mérés módszere
S2/R2. A városi mobilitási módok között a környezetbarát közlekedési módok egyre nagyobb arányban jelennek meg (e-járművek, kerékpáros és gyalogos közlekedés), a közlekedési infrastruktúra hiányoktól mentes	Új, átépített vagy korszerűsített közutak hossza	km	0 (2021)	8	Önkormányzati adatszolgáltatás (Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.; Stratégiai-Fejlesztési Osztály)
	A felújított, illetve újonnan épített kerékpárforgalmi létesítmények teljes hossza	km	0 (2021)	6	Önkormányzati adatszolgáltatás (Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.; Stratégiai-Fejlesztési Osztály)
S2/R3. A települési közművek fenntartható módon működnek – a város hatékonyan kezeli a csapadékvíz- és a belvízelvezetési problémákat	A felújított, illetve újonnan épített csapadékvíz-elvezető hálózat hossza	km	0 (2021)	8	Önkormányzati adatszolgáltatás (Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.; Stratégiai-Fejlesztési Osztály; Városüzemeltetési Osztály)
S2/R4. A helyben elérhető megújuló energiák növekvő arányban járulnak hozzá a város energia mix-éhez – erősítve a város környezeti és működési fenntarthatóságát	A megtermelt megújuló energia aránya az önkormányzati energiafelhasználáson belül	%	8,41	10	Önkormányzati adatszolgáltatás (Stratégiai-Fejlesztési Osztály)
	Megújuló energia termelés aránya	%			
S3. Az alapvető és kényelmi szolgáltatásokat közszféra, piaci és nonprofit szereplők együttes részvételével, nagyvárosi színvonalon biztosító város					
S3/R1 Az önkormányzati fenntartású intézményrendszer infrastrukturális és technikai működési feltételrendszere lehetővé teszi a humán (köz)szolgáltatások magas minőségű és fenntartható biztosítását – különösen az egészségügyi és szociális alapszolgáltatások biztosítása esetében	Önkormányzati fenntartású épületek CO_2 megtakarítása a beruházások eredményeként	tonna CO_2 egyen érték	0 (2021)	400	Önkormányzati adatszolgáltatás (Stratégiai-Fejlesztési Osztály)
	Jobb energiahatékonyságú középületek	m^2	0 (2021)	3000	Önkormányzati adatszolgáltatás (Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.; Stratégiai-Fejlesztési Osztály)
	Fejlesztéssel érintett, alapellátást nyújtó szolgáltatások száma	db	0 (2021)	7	Önkormányzati adatszolgáltatás (Stratégiai-Fejlesztési Osztály; Szociálpolitikai Osztály)
S3/R2 Az alap és kényelmi szolgáltatások működését biztosító humán és szervezeti háttér biztosított – a piaci és civil szereplők fokozott bevonása mellett	Munkahelyi képzések száma a humán közszolgáltatásban dolgozók számára az önkormányzati fenntartású intézményeknél	db	0 (2021)	1	Önkormányzati adatszolgáltatás (Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.; Jogi, Igazgatási és Humánpolitikai Osztály)
	Munkahelyi képzéseken résztvevő humán közszolgáltatásban dolgozók száma	fő	0 (2021)	3	Önkormányzati adatszolgáltatás (Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft., Jogi, Igazgatási és Humánpolitikai Osztály)
	Szociális bérlakások száma	db	161 (2021)	161	Önkormányzati adatszolgáltatás (Szociálpolitikai Osztály)

Stratégiai célok/részcélok	Indikátor	Mérték egység	Bázisérték (bázisév)	Célérték (2029)	Mérés módszere
S3/R3 A sérülékeny társadalmi csoportok leszakadása mérséklődik, integrációjuk eszköztára bővül – a szegregációs folyamatok lelassulnak	Önkormányzati érdekkörben kezelt bérlakások száma	db	504	504	Önkormányzati adatszolgáltatás (Szociálpolitikai Osztály)
S4. Közösségeire építő, dinamikus, egészséges és jelentős, a mindenkori munkaerőpiaci kihívásoknak jól megfelelő helyi társadalom					
S4/R1. Erős a helyi társadalom értékmegőrző, értékteremtő és önszervező képessége, sok speciális szolgáltatási szegmensben képesek értékvédőként és értékteremtő szolgáltatóként fellépni (kiegészítve a közszolgáltatásokat)	Helyi civil szervezetek száma	db	427 (2019)	427	KSH Tájékoztatási adatbázis
	Európai uniós forrásból finanszírozott, helyi civil szervezetek által megvalósított értékmegőrző, értékteremtő programok száma	db	0 (2021)	100	Önkormányzati adatszolgáltatás (Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.; Stratégiai-Fejlesztési Osztály)
	Népegészségügyi szűréseken résztvevők száma	fő	722 (2021)	800	A Nemzeti Népegészségügyi Központ által megvalósított népegészségügyi szűréseken résztvevők száma
S4/R3 A helyi kulturális hagyományok megújulnak és együtt járulnak hozzá a közösségi kohézióhoz, valamint az újszerű, gazdaságilag is értelmezhető értékteremtéshez	Megvalósított programok száma	db	0 (2021)	150	Önkormányzati adatszolgáltatás (Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.)
	Társadalmi akciókban résztvevők száma	fő	0 (2021)	7000	Önkormányzati adatszolgáltatás (Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.)
S4/R4 A fiatalok érdekei jobban érvényesülnek, alulról jövő kezdeményezéseik megvalósítását településük támogatja	Vándorlási egyenleg	fő	-122 (2020)	0	KSH Tájékoztatási adatbázis

71. táblázat: A célrendszerhez rendelt indikátorok áttekintése[334]

4.2 Az FVS-hez kapcsolódó indikátorok és azok mérési módszertana

A Módszertani kézikönyv rögzíti, hogy *az FVS egy élő, dinamikusan fejlődő dokumentum, mely kijelöli a stratégiát hét éves időtávra, ugyanakkor a reziliencia és adaptivitás elvárásának megfelelően a külső és belső változásokra reflektálva adaptáció, módosítás is elképzelhető a hét éves időtávban. Ennek érdekében egy olyan átlátható, transzparens nyomon követési rendszer kialakítása elvárás, amely mérhetővé teszi az FVS, mint eszköz teljesítményét, eredményeit*. Mindehhez kapcsolódva kerültek meghatározásra az alábbi, FVS szintű egységes indikátorok, melyek a rezilienciát, valamint az öt tervezési dimenzió mentén elért eredményeket vizsgálják – éves adatszolgáltatási kötelezettséggel az Irányító Hatóság felé.

[334] A bázis- és célértékek meghatározása folyamatban van.

	indikátor	mérték-egység	bázisérték (bázisév)	célérték (célév)	mérés módszere
Reziliencia: a gazdaság több lábon állása	helyi gazdaság diverzifikációjának mértéke	%	11,21 (2019)	12	a legtöbb iparűzési adót befizető ágazat által befizetett iparűzési adó nagysága (Ft) / a város teljes iparűzési adó bevétele (Ft)
Reziliencia: energia-függőség alternatív energiaforrásokkal való oldása	megújuló energiatermelés arányának növekedése	%			a város területén az adott évben megtermelt megújuló energia összmennyisége (MW GJ) / a város területén az adott évben felhasznált energia összmennyisége (MW GJ)
Reziliencia: digitális város	digitális ügymenetek aránya	%	62,1 (2020)	65	a digitálisan elindított / lefolytatott hivatali ügyek száma (db/év) / az összes adott évben elindított ügy száma (db)
Reziliencia: megtartó város	az életminőséget meghatározó szolgáltatásokkal való elégedettség	%	48,2 (2022)	55	az IH által biztosított elégedettséget mérő kérdőív lehető legnagyobb mintán történő lekérdezése, majd az eredmények összegzését követően az elégedettségi arány kiszámítása
Reziliencia: zöldfelületek	zöld- és vízfelületek arányának változása	%	100 (2021)	100	települési zöld- és vízfelületek nagysága (ha) (aktuális év) / a települési zöld- és vízfelületek nagysága (ha)(bázisév)
Prosperáló város	fejlesztésekbe bevont külső forrás aránya	%	0 (2021)	10	((befektetett eszközök FVS (Ft) aktuális + megelőző évek kumulált) / (befektetett eszközök önkormányzati TOP Plusz forráskeretből (Ft) aktuális + megelőző évek kumulált)) / (tervezett befektetett eszközök FVS (Ft) / önkormányzati TOP Plusz forráskeret (Ft))
Zöldülő város	éves ÜHG kibocsátás egyenérték (CO_2/t)	tonna CO_2 egyenérték			[városi ÜHG kibocsátás tonna CO2 egyenérték (bázisév)] – [városi ÜHG megkötés tonna CO2 egyenérték (bázisév)]
Digitális város	digitálisan mért adattípusok száma	db	0 (2021)	2	a településen digitálisan mért adattípusok száma

	indikátor	mérték-egység	bázisérték (bázisév)	célérték (célév)	mérés módszere
Megtartó város	vándorlási egyenleg	fő	-122 (2020)	0	a településre állandó lakcímmel bejelentkezők lakosok számának (fő) (aktuális év) és a településen az állandó lakcímet megszüntetők számának különbsége (fő) (aktuális év)
Kiszolgáló város	újonnan belterületbe vont területek és a kihasználatlan városi területek aránya	%	0,023 (2020)	0,03	újonnan belterületbe vont területek nagysága (ha) (aktuális év) / a kihasználatlan városi területek nagysága (ha) (aktuális év)

72. táblázat: Az egységes FVS indikátorok áttekintése[335]

[335] A bázis- és célértékek meghatározása folyamatban van.

4.3 A beavatkozásokra vonatkozó adatok gyűjtésének és kezelésének helyi módszertana

Az FVS megvalósítását segítő beavatkozások nyomon követése, monitoringja elsődlegesen a Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft. feladata. Ezen tevékenység célja, hogy rendszeres és megbízható információ álljon önkormányzat, illetve a megvalósítást támogató intézmények, szervezetek és személyek rendelkezésére az FVS-ben foglaltak terén történő előrehaladás tekintetében. A monitoring tevékenység ugyanakkor a lakosság tájékoztatásának egyik forrásaként is szolgál, és lehetőséget teremt arra, hogy az itt élők hiteles és naprakész információkat kapjanak a mindennapjaikat közvetlenül vagy közvetetten szolgáló beavatkozásokkal kapcsolatban.

Az előző pontban látható, hogy az indikátormutatók egyértelműen definiálásra kerültek, biztosítva azok egyféle, egységes értelmezését, amely minden érdekelt számára rendelkezésre fog állni. A mutatók meghatározása, számításuk módja a beavatkozás teljes életciklusa alatt változatlan lesz, lehetővé téve a bázisérték és célérték összehasonlíthatóságát – sőt az egységes indikátoroknak köszönhetően az FVS-eszközt használó minden területi szereplő teljesítménye aggregálható, programszinten is értékelhető.

A monitoring rendszeres adatgyűjtésen alapszik, amely lehetővé teszi, hogy a menedzsmentszervezet folyamatában vizsgálja a tevékenységek előrehaladását a kitűzött célok viszonylatában, illetve pontos képpel rendelkezzen a beavatkozások eredményeivel és hatásaival kapcsolatban. Fentiekben már részletesen bemutattuk az egyes részcélokhoz rendelt indikátorok pontos megnevezését, mértékegységét, a mérés módszerét, továbbá a már rendelkezésre álló bázisértéket, illetve az elérendő célértéket. Mindazonáltal – mint arra a Fenntartható Városfejlesztési Stratégia Módszertani Kézikönyve is felhívja a figyelmet – az FVS egyik jellemzője, hogy annak tartalma nem állandó, hanem a változó környezethez történő adaptáció során dinamikusan fejlődik, így a külső és belső változásokra reflektálva az indikátorok tekintetében is elképzelhető módosulás.

Az FVS vizsgáló monitoringot a Városfejlesztési Nkft. egyrészt saját, illetve önkormányzati adatgyűjtésből származó adatok alapján látja el, másrészt az adatok meghatározott körét külső – tehát az önkormányzati körön kívüli – adatszolgáltatótól szerzi be. Utóbbiak egyaránt lehetnek helyi, nem önkormányzati adatgazdák, illetve központi adatbázisokkal rendelkező szervezetek. A Városfejlesztési Nkft. a beavatkozásokhoz kapcsolódó monitoringtevékenysége során vizsgálja az adatok megbízhatóságát, akár külső, akár belső adatforrásokról van szó. Saját városi adatforrás esetében a Polgármesteri Hivatal megfelelő adatmenedzsmenttel gondoskodik a beérkező adatok érvényességéről és hitelességéről. Ennek keretében – szükség esetén – sor kerül a nyers adatok tisztítására és megfelelő strukturálására.

A mutatóértékek kiszámításához szükséges adatok tekintetében minden érintett szereplő teljeskörűen érvényesíti a mindenkor hatályos adatvédelmi szabályokat. Ez vonatkozik az adatgyűjtés, -tárolás, -feldolgozás és -közlés teljes folyamatára. Az FVS-megvalósítás részeként zajló digitális átállás várhatóan hozzájárul ahhoz, hogy az adatgyűjtés és az adatok feldolgozása során a digitális megoldások egyre jelentősebb szerepet kapjanak.

A mutatóértékek kalkulációjához szükséges adatok meghatározott kerülnek begyűjtésre, a mutatóértékek pedig ezek alapján aktualizálásra a friss adatok figyelembevételével. A folyamatosan frissülő információk esetében meghatározásra kerül, hogy milyen időpillanatokban érvényes adatok

kerülnek figyelembevételre az egyes értékek meghatározásakor. Bizonyos indikátorok esetében az évente vagy nagyobb gyakorisággal történő adatgyűjtés nem megvalósítható, illetve nem tekinthető célszerűnek. Ez egyrészt azon esetekre vonatkozik, ahol érdemi elmozdulás legkorábban a stratégiai ciklus végéhez közeledve várható, másrészt azon adatfelvételekre, amelyek jellemzően éves gyakoriságnál ritkábban, előre tervezett időpontban történnek (pl. bizonyos stratégiák felülvizsgálata). Az adatgyűjtési gyakoriságok ezen szempontok érvényesítésével kerültek meghatározásra.

5 Az irányítási és működési modell

5.1 A városirányítási modell indokolt módosításai

Az FVS megalapozó munkarésze részletesen tárgyalja Békéscsaba MJV irányítási modelljét (2.4.1 fejezet), kiemelt figyelemmel a városfejlesztéssel kapcsolatos döntési és végrehajtási folyamatokra. Az irányítási modellel kapcsolatos megállapítások, valamint a fenntartható városfejlesztési stratégia 3. fejezetében részletezett fejlesztési célok és beavatkozások alapján indokolt bizonyos módosítások / új típusú megoldások bevezetése az irányítási modellt illetően.

A fejezet bevezetéseként a 2.4.1 fejezet végén levont következtetésekkel kapcsolatos tennivalókat rendszerezzük, majd megnevezzük az városirányítási modell alakításával összefüggő főbb célokat, ezt követően a Módszertani Kézikönyv iránymutatásai szerint mutatjuk be a kapcsolódó beavatkozásokat, feladatokat. A következtetésekből eredő beavatkozási szükségletek:

Sor-szám	Az irányítási modell értékelése alapján levont következtetések	Beavatkozás indokolt (igen/nem)	Indoklás
1.	A városfejlesztési és működtetés területén az önkormányzat által irányított folyamatok a jellemzőek, a governance irányítási modell elemei, amelyben a nem önkormányzati szereplők hangsúlyos szerepet kapnak formálisan megjelennek ugyan, de nem váltak a városirányítás meghatározó jellemzőivé.	igen	Az FVS újszerű tartalma indokolja a nem önkormányzati szereplők hangsúlyos szerepvállalását és érdemi bevonását a döntés-előkészítésbe a fejlesztések során. A felhasználói elégedettség és működési hatékonyság érdekében indokolt a governance típusú irányítás gyakorlati alkalmazásának intenzívebbé tétele.
2.	A városmenedzseri feladatkör nem épül be Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatalának struktúrájában, egyes projektek stratégiai szintű koordinatív feladatai, valamint az európai uniós forrásból megvalósuló projektek előkészítő és megvalósítást érintő feladatai elsősorban a Városfejlesztési Nkft. -nél koncentrálódnak	*nem*	*A városmenedzseri feladatkör gyakorlatilag Városfejlesztési Nkft. működésén keresztül érvényesül – nem indokolt ilyen pozíció létrehozása, amíg a Nkft. szerepvállalása a városirányításban a jelenlegi szinten marad.*
3.	A zöld és digitális átálláshoz szükséges szakértői ismeretek a Városfejlesztési Nkft.-nél, az Energia Esco Kft.-nél és a Békéscsabai Városgazdálkodási Kft.- nél koncentrálódnak, a Polgármesteri Hivatal szakosztályainak szakértelmével kiegészülve.	*nem*	*A zöld és digitális átálláshoz szükséges szakértői ismeretek gyakorlatilag Városfejlesztési Nkft. működésén keresztül érvényesülnek – nem indokolt kapcsolódó koordinatív státusz létrehozása, amíg a Nkft. szerepvállalása a városirányításban a jelenlegi szinten marad.*
4.	Békéscsabán a városfejlesztés stratégiai szintű és projekt megvalósítást lefedő folyamatai hatékonyság és a produkált minőség szempontjából példaértékűek.	*nem*	*A színvonal megtartása továbbra is cél.*
5.	A döntés-előkészítésben és megvalósításban résztvevő szervezetek és osztályok között esetenként kevéssé hatékony a kommunikáció, az információáramlás akadozik, ami	igen	Indokolt a kommunikáció hatékonyságának növelése az egyes, stratégia végrehajtásában érintett osztályok, szervezetek között.

Sor-szám	Az irányítási modell értékelése alapján levont következtetések	Beavatkozás indokolt (igen/nem)	Indoklás
	hátráltathatja a projektvégrehajtási folyamatot.		
6.	A hivatalban hiány mutatkozik a projektvégrehajtást támogató mérnöki végzettségű, szakértő munkatársakból, aminek megoldását a köz- és piaci szféra markáns bérkülönbségi akadályozzák. Ennek megoldásával a zöld és digitális átállás szakértői ismeretei jobban integrálódhatnának a hivatali szervezetbe is.	igen	A hivatal HR politikájának változása indokolt. Az új típusú stratégiai tartalmak végrehajthatósága indokolja a szakági felsőfokú ismeretekkel rendelkező munkatársak alkalmazását (mérnök) elsősorban a projektelőkészítést és végrehajtást támogató mérnöki végzettségű szakértő munkatársak számának (ill. belső arányának) növelését. Ennek kedvező hatása lehet a 4. pontban jelzett, eltérő hatékonyságú projektkoordinációra is.

A városirányítási modellel kapcsolatos célok

- Cél, hogy Békéscsaba városirányítása hatékonyabbá váljon és gyakorlati szinten is támaszkodjon a governance típusú irányítási modell eszközrendszerére, a kulcsszereplők valós partneri szintű bevonására.
- Cél továbbá, hogy idővel (közép-, ill. hosszabb távon) a polgármesteri hivatalon belül elinduljon egy minden és mindenki szempontjából méltányos megoldásokat alkalmazó átalakulás, amely a kisebb létszámú, az új típusú városfejlesztési kihívásokra rugalmasan reagáló stáb kialakítását jelenti.
- Cél a belső operatív döntési folyamatok felgyorsítása, a jóval hatékonyabb belső kommunikáció – az esetleges hátráltató tényezők kiküszöbölése.

5.1.1 Az átfogó városirányítási rendszer változásai

Az átfogó irányítási rendszer változásaival kapcsolatos feladatokat az alábbi táblázat foglalja össze a Módszertani Kézikönyvben megadott szempontok szerint.

Vizsgálandó beavatkozások (Módszertani Kézikönyv)	Az irányítási rendszer/modell változásaival összefüggő feladatok
Milyen módon kívánja elérni az irányítás különböző szintjei közötti beavatkozások koordinációját és összehangolását? E helyt javasolt (nem elvárt) a városmenedzser és a zöld, illetve digitális átállás menetrendhez/átálláshoz kapcsolódóan felelős koordináló személy kijelölése.	Békéscsabán szükséges a városfejlesztés és működtetés különféle szervezeti egységek között végzett feladatainak szorosabb összehangolása, az ennek alapját jelentő kommunikációs csatornák és rendszeres fórumok megerősítése. Feladat a folyamatos információáramlás és együttműködési lépések szabályozott keretek közötti folytatása, az elmaradások nyomon követese, az indokok feltárása. Ebben segítséget nyújthatnak a moduláris rendszerű digitális feladatmenedzsment rendszerek, ahol a kommunikáció hatékonysága is nyomon követhető. A zöld és digitális átállás folyamatai gyorsabban zajlanak, amennyiben azokat önálló projektcsatornák támogatják. Békéscsabán a zöld és digitális keretrendszer szakértői hátterét és koordinációját a Városfejlesztési Nkft. biztosítja – nincs szükség erre külön apparátus vagy személy kijelölésére.

Vizsgálandó beavatkozások (Módszertani Kézikönyv)	Az irányítási rendszer/modell változásaival összefüggő feladatok
Milyen eszközökkel kívánja érvényesíteni a több érdekelt félre kiterjedő, alulról építkező megközelítést, ami az összes érintett résztvevő egyenlő esélyű bevonásáról gondoskodik?	A partnerség, ezzel az egyenlő esélyű bevonás biztosításának módját részletesen *Részvételi akciók a stratégiai ciklus végrehajtási szakaszában* c. alfejezetben mutatjuk be. Az FVS megvalósulását támogató partnerségi tevékenységek közül az alulról jövő kezdeményezések beépülésének legalkalmasabb fórumai a FVS megvalósulását kísérő tematikus munkacsoportok. Ezek munkájában (főként a FVS projektjeinek a tartalmi fejlesztésében) sokféle, az egyes tematikus működési területeken fontos és illetékes szereplő vesz részt, akinek fejlesztési ötletei nehezen találnak utat a megvalósuláshoz. A tematikus munkacsoportok – alapfeladatukon túl – alkalmasak arra, hogy a nem önkormányzati szereplőktől érkező projektötleteket rögzítsék, megtárgyalják és továbbfejlesszék életképes és finanszírozható projektekké. A partneri bevonás ezen eszköze tehát biztosítja a FVS partneri alapú megvalósítását és növeli az alulról érkező fejlesztési elképzelések megvalósulásának esélyét.
Miként kívánja már a stratégiai szintű tervezés során, majd később a stratégia megvalósítási szakaszában elérni a közösség-vezérelt kezdeményezések előtérbe helyezését?	A CLLD sikeres végrehajtását követően a városnak limitáltabb az eszközrendszere a közösség-vezérelt kezdeményezések érvényre juttatására. Ennek a problémának a kiküszöbölésére Békéscsaba megerősíti a helyi civil közösségek pályázati alapú működési és még inkább konkrét tevékenységekre irányuló támogatását.

Az FVS tartalmából levezethető, stratégiai időtávban jelentkező feladatok irányítási modellt illetően:

Működési terület/ szervezet	Feladat	Felelős	Becsült költség
Békéscsaba MJV Önkormányzata	Több szereplőre kiterjedő digitális feladatmenedzsment rendszerek bevezetése	Békéscsaba MJV Önkormányzata	előkészítés nélkül nem becsülhető
Városfejlesztési Nkft.	A zöld és digitális átállás önálló projektcsatornáinak létrehozása (FVS-től függetlenül)	Városfejlesztési Nkft.	előkészítés nélkül nem becsülhető
Békéscsaba MJV Önkormányzata és Városfejlesztési Nkft.	FVS megvalósulását kísérő tematikus munkacsoportok létrehozása (governence) és működtetése, amelyek beépülnek a 2.4.1 fejezetben tárgyalt projekt megvalósítási folyamatba	Békéscsaba MJV Önkormányzata és Városfejlesztési Nkft.	nincs költség

5.1.2 A térségi koordináció mechanizmusainak változásai

Békéscsaba MJV esetében az FVS térségi kiterjesztéssel történő elkészítése indokolja az eddigiekben csak egyes projektekre és bizonyos társulási keretek között végzett közszolgáltatásokra koncentrálódó koordinációs, irányítási struktúrák és folyamatok átgondolását, elmélyítését. Ez jelentős átalakulást jelent az utóbbi évek gyakorlatához mérten.

A térségi szintű stratégiai programozás, majd a későbbi operatív szintű forrásfelhasználás a Módszertani Kézikönyv iránymutatásait követve indokolja a térség településeinek képviseletét biztosító szervezeti egység létrehozását. A szervezeti egység a Békéscsabai Településegyüttes Fejlesztési Bizottság. A Bizottság működését a 2022. január 18-án, minden érintett fél (települési önkormányzat) által jóváhagyott SZMSZ szabályozza.

Az érintett térségi települések:

- Békéscsaba
- Csabaszabadi
- Csorvás
- Doboz
- Gerendás
- Kétsoprony
- Szabadkígyós
- Telekgerendás
- Újkígyós

A stratégiai ciklus logikáját követve a Bizottság az FVS tervezés és végrehajtás teljes időtartamára jön létre (2021-2027), azaz nem csupán az FVS készítését, hanem annak végrehajtását is nyomon követi. Ennek fényében a koordinatív feladatokat ellátó Békéscsabai Településegyüttes Fejlesztési Bizottság feladatai:

- a Bizottság közös, térségi szinten értelmezhető fejlesztési célokat jelöl ki,
- a Bizottság a térségben meglévő fejlesztési igényeket összegyűjti, megtárgyalja, majd priorizálja,
- döntéseket hoz az adott támogatási időszakban finanszírozandó projektekről,
- nyomon követi, monitorozza a projektek végrehajtását, megtárgyalja az időközben felmerülő jelentősebb módosítási igényeket,
- értékeli a 2021-2027-es időszak térségi fejlesztéseinek területfejlesztő hatását,
- feltárja a térségi (több települést érintő) projektek egyéb finanszírozási lehetőségeit.

A Településegyüttes Fejlesztési Bizottság tagjait a Békéscsabai járás településeinek polgármesterei vagy delegált képviselői alkotják. A Bizottság minden FVS-sel kapcsolatos közgyűlési döntést megelőzően ülést tart. A döntések meghozatala esetén minden település egy szavazattal rendelkezik, a döntések többségi szavazással születnek. A tervezési tartalmak megismerését követően a Bizottságnak joga van fejlesztési és projekt-előkészítési kérdésekben állást foglalni, de előzetes javaslatokat is tehet.

A Bizottsági döntéseken felül az FVS legitimitását Békéscsaba MJV Közgyűlése, mint legitim döntéshozó szerv biztosítja.

Békéscsaba FVS mellékleteként szerepeltetjük a Településegyüttes Fejlesztési Bizottság Szervezeti Működési Szabályzatát (8.6.2. melléklet).

5.1.3 Részvételi akciók a stratégiai ciklus végrehajtási szakaszában

Békéscsaba MJV FVS esetében a részvételi akciók és partnerségi tevékenységek követik a stratégiai ciklus lépéseit: a tervezés fázisán túl kiterjednek a projektek megvalósításának, az eredmények városi működésbe történő integrálásának, a stratégiai eredményességét mérő monitoringnak, a visszacsatolásoknak a lépéseire is. A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia dokumentumának első fejezete tartalmazza a dokumentum (FVS) elkészítésének partnerségi hátterére vonatkozó információkat. Tisztázza a partnerség stratégiai keretrendszerének alapjait (bevonandó partnerek) és a részvételi akciók jellegét, tartalmát és ütemezését a tervezési időszakra vonatkozóan.

Jelen alfejezet gyakorlatilag ugyanazt a tematikus struktúrát követi, mint amit az 1. fejezetben látunk, de ebben az esetben már nem a tervezési, hanem a stratégiai ciklus végrehajtási/megvalósítási időszakára vonatkoztatjuk a részleteket.

FONTOS, hogy az FVS tartalmának megvalósítási időszaka nem csak a stratégiában jelzett, majd TSM-ben konkretizált projektek végrehajtását követi, hanem további tervezési feladatokhoz (digitális és zöld átállás akciótervek elkészítése) kapcsolódó partnerségi akciókat is tartalmaz. A digitális és zöld átállás akciótervek 2024-ig esedékes elkészülése során az FVS részeként készülő *digitális és zöld átállás menetrend (FVS* 6.5.1 és 6.5.2 fejezetek) partnerségi tevékenységei folytatódnak elsősorban a kijelölt fejlesztési prioritásokhoz (pl. mobilitás- közösségi közlekedés) kapcsolódó szereplők bevonása mellett.

***1. Bevont partneri csoportokra* vonatkozóan** Békéscsaba nem tervez jelentősebb módosításokat az FVS tervezési időszakhoz képest. A projektek jellegétől függően ugyanakkor tematikusan koncentráltabban, szakmai szempontok figyelembevételével kíván bevonásos akciókat szervezni.

	A partnerségi folyamatban résztvevő csoportok	A partnerségi folyamatban résztvevő konkrét szervezetek/ személyek (tervezési időszak)
1.	A város lakossága	• Lakossági kérdőívet kitöltők fő
2.	Az önkormányzati és egyéb, a városban működő közintézmények	• Békéscsabai Tankerületi Központ • Békéscsabai Jókai Színház • Békéscsabai Napsugár Bábszínház • Békés Megyei Könyvtár • Munkácsy Mihály Múzeum • Csabagyöngye Kulturális Központ • Gál Ferenc Egyetem Gazdasági Kar • Egészségügyi Alapellátási Intézmény • Békés Vármegyei Központi Kórház Dr. Réthy Pál Tagkórház • *Intézményi kérdőívet kitöltők*
3.	Az önkormányzati tulajdonú cégek	• Békéscsabai Vagyonkezelő Zrt. • Gazdasági kérdőívet kitöltők egy része
4.	A város működtetésében részt vállaló, nem önkormányzati tulajdonú cégek	• Gazdasági kérdőívet kitöltők egy része
5.	A helyi vállalkozások, az ipar- és agrárkamara	• Békés Vármegyei Agrárkamara • Békés Vármegyei Kereskedelmi és Iparkamara • Gazdasági kérdőívet kitöltők (57 vállalkozás)
6.	A civil, nonprofit szervezetek, egyházak képviselői	• Békéscsabai Turisztikai Egyesület • *Civil, egyházi kérdőívet kitöltők*
7.	A várostérség településeinek képviselői (a Térségi Fejlesztési Bizottság tagjai)	• Csabaszabadi – Szerverényi Attiláné • Csorvás – Baráth Lajos

	A partnerségi folyamatban résztvevő csoportok	A partnerségi folyamatban résztvevő konkrét szervezetek/ személyek (tervezési időszak)
		• Doboz – Köves Mihály • Gerendás – Lengyel Zsolt • Kétsoprony – Völgyi Sándor László • Szabadkígyós – Balogh József • Telekgerendás – Ránkli Ferenc, • Újkígyós – Botyánszki Pál

Ennek megfelelően fontos lépés, hogy megtörténik a kérdőíves felmérésekben aktív szervezetek újbóli megkeresése, felajánlva egyebek mellett a stratégia megvalósítását monitorozó (horizontális) munkacsoportban való részvétel lehetőségét is.

2. A partneri bevonás eszközei/ módszerei az FVS megvalósítás szakaszában:

A partnerségi tevékenységek az irányítási modell meghatározó elemeivé válnak az FVS megalkotása és végrehajtása során. Célját és eszközrendszerét tekintve a stratégiaalkotás fázisában alkalmazott partnerségi eszközöktől és tevékenységektől (1. fejezet) némileg eltér az FVS megvalósítását kísérő partneri bevonás. Még ebben, a stratégia megvalósítást lefedő szakaszban is érdemes változatosan és célirányosan alkalmazni az eszközöket. Általában ebben az időszakban érdemes és fontos a partnereket bevonni a stratégia megvalósításának követésébe (FVS átfogó monitorozás), ugyanakkor a helyi szereplők sokkal inkább az egyes, tematikus projektcsoportok és konkrét projektek közös tartalmi alakításában érdekeltek. A partneri bevonás a koordináló szervezet (Városfejlesztési Nkft. és a Polgármesteri Hivatal STRAFO) jól belátható érdeke, hiszen a fejlesztéseket használó intézmények és/vagy a végfelhasználó lakosság elégedettsége múlhat a vélemények beépülésén.

A projektek előkészítési fázisában (a projektszintű döntéshozatalt megelőzően) a fejlesztések tartalmát érintő *ötletek és vélemények kölcsönös megosztása, a közös tervezés (co-working)* az együttműködés fő formája, míg a fejlesztések megvalósítását követően a működtetés során az *elégedettségvizsgálatok,* a *működés közös értékelése, annak továbbfejlesztését szolgáló ötletek megosztása, beépítése* válik fontossá. Minden esetben lényeges a fejlesztéseket koordinálók részéről a *visszacsatolás,* hiszen a partnerségi folyamat megítélését erősen befolyásolja, hogy mennyiben látják a résztvevők ötleteiket, véleményüket visszaköszönni a végeredményben, de legalábbis mennyiben érzik úgy, hogy a fejlesztésekért felelős szervezetek reagálnak ezekre.

Eszközök és alkalmazásuk időzítése:

- FVS monitoring munkacsoport: A stratégia megvalósulását nyomon követő horizontális, azaz nem tematikusan szerveződő munkacsoport működtetése biztosítja a stratégiai ciklus megvalósítási szakaszában a folyamatok nyomon követését. A munkacsoportban résztvevő partnerek a Békéscsaba MJV működésének minden területéről jelen vannak (önkormányzat és polgármesteri hivatal, intézmények, városi cégek, civil/nonprofit szervezetek, vállalkozások stb. formájában). A munkacsoport legalább félévente tart megbeszélést és betekintést kap a stratégia megvalósításának menetébe és a részeredményekbe. A koordináló szervezet által egyébként is folyamatosan végzett monitorozás részeredményei hozhatják felszínre az időközi módosítások igényét és annak tartalmát.
- Stratégia előrehaladásának kampányszerű véleményeztetése: online eszköz alkalmazása annak feltárására, hogy a lakosság hogyan látja a fejlesztések előrehaladását és a város

fejlődésének folyamatával mennyire elégedett. Ez a partneri eszköz megfeleltethető az FVS kulcsindikátor elégedettségi felmérés évenkénti akciójának.

- Tematikus műhelyek: Békéscsabán *a tematikus műhelyek szerepét betölthetik a munkacsoportok, kibővítve feladatukat* az alábbiaknak megfelelően.
  A tematikus műhelyek egyes projektcsoportok, illetve konkrét projektek előkészítését és végrehajtását követik egészen a stratégiai ciklus lezárásáig, azaz a fejlesztések városi működésbe való integrálásáig. Békéscsabán a zöld és digitális átállás (lásd alább 3. pontban) tematikáján túl a műhelyek gazdaság és a humán területek (kulturális, szociális területek) infrastrukturális és ún. szoft, azaz tartalmi működési fejlesztéseire koncentrálnak. A műhelyek a fejlesztések által indokolt gyakorisággal ülnek össze. Intenzívebb a működésük a döntés-előkészítés folyamatában, a projektkoncepciók kidolgozása során, ahol a partnerek az *együtt tervezés (co-working) kifinomult eszközeit használják*. A műhelyek a projektek technikai / műszaki megvalósítását követően, a működtetés előkészítő és induló szakaszában újra aktívabbak: a társadalmi, szervezeti és pénzügyi szempontból fenntartható működési modellek konszenzusos bevezetésén dolgoznak. A termikus műhelyek szakmai alapon szerveződnek, azaz az adott tématerületen aktív intézmények, civilek, vállalkozások vesznek részt azok munkájában. Békéscsaba MJV FVS stratégiai ciklus keretében az alább részletezett zöld és digitális műhelyen felül tehát két tematikus műhelyt működtet, a gazdaságfejlesztés és a humán fejlesztések területén.
- Projektkoncepciók megosztása a város honlapján: A szélesebb partneri kör bevonása érdekében a projektkoncepciók / előzetes tervek megosztása történik meg a város honlapján. A lakosságnak lehetősége van véleményének megosztására is a koordinátorokkal, akik ezekre minden esetben reagálnak is.
- Elégedettségmérés: Az elégedettség mérése a létrejött projekteredmények működése kapcsán érvényesíthető. A szakmai partnerek az egyes műhelyek találkozóin osztják meg véleményüket, míg a lakosság (a végső célcsoport) a létrejött projekteredmények használata során szerzett tapasztalatokra alapozva fejezik ki véleményüket. Az elégedettség mérésének lehetőségei, így eszközei projektfüggőek: szisztematikus kérdőíves felmérés szöveges kiegészítésekkel a projekthelyszínen vagy városi honlapon; gyors véleménynyilvánításra lehetőséget adó eszközök alkalmazása a helyszínen stb. Ezek a visszacsatolási módszerek lehetőséget adnak a fogyasztó/használó, mint partner bevonására, hiszen a vélemények változásokat generálhatnak a projekteredmények működtetésében (pl. egy kerékpárút és létesítményei, egy kulturális/szociális célú létesítmény esetében).
- Visszacsatolások biztosítása: Az FVS végrehajtásáért felelős, partnerségi tevékenységet is koordináló szervezetek (elsősorban a Városfejlesztési Kft. és a PH STRAFO) eszköze a partnerekkel való kommunikáció megerősítésére. A feladat tehát visszajelzések küldése a partnerek felé a beérkező vélemények „sorsáról”, ami megerősíti a részvétel jelentőségét.

3. Tematikus / digitális és zöld átállás keretrendszer / akcióterületi partneri akciók

A zöld és a digitális átállás menetrend (6.5.1 és 6.5.2 fejezetek) részletesen tárgyalja a két kiemelt fenntarthatósági témakört és részletes iránymutatást rögzít a digitális és zöld átállás keretrendszer-hez kapcsolódó partneri bevonás folyamatát illetően. Ebben a fejezetben egy rendszerező táblázatban foglaljuk össze a partnerségi tevékenységeket, amelyek Békéscsaba esetében jellegüknél fogva nem vagy alig különböznek, mivel az FVS tartalma és az eddigi tapasztalatok alapján a város zöld és digitális céljai és prioritásai jelentős átfedésben vannak.

A digitalizáció szélesebb tematikus érintettsége (hat okos város témakör), valamint a zöld átállás egyéb, nem digitális jellegű tartalma miatt azonban a partnerségi eszközöket érdemes lehet elkülöníteni.

Alkalmazott partnerségi eszközök jellege	Zöld átállás keretrendszer	Digitális átállás keretrendszer
Állandó	Zöld átállás munkacsoport	Digitális átállás munkacsoport
Alkalmi	workshopok (átállás céljai, prioritásai, fő beavatkozási területei)	
	projekt azonosító és validáló workshopok	
	edukációs akciók	
	szemléletformálás	
Kampányszerű	információs nap	
	célcsoport-orientált kampányok	

73. táblázat: A két keretrendszerhez tartozó partnerségi eszközök

Békéscsaba MJV az alábbi ütemezés szerint tervezi a partnerségi bevonás akcióit végrehajtani a 2027+2 évig tartó stratégiai ciklus során. Az FVS tervezés időszak partnerségi eseményeit és azok ütemezését a 1. fejezet tartalmazza.

	Alkalmazott partnerségi eszköz	2022 I-VI	2022 VII-XII	2023 I-VI	2023 VII-XII	2024 I-VI	2024 VII-XII	2025 I-VI	2025 VII-XII	2026 I-VI	2026 VII-XII	2027 I-VI	2027 VII-XII	2028 I-VI	2028 VII-XII	2029 I-VI	2029 VII-XII
1.	FVS monitoring munkacsoport																
2.	Stratégia előrehaladásának kampányszerű véleményeztetése																
3.	Tematikus műhelyek	A tematikus műhelyek működésének ütemezése nem jelezhető előre – a 2022 -es évben és a projektek előkészítési rendjének megfelelően félévente többször is indokolt a találkozójuk. A projektek átadásának függvényében a tevékenység a fenntartás időszakában újra felélénkül.															
4.	Digitális és zöld átállás műhelyek			A zöld és digitális átállás akcióterv készítése indokolja a gyakori műhelymunkát													
5.	**Projektkoncepciók megosztása a városi honlapján**	A projektek előkészítésének folyamatában a megosztások projektenként vagy projektcsoportonként történnek															
6.	Visszacsatolások biztosítása																
7.	Elégedettség mérés (projekt szintű)							2025-től folyamatosan történnek a projektátadások és üzembe/működésbe helyezések. A tevékenység ennek megfelelően folyamatos.									

74. táblázat: A partnerségi bevonás akcióinak ütemezése (barna árnyalatai: aktivitás; kék árnyalatai: nincs aktivitás)

5.2 A városi működési modellt érintő tervezett változtatások

A 2.4 fejezetben jelzett működési modellel kapcsolatos megállapítások, valamint a Fenntartható Városfejlesztési Stratégia korábban részletezett céljai és beavatkozásai alapján indokolt bizonyos módosítások vagy új típusú megoldások bevezetése.

	A működési modell értékelése alapján levont következtetések	Beavatkozás indokolt (igen/nem)	Indoklás
1.	Békéscsaba MJV szerepköréből és vármegyeszékhelyi szerepköréből együttesen adódó működési, fenntartási kötelezettségeinek eleget tesz – ugyanakkor mindennek a költsége racionalizálást igényel.	igen	Indokolt a városüzemeltetésben és a városi intézmények működésében olyan megoldások keresése és projektekké formálása, amelyek a működési, fenntartási kötelezettségek racionalizálását eredményezik.
2.	Békéscsaba MJV működtetésében megjelentek a zöld és digitális átállást megalapozó, fenntarthatóságot biztosító, költségcsökkentő elemek. Továbbiak fejlesztése folyamatban van.	nem	Annyiban indokol a megállapítás beavatkozást, hogy a meglévő és folyamatban lévő zöld-digitális elemeket egyaránt tartalmazó fejlesztéseket a 1. pontban foglaltak fényében a városnak folytatnia kell akár a TOP Plusz, akár egyéb források igénybevételével.
3.	A város működési modelljét és gyakorlatát hozzá kell igazítani a külső forrásokra építkező és némileg eltérő szemléletet igénylő városi fejlesztések eredményeihez, hogy azok működést segítő pozitív hatása maximalizálható legyen. Ez az egyes érintett szervezetek szintjén a személyes kompetenciák és a szervezeti / feladatmenedzsment keretek fejlesztését, további technikai előrelépést, valamint forrásmix használatát igényli.	igen	A létrehozott előremutató / fenntarthatóságot erősítő projekt eredmények hasznosulása csak úgy lehetséges, ha azok a város rendszerszintű működésébe teljes egészében integrálódnak. A működtetésben résztvevők szemlélete, a változásokhoz alkalmazkodni képes szaktudása és pl. az adathasznosítással összefüggő integrált gondolkodás megléte kulcsfontosságú ahhoz, hogy ne csupán a projektek, hanem a város teljes működési rendszerének szintjén érjen el Békéscsaba látványos változásokat.
4.	A város alapműködését / üzemeltetését biztosító cégek digitalizációja kezdeti állapotban van, az online hibabejelentés már nem jelent abszolút előnyt.	igen	A városüzemeltetés hatékonyságának növelése érdekében indokolt a városüzemeltetés gyakorlatában alkalmazott műszaki megoldások és folyamatmenedzsment gyakorlatok átgondolása, fejlesztése. Fontos ezen felül a jelenleg alig észlelhető piaci – jövedelemtermelő – tevékenységek jelenlétének erősítése a városi cégek működési / üzleti modelljében.
5.	Az önkormányzat kiadási oldalát olyan tételek is terhelik, melyek mögött álló szolgáltatások átgondolt üzleti (kevéssé működési támogatás orientált) modellek alkalmazásával nagyobb arányban is önfenntartókká válhatnának. Ez a működési és üzleti, ill. pénzügyi modellek	igen	Az önkormányzat által fenntartott intézmények és városüzemeltetési cégek jelentős része olyan tevékenységeket is folytat (vagy lenne képes folytatni megfelelő erőforrások rendelkezésre állása mellett), amelyek részben piaci alapon is működtethetőek.

	A működési modell értékelése alapján levont következtetések	Beavatkozás indokolt (igen/nem)	Indoklás
	párhuzamos átgondolását igényli bizonyos városi (köz)szolgáltatások esetében.		Egyes, főleg kulturális intézmények ernyőszervezetként képesek, a kisebb piaci szereplők (alkotók, kézművesek) piaci tevékenységének szervezésére is. Indokolt az új működési és gazdálkodási mechanizmusok fokozatos bevezetése a város működtetésének speciális területein (városüzemeltetés, kulturális és kreatív gazdaság, gazdasági szolgáltatások stb.)
6.	A FVS térségi kiterjesztése indokolja a várostérségi döntéshozatali keretek kialakítását és a projektciklust végig követő szervezeti háttér működtetését a 2021-27-es időszakban.	igen	Az FVS térségi kiterjesztése indokolja a térségi szemléletű fejlesztések formális és informális fórumainak működtetését. A társulásban működő közszolgálatások mellett indokolt fontolóra venni a térségi szinten szolgáltatni képes vagy már szolgálató piaci szereplők bevonását olyan területeken is, mint pl. az idősellátás. Az ilyen fejlesztésekkel a területi kohézió és érdekérvényesítő képesség is erősödik.

A város működési modelljével kapcsolatos célok:

- Cél, hogy Békéscsaba MJV város működését biztosító cégei és intézményei – részben a digitális / adatalapú megoldásokra támaszkodva – egyedi működési ambícióik mellett egy városi szinten egységben értelmezhető, összességében az önkormányzat számára fenntartható rendszer részeként gondoljanak magukra. Cél, hogy az egyedi fejlesztések koordináltan, rendszerszemléletben történjenek.
- Cél a gazdaságfejlesztés és a fenntartható városfejlesztést / -üzemeltetést szolgáló hiányzó szolgáltatók pótlása a város és térsége számára.
- Cél, hogy Békéscsaba város rendszerszintű működtetése érdekében az ebben a feladatban részt vállaló cégek és intézmények belső szervezeti, feladatmenedzsmentet érintő és egyéni kompetencia fejlesztéseken alapuló változtatásokat hajtsanak végre és erősebben törekedjenek partneri alapú hálózatépítésre a városon és annak térségén belül.
- Békéscsaba MJV további célja, hogy az annak működését biztosító technikai és szervezeti megoldások, újszerű technológiai fejlesztések (smart grid) a működési hatékonyság (kritikus tömeg) növelése érdekében és az arányos költségmegosztás elvét alkalmazva a város térségére is terjedjenek ki.

Az FVS nyomán indokolt változások

		Városüzemeltetés		Gazdasági szolgálatások	Humán közszolgáltatások			Egyéb szolgáltatások	
Működési területek		közterületek, zöldfelületek középületek karbantartása	víz, csatorna, közvilágítás, internet	ipari park, gazdasági infrastruktúra, szolgáltatások	oktatás, nevelés	egészségügy, szociális szolgáltatások	kulturális, közművelődési szolgáltatások	közösségi közlekedés	hulladék-gazdálkodás
	Szervezeti háttér	önkormányzat	szolgálatók	önkormányzat	külső szereplők	önkormányzat, külső szereplők	önkormányzat és civil szervezetek	piaci szolgáltató	piaci szolgáltató
Beavatkozás jellege									
1. Szervezeti (összevonás, szétválás, más szervezeti formában való működtetés, új szervezet létrehozása)				X					
2. Belső szervezeti átalakítások szervezetirányítás megújítása									
3. Humán erőforrás fejlesztése					X	X	X		
4. Együttműködések intenzitásának növelése		X	X	X	X	X	X	X	X
5. Eszközállományt érintő, digitalizációs fejlesztések		X	X	X	X	X	X	X	X

75. táblázat: Az FVS nyomán indokolt változások a különféle városi működési területeken

A táblázatban foglalt tartalom alapján nem tartjuk indokoltnak a működési térkép átszerkesztését.

Működési terület/ szervezet	Változás / fejlesztés	Tartalom	Becsült költség
Békéscsaba MJV Önkormányzata	Az önkormányzati fenntartású intézmények és cégek dolgozóinak digitális kompetencia fejlesztése	A teljes önkormányzati finanszírozású személyi állomány képzése működési területenként specifikus ismeretanyag átadásával. Heti gyakoriságú alapozó és tematikus tartalmú képzések.	50 millió Ft
Békéscsaba MJV Önkormányzata	Folyamatirányítás / menedzsment digitális alapú megközelítésének terjesztése, képzések szervezése a közép- és felsővezetők körében önkormányzati fenntartású intézmények és cégek esetében.	Képzések a városüzemeltetésért és intézményirányításért felelős vezetők részére a feladatszervezés és folyamatirányítás hatékonyabbá tétele érdekében. Cél: a kapcsolódó szoftverek készségszintű elsajátítása. Városi szinten is átlátható rendszerépítés.	30 millió Ft
Városgazdál-kodási Kft.	Egy fő alkalmazása az automatizált épületirányítási rendszer működésének biztosításához.	Az automatizált épületirányítási rendszer működése kis létszámú, de magasan képzett munkaerőt igényel.	1 fő szakértő üzemeltető munkatárs éves bére megállapodás szerint (szuperbruttó)
Városgazdál-kodási Kft.	Feladatszervezést és folyamatmenedzsmentet támogató szoftver beszerzése, beüzemelése és rendszeres frissítése.		30 M Ft

76. táblázat: Táblázat Működési modellt érintő változások összefoglalása

6 Cselekvési terv

Fenntartható Városfejlesztési Stratégia Módszertani Kézikönyve 2021-27 81. oldalán található iránymutatás szerint a fejezeten belüli feladat:

„A cselekvési terv a célok eléréséhez szükséges intézkedéseket, beavatkozásokat veszi sorra. Tartalmi mélysége a projekt szintjét nem éri el (pl. nincsenek pénzügyi-gazdasági adatok meghatározva), a tevékenységeket tartalmazza a város különböző területeire vagy adott telekre, telekcsoportokra vonatkozóan ...”

Békéscsaba FVS-ének cselekvési terve az iránymutatásoknak megfelelően prioritások (3), intézkedések (8) és beavatkozási területek (21) hierarchikus rendjében épül fel. A beavatkozási területek már olyan tartalmi bontásban tartalmazzák a tennivalókat, amelyekhez egy újabb szint beépítése nélkül közvetlen kapcsolhatók a konkrét városi és térségi települési projektek.

Maguk a beavatkozási területek jellegüknél fogva hozzárendelhetők a módszertanban jelzett beavatkozási típusokhoz pl. pontszerű, hálózatos stb., azaz a projekt és beavatkozási terület közötti szint alkalmazása emiatt a feldolgozási mód miatt sem feltétlen indokolt.

A beavatkozás típusok rendszere miatt a beavatkozási területeket tartalmazó táblázatok nem a kódszámok sorrendjében, hanem a dokumentum által elvárt logikának megfelelően szerepelnek. A táblázatok 5. pontban szereplő a beavatkozás célja és rövid tartalma kérdésre adott válasz tartalmazza a kapcsolódó TVP-ben szereltetett projekteket, a Modern Városok Program fejlesztéseit és egyéb, ezekben helyet nem kapó, de helyi igényként, szükségletként feltárt projektötleteket, fejlesztési elképzeléseket – infrastrukturális és szoft beavatkozásokat egyaránt. A szatellittelepülések egyedi projektjeit kék betűkkel különítettük el.

6.1 Intézkedések és beavatkozási területek rendszerezése

PRIORITÁSOK							
P1 A térségi gazdaság diverzifikációja és innovációs potenciáljának erősítése			**P2 A városi és vidéki környezet klímavédelmi célokkal összhangban történő, fenntartható fejlesztése és értékteremtő képességének erősítése**		**P3 A népességmegtartó képesség, a társadalmi dinamika és a térségi vonzerő kulcstényezőjeként szolgáló települési szolgáltatások fejlesztése**		
INTÉZKEDÉSEK							
P1.1 Gazdasági infrastruktúra fejlesztése	**P1.2 Térségi innovációs ökoszisztéma építése, vállalkozói kultúra, hálózatépítés előmozdítása**	**P1.3 A térség turisztikai lehetőségeinek kihasználása**	**P2.1 A települési épített és természetes környezet minőségi fejlesztése és fenntartható üzemeltetésének biztosítása**	**P2.2 Települési és térségi mobilitás fizikai és működési feltételrendszerének klímatudatos és közlekedésbiztonságot szem előtt tartó fejlesztése**	**P3.1 A települési humán szolgáltatások infrastrukturális és fenntarthatóságot támogató tartalmi fejlesztése**	**P3.2 A települési kényelmi szolgáltatások magas színvonalú biztosítása**	**P3.3 A helyi társadalom megújulását támogató fejlesztések**
BEAVATKOZÁSI TERÜLETEK							
P.1.1.1 A városi **iparterületek** és a meglévő **gazdasági infrastruktúra** mennyiségi és minőségi fejlesztése	P1.2.1 A befektetővonzást, a helyi vállalkozások fejlődését, a helyi és térségi klaszteresedést támogató és a vállalkozói szemléletet fejlesztő **üzleti szolgáltatások működtetése**	P1.3.1 **Térségi turisztikai vonzerők infrastrukturális fejlesztése** (beleértve a fürdőt is)	P2.1.1 **Települési közterületek, zöldfelületek** további lakosság- és látógatóbarát **fejlesztése, hatékony fenntartásuk biztosítása** – kiegészítő infrastrukturális beruházások végrehajtása és lakossági ismeretterjesztés, szemléletformálás	P2.2.1 Az **e-járművek (közösségi és magán) használatának előmozdítása,** szolgáltatásokkal történő támogatása	P3.1.1 Fenntartható épület- és létesítmény-működtetés – **komplex energetikai és épületüzemeltetési célú fejlesztések** – kiemelten a szociális és egészségügyi alapellátást biztosító, valamint a nevelési-oktatási intézményekben	P3.2.1 **A települési kulturális létesítmények többcélú** fejlesztése a nonprofit és piaci szféra szisztematikus bevonásával	P3.3.1 **A leszakadó csoportok felzárkózását** támogató programok végrehajtása

P1.1.2 **A városi üzleti szolgáltatások** (pl. start-up inkubáció) infrastrukturális hátterének fejlesztése	P1.2.2 **A gazdasági innovációs ökoszisztéma együttműködéseinek fejlesztése** és fórumainak létrehozása helyi és regionális szinten	P1.3.2 A város és térsége **turisztikai vonzerőinek egységes megjelenítését**, külső és belső kommunikációját szolgáló fejlesztések	P2.1.2 A település komplex **csapadékvíz és belvíz kezelési / menedzsment rendszerének** klímavédelmi központú infrastrukturális és működési szempontú fejlesztése, a térség csapadékvíz-elvezető hálózatának bővítése	P2.2.2 A **közösségi közlekedés, a kerékpáros és gépjármű-közlekedés hálózatos rendszerének modernizálása és továbbfejlesztése,** a kiegészítő infrastruktúrák fejlesztése	P3.1.2 Egyes humán közszolgáltatások (egészségügy, szociális ellátás, nevelés-oktatás) **működési minőségét befolyásoló infrastrukturális fejlesztések**	P3.2.2 **A települési szabadidős és sportlétesítmények többcélú fejlesztése** a nonprofit és piaci szféra szisztematikus bevonásával	P3.3.2 A helyi **tematikus közösségek – kiemelten a fiatalok – által kezdeményezett tevékenységek, programok** tudatos beépítése, jelenlétük és szükségességük megerősítése a város különféle működési területein
P1.1.3 A **városi barnamezős területek** újra hasznosításának ösztönzése és előkészítése	P1.2.3 **A városimázs komplex értelmezésével összhangban álló városmarketing tevékenységek,** makroregionális érdekérvényesítő képesség erősítése	P1.3.3 **Turisztikai háttérszolgáltatások bővítése** (gasztronómia, szálláshelyek stb.)	P2.1.3 **Alternatív/megújuló/részben megújuló energiahordozók hasznosítását** biztosító berendezések és erőművek telepítése Békéscsabán és térségében – a smart grid rendszer megalapozásaként	P2.2.3 A **települési közlekedés folyamatainak monitorozása** (összekapcsolva a levegőminőség monitorozásával) és **a közlekedés adatalapú szervezése**			

77. táblázat: Az intézkedések és beavatkozási területek rendszere

6.2 Az akcióterületek kijelölése, a kijelölés és a lehatárolás indoklása

Az FVS tervezése során Békéscsaba MJV területén egy akcióterület került kijelölésre, mely megegyezik a korábbi szociális városrehabilitációt megalapozó Megvalósíthatósági tanulmányban (2018)[336] lehatárolt akcióterület kiterjedésével. A vizsgált segélyezési adatok (2020) alátámasztották a korábban (2016, 2018) lehatárolt akcióterület megtartását. Az akcióterület jellemzői és indokoltsága a melléklet 8.1 Antiszegregációs Terv (ASZT) c. alfejezetében látható. A Megvalósíthatósági tanulmányban lehatárolt akcióterület magában foglalja a Berényi út menti tömböt (szegregátum) és a Franklin utca környékét (szegregációval veszélyeztetett terület), de további városrészek is bevonásra kerültek.

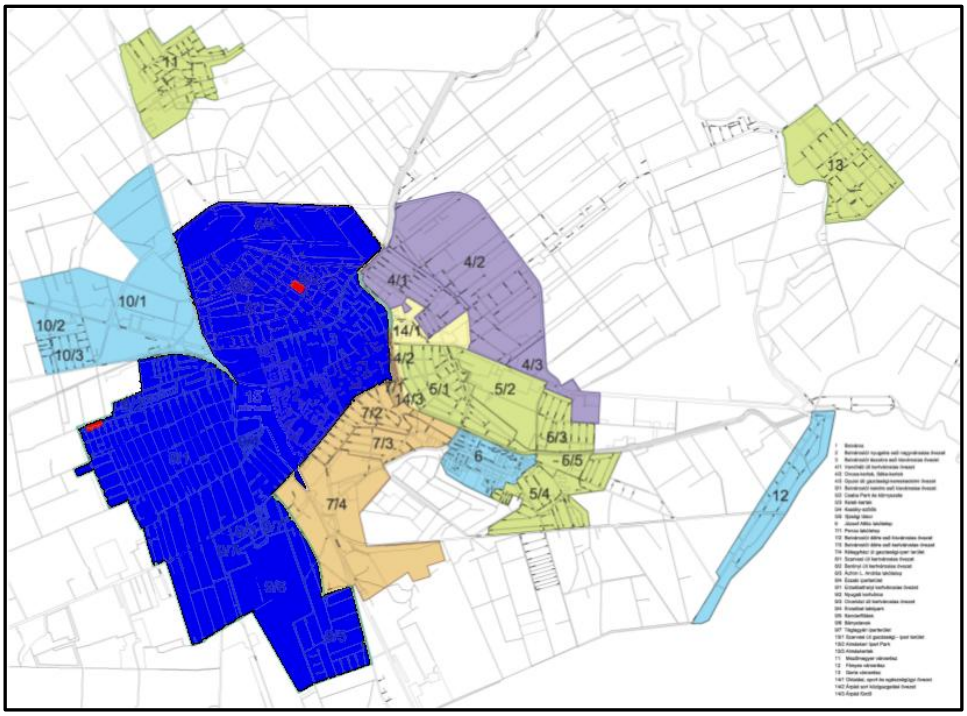

90. ábra: Az akcióterület (sötétkék), a szegregátum és a szegregációval veszélyeztetett terület (piros) térképi megjelenítése. Forrás: Békéscsaba Integrált Településfejlesztési Stratégiája, módosítás, 2018

2024 folyamán a TOP_Plusz-3.2.1-23 kódszámú, Fenntartható humán fejlesztések c. felhívás keretében szociális városrehabilitációs célú, ESZA+ (szoft) típusú beavatkozási projektet dolgozott ki az önkormányzat konzorciumi együttműködésben. Az elkészült Megalapozó dokumentum 3.4. fejezete ismerteti a projekt akcióterületének lehatárolását és jogosultsági kritériumait[337], eszerint:

„Az akcióterület több városrészen átível, területe (90. ábra) az alábbi városrészekből áll:

- 8. városrész: Berényi út mente (Szegregátumot tartalmaz)
- 9. városrész: Jamina városrész (Szegregációval veszélyeztetett területet tartalmaz)
- 1. városrész: Belváros

[336] Megvalósíthatósági Tanulmány a „Megyei jogú városok leromlott városi területeinek rehabilitációja" című TOP-6.7.1-16-BC1-2017-00001 azonosítószámú pályázathoz

[337] Pontos cím: MEGALAPOZÓ DOKUMENTUM „A szociális városrehabilitáció infrastruktúrafejlesztési elemeit kiegészítő szoft beavatkozások" a TOP_Plusz-3.2.1-23 kódszámú, Fenntartható humán fejlesztések c. felhívás keretében (2024).

- 2. városrész: Belvárostól nyugatra eső nagyvárosias övezet
- 3. városrész: Belvárostól északra eső kisvárosias övezet
- 15. városrész: Vasúti területek

Az akcióterület határai: Orosházi út – Gyár u. – Lajta u.- Rokka u. – Kígyósi út – Kerekegyházi út – bányatavak közt – Kereki u. – belterületi határ - vasút által határolt terület - Északi elkerülő út – Élővíz-csatorna – Bánszki - Bartók Béla út - Orosházi út által határolt terület."

6.3 Városi szintű beavatkozási területek részletezése

6.3.1 Stratégiai célkitűzéseket támogató egyedi beavatkozások

P1.1 Gazdasági infrastruktúra fejlesztése

	Kérdés	Kifejtés
1.	Beavatkozási terület megnevezése	**P.1.1.1 A városi iparterületek és a meglévő gazdasági infrastruktúra mennyiségi és minőségi fejlesztése**
2.	Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	**Prosperáló város**: Az iparterületek fejlesztése hozzájárul a befektetővonzás hatékonyabbá tételéhez, minőségi munkahelyek megteremtéséhez. **Zöldülő város**: A megfelelő infrastruktúrával rendelkező iparterületek kedvezően hatnak a környezet minőségére, nem jelentkezik környezeti terhelés a fejlesztett gazdasági területeken folyó termelő, logisztikai stb. tevékenységek nyomán.
3.	Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S1. Helyi erőforrásokra és hálózatos együttműködésekre építő, globális gazdasági folyamatokba hatékonyan bekapcsolódó térségi gazdaság. S2/R1. A települési épített és zöld környezet egyaránt rendezett, funkcionális és mindeközben esztétikus – erősítve a térség vonzerejét.
4.	Beavatkozás hálózatos jellege	A beavatkozás egyedi projekteket foglal és foglalhat magába, amelyek a hálózatépítés vonatkozásában vármegyei szinten a kiépített ipari parkok / gazdasági területek területi hálózatának csomópontjaiként értelmezhetők.
5.	A beavatkozás célja és rövid tartalma	A beavatkozás célja Békéscsaba vonzerejének erősítése a potenciális befektetők körében a fejlesztett gazdasági területek bővítésén keresztül. **Projektek**: **1.** ***Kétegyházi úti iparterület további infrastrukturális fejlesztése*** Elsődleges cél a meglévő kapacitások és szolgáltatások minőségi fejlesztése, a szükséges infrastrukturális háttér kiépítése. Új üzleti infrastruktúra kialakítása csak indokolt, szakmai szempontok alapján alátámasztott esetben fejlesztendő. A termelő és szolgáltató tevékenységekhez kapcsolódóan indokolt új épület építése, létesítése. A termelő és szolgáltató tevékenységekhez kapcsolódó meglévő épületek átalakítása, bővítése, korszerűsítése, helyreállítása, felújítása is a projekt részét képezi. **2.** ***Új iparterületek kialakítása*** Békéscsaba bővíteni kívánja új iparterületek kialakításával a befektetők számára vonzó iparterületeinek kínálatát. **3.** ***Békéscsabai Intermodális Logisztikai Terminál (BILT)*** A projekt célkitűzése a hazai közúti és vasútvonalakon át az intermodális konténerforgalom megszervezése európai országokba. A Békéscsabai Vasútállomás területén megvalósuló projekt a helyi mezőgazdaságot és élelmiszeripart, illetve a Békéscsaba és Gyula városára koncentráló repülőgépipari klasztert segítheti elsősorban. **4.** ***A Békéscsabai Repülőtér fejlesztése*** A projekt célja egy olyan repülőtér fejlesztése, amely mind üzleti, logisztikai, turisztikai és adott esetben honvédelmi célokat is el tud látni úgy, hogy a sportcélú hasznosítás is megmarad. **5.** ***Hűtő-, fagyasztó és feldolgozó üzem létesítése*** A projekt célja a helyi mezőgazdasági termékek értékesítésének segítése, új piaci szegmensek elérése.

		6. Paradicsomsűrítmény üzem létrehozása A projekt célja megegyezik az előzővel. ***7. Zöldségszárító üzem létrehozása*** A projekt célja megegyezik az előzőekkel. ***8. Ipari park létesítése - Csorvás.*** ***9. Keleti iparterület fejlesztése – Újkígyós.***
6.	A hálózat városrészi leképeződése	A beavatkozáshoz tartozó projektelképzelések helyszínek jellemzően Békéscsaba alapvetően gazdasági, intézményi hasznosítású déli városrészében találhatók. A Békéscsabai Repülőtér fejlesztése a jelenlegi repülőtér fejlesztését takarja. A tervezett további iparterület fejlesztések helyszíne egyelőre nem konkrét.

	Kérdés	Kifejtés
1.	Beavatkozási terület megnevezése	**P1.1.2 A városi üzleti szolgáltatások (pl. Start-up inkubáció) infrastrukturális hátterének fejlesztése**
2.	Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	**Prosperáló város**: az üzleti szolgáltatások fejlesztése hozzájárul a befektetővonzás hatékonyabbá tételéhez, magasabb hozzáadott értéket létrehozó minőségi munkahelyek megteremtéséhez. Közvetve elősegíti az innovációs potenciál erősítését is. **Megtartó város**: a minőségi munkahelyek létrehozását támogató fejlesztések közvetve hozzájárulnak a város népességmegtartó képességének erősödéséhez.
3.	Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S1/R2. A vállalkozások létrehozását és működését támogató gazdasági infrastruktúra és az üzleti szolgáltatások magas színvonalúak. S1/R3. A város gazdaságában az innovációs potenciál erős, annak feltételrendszere adott – nagyobb teret nyernek a technológiaintenzív ágazatok.
4.	Beavatkozás hálózatos jellege	A beavatkozás egyedi projekteket foglal és foglalhat magába, amelyek a hálózatépítés vonatkozásában vármegyei szinten a kiépített inkubációs és üzleti infrastruktúrák területi hálózatának csomópontjaiként értelmezhetők.
5.	A beavatkozás célja és rövid tartalma	A beavatkozás célja a békéscsabai helyi vállalkozókat és befektetőket egyaránt támogató üzleti szolgáltatói és kapcsolódó infrastrukturális fejlesztés, továbbá a kezdő vállalkozások támogatása, kezdeti működésükhöz a megfelelő (védett) működési és üzleti környezet biztosítása. A beavatkozás részeként szükséges a város inkubációs politikájának kidolgozása a gazdaságfejlesztési program / stratégia részeként. Az egyedi inkubációs helyszínek működését és szolgáltatási modelljét ehhez, a városi szinten meghatározott politikához szükséges igazítani. **Projekt**: ***1. A szigligeti utcai épület inkubációs tevékenységének fejlesztése*** Szolgáltatói inkubációs tevékenység céljára használható ingatlan korszerűsítése, modernizálása, inkubátorházzá alakítása. Modern technológiai követelményeknek megfelelő eszközök elérhetőségének biztosítása. Inkubációs program kidolgozása szükséges.
6.	A hálózat városrészi leképeződése	A beavatkozáshoz tartozó konkrét projekt Békéscsaba, Szigligeti utca.

	Kérdés	Kifejtés
1.	Beavatkozási terület megnevezése	**P1.1.3 A városi barnamezős területek újra hasznosításának ösztönzése és előkészítése**
2.	Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	**Prosperáló város**: A jelenleg alulhasznosított, korábban ipari hasznosítású területek és egyéb gazdasági célú épületkomplexumok pl. Irodaépületek funkcióváltása így másodlagos hasznosítása, hozzájárul új munkahelyek létrehozásához és felértékeli a környák ingatlanpiaci pozícióját. **Zöldülő város**: A megújult és funkcióváltáson átesett épületinfrastruktúra kedvezően hat az épített környezet minőségére, esztétikai értékére. A közelben élők biztonságérzete is erősödik.
3.	Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S1/R2. A vállalkozások létrehozását és működését támogató gazdasági infrastruktúra és az üzleti szolgáltatások magas színvonalúak. S2/R1. A települési épített és zöld környezet egyaránt rendezett, funkcionális és mindeközben esztétikus – erősítve a térség vonzerejét.
4.	Beavatkozás hálózatos jellege	A megújítandó barnamezős objektumok és területek esetlegesen helyezkednek el a települési szövetben. A kapcsolódó projektek minden esetben pontszerűek.
5.	A beavatkozás célja és rövid tartalma	A beavatkozás célja, hogy a városban található, közszféra és magántulajdonú alulhasznosított gazdasági és iroda funkcióval rendelkező ingatlanok megújuljanak és hasonló, vagy egészen más jellegű funkciót kapva újra a városi szöveg élő és értékteremtésre alkalmas részeivé váljanak. **Projektek**: 1. ***Mazán László utcai telephely korszerűsítése*** 2. ***Egykori ÁNTSZ épület teljes körű korszerűsítése a gazdasági jellegű hasznosítás érdekében*** 3. ***A korábbi strand területének hasznosítása – Újkígyós*** A medence halnevelőként való hasznosítása, a meglévő épületek felújítása.
6.	A hálózat városrészi leképeződése	A Mazán László utcai telephely a város nyugati Jamina városrészében található, míg az egykori ANTSZ épület a Keleti kisvárosi és kertvárosi zónához köthető.

P1.2 Térségi innovációs ökoszisztéma építése, vállalkozói kultúra, hálózatépítés előmozdítása

	Kérdés	Kifejtés
1.	Beavatkozási terület megnevezése	**P1.2.1 A befektetővonzást, a helyi vállalkozások fejlődését, a helyi és térségi klaszteresedést támogató és a vállalkozói szemléletet fejlesztő üzleti szolgáltatások működtetése**
2.	Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	**Prosperáló város**: A prosperáló városban a potenciális befektetők és a meglévő vállalkozások mögött olyan támogató üzleti szolgáltatások állnak, amelyek segítségével (képzések, szervező tevékenység, nyilvánosság, mentorálás stb.) biztosított a működés stabilizálódása, és a vállalkozások természetes bevonódása a helyi és regionális hálózati kapcsolatokra épített gazdasági folyamatokba.

3.	Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S1/R2. A vállalkozások létrehozását és működését támogató gazdasági infrastruktúra és az üzleti szolgáltatások magas színvonalúak. S1/R3. A város gazdaságában az innovációs potenciál erős, annak feltételrendszere adott – nagyobb teret nyernek a technológiaintenzív ágazatok.
4.	Beavatkozás hálózatos jellege	A beavatkozás tartalma önmagában nem értelmezhető területi hálózatos projektek csoportjaként. A befeketés- és általában a gazdaságösztönző szolgáltatások esetében a szolgáltatók hálózatos működése, illetve a szolgáltatásokat igénybe vevő vállalkozások platformizációs és klaszteresedési törekvései értelmezhetők a működési szempontú hálózatosodás eredményeként.
5.	A beavatkozás célja és rövid tartalma	A beavatkozás célja Békéscsaba befektetővonzó képességének erősítése, a helyi tulajdonú vállalkozások bővülése és fokozott bekapcsolódása regionális, ill. globális termelési és innovációs értékláncokba. A vállalkozói üzleti szolgáltatások segítséget nyújtanak a potenciális befektetőknek, kezdő és már működő helyi vállalkozásoknak, hogy tevékenységüket működési szinergiáikat kihasználva végezzék. A *P1.1.2 A városi üzleti szolgáltatások (pl. Start-up inkubáció) infrastrukturális hátterének fejlesztése* beavatkozási terület mindenkori projektjeivel összefüggésben ezen beavatkozás tartalmaként a város létrehozza az inkubációs és vállalkozás fejlesztést támogató szervezeti hátteret is, továbbá közreműködik a piaci szereplők, valamint a szakképzés és a felsőoktatás helyben érintett szereplőnek összekapcsolásában. **Projekt**: ***1. A Szigligeti utcai épület inkubációs tevékenységének fejlesztéséhez kapcsolódó üzleti/inkubációs szolgáltatások szervezeti és működési kereteinek létrehozása.***
6.	A hálózat városrészi leképeződése	Nem releváns.

	Kérdés	Kifejtés
1.	Beavatkozási terület megnevezése	**P1.2.3 A városimázs komplex értelmezésével összhangban álló városmarketing tevékenységek, makroregionális érdekérvényesítő képesség erősítése**
2.	Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	**Prosperáló város**: A prosperáló város teljesítménye minden esetben jól látható. A közvetített üzenetek, a városimázs alakítására olyan eszközrendszert használ, amely mind a külső mind pedig a belső megítélést alakítja. Ez a prosperáló város dimenzió szempontjából a befektetők, gazdasági partnerek körét érinti a leginkább. **Megtartó város**: A város átalakuló külső imázsa mellett folyamatosan formálódik saját lakossága által érzékelt belső imázsa is. A javuló belső imázs fontos, mert javítja a város megtartó képességét. A belső imázs és a lokálpatriotizmus erősítése a 2016. február 1-től működő Csaba Kártya-rendszer egyik kiemelt célja. A Csaba kártya ingyenes kedvezménykártya. A békéscsabai lakó- és tartózkodási hellyel rendelkező, 16. életévüket betöltött személyek igényelhetik. Jelenleg 133 elfogadóhely és közel 12 000 kártyatulajdonos található a rendszerben, mely folyamatosan bővül.

3.	Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	**Horizontális célok**: 3. VÁROSIMÁZS – A város belső és külső megítélése, imázsa pozitív irányban változik, ami kihat a megtartó képességre és a vonzerőre (befektetők, látogatók).
4.	Beavatkozás hálózatos jellege	Nem releváns.
5.	A beavatkozás célja és rövid tartalma	A beavatkozási terület célja a tevékenység megújítása, új eszközrendszerrel való ellátása. Szervezeti változtatások indokoltak lehetnek a szükséges új típusú kompetenciák megerősítése érdekében. Indokolt lépések: • városimázs alakítását befolyásoló tényezők azonosítása / a 21. századi helyi identitást meghatározó tényezők értékelése az egyes célcsoportokban; • a város külső (befektetői, látogatói) és belső imázsának alakulása (felmérés); • a városmarketingben érintett szereplők partnerségi bevonása; • városmarketing stratégia megerősítése (célok, célcsoportok, eszközök, elvárt hatékonyság – monitoring felülvizsgálata); • a hagyományos mellett az új típusú városmarketing eszközök tudatos alkalmazása (smart megoldások) célcsoportspecifikusan. **Projekt**: A beavatkozási területhez az FVS egyelőre konkrét projekteket nem fogalmaz meg. A P1.3.3 BT-hez tartozó projekt tartalmaz imázsépítő elemeket, a komplex fejlesztés részeként.
6.	A hálózat városrészi leképeződése	Nem releváns.

	Kérdés	Kifejtés
1.	Beavatkozási terület megnevezése	**P1.2.2 A gazdasági innovációs ökoszisztéma együttműködéseinek fejlesztése és fórumainak létrehozása helyi és regionális szinten**
2.	Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	**Prosperáló város**: A prosperáló város alapja az innovációs együttműködési négyes (K+F+I, cégek, önkormányzat, lakosság/munkaerő) minden érintett csoportjának egyedi erősítése és kapcsolatuk, együttműködésük elmélyítése.
3.	Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S1/R3. A város gazdaságában az innovációs potenciál erős, annak feltételrendszere adott – nagyobb teret nyernek a technológiaintenzív ágazatok. S1/R4 A szak- és felsőfokú képzési struktúra és kínálat az átalakuló helyi gazdaság igényeihez igazodik.
4.	Beavatkozás hálózatos jellege	Az innovációs ökoszisztéma önmagában hálózatos logikával működik, annak területi vonatkozása kevéssé értelmezhető Békéscsaba várostérségére, inkább a város szereplőire korlátozódik.

5.	A beavatkozás célja és rövid tartalma	A beavatkozás a nyomdaiparban és a járműiparban megindult innovációs együttműködési folyamatokat (oktatás – közép és felsőfok - foglalkoztatottak; iparági cégek innovációs tevékenyégei és önkormányzat / kormányzat) el kívánja mélyíteni. Ezen kívül a beavatkozás részeként egyéb területeken (ágazatokban) is kezdeményez hasonló komplex beavatkozási csomagokat, amihez szintén erőteljes vállalkozói kezdeményezésre/részvételre van szükség. A város maga eszközeivel támogatja a közép- és felsőoktatás képzési kínálatának igazodását a helyi gazdaság igényeihez – ennek érdekében kész közvetíteni a regionális képzőhelyek (Szeged és Debrecen) irányába is. Fontos, hogy a beavatkozás részeként az önkormányzat hatáskörébe tartozó eszközrendszer aktívabban kerüljön alkalmazásra. Ennek elemei: a helyi felsőoktatás további bővülésének támogatása és ösztönzése, az innovációs ökoszisztéma szereplőinek (hagyományos és digitális) platformizációja, partnertalálkozók, innovációs fórumok és események szervezése, egyéb innovációs ösztönzők bevezetése. **Projekt**: A beavatkozási területhez az FVS egyelőre konkrét projekteket nem fogalmaz meg.
6.	A hálózat városrészi leképeződése	Nem releváns.

P1.3 A térség turisztikai lehetőségeinek kihasználása

	Kérdés	Kifejtés
1.	Beavatkozási terület megnevezése	**P1.3.3 Turisztikai háttérszolgáltatások bővítése (gasztronómia, szálláshelyek, parkolás stb.)**
2.	Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	**Prosperáló város**: A turizmus a 21. század feltörekvő és legígéretesebb ágazata volt a koronavírus járvány kezdetéig. A prosperáló város erősödő rezilienciájával képes új lendületet adni az ágazatnak azzal, hogy reagál az új típusú igényekre és a járulékos fejlesztésekre komplex megközelítésben gondol. Ez a komplexitás jelentős mértékben érinti a turisztikai háttérszolgálatások körét is. **Megtartó város**: A turisztikai háttérszolgáltatások (éttermek, városi parkolás) egyben a városlakók alap- és kényelmi szolgáltatásait is jelentik. A kényelmi szolgáltatások javuló minősége növeli a lakosok elégedettségét és ezzel a város megtartó képességét erősíti. A turisztikai háttérszolgálatások számos fiatal, ambiciózus és ötletgazdag fiatalnak jelentenek lehetőséget és megélhetést új, életképes vállalkozások indításával.
3.	Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S1/R1. A helyi gazdaság tevékenységei sokoldalúak; felfutó ágazatok a helyi és térségi erőforrásokra támaszkodó, magas hozzáadott értéket termelő gazdasági tevékenységek (mint az élelmiszer-feldolgozás, a turizmus és a kulturális és kreatív gazdaság).
4.	Beavatkozás hálózatos jellege	Nem releváns.

5.	A beavatkozás célja és rövid tartalma	Ismert és tapasztalt tény, hogy a turisztikai vonzerők önmagukban nem hoznak tartós sikert az ágazat fellendülésében és annak helyi adóbevételekhez való hozzájárulásában. A vonzerők megítélését is nagyban befolyásolják azok a háttérszolgáltatások, amelyek a városban tartózkodás körülményeit meghatározzák (parkolás, éttermek, szálláslehetőségek). Békéscsabának ezzel kapcsolatban vannak még tennivalói. Fontos, hogy az önkormányzat hatáskörébe tartozó turisztikai háttérszolgáltatások fejlesztése a FVS-ben direkt nevesítésre kerüljön. Ilyen projektek bizonyos frekventált közterületek további fejlesztése, közlekedés/parkolás problémáinak megoldása és az önkormányzati tulajdonú vonzerők kiegészítő szolgáltatásainak javítása. Fontos, hogy az alapvetően piaci szereplők által biztosított szolgáltatások esetében a vonzerők által gerjesztett forgalom és egyéb motiváló tényezők (direkt és indirekt) késztessék a szereplőket a saját fejlesztésekre, a minőség javítására. A köz- és üzleti szféra egymásra kölcsönösen ható lépései esetében fontos a stratégiai szinten koordináló önkormányzat folyamatos kommunikációja a szolgáltatókkal a célokról és komplementer (egymást kiegészítő) fejlesztések szükségességéről. A város az FVS keretében a saját maga által korábban fejlesztett vonzerők kapcsán készül további hátérszolgáltatások kialakítására. **<u>Projektek</u>*:*** **1. *A Munkácsy negyed és a CsabaPark turisztikai és szolgáltatói hiányosságának felszámolása, ahhoz kapcsolódó kiegészítő infrastrukturális fejlesztések (megosztva a P.3.2 és P3.3 BT-vel)*** Egységes települési tematika, arculat kialakítása (pl. Munkácsy negyed határának külső elemekkel történő megjelölése stb.), Csabagyöngye büfé előtti tér fejlesztése, Munkácsy negyedben ajándékbolt kialakítása. Az attrakciók közvetlen környezetének fejlesztése (parkosítás, info táblák, pihenőhelyek, kiszolgáló utak, parkolók, közlekedésszervezési átalakítások, okospadok kihelyezése), ivókutak elhelyezése, kerékpártárolók kihelyezése. CsabaPark: Körte sori parkolóhelyek kialakítása, internet hozzáférési pontok kialakítása, okospadok kihelyezése. **2. *Munkácsy Mihály örökségét ápoló és népszerűsítő Munkácsy-negyed fejlesztési projekt*** Ursziny-Beliczey kúria átalakítása, a Bábszínház kialakítása, a Kórház utcai híd és a József Attila-Deák utcai híd kivitelezése. A Munkácsy negyedben szobrok kihelyezése. Munkácsy negyed információs tájékoztató oszlopok kialakítása. A Munkácsy Emlékházban kialakítandó új állandó kiállítás megvalósítása. **3. *CsabaPark Gasztronómiai és Élménypark fejlesztése*** Erdei mászókötélpálya, mászófal, hófánk és a gyakorló sípálya, illetve drótkötélpálya kialakítása. CsabaPark étterem korszerűsítése, átalakítása, alapműködéshez szükséges eszközbeszerzés, rendezvénycsarnok energetikai fejlesztése, alapműködéséhez kapcsolódó eszközbeszerzés. Okos közterületi fejlesztések (pl. parkolásmenedzsment fejlesztése, okospadok beszerzése) Közterületi térfigyelőkamerarendszer bővítése, fejlesztése. **4. *Árpád Gyógy- és Strandfürdő komplex infrastruktúra és szolgáltatás fejlesztése*** Vendégfogadási feltételek színvonalának emeléséhez szükséges épületfejlesztések. Rekreációs egységek fejlesztése (pl.: szauna fejlesztése, bővítése) Medenceterek és környezetük megújítása. Ügyviteli és vendégfogadási rendszerek kiépítése, cseréje. A fejlesztés eredményeként a fürdőben turisztikai információs eszközök (pl: irányító, tájékoztató táblák) egysége, vizuális megjelenítése szükséges. **5. A pósteleki Széchenyi-Wenckheim kastély és kastélypark megújítása több ütemben** Az épület rekonstrukciója mellett a park fenntarthatóságának javítása

		6. Zöld folyosó projekt Az Élővíz-csatorna és környezetének teljes körű, komplex fejlesztése. **7. Sportturizmus** Tervezett sportinfrastrukturális fejlesztések (sportaréna, versenyuszoda stb.) megvalósítása. **8. Nyilvános illemhelyek kialakítása** Elsősorban a belvárosban és a nyitott közösségi terek, játszóterek közelében. **9. A parkolási infrastruktúra mennyiségi és minőségi fejlesztése** Elsősorban a turisztikailag vonzó városrészek tekintetében.
6.	A hálózat városrészi leképeződése	Nem releváns.

P2.1 A települési épített és természetes környezet minőségi fejlesztése és fenntartható üzemeltetésének biztosítása

	Kérdés	Kifejtés
1.	Beavatkozási terület megnevezése	**P2.1.1 Települési közterületek, zöldfelületek további lakosság- és látógatóbarát fejlesztése, hatékony fenntartásuk biztosítása – kiegészítő infrastrukturális beruházások végrehajtása és lakossági ismeretterjesztés, szemléletformálás**
2.	Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	**Zöldülő város:** A település zöldterületeinek és -felületeinek funkcionális fejlesztése segíti a természeti tőke védelmét, megőrzését és fejlesztését; támogatja a polgárok egészségének és jólétének védelmét; segíti az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodást; a szennyezés (elsősorban légszennyezés) csökkentését; hozzájárul a biológiai sokféleség és az ökoszisztémák védelméhez. A szemléletformálás és ismeretterjesztés szintén jelentősen segítheti a fent leírtakat, illetve a lakossági ÜHG kibocsátás csökkenéséhez is hozzájárulhat.
3.	Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S2/R1. A települési épített és zöld környezet egyaránt rendezett, funkcionális és mindeközben esztétikus – erősítve a térség vonzerejét.
4.	Beavatkozás hálózatos jellege	A zöldterületek fejlesztése révén hosszú távon egy hálózatos rendszer (ökológiai folyósók) kialakítása a cél, mellyel a városi ökoszisztémák életfeltételei jelentősen javulnak, illetve lakosság életkörülményei is kedvezőbbé válnak.
5.	A beavatkozás célja és rövid tartalma	A beavatkozás célja, hogy környezeti szempontból kedvezőbb helyzet alakuljon ki a térségben, növekedjen a zöldfelületek mennyisége javuljon a zöldfelületek minősége, csökkenjen a környezeti terhelés, javuljon a települési ökoszisztémák állapota, illetve csökkenjen a térség hatása a klímaváltozásra, valamint jobban tudjon alkalmazkodni a klímaváltozás hatásaihoz. **<u>Projektek</u>**: ***1. Békéscsaba belterületi és védett külterületi zöldinfrastruktúrájának komplex fejlesztése*** Belváros zöldhálózat fejlesztése, közterület rendezés, térrekonstrukció, zöldterület rendezés az Élővíz-csatorna belvárosi szakaszán, belvárosi zöldterület növelése, rehabilitációja (Munkácsy tér-Szabadság tér, Boczkó D. tér-Trianon tér - Posta köz - Élővíz csatorna), a Polgármesteri Hivatal belső udvarának, zöldfelületének fejlesztése a felhívás előírásainak megfelelően. Kazinczy utcai orvosi rendelő előtti

		közterület fejlesztése. Veres Péter utcai zöldterület, Erzsébet lakópark melletti zöldterület fejlesztése, játszótérfejlesztés/bővítés. A fejlesztésre kerülő zöldterülethez kapcsolódó és szükséges építmények (pl: esőbeálló, szabadtéri rekreációs építmény, napvédelmi funkciót ellátó építmény, eszközök telepítése). Komposztáló létesítése az érintett zöldterületen keletkező zöldhulladék hasznosítására. A meglévő növényállomány megóvását szolgáló beavatkozások a város területén (faápolás, favédelem, gyökérvédelem) A CsabaPark zöldterületeinek használatához szükséges közvilágítás további bővítése (rekortán futópálya mentén, Gyulai úti parkoló részen) Iskolák környékén kerékpártolók kihelyezése. A Natura 2000 területek fenntarthatóság elvét szem előtt tartó fejlesztése. ***2. A téglagyári tavak környezetének rendezése*** *Szelíd turisztikai és természetbarát hasznosítás lehetőségének vizsgálata.* **3. ESCO Kft. „Sétáló erdő" projektje** ***4. Nyitott közösségi terek, zöldfelületek fejlesztése Csabaszabadiban.*** ***5. Zöldterületek rekonstrukciója, játszótér és belterületi utak fejlesztése Gerendáson.*** ***6. Kulturális, sport és egyéb közterületi fejlesztések Csorváson.*** ***7. Zöldterületfejlesztés Dobozon.*** ***8. Zöldterületfejlesztés Szabadkígyóson.***
6.	A hálózat városrészi leképeződése	Nem releváns.

	Kérdés	Kifejtés
1.	Beavatkozási terület megnevezése	**P2.1.3.a) Alternatív/megújuló/részben megújuló energiahordozók hasznosítását biztosító berendezések és erőművek telepítése Békéscsabán és térségében – a smart grid rendszer megalapozásaként – EGYEDI BEAVATKOZÁSOK**
2.	Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	**Zöldülő város:** A zöldülő városban a klímaváltozás hatásainak csökkentése is fontos cél. A megújuló energiákkal termelt energia és ennek a smart grid rendszerbe táplálása egyaránt hozzájárul a közvetett és közvetlen ÜHG kibocsátás csökkentéséhez. **Kiszolgáló város:** A beavatkozás megvalósulása a térségi infrastruktúrahálózat fejlesztését is magában foglalja.
3.	Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S2/R4. A helyben elérhető megújuló energiák növekvő arányban járulnak hozzá a város energia mix-éhez – erősítve a város környezeti és működési fenntarthatóságát.
4.	Beavatkozás hálózatos jellege	Az alternatív/megújuló/részben megújuló energiahordozók hasznosítását biztosító berendezések és erőművek esetlegesen helyezkednek el a települési szövetben. A kapcsolódó projektek minden esetben pontszerűek, azonban a pontszerű fejlesztéseket egy térségi/települési smart grid rendszer hálózattá szervezheti.
5.	A beavatkozás célja és rövid tartalma	A beavatkozás célja a térség energiaszükségletének minél nagyobb arányú járáson belüli ellátása, lehetőleg megújuló energiaforrásokból. Cél az egyes helyi alternatív/megújuló/részben megújuló energiaforrásokból aktuálisan elérhető energiamennyiség, illetve a változó energiaszükségletek összehangolása egy SMART GRID rendszer keretein belül. **<u>Projektek</u>**:

		1. ***Békéscsaba komplex energetikai programja*** Smart grid I. ütem, Smart gird II. ütem, Smart közvilágítás, geotermikus hőhasznosítás, intelligens közlekedésvezérlő és környezetkímélő közösségi közlekedési rendszer kialakítása. 2. ***1 MW napelempark létesítése a rekultivált szeméttelep területén.*** 3. ***A térségben lévő állattartó telepek biogázhasznosítási lehetőségeinek kihasználása.*** 4. ***Illegális hulladéklerakók felszámolásának folytatása.*** 5. **ESCO Kft. projektjei** Storemore és Resolution projektek 6. ***Biomassza üzem létesítése a keleti iparterületen – Újkígyós.***
6.	A hálózat városrészi leképeződése	Nem releváns.

P2.2 Települési és térségi mobilitás fizikai és működési feltételrendszerének klímatudatos és közlekedésbiztonságot szem előtt tartó fejlesztése

	Kérdés	Kifejtés
1.	Beavatkozási terület megnevezése	**P2.2.1 Az e-járművek (közösségi és magán) használatának előmozdítása, szolgáltatásokkal történő támogatása**
2.	Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	**Zöldülő város:** A zöldülő városban a klímaváltozás hatásainak csökkentése és a (legalább közvetlen) légszennyezés redukálása is fontos cél. Az e-járművek hatékonyabb motorral rendelkeznek, illetve megújuló energiával is működtethetőek. Széleskörű alkalmazásuk a települési légszennyezés jelentős csökkenéséhez vezet. **Kiszolgáló város:** A beavatkozás megvalósulása a térségi infrastruktúrahálózat fejlesztését is magában foglalja elsősorban az e-járművek töltőhálózatának kiépülése révén.
3.	Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S2/R2. A városi mobilitási módok között a környezetbarát közlekedési módok egyre nagyobb arányban jelennek meg (e-járművek, kerékpáros és gyalogos közlekedés), a közlekedési infrastruktúra hiányoktól mentes.
4.	Beavatkozás hálózatos jellege	Az e-járművek használatát előmozdító szolgáltatások alapvetően pontszerű beavatkozásokat takarnak, azonban például a töltőhálózat-fejlesztések célja, hogy a településeken minél nagyobb területi lefedettséggel rendelkezzenek a köztéri töltők.
5.	A beavatkozás célja és rövid tartalma	A beavatkozás célja, hogy a közvetlenül szennyezőanyag- és ÜHG-kibocsátással nem rendelkező e-közlekedési módok előtérbe kerüljenek a dízel- és benzinmotoros meghajtású gépjárművekkel szemben. **<u>Projektek</u>**: 1. ***Intelligens közlekedésvezérlő és környezetkímélő közösségi közlekedési rendszer kialakítása*** Elektromos meghajtású buszok beszerzése, buszokra és megállókba telepítendő utastájékoztatási rendszerek, E-busz telephely építése (kiszolgáló létesítmények, belső úthálózat, műhely, mosó stb.). Az autóbusz töltő és szervízelő telephely

		Békéscsaba 6250/3 hrsz-ú 28555 m2 területű földrészlet déli részén lesz kialakítva, **2.** ***A fenntartható infrastruktúrafejlesztést támogató helyi humán fejlesztések*** Mikromobilitási e-járművek népszerűsítése, kipróbálási lehetőség nyújtása. **3.** ***E-töltőállomásos parkolóhelyek kialakítása a városban*** Elsősorban a belvárosi területeken e-töltőállomásos parkolóhelyek kialakítása. **4.**
6.	A hálózat városrészi leképeződése	Nem releváns.

	Kérdés	Kifejtés
1.	Beavatkozási terület megnevezése	**P2.2.3 A települési közlekedés folyamatainak monitorozása (összekapcsolva a levegőminőség monitorozásával) és a közlekedés adatalapú szervezése**
2.	Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	**Digitális város:** A közlekedési folyamatok monitoringja és a közlekedés adatalapú szervezése hozzájárul a digitális város kialakításához. **Zöldülő város:** A közlekedési folyamatok monitoringja és a monitoringból nyert adatok becsatornázása a közlekedés irányításába csökkentheti a légszennyezettséget és az ÜHG-kibocstást (pl. torlódások elkerülése által vagy a parkolóhely-keresés idejének minimalizálása által), mely hozzájárul a zöldülő város megvalósításához.
3.	Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S2/R2. A városi mobilitási módok között a környezetbarát közlekedési módok egyre nagyobb arányban jelennek meg (e-járművek, kerékpáros és gyalogos közlekedés), a közlekedési infrastruktúra hiányoktól mentes.
4.	Beavatkozás hálózatos jellege	A beavatkozás alapvetően pontszerű elemekből áll, de a cél, hogy ezek a pontszerű beavatkozások egy egyre kiterjedtebb és fejlettebb digitális hálózattá váljanak.
5.	A beavatkozás célja és rövid tartalma	A beavatkozás célja, hogy a felesleges gépjárműhasználat csökkenjen, a forgalmi torlódások mérséklődjenek, illetve a légszennyezés és az ÜHG-kibocsátás mértéke is redukálódjon a térségben. **<u>Projektek</u>**: **1.** ***Parkolóhely-menedzsment rendszer kiépítése*** Parkolási applikáció készítése, a belvárosi parkolóhelyek szenzoros érzékelőinek kiépítése, a beérkező adatok applikációba táplálása és elérhetővé tétele a lakosság számára. **2.** ***Forgalomfigyelő lámpák telepítése*** A lámpák összehangoltságát nem veszélyeztető jelzőlámpás kereszteződésekben a forgalmat érzékelőkkel figyelő lámpák telepítése, majd a forgalomhoz igazodó automatikus lámpaváltás kialakítása. **3.** **Okos gyalogátkelőhelyek kialakítása** Elsősorban a nagy forgalmú és/vagy leginkább balesetveszélyes helyszíneken.
6.	A hálózat városrészi leképeződése	Nem releváns.

P3.1 A települési humán szolgáltatások infrastrukturális és fenntarthatóságot támogató tartalmi fejlesztése

	Kérdés	Kifejtés
1.	Beavatkozási terület megnevezése	**P3.1.1 Fenntartható épület- és létesítmény-működtetés – komplex energetikai és épületüzemeltetési célú fejlesztések – kiemelten a szociális és egészségügyi alapellátást biztosító, valamint a nevelési-oktatási intézményekben**
2.	Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	**Megtartó város:** A fenntartható, költséghatékony épület- és létesítmény-működtetés jelentős forrásokat szabadít fel az intézmények költségvetésében, mely magasabb színvonalú közszolgáltatások biztosítását teszi lehetővé. **Zöldülő város:** A legnagyobb energiafelhasználók az épületek a térségben. A beavatkozás az energiahatékonyság növelésével és a megújuló energiák nagyobb arányú hasznosításával hozzájárul az üvegházhatásúgáz-kibocsátás csökkentéséhez; a légszennyezés csökkentéséhez (főleg a fosszilis alapú fűtési igény csökkenése révén); segíti az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodást **Kiszolgáló város:** A térség közösségi létesítményeinek egy részét az önkormányzatok működtetik, illetve ezeknek az épületeknek a közműhálózati kapcsolataira is hatással vannak. A komplex energetikai és épületüzemeltetési célú fejlesztések a kiszolgáló város dimenziónak is fontos elemeit jelentik.
3.	Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S3/R1 Az önkormányzati fenntartású intézményrendszer infrastrukturális és technikai működési feltételrendszere lehetővé teszi a humán (köz)szolgáltatások magas minőségű és fenntartható biztosítását – különösen az egészségügyi és szociális alapszolgáltatások biztosítása esetében. S2/R4. A helyben elérhető megújuló energiák növekvő arányban járulnak hozzá a város energia mix-éhez – erősítve a város környezeti és működési fenntarthatóságát.
4.	Beavatkozás hálózatos jellege	Az egyes érintett középületek esetlegesen helyezkednek el a települési szövetben, bár sok esetben a város központi részében találhatók. A kapcsolódó projektek minden esetben pontszerűek.

5.	A beavatkozás célja és rövid tartalma	A beavatkozás célja, hogy költséghatékonyan működtethető épületekkel rendelkezzen a város, melyek minél kisebb légszennyezést (elsősorban fűtésük által) és ÜHG-kibocsátást produkálnak.
		
		<u>Projektek</u>:
		1. Fenntartható energiahatékonyság Békéscsabán - közintézmények energetikai korszerűsítése
		• 6. sz. Bölcsőde infrastruktúra fejlesztése
		  ○ Az épület külső szigetelése, nyílászáró cseréje, napelemes rendszer kiépítése, elektromos rendszer felújítása.
		• Békéscsabai Bartók Béla Művészeti Szakgimnázium és Alapfokú Művészeti Iskola
		  ○ A, B és C épületrész teljes körű felújítása (Hőszigetelés, fűtéskorszerűsítés, napelemtelepítés, nyílászárócsere, tetőfelújítás).
		• Erzsébethelyi Általános Iskola (Békéscsaba, Madách u. 2.)
		  ○ Elavult villamoshálózati elemek cseréje;
		  ○ Kuckó épület: fűtési és hűtési rendszer kialakítása, nyílászárócsere;

		○ Sportcsarnok felújítása: külső hőszigetelés, nyílászárócsere és az ablakok védőhálóval történő ellátása; ○ Konditerem: nyílászárócsere. • Erzsébethelyi Általános Iskola Telephelye (Békéscsaba, Rózsa u. 21- 23.) ○ Technika terem épületének felújítása: nyílászárók cseréje, fűtésfelújítás, festés és berendezés felújítása. • Esély Pedagógiai Központ Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola, Kollégium és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény (Békéscsaba, Vandháti út 3.) ○ Nyílászárócsere, napelemtelepítés. • Esély Pedagógiai Központ Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola, Kollégium és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény (Békéscsaba, Ligeti Károly sor 2.) ○ Üvegház fűtési rendszerének felújítása, kazáncsere; ○ Főépület: tetőcsere, nyílászárócsere. • Békéscsabai Belvárosi Általános Iskola és Gimnázium ○ Uszodagépezet korszerűsítése; ○ Elektromos hálózat korszerűsítése. • Békéscsabai Andrássy Gyula Gimnázium és Kollégium ○ A és B épület fűtéskorszerűsítése, nyílászáró csere, lábazat, homlokzat és födém hőszigetelése, világítás korszerűsítése, napelem rendszer telepítése, elektromos hálózat korszerűsítése. • Lencsési Általános Iskola ○ Épületárnyékolás kialakítása, elektromos hálózat felújítása. • Jankay Tibor Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola ○ Thurzó utca 40. szám alatti sportcsarnokon a nyílászárók cseréje. • A Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ által működtetett Szenvedélybetegek nappali intézménye felújítása, korszerűsítése ○ Az ingatlan teljes körű felújítása, külső homlokzat szigetelése. • A Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ által működtetett idősek nappali intézménye (Idősek Klubja Kazinczy u. 2. és Deák u.) felújítása, korszerűsítése ○ A belmagasság csökkentése, teljes energetikai korszerűsítés. • Ady Endre utcai idősek otthona energetikai korszerűsítése. • Gál Ferenc Egyetem felújítása A Modern Városok Program felsőoktatási infrastruktúra fejlesztésére vonatkozó előkészítő anyagokban részletesen feltárt épületüzemeltetési problémák kezelése. ***2. Az önkormányzati lakásállomány energetikai fejlesztése*** • Irányi u. 4-6., a Fövenyes 1/A., a Dózsa Gy. u. 7., az Erzsébet lakópark, az Andrássy u. 55-57. és a Berzsenyi u. 7. szám alatti ingatlan energetikai fejlesztése, korszerűsítése. ***3. Polgármesteri hivatal energetikai korszerűsítése Csabaszabadiban.*** ***4. Művelődési Ház és Könyvtár energetikai korszerűsítése Csorváson.*** ***5. Közösségi Ház és Könyvtár, valamint a Gondozási központ épületének energetikai korszerűsítése Dobozon.*** ***6. Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése Újkígyóson.***
6.	A hálózat városrészi leképeződése	Nem releváns.

	Kérdés	Kifejtés
1.	Beavatkozási terület megnevezése	**P3.1.2 Egyes humán közszolgáltatások (egészségügy, szociális ellátás, nevelés-oktatás) működési minőségét befolyásoló infrastrukturális fejlesztések**
2.	Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	**Megtartó város:** A beavatkozás a helyi szükségletekhez igazodó, minél magasabb minőségű közszolgáltatások nyújtását teszi lehetővé.
3.	Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S3/R1 Az önkormányzati fenntartású intézményrendszer infrastrukturális és technikai működési feltételrendszere lehetővé teszi a humán (köz)szolgáltatások magas minőségű és fenntartható biztosítását – különösen az egészségügyi és szociális alapszolgáltatások biztosítása esetében.
4.	Beavatkozás hálózatos jellege	Az egyes érintett középületek esetlegesen helyezkednek el a települési szövetben, bár sok esetben a város központi részében találhatók. A kapcsolódó projektek minden esetben pontszerűek.

5.	A beavatkozás célja és rövid tartalma	A beavatkozás célja, hogy a térség lakossága minél magasabb szintű és a helyi igényekhez igazodó, megfelelő kapacitású közszolgáltatáshoz jusson.
		
		<u>Projektek</u>:
		1. Helyi egészségügyi és szociális infrastruktúra fejlesztése
		• Az Életfa Idősek Otthona férőhelyfejlesztése
		• A Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ által működtetett idősek nappali intézménye (volt Idősek Klubja) (Kazinczy u. 2/1.) felújítása, korszerűsítése.
		• Békéscsaba Jamina városrész szociális alapszolgáltatásainak infrastrukturális fejlesztése, az alapszolgáltatások nyújtásához szükséges feltételeket biztosító új épület kialakítása.
		• Családok és Gyermekek Átmeneti Otthona fejlesztése
		• A hajléktalanok éjjeli menedékhelyének kialakítása
		  ○ A jelenlegi infrastruktúra fejlesztése (nappali ellátás, átmeneti ellátás, utcai szociális munka feltételeit biztosító infrastruktúra fejlesztése).
		• Az egészségügyi alapellátást biztosító rendelők felújítása, fejlesztése
		  ○ Valamennyi az egészségügyi alapellátást területi ellátási kötelezettséggel biztosító orvosi rendelő fejlesztése, felújítása.
		  ○ Lencsési városrész orvosi centrumának kialakítása
		• Az önkormányzati lakásállomány fejlesztése
		  ○ A lakásállomány fejlesztése új lakások vásárlásával, építésével.
		• A krízishelyzet azonnali megoldása lakhatást biztosító lakókonténerek beszerzésével
		  ○ A krízishelyzet megoldása komfortos lakókonténerek vásárlásával telepítésével az átmeneti lakhatási problémák azonnali megoldására.
		• Tárolóegység kialakítása a Franklin utcai bérlakásoknál
		  ○ A környezet rendben tartásához és egyéb nagyobb eszközök, tárgyak (pl. babakocsi, fűnyíró stb.) tárolásához szükséges a lakásokhoz tároló kiépítése.
		2. Nevelést-oktatást támogató humáninfrastruktúra fejlesztése
		• Bölcsődei férőhelyfejlesztés

- Jaminai városrészben új ingatlan kialakítása bölcsődeként.
- 3. sz. Bölcsőde (Békéscsaba Wlassics sétány 4.) fejlesztése
- 6. sz. Bölcsőde (Békéscsaba, Szigligeti u. 1.) fejlesztése
- 8. sz. Bölcsőde (Békéscsaba, Pásztor u. 66.) fejlesztése
- Pataky u. 2. szám alatti (MIVA) bölcsőde fejlesztése
- Kölcsey Utcai és Ligeti Sori Óvoda Ligeti sor 16. szám alatti telephely óvoda belső felújítása, udvarfejlesztés.
- Békéscsabai Tündérkert Óvoda Szegfű utca 11. szám alatti telephely óvoda komplex belső felújítása, udvarfejlesztés.
- Békéscsabai Tündérkert Óvoda Szegfű utca 87-89. szám alatti telephely óvoda épület komplex felújítása, udvarfejlesztés
- Békéscsabai Tündérkert Óvoda Fő utca 8. szám alatti telephely óvoda épület komplex felújítása, udvarfejlesztéssel.
- Mackó-Kuckó Óvoda Orosházi út 2. szám alatti telephely óvoda komplex belső felújítása, udvarfejlesztése
- Penza Lakótelepi és Dr. Becsey Oszkár Utcai Óvoda Penza ltp. 19. szám alatti székhely óvoda komplex felújítása, udvarfejlesztéssel.
- Penza Lakótelepi és Dr. Becsey Oszkár Utcai Óvoda Dr. Becsey Oszkár utca 25. szám alatti telephely óvoda komplex belső felújítása, udvarfejlesztéssel.
- Hajnal-Lenkey-Jázmin Utcai Általános Művelődési Központ Hajnal utca 16. szám alatti telephely óvoda komplex felújítása.
- Lencsési Óvoda Pásztor utca 70. szám alatti telephely óvoda belső felújítása, udvarfejlesztéssel.
- Lencsési Óvoda Pásztor utca 91. szám alatti székhely óvoda komplex belső felújítása, udvarfejlesztéssel.
- Százszorszép Művészeti Bázisóvoda Wlassics sétány 4/1. szám alatti óvodaépület fejlesztése.
- Szigligeti Utcai és Kazinczy-lakótelepi Óvoda Szigligeti utca 3. szám alatti székhely óvodai épület komplex belső felújítása.
- Szigligeti Utcai és Kazinczy-lakótelepi Óvoda Tábor utca 4. szám alatti telephely óvodai épület komplex belső felújítása.
- Jázmin utca 3/1. szám alatti óvodai épület komplex felújítása
- Békéscsabai Petőfi Utcai Általános Iskola
  - Új tornatermi szárny építése, új sportpálya kialakítása, B típusú tornaterem építése.
- Békéscsabai Bartók Béla Művészeti Szakgimnázium és Alapfokú Művészeti Iskola fejlesztése
- Békéscsabai Kazinczy Ferenc Általános Iskola fejlesztése
- Erzsébethelyi Általános Iskola (Békéscsaba, Madách u. 2.)
  - Tanuszoda kiépítése, fedett kerékpártárolók telepítése, tetőtéri irodahelységek klímaberendezéssel való felszerelése, a sportpálya fejlesztése;
  - Sportcsarnok: öltözők tusolóinak korszerűsítése;
  - Konditerem: burkolat cseréje.
- Erzsébethelyi Általános Iskola Telephelye (Békéscsaba, Rózsa u. 21- 23.)
  - Testnevelés zuhanyzók és öltözők felújítása;
  - Földszinti folyosó burkolatának cseréje;
  - Volt szolgálati lakásból pszichológiai kezelő és fejlesztő szoba kialakítása;
  - Faház helyére új épület építése;
  - Új sportpálya kialakítása, illetve a meglévő aszfaltos sportpálya felújítása.

		• Esély Pedagógiai Központ Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola, Kollégium és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény (Békéscsaba, Vandháti út 3.) ○ Óvodai csoportszoba bővítése ○ Légkondicionáló beszerzése, terasz felújítása, bevilágító ablakok cseréje, laminált padlók cseréje; ○ Óvodai udvar játszótér kialakítás. • Esély Pedagógiai Központ Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola, Kollégium és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény (Békéscsaba, Ligeti Károly sor 2.) ○ Öltözők, mosdók, tusolók felújítása, mozgáskorlátozott mosdó kialakítás, tanműhelyek aláfalazása, csatornázás, linóleum lerakás. • Békéscsabai Belvárosi Általános Iskola és Gimnázium ○ Padlóburkolatcsere, ajtócserék a tantermekben, biciklitároló felújítása, akadálymentesítés, udvari felújítás (betonlapok); ○ Sportpálya körüli rács cseréje, pályakialakítás, a drótkerítés helyett labdafogó kiépítése; ○ tanuszoda felújítása (gépészet, a medence és az uszodatér burkolatának javítása, cseréje); ○ udvari játszóeszközök telepítése. • Békéscsabai Andrássy Gyula Gimnázium és Kollégium ○ Burkolatcsere az udvaron, csatornahálózatfejlesztés, balesetveszélyes kerítés elbontása, mosdók ellátása melegvízzel, C típusú tornaterem építése. • Lencsési Általános Iskola ○ Külső tároló kialakítása (szertár, irattár, foglalkoztató), uszoda korszerűsítés, sportpálya és lelátó kialakítása, dolgozói parkoló kialakítása, tantermi burkolatcsere, folyosói és tantermi beépített szekrények felújítása, cseréje. • Jankay Tibor Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola ○ Udvari csapadékvíz elvezetés kiépítése; sportpályafelújítás; B típusú tornaterem építése; 4 tanterem kiépítése; 2 szertár, közlekedők és vizesblokkok kialakítása. ***3. István király utcai óvoda bővítése – Csorvás.*** ***4. Napközi konyha fejlesztése Csorváson.*** ***5. Bölcsőde fejlesztése – Doboz.*** ***6. Gondozási Központ eszközbeszerzése – Doboz.*** ***7. Közétkeztetési célokat szolgáló konyha fejlesztése Dobozon.***
6.	A hálózat városrészi leképeződése	Nem releváns.

P3.2 A települési kényelmi szolgáltatások magas színvonalú biztosítása

	Kérdés	Kifejtés
1.	Beavatkozási terület megnevezése	**P3.2.1 A települési kulturális létesítmények többcélú fejlesztése a nonprofit és piaci szféra szisztematikus bevonásával**
2.	Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	**Megtartó város**: A kulturális és kreatív gazdaság fejlesztése a fiatal kreatív csoportok megtartását eredményezi. A kulturális létesítmények sokféle szereplőt megmozgató jellege segíti a társadalmi elégedettség növekedését. **Prosperáló város**: A prosperáló város gazdasági portfóliójába egyre növekvő arányban épülnek be a kulturális és kreatív gazdaság tevékenységei, amelyek turisztikai vonzerőként is értelmezhetők.
3.	Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S4/R1. Erős a helyi társadalom értékmegőrző, értékteremtő és önszervező képessége, sok speciális szolgáltatási szegmensben képesek értékvédőként és értékteremtő szolgáltatóként fellépni (kiegészítve a közszolgáltatásokat). S4/R3 A helyi kulturális hagyományok megújulnak és együtt járulnak hozzá a közösségi kohézióhoz, valamint az újszerű, gazdaságilag is értelmezhető értékteremtéshez.
4.	Beavatkozás hálózatos jellege	Nem releváns.
5.	A beavatkozás célja és rövid tartalma	A beavatkozás célja, hogy Békéscsaba és térségének településein a kulturális létesítmények többcélú hasznosításával és többféle szereplő bevonásával (nonprofit és piaci szféra) javuljon a létesítmények vonzereje, bevételtermelő képessége, mindezzel társadalmi és pénzügyi fenntarthatósága. Erre a Munkácsy Mihály múzeum jó példa. Érdemes a Munkácsy-negyed kapcsán átgondolni a létesítménycsoport működési és üzleti modelljét, hogy miként értékelhető fel, mint a helyi életminőséget meghatározó, de ezen a funkción túlmutató vonzerő és érték. Fontos, hogy a helyi egyesületek és igényes kulturális termékekkel jelentkező piaci szereplők – minőségi szűrés mellett – lehetőségeket kapjanak a létesítmények közösségi érdekű és piaci (bevételt termelő) hasznosítására. **<u>Projektek</u>**: **1. A gerlai faluház többfunkciós teremmel és a kapcsolódó mosdókkal való bővítése.** **2. *Tanyasi iskola* múzeum létesítése Sikonyban** **3. Jókai színház komplex fejlesztése** **4. Meseház fejlesztése** A beavatkozási terület a nevesített projekten túlmenően szemléletmód-változást, a települési kulturális élet és a létesítmény szintű működési modell változását egyaránt igényli, ugyanakkor lényeges az érintett szereplők hálózatépítése és a belső kommunikációs csatornák felélénkítése is. TOP Plusz vonatkozó támogatható tevékenysége (ESZA): - Helyi kulturális közösségfejlesztési folyamat kezdeményezése és megvalósítása.
6.	A hálózat városrészi leképeződése	Nem releváns.

	Kérdés	Kifejtés
1.	Beavatkozási terület megnevezése	**P3.2.2 A települési szabadidős és sportlétesítmények többcélú fejlesztése a nonprofit és piaci szféra szisztematikus bevonásával**
2.	Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	**Megtartó város:** A megtartó város egyik fő ismérve a helyi szolgáltatások igényekhez igazodó rendelkezésre állása. Ez befolyásolja az elégedettséget, és ezzel az elvándorlási szándékot. A szabadidő és sportlehetőségek bővítése, minőségi fejlesztése egyaránt támogatja a megtartó város dimenziót.
3.	Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S3/R1 Az önkormányzati fenntartású intézményrendszer infrastrukturális és technikai működési feltételrendszere lehetővé teszi a humán (köz)szolgáltatások magas minőségű és fenntartható biztosítását – különösen az egészségügyi és szociális alapszolgáltatások biztosítása esetében.
4.	Beavatkozás hálózatos jellege	Nem releváns.
5.	A beavatkozás célja és rövid tartalma	A beavatkozás célja, hogy Békéscsaba és térségének településein a szabadidős és sportlétesítmények többcélú fejlesztése többféle szereplő bevonásával (nonprofit és piaci szféra) javuljon a létesítmények vonzereje, többféle és jobb minőségű szolgáltatáshoz jusson a lakosság, illetve a létesítmények bevételtermelő képessége, mindezzel társadalmi és pénzügyi fenntarthatósága javuljon. Fontos, hogy a helyi egyesületek és szabadidős és sport termékekkel jelentkező piaci szereplők – minőségi szűrés mellett – lehetőségeket kapjanak a létesítmények közösségi érdekű és piaci (bevételt termelő) hasznosítására. **<u>Projektek:</u>** ***1. Új, multifunkcionális sportcsarnok építése a Békéscsabai Sportcentrumban*** A projekt célja a békéscsabai közösségi és sportélet támogatása. ***2. Városi sportuszoda létrehozása a Békéscsabai Sportcentrumban*** A projekt célja a békéscsabai közösségi és sportélet támogatása. ***3.* Teniszcentrum fejlesztése.** ***4.* Atlétikai Klub fejlesztése.** ***5.* Stadion fejlesztése.** ***6.* Új tornacsarnok létrehozása az Andrássy Gimnáziumban.** ***7.* Városi szintű ifjúsági rendezvény- és szabadidőközpont létrehozása.** ***8.* Közösségi tér létrehozása Jamina városrészben.** ***9.* Extrém sportpálya fejlesztése** ***10. Nyitott és zárt közösségi terek fejlesztése Telekgerendáson.***
6.	A hálózat városrészi leképeződése	Nem releváns.

P3.3 A helyi társadalom megújulását támogató fejlesztések

	Kérdés	Kifejtés
1.	Beavatkozási terület megnevezése	**P3.3.2 A helyi tematikus közösségek – kiemelten a fiatalok – által kezdeményezett tevékenységek, programok tudatos beépítése, jelenlétük és szükségességük megerősítése a város különféle működési területein**
2.	Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	**Megtartó város**: A megtartó város képes a kedvezőtlen demográfiai folyamatok lelassítására és visszafordítására, a fiatalok nagyobb arányú megtartására, ill. közép- és felsőfokú tanulmányokat követő visszacsábítására.
3.	Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S4/R4 A fiatalok érdekei jobban érvényesülnek, alulról jövő kezdeményezéseik megvalósítását településük támogatja.
4.	Beavatkozás hálózatos jellege	Nem releváns.
5.	A beavatkozás célja és rövid tartalma	A beavatkozás célja a fiatalok helyi önszervező aktiválásának, döntésekbe való bevonásának (partnerség építése) élénkítése. Ezzel is erősíthető a városhoz való kötődésük. Fontos, hogy alulról építkező kezdeményezéseik befogadó helyet és közeget találjanak a városban, hangsúlyozva, hogy a fejlesztéseknek elsősorban a jövőt jelentő ifjabb generáció elképzeléseihez szükséges és javasolt igazodnia. Látva döntéshozatalban való részvételük fontosságát és hatékonyságát, a fiatalok felelősségérzete a várossal szemben jó esetben megerősödik. Helyben hoznak létre új vállalkozásokat, itt végeznek közösségformáló tevékenységet. **<u>Projektek</u>**: **1. *A szociális városrehabilitáció infrastruktúrafejlesztési elemeit kiegészítő szoft beavatkozások.*** **2. *A városfejlesztési döntésekben a részvételi tervezés támogatása*** Online véleménynyilvánítási felület kialakítása a városi fejlesztésekkel kapcsolatosan, a fejlesztések tervezésének bemutatása az érintett lakosok irányába, illetve a tervezésbe történő bevonás lehetőségének biztosítása. **3. *Ifjúsági igényfelmérések alapján a lenépszerűbb kezdeményezések megvalósítása*** Az oktatási intézményekben online kérdőíves felmérés lebonyolítása a fiatalok szükségleteivel kapcsolatosan, majd a legnépszerűbb kezdeményezések megvalósítása a fiatalok bevonásával. **4. Ifjúsági közösségi színtér kialakítása** Közösségi tér létrehozása, ami a fiatalok informális csoportjai számára teremt találkozási helyszínt és kulturált szabadidőeltöltési lehetőséget, emellett infrastruktúrájával támogatja a fiatalok által kezdeményezett és megvalósított programokat. **5. *A helyi fiatal zenészek bemutatkozását segítő programok kialakítása*** A városban rendszeres lehetőség biztosítása a helyi zenészek fellépésére.
6.	A hálózat városrészi leképeződése	Nem releváns.

6.3.2 Stratégiai célkitűzéseket támogató nagyobb városi területekre kiterjedő beavatkozások

P3.3 A helyi társadalom megújulását támogató fejlesztések

	Kérdés	Kifejtés
1.	Beavatkozási terület megnevezése	**P3.3.1 A leszakadó csoportok felzárkózását támogató programok végrehajtása**
2.	Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	**Megtartó város**: A megtartó városnak itt leginkább a *szolidáris város* jellege jelenti a kapcsolatot.
3.	Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S4/R1. Erős a helyi társadalom értékmegőrző, értékteremtő és önszervező képessége, sok speciális szolgáltatási szegmensben képesek értékvédőként és értékteremtő szolgáltatóként fellépni (kiegészítve a közszolgáltatásokat). S4/R2 Az egyének önmenedzselési képessége javul, ami az egészség, foglalkoztathatóság feltételrendszerét nagyban meghatározza. Horizontális célok: 1. ESÉLYEGYENLŐSÉG – Az információhoz és (köz)szolgáltatásokhoz való hozzáférés, valamint a társadalmi részvétel egyenlő eséllyel biztosított minden társadalmi csoport számára.
4.	Beavatkozás hálózatos jellege	Nem releváns.
5.	A beavatkozás célja és rövid tartalma	Békéscsaba nem rendelkezik kiterjedt szegregátumokkal. A város lakosságának átlagos jövedelmi szintje az MJV-k átlaga alatt van. A mélyszegénységben élők aránya a szociális ellátás hatékonyságának köszönhetően alacsony. Ugyan csökken a rászorulók száma a foglalkoztatási intézkedések következtében, mégis a város külső, elsősorban lakótelepi alacsonyabb státuszú lakossága (Jamina városrész) igényli az erős szociális háló működését, ami a legkülönfélébb eszközök alkalmazását jelenti. A szociális gondoskodás városi rendszerében civil szerveztek is részt vesznek, akiknek bevonása a szociális városrehabilitációs projekteken keresztül válik városi szinten rendszerezetté. **<u>Projekt</u>**: ***1. A szociális városrehabilitáció infrastruktúrafejlesztési elemeit kiegészítő szoft beavatkozások*** • Folyamatos szociális munka megteremtése; • Foglalkoztatási és képzési támogatások nyújtása, együttműködve a vármegyei foglalkoztatási paktumokkal; • Egészségügyi szemléletformálás; • Egészségmegőrzést segítő megelőző akciók; • Egyéb, a városrehabilitáció infrastruktúrafejlesztési elemeit kiegészítő szoft beavatkozások.
6.	A hálózat városrészi leképeződése	Berényi út mente (szegregátumot tartalmaz), Jamina városrész (szegregációval veszélyeztetett területet tartalmaz), Belváros, Belvárostól nyugatra eső nagyvárosias övezet, Belvárostól északra eső kisvárosias övezet, Vasúti területek.

6.3.3 Stratégiai célkitűzéseket támogató, átfogó szervezeti rendszerként működő stratégiai keretrendszerek (hálózatos, vonalas fejlesztések)

P1.3 A térség turisztikai lehetőségeinek kihasználása

	Kérdés	Kifejtés
1.	Beavatkozási terület megnevezése	**P1.3.1 Térségi turisztikai vonzerők infrastrukturális fejlesztése (beleértve a fürdőt is)**
2.	Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	**Prosperáló város**: A turizmus a 21. század feltörekvő és legígéretesebb ágazata volt a korondavírus járvány kezdetéig. A prosperáló város erősödő rezilienciájával képes új lendületet adni az ágazatnak, azzal, hogy reagál az új típusú igényekre és a járulékos fejlesztésekre komplex megközelítésben tekint. **Zöldülő város**: A turisztikai vonzerők fejlesztése együtt jár a környezet rendezésével és a fenntartható technológiák alkalmazásának bevezetésével. **Megtartó város**: A turisztikai vonzerők egyben a városlakók kényelmi szolgáltatásait is biztosítják. A kényelmi szolgáltatások javuló minősége növeli a lakosok elégedettségét és ezzel a város megtartó képességét erősítik.
3.	Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S1/R1. A helyi gazdaság tevékenységei sokoldalúak; felfutó ágazatok a helyi és térségi erőforrásokra támaszkodó, magas hozzáadott értéket termelő gazdasági tevékenységek (mint az élelmiszer-feldolgozás, a turizmus és a kulturális és kreatív gazdaság). S3. Az alapvető és kényelmi szolgáltatásokat közszféra, piaci és nonprofit szereplők együttes részvételével, nagyvárosi színvonalon biztosító város.
4.	Beavatkozás hálózatos jellege	Békéscsaba turisztikai célú fejlesztései három területi szinten, így három hálózati keretben értelmezhetők: 1.) a város saját turisztikai vonzerőinek hálózata; 2.) a várostérség települései turisztikai vonzerőinek hálózata 3.) A Gyula – Békéscsaba turisztikai térség vonzerőinek hálózata.
5.	A beavatkozás célja és rövid tartalma	Békéscsaba sokat tett az elmúlt időszakban turisztikai vonzerejének növelése érdekében. Vonzerőit önmagában, de meg inkább térségével együtt, valamint a Gyula – Békéscsaba turisztikai térség részeként értelmezi. A létrehozott új vonzerők (Csaba-park) és a megújult kulturturisztikai potenciál (Munkácsy-negyed) további kiegészítő fejlesztése indokolt. Fontos ugyanakkor, hogy olyan turisztikai és helyi jóllétet biztosító infrastruktúrát is fejlesszen a város, amilyen a városi fürdő. **<u>Projektek</u>:** 1. ***Árpád Gyógy- és Strandfürdő komplex infrastruktúra és szolgáltatás fejlesztése*** Vendégfogadási feltételek színvonalának emeléséhez szükséges épületfejlesztések. Rekreációs egységek fejlesztése (pl. szauna fejlesztése, bővítése). A medenceterek és környezetük megújítása. Ügyviteli és vendégfogadási rendszerek kiépítése, cseréje. A fejlesztés eredményeként a fürdőben turisztikai információs eszközök (pl. irányító, tájékoztató táblák) egysége, vizuális megjelenítése szükséges. 2. ***Békéscsabai Városi Sportmúzeum megvalósítása*** 3. ***Kastélypark fejlesztése Dobozon.*** 4. ***Széchy Tamás Emlékház felújítása – Doboz.***
6.	A hálózat városrészi leképeződése	Nem releváns.

P2.1 A települési épített és természetes környezet minőségi fejlesztése és fenntartható üzemeltetésének biztosítása

	Kérdés	Kifejtés
1.	Beavatkozási terület megnevezése	**P2.1.2 A település komplex csapadékvíz és belvíz kezelési / menedzsment rendszerének klímavédelmi központú infrastrukturális és működési szempontú fejlesztése, a térség csapadékvíz-elvezető hálózatának bővítése**
2.	Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	**Kiszolgáló város:** A döntően közműhálózati fejlesztésekkel megvalósítható részcél a leginkább a kiszolgáló város dimenzióhoz kapcsolódik. **Zöldülő város:** A klímaváltozás hatásaihoz való alkalmazkodás egyik legfontosabb eleme a változó csapadékmennyiséghez, csapadékeloszláshoz történő igazodás.
3.	Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S2/R3. A települési közművek fenntartható módon működnek – a város hatékonyan kezeli a csapadékvíz- és a belvízelvezetési problémákat.
4.	Beavatkozás hálózatos jellege	A csapadékvíz- és belvízkezelés hatékony megvalósítása csak jelentős területű (döntően hálózatos) beavatkozásokkal oldható meg.
5.	A beavatkozás célja és rövid tartalma	A beavatkozás célja a mezőgazdasági területek vízpótlásának megoldása, a csapadékvíz minél nagyobb részének helyben tartása és tárolása, a belvíz elvezetése és hasznosítása. **<u>Projektek:</u>** ***1. Békéscsaba belterületének klimatikus és fizikai védelmét szolgáló vízmegtartó és vízelvezető-hálózat fejlesztése*** • Települési csapadékvíz és belvíz elvezetés rendezése, fejlesztése, illetve helyben tartása, valamint a csapadékvíz elvezető rendszer gépészeti fejlesztése; • Új csapadékvíz elvezető csatorna és árok létesítése; • Belterületi záportározók kotrása, fenékszintek helyreállítása, új puffertárolók kialakítása; • A csapadékvíz elvezetési rendszer korszerűsítése ***2. Békéscsaba meglévő iparterületeinek kiszolgálása komplex infrastrukturális fejlesztésekkel (megosztva* P2.2.2-vel*)*** A projekthez kapcsolódó csapadékvízelvezető hálózat bővítése, fejlesztése. ***3. Vízi- és elektromos közműhálózat bővítése, további háztartások csatlakoztatásának elősegítése.*** ***4. A gerlai „Kubik”-csatorna medrének, vízfelületének, környezetének rendezése, természeti értékének fenntartása.*** ***5. Belterületi út és a kapcsolódó közművek fejlesztése Szabadkígyóson.*** ***6. Csapadékvíz-elvezető hálózat fejlesztése Telekgerendáson.***
6.	A hálózat városrészi leképeződése	Nem releváns.

	Kérdés	Kifejtés
1.	Beavatkozási terület megnevezése	**P2.1.3.b) Alternatív/megújuló/részben megújuló energiahordozók hasznosítását biztosító berendezések és erőművek telepítése Békéscsabán és térségében – a smart grid rendszer megalapozásaként – HÁLÓZATOS FEJLESZTÉSEK**
2.	Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	**Zöldülő város:** A zöldülő városban a klímaváltozás hatásainak csökkentése is fontos cél. A megújuló energiákkal termelt energia és ennek a smart grid rendszerbe táplálása egyaránt hozzájárul a közvetett és közvetlen ÜHG-kibocsátás csökkentéséhez. **Kiszolgáló város:** A beavatkozás megvalósulása a térségi infrastruktúra-hálózat fejlesztését is magában foglalja.
3.	Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S2/R4. A helyben elérhető megújuló energiák növekvő arányban járulnak hozzá a város energia mix-éhez – erősítve a város környezeti és működési fenntarthatóságát.
4.	Beavatkozás hálózatos jellege	Az alternatív/megújuló/részben megújuló energiahordozók hasznosítását biztosító berendezések és erőművek rendszerbe foglalása is célja a városnak. A kapcsolódó projektek egy térségi/települési smart grid rendszer hálózattá szervezhetők.
5.	A beavatkozás célja és rövid tartalma	A beavatkozás célja a térség energiaszükségletének minél nagyobb arányú járáson belüli ellátása, lehetőleg megújuló energiaforrásokból. Cél, az egyes helyi alternatív/megújuló/részben megújuló energiaforrásokból aktuálisan elérhető energiamennyiség, illetve a változó energiaszükségletek összehangolása egy smart grid rendszer keretein belül. **<u>Projektek</u>**: **1. *Geotermikus hőhasznosítás Békéscsabán*** A fejlesztési koncepció keretében a város területén 1 db geotermikus termelő kút és 2 db, a kitermelt termálvíz teljes mennyiségét befogadni képes visszasajtoló kút létesül, a kutakat összekötő ún. geotermikus vezetékkel. Megtörténik az összekötő, földbe fektetett primer és geotermikus új távhővezeték kiépítése, a szükséges aknákkal, védelemmel ellátva, ezt követi a geotermikus hőközpont létesítése a meglévő használaton kívüli épület felújításával, és a fogyasztói hőközpontokhoz történő csatlakozással. **2. *SMART GRID rendszer létesítése II. ütem*** A rendszer kialakítása egy lokális mikrohálózat, amely komplex célrendszer mentén a helyi zöldenergia igények kielégítése mellett kereskedelmi célokkal is rendelkezik. A mikrohálózat egy maximálisan 2 + 2 MWp beépített teljesítményű naperőműből, hozzá kapcsolódó 2 + 2 MW teljesítményű és 2 + 2 MWh kapacitású energiatárolóból, elektromos személyautó és autóbusz töltőállomások betáplálásának kialakításából, illetve lokális üzemirányítási rendszerből áll. A rendszer része a már meglévő, önkormányzati tulajdonban lévő napelemes háztartási méretű kiserőműhöz kapcsolódó 0.05 MW/0.05 MWh energiatároló is.
6.	A hálózat városrészi leképeződése	Nem releváns.

P2.2 Települési és térségi mobilitás fizikai és működési feltételrendszerének klímatudatos és közlekedésbiztonságot szem előtt tartó fejlesztése

	Kérdés	Kifejtés
1.	Beavatkozási terület megnevezése	**P2.2.2.a) A közösségi közlekedés, a kerékpáros és gépjármű-közlekedés hálózatos rendszerének modernizálása és továbbfejlesztése, a kiegészítő infrastruktúrák fejlesztése – TELEPÜLÉSEN BELÜLI HÁLÓZAT**
2.	Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	**Zöldülő város:** A zöldülő városban a klímaváltozás hatásainak csökkentése és a légszennyezés redukálása is fontos cél. A közösségi közlekedés és a kerékpáros közlekedés fejlesztése mind a két célt szolgálja. **Kiszolgáló város:** A beavatkozás megvalósulása a térségi infrastruktúrahálózat fejlesztését is magában foglalja.
3.	Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S2/R2. A városi mobilitási módok között a környezetbarát közlekedési módok egyre nagyobb arányban jelennek meg (e-járművek, kerékpáros és gyalogos közlekedés), a közlekedési infrastruktúra hiányoktól mentes.
4.	Beavatkozás hálózatos jellege	A beavatkozás hálózatos jellegű. A kerékpárút- és közúthálózatot, illetve a tömegközlekedési hálózatot fejlesztő beavatkozások jobb szolgáltatást nyújtó hálózatokat alakítanak ki.
5.	A beavatkozás célja és rövid tartalma	A beavatkozás célja a kerékpáros- és tömegközlekedés támogatása, versenyelőny kialakítása a gépjárműhasználattal szemben. Cél a két közlekedési mód használói körének bővítése, illetve a személygépjármű-használat minél gyakoribb kiváltása. A gépjármű-közlekedés fejlesztése a hálózati hiányosságok pótlására irányul. Cél, hogy megfelelő minőségű útszakaszokon, minél rövidebb távolság megtételével – a gyalogos-, kerékpáros- és tömegközlekedést nem háttérbe szorítva – elérhetőek legyenek a helyi lakosok úticéljai. **Projektek**: **1. *Békéscsaba kerékpárforgalmi létesítményeinek fejlesztése, bővítése, közlekedésbiztonsági fejlesztési elemek megvalósítása*** A város területén újabb kerékpárforgalmi létesítmények építése a hálózati hiányosságok kiküszöbölése érdekében. Modern, a kerékpárok egymástól távolabb való elhelyezését lehetővé tevő kerékpártárolók, támaszok alkalmazása. **2. *Békéscsabai útfejlesztési célok megvalósítása*** A 21. századhoz méltó városi úthálózat kialakítása, melynek nyomán a lakossági, kommunális igények kielégítése történik meg. **3. *Parkolóhelyek kialakítása*** **4. *A köznevelési intézmények körüli közútszakaszok forgalomcsillapítása*** Az iskolák közelében a balesetveszélyes, forgalmas útszakaszok forgalomcsillapítása, megállóhelyek kialakítása. **5. *Békéscsaba meglévő iparterületeinek kiszolgálása komplex infrastrukturális fejlesztésekkel (megosztva P2.1.2-vel)*** A projekthez kapcsolódó kerékpárutak kiépítése és a meglévők felújítása **6. *Békéscsaba ipari parkjainak bővítése, iparfejlesztési célra alkalmas területek kialakítása és fejlesztése*** A fejlesztésre kiválasztott zöldmezős terület megközelítésének kiépítése kerékpárúton, járdán, vagy tömegközlekedéssel. **7. *Belterületi utak fejlesztése, valamint kerékpárforgalmi létesítmény építése Dobozon.***

		8. Belterületi út és a kapcsolódó közművek fejlesztése Szabadkígyóson. *9. Kerékpárforgalmi létesítmény építése és belterületi utak fejlesztése Kétsopronyban.* *10. Belterületi utak fejlesztése Újkígyóson.* *11. Belterületi utak korszerűsítése Csorváson.* *12. Belterületi útfejlesztések Gerendáson.* *13. Kerékpárforgalmi létesítmény építése és kapcsolódó kerékpárosbarát fejlesztések Kétsopronyban.*
6.	A hálózat városrészi leképeződése	Minden városrész és 6 járási település.

6.4 Városterségi szintű beavatkozási területek részletezése

	Kérdés	Kifejtés
1.	Beavatkozási terület megnevezése	**P1.3.2 A város és térsége turisztikai vonzerőinek egységes megjelenítését, külső és belső kommunikációját szolgáló fejlesztések**
2.	Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	**Prosperáló város**: A turizmus a 21. század feltörekvő és legígéretesebb ágazata volt a koronavírus járvány kezdetéig. A prosperáló város erősödő rezilienciájával képes új lendületet adni az ágazatnak azzal, hogy reagál az új típusú igényekre és a járulékos fejlesztésekre komplex megközelítésben gondol.
3.	Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S1/R1. A helyi gazdaság tevékenységei sokoldalúak; felfutó ágazatok a helyi és térségi erőforrásokra támaszkodó, magas hozzáadott értéket termelő gazdasági tevékenységek (mint az élelmiszer-feldolgozás, a turizmus és a kulturális és kreatív gazdaság).
4.	Beavatkozás hálózatos jellege	Nem értelmezhető.
5.	A beavatkozás célja és rövid tartalma	A városi imázsépítés és városmarketing (P1.2.3) stratégiai kontextusában a turisztikai marketing tevékenységek egyre fontosabbá válnak Békéscsaba számára is. A Gyula-Békéscsaba turisztikai térség vonatkozásában felerősödő (központi) marketing tevékenységen túl a városnak és térségének is aktívabbnak kell lennie láthatósága növelése érdekében. A városi Tourinform Iroda működése ezt szolgálja. Cél, hogy kiadványai, információi és nyújtott szolgáltatásai erőteljesebben és hatékonyabban szolgálják a város és térsége ismertségét. Cél, hogy pl. a digitális város / okos város fejlesztések részeként folyamatosan frissülő adatbázisukra (pl. szolgáltatói platform) épülő szolgáltatásaik változást hozzanak a működési hatékonyságot illetően. **Projekt**: A beavatkozási területhez az FVS egyelőre konkrét projekteket nem fogalmaz meg.
6.	A hálózat városrészi leképeződése	Nem releváns.

P2.2 Települési és térségi mobilitás fizikai és működési feltételrendszerének klímatudatos és közlekedésbiztonságot szem előtt tartó fejlesztése

	Kérdés	Kifejtés
1.	Beavatkozási terület megnevezése	**P2.2.2.b) A közösségi közlekedés, a kerékpáros és gépjármű-közlekedés hálózatos rendszerének modernizálása és továbbfejlesztése, a kiegészítő infrastruktúrák fejlesztése – TÉRSÉGI FEJLESZTÉSEK**
2.	Beavatkozás illeszkedése a tervezési dimenziókhoz	**Zöldülő város:** A zöldülő városban a klímaváltozás hatásainak csökkentése és a légszennyezés redukálása is fontos cél. A közösségi közlekedés és a kerékpáros közlekedés fejlesztése mind a két célt szolgálja. **Kiszolgáló város:** A beavatkozás megvalósulása a térségi infrastruktúrahálózat fejlesztését is magában foglalja.
3.	Beavatkozás illeszkedése az FVS stratégiai céljaihoz	S2/R2. A városi mobilitási módok között a környezetbarát közlekedési módok egyre nagyobb arányban jelennek meg (e-járművek, kerékpáros és gyalogos közlekedés), a közlekedési infrastruktúra hiányoktól mentes.
4.	Beavatkozás hálózatos jellege	A beavatkozás hálózatos jellegű. A kerékpárút- és közúthálózatot, illetve a tömegközlekedési hálózatot fejlesztő beavatkozások jobb szolgáltatást nyújtó infrastruktúra-rendszert alakítanak ki.
5.	A beavatkozás célja és rövid tartalma	A beavatkozás célja a kerékpáros- és tömegközlekedés támogatása, versenyelőny kialakítása a gépjárműhasználattal szemben. Cél a két közlekedési mód használói körének bővítése, illetve a személygépjármű-használat minél gyakoribb kiváltása. A gépjármű-közlekedés fejlesztése a hálózati hiányosságok pótlására irányul. Cél, hogy megfelelő minőségű útszakaszokon, minél rövidebb távolság megtételével – a gyalogos-, kerékpáros- és tömegközlekedést nem háttérbe szorítva – elérhetőek legyenek a helyi lakosok úticéljai. **<u>Projektek</u>**: **1. *Békéscsaba városának bekötése az európai és magyar gyorsforgalmi út hálózatába: M44 fejlesztése*** Az M44 és az M5 autópálya végleges formájú összekötésének befejezése, az M44 autópálya határig való továbbvezetése és bekapcsolása a romániai hálózatba, a 47. j. út négynyomúsítása. **2. Vasúti kapcsolatok fejlesztése:** Békéscsaba-Lőkösháza (2025-re megvalósult) és Szeged-Békéscsaba-Gyula korszerűsítési projektek megvalósítása. ***3. Településeket összekötő kerékpárforgalmi létesítmény fejlesztése*** A projekt célja a járási települések jó minőségű kerékpárúttal történő összekapcsolása, a hiányzó szakaszok pótlása. ***4. Wenckheim turista- és kerékpárút kialakítása – 2025-re megvalósult*** A projekt célja a helyi értékek és hagyományok megőrzését elősegítve, a térség turisztikai vonzerejének növelése. A turista- és kerékpárút Békéscsaba, Doboz és Szabadkígyós területén halad keresztül. **5. Zajcsökkentő fal létesítése a 44-es főút mentén**

6.	A hálózat városrészi leképeződése	Nem releváns.

6.5 Stratégia együttműködési menetrendek (zöld és digitális átállást elősegítő célok és intézkedések, opcionálisan innovációs menetrend)

6.5.1 Zöld átállás menetrend

A városi zöld átállás megtervezése, céljainak, stratégiájának és a megvalósítást szolgáló projekteknek az azonosítása részvételi tervezésen alapuló, hosszú folyamat. A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia elkészítésénél hosszabb időtávot igényel egy város klímaalkalmazkodási stratégiájának és megvalósítási tervének részletes kidolgozása, így az FVS keretében egy menetrend készül, mely kialakítja a város zöld finanszírozási keretrendszerét, alapját képezi a zöld átállás megvalósításának, és kialakítja az ütemtervet, amely alapján az átállás kidolgozása (projektek, finanszírozás, monitoring stb.) megtörténik 2026. augusztus 31-ig.[338]

6.5.1.1 Előkészítés

A zöld átállás menetrend elkészítéséhez a jelenlegi helyzet zöld dimenzió menti bemutatásából kell kiindulni az FVS Módszertani Kézikönyv alapján. A zöld dimenzió által érintett hat szempont:

1. az éghajlatváltozás hatásainak mérséklése,
2. az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás,
3. a vízi erőforrások fenntartható használata és védelme,
4. a körforgásos gazdaságra való áttérés,
5. a szennyezés megelőzése és csökkentése,
6. a biológiai sokféleség és az ökoszisztémák védelme és helyreállítása.

Az éghajlatváltozás mérséklése

Az éghajlatváltozás felgyorsulásához jelentősen hozzájárul az emberi tevékenység okozta üvegházhatású gázkibocsátás, melyet főleg a fosszilis energiaforrások elégetése okoz (földgáz, kőolaj, kőszén). Az éghajlatváltozás mérséklése az ÜHG[339] kibocsátásának csökkentésével és ezen gázok elnyelésével érhető el elsődlegesen. Ennek keretében növelni kell a – lehetőleg minél nagyobb CO_2 megkötő képességű – növényekkel borított felületeket, csökkenteni kell az energiafelhasználást, illetve a fennmaradó szükséges energiafelhasználást minél nagyobb arányban megújuló energiaforrásokból kell biztosítani.

A térségben jelenleg alig találhatók erdőségek, így jelentős potenciál adódik (akár többfunkciós) erdőterületek kialakítására, és ezáltal a szén-dioxidmegkötés növelésére. Az energiafelhasználás csökkentése történhet a nem feltétlenül szükséges energia fel nem használásával (pl. autóhasználat helyettesítése, elektromos eszközök használatának csökkentése), illetve energiahatékonyság növelésével (pl. szigetelés, fűtéskorszerűsítés, világítás korszerűsítése). Az utóbbi két módszerben szintén jelentős potenciálok vannak a térségben, bár az energiahatékonyság növelése sok esetben jelentősebb méretű források felhasználását igényli. A megújuló energiák minél szélesebb körű hasznosítása terén is óriási lehetőségei vannak a járásnak, azonban sok esetben ez is forrásigényes beruházásokat igényel.

[338] Forrás: FVS Módszertani Kézikönyv
[339] üvegházhatású gáz

A térség külterületein jelenleg a mezőgazdasági hasznosítás dominál, döntően szántók képében. Jelentős fásítási programok nem zajlottak az elmúlt években. A lakosság, a helyi szereplők és az önkormányzati intézmények körében azonban egyre népszerűbb a megújuló energiatermelés (pl. hőszivattyús, geotermikus energiát és biomasszát hasznosító, illetve napelemes rendszerek révén), és ennek további jelentős növekedése várható a jövőben, melyet az energiaárak várható emelkedése tovább fog erősíteni. Azonban egyelőre a megújuló energiatermelés aránya nem számottevő. A magasabb energiahatékonyságot célzó beruházások folyamatosan zajlanak a térségben élők és a térségi szereplők megbízásából.

Békéscsaba MJV Önkormányzata számos lépést tett az éghajlatváltozás mérséklése érdekében a közelmúltban. Ez elsősorban a korábbiakban bemutatott SMART GRID rendszerek, épületenergetikai beruházások, geotermikus hőhasznosítás, SMART közvilágítási rendszer, valamint intelligens közlekedésvezérlő és környezetkímélő közösségi közlekedési rendszerek útján történt meg. Mindezen felül a békéscsabai belterületi fatelepítések is ide sorolhatók, bár a magyarországi településekhez képest Békéscsabán továbbra sem tekinthető magasnak az ÜHG gázokat elnyelni képes zöldfelületek kiterjedése.

Az éghajlatváltozás mérséklése, illetve az alkalmazkodás segítésére Békéscsaba több stratégiai dokumentumot is készített. Ezek a 2021-ben felülvizsgált SECAP és a szintén 2021-re elkészülő városi Klímastratégia. Ezek célrendszere a 77. és 78. táblázatban látható.

A vállalás a bázisévhez képest (2018)	2018 (t/év CO_{2e})	2030 (t/év CO_{2e} vagy ha)		2050 (t/év CO_{2e})	
Kibocsátott ÜHG mennyisége; ÜHG kibocsátás csökkenése	270 511,22	190 000	-30%	90 000	-67%
A lakó- és középületek üzemeltetéséből származó ÜHG-kibocsátás csökkentése	36 000	-	-20%	-	-
Az ipari és szolgáltató szektorból származó ÜHG-kibocsátás csökkentése	27 000	-	-35%	-	-
A közlekedésből, szállításból származó ÜHG-kibocsátás csökkentése	15 000	-	-40%	-	-
A hulladékgazdálkodásból származó ÜHG-kibocsátás csökkentése	1500	-	-40%	-	-
Az erdők és zöldfelületek növelése a szén-dioxid megkötő képesség javítása érdekében[340]	500	+250 ha	-	-	-

78. táblázat: Békéscsaba céljai az éghajlatváltozás mérséklésére a Klímastratégiájában

A vállalás a bázisévhez képest (2010)	2010 (t/év CO_{2e})	2030 (csökkenés mértéke)
Önkormányzati épületek, berendezések/létesítmények	6267	-44,28%
A szolgáltató szektorhoz tartozó (nem önkormányzati) épületek, berendezések/létesítmények	9618	-125,41%
Lakóépületek	90 570	-53,51%
Önkormányzati közvilágítás	1543	-118,78%
Ipar (az ETS – európai kibocsátáskereskedelmi rendszer –	11 408	-16,59%

[340] A vállalást ha-ban fogalmazza meg a dokumentum.

hatálya alá tartozó iparágak kivételével)		
Önkormányzati gépjárműflotta	101	0%
Tömegközlekedés	1213	-41,68%
Magáncélú és kereskedelmi szállítás	43 766	-27,22%

79. táblázat: Békéscsaba céljai az éghajlatváltozás mérséklésére a SECAP-ban

Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás

Az éghajlatváltozáshoz történő alkalmazkodás hozzájárul a várható jövőbeli éghajlat által az emberekre, a természetre és a gazdasági tevékenységre gyakorolt kedvezőtlen hatások kockázatának csökkentéséhez. Békéscsabán az éghajlatváltozás kedvezőtlen hatásai leginkább az árvizek és belvizek kialakulásában, a csapadék szeszélyesebb eloszlásában és csökkenő mennyiségében, illetve a hőségnapok számának növekedésében érhető tetten.

Békéscsaba MJVÖ az elmúlt években figyelmet fordított a zöldfelületi fejlesztésekre (pl. faültetések, zöldterületek növelése), ami azért is kiemelten fontos, mivel a térségben igen kevés az erdőterület. Az új és bővülő értékű zöldfelületek csökkentik a klímaváltozás egyes hatásait (pl. hőségnapok száma és átlaghőmérséklete), illetve ideálisabb mikroklímát biztosítva a lakosság számára az alkalmazkodás eszközéül is szolgálnak. Mindezen felül a térség vízgazdálkodását is segíthetik, így akár vagyonvédő funkciójuk is előtérbe kerülhet.

Békéscsabán szükség lesz a vízgazdálkodás és a csatornahálózat fejlesztésére a klímaváltozás miatt (is). A csapadék szeszélyesebb eloszlását, az aszályos periódusokat, a belvízveszélyt és a várhatóan csökkenő csapadékmennyiséget tudatosabb csapadékvízgazdálkodással és a térségi csatornahálózat fejlesztésével lehet mérsékelni.

Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás segítésére Békéscsaba egy stratégiai dokumentummal is rendelkezik. A 2021-re elkészülő városi Klímastratégia átfogó célja: *a lakosság, a természeti környezet és a gazdaság alkalmazkodását elősegítő intézkedésekkel hosszú távon biztosítani a felmelegedő és szárazódó klíma hatásainak kivédését a közegészségügyi és szociális intézményrendszer megerősítésén, várostervezési- és fejlesztési lépéseken, illetve hatósági intézkedéseken keresztül.*

Az átfogó célhoz az alábbi specifikus célok kapcsolódnak:

- *A1 célkitűzés: A klímavédelem és adaptáció szempontjainak érvényesítése a város stratégiai dokumentumaiban és döntési folyamataiban;*
- *A2 célkitűzés: Az érzékeny gazdasági ágazatok alkalmazkodóképességének segítése;*
- *A3 célkitűzés: A humán-egészségügyi, valamint katasztrófavédelmi kockázatok csökkentése településfejlesztésen és speciális építészeti eszközökön keresztül;*
- *A4 célkitűzés: A természeti és épített környezet elemeinek és rendszereinek klímaadaptációt figyelembe vevő fejlesztése.*

A vízi erőforrások fenntartható használata és védelme

A vízi erőforrások tekintetében a felszíni és felszín alatti vizeket is számításba kell venni. A felszíni vizek esetében – a korábban leírtak szerint – a Kettős-Körösbe közvetlenül kerül bevezetésre nyers települési szennyvíz, az Élővíz-csatornába közvetlenül kerül magas sótartalmú és szociális szennyvíz, és közvetetten feltehetően olajos szennyvíz. A békéscsabai fürdő használt vizének befogadója az Élővíz-csatorna. Felszíni és felszín alatti szennyeződés tehát kimutatható a vizsgált területen és kimutatható

a talajvíz állattartásból és mezőgazdaságból származó terhelése is. Az Élővíz-csatorna vízminősége a kommunális és ipari szennyvízterhelés mértékétől függően alakul. Emellett fontos megjegyezni, hogy a térség összes elvezetett és elszállított szennyvize III. fokozatú (a nitrogén és foszfor eltávolítást biztosító) tisztítást nyújtó szennyvíztisztító telepekre kerül.

A felszín alatti vízkészletekre a belvízelvezetés negatív hatással lehet. A vízminőség szintén nem kielégítő, a Körös-Maros köze a romló kategóriába került (NO_3, SO_4, NH_4, EC) értékek szempontjából. A kedvező termálvíz-beszerzési lehetőség Békéscsabára is jellemző, azonban a fürdőüzemi felhasználáson túl sokáig nem volt érdemi előrehaladás az energiahasznosítás területén. Ezen a téren óriási előrelépést jelent az MVP keretében megvalósuló geotermia projekt, mely egy kitermelő és két visszasajtoló kút létesítésével valósul meg – első körben önkormányzati fenntartású épületek fűtését kiváltva.

A körforgásos gazdaságra való áttérés

A térségben a körforgásos gazdaság jelenleg leginkább a hulladékgazdálkodáshoz kötődik. A házhoz menő szelektív és a zöld hulladék begyűjtése átlagosan havonta egyszer-egyszer történik meg. A közszolgáltató a város külterületén válogatóüzemet működtet, melyre a közterületeken, bevásárlóhelyek mentén elhelyezett 23 darab szelektív hulladékgyűjtő sziget hulladékát is elszállítják. A térségben növekszik az elszállított hulladékmennyiség az utóbbi években, bár a növekvő mennyiségen belül a szelektív hulladék aránya is emelkedik. A DAREH komposztálási tevékenységet is végez, így csökkentve az elhelyezésre kerülő szerves anyag mennyiségét. A járás lakossága a kijelölt környező járásokban lévő hulladékgyűjtő udvarokat használhatja.

A körforgásos gazdaság másik fontos eleme a szennyvíztisztítás. A szennyvíztelepen keletkező szennyvíziszapból rothasztásos technológiával biogázt nyernek ki, amit a szennyvíztisztító energiafogyasztásának csökkentésére hasznosítanak. Emellett a szennyvíziszap mezőgazdasági hasznosításra kerül.

A szennyezés megelőzése és csökkentése

A szennyezés megelőzése és csökkentése a vízbe, talajba, vagy a levegőbe történő szennyezőanyagok kibocsátásának megelőzésére, csökkentésére irányul. A vizek szennyezését a korábban látható szennyvíztisztító-beruházások, illetve a szennyvízhálózatok bővítése segítette. Azonban négy járási településen még továbbra sem épült ki szennyvízhálózat. A szippantóautók elsősorban a békéscsabai szennyvíztelepre szállítják a szennyvizet, azonban a kommunális szennyvíz talaj- és talajvízterhelése valószínűleg problémát jelent a járásban a kimutatott szennyeződések alapján. A vizek egyéb szennyezése „A vízi erőforrások fenntartható használata és védelme” részben olvasható.

Békéscsaba vizsgált talajai nehézfémtartalom vonatkozásában csak mérsékelten szennyezettek, a lakosságra nézve jelentős környezeti kockázatot nem jelentenek. Lehetséges felszíni, nagy területre kiterjedő talajszennyező forrásként jöhetnek számításba a város és a járás közigazgatási határán belül tevékenykedő, több 10-100 hektáron gazdálkodó mezőgazdasági üzemek az esetenként nem megfelelő szerves- és műtrágyázási gyakorlat miatt. Gondot jelent Békéscsabán és a térség több pontján a magas talajvízállás, a művelt területek egy része belvízveszélyes, valamint hosszú távon is jelentkező talajvédelmi kérdés a másodlagos szikesedés.

Magyarország egész területén az európai átlagértéknél magasabb szállópor-koncentráció, mely alól a járás területe sem képez kivételt. A minőségromlás a fűtési időszakra esik, hiszen a szállópor szennyezettség kétharmada a lakossági fűtésből ered. A lakosság általi légszennyezőanyag-kibocsátás elsődleges okaként említhető az, hogy a környezeti és egészségi szempontból rendkívül ártalmas tüzelőanyagokat a lakosság gyakran elavult berendezésekben, nem megfelelő tüzelési technikával égeti el, ami tovább fokozza a károsanyag-kibocsátást. Békéscsabán a szállópor a legfőbb légszennyező komponens. A fűtési rendszerek levegőterhelése mellett a közlekedés is negatív hatással van a levegő minőségére. Az ipari légszennyezés elsősorban a létesítmények szűkebb környezetét érinti, míg a mezőgazdasági tevékenységek esetében a termőterületek elhelyezkedéséből adódóan a szálló és ülepedő por szennyezésének az uralkodó szélirányok felől kitett leginkább a város. Békéscsaba a levegőminőségének javítására is hangsúlyt fektet. Ennek köszönhető, hogy 2020-ban elkészült a város felülvizsgált Levegőminőségi terve, részben a levegőminőség javítása érdekében fejlődik a térség kerékpárút- és elkerülőút-hálózata, részben a levegőminőség fejlesztése indokolja a térség épületenergetikai beruházásait, a közösségi közlekedés járműparkjának elektromos meghajtásúra cserélését, illetve a városi zöldterületfejlesztéseket és fásítást. A város által megvalósuló LIFE HungAIRy projekt szintén a levegőminőség monitorozását és javítását szolgálja.

A Levegőminőségi terv a főbb fejlesztési irányokat is kijelöli:

1. Levegőminőség folyamatos monitorozása a jelenleg is működő, illetve a később kivitelezésre kerülő automata mérőállomáson
2. A helyi tömegközlekedésben elektromos tömegközlekedési eszközök elterjesztése és fenntartása
3. Lakosság szemléletformáló tevékenység
4. Az országos szabályozások betartatása érdekében a helyi rendvédelmi szervekkel történő folyamatos együttműködés
5. Közúti járművek folyamatos műszaki ellenőrzése, vizsgálata
6. Ökomenedzser irodák működtetése
7. Hőmodernizációs adókedvezmény és füstmentes lakóövezetek kialakítása
8. Folyamatos hatósági ellenőrzések végzése

A közúti forgalom által okozott zajterhelés elsősorban a Békéscsabát átszelő 44-es, 47-es főutak mentén volt jelentős az elkerülő utak kiépítéséig. Békéscsabán a nappali időszakban és a reggel 5-6 óra közötti időszakban a közúti forgalom határozta meg a zajterhelést, a vasút zaj elsősorban éjszaka domináns. A repülőtér zajvédelmi szempontból is az előírásoknak megfelelően működik, bár a repülőtér bővítését követően növekedhet a zajszennyezés. Üzemi zaj szempontjából a határérték feletti zajjal terhelt ipari területekből kettőt rögzít a város 2014-es fejlesztési terve.

A biológiai sokféleség és az ökoszisztémák védelme és helyreállítása

A térségben a természeti ökoszisztémák helyzetét nagyban befolyásolja az évszázadok alatt kialakult tájhasználat. A járás kiváló és jó termőhelyi adottságú területein, illetve a települések külterületeinek egyéb részein is jellemzően az intenzív mezőgazdasági művelés a meghatározó, ezért ezeken a területeken, illetve a beépített területeken természetközeli ökoszisztémákról nem beszélhetünk. Az Erdők övezete csak foltokban jelenik meg a járásban, míg az Ökológiai hálózat elemei főleg Szabadkígyós és Doboz területén koncentrálódnak, de Békéscsabán és Újkígyóson is vannak lehatárolt területegységek (az OTrT alapján).

Bár országos jelentőségű védett természeti területek (nemzeti parkok, tájvédelmi körzetek, természetvédelmi területek) Békéscsaba közigazgatási területén nem találhatóak, három Natura 2000 terület is fekszik a város külterületén. Ezek közül kettő (Körösközi erdők, Gyula-Szabadkígyósi gyepek) különleges természetmegőrzési területnek számít, lévén közösségi jelentőségű természetes élőhelyek, illetve közösségi jelentőségű állat- és növényfajok előfordulási helyének védelmét szolgálják. A jelzett Natura 2000 területek a járás több települését is érintik, elsősorban Dobozt (Körösközi erdők) és Szabadkígyóst (Gyula-Szabadkígyósi gyepek, Kígyósi-puszta). A Kígyósi-puszta különleges madárvédelmi területnek számít, lévén ritka és veszélyeztetett madárfajok költő-, táplálkozó- és vonulóhelyének védelmét szolgálja.

Az érzékeny természeti területekre vonatkozó szabályokról szóló 2/2002. (I. 23.) KöM-FVM együttes rendelet természeti (ökológiai) szempontból érzékeny földrészleteket azonosít a természetkímélő gazdálkodási módok megőrzése, fenntartása, az élőhelyek védelme, a biológiai sokféleség, a tájképi és kultúrtörténeti értékek összehangolt megőrzése érdekében. A Békéscsabai járás településeinek érintettsége két fontosnak minősített érzékeny természeti terület vonatkozásában áll fenn. Az egyik ilyen terület a Gyula-Dobozi ártér (érintett járási települések: Békéscsaba, Doboz), a másik pedig a Kígyósi területek (érintett járási települések: Békéscsaba, Újkígyós, Szabadkígyós).

Békéscsaba bel- és külterületének védett tájrészletei, tájmaradványai (nádasok, tavak, csalitosok, ligetszerű erdőfoltok, gyepek, rétek, parkerdők, temetőkertek, csatornapartok, nedves élőhelyek) ökológiai szempontból felbecsülhetetlen értéket jelentenek. A város legnagyobb parkja a Széchenyi liget, illetve a Gyulai út melletti Parkerdő. A külterületen fekvő jelentős zöldterületek közül kiemelt státusszal bír a Póstelek határában az 1990-es évek óta működő génrezervátum. Békéscsaba (és környezetének) kiemelkedő tájeleme az Élővíz-csatorna. Az Önkormányzat reális célként tekint arra, hogy ezen terület egy mindenki számára – elsősorban rekreációs célból – használható, sokfunkciójú egészséges ökológiai rendszerré, ökológiai zöldfolyosóvá váljon.

Békéscsaba Klímastratégiája a zöldfelületek nagyságának növelését, az erdősültségi fok növelését – mind a városon belül, mind pedig a várost körülvevő védérdő formájában – a középtávú időszak feladataként azonosította. Az ökológiai fenntarthatóság erősítésének fontos elemeként határozta meg a zöldfelületi hálózat (ökológiai folyosó) fejlesztését, az Élővíz-csatorna mentén fekvő sávot pedig a zöld- és kékhálózatok kiemelt helyszíneként jelölte ki.

Békéscsaba tágabb környezetét érinti az ún. natúrpark koncepció megvalósítása, amely a Körösök mentén, alapvetően a fenntartható turizmusra építve megóvja és fejleszti a térség természeti, épített és kulturális értékeit. A Körösök Völgye Natúrpark Egyesület fő célja a sérülékeny ökoszisztéma stabilitásának megőrzése, a fenntarthatóság elvén alapuló társadalom-környezet-gazdaság rendszer optimális kialakítása, továbbá a területfejlesztés, vidékfejlesztés, értékvédelem, a környezeti nevelés, turizmusfejlesztés és a térség szervezetinek integrált támogatása. A Körösök Völgye Natúrpark 2007 óta működő békéscsabai látogatóközpontja a térség növény- és állatvilágát, folklórját és általában véve a tájegység hagyományait mutatja be. A járásból a Körösök Völgye Natúrpark elsősorban Békéscsabát és Dobozt érinti.

6.5.1.2 Célok megfogalmazása és rendszerezése, zöld fejlesztések beavatkozási területeinek meghatározása

A városi zöld átállás komplex célrendszere a városi karbonsemlegességi cél elérését szolgálja. Ennek kidolgozása az FVS elkészítésére jelenleg nyitva álló időkereten túlmutató feladat, és az érintettek széleskörű bevonásával, egyeztetéseivel valósulhat meg.[341] Ez a zöld finanszírozási keretrendszerben történik meg 2024-ig. Ebből fakadóan Békéscsaba MJVÖ jelenleg egy előzetes célrendszert fogalmaz meg az előkészítő részben szereplő állításokra támaszkodva. A célok kijelölésénél figyelembe vettük a zöld város dimenzió fentebb már említett hat fő szempontját.

Az FVS célrendszerében 3 stratégiai cél és összesen 6 részcél kapcsolódik a zöldülő város dimenzióhoz. (79. táblázat). Az egyes szempontokhoz való kapcsolódást számokkal jelöltük a részcélok rubrikáiban. A legerősebb kapcsolódások vastagított számokkal láthatók a részcélok oszlopban.

Stratégiai célok	Részcélok
S1 Helyi erőforrásokra és hálózatos együttműködésekre építő, globális gazdasági folyamatokba hatékonyan bekapcsolódó térségi gazdaság	R1 A helyi gazdaság tevékenységei sokoldalúak; felfutó ágazatok a helyi és térségi erőforrásokra támaszkodó, magas hozzáadott értéket termelő gazdasági tevékenységek (mint az élelmiszer-feldolgozás, a turizmus, a kulturális és kreatív gazdaság)
	A részcél kapcsolódása a zöldülő város szempontjaihoz: **1.**,3.,**4.,5.**,6.
S2 Élhetőbb, vonzóbb, fenntarthatóbb, biztonságosabb várostérség	R1 A települési épített és zöld környezet egyaránt rendezett, funkcionális és mindeközben esztétikus – erősítve a térség vonzerejét
	A részcél kapcsolódása a zöldülő város szempontjaihoz: 1.,**2.,**3.,4.,5.,**6.**
	R2 A városi mobilitási módok között a környezetbarát közlekedési módok egyre nagyobb arányban jelennek meg (e-járművek, kerékpáros és gyalogos közlekedés), a közlekedési infrastruktúra hiányoktól mentes
	A részcél kapcsolódása a zöldülő város szempontjaihoz: **1.,5.,**6.
	R3 A települési közművek fenntartható módon működnek – a város hatékonyan kezeli a csapadékvíz- és a belvízelvezetési problémákat
	A részcél kapcsolódása a zöldülő város szempontjaihoz: **1.,2.,3.,**6.
	R4 A helyben elérhető megújuló energiák növekvő arányban járulnak hozzá a város energia mix-éhez – erősítve a város környezeti és működési fenntarthatóságát
	A részcél kapcsolódása a zöldülő város szempontjaihoz: **1.,5.**
S3 Az alapvető és kényelmi szolgáltatásokat közszféra, piaci és nonprofit szereplők együttes részvételével, nagyvárosi színvonalon biztosító város	R1 Az önkormányzati fenntartású intézményrendszer infrastrukturális és technikai működési feltételrendszere lehetővé teszi a humán (köz)szolgáltatások magas minőségű és fenntartható biztosítását – különösen az egészségügyi és szociális alapszolgáltatások biztosítása esetében
	A részcél kapcsolódása a zöldülő város szempontjaihoz: **1.,2.,**3.,**4.,5.**

80. táblázat: Az FVS célrendszerében a zöldülő város dimenzió

A zöld átállás menetrend célrendszere a Békéscsabai járás településeit érinti elsősorban, de közvetetten kihat a vármegyére, az országra, sőt, az ÜHG kibocsátás csökkenésével minimális mértékben a teljes bolygóra. A zöld átállás beavatkozási területei minden esetben pozitív hatással vannak a települési környezetre.

[341] Forrás: FVS Módszertani Kézikönyv

Z1 Zöld szemléletformálás			
A szemléletformálási akciók a klímavédelem, az energiatakarékosság, a közlekedés és a környezeti értékek köré összpontosulnak. Cél, hogy a térség lakossága és önkormányzati, gazdasági és egyéb szereplői minél több információhoz jussanak ezen tématerületeken. Fontos, hogy a lakosság és a helyi szereplők gondolkodásába minél jobban épüljön be a klíma-, energia- és környezettudatos szemlélet, a lakosságnak és a helyi szereplőknek igénye legyen az élettér tudatos alakításában és védelmében való részvételre.			
Beavatkozási területek			
Z1/B1 Energia-takarékossággal és megújuló energiákkal kapcsolatos szemléletformáló akciók	Z1/B2 Közlekedéshez kapcsolódó szemléletformáló akciók	Z1/B3 Környezeti értékekkel és környezetvédelemmel (pl. helyes lakossági fűtés) foglalkozó szemléletformáló akciók	Z1/B4 Klímavédelmi és környezetvédelmi akciók szervezése a közoktatásban
Kapcsolódása a zöldülő város szempontjaihoz			
1., 5.	1., 5.	1., 2., 3., 4., 5., 6.	1., 2., 3., 4., 5., 6.
A fejlesztési beavatkozások lehetséges helyszínei a járásban			
A járás összes települése érintett			

Z2 Az energiahatékonyság és a megújuló energiatermelés növelése			
A térség ÜHG emissziójának döntő része az energiafogyasztáshoz és az energiatermeléshez köthető CO_2 kibocsátásból adódik. Ezen belül a háztartások fűtése jelenti a legnagyobb problémát, de az önkormányzati és a gazdasági szféra szerepe is számottevő. A cél magában foglalja az energiahatékonyság és a megújuló energiák fogyasztók általi közvetlen termelésének növelését (pl. épületfelújítás; szigetelés; fűtés- és egyéb gépészeti korszerűsítés; napelemek telepítése épületekre vagy burkolt felületekre), illetve az energetikai rendszerek „felokosítását”, rugalmasítását lehetővé tevő megoldások elterjesztését (pl. szenzorok és okos mérők telepítése, illetve energetikai rendszerbe integrálása, távvezérlés kialakítása). Ez klíma- és környezetvédelmi, illetve a térségi szereplők fenntartható gazdálkodása szempontjából is nélkülözhetetlen.			
Beavatkozási területek			
Z2/B1 Lakóépületek energetikai korszerűsítésének, „felokosításának” és a megújuló energia hasznosításának ösztönzése	Z2/B2 Geotermikus alapú távhőellátó rendszer fejlesztése, illetve a távhűtés kialakítása	Z2/B3 Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése, „felokosítása” és megújuló energia hasznosítás megvalósítása	Z2/B4 A helyi vállalatok működésének energiahatékonyabbá tételének, „felokosításának” és a megújuló energiatermelésre irányuló beruházásaik ösztönzése
Kapcsolódása a zöldülő város szempontjaihoz			
1., 2., 5.	1., 5.	1., 2., 5.	1., 2., 5.
A fejlesztési beavatkozások lehetséges helyszínei			
A járás összes települése érintett	Békéscsaba	A járás összes települése érintett	

Z3 Fenntartható, intelligens városi közlekedésfejlesztés és -szervezés				
A cél magában foglalja az alacsonyabb emissziót jelentő közlekedési módok előtérbe helyezését és infrastruktúra-hálózatuk fejlesztését – településen belüli és települések közötti közlekedés esetében egyaránt. Ez egyrészt a kerékpáros és gyalogos közlekedés feltételeinek javítását és kiterjesztését jelenti, másrészt a közösségi közlekedés modernizálását (pl. korszerű járműállomány, valós idejű menetrendek, egyes közlekedési módok közötti átjárás és intelligens útvonaltervezés). A cél beavatkozásai közé sorolható a parkolás okos fejlesztése, a változó forgalmi viszonyokat állandóan figyelő, intelligens forgalomirányítás kialakítása. A cél hozzájárul a felesleges gépjárműhasználat elkerüléséhez, a forgalmi torlódások mérsékléséhez, a légszennyezés és az ÜHG kibocsátás csökkentéséhez.				
Beavatkozási területek				
Z3/B1 A gyalogos közlekedés feltételeinek javítása	Z3/B2 A kerékpáros közlekedés feltételeinek javítása	Z3/B3 A közösségi közlekedés fenntartható fejlesztése	Z3/B4 A parkolás okos és fenntartható fejlesztése	Z3/B5 Az intelligens forgalomirányítás kialakítása
Kapcsolódása a zöldülő város szempontjaihoz				
1., 5.	1., 5.	1., 5.	1., 5.	1., 5.
A fejlesztési beavatkozások lehetséges helyszínei				
A járás összes települése érintett			Békéscsaba	

Z4 Körforgásos gazdaság ösztönzése, helyi ellátási láncok fejlesztése		
A körforgásos gazdaságra való átállás az újrahasználat és az újrahasznosítás előtérbe helyezésével segít minimalizálni a keletkező hulladékok mennyiségét, illetve segít megtalálni a keletkező melléktermékek legideálisabb felhasználási módját. A körforgásos gazdaság zárt ellátási láncok kialakítását helyezi előtérbe, ezzel is kímélve a helyi ökoszisztémát, csökkenti a térség áruimportját és ezáltal a térségből kiáramló pénzügyi forrásokat. A rendszer kiterjesztése energiatermelésre és energiamegtakarításra is alkalmas: pl. ide sorolható a csatornarendszer hőenergiájának hasznosítása, az állattartótelepeken keletkező biogáz hasznosítása, az egyes anyagok (pl. üveg) újrahasználásával és újrahasznosításával járó tetemes energiafelhasználás redukálása. A helyi ellátási láncok szélesebb körű alkalmazása energiamegtakarítást és kibocsátáscsökkenést eredményez a kevesebb szállítás és csomagolás, vagy épp szállítás- és csomagolásmentesség révén.		
Beavatkozási területek		
Z4/B1 A körforgásos gazdaság elterjedésének ösztönzése a gazdaságban	Z4/B2 Hulladékgazdálkodás fejlesztése	Z4/B3 Rövid ellátási láncok kialakításának ösztönzése
Kapcsolódása a zöldülő város szempontjaihoz		
1., 3., 4., 5.	1., 3., 4., 5., 6.	1., 4., 5.
A fejlesztési beavatkozások lehetséges helyszínei		
A járás összes települése érintett		

Z5 Egészséges és fenntartható települési környezet kialakítása
A zöldfelületek fejlesztésével, bővítésével javítható a levegő minősége. A nagyobb kiterjedésű és jól tervezett zöldfelületek több port és egyéb légszennyező anyagot tudnak megkötni. A zöldfelületek bővítése, fejlesztése növeli a térség ÜHG-elnyelő kapacitását. A fotoszintézis révén a jelentősebb kiterjedésű zöldfelületek nagy mennyiségű CO_2-ot kötnek meg. A cél támogatja a települések mikroklímájának javítását is, csökkentve a hősziget hatást. A zöldfelületek például párásítják a települései levegőt, illetve a párologtatás révén csökkentik a hőmérsékleti maximumokat. A cél megvalósítása a térségi ökoszisztémákat, a helyi bioszférát is fejleszti. A zöldterületek fenntartását is támogatni szükséges. Például digitális megoldások segítségével bizonyos

esetekben előre jelezhető és elkerülhető a növények károsodása, csökkenthető a zöldfelületek fenntartási költsége. A levegőminőség folyamatos mérése és az eredményeinek közzététele is segíti a fenntarthatóbb települési környezet kialakítását.			
Beavatkozási területek			
Z5/B1 Új zöldfelületek/ zöldterületek kialakítása	Z5/B2 A meglévő zöldfelületek/ zöldterületek fejlesztése	Z5/B3 A zöldfelületek gondozásának fejlesztése, digitális megoldások alkalmazása	Z5/B4 A levegőminőség monitoringrendszerének fejlesztése
Kapcsolódása a zöldülő város szempontjaihoz			
1., 2., 3., 4., 5., 6.	1., 2., 3., 4., 5., 6.	2., 3., 6.	5., 6.
A fejlesztési beavatkozások lehetséges helyszínei			
A járás összes települése érintett			

Z6 Külterületek fenntarthatóságának javítása			
A térség külterületei döntően mezőgazdasági felhasználás alatt állnak. A korábbi természetes növényborítás (különféle erdőségek) már több száz éve visszaszorulóban van, napjainkra már csak minimális területeken maradtak fenn az erdők. Ebből fakadóan a külterületek ökoszisztéma értéke is jelentősen lecsökkent, illetve a településeket szolgáló funkciók is degradálódtak (pl. por- és szélvédelem, a települési klíma javítása, rekreációs szolgáltatások). A külterületek fenntarthatóságának javítása és a megmaradt természeti értékek védelme nemcsak az éghajlatváltozás mérséklése miatt alapvető fontosságú, hanem gazdasági, egészségügyi és rekreációs szempontból is lényeges.			
Beavatkozási területek			
Z6/B1 A külterületek beépítésének megakadályozása	Z6/B2 Fenntartható mezőgazdaság ösztönzése	Z6/B3 A mezőgazdasági területek hiányzó erdősávjainak létrehozása, véderdők telepítése	Z6/B5 Veszélyeztetett természeti értékek megóvása
Kapcsolódása a zöldülő város szempontjaihoz			
1., 3., 5., 6.	1., 2., 3., 4., 5., 6.	1., 5., 6.	1., 3., 6.
A fejlesztési beavatkozások lehetséges helyszínei			
A járás összes települése érintett			

Z7 A térség vizeinek védelme és fenntartható hasznosítása				
A települési felszíni és felszín alatti vizeket számos módon terheli a lakosság és a térség (főleg gazdasági) szereplői. A szennyezések sok esetben visszahatnak a lakosságra. Emellett az éghajlatváltozással egyre szélsőségesebbé válhat a csapadék eloszlása, az éves összmennyiségben is fokozatos csökkenés várható. Ezért kiemelt fontosságú a vízpótlás megoldása, a csapadékvíz minél nagyobb részének helyben tartása és tárolása. Térségi szintű cél a mezőgazdasági és egyéb forrású talajvízszennyezés csökkentése, a talajvíz összetevőinek rendszeres vizsgálata.				
Beavatkozási területek				
Z7/B1 Csapadékvíz gazdálkodási	Z7/B2 Csapadékvíz helyben	Z7/B3 A csapadékvízgyűjtő-	Z7/B4 A szennyvízhálózat bővítése, kiépítése	Z7/B5 A talajvíz-szennyezés monitoring-

modell és terv készítése	tartásának és felhasználásának ösztönzése	és vízelvezető-hálózat fejlesztése		hálózatának kiépítése
Kapcsolódása a zöldülő város szempontjaihoz				
2., 3., 4., 5., 6.	2., 3., 4.	2., 3.	3., 4., 5., 6.	3., 6.
A fejlesztési beavatkozások lehetséges helyszínei				
A járás összes települése érintett				

81. táblázat: A zöld átállás előzetes céljai és a beavatkozási területek

6.5.1.3 A zöld átállás kidolgozásának szervezeti kérdései és ütemezése

A városi zöld átállás részletes megtervezésének irányítója és a stratégiai döntések meghozója Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata és a Városfejlesztési Nkft. lesz, a zöld finanszírozási keretrendszer megalkotását külső szakértő fogja támogatni.

A tervezési folyamatban számos helyi, illetve térségi szereplő érintett a járási önkormányzatoktól kezdve a térségi közműcégeken, a békéscsabai közlekedési vállalton át a különböző hatóságokig, szakmai szervezetekig és civilekig. Ezek mellett a térségi lakosság is véleményezheti és javaslatot tehet a keretrendszer első verziójához kapcsolódóan, illetve a megvalósítás során is lehetőségük lesz részt venni a folyamatokban. A potenciális érintetti kört és a résztvevők tervezés és a megvalósítás során ellátott feladatait a 82. táblázat részletezi.

Szereplők	Feladat a tervezésben	Feladat a megvalósításban
Békéscsaba MJV Önkormányzata és a térség egyéb, az adott beavatkozás kapcsán érintett önkormányzatai	stratégiai döntések, finanszírozás	stratégiai döntések, finanszírozás
Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.	beszerzés és tervezés koordinálása, adat- és információszolgáltatás koordinálása, véleményezés	beszerzések, partnerség és monitoring koordinálása
Békéscsabai Vagyonkezelő Zrt.	adat- és információszolgáltatás, véleményezés	megvalósításban való részvétel, monitoring tevékenység
MÁV Személyszállítási Zrt.	adat- és információszolgáltatás, véleményezés	megvalósításban való részvétel, monitoring tevékenység
Alföldvíz Zrt.	adat- és információszolgáltatás, véleményezés	megvalósításban való részvétel, szemléletformálás, monitoring tevékenység
DAREH Bázis Nonprofit Zrt.	adat- és információszolgáltatás, véleményezés	megvalósításban való részvétel, szemléletformálás, monitoring tevékenység
Érintett hatóságok, szakmai szervezetek (pl. OVF, Katasztrófavédelem, MVM)	adat- és információszolgáltatás, véleményezés	országos/regionális rendszerekbe való kapcsolódás biztosítása, megvalósításban való részvétel
Oktatásban érdekelt szervezetek (pl. járási óvodák, KLIK Békéscsabai Tankerületi	adat- és információszolgáltatás, véleményezés	környezetei nevelés, szemléletformálás, monitoring, megvalósításban való részvétel

Központ, Békéscsabai Szakképzési Centrum, Gál Ferenc Egyetem)		
Zöld átállás témakörében véleményt formáló civil és egyéb szervezetek	adat- és információszolgáltatás, véleményezés	szemléletformálás monitoring tevékenység
Gazdasági szereplők és az őket képviselő szervezetek (pl. kamarák)	adat- és információszolgáltatás, véleményezés	pénzügyi hozzájárulás, CSR, megvalósításban való részvétel
Békéscsabai járás lakossága	véleményezés	opcionális bekapcsolódási lehetőségek a megvalósításba

82. táblázat: A zöld finanszírozási keretrendszer tervezésének és megvalósításának szereplői

A zöld finanszírozási keretrendszer tervezése a központi módszertani útmutató megjelenéséhez igazodva 2026-ban tervezett. A keretrendszer-készítési folyamat során szükséges a jelen menetrendben lefektetett előzetes célok pontosítása, véglegesítése, a beavatkozási struktúra végső formába öntése, mellyel párhuzamosan megtörténik a beavatkozások, illetve a konkrét projektek értékelési és kiválasztási rendszerének kidolgozása. A megvalósítás finanszírozása érdekében üzleti-finanszírozási terv készítése szükséges, mely a költségigények mellé potenciális pénzügyi forrásokat rendel. A zöld átállás előrehaladásának monitorozása érdekében az allokációs- és hatásjelentések rendszere is kidolgozásra kerül. A zöld finanszírozási keretrendszer végleges változata legkésőbb 2026. augusztus 31-ig benyújtásra kerül az Irányító Hatósághoz jóváhagyásra.

6.5.2 Digitális átállás menetrend

A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia szinte minden városi működési területet érintő kiemelt fejlesztési prioritása a digitális átállás, ami a digitális technológiák alkalmazása által okozott változást jelenti a város és társadalma minden működési területén. A digitális átállás az átlagosnál nagyobb kihívást jelent, ha egy adott város várostérségi településeivel együtt kívánja végig gondolni a digitalizációs lehetőségeket a (köz)feladatok piaci folyamatok és általában az életminőség javításának érdekében.

A digitális átállás előkészítési és megvalósítási szakaszból áll, de ugyanúgy ciklikus rendszerű, mint az FVS stratégiai ciklusa. A digitális átállás menetrend az FVS Cselekvési terv részeként, míg az ennél bővebb tartalmú ún. digitális átállás akcióterv 2024-ben készült el. Békéscsaba aktuálisan nem rendelkezik okos város stratégiával vagy egyéb digitális fejlesztéseket rendszerző alapdokumentummal. A digitális város / okos város / smart city fejlesztési dimenzió a legutóbbi időkig jellemzően nem volt stratégiai fontosságú Békéscsabán. Ugyanakkor, a városban történtek digitalizációs tartalmú fejlesztések az elmúlt években, amelyek a Modern Városok Program és olyan uniós programok finanszíroztak, mint a LIFE.

Egyre inkább felismerésre kerül a döntéshozók körében is, hogy a digitalizációs folyamatok ad hoc, azaz stratégiai keretbe nem foglalt fejlesztései önmagukban ugyan hasznosak lehetnek, de nélkülözik a rendszerszemléletet, ami a digitális városfejlesztések egyik legfontosabb jellemzője. Békéscsabán a tervezési keretek hiánya jelentős kockázati tényezőként értékelhető, egy olyan helyzetben, amikor a sikeresség egyik fő tényezője a digitális eszközökön és adatok gyakorlatias hasznosításán múló fenntarthatóság.

A digitális megoldások alkalmazásánál érvényesítendő kritériumok és általános városfejlesztési célok Békéscsaba MJV esetében is érvényesek:

- az innováció – újszerű megoldások bevezetése a hétköznapi életet könnyítő szándékkal
- az egyes városi működési területek hatékonyságának (pénzügyi, társadalmi, működési) javítása
- a társadalmi hasznosulás, társadalmi bevonás
- a fenntarthatóság - környezettudatosság szempontjainak szem előtt tartása

6.5.2.1 Előkészítés

Az FVS Módszertani Kézikönyv iránymutatásainak megfelelően elsőként a digitális átállásra történő felkészültség bemutatása történik. Ebben az alfejezetben az FVS megalapozó részének tematikus fejezeteit végigkísérő digitalizációs tartalmú elemzési kérdésekre adott értékelő válaszokat rendszerezzük.

Az információk rendszerezésének alapja a nemzetközi szinten is alkalmazott hat okos város témakör.[342] Ezeken belül mutatjuk be, hogy

- mi történt eddig a városban a digitalizáció előmozdítása érdekében;
- mely városi működési területeket (alrendszereket) érintettek a beavatkozások és ezeknek vannak-e esetleg térségi vonatkozásai;
- milyen működési területen jelentenek továbblépési lehetőséget a megkezdett fejlesztések.

1. Okos/digitális kormányzás: Fő tartalmi eleme az e-kormányzás és e-közigazgatás elterjedése, amiben az önkormányzatok a főszereplők – az önkormányzatok fejlesztő tevékenysége fontos az egyén és a helyi, ill. országos digitális rendszerek közötti kapcsolatok megteremtésében. Az okos kormányzás a digitális elemeken túlmutatóan magában foglalja a partnerségi együttműködések előmozdítását is[343].

Fejlesztések kiinduló helyzete Békéscsabán:

A digitális város, mint adatalapú és technológiaintenzív működési rendszer tudatos építése stratégiai szinten kevéssé került a döntéshozók látókörébe az eddigiekben. Ennek megfelelően a szükséges erőforrások biztosítása és a folyamatokat, rendszerépítést támogató önkormányzati koordináció is elmaradt. Fontos tehát a tématerülethez kapcsolódó lehetőségek és előnyök szélesebb körű megismerése. Amennyiben az önkormányzat nem tud katalizátor szerepet betölteni a digitalizáció folyamatában, úgy az szegmentáltan, részterületeken tud megvalósulni csupán.

- Az Önkormányzat honlapja[344] átfogó tájékoztatást ad az elektronikus ügyintézési lehetőségekről, külön bemutatva annak folyamatát természetes személyek, illetve gazdálkodó szervezetek esetében. Tájékoztató áll rendelkezésre az elektronikus ügyintézés technikai biztosításával, illetve az ügyfelek személyes adatainak védelmével kapcsolatban. A honlap bemutatja, hogy miként zajlik az ügyintézés folyamata az E-Önkormányzat Portálon keresztül, illetve segédletet biztosít az iratok e-papír felületen keresztül történő elektronikus beküldéséhez.
- Az e-Papír egy ingyenes, hitelesített üzenetküldő alkalmazás, ahol az Ügyfélkapuval rendelkező lakosok elektronikus úton tudnak levelet írni a szolgáltatáshoz csatlakozott intézményeknek.

[342] Smart City Tudásplatform – Metodikai javaslat (2017)
[343] Ezzel a kérdéssel a 2.4 és az 5. fejezet (Irányítási és működési modell) foglalkozik.
[344] https://bekescsaba.hu/altalanos-tajekoztato-az-elektronikus-ugyintezesrol

A békéscsabai, illetve a járásban élő állampolgárok Békéscsaba MJV Önkormányzata, a Békéscsabai Járási Hivatal, Békéscsabai Járási Ügyészség, a Békéscsabai Katasztrófavédelmi Kirendeltség, a Békéscsabai Rendőrkapitányság, illetve a Békéscsabai Rendőrkapitányság Szabálysértési Osztálya számára küldhetnek levelet ezen a felületen.

- Az E-önkormányzat portálon Békéscsaba MJV Önkormányzata esetében lehetőség van adók, díjak, illetékek befizetésére (illetve a fizetéstörténet ellenőrzésére), adóegyenleg lekérdezésére, illetve ügyintézés indítására. Az egyes nevesített ügyek adóügyi ágazatban (általános adónyomtatványok; építményadó; gépjárműadó, helyi iparűzési adó; idegenforgalmi adó; jövedéki adó [magánfőzött párlat]; jövedelemadó [termőföld bérbeadás]; talajterhelési díj), illetve általános vagy egyéb igazgatási ügyek ágazatban (kérelem) kezdeményezhetőek.
  Az elektronikus úton elindított ügyek esetében még nem beszélhetünk arról, hogy a folyamat minden lépése digitálisan intézhető. Ez egy fontos továbbfejlesztést igénylő terület.
- A helyi lakosok tájékoztatása többek között digitális módon történik, melynek legfontosabb felülete Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzatának hivatalos honlapja (bekescsaba.hu), illetve a „Békéscsaba Megyei Jogú Város" közösségi média felülete a facebook-on (@bekescsa.varos). Az önkormányzati intézmények szintén használják az internet nyújtotta lehetőségeket, holnapjaikon, Facebook-oldalaikon aktualizált információkkal tájékoztatják a helyi polgárokat.
- A lakosságot célozza a Csaba kártya alkalmazás, amely mind Androidos, mind iOS-es okostelefonra ingyenesen telepíthető. Az applikáció nem csupán a kedvezményeket nyújtó kártyaelfogadó-helyeket mutatja, hanem számos közérdekű információt is tartalmaz. Többek között a vonat- és autóbusz-menetrendi információk, a közkifolyók és a nyilvános mosdók címei, a közterületi hibabejelentő, az orvosi ügyelet legfontosabb jellemzői is elérhetőek segítségével. Emellett a taxiállomások telefonszámai is lekérhetőek és akár taxit is lehet rendelni az alkalmazáson belül, továbbá parkolást elősegítő menüpont is megtalálható az appban. A kultúraszerető lakosok számára a Jókai Színház is kínál – számos funkcióval bíró – mobil alkalmazást, de említést érdemel még a Csabai Nyár rendezvénysorozat dedikált applikációja is. A következő években a városi-járási szintű okos platformok, applikációk körének további bővülése várható.

2. Okos mobilitás: A nem motorizált (gyalogos és kerékpáros) és közösségi közlekedési módok terjesztése és népszerűsítése, azaz a zöld átállás mentrenddel összhangban a környezeti terhelés csökkentése tartozik ebbe a digitális / okos város dimenzióba. További elemek a multimodális elérés fejlesztése a közlekedési ágak közötti rendszer szintű kapcsolatok megteremtése, valós idejű utastájékoztatás, valamint igény alapú közlekedési szolgáltatások bevezetése. Mindezeket a törekvéseket erősíti a közlekedési és környezeti monitorozás eszközeinek kiterjedt alkalmazása – ezzel együtt az adatalapú forgalomszervezés lehetőségének az erősítése is.

Fejlesztések kiinduló helyzete Békéscsabán:

- A MVP keretében kialakított közlekedés- és parkolásmenedzsment rendszerben 39 optikai szenzor segítségével jut az üzemeltető adatokhoz. A közlekedési menedzsment segítségével a forgalmi és leterheltségi adatokat lehet idősorosan begyűjteni, ami segítséget nyújt a közlekedés-fejlesztési beruházások előkészítéséhez, hiszen láthatóvá válik a város ki- és bejövő forgalma. Kísérleti jelleggel, egyelőre három helyen indított parkolásmenedzsment rendszernek köszönhetően a járművel közlekedők digitális tájékoztatást kapnak az üresen lévő

parkolóhelyekről. Jelenleg a Hunyadi téren és a két kórházi parkolóban található ilyen rendszer.

- Az Intelligens közlekedésvezérlő és környezetkímélő közösségi közlekedési rendszer kialakítása c. beavatkozás tervezése lezajlott. A megvalósításhoz szükséges forrás rendelkezésre állása esetén a beruházás keretében az Önkormányzat elektromos buszokat kíván beszerezni, azok üzemeltetéséhez szükséges telephelyet és töltő infrastruktúrát létesíteni, valamint intelligens közlekedésvezérlési és utastájékoztatási rendszert létrehozni, hogy a 0 kibocsátású buszok a városi közösségi közlekedésbe bekapcsolódva elősegítsék a városi közösségi közlekedés által kibocsátott légszennyezés csökkentését, növeljék a szolgáltatás színvonalát és ezáltal hozzájáruljanak a növekvő motorizáció miatt a városi közlekedési rendszerre, környezetre gyakorolt negatív hatások csökkentéséhez, ösztönözve a kedvezőbb modal split irányába történő váltást.
- **Közlekedésbiztonságot támogató digitális berendezések** még nem kerültek telepítésre Békéscsabán. Indokolt ugyanakkor elsősorban a forgalomban részt vevő rendkívül sérülékeny gyalogosok és kerékpárosok fokozott védelme. különösen a közlekedési útvonalak találkozásánál (gyalogátkelők, kerékpáros és közutak találkozása stb.) Az ilyen típusú fejlesztések a várostérség településein sem jelentek még meg.

Kapcsolódó MVP fejlesztés a SMART GRID rendszer kialakítása (II. ütem), amelynek elsődleges célja a helyi elektromos autóbusz közlekedés megújuló energiával történő ellátása.

3. Okos gazdaság: A vonatkozó okos város tartalmak a vállalkozások adminisztratív feladatait egyszerűsítő felületektől a publikus vagy publikus szűrt kimenetekkel rendelkező fejlesztési adatbázisokon át sok területre kiterjednek. Az önkormányzatok részéről az okos gazdasági dimenzió az integrált szolgáltatói csomagok biztosítása, a gazdaságélénkítést, hálózatépítést és befektetésösztönzést szolgáló adatbázisok kezelése.

- A békéscsabai vállalkozások átlagos digitalizáltsági szintje jó alapot kínál a digitális átállás megvalósítására. A jelen Stratégia elkészítésével összefüggésben körükben végzett felmérés alapján a helyi cégek 53%-ánál jónak, 7%-ánál pedig kiválónak tekinthető a digitalizáció színvonala, 35%-nál csak közepesnek értékelhető az, míg 5% esetében kifejezetten gyengének számít. A következő öt évben a cégek 42 százaléka tervez jelentősebb informatikai beruházást.
- Békéscsaba MJV Önkormányzata gazdaságélénkítési céllal fejlesztett és menedzselt vállalkozói adatbázisokkal nem rendelkezik – befektetői marketing tevékenysége során kevéssé, ill. nem alkalmaz digitalizált, adat alapú eszközrendszert.

4. Okos környezet: A környezeti fenntarthatóságot érintő összes tevékenység (megújuló energia hasznosítás – smart grid és azok irányító digitális rendszerei) ebbe a körbe tartozik városi léptékben, rendszerszinten és az egyes épületek szintjén is. A környezet állapotának folyamatos monitorozása alapvetően fontos a helyi fejlesztési döntések meghozásához. Lényeges tartalmi pont az ökológiai tudatosság növelése minden társadalmi szinten és csoportban.

- A városban működő UTU multifunkcionális városüzemeltetési keretrendszer összegyűjti, tárolja és megjeleníti mindazon adatokat, amelyek a város üzemeltetése során keletkeznek. A rendszerben keletkező adatokból információt állít elő az önkormányzati folyamatok résztvevőinek és a döntéshozóknak, segítve az optimális megoldások megtalálását és a folyamatok nyomon követését. Az UTU hat különálló rendszert integrál magában (lámpatestek, Wi-Fi pontok, totemoszlopok, környezeti szenzorok, térfigyelő kamerák, közlekedés- és parkolásmenedzsment). A szoftver részeként fejlesztett hibabejelentő rendszer

lehetővé teszi az azonnali, kétirányú kommunikációt, ahol a térinformatikai alapnak köszönhetően pontos helymeghatározás segíti az üzemeltetési feladatok beazonosítását. A rendszer igény szerint bővíthető további elemekkel, lehetőséget nyitva ezzel a folyamatos fejlődésre.
A rendszer kiépítése folyamatban van, azaz a fent említett elemek még nem rendeződnek egységes rendszerbe.

Átfedésben a zöld átállás témakörrel az energiahatékonyság előmozdítása a digitális átállás folyamatába illeszthető.

- SMART GRID rendszerek létrehozása Békéscsabán:
  - SMART GRID rendszer kialakítása I. ütem:
- napelemes kiserőmű *(1,3 MWp teljesítmény).*
- villamosenergia-tároló létesítése *(Li-ion technológia, 2,4 MWh kapacitás, 1,2 MW teljesítmény):* A napelemes rendszer által termelt energia megfelelő elosztása, az energiaigényeknek megfelelően. Az akkumulátoros energiatároló és az ahhoz szükséges berendezések speciális konténerekben kerülnek elhelyezésre, amelyeknek külső megjelenését az újonnan kialakítani kívánt környezethez kell igazítani.
- helyi okoshálózati rendszer kialakítása, vezérlőrendszer:
  - helyi okoshálózati végponti eszközök telepítése a Városi Sportcentrum területén található fogyasztókhoz;
  - helyi okoshálózati és látogatóközpont telepítése;
  - helyi okoshálózati integráció;
  - okosmérők rendszerbe való integrálásának lehetősége;
  - új, középfeszültségű hálózati csatlakozási pont kialakítása.

A fejlesztés lezárása megtörtént és a működtetés átadásra került Energia-Esco Kft-nek.

  - SMART GRID rendszer kialakítása II. ütem (kizárólag tervezés történt, a megvalósításra jelenleg nem áll rendelkezésre forrás):
- Elsődleges célja a helyi elektromos autóbusz közlekedés megújuló energiával történő ellátása.
  - SMART közvilágítási rendszer kialakítása
- A SMART közvilágítási projektben pontosan lehatárolt beavatkozási területen belül – néhány egyedi fényvető (115 db) kivételével – minden lámpatest LED-es fényforrással lesz ellátva: legalább 10 666 db.

5. Okos életkörülmények (humán szolgáltatások): Összefoglalva a különféle egyéni és csoportos igényekre alapozott köszszolgáltatások differenciált biztosítása tartozik ebbe az okos/digitális szolgáltatási dimenzióba.

A megállapításokat a Békéscsaba humán szolgáltatásokat nyújtó közintézményiben végzett kérdőíves felmérés eredményére alapozzuk.

- A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia elkészítése keretében a békéscsabai közintézmények körében végzett felmérés alapján azok eszközparkja az elmúlt évek fejlesztései ellenére is több esetben elavultnak tekinthető. A szervezetek mindegyike szükségesnek ítélte a meglevő számítógépek cseréjét, illetve új gépek (asztali számítógépek vagy laptopok) beszerzését. Az informatikai hálózat fejlesztését a megkérdezett intézmények kétharmada (68%-a) gondolta indokoltnak. A szervezetek 42%-a rendelkezik adattároló szerverrel, 74% helyi vezetékes hálózattal (LAN), 95% Wi-Fi hálózattal.

- Az intézmények 63%-ánál jellemző az IKT eszközök belső hálózatba kapcsolása. A szervezetek 68%-ában végzi rendszergazda az informatikai hálózat felügyeletét és karbantartását.
- A felmérésben részt vevő szervezetek 95%-a esetében a megfelelő eszközök beszerzését forráshiány akadályozza, míg az intézmények két ötöde (42%) esetében gátat jelent az alkalmazottak egyéni IKT-kompetenciáinak elégtelensége. Az ismeretek bővítésére szándék mutatkozik a munkavállalói oldalon is: az intézmények 63%-ában jelezték már az alkalmazottak az igényüket informatikai kompetenciáik erősítésére.
- A helyi intézmények szinte mindegyike rendelkezik digitális adatvagyonnal. Adminisztratív és pénzügyi adatokat a szervezetek 74%-a tárol, alaptevékenységgel kapcsolatos adatokat pedig 84%-uk. Nyílt adatbázissal az intézmények 26%-a bír. A szervezetek 10%-ánál a tárolt adatok nem kerülnek feldolgozásra, 42%-uk esetében az adatfeldolgozás csupán a napi szintű működést támogatja, 16%-uknál további felhasználás is történik (például jelentések, prognózisok készítése), míg az intézmények 32%-a nyilvánosan is elérhetővé tesz bizonyos (az alaptevékenységhez kapcsolódó) feldolgozott adatokat. Az intézmények fele (53%) saját szerverén tárolja az adatokat, 11%-uk saját adatfelhőben, 21%-uk központi szerveren, míg 15%-uk egyéb módon.
- Az intézmények mindegyike alkalmaz digitális módszereket a belső kommunikációhoz. Legjellemzőbbnek az email használata tekinthető (100%), de a szervezetek 53%-a azonnali üzenetküldési alkalmazást (chat) is használ, 37%-uk pedig valamilyen más zárt belső kommunikációra szolgáló platformot (digitális üzenőfal, digitális belső posta). A kutatásban részt vevő intézmények mindegyike alkalmaz emailt a külső (például a fenntartó vagy az ügyfeleik felé történő) kommunikáció során, 37%-uk peidig mobiltelefonos alkalmazást is. A szervezetek weboldalainak többsége alapvetően egyoldalú információközlésre szolgál, ugyanakkor a honlapok kétötöde (41%) már jelenleg is kínál arra lehetőséget, hogy az ügyfelek, illetve az érdeklődők a weboldalon visszajelzéseket adjanak, kérdéseket tegyenek fel, illetve bejelentéssel éljenek.
- A fenntartást, üzemeltetést segítő okos eszközök alapvetően biztonságtechnikai rendszereket jelentenek, bár bizonyos intézményekben a fűtés, szellőztetés történik szenzorok, smart eszközös segítségével. Épületüzemeltetést, helyiséggazdálkodást támogató szoftveres megoldásokat az intézmények mindössze 11%-a használ.
- A szervezetek a rendelkezésükre álló épületekről alapvetően papír alapú tervrajzzal, illetve annak digitalizált változatával bírnak. Néhány intézmény rendelkezik ugyan CAD formátumú adatállománnyal, ugyanakkor az ingatlanokról épületinformációs modellek nem készültek.

6. Okos emberek: Azok a városok válnak gazdasági szempontból sikeressé, és ott lehetséges magasabb életminőséget elérni, ahol az emberek tudását, felkészültségét erősíteni tudják és mindezt képesek megfelelően hasznosítani. Az okos/digitális város átállási folyamatában az emberek felkészültsége, szemléletváltása, nyitottsága az új megoldások iránt mind a város fejlődésében bekövetkező ugrás feltétele és egyben következménye is.

Az alábbi megállapításokat a Békéscsabán végzett lakossági kérdőíves felmérés vonatkozó részeinek elemzésére alapozzuk:

- A lakosság körében végzett kérdőíves felmérés alapján a lakosság digitális eszközökkel való ellátottsága jónak mondható. A békéscsabai polgárok 68%-a használ számítógépet a hétköznapokban, míg laptopot 75%. Tablet esetében 41% az arány, míg egyértelműen az okostelefonok használata a leggyakoribb, a válaszadók 92%-a használ napi szinten ilyen eszközt.

- A digitális átállás szempontjából szintén kedvező, hogy ügyintézésre a lakosság 93%-a használja az internetet, míg 85%-uk számára az Ügyfélkapu használata sem ismeretlen.
- Szintén biztató, hogy – önértékelés alapján – a lakosság túlnyomó többsége megfelelő készségszinttel rendelkezik az informatikai eszközök használata terén. Ugyanakkor nem elhanyagolható (13%) azok aránya, akik még átlagosnak sem érzik saját készségüket.
- A közhivatali ügyintézés esetében a békéscsabai polgárok többsége a személyes megjelenést preferálja, ugyanakkor számottevő (26%) azok aránya, akik alapvetően az internet segítségével érintkeznek az Önkormányzattal. A személyes megjelenést nem feltétlenül igénylő esetekben (például belépőjegy megvásárlásakor) a lakosság 36 százaléka digitális eszközök segítségével lép kapcsolatba kulturális szolgáltatókkal; az áramszolgáltatóval, illetve a vízszolgáltatóval pedig 48%, illetve 42% érintkezik ilyen módon.
- Az okosotthon megoldások megjelentek a lakosság körében, alkalmazásuk ugyanakkor nem tekinthető általánosnak. Okos fogyasztásmérővel a lakossági kérdőív kitöltőinek 12%-a rendelkezik, valamilyen okosotthon megoldás pedig 17%-uk háztartásában található.

Összefoglalva elmondható, hogy annak ellenére, hogy Békéscsaba MJV nem rendelkezik okos/digitális város fejlesztési alapdokumentummal, az okos/digitális város mind a hat dimenziójában képes működő eredményeket, avagy jelenleg előkészítési, ill. megvalósítási fázisában lévő, digitális megoldásokat is magában foglaló projekteket felmutatni. A projektek többsége integrált jellegű, a létrejövő elemek csak egyenként sorolhatók be egyértelműen a digitális dimenziók alá.

Ezek az eredmények egyelőre meglehetősen elszigetelt módon működnek vagy készülnek. Lényeges a GAP-ek, azaz a rendszerszintű működést akadályozó hiányosságok feltárása, ennek fényében a fejlesztési célok és a szükséges beavatkozási területek megfogalmazása.

6.5.2.2 Célok megfogalmazása és rendszerezése

A továbbiakban következtetések formájában összefoglaljuk az egyes digitális város dimenziók mentén a helyzetet és jelezzük a fejlesztési szükségleteket. Erre alapozva digitális fejlesztési célokat jelölünk meg, majd keressük a célok összefüggését a korábban bemutatott FVS célrendszer elemeihez.

Összefoglaló értékelés és következtetések

A megállapításokhoz kapcsolódó célok vonatkozásában az FVS HORIZONTÁLIS CÉLKÉNT az alábbiak szerint jeleníti meg a digitális átállást: *H2. DIGITALIZÁCIÓ – A digitális, adatalapú technológiai megoldások rendszerszintű alkalmazása napi gyakorlat a város alrendszereinek (közlekedés, környezetmenedzsment, intézményi működés, közműszolgáltatások stb.) működtetése során.*

A megfogalmazás hangsúlyozza a digitalizációs folyamatok elindításának, ill. széleskörű kiterjesztésének, valamint az okos város megoldások sokoldalú hasznosításának szükségességét. Ennek megfelelően számos olyan részcélt találunk Békéscsaba FVS-ének célrendszerében – a négy stratégiai célon belül –, ahol erős a digitális dimenzió relevanciája.

	Okos /digitális város dimenzió	KÖVETKEZTETÉSEK	Digitális átállás célok	Kapcsolódó FVS stratégiai cél és részcél
1.	**okos kormány-zás**	A digitális város, mint adatalapú és technológiaintenzív működési rendszer tudatos építése stratégiai szinten kevéssé került a döntéshozók látókörébe az eddigiekben. Amennyiben az önkormányzat nem tud katalizátor szerepet betölteni a digitalizáció folyamatában, úgy az szegmentáltan, részterületeken tud megvalósulni csupán. A digitális átállással kapcsolatos kompetenciák az Energia Esco-nál és a Városfejlesztési NKft.-nél halmozódtak fel. Nincs kifejezetten a digitális átállás témájával foglalkozó munkacsoport vagy személy az önkormányzatnál. A hivatali ügyintézést és kommunikációt támogató digitális megoldások alapszinten biztosítják a szolgáltatásokat – elsősorban egyoldalú kommunikációt tesznek lehetővé.	• Az önkormányzat katalizátor szerepének erősítése a digitalizációs folyamatban. • A digitális átállás folyamatának önkormányzati koordinációja jöjjön létre és erősödjön meg. • Az önkormányzati hatáskörben keletkezett adatbázisok tudatos menedzsmentje és intenzív használata a döntés-előkészítésben. • Az e-ügyintézés teljes ügyintézési folyamatokra terjedjen ki, érintve a hivatalon belüli ügykezelési folyamatokat is.	Irányítási és működési modell kapcsolódó céljai a zöld és digitális átállás koordinációjának erősítésére
2.	**okos mobilitás**	A MVP keretében kialakított közlekedés- és parkolásmenedzsment rendszerben 39 optikai szenzor segítségével jut az üzemeltető adatokhoz. A közlekedési menedzsment segítségével a forgalmi és leterheltségi	• A város rendelkezzen forgalmi adatokkal minden közlekedési mód vonatkozásában az egész városra kiterjedően.	S2/R2 (A városi mobilitási módok között a környezetbarát közlekedési módok egyre nagyobb arányban jelennek meg (e-járművek,

	Okos /digitális város dimenzió	KÖVETKEZTETÉSEK	Digitális átállás célok	Kapcsolódó FVS stratégiai cél és részcél
		adatokat lehet idősorosan begyűjteni, ami segítséget nyújt a közlekedésfejlesztési beruházások előkészítéséhez, hiszen láthatóvá válik a város ki- és bejövő forgalma. Az alprojekt keretében az Önkormányzat elektromos buszokat kíván beszerezni, azok üzemeltetéséhez szükséges telephelyet és töltőinfrastruktúrát létesíteni, valamint intelligens közlekedésvezérlési és utastájékoztatási rendszert létrehozni. Elektromos kerékpárbérlési rendszer épül ki, aminek irányítása digitális módon történik. Közlekedésbiztonság digitális támogatására jelentős lakossági igény is mutatkozik.	• A városi mobilitás minden területén, a közlekedési rendszerek működtetésében és az e-alapú szolgáltatások vezérlésében erősödjön a digitalizációs megoldások szerepe (módváltást megkönnyítő utastájékoztatás, aminek jelentős térségi közlekedést megkönnyítő hatása lehet). • A digitális eszközök támogassák a közlekedésbiztonságot a város frekventált pontjain és a várostérség nagyobb átmenő forgalmat bonyolító településeinek központjában.	kerékpáros és gyalogos közlekedés), a közlekedési infrastruktúra hiányoktól mentes)
3.	**okos gazdaság**	A gazdasági szereplők digitális átállása – különös tekintettel a mikro- és kisvállalkozásokra –, a turizmus és a mezőgazdaság digitalizációja meghatározza a gazdasági versenyképességet. A városban digitális technológiát, szolgáltatást nyújtó vagy fejlesztő vállalkozások elenyésző számban vannak jelen, gazdasági súlyuk marginális.	• Az önkormányzat a helyben működő vállalkozásokat érintő adatokra alapozva pontosan nyomon tudja követni a gazdasági folyamatokat, hogy szükség esetén támogató intézkedéseket tehessen. • A gazdaságon belül növekedjen a digitális technológiai fejlesztéseket alkalmazó cégek aránya az egész várostérségben.	S1/R2. A vállalkozások létrehozását és működését támogató gazdasági infrastruktúra és az üzleti szolgáltatások magas színvonalúak S1/R3. A város gazdaságában az innovációs potenciál erős, annak feltételrendszere adott – nagyobb teret nyernek a technológiaintenzív ágazatok
4.	**okos környezet**	A városban működő UTU multifunkcionális városüzemeltetési keretrendszer összegyűjti, tárolja és megjeleníti mindazon adatokat, amelyek a város üzemeltetése során keletkeznek. A rendszerben keletkező	• Az önkormányzat rendelkezzen az egész városra, valamint – szándék és lehetőség szerint – az egész várostérségre kiterjedően	S2/R3. A települési közművek fenntartható módon működnek – a város hatékonyan kezeli a

	Okos /digitális város dimenzió	KÖVETKEZTETÉSEK	Digitális átállás célok	Kapcsolódó FVS stratégiai cél és részcél
		adatokból információt állít elő az önkormányzati folyamatok résztvevőinek és a döntéshozóknak, segítve az optimális megoldások megtalálását és a folyamatok nyomonkövetését.	környezeti adatokkal (levegőminőség, talaj, egyéb környezeti jellemzők) a megalapozott döntéshozatal és a megfelelő intézkedések megalapozása érdekében. • A városüzemeltetési rendszerek működésében minél nagyobb arányt képviseljenek a digitális megoldásokra alapozott folyamatok. Ezzel összefüggésben az üzemeltetési /fenntartási költségek csökkenjenek.	csapadékvíz- és a belvízelvezetési problémákat S2/R4. A helyben elérhető megújuló energiák növekvő arányban járulnak hozzá a város energia mix-éhez – erősítve a város környezeti és működési fenntarthatóságát
5.	**okos életkörül-mények**	Az átállás hangsúlyosan épít a város működésében szerepet játszó intézmények és szolgáltatók digitális felkészültségére is. A békéscsabai városi intézmények körében még mindig nem jellemzőek az okos megoldások, az átfogó digitális szolgáltatásrendszer kialakítása a város előtt álló feladat. A digitális városi dimenzió segítheti a városi intézmények épületeinek gazdaságos és környezettudatos fenntartását (automatizált és integrált épületirányítási és működtetési rendszerek) és az egyes szakfeladatok hatékonyabb elvégzését.	• Az intézményi infrastruktúrák hálózatos, rendszerszintű kezelése (épületüzemeltetés) minden szakágon belül – a smart grid rendszerhez kapcsolódva. • Az intézmények dolgozóinak digitális kompetenciái támogassák a hatékonyságot növelő digitális megoldások használhatóságát.	S3/R1 Az önkormányzati fenntartású intézményrendszer infrastrukturális és technikai működési feltételrendszere lehetővé teszi a humán (köz)szolgáltatások magas minőségű és fenntartható biztosítását
6.	**okos emberek**	A digitális átállás fontos feltétele a felhasználók, a lakosság kompetenciáinak helyzete. A digitális átállás sikerének kulcsa a szolgáltatások, felhasználói előnyök felismerése és elfogadtatása a célcsoportok körében, ezzel nyitottságuk biztosítása. A digitális kompetenciák különböző szegmensekben való jelenléte, illetve jelen nem léte	• A lakosság informált legyen az digitális / okos város fejlesztések használatának előnyeiről és széles körben alkalmazza is azokat (szemléletformálás, tudásátadás).	S4/R2 Az egyének önmenedzselési képessége javul, ami az egészség, foglalkoztathatóság feltételrendszerét nagyban meghatározza

Okos /digitális város dimenzió	KÖVETKEZTETÉSEK	Digitális átállás célok	Kapcsolódó FVS stratégiai cél és részcél
	meghatározó azok alkalmazásában és elterjedésében, ezért kockázati tényezőként jelentkezik a lakossági felhasználási készség, a munkavállalói felkészültség.	• A digitális kompetenciák tovább fejlődjenek minden korosztályban, kiemelten a szépkorúak körében. • A szemléletformálás terjedjen ki a térségi települések lakosságára is.	

6.5.2 A digitális fejlesztések beavatkozási területeinek meghatározása

A digitális célok meghatározását követően a Kézikönyv javaslata szerint javasolt az FVS-t készítő városoknak, így Békéscsabának is eljutnia a digitális célokat szolgáló beavatkozási területek meghatározásáig a digitális átállás menetrend keretében. Hasonlóan a célokhoz, a beavatkozások esetében is szoros összefüggés fedezhető fel a digitális célú beavatkozások és az általános városfejlesztési célú beavatkozások között. Fontos, hogy – mivel Békéscsaba várostérségével együtt végzi az FVS tervezést – jelezzük, hogy az egyes beavatkozások esetén van-e (és ha igen, milyen időtávban) relevanciája a térségi digitális tervezésnek és beavatkozásnak.

A sikeres és jó hatásfokú átfogó városi szintű digitalizációhoz szükséges a digitális fejlesztések stratégiai megalapozása, majd a megvalósítás szoros koordinációja, emellett a sikeresség alapfeltétele (háttere) a digitális szolgáltatásokat biztosítók és azokat használók felkészültségének (digitális kompetenciák) javítása és szemléletük alakítása. A háttérfeltételek biztosítását célzó beavatkozások főként az *okos kormányzása* és az *okos emberek* dimenzióhoz kapcsolódnak.

Szükséges emellett a konkrét városi működési területeken digitális fejlesztési célú beavatkozási területek meghatározása. Az FVS Városfejlesztési Kézikönyv szerint a digitális átállás menetrendben nem szükséges, hogy projektek kerüljenek definiálásra, hanem olyan szűkebb fejlesztési területek, ahol a város – és esetünkben annak térsége – szükségesnek és indokoltnak érzi a beavatkozásokat. A Békéscsabán tervezett digitális témájú beavatkozási területek a tematikus jellegű, esetenként egymással és a zöld átállás mentrend beavatkozásaival is átfedésben lévő okos dimenziókhoz kapcsolódnak, amelyek az *okos mobilitás, az okos gazdaság, az okos környezet és az okos életkörülmények*.

A digitális fejlesztési célok és beavatkozások területi / térségi kiterjeszthetősége elsősorban a környezeti, intézményrendszert / közszolgáltatásokat érintő és a humán erősforrás háttér esetében értelmezhető. Az intézményrendszer vonatkozásában elsősorban a térségi szinten működő szociális szolgáltatások feladatellátás-szervezési hátterét lehet digitális alapokra helyezni.

Térségi kiterjesztésűek lehetnek még a digitális forgalom monitorozási rendszerek is, amelyek a térségi és városi közlekedési adatokat egy tágabb rendszerben tudja értelmezni és ennek fényében támogatni a közlekedésfejlesztési törekvéseket. A megvalósíthatóság realitását tekintve a hálózatot alkotó pontszerű fejlesztések, a térségi adatbázis építését célzó digitális fejlesztések, valamint a digitalizációt támogató humán készségeket érintő szemléletformálás és tudásátadás relatív gyors sikerrel megvalósíthatók várostérségi dimenzióban is.

Az alábbi táblázatban összefüggésében mutatjuk be Békéscsaba MJV esetében, hogy a digitális átállás céljai milyen FVS részcélok kapcsolódva, milyen digitális beavatkozási területeket generálnak, és hogy az adott beavatkozási terület a digitalizáció háttérfeltétel-rendszerét vagy éppen a város tematikus működési területeit támogatja (háttérfeltétel/ tematikus beavatkozás).

A célok kapcsolódása a város stratégiai célrendszeréhez

Békéscsaba digitális átállás céljai	Kapcsolódó FVS részcélok	A digitális átállás céljaihoz kapcsolódó digitális beavatkozási területek (félkövér: erős térségi relevancia a 2021-2027-es időszak során)	Beavatkozás jellege (háttérfeltétel/ tematikus beavatkozás)	Lehetséges térségi kiterjesztés (igen / hosszabb távon / nem)	Megjegyzés
1.1 Az önkormányzat katalizátor szerepének erősítése a digitalizációs folyamatban.	Irányítási és működési modell kapcsolódó céljai a zöld és digitális átállás koordinációjának erősítésére	**A város és térsége digitális akciótervének elkészítése 2024-ig.**	***háttérfeltétel***	igen	Kiterjed a lehetséges térségi fejlesztésekre is.
1.2 A digitális átállás folyamatának önkormányzati koordinációja jöjjön létre és erősödjön meg.		A digitális fejlesztéseket, ezzel a digitális átállás folyamatát koordináló szervezeti és működési háttér kialakítása. Felelős szakértői csoportok és konkrét személyek kijelölése.	***háttérfeltétel***	nem	Helyi feladat.
1.3 Az önkormányzati hatáskörben keletkezett adatbázisok tudatos menedzsmentje és intenzív használata a döntés-előkészítésben.		Az önkormányzat és intézményeik működése során keletkezett, a működéssel összefüggő adatbázisok integrációjának lehetővé tétele. Az adatok döntés-előkészítésben történő intenzívebb hasznosítása (reposting) feltételrendszerének megteremtése. A keletkezett és nem adatvédett információk külső kommunikációjának élénkítése.	***háttérfeltétel***	nem	Helyi feladat.
1.4 Az e-ügyintézés teljes ügyintézési folyamatokra terjedjen ki, érintve a hivatalon belüli ügykezelési folyamatokat is.		Az ügyintézés indítását jelentő lépések mellett a teljes ügymenet digitalizációja. Az érintett önkormányzati szervezetek / cégek felkészítése az ügymenetek teljes körű digitalizációjára.	tematikus beavatkozás	nem	Helyi feladat.
2.1 A város rendelkezzen forgalmi adatokkal minden	S2/R2 (A városi mobilitási módok között a	**A város forgalom monitorozása (minden módra, pl. kerékpárútra is kiterjesztve)**	tematikus beavatkozás	igen	A térségi településeken az ingázásból származó

Békéscsaba digitális átállás céljai	Kapcsolódó FVS részcélok	A digitális átállás céljaihoz kapcsolódó digitális beavatkozási területek (félkövér: erős térségi relevancia a 2021-2027-es időszak során)	Beavatkozás jellege (háttérfeltétel/ tematikus beavatkozás)	Lehetséges térségi kiterjesztés (igen / hosszabb távon / nem)	Megjegyzés
közlekedési mód vonatkozásában az egész városra kiterjedően.	környezetbarát közlekedési módok egyre nagyobb arányban jelennek meg (e-járművek, kerékpáros és gyalogos közlekedés), a közlekedési infrastruktúra hiányoktól mentes	**érdekében szenzorok kihelyezése az egész városban és a térségi települések jelentősebb átmenő forgalommal bíró forgalmas útszakaszain**.			forgalmi anomáliák rögzítése a cél.
2.2 A városi mobilitás minden területén, a közlekedési rendszerek működtetésében és az e-alapú szolgáltatások vezérlésében erősödjön a digitalizációs megoldások szerepe.		A városi közösségi közlekedésben valós idejű információs rendszerek telepítése.	tematikus beavatkozás	hosszabb távon	Regionális közlekedési vállalattal való közös fejlesztés.
2.3 A digitális eszközök támogassák a közlekedésbiztonságot a város frekventált pontjain.		**Okos gyalogátkelők, forgalomlassító digitális eszközök kihelyezése a forgalmas csomópontokban.**	tematikus beavatkozás	igen	Térségi települések pontszerű fejlesztései az ingázási útvonalak kritikus kereszteződéseiben.
3.1 Az önkormányzat a helyben működő vállalkozásokat érintő adatokra alapozva pontosan nyomon tudja követni a gazdasági folyamatokat, hogy szükség esetén támogató intézkedéseket tehessen.	S1/R2. A vállalkozások létrehozását és működését támogató gazdasági infrastruktúra és az üzleti szolgáltatások magas színvonalúak S1/R3. A város gazdaságában az innovációs potenciál erős, annak feltételrendszere adott – nagyobb teret	Vállakozói adatbázisok építése és menedzselése.	tematikus beavatkozás	hosszabb távon	Kamarával együttműködésben.
3.2 A gazdaságon belül növekedjen a digitális technológiai fejlesztéseket alkalmazó cégek aránya.		A vállalati innovációk önkormányzati eszközökkel történő támogatása.	tematikus beavatkozás	nem	Helyi feladat.

Békéscsaba digitális átállás céljai	Kapcsolódó FVS részcélok	A digitális átállás céljaihoz kapcsolódó digitális beavatkozási területek (félkövér: erős térségi relevancia a 2021-2027-es időszak során)	Beavatkozás jellege (háttérfeltétel/ tematikus beavatkozás)	Lehetséges térségi kiterjesztés (igen / hosszabb távon / nem)	Megjegyzés
	nyernek a technológiaintenzív ágazatok				
4.1 Az önkormányzat rendelkezzen az egész városra kiterjedő környezeti adatokkal (levegőminőség, talaj, egyéb környezeti jellemzők)	S2/R3. A települési közművek fenntartható módon működnek – a város hatékonyan kezeli a csapadékvíz- és a belvízelvezetési problémákat S2/R4. (A helyben elérhető megújuló energiák növekvő arányban járulnak hozzá a város energia mix-éhez – erősítve a város környezeti és működési fenntarthatóságát)	**A városi környezet mérhető sajátosságait is befolyásoló fejlesztésben a mikrokörnyezeti adatokat figyelembe vevő tervezés.**	tematikus beavatkozás	igen	Térségi szenzorok kihelyezése, különösen a jelentősebb terhelési pontokon (cégek, közlekedési csomópontok).
4.2 A városüzemeltetési rendszerek (csatorna, közvilágítás, közterületek fenntartása stb.) működésében minél nagyobb arányt képviseljenek a digitális megoldásokra alapozott folyamatok. Ezzel összefüggésben az üzemeltetési / fenntartási költségek csökkenjenek.		Automatizált üzemeltetési rendszerek bevezetése az ivó- és szennyvízhálózat, a közvilágítás, valamint a közterületfenntartás területén.	tematikus beavatkozás	nem	Csak térségi / regionális szervezetek által végzett szolgáltatások esetén – azok saját hatáskörében.
5.1 Az intézményi infrastruktúrák hálózatos, rendszerszintű kezelése (épületüzemeltetés) minden szakágon belül – a smart grid rendszerhez kapcsolódva.	S3/R1 Az önkormányzati fenntartású intézményrendszer infrastrukturális és technikai működési feltételrendszere lehetővé teszi a humán (köz)szolgáltatások magas	A smart grid rendszerekre épülő automatizált épületüzemeltetési rendszerek bevezetése az önkormányzati fenntartású létesítményekben.	tematikus beavatkozás	nem	Helyi feladat.
5.2 Az intézmények dolgozóinak digitális kompetenciái támogassák a hatékonyságot		**Feladatspecifikus felkészítés és szemléletformálás – digitális kompetenciák erősítése.**	***háttérfeltétel***	igen	Megfelelő megállapodás esetén az

Békéscsaba digitális átállás céljai	Kapcsolódó FVS részcélok	A digitális átállás céljaihoz kapcsolódó digitális beavatkozási területek (félkövér: erős térségi relevancia a 2021-2027-es időszak során)	Beavatkozás jellege (háttérfeltétel/ tematikus beavatkozás)	Lehetséges térségi kiterjesztés (igen / hosszabb távon / nem)	Megjegyzés
növelő digitális megoldások használhatóságát.	minőségű és fenntartható biztosítását				önkormányzatok együttműködése és helyben történő koordinációja mellett egyidőben végrehajtható beavatkozások.
6.1 A lakosság informált legyen az digitális / okos város fejlesztések használatának előnyeiről és széles körben alkalmazza is azokat (szemléletformálás, tudásátadás).	S4/R2 Az egyének önmenedzselési képessége javul, ami az egészség, foglalkoztathatóság feltételrendszerét nagyban meghatározza	**Szemléletformáló akciók, események szervezése különféle lakossági célcsoportoknak.**	***háttérfeltétel***	igen	
6.2 A digitális kompetenciák tovább fejlődjenek minden korosztályban, kiemelten a szépkorúak körében.		**Általános digitális kompetencia erősítő akciók szervezése a lakosság különféle igényű célcsoportjai számára.**	***háttérfeltétel***	igen	

7 Finanszírozási terv

A településfejlesztési akciók összehangolt, vázlatos pénzügyi terve az FVS elengedhetetlen része. A térségben rendelkezésére álló erőforrások, a helyi gazdasági-fejlesztési potenciál és az egyéb térségi determinációk a Megalapozó munkarészben bemutatásra kerültek. Jelen pénzügyi terv igazodik valamennyi, a helyi fejlesztési célrendszerben kijelölt projekt, programelem összesített forrásigényéhez az alább bemutatásra kerülő, rugalmasan alakuló előzetes üzleti modell alapján. Hasonlóan a zöld finanszírozási keretrendszer és digitális átállás menetrend elkészítéséhez, az FVS teljeskörű üzleti modelljének elkészítése és kidolgozása hosszabb időt és széleskörű egyeztetéseket igénylő feladat, ezért a teljes körű üzleti modell önálló dokumentum formájában való kidolgozása 2026. augusztus 31-ig fog megvalósulni.

7.1 Elérhető és bevonható források számbavétele

7.1.1 Aktorok, meghatározó szereplők

A városi, illetve térségi projektek finanszírozásában potenciálisan bekapcsolódó aktorok, meghatározó szereplők bemutatását az elérhető és bevonható főbb fejlesztési forrásokhoz kapcsoltan, terjedelmi okokból kizárólag vázlatosan mutatjuk be az alábbiakban. A különböző szervezetek leginkább az európai uniós, illetve hazai költségvetési források elosztási mechanizmusában töltenek be kiemelt szerepet.

7.1.1.1 Európai uniós támogatások

- Az Európai Unió strukturális és beruházási alapjaihoz[345] kötődő különbözőoperatív programok forrásai (TOP Plusz, GINOP Plusz, KEHOP Plusz, EFOP Plusz stb.). A TOP Pluszt azért is szükséges külön kiemelni, mert annak keretében Békéscsaba és térsége számára külön dedikált keret áll rendelkezésre Békés Megye Integrált Területi Programja 2021-2027 című dokumentumban rögzített felosztásnak megfelelően – az erre irányuló részletes, projektszintű tervezés önálló dokumentum, a TOP Plusz Városfejlesztési Programterv keretében történik. Az operatív programok forráselosztása, a támogatási kérelmek szakmai értékelése az irányító hatósági szerepkörre kijelölt minisztériumok feladata. Esetünkben a Pénzügyminisztériumot, az Innovációs és Technológiai Minisztériumot, valamint az Emberi Erőforrások Minisztériumát és a Miniszterelnökséget érdemes kiemelni, illetve a TOP Plusz esetében a Magyar Államkincstárt, mint közreműködő szervezetet.
- Az Európai Uniós strukturális és beruházási alapjaihoz kötődő céltámogatás (leginkább a Helyreállítási és Ellenállóképességi Eszköz (RRF), melynek finanszírozója a Helyreállítási Alap – a koordinációt szintén az illetékes minisztériumok látják el.
- Interregionális és transznacionális együttműködési Programok: pl. Magyarország - Románia Határon Átnyúló Együttműködési Program, Duna Transznacionális Program, Interreg CENTRAL EUROPE Transznacionális Együttműködési Program, INTERREG EUROPE Interregionális Együttműködési Program, URBACT Interregionális Együttműködési Program. Fő aktorok az Európai Bizottság kijelölt szervei.
- Tematikus fejlesztési alapok: pl. Környezetvédelem és éghajlatpolitika (LIFE), Kreatív Európa, Európa a polgárokért (EFC), HorizonEurope. Az irányító hatósági feladatokat ezek esetében is az Európai Bizottság kijelölt szervei látják el.

[345] Elsődlegesen említendő az Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA) és az Európai Szociális Alap (ESZA), de ide tartozik a Kohéziós Alap (KA) és az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA) is.

7.1.1.2 Hazai költségvetési források

- Modern Városok Program (MVP): a Kormány a Modern Városok Program keretében 2016. április 26-án együttműködési megállapodást kötött Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzatával a város további fejlődése és megújulása érdekében – az ennek végrehajtásával összefüggő feladatokat az 1283/2016. (VI. 7.) Korm. határozat rögzítette. A számos elemet magában foglaló fejlesztéscsomag megvalósítása folyamatban van, több projekt már sikeresen le is zárult. A kormányzati felelősök minden projektszinten kerülnek meghatározásra, jellemzően az érintett ágazatért felelős miniszter kapja a feladatot.
- Magyar Falu Program: kisebb települések fejlesztéseit finanszírozza az MVP mintájára.
- A Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal által közvetített K+F+I támogatási konstrukciókat finanszírozó alapok. Finanszírozó: Innovációs és Technológiai Minisztérium.
- Irinyi Terv iparstratégiai támogatási program keretében nyújtott támogatások, melyeket az IFKA Közhasznú Nonprofit Kft. koordinál.
- Kisfaludy Turisztikai Fejlesztési Program, illetve ennek zászlóshajójaként a Kisfaludy Szálláshelyfejlesztési Konstrukció, melyeket a Magyar Turisztikai Ügynökség Zrt. és a Kisfaludy2030 Turisztikai Fejlesztő Zrt. Nonprofit Zrt. kezel.
- Különböző minisztériumok által kiírt pályázatok.
- Állami tulajdonú szervezetek, illetve vállalatok központi finanszírozású beruházásai (MÁV Zrt., , Magyar Közút Nonprofit Zrt., , NIPÜF Zrt.)
- Államilag támogatott vállalati hitelek, pl. Széchenyi hitelprogramok, Országos Mikrohitel Program. Közvetítője a hazai bankhálózat, illetve a vármegyei vállalkozásfejlesztési alapítványok is az aktorok között említhetők.
- Egyedi kormánydöntéssel nyújtott támogatás.
- Nagyvállalati Beruházási Támogatási Program (Pénzügyminisztérium).
- Állami finanszírozású otthonteremtési, illetve felújítási támogatások a lakosság számára bankokon, illetve a Magyar Államkincstáron keresztül.
- A nonprofit szervezetek projektjeit támogató Nemzeti Együttműködési Alap.
- Az európai uniós támogatási programokhoz kapcsolódó hazai társfinanszírozás.

7.1.1.3 Saját források

- A közszféra szereplők saját bevételei erősen korlátozottak, jelentősebb fejlesztésekre nem biztosítanak lehetőséget, jellemzően kisebb léptékű beavatkozások költségeit, illetve támogatott projektek önrészét fedezik, illetve az el nem számolható projektköltségek finanszírozását teszik lehetővé a működési kiadások fedezetén túlmenően.
- Privát (gazdasági) szereplők saját tőkéje, illetve piaci alapú bankhitel.

7.1.2 Kitekintés

A 2.1.2 alfejezetben már bemutatásra kerültek a területfejlesztési dokumentumokkal való összefüggések, a 3.5 fejezetben pedig a stratégiai célrendszer összhangját vizsgáltuk más stratégiákkal. Ezek során kiemelt jelentőséggel bírt Békés Megye Területfejlesztési Programja 2021-2027, illetve Békés [Vár]Megye Integrált Területi Programja 2021-2027.

Békés Megye Területfejlesztési Programja az egyes prioritások keretében tervezett intézkedések indikatív forráskereteit az alábbiak szerint határozta meg:

Prioritás sorszáma	Prioritás megnevezése	Indikatív forrásigény (milliárd Ft)
1.	Üzleti környezet fejlesztése, a vállalkozások versenyképességének javítása érdekében	48,70
2.	Helyi adottságokra alapozott turisztikai fejlesztések	25,00
3.	Környezeti és közlekedési infrastruktúra fejlesztése a térségi kohézió erősítése érdekében	53,50
4.	Szolgáltatások fejlesztése a helyi közösségek életminőségének javítása érdekében	46,23
5.	KLH-s járások komplex programjainak megvalósítása	44,14
Összesen		**217,57**

83. táblázat: Békés Megye Területfejlesztési Programja 2021-2027 dokumentumban rögzített indikatív fejlesztési forrásigény

A TOP Plusz keretében Békés vármegye számára a Kormány 94,798 milliárd Ft-os keretösszeget rögzített.[346] Békés Vármegye Integrált Területi Program 2021-2027 4.0 elfogadott változatában ebből az összegből Békéscsaba és térsége „Fenntartható város forrásfelhasználási mód” alapján tervezhető és leköthető forráskeret 15,822 milliárd Ft, melynek legalább 25%-át térségi projektek megvalósítására szükséges allokálni. Békéscsaba és térsége forráskerete prioritásonként az alábbiak szerint oszlik meg:

Prioritás sorszáma	Prioritás megnevezése	Forráskeret (Ft)
1.	Fenntartható városfejlesztés	7 030 161 368
2.	Fenntartható energiahatékonyság	1 772 584 773
3. ESZA	Fenntartható városfejlesztés ESZA Plusz elemei	2 414 000 000
3. ERFA	Fenntartható humán infrastruktúra	2 473 274 772
6.	Fenntartható versenyképes városfejlesztés	2 132 000 000
Összesen		**15 822 020 913**

84. táblázat: Békéscsaba és térsége számára allokált TOP Plusz forráskeret

Fenti források felhasználásának projektszintű tervezése önálló dokumentum, a TOP Plusz Városfejlesztési Programterv (TVP) keretében történik – ez a beavatkozások indikatív költségigénye mellett a támogatási kérelmek benyújtásának ütemtervét, a projektgazdákat és tervezett konzorciumi partnereket, valamint a kapcsolódó output indikátorokat is tartalmazza.

A dedikált források kapcsán fontos még a Modern Városok Program keretében kötött megállapodást is kiemelni, melynek keretében a következő projektek/projektelemek valósultak/valósulnak meg, illetve szakmai előkészítésük/tervezésük történt meg:

[346] 1086/2022. (II. 23.) Korm. határozat

- CsabaPark Gasztronómiai és Élménypark fejlesztése;
- A Munkácsy Mihály örökségét ápoló és népszerűsítő Munkácsy-negyed fejlesztése;
- Békéscsabai Vásártér kialakítása;
- Geotermikus hőhasznosítás Békéscsabán;
- SMART GRID rendszer kialakítása I. ütem;
- Intelligens közlekedésvezérlő és környezetkímélő közösségi közlekedési rendszer kialakítása;
- A békéscsabai felsőoktatás komplex fejlesztése;
- Békéscsabai útfejlesztési célok megvalósítása;
- Békéscsaba városának bekötése az európai és magyar gyorsforgalmi út hálózatába: M44 fejlesztése;
- A Fürjesi összekötő út építése;
- Békéscsaba ipari parkjainak bővítése, iparfejlesztési célra alkalmas területek kialakítása és fejlesztése;
- Békéscsaba meglévő iparterületeinek kiszolgálása komplex infrastrukturális fejlesztésekkel;
- Békéscsabai Intermodális Logisztikai Terminál (BILT);
- Békéscsabai Repülőtér fejlesztése;
- Hűtő-, fagyasztó és feldolgozó üzem létesítése Békéscsabán;
- Paradicsomsűrítmény üzem létrehozása;
- Zöldségszárító üzem létrehozása;
- Nyomdaipari tudás-és képzőközpont létrehozása Békéscsabán;
- Békéscsabai új városi sportuszoda és új városi sportcsarnok megvalósítása érdekében történő ingatlanvásárláshoz szükséges forrás biztosítás;
- Békéscsabai Röplabda Akadémia infrastrukturális feltételeinek megteremtése (Beruházás I. - Sportszálláshelyek kialakítása a Sportok Házában);
- Sportok Háza-városi sportcentrum kialakítása a meglévő sportcsarnokban (Beruházás II.);
- Új, multifunkcionális sportcsarnok tervezése a Békéscsabai Sportcentrumban;
- Városi sportuszoda tervezése a Békéscsabai Sportcentrumban;
- Wenckheim turista- és kerékpárút kialakítása;
- SMART GRID rendszer létesítése II. ütem;
- SMART közvilágítási rendszer kialakítása Békéscsabán.

7.1.3 Egyéb kötöttségek és lehetőségek

A fejlesztési tervek összeállítása során fontos figyelembe venni azt a kötöttséget, hogy a Magyarország gazdasági stabilitásáról szóló 2011. évi CXCIV. törvény 10. § (1) alapján *Az önkormányzat érvényesen kizárólag a Kormány előzetes hozzájárulásával vállalhat a Polgári Törvénykönyv szerinti kezességet és garanciát, valamint köthet adósságot keletkeztető ügyletet.* Ez a törvényben részletezett kivételek ellenére is jelentős szigorítást eredményezett a megelőző időszak önkormányzati gazdálkodási lehetőségeihez képest. Mindez csökkenti az eladósodás veszélyét, ugyanakkor erőteljesen korlátozhatja a saját erős beruházások, fejlesztések megvalósítását.

A lehetőségek oldaláról pedig mindemellett azt érdemes kiemelni, hogy a 7.1.1 pontban bemutatott, potenciális elérhető forráslehetőségek realizálásából nemcsak az önkormányzatok és intézményeik, hanem más helyi szereplők (vállalatok, nonprofit szervezetek, lakosság) is aktívan kiveszik a részüket – különösen az FVS-hez illeszkedő fejlesztési céljaik megvalósítása érdekében.

7.2 Az üzleti modell bemutatása

A bevezetőben említetteknek megfelelően a részletes üzleti modell kidolgozásához a tervezési körülmények még nem adottak, ezért annak elkészítése 2026. augusztus 31. véghatáridővel történhet meg külső szakértői közreműködéssel. Az üzleti modell összeállítása során a Módszertani Kézikönyv iránymutatásának megfelelően a következő alapelveket szükséges alkalmazni:

- Forrás-mix: törekedni szükséges az olyan ideális forrás-mix kialakítására, amiben a projektek finanszírozása több lábon áll. Egy projektet nem csak egy típusú forrásból lehet finanszírozni.
- Rugalmasság: a finanszírozási terv projektlistája nem egy „kőbe vésett" lista. A projektfejlesztés során egy-egy projekt paraméterei változhatnak. Ugyanúgy új projektek kerülhetnek a listára és lehetnek törlendő projektek.
- Pénzügyi fenntarthatóság: a megvalósítást követően a projekteknek jellemzően van költségvonzata, esetleg termelnek bevételt.
- Projektek kiválasztása: a projektek megvalósítási sorrendje ne csak a forrás rendelkezésre állásán múljon. A megvalósításnál minél több finanszírozási kérdést szükséges figyelembe venni.
- Eredményesség: a vissza nem térítendő támogatásokra fókuszáló megközelítés kiindulópontja elsősorban a társadalmi haszon mérhetősége. A társadalmi haszon mellett szükséges figyelembe venni a pénzügyi eredményességet is (még ha nem is kell kötelezően elvárni, de fel kell mérni a lehetőségét).

7.2.1 Beavatkozások adatainak gyűjtése és ismertetése dimenziónként összegezve

Az egyes beavatkozási területeket minden esetben az elsődlegesen érintett dimenzióhoz kapcsolva összegezzük a legfontosabb információkat. A táblázatokban a másodlagos érintettség nem jelenik meg, ezért a tervezett beruházási költségek megoszlása erősen egyenlőtlen. A projektgyűjtés az 1. A partnerségi folyamat ismertetése az FVS tervezés időszakára vonatkozóan című fejezetben leírtaknak megfelelően, az érintett csoportok bevonása mellett történt, szóbeli és írásos információgyűjtés keretében egyaránt.

Megvizsgálandó szempontok	Prosperáló dimenzió
Dimenzió összesített tervezett beruházási költsége	30,4 milliárd Ft
Megtérülést (bevételt, jövedelmet) biztosító elemek	Projektenként változó, de a legtöbb tervezett projekt rendelkezik bevételtermelő projektelemmel, vagy kibővíthető ilyennel: pl. létrejövő gazdasági infrastruktúra bérbeadása, üzleti szolgáltatások nyújtása, belépődíjas turisztikai attrakciók és szolgáltatások.
Források	A különböző vissza nem térítendő forrástípusok (pl. TOP Plusz, GINOP Plusz) mellett profitorientált vállalkozások beruházásai esetében a hitelből vagy saját tőkéből történő finanszírozás is releváns.
Finanszírozás elemek aránya	Projektenként változó, az előkészítettség aktuális fázisában még nem ismert. TOP Plusz forrás igénybevétele esetén jellemzően 100% a támogatás aránya, GINOP Plusz esetén pedig a támogatást igénylő szervezet státuszától, gazdálkodási adataitól és tervezett tevékenységeitől is függ az elérhető legmagasabb támogatási intenzitás.

Várható vagy elvárt eredmények	A részletes eredmények meghatározása projektszinten fog megtörténni a társadalmi és pénzügyi hasznok, valamint releváns esetben a pozitív és negatív externáliák figyelembevételével. A városi iparterületek és a meglévő gazdasági infrastruktúra mennyiségi és minőségi fejlesztése mérhető pénzügyi haszonnal járhat. Minimális pénzügyi és jelentős társadalmi haszonnal bír A városi üzleti szolgáltatások infrastrukturális hátterének fejlesztése, a városi barnamezős területek újra hasznosításának ösztönzése és előkészítése, a térségi turisztikai vonzerők infrastrukturális fejlesztése, valamint a turisztikai háttérszolgáltatások bővítése. A prosperáló dimenzió további beavatkozásai elsődlegesen társadalmi haszonnal bírnak. A beavatkozások megvalósítói a tervezés, az alkalmazott technológiák meghatározása során törekedni fognak a beruházások környezeti hatásának minimalizálására.
Kockázatok	Az eredmények meghatározása projektszinten fog megtörténni a megvalósítási, finanszírozási és fenntartási kockázatok figyelembevételével. Az aktuális gazdasági helyzetben a legnagyobb kockázatot a költségek emelkedése, a kapacitáshiány, a kevéssé kiszámítható gazdasági-pénzügyi környezet, illetve a fizetőképes kereslet időszakos csökkenése jelenti.
Érdekeltek	Békéscsaba MJV Önkormányzata Csorvás Város Önkormányzata Doboz Nagyközség Önkormányzata Újkígyós Város Önkormányzata Profitorientált vállalkozások Építési és Közlekedési Minisztérium Magyar Közút Nonprofit Zrt. NKHFÜ Kft. NIPÜF Zrt. Békés Airport Kft. Békéscsabai Városfejlesztési Nkft. stb.

85. táblázat: Az elsődlegesen a prosperáló dimenzióhoz sorolt beavatkozási területek összegző adatai

Megvizsgálandó szempontok	Zöldülő dimenzió
Dimenzió összesített tervezett beruházási költsége	31,5 milliárd Ft
Megtérülést (bevételt, jövedelmet) biztosító elemek	Projektenként változó, több tervezett projekt rendelkezik bevételtermelő projektelemmel, vagy kibővíthető ilyennel: pl. az alternatív/megújuló/részben megújuló energiahordozók hasznosítását biztosító berendezések és erőművek telepítése; az e-járművek használatának előmozdítása, szolgáltatásokkal történő támogatása.
Források	Projektenként változó, de jellemzően vissza nem térítendő támogatás (TOP Plusz, KEHOP Plusz, IKOP Plusz).
Finanszírozás elemek aránya	Projektenként változó, az előkészítettség aktuális fázisában még nem ismert, de jellemzően 100%-os támogatásintenzitással lehet kalkulálni.

Várható vagy elvárt eredmények	Az eredmények meghatározása projektszinten fog megtörténni a társadalmi és pénzügyi hasznok, valamint releváns esetben a pozitív és negatív externáliák figyelembevételével. A bevételtermelő beavatkozások esetében pénzügyi haszon is realizálható, de a legtöbb esetben a társadalmi haszon (életminőség javulása, környezeti terhelés mérséklése) bír a legnagyobb jelentőséggel.
Kockázatok	Az eredmények meghatározása projektszinten fog megtörténni a megvalósítási, finanszírozási és fenntartási kockázatok figyelembevételével. Az aktuális gazdasági helyzetben a legnagyobb kockázatot a költségek emelkedése, a kapacitáshiány, a kevéssé kiszámítható gazdasági-pénzügyi környezet, illetve a fizetőképes kereslet időszakos csökkenése jelenti.
Érdekeltek	Békéscsaba MJV Önkormányzata Csabaszabadi Községi Önkormányzat Csorvás Város Önkormányzata Doboz Nagyközség Önkormányzata Gerendás Község Önkormányzata Kétsoprony Község Önkormányzata Szabadkígyós Község Önkormányzata Újkígyós Város Önkormányzata Építési és Közlekedési Minisztérium Magyar Közút Nonprofit Zrt. Békéscsabai Városfejlesztési Nkft. stb.

86. táblázat: Az elsődlegesen a zöldülő dimenzióhoz sorolt beavatkozási területek összegző adatai

Megvizsgálandó szempontok	Digitális dimenzió
Dimenzió összesített tervezett beruházási költsége	0,3 milliárd Ft
Megtérülést (bevételt, jövedelmet) biztosító elemek	Bevételtermelő elemet nem tartalmaz.
Források	Vissza nem térítendő támogatás (Pl. TOP Plusz projekt részeként).
Finanszírozás elemek aránya	Projektenként változó, az előkészítettség aktuális fázisában még nem ismert – jellemzően 100%-os támogatásintenzitással lehet kalkulálni.
Várható vagy elvárt eredmények	Az eredmények meghatározása projektszinten fog megtörténni a társadalmi és pénzügyi hasznok, valamint releváns esetben a pozitív és negatív externáliák figyelembevételével. A település közlekedési folyamatok monitorozása elsődlegesen társadalmi haszonnal bír, pénzügyi haszon csak közvetetten jelenik meg. A monitorozás eredményeképp hatékonyabbá váló közlekedésszervezés ugyanakkor előnyös környezeti hatással bír.
Kockázatok	Az eredmények meghatározása projektszinten fog megtörténni a megvalósítási, finanszírozási és fenntartási kockázatok figyelembevételével. Az aktuális gazdasági helyzetben a legnagyobb kockázatot a költségek emelkedése, a kapacitáshiány és a kevéssé kiszámítható gazdasági-pénzügyi környezet jelenti.
Érdekeltek	Békéscsaba MJV Önkormányzata stb.

87. táblázat: Az elsődlegesen a digitális dimenzióhoz sorolt beavatkozási területek összegző adatai

Megvizsgálandó szempontok	Megtartó dimenzió
Dimenzió összesített tervezett beruházási költsége	38,3 milliárd Ft
Megtérülést (bevételt, jövedelmet) biztosító elemek	Projektenként változó, több tervezett projekt rendelkezik bevételtermelő projektelemmel, vagy kibővíthető ilyennel.
Források	Projektenként változó, jellemzően vissza nem térítendő támogatás (Pl. TOP Plusz, EFOP Plusz konstrukciók keretében).
Finanszírozás elemek aránya	Projektenként változó, az előkészítettség aktuális fázisában még nem ismert, de jellemzően akár 100% is lehet a támogatásintenzitás.
Várható vagy elvárt eredmények	Az eredmények meghatározása projektszinten fog megtörténni a társadalmi és pénzügyi hasznok, valamint releváns esetben a pozitív és negatív externáliák figyelembevételével. A fejlesztési elképzelések elsődlegesen társadalmi célúak, azonban a kulturális, szabadidős és sportlétesítmények fejlesztése esetében kifejezetten hangsúlyos cél a pénzügyi fenntarthatóság.
Kockázatok	Az eredmények meghatározása projektszinten fog megtörténni a megvalósítási, finanszírozási és fenntartási kockázatok figyelembevételével. Az aktuális gazdasági helyzetben a legnagyobb kockázatot a költségek emelkedése, a kapacitáshiány, a kevéssé kiszámítható gazdasági-pénzügyi környezet, illetve a fizetőképes kereslet időszakos csökkenése jelenti.
Érdekeltek	Békéscsaba MJV Önkormányzata Csabaszabadi Községi Önkormányzat Csorvás Város Önkormányzata Doboz Nagyközség Önkormányzata Telekgerendás Község Önkormányzata Újkígyós Város Önkormányzata Békéscsabai Városfejlesztési Nkft. stb.

88. táblázat: Az elsődlegesen a megtartó dimenzióhoz sorolt beavatkozási területek összegző adatai

Megvizsgálandó szempontok	Kiszolgáló dimenzió
Dimenzió összesített tervezett beruházási költsége	3,4 milliárd Ft
Megtérülést (bevételt, jövedelmet) biztosító elemek	Bevételtermelő elemet nem tartalmaz.
Források	Vissza nem térítendő támogatás (leginkább TOP Plusz konstrukciók keretében).
Finanszírozás elemek aránya	100%
Várható vagy elvárt eredmények	Az eredmények meghatározása projektszinten fog megtörténni a társadalmi és pénzügyi hasznok, valamint releváns esetben a pozitív és negatív externáliák figyelembevételével. A komplex csapadék- és belvízkezelési rendszer fejlesztése esetében a pozitív környezeti hatások kerülnek előtérbe.
Kockázatok	Az eredmények meghatározása projektszinten fog megtörténni a megvalósítási, finanszírozási és fenntartási kockázatok figyelembevételével. Az aktuális gazdasági helyzetben a legnagyobb kockázatot a költségek

Megvizsgálandó szempontok	Kiszolgáló dimenzió
	emelkedése, a kapacitáshiány és a kevéssé kiszámítható gazdasági-pénzügyi környezet jelenti.
Érdekeltek	Békéscsaba MJV Önkormányzata Szabadkígyós Község Önkormányzata Telekgerendás Község Önkormányzat Békéscsabai Városfejlesztési Nkft. stb.

89. táblázat: Az elsődlegesen a megtartó dimenzióhoz sorolt beavatkozási területek összegző adatai

Vizsgált dimenzió	Tervezett beruházási költség (becsült bruttó forrásigény)
Prosperáló dimenzió	30,4 milliárd Ft
Zöldülő dimenzió	31,5 milliárd Ft
Digitális dimenzió	0,3 milliárd Ft
Megtartó dimenzió	38,3 milliárd Ft
Kiszolgáló dimenzió	3,4 milliárd Ft
MINDÖSSZESEN	**103,9 milliárd Ft**

90. táblázat: Az FVS összesített tervezett beruházási költsége

7.2.2 A finanszírozási terv összefoglalója

A finanszírozási terv összefoglalóját a 8.3 melléklet tartalmazza, ebben dimenziónkénti bontásban láthatók az egyes beavatkozási területekhez (beavatkozás csoportokhoz) kapcsolódó finanszírozási információk. A rugalmasság elve miatt a lista nem teljes körű, a ciklus során folyamatosan változhat, bővülhet. Fontos továbbá megjegyezni, hogy projektszinten a legtöbb adat még nem áll rendelkezésre, ezek szintén a későbbiekben válnak pontosabbá, részletesebbé. A táblázat a tervezett és a már folyamatban lévő, de stratégiailag fontos fejlesztési elképzeléseket is tartalmazza, összhangban a 6. Cselekvési terv fejezetben foglaltakkal.

7.3 Fenntartható üzemeltetés

A megvalósult fejlesztések működtetési / üzemeltetési feladatait, az ezért felelős szervezeteket és struktúrát a 2.4.2. Működési modell alfejezet mutatja be részletesen. Fontos hangsúlyozni, hogy a városfejlesztési célokat szolgáló projektek előkészítésének egyre hangsúlyosabb részévé válik a környezeti mellett a pénzügyi fenntarthatóság vizsgálata is. Az előzetes értékelés során a következő szempontokat szükséges figyelembe venni minden releváns esetben:

- Időtáv meghatározása: a megvalósítás időtartamát követően években meghatározott fenntartási időszak. A kötelező fenntartási idő az infrastrukturális beavatkozások esetében jellemzően 5 év, azonban a pénzügyi fenntarthatóságot ennél jellemzően hosszabb időtávon szükséges vizsgálni: vállalati infrastruktúra esetében 10-15 év, energetikai beruházások esetében 15-25 év, vonalas infrastruktúra létrehozása esetében 25-30 év az irányadó.
- Költségek: a felmerülő fenntartási költségek nevesítése és mértékének meghatározása – üzemeltetési és pótlási költségek számbavételével. A fenntartási költségek minimalizálása minden beruházás esetében olyan kulcskérdés, amit már a műszaki tervezés során figyelembe kell venni. Smart megoldások alkalmazásának lehetőségét minden esetben célszerű vizsgálni.
- Bevételek: amennyiben a fenntartás során bevételek is azonosíthatóak, akkor azt is számításba kell venni.

- Externáliák: a projekt hatásai által kiváltott közvetett negatív vagy pozitív társadalmi/gazdasági/környezeti hatások.
- A projekt esetleges későbbi értékesítésének lehetősége (pl. egy ingatlanfejlesztés eredményének várható értékesítése) – amennyiben releváns.

Az üzemeltetési költségekre vonatkozó becslések beavatkozási területek szerinti bontásban a 8.3 mellékletben olvashatók.

7.4 Projektcsatorna fejlesztés intézményesítése

A projektfejlesztés intézményi hátterét az irányítási modell bemutatásának részeként a 2.4.1. és az 5. fejezetek részletesen taglalják. Jelen pontban összefoglalóan elmondható, hogy az európai uniós forrásból megvalósuló projektek és a Modern Városok Program kijelölt fejlesztései esetében a Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft. a kulcsszereplő, míg a Modern Városok Program egyes projektjei, valamint egyéb, önkormányzati finanszírozású beavatkozások koordinátora a Békéscsabai Polgármesteri Hivatal Stratégiai és Fejlesztési Osztálya. A hozzájuk tartozó területeken ők látják el a projektgyűjtés, a műszaki előkészítés és üzleti tervezés feladatait (belső erőforrásból vagy külső szakértők bevonásával), valamint a lebonyolítás koordinációját egyaránt.

8 Mellékletek

8.1 Antiszegregációs Terv

Bevezetés, előzmények

A 2021-2027-es európai uniós tervezési időszak TOP Plusz forrásainak felhasználását megalapozó Békéscsaba és térsége Fenntartható Városfejlesztési Stratégiája 2022-2027 című dokumentum 2023. novemberben készült el és került elfogadásra. Az Antiszegregációs Tervet (ASZT) az FVS 8. Mellékletek c. fejezetének, jelen 8.1. alfejezete tartalmazza. Az FVS kidolgozásához alkalmazott Módszertani Kézikönyv[347] útmutatásai között elvárásként szerepel a teljes FVS, ezen belül az ASZT felülvizsgálata, melynek fő indoka, hogy a 2022. évi népszámlás részletes statisztikai adatainak döntő többsége 2024 előtt nem állt még rendelkezésre. Az ASZT kidolgozására szintén érvényes, hogy elsősorban a 2011. évi népszámlálási szegregációs adatok és térképek alapján történhetett meg a megalapozó helyzetelemzés elkészítése 2023-ban.

Jelen felülvizsgálat célja a rendelkezésre álló, elérhető aktuális népszámlálási és helyi saját statisztikai adatok alapján a tervezett antiszegregációs beavatkozások, intézkedések áttekintése és szükség szerinti módosítása, illetve az időközben bekövetkezett változások rögzítése és értelmezése – ahol, releváns.

Az antiszegregációs terv küldetése minden esetben a leszakadó társadalmi csoportok elkülönülésének, koncentrált területi megjelenésének (szegregátumok) feltárása és elemzése, értékelése. Ezen felül feladata a helyi szakpolitikát érintő horizontális és területi fókuszú intézkedések megfogalmazása a feltárt, elsősorban társadalmi, de épített környezetet, szolgáltatásokat stb. is érintő kedvezőtlen jelenségekkel, hiányosságokkal kapcsolatban. Szintén az antiszegregációs terv feladata, hogy megállapításaival megalapozza a mindenkori területi operatív programokból (jelenleg: TOP Plusz) finanszírozott szociális városrehabilitációs projektek tartalmát és elvárt eredményeit.

Bevezetőként fontos áttekinteni, hogy a téma vonatkozásában mi történt Békéscsaba MJV-ben az eddigi tervezési időszakokban jelen 2025. évi felülvizsgálatot megelőzően.

Az alábbi táblázat a jelen FVS felülvizsgálatot megelőző, eddigi főbb antiszegregációs lépéseket, illetve a kapcsolódó változásokat összegzi vázlatosan.

Tervezési időszak:	2007-2013	2014-2020		2022-2027
Antiszegregációs tervet tartalmazó stratégiai dokumentum	Békéscsaba Integrált Városfejlesztési Stratégiája, 2008	Békéscsaba Integrált Településfejlesztési Stratégiája, 2016	Békéscsaba Integrált Településfejlesztési Stratégiája, módosítás, 2018	Békéscsaba és Térsége Fenntartható Városfejlesztési Stratégiája, 2023

[347] Fenntartható Városfejlesztési Stratégia Módszertani Kézikönyve 2021-27 (Pénzügyminisztérium RFP IH, 2021. október)

A szegregátumok lehatárolását leghatározó módszertan	KSH módszertan 2007	KSH Módszertan 2007	KSH módszertan 2016 (finomított számítási módszer)	KSH módszertan 2022[348] + Módszertani Kézikönyv RFP IH, 2021
Lehatárolt szegregátumok Békéscsabán	nincs lehatárolt szegregátum vagy veszélyeztetett terület, de alacsony presztízsű területek vizsgálata megtörtént	nincs lehatárolt szegregátum vagy veszélyeztetett terület, de alacsony presztízsű területek vizsgálata megtörtént	egy szegregátum (Berényi út menti tömb) és egy veszélyeztetett terület (Franklin utca és környéke) került lehatárolásra	nincs lehatárolt szegregátum, sem veszélyeztettet terület (KSH, 2022[349]); szociális városrehabilitációs (szoft) akcióterület kijelölve: Lenkey u- József u- Zrínyi u. - Berényi út + kiegészítő terület: Berényi út 63-69. + Franklin utca és környéke, (2024) mint veszélyeztette terület
Szociális városrehabilitációs beavatkozás (projekt) Békéscsabán	nem értelmezhető	TOP-6.9.1-15-BC1-2016-00001	TOP-6.9.1-16-BC1-2017-00001 (ESZA); TOP-6.7.1-16-BC1-2017-00001 (ERFA)	TOP_Plusz-3.2.1-23-BC1[350] (ESZA+)

91. táblázat: Békéscsaba MJV antiszegregációs tervi előzményei

Korábbi szegregációs mutatók Békéscsabán

Sem a 2001-es KSH népszámlálás eredményeire alapozott első Antiszegregációs Terv (2007-2014), sem pedig a már 2011-es KSH népszámlálási adatokon nyugvó második Antiszegregációs Terv (2014-2020) nem mutatott szegregátumokat Békéscsaba MJV területén. A helyi szakemberek ugyanakkor már ebben a két dokumentumban is indokoltnak érezték három problémával terhelt terület szorosabb vizsgálatát. Ezek az alábbiak:

- *Zártkertek;*
- *Berényi út menti tömb (Berényi út 69-73., Lenkey u. 24-26., József u. 12-24., Dessewffy u. 11.);*
- *Franklin utcai szociális bérlakások.*

[348] A hatályos 419/2021. (VII.15.) Korm. rendelet a településtervek tartalmáról szegregációs definíciója (14. melléklet) alapján.
[349] A KSH 2025 júliusában a 2022. évi népszámlálási adatok alapján ezt az információt közölte írásban előzetes tájékoztatásul Békéscsaba MJV Önkormányzat adatigényére.
[350] A Projekt címe: A szociális városrehabilitáció infrastruktúrafejlesztési elemeit kiegészítő szoft beavatkozások; azonosítója: TOP_Plusz-3.2.1-23-BC1-2024-00001

Időközben (2015-2016) megváltozott a szegregátumok lehatárolásának KSH kritériumrendszere (a számítás módja), és ezzel a 2016-os szegregációs térképeken már egy, 35%-ot meghaladó szegregátum (Berényi út menti tömb) és egy 30%-ot meghaladó, de 35%-ot el nem érő veszélyeztetett terület (Franklin utca és környéke) került lehatárolásra.

A szegregátumok területi elhelyezkedését a fenti KSH által készített szegregációs térkép ábrázolja. A két érintett (a térképen 1. és 2. sorszámmal jelölt) terület a város északi, ill. észak-nyugati részén található, külvárosi, falusias jellegű, családi házas beépítettségű környezetben.

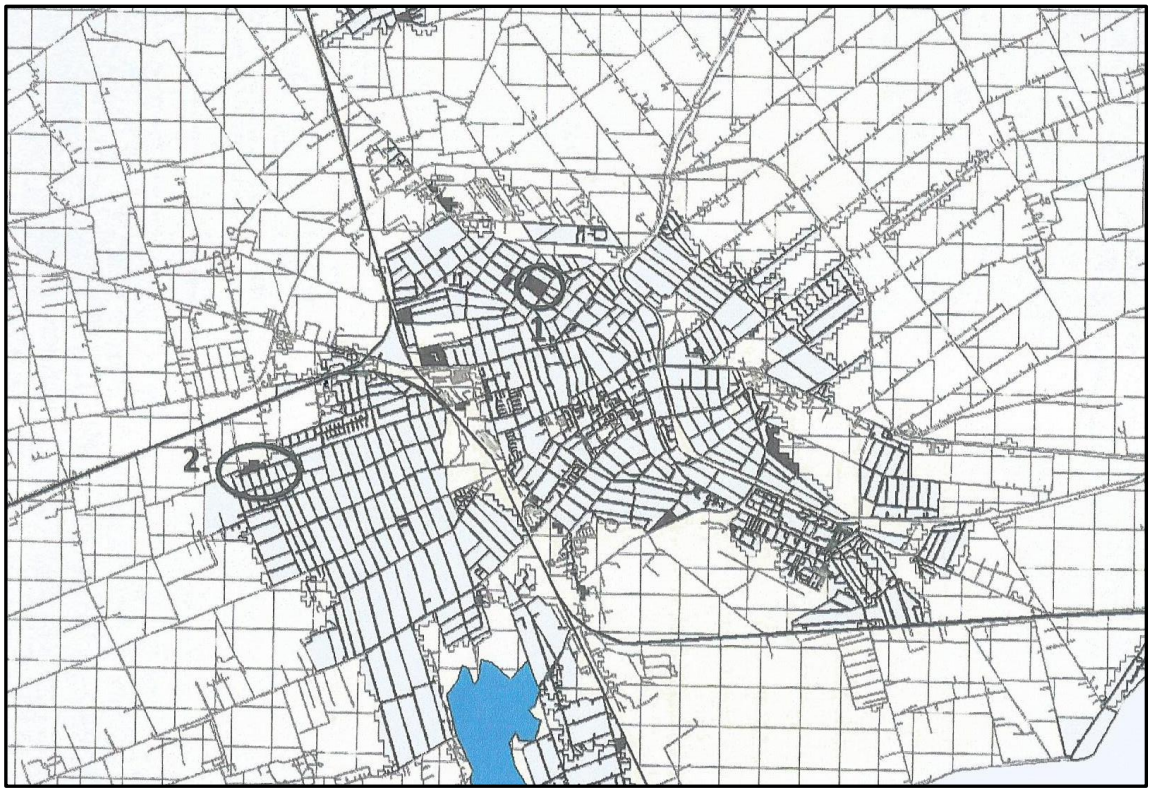

91. ábra: Békéscsaba szegregátum áttekintő – Szegregációs mutató 30% feletti (vágat)
Forrás: KSH

Mivel a 2021-ben aktuális népszámlálás 2022-re tolódott, az FVS készítése során nem álltak rendelkezésre friss népszámlálási adatok, ami Békéscsaba MJV számára sem tette lehetővé az aktuális statisztikai helyzet rögzítését.

Aktuális jogi szabályozás

Időközben megjelent a 419/2021. (VII.15.) Korm. rendelet a településtervek tartalmáról[351], melynek meghatározása szerint „13. *szegregációs mutató:* a 14. mellékletben meghatározott módon, a 2022. évi népszámlálási adatok alapján a Központi Statisztikai Hivatal által számított mutató, amely a szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett területek lehatárolásának alapja”; illetve

„14. *szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett terület:* szegregációs mutatóval lehatárolt olyan egybefüggő terület, amelyen az alacsony társadalmi státuszú családok koncentráltan élnek együtt vagy

[351] Teljes megnevezése: 419/2021. (VII.15.) Korm rendelet a településtervek tartalmáról, elkészítésének elfogadásáról, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről

a társadalmi státuszcsökkenés jelei tapasztalhatók, ezért a területen közösségi beavatkozás szükséges, és amely lehet önálló településrész, vagy egy vagy több településrész része is."

A KSH, illetve a Lechner Tudásközpont a Békéscsaba MJV Önkormányzat szegregációs adatigénylő megkeresésére a település szegregált és szegregációval veszélyeztetett területeinek lehatárolásához és térképi ábrázolásához szükséges adatokat az alábbiakban határozta meg:

„1. Lehatárolás: a szegregációs mutató alapján.

1.1. A mutató: legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15–64 év) belül.

1.2. A mutató számítása: a település területén belül olyan területileg egybefüggő tömbök kiválasztása, amelyekre együttesen jellemző, hogy a szegregációs mutató határértékének megfelelnek. A tömb népszámlálási célra létrehozott, általában közterületek vagy természetes és mesterséges tereptárgyak – ideértve a vasútvonal, autópálya nyomvonala, vízfolyás partja –, valamint rácshálós térinformatikai megoldás eredményeképpen kialakított, településen belüli kisterületi egység.

1.3. 200 főnél népesebb[352] települések esetében szegregátumnak, illetve szegregációval veszélyeztetett területnek azok az egybefüggő területek tekintendők, melyek megfelelnek a fenti mutatók egyikének, és a terület lakónépességének száma eléri az 50 főt."

A szegregációs mutató határértékeit Békéscsaba MJV esetében az alábbiak szerint kell meghatározni:

Településtípus	Szegregált terület, amelynél a szegregációs mutató értéke	Szegregációval veszélyeztetett terület, amelynél a szegregációs mutató értéke
Megyei jogú város	nagyobb egyenlő, mint 35%	nagyobb egyenlő, mint 30%, de kisebb mint 35%

92. táblázat: A szegregációs mutató határértékei megyei jogú város esetében

Az ASZT kidolgozása (2023) és felülvizsgálata során alkalmazott módszertan, változások értékelése

A 2023-ban elkészült FVS az FVS Módszertani Útmutató (2021) iránymutatásait követve a 2018-as ITS-ben rögzített állapotot alapul véve vázolta fel a szociális helyzet indikátoraiként felfogható jelenségek változását (segélyezés, bérlakásállomány/igénybevétel stb.), illetve és bemutatta a szociális városrehabilitációval érintett területen a beavatkozások hatására kialakult helyzetet. Mindkét esetben az önkormányzat által rendelkezésre bocsátott adatbázisokra és szakértői interjúkra támaszkodva, mivel ekkor csak a 2011-es népszámlálási adatok voltak elérhetők.

Az FVS felülvizsgálata során (2025) már rendelkezésre álltak a főbb városi (MJV) szintű társadalmi-szociális adatok a KSH/TeIR nyilvános adatbázisaiban, így ezek bemutatása és a bekövetkezett változások összehasonlító értékelése, a fő tendenciák meghatározása jelen dokumentumban megvalósulthatott.

[352] 200 főnél kisebb települések esetében a település egészére kell meghatározni a szegregációs mutató értékét.

Továbbá, 2021. októberben az Irányító Hatóság kiegészítette a Fenntartható Városfejlesztési Stratégia Módszertani Kézikönyve 2021-27 című dokumentumot, egyebek mellett az ERFA 11 településegyüttes érintett tervezői számára, melybe Békéscsaba és térsége is beletartozik.

A jelenleg is hatályos FVS Kézikönyv 8.1. Antiszegregációs terv Módszertani útmutatás (2021-2027) c. alpontja szerint:

„Az ERFA 11 településegyüttes esetében az antiszegregációs terv a központi városi településre készül mivel TOP Plusz célzott beavatkozásokra városi jogállású településeken van lehetőség.

Amennyiben az ERFA 11 szatellit települések között van városi jogállású település, szükséges a szociális városrehabilitációs projektek lehetőségének kiterjesztése ezekre a településekre is. Ennek megfelelően az FVS antiszegregációs terve az elérhető adatok birtokában (korábban elkészült ITS antiszegregációs terve) magában foglalja az összes városi település vonatkozó helyzetértékelését és programját. Ez alól akkor mentesül a térségi FVS, ha az érintett városi szatellit települések testületi döntéssel megtámogatott nyilatkozatban jelzik, hogy nem kívánják igénybe venni a szociális városrehabilitációs célú forrásokat."

Az FVS térségi tervezése során Békéscsaba MJV az alábbi szatellit településekkel együtt történt:

Település neve	Közigazgatási megnevezése
Csabaszabadi	község
Csorvás	város (5 ezer fő alatt)
Doboz	nagyközség
Gerendás	község
Kétsoprony	község
Szabadkígyós	község
Telekgerendás	község
Újkígyós	város (5 ezer fő alatt)

93. táblázat: A térségi FVS tervezésbe Békéscsaba MJV által bevont települések

A Lechner Tudásközpont a 419/2021. (VII. 15.) Korm. rendeletre hivatkozva a következő meghatározást adta: *"A 2022. évi népszámlálási adatok alapján a KSH által számított szegregációs mutató alapján lehatárolt szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett területnek azt az egybefüggő területet nevezzük, amelyen az alacsony társadalmi státuszú családok koncentráltan élnek együtt vagy a társadalmi státuszcsökkenés jelei tapasztalhatók, ezért a területen közösségi beavatkozás szükséges."*

Az FVS Kézikönyv alapján a Békéscsaba MJV-vel együtt tervező településegyüttesből Csorvás és Újkígyós városi státuszú, 5 ezer fő alatti települések. A Lechner Tudásközpont E-TÉR Ügyfélszolgálata szegregációs mutató meghatározása iránti adatkérésük kapcsán mindkét települést arról tájékoztatta írásban 2025. július folyamán, hogy a 419/2021. (VII. 15.) Korm. rendelet meghatározása értelmében a KSH 2022. évi népszámlálási adatok alapján a *„településen nem került lehatárolásra szegregált és szegregációval veszélyeztetett terület, ezért adatszolgáltatást nem tudunk biztosítani".*

Csorvás Békéscsabáról a 47-es úton érhető el és 22 km-re található (Telekgerendás községen áthaladva); míg Újkígyós 17 km közúton (Szabadkígyós községen áthaladva vagy a másik irányba felhagyott mezőgazdasági épületegyüttest érintve). A szegregáció oldása érdekében tervezett békéscsabai szociális városrehabilitációs projekthez szigorú paraméterek alapján, egybefüggő

akcióterületi lehatárolás volt szükséges, mely a Felhívás szabályai alapján nem terjeszthető ki. A három város területileg nem határos, nem érintkezik egymással fizikailag. Jelen Antiszegregációs terv Békéscsaba MJV-re vonatkozik.

Fenntartható helyi humán fejlesztések megvalósítása térségi bevonással – a változások értékelése

Ugyanakkor Békéscsaba MJV Önkormányzata a szatellit települések bevonásával kidolgozott a TOP Plusz keretében egy nagyléptékű, közel 2 Mrd Ft összköltségű fejlesztési programot a TOP_Plusz-3.2.1. Fenntartható humán fejlesztések Felhívásra (ESZA+).

A projekt címe: A fenntartható infrastruktúrafejlesztést támogató helyi humán fejlesztések, azonosító száma: TOP_PLUSZ-3.2.1-23-BC1-2025-00002. A támogatás megítélésének dátuma 2025.05.15., a támogatási szerződés hatályba lépése 2025.08.29.; a projekt tervezett megvalósítása 2025. 05. 01.-2029.03.31. között történik.

A projekt keretében prioritásként szerepel a településen/várostérségben élő hátrányos helyzetű csoportok helyzetének feltérképezése és a feltárt problémák komplex kezelésére szolgáló (más települési programokkal összehangolt) terv megalkotása, a helyben érintett szereplők bevonásával, szükség szerint a települések közötti együttműködések kialakításával.

A projekt célja, hogy a helyi közösségek fejlesztésére a gazdasági- szakmai előrelépést segítő közösségi válaszok szülessenek. E cél Békéscsabán és várostérségében a hagyományokra és az abból eredő lehetőségekre építve összefűzi a közösséget, a kultúrát és a gazdaságot egyaránt. Ez reményt ad a város és térsége lakosságmegtartó-képességének erősödésére, a fiatalok elvándorlásának megakadályozására, a helyi közösség megerősödésére.

A megtartó város dimenziót valójában az FVS célrendszerének szinte minden részcélja támogatja. Békéscsaba megtartó dimenziójának fejlesztésében elsődleges ugyanakkor az S3 (Az alapvető és kényelmi szolgáltatásokat közszféra, piaci és nonprofit szereplők együttes részvételével, nagyvárosi színvonalon biztosító város) és az S4 (Közösségeire építő, dinamikus, egészséges és jelentős, a mindenkori munkaerőpiaci kihívásoknak jól megfelelő helyi társadalom) stratégiai célok jelentősége.

A megtartó jelleg erősítésének szükségessége hangsúlyos a városban és térségében, hiszen Békéscsaba demográfiai jellemzői a hazai MJV-k között a legkedvezőtlenebbek közé tartoznak.

A megvalósuló tevékenységek hozzájárulnak egy élhető, az önszerveződésre és együttműködésre képes közösség kialakulásához. A szemléletformáló, ismeretterjesztő programok hozzájárulnak a közösség önszerveződő képessége és társadalmi integrációjuk javításához. Mindez elengedhetetlen a komplex társadalmi, gazdasági fejlesztési célok eléréséhez. A fejlesztés során létrejövő, megerősödő intézményi kapcsolatok hozzájárulnak egy jobban működő, összehangolt, komplex, szociális ellátórendszeri működéshez.

A projektet Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata, mint konzorciumvezető, konzorciumi együttműködésben valósítja meg további kettő civil, illetve kettő közszférabeli partnerszervezettel.

Az elérendő célcsoport összhangban áll a Vármegyei Esélyteremtő Paktumban megjelölt, az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvényben nevesített csoportok, kiemelten a nők, a mélyszegénységben élők, romák, a fogyatékkal élők, valamint a gyermekek és az idősek célcsoporti meghatározással.

A pontos lehatárolásánál figyelembe vették a Felhívás vonatkozó előírásait: *„A projekt célterülete egy egyértelműen körülhatárolható földrajzi területre: településrész(ek)re, település(ek)re vonatkozik, amely(ek) lélekszáma eléri legalább az 500 főt és nem haladhatja meg a 40 ezer főt. Amennyiben több településrészt érint, akkor a településrészek egy településhez tartoznak. A Fenntartható Városfejlesztési Eszköz keretében kijelölt városrészek esetében, amennyiben több települést érint, akkor azoknak egymással határosnak kell lenniük, vagy egy közös önkormányzati hivatalhoz szükséges tartozniuk. Pl.: több egymással határos település, vagy egy település és azzal határos másik település településrésze."*

A projekt keretében 6 célterület került kijelölésre: ebből 4 célterület Békéscsabán található; az 5. célterület Doboz Nagyközség. A 6. célterületet az alábbi települések alkotják: Csabaszabadi Község, Csorvás Város, Gerendás Község, Kétsoprony Község, Szabadkígyós Község, Telekgerendás Község és Újkígyós Város.

A Megalapozó dokumentumban részletezett szakmai tevékenységek a felhívás alábbi fő céljait és beavatkozási irányait segítik elő:

- Szociális alapszolgáltatásokhoz és gyermekjóléti alapellátásokhoz kapcsolódó szemléletformálás;
- Társadalmi befogadást, társadalmi kohéziót és identitást, munkaerő-piaci kompetenciát és együttműködések erősítését célzó közösségi programok megvalósítása;
- Szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása, összehangolása;
- Település, vagy több település közös problémamegoldását szolgáló szolgáltatásfejlesztési cselekvési terv készítése;
- Szemléletformáló tevékenységek, programok megvalósítása (pl.: bűnmegelőzési programok, közbiztonság javítását célzó programok, közlekedésbiztonsági programok stb.);
- Egészségfejlesztési és egészségügyi prevenciós programok szervezése.

A tervezett tevékenységek előkészítésében és lebonyolításában az FVS tervezésbe bevont térségi települések is közvetlenül részt vesznek.

Helyzetelemzés és értékelés

A szegregáció társadalmi jelenségeinek horizontális elemzése – a változások értékelése

Megállapítható, hogy Békéscsabán a szegregátumok kialakulásához vezető folyamatok a szociális ellátórendszer és a sokoldalú támogató intézményrendszer hatékony működtetése mellett megfelelő kontroll alatt vannak. Az alábbi alfejezetben elsőként a helyi társadalom helyzetét jellemző segélyezési adatok elemzése történik, majd a szociális ellátórendszer főbb szereplői által nyújtott szolgáltatások és az azok biztosítása során levont, a társadalom állapotát érintő következtetések kerülnek kiemelésre. A városi szintű átfogó elemzések mellett kitérünk a városon belüli területi jelenségek elemzésére is.

A szociálisan rászorulók általános helyzete Békéscsabán a segélyezési adatok tükrében

2015-től számos feladat, ezzel együtt több támogatási/segélyezési forma is átkerült az önkormányzattól a Békéscsabai Járási Hivatalba, ami az önkormányzat személyi állományát is jelentősen érintette. Több, 2015-ig az önkormányzat által biztosított segély a Járási Hivatalhoz került (és átalakult), ugyanakkor ezzel párhuzamosan az önkormányzatok és járási hivatal adatátjárhatósága nem erősödött meg kellőképpen.

A hatályos jogszabály szerint egyetlen egy önkormányzati támogatást (Rendkívüli települési támogatás - RTT), valamint a jegyzői hatáskörbe tartozó rendszeres gyermekvédelmi kedvezményt kötelező biztosítani. Békéscsaba megtartott szinte minden korábbi, önkéntesen nyújtandó támogatás-típust, amelyek az alábbi táblázatban részletezünk:

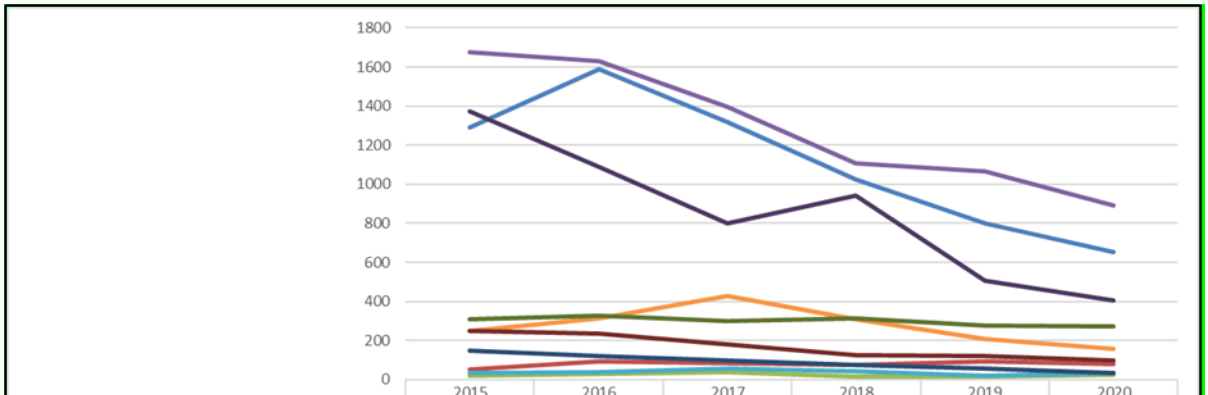

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
lakhatási támogatás	1291	1588	1317	1 026	800	651
gyógyszertámogatás+gyógyászati segédeszköz támogatás	52	91	83	74	94	81
adósságcsökkentési támogatás	20	30	36	16	15	23
rendkívüli települési támogatás	1675	1631	1398	1 106	1064	892
köztemetés	35	38	56	41	18	35
tüzelő támogatás	250	315	428	307	207	157
felsőfokú szociális ösztöndíj	150	122	98	73	57	35
tanévkezdési támogatás	250	234	180	126	122	96
Csaba Baba életkezdési támogatás	309	325	298	312	277	270
rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény	1 372	1 090	801	942	508	405

94. táblázat: Az önkormányzat által biztosított szociális ellátások igénybevétele 2015-2020

A települési támogatások a vonatkozó önkormányzati rendelet értelmében kerülnek meghatározásra és rögzítésre a pénzbeli és természetbeni ellátások országos nyilvántartási rendszerében (PTR). Az önkormányzatok kiemelt feladata a települési támogatások megállapításával és folyósításával kapcsolatban a közüzemi szolgáltatókkal való együttműködés.

Békéscsaba MJV-ben a biztosított önkormányzati segélyezési formák közül 2015-2020 között a három legfontosabb és legtöbbek által igénybe vett: 1.) rendkívüli települési támogatás, 2.) a lakhatási támogatás és 3.) a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény volt. Mindhárom esetben az igénybe vevők (jogosultak) száma évről évre csökken, bár a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény esetében 2018-ban volt egy erőteljesebb kiugrás.

<u>Változások bemutatása és értékelése</u>

Az alábbi táblázat a 2021-2024 között önkormányzati szociális ellátásokat összegzi, melyből látható, hogy a megelőző (2015-2020 közötti) időszakhoz képest bekövetkezett némi változás:

1.) helyre került rendkívüli települési támogatás - mivel az igénybe vevő lakosok száma ennél a legnagyobb;

2.) a lakhatási támogatás – mely ugyan évről-évre egyre csökkenő értéket mutat az utóbbi négy évben, de így is számottevő a kedvezményezettek létszáma;

3.) a tüzelő támogatás – az utóbbi négy évben érzékelhető mértékben emelkedő tendenciát mutat (míg a megelőző időszakban sokkal nagyobb ingadozást mutatott az igénylők száma);

4) a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosultak száma viszont az utóbbi két évben jelentős csökkenést mutat (mely tendencia már a 2020. évtől kezdve megfigyelhető, de főként a 2015-16. évekhez képest szignifikáns a változás).

Önkormányzati szociális ellátás megnevezése	2021	2022	2023	2024
Lakhatási támogatás	515	443	438	394
Gyógyszertámogatás	74	55	59	61
Adósságcsökkentési támogatás	13	13	10	7
Rendkívüli települési támogatás	1337	1392	1424	1433
Köztemetés	30	25	23	41
Tüzelő támogatás	238	253	313	378
Felsőfokú szociális ösztöndíj[353]	43	0	0	0
Bursa Hungarica Felsőoktatási Önkormányzati Ösztöndíjpályázat	7	12	31	47
Tanévkezdési támogatás	59	67	62	61
Csaba Baba életkezdési támogatás	236	202	185	141
Rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény	449	577	330	300

95. táblázat: Az önkormányzat által biztosított szociális ellátások igénybevétele 2021-2025

Az esetszámok csökkenésének oka részben a családok és egyének szociális helyzetének, jövedelmi viszonyainak általános javulása. Erre a tendenciára utal, hogy a Békéscsabai Családsegítő és Gyermekjóléti Központ 2016 decemberében 1000 tartós élelmiszercsomagot osztott ki, míg 2024-ben 596 db-ot.

Hatósági döntés, kérelem alapján nyújtott tartós élelmiszercsomag	596 db
Ünnepkörökhöz kapcsolódóan nyújtott tartós élelmiszercsomag	900 db
Étkezési burgonya	115 db

96. táblázat: Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata által kiosztott élelmiszercsomagok száma 2024-ben

Ugyanakkor tény az is, hogy a jogosultság megállapításához használt, a vonatkozó jogszabályban rögzített jövedelmi minimumok évek óta alig változtak[354]. Vélhetően az okok összetettek és mindkét tényező együttesen játszik szerepet az értékek csökkenő alakulásában. A munkajövedelmek általános növekedése, a korábban közmunkából élők kiterjedt foglalkoztatása[355] a legtöbb esetben a korábbi igénybe vevők – típustól függően – akár harmadát is kiszoríthatta jogosulti körből.

- A rendkívüli települési támogatás egy évben több alkalommal is igénybe vehető, tehát ha csak az igénybe vevők számát tekintjük, nem kapunk pontos képet a valós helyzetről.
- A költségvetésben szociális támogatásokra elkülönített keretösszegből a lakhatási támogatás az egyik legkiemelkedőbb. Ugyanakkor, a lakhatási támogatásban részesülők nem minden esetben azokat a társadalmi csoportokat fedik le, amelyek helyzetét a napi

[353] A felsőfokú szociális ösztöndíj támogatási forma 2021. december 31. napjával kivezetésre került, helyette Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata a Bursa Hungarica Felsőoktatási Önkormányzati Ösztöndíjprogramhoz csatlakozott.

[354] 2025. január 1-től a minimálbér bruttó 290 800 Ft, míg a garantált bérminimum bruttó 348 800 Ft-ra emelkedett. Forrás: (Magyar Közlöny 127. szám, 2024.12.12.)

[355] A Békéscsabai járásban 2013-ban még 1048 fő, 2016 októberéig pedig 1764 fő volt közfoglalkoztatásban (HEP, 2018). 2019-re ez az adat 1000 fő alá esett, míg 2024-re mindösszesen 356 fő volt a közfoglalkoztatottak száma a járásban. Ezen belül 2014-ben még hozzávetőlegesen 1000 főnyi közmunkás dolgozott a városban, 2024-ben ez már csak 128 fő.

szintű nélkülözés és a mélyszegénység jellemzi – azaz nem szükségszerűen alacsony képzettségűek és munkanélküliek. Gyakori támogatottak pl. a kinyugdíjasok vagy a nagycsaládosok. A lakhatási támogatás összege kötött a nyugdíjminimumhoz. Az öregségi nyugdíjminimum 2007 óta alig változott, és a Békéscsaba MJV Önkormányzata is régen módosította a jövedelemhatárokat, amíg ezzel szemben az átlagbérek folyamatosan emelkedtek. Ezáltal sok háztartás kiszorult a támogatásból.

- A rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény a három legjelentősebb tételt jelentő segélyezési formák közül a legerősebb indikátora az alacsony jövedelemnek, és ezáltal jellemzően az érintettek szociálisan hátrányos helyzetűek.

A fenti grafikonon látható, hogy az egyébként is alacsony esetszámmal bíró támogatási formák esetében az igénybevevők száma gyakran hullámzó, mivel ezek a támogatások egyedi élethelyzetekhez kapcsolódnak. Pl. gyógyszertámogatásban részesülők jellemző igénybevevői az alacsony jövedelemmel bíró idősek (kisnyugdíjasok), akik általában előbb a lakhatási költségeiket (rezsi) rendezik, ugyanakkor a sok esetben szükségszerű gyógyszerek kifizetéséhez már önkormányzati segítségre is szükségük van.

A különféle segélyezési típusokat igénybe vevők lakhely szerinti területi megoszlását érdemes az önkormányzatnak tudatosan nyomon követnie. Ugyanakkor csak bizonyos támogatási típusok bizonyulnak jó indikátoroknak a szegregációs folyamatok nyomon követésére. A szegregációs folyamatokban leginkább érintett alacsony vagy semmiféle munkajövedelemmel nem rendelkező, alulképzett családok főként az első három (2020), illetve négy (2024) magasabb létszámot érintő támogatástípust veszik igénybe. Ez a helyzet napjainkra sem változott, még fennáll.

A 2018-ban módosított ITS ASZT-ben az akkor még létező foglalkoztatás helyettesítő támogatás, valamint a ma is létező lakásfenntartási támogatás és rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény területi (városrészi szintű) elemzése történt meg a KSH és az önkormányzat adatszolgáltatása alapján. Az ITS-ben (2018) segélyezési adatok vizsgálata túlnyomórészt megerősítette a népszámlálási adatok alapján mért eredményeket, vagyis a három legalacsonyabb státuszú városrészben és a külterületeken élő háztartások az átlagosnál nagyobb arányban részesültek segélyezésben. A helyzet lényegében nem változott 2025-ben sem.

Önkormányzati támogatásban részesülők területi megoszlása

Békéscsaba MJV Önkormányzata a jogszabályi kötelezettségei alapján kiterjedt adatbázissal rendelkezik a segélyezések vonatkozásában, amit párhuzamosan több szakszervi szoftver felhasználásával is rögzít. Ugyanakkor a szakrendszerek adatbázisainak egyike sincs egyelőre GIS eszközökkel megtámogatott, területi értékelést lehetővé tevő, és ezzel döntés-előkészítést támogató rendszerrel összekapcsolva. Jelen helyzetben a szakértői interjúk mellett a segélyezés vonatkozó típusú adatainak területisége adhat némi támpontot a szociálisan hátrányos helyzetűek területi koncentrációinak feltárásához.

Az FVS Antiszegregációs Tervének elkészítéséhez Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatala anonimizált adatbázist biztosított a Rendszeres Gyermekvédelemi Kedvezményben (RGYK) és a Lakhatási támogatásban részesülők területi megoszlását illetően (csak utcákra – név és házszám nélkül – vonatkoztatva az eseteket). Az adatok összesítése és statisztikai értékelése alapján a következő megállapítások vonhatók le a rászorulók lakóhely szerinti, területi elhelyezkedésével kapcsolatban:

1.) Rendszeres Gyermekvédelemi Kedvezményben részesülők területi megoszlása: 2015-ben 1 924 fő, míg 2020-ban 574 fő (30%) részesült RGYK-ban Békéscsabán. A 2020-as adatokat figyelembe véve a támogatásban részesülők a város 139 utcájában élnek, megoszlásuk egyenetlen: 115 utcában 1-4 fő kedvezményezett él csupán. 33 olyan utca van, ahol 5-nél több kedvezményezett él, és ezen belül összesen 13, ahol a kedvezményezettek száma meghaladja a 10 főt. Ebben a 13 utcában az összes RGYK-ban részesülő 36%-a élt 2020-ban.

Az ASZT felülvizsgálata során Békéscsaba MJV Önkormányzatának 2024. évi RGYK adataival bővítettük a táblázatot (lásd alább!), a jobb szélső oszlopban +/- jelekkel megjelenítve a változás irányát:

Közterület neve	Kedvez-ményezettek száma (fő) 2020	Kedvez-ményezettek száma (fő) 2024	Városrészi elhelyezkedés	Változás iránya: + (növekvő) vagy - (csökkenő)
Arany János u.	10	3	Déli városrész	-
Botyánszki Pálné u.	10	4	Berényi és Szarvasi út által közrefogott terület	-
Irsai Olivér u.	10.	4	Jamina ltp.	-
Kazinczy u.	11.	2	Kazinczy-ltp. környezete	-
Lorántffy u.	11.	6	Berényi és Szarvasi út által közrefogott terület	-
Lenkey u.	12	9	Berényi és Szarvasi út által közrefogott terület	-
Vécsey u.	12	1	Kazinczy-ltp. környezete	-
Nagyrét tanya	13	1	külterület	-
Kazinczy-ltp.	16	7	Kazinczy-ltp. környezete	-
Andrássy út	21	5	Kazinczy-ltp. környezete	-
Franklin u.	22	13	szegregációval veszélyeztetett terület – Jaminától nyugatra	-
Lencsési út	24	6	Délkeleti városperem	-
Bartók B. út	34	17	444. út	-

97. táblázat: Az RGYK-ban részesülők száma (fő) és területi megoszlása elhelyezkedése Békéscsabán (2020; 2024)

Összeségében elmondható, hogy 2020-ban az RGYK támogatásban részesülők legnagyobb területi koncentrációi a Kazinczy-lakótelepen és annak környezetében, valamint a Berényi és Szarvasi út által közrefogott területen találhatók, utóbbi a KSH által 2016-ban lehatárolt szegregátum környezete is egyben. Ide sorolható még a Jamina lakótelep tágabb környezete a Franklin utcával (rehabilitált, szegregációval veszélyeztetett tömbök) és az Irsai Olivér utcával. (A Hivataltól kapott anonimizált adatokból nem látható, hogy a Franklin utcai kedvezményezettek a 40 szociális bérlakás lakói-e.) A tanyás külterületen a Nagyrét tanya a leginkább érintett, de további tanyákon is találunk kisebb számban támogatottakat.

A felülvizsgálat (2025) eredményeként megállapítható, hogy az RGYK-ban részesülők területi megoszlása Békéscsabán lényegileg változatlan napjainkban is; azonban számarányuk minden korábbi területi egységben igen jelentős mértékben, számottevően csökkent.

2.) Lakhatási támogatásban 2015-ben 1 291 fő, 2020-ban 651[356] fő, 2024-ben 394 fő részesült Békéscsabán. A 2020-as adatokat figyelembe véve a támogatásban részesülők a város 233 utcájában éltek (azaz jóval erősebb volt a területi szóródásuk, mint az RGYK-ban részesülőknek). Megoszlásuk a kedvezményezettek számát figyelembe véve még inkább egyenetlennek tűnik: 233 utcából 199 utcában 1-4 kedvezményezett élt. 33 olyan utca volt, ahol 5-nél több kedvezményezett élt, és ezen belül összesen csak 8, ahol a kedvezményezettek száma meghaladta a 10 főt. Ebben a 8 utcában 141 fő támogatott élt, ami 22%-a volt az összes támogatottnak.

Az ASZT felülvizsgálata során (2025) Békéscsaba MJV Önkormányzatának 2024. évi lakhatási támogatási adataival bővítettük a táblázatot (lásd alább!), a jobb szélső oszlopban +/- jelekkel megjelenítve a változás irányát. A nyolc érintett terület közöl egy esetében (Bartók Béla u.) van némi növekedés, a többi hétnél számottevő csökkenés mutatkozik.

Összegezve, a felülvizsgálat (2025) során a 2024-es vonatkozó adatok alapján (lásd alábbi táblázat!) megállapítható, hogy a lakhatási támogatásban részesülők területi koncentrációja kisebb arányú, szóródásuk erősebb, mint az RGYK-nál, mégis kirajzolódnak azok a területi koncentrációk, ahol az kedvezményezettek száma magasabb. Ezek gyakorlatilag ugyanazok az utcák, mint az RGYK esetében. Bár szétszóródó területi megoszlásuk napjainkban is lényegében változatlan, ugyanakkor jelentős csökkenés mutatkozik az érintetti körben: tíz éves távlatban közel kétharmaddal csökkent a kedvezményezettek száma.

Közterület neve	Kedvez-ményezettek száma (fő) 2020	Kedvez-ményezettek száma (fő) 2024	Városrészi elhelyezkedés	Változás iránya: + (növekvő) vagy - (csökkenő)
Kazinczy u.	12	2	Kazinczy-ltp. környezete	-
Bartók B. út	13	17	444. út	+
Vécsey u.	13	1	Kazinczy-ltp. környezete	-
Andrássy út	17	5	Kazinczy-ltp. környezete	-
Franklin u.	17	13	szegregációval veszélyeztetett terület – Jaminától nyugatra	-
Pásztor u.	17	4	Lencsési úttal párhuzamos utca, Délkeleti városperem	-
Kazinczy-ltp.	24	7	Kazinczy-ltp. környezete	-
Lencsési út	28	6	Délkeleti városperem	-

98. táblázat: A Lakhatási támogatásban részesülőket tömörítő 8 utca támogatotti adatai (2020; 2024) és azok területi elhelyezkedése Békéscsabán

Összegezve: Az antiszegregációs helyzetelemzés fő következtetése, hogy a két vizsgált önkormányzati támogatástípus (RGYK és lakhatási támogatás) kedvezményezettjeinek területi elhelyezkedése kirajzolja a városban a viszonylag alacsonyabb státuszú lakossági csoportok koncentrációit. A KSH 2016-os térképén megjelölt szegregátum (Berényi út) és a szegregációval veszélyeztetett terület (Franklin u. és környéke) nem kizárólagosan érintettek Békéscsabán. Adatokkal alátámaszthatóan további alacsonyabb státuszú és támogatásokra rászoruló lakosságot találunk koncentráltabban a Kazinczy-lakótelepen és annak közvetlen környezetében (a Szabolcs utca – Bartók Béla út – Petőfi –

[356] Ebből 11 fő nem békéscsabai címen szerepelt – ezeket nem vettük figyelembe a további számításoknál.

Jókai utcák által közrefogott területen) és néhány további utcában, főként a déli városrészben. Ezek a területek nem a KSH által korábban (2011) szegregátumként lehatárolt városi területek. Illetve 2025-ben a hatályos jogszabály alapján a KSH szerint Békéscsaba MJV-ben nem található szegregátum.

A támogatások területi koncentrálódása ugyanakkor jelzi, hogy az önkormányzatnak figyelmet szükséges fordítania a nevesített területeken a helyi társadalom leszakadási folyamatának megállítására. A városi szegregáció erősödése és a veszélyeztetett területek szegregálódásának megakadályozása érdekében Békéscsaba MJV Önkormányzata célzott intézkedéseket, konkrét beavatkozásokat szándékozik megvalósítani a 2027-ig tartó ciklusban egyebek mellett egy nagyléptékű ESZA + típusú szociális városrehabilitációs projekt formájában. A projekt fizikai befejezésére, végső elszámolására +2 évig, azaz 2029-ig lehetőség van. *(Részletesebben lásd alább!)*

A közfoglalkoztatás helyzete Békéscsabán

A foglalkoztatás kulcskérdés a veszélyeztetett társadalmi csoportok helyzetének stabilizálásában, majd a felzárkóztatás folyamatában. A FVS 2.1.5 fejezete részletesen tárgyalja a foglalkoztatási helyzet alakulását, ami az országos helyzetnek megfelelően javuló tendenciát mutat az utóbbi években.

A közfoglalkoztatás szervezését a Polgármesteri Hivatal Szociálpolitikai Osztálya látja el, célja, hogy a közfoglalkoztatáson belül a város és lakossága számára értékteremtő munka történjen, melynek révén a foglalkoztatottak is hasznosnak érezhetik a munkájukat. 2014-ben 1000 közfoglalkoztatott volt a településen, 2024-re 128 főre csökkent létszámuk. Az önkormányzati feladatellátást már csak minimálisan tudja segíteni a közmunkaprogram. A résztvevők jelentős része idős, akik jellemzően már a következő ellátási formára várnak. A közmunkaprogramban még az ehhez szükséges hátralévő, relatíve minimális időt töltik ki. Esetükben szinte bizonyos, hogy a munkaerőpiacon nem boldogulnának.

A Békés Vármegyei Kormányhivatal Foglalkoztatási, Foglalkoztatás-felügyeleti és Munkavédelmi Főosztály Közfoglalkoztatási Osztálya és a Békés Vármegyei Kormányhivatal Békéscsabai Járási Hivatal Foglalkoztatási Osztálya, illetve a Belügyminisztérium 2024. évben összesen 92 616 324 Ft támogatással segítette az önkormányzat közfoglalkoztatásának megvalósítását, amelyhez az önkormányzat 8 963 470 Ft önrészt biztosított. A 2024. évi közfoglalkoztatásról szóló önkormányzati beszámoló szerint Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata az országos közfoglalkoztatási mintaprogramban is részt vesz. A lakhatási kihívásokkal küzdő személyek foglalkoztatására kiemelt támogatással kerülhetett sor, 2024. február 29. napjáig 10 fő, 2024. március 1. napjától ismét 10 fő foglalkoztatási és bérköltségei mellett a szükséges dologi költségeket is finanszírozta a központi költségvetés. A programban felnevelt 9 200 db egynyári virág elsősorban a közfeladatot ellátó intézmények, szervezetek között került kiosztásra és elültetésre.

Romák helyzete Békéscsabán

Békéscsaba MJV hatályos Helyi Esélyegyenlőségi Programja (2023-2028)[357] is kiemeli a romákkal és a mélyszegénységben élőkkel kapcsolatos adatok hiányát. *„Az egyes célcsoportok tekintetében*

[357] Békéscsaba MJV Önkormányzata kiegészített Helyi Esélyegyenlőségi Programja (2023-2028) c. dokumentumot a Közgyűlés 63/2023 (IV.06.) Közgy. határozatával egyhangúan, 16 szavazattal fogadta el. Azóta történt még egy módosítás a HEP (2023-2028) c. dokumentumban 2025. februárjában, két intézkedéssel bővült a gyermekek célcsoportja tekintetében. A Közgyűlés 17/2025. (II. 20) sz. határozatával, egyhangúlag fogadta el.

problémát okoz a valós helyzet feltérképezése, ugyanis a romákra, a mélyszegénységben élőkre vonatkozóan nem készülnek külön kimutatások. A HEP megerősíti, hogy „a cigányság és a mélyszegénység két olyan halmazt képez, melynek van ugyan közös metszete, ám a kettő nem fedi teljesen egymást, tehát egy teljeskörű azonosítás hibás volna." Ezt a békéscsabai tapasztalatok nagyban alátámasztják.

Békéscsaba Megyei Jogú Városban a 2011. évi népszámlálási adatok alapján 441 fő vallotta magát románnak/cigánynak, mely a szám a 2022-es népszámláláskor 364 főre változott (ez a lakosság 0,66%-a). A tapasztalati tények azonban azt mutatják, hogy az önbevallás során mindig kevesebben vállalják fel nemzetiségi hovatartozásukat. (Ez minden etnikai kisebbségnél fennáll, nem csak a romák/cigányok esetében.) A szakértői interjúk is azt támasztották alá, hogy Békéscsabán lakosságarányosan elenyésző számban vannak jelen romák/cigányok, ugyanakkor jelenlétük esetenként mégis hangsúlyos a városban. „Számuk érzékelhetően növekszik, de ez statisztikailag nem megfogható jelenség." A roma/cigány családok a környékbeli településekről érkeznek a városba. A Békéscsabán élők jellemzően Gábor cigányok.[358] A Roma Nemzetiségi Önkormányzat[359] és Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata jó kapcsolatot tart fent, együttműködésük folyamatos.[360] A CSGYK információi szerint az ellátottjaik cca. 15-20%-a cigány származású. Az önkéntes családsegítés esetén az ellátottak 20%-a roma. Elmondása szerint nem jellemző Békéscsabán a romák/cigányok szegregált létformája – ugyanakkor érzékelhető némi területi koncentráció, jelenlétük egyes területeken jellemzőbb, mint máshol. A békéscsabai cigányoknak kis százaléka él mélyszegénységben, és van több, kifejezetten jómódú cigány család is.

A Békéscsaba MJV korábbi Helyi Esélyegyenlőségi Program (2018) szerint *„A halmozódó hátrányok felszámolásához összehangolt, a gazdaságra, a közlekedési viszonyokra, az oktatásra, az egészségügyre, a lakhatási feltételekre és a szociális szolgáltatásokra egyszerre kiterjedő intézkedésekre, komplex térségi fejlesztési programokra és antidiszkriminációs intézkedésre van szükség, elsősorban a romák által lakott területeken."*

A 2022-ben elfogadott, módosított HEP 2023-2028 c. dokumentum roma népességre vonatkozó konkrét célkitűzéseit és tervezett beavatkozásait alább, „A Helyi Esélyegyenlőségi Program és az ASZT céljainak / beavatkozásainak illeszkedése" című alfejezetben ismertetjük részletesen – így itt terjedelmi okból nem ismételjük meg ezeket.

A halmozódó hátrányok csökkentését és felszámolását szolgáló szervezeti /intézményi hálózat Békéscsabán

Ahogy azt a HEP is jelzi, a szegregációs folyamatok megállítására és visszafordítására, integrált megközelítésre és programozott beavatkozásokra / intézkedésekre van szükség, aminek kulcsszereplői a szociális ellátórendszer, az oktatási szféra és a gazdaság szereplői; ezek intézmények, érdekvédelmi (nonprofit) szervezetek és vállalkozások stb. is lehetnek. Békéscsaba szociális ellátórendszere különös figyelmet fordít a lakosok szociális biztonságára, amiről nem egyszerűen a rászorultság alapján

[358] A Gábor-cigányok vagy kalapos gáborok (röviden gáborok) Romániában – főleg Erdélyben – honos cigányok. Cigányul, románul és többnyire magyarul is beszélnek, de különállásukat szigorúan őrzik. (Forrás: https://hu.wikipedia.org/wiki/G%C3%A1bor-cig%C3%A1nyok)
[359] https://bekescsaba.hu/intezmenyek/bekescsaba-megyei-jogu-varos-roma-nemzetisegi-onkormanyzata
[360] Az Önkormányzat együttműködési megállapodás keretében a Roma Nemzetiségi Önkormányzat működési feltételeit biztosítja, támogatja a pályázati tevékenységében, a tevékenységek finanszírozásához kiszámítható támogatást nyújt. (HEP, 2018)

biztosított önkormányzati támogatások, hanem a komplex szolgáltatások és az együttműködési hálózatok is gondoskodnak.

Az FVS Humán Munkacsoport (2021.10.26) ülésén elhangzottak szerint *„a szociális ellátórendszer legfőbb erénye a komplexitás. Komplex és hatékony az együttműködés az ellátórendszer és annak fenntartói között (állami, önkormányzati, egyházi, civil szervezetek). A szociális rendszer gyors reagálású, reflexióra képes."*

A szakági irányítási modell szerint a szociális (és egészségügyi) ellátórendszer működtetése és a területekkel kapcsolatos ágazati döntések Békéscsaba MJV Önkormányzat Közgyűlésének Családügyi és Népjóléti Bizottságához tartoznak, ami hét fővel működik (három képviselő és négy egyéb tag). A szakterület operatív koordinációja Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatal Szociálpolitikai Osztálya, azon belül a *Szociális és Egészségügyi Csoport* feladata. A csoport tevékenysége:

- Ellátja a szociális rászorultságtól függő pénzbeli és természetben nyújtott szociális és egyéb ellátásokkal kapcsolatos feladatokat;
- A feladatkörébe tartozik az önkormányzati bérlakások bérbeadásával kapcsolatos döntések előkészítése és végrehajtása
- A Szociálpolitikai Osztály feladatkörébe tartozóan előkészíti:
    - Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata Szociális Szolgáltatástervezési Koncepcióját
    - Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata Lakáskoncepcióját
    - Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata Helyi Esélyegyenlőségi Programját
- Az osztályhoz tartozik az első lakástulajdon megszerzéséhez adható kamatmentes kölcsön támogatással összefüggő ügyek kezelése **(**Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzat Közgyűlésének 19/2016. (V. 3.) önkormányzati rendelete a lakáscélú támogatások helyi rendszeréről).

A város szociális szakági feladatellátásának kulcsszerepelői

Békéscsabai Családsegítő és Gyermekjóléti Központ (CSGYK)[361]**:** Fenntartója Békéscsaba MJV Önkormányzata. A család- és gyermekjóléti szolgálat feladatait Békéscsaba, Kétsoprony és Telekgerendás településeken, míg a család- és gyermekjóléti központ feladatait az egész járás területén ellátja. A járás minden településének óvodájában és iskolájában a szociális segítő szolgáltatást 15 munkatárssal látják el. Ez a szolgáltatás a jelzőrendszer fontos elemévé vált.

A CSGYK vezetőjével készített szakértői interjún elhangzottak szerint a lakosság szociális helyzete általában javul Békéscsabán az utóbbi években:

Nincs kiemelkedően magas esetszám egy-egy városrészben vagy szomszédságban. Szociális ellátás elsősorban a perifériikus területeken jellemző, nincsenek kirívóan terhelt területek. Kihívást jelentenek a tanyás térségek. A külterületi tanyás térség egyre vegyesebb képet mutat a családok szociális hátterét illetően[362], de látszik a segélyezési adatokból (RGYK és Lakhatási kedvezmény) is, hogy legalább 4-5 tanyán élnek rászoruló családok. Az esetek összefüggésben vannak a szegénységgel,

[361] https://www.bcsgyermekjolet.hu/site/
[362] A tanyavilág megújulása folyamatban van, ennek keretében egyes tanyák másodlagos hasznosítása, így jelentős felértékelődése is megtörténik. Ezeken a felújított tanyákon magasabb jövedelmű családok élnek.

alacsony jövedelemmel. A családsegítő még akkor is kimegy a családokhoz, ha pl. tűzifa igényt jelentenek be. Felajánlják a szolgáltatásokat, melyek önkéntesen vehetők igénybe: pl. adósságkezelés.

2016 decemberében 1 000 tartós élelmiszercsomagot osztott ki a CSGYK (és az is kevés volt), ellenben 2020-ban 500-nál nem voltak többen az igénybe vevő rászoruló családok. (Ezek közül 300 saját kliensi körből jön, további 200 az Idősek Otthonából.) 2024-ben 596 család vette igénybe ezt a támogatást. A tendencia tehát emelkedő: a kedvezőtlen irányú változás oka a koronavírus járvány okozta munkahelymegszűnések, illetve az alkalmi (pl. mezőgazdasági) munkák csökkenése, illetve a napjainkban magas infláció.

Hatósági feladat keretében Békéscsabán is előfordul védelembevétel, és a környező településeken is előfordul ilyen eset. Az esetmenedzserek statisztikái alapján a helyzet javul. 2016-ban egy esetmenedzserre 40 eset jutott (egy időben), míg napjainkban ennek kb. a fele. Összesen kb. 200 eset van az egész járásban. Kétsoprony és Gerendás a leginkább problémás. Itt jelen van a mélyszegénység, jellemzően sok a tanya is.

Az CSGYK által működtetett Adománypont a város délkeleti részén, a Lencsési lakótelepen működik a Fövenyes utca 1/a-ban. Országosan egyedülálló a működése, az adományközvetítés a családsegítés részeként működik. Csak a helyiek adományát fogadják, tehát nem a központi adománygyűjtők telephelye (elosztóhelye).[363] Komplett adománycsomagokat képesek összeállítani – pl., ha egy ház kiég, egy családnak mindent tudnak biztosítani (bútor, ruha, eszközök stb.).
Hozzá kell tenni, hogy vannak olyan szükségmegoldások a városban, amelyek egy szűk lecsúszó réteg jövedelemszerzésre használ, miközben nem veszi igénybe a város által biztosított ellátási formákat[364].

Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ[365]: Békéscsaba és Térsége Többcélú Önkormányzati Kistérségi Társulás fenntartásában működik és lát el szociális alap- és szakosított szolgáltatásokat, az ide vonatkozó jogszabályi előírások betartásával. Szolgáltatások: szociális étkeztetés, nappali ellátás, házi segítségnyújtás, támogató szolgálat, tanyagondnoki szolgálat.[366] A Központ intézménye főként időskorúakról, szociálisan rászoruló személyekről, fogyatékkal élőkről és szenvedélybetegekről gondoskodik.

Békéscsabai Gyermekélelmezési Intézmény: Az oktatási intézményekben a gyermekek étkeztetését – a bölcsődés korúak kivételével – a Békéscsabai Gyermekélelmezési Intézmény biztosítja. Ezen felül a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű gyermek részére szünidei gyermekétkeztetését is biztosít.

[363] 2016 és 2018 között hat babát engedtek haza úgy, hogy az Adománypont segítsége nélkül kiemelték volna őket a rossz körülmények miatt a családból. Komplett módon biztosították a teljes babakelengyét számukra (bútorok, ruházat egyéb eszközök).
[364] Sok család abból él – és kiesik a CSGYK kliensi körből – hogy a Plazma Centrumban évente 40-45 alkalommal vérplazmát ad. Alkalmanként 7-8- 10 000 forintot kapnak.
[365] http://www.bkeszi.hu/bemutatkozas.html
[366] A tanyagondnoki szolgálat működését indokolja, hogy Békéscsabán cca. 3000 fő él külterületen a tanyákon. Tanyavilágban három tanyai szolgálat működik, 2 evangélikus egyház, 1 az egységes szociális Központ. Működésük ugyanakkor nem fedi le a teljes békéscsabai tanyavilágot. Sorvad ez a létforma, évente egyre nagyobb számban üresednek meg a tanyák a tulajdonosok elhalálozása miatt. Jelenleg 12 veszélyeztetett tanyát tartanak számon. Sok, korábbi külterület került bevonásra belterületbe, zártkert lett (pl. Kenderföldek). (Szociális MCS, 2021, 10 26)

Az idősellátással a fogyatékkal élők, valamint a szenvedélybetegek ellátással foglalkozó további intézményeket itt nem soroljuk fel. (A témával részletesen a Megalapozó munkarész vonatkozó fejezete foglalkozik.)

Közoktatás-köznevelés – esélyegyenlőség Békéscsabán:

A 2018-ban módosított ITS szerint az akkor rendelkezésre álló adatok nem mutattak ki a törvény szerint vett szegregált iskolát a városban (az intézmények között nem volt 25%-os különbség a HHH arányokban), ugyanakkor látható volt, hogy a Békéscsabai Baptista Általános Iskola és Hajnal-Lenkey-Jázmin Utcai ÁMK Hajnal utca 12. szám alatti telephely óvodában valóban fennállt a társadalmilag hátrányosabb helyzetű tanulók magasabb koncentrációja – a két intézmény gyermekei az alacsonyabb társadalmi státuszú Berényi út környéki városrészhez (szegregátum 1.) tartoznak. A 2007-2013 időszak ASZT-je az oktatási szegregációs folyamatok elmélyülésének megakadályozását célzó intézkedés szükségességét állapította meg, és nem volt ez másként a 2014-2020-as időszakra érvényes ITS ASZT-ben sem.

A Békéscsabai Tankerületi Központ Fejlesztési terve (2017-2022) foglalkozik a hátrányos helyzetű tanulók státuszával és létszámuk alakulásával. A dokumentum megállapítása szerint a Tankerületi Központhoz tartozó intézményekben a Jankó János Általános iskola és Gimnáziumon (ami nem Békéscsabán, hanem Tótkomlóson van) kívül a HH-s és HHH-s gyerekek aránya alacsony. A dokumentum megerősíti az ITS megállapítását, miszerint Békéscsaba iskolái közül a *Békéscsabai Baptista Általános Iskola* szegregációs értékei a legmagasabbak (20%). A dokumentum a szegregáció kockázatát tekintve a legveszélyeztetettebbek közé sorolja ezt a békéscsabai intézményt.

2024-ben Békéscsabán a megállapított hátrányos helyzetű gyermekek és nagykorúvá vált gyermekek száma 105 fő, a halmozottan hátrányos helyzetűek száma 14 fő, míg a szakellátásba történő elhelyezés miatt megállapított halmozottan hátrányos helyzetűek száma 26 fő volt.

Intézményközi együttműködések a projektek előkészítésének és megvalósításának támogató szervezeti háttere:

A halmozódó hátrányok csökkentését és felszámolását szolgáló szervezeti/intézményi hálózaton belüli együttműködés – sok vélemény szerint – példaértékű Békéscsabán. Ahogy arra utaltunk, az együttműködés motorja a Szociálpolitikai Osztály.

<u>Támogató Csoport felállítása és működtetése</u>

A szociális ellátórendszer szereplői körét meghaladó, részben akcióterület-specifikus együttműködés a Támogató Csoport: Az akcióterületi fókuszú integrált szociális városrehabilitációs fejlesztések sokoldalú intézményi együttműködésen alapulnak. Ez az együttműködés túlnyúlik a mindenkori konzorciumi partnerek körén és egyaránt magában foglal városi tevékenységi körű és tevékenységükkel főleg az adott (akció)területre fókuszáló szervezeteket.

Békéscsabán a Támogató Csoport elsőként a TOP-6.9.1-15-BC1-2016-00001 kódszámú projekt kapcsán jött létre. A projekt végrehajtásával párhuzamosan előkészített további két, szociális városrehabilitációs beavatkozás ((TOP-6.9.1-16-BC1-2017-00001 (ESZA) és TOP-6.7.1-16-BC1-2017-00001 (ERFA)) esetében a Csoport késznek mutatkozott a közös munka folyatására.

A Támogató Csoport tagjai megvalósult projekteknél:

- Az akcióterületen lévő oktatási intézmények:
    - Hajnal – Lenkey - Jázmin Utcai Általános Művelődési Központ (Lenkey Utcai Óvoda Hajnal Utcai Óvoda);
    - Kertvárosi Óvoda (Békéscsabai Tündérkert Óvoda).
- Az akcióterületen lévő közösségi intézmények:
    - Csabagyöngye Kulturális Központ;
    - Munkácsy Mihály Múzeum.
- A helyi roma nemzetiségi önkormányzat és roma civil szervezetek:
    - Békéscsaba Megyei Jogú Város Roma Nemzetiségi Önkormányzat.
- Egyes települési/kerületi szinten működő önkormányzati intézmények:
    - Békéscsabai Egészségügyi Alapellátási Intézmény;
    - Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ.
- Települési/kerületi, esetleg akcióterületi szinten működő civil szervezetek:
    - Egyensúly AE Egyesület;
    - MERSZ Közhasznú Alapítvány;
    - MI-ÉRTÜNK Prevenciós és Segítő Egyesület;
    - Békéscsabai Turisztikai Egyesület;
    - MIVA Bölcsi Nonprofit Kft.;
    - Mentálhigiénés Egyesület;
    - Körösök Völgye Natúrpark Egyesület;
    - ÉFOÉSZ Békés Megyei Egyesülete.

A Támogató Csoport évekig tartó, jelentős tapasztalatok megosztásra és közös gondolkodásra lehetőséget adó tevékenysége hozzájárult a szervezetek közötti kommunikáció és együttműködési csatornák tartós (projektektől független) megerősítéséhez.

A korábbi években létrejött Támogató Csoport formalizált tevékenysége könnyen újraélesztheto újabb projekt keretében, mely a 2022-2027-es ciklusban megvalósítandó TOP_Plusz-3.2.1-23 számú Felhívásra kidolgozott, támogatott szociális városrehabilitációs projekt szerves részeként garantáltan meg is történik, mivel támogatási elvárás. *(Részletesebben lásd alább!)*

A támogató csoport összetétele akcióterületenként változó, azon szervezetek, intézmények, szakértők lehetnek a tagjai, akik hozzá tudnak járulni a projekt tartalmának kialakításához, megfelelő tapasztalattal rendelkeznek, legitim módon képviselik a célcsoportot, vagy egy szegmensét, kompetenciával rendelkeznek a megvalósítást, végrehajtást illetően. Ilyen szervezet példa jelleggel a szociális, oktatási, foglalkoztatási téren működő civil szervezetek, alapítványok, egyesületek, nonprofit gazdasági társaságok, önkormányzati vagy költségvetési fenntartású intézmények stb.

Optimális esetben a támogató csoport nem nagyobb 10 főnél az operativitás érdekében, de ha szükséges, nagyobb létszámú támogató fórum is működtethető. Minden esetben figyelemmel kell lenni arra, hogy a támogató csoport működőképes és hatékony formáció maradjon. A támogató csoport tagjai biztosítani tudják, hogy a projektfejlesztés során felmerülő javaslatok közül azok kerüljenek beépítésre, melyek megvalósítása lehetséges és működőképes az adott akcióterületen. A támogató csoport tagjai mobilizálni tudnak érintett csoportokat, meg tudják határozni az akcióterületi fejlesztés szükségleteit, hozzájárulnak a projekt tartalmának véglegesítéséhez és megvalósításához, és garanciáját jelentik a projekt által elért eredmények fenntarthatóságának. A támogató csoportnak

fontos szerepe van a célcsoport elérésében, megszólításában, a program kommunikációjában, az eredmények elterjesztésében. Visszacsatolói fórumként is működik, a célcsoport szükségleteit, igényeit beépíti a programokba. Emellett a támogató csoport mobilizálja a döntéshozókat és intézményi szereplőket is.

A Támogató Csoport tagjai a megvalósítás alatti projektnél:

- Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata;
- Civil Szervezetek Szövetsége;
- Békéscsabai Egészségügyi Alapellátási Intézmény;
- Tegyünk az élhető Magyarországért Egyesület;
- Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ;
- Békéscsabai Családsegítő és Gyermekjóléti központ;
- Egyensúly AE Egyesület;
- Körösök Völgye Natúrpark Egyesület;
- MERSZ Közhasznú Alapítvány.

A Támogató Csoport aktuális működése során további szervezetek eseti bevonására, részvételére nyitott a releváns szakmai és/vagy civil együttműködési tapasztalatok minél hatékonyabb becsatornázása érdekében.

Lakhatási helyzet Békéscsabán – szociális bérlakások

A lakhatási kérdést prioritásként kezeli az önkormányzat. 2021 elején elkészült a város Lakáskoncepciója a 2021-2025-ös időszakra vonatkozóan. Jelenleg, 2025-ben Békéscsaba bérlakásállományát 504 db lakás alkotja. A bérlakásállomány kezelése a Vagyonkezelő Zrt. hatáskörébe tartozik.

A városi ingatlanállományban jellemzőek a társasházi lakások. Az egyre magasabb ingatlanárak miatt tulajdonjog szerzése, illetve a lakás fenntartási költségeinek fedezése a szociálisan hátrányos helyzetű lakosság körében nem reális alternatíva. Így a lakhatási integrációs törekvések objektív okok miatt is akadályozottak a fennálló városi lakáshelyzetben. Jelenleg szociális bérlakásra és szolgálati lakásra van a legtöbb igény, melyeket a város próbál lehetőségeihez mérten, ütemezetten kiszolgálni.

Békéscsaba MJV Önkormányzata a fiatalok betelepülést is segíti, emellett szolgálati lakásaik is vannak. Sok esteben van bérlőkijelölési jog az egyes önkormányzati intézményeknél, melyeket folyamatosan felülvizsgálnak, hogy a lakások kihasználtsága emelkedjen. Jelenleg 70 intézményi bérlakás van a városban, miközben az intézményi egyensúlyokat is igyekeznek frissíteni.

Szociális rászorultság alapján bérbe adható lakások

A szociális célú bérlakásállomány a szociálisan rászoruló személyek, családok elhelyezésére szolgál. A rászorultság kritériumait a Lakásrendelet szabályozza. A jelenlegi szabályozás szerint kötelező a pályáztatás az önkormányzati bérlakások vonatkozásában, ez alól csak az átmeneti lakások jelentenek kivételt. A kiutalásról a döntést a Családügyi és Népjóléti Bizottság hozza meg.

A szociális rászorultság alapján bérbe adható lakások bérleti jogának megszerzésére kiírt pályázatokra jelentkezők magas száma azt bizonyítja, hogy az önkormányzat tulajdonában álló szociális rászorultság

alapján bérbe adható lakások száma nem elégíti ki a lakossági szükségleteket. A megüresedett, bérbe adható lakások száma rendkívül alacsony egy-egy évben. A táblázatból megállapítható, hogy a megüresedett lakásokra jelentős számú pályázat érkezik évek óta. Előfordul, hogy az önkormányzat nem is tudja kiírni az aktuális pályázatot, mert nincs üresedés.

Év	A megüresedett szociális bérlakások száma	A beérkezett pályázatok száma
2007	9	214
2008	13	65
2009	9	76
2010	nem került a pályázat kiírásra	
2011	17	257
2012	7	164
2013	8	102
2014	15	126
2015	4	23
2016	5	52
2017	6	70
2018	nem került a pályázat kiírásra	
2019	17	68
2020	21	55
2021	17	36
2022	9	42
2023	6	16
2024	16	49

A szociális bérlakások esetében a lakbér függ a lakás elhelyezkedésétől, komfortfokozatától és méretétől. Minden lakbérövezetben (lásd alábbi ábra!) található önkormányzati lakás, amely lehetőséget biztosít arra, hogy a családok anyagi helyzetét is figyelembe véve történjen az elhelyezés.

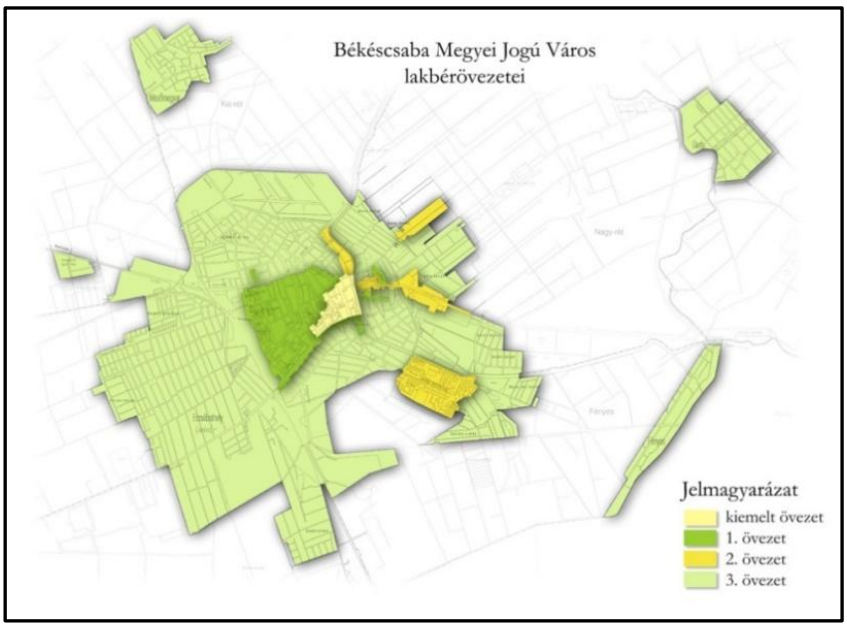

92. ábra: Békéscsaba MJV lakbérövezetei
Forrás: Békéscsaba ITS, 2018

A bérleti díjakat az alábbi táblázat mutatja.

Komfortfokozat	Lakbérövezet – bruttó lakbér Ft/m²/hó			
	Kiemelt	I. övezet	II. övezet	III. övezet
Összkomfortos és komfortos	848	531	456	382
Félkomfortos	658	378	331	283
Komfort nélküli	494	283	244	207

99. táblázat: A szociális rászorultság alapján bérbe adható lakások lakbére 2025. évben

A szociális rászorultság alapján bérbe adható lakások a város belterületén szétszórtan helyezkednek el. Egy jelentősebb koncentráció (40 lakás) a szociális városrehabilitációnak is helyet adó Franklin utcai sorház. További kisebb koncentrációk Kazinczy-ltp.-n (13 db), a Vécsey utcában (11 db) és a Pásztor utcában (9 db) találhatók. Ezek az utcák átfednek a fentebb, a segélyezési adtok alapján levezetett alacsonyabb státuszú városi területekkel (Kazinczy-ltp. és közvetlen környéke). Az önkormányzat a város külterületén nem rendelkezik bérlakással. Ebben a rászorultság alapján bérbe adható lakások kategóriájában is jellemző a társasházi megjelenés. A szociális bérlakások ideális esetben a kertvárosban helyezkednek el, ahol egy udvaron belül több lakás kialakítása célszerű és lehetséges.

Szociális ellátórendszer keretében biztosított lakhatási megoldások

A *Békéscsabai Családsegítő és Gyermekjóléti Központ* a Békési út 24-ben 3 szociális bérlakással (saját bérlőkijelölési joggal) rendelkezik, amelyek felújítása szükséges. Ezek egy leromlott fizikai állapotú épületben találhatók, ahol átfogó felújításra volna szükség.

A Bartók és a Batthyány utca sarkán található a Családok átmeneti otthona. A 4-5 család elhelyezésére alkalmas épület részben felújítást igényel. Egyidejűleg 10-15 gyerek él az otthonban. Az itt levő családok krízishelyzetben vannak, és jellemzően nem békéscsabai lakosok. Az igénybevétel önkéntes. Az átmeneti lakhatás maximum 2,5 évig biztosított itt, utána más lakhatási megoldást kell találniuk.

A szegregáció területi vonatkozásai (szegregátumok) – a változások értékelése

Békéscsaba Integrált Településfejlesztési Stratégiájának részét képező ASZT részletesen elemzi a városrészi jellemzőket a KSH adatok alapján. Az ITS ASZT megállapítja, hogy *„a 2011-es népszámlálási adatok alapján a legrosszabb státuszú lakóterületként alapvetően három városrészi terület mutatkozott: ezek a Szarvasi úti és a Berényi úti kertvárosok, illetve a Belvárostól délre eső kertvárosias övezet. Ezek mellett még a külterületek egészére jelez kedvezőtlenebb mutatókat, illetve sokkal kisebb mértékben a kis lakosságszámú Almáskertekre.”* A mutatók alapján az ITS ASZT megállapítja, hogy a „három városrész leromlottsági szintje közel azonos”. A 2011-es KSH népszámlás időpontjában a három legrosszabb helyzetű városrész a város teljes lakosságának 8,7%-át tette ki, míg a külterületeken a város lakosságának 4%-a élt.

Ahogy arra az ASZT bevezetőjében is utaltunk, 2016-ban a KSH módosított módszertanának megfelelően Békéscsaba MJV területén egy szegregátum és egy veszélyeztetett terület lehatárolása történt meg végül. Az alábbiakban a két nevezett területen történt fejlesztő célú beavatkozásokat foglaljuk össze és kitérünk a hatásokra is.

Megvalósult antiszegregációs beavatkozási projektek Békéscsabán (2016-2023)

A 2011 -es KSH népszámlálási adatok alapján 2016-ban lehatárolt szegregátumok Békéscsabán

1.) Berényi út menti tömb (Berényi út 69-73., Lenkey u. 24-26., József u. 12-24., Dessewffy u. 11.)

Az egyelten olyan tömb a városban, ahol a szegregációs mutató a 2011-es népszámlálás adatai alapján meghaladta a 35%-ot, azaz a terület szegregátumnak tekinthető. A korábbi ASZT és a 2021 december elején történt (képek) helyszíni bejárás alapján is elmondható, hogy a lakótömb beépítése és társadalmi összetétele vegyes: találhatók itt újépítésű házak és régebbi leromlott lakóépületek.

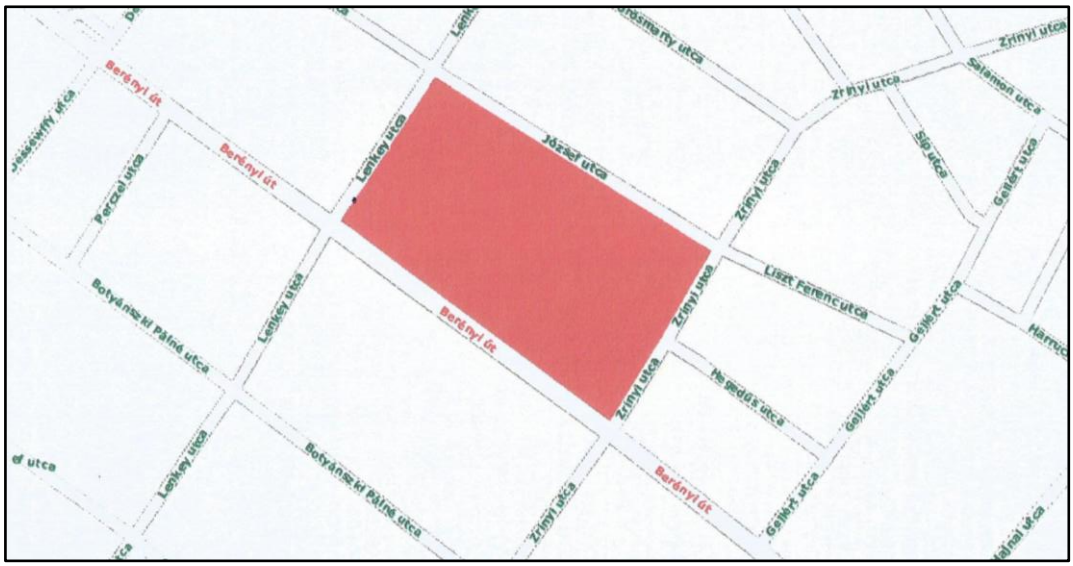

93. ábra: Békéscsaba szegregátum 01. – szegregációs mutató 35% feletti (vágat)
Forrás: KSH

A segélyezési adatok magas rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény esetszámot mutattak a lakosságszámhoz képest, és kisebb mértékben más segélyezési forma is megjelenik. A területen tevékenykedő szociális munkások szerint 2021-ben is egy társadalmilag vegyes lakótömbről van szó, melyben továbbra is vannak veszélyeztetett családok is.

94. ábra: A Berényi út menti tömb lakókörnyezete - 2021 december 2. terepbejárás

2.) Franklin utcai szociális bérlakások

A másik olyan tömb a városban, ahol a szegregációs mutató a 2011-es népszámlálás adatai alapján meghaladta a 30%-ot, de nem lépte túl a 35%-ot, azaz a terület szegregációval veszélyeztetett területnek tekinthető.

Az egy tömbben lévő, 1993-ban épült 40 db szociális bérlakás csak a KSH módszertan 2016-os módosítása után került lehatárolásra mint szegregációval veszélyeztetett terület. Ugyanakkor már a 2007-2013-es időszakra készült ITS ASZT-je is megemlíti, mint olyan területet, ahol az alacsonyabb státuszú, jövedelmű családok koncentrációja magas.

95. ábra: Békéscsaba szegregátum 02. - Szegregációs mutató 30% feletti (vágat)
Forrás: KSH

A területen tevékenykedő szociális munkások elmondása és a támogatási adatok alapján is megállapítható, hogy a bérlakásokból álló tömb lakosságának jelentős része jelenleg is rászoruló, és ebben a csoportban továbbra is jelentős arányt képviselnek a foglalkoztatásból származó jövedelemmel nem rendelkezők.

96. ábra: A Franklin utcai szociális bárlakások utcafrontos és hátsó homlokzata (felújított állapot) - 2021 december 2. terepbejárás

Integrált szemléletű szociális városrehabilitációs akciók – a projektek tartalma és eredményei, elért változások a szegregátumokban

Békéscsaba MJV Önkormányzata 2015-ben támogatást nyert az ESZA beavatkozásokra lehetőséget adó konstrukció keretében. Ekkor a város nem rendelkezett lehatárolható szegregátumokkal. A 2016-ban elindított projekt (TOP-6.9.1-15-BC1-2016-00001) tehát foglalkoztatási, közösségépítési és egyéb egyéni és közösségi szintű változásokat generáló beavatkozásokat hajtott végre.

Az időközben megváltozott feltételrendszer nyomán a 2016-ban lehatárolt két, szegregációval érintett területet és azok környezetét érintve Békéscsaba és a TOP Irányító Hatóság egyeztetéseit követően az önkormányzat 2016-ban nyújtotta be pályázatait egy két komponensű, integrált szemléletű szociális városrehabilitációs akciósorozat végrehajtására (TOP-6.9.1-16-BC1-2017 és TOP-6.7.1-16-BC1-2017-00001).

Békéscsaba Megyei Jogú Város a TOP-6.9.1-15-BC1-2016-00001, a TOP-6.9.1-16-BC1-2017 és a TOP-6.7.1-16-BC1-2017-00001 azonosítószámú projektekhez kapcsolódó Felhívásokkal összhangban célul tűzte ki a szegénység, a társadalmi és a munkaerőpiaci hátrányok újratermelődésének megállítását, valamint a közösségi és egyéni szintű társadalmi integráció feltételeinek megteremtését.

A projektek tartalma:

1.) TOP-6.9.1-15-BC1-2016-00001 (ESZA)	
Cím:	**A társadalmi együttműködés erősítését szolgáló helyi szintű komplex programok Békéscsaba MJV területén**
Kódszám	TOP-6.9.1-15-BC1-2016-00001
támogatás összege	50 000 000 Ft
Konzorciumi tagok:	Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata Civil Szervezetek Szövetsége
tartalom:	Békéscsaba Megyei Jogú Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája (a továbbiakban: ITS) – a Központi Statisztikai Hivatal (a továbbiakban: KSH) által meghatározott szegregátum és szegregációval veszélyeztetett területek lehatárolásának hiányában – társadalmilag leromlott területeknek három városrészt határozott meg 2014-ben • Zártkertek • Berényi út menti tömb (Berényi út 69-73., Lenkey u. 24-26., József u. 12-24., Dessewffy u. 11.) • Franklin utcai bérlakások A KSH két területet határolt le a 2011-es népszámlálási adatok alapján 2016. áprilisban: 1. Szegregátum (Lenkey utca - József utca - Zrínyi utca - Berényi út) 2. Szegregációval veszélyeztetett terület (a Franklin utca északi oldala az Illyés Gyula utcától az Ibolya utcáig) **Megvalósított tevékenységek témák szerint:** A) Együttműködés a közösségi és egyéni szintű társadalmi integráció feltételeinek megteremtése céljából: a) közösségfejlesztést célzó programok (beleértve hitéleti vonatkozású programokat is); b) Az érintett lakosság bevonását, a beilleszkedést segítő programok, akciók; B) Folyamatos szociális munka megteremtése: b) problémák feltérképezése, egyéni fejlesztési tervek készítése, megvalósítása és folyamatos felülvizsgálata;

1.) TOP-6.9.1-15-BC1-2016-00001 (ESZA)	
	C) Törekvés a foglalkoztatás elősegítésére: a) munkaerő-piaci beilleszkedést segítő programok, önálló jövedelemszerzésre való képesség kialakítása, fejlesztése (kivéve foglalkoztatási programok); D) Törekvés a kora-gyermekkori, gyermekkori és formális oktatáson kívüli fejlesztésre és oktatás fejlesztésére: a) családsegítő és gyermekjóléti szolgáltatás kiterjesztése, bővítése a helyszínen, valamint a kötelező önkormányzati feladatellátáson túli szociális, gyermekjóléti szolgáltatások kialakítása; E) Törekvés az egészség fejlesztésére: a) egészségügyi programok (beleértve a prevenciós, mentálhigiénés programokat); F) Szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása: b) jogi tanácsadás, adósságkezelési tanácsadás, önkormányzatokkal bérlőkijelölési jogról történő megállapodások elősegítése, abban történő segítségnyújtás; c) közszolgáltatások elérésének logisztikai és kommunikációs segítése (szervezés, a telepen élők odajutásának, szolgáltatás helybejutásának segítése, koordináció stb.). G) Bűnmegelőzést, a közbiztonság javítását elősegítő programok: a) bűnmegelőzés és közbiztonság erősítésével kapcsolatos képzési, szemléletformáló programok;

2.) TOP-6.9.1-16-BC1-2017-00001 (ESZA)	
Cím:	**Helyi szintű komplex programok Békéscsaba területén**
Kódszám	TOP-6.9.1-16-BC1-2017-00001
támogatás összege	283 000 000 Ft
Konzorciumi tagok:	Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata Körösök Völgye Natúrpark Egyesület, Egyensúly AE Egyesület MERSZ Közhasznú Alapítvány
tartalom:	1.) A munkaerőpiaci szolgáltatások formái • Munkaerő-piaci információk nyújtása munka iránt érdeklődőknek – egyéni tájékoztatás • Csoportos információnyújtás • Tanácsadás • Mentori szolgáltatás 2.) Közösségfejlesztés • MERSZ Közhasznú Alapítvány: 8 program • Körösök Völgye Natúrpark Egyesület: 15 program • Egyensúly AE Egyesület: 1 program • Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata: 17 program 3.) Szociális munka • A projektben a projektmegvalósítás teljes időtartama alatt biztosítani kell a folyamatos szociális munkát, melynek keretében megvalósul a szegregált területen élő célcsoport felkészítése a projektre, illetve bevonása a megvalósításba. Egyensúly Az Egyensúly AE Egyesület biztosította a 2 fő szociális munkás + 1 fő szociális asszisztens alkalmazását. Az egyik szociális munkás fő feladata közé tartozott a problémák feltérképezése, egyéni fejlesztési tervek készítése, megvalósítása és folyamatos felülvizsgálata. A projektben 15 egyéni fejlesztési tervet kellett készíteni, melyeket 3 havonta szükséges volt felülvizsgálni.

3.) TOP-6.7.1-16-BC1-2017-00001 (ERFA)	
Cím:	**Békéscsaba leromlott városi területeinek rehabilitációja**
Kódszám	TOP-6.7.1-16-BC1-2017-00001
támogatás összege	807 900 000 Ft
Konzorciumi tagok:	Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata
tartalom:	• A Franklin utcai 40 db szociális bérlakás korszerűsítése: A szociális bérlakások korszerűsítése, energia hatékonyság javítással egybekötve • Játszóterek kialakítása, bővítése: Játszótér kialakítása gyermek és felnőtt (fitnesz) játszótéri eszközök telepítésével, a szükséges leesés elleni védelem biztosításával, a játszótéri elemek közötti gyalogos felületek megépítésével. Közlekedésfejlesztés a rehabilitált területhez kapcsolódóan: • Berényi úti járdafelújítás (Lenkey utca - Békési út közötti szakasz a páratlan oldalon): a Lenkey utca - Békési út közötti szakaszon, a páratlan oldalon, a meglévő aszfalt-beton burkolatú járda helyén új, aszfaltburkolatú járda készült. • Berényi út - Baross utca - Szeberényi téri kerékpárforgalmi létesítmény kialakítása: A Berényi út – Szarvasi úti csomópontban épülő kerékpárforgalmi létesítmények csatlakoznak a meglévő Békési – Szarvasi úti és a Berényi úti kerékpárforgalmi létesítményekhez, a csomópont állami tulajdonú területén történő átvezetéssel. A Szeberényi téren csatlakozik az evangélikus nagytemplom előtti kerékpárforgalmi létesítményhez. • Franklin utcán kerékpáros nyom jelzése (Illyés Gyula utca – Pataky utca, Kolozsvári utca közötti szakaszon) • Szabolcs - Szerdahelyi - Kazinczy - Illésházi utcai kerékpárforgalmi létesítmény kialakítása: Kerékpárforgalmi létesítmény kialakítása. A tervezett kerékpárforgalmi létesítménynek egyaránt kell szolgálnia a gyalogos és a kerékpáros közlekedést. A tervezendő kerékpárforgalmi létesítmény a Szabolcs utca Szarvasi út – Szerdahelyi utca közötti szakaszát, a Szerdahelyi utca Szabolcs utca - Kazinczy utca közötti szakaszát, a Kazinczy utca Szerdahelyi utca – Illésházi, Tinódi utca közötti szakaszát és az Illésházi utcát érinti. • Czuczor utca 4. szám alatt Közösségi Ház kialakítása: Közösségi Ház kialakítása az épület átalakításával, felújításával udvar kialakítása; Czuczor utcai közterület fejlesztése; parkolók, megújuló energia használata; eszközbeszerzési feladatok • 1 db önkormányzati szolgálati lakás kialakítása a Czuczor utca 4. szám alatti Közösségi Ház padlástérében (lakófunkciós tevékenység);

97. ábra: A Czuczor utca 4. szám alatt Közösségi Ház - 2021 december 2. terepbejárás

A projektek tapasztalatai és a projektek nyomán bekövetkezett változások:

TOP-6.7.1-16-BC1-2017-00001 (ERFA)

Minden projektelem megvalósult. A mellékelt fényképek tanúsága szerint a felújításra került bérlakások környezete és a közterületek a kerékpárutas fejlesztésekkel egy beállt átlagos, ill. azt meghaladó státuszú lakókörnyezet képét mutatják. A fejlesztések nyomán az érintett lakosság életminőségét meghatározó infrastrukturális feltételek (lakhatás, közlekedés, közösségi lét) minősége jelentős mértékben javult.

TOP-6.9.1-16-BC1-2017-00001 (ESZA)

A projekt lezárult. A szakértő koordinátorral folytatott interjú szerint a koronavírus járvány jelentős mértékben hátráltatta a projekt végrehajthatóságát. A Közösségi Beavatkozási Tervet szükséges volt módosítani. Egyéb tapasztalatok:

- 2022 februárjától újraindultak a programok és a hátralevő időben számos program valósult meg. A négy konzorciumi partner tevékenysége szoros koordinációt igényelt – több száz program párhuzamos lebonyolításáról volt szó havonta.
- A projektben ténylegesen elértek száma jóval a projekt zárása előtt meghaladta a vállalt értéket (12 049 fő vállalt és 17 000 fő az eddig elért)
- Az ESZA programok elsősorban a lebonyolításban résztvevő szervezetek székhelyein – pl. Egyensúly AE Egyesület a Kolozsvári utcában – zajlottak.
- A célcsoporton belül – ami nem kizárólag roma családokból áll – a gyerekek elérése a legkevéssé komplikált, de ebben az iskolák, óvodák, védőnők közreműködése nélkülözhetetlen.
- A felnőttek bevonása jóval nagyobb kihívást jelentett, a szülők elérése a gyerekeken keresztül történt és a Nagycsaládosok Egyesülete is közreműködött ebben. A projekttől függetlenül is

megszervezésre kerülő Családi nap hasznos fórum, mert ehhez köthetők a projektben foglalt programok nagyobb számban és a felnőtt lakosság is elérhető.

A civil szerveztek közreműködése nélkülözhetetlen, 36 civil szervezettel működtek együtt a projekt bonyolításában részt vállaló konzorciumi partnerek. A civilek eredendően meglévő kapcsolata a célcsoporttal segít a vállalások teljesítésében. A mobilitás miatt a probléma gyakran újratermelődik az érintett területeken, tehát mindenképpen indokolt a szociális szolgáltatások nagyobb intenzitású jelenléte a projekttevékenységekkel érintett területeken a továbbiakban is.

A RGYK-ban és Lakhatási támogatásban részesülők területi vizsgálata nem mutat áttörést a támogatásban részesülők számának csökkenését illetően. Fontos ugyanakkor, hogy a legfrissebb elérhető adatok a 2020-as évből származnak, amikor pl. pont a foglalkoztatási hatások városi léptékben még nem voltak kimutathatók.

Megvalósítás alatti antiszegregációs beavatkozási projektek Békéscsabán (2025-2029)

Szociális városrehabilitáció 2025-2029 összefoglaló

Az FVS tervezése során Békéscsaba MJV területén egy akcióterület került kijelölésre: a Lenkey u- József u. - Zrínyi u. - Berényi út által lehatárolva, mely döntően megegyezik a korábbi szociális városrehabilitációt megalapozó Megvalósíthatósági tanulmányban (2018) lehatárolt akcióterület kiterjedésével, azonban kiegészítő területként a Berényi út 63-69. területet is még hozzávették a hasonlóan kedvezőtlen szociális mutatói miatt. Az FVS kidolgozásakor az aktuális népszámlálási adatok (2022) még nem álltak rendelkezésre, ezért a vonatkozó saját helyi szociális segélyezési adatok (2020), illetve a város humán ellátórendszerét lefedő szakmai munkacsoport önkormányzati és civil szakembereinek tereptapasztalatai egyaránt alátámasztották a korábban (2016, 2018) lehatárolt akcióterület megtartásának szükségességét, illetve indokoltnak tartották a kiegészítő területtel, valamint a 2016-ben veszélyeztetett területként azonosított Franklin utca és környékével történő kibővítését.

A KSH 2025 júliusban nyújtott előzetes tájékoztatója alapján a *„2022. évi népszámlálás adatai szerint Békéscsaba megyei jogú városban nem található olyan terület, amely megfelelne a szegregátum vagy a szegregációval veszélyeztetett terület feltételeinek”*, melyet a 419/2021. (VII.15.) (Korm. rendelet) 14. mellékletének szegregációs meghatározása alapján állapítottak meg.

Ugyanakkor a Békéscsaba MJV Önkormányzata a korábbi megvalósított antiszegregációs ERFA és ESZA projektek eredményei, a helyi aktuális tényadatok és szakmai tapasztalatok alapján döntött a korábban megkezdett szociális városrehabilitáció beavatkozásainak folytatásáról, különös tekintettel a társadalmi integrációt célzó szoft projekttevékenységek útján történő, érintett lakossági bevonásról – melyről az Irányító Hatósággal is egyeztetett.

2024 folyamán a TOP_Plusz-3.2.1-23 kódszámú, Fenntartható humán fejlesztések c. felhívás keretében szociális városrehabilitációs célú, ESZA+ (szoft) típusú beavatkozási projektet dolgozott ki az önkormányzat konzorciumi együttműködésben. Az elkészült Megalapozó dokumentum 3.4. fejezete ismerteti a projekt akcióterületének lehatárolását és jogosultsági kritériumait[367], eszerint:

[367] Pontos cím: MEGALAPOZÓ DOKUMENTUM „A szociális városrehabilitáció infrastruktúrafejlesztési elemeit kiegészítő szoft beavatkozások” a TOP_Plusz-3.2.1-23 kódszámú, Fenntartható humán fejlesztések c. felhívás keretében (2024).

„Az akcióterület több városrészen átível, területe az alábbi városrészekből áll:

- 8. városrész: Berényi út mente (Szegregátumot tartalmaz)
- 9. városrész: Jamina városrész (Szegregációval veszélyeztetett területet tartalmaz)
- 1. városrész: Belváros
- 2. városrész: Belvárostól nyugatra eső nagyvárosias övezet
- 3. városrész: Belvárostól északra eső kisvárosias övezet
- 15. városrész: Vasúti területek.

Az akcióterület határai: Orosházi út – Gyár u. – Lajta u.- Rokka u. – Kígyósi út – Kerekegyházi út – bányatavak közt – Kereki u. – belterületi határ - vasút által határolt terület - Északi elkerülő út – Élővíz-csatorna – Bánszki - Bartók Béla út - Orosházi út által határolt terület.

A lehatárolt akcióterület magában foglalja a Berényi út menti tömböt (szegregátum) és a Franklin utca környékét (szegregációval veszélyeztetett terület), de további városrészek is bevonásra kerültek." *„A szegregátumon és a szegregációval veszélyeztetett területen kívül csak olyan városrészek kerültek be az akcióterületbe, melyeken valamilyen fizikai beavatkozás valósul meg, vagy biztosítják azt, hogy az akcióterület összefüggő legyen."*

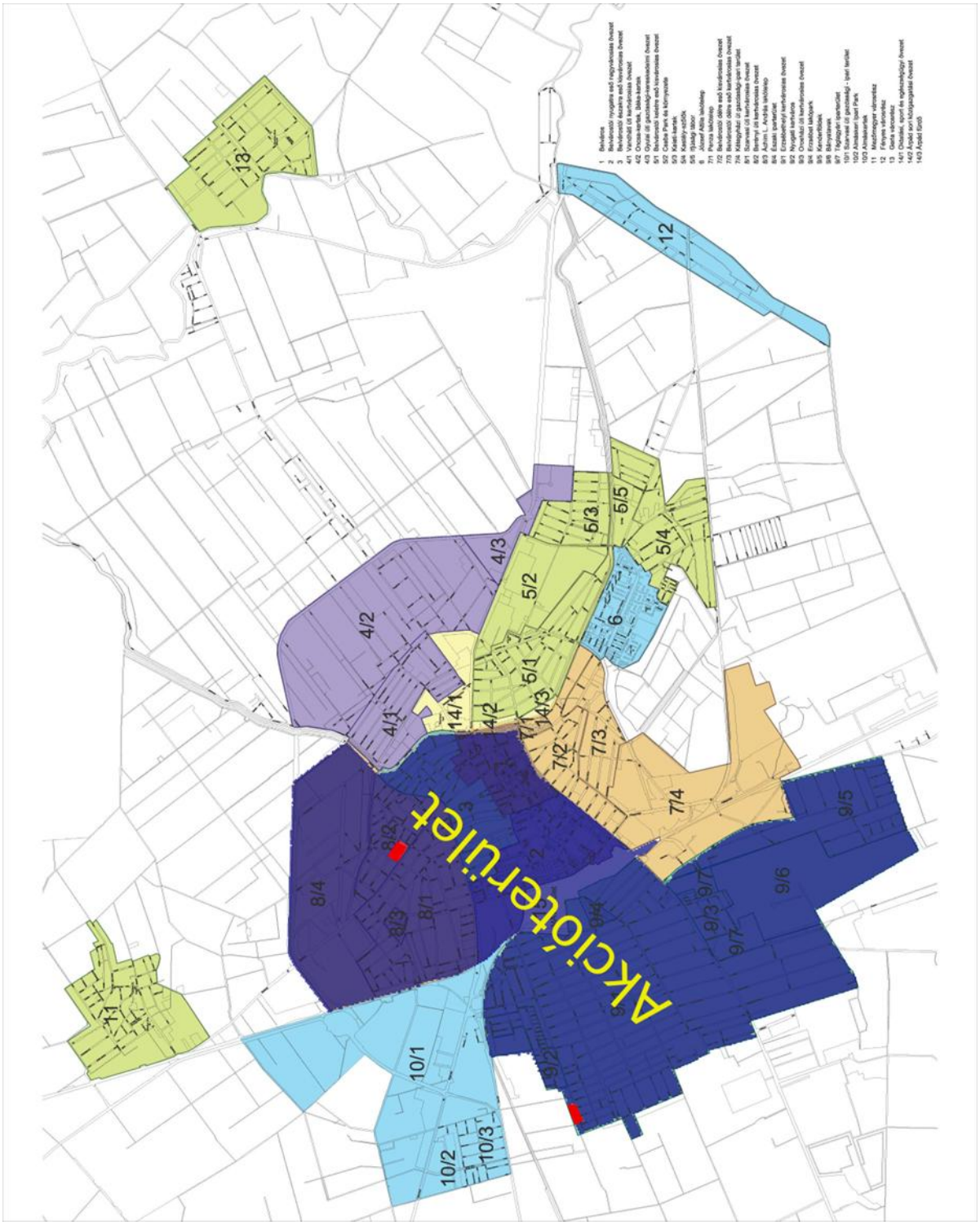

98. ábra: Átnézeti helyszínrajz a szociális városrehabilitációs Akcióterület lehatárolásáról (térkép)[368]

[368] A térkép forrása: MEGALAPOZÓ DOKUMENTUM „A szociális városrehabilitáció infrastruktúrafejlesztési elemeit kiegészítő szoft beavatkozások" a TOP_Plusz-3.2.1-23 kódszámú, Fenntartható humán fejlesztések c. felhívás keretében (2024) c. tanulmány 2. számú Melléklete.

Az alábbi táblázat összegzi azokat a statisztikai adatokat, melyeket Békéscsaba MJV Önkormányzata 2025-ben a KSH-tól megkapott a szociális városrehabilitációs akcióterület lehatárolásához.

A táblázat alapján követhetőek azok a fő változások, melyek az akcióterületen a 2011. és a 2022. évi népszámlálások között bekövetkeztek. A lakónépesség számának csökkenése olyan általános tendencia, mely Békéscsaba MJV életében is tetten érhető, és kihat az akcióterületen élők (csökkenő) létszámára is. Fontos hiányok mutatkoznak a 2022. évi népszámlálási adatokban, melyek a városi szegregáció aktuális helyzetfeltárásához szükségesek - így pl. munkanélküliek és tartós munkanélküliek aránya vagy a roma nemzetiségűek száma). Így a projekt megtervezése elsősorban a legfrissebb helyi - önkormányzati segélyezési és szociális intézményi - adatokon alapul, kiegészülve a Kormányhivatal aktuális békéscsabai foglalkoztatási adataival.

Békéscsaba - Akcióterületi és kiegészítő területi adatok

Mutató megnevezése	Békéscsaba összesen	Akcióterület *(Szociális fejlesztési területek)*	2011. évi 1. szegregátum *(Lenkey utca- József utca- Zrínyi utca- Berényi út)*	Kiegészítő terület *(2011. évi 1. szegregátum és a Berényi út 63-69.)*	Békéscsaba összesen	Akcióterület *(Szociális fejlesztési területek)*	2011. évi 1. szegregátum *(Lenkey utca- József utca- Zrínyi utca- Berényi út)*	Kiegészítő terület *(2011. évi 1. szegregátum és a Berényi út 63-69.)*
	Forrás: 2011. évi népszámlálás				Forrás: 2022. évi népszámlálás			
Lakónépesség száma	62050	5696	52	58	55164	5501	66	73
Lakónépességen belül 0-14 évesek aránya	13,2	12,0	21,2	20,7	12,7	12,7	22,7	20,5
Lakónépességen belül 15-64 évesek aránya	68,9	64,1	50,0	48,3	63,2	61,5	62,1	60,3
Lakónépességen belül 65 évesek vagy annál idősebbek aránya	17,9	23,9	28,8	31,0	24,1	25,8	15,2	19,2
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-64 évesek) belül	9,7	13,6	42,3	39,3	6,7	11,7	17,1	15,9
Felsőfokú végzettségűek a 25 éves és idősebb népesség arányában	21,7	13,9	18,9	21,4	26,4	19,5	20,5	22,0
Lakásállomány (db)	29168	2638	24	27	29950	2625	28	32
Alacsony komfort fokozatú lakások aránya	5,6	10,0	20,8	18,5	1,5	2,6	…	…
Rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-64 évesek) belül	43,1	49,1	80,8	78,6	25,2	30,2	39,0	43,2
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül	7,2	11,4	38,5	35,7	3,3	7,2	12,2	11,4
Foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességen belül	56,9	50,9	19,2	21,4	74,8	69,8	61,0	56,8
Foglalkoztatott nélküli háztartások aránya	38,6	47,8	75,0	73,9	32,6	34,8	40,0	44,8
Állandó népesség száma – a mutató a település egészére állítható elő, szegregátumokra nem	60726				55040			
Alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak aránya	30,5	36,4	40,0	33,3	9,2	11,3	…	…
A gazdaságilag nem aktív népesség aránya a lakónépességen belül	54,6	60,8	82,7	82,8	47,9	51,9	60,6	61,6
Munkanélküliek aránya (munkanélküliségi ráta)	12,0	15,1	33,3	30,0	3,5	4,0	…	…
Tartós munkanélküliek aránya (legalább 360 napos munkanélküliek aránya)	6,9	9,2	22,2	20,0	1,4	1,4	0,0	0,0
A komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya a lakott lakásokon belül	4,3	7,8	15,0	13,0	1,6	3,3	…	…
Egyszobás lakások aránya a lakott lakásokon belül	8,0	7,3	5,0	4,3	6,7	4,9	…	…
Fogyatékkal élők száma*	3562	402	…	3	4700	599	10	12
Roma nemzetiséghez tartozók száma	441	170	6	6	364	157	0	0

*A 2022. évi népszámlálás során a KSH a korábbi, főleg orvosi szempontot előtérbe helyező, a fogyatékosságra és a tartós betegségre vonatkozó kérdések mellett kiegészült a társadalmi részvételt vizsgáló korlátozottsági kérdésekkel. A fogyatékossági adatok közlése során a KSH a korlátozottsági kérdéseket is felhasználva tette közzé az adatokat, ezt javasolja használni.

… adatvédelmi ok miatt nem közölhető adat

100. táblázat: KSH összehasonlító népszámlálási adatok (2011; 2022) a szociális városrehabilitációs akcióterület lehatárolásához

A korábban meghatározott szegregátum és szegregációval veszélyeztetett terület egyes ERFA támogatással érintett fizikai paraméterei jelentősen javultak, de a társadalmi folyamatokat mutató jelenségek (pl. segélyezési adatok) nem jeleznek átütő változásokat a helyi lakosság vonatkozásában. A szakértők elmondása szerint a lakossági mozgás is viszonylag jelentős, a problémák gyakran újratermelődnek a területen. Továbbra is indokolt a TOP-6.7.1-16-BC1-2017-00001 (ERFA) és TOP-6.9.1-16-BC1-2017-00001 (ESZA) projektekkel érintett akcióterületen elsősorban az ESZA típusú beavatkozások folytatása (a tapasztalatokra épülő változások végrehajtása mellett).

Az FVS Antiszegregációs tervének elkészítéséhez Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatala anonimizált adatbázist biztosított a Rendszeres Gyermekvédelemi Kedvezményben (RGYK) és a Lakhatási támogatásban részesülők területi megoszlását illetően (csak utcákra – név és házszám nélkül – vonatkoztatva az eseteket). Az adatok összesítése és statisztikai értékelése alapján a következő megállapítások vonhatók le a rászorulók lakóhely szerinti, területi elhelyezkedésével kapcsolatban:

Az elemzés következtetése, hogy a két vizsgált önkormányzati támogatástípus kedvezményezettjeinek területi elhelyezkedése kirajzolja a városban a viszonylag alacsonyabb státuszú lakossági csoportok koncentrációit. A szegregátum (Berényi út) és a szegregációval veszélyeztetett terület (Franklin u. és környéke) nem kizárólagosan érintettek Békéscsabán. Adatokkal alátámaszthatóan további alacsonyabb státuszú és támogatásokra rászoruló lakosságot találunk koncentráltabban a Kazinczy-lakótelepen és annak közvetlen környezetében (a Szabolcs utca – Bartók Béla út – Petőfi – Jókai utcák által közrefogott területen) és néhány további utcában, főként a déli városrészben. Ezek a területek nem KSH által lehatárolt szegregátumok. A támogatások területi koncentrálódása ugyanakkor jelzi, hogy az önkormányzatnak figyelmet szükséges fordítania – ahogy teszi is – a nevesített területeken a helyi társadalom leszakadási folyamatának megállítására.

A projektben a projektmegvalósítás teljes időtartama alatt biztosítani kell a folyamatos szociális munkát. A projektben a szociális munkások elsődleges feladata a problémák feltérképezése, egyéni fejlesztési tervek készítése, megvalósítása és folyamatos felülvizsgálata, legalább 3 havonta. A szociális munkás fő feladata közé tartozik a problémák feltérképezése, egyéni fejlesztési tervek készítése, megvalósítása és folyamatos felülvizsgálata; a felhívás céljaihoz illeszkedő segítő tevékenység. A megvalósítandó tevékenységek között szerepel továbbá a pénzügyi, családszervezési és életvezetési tanácsadások, valamint az adósságkezelési tanácsadás szolgáltatások. A projektben egyéni fejlesztési tervet szükséges készíteni, melyeket 3 havonta szükséges felülvizsgálni. Az egyéni fejlesztési és szolgáltatási terv alapján a szociális munkás felveszi a kapcsolatot a szükséges képzést nyújtó és/vagy képességeket fejlesztő szervezettel, illetve az elhelyezkedés szempontjából releváns foglalkoztatási osztállyal. A folyamat végén az elért eredményeket a szociális munkás és a mentorált közösen fogják értékelni.

A projekt tervezett időtartama: 2025.10.01.-2029.05.31. A Támogatási Kérelem fizikai zárását követően a projekt kedvező hatására az érintett szociális munkások várhatóan munkakörben maradnak. A megvalósuló programelemek jó példát adva az önkormányzati fenntartás alá tartozó szervezeti egységeknek, civil-és segélyszervezeteknek kedvező hatást gyakorol a szervezeti működés mechanizmusának hatékonyabbá tételére, valamint a lakossági szolgáltatás tevékenysége is remélhetőleg ügyfélorientáltabbá válik az érintett szervezeteknél.

A szociális rehabilitációs szoft projekt célja - elsősorban - a korábbi TOP 6.7 intézkedésével (leromlott városi területek rehabilitációja) összhangban, azt kiegészítve a leszakadó és leszakadással veszélyeztetett városi területeken élők közösségi és egyéni szintű társadalmi integrációja.

A korábbi infrastrukturális beavatkozásokat a társadalmi hátrányok kompenzálását célzó szociális, oktatási, mentálhigiénés, kompetenciafejlesztő, foglalkoztatási, egészségügyi, antidiszkriminációs és közbiztonsági programok egészítik ki.

A társadalmi problémák összefüggenek egymással, ezért a hátrányos helyzetű emberek társadalmi részvételének javítása érdekében komplex beavatkozásokra van szükség. Nagy jelentősége van a foglalkoztatási, lakásügyi, az oktatási, az egészségügyi, a közbiztonsági és az esélyegyenlőségi problémák kezelésének, amelyben a hatékonyság érdekében minden érintett szereplő bevonása szükséges.

A pályázattal érvényesíteni szeretnék:

- az egyenlő bánásmód, és az esélyegyenlőség biztosításának követelményét,
- a diszkriminációmentességet,
- a szegregációmentességet,
- a foglalkoztatás, a szociális biztonság, az egészségügy, az oktatás és a lakhatás területén a helyzetelemzés során feltárt problémák komplex kezelése érdekében szükséges intézkedéseket.

Cél a településen/városrészben élő hátrányos helyzetű csoportok helyzetének feltérképezése és a feltárt problémák komplex kezelésére szolgáló (más települési programokkal összehangolt) terv megalkotása, a helyben érintett szereplők bevonásával, szükség szerint a települések közötti együttműködések kialakításával.

Az esélyegyenlőséggel kapcsolatos tevékenysége folyamán mindent megtesz a konzorcium annak érdekében, hogy az egyenlő bánásmód elve érvényesüljön az egyes projekt elemek kidolgozásában. Az érdekelt civil szerveződések is aktív szerepet játszanak, elősegítve ezzel a város lakosságának ilyen irányú szemléletváltását és társadalmi szolidaritását is. Ennek eszközei a szabályozás, a támogatás és a jó gyakorlatok bevezetése, bemutatása.

Békéscsabán a szegregátumok kialakulásához vezető folyamatok a szociális ellátórendszer és a sokoldalú támogató intézményrendszer hatékony működtetése mellett megfelelő kontroll alatt vannak.

Az alábbi táblázat összefoglalja a TOP_Plusz-3.2.1. pályázati projekt szakmai tartalmát:

Felhívás szerinti cél	Célnak való megfelelés bemutatása a projekt szempontjából releváns esetekben
I. „Szociális célú városrehabilitáció tevékenységcsoport" vonatkozásában	
A leszakadó és leszakadással veszélyeztetett városi területeken élők	- Együttműködés a közösségi és egyéni szintű társadalmi integráció feltételeinek megteremtése céljából - Törekvés a kora-gyermekkori, gyermekkori és formális oktatáson kívüli fejlesztésre és oktatás fejlesztésére

<table>
<tr>
<td>közösségi és egyéni szintű társadalmi integrációja</td>
<td>
- Törekvés az egészség fejlesztésére
- Szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása
- Bűnmegelőzést, a közbiztonság javítását elősegítő programok

<table>
<tr><td>Átfogó cél és specifikus célok</td></tr>
<tr><td>Átfogó cél:</td></tr>
<tr><td>A szegregátumban és a szegregációval veszélyeztetett területen élők hátrányainak kompenzálása, életminőségük javítása</td></tr>
<tr><td>Specifikus célok:</td></tr>
<tr><td>• Az alacsony társadalmi státuszú lakosság felzárkózása, beilleszkedése, készségfejlesztése</td></tr>
<tr><td>• A közösségi és egyéni szintű társadalmi integráció feltételeinek megteremtése</td></tr>
<tr><td>• A foglalkoztatás elősegítése</td></tr>
<tr><td>• A kora-gyermekkori, gyermekkori és formális oktatáson kívüli fejlesztés és oktatás fejlesztés megvalósítása</td></tr>
<tr><td>• Az egészség fejlesztése</td></tr>
<tr><td>• Bűnmegelőzés, a közbiztonság javítása</td></tr>
</table>
</td>
</tr>
<tr>
<td>A hátrányos helyzetű emberek életlehetőségei javulnak, elérhetővé válnak a foglalkoztatást, társadalmi integrációt, közösségfejlesztést, oktatást, iskolai felzárkózást, családsegítést, gyermekjóléti szolgáltatást, életvezetési tanácsadást, egyéni fejlesztést és szociális munkát biztosító programok</td>
<td>
Folyamatos szociális munka megteremtése:

a) pénzügyi, családszervezési és életvezetési tanácsadások, adósságkezelési tanácsadás szolgáltatás;
b) problémák feltérképezése, egyéni (szükség esetén családi) fejlesztési tervek készítése, megvalósítása és folyamatos felülvizsgálata, mentorálás, utánkövetés, a lakhatási fejlesztésben részesített családok nyomonkövetése;
c) szociális munkások a Felhívás céljaihoz illeszkedő segítő tevékenysége;
d) szociális munkások felkészítése és szupervíziója;
e) együttműködés más közszolgáltatásokkal és programokkal.

Törekvés a foglalkoztatás elősegítésére együttműködve a megyei foglalkoztatási paktumokkal:

a) munkaerő-piaci beilleszkedést segítő programok, önálló jövedelemszerzésre való képesség kialakítása, fejlesztése (kivéve foglalkoztatási programokban való részvétel támogatása);
b) foglalkoztatók felkészítését célzó programok, az előítéletek csökkentése és a célcsoport elhelyezkedésének segítése a lehetséges munkaadók és a célcsoport közötti kapcsolat erősítését ösztönző tevékenységek érdekében;
c) közösségi kertekben történő foglakozást elősegítő programok lebonyolításának költségei és a kapcsolódó szükséges
</td>
</tr>
</table>

	eszközbeszerzés költségei, amennyiben a termesztett növények kizárólag a foglalkoztatás célját szolgálják és nem kerülnek értékesítésre; d) a szolgáltatások igénybevételéhez szükséges utazási költségek támogatása, a munkába jutás megszervezése és egyedi ingázási megoldások finanszírozása; e) a környező foglalkoztatási lehetőségek (betanított munkák, munkahelyek, közlekedés, szolgáltatások, képzések stb.) felderítése, együttműködések kialakítása; f) a munkaerőpiaci elhelyezkedéshez szükséges szociális szolgáltatások nyújtása (pl. gyermekellátás, idősgondozás, családoknak tanácsadás, mentálhigiénés tanácsadás, pszichológiai tanácsadás); g) inaktívak felkutatása és elhelyezkedésüket támogató egészségügyi, szociális szolgáltatások; h) az elhelyezkedettek nyomon követése, utógondozása, munkahelyi beilleszkedésük segítése

Indikátor vállalások:[369]

A programokkal elért hátrányos helyzetű személyek száma: 2000 fő.

Szakmai adatszolgáltatás megnevezése	Mértékegység	Vállalás
Foglalkoztatást elősegítő tevékenységek száma	db	40
Foglalkoztatást elősegítő tevékenységekben résztvevők száma	fő	700
Egészségügyi szűrések száma	db	6
Egészségügyi programok száma	db	48
Közösségfejlesztést célzó programok száma	db	14
Az akcióterület lakosságának társadalmi integrációját segítő programok száma	db	50

101. táblázat: A TOP_Plusz-3.2.1-23 szociális városrehabilitációs célú (ESZA+) projekt indikátor vállalásai a Megalapozó dokumentum alapján (2024)

[369] Forrás: MEGALAPOZÓ DOKUMENTUM „A szociális városrehabilitáció infrastruktúrafejlesztési elemeit kiegészítő szoft beavatkozások" a TOP_Plusz-3.2.1-23 kódszámú, Fenntartható humán fejlesztések c. felhívás keretében (2024) c. tanulmány 3.1.5. „A projekt keretében tervezett tevékenységek megfelelése a műszaki-szakmai elvárásoknak" c. alfejezete.

Antiszegregációs terv

Az antiszegregációs fejlesztési célok és beavatkozási javaslatok

A 8.1.1. fejezet tartalmára alapozva a következőkben egy táblázatban foglaljuk össze a célok megfogalmazását segítő következtetéseket, továbbá meghatározzuk, mely következtetések tartalma igényel beavatkozást. Amelyek igen, azokhoz a táblázat konkrét céljokat is rendel. Ezek az ASZT céljai.

Ezt követően áttekintjük a Helyi Esélyegyenlőségi terv céljait és beavatkozásit, továbbá definiáljuk az összefüggéseket.

Mindezek után rendszerezzük az ASZT következtésekből levezetett célokat horizontális és területi szempontok szerint (ahogy azt a FVS Kézikönyv meghatározza), és minden célhoz hozzárendeljük a kapcsolódó beavatkozási javaslatokat és azok becsült költségeit.

	A célok megfogalmazását segítő KÖVETKEZTETÉSEK	Beavatkozás?	ANTISZEGREGÁCIÓS CÉLOK
1.	A városban a szociális rászorultság területi koncentrációi a kertvárosi részeken és a külterületen jelentkeznek, de itt sem jellemző a mélyszegénység. A KSH Békéscsaba esetében sem a 2001-es, sem pedig a 2011-es népszámlálások adataira alapozva nem tudott szegregátumot vagy szegregációval veszélyeztetett területet kimutatni. A módszertan megváltoztatásának eredményeként **egy szegregátum (Berényi út menti tömb) és egy veszélyeztetett terület (Franklin utca) került lehatárolásra** (2016). Az FVS 8.1.1 fejezet megállapítása szerint a területek **további, elsősorban ESZA típusú beavatkozásokat igényelnek az eddigi eredmények elmélyítése érdekében**.	igen	Cél a korábban beazonosított leszakadó népességgel bíró területeken – szegregátum (Berényi út menti tömb) és veszélyeztetett terület (Franklin utca) – programozottan folytatni a felzárkóztatási akciókat.
2.	Az FVS keretében végrehajtott segélyezési adatok területi vizsgálata a 2016-ban lehatárolt területeken kívül további városrészben azonosította be a segélyezettek magasabb koncentrációját: Kazinczy-lakótelep és környező utcái.	igen	Cél a segélyezési adatok vizsgálatával kimutatott területeken megállítani a társadalmi leszakadási folyamatokat, a szegregátumok kialakulásának megakadályozása érdekében.
3.	A **város társadalmának szociális helyzete** – a segélyezési adatok és egyéb valós jelenségekre alapozott szakértői vélemények alapján – **jelentősen javult az utóbbi években**. Ugyanakkor ezt a segélyezési adatokra (is) alapozott megállapítást a jogosultság megítélésénél használt jövedelemminimum értékek (pl. nyugdíjminimum, mint viszonyítási alap) változatlansága is befolyásolja.	**nem**	-
4.	A városban nem gyakori jelenség a hajléktalanság, a városban ellátott **hajléktalanok jellemzően nem helyi lakosok**. A hajléktalanellátás hiányos szolgáltatásait fontos pótolni.	igen	Cél a hajléktalanellátás hiányos szolgáltatásainak pótlása a városban.
5.	A helyi társadalomban **nem meghatározó a roma népesség jelenléte**, ugyanakkor **számuk az utóbbi években növekedett.** Jelentős koncentrációik nem jellemzőek, de bizonyos **alacsonyabb státuszú kertvárosi részekben gyakoribb** a jelenlétük, mint pl. a belvárosban. A szociális városrehabilitációval érintett területeken érzékelhető a felülreprezentáltságuk.	igen	A roma népesség esetében cél a szociális védőháló megismertetése, bevonásuk fokozása a foglalkoztathatóság erősítése az esetleges átlag alatti életszínvonaluk emelése érdekében.
6.	A szociális ellátás/gondoskodás szükségessége elsősorban a perifériikus területeken jellemző, nincsenek kirívóan terhelt területek, de **kihívást jelentenek a tanyás térségek**. Az esetek összefüggésben vannak az itt élők között jellemző szegénységgel, alacsony jövedelemmel.	igen	Cél a nehezebben elérhető tanyás térségekben az ellátás folyamatos biztosítása.
7.	Békéscsabán **nem jellemző jelenség az iskolai szegregáció**, a szegregált oktatás. A város iskolái közül a Békéscsabai Baptista Általános Iskola sorolható a legveszélyeztetettebbek közé a szegregáció kockázatát tekintve (értékei 20% körül alakulnak).	igen	Cél az érintett HH és HHH-s gyerekek felzárkózási esélyeinek növelése.

	A célok megfogalmazását segítő KÖVETKEZTETÉSEK	Beavatkozás?	ANTISZEGREGÁCIÓS CÉLOK
8.	A foglalkoztatás, mint szociális helyzetet befolyásoló tényező esetében az önkormányzati eszköz a közfoglalkoztatás. Az érintett létszám évek óta meredeken csökken, 2021-ben 56 fő foglalkoztatása oldódott meg ebben a formában. Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata az országos közfoglalkoztatási mintaprogramban is részt vesz. A lakhatási kihívásokkal küzdő személyek foglalkoztatására kiemelt támogatással kerülhetett sor.	igen	Cél a leszakadó csoportokban a foglalkoztathatóság feltételeinek erősítése az egyének szintjén.
9.	A szociális bérlakásokra jóval jelentősebb az igény minden évben, mint amennyinek a kiutalására az önkormányzatnak lehetősége nyílik. Szükség volna a jelenleg 160 db-os állomány bővítésére.	igen	Cél, hogy Békéscsaba szociális bérlakásállománya megújításra kerüljön, és számosságát tekintve növekedjék a rászorulók lakhatási körülményeinek támogatása érdekében.
10.	A szociális ellátórendszer fejlett, a kötelező ellátási és támogatási formákat önkéntes feladatvállalásával nemcsak teljesíti, de jóval meg is haladja Békéscsaba MJV. A szociális ügyek finanszírozása a város költségvetésén belül generózusnak mondható.	nem	-
11.	A szociális városrehabilitációs projektek végrehajtása során is nyilvánvalóvá vált, hogy Békéscsabán számos civil szervezet végez olyan kapcsolódó tevékenységeket, amelyekkel hatékonyan hozzájárulnak a felzárkóztatás, foglalkoztatás, közösségépítés stb. városi feladatához.	igen	Cél a humán közszolgáltatások intézményrendszeréhez tartozó szervezetek és a tematikus **civil szerveztek** működésének és együttműködésük feltételrendszerének erősítése (ua., mint alább)
12.	A város szociális intézményrendszerén belül intenzív a kommunikáció, így a szociális rászorultság jelzőrendszere hatékonyan működik. A belső kapcsolati hálók megerősödéséhez hozzájárult a szociális városrehabilitációs projektek keretében működtetett Támogató Csoport működése során felhalmozódott együttműködési tapasztalat és gyakorlat.	igen	Cél a humán közszolgáltatások intézményrendszeréhez tartozó szervezetek és a tematikus civil szerveztek működésének és **együttműködésük feltételrendszerének erősítése.** (ua., mint fent)
13.	A város lakosságának rászorultságáról információt biztosító adatbázisok léteznek, de a jelenségek területiségének követése és elemzése nem magától értetődő, csak az antiszegregációs program periodikus elkészítéséhez kötődik.	igen	Cél a szociális ellátórendszerben keletkező adatok integrált rendszerben történő kezelésén túl azok GIS alapú elemezhetőségének és nyomon követhetőségének biztosíthatósága a szegregációs folyamatok folyamatos monitorozhatósága érdekében.

A Helyi Esélyegyenlőségi Program és az ASZT céljainak / beavatkozásainak illeszkedése:

Békéscsaba MJV Önkormányzata kiegészített Helyi Esélyegyenlőségi Programja (2023-2028) c. dokumentumot a Közgyűlés 17/2025. (II. 20) közgy. határozatával, egyhangúan 17 szavazattal fogadta el. Jelen felülvizsgálat a hatályos HEP-en alapul.

Fontos, hogy megvizsgáljuk az ASZT és a HEP 2023-2028 kapcsolatrendszerét és biztosítsuk az összhangot a két dokumentum tartalma között.

Műfajából eredően a HEP célcsoportját tekintve változatosabb képet mutat, mint az ASZT. Az ASZT elsősorban a hátrányos helyzetű szegénységi spirál különféle szintjén élő, elsősorban roma népességgel foglalkozik, addig a HEP célcsoportjai kiterjednek a gyerekekre általában, idősekre, nőkre és a fogyatékkal élőkre. Míg a HEP csak járulékosan foglalkozik a problémák területiségével, az ASZT kiemelten a szegénységben élők területi koncentrációinak (szegregátumok) különféle infrastrukturális és szoft eszközökkel való felszámolásával és kialakulásuk megakadályozásával foglalkozik.

A Békéscsaba MJV HEP dokumentuma tartalmaz jövőképet, de célrendszert nem, ezért a célok összehangolása kevéssé lehetséges. A jövőkép ugyanakkor tartalmaz az ASZT számára is releváns célmegállapításokat, amiket félkövér formázással emelünk ki.

A HEP jövőképe: *„Fontos számunkra, hogy a mélyszegénységben élők a szükséges mértékig részesüljenek pozitív diszkriminációban. Kiemelt területnek tartjuk a gyerekek egészséges, testi-lelki fejlődésének biztosítását. Elengedhetetlennek tartjuk a nők esetén az erőszakos cselekmények elleni védelmet. Folyamatosan odafigyelünk az idősek aktivitásának megtartására és a nemzedékek közötti szolidaritás erősítésére. Különös figyelmet fordítunk a fogyatékkal élők esetén az akadálymentesítettség biztosítására és az emberi méltóság megőrzésére”.*[370]

HEP célcsoportok, problémák és beavatkozások[371]

A HEP öt fő sérülékeny/hátrányos helyzetű célcsoportot nevesít, ezek: romák és/vagy mélyszegénységben élők; gyermekek; nők; idősek; fogyatékkal élők. A HEP Intézkedési terve mind az öt célcsoport számára azonosít fő problémákat, meghatároz célkitűzéseket, a célok elérést szolgáló konkrét beavatkozási intézkedéseket, melyekhez tételesen eredményindikátorokat, határidőt, felelőst, erőforrásokat is rendel.

Megállapítható, hogy a célokat és beavatkozásokat érintő átfedés a HEP és az ASZT között a romák és/vagy mélyszegénységben élők, valamint a gyerekek célcsoportja esetében jellemző, így terjedelmi okból jelen ASZT-ben csak ezeket a pozitív kapcsolódásokat ismertetjük.

Célcsoport	Következtetések (HEP)		átfedő ASZT célok
	problémák beazonosítása rövid megnevezéssel	fejlesztési lehetőségek meghatározása rövid címmel	
Romák és/ vagy mélyszegénység-ben élők	Elavult energetikai rendszerek az önkormányzati tulajdonú lakásokban.	Energetikai hatékonyság növelését célzó fejlesztések megvalósítása.	IGEN
	Magas az eladósodott családok száma, illetve mértéke	Energiatakarékos lakásgazdálkodási ismeretek erősítése.	IGEN

[370] Forrás: Békéscsaba MJV Önkormányzata HEP 2023-2028, 172. old.
[371] Forrás: Békéscsaba MJV Önkormányzata HEP 2023-2028 Intézkedési Terve, 171-194.old.

Célcsoport	Következtetések (HEP)		átfedő ASZT célok
	problémák beazonosítása rövid megnevezéssel	fejlesztési lehetőségek meghatározása rövid címmel	
	A hátrányos helyzetű családok nem rendelkeznek megfelelő számítástechnikai eszközökkel.	Adomány közvetítés.	IGEN
Gyermekek	Az internet és a közösségi oldalak veszélyei által bűnelkövetővé vagy áldozattá válás lehetősége.	A bűnelkövetővé vagy áldozattá válás megelőzése érdekében előadások tartása.	IGEN
	A függőséget okozó szerek és tevékenységek száma drasztikusan nőtt az elmúlt években.	A függőségek megelőzését célzó prevenciós programok létrehozása.	IGEN
	A köznevelési intézményekben leggyakrabban előforduló problémák beazonosítása az óvodai és iskolai szociális segítő tevékenység tükrében.	A feltárt problémákra vonatkozó megoldási lehetőségek kidolgozása.	IGEN
	Békéscsaba Megyei Jogú Város közigazgatási területén az önkormányzati fenntartásban lévő óvodaépületek fejlesztése szükséges.	Az óvodai ellátás infrastruktúrájának fejlesztése az önkormányzati fenntartású óvodákban.	
	Békéscsaba Megyei Jogú Város közigazgatási területén az önkormányzati tulajdonú és a tankerület fenntartásában működő köznevelési épületek fejlesztésre szorulnak.	Az iskolai ellátás infrastruktúrájának fejlesztése az önkormányzati tulajdonú és a tankerület fenntartásában működő köznevelési épületek vonatkozásában.	

Az ASZT célok rendszerzése és a beavatkozások bemutatása:

Az alábbiakban az FVS Kézikönyv által meghatározott táblázatokban (horizontális és területi szempontok szerint) rendszerezzük az ASZT következtetésekből levezetett célokat, és minden célhoz hozzárendeljük a kapcsolódó beavatkozási javaslatokat és azok becsült költségét.

Horizontális antiszegregációs célok és beavatkozások

	Célok	A célok elérése érdekében tervezett BEAVATKOZÁSOK 2021-2027	Költség és annak tervezett forrása
1.	Cél, hogy Békéscsaba szociális bérlakásállománya megújításra kerüljön és számosságát tekintve növekedjék a rászorulók lakhatási körülményeinek támogatása érdekében	**1. Bérlakásállomány fejlesztése (HEP)** • Békéscsaba elszórtan elhelyezkedő 160 db szociális céllal kiadható bérlakása változó állapotú, esetenként komfortosságat érintő hiányosságokkal is bír. Szükséges az állomány teljes körű megújítása a bérlők életminőségének javítása érdekében. • Az igényeket figyelembe véve szükséges legalább még 50 db szociális bérlakás építése. Ezzel a lépéssel több rászoruló család számára volna biztosítható a méltányos lakhatás és meg lehetne oldani, hogy kevesebb gyermek kerüljön a családokból kiemelésre a rossz körülmények miatt. A bérlakások építésére a terület az önkormányzat rendelkezésére áll.	600 000 000 Ft (1. ütem)
2.	A roma népesség esetében cél a szociális védőháló megismertetése bevonásuk fokozása a foglalkoztathatóság erősítése és esetleges átlag alatti életnívójuk növelése érdekében.	**2. A roma lakosság felzárkózásának elősegítése (HEP)** • A civil szervezetek és a Roma Önkormányzat bevonásával a legtöbb roma család elérése és önkéntes alapon horizontális (azaz szegregátumoktól függetlenül igénybe vehető) program indítása a szociális védőháló megismertetése és fejlesztő programok megvalósítása elsősorban családanyák és gyerekek számára.	100 000 000 Ft
3.	Cél az érintett HH-s és HHH-s gyerekek felzárkózási esélyeinek növelése	**3. Hátrányos helyzetű gyerekek felzárkózásának elősegítése** a Tankerülettel egyeztetve • a Békéscsabai Baptista Általános Iskola fokozott bevonása a felzárkóztató programokba; • egyéni és közösségi fejlesztési programok indítása a célcsoportba tartozó gyerekek számára.	150 000 000 Ft
4.	Cél a leszakadó csoportokban a foglalkoztathatóság feltételeinek erősítése az egyének szintjén.	**4. Foglalkoztathatóság feltételeinek javítása a leszakadó csoportokban** • a paktumokhoz kapcsolódóan képzési és foglalkoztathatóságot támogató programok működtetése; • tanácsadó szolgálat fenntartása.	100 000 000 Ft
5.	Cél a **humán közszolgáltatások** intézményrendszeréhez tartozó szervezetek és a tematikus **civil szerveztek**	**5. A szociális ellátórendszerben működő intézmények és civil szervezetek működési feltételeinek javítása**	150 000 000 Ft

	Célok	A célok elérése érdekében tervezett BEAVATKOZÁSOK 2021-2027	Költség és annak tervezett forrása
	működésének és együttműködésük feltételrendszerének erősítése.	• a humán közszolgáltatások HR- és eszközellátottságának javítását célzó beavatkozások, különös tekintettel a digitális átállásra való felkészülésre; • civil szerveztek működésének HR- és eszközellátottságának javítást célzó beavatkozások, különös tekintettel a digitális átállásra való felkészülésre; • együttműködéseket erősítő tréningek és workshopok; • **nemzetközi projektekben való részvétel** támogatása a tapasztalatszerzés és tudásátadás élékítése érdekében.	
6.	Cél a szociális ellátórendszerben keletkező adatok integrált rendszerben történő kezelésén túl azok GIS alapú elemezhetőségének és nyomon követhetőségének biztosíthatósága a szegregációs folyamatok folyamatos monitorozhatósága érdekében.	**6. A társadalmi folyamatok területi vetületének monitorozását lehetővé tevő digitális feltételek kiépítése** • az önkormányzati integrált adatplatform részeként a szociális ellátórendszer adatbázisainak menedzsmentjét (is) biztosító hardware beszerzése; • az adatok rendszerezését és térbeni megjelenítést biztosító GIS program beszerzése; • az adatmenedzsment HR hátterének biztosítása.	20 000 000 Ft
7.	Cél a hajléktalanellátás hiányos szolgáltatásainak pótlása a városban.	**7. Hajléktalanellátás mindenre kiterjedő biztosítása a városban** • Szükséges egy hajléktalanok számára fenntartott **éjjeli menedékhely létrehozás és működtetése.**	50 000 000 Ft

Területi fókuszú antiszegregációs célok és beavatkozások

Szegregátum		Célok	Tervezett beavatkozások 2021-2027	Költség és annak tervezett forrása
1	Berényi út menti tömb (szegregátum)	Cél a korábban beazonosított leszakadó népességgel bíró területeken – szegregátum (Berényi út menti tömb) és veszélyeztetett terület (Franklin utca) –	• Együttműködés a közösségi és egyéni szintű társadalmi integráció feltételeinek megteremtése céljából; - a korábbi projekteken keresztül felhalmozott kapcsolati tőkék és működési szinergiák, hálózatok további életben tartása. • Folyamatos szociális munka megteremtése – a lezajlott projektek során megszokottá vált szakértői *jelenlét* feltételinek megteremtése.	**640 000 000 Ft**

	Szegregátum	Célok	Tervezett beavatkozások 2021-2027	Költség és annak tervezett forrása
2.	Franklin utca (szegregációval veszélyeztetett terület)	programozottan folytatni a felzárkóztatási akciókat. **A 8.1.2.2 pontban meghatározott akcióterület magját e két terület alkotja. Maga az FVS ASZT AKCIÓTERÜLET kiterjedtebb, pontosan az alfejezetben leírtak szerint alakul.** **Az itt jelzett tevékenységek az egész FVS ASZT Akcióterületre kiterjednek.**	• A megkezdett egyéni fejlesztések, és közösségépítést célzó programok kiterjesztett folytatása. • Törekvés a foglalkoztatás elősegítésére, ami magában foglalja az hatékonyságot növelő együttműködést a vármegyei foglalkoztatási paktumokkal. • Törekvés az egészségfejlesztésére, különösen a családok és elsősorban a gyermekek körében (HEP!).	
KSH által NEM nevesített szegregátumok – az FVS ASZT vizsgálatai által veszélyeztetettnek vélt városrészek				
3.	Egyéb, segélyezési adatok alapján figyelmet érdemlő területek: Kazinczy-ltp. és környező utcák, valamint társadalmi lecsúszással veszélyeztetett területek a Déli városrészben	Cél a segélyezési adtok vizsgálatával kimutatott területeken megállítani a társadalmi leszakadási folyamatokat a **szegregátumok kialakulásának megakadályozása** érdekében.	• A szociális városrehabilitációs programokban létrehozott intézményi és szervezeti együttműködések kiterjesztése a segélyezi adatokkal kimutatható, lecsúszó társadalmi tendenciákat mutató városi területekre. • A korábbi projekteken keresztül felhalmozott kapcsolati tőkék és működési szinergiák, hálózatok működésének és tevékenységi területének kiterjesztése.	10 000 000 Ft
4.	Tanyás térségek	Cél a nehezebben elérhető tanyás térségekben az ellátás folyamatos és hatékony biztosítása.	• Tanyagondnoki szolgálat megerősítése. • A szociális ellátórendszer feltételeinek biztosítása a területek hatékonyabb és gyorsabb elérése érdekében.	10 000 000 Ft

A szociális városrehabilitáció akcióterületének meghatározása és a választás indoklása

Az FVS Módszertani Kézikönyv iránymutatásai szerint, friss KSH népszámlálási adatok hiányában új szegregátum nem határolható le, de ez még a segélyezési adatok alapján sem volna indokolt Békéscsabán. A korábban meghatározott szegregátum és szegregációval veszélyeztetett terület egyes ERFA támogatással érintett fizikai paraméterei jelentősen javultak, de a társadalmi folyamatokat mutató jelenségek (pl. segélyezési adatok) nem jeleznek átütő változásokat a helyi lakosság vonatkozásában. A szakértők elmondása szerint a lakossági mozgás is viszonylag jelentős, a problémák gyakran újratermelődnek a területen.

Ahogy azt *A projektek tapasztalatai és a projektek nyomán bekövetkezett változások* részben is jeleztük, továbbra is indokolt a TOP-6.7.1-16-BC1-2017-00001 (ERFA) és TOP-6.9.1-16-BC1-2017-00001 (ESZA) projektekkel érintett akcióterületen elsősorban az ESZA típusú beavatkozások folytatása (a tapasztalatokra épülő változások végrehajtása mellett).

A Megvalósíthatósági tanulmányban (2018)[372] lehatárolt akcióterület magában foglalja a Berényi út menti tömböt (szegregátum) és a Franklin utca környékét (szegregációval veszélyeztetett terület), de további városrészek is bevonásra kerültek. *„A szegregátumon és a szegregációval veszélyeztetett területen kívül csak olyan városrészek kerültek be az akcióterületbe, melyeken valamilyen fizikai beavatkozás valósul meg, vagy biztosítják azt, hogy az akcióterület összefüggő legyen."*

2021-2027-es időszakra vonatkozó FVS ASZT keretében az utóbbi, kiemelt érv és a vizsgált segélyezési adatok (2020) alátámasztják az korábban (2016, 2018) lehatárolt akcióterület megtartását.

A Megvalósíthatósági tanulmányban (2018) az akcióterületet az alábbi városrészek alkotják:

- 8. városrész: Berényi út mente (Szegregátumot tartalmaz)
- 9. városrész: Jamina városrész (Szegregációval veszélyeztetett területet tartalmaz)
- 1. városrész: Belváros (Kerékpárforgalmi létesítmény építésében érintett terület)
- 2. városrész: Belvárostól nyugatra eső nagyvárosias övezet (Kerékpárforgalmi létesítmény építésében érintett terület)
- 3. városrész: Belvárostól északra eső kisvárosias övezet (Kerékpárforgalmi létesítmény építésében érintett terület)
- 15. városrész: Vasúti területek (Összefüggő terület szempontjából)

Az akcióterület határai: Orosházi út – Gyár u. – Lajta u.- Rokka u. – Kígyósi út – Kerekegyházi út – bányatavak közt – Kereki u. – belterületi határ - vasút által határolt terület - Északi elkerülő út – Élővíz-csatorna – Bánszki - Bartók Béla út - Orosházi út által határolt terület.

Következtetés: A FVS 2021-27 ASZT által meghatározott akcióterület megegyezik a végrehajtott (és végrehajtás alatt álló) TOP projektek akcióterületével.

[372] Megvalósíthatósági Tanulmány a „Megyei jogú városok leromlott városi területeinek rehabilitációja" című TOP-6.7.1-16-BC1-2017-00001 azonosítószámú pályázathoz

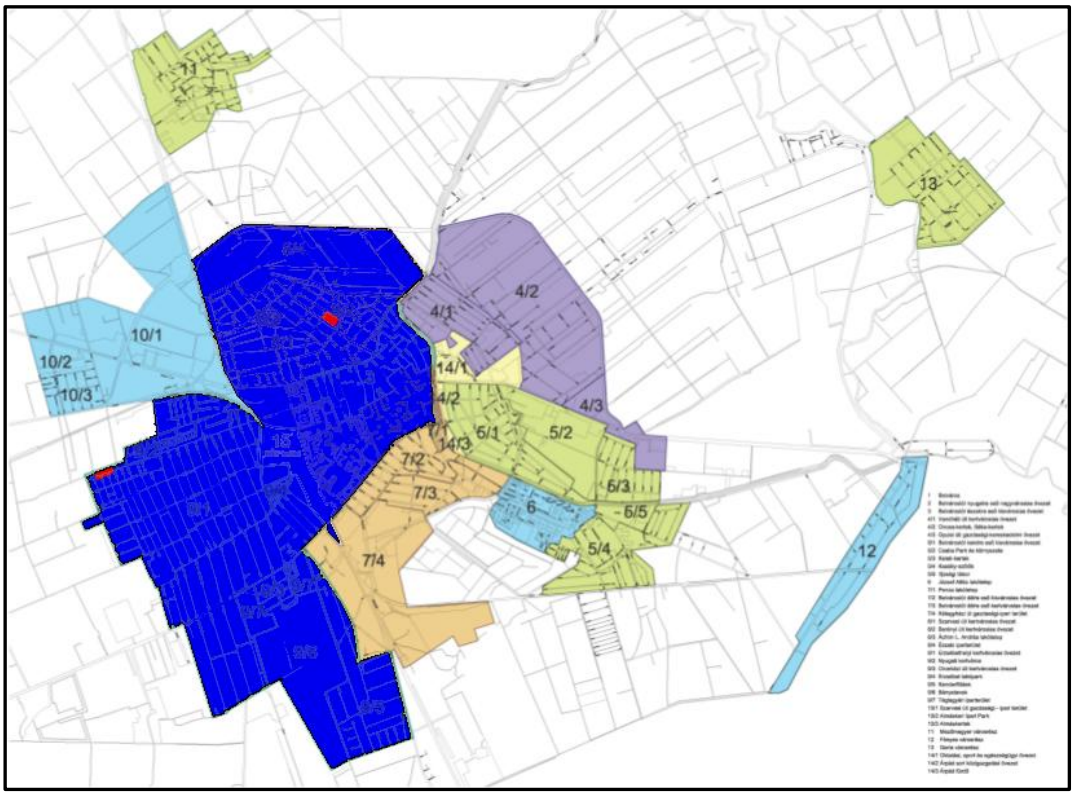

99. ábra: Az akcióterület (sötétkék), a szegregátum és a szegregációval veszélyeztetett terület (piros) térképi megjelenítése. Forrás: Békéscsaba Integrált Településfejlesztési Stratégiája, módosítás, 2018

A két antiszegregációs beavatkozási dimenzió kapcsolata

Érintett területi egység				
Átfogó beavatkozás	**Szegregátum 1.**	**Szegregációval veszélyeztetett terület (Franklin utca)**	**Egyéb, segélyezési adatok alapján figyelmet érdemlő területek**	**Tanyás térségek**
1. Bérlakásállomány fejlesztése	nem releváns	szükséges beavatkozás megtörtént	erősen releváns	nem releváns
2. A roma lakosság felzárkózásának elősegítése	erősen releváns	erősen releváns	erősen releváns	erősen releváns
3. Hátrányos helyzetű gyerekek felzárkózásának elősegítése	erősen releváns	erősen releváns	erősen releváns	erősen releváns
4. Foglalkoztathatóság feltételeinek javítása a leszakadó csoportokban	erősen releváns	erősen releváns	releváns	releváns
5. A szociális ellátórendszerben működő intézmények és civil szervezetek működési feltételeinek javítása	releváns közvetetten	közvetetten	közvetetten	közvetetten
6. A társadalmi folyamatok területi vetületének monitorozását lehetővé tevő digitális feltételek kiépítése	közvetetten	közvetetten	közvetetten	közvetetten

Érintett területi egység				
Átfogó beavatkozás	Szegregátum 1.	Szegregációval veszélyeztetett terület (Franklin utca)	Egyéb, segélyezési adatok alapján figyelmet érdemlő területek	Tanyás térségek
7. Hajléktalanellátás mindenre kiterjedő biztosítása a városban	nincs	nincs	nincs	nincs

102. táblázat: A két antiszegregációs beavatkozási dimenzió kapcsolata

A beavatkozások ütemezése

Tervezett akciók és beavatkozások	2024 1.fé	2024 2.fé	2025 1.fé	2025 2.fé	2026 1.fé	2026 2.fé	2027 1.fé	2027 2.fé	2028 1.fé	2028 2.fé	2029 1.fé
HORIZONTÁLIS:											
1. Bérlakásállomány fejlesztése											
2. A roma lakosság felzárkózásának elősegítése											
3. Hátrányos helyzetű gyerekek felzárkózásának elősegítése											
4. Foglalkoztathatóság feltételeinek javítása a leszakadó csoportokban											
5. A szociális ellátórendszerben működő intézmények és civil szervezetek működési feltételeinek javítása											
6. A társadalmi folyamatok területi vetületének monitorozását lehetővé tevő digitális feltételek kiépítése											
7. Hajléktalanellátás mindenre kiterjedő biztosítása a városban											
Tervezett akciók és beavatkozások	2024 1.fé	2024 2.fé	2025 1.fé	2025 2.fé	2026 1.fé	2026 2.fé	2027 1.fé	2027 2.fé	2028 1.fé	2028 2.fé	2029 1.fé
TERÜLETI ALAPÚ											

1. Berényi út menti tömb (szegregátum)	
2. Franklin utca (szegregációval veszélyeztetett terület)	
3 Egyéb, segélyezési adatok alapján figyelmet érdemlő területek	
4. Tanyás térségek	

103. táblázat: A beavatkozások ütemezése

Az antiszegregációs terv pénzügyi terve

Tervezett akciók és beavatkozások	becsült költség	tervezett forrás
HORIZONTÁLIS		
1. Bérlakásállomány fejlesztése - 1. ütem	600 000 000 Ft	egyéb
2. A roma lakosság felzárkózásának elősegítése	100 000 000 Ft	TOP Plusz
3. Hátrányos helyzetű gyerekek felzárkózásának elősegítése	150 000 000 Ft	TOP Plusz
4. Foglalkoztathatóság feltételeinek javítása a leszakadó csoportokban	100 000 000 Ft	TOP Plusz
5. A szociális ellátórendszerben működő intézmények és civil szervezetek működési feltételeinek javítása	150 000 000 Ft	TOP Plusz
6. A társadalmi folyamatok területi vetületének monitorozását lehetővé tevő digitális feltételek kiépítése	20 000 000 Ft	saját forrás
7. Hajléktalanellátás mindenre kiterjedő biztosítása a városban	50 000 000 Ft	saját forrás
ÖSSZESÍTETT KÖLTÉS:	**1 170 000 000 Ft**	

Tervezett akciók és beavatkozások	becsült költség	tervezett forrás
TERÜLETI ALAPÚ		
1. Berényi út menti tömb (szegregátum)	640 000 000 Ft	TOP Plusz
2. Franklin utca (szegregációval veszélyeztetett terület)		
3. Egyéb, segélyezési adatok alapján figyelmet érdemlő területek: Kazinczy-ltp. és környező utcák, valamint társadalmi lecsúszással veszélyeztetett területek a Déli városrészben	10 000 000 Ft	saját forrás
4. Tanyás térségek	10 000 000 Ft	saját forrás
ÖSSZESÍTETT KÖLTÉS:	**660 000 000 Ft**	

8.2 A kérdőívek

A kérdőíves felmérések fontos információforrásként szolgáltak az FVS elkészítése során. Számos információ és adat nem érhető el az országos és helyi adatbázisokból, tanulmányokból és egyéb dokumentumokból, melyek az FVS Módszertani Kézikönyve alapján szükségesek a dokumentum elkészítéséhez. A kérdőíves felméréseket minden esetben a békéscsabai szereplők, illetve a békéscsabai lakosság számára küldte ki a Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft., mivel *az ERFA 11 településegyüttesek esetében a kérdőíves felmérések (technikai okokból) csak a központi várost érintik*[373]. A helyi szereplőket és a lakosságot összesen 4 online felméréssel kereste meg az Önkormányzat.

Az FVS módszertana lakossági és intézményi kérdőívajánlásokat tartalmazott. Ezeket nagy mértékben átvette a Város, bár kisebb-nagyobb mértékben módosultak a kérdések és a válaszlehetőségek – adaptálva őket a helyi viszonyokra. Több esetben egyszerűsített, rövidített, vagy – főként az előírt adatigények miatt – bővített változatban küldte ki a város a felméréseket. A tervezők arra is kíváncsiak voltak, hogy az egyes intézményi szereplők és a lakosság milyen főbb problémákat lát a várossal kapcsolatosan, illetve, hogy milyen fejlesztési ötleteik, szükségleteik, terveik vannak. Ebből fakadóan az ezekre vonatkozó kérdéskörök is bekerültek a felmérésekbe.

Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft. a kért információk és adatigények minél teljesebb megválaszolása érdekében a két ajánlott kérdőívet egy gazdasági, illetve egy civil és egyházi kérdőívvel egészítette ki. A két kérdőív kérdései más forrásból nem elérhető információk begyűjtését célozzák – a válaszadók főbb jellemzői mellett. Ebben a két kérdőívben is hangsúlyt kaptak az egyes szereplők várossal kapcsolatos észrevételei (problémák és fejlesztési ötletek/szükségletek/tervek).

A felmérések nyomán keletkezett adatbázis nagyban hozzájárult a helyzetértékelés információtartalmának gazdagításához. A felmérések főbb jellemzői az alábbi táblázatban láthatók.

Felmérés neve	Lakossági felmérés	Intézményi felmérés	Gazdasági felmérés	Civil és egyházi felmérés
A felmérés módja	Online felmérés			
A felmérés időszaka	2021.10.11-2021.11.20.	2021.10.08-2021.11.17.	2021.09.30-2021.10.14.	2021.10.18-2021.11.10.
A felmérés célcsoportja	Békéscsaba lakossága	Békéscsaba közintézményei	Békéscsaba vállalkozásai	Békéscsaba civil és egyházi szervezetei
A felmérésben résztvevők száma	628	19	57	30

104. táblázat: A felmérések jellemzői

A lakossági felmérést 54%-ban nők töltötték ki (46% férfi). A válaszadók átlagéletkora 46 év volt. A legfiatalabb kitöltő 17 éves, míg a legidősebb 80 éves. A résztvevők átlagosan 1987 óta élnek Békéscsabán; van, aki már 1942 óta, de másik végletként 2021-ben Békéscsabára költöző is kitöltötte a felmérést. A válaszadók 44%-a rendelkezett felsőfokú végzettséggel, 53%-uk legmagasabb végzettsége középfokú volt. A legfeljebb általános iskolát végzettek aránya 3%-ot tett ki. A

[373] Forrás: FVS Módszertani Kézikönyv

megkérdezettek 68%-a alkalmazottként dolgozik (44%-uk alapbeosztásban). A tanulók aránya 6%, a nyugdíjasoké 10%. A vállalkozók aránya 13% volt a kitöltők közt, a munkanélkülieké és a szülési szabadságon lévőké 2-2%. A munkavállaló válaszadók 77%-a Békéscsabán dolgozik.

Az intézményi kérdőívet 9 közoktatási, 8 kulturális, 2 szociális és 1 egészségügyi intézmény, valamint Békéscsaba Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala töltötte ki. A gazdasági kérdőíves felmérésben döntően kkv-k vettek részt (köztük 11 középvállalkozás), míg a nagyvállalatok közül mindössze ketten éltek a válaszadás lehetőségével. Az átlagos kérdőívkitöltő vállalkozás 2004 óta működik a városban, de 1954 óta és 2020 óta működő is szerepelt közöttük. A megkérdezettek közül mindössze 8 vállalkozásnak nem Békéscsabán van a székhelye, míg 24-nek legalább egy telephelye is van a székhelye mellett.

A civil és egyházi kérdőívet egy egyházi és 29 civil szervezet töltötte ki. A válaszadók 58%-a lát el feladatokat a szórakozás és szabadidő-eltöltés területén, míg 53%-uk végez ismeretterjesztő tevékenységet (is). Ezeken felül még relatíve sok szervezet tevékenykedik a környezetvédelem (37%); oktatás, nevelés (33%) és a szociális segítségnyújtás (33%) területén (is).

8.2.1 A lakossági felmérés kérdései

I.) A válaszadó adatai

1.) Válaszadó neme:
1.1) nő

1.2) férfi

2.) Válaszadó kora (év):
…

3.) Válaszadó legmagasabb iskolai végzettsége:
3.1) általános (elemi, polgári) iskola 8. osztálynál, évfolyamnál alacsonyabb

3.2) általános (elemi, polgári) iskola 8. osztály, évfolyam

3.3) szakképesítés érettségi nélkül (pl. szakmunkásképző, szakiskola)

3.4) érettségi

3.5) érettségi szakképesítéssel vagy érettségire épülő szakképesítés

3.6) felsőfokú szakképesítés (csak 1998 után szerezhető)

3.7) főiskolai (vagy azzal egyenértékű, pl. BA/BSc)

3.8) egyetemi (vagy azzal egyenértékű, pl. MA/MSc)

3.9) doktori (PhD- vagy DLA-) fokozat

4.) Válaszadó jelenlegi státusza:
4.1) tanuló

4.2) alkalmazott

4.3) alkalmazott, középvezető

4.4) alkalmazott, felsővezető

4.5) vállalkozó (egyéni vagy cégvezető)

4.6) munkanélküli

4.7) nyugdíjas

4.8) GYES-en vagy GYED-en

4.9) háztartásbeli

4.10 inaktív (egyéb)

5.) Munkavégzés helyének típusa
5.1) nagyvállalat

5.2) kis- és középvállalkozás (KKV)

5.3) egyéni vagy mikrovállalkozás

5.4) közintézmény/közhivatal

5.5) nonprofit/civil szervezet

5.6) nem releváns (ha fent 4.6, 4.7; 4.8, 4.9; 4.10 a válasz)

6.) Munkavégzés földrajzi helye

6.1) Békéscsaba

6.2) a Békéscsabai járáshoz tartozó más település

6.3) egyéb település a megyében

6.4) más magyarországi megye

6.5) Románia

6.6) egyéb külföldi ország

7.) Mely városrészben lakik

7.1) Belváros

7.2) Erzsébethely (Jamina)

7.3) Lencsési (József Attila) lakótelep

7.4) Fényes

7.5) Gerla

7.6) Mezőmegyer

8.) Kötődés Békéscsabához

8.1) Mióta lakik Békéscsabán? (évszám)

9.) Ön szerint mi a három legfőbb probléma, konfliktusforrás a városban?

Kérdés	Választási lehetőség	Válasz (X)
Mennyire igazak Önre az alábbi állítások?	1. Független egyénként tekintek magamra	5-4-3-2-1
	2. A békéscsabai közösség tagjaként tekintek magamra	5-4-3-2-1
	3. A magyar nemzet tagjaként tekintek magamra	5-4-3-2-1
	4. Európaiként tekintek magamra	5-4-3-2-1
	5. Világpolgárként tekintek magamra	5-4-3-2-1
	6. Hogyan érzi: mennyire kötődik Ön Békéscsabához?	10-9-8-7-6-5-4-3-2-1

II. Tematikus kérdések

Megtartó város

Kérdés	Választási lehetőség	Válasz (X)
Mi jelenti az Ön helyi kötődésének alapját (több válasz is lehetséges)	1. itt született	
	2. itt alapított családot és otthont	
	3. ismeri és gyakorolja a helyi szokásokat	
	4. vidéki, de mégis városias hangulat	
	5. a helyi identitásúak összetartása	
	6. tagja valamilyen helyi kisebb közösségnek, akikkel szívesen tölti szabadidejét	
	7. táj és természeti adottságok	
	8. itt tanult	
	9. itt talált biztos egzisztenciára (munkalehetőségek)	
	10. egyéb	
A felsorolt tényezők mennyiben játszanak szerepet helyi életminőségével való elégedettségének növelésében? **5- nagyon jelentős szerepet játszana** **4- jelentős** **3- közepesen** **2-kis szerepet játszana** **1- nem játszana szerepet** **0**= „Nem tudom megítélni / „Nem kívánok válaszolni”	1. változatosabb munkahelyek	5-4-3-2-1 vagy 0
	2. magas jövedelmet biztosító munkalehetőségek	5-4-3-2-1 vagy 0
	3. a jelenleginél is magasabb színvonalú közszolgáltatások (iskola, egészségügyi, szociális ellátás stb.)	5-4-3-2-1 vagy 0
	4. minőségi közösségi terek a városközpontban és a lakóhelyem közelében	5-4-3-2-1 vagy 0
	5. gazdagabb és magasabb színvonalú, igényekre szabott kulturális kínálat	5-4-3-2-1 vagy 0
	6. sportolási lehetőségek további bővítése	5-4-3-2-1 vagy 0
	7. magas színvonalú kiskereskedelmi és vendéglátóipari szolgáltatások	5-4-3-2-1 vagy 0
	8. kedvezőbb lakhatási lehetőségek	5-4-3-2-1 vagy 0
	9. jobb közbiztonság	5-4-3-2-1 vagy 0
	10. jobb közlekedés, megközelíthetőség	5-4-3-2-1 vagy 0
	11. egyéb	
Értékelje a városban elérhető humán közszolgáltatásokat és egyéb városi életminőséget befolyásoló tényezőket egy 1-től 5-ig tartó skálán 5=nagyon elégedett 4=elégedett	1. óvodai ellátás (családtagja által igénybe vett)	5-4-3-2-1 vagy 0
	2. általános iskola, infrastruktúra, felszereltség (családtagja által igénybe vett)	5-4-3-2-1 vagy 0
	3. általános iskola oktatás (családtagja által igénybe vett)	5-4-3-2-1 vagy 0
	4. egészségügyi alapellátás minősége (Ön és családtagja által igénybe vett)	5-4-3-2-1 vagy 0
	5. egészségügyi szakellátás minősége (Ön és családtagja által igénybe vett)	5-4-3-2-1 vagy 0

Kérdés	Választási lehetőség	Válasz (X)
3= közepesen elégedett 2= alig elégedett 1=egyáltalán nem elégedett 0= „Nem tudom megítélni / nem vagyok érintett” és „Nem kívánok válaszolni”	6. kulturális szolgáltatások (intézményekhez kötött pl. mozi, kulturális központ stb.) minősége (Ön és családtagja által igénybe vett)	5-4-3-2-1 vagy 0
	7. szociális ellátás („akár saját, akár valamely családtag okán pl. idősellátás”)	5-4-3-2-1 vagy 0
	8. bölcsődei ellátás (családtagja által igénybe vett)	5-4-3-2-1 vagy 0
	9. közterületek minősége általában (közterek, utak stb.)	5-4-3-2-1 vagy 0
	10. zöldfelületek (parkok, ligetek fasorok)	
	11. közvilágítás közvetlen lakókörnyezetében	5-4-3-2-1 vagy 0
	12. közbiztonság a városközpontban nappal	5-4-3-2-1 vagy 0
	13. közbiztonság a városközpontban sötétedés után	5-4-3-2-1 vagy 0
	14. közbiztonság a közvetlen lakókörnyezetében sötétedés után	
	15. járdák minősége közvetlen lakókörnyezetében	5-4-3-2-1 vagy 0
	16. városi kerékpárutak hossza a városban	5-4-3-2-1 vagy 0
	17. városi kerékpárutak minősége a városban	5-4-3-2-1 vagy 0
	18. kerékpárosokat támogató infrastruktúra (pl. tárolók, esővédő beállók stb.)	5-4-3-2-1 vagy 0
	19. utak minősége általában a városban	5-4-3-2-1 vagy 0
	20. parkolás általában a kiemelt közintézmények közelében	5-4-3-2-1 vagy 0
	21. parkolás kereskedelmi létesítmények közelében	5-4-3-2-1 vagy 0

Digitális város

Kérdés	Választási lehetőség	Válasz (X)
Milyen elektronikus eszközöket használ a hétköznapokban? (több válasz is lehetséges kivéve, ha a válasz a 7.)	1. személyi számítógép (asztali számítógép)	
	2. notebook / laptop	
	3. táblagép (tablet)	
	4. okos / smart televízió	
	5. okostelefon	
	6. okos óra	
	7. nincs ilyen eszközöm	
Milyen céllal használja az INTERNETET (több válasz)	1. napi munkavégzés részeként	
	2. ügyintézés céljából pl. nyomtatványok letöltése és benyújtása	

Kérdés	Választási lehetőség	Válasz (X)
	3. rendelkezik ügyfélkapuval és rendszeresen használja	
	4. szolgáltatásokat vesz igénybe pl. elektronikus vásárlás, foglalások intézése (szállás, repülőjegy stb.)	
	5. kommunikációs, kapcsolattartási céllal (telefon, levelezés, Skype stb.)	
	6. információszerzés, tájékozódás céljából	
	7. tanulási céllal - oktatási anyagok letöltése, e- oktatás igénybevétele	
	8. közösségi oldalak látogatása	
	9. szórakozás – video, film, zene letöltéshez	
	10. játékok	
	11. egyéb	
	12. egyáltalán nem használok internetet	
Hogyan értékeli az IT eszközök használatával kapcsolatos jártasságát (összehasonlítva saját korosztályához) **(csak egy válasz lehetséges)**	1.nincsenek ilyen készségeim egyáltalán	
	2. készségeim az átlagnál kevésbé erősek, rendszerint segítségre szorulok	
	3. készségeim átlagosak, okostelefont használok készség szinte és rendszeres internet használó vagyok	
	4. készségeim átlag felettiek (a 3. ponton túl e-ügyintézésre és egyéb, speciális IT használásra is képes vagyok)	
	5. nem tudom megítélni	
Milyen módon kerül Ön ügyfélként kapcsolatba a szolgáltatókkal **1. hagyományos postai levelezés** **2. telefon** **3. személyes ügyintézés** **4. online ügyintézés / e-mail** **5. mobil applikáció** **6. digitális mérőkön /eszközökön keresztül** **7. nem kerültem velük kapcsolatba**	1. áramszolgáltatás	1,2,3,4,5,6,7
	2. távhő / hőszolgáltatás	1,2,3,4,5,6,7
	3. víz és csatorna szolgáltatás	1,2,3,4,5,6,7
	4. hulladékszállítás	1,2,3,4,5,6,7
	5. közösségi közlekedés (helyközi járatok helyi viszonylatban)	1,2,3,4,5,6,7
	6. közhivatali ügyintézés (önkormányzat, kormányhivatal)	1,2,3,4,5,6,7
	7. alapfokú oktatás (óvoda és általános iskola)	1,2,3,4,5,6,7
	8. egészségügyi alapellátás	1,2,3,4,5,6,7
	9. kulturális szolgáltatások (intézményekhez kötött pl. mozi, kulturális központ stb.)	1,2,3,4,5,6,7
	10. szociális ellátás (valamely családtag okán pl. idősellátás)	1,2,3,4,5,6,7

Kiszolgáló város / Zöldülő város

Kérdés	Választási lehetőség	Válasz (X)
A saját életminősége szempontjából mennyire tartja fontosnak a felsoroltakat? **5= nagyon jelentős** **4=jelentős** **3=közepesen fontos** **2= majdnem jelentéktelen az 1=egyáltalán nem fontos** **0= a „nem tudom megítélni / nem vagyok érintett" és a „nem kívánok válaszolni"**	1. környezettudatos életvitel (takarékosság az erőforrások igénybevételében: víz, áram stb.)	5-4-3-2-1 vagy 0
	2. szelektív hulladékgyűjtés, hulladék hasznosítása otthon	5-4-3-2-1 vagy 0
	3. közösségben való aktív részvétel, közös célokért való tevékenykedés	5-4-3-2-1 vagy 0
	4. egészséges, a térségben megtermelt élelmiszerek fogyasztása	5-4-3-2-1 vagy 0
	5. megújuló energiaforrások használata a háztartásban	5-4-3-2-1 vagy 0
	6. megújuló energiaforrások használata	5-4-3-2-1 vagy 0
5.) Ha a város jövőjére gondol ugyanezek a szempontok mennyire fontosak? **5= nagyon jelentős** **4=jelentős** **3=közepesen fontos** **2= majdnem jelentéktelen az 1=egyáltalán nem fontos** **0= „Nem tudom megítélni / nem vagyok érintett" és „nem kívánok válaszolni"**	1. környezettudatos életvitel (takarékosság az erőforrások igénybevételében: víz, áram stb.)	5-4-3-2-1 vagy 0
	2. szelektív hulladékgyűjtés, hulladék hasznosítása otthon	5-4-3-2-1 vagy 0
	3. közösségben való aktív részvétel, közös célokért való tevékenykedés	5-4-3-2-1 vagy 0
	4. egészséges, a térségben megtermelt élelmiszerek fogyasztása	5-4-3-2-1 vagy 0
	5. megújuló energiaforrások használata a háztartásban	5-4-3-2-1 vagy 0
	6. megújuló energiaforrások használata	5-4-3-2-1 vagy 0
Milyen gyakran látogat városi zöldterületeket, parkokat?	1. soha	
	2. havonta vagy annál ritkábban	
	3. hetente legalább egyszer	
	4. naponta	
	5. nem válaszol	
Milyen céllal látogat városi zöldterületeket, parkokat?	1. szabadidő eltöltés	
	2. rekreációs séta	
	3. testedzés	
	4. kültéri közösségi és kulturális programokon vesz részt	
	5. egyéb	
Hogyan lehetne vonzóbbá tenni a belváros zöldfelületeit az Ön és családja számára	1. sétautak fejlesztése	
	2. játszóterek, testedző eszközök kihelyezése a parkokhoz kapcsolódóan	

Kérdés	Választási lehetőség	Válasz (X)
(fejlesztések, új funkciók stb.)? **Több válasz is lehetséges**	3. zenepavilon létesítése (térzene befogadására)	
	4. kisebb csoportok szabadtéri összejöveteleit lehetővé tevő utcabútorok kihelyezése	
	5. gyakoribb kültéri programok, amiért érdemes a parkba látogatni	
	6. több szolgáltatás a környéken pl. büfé, fagyizó, nyilvános WC	
	7. közvilágítás további javítása	
	8. egyéb	
Milyen környezettudatos eszközökkel, megoldásokkal rendelkezik otthonában? (több válasz is lehetséges)	1. okos fogyasztásmérő (pl. elektromos áram, víz, gáz stb. szolgáltatás)	
	2. okos lakás irányító rendszer (az okos lakás irányító rendszer automatikusan szabályozza a lakás hűtését, fűtését/távolról vezérelhető stb.)	
	3. okos, családi ház telkét fenntartó rendszer pl. okos locsoló, ami a talajnedvességet méri és szükség szerint indítja el a locsolórendszert	
	4. hibrid vagy elektromos hajtású autó / egyéb jármű	
	5. tudatos otthon – tájolás, klímatudatos növénytelepítés	
	6. megújuló energia használata (földhő, napenergia stb.)	
	7. házi komposztáló	
	8. egyéb	

Prosperáló város

Kérdés	Választási lehetőség	Válasz (X)
Milyen helyben, illetve térségben létrehozott termékeket ismer? **Több válasz is lehetséges?**	1. zöldség /gyümölcs	
	2. egyéb élelmiszer vagy ital	
	3. használati tárgyak (beleértve kézműves termékeket)	
	4. műalkotások (helyi művészek alkotásai)	
	5. egyéb	
	6. nem ismerek ilyeneket	
Hol vásárol Ön a helyi/ térségi termékeket?	1. nem vásárol	
	2. közvetlen a termelőnél (agrártermék esetében)	

Kérdés	Választási lehetőség	Válasz (X)
Több válasz is lehetséges. A 1. válasz kizárja a több válasz lehetőségét	3. közvetlen az alkotóknál (képzőművészeti termék esetében)	
	3. a piacon	
	4. internetes felületeken (weboldal, közösségi média pl. facebook)	
	5. kézműves /termelő saját üzletében	

8.2.2 Az intézményi felmérés kérdései

Intézmény / Szervezet megnevezése:

I. Általános fejlesztési szükségleteket felmérő kérdéscsoport

1. Mi a szervezetének 5-7 évre vonatkozó jövőképe?
Ennek alapján milyen változtatásokat terveznek a működésben az elkövetkező években (profil bővítés vagy szűkítés, szervezeti átalakítás, finanszírozás átalakítása stb.)
Rendelkeznek intézményi /szervezeti szintű fejlesztési tervvel? Ha igen, mikor készült és mi a címe?

2. Milyen konkrét fejlesztésekben (projektekben) gondolkodnak, amelyek a célok megvalósítását szolgálják vagy egyszerűen szükségessé váltak a működéshez? Kérjük, fejtse ki röviden a fejlesztési elképzeléseiket (projekteket) egyenként a tartalom és indoklás megjelölésével. Kérjük NE csak az infrastrukturális, hanem a tartalmi, szervezeti fejlesztéseket is ossza meg. Fontos: a fejlesztési elképzelések megfontolásánál a finanszírozási korlátokat NE vegyék figyelembe, mivel a stratégiai tervezés feladata a jövőbeni források feltárása/feltérképezése is. Kérjük, bővítse sorokkal a táblázatot amennyiben szükséges.
a.) **infrastruktúra fejlesztés (épületkarbantartás, bővítés, ingatlan vásárlás és fejlesztés, összevonás, ingatlan értékesítés stb.)**
fejlesztés 1
fejlesztés 2
fejlesztés 3
b.) **eszközfejlesztés (nem digitális)**
fejlesztés 1
fejlesztés 2
fejlesztés 3
c.) **eszközfejlesztés (digitális)**
fejlesztés 1
fejlesztés 2
fejlesztés 3
d.) **szervezetfejlesztés**
fejlesztés 1
fejlesztés 2
fejlesztés 3
e.) **humán erőforrás állomány fejlesztési**
fejlesztés 1
fejlesztés 2

fejlesztés 3
f.) kapcsolati hálózatok fejlesztése (helyi, hazai, külföldi)
fejlesztés 1
fejlesztés 2
fejlesztés 3
Az eddigiekben pontosan milyen forrásokat használtak fejlesztési céllal az elmúlt 7 évben? Kérjük, alább kategóriánként pontosítsa ezeket.
önkormányzati:
Európai Uniós: TOP egyéb Operatív Program; közvetlen brüsszeli program
állami: célprogramok / céltámogatás
önerős beruházás:

3. Milyen, a korábbiakhoz képest áttörő, újszerű fejlesztési elképzelései vannak az intézményével / szervezetével kapcsolatban? Kik a partnerei ebben?

II. Digitális átállás menetrend helyzetértékelő részét támogató kérdéscsoport

1. Információs és kommunikációs technológiák (IKT), adatvagyon és okos eszközök (ellátottság – felszereltség):

Kérdés / Információ kérés	Alkérdés ill. adatkérés	Adat (amennyiben releváns)
a.) Hogyan jellemezhető az intézmény / cég IKT ESZKÖZÁLLOMÁNYA[374]		
A.) **IKT eszközállomány tételesen az ALAPTEVÉKENYSÉGBEN**	asztali számítógép (PC)	db
	laptop	db
	okostelefon	db
	nyomtató	db
	fénymásoló	db
	helyi vezetékes hálózat (LAN)	van/nincs
	helyi wifi	van/nincs
	adattároló szerver	van/nincs
	szerverszoba (külön helyiség)	van/nincs
	egyéb	

[374] Amennyiben a két tevékenység (alaptevékenység és adminisztratív tevékenység) eszközállomány nem választható el, kérjük jelezze és az ALAPTEVÉKENYSÉGEK-re vonatkozó részben összesítse az eszközállományt.

Kérdés / Információ kérés	Alkérdés ill. adatkérés	Adat (amennyiben releváns)
B.) **IKT eszközállomány tételesen az ADMINISZTRÁCIÓS TEVÉKENYSÉGBEN**	asztali számítógép (PC)	db
	laptop	db
	okostelefon	db
	nyomtató	db
	fénymásoló	db
	helyi vezetékes hálózat (LAN)	van/nincs
	helyi wifi	van/nincs
	adattároló szerver	van/nincs
	szerverszoba (külön helyiség)	van/nincs
	egyéb	
A BELSŐ HÁLÓZATBA vannak kapcsolva az IKT eszközök? **Kérjük, húzza alá!**	• igen • nem • csak bizonyos eszközök, nevezetesen: ……(pl. személyi számítógépek és nyomtatók)	
IKT eszközök milyen alaptevékenységet támogatnak és milyen fejlesztések történtek eddig?		
Milyen ALAPTEVÉKENYSÉGEKET segítenek IKT eszközök és milyen módon?		
Milyen projektjeik vannak/voltak/lesznek (az elmúlt 7 év és az elkövetkezendő 7 év projektjei), amelyek az IKT eszközök fejlesztését célozzák?	*Minden esetben kérjük: projekt címe, finanszírozó konstrukció, konkrét projekt outputok*	
Milyen projektjeik vannak/voltak/lesznek (az elmúlt 7 év és az elkövetkezendő 7 év projektjei), amelyek az energetikai korszerűsítést célozzák?	*Minden esetben kérjük: projekt címe, finanszírozó konstrukció, konkrét projekt outputok (különös tekintettel az IKT elemekre)*	
Akadályozzák-e az alábbiak az IKT- és okosrendszerek fejlesztését? (Igen/Nem)	• az alkalmazottak / munkatársak egyéni ellenállása • az alkalmazottak / munkatársak egyéni kompetenciáinak hiánya • eszközök beszerzését akadályozó forráshiány • szervezeti akadályok • adminisztrációs terhek	

Kérdés / Információ kérés	Alkérdés ill. adatkérés	Adat (amennyiben releváns)
b.) Milyen DIGITÁLIS ADATVAGYONNAL rendelkezik az intézmény / cég? Tárol-e az intézmény/cég:		
Adminisztratív és pénzügyi adatok:	Igen/Nem	
Alaptevékenységhez kapcsolódó adatok:	Igen/Nem	
Rendelkeznek nyílt adatbázissal?	Igen/Nem	
Mi történik az alaptevékenység során keletkezett digitális adatokkal? **Kérjük, húzza alá!**	• csak digitális adattárolás történik, feldolgozás nincs • adatfeldolgozás a napi szintű működést támogatja • megjelenítés belső használatra pl. feldolgozás jelentések készítéséhez, prognózishoz • bizonyos típusú alaptevékenységhez kapcsolódó adatok nyilvános megjelenítése (pl. honlapon a közszolgáltatást igénybe vevők felé) • egyéb (kérjük részletezze):	
Hol kerülnek tárolásra az alaptevékenységhez kapcsolódó adatok? **Kérjük, húzza alá!**	• saját adatbázisban (szerver) • saját adatfelhőben • központi adatbázisban (szerver) • központi adatfelhőben • harmadikfél-szolgáltató rendszerében	

b.) A KOMMUNIKÁCIÓ módja és eszközei:	
Milyen módszereket használnak a belső (intézményen/cégen belüli) kommunikációhoz? **Kérjük, húzza alá! (több válasz is lehetséges)** **Kérjük, tegyen egy X jelet oda, amelyik a legjellemzőbb.**	• digitális zárt / belső posta, „üzenőfal” • e-mail • telefon • chat • egyéb, nevezetesen: ……
Milyen módszereket használnak a külső (fenntartó, intézmények, ügyfelek stb. felé) kommunikációhoz? **Kérjük, húzza alá! (több válasz is lehetséges)** **Kérjük, tegyen egy X jelet oda, amelyik a legjellemzőbb.**	• ügyfélszolgálat • hirdetőtábla • üzenőtábla • normál postai levél • e-mail • telefon • mobiltelefonos applikáció (mobilapp) • egyéb, nevezetesen: ……
Ha volna rá lehetőségük, hogy mobilalkalmazásuk legyen, milyen funkciókat építenének bele?	

b.) A KOMMUNIKÁCIÓ módja és eszközei:	
Végeztek-e bármilyen igényfelmérést vagy elégedettségvizsgálatot ügyfeleik körében?	Igen/Nem
Van-e intézményüknek saját honlapja / internetes oldala?	Igen/Nem
Kérjük, adja meg honlapjuk elérhetőségét!	www. …….
Mióta rendelkeznek honlappal?	
Jellemzők-e az alábbiak az Önök honlapjára? (Jellemző/Nem jellemző)	• Van rajta statikus egyoldalú információközlés (pl. intézmény bemutatása) • Van rajta dinamikus egyoldalú információközlés (aktualitások, hírfolyam) • Letölthetők formanyomtatványok, dokumentumok • A honlap látogatóinak van lehetőségük online terméket/szolgáltatást megrendelni (pl. webshop) • A honlap látogatóinak van lehetősége üzenni (pl. bejelentések, chat) • Többoldalú információközlés is lehetséges (pl. fórum, viták kezdeményezése)
Mi a legfőbb oka, hogy nincs honlapjuk?	• hiányzó idő • hiányzó szakértelem • a szolgáltatás célcsoportja ismeretük szerint nem igényli • egyéb, nevezetesen: ……

c.) FENNTARTÁST SEGÍTŐ OKOS ESZKÖZÖK és rendszerek	
Milyen, az épületek és az érintett terület működési / fenntartási jellemzőit (biztonság, hőmérséklet, energiafogyasztás, vízfogyasztás stb.) érzékelő SZENZOROK vannak az intézményben / telephelyen? **Kérjük, sorolja fel és jellemezze azokat. pl. hová futnak be az adatok?**	biztonság:
	energetikai jellemzők:
	fogyasztás (villamos energia, víz, gáz stb.)
	egyéb:
Használnak-e bármilyen, a MŰKÖDÉST/FENNTARTÁST / KARBANTARTÁST SEGÍTŐ OKOS MEGOLDÁST az intézményben / telephelyen, amelyek elősegítik a létesítmény működtetését ill. fenntartási költségeinek csökkentését? **(pl. okos beléptető rendszer, okos fűtési, szellőztetési rendszer stb.)**	

c.) FENNTARTÁST SEGÍTŐ OKOS ESZKÖZÖK és rendszerek	
Kérjük sorolja fel és adjon egy rövid technológiai és funkcionális leírást!	
Használnak ÉPÜLETÜZEMELTETÉST / HELYISÉGGAZDÁLKODÁST TÁMOGATÓ INFORMATIKAI RENDSZERT/SZOFTVERT?	Igen/Nem
Milyen ADATÁLLOMÁNY áll rendelkezésre az ÉPÜLETEKRŐL? Kérjük, húzza alá!	• papír alapú tervek • papír alapú tervek digitalizálva (pdf formátum) • CAD formátum • BIM modell

2. Humán erőforrás felkészültsége az okos eszközök (IKT) és rendszerek használatára

Kérdés / Információ kérés	Alkérdés ill. adat kérés	Adat (amennyiben releváns)
Személyi állomány összesen:		fő
Státusz szerinti megoszlás:	alkalmazottak száma:	fő
	szerződött (nem alkalmazotti státuszú) kollégák száma	fő
	egyéb:	fő
A személyi állomány legmagasabb iskolai végzettség szerinti megoszlása:	felsőfokú:	fő
	középfokú:	fő
IKT-val kapcsolatos szakirányú végzettséggel rendelkező kollégák száma:		fő
Milyen státuszban dolgoznak ők?		
Milyen feladatkörben dolgoznak ők?		
Amennyiben volt ilyen: jellemezze az Önök intézménye által szervezett IKT kompetenciák erősítését célzó tanfolyamot / képzéseket!		
Jelezték-e munkatársaik igényüket IKT kompetenciák fejlesztésére vonatkozó képzésre?	Igen/Nem	

Kérdés / Információ kérés	Alkérdés ill. adat kérés	Adat (amennyiben releváns)
Van-e olyan személy, aki az informatikai hálózatuk karbantartását, felügyeletét látja el? (pl. rendszergazda)?	Igen/Nem	
Milyen státuszban dolgoznak ők?		
Milyen feladatkörben dolgoznak ők?		
Hány fő ilyen személy segít Önöknek?		
Hány e-járműve van az Önök intézményének?		

8.2.3 A gazdasági felmérés kérdései

1. A képviselt vállalkozás típusa (méret szerint)

- Mikrovállalkozás (létszám <10 fő)
- Kisvállalkozás (létszám 10-50 fő)
- Középvállalkozás (létszám 50-250 fő)
- Nagyvállalkozás (létszám >250 fő)
- Egyéb (kkv-nak nem minősülő vállalkozás)

2. A képviselt vállalkozás alapításának éve:

Saját válasz……..

3. A képviselt vállalkozás székhelye

- Békéscsaba
- Más település Békés megyében
- Budapest
- Egyéb település
- Külföld: …….

4. A képviselt vállalkozásnak van a székhelyen kívüli telephelye?

- Nincs
- Van, Békéscsabán
- Van, a megye más településén: …….
- Van, Budapesten
- Van, egyéb településen: ……
- Van, külföldön

5. A képviselt vállalkozás főtevékenysége (négyjegyű TEÁOR '08 kód + megnevezés)

Saját válasz……

6. Hogyan értékeli a képviselt vállalkozás üzleti környezetét?

	Rossz	Gyenge	Közepes	Jó	Kiváló
Beszállítók anyagi helyzete, stabilitása					
Vevők anyagi helyzete					
Mennyiségileg megfelelő munkaerő rendelkezésre állás					
Minőségi munkaerő rendelkezésre állása					
Piaci környezet					
Állami szabályozás					
Forrásellátottság (saját/külső forrás)					
Székhely/telephely felszereltsége, fizikai állapota					
EU-s vagy hazai pályázati rendszer működése (2014-2020)					
Üzleti partnerekkel történő kapcsolatfelvétel, bemutatkozás lehetősége (vásárok, kiállítások, fórumok stb.)					
Elérhetőség (közúti, vasúti, légi)					

7. Nyújtottak be pályázatot EU-s, vagy hazai támogatásra az elmúlt időszakban (2014-2020)?

- Igen, van nyertes pályázatunk
- Igen, de nincs nyertes pályázatunk
- Nem

8. Terveznek a következő öt évben beruházást, és/vagy foglalkoztatás-bővítést?

- Igen, beruházást tervezünk
- Igen, munkahelybővítést tervezünk
- Igen, beruházást és munkahelybővítést is tervezünk
- Nem tervezünk beruházást
- Nem tervezünk munkahelybővítést
- Nem tervezünk beruházást, sem munkahelybővítést

9. Amennyiben a 8. kérdésben igen választ adott meg, a képviselt vállalkozás a következő öt évben milyen fejlesztést tervez megvalósítani?

- Székhely, - vagy telephelyfejlesztés
- Munkaerőképzés
- Informatikai fejlesztés
- Energetikai fejlesztés

- Eszközvásárlás
- Beszállítóvá válást elősegítő beruházás
- Külföldi piacra jutást célzó fejlesztés
- Kutatás+fejlesztés, innováció

10. Mennyire igazak a következő megállapítások?

A képviselt vállalkozás fejlődését nagyban segítené...

	Egyáltalán nem	**Inkább nem**	**Közepesen**	**Inkább igen**	**Teljes mértékben**
A szakmunkásképzés fejlesztése (középfokú végzettségű)					
Felsőfokú végzettségű szakemberek képzése					
A hitelezési rendszer fejlesztése					
A vállalkozókat támogató szolgáltatások fejlesztése (pénzügyi tanácsadás, marketing tanácsadás stb.)					
Inkubációs szolgáltatások megléte					
Fejlesztésre előkészített iparterületek rendelkezésre állása					
A hatósági és a polgármesteri hivatali ügyintézés gördülékenyebbé és gyorsabbá tétele					
A közbiztonság javítása					
A hálózati infrastruktúrák (víz, szennyvíz, áram, telefon, internet) fejlesztése					
Közösségi közlekedési infrastruktúra fejlesztése (településközi tömegközlekedés)					
A távolsági közlekedés infrastruktúrájának fejlesztése (pl. gyorsforgalmi út, vasút)					
A román határ átjárhatóságának fejlesztése					
Több forrás az alaptevékenység digitalizációjára					
Mélyebb együttműködés a városban és a környéken működő vállalkozásokkal					
Közös vállalkozói érdekképviselet megléte városi szinten					

11. Mi az a 3 körülmény, ami a legnagyobb nehézséget okozza Békéscsabán az Ön vállalkozásának és feltétlenül fejlesztést igényel? ……

12. Hogyan értékeli az alábbiakat vállalkozása vonatkozásában.

	Nincs / nem értékelhető	**Gyenge**	**Közepes**	**Jó**	**Kiváló**
Digitalizáció színvonala az adminisztrációban					
Digitalizáció szintje a cég alaptevékenységében					
Innovativitás szintje a versenytársakhoz képest					
Innovációs valós teljesítménye (termék és technológia) a versenytársakhoz képest					
Környezettudatosság a cég működésének alapfilozófiájában					
Környezettudatosság a konkrét lépések vonatkozásában (pl. megújuló vagy részben megújuló energiaforrások használata)					
Helyi vállalkozásokkal való együttműködés iránti nyitottság					
Helyi vállalkozásokkal való együttműködés(ek) hatékonysága (értékteremtő képessége) a cég szempontjából					
Együttműködés intenzitása egyetemekkel					
Együttműködés intenzitása szakképző intézményekkel					
Együttműködés milyensége az állami/megyei/önkormányzati szereplőkkel					

13. Mi jellemző az alkalmazottaik munkába járási/munkavégzési szokásaira a megadott kategóriák alapján? Amennyiben előfordul a megadott kategória, kérem tegyen egy becslést az elterjedtségére!

	Előfordul az alkalmazottak körében	**Nem fordul elő az alkalmazottak körében**	**Az alkalmazottak arányában (%)**
100%-os otthoni munkavégzés (home office)			
Részbeni otthoni munkavégzés (home office)			
Napi ingázás (más településekről)			
Heti, vagy havi ingázók (más településekről)			
Munkásszállót igénybe vevők			

Egyéb megjegyzés:

……..

……..

8.2.4 A civil és egyházi felmérés kérdései

Kérdések	
1.	Intézmény, szervezet neve
2.	Milyen témakörökben lát el feladatokat az Ön által képviselt szervezet?
3.	Milyen főbb problémákat lát a településen?
4.	Milyen főbb fejlesztési ötletei, javaslatai lennének a várossal kapcsolatosan?
5.	Várhatóan milyen fejlesztéseket hajt végre az Ön által képviselt szervezet Békéscsabán az elkövetkezendő 7 évben

8.3 Finanszírozási terv beavatkozásonként

8.3.1 Prosperáló dimenzió

	P1.1.1	P1.1.2	P1.1.3	P1.2.1	P1.2.2
A beavatkozás alapadatai					
A beavatkozás megnevezése	A városi iparterületek és a meglévő gazdasági infrastruktúra mennyiségi és minőségi fejlesztése	A városi üzleti szolgáltatások (pl. Start-up inkubáció) infrastrukturális hátterének fejlesztése	A városi barnamezős területek újra hasznosításának ösztönzése és előkészítése	A befektetővonzást, a helyi vállalkozások fejlődését, a helyi és térségi klaszteresedést támogató és a vállalkozói szemléletet fejlesztő üzleti szolgáltatások működtetése	A gazdasági innovációs ökoszisztéma együttműködéseinek fejlesztése és fórumainak létrehozása helyi és regionális szinten
Beavatkozás gazda	Békéscsaba MJV Önkormányzata Csorvás Város Önkormányzata Újkígyós Város Önkormányzata Profitorientált vállalkozások	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Békéscsaba MJV Önkormányzata
Megvalósító partnerek	Építési és Közlekedési Minisztérium Magyar Közút Nonprofit Zrt. NKHFÜ Kft. NIPÜF Zrt. Békés Airport Kft. Békéscsabai Városfejlesztési Nkft. Profitorientált vállalkozások				
Előkészítettség állapota az alábbi kategóriák szerint: ötlet, koncepció vagy üzleti modell, tervek rendelkezésre állnak, megkezdett	projektenként változó	ötlet	ötlet	ötlet	ötlet
A beavatkozás tervezett időzítése (kezdés, várható befejezés)	2022-2027	2023-2026	2024-2027	2023-2027	2022-2027
Finanszírozási információk					

A beavatkozás tervezett beruházási költsége	20 milliárd Ft	1 milliárd Ft	2 milliárd Ft	0,1 milliárd Ft	0,1 milliárd Ft
Bevételtermelő/jövedelemtermelő elemet tartalmaz a beavatkozás, kiegészíthető ilyen tartalommal a beavatkozás	az alapinfrastruktúra-fejlesztések kivételével minden projekt bevételtermelő	bevételtermelő elemet tartalmaz	bevételtermelő elemet tartalmaz	bevételtermelő elemet tartalmaz	nem bevételtermelő
Milyen finanszírozás vonható be (vissza nem térítendő támogatás, hitel, kötvény, városfejlesztési tőkealap, piaci befektető stb.)	vissza nem térítendő támogatás, piaci befektető	vissza nem térítendő támogatás	vissza nem térítendő támogatás	nem ismert	nem ismert
Finanszírozás elemek aránya	projektszinten vizsgálandó	100%	100%	-	-
Eredményérés történt az alábbi három kategória szerint: csak társadalmi haszon, minimális pénzügyi haszon, mérhető pénzügyi haszon, alkalmas magánbefektető bevonására	mérhető pénzügyi haszon	minimális pénzügyi haszon és társadalmi haszon	minimális pénzügyi haszon és társadalmi haszon	társadalmi haszon	társadalmi haszon
Kockázatok nevesítése	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó
Fenntartási információk					
Készült-e részletesebb értékelés (üzleti terv) a fenntarthatóságról	nem	nem	nem	nem	nem
Milyen bevételek/kiadások merülnek fel a fenntartás során	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó
Milyen finanszírozás vonható be a fenntartásba (vissza nem térítendő támogatás, hitel, kötvény, városfejlesztési tőkealap, piaci befektető, keresztfinanszírozás stb.)	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó
Externáliák (pozitív, negatív)	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó

	P1.2.3	P1.3.1	P1.3.2	P1.3.3
A beavatkozás alapadatai				
A beavatkozás megnevezése	A városimázs komplex értelmezésével összhangban álló városmarketing tevékenységek, makroregionális érdekérvényesítő képesség erősítése	Térségi turisztikai vonzerők infrastrukturális fejlesztése (beleértve a fürdőt is)	A város és térsége turisztikai vonzerőinek egységes megjelenítését, külső és belső kommunikációját szolgáló fejlesztések	Turisztikai háttérszolgáltatások bővítése (gasztronómia, szálláshelyek, parkolás stb.)
Beavatkozás gazda	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Békéscsaba MJV Önkormányzata Doboz Nagyközség Önkormányzata	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Békéscsaba MJV Önkormányzata
Megvalósító partnerek		Békéscsabai Városfejlesztési Nkft.		
Előkészítettség állapota az alábbi kategóriák szerint: ötlet, koncepció vagy üzleti modell, tervek rendelkezésre állnak, megkezdett	ötlet	projektenként változó	ötlet	projektenként változó
A beavatkozás tervezett időzítése (kezdés, várható befejezés)	2022-2027	2022-2025	2022-2027	2022-2025
Finanszírozási információk				
A beavatkozás tervezett beruházási költsége	0,1 milliárd Ft	2 milliárd Ft	0,1 milliárd Ft	5 milliárd Ft
Bevételtermelő/jövedelemtermelő elemet tartalmaz a beavatkozás, kiegészíthető ilyen tartalommal a beavatkozás	nem bevételtermelő	bevételtermelő elemeket tartalmaz	nem bevételtermelő	bevételtermelő elemeket tartalmaz
Milyen finanszírozás vonható be (vissza nem térítendő támogatás, hitel, kötvény, városfejlesztési tőkealap, piaci befektető stb.)	nem ismert	vissza nem térítendő támogatás	nem ismert	vissza nem térítendő támogatás
Finanszírozás elemek aránya	-	100%	-	100%

Eredménymérés történt az alábbi három kategória szerint: csak társadalmi haszon, minimális pénzügyi haszon, mérhető pénzügyi haszon, alkalmas magánbefektető bevonására	társadalmi haszon	minimális pénzügyi haszon	társadalmi haszon	minimális pénzügyi haszon és társadalmi haszon
Kockázatok nevesítése	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó
Fenntartási információk				
Készült-e részletesebb értékelés (üzleti terv) a fenntarthatóságról	nem	nem	nem	nem
Milyen bevételek/kiadások merülnek fel a fenntartás során	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó
Milyen finanszírozás vonható be a fenntartásba (vissza nem térítendő támogatás, hitel, kötvény, városfejlesztési tőkealap, piaci befektető, keresztfinanszírozás stb.)	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó
Externáliák (pozitív, negatív)	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó

8.3.2 Zöldülő dimenzió

	P2.1.1	P2.1.3	P2.2.1	P2.2.2
A beavatkozás alapadatai				
A beavatkozás megnevezése	Települési közterületek, zöldfelületek további lakosság- és látógatóbarát fejlesztése, hatékony fenntartásuk biztosítása – kiegészítő infrastrukturális beruházások végrehajtása és lakossági ismeretterjesztés, szemléletformálás	Alternatív/megújuló/részben megújuló energiahordozók hasznosítását biztosító berendezések és erőművek telepítése Békéscsabán és térségében – a smart grid rendszer megalapozásaként	Az e-járművek (közösségi és magán) használatának előmozdítása, szolgáltatásokkal történő támogatása	A közösségi közlekedés, a kerékpáros és gépjármű-közlekedés hálózatos rendszerének modernizálása és továbbfejlesztése, a kiegészítő infrastruktúrák fejlesztése
Beavatkozás gazda	Békéscsaba MJV Önkormányzata Csabaszabadi Községi Önkormányzat Csorvás Város Önkormányzata Doboz Nagyközség Önkormányzata Gerendás Község Önkormányzata Szabadkígyós Község Önkormányzata	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Békéscsaba MJV Önkormányzata Csabaszabadi Községi Önkormányzat Csorvás Város Önkormányzata Doboz Nagyközség Önkormányzata Gerendás Község Önkormányzata Kétsoprony Község Önkormányzata Szabadkígyós Község Önkormányzata Újkígyós Város Önkormányzata
Megvalósító partnerek	Békéscsabai Városfejlesztési Nkft.			Építési és Közlekedési Minisztérium Magyar Közút Nonprofit Zrt. Békéscsabai Városfejlesztési Nkft.
Előkészítettség állapota az alábbi kategóriák szerint: ötlet, koncepció vagy üzleti modell, tervek rendelkezésre állnak, megkezdett	projektenként változó	projektenként változó	projektenként változó	projektenként változó
A beavatkozás tervezett időzítése (kezdés, várható befejezés)	2023-2025	2022-2026	2022-2027	2022-2027
Finanszírozási információk				

A beavatkozás tervezett beruházási költsége	2,5 milliárd Ft	10 milliárd Ft	4 milliárd Ft	15 milliárd Ft
Bevételtermelő/jövedelemtermelő elemet tartalmaz a beavatkozás, kiegészíthető ilyen tartalommal a beavatkozás	nem bevételtermelő	bevételtermelő elemet tartalmaz	bevételtermelő elemet tartalmaz	nem bevételtermelő
Milyen finanszírozás vonható be (vissza nem térítendő támogatás, hitel, kötvény, városfejlesztési tőkealap, piaci befektető stb.)	vissza nem térítendő támogatás	részben vissza nem térítendő támogatás, részben nem ismert	projektenként változó	projektenként változó
Finanszírozás elemek aránya	100%			
Eredménymérés történt az alábbi három kategória szerint: csak társadalmi haszon, minimális pénzügyi haszon, mérhető pénzügyi haszon, alkalmas magánbefektető bevonására	projektenként változó	projektenként változó	projektenként változó	projektenként változó
Kockázatok nevesítése	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó
Fenntartási információk				
Készült-e részletesebb értékelés (üzleti terv) a fenntarthatóságról	nem	nem	nem	nem
Milyen bevételek/kiadások merülnek fel a fenntartás során	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó
Milyen finanszírozás vonható be a fenntartásba (vissza nem térítendő támogatás, hitel, kötvény, városfejlesztési tőkealap, piaci befektető, keresztfinanszírozás stb.)	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó
Externáliák (pozitív, negatív)	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó

8.3.3 Digitális dimenzió

P2.2.3	
A beavatkozás alapadatai	
A beavatkozás megnevezése	A települési közlekedés folyamatainak monitorozása (összekapcsolva a levegőminőség monitorozásával) és a közlekedés adatalapú szervezése
Beavatkozás gazda	Békéscsaba MJV Önkormányzata
Megvalósító partnerek	
Előkészítettség állapota az alábbi kategóriák szerint: ötlet, koncepció vagy üzleti modell, tervek rendelkezésre állnak, megkezdett	ötlet
A beavatkozás tervezett időzítése (kezdés, várható befejezés)	2025-2027
Finanszírozási információk	
A beavatkozás tervezett beruházási költsége	0,3 milliárd Ft
Bevételtermelő/jövedelemtermelő elemet tartalmaz a beavatkozás, kiegészíthető ilyen tartalommal a beavatkozás	bevételtermelő elemet nem tartalmaz
Milyen finanszírozás vonható be (vissza nem térítendő támogatás, hitel, kötvény, városfejlesztési tőkealap, piaci befektető stb.)	nem ismert
Finanszírozás elemek aránya	-
Eredménymérés történt az alábbi három kategória szerint: csak társadalmi haszon, minimális pénzügyi haszon, mérhető pénzügyi haszon, alkalmas magánbefektető bevonására	társadalmi haszon
Kockázatok nevesítése	projektszinten vizsgálandó
Fenntartási információk	
Készült-e részletesebb értékelés (üzleti terv) a fenntarthatóságról	nem
Milyen bevételek/kiadások merülnek fel a fenntartás során	projektszinten vizsgálandó
Milyen finanszírozás vonható be a fenntartásba (vissza nem térítendő támogatás, hitel, kötvény, városfejlesztési tőkealap, piaci befektető, keresztfinanszírozás stb.)	projektszinten vizsgálandó
Externáliák (pozitív, negatív)	projektszinten vizsgálandó

8.3.4 Megtartó dimenzió

	P3.1.1	P3.1.2	P3.2.1
A beavatkozás alapadatai			
A beavatkozás megnevezése	Fenntartható épület- és létesítmény-működtetés – komplex energetikai és épületüzemeltetési célú fejlesztések – kiemelten a szociális és egészségügyi alapellátást biztosító, valamint a nevelési-oktatási intézményekben	Egyes humán közszolgáltatások (egészségügy, szociális ellátás, nevelés-oktatás) működési minőségét befolyásoló infrastrukturális fejlesztések	A települési kulturális létesítmények többcélú fejlesztése a nonprofit és piaci szféra szisztematikus bevonásával
Beavatkozás gazda	Békéscsaba MJV Önkormányzata Csabaszabadi Községi Önkormányzat Csorvás Város Önkormányzata Doboz Nagyközség Önkormányzata Újkígyós Város Önkormányzata	Békéscsaba MJV Önkormányzata Csorvás Város Önkormányzata Doboz Nagyközség Önkormányzata	Békéscsaba MJV Önkormányzata
Megvalósító partnerek	Békéscsabai Városfejlesztési Nkft.	Békéscsabai Városfejlesztési Nkft.	
Előkészítettség állapota az alábbi kategóriák szerint: ötlet, koncepció vagy üzleti modell, tervek rendelkezésre állnak, megkezdett	projektenként változó	projektenként változó	projektenként változó
A beavatkozás tervezett időzítése (kezdés, várható befejezés)	2022-2027	2022-2027	2022-2027
Finanszírozási információk			
A beavatkozás tervezett beruházási költsége	10 milliárd Ft	5 milliárd Ft	2 milliárd Ft
Bevételtermelő/jövedelemtermelő elemet tartalmaz a beavatkozás, kiegészíthető ilyen tartalommal a beavatkozás	nem bevételtermelő	nem bevételtermelő	bevételtermelő elemet tartalmaz
Milyen finanszírozás vonható be (vissza nem térítendő támogatás, hitel, kötvény, városfejlesztési tőkealap, piaci befektető stb.)	projektenként változó	projektenként változó	projektenként változó

Finanszírozás elemek aránya			
Eredménymérés történt az alábbi három kategória szerint: csak társadalmi haszon, minimális pénzügyi haszon, mérhető pénzügyi haszon, alkalmas magánbefektető bevonására	projektenként változó	projektenként változó	projektenként változó
Kockázatok nevesítése	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó
Fenntartási információk			
Készült-e részletesebb értékelés (üzleti terv) a fenntarthatóságról	nem	nem	nem
Milyen bevételek/kiadások merülnek fel a fenntartás során	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó
Milyen finanszírozás vonható be a fenntartásba (vissza nem térítendő támogatás, hitel, kötvény, városfejlesztési tőkealap, piaci befektető, keresztfinanszírozás stb.)	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó
Externáliák (pozitív, negatív)	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó

	P3.2.2	P3.3.1	P3.3.2
A beavatkozás alapadatai			
A beavatkozás megnevezése	A települési szabadidős és sportlétesítmények többcélú fejlesztése a nonprofit és piaci szféra szisztematikus bevonásával	A leszakadó csoportok felzárkózását támogató programok végrehajtása	A helyi tematikus közösségek – kiemelten a fiatalok – által kezdeményezett tevékenységek, programok tudatos beépítése, jelenlétük és szükségességük megerősítése a város különféle működési területein
Beavatkozás gazda	Békéscsaba MJV Önkormányzata Telekgerendás Község Önkormányzata	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Békéscsaba MJV Önkormányzata
Megvalósító partnerek	Békéscsabai Városfejlesztési Nkft.		
Előkészítettség állapota az alábbi kategóriák szerint: ötlet, koncepció vagy üzleti modell, tervek rendelkezésre állnak, megkezdett	projektenként változó	projektenként változó	projektenként változó
A beavatkozás tervezett időzítése (kezdés, várható befejezés)	2022-2026	2022-2028	2022-2028
Finanszírozási információk			
A beavatkozás tervezett beruházási költsége	20 milliárd Ft	1 milliárd Ft	0,3 milliárd Ft
Bevételtermelő/jövedelemtermelő elemet tartalmaz a beavatkozás, kiegészíthető ilyen tartalommal a beavatkozás	bevételtermelő elemet tartalmaz	bevételtermelő elemet tartalmaz	nem bevételtermelő
Milyen finanszírozás vonható be (vissza nem térítendő támogatás, hitel, kötvény, városfejlesztési tőkealap, piaci befektető stb.)	projektenként változó	projektenként változó	projektenként változó
Finanszírozás elemek aránya			

Eredménymérés történt az alábbi három kategória szerint: csak társadalmi haszon, minimális pénzügyi haszon, mérhető pénzügyi haszon, alkalmas magánbefektető bevonására	projektenként változó	társadalmi haszon	társadalmi haszon
Kockázatok nevesítése	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó
Fenntartási információk			
Készült-e részletesebb értékelés (üzleti terv) a fenntarthatóságról	nem	nem	nem
Milyen bevételek/kiadások merülnek fel a fenntartás során	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó
Milyen finanszírozás vonható be a fenntartásba (vissza nem térítendő támogatás, hitel, kötvény, városfejlesztési tőkealap, piaci befektető, keresztfinanszírozás stb.)	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó
Externáliák (pozitív, negatív)	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó	projektszinten vizsgálandó

8.3.5 Kiszolgáló dimenzió

P2.1.2	
A beavatkozás alapadatai	
A beavatkozás megnevezése	A település komplex csapadékvíz és belvíz kezelési / menedzsment rendszerének klímavédelmi központú infrastrukturális és működési szempontú fejlesztése, a térség csapadékvíz-elvezető hálózatának bővítése
Beavatkozás gazda	Békéscsaba MJV Önkormányzata Szabadkígyós Község Önkormányzata Telekgerendás Község Önkormányzata
Megvalósító partnerek	Békéscsabai Városfejlesztési NKft.
Előkészítettség állapota az alábbi kategóriák szerint: ötlet, koncepció vagy üzleti modell, tervek rendelkezésre állnak, megkezdett	projektenként változó
A beavatkozás tervezett időzítése (kezdés, várható befejezés)	2022-2027
Finanszírozási információk	
A beavatkozás tervezett beruházási költsége	3,4 milliárd Ft
Bevételtermelő/jövedelemtermelő elemet tartalmaz a beavatkozás, kiegészíthető ilyen tartalommal a beavatkozás	bevételtermelő elemet nem tartalmaz
Milyen finanszírozás vonható be (vissza nem térítendő támogatás, hitel, kötvény, városfejlesztési tőkealap, piaci befektető stb.)	vissza nem térítendő támogatás
Finanszírozás elemek aránya	100%
Eredménymérés történt az alábbi három kategória szerint: csak társadalmi haszon, minimális pénzügyi haszon, mérhető pénzügyi haszon, alkalmas magánbefektető bevonására	társadalmi haszon
Kockázatok nevesítése	projektszinten vizsgálandó
Fenntartási információk	
Készült-e részletesebb értékelés (üzleti terv) a fenntarthatóságról	nem
Milyen bevételek/kiadások merülnek fel a fenntartás során	projektszinten vizsgálandó
Milyen finanszírozás vonható be a fenntartásba (vissza nem térítendő támogatás, hitel, kötvény, városfejlesztési tőkealap, piaci befektető, keresztfinanszírozás stb.)	projektszinten vizsgálandó
Externáliák (pozitív, negatív)	projektszinten vizsgálandó

8.4 Békéscsaba működési térképe

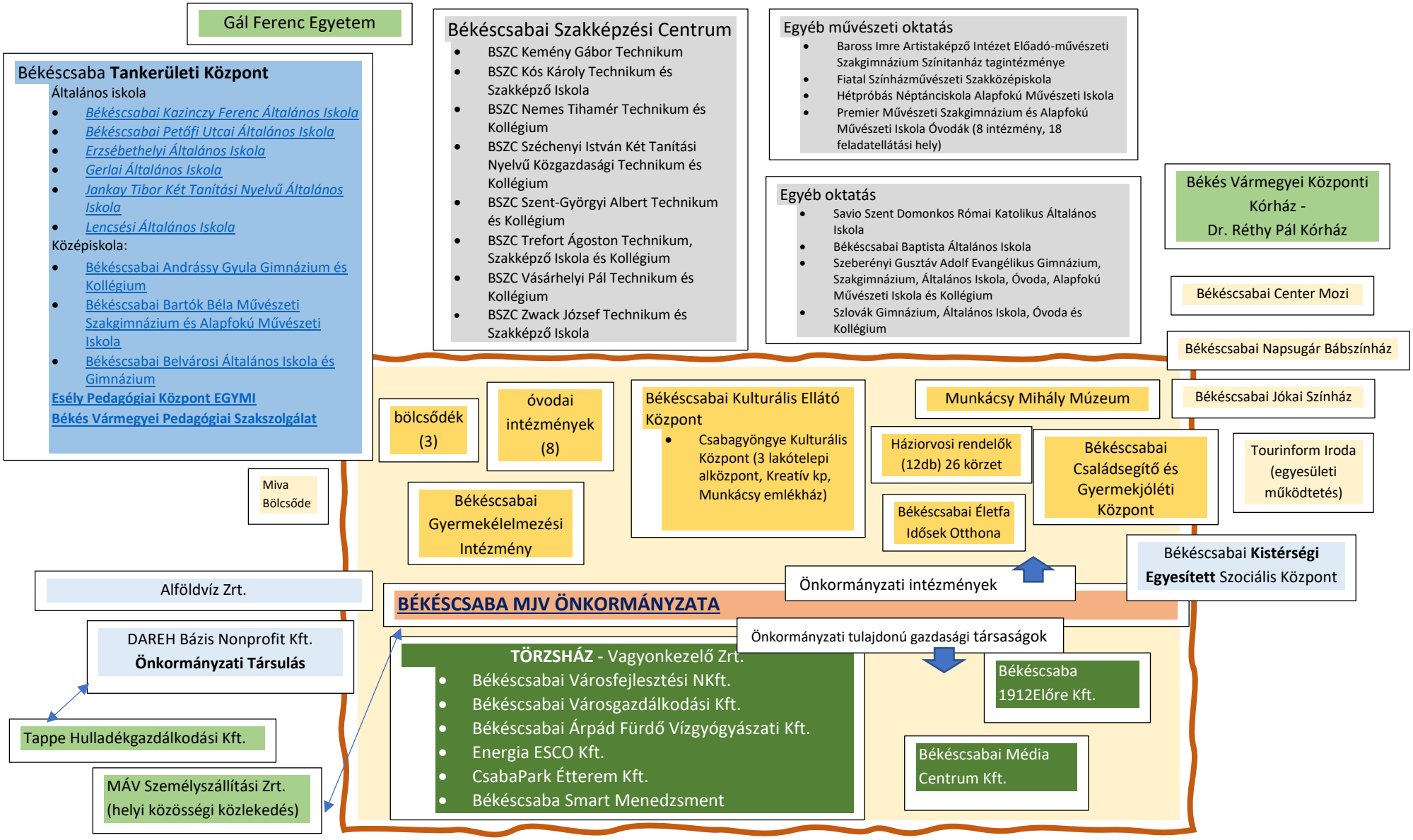

8.5 A megalapozó munkarész mellékletei[375]

8.5.1 A település humán infrastruktúrája c. helyzetfeltáró alfejezet mellékletei

8.5.1.1 Oktatás

1. Békéscsabai általános iskolák

- Békéscsabai Tankerületi Központ fenntartásában működő általános iskolák
  - Békéscsabai Belvárosi Általános Iskola és Gimnázium
  - Békéscsabai Kazinczy Ferenc Általános Iskola
  - Békéscsabai Petőfi Utcai Általános Iskola
  - Erzsébethelyi Általános Iskola
  - Gerlai Általános Iskola
  - Jankay Tibor Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola
  - Lencsési Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola
  - Esély Pedagógiai Központ Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola, Kollégium és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény
- Egyházi fenntartásban működő általános iskolák
  - Savio Szent Domonkos Katolikus Általános Iskola és Óvoda
  - Szeberényi Gusztáv Adolf Evangélikus Gimnázium, Művészeti Szakgimnázium, Általános Iskola, Óvoda, Alapfokú Művészeti Iskola és Kollégium
  - Békéscsabai Baptista Általános Iskola (egykori Békéscsabai Szent László Általános Iskola)
- Nemzetiségi önkormányzat fenntartásában működő általános iskolák
  - Szlovák Gimnázium, Általános Iskola, Óvoda és Kollégium

2. A szatellittelepülések általános iskolái

- A Békéscsabai Tankerületi Központ fenntartásában és működtetésében lévő általános iskolák a szatellittelepüléseken
  - Csabaszabadi: Nem rendelkezik önálló általános iskolával, hatályos köznevelési szerződése van Békéscsaba MJV-vel, amely alapján a békéscsabai, elsősorban Erzsébethelyi Általános Iskolában tanulnak a csabaszabadi gyerekek.
  - Csorvás: Csorvási Gulyás Mihály Általános Iskola
  - Doboz: Dobozi Általános Iskola
  - Szabadkígyós: Szabadkígyósi Általános Iskola
  - Újkígyós: Újkígyósi Széchenyi István Általános Iskola
- Egyházi fenntartásban működő intézmények[376]
  - Gerendás: Savio Szent Domonkos Katolikus Általános Iskola és Óvoda
  - Kétsoprony: Szent István Katolikus Óvoda és Általános Iskola
  - Telekgerendás: Savio Szent Domonkos Katolikus Általános Iskola és Óvoda

3. Békéscsabai középiskolák

- Békéscsabai Tankerületi Központ fenntartásában működő intézmények
  - Békéscsabai Andrássy Gyula Gimnázium és Kollégium

[375] 2021-es adat- és információkör alapján
[376] Valamennyi általános iskola fenntartója a Szeged-Csanádi Egyházmegye.

- Békéscsabai Bartók Béla Művészeti Szakgimnázium és Alapfokú Művészeti Iskola
- Békéscsabai Belvárosi Általános Iskola és Gimnázium

- Egyházi fenntartásban működő intézmények
  - Szeberényi Gusztáv Adolf Evangélikus Gimnázium, Művészeti Szakgimnázium, Általános Iskola, Óvoda, Alapfokú Művészeti Iskola és Kollégium

- Nemzetiségi önkormányzat fenntartásában működő intézmények
  - Szlovák Gimnázium, Általános Iskola, Óvoda és Kollégium

- BSZC (Békéscsabai Szakképzési Centrum) tagintézményei (Innovációs és Technológiai Minisztérium fenntartásában)
  - Békéscsabai SZC Kemény Gábor Technikum
  - Békéscsabai SZC Kós Károly Technikum és Szakképző Iskola
  - Békéscsabai SZC Nemes Tihamér Technikum és Kollégium (egykori GÉSZI)
  - Békéscsabai SZC Szent-Györgyi Albert Technikum és Kollégium
  - Békéscsabai SZC Széchenyi István Két Tanítási Nyelvű Közgazdasági Technikum és Kollégium
  - Békéscsabai SZC Trefort Ágoston Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium
  - Békéscsabai SZC Vásárhelyi Pál Technikum és Kollégium
  - Békéscsabai SZC Zwack József Technikum és Szakképző Iskola

- Békéscsaba MJV közigazgatási területén belül működő egyéb közoktatási intézmények
  - Baross Imre Artistaképző Intézet Előadó-művészeti Szakgimnázium, Gimnázium, Technikum és Alapfokú Táncművészeti Iskola
  - Báthori István Gimnázium
  - Hétpróbás Néptánciskola Alapfokú Művészetoktatási Intézmény
  - Pannon Oktatási Központ Gimnázium, Szakgimnázium, Technikum, Szakképző Iskola és Általános Iskola
  - Premier Művészeti Szakközépiskola és Szakiskola
  - Kézműves Szakiskola és Alapfokú Művészeti Iskola
  - Tanház Gimnázium és Technikum
  - Tudásfa Felnőttoktatási Gimnázium

4. Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzatának fenntartásában működő óvodák:

- Százszorszép Művészeti Bázisóvoda
- Szigligeti Utcai és Kazinczy Lakótelepi Óvoda
- Penza Lakótelepi és Dr. Becsey Oszkár Utcai Óvoda
- Kölcsey Utcai és Ligeti Sori Óvoda
- Mackó – Kuckó Óvoda
- Lencsési Óvoda
- Hajnal – Lenkey- Jázmin Utcai ÁMK
- Békéscsabai Tündérkert Óvoda

5. Békéscsaba Megyei Jogú Város közigazgatási területén működő, nem önkormányzati fenntartású óvodai feladatellátást biztosító intézmények:

- Szeberényi Gusztáv Adolf Evangélikus Gimnázium, Művészeti Szakközépiskola, Általános Iskola, Óvoda, Alapfokú Művészeti Iskola és Kollégium,
- Szlovák Gimnázium, Általános Iskola, Óvoda és Kollégium

8.5.1.2 Egészségügy

Év	Intézet név	Kórházi ágyak száma			Elbocsátott betegek száma összesen	Egynapos ellátási esetek száma	Ápolás átl. tart (nap)	Ágy-kihasz-nálás (%)	Halálozási arány (%)
		Össz.	Aktív	Krónikus					
2014	Békés Vármegyei Pándy Kálmán Kórház, Gyula	1474	866	608	45 807	1625	8,71	75,86	3,51
	Dr. Réthy Pál Kórház-Rendelőintézet, Békéscsaba	497	337	160	18 082	1629	7,34	73,3	5,4
2015	Békés Vármegyei Pándy Kálmán Kórház, Gyula	1474	866	608	44 631	1804	9,15	75,08	3,67
	Dr. Réthy Pál Kórház-Rendelőintézet, Békéscsaba	497	337	160	17 613	1611	7,40	73,75	5,34

105. *táblázat: A békéscsabai és gyulai kórházak alapvető adatai utolsó különálló éveikben*
Adatforrás: NEAK

Járóbeteg szakellátás forgalmi adatai 2018-2020					
	Pszichiátriai ellátások esetszám/ beavatkozások	Pszichológiai ellátások esetszám/ beavatkozások	Klinikai szakpszichológiai. esetszám/ beavatkozások	Gyermek-és ifjúságpszichiátriai esetszám/ beavatkozások	Összesen esetszám/ beavatkozások
2018	425/1718	750/2081	1162/2275	484/18564	2821/7638
2019	599/2247	816/1983	1627/4661	886/3068	3928/11959
2020	905/3383	474/1312	1087/3328	678/2711	3144/10734

106. *táblázat: 11. számú táblázat: Járóbeteg szakellátás forgalmi adatai 2018-2020.*
Forrás: Szociális Koncepció 2022-2024

A Pszichológiai Tanácsadó és Mentális Gondozó szolgáltatásit igénybe vevők adatai 2018-2020						
Év	Megjelentek száma	Új ellátott (fő)	18 év alatti (fő)	Békéscsabai (fő)	Férfi (fő)	Nő (fő)
2018	620	288	244	391	234	386
2019	790	394	313	486	289	501
2020	804	360	288	477	272	532

107. táblázat: A Pszichológiai Tanácsadó és Mentális Gondozó szolgáltatásit igénybe vevők adatai 2018-2020
Forrás: Szociális Koncepció 2022-2024

Alapellátás fejlesztése Békéscsabán

A projekt kódja	Pályázat címe	Akcióterület	A beruházás költsége (Ft)
BMÖFT/6-8/2021	Egészségügyi alapellátást szolgáló (háziorvosi, házi gyermekorvosi ellátás, védőnői szolgálat, fogorvosi alapellátás) épület, vagy helyiség infrastrukturális fejlesztése, felújítása. Várható befejezés: 2022. december 31.	A Kazinczy u. 6/1. szám alatti háziorvosi rendelők, amelyben 4 felnőtt háziorvos végzi tevékenységét.	39 975 000
TOP- 6.6.1-16-BC1-2019-00002	Gerla városrész egészségügyi alapellátás komplex fejlesztése	A gerlai orvosi rendelőben jelenleg 1 felnőtt háziorvos és 1 házi gyermekorvos végzi tevékenységét.	163 519 999
TOP-6.6.1-15-BC1-2016-00001	Erzsébethelyi (Jaminai) városrész egészségügyi alapellátás komplex fejlesztése	A Kolozsvári u. 33. szám alatti rendelőintézetben 6 felnőtt háziorvos, 1 házi gyermekorvos és 3 fogorvos területi ellátási kötelezettséggel végzi tevékenységét, valamint 3 területi védőnő közös tanácsadója található.	408 200 000

108. táblázat: A békéscsabai háziorvosi ellátás ingatlanjainak lezajlott fejlesztései 2016 óta
Forrás: Szociális Koncepció 2022-2024

8.5.1.3 Bölcsődei ellátás

Az önkormányzati bölcsődék férőhelyeinek alakulása

Vizsgált mutatók	2017	2018	2019	2020
Férőhely (december 31.):	260	260	284	284
Nyitvatartási napok száma:	240,3	239	239	253
Beíratott gyermekek száma átlag:	228	230	243	244

109. *táblázat: Békéscsaba MJVÖ által fenntartott bölcsődék összesített statisztikai adatai 2017-2020 között*
Forrás: Békéscsabai Egészségügyi Alapellátási Intézmény

8.5.1.4 Szociális, család- és gyermekjóléti ellátások

1. **Pénzbeni támogatások**

Szociális ellátás elnevezése	Ellátásban részesültek száma (fő)					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Lakhatási támogatás	1291	1588	1317	1 026	800	651
Gyógyszertámogatás + gyógyászati segédeszköz támogatás	52	91	83	74	94	81

Szociális ellátás elnevezése	Ellátásban részesültek száma (fő)					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Adósságcsökkentési támogatás	20	30	36	16	15	23
Rendkívüli települési támogatás	1675	1631	1398	1 106	1064	892
Köztemetés	35	38	56	41	18	35
Tüzelő támogatás	250	315	428	307	207	157
Felsőfokú szociális ösztöndíj	150	122	98	73	57	35
Tanévkezdési támogatás	250	234	180	126	122	96
Csaba Baba életkezdési támogatás	309	325	298	312	277	270
rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény	1 372	1 090	801	942	508	405
Összesen:	**5 404**	**5 464**	**4 695**	**4 023**	**3162**	**2645**

110. táblázat: Az önkormányzat által biztosított szociális ellátások igénybevétele 2015-2020
Adatforrás: Békéscsaba MJVÖ Polgármesteri Hivatal.

2. A Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ (BKESZK) alapszolgáltatásai

Szolgáltatás	Ellátottak száma (fő)
Étkeztetés	227
Falugondnoki és tanyagondnoki szolgáltatás	75
Házi segítségnyújtás	113
Támogató szolgáltatás	42
Idősek nappali intézménye	170
Demens személyek nappali ellátása	50
Fogyatékkal élők nappali ellátása	33
Szenvedélybetegek nappali ellátása	43
Összesen:	**815**

111. táblázat: Az alapszolgáltatások igénybevétele a 2020. évben
Forrás: Szociális Koncepció 2022-2024

3. Feladat-ellátási szerződéssel rendelkező civil szervezetek

Szervezet megnevezése	Ellátott feladat
AUT-PONT Autista Gyermekekért és Fiatalokért Alapítvány	támogató szolgáltatás fogyatékosok nappali ellátása
Béthel Alapítvány	pszichiátriai betegek közösségi ellátása pszichiátriai betegek nappali ellátása
Egyensúly AE Egyesület	szenvedélybetegek nappali ellátása pszichiátriai betegek nappali ellátása védett szállás szenvedélybetegek közösségi ellátása pszichiátriai betegek közösségi ellátása
Mentálhigiénés Egyesület Békés Mérték Közösségi Ház	pszichiátriai betegek közösségi ellátása szenvedélybetegek közösségi ellátása
MI-ÉRTÜNK Prevenciós és Segítő Egyesület	szenvedélybetegek alacsonyküszöbű ellátása

Szervezet megnevezése	Ellátott feladat
Mozgáskorlátozottak Békés Megyei Egyesülete	támogató szolgáltatás fogyatékkal élők nappali ellátása
Humán Szolgáltató Központ	házi segítségnyújtás

112. táblázat: Feladat-ellátási szerződéssel rendelkező civil szervezetek Békéscsaba MJVÖ területén 2021-ben
Forrás: BMJVÖ Polgármesteri Hivatal, Szociális Osztály

4. Házi segítségnyújtás

A szolgáltató intézmény neve	Ellátott települések*	Ellátott létszám 2018	Ellátott létszám 2019	Ellátott létszám 2020	Férőhelyek száma 2020.12.31 -én	Várakozók száma 2020.12.31 -én
Békéscsabai Evangélikus Szeretetszolgálat	Békéscsaba	40 fő	41 fő	34 fő	52 fő	**0**
Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ	Békéscsaba	198 fő	184 fő	175 fő	469	**0**
Humán Szolgáltató Központ	Békéscsaba	588 fő	528 fő	633 fő	n.a.	**n.a.**
Összesen		**317 fő**	**753 fő**	**842 fő**	**521 fő**	**-**

113. *táblázat: A házi segítségnyújtás statisztikái 2018-2020 között*
Forrás: BKESZK, HSZK, Békéscsabai Evangélikus Szeretetszolgálat

5. Közösségi ellátások

A szolgáltató intézmény neve	Ellátott település	Ellátott létszám 2018	Ellátott létszám 2019	Ellátott létszám 2020	Férőhelyek száma 2020.12.31.
Béthel Alapítvány Gadara Ház	Békéscsaba	48 fő	49 fő	46 fő	**45 fő**
Mentálhigiénés Egyesület - Békés Mérték Közösségi Ház	Békéscsaba és járás	65 fő	62 fő	64 fő	**51 fő**
Egyensúly AE Egyesület- Békéscsabai Kistérségi Szociális Kikötő Szolgálat	Békéscsaba	52 fő	54 fő	55 fő	**48 fő**
Összesen:		**165 fő**	**165 fő**	**165 fő**	**144 fő**

114. *táblázat: Pszichiátriai betegek közösségi ellátása Békéscsabán, 2018-2020 között*
Forrás: Béthel Alapítvány, Egyensúly AE Egyesület, Mentálhigiénés Egyesület

A szolgáltató intézmény neve	Ellátott település	Ellátott létszám 2018	Ellátott létszám 2019	Ellátott létszám 2020	Férőhelyek száma 2020.12.31.
Mentálhigiénés Egyesület - Békés Mérték Közösségi Ház	Békéscsaba és járás	76 fő	67 fő	70 fő	**51 fő**
Egyensúly AE Egyesület- Békéscsabai Kistérségi Szociális Kikötő Szolgálat	Békéscsaba	42 fő	49 fő	47 fő	**40 fő**
Összesen:		**118 fő**	**116 fő**	**117 fő**	**91 fő**

115. *táblázat: Szenvedélybetegek közösségi ellátása Békéscsabán, 2018-2020 között*
Forrás: Egyensúly AE Egyesület; Mentálhigiénés Egyesület

A szolgáltató intézmény neve	Ellátott település	Ellátott létszám 2018	Ellátott létszám 2019	Ellátott létszám 2020	Férőhelyek száma 2020.12.31.
MI-ÉRTÜNK Konzultációs Központ Szenvedélybetegek Alacsonyküszöbű Ellátása	**Békéscsaba**	**8488 fő**	**6502 fő**	**14 110 fő**	**500 fő**

116. *táblázat: Szenvedélybetegek alacsonyküszöbű ellátása*
Forrás: MI-ÉRTÜNK Prevenciós és Segítő Egyesülete

A szolgáltató intézmény neve	Ellátott település	Ellátott létszám 2018	Ellátott létszám 2019	Ellátott létszám 2020	Férőhelyek száma 2020.12.31.	Várakozók száma 2020.12.31.
Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ	Békéscsaba és járás egyes települései	43 fő	37 fő	42 fő	n.a.	**5 fő**
AUT-PONT Alapítvány: TÁM-PONT Támogató Szolgálat	Békéscsaba, Békés, Mezőkovácsháza, Orosháza járás	25 fő	23 fő	24 fő	n.a.	**1 fő**
Békéscsabai Evangélikus Szeretetszolgálat	Békéscsaba és Békési járás	25 fő	26 fő	21 fő	n.a.	**0**
Mozgáskorlátozottak Békés Megyei Egyesülete - Önálló Életvitel Központ és Támogató Szolgálat	Békéscsaba	54 fő	43 fő	44 fő	n.a.	**0**
Összesen:		**147 fő**	**129 fő**	**131 fő**	**n.a.**	**6 fő**

117. *táblázat: Támogató szolgáltatás Békéscsabán 2018-2020 között.*
Forrás: BKESZK, AUT-PONT Autista Gyermekekért és Fiatalokért Alapítvány, Békéscsabai Evangélikus Szeretetszolgálat, Mozgáskorlátozottak Békés Megyei Egyesülete- Önálló Életvitel Központ és Támogató Szolgálat
*(*n.a.: nincs adat)*

6. Idősklubok

A szolgáltató intézmény neve	Ellátott létszám 2018	Ellátott létszám 2019	Ellátott létszám 2020	Férőhelyek 2020.12.31.	Várakozók száma 2020. 12.31.
BKESZK Orosházi úti Idősek Klubja	14 fő	12 fő	13 fő	17 fő	**0**
BKESZK Deák utcai Idősek Klubja	7 fő	8 fő	12 fő	27 fő	**0**
BKESZK Sarkantyú utcai Idősek Klubja	23 fő	23 fő	22 fő	30 fő	**0**
BKESZK Kossuth utcai Idősek Klubja	19 fő	21 fő	23 fő	30 fő	**0**
BKESZK Kazinczy utcai Idősek Klubja	26 fő	27 fő	28 fő	45 fő	**0**
BKESZK Mokry utcai Idősek Klubja	23 fő	32 fő	33 fő	42 fő	**0**
BKESZK Jázmin utcai Idősek Klubja	6 fő	9 fő	14 fő	15 fő	**0**
BKESZK Fövenyes utcai Idősek Klubja	21 fő	22 fő	25 fő	49 fő	**0**
Összesen:	**139 fő**	**154 fő**	**170 fő**	**255 fő**	**0**

118. táblázat: Idősek nappali intézménye (Idősek Klubja) létszámadatai Békéscsabán 2018-2020 között
Forrás: Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ

7. Fogyatékkal élők nappali ellátása

A szolgáltató intézmény neve	Ellátott település	Ellátott létszám 2018	Ellátott létszám 2019	Ellátott létszám 2020	Férőhelyek 2020.12.31.	Várakozók száma 2020.31.
AUT-PONT Alapítvány: AUT-KÖZ-PONT Fogyatékosok Nappali Intézménye	Békés vármegye közigazgatási területe	25 fő	25 fő	24 fő	24 fő	**6 fő**
Békéscsabai Evangélikus Szeretetszolgálat	Békéscsaba és Békés kistérség közigazgatási területe	19 fő	18 fő	17 fő	24 fő	**0 fő**
Gyöngyház Integrált Szociális és Gyermekvédelmi Központ Békés Vármegye	Békéscsaba, Csanádapáca, Doboz, Csorvás, Körösladány, Szabadkígyós, Szarvas, Újkígyós	38 fő	40 fő	37 fő	40 fő	**5 fő**
BKESZK Deák utcai Idősek Klubja	Békéscsaba	3 fő	2 fő	4 fő	4 fő	**0 fő**
BKESZK Sarkantyú utcai Idősek Klubja	Békéscsaba	4 fő	4 fő	6 fő	6 fő	**0 fő**

A szolgáltató intézmény neve	Ellátott település	Ellátott létszám 2018	Ellátott létszám 2019	Ellátott létszám 2020	Férőhelyek 2020.12.31.	Várakozók száma 2020.31.
BKESZK Kazinczy utcai Idősek Klubja	Békéscsaba	5 fő	4 fő	7 fő	6 fő	**0 fő**
BKESZK Mokry utcai Idősek Klubja	Békéscsaba	4 fő	4 fő	4 fő	8 fő	**0 fő**
BKESZK Fövenyes utcai Idősek Klubja	Békéscsaba	12 fő	11 fő	12 fő	12 fő	**0 fő**
Mozgáskorlátozottak Békés Megyei Egyesülete - Napraforgó Központ Fogyatékosok Nappali Intézménye	Békéscsaba	25 fő	24 fő	27 fő	55 fő	**0 fő**
Összesen:		**135 fő**[377]	**132 fő**	**138 fő**	**179 fő**	**11 fő**

119. táblázat: Fogyatékkal élők nappali ellátása 2018-2020 között
Forrás: AUT-PONT Autista Gyermekekért és Fiatalokért Alapítvány, Békés Megyei Szociális, Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat, Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ, Békéscsabai Evangélikus Szeretetszolgálat, Mozgáskorlátozottak Békés Megyei Egyesülete- Önálló Életvitel Központ és Támogató Szolgálat
*(*n.a.: nincs adat)*

8. Pszichiátriai betegek nappali ellátása

A szolgáltató intézmény neve	Ellátott létszám 2018	Ellátott létszám 2019	Ellátott létszám 2020	Férőhelyek 2020.12.31.
Béthel Alapítvány Gadara Ház	40 fő	37 fő	35 fő	**30 fő**
Béthel Alapítvány Gadara Ház II.	20 fő	18 fő	18 fő	**15 fő**
Egyensúly AE Egyesület- Békéscsabai Kistérségi Szociális Kikötő Szolgálat	30 fő	30 fő	30 fő	**30 fő**
Összesen:	**90 fő**	**85 fő**	**83 fő**	**75 fő**

120. *táblázat: Pszichiátriai betegek nappali ellátása Békéscsabán 2018-2020 között*
Forrás: Béthel Alapítvány, Egyensúly AE Egyesület

9. Szenvedélybetegek nappali ellátása

A szolgáltató intézmény neve	Ellátott település	Ellátott létszám 2018	Ellátott létszám 2019	Ellátott létszám 2020	Férőhelyek 2020.12.31.	Várakozók száma 2020.31.
BKESZK Bartók Béla Szenvedélybetegek Nappali Intézménye	Békéscsaba, Csabaszabadi, Kétsoprony, Telekgerendás	42 fő	43 fő	43 fő	45 fő	**0 fő**

[377] A Szociális Koncepció 2022-2024 anyagban 1135 főt említenek. Ez nyilvánvalóan téves, összeadva 135 főnek jön ki az ellátotti létszám.

A szolgáltató intézmény neve	Ellátott település	Ellátott létszám 2018	Ellátott létszám 2019	Ellátott létszám 2020	Férőhelyek 2020.12.31.	Várakozók száma 2020.31.
Egyensúly AE Egyesület-Békéscsabai Kistérségi Szociális Kikötő Szolgálat	Békéscsaba	35 fő	35 fő	35 fő	35 fő	**0 fő**
Összesen:		**77 fő**	**78 fő**	**78 fő**	**80 fő**	**0 fő**

121. táblázat: Szenvedélybetegek nappali ellátása 2018-2020 között
Forrás: Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ; Egyensúly AE Egyesület

10. Idősek otthona

A szolgáltató intézmény neve	Ellátott létszám 2018	Ellátott létszám 2019	Ellátott létszám 2020	Férőhelyek száma 2020.12.31.	Várakozók száma 2020.12.31.
Békéscsabai Életfa Idősek Otthona	120 fő	120 fő	120 fő	124 fő	**219 fő**
Békéscsabai Evangélikus Szeretetszolgálat	77 fő	76 fő	73 fő	80 fő	**77 fő**
Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség „Oltalom" Idősek Otthona,	27 fő	29 fő	29 fő	29 fő	**31 fő**
Fília Alapítvány Idősek Otthona	65 fő	63 fő	67 fő	50 fő	**5 fő**
BKESZK Ady Endre Idősek Otthona	129 fő	129 fő	127 fő	129 fő	**54 fő**
Összesen:	**418 fő**	**417 fő**	**416 fő**	**412 fő**	**386 fő**

122. táblázat: Idősek otthona intézmények Békéscsabán és főbb adataik 2018-2020 között
Forrás: Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ; Békéscsabai Életfa Idősek Otthona MET Oltalom Idősek Otthona; Békéscsabai Evangélikus Szeretetszolgálat; Fília Alapítvány

11. Támogatott gyermekétkeztetés

Intézmény típusa	100% kedvezmény	50 % kedvezmény	Összesen
Bölcsőde	143	0	143
Fogyatékos személyek nappali intézményében elhelyezett gyermekek	0	0	0
Óvoda	1022	0	1022
Általános Iskola	196	623	819
Gimnázium	0	66	66
Szakközépiskola/szakgimnázium	7	79	86
Szakiskola	2	16	18
Kollégium	6	148	154

Intézmény típusa	100% kedvezmény	50 % kedvezmény	Összesen
Összesen	**1376**	**932**	**2308**

123. táblázat: Kedvezményben részesült étkeztetett gyermekek száma Békéscsaba MJV területén, 2020-ban (fő)
Forrás: Békéscsaba Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala

12. Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata tulajdonában álló, szociális célokat szolgáló épületeken végzett befejezett infrastrukturális beruházások 2018-2021 között.

Projektkód	Projekt címe	Támogatás összege (Ft)	Akcióterület
TOP-6.2.2-16-BC1-2017-00002	Pszichiátriai betegek és szenvedélybetegek közösségi alapellátásának fejlesztése	73 999 999	A projektben a Bankó András utca 44. szám alatti épület egy részének felújítása és átalakítása valósult meg.
TOP-6.6.2-16-BC1-2017-00001	Kossuth utcai, Mokry utcai és Jázmin utcai Idősek Klubjainak felújítása – nappali ellátás korszerűsítése	100 000 000	Békéscsaba Megyei Jogú Város három szociális alapszolgáltatást biztosító telephelye (Mokry, Jázmin, Kossuth utca)
TOP-6.5.1-16-BC1-2017-00007	A Békéscsaba, Bartók Béla út 12. szám alatti és a Békéscsaba, Féja Géza tér 1. (Lencsési Közösségi Ház) önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése	157 500 000 +29 500 000 önkormányzati forrás a Bartók 12. szám alatti ingatlan belső felújításához	Bartók Béla u. 12. szám alatti ingatlan, a Békéscsabai Egészségügyi Alapellátási Intézmény keretében működő Pszichológiai Tanácsadó és Menthálhigiénés Gondozó elhelyezését biztosítja.
TOP-6.5.1-16-BCl-2017-00010	Békéscsaba, Fövenyes utca 1. és Békéscsaba Andrássy út 38. szám alatti önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése.	159 113 962	A Békéscsabai Családsegítő és Gyermekjóléti Központ és a Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ telephelyei.

124. táblázat: Békéscsaba MJVÖ tulajdonában álló, szociális célokat szolgáló épületeken végzett befejezett infrastrukturális beruházások 2018-2021 között.
Forrás: Békéscsaba MJVÖ Polgármesteri Hivatala, Szociális Osztály

8.5.1.5 Esélyegyenlőség

Szociális célú városrehabilitációval elért eredmények 2016 – 2018 Békéscsaba

Indikátor neve	Mérték-egység	Célérték dátuma	Célérték	Tény adat	Alátámasztás módja
Szociális városrehabilitációs programmal elért hátrányos helyzetű lakosság száma (PO22)	fő	2016.09.01	2966	2966	KSH igazolás (2011-es népszámlálási adatok alapján)
Szociális városrehabilitációs programmal elért hátrányos helyzetű lakosság száma (PO 22)	fő	2018.10.31	2966	2966	

Indikátor neve	Mérték-egység	Célérték dátuma	Célérték	Tény adat	Alátámasztás módja
Szociális városrehabilitációs programmal elért hátrányos helyzetű lakosság száma (PO22)	fő	2020.09.25. (A projekt fizikai befejezése)	2966	2966	
A helyi társadalmi akciókba bevonás érdekében elért hátrányos helyzetű személyek száma (PO17)	fő	2018.10.31	1037	1037	Jelenléti ív alapján
A helyi társadalmi akciókba bevonás érdekében elért hátrányos helyzetű személyek száma (PO17)	fő	2020.09.25	3000	2395	Jelenléti ív alapján

125. *táblázat: Elért fenntarthatósági, integrációs indikátorok a szociális célú városrehabilitációnál*
Forrás: Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.

A civil szervezetek által megvalósított, vagy megvalósítás alatt álló, integrációs célú európai uniós forrásból támogatott projektek (2016-2021)

Kedvezményezett	Projekt rövid leírása	Projektazonosító	Elnyert összeg
Egyensúly AE Egyesület	Digitális tudásmegosztás hátrányos helyzetű közösségekben	TOP-7.1.1-16-H-ERFA - TOP CLLD ERFA típusú helyi támogatási kérelmek	29 710 624 Ft
Egyensúly AE Egyesület	Közösségi egyensúly	EFOP-1.3.5-16 - Társadalmi szerepvállalás erősítése a közösségek fejlesztésével	25 000 000 Ft
Magyar Lelki Elsősegély Telefonszolgálatok Szövetsége	Lelki elsősegély a családok részére	EFOP-1.2.1-15 - Védőháló a családokért	39 752 964 Ft
Mozgáskorlátozottak Békés Megyei Egyesülete	Együtt a család egységéért Békés megyében	EFOP-1.2.1-15 - Védőháló a családokért	40 000 000 Ft
Mozgáskorlátozottak Békés Megyei Egyesülete	„Bontsuk le a falat”	EFOP-1.3.5-16 - Társadalmi szerepvállalás erősítése a közösségek fejlesztésével	25 000 000 Ft
Mozgáskorlátozottak Békés Megyei Egyesülete	Tanulni tudunk és tanulni akarunk	EFOP-3.1.6-16 - A köznevelés esélyteremtő szerepének erősítése	45 000 000 Ft
Otthon Gondoz-Lak Szociális Közhasznú Egyesület	Esélyegyenlőség növelése a roma nők foglalkoztatása által	EFOP-1.1.3-17 - Nő az esély – foglalkoztatás	152 099 707 Ft
"Nyitott Szemmel" Közhasznú Egyesület	Nyitott Szemmel az Önkéntességre	EFOP-1.3.5-16 - Társadalmi szerepvállalás erősítése a közösségek fejlesztésével	24 999 760 Ft
Békés Megyei Népművészeti Egyesület	Közösségek fejlesztése a népművészet eszköztárával Békés megyében	EFOP-1.3.5-16 - Társadalmi szerepvállalás erősítése a közösségek fejlesztésével	25 000 000 Ft
Békéscsaba Városi Nagycsaládosok Egyesülete	Generációk egymás között – önkéntes helyi közösségek a családok szolgálatában.	EFOP-1.3.5-16 - Társadalmi szerepvállalás erősítése a közösségek fejlesztésével	24 999 960 Ft
MTESZ Békés Megyei Egyesület	Társadalmi szerepvállalás erősítése a közösségek fejlesztésével	EFOP-1.3.5-16 - Társadalmi szerepvállalás erősítése a közösségek fejlesztésével	25 000 000 Ft
"Nyitott Szemmel" Közhasznú Egyesület	PHRALIPE - "Nyitott Szemmel a sokszínű társadalomra"	EFOP-1.3.4-16 - Közös értékeink – sokszínű társadalom	48 730 401 Ft
Doboz Nagyközség Önkormányzata	Esélyteremtő szolgáltatások megvalósítása Doboz Nagyközségben a Dobozi Nagyközségi	EFOP-1.6.2-16 - Szegregált élethelyzetek felszámolása komplex programokkal (ESZA)	200 000 000 Ft

Kedvezményezett	Projekt rövid leírása	Projektazonosító	Elnyert összeg
	Önkormányzat és az Ösvény Esélynövelő Alapítvány együttműködésével		
Gerendás Község Önkormányzata	Humán szolgáltatások fejlesztése a Békéscsabai járásban	EFOP-1.5.2-16 - Humán szolgáltatások fejlesztése térségi szemléletben	248 493 641 Ft
Gyöngyház Integrált Szociális és Gyermekvédelmi Központ Békés Vármegye	Varázshíd	EFOP-2.2.14-17 - Nevelőszülői hálózatok infrastrukturális és szakmai fejlesztése	58 084 208 Ft
MI-ÉRTÜNK Prevenciós és Segítő Egyesület	Célzott prevenciós programok a szenvedélybetegségek megelőzése érdekében Békés megyében - MI-ÉRTÜNK	EFOP-1.8.7-16 - Célzott prevenciós programok a szenvedélybetegségek megelőzése érdekében	89 366 269 Ft
Nyírségi Intézményfenntartó Központ	Egészséges szenvedélyek	EFOP-1.8.7-16 - Célzott prevenciós programok a szenvedélybetegségek megelőzése érdekében	99 999 910 Ft
Békés Vármegye Önkormányzata	Felzárkózás-politikai együttműködések támogatása Békés megyében	EFOP-1.6.3-17 - Megyei szintű felzárkózás-politikai együttműködések támogatása a helyi esélyegyenlőségi programokhoz kapcsolódóan	57 000 000 Ft

126. táblázat: A civil szervezetek által megvalósított, vagy megvalósítás alatt álló európai uniós projektek 2016-2021 között a Békéscsabai Járás területén[378]

[378] Forrás: https://www.palyazat.gov.hu/tamogatott_projektkereso

8.5.1.6 Közművelődési és kulturális intézmények

Nem Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata által fenntartott intézmények:

- Balassi Bálint Magyar Művészetek Háza[379]
- Center Mozi
- Fegyveres Erők Klubja
- Fényesi Közösségi Ház
- Filharmónia Kelet-Magyarország Nonprofit Kft. Békés Megyei Iroda
- Phaedra Közéleti Központ
- Szlovák Kultúra Háza
- Tégla Népművészeti Alkotóház
- Vasutas Művelődési Ház

Kiemelt művészeti csoportok

- Balassi Táncegyüttes
- Balkán Táncegyüttes
- Békés Megyei Szimfonikus Zenekar
- Békéscsabai Bartók Béla Vegyeskar
- Békéstáji Művészeti Társaság
- Calandrella Kamarakórus
- Csaba Nemzetiségi Táncegyüttes
- Csabai Színistúdió
- Körösparti Vasutas Koncert Fúvószenekar
- Nyíri Lajos TáncSport Egyesület és Békéscsabai Társastánc Klub
- Tabán Táncegyüttes

A kiemelt rendezvények az alábbiak:[380]

- 100XSzép Fesztivál és Városi Gyermeknap
- Államalapító Szent István Ünnepe
- Csabai Farsang
- Csabai Garabonciás Napok
- Csabai Kolbászfesztivál (az ország legnagyobb gasztronómiai fesztiválja)
- Csabai nyár
- Erkel Sándor Kórusfesztivál
- Mikulásfesztivál
- Nemzetközi Bábfesztivál
- Országos Társastánc Bajnokság
- Őszi Művészeti Hetek
- Tavaszi Fesztivál
- Trianon emléknap
- ZENIT – Zenei Ifjúsági Találkozó és Nemzetközi Fúvószenekari Verseny

[379] Fenntartója a közalapítványa, de működési támogatást kap az Önkormányzattól.
[380] https://bekescsaba.hu/aktualitasok/kiemelt-rendezvenyek

Az önkormányzat 2021-ben az alábbi szervezetekkel kötött közművelődési megállapodást:[381]

- Békés Megyei Népművész Egyesület
- Békéscsabai Nimród Lovasegyesület
- Csabai Szlovákok Szervezete
- Körösök Völgye Natúrpark Egyesület
- Remonda Szabadidős Sport és lovas Egyesület
- TIT Körösök Vidéke Egyesület
- VOKE Békéscsabai Vasutas Művelődési Ház

8.5.1.7 Sport

Magyarország Kormánya a Modern Városok Program keretében 2016. április 26. napján együttműködési megállapodást kötött Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzatával. A megállapodásban a sport szakterület fejlesztése markáns hangsúlyt kapott az alábbi projektek tervezésével.

1. A Békéscsabai Röplabda Akadémia infrastrukturális feltételeinek megteremtése

Az MVP megállapodás alapján elsőként megújult a Békéscsabai Szakképzési Centrum (BSZC) Vásárhelyi Pál Technikum tornacsarnokának (Deák utca) padlóburkolata és korszerűsítették a világítást a létesítmény tornatermében. Ezt követően megtörtént a nagyjából 2200 m²-es röplabda munkacsarnok kivitelezése a BSZC Trefort Ágoston Technikum területén (Dobozi út). A komplexumban három szabványméretű röplabdapályát helyeztek el. Az öltözők és edzői szobák mellett kondicionálótermet, egészségügyi helyiséget, irodákat és két oktatótermet is berendeztek. 2020 júliusában a sportlétesítmény adott otthont az U17-es leány röplabda-válogatott edzőtáborának, valamint a BRSE nyári táborainak. Az országos beiskolázású akadémia lehetőséget kíván biztosítani a Kárpát-medencében élő határon túli fiatalok számára is. Hosszú távon nemzetközi szintű eredmények elérésére képes játékosállomány kinevelése a közel 400 fős utánpótlásbázisból. Mindkét projekt megvalósult.

2. A Sportok Háza és sportszálláshelyek kialakítása a Békéscsabai Sportcentrumban

A Békéscsabai Városi Sportcsarnokot 1988 márciusában adták át. Az épület állaga az azóta eltelt 32 évben – amellett, hogy néhány évvel ezelőtt energetikai felújításon esett át – jelentősen romlott. Az MVP mintegy nettó 1 milliárd forint összegű támogatásnak köszönhetően a sportlétesítmény megújult és a szálláshely kapacitás is bővült. A 2019-ben kezdődött beruházás eredményeként rendbe hozták és felújították a lelátókat, megújultak az öltözők, irodák, teljesen új padlóburkolat került a létesítménybe. Modernizálták az épület teljes fűtési és elektromos rendszerét, valamint a hang- és látványtechnikát. A létesítmény kiegészült egy vetítő- és egy sajtószobával is. Mindezek mellett háromcsillagos minősítésű sportszálláshelyek, 20 hotelszoba került kialakításra az épület első és második emeletén, gondolva a sportturizmusra is. Kialakításra került egy kiállító tér, amely Békéscsaba kiemelkedő sportolóinak állít emléket, illetve szurkolói shop létesült. A megújult fitneszterem és a sportorvosi szolgáltatás magasabb színvonalon, 21. századi körülmények közt tudja fogadni a sportolókat és sportolni vágyókat. A projekt 2020. év végére megvalósult.

[381] https://bekescsaba.hu/kozmuvelodesi-megallapodasok

3. Új multifunkciós sportaréna építése a Békéscsabai Sportcentrumban

A régi sportcsarnok építészeti megoldásai ma már nem teszik lehetővé, hogy nemzetközi sporteseményeknek adjon otthont, teljes körű multifunkcionalitást biztosító létesítményként szolgálja ki a térséget. Békés vármegyében nincs ilyen típusú sportlétesítmény. A tervek szerint egy letisztult, egyszerű formákkal és megoldásokkal kialakított, 3000-3500 fő befogadására képes új aréna megépítésére kerülhet sor, mely alkalmas elsősorban a kézilabda, a röplabda, kosárlabda és a futsal sportágak tekintetében nem csak a nemzeti bajnokságok lebonyolítására, de felnőtt, nemzetek közötti válogatott viadalok lejátszására, korosztályos világversenyek megrendezésére, és a legrangosabb európai kupaküzdelmek lebonyolítására is.
A multifunkcionális kialakítás a használhatóság és a hatékony üzemeltetés szempontjából kulcsfontosságú, így biztosítani kell, hogy a tradicionális békéscsabai sportágak, így a torna, a kick-box, a vívás, a judo stb. esetében is rangos nemzetközi versenyek legyenek megrendezhetők, de lehetőség nyíljon kulturális és közéleti felhasználásra is. A fejlesztés része egy sport-rehabilitációs részleg kialakítása is.
Az épület befogadóképessége kulturális rendezvények esetében 4000 fő, kézilabda-, kosárlabda- és röplabda-mérkőzések, -tornák esetében megközelítőleg 3000-3500 fős lelátó kialakítással (fix és mobil lelátók vegyes alkalmazásával, támlás felhajtható ülőkékkel). A mobil lelátok elhelyezését követően a küzdőtérnek minimum egy kézilabda pálya méretűnek kell maradnia (biztonsági területtel, kispadokkal, egyéb versenyszabályzatok szerinti védőterületekkel).
A fejlesztés részét képezi a Dobozi út felé megépülő útszakasz kiépítése, amely nagyban segítheti a forgalom lebonyolódását, csökkentheti a belváros területére terhelődő forgalmat és a keresztmetszeti fejlesztés hatására a forgalom lebonyolódása is könnyebbé válna.

Az előkészítés (tervezés) lezárult, megvalósításra vonatkozó Támogató Okirat kiállítására vár az Önkormányzat.

4. Városi sportuszoda építése a Békéscsabai Sportcentrumban

A Békéscsabai Sportcentrum részeként az új sportuszodának funkcionális egységben kell működnie a meglévő Sportok Házával és a létesítendő új Arénával is. Cél, hogy a Békéscsaba városa rendelkezzen egy letisztult, egyszerű formákkal és megoldásokkal kialakított, 800-1000 fős lelátót, 52 m-es, 10 pályás versenyuszodát és hozzá kapcsolódó 33,3×25 m-es bemelegítő-, valamint 16×8 m-es tanmedencét tartalmazó uszodaépülettel. A sportlétesítménynek ki kell szolgálnia vízilabda és az úszás sportágak amatőr és profi művelőinek igényeit, mind lakossági, mind sportegyesületi viszonylatban. Az uszodát oly módon kell megtervezni, hogy az otthont adhasson országos és nemzetközi szintű versenyek, mérkőzések lebonyolítására is. A megvalósuló fejlesztés eredményeként az Árpád Gyógy- és Strandfürdőből kikerülhetnek a versenysportolók, amelynek köszönhetően a sportuszoda kiszolgálhatja a tömegsport igényeit és a fürdő területén további önkormányzati beruházások révén bővülhet a rekreációs, családi, wellness és gyógyturisztikai szolgáltatások köre, hozzájárulva a város turisztikai vonzerejének növekedéséhez és a fenntartási költségek csökkentéséhez.

Az előkészítés (tervezés) lezárult, megvalósításra vonatkozó Támogató Okirat kiállítására vár az Önkormányzat.

Sportlétesítmény működtetési támogatások Békéscsabán

Év	Összeg (Ft)	Év	Összeg (Ft)
2014	196 800 000	2018	261 500 000
2015	228 413 000	2019	274 450 000
2016	251 195 000	2020	179 216 000
2017	285 770 000	2021*	197 695 000

127. táblázat: Békéscsaba MJVÖ Sporttámogatásának éves kerete
Forrás: Békéscsaba MJVÖ Polgármesteri Hivatala Pénzügyi Osztály
**2021. október 31-i állapot*

További hazai finanszírozású, sporthoz kapcsolódó projektek

1. **A Békéscsaba Kórház utcai stadion rekonstrukciója:**

A Nemzeti Stadionfejlesztési Program keretein belül a Békéscsaba 1912 Előre Kórház utcai stadionja egy több éven átívelő komplex fejlesztési program keretében újul meg. A fejlesztés már 2014 szeptemberében megindult a tervezési munkálatokkal, valamint a pályatest felújításával.

I. ütem: a centerpálya észak-nyugati oldalán lévő ülőhelyi lelátó visszabontásra került. Helyén egy több mint 2280 fő ülőhellyel ellátott új lelátó épült, a lelátókhoz kapcsolódó öltözőkkel, VIP-helyiségekkel, sajtó helyiségekkel, pénztárral, büfével, vizesblokkokkal és egészségügyi helyiségekkel. A 3500 négyzetméteres VIP parkoló kialakítása mellett megtörtént a meglévő pályavilágítási elemek korszerűsítése-bővítése. *Az 1. ütem megvalósult.*

II. ütem: a Kórház utcai stadion „félkész" állapotában nem maradhat. Az engedélyes tervek elkészültek a keresztlelátók, parkolók, a Kórház utcai lelátó lebontására és új építésére, a szükséges parkolók, kiszolgáló létesítmények (jegypénztár, büfé, mosdók stb.) megvalósításához. A parkolási problémák is kezelve lennének ebben a beruházásban, mindösszesen 4 - 4,5 mrd-os a tervezett főösszegben.[382]

2. **A Békéscsabai Atlétikai Centrum létesítményfejlesztése**:

A Békéscsabai Atlétikai Club által működtetett atlétikai centrum jelentős felújításra, fejlesztésre szorul. A sportszervezet múltja, eddigi eredményei, a versenyzői létszám, a szakmai munka minősége is megalapozza a fejlesztési igényt. A Magyar Atlétikai Szövetség, valamint az Emberi Erőforrások Minisztériuma is támogatásra érdemesnek tartja a projektet.

A több szakaszos, 500 millió forint becsült összköltségvetésű beruházás 3 részből áll:

- *I. ütem*: közművek kialakítása, parkolók létesítése, pályavilágítás, 1-es, 2-es dobókörök felújítása és a mobil lelátók beszerzése
- *II. ütem*: öltöző és irodaépület kivitelezése, 3-as, 4-es dobókörök felújítása
- *III. ütem*: új futófolyosó megépítése

[382] Szakértői interjú során elhangzott információ.

3. A Békéscsabai Judo Akadémia fejlesztése

A Békés Megyei Kano Judo SE versenyzői az elmúlt években a Békéscsabai Városi Sportcsarnokban edzettek, de a sportkomplexum felújítása miatt átmeneti megoldást kellett keresni. A Magyar Judo Szövetség támogatta az országos ranglistán 10. helyen végzett sportszervezet infrastrukturális problémájának megoldását, a Békéscsabai Judo Akadémia kialakítását.

A Békés Megyei Kano Judo SE mintegy két évtizedes problémája megoldódott. Az önkormányzattól a Nemzeti Sportközpont Zrt. vásárolt egy ingatlant, amely a Kazinczy utcán található. Ebben az épületben a vásárlást követően a társaság olyan környezetet alakít ki, amely megfelelő a judo sportágnak és így közel 300 négyzetméteren edzhetnek a fiatal csabai judosok a felújítást követően. A megvalósulás hamarosan lezárul.

4. A Kórház utcai teniszpályák felújítása

A sokáig egyedüli csabai tenisz egyesület, a Békéscsabai Előre Tenisz Klub szünetelteti működését, az egyesületi tagság szinte teljes egészében átigazolt a Viharsarok Tenisz Alapítványhoz. Az utóbbi szervezet működteti jelenleg a Kórház utcai tenisz centrumot.

A létesítmény fejlesztésének műszaki tartalma: a világítás fejlesztése; a meglévő kerítés és pálya mellett padsor felújítása; a teniszpálya vonalának cseréje; új bejárati kapu liget felőli elhelyezése. A projekt 2019 őszén megvalósult.

Tervezett, közeljövőben megvalósulandó fejlesztések**:** automata öntözőrendszer felújítása; tenisz eszköztároló bontása, új, zárható fém tároló elhelyezése; karbantartó eszközök beszerzése (pályalehúzó), tereprendezés; pályavilágítás oszlopainak teljes cseréje; térburkolat készítése a lelátón (ülőkék alatt és előtt); támfal építése előregyártott peron elemekből bírói állvány helyének biztosítására; térelválasztó háló, adogatógép beszerzése (LOBSTER Elite Grand V LE).
A műszaki tartalom meghatározásra került, a támogatási szerződés előkészítése folyamatban van, illetve – egyes fejlesztési tételek esetében – támogatói döntésre van még szükség.

Hosszabb távú, jelentős fejlesztési tervek: télen is használható pályák (sátortető); kemény borítású pályák (Rebound), amelyek lehetnek állandóak vagy mobilak.

5. A Magyar Labdarúgó Szövetség közreműködésével kisméretű műfüves labdarúgó pályák kialakítása

Az első kisméretű (40x20 m-es) műfüves labdarúgó pályák 2016-ban épültek Békéscsabán (a Campus területén, a Bessenyei utcai sporttelepen, illetve a Lencsési Általános Iskola sportudvarán). A Magyar Labdarúgó Szövetség pályaépítési programjának keretein belül az elmúlt években további három pálya megépítésére került sor:

- Csányi utcai sporttelep (MÁV-pálya),
- Mezőmegyeri sporttelep,
- CsabaPark.

6. Műanyag borítású futópályák megvalósulása

Az elmúlt három évben a szabadidősport gyakorlására három futópálya is épült Békéscsabán:

1. A Nemzeti Fejlesztési Minisztérium által közétett Nemzeti Szabadidős – Egészség Sportpark Program pályázatán egy D típusú sportpark, s ezen belül egy 200 m-es futókör megépítésére kerülhetett sor. A létesítmény a Tolnai utcai sportparkban 2019-ben megvalósult.
2. A Széchenyi ligetben egy 400 m-es futókört vehettek birtokukba 2018-ban a sportolni vágyók, a fejlesztés TOP-os pályázatból valósult meg.
3. Ugyancsak sikeres TOP-os pályázat következtében a CsabaParkban egy 2400 m-es műanyag borítású futópálya épült meg 2020. évben.

7. A Magyar Kézilabda Szövetség „rekortán" kültéri kézilabdapálya fejlesztési program

A Magyar Kézilabda Szövetség a Magyar Kormány támogatásával „Rekortán pálya fejlesztési program" megnevezéssel kültéri kézilabdapályák építésére és meglévő kézilabdapályák felújítására irányuló új országos programot indított. A fejlesztési program a Belvárosi Általános Iskola és Gimnázium intézmény felöli aszfaltpályáján valósult meg 2019 tavaszán, a kézilabdapálya üzemeltetője az iskola fenntartója, a Békéscsabai Tankerületi Központot lett.

8. A Szigligeti utcai óvoda tanuszodájának felújítása

A tanuszoda felújítására az Önkormányzat és a Békéscsabai Előre Úszó Klub között létrejött konzorciumi együttműködés keretében a Magyar Úszószövetség által biztosított támogatásokból, illetve az Önkormányzat által biztosított önerőből nyílt lehetőség 2019-ben. A létesítmény felújítása során a régi fa tartószerkezet és a teljes tető megújult, új belső fa lambéria burkolatot készítettek, az épület falazott szerkezeteit hőszigetelték. A 15 m x 6 m méretű medencetér új beltéri világítást és medencefóliát kapott. Megújult a tanuszoda teljes légkezelő berendezése, a medencetérben új padlórétegrend készült, ezáltal padlófűtést kapott a medence körüli új padlóburkolat, kicserélték a nyílászárókat. A vízgépészeti rendszer is korszerűvé vált. A projekt 2019-ben megvalósult.

9. Óvodai műfüves pályák megvalósulása

Az elmúlt években összesen 8 db műfüves labdarúgó pálya épült a békéscsabai óvodákban.
A Nemzeti Ovi-Sport Program keretein belül 2018-ban 3 db, 2020-ban 1 db 6x12 m-es, palánkkal körülvett műfüves labdarúgó pálya épült Békéscsabán, az alábbi helyszíneken:

1. Lencsési Óvoda „Manóvár Óvoda" (Pásztor u. 91.)
2. Hajnal-Lenkei- Jázmin Utcai ÁMK Hajnal Utcai Óvodája
3. Békéscsabai Tündérkert Óvoda (Szegfű utca 11.)
4. Mackó-Kuckó Óvoda Orosházi út 2. szám alatti telephelye

A Magyar Labdarúgó Szövetség Ovi Pályaépítési programja során 2019. évben 4 óvodában valósult meg műfüves labdarúgó pálya. A pályák 12x24 m-esek, palánkkal körülvettek. A projektek az alábbi helyszíneken valósultak meg:

1. Szigligeti utcai és Kazinczy-lakótelepi Óvoda Tábor utcai óvodája;
2. Lencsési Óvoda Zöldovi (Lencsési út 15.)

3. Lencsési Óvoda „Napsugárovi” (Pásztor u. 70.)
4. Hajnal-Lenkey-Jázmin Utcai Általános Művelődési Központ (Gerla, Jázmin u.).

Folyamatban van: Szlovák Gimnázium, Általános Iskola, Óvoda és Kollégium (Dedinszky Gyula utca).

10. A 4-es Honvéd utcai labdarúgó utánpótlás-nevelő bázis fejlesztései

A rendszerváltást megelőzően a Honvéd Szalvai SE sporttelepe volt, ám teljesen amortizálódott, valójában csak egy nagy füves terület maradt. 2011-ben a Békéscsabai Utánpótlás-nevelő Futball Club átvette a létesítmény üzemeltetését, s azonnal igen komoly beruházásokba, fejlesztésekbe kezdett.

Az elmúlt öt évben számos nagyszabású fejlesztés történt, így például:

- 111 x 72 m méretű műfű borítású, villanyvilágítással ellátott műfüves labdarúgó pálya kivitelezése;
- 110 x 65 m méretű villanyvilágítással ellátott élőfüves labdarúgó pálya kivitelezése;
- 63 x 45 m méretű villanyvilágítással ellátott műfüves labdarúgó pálya kivitelezése;
- 200 fős fedett lelátó telepítése stb.

A projektek Tao-s támogatásból, illetve önerő biztosításával valósultak meg.
A létesítményben az alábbi fejlesztéseket tervezik:

- 2022. I. félév: 1 db 110 x 65 m-es élőfüves labdarúgó pálya kivitelezése (forrás: Tao és önerő);
- 2022. II. félév: Fedett csarnok kivitelezése, 60 x 40 m-es méretű műfüves labdarúgó pályával (forrás: Tao és önerő).

11. Az extrém sportpálya áthelyezése, fejlesztése

Az MVP sportinfrastrukturális fejlesztései miatt a Sportok Háza (Békéscsabai Városi Sportcsarnok) mellett kialakított extrém pályának új helyszínt kellett keresni. A pályát működtető Békéscsaba Vagyonkezelő Zrt.-vel, illetve használó Békéscsabai Extrémsport Egyesülettel egyeztetve 2020 őszén a Békéscsabai MÁV SE Csányi utcai pályájára kerültek át az elemek. Az egykori aszfalt kézilabdapálya talaja rendkívül töredezett, rossz minőségű, a 800 m2-es felület teljes felújítása elkerülhetetlen. Csakúgy, mint az elemek felújítása, valamint újabb, az idő viszontagságainak, illetve a különböző sporteszközök használatának jobban ellenálló elemek vásárlása. Szükségszerű volt a környezet rendbetétele is, padok, kukák kihelyezése stb.

A fiatalok freestyle pályájának kialakítása 15 millió forintos támogatásból került kialakításra a MÁV sporttelepen.

8.5.2 Közlekedés c. helyzetfeltáró alfejezet mellékletei

Gyorsforgalmi út

- M 44.

I. rendű főút

- a 44. sz. főút.

II. rendű főút

- a 47,
- a 444,
- a 446
- a 470 sz. utak.

Országos mellékutak

- a 4432 sz.,
- a 4433 sz.,
- a 4239 sz.,
- a 4238 sz.,
- a 4411 sz.,
- a 4457 sz. ök. utak,
- a 44338 sz. váv. út
- a 46169 sz. bek. út.

Az országos közutak belterületi szakaszai

- a 44 sz. főút a Pepin utca és a Szarvasi úti körforgalom között;
- a 444 sz. főút a Bajza utca - Bánszky utca - Bartók Béla út - Orosházi út a Gyár utcáig;
- a 446 sz. főút a Szarvasi út - a Berényi út Békési út és a Baross utca közti szakasza - Baross utca - a Szent István tér Kossuth térrel szomszédos szakasza - Széchenyi utca - Gyulai út a 44. sz. főútig;
- a 470 sz. főút belterületi szakasza a Békési út;
- a 4239 sz. út Dobozi út Békéscsaba közigazgatási területén;
- a 4432 sz. ök. út belterületi szakasza az Orosházi út a Gyár utca és a nyugati belterületi határ közt;
- a 4433 sz. út belterületi szakasza;
- a 4457 sz. ök. út a Jókai utca - Petőfi út;
- a 44338 sz. váv. út a Temető sor Bartók Béla út és Andrássy út közti szakasza;
- a 46169 sz. bek. út belterületi szakasza a központi belterületen a Berényi út, Mezőmegyer belterületen a Kossuth utca a belterületi határtól az Erdő sorig.

A helyi főutak

- Szabolcs utca - Temető sor a Bartók Béla útig;
- Madách Imre utca–Kolozsvári utca - Pataky László utca;
- Luther utca;
- Dózsa György út - Corvin utca - Lencsési út a Körte sorig - Körte sor;
- Vozárik utca - Bánát utca.

A belterületi helyi gyűjtőutak:

- Ipari út - Tevan Andor utca;
- Mokry utca;
- Kézay sor - Déli sor - Czuczor utca - Lenkey utca - Bezerédj utca;
- Szabolcs utca a Szarvasi úttól - Károlyi M. utca - Munkás utca;
- Kazinczy utca a Szarvasi úttól - Lipták utca - Lenkey utca a Czuczor utcáig;
- Sikonyi út - Ligeti utca - Gőzmalom tér és az Alsó Körös sor;
- Bocskai utca–Teleki utca;
- Kiss Ernő utca - Kórház utca - Vandháti utca;
- Ady Endre utca - Varságh Béla utca;
- Nagyréti gyűjtőút;
- Kazinczy utca a Szarvasi úttól - Tulipán utca;
- Szerdahelyi utca;
- Illésházy utca;
- Andrássy út Szabolcs és Jókai utcák közti szakasza;
- Szabadság tér - József Attila utca;
- Árpád sor és a Derkovits sor – Felső Körös sor;
- Kétegyházi út - Lencsési út tervezett összekötő út (szabályozási terv szerint);
- Tessedik Sámuel utca - Szemere utca;
- Kölcsey utca;
- Urszinyi Dezsőné utca - Szőlő utca az Erdélyi sorig;
- Degré utca a Cserkész térig - Cserkész tér melletti út;
- Erdélyi sor a Berzsenyi utcától - Ilosvai utca;
- Berzsenyi utca a Bajza utca és a Körte sor között;
- Lencsési út a Mester utcától - Magyar utca;
- Franklin utca a Veres Péter utcától a vasútvonalig;
- Rózsa utca - Kertész utca;
- Tompa utca;
- Bessenyei utca;
- Bercsényi utca - Veres Péter utca;
- Wágner utca;
- Fiumei út;
- Kereki út a Kétegyházi útig;
- Mezőmegyer Kossuth Lajos utca az Erdő sortól a Fő utcáig és a Fő utca - Szécsi utca - Hadnagy utca - Kossuth Lajos utca hurok;
- Mezőmegyer, Avar utca - Muskátli utca - Erdő sor;
- Gerla, Csabai utca;
- Fényes, Fényes utca a Gyulai út és a Magyar utca között.

8.5.3 Közművesítés c. alfejezet mellékletei

Intézmény neve	Beruházás jellemzője	A beruházás becsült költségigénye
Gyermekétkeztetési intézményi hálózatba tartozó ingatlanok	energetikai korszerűsítés	500 000 000
Munkácsy Mihály Múzeum	energetikai korszerűsítés	200 000 000
Békéscsaba, Lencsési út 85. szám alatti épület ("Életfa idősek otthona").	komplex energetikai fejlesztés	900 000 000
Ady Endre utca 30-34. szám alatti önkormányzati épület	komplex energetikai fejlesztés	900 000 000
Békéscsabai Bartók Béla Művészeti Szakközépiskola és Alapfokú Művészeti Iskola és Zeneiskola	komplex energetikai korszerűsítés	500 000 000
Békéscsaba, Deák utca 6. szám alatti BSZC Vásárhelyi Pál Technikum és Kollégium	komplex energetikai korszerűsítés	800 000 000
BSZC Kemény Gábor Technikum	komplex energetikai korszerűsítés	800 000 000
Békéscsaba, Irányi utca 3-5. szám alatti BSZC Széchenyi István Két Tanítási Nyelvű Közgazdasági Technikum és Kollégium	energetikai korszerűsítés	500 000 000
Békéscsaba, Andrássy út 1.szám alatti ingatlan (Jókai Színház)	komplex energetikai korszerűsítés	1 500 000 000
Bartók Béla út. 12/A. szám alatt található épület (szenvedélybetegek nappali intézménye)	energetikai korszerűsítés	120 000 000
Békéscsaba, Szabadság tér 11-17. szám alatti épület	komplex energetikai korszerűsítés	800 000 000
Békéscsaba, Irányi u. 4-6. szám alatti épület	komplex energetikai korszerűsítés	600 000 000
Békéscsaba, Fövenyes 1/A. szám alatti épület	komplex energetikai korszerűsítés	500 000 000
Békéscsaba, Dózsa Gy. út 7. szám alatti épület	komplex energetikai korszerűsítés	500 000 000
Békéscsaba, Erzsébet lakópark lakásai	energetikai korszerűsítés	500 000 000
Békéscsaba, Andrássy u. 55-57. szám alatti épület	komplex energetikai korszerűsítés	650 000 000
Békéscsaba, Berzsenyi utca 7. szám alatti épület	komplex energetikai korszerűsítés	150 000 000
Békéscsaba, Kazinczy utca 6/1. sz. alatti épület	komplex energetikai korszerűsítés	80 000 000

Intézmény neve	Beruházás jellemzője	A beruházás becsült költségigénye
Békéscsaba, Orosházi út 94-96. sz. alatti épület	komplex energetikai korszerűsítés	150 000 000
Összesen		**10 650 000 000**

128. táblázat: A legsürgetőbb energiahatékonysági beruházások a Békéscsabai Önkormányzat közvetett és közvetlen tulajdonában álló épületek esetében

Intézmény neve	Beruházás jellemzője	A beruházás becsült költségigénye
Csorvás, Rákóczi u. 17. szám alatti épület	energetikai korszerűsítés	120 000 000
Csorvás, István király u. 32. szám alatti épület	energetikai korszerűsítés	100 000 000
Csorvás, Arany János u. 10. szám alatti épület	energetikai korszerűsítés	120 000 000
Csorvás, Kazinczy utcai sporttelep	energetikai korszerűsítés	30 000 000
Csorvás, Petőfi utcai, volt iskolaépületek (Gulyás iskola és Kőhalmi iskola)	energetikai korszerűsítés	200 000 000
Csorvás, István király u. 27.szám alatti épület	energetikai korszerűsítés	80 000 000
Dobozi Gondozási Központ	energetikai korszerűsítés	40 000 000
Dobozi Közösségi Ház és Könyvtár	energetikai korszerűsítés	100 000 000
Dobozi Polgármesteri Hivatal	napelemes rendszer bővítése	30 000 000
Konyha épületének	energetikai korszerűsítés	50 000 000
Újkígyós. Kossuth 33. Óvoda	napelemes rendszer kiépítése	50 000 000
Újkígyós, Petőfi Sándor Művelődési Ház és Könyvtár	napelemes rendszer kiépítése	100 000 000
Újkígyós, Egészségház	napelemes rendszer kiépítése	30 000 000
Összesen		**1 050 000 000**

129. táblázat: A legsürgetőbb energiahatékonysági beruházások a szatellittelepülések önkormányzatainak közvetett és közvetlen tulajdonában álló épületek esetében

8.5.4 A zöldfelületi rendszer vizsgálata c. helyzetfeltáró alfejezet mellékletei

Békéscsaba Natura 2000 védelem alatt álló területei

HRSZ	Terület (m2)
Kígyósi-puszta (HUKM10001)	
065/14	700
040	258
041	447
042	264
068	11182
0116	7958
0117	14655
Körösközi-erdők (HUKM20011)	
01221	902248
01237	224521
01238	2681
01239	6750
01240	4411
01242	82405
01269/2	1439
01269/8	828598
01269/4	8046
01269/5	1680938
01270	8670
01286	9280
01299	6258
01300	9928
01301/1	343030
01301/3	5297
01302	3917
01303/1	1483
01303/2	5756
01305	151452
01308	358090
01309	6720
01310	2812
01311/1	234389
01314/10	2848
01314/12	18399
01314/13	41903
01314/14	5755

HRSZ	Terület (m2)
01314/15	50813
01314/18	2049
01314/19	52593
01314/20	497
01314/21	2385
01314/22	5878
01314/23	12924
01314/4	2877
01314/8	302000
01314/9	3415
01315/9	3317
01322	4217
01324	428336
01325	3033
01326/1	264017
01367	70348
Gyula-Szabadkígyósi gyepek (HUKM20010)	
0143	25257
0144	264301
0145	2178
0146	121124
0147	3320
0148	3092
0149	58246
0150	640
0151	9920
0152	59203
0153	30804
0154	56729
0155/1	2703
0156	26642
0158	15392
0159	1217
0160	48474
0170/1	69789
0170/2	1631
0171	9608
0172	506
0173	1691
0174	1897

HRSZ	Terület (m2)
0175/2	5756
0175/3	1420
0175/4	36694
0175/5	1933
0175/6	1819
0175/7	514
0176	990
0177	1825
0178/1	12000
0178/2	23042
0179	5694
0180	65282
0181	36082
0182	4854
0183	4914
0184	8971
0185	14763
0186	13884
0187/1	8057
0187/2	7477
0188	8449
0189	1307
0190	70354
0191	2277
0192	92206
0193	1079
0194	17503
0195	6841
0196	46831
0197	591
0198	4734
0199	465
0200	88892
0201	13577
0202	2667
0203	149336
0204	80504
0205	23633
065/6	829300

130. táblázat: Békéscsaba Natura 2000 területei

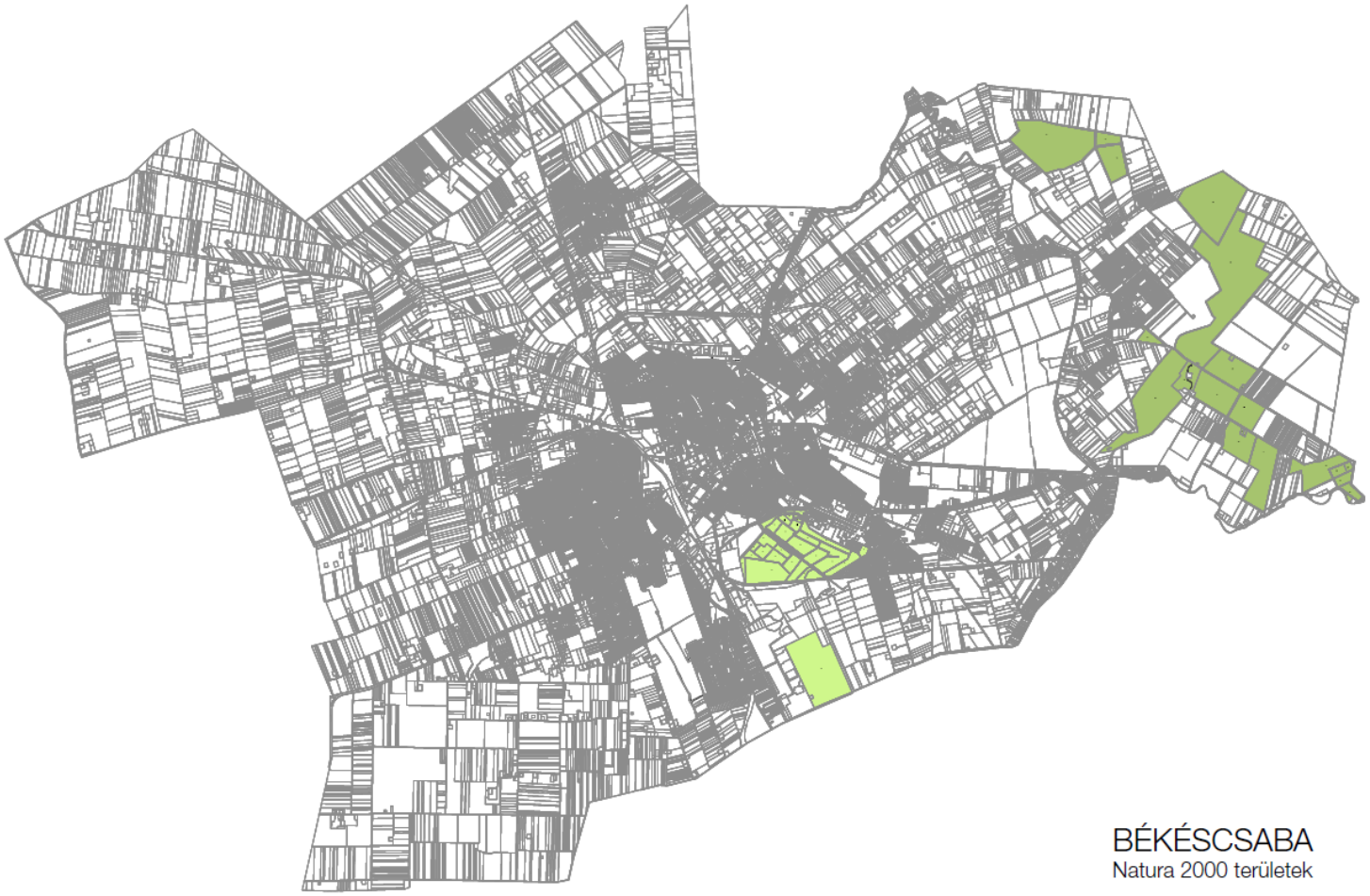

100. ábra: Békéscsaba Natura 2000 területei

8.6 Térségi Fejlesztési Bizottság SzMSz

A Településegyüttes Fejlesztési Bizottság Szervezeti és Működési Szabályzata

Békéscsaba Megyei Jogú Város

Fenntartható Városfejlesztési Stratégiájához kapcsolódóan

2021-2027

8.6.1 A Dokumentum háttere

Békéscsaba Megyei Jogú Város (a továbbiakban: Békéscsaba MJV) a 2021-27-es uniós ciklus városfejlesztési forrásainak felhasználásához szükséges dokumentumok felülvizsgálatát végzi. A korábbi Integrált Településfejlesztési Stratégia, Fenntartható Városfejlesztési Stratégia (a továbbiakban: FVS) címen újul meg.

A Város a felülvizsgálat során komoly hangsúlyt fektet az érdemi együttműködésre a Békéscsabai járás településeivel. Fontosnak tartja a várostérséghez tartozó települések igényeinek, szükségleteinek, problémáinak feltárását, ötleteinek, javaslatainak megismerését. Ennek a folyamatnak a formális kereteit a Településegyüttes Fejlesztési Bizottság létrehozása és működtetése biztosítja. A Bizottság működésével kapcsolatos előírásokat a Fenntartható Városfejlesztési Stratégia Módszertani Kézikönyve c. dokumentum tartalmazza. Ezek az előírások, illetve a szervezet működésével kapcsolatos további részletek a következő oldalakon láthatók.

8.6.2 A Településegyüttes Fejlesztési Bizottság

A Településegyüttes Fejlesztési Bizottság alapvetően az Európai Uniós forrásokkal kapcsolatos forráselosztásért felelős szerv. A Bizottság a járásban meglévő fejlesztési igényeket összegyűjti, megtárgyalja, majd priorizálja. Ezt követően az Európai Uniós forrásokkal kapcsolatos előírásokat figyelembevéve döntéseket hoz az adott támogatási időszakban finanszírozandó projektekről. A stratégiai ciklus logikáját követve a Bizottság az FVS tervezés és végrehajtás teljes időtartamára jön létre (2021-2027), azaz nem csupán az FVS készítését, hanem annak végrehajtását is nyomon követi.

A Településegyüttes Fejlesztési Bizottság tagjait a Békéscsabai járás településeinek polgármesterei vagy delegált képviselői alkotják (lásd: melléklet). A Bizottság minden FVS-sel kapcsolatos közgyűlési döntést megelőzően ülést tart. A döntések meghozatala esetén minden település egy szavazattal rendelkezik, a döntések többségi szavazással születnek. A tervezési tartalmak megismerését követően a Bizottságnak joga van fejlesztési és projekt-előkészítési kérdésekben állást foglalni, de előzetes javaslatokat is tehet. A Bizottsági döntéseken felül az FVS legitimitását Békéscsaba MJV Közgyűlése, mint legitim döntéshozó szerv biztosítja.

A bizottsági döntésekben érvényre juttatott szavazatok esetében az adott település dönti el, hogy szükséges-e a helyi képviselő-testület (Békéscsaba esetében a Közgyűlés) jóváhagyása is a Bizottságban a települést képviselő személy szavazatának alátámasztásához.

8.6.3 A bizottság ülések

A Bizottság az FVS tervezési folyamatban minimum két alkalommal ülésezik. A tagok folyamatos tájékoztatást kapnak a tervezés mérföldköveihez kapcsolódóan. Az ülések számát Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzatának (továbbiakban: Békéscsaba MJVÖ) képviselője határozza meg a felmerülő igények alapján.

Az egyes bizottság ülések helyszínéről szintén Békéscsaba MJVÖ képviselője dönt. Szükség esetén (pl. járványhelyzetre való tekintettel) online ülés is tartható. A vármegyeszékhely képviselőjének legalább az ülések előtt 10 nappal jelezni kell az ülések összehívását az érintett települések képviselőinek. Ezt követően az ülések előtt minimum 5 nappal meghívót kell küldenie az adott ülés menetrendjéről, illetve a meghívók mellé az esetleges háttérdokumentumokat is szükséges elküldenie az egyes

települések képviselői számára. Békéscsaba MJV képviselője minden esetben előzetesen egyezteti a menetrendet a szatellittelepülésekkel a véglegesítés előtt.

Az ülések Békéscsaba MJVÖ képviselőjének vezetésével zajlanak. Az ülések során alapvetően az előzetesen megküldött menetrend alapján történik az egyes ügyek megtárgyalása és az esetleges szavazások lebonyolítása. Indokolt esetben lehetőség van az előzetes menetrendtől történő eltérésre, új napirendi pont felvételére. A bizottsági tagok minden napirendi pont esetében kifejthetik véleményüket. A döntések meghozatalakor minden település egy szavazattal rendelkezik, a döntések többségi szavazással születnek (a települések 50%-a +1 szavazat jelenti a jóváhagyást). A szavazások során tartózkodásra is van lehetőség.

Az ülésekről minden esetben emlékeztetőt készít Békéscsaba MJVÖ. Ezt az üléseket követően 10 napon belül kiküldi a szatellittelepülések részére. A szatellittelepülések az emlékeztető kiküldésétől számítva 5 napon belül jelezhetik esetleges módosítási igényüket a megyei jogú város felé. Az ülések jelenléti ívének kitöltetéséért szintén Békéscsaba MJVÖ felel.

8.6.4 Településegyüttes Fejlesztési Bizottság koordinátorának feladatai

A Településegyüttes Fejlesztési Bizottság koordinátori, illetve titkári, adminisztrációs feladatait a Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft. (a továbbiakban: Kft.) látja el.

Feladatai:

- Összegyűjti a településekre vonatkozó fejlesztési igényeket és összefoglalja a Békéscsabára vonatkozó fejlesztések tartalmát;
- Megismeri az Európai Uniós forráselosztással kapcsolatos előírásokat, folyamatosan nyomon követi ezek változását és a többi járási települést is segíti a témakörben;
- Összehívja a bizottsági üléseket:
    - Kijelöli az ülések dátumát és helyszínét,
    - Egyezteti az ülések menetrendjét a szatellittelepülésekkel, majd véglegesíti azt,
    - Összegyűjti és kiküldi az ülésekhez kapcsolódó háttérdokumentumokat;
- Állást foglal és javaslatot tesz fejlesztési és projekt-előkészítési kérdésekben,
- Emlékeztetőt és jelenléti ívet készít a bizottsági ülésekről, átvezeti az emlékeztetőkkel kapcsolatos módosítási igényeket (ha szükséges);
- Nyomon követi az FVS megvalósítását a járásban és erről információkat szolgáltat a Bizottságnak, adatigénylőknek.

8.6.5 Békéscsaba MJV (képviselőjének) feladatai

- Részt vesz a bizottsági üléseken:
    - Megosztja a napirendi pontokkal kapcsolatos települési információkat, véleményeket a Bizottsággal,
    - Állást foglal és javaslatot tesz fejlesztési és projekt-előkészítési kérdésekben,
    - Szavaz a bizottsági döntések során,
    - Levezeti a bizottsági üléseket,
        - Megnyitja az üléseket, előzetesen bemutatja (esetlegesen frissíti) a napirendi pontokat,
        - Biztosítja a hozzászólási lehetőséget minden képviselő számára,
        - Betartatja az ülés napirendjét és az abban foglalt időkorlátokat,
        - Levezényli a szavazásokat;
- Legitimálja a Bizottságban települést képviselő személy szavazatát;

- A Békéscsaba MJV Közgyűlése – mint legitim döntéshozó szerv – biztosítja az FVS legitimitását;

8.6.6 Szatellittelepülések (képviselőinek) feladatai

- Összegyűjti a településre vonatkozó fejlesztési igényeket és összefoglalja az egyes fejlesztések tartalmát;
- Megismeri az Európai Uniós forráselosztással kapcsolatos előírásokat és folyamatosan nyomon követi ezek változásait;
- Részt vesz a bizottsági ülések menetrendjének kialakításában, illetve a szükséges háttérdokumentumok megküldésében;
- Részt vesz a bizottsági üléseken:
    - Megosztja a napirendi pontokkal kapcsolatos települési információkat, véleményeket a Bizottsággal,
    - Indokolt esetben új napirendi pontot javasolhat,
    - Állást foglal és javaslatot tesz fejlesztési és projekt-előkészítési kérdésekben,
    - Szavaz a bizottsági döntések során,
    - Részt vesz az emlékeztetők véglegesítésében, a jelenléti ívek kitöltésében;
- Legitimálja a Bizottságban települést képviselő személy szavazatát;
- Nyomon követi az FVS megvalósítását a településen, és erről információkat szolgáltat a Bizottság számára.

8.6.7 Melléklet

Képviselt település	Képviselő neve	Képviselő pozíciója	Képviselő elérhetősége
Békéscsaba	Szarvas Péter	polgármester	szarvaspeter@bekescsaba.hu
Csabaszabadi	Szeverényi Attiláné	polgármester	szeverenyine.melinda@gmail.com
Csorvás	Baráth Lajos	polgármester	barath.lajos@csorvas.hu
Doboz	Köves Mihály	polgármester	polgarmester@doboz.hu
Gerendás	Kurilla-Simon Annamária	polgármester	polgarmester.gerendas@primcom.hu
Kétsoprony	Völgyi Sándor	polgármester	polgarmester@kktv.hu
Szabadkígyós	Kosznáné dr. Pule Ilona	polgármester	titkarsag@szabadkigyos.hu
Telekgerendás	Ránkli Ferenc	polgármester	ranklif@gmail.com
Újkígyós	Oláh Timót	polgármester	polgarmester@ujkigyos.hu

131. táblázat: Településegyüttes Fejlesztési Bizottság tagjai

Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata

TOP Plusz Városfejlesztési Programterv

2022-2027

7. verzió

Cím	Békéscsaba Megyei Jogú Város TOP Plusz Városfejlesztési Programterve
Verzió	6.0
Közgyűlési határozat száma és dátuma	…./2026. (IX. 24.) közgy. határozat
Finanszírozó operatív program:	Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz (TOP Plusz)
Érintett földrajzi terület:	*Békéscsaba és térsége*

FVS felelős szervezet:	Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.
FVS felelős szervezet kapcsolattartó:	dr. Sódar Anita *[drsodar@bcsvarosfejlesztes.hu, +36/66/241-781]*
FVS felelős szervezet címe:	5600 Békéscsaba, Szent István tér 10.

Békéscsaba, 2026. szeptember 24.

Tartalomjegyzék

Táblázatok jegyzéke 2
0. Verziókövetés 3
1. Stratégiai beágyazottság 6
2. A beruházások, akciók összesítő bemutatása 8
3. Konkrét beruházások 13
4. Ütemezés 30
5. Indikátor vállalások 36
6. Mellékletek 38
6.1. Vármegyei önkormányzat bevonása 39
6.2. Kiválasztási kritériumok, döntéshozatal 39

Táblázatok jegyzéke

1. táblázat: FVS stratégiai célmátrix 6
2. táblázat: FVS területi célmátrix – várostérségi összefüggések 7
3. táblázat: Az FVS beavatkozási rendszere 8
4. táblázat: FVS - TOP Plusz kapcsolata 10
5. táblázat: Projekttábla - 1. prioritási tengely 13
6. táblázat: Projekttábla - 2. prioritási tengely 18
7. táblázat: Projekttábla - 3. prioritási tengely, ESZA+ 20
8. táblázat: Projekttábla - 3. prioritási tengely, ERFA 22
9. táblázat: Projekttábla - 6. prioritási tengely 27
10. táblázat: Bruttó forrásigény (Ft) összefoglaló 29
11. táblázat: Támogatási kérelmek benyújtásának tervezett ütemezése és ezek becsült bruttó támogatási igénye (millió Ft) 30
12. táblázat: Indikátor vállalások 36

0. Verziókövetés

1.0 verzió: Készült az FVS-készítéssel párhuzamosan, lezárva 2022 márciusában.

1.1 verzió: Kétsoprony és Újkígyós 1-1 projektterve módosult, emiatt a 4., 5., 10. és 11. táblázatok aktualizálásra kerültek 2022 áprilisában.

2.0 verzió: Frissítve a Miniszterelnökség Területfejlesztési Operatív Programok Irányító Hatóság által előírt, megújult iránymutatásoknak és sablonnak, a jóváhagyott TOP Plusz és a tervezett térségi projektek tartalmának, valamint Békés vármegye Integrált Területi Programjának aktualizálását követően.

3.0. verzió: Aktualizálva lettek a projektek indikátor célértékei a 3. Konkrét beruházások című fejezet táblázataiban valamint az 5. Indikátorvállalások táblázatban. Törlésre került a P2.V2. Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése Békéscsabán tárgyú projekt. A P2.V2. projekt bruttó forrásigénye átcsoportosításra került a P2.V1. Geotermikus hőhasznosítás fejlesztése Békéscsabán tárgyú projektre. Doboz Nagyközség projekt címei pontosításra kerültek. A 1. táblázat: Projekttábla - 3. prioritási tengely, ERFA *tárgyú táblázatban a P3.V1.* Gyermeknevelést támogató humáninfrastruktúra fejlesztése és a P3.V3. Helyi egészségügyi és szociális infrastruktúra fejlesztése tárgyú projekt bruttó forrásigénye módosításra került, a két projekt forrásigényének átcsoportosításával.
A TOP Plusz-3.3.3-23 „Köznevelési infrastruktúra fejlesztése", valamint a TOP Plusz-3.4.1-23 „Fenntartható humán infrastruktúra" című felhívások közötti forrásátcsoportosítás a 2024. november 11-én kelt, NFKTFP-FO/G/1047-1/2024. iktatószámú levélben jóváhagyásra került. Az átcsoportosítás következtében a TOP Plusz-3.4.1-23 kódszámú felhívásra allokált keretösszeg Békéscsaba Megyei Jogú Város és várostérsége vonatkozásában 2 473 274 772 Ft-ról 3 423 274 772 Ft-ra módosul. A TVP 8. projekttábla a P3.V4. sorral bővül és a Békéscsabára és várostérségére allokált összegek a 8. projekttáblában és a 10. táblázatban is módosulnak, továbbá a forrásemelés átvezetésre kerül a releváns táblázatokban.

4.0. verzió
Az 2. táblázat: Projekttábla - 1. prioritási tengely P1.T1. sorszámú „Településeket összekötő kerékpárforgalmi létesítmény fejlesztése" tárgyú projekt vonatkozásában pontosításra került a projekt címe, a megvalósítók, a konzorciumi partner megnevezése és az indikátor értéke.
A 3. táblázat: Projekttábla (3. prioritási tengely, ERFA) az alábbi projektekkel lett kiegészítve, pontosítva:

P3.V1 Gyermeknevelést támogató humán-infrastruktúra fejlesztése - Békéscsabai Tündérkert Óvoda bővítése, korszerűsítése, udvarfejlesztéssel. Békéscsaba, Szegfű u. 87-89.
P3.V2Gyermeknevelést támogató humán-infrastruktúra fejlesztése - Penza Lakótelepi és Dr. Becsey Oszkár utcai Óvoda - bővítése, korszerűsítése, udvarfejlesztéssel. Békéscsaba, Penza Lakótelep 19.
P3.V3 Gyermeknevelést támogató humán-infrastruktúra fejlesztése - Hajnal-Lenkey-Jázmin Utcai Általános Művelődési Központ, Békéscsaba, Jázmin u. 3. szám alatti óvoda épület korszerűsítése udvarfejlesztéssel
P3.V4 Gyermeknevelést támogató humán-infrastruktúra fejlesztése – A Százszorszép Művészeti Bázisóvoda Wlassics sétány 4/1. szám alatti óvoda épület korszerűsítése udvarfejlesztéssel és a Penza Lakótelepi és Dr. Becsey Oszkár utcai Óvoda, dr Becsey O. u. 25. szám alatti óvoda épület felújítása udvarfejlesztéssel
P3.V5 Gyermeknevelést támogató humán-infrastruktúra fejlesztése – Óvodai udvarok fejlesztése; a Mackó-Kuckó Óvoda, Orosházi út 2. és az Orosházi út 56., a Tündérkert óvoda, Fő u. 8., a Lencsési Óvoda, Pásztor u. 70. és a Pásztor u. 91.
P3.V6 Jankay Tibor Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola telephelyén (Thurzó u. 40.) új épület építése

P3.V7 Helyi egészségügyi és szociális infrastruktúra fejlesztése - Lencsési háziorvosi rendelő korszerűsítése, Lencsési út 13.
P3.V8 Infrastrukturális fejlesztések az Esély Pedagógiai Központ Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola, Kollégium és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézményben
P3.V9 Infrastrukturális fejlesztések a Békéscsabai Belvárosi Általános Iskola és Gimnáziumban
P3.V10 Infrastrukturális fejlesztések a Bartók Béla Művészeti Szakgimnázium és Alapfokú Művészeti Iskolában
P3.V11 Infrastrukturális fejlesztések a Békéscsabai Andrássy Gyula Gimnázium és Kollégiumban

A P3.T2. Szociális alapszolgáltatás és gyermekjóléti alapellátás fejlesztése Dobozon – kisbusz beszerzése tárgyú projekt bruttó forrásigénye pontosításra került.
A 4. táblázatban (Támogatási kérelmek benyújtásának tervezett ütemezése és ezek becsült bruttó támogatási igénye) feltüntetett adatok a fenti tárgyú projektekkel pontosításra kerültek.
5. táblázat: Indikátor vállalások pontosításra kerültek.

5.0 verzió
3. Konkrét beruházások 6. táblázat: Projekttábla alábbi módosítása történt:
P1.T7 „Kétsoprony községben csapadék- és belvízhálózat fejlesztése" tárgyú projekt módosítása „A Széles utca felújítása Kétsoprony községben" tárgyú projektelemre

A 7. táblázatban (Támogatási kérelmek benyújtásának tervezett ütemezése és ezek becsült bruttó támogatási igénye) feltüntetett adatok a fenti tárgyú projekttel pontosításra került.
8. táblázat: Indikátor vállalások pontosításra kerültek.

Módosítás indokolása:
Kétsoprony Község Önkormányzata pályázatot nyújtott be a „Fenntartható városfejlesztés" című pályázati felhívásra, „Kétsoprony községben csapadék- és belvízhálózat fejlesztése (azonosítószám: TOP_PLUSZ-1.3.2-23-BC1-2025-00012)" címmel. A Magyar Államkincstár Békés Vármegyei Igazgatósága IKT-2025-604-I1-00000397/0000005 iktatószámú levelében az Önkormányzatot arról tájékoztatta, hogy a bírálati folyamat eredményeképp nem részesült támogatásban. A fentiek miatt kérelem került benyújtásra a konstrukción rendelkezésre álló, fel nem használt pályázati forrás fentiek szerinti felhasználására.

6.0 verzió
Az alábbi projektek vonatkozásában pontosításra kerültek az indikátor értékek:
3. Konkrét beruházások
5. táblázat: Projekttábla - 1. prioritási tengely
P1.V1 Békéscsaba belterületi zöldinfrastruktúrájának és közösségi tereinek komplex fejlesztése
P1.V2. Békéscsaba belterületének klimatikus és fizikai védelmét szolgáló vízmegtartó és vízelvezető-hálózat fejlesztése
P1.V3.Békéscsaba kerékpárforgalmi létesítményeinek fejlesztése, közlekedésbiztonsági fejlesztési elemek megvalósítása
P1.T1 Településeket összekötő kerékpárforgalmi létesítmény fejlesztése - Békéscsaba és Doboz települések közötti hiányzó kerékpárforgalmi létesítmény megépítése
P1.T3. Kastélypark és belterületi utak fejlesztése, valamint kerékpárforgalmi létesítmény építése Dobozon
P1.T6. Közösségi terek, zöld infrastruktúra fejlesztése Kétsopronyban

3. Konkrét beruházások

6. táblázat: Projekttábla - 2. prioritási tengely

P2.V1 Geotermikus hőhasznosítás fejlesztése Békéscsabán

P2.T1 Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése Csorváson

3. Konkrét beruházások

79. táblázat: Projekttábla - 3. prioritási tengely, ESZA+

P3SZ.V1 A szociális városrehabilitáció infrastruktúrafejlesztési elemeit kiegészítő szoft beavatkozások

P3SZ.V2 A fenntartható infrastruktúrafejlesztést támogató helyi humán fejlesztések

Az alábbi projektek vonatkozásában a támogatási kérelem összege pontosításra és összhangba került, a 3. Konkrét beruházások táblázatban feltüntetett forrásigénnyel:

4. Ütemezés

11. táblázat: Támogatási kérelmek benyújtásának tervezett ütemezése és ezek becsült bruttó támogatási igénye (millió Ft)

Gyermeknevelést támogató humán-infrastruktúra fejlesztése - Békéscsabai Tündérkert Óvoda bővítése, korszerűsítése, udvarfejlesztéssel. Békéscsaba, Szegfű u. 87-89.

Gyermeknevelést támogató humán-infrastruktúra fejlesztése - Penza Lakótelepi és Dr. Becsey Oszkár utcai Óvoda - bővítése, korszerűsítése, udvarfejlesztéssel. Békéscsaba, Penza Lakótelep 19.

Gyermeknevelést támogató humán-infrastruktúra fejlesztése – A Százszorszép Művészeti Bázisóvoda Wlassics sétány 4/1. szám alatti óvoda épület korszerűsítése udvarfejlesztéssel és a Penza Lakótelepi és Dr. Becsey Oszkár utcai Óvoda, dr Becsey O. u. 25. szám alatti óvoda épület felújítása udvarfejlesztéssel

Gyermeknevelést támogató humán-infrastruktúra fejlesztése – Óvodai udvarok fejlesztése; a Mackó-Kuckó Óvoda, Orosházi út 2. és az Orosházi út 56., a Tündérkert óvoda, Fő u. 8., a Lencsési Óvoda, Pásztor u. 70. és a Pásztor u. 91.

Az 5. Indikátor vállalások 10. táblázat: Indikátor vállalások táblázat szerinti indikátor értékek pontosításra kerültek.

0. Stratégiai beágyazottság

1. táblázat: FVS stratégiai célmátrix

Stratégiai célok	S1. Helyi erőforrásokra és hálózatos együttműködésekre építő, globális gazdasági folyamatokba hatékonyan bekapcsolódó térségi gazdaság	S2. Élhetőbb, vonzóbb, fenntarthatóbb, biztonságosabb várostérség	S3. Az alapvető és kényelmi szolgáltatásokat közszféra, piaci és nonprofit szereplők együttes részvételével, nagyvárosi színvonalon biztosító város	S4. Közösségeire építő, dinamikus, egészséges és jelentős, a mindenkori munkaerőpiaci kihívásoknak jól megfelelő helyi társadalom
Részcélok	S1/R1. A helyi gazdaság tevékenységei sokoldalúak; felfutó ágazatok **a helyi és térségi erőforrásokra támaszkodó**, magas hozzáadott értéket termelő gazdasági tevékenységek (mint az élelmiszer-feldolgozás, a turizmus és a kulturális és kreatív gazdaság)	S2/R1. A települési épített és zöld környezet egyaránt **rendezett, funkcionális és mindeközben esztétikus** – erősítve a térség vonzerejét	S3/R1 Az önkormányzati fenntartású intézményrendszer **infrastrukturális és technikai működési feltételrendszere** lehetővé teszi a humán (köz)szolgáltatások magas minőségű és fenntartható biztosítását – különösen az egészségügyi és szociális alapszolgáltatások biztosítása esetében	S4/R1. Erős a **helyi társadalom értékmegőrző, értékteremtő és önszervező képessége**, sok speciális szolgáltatási szegmensben képesek értékvédőként és értékteremtő szolgáltatóként fellépni (kiegészítve a közszolgáltatásokat)
	S1/R2. A vállalkozások létrehozását és működését támogató **gazdasági infrastruktúra és az üzleti szolgáltatások** magas színvonalúak	S2/R2. A városi mobilitási módok között a **környezetbarát közlekedési módok egyre nagyobb arányban jelennek meg** (e-járművek, kerékpáros és gyalogos közlekedés), a **közlekedési infrastruktúra** hiányoktól mentes	S3/R2 Az alap és kényelmi szolgáltatások működését biztosító **humán és szervezeti háttér biztosított** – a piaci és civil szereplők fokozott bevonása mellett	S4/R2 **Az egyének önmenedzselési képessége javul**, ami az egészség, foglalkoztathatóság feltételrendszerét nagyban meghatározza
	S1/R3. A város gazdaságában az **innovációs potenciál erős, annak feltételrendszere adott** – nagyobb teret nyernek a technológiaintenzív ágazatok	S2/R3. **A települési közművek fenntartható módon működnek –** a város hatékonyan kezeli a csapadékvíz- és a belvízelvezetési problémákat	S3/R3 **A sérülékeny társadalmi csoportok leszakadása mérséklődik, integrációjuk eszköztára bővül** – a szegregációs folyamatok lelassulnak	S4/R3 **A helyi kulturális hagyományok megújulnak** és együtt járulnak hozzá a közösségi kohézióhoz, valamint az újszerű, gazdaságilag is értelmezhető értékteremtéshez
	S1/R4 A szak- és felsőfokú **képzési struktúra** és kínálat az átalakuló **helyi gazdaság igényeihez igazodik**	S2/R4. A helyben elérhető **megújuló energiák** növekvő arányban járulnak hozzá a város **energia mix**-éhez – erősítve a város környezeti és működési fenntarthatóságát		S4/R4 **A fiatalok érdekei jobban érvényesülnek**, alulról jövő kezdeményezéseik megvalósítását településük támogatja

2. táblázat: FVS területi célmátrix – várostérségi összefüggések

Stratégiai célok	**Stratégiai részcélok**	Békéscsaba	Csabaszabadi	Csorvás	Doboz	Gerendás	Kétsoprony	Szabadkígyós	Telekgerendás	Újkígyós
S1. Helyi erőforrásokra és hálózatos együttműködésekre építő, globális gazdasági folyamatokba hatékonyan bekapcsolódó térségi gazdaság	S1/R1. A helyi gazdaság tevékenységei sokoldalúak; felfutó ágazatok **a helyi és térségi erőforrásokra támaszkodó**, magas hozzáadott értéket termelő gazdasági tevékenységek (mint az élelmiszer-feldolgozás, a turizmus és a kulturális és kreatív gazdaság)	XX	X	X	X	X	X	X	X	X
	S1/R2. A vállalkozások létrehozását és működését támogató **gazdasági infrastruktúra és az üzleti szolgáltatások** magas színvonalúak	XX		X						X
	S1/R3. A város gazdaságában az **innovációs potenciál erős, annak feltételrendszere adott** – nagyobb teret nyernek a technológiaintenzív ágazatok	XX								
	S1/R4 A szak- és felsőfokú **képzési struktúra** és kínálat az átalakuló **helyi gazdaság igényeihez igazodik**	XX		X						X
S2. Élhetőbb, vonzóbb, fenntarthatóbb, biztonságosabb várostérség	S2/R1. A települési épített és zöld környezet egyaránt **rendezett, funkcionális és mindeközben esztétikus** – erősítve a térség vonzerejét	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX
	S2/R2. A városi mobilitási módok között a **környezetbarát közlekedési módok egyre nagyobb arányban jelennek meg** (e-járművek, kerékpáros és gyalogos közlekedés), a **közlekedési infrastruktúra** hiányoktól mentes	XX	X	XX	X	X	X	X	X	XX
	S2/R3. **A települési közművek fenntartható módon működnek –** a város hatékonyan kezeli a csapadékvíz- és a belvízelvezetési problémákat	XX	X	X	X	X	X	X	X	X
	S2/R4. A helyben elérhető **megújuló energiák** növekvő arányban járulnak hozzá a város **energia mix**-éhez – erősítve a város környezeti és működési fenntarthatóságát	XX	X	X	X	X	X	X	X	X
S3. Az alapvető és kényelmi szolgáltatásokat közszféra, piaci és non-profit szereplők együttes részvételével, nagyvárosi színvonalon biztosító város	S3/R1 Az önkormányzati fenntartású intézményrendszer **infrastrukturális és technikai működési feltételrendszere** lehetővé teszi a humán (köz)szolgáltatások magas minőségű és fenntartható biztosítását – különösen az egészségügyi és szociális alapszolgáltatások biztosítása esetében	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX
	S3/R2 Az alap és kényelmi szolgáltatások működését biztosító **humán és szervezeti háttér biztosított** – a piaci és civil szereplők fokozott bevonása mellett	XX	X	X	X	X	X	X	X	X
	S3/R3 **A sérülékeny társadalmi csoportok leszakadása mérséklődik, integrációjuk eszköztára bővül** – a szegregációs folyamatok lelassulnak	XX	X	X	XX	X	X	X	X	X
S4. Közösségeire építő, dinamikus, egészséges és jelentős, a minden-kori munkaerőpiaci kihívásoknak jól megfelelő helyi társadalom	S4/R1. Erős a **helyi társadalom értékmegőrző, értékteremtő és önszervező képessége**, sok speciális szolgáltatási szegmensben képesek értékvédőként és értékteremtő szolgáltatóként fellépni (kiegészítve a közszolgáltatásokat)	XX	X	X	X	X	X	X	X	X
	S4/R2 **Az egyének önmenedzselési képessége javul**, ami az egészség, foglalkoztathatóság feltételrendszerét nagyban meghatározza	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX
	S4/R3 **A helyi kulturális hagyományok megújulnak** és együtt járulnak hozzá a közösségi kohézióhoz, valamint az újszerű, gazdaságilag is értelmezhető értékteremtéshez	XX	X	X	X	X	X	X	X	X
	S4/R4 **A fiatalok érdekei jobban érvényesülnek**, alulról jövő kezdeményezéseik megvalósítását településük támogatja	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XX

Jelen tervezési folyamatban a stratégiai célrendszer Békéscsabán belüli, **városrészi szintű összefüggéseinek vizsgálata nem releváns**, ugyanis az FVS stratégiai célrendszere ennél magasabb szintű, a meghatározott célok és részcélok szinte kivétel nélkül a központi város teljes területére érvényesek, így ennek táblázatos formában történő bemutatásától eltekintünk.

1. A beruházások, akciók összesítő bemutatása

3. táblázat: Az FVS beavatkozási rendszere

PRIORITÁSOK							
P1 A térségi gazdaság diverzifikációja és innovációs potenciáljának erősítése			**P2 A városi és vidéki környezet klímavédelmi célokkal összhangban történő, fenntartható fejlesztése és értékteremtő képességének erősítése**		**P3 A népességmegtartó képesség, a társadalmi dinamika és a térségi vonzerő kulcstényezőjeként szolgáló települési szolgáltatások fejlesztése**		
INTÉZKEDÉSEK							
P1.1 Gazdasági infrastruktúra fejlesztése	**P1.2 Térségi innovációs ökoszisztéma építése, vállalkozói kultúra, hálózatépítés előmozdítása**	**P1.3 A térség turisztikai lehetőségeinek kihasználása**	**P2.1 A települési épített és természetes környezet minőségi fejlesztése és fenntartható üzemeltetésének biztosítása**	**P2.2 Települési és térségi mobilitás fizikai és működési feltételrendszerének klímatudatos és közlekedésbiztonságot szem előtt tartó fejlesztése**	**P3.1 A települési humán szolgáltatások infrastrukturális és fenntarthatóságot támogató tartalmi fejlesztése**	**P3.2 A települési kényelmi szolgáltatások magas színvonalú biztosítása**	**P3.3 A helyi társadalom megújulását támogató fejlesztések**
BEAVATKOZÁSI TERÜLETEK							
P.1.1.1 A városi **iparterületek** és a meglévő **gazdasági infrastruktúra** mennyiségi és minőségi fejlesztése	P1.2.1 A befektetővonzást, a helyi vállalkozások fejlődését, a helyi és térségi klaszteresedést támogató és a vállalkozói szemléletet fejlesztő **üzleti szolgáltatások működtetése**	P1.3.1 **Térségi turisztikai vonzerők infrastrukturális fejlesztése** (beleértve a fürdőt is)	P2.1.1 **Települési közterületek, zöldfelületek** további lakosság- és látogatóbarát **fejlesztése, hatékony fenntartásuk biztosítása** – kiegészítő infrastrukturális beruházások végrehajtása és lakossági ismeretterjesztés, szemléletformálás	P2.2.1 Az **e-járművek (közösségi és magán) használatának előmozdítása,** szolgáltatásokkal történő támogatása	P3.1.1 Fenntartható épület- és létesítmény-működtetés – **komplex energetikai és épületüzemeltetési célú fejlesztések** – kiemelten a szociális, egészségügyi és gyermeknevelési alapellátást biztosító intézményekben	P3.2.1 **A települési kulturális létesítmények többcélú f**ejlesztése a non-profit és piaci szféra szisztematikus bevonásával	P3.3.1 **A leszakadó csoportok felzárkózását** támogató programok végrehajtása

P1.1.2 **A városi üzleti szolgáltatások** (pl. start-up inkubáció) infrastrukturális hátterének fejlesztése	P1.2.2 **A gazdasági innovációs ökoszisztéma együttműködéseinek fejlesztése** és fórumainak létrehozása helyi és regionális szinten	P1.3.2 A város és térsége **turisztikai vonzerőinek egységes megjelenítését**, külső és belső kommunikációját szolgáló fejlesztések	P2.1.2 A település komplex **csapadékvíz és belvíz kezelési / menedzsment rendszerének** klímavédelmi központú infrastrukturális és működési szempontú fejlesztése, a térség csapadékvíz-elvezető hálózatának bővítése	P.2.2.2 A **közösségi közlekedés, a kerékpáros és gépjármű-közlekedés hálózatos rendszerének modernizálása és továbbfejlesztése,** a kiegészítő infrastruktúrák fejlesztése	P3.1.2 Egyes humán közszolgáltatások (egészségügy, szociális ellátás, gyermeknevelés) **működési minőségét befolyásoló infrastrukturális fejlesztések**	P3.2.2 **A települési szabadidős és sportlétesítmények többcélú fejlesztése** a nonprofit és piaci szféra szisztematikus bevonásával	P3.3.2 A helyi **tematikus közösségek – kiemelten a fiatalok – által kezdeményezett tevékenységek, programok** tudatos beépítése, jelenlétük és szükségességük megerősítése a város különféle működési területein
P1.1.3 A **városi barnamezős területek** újra hasznosításának ösztönzése és előkészítése	P1.2.3 **A városimázs komplex értelmezésével összhangban álló városmarketing tevékenységek,** makroregionális érdekérvényesítő képesség erősítése	P1.3.3 **Turisztikai háttérszolgáltatások bővítése** (gasztronómia, szálláshelyek stb.)	P2.1.3 **Alternatív/megújuló/részben megújuló energiahordozók hasznosítását** biztosító berendezések és erőművek telepítése Békéscsabán és térségében – a smart grid rendszer megalapozásaként	P2.2.3 A **települési közlekedés folyamatainak monitorozása** (összekapcsolva a levegőminőség monitorozásával) és **a közlekedés adatalapú szervezése**			

4. táblázat: FVS - TOP Plusz kapcsolata

		Top Prioritás 1							Top Prioritás 2 VNT	Top Prioritás 2 VT	Top Prioritás 3 ESZA+			Top Prioritás 3 ERFA			Top Prioritás 6			
		vízgazdálkodás	zöldinfra-struktúra	fenntart-ható közlekedés	hulladék-kezelés	szociális célú városreha-bilitáció	belterületi út	kultúra, sport	energetika	energetika	foglalkoz-tatási együttmű-ködések	szociális célú városre-habilitáció (ESZA)	helyi humán fejlesztések	bölcsődei, óvodai intézmények	egészség-ügyi és szociális infrastruk-túra	köznevelés	gazdaság-fejlesztés	közúti közlekedés	helyi és térségi turizmus	megyehatár on átnyúló, térségi léptékű aktív turizmus
P1.1 Gazdasági infrastruktúra fejlesztése	P.1.1.1 A városi iparterületek és a meglévő gazdasági infrastruktúra mennyiségi és minőségi fejlesztése																1 egyedi			
	P1.1.2 A városi üzleti szolgáltatások (pl. start-up inkubáció) infrastrukturális hátterének fejlesztése																1 egyedi			
	P1.1.3 A városi barnamezős területek újra hasznosításának ösztönzése és előkészítése																			
P1.2 Térségi innovációs ökoszisztéma építése, vállal-kozói kultúra, hálózatépítés előmozdítása	P1.2.1 A befektetővonzást, a helyi vállalkozások fejlődését, a helyi és térségi klaszteresedést támogató és a vállalkozói szemléletet fejlesztő üzleti szolgáltatások működtetése																			
	P1.2.2 A gazdasági innovációs ökoszisztéma együttműködéseinek fejlesztése és fórumainak létrehozása helyi és regionális szinten																			
	P1.2.3 A városimázs komplex értelmezésével összhangban álló városmarketing tevékenységek, makroregionális érdekérvényesítő képesség erősítése																			
P1.3 A térség turisztikai lehe-tőségeinek kihasználása	P1.3.1 Térségi turisztikai vonzerők infrastrukturális fejlesztése (beleértve a fürdőt is)																		1 hálózatos	
	P1.3.2 A város és térsége turisztikai vonzerőinek egységes megjelenítését, külső és belső kommunikációját szolgáló fejlesztések																			
	P1.3.3 Turisztikai háttérszolgáltatások bővítése (gasztronómia, szálláshelyek stb.)																			

		Top Prioritás 1							Top Prioritás 2 VNT	Top Prioritás 2 VT	Top Prioritás 3 ESZA+			Top Prioritás 3 ERFA			Top Prioritás 6			
		vízgazdálkodás	zöldinfra-struktúra	fenntart-ható közlekedés	hulladék-kezelés	szociális célú városreha-bilitáció	belterületi út	kultúra, sport	energetika	energetika	foglalkoz-tatási együttmű-ködések	szociális célú városre-habilitáció (ESZA)	helyi humán fejlesztések	bölcsődei, óvodai intézmények	egészség-ügyi és szociális infrastruk-túra	köznevelés	gazdaság-fejlesztés	közúti közlekedés	helyi és térségi turizmus	megyehatár on átnyúló, térségi léptékű aktív turizmus
P2.1 A települési épített és természetes környezet minőségi fejlesztése és fenntartható üzemeltetésé nek biztosítása	P2.1.1 Települési közterületek, zöldfelületek további lakosság- és látógatóbarát fejlesztése, hatékony fenntartásuk biztosítása – kiegészítő infrastrukturális beruházások végrehajtása és lakossági ismeretterjesztés, szemléletformálás		1 hálózatos 4 egyedi																	
	P2.1.2 A település komplex csapadékvíz és belvíz kezelési / menedzsment rendszerének klímavédelmi központú infrastrukturális és működési szempontú fejlesztése, a térség csapadékvíz-elvezető hálózatának bővítése	1 hálózatos																		
	P2.1.3 Alterna-tív/megújuló/részben megújuló energiahordozók hasznosítását biztosító berendezések és erőművek telepítése Békéscsa-bán és térségében – a smart grid rendszer megalapozásaként																			
P2.2 Települési és térségi mobi-litás fizikai és működési feltételrendsz e-rének klímatu-datos és közle-kedésbiztonsá got szem előtt tartó fejlesztése	P2.2.1 Az e-járművek (közösségi és magán) használatának előmozdítása, szolgáltatásokkal történő támogatása																			
	P.2.2.2 A közösségi közlekedés, a kerékpáros és gépjármű-közlekedés hálózatos rendszerének modernizálása és továbbfejlesztése, a kiegészítő infrastruktúrák fejlesztése			3 hálózatos			5 hálózatos													
	P2.2.3 A települési közlekedés folyamatainak monitorozása (összekapcsolva a levegőminőség monitorozásával) és a közlekedés adatalapú szervezése																			

		Top Prioritás 1							Top Prioritás 2 VNT	Top Prioritás 2 VT	Top Prioritás 3 ESZA+			Top Prioritás 3 ERFA			Top Prioritás 6			
		vízgazdálkodás	zöldinfra-struktúra	fenntart-ható közlekedés	hulladék-kezelés	szociális célú városreha-bilitáció	belterületi út	kultúra, sport	energetika	energetika	foglalkoz-tatási együttmű-ködések	szociális célú városre-habilitáció (ESZA)	helyi humán fejlesztések	bölcsődei, óvodai intézmények	egészség-ügyi és szociális infrastruk-túra	köznevelés	gazdaság-fejlesztés	közúti közlekedés	helyi és térségi turizmus	megyehatár on átnyúló, térségi léptékű aktív turizmus
P3.1 A települé-si humán szol-gáltatások infrastrukturál is és fenntartha-tóságot támo-gató tartalmi fejlesztése	P3.1.1 Fenntartható épület- és létesítmény-működtetés – komplex energetikai és épület-üzemeltetési célú fejlesztések – kiemelten a szociális, egészségügyi és gyermeknevelési alapellátást biztosító intézményekben							1 egyedi	*1 hálózatos, 2 egyedi*	*1 egyedi*					1 hálózatos					
	P3.1.2 Egyes humán közszolgáltatások (egészségügy, szociális ellátás, gyermeknevelés) működési minőségét befolyásoló infrastrukturális fejlesztések													*1 hálózatos, 1 egyedi*	1 egyedi	1 egyedi	2 egyedi			
P3.2 A települési kényelmi szolgáltatások magas színvo-nalú biztosítása	P3.2.1 A települési kulturális létesítmények többcélú fejlesztése a nonprofit és piaci szféra szisztematikus bevonásával																			
	P3.2.2 A települési szabadidős és sportlétesítmények többcélú fejlesztése a nonprofit és piaci szféra szisztematikus bevonásával																			
P3.3 A helyi társadalom megújulását támogató fejlesztések	P3.3.1 A leszakadó csoportok felzárkózását támogató programok végrehajtása											*1 akcióterüle ti*								
	P3.3.2 A helyi tematikus közösségek – kiemelten a fiatalok – által kezdeményezett tevékenységek, programok tudatos beépítése, jelenlétük és szükségességük megerősítése a város különféle működési területein												1 hálózatos							

2. Konkrét beruházások

5. táblázat: Projekttábla - 1. prioritási tengely

	Projekt kódja	Projekt címe	Stratégiai célhoz/ részcélhoz való illeszkedés	Helyszín	Bruttó forrásigény (Ft)	Megvalósító	Együttműködés (konzorciumi partner)	Indikátor	Célérték (becsült)
Prioritás 1.	P1.V1	Békéscsaba belterületi zöldinfrastruktúrájának és közösségi tereinek komplex fejlesztése	S2/R1	Békéscsaba	1 620 000 000	Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata		Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás céljából épített vagy felújított zöld infrastruktúra (ha)	2,28
	P1.V2	Békéscsaba belterületének klimatikus és fizikai védelmét szolgáló vízmegtartó és vízelvezető-hálózat fejlesztése	S2/R3	Békéscsaba	800 000 000	Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata		Árvízvédelmi intézkedésekkel érintett lakosság (fő)	1 500
								Bel- és csapadékvízvédelmi létesítmények hossza (m)	7914
	P1.V3	Békéscsaba kerékpárforgalmi létesítményeinek fejlesztése, közlekedésbiztonsági fejlesztési elemek megvalósítása	S2/R2	Békéscsaba	1 760 000 000	Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata		Támogatott célzott kerékpáros infrastruktúra (km)	5
	P1.T0	Békéscsaba és térsége Fenntartható Városfejlesztési Stratégiájának kidolgozása	S1, S2, S3, S4	Békéscsabai járás	80 000 000	Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata		Az integrált területfejlesztési stratégiák keretébe tartozó projektek által érintett lakosság (fő)	58 002
								Támogatott integrált területfejlesztési stratégiák	1
	P1.T1	Településeket összekötő kerékpárforgalmi létesítmény fejlesztése - Békés-	S2/R1	Békéscsabai járás	754 161 368	Doboz Nagyközség Önkormányzata/Békéscsaba	Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.	Támogatott célzott kerékpáros infrastruktúra (km)	1,2

	Projekt kódja	Projekt címe	Stratégiai célhoz/ részcélhoz való illeszkedés	Helyszín	Bruttó forrásigény (Ft)	Megvalósító	Együttműködés (konzorciumi partner)	Indikátor	Célérték (becsült)
		csaba és Doboz települések közötti hiányzó kerékpárforgalmi létesítmény megépítése				Megyei Jogú Város Önkormányzata			
	P1.T2	Nyitott közösségi terek, zöldfelületek fejlesztése Csabaszabadiban	S2/R1	Csabaszabadi	67 000 000	Csabaszabadi Községi Önkormányzat	Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.	Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás céljából épített vagy felújított zöld infrastruktúra (ha)	0,4
	P1.T3	Kastélypark és belterületi utak fejlesztése, valamint kerékpárforgalmi létesítmény építése Dobozon	S1/R1, S2/R2	Doboz	373 000 000	Doboz Nagyközség Önkormányzata		Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás céljából épített vagy felújított zöld infrastruktúra (ha)	3,55
								Támogatott célzott kerékpáros infrastruktúra (km)	0,835
								Átépített vagy korszerűsített közutak hossza – nem TEN-T (km)	1,241
	P1.T4	Zöldterületek rekonstrukciója, játszótér és belterületi utak fejlesztése Gerendáson	S2/R1 S2/R2	Gerendás	198 000 000	Gerendás Község Önkormányzata	Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.	Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás céljából épített vagy felújított zöld infrastruktúra (ha)	0,18
								Átépített vagy korszerűsített közutak hossza – nem TEN-T (km)	0,68

	Projekt kódja	Projekt címe	Stratégiai célhoz/ részcélhoz való illeszkedés	Helyszín	Bruttó forrásigény (Ft)	Megvalósító	Együttműködés (konzorciumi partner)	Indikátor	Célérték (becsült)
	P1.T5	Belterületi út és a kapcsolódó közművek fejlesztése Szabadkígyóson	S2/R2, S2/R3	Szabadkígyós	398 000 000	Szabadkígyós Község Önkormányzata	Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.	Átépített vagy korszerűsített közutak hossza – nem TEN-T (km)	5,5
	P1.T6	Közösségi terek, zöld infrastruktúra fejlesztése Kétsopronyban	S2/R1	Kétsoprony	156 923 190	Kétsoprony Község Önkormányzata	Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.	Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás céljából épített vagy felújított zöldinfrastruktúra (ha)	0,8
	P1.T7	A Széles utca felújítása Kétsoprony községben	S2/R3 S2/R2	Kétsoprony	61 076 810	Kétsoprony Község Önkormányzata	Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.	Átépített vagy korszerűsített közutak hossza – nem TEN-T (km)	0,9
	P1.T8	Nyitott és zárt közösségi terek fejlesztése Telekgerendáson	S2/R1	Telekgerendás	239 000 000	Telekgerendás Község Önkormányzata	Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.	Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás céljából épített vagy felújított zöld infrastruktúra (ha)	0,38
	P1.T9	Belterületi utak fejlesztése Újkígyóson	S2/R2	Újkígyós	523 000 000	Újkígyós Város Önkormányzata	Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.	Átépített vagy korszerűsített közutak hossza – nem TEN-T (km)	6
Kereten túli, tartalék projektek		Élhető település: 1. Kerékpárforgalmi létesítmény létrehozása az Arany János utca felől a Városi Sportcsarnok irányába; 2. Kerékpárforgalmi létesítmény létrehozása az Oncsa-Kertek - Dobozi út összeköttetése érdekében (Május 1. u - Kerekes György u. nyomvonalán)	S2/R2	Békéscsaba	2 000 000 000	Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata		Támogatott célzott kerékpáros infrastruktúra (km)	4

	Projekt kódja	Projekt címe	Stratégiai célhoz/ részcélhoz való illeszkedés	Helyszín	Bruttó forrásigény (Ft)	Megvalósító	Együttműködés (konzorciumi partner)	Indikátor	Célérték (becsült)
		Kulturális, sport és egyéb közterületi fejlesztések Csorváson	S2/R1	Csorvás	60 000 000	Csorvás Város Önkormányzata	Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.	Támogatott kulturális és turisztikai helyszínek száma	1
		Belterületi utak korszerűsítése Csorváson	S2/R2	Csorvás	200 000 000	Csorvás Város Önkormányzata	Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.	Átépített vagy korszerűsített közutak hossza – nem TEN-T (km)	5
		Zöldterületfejlesztés Dobozon	S2/R1	Doboz	50 000 000	Doboz Nagyközség Önkormányzata	Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.	Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás céljából épített vagy felújított zöld infrastruktúra (ha)	1
		Belterületi útfejlesztések Gerendáson	S2/R2	Gerendás	200 000 000	Gerendás Község Önkormányzata	Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.	Átépített vagy korszerűsített közutak hossza – nem TEN-T (km)	4
		Zöldterületfejlesztés Szabadkígyóson	S2/R1	Szabadkígyós	30 000 000	Szabadkígyós Község Önkormányzata	Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.	Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás céljából épített vagy felújított zöld infrastruktúra (ha)	1
		Kerékpárforgalmi létesítmény építése és kapcsolódó kerékpárosbarát fejlesztések Kétsopronyban	S2/R2	Kétsoprony	300 000 000	Kétsoprony Község Önkormányzata	Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.	Támogatott célzott kerékpáros infrastruktúra (km)	3
		Csapadékvíz-elvezető hálózat fejlesztése Telekgerendáson	S2/R3	Telekgerendás	250 000 000	Telekgerendás Község Önkormányzata	Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.	Árvízvédelmi intézkedésekkel érintett lakosság (fő)	1 500
		Prioritás forráskerete (*nem módosítható)*			7 030 161 368				
		Elsődleges projektek teljes forrásigénye			7 030 161 368				
		Békéscsaba forrásigénye (részösszeg)			5 014 161 368				

	Pro-jekt kódja	Projekt címe	Stratégiai célhoz/ részcélhoz való illesz-kedés	Helyszín	Bruttó forrás-igény (Ft)	Megvalósító	Együttműködés (konzorciumi partner)	Indikátor	Célérték (becsült)
		Csabaszabadi forrásigénye (részösszeg)			67 000 000				
		Csorvás forrásigénye (részösszeg)			0				
		Doboz forrásigénye (részösszeg)			373 000 000				
		Gerendás forrásigénye (részösszeg)			198 000 000				
		Szabadkígyós forrásigénye (részösszeg)			398 000 000				
		Kétsoprony forrásigénye (részösszeg)			218 000 000				
		Telekgerendás forrásigénye (részösszeg)			239 000 000				
		Újkígyós forrásigénye (részösszeg)			523 000 000				
		Tartalék projektek összes forrásigénye			3 090 000 000				

A P1.V1 Békéscsaba belterületi zöldinfrastruktúrájának és közösségi tereinek komplex fejlesztése című projekt Natura 2000 területet érint, a fejlesztés annak előírásaival összhangban tervezett.

6. táblázat: Projekttábla - 2. prioritási tengely

	Projekt kódja	Projekt címe	Stratégiai célhoz/ részcélhoz való illeszkedés	Helyszín	Bruttó forrásigény (Ft)	Megvalósító	Együttműködés (konzorciumi partner)	Indikátor	Célérték (becsült)
Prioritás 2.	P2.V1	Geotermikus hőhasznosítás fejlesztése Békéscsabán	S3/R1	Békéscsaba	1 412 584 773	Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata	Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.	Becsült üvegházhatású gázkibocsátás-csökkenés (CO_2t/év)	0
								Jobb energiahatékonyságú középületek (m^2)	0
	P2.T1	Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése Csorváson	S3/R1	Csorvás	210 000 000	Csorvás Város Önkormányzata	Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.	Becsült üvegházhatású gázkibocsátás-csökkenés (CO_2t/év)	0
								Jobb energiahatékonyságú középületek (m^2)	0
	P2.T2	A Dobozi Közösségi Ház és Könyvtár, valamint a Dobozi Gondozási Központ épületének energetikai korszerűsítése	S3/R1	Doboz	150 000 000	Doboz Nagyközség Önkormányzata		Becsült üvegházhatású gázkibocsátás-csökkenés (CO_2t/év)	100
								Jobb energiahatékonyságú középületek (m^2)	1684
								A fejlesztés révén létrejövő, megújuló szociális alapszolgáltatások és gyermekjóléti alapellátások száma	5
Kereten túli, tartalék projektek		1MW napelempark létesítése a rekultivált szeméttelep területén; Ady Endre utcai idősek otthona energetikai korszerűsítése	S2/R4, S3/R1	Békéscsaba	2 000 000 000	Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata		Becsült üvegházhatású gázkibocsátás-csökkenés (CO_2t/év)	200
								Jobb energiahatékonyságú középületek (m^2)	
		Prioritás forráskerete (*nem módosítható)*			1 772 584 773				
		Elsődleges projektek teljes forrásigénye			1 772 584 773				
		Békéscsaba forrásigénye (részösszeg)			1 412 584 773				
		Csabaszabadi forrásigénye (részösszeg)			0				

	Pro-jekt kódja	Projekt címe	Stratégiai célhoz/ részcélhoz való illesz-kedés	Helyszín	Bruttó forrás-igény (Ft)	Megvalósító	Együttműködés (konzorciumi partner)	Indikátor	Célérték (becsült)
		Csorvás forrásigénye (részösszeg)			210 000 000				
		Doboz forrásigénye (részösszeg)			150 000 000				
		Gerendás forrásigénye (részösszeg)			0				
		Szabadkígyós forrásigénye (részösszeg)			0				
		Kétsoprony forrásigénye (részösszeg)			0				
		Telekgerendás forrásigénye (részösszeg)			0				
		Újkígyós forrásigénye (részösszeg)			0				
		Tartalék projektek összes forrásigénye			2 000 000 000				

711. táblázat: Projekttábla - 3. prioritási tengely, ESZA+

	Projekt kódja	Projekt címe	Stratégiai célhoz/ részcélhoz való illesz-kedés	Helyszín	Bruttó forrás-igény (Ft)	Megvalósító	Együttműködés (konzorciumi partner)	Indikátor	Célérték (becsült)
Prioritás 3. ESZA	P3SZ.V1	A szociális városrehabilitáció infra-struktúrafejlesztési elemeit kiegészítő szoft beavatkozások	S3/R3, S4/R2	Békéscsaba	414 000 000	Békéscsaba Me-gyei Jogú Város Önkormányzata		Hátrányos helyzetűeket célzó programok száma	0
								Fejlesztéssel érintett akcióte-rület száma	0
								A programokkal elért hátrá-nyos helyzetű személyek száma (fő)	0
	P3SZ.V2	A fenntartható infrastruktúrafejlesz-tést támogató helyi humán fejleszté-sek	S4	Békéscsaba	2 000 000 000	Békéscsaba Me-gyei Jogú Város Önkormányzata		Hátrányos helyzetűeket célzó programok száma	94
								Egyéb, nem közösségi célú programok száma	10
								Fejlesztéssel érintett akcióte-rület száma	1
								A programokkal elért hátrá-nyos helyzetű személyek száma (fő)	5000
Kereten túli, tar-talék projek-tek									
		Prioritás forráskerete (*nem módosítható)*			2 414 000 000				
		Elsődleges projektek teljes forrásigénye			2 414 000 000				
		Békéscsaba forrásigénye (részösszeg)			2 414 000 000				
		Csabaszabadi forrásigénye (részösszeg)			0				

	Projekt kódja	Projekt címe	Stratégiai célhoz/ részcélhoz való illesz-kedés	Helyszín	Bruttó forrás-igény (Ft)	Megvalósító	Együttműködés (konzorciumi partner)	Indikátor	Célérték (becsült)
		Csorvás forrásigénye (részösszeg)			0				
		Doboz forrásigénye (részösszeg)			0				
		Gerendás forrásigénye (részösszeg)			0				
		Szabadkígyós forrásigénye (részösszeg)			0				
		Kétsoprony forrásigénye (részösszeg)			0				
		Telekgerendás forrásigénye (részösszeg)			0				
		Újkígyós forrásigénye (részösszeg)			0				
		Tartalék projektek összes forrásigénye			0				

Békéscsabán a KSH által szegregátumként, illetve szegregációval veszélyeztetett területként minősített akcióterület vonatkozásában történt már ERFA típusú fejlesztés az előző programozási időszakban, ezért a város csupán ezen fejlesztésekre épülő ESZA típusú projektek megvalósítását tervezi. A már lezajlott fejlesztésekről az FVS részletesen beszámol: a TOP-6.7.1-16-BC1-2017-00001 Békéscsaba leromlott városi területeinek rehabilitációja című projekt részeként lakófunkciós tevékenységek fejlesztése, közösségi és közterületi funkciók kialakítása, valamint közlekedési fejlesztések valósultak meg az akcióterületen, melyet a TOP-6.9.1-16 konstrukció keretében a társadalmi együttmű-ködés erősítését szolgáló helyi szintű komplex programok egészítettek ki.

8. táblázat: Projekttábla - 3. prioritási tengely, ERFA

	Projekt kódja	Projekt címe	Stratégiai célhoz/ részcélhoz való illeszkedés	Helyszín	Bruttó forrásigény (Ft)	Megvalósító	Együttműködés (konzorciumi partner)	Indikátor	Célérték (becsült)
Prioritás 3. ERFA	P3.V1	Gyermeknevelést támogató humán-infrastruktúra fejlesztése - Békéscsabai Tündérkert Óvoda bővítése, korszerűsítése, udvarfejlesztéssel. Békéscsaba, Szegfű u. 87-89.	S3/R1	Békéscsaba	378 000 000	Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata		Becsült üvegházhatású gázkibocsátás csökkentése (CO2t/év)	15
								Fejlesztett, 3-6 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma (db)	90
								Az új vagy korszerűsített gyermekgondozási létesítmények éves felhasználói (fő/év)	80
	P3.V2	Gyermeknevelést támogató humán-infrastruktúra fejlesztése - Penza Lakótelepi és Dr. Becsey Oszkár utcai Óvoda - bővítése, korszerűsítése, udvarfejlesztéssel. Békéscsaba, Penza Lakótelep 19.	S3/R1	Békéscsaba	330 000 000	Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata		Becsült üvegházhatású gázkibocsátás csökkentése (CO2t/év)	20
								Fejlesztett, 3-6 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma (db)	90
								Az új vagy korszerűsített gyermekgondozási létesítmények éves felhasználói (fő/év)	70
	P3.V3.	Gyermeknevelést támogató humán-infrastruktúra fejlesztése - Hajnal-Lenkey-Jázmin Utcai Általános Művelődési Központ, Békéscsaba, Jázmin u. 3. szám alatti óvoda épület korszerűsítése udvarfejlesztéssel	S3/R1	Békéscsaba	192 000 000	Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata		Becsült üvegházhatású gázkibocsátás csökkentése (CO2t/év)	10
								Fejlesztett, 3-6 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma (db)	40
								Az új vagy korszerűsített gyermekgondozási létesítmények éves felhasználói (fő/év)	30

	Projekt kódja	Projekt címe	Stratégiai célhoz/ részcélhoz való illeszkedés	Helyszín	Bruttó forrásigény (Ft)	Megvalósító	Együttműködés (konzorciumi partner)	Indikátor	Célérték (becsült)
	P3.V4.	Gyermeknevelést támogató humán-infrastruktúra fejlesztése – A Százszorszép Művészeti Bázisóvoda Wlassics sétány 4/1. szám alatti óvoda épület korszerűsítése udvarfejlesztéssel és a Penza Lakótelepi és Dr. Becsey Oszkár utcai Óvoda, dr Becsey O. u. 25. szám alatti óvoda épület felújítása udvarfejlesztéssel	S3/R1	Békéscsaba	261 200 000	Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata		Fejlesztett, 3-6 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma (db)	250
								Az új vagy korszerűsített gyermekgondozási létesítmények éves felhasználói (fő/év)	220
	P3.V5.	Gyermeknevelést támogató humán-infrastruktúra fejlesztése – Óvodai udvarok fejlesztése; a Mackó-Kuckó Óvoda, Orosházi út 2. és az Orosházi út 56., a Tündérkert óvoda, Fő u. 8., a Lencsési Óvoda, Pásztor u. 70. és a Pásztor u. 91.	S3/R1	Békéscsaba	240 400 000	Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata		Fejlesztett, 3-6 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma (db)	450
								Az új vagy korszerűsített gyermekgondozási létesítmények éves felhasználói (fő/év)	380
	P3.V6.	Jankay Tibor Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola telephelyén (Thurzó u. 40.) új épület építése	S3/R1	Békéscsaba	330 000 000	Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata	Tankerületi Központ	Jobb energiahatékonyságú középületek (m^2)	200
								Az új vagy korszerűsített oktatási létesítmények osztálytermi kapacitása (db)	20
	P3.V7.	Helyi egészségügyi és szociális infrastruktúra fejlesztése - Lencsési háziorvosi rendelő korszerűsítése, Lencsési út 13.	S3/R1	Békéscsaba	627 764 772	Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata		Becsült üvegházhatású gázkibocsátás-csökkenés (CO_2t/év)	12
								Jobb energiahatékonyságú középületek (m^2)	600
								Fejlesztéssel érintett egészségügyi alapellátást nyújtó szolgálatok száma (db)	7

	Projekt kódja	Projekt címe	Stratégiai célhoz/ részcélhoz való illeszkedés	Helyszín	Bruttó forrásigény (Ft)	Megvalósító	Együttműködés (konzorciumi partner)	Indikátor	Célérték (becsült)
								Az új vagy korszerűsített egészségügyi ellátó létesítmények éves felhasználói (fő)	30 000
	P3.V8.	Infrastrukturális fejlesztések az Esély Pedagógiai Központ Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola, Kollégium és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézményben	S3/R1	Békéscsaba	231 645 010	Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata	Tankerületi Központ	Az új vagy korszerűsített oktatási létesítmények osztálytermi kapacitása (fő)	20
	P3.V9.	Infrastrukturális fejlesztések a Békéscsabai Belvárosi Általános Iskola és Gimnáziumban	S3/R1	Békéscsaba	215 356 576	Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata	Tankerületi Központ	Korszerűsített köznevelési intézmények száma (db)	1
	P3.V10.	Infrastrukturális fejlesztések a Bartók Béla Művészeti Szakgimnázium és Alapfokú Művészeti Iskolában	S3/R1	Békéscsaba	215 356 576	Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata	Tankerületi Központ	Korszerűsített köznevelési intézmények száma (db)	1
	P3.V11.	Infrastrukturális fejlesztések a Békéscsabai Andrássy Gyula Gimnázium és Kollégiumban	S3/R1	Békéscsaba	287 641 838	Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata	Tankerületi Központ	Korszerűsített kollégiumok száma (db)	1
	P3.T1	István király utcai óvoda bővítése	S3/R1	Csorvás	100 000 000	Csorvás Város Önkormányzata	Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.	Becsült üvegházhatású gázkibocsátás-csökkenés (CO_2t/év)	20
								Jobb energiahatékonyságú középületek (m^2)	100

	Projekt kódja	Projekt címe	Stratégiai célhoz/ részcélhoz való illeszkedés	Helyszín	Bruttó forrásigény (Ft)	Megvalósító	Együttműködés (konzorciumi partner)	Indikátor	Célérték (becsült)
								Újonnan létrehozott, 3-6 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma	20
								Az új vagy korszerűsített gyermekgondozási létesítmények éves felhasználói (fő)	86
								Fejlesztett óvodai ellátással rendelkező települések száma	1
	P3.T2	Szociális alapszolgáltatás és gyermekjóléti alapellátás fejlesztése Dobozon – kisbusz beszerzése	S3/R1	Doboz	13 910 000	Doboz Nagyközség Önkormányzata		A fejlesztés révén létrejövő, megújuló szociális alapszolgáltatások és gyermekjóléti alapellátások száma	1
Kereten túli, tartalék projektek		A Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ által működtetett idősek nappali intézménye (volt Idősek Klubja) (Kazinczy u. 2/1.) felújítása, korszerűsítése	S3/R1	Békéscsaba	100 000 000	Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata		Becsült üvegházhatású gázkibocsátás-csökkenés (CO_2t/év)	33
								Jobb energiahatékonyságú középületek (m^2)	100
								A fejlesztés révén létrejövő, megújuló szociális alapszolgáltatások és gyermekjóléti alapellátások száma	1
		Bölcsőde fejlesztése	S3/R1	Doboz	30 000 000			Becsült üvegházhatású gázkibocsátás-csökkenés (CO_2t/év)	10

	Projekt kódja	Projekt címe	Stratégiai célhoz/ részcélhoz való illesz-kedés	Helyszín	Bruttó forrás-igény (Ft)	Megvalósító	Együttműködés (konzorciumi partner)	Indikátor	Célérték (becsült)
						Doboz Nagyköz-ség Önkormány-zata	Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.	Jobb energiahatékonyságú középületek (m^2)	230
								Az új vagy korszerűsített gyermekgondozási létesítmé-nyek osztálytermi kapacitása (db)	3
								Az új vagy korszerűsített gyermekgondozási létesítmé-nyek éves felhasználói (fő)	30
		Prioritás forráskerete			3 423 274 772				
		Elsődleges projektek teljes forrásigénye			3 423 274 772				
		Békéscsaba forrásigénye (részösszeg)			3 309 364 772				
		Csabaszabadi forrásigénye (részösszeg)			0				
		Csorvás forrásigénye (részösszeg)			100 000 000				
		Doboz forrásigénye (részösszeg)			13 910 000				
		Gerendás forrásigénye (részösszeg)			0				
		Szabadkígyós forrásigénye (részösszeg)			0				
		Kétsoprony forrásigénye (részösszeg)			0				
		Telekgerendás forrásigénye (részösszeg)			0				
		Újkígyós forrásigénye (részösszeg)			0				
		Tartalék projektek összes forrásigénye			130 000 000				

12. táblázat: Projekttábla - 6. prioritási tengely

	Projekt kódja	Projekt címe	Stratégiai célhoz/ részcélhoz való illeszkedés	Helyszín	Bruttó forrásigény (Ft)	Megvalósító	Együttműködés (konzorciumi partner)	Indikátor	Célérték (becsült)
Prioritás 6.	P6.V1	Kétegyházi úti iparterület fejlesztése	S1/R2	Békéscsaba	467 000 000	Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata		Nem pénzügyi támogatásban részesített vállalkozások száma	1
	P6.V2	Az Árpád Gyógy- és Strandfürdő, a Munkácsy negyed és a Csabapark turisztikai infrastruktúra és szolgáltatás fejlesztése	S1/R1	Békéscsaba	950 000 000	Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata		Támogatott kulturális és turisztikai helyszínek száma (db)	1
								Fejlesztéssel érintett fürdők száma (db)	1
	P6.T1	Napközi konyha fejlesztése Csorváson	S3/R1	Csorvás	400 000 000	Csorvás Város Önkormányzata	Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.	Nem pénzügyi támogatásban részesített vállalkozások száma	4
								Közétkeztetési fejlesztések száma	1
	P6.T2	Közétkeztetési célokat szolgáló konyha fejlesztése Dobozon	S3/R1	Doboz	90 000 000	Doboz Nagyközség Önkormányzata		Közétkeztetési fejlesztések száma	1
	P6.T3	A keleti iparterület fejlesztése Újkígyóson	S2/R4	Újkígyós	225 000 000	Újkígyós Város Önkormányzata	Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.	Nem pénzügyi támogatásban részesített vállalkozások száma	1

	Projekt kódja	Projekt címe	Stratégiai célhoz/ részcélhoz való illeszkedés	Helyszín	Bruttó forrásigény (Ft)	Megvalósító	Együttműködés (konzorciumi partner)	Indikátor	Célérték (becsült)
Kereten túli, tartalék projektek		Helyi gazdaságfejlesztés: 1. ÁNTSZ épület teljes körű korszerűsítése, gazdasági jellegű hasznosítása érdekében Ú; 2. Mazán u. telephely korszerűsítése; 3. j iparterületek kialakítása	S1/R1, S1/R2	Békéscsaba	3 000 000 000	Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata		Vissza nem térítendő támogatások által támogatott vállalkozások	3
		Prioritás forráskerete (*nem módosítható)*			2 132 000 000				
		Elsődleges projektek teljes forrásigénye			2 132 000 000				
		Békéscsaba forrásigénye (részösszeg)			1 417 000 000				
		Csabaszabadi forrásigénye (részösszeg)			0				
		Csorvás forrásigénye (részösszeg)			400 000 000				
		Doboz forrásigénye (részösszeg)			90 000 000				
		Gerendás forrásigénye (részösszeg)			0				
		Szabadkígyós forrásigénye (részösszeg)			0				
		Kétsoprony forrásigénye (részösszeg)			0				
		Telekgerendás forrásigénye (részösszeg)			0				
		Újkígyós forrásigénye (részösszeg)			225 000 000				
		Tartalék projektek összes forrásigénye			3 000 000 000				

13. táblázat: Bruttó forrásigény (Ft) összefoglaló

Kedvezményezett	1. prioritás	2. prioritás	3. prioritás ERFA	3. prioritás ESZA	6. prioritás	ÖSSZESEN
Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata	5 014 161 368	1 412 584 773	3 309 274 772	2 414 000 000	1 417 000 000	13 567 020 913
Csabaszabadi Községi Önkormányzat	67 000 000	0	0	0	0	67 000 000
Csorvás Város Önkormányzata	0	210 000 000	100 000 000	0	400 000 000	710 000 000
Doboz Nagyközség Önkormányzata	373 000 000	150 000 000	14 000 000	0	90 000 000	627 000 000
Gerendás Község Önkormányzata	198 000 000	0	0	0	0	198 000 000
Szabadkígyós Község Önkormányzata	398 000 000	0	0	0	0	398 000 000
Kétsoprony Község Önkormányzata	218 000 000	0	0	0	0	218 000 000
Telekgerendás Község Önkormányzata	239 000 000	0	0	0	0	239 000 000
Újkígyós Város Önkormányzata	523 000 000	0	0	0	225 000 000	748 000 000
ÖSSZESEN	**7 030 161 368**	**1 772 584 773**	**3 423 274 772**	**2 414 000 000**	**2 132 000 000**	**16 772 020 913**
ebből térségi	***2 770 161 368***	***360 000 000***	***114 000 000***	***0***	***715 000 000***	***3 959 161 368***
FORRÁSKEREET	7 030 161 368	1 772 584 773	3 423 274 772	2 414 000 000	2 132 000 000	16 772 020 913
TARTALÉK	3 090 000 000	2 000 000 000	130 000 000	0	3 000 000 000	8 220 000 000

3. Ütemezés

11. táblázat: Támogatási kérelmek benyújtásának tervezett ütemezése és ezek becsült bruttó támogatási igénye (millió Ft)

Konstrukció	Projekt	2022				2023				2024				2025			
		1.né	2.né	3.né	4.né	1.né	2.né	3.né	4.né	1.né	2.né	3.né	4.né	1.né	2.né	3.né	4.né
TOP-Plusz-1.3.1 Fenntartható városfejlesztési stratégiák támogatása	Békéscsaba és térségi Fenntartható Városfejlesztési Stratégiája		80														
TOP-Plusz-1.3.2 Fenntartható városfejlesztés	Békéscsaba belterületi zöldinfrastruktúrájának és közösségi tereinek komplex fejlesztése									1620							
	Békéscsaba belterületének klimatikus és fizikai védelmét szolgáló vízmegtartó és vízelvezető-hálózat fejlesztése								800								
	Békéscsaba kerékpárforgalmi létesítményeinek fejlesztése, közlekedésbiztonsági fejlesztési elemek megvalósítása									1760							
	Településeket összekötő kerékpárforgalmi létesítmény fejlesztése													754			
	Nyitott közösségi terek, zöldfelületek fejlesztése Csabaszabadiban								67								
	Kastélypark és belterületi utak fejlesztése, valamint kerékpárforgalmi létesítmény építése Dobozon												373				
	Zöldterületek rekonstrukciója, játszótér és belterületi utak fejlesztése Gerendáson								198								
	Belterületi út és a kapcsolódó közművek fejlesztése Szabadkígyóson									398							
	Közösségi terek, zöld infrastruktúra fejlesztése Kétsopronyban								157								
	Széles utca felújítása Kétsoprony községben															61	
	Nyitott és zárt közösségi terek fejlesztése Telekgerendáson								239								

Konstrukció	Projekt	2022				2023				2024				2025			
		1.né	2.né	3.né	4.né	1.né	2.né	3.né	4.né	1.né	2.né	3.né	4.né	1.né	2.né	3.né	4.né
	Belterületi utak fejlesztése Újkígyóson									523							
TOP-Plusz-2.1.2 Fenntartható energiahatékonyság	Geotermikus hőhasznosítás fejlesztése Békéscsabán														1413		
TOP-Plusz-2.1.4 Fenntartható energiahatékonyság (kombinált)	Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése Csorváson												210				
	Közösségi Ház és Könyvtár, valamint a Gondozási központ épületének energetikai korszerűsítése Dobozon												150				
TOP-Plusz-3.2.1 Fenntartható humán fejlesztések	A szociális városrehabilitáció infrastruktúrafejlesztési elemeit kiegészítő szoft beavatkozások								414								
	A fenntartható infrastruktúrafejlesztést támogató helyi humán fejlesztések												2000				
TOP_Plusz-3.4.1 Fenntartható humán infrastruktúra	Gyermeknevelést támogató humán-infrastruktúra fejlesztése - Békéscsabai Tündérkert Óvoda bővítése, korszerűsítése, udvarfejlesztéssel. Békéscsaba, Szegfű u. 87-89.													378			
	Gyermeknevelést támogató humán-infrastruktúra fejlesztése - Penza Lakótelepi és Dr. Becsey Oszkár utcai Óvoda - bővítése, korszerűsítése, udvarfejlesztéssel. Békéscsaba, Penza Lakótelep 19.													330			
	Gyermeknevelést támogató humán-infrastruktúra fejlesztése - Hajnal-Lenkey-Jázmin Utcai Általános Művelődési Központ, Békéscsaba, Jázmin u. 3. szám alatti óvoda épület korszerűsítése udvarfejlesztéssel													192			
	Gyermeknevelést támogató humán-infrastruktúra fejlesztése – A Százszorszép Művészeti Bázisóvoda Wlassics sétány 4/1. szám alatti óvoda épület korszerűsítése udvarfejlesztéssel és a Penza Lakótelepi és Dr. Becsey Oszkár utcai Óvoda, dr Becsey O. u. 25. szám alatti óvoda épület felújítása udvarfejlesztéssel													261,2			
	Gyermeknevelést támogató humán-infrastruktúra fejlesztése – Óvodai udvarok fejlesztése; a Mackó-Kuckó Óvoda, Orosházi út													240,4			

Konstrukció	Projekt	2022				2023				2024				2025			
		1.né	2.né	3.né	4.né	1.né	2.né	3.né	4.né	1.né	2.né	3.né	4.né	1.né	2.né	3.né	4.né
	2. és az Orosházi út 56., a Tündérkert óvoda, Fő u. 8., a Lencsési Óvoda, Pásztor u. 70. és a Pásztor u. 91.																
	Jankay Tibor Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola telephelyén (Thurzó u. 40.) új épület építése													330			
	Helyi egészségügyi és szociális infrastruktúra fejlesztése - Lencsési háziorvosi rendelő korszerűsítése, Lencsési út 13.													628			
	István király utcai óvoda bővítése								100								
	Szociális alapszolgáltatás és gyermekjóléti alapellátás Dobozon – kisbusz beszerzés								14								
	Infrastrukturális fejlesztések az Esély Pedagógiai Központ Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola, Kollégium és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézményben													232			
	Infrastrukturális fejlesztések a Békéscsabai Belvárosi Általános Iskola és Gimnáziumban													215			
	Infrastrukturális fejlesztések a Bartók Béla Művészeti Szakgimnázium és Alapfokú Művészeti Iskolában													215			
	Infrastrukturális fejlesztések a Békéscsabai Andrássy Gyula Gimnázium és Kollégiumban													288			
TOP_Plusz-6.2.1 Fenntartható versenyképes városfejlesztés	A Kétegyházi úti iparterület fejlesztése								467								
	Az Árpád Gyógy- és Strandfürdő, a Munkácsy negyed és a Csabapark turisztikai infrastruktúra és szolgáltatás fejlesztése								950								
	Napközi konyha fejlesztése Csorváson								400								
	Közétkeztetési célokat szolgáló konyha fejlesztése Dobozon											90					
	A keleti iparterület fejlesztése Újkígyóson								225								

A térségi szintű stratégiai programozás, majd a későbbi operatív szintű forrásfelhasználás a Módszertani Kézikönyv iránymutatásait követve indokolta Békéscsaba MJV és térség településeinek képviseletét biztosító szervezeti egység létrehozását. A szervezeti egység a Békéscsabai Településegyüttes Fejlesztési Bizottság. A Bizottság működését a 2022. január 18-án, minden érintett fél (települési önkormányzat) által jóváhagyott SZMSZ szabályozza.

Az érintett települések: Békéscsaba, Csabaszabadi, Csorvás, Doboz, Gerendás, Kétsoprony, Szabadkígyós, Telekgerendás, Újkígyós.

A stratégiai ciklus logikáját követve a Bizottság az FVS tervezés és végrehajtás teljes időtartamára jött létre (2021-2027), azaz nem csupán az FVS készítését, hanem annak végrehajtását is nyomon követi. Ennek fényében a koordinatív feladatokat ellátó Békéscsabai Településegyüttes Fejlesztési Bizottság feladatai:

- *a Bizottság közös, térségi szinten értelmezhető fejlesztési célokat jelöl ki,*
- *a Bizottság a térségben meglévő fejlesztési igényeket összegyűjti, megtárgyalja, majd priorizálja,*
- *döntéseket hoz az adott támogatási időszakban finanszírozandó projektekről,*
- *nyomon követi, monitorozza a projektek végrehajtását, megtárgyalja az időközben felmerülő jelentősebb módosítási igényeket,*
- *értékeli a 2021-2027-es időszak térségi fejlesztéseinek területfejlesztő hatását,*
- *feltárja a térségi (több települést érintő) projektek egyéb finanszírozási lehetőségeit.*

Az FVS 2.4 fejezetében rögzített működési modellel kapcsolatos megállapítások, valamint a stratégia céljai és beavatkozásai alapján indokolt bizonyos módosítások vagy új típusú megoldások bevezetése az alábbi, FVS-ben meghatározott következtetések mentén:

	A működési modell értékelése alapján levont következtetések	Beavatkozás indokolt (igen/nem)	Indoklás
1.	Békéscsaba MJV szerepköréből és megyeszékhelyi szerepköréből együttesen adódó működési, fenntartási kötelezettségeinek eleget tesz – ugyanakkor mindennek a költsége racionalizálást igényel.	igen	Indokolt a városüzemeltetésben és a városi intézmények működésében olyan megoldások keresése és projektekké formálása, amelyek a működési, fenntartási kötelezettségek racionalizálását eredményezik.
2.	Békéscsaba MJV működtetésében megjelentek a zöld és digitális átállást megalapozó, fenntarthatóságot biztosító, költségcsökkentő elemek. Továbbiak fejlesztése folyamatban van.	nem	Annyiban indokol a megállapítás beavatkozást, hogy a meglévő és folyamatban lévő zöld-digitális elemeket egyaránt tartalmazó fejlesztéseket a 1. pontban foglaltak fényében a városnak folytatnia kell akár a TOP Plusz, akár egyéb források igénybevételével.

	A működési modell értékelése alapján levont következtetések	Beavatkozás indokolt (igen/nem)	Indoklás
3.	A város működési modelljét és gyakorlatát hozzá kell igazítani a külső forrásokra építkező és némileg eltérő szemléletet igénylő városi fejlesztések eredményeihez, hogy azok működést segítő pozitív hatása maximalizálható legyen. Ez az egyes érintett szervezetek szintjén a személyes kompetenciák és a szervezeti / feladatmenedzsment keretek fejlesztését, további technikai előrelépést, valamint forrásmix használatát igényli.	igen	A létrehozott előremutató / fenntarthatóságot erősítő projekt eredmények hasznosulása csak úgy lehetséges, ha azok a város rendszerszintű működésébe teljes egészében integrálódnak. A működtetésben résztvevők szemlélete, a változásokhoz alkalmazkodni képes szaktudása és pl. az adathasznosítással összefüggő integrált gondolkodás megléte kulcsfontosságú ahhoz, hogy ne csupán a projektek, hanem a város teljes működési rendszerének szintjén érjen el Békéscsaba látványos változásokat.
4.	A város alapműködését / üzemeltetését biztosító cégek digitalizációja kezdeti állapotban van, az on-line hibabejelentés már nem jelent abszolút előnyt.	igen	A városüzemeltetés hatékonyságának növelése érdekében indokolt a városüzemeltetés gyakorlatában alkalmazott műszaki megoldások és folyamatmenedzsment gyakorlatok átgondolása, fejlesztése. Fontos ezen felül a jelenleg alig észlelhető piaci – jövedelemtermelő – tevékenységek jelenlétének erősítése a városi cégek működési / üzleti modelljében.
5.	Az önkormányzat kiadási oldalát olyan tételek is terhelik, melyek mögött álló szolgáltatások átgondolt üzleti (kevéssé működési támogatás orientált) modellek alkalmazásával nagyobb arányban is önfenntartókká válhatnának. Ez a működési és üzleti, ill. pénzügyi modellek párhuzamos átgondolását igényli bizonyos városi (köz)szolgáltatások esetében.	igen	Az önkormányzat által fenntartott intézmények és városüzemeltetési cégek jelentős része olyan tevékenységeket is folytat (vagy lenne képes folytatni megfelelő erőforrások rendelkezésre állása mellett), amelyek részben piaci alapon is működtethetőek. Egyes, főleg kulturális intézmények ernyőszervezetként képesek, a kisebb piaci szereplők (alkotók, kézművesek) piaci tevékenységének szervezésére is. Indokolt az új működési és gazdálkodási mechanizmusok fokozatos bevezetése a város működtetésének speciális területein (városüzemeltetés, kulturális és kreatív gazdaság, gazdasági szolgáltatások stb.)
6.	A FVS térségi kiterjesztése indokolja a várostérségi döntéshozatali keretek kialakítását és a projektciklust végig követő szervezeti háttér működtetését a 2021-27-es időszakban.	igen	Az FVS térségi kiterjesztése indokolja a térségi szemléletű fejlesztések formális és informális fórumainak működtetését.

	A működési modell értékelése alapján levont következtetések	Beavatkozás indokolt (igen/nem)	Indoklás
			A társulásban működő közszolgálatások mellett indokolt fontolóra venni a térségi szinten szolgáltatni képes vagy már szolgálató piaci szereplők bevonását olyan területeken is, mint pl. az idősellátás. Az ilyen fejlesztésekkel a területi kohézió és érdekérvényesítő képesség is erősödik.

A térségi szereplők együttműködése hatékonyan biztosítja az összetettebb projektek humánerőforrás-igényét, kapacitásuk a forráslehívások előkészítése és megvalósítása arányában szükség szerint módosítható, így a TOP_Plusz és egyéb támogatások ütemezett felhasználása biztosított. Emellett fontos rögzíteni, hogy nagyobb léptékű fejlesztések esetében külső szakértő cégek, szakemberek, tervezők kerülnek bevonásra vállalkozási szerződéssel (pl. mérnök, tanulmányíró, kutató) a sikeres projektmegvalósítások érdekében.

4. Indikátor vállalások

14. táblázat: Indikátor vállalások

Prioritási tengely	A mutató kódja	A mutató neve	Mértékegysége	Összesített értéke	Megjegyzés
TOP_Plusz-1	RCO74	Az integrált területfejlesztési stratégiák keretébe tartozó projektek által érintett lakosság	fő	58 002	
TOP_Plusz-1	RCO75	Támogatott integrált területfejlesztési stratégiák	db	1	
TOP_Plusz-1	RCO26	Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás céljából épített vagy felújított zöld infrastruktúra	ha	7,5	
TOP_Plusz-1	RCO46	Átépített vagy korszerszerűsített közutak hossza – nem TEN-T	km	8,3	
TOP_Plusz-1	RCO58	Támogatott célzott kerékpáros infrastruktúra	km	7	
TOP_Plusz-1	RCR64	A célzott kerékpáros infrastruktúra éves felhasználói	fő/év	1000	
TOP_Plusz-1	TPO10	Kialakított új, forgalomcsillapított övezetek száma	db	NR	
TOP_Plusz-1	TPO11	Fejlesztéssel érintett közösségi területek nagysága	m^2	30 000	
TOP_Plusz-1	RCR35	Árvízvédelmi intézkedésekkel érintett lakosság	fő	1500	
TOP_Plusz-1	RCO65	Az új vagy korszerűsített szociális lakások kapacitása	fő	NR	
TOP_Plusz-1	TPR09	A projekt keretében integrált területre költözők száma	fő	NR	
TOP_Plusz-2	RCO19	Jobb energiahatékonyságú középületek	m^2	NR	
TOP_Plusz-2	RCR26	Éves primerenergia-fogyasztás	MWh/év	NR	
TOP_Plusz-2	RCR29	Becsült üvegházhatásúgáz-kibocsátás	CO_2t/év	NR	
TOP_Plusz-2	RCO22	Megújuló energiát előállító addicionális termelőkapacitás (ebből: villamos energia, hőenergia)	MW	NR	
TOP_Plusz-2	RCR31	Összes előállított megújuló energia (ebből: villamos energia, hőenergia)	MWh/év	NR	
TOP_Plusz-2	TPO09	Fejlesztéssel érintett fürdők száma	db	NR	
TOP_Plusz-3	TPO13	Hátrányos helyzetűeket célzó programok száma	db	94	
TOP_Plusz-3	TPO14	Egyéb, nem közösségi célú programok száma	db	10	
TOP_Plusz-3	TPO18	Szolgáltatásban vagy támogatásban részesülő személyek	fő	NR	
TOP_Plusz-3	TPO25	Fejlesztéssel érintett akcióterület száma	db	1	
TOP_Plusz-3	TPR05	A programokkal elért hátrányos helyzetű személyek száma	fő	5000	

Prioritási tengely	A mutató kódja	A mutató neve	Mértékegysége	Összesített értéke	Megjegyzés
TOP_Plusz-3	TPR10	Azon települések száma, ahol javult a foglalkoztatáshoz, oktatáshoz, egészségügyhöz, szociális és/vagy lakhatási szolgáltatásokhoz való hozzáférés	db	2	
TOP_Plusz-3	TPR15	Program eredményként integrált területre költözők száma	fő	NR	
TOP_Plusz-3	TPO26	Fejlesztett, 0-3 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma	db	0	
TOP_Plusz-3	TPO27	Újonnan létrehozott, 0-3 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma	db	NR	
TOP_Plusz-3	TPO28	Fejlesztett, 3-6 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma	db	920	
TOP_Plusz-3	TPO29	Újonnan létrehozott, 3-6 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma	db	20	
TOP_Plusz-3	RCR70	Az új vagy korszerűsített gyermekgondozási létesítmények éves felhasználói	fő	866	
TOP_Plusz-3	TPR11	Újonnan létrehozott bölcsődei ellátással rendelkező települések száma (ahol 2020.12.31-én nem működött bölcsődei szolgáltatás)	db	NR	
TOP_Plusz-3	TPR12	Fejlesztett óvodai ellátással rendelkező települések száma	db	2	
TOP_Plusz-3	RCO67	Az új vagy korszerűsített oktatási létesítmények osztálytermi kapacitása	db	40	
TOP_Plusz-3	TPO30	Korszerűsített köznevelési intézmények száma	db	5	
TOP_Plusz-3	TPO31	Korszerűsített kollégiumok száma	db	1	
TOP_Plusz-3	RCR71	Az új vagy korszerűsített oktatási létesítmények éves felhasználói	fő	586	
TOP_Plusz-3	TPO01	Fejlesztéssel érintett egészségügyi alapellátást nyújtó szolgálatok (benne: háziorvos, házi gyermekorvos, fogorvosi, védőnői szolgálat és kapcsolódó ügyeleti ellátás, iskola-egészségügyi ellátás) száma	db	7	
TOP_Plusz-3	RCR73	Az új vagy korszerűsített egészségügyi ellátó létesítmények éves felhasználói	fő	30 000	
TOP_Plusz-3	TPO02	A fejlesztés révén létrejövő, megújuló szociális alapszolgáltatások és gyermekjóléti alapellátások száma	db	1	
TOP_Plusz-3	TPR13	Fejlesztett egészségügyi szolgáltatásokkal rendelkező települések száma	db	1	
TOP_Plusz-3	TPR14	Újonnan létrehozott vagy férőhelybővítéssel érintett szociális alapszolgáltatásokkal és gyermekjóléti alapellátásokkal rendelkező települések száma	db	0	
TOP_Plusz-6	RCO04	Nem pénzügyi támogatásban részesített vállalkozások	db	6	
TOP_Plusz-6	TPO07	Támogatásban részesülő önkormányzati tulajdonú vállalkozások száma	db	NR	

Prioritási tengely	A mutató kódja	A mutató neve	Mértékegysége	Összesített értéke	Megjegyzés
TOP_Plusz-6	TPO32	Közétkeztetési fejlesztések száma	db	2	
TOP_Plusz-6	RCO77	Támogatott kulturális és turisztikai helyszínek száma	db	1	
TOP_Plusz-6	TPO09	Fejlesztéssel érintett fürdők száma	db	1	
TOP_Plusz-6	RCO46	Átépített vagy korszerszerűsített közutak hossza – nem TEN-T	km	NR	

A táblázatban NR kóddal a „nem releváns” tételek kerültek rögzítésre. Ezen mutatókhoz kapcsolódóan a következők miatt nem történt vállalás:

- A TVP-ben is rögzített projekttervek, a rendelkezésre álló forráskeret igénybevételével a vizsgált pénzügyi ciklusban megvalósítható fejlesztési elképzelések nem érintik azon konstrukciókat, melyek esetében a vonatkozó indikátorokra vállalást kell tenni.
- A mutatók tartalmának részletezése a releváns Felhívások részeként jelenik meg, önálló definíciós adatlapok nem állnak rendelkezésre. A Felhívások egy része még nem elérhető végleges formában, így szakmai feltételeik, előírásaik sem ismertek.
- A fejlesztési elképzelések aktuális előkészítettségi szintjéből adódóan számszerűsíthető műszaki vállalás felelős módon nem minden esetben tehető, illetve jelen előkészítettségi szint mellett nem határozható meg.

5. Mellékletek

5.1. Vármegyei önkormányzat bevonása

A Békés Vármegyei Önkormányzat észrevételei, véleménye az FVS és TVP vonatkozásában.

5.2. Kiválasztási kritériumok, döntéshozatal

Nem releváns.

Békéscsaba és térsége digitális átállás akcióterve

Készült a Fenntartható Városfejlesztési Stratégia részdokumentumaként

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék ... 2
Ábrajegyzék ... 4
Táblázatok jegyzéke ... 4
Vezetői összefoglaló ... 6
1. A digitális átállás megalapozottsága és státusza városi (várostérségi) szinten ... 9
1.1 A város felkészültsége a digitális átállásra ... 9
1.1.1 Digitális átállás technológiai feltételei – digitális alapszolgáltatás és eszközellátottság ... 9
1.1.1.1 Hálózati hozzáférés ... 9
1.1.1.2 Wifi ellátottság ... 10
1.1.1.3 Szenzorok és kamerák – hálózatok ... 12
1.1.1.4 Önkormányzatok és intézmények IKT eszközellátottsága ... 16
1.1.1.5 Lakosság eszközellátottsága ... 18
1.1.2 Az adatmenedzselt és hozzáférhető adattípusok, adatátjárhatóság ... 19
1.1.2.1 Az önkormányzat adatmenedzsmentje Békéscsabán ... 19
1.1.2.2 Térinformatikai megoldások alkalmazása ... 21
1.1.2.3 Városüzemeltetési platform ... 22
1.1.2.4 Adatvagyon ... 22
1.1.3 IKT felkészültség, szemlélet, befogadókészség – edukációs szint ... 23
1.1.3.1 Digitális felkészültség Békéscsaba várostérség önkormányzatainál és intézményeiben ... 23
1.1.3.2 A lakosság, mint adatfelhasználó és mint adatforrás ... 25
1.1.3.3 Digitális város - lakossági fejlesztési igények ... 29
1.1.3.4 Képzések, edukációs programok ... 30
1.1.4 A digitális átállás feltétele: koordináció és partnerség ... 32
1.1.4.1 A digitális átállás városi és térségi szintű koordinációja ... 32
1.1.4.2 Partnerség a digitális átállás városi és térségi szintű folyamatában ... 35
1.2 A digitális átállás státusza az egyes városi működési alrendszerekben: végrehajtott fejlesztések és működő megoldások ... 36
1.2.1 Kormányzás ... 36
1.2.2 Gazdaság ... 40
1.2.3 Mobilitás ... 43
1.2.3.1 Mobilitási részterületek digitalizációs helyzete ... 43
1.2.3.2 Békéscsaba és várostérsége Fenntartható Városi Mobilitás Terve ... 47
1.2.4 Környezet ... 50

1.2.5 Életminőség ... 56
1.2.6 Szintézis ... 60
1.3 A digitális átállást akadályozó és elősegítő tényezők ... 64
1.4 Digitális átállás végrehajthatóságának értékelése ... 68
1.5 Problématérkép ... 70
2 A digitális átállást szolgáló célok és indikátorok ... 75
2.1 A digitális átállás feltételrendszerére vonatkozó célok és kapcsolódó indikátorok ... 75
2.2 Digitalizációs célok és kapcsolódó indikátorok a városfejlesztésben ... 78
3. Akcióterv: a város digitális átállását szolgáló intézkedések és akciók ... 82
3.1 Beavatkozások és akciók a digitális átállás feltételrendszerének fejlesztésére ... 82
3.1.1 Beavatkozások és akciók összefoglalója ... 82
3.1.2 Az akciók és projektek részletezése ... 85
3.2 Digitalizációs projektek és fejlesztési elemek a konkrét városfejlesztési célú beavatkozásokban ... 93
3.2.1 Beavatkozások és akciók összefoglalója ... 93
3.2.2 Akciók és projektek részletezése ... 96
4. A digitális átállás akcióterv menedzsmentje ... 97
4.1 Menedzsment háttér – felelősségi körök, végrehajtás koordináció ... 97
4.2 A digitális átállás projektek / akciók ütemezése ... 98
4.3 Az akciók finanszírozása ... 102
4.3.1 Projekt finanszírozás forrása ... 102
4.3.2 A tervezett fejlesztések és az új digitális szolgáltatások várható hatása a város pénzügyi gazdálkodására. ... 104
5 Mellékletek ... 109
5.1 A digitális átállás megalapozottsága és státusza városi (városrészi) szinten – mellékletek ... 109
5.1.1 A Vodafone és Yettel szolgáltatók 5G lefedettsége ... 109
5.1.2 Wifi pontok Békéscsabán ... 110
5.1.3 A felmérésben résztvevő intézmények ... 111
5.1.4 A Békéscsaba városrész önkormányzatainak internetes és facebook elérhetősége ... 112

Ábrajegyzék

1. ábra: Békéscsaba MJV és várostérsége 6
2. ábra: A Magyar Telekom 5G szolgáltatásának elérhetősége Magyarországon (2024. október 16-i lekérdezés). Forrás: Lefedettség - Magyar Telekom csoport 9
3. ábra: A Magyar Telekom 5G szolgáltatásának elérhetősége Békéscsaba és várostérségében (2024. október 16-i lekérdezés). Forrás: Lefedettség - Magyar Telekom csoport; 1.) Csabaszabadi 2.) Csorvás 3.) Doboz 4.) Gerendás 5.) Kétsoprony 6.) Szabadkígyós 7.) Telekgerendás 8.) Újkígyós..... 10
4. ábra: Közterületi Wifi pontok / szolgáltatás elérhetősége Békéscsabán. Forrás: WiFi pontok – Békéscsaba Energia ESCO Kft (bcsenergia.hu)..... 11
5. ábra: Térfigyelő kamerák Békéscsaba közigazgatási területén. Forrás: Térfigyelő kamerák (a térképvágat az összes városban található térfigyelő kamerát mutatja) 13
6. ábra: Információs „Totemoszlopok" kihelyezése Békéscsabán (2021 március). Forrás: Információs „totemoszlopok" Békéscsabán 16
7. ábra: Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatalának organigramja (saját szerkesztés) (2024). Forrás: Önkormányzat Polgármesteri Hivatal / Hivatali szervezet 20
8. ábra: A lakosság felkészültségi szintje a digitális eszközök használatára – teljes mintán (2021)..... 26
9. ábra: Az internethasználat célja a lakossági felmérés eredményei alapján – teljes mintán (2021) .. 26
10. ábra: Az internethasználat célja a lakossági felmérés eredményei alapján – 50 év felettiek mintáján (2021) 27
11. ábra: A válaszadó lakosok kapcsolattartási módja (köz)szolgáltatókkal – teljes mintán (2021) 28
12. ábra: Hibabejelentő felület Békéscsaba MJV hivatalos honlapján. Forrás: Közterületi hibabejelentő (bekescsaba.hu)..... 37
13. ábra: Békéscsaba MJV hivatalos weboldalának nyitó felülete – kiemelve a gazdaság tematikát. Forrás: www.bekescsaba.hu 41
14. ábra: E-töltőállomások Békéscsabán, 2023 4. negyedév. Forrás: Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal 47
15. ábra: A beavatkozási területek hozzájárulása a stratégiai célok megvalósulásához. Forrás: SUMP, 2023 16.old. 48
16. ábra: Békéscsabai Komplex energetikai program elemei és azok kapcsolódási pontjai. Forrás: saját szerkesztés 52
17. ábra: A Vodafone 5G lefedettsége Magyarországon (2024 október). Forrás: Lefedettségi térkép - mobilhálózat | Vodafone 109
18. ábra: A Yettel 5G lefedettsége Magyarországon -kültéri (2024 október) (Forrás: Lefedettségi térkép - map - Yettel) 109

Táblázatok jegyzéke

1. táblázat: Wifi pontok száma Békéscsabán és a várostérség településein (Békéscsabán az 1.1-1.9 pontokban a SMART közvilágítási projekt részeként telepített Wifi hálózati pontok elhelyezkedése) . 11
2. táblázat: A térfigyelő kamera telepítések ütemei és a telepített kamerák száma Békéscsabán 14
3. táblázat: Békéscsaba várostérség településeinek szenzorellátottsága (beleértve a kamerarendszereket is) 15
4. táblázat: Békéscsaba várostérség önkormányzatainak IT eszközellátottsága (2024) 17
5. táblázat: A válaszadó lakosok kapcsolattartási módja (köz)szolgáltatókkal – teljes mintán (2021)... 28

6. táblázat: A Békéscsabai járás elektromobilitási adatai (forrás: Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal) 47
7. táblázat: A Békéscsaba és várostérsége SUMP (2023) tervezett beavatkozási és intézkedései 48
8. táblázat: A komplex energetikai program elemeinek sajátosságai (forrás: Kiadvány_SMART közvil. másolata) 51
9. táblázat: A békéscsabai okos közvilágítási hálózat megvalósult elemei 54
10. táblázat: Békéscsaba MJV és térsége DiA megalapozó munkarészeinek szintézise 60
11. táblázat: Békéscsaba MJV és térsége digitális átállását elősegítő és akadályozó tényezők 64
12. táblázat: Békéscsaba MJV és térsége digitális átállásának kockázati tényezői 66
13. táblázat: Digitális átállás végrehajthatóságának értékelése 68
14. táblázat: Következtetések és kapcsolódó fejlesztési célok 70
15. táblázat: A digitális átállás feltételrendszerére vonatkozó célok Békéscsaba várostérségében 76
16. táblázat: A digitális átállás feltételrendszerére vonatkozó célokhoz kapcsolódó indikátorok 77
17. táblázat: A városfejlesztés tématerületeit érintő digitalizációs célok Békéscsaba MJV és térsége vonatkozásában 79
18. táblázat: A városfejlesztés tématerületeit érintő digitalizációs célokhoz kapcsolódó indikátorok . 81
19. táblázat: Beavatkozások és akciók összefoglalója 82
20. táblázat: Városfejlesztési célú beavatkozások és akciók Békéscsaba várostérségében 93
21. táblázat: A tervezett projektek finanszírozási forrása 102
22. táblázat: A digitális fejlesztések (akciók, projektek) egyedi finanszírozása 106

Vezetői összefoglaló

Békéscsaba és térsége Fenntartható Városfejlesztési Stratégiája 2022-2027 (a továbbiakban: FVS) 2023. december 14-én került elfogadásra. A dokumentumban szereplő Cselekvési terv részét képezi a digitális átállás menetrend, amely ismerteti az előzetes, digitalizációval összefüggő vizsgálati eredményeket, valamint megjelöli az aktuális digitalizációs célokat is.

Az FVS módszertana (2021) előre vetítette a Digitális Átállás Akcióterv (a továbbiakban: DiA) elkészítésének szükségességét, amit 2024-re prognosztizált. Az előzetes iránymutatás szerint az FVS felülvizsgálata, valamint a digitális és zöld átállás további tervezése páthuzamosan zajlik, ugyanakkor módszertani háttéranyag (útmutató) csak a digitális átálláshoz készült (2024). Békéscsaba és térsége Digitális Átállás Akcióterve az útmutató tartalmi elvárásainak megfelelően készült, az attól való eltérést minden esetben indokoljuk.

Békéscsaba Megyei Jogú Város (a továbbiakban: MJV) fejlesztése – az országban további két MJV-vel együtt – térségi hatókörrel tervezett, így az FVS dokumentum és a DiA is ebben a területi kiterjesztésben készült.

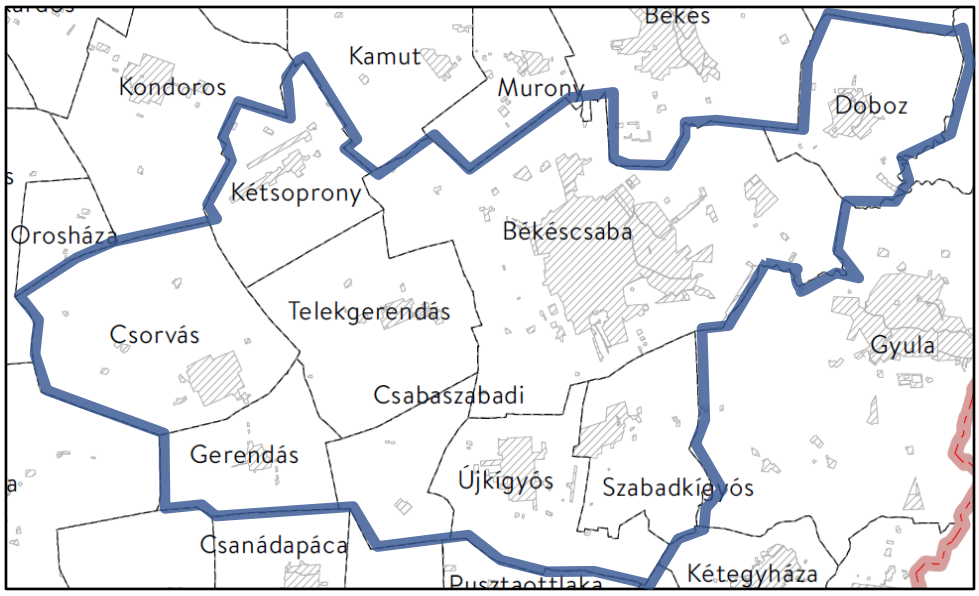

1. ábra: Békéscsaba MJV és várostérsége

A digitális átállás előkészítési és megvalósítási szakaszból áll, de ugyanúgy ciklikus rendszerű, mint az FVS stratégiai ciklusa. Békéscsaba korábban nem rendelkezett okos város stratégiával vagy egyéb digitális fejlesztéseket rendszerező alapdokumentummal. Az egész városra (és térségére) kiterjesztett digitális város / okos város / smart city fejlesztési szemlélet a legutóbbi időkig nem volt stratégiai fontosságú Békéscsabán. Ugyanakkor, a 2010-es években a városban elindultak a tudatosan előkészített szakági programra alapozott környezeti és mobilitási vonatkozású fejlesztések (főleg Modern Városok Program finanszírozás), ahol az adatalapú integrált menedzsment rendszerek létrehozása és működtetése a cél.

A DiA megállapítása, hogy Békéscsaba MJV sziget módjára emelkedik ki annak környezetéből a digitalizációs előrehaladás vonatkozásában. A megalapozó munkarészekben a DiA elsőként az általános digitalizációs háttérfeltételeket tárgyalja, majd pedig a városi működés öt területét (kormányzás,

gazdaság, mobilitás, környezet, életminőség (humán szolgáltatások)) jellemző digitalizációs helyzetet elemzi és értékeli. A térségi szintű elemzések elsősorban a digitalizációs háttérfeltételek vonatkozásában jelennek meg a dokumentumban, mely értékelés egy, a térség önkormányzatai körében 2024 őszén végzett kérdőíves felmérésen alapul.

Az adatalapú működéshez szükséges háttérfeltételekkel kapcsolatban elmondható, hogy – elsősorban Békéscsaba MJV-ben, kisebb mértékben a térségben – megindult egyes működési területekhez kapcsolódóan (elsősorban környezet és mobilitás) a szenzoros adatgyűjtés és a tudatos adatbázisépítés, míg más területeken mindez szinte teljesen hiányzik, illetve szervezetenként változó mértékű (ld. humán szolgáltatások).

A városban nincsenek integrált adatmenedzsment rendszerek, ugyanakkor – a már említett tématerületeken konkrét programhoz (Békéscsaba Komplex Energetikai Programja) kapcsolódó fejlesztések eredményeként – megindult a városi adatközpontok integrációja és az adatvezérelt menedzsment rendszerek kiépítése, ami egy rendkívül kedvező kiindulási pont a DiA-hoz.

A digitális átállás minden városi működési területet érint, és az egyes ágazatok főbb szereplőinek együtt gondolkodását igényli. Békéscsabán a városi működési területek közül a környezet, azon belül az energetikai alágazat rendelkezik a legfejlettebb digitalizációs háttérrel, itt a megújuló energiára alapozott rendszerintegráció figyelemreméltó előrehaladást ért el. Ez a fejlesztési vonal szorosan összefügg a zöld átállás folyamatával. Hasonlóan ígéretes – bár még nem ennyire előrehaladott – a mobilitási ágazat digitalizációs szintjének alakulása.

A DiA kialakítása a vonatkozó szervezetekkel partnerségben készül. Békéscsaba MJV Önkormányzata mellett a városban további két meghatározó szereplője van a digitális átállás folyamatának: a témát projektfejlesztési és -végrehajtási oldalról támogató Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft., valamint a digitalizációs folyamatot adatmenedzsment oldalról koordináló Békéscsaba Energia ESCO Kft. (valamint annak cége, a Békéscsaba Smart Menedzsment Kft.). Az erős szakmai támogatás mellett jelenleg még nem beszélhetünk az egész városra kiterjedő smart city koordinációról, ami a DiA nyomán a jövőben, remélhetőleg, változni fog.

A városi digitalizáció nem önmagáért zajló folyamat, hanem egyrészt elősegíti az egyes városi működési ágazatok (közvilágítás, megújulókra alapozott energiarendszerek) hatékonyabb működését, jelentős megtakarításokat eredményezve az önkormányzat és egyéb szereplők szintjén, másrészt komoly minőségi ugrást eredményezhet a lakossági szolgáltatások minőségének tekintetében. Az érintett szolgáltatáskör a hivatali ügyintézéstől a kulturális szolgáltatásokon át egészen a közlekedési, energetikai szolgáltatásokig terjed. A digitalizáció folyamatát és sikerességét számos tényező befolyásolja, amelyre a DiA szintén kitér és külön elemzi a Békéscsaba digitalizációjára kifejezetten kockázatot jelentő tényezőcsoportokat is – ezek közül a legfontosabb a városi szintű koordináció hiánya, a forráshiány, és bizonyos ágazatok leszakadása a digitalizáció folyamatában.

A szintetizáló fejezetre, valamint az egyéb befolyásoló körülményekre való tekintettel került kialakításra Békéscsaba és térsége DiA célrendszere, az alábbiak szerint:

Digitális fejlesztési célok (célállapotként):

A. Fejlett és rugalmasan fejleszthető digitalizációs alapinfrastruktúra
B. A kor elvárásaihoz és a helyi szereplők igényeihez igazodó integrált digitális adatmenedzsment rendszerek működtetése
C. Digitális megoldásokat befogadni kész és felkészült szolgáltatók és felhasználók
D. A digitális átállásban hatékony szervezeti és működési modellek alkalmazása

Digitális (városfejlesztési) tématerületek szerinti célok (célállapotként):

1) A digitális önkormányzati szolgáltatások biztosítottak és széles körben hasznosulnak
2) A helyi gazdaság fejlődésének digitális háttérfeltételei hatékonyak és igény szerint folyamatosan megújulnak
3) A város és térsége közlekedése digitálisan támogatott módon, integrált rendszerként működik
4) A digitális alapú környezeti szolgáltató modell rendszerszinten működik, az alrendszerek (energetika, közvilágítás stb.) integrációjával
5) A digitálisan támogatott (humán) közszolgáltatási modell városi és térségi szinten is alkalmazott

A célok további bontásával keletkező részcélokhoz köthetően beavatkozások kerültek nevesítésre, majd projektek / akciók (34 db) jelennek meg a dokumentum további részében. Ezek jelentős része (14 db) a háttérfeltételek javítását célozza az eszköz- és rendszerfejlesztés, digitális kompetenciák, valamint a partnerség és koordináció területén.

A városfejlesztési tématerületek szerinti beavatkozások (5 db) és projektek (20 db) azokban az ágazatokban a legszámosabbak, ahol már eddig is voltak előrelépések a digitális alapú fejlesztésekben (környezet és mobilitás). Az ágazatok lemaradása ellenére visszafogottan tervez a DiA az életminőséget befolyásoló közszolgáltatások digitalizációjának vonatkozásában.

Összességében a DiA-ra alapozott legfontosabb feladatok Békéscsaba és térsége digitális átállását illetően:

- A digitális alapinfrastruktúra és kompetencia megerősítése intézményi / szervezeti és fogyasztói (lakosság) szinten
- Az egyes működési ágazatok közötti rendkívül eltérő digitalizációs szint kiegyenlítése a humán szolgáltatások digitális fejlesztéseinek felgyorsításával (partnerség, adatintegráció, platformizáció, menedzsment rendszerek)
- Térségi kiterjesztésű adatgyűjtési hálózat (környezet, mobilitás) fejlesztése és térségi digitális szolgáltatások elindítása
- A térségi települések közötti digitalizációs esélykülönbségek minimalizálása a háttérfeltételek biztosításával
- A digitális átállás városi / térségi szintű, több szereplős kapcsolatrendszerének megerősítése – okos város (térség) átfogó víziójának megteremtése
- Ágazati adatmenedzsment rendszerek felépítése (minden működési területen) és azok integrációja a hatékony ágazati majd városmenedzsment megvalósíthatósága érdekében
- A digitális átállás koordinációs mechanizmusainak megerősítése
- Alternatív források mozgósítása a fejlesztések megvalósíthatósága érdekében – a vállalkozói szféra bevonása

1. A digitális átállás megalapozottsága és státusza városi (várostérségi) szinten

1.1 A város felkészültsége a digitális átállásra

1.1.1 Digitális átállás technológiai feltételei – digitális alapszolgáltatás és eszközellátottság

1.1.1.1 Hálózati hozzáférés

Napjainkban a gazdasági versenyképesség és az életminőség egyik meghatározó eleme a hálózati hozzáférés és annak minősége. A legnagyobb hazai szolgáltatók (Telekom, Vodafone, Yettel) hálózati lefedettségét áttekintve elmondható, hogy az országos 4G lefedettség majdnem teljes. Békéscsaba környékén is csupán néhány vidéki területen vannak külterületi lefedettségi hiányosságok.

A 5G lefedettség a Telekom hálózatában a legteljesebb, ezért ennek a szolgáltatónak a lefedettségi térképét mutatjuk be (1. és 2. ábra). A további két szolgáltató országos 5G lefedettségi térképe a mellékletben található (5.1.1. melléklet).

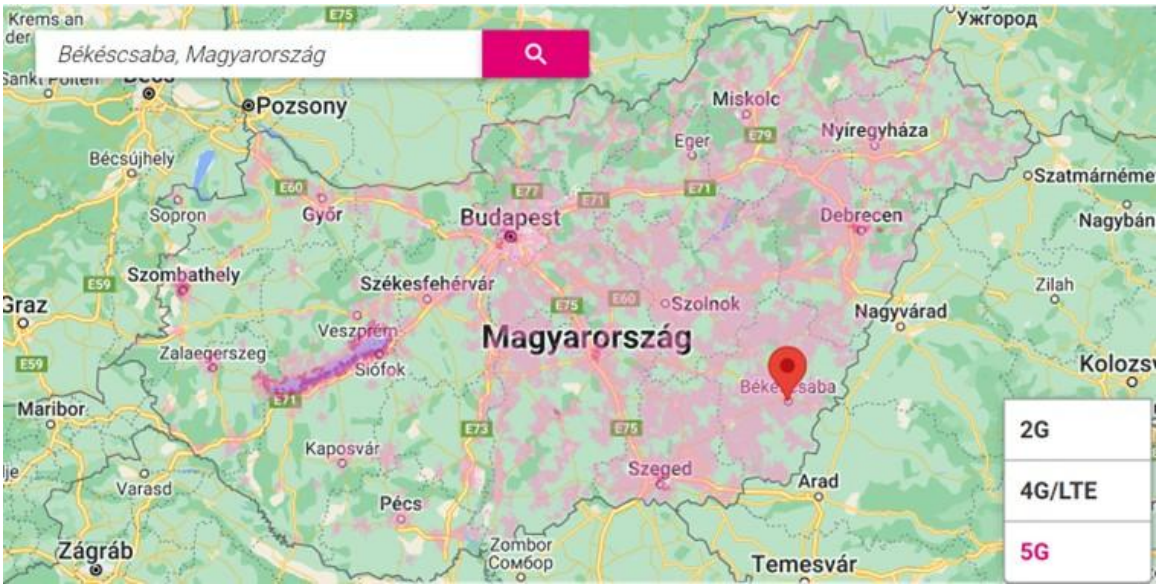

2. ábra: A Magyar Telekom 5G szolgáltatásának elérhetősége Magyarországon (2024. október 16-i lekérdezés). Forrás: Lefedettség - Magyar Telekom csoport

A Telekom 5G szolgáltatásának országos elérhetőségét tekintve látható, hogy az Alföld ill. Kelet-Magyarország jobban ellátott, mint az ország nyugati része (kivéve a Balaton és térsége, valamint a jelentősebb nagyvárosok – gazdasági csomópontok), bár a vidéki, perifériális térségek itt is hátrányban vannak (2. ábra). Az egyéb szolgáltatók térképeit (5.1.1 melléklet) is figyelembe véve megállapítható, hogy a domborzati viszonyoknak jelentős szerepe van az 5G elérhetőségben. Ebben a tekintetben az Alföld szerencsésebb helyzetben van, mint például a Dél-Dunántúl.

A három vizsgált szolgáltató közül a Telekom csoport biztosítja a legkiterjedtebb 5G szolgáltatást Békéscsaba MJV várostérségben, de még ez sem teljes lefedettségű. A 3. ábra tanúsága szerint hiányos a lefedettség a 44-es főút kivezető szakasza mentén, ami a városközpont keleti felében már nagyobb területen jellemző. A térkép szerint ugyancsak szórványos az 5G elérhetőség a Békéscsabai Repülőtér környezetében.

Békéscsaba várostérségében (békéscsabai járás), amit a vármegyeszékhelyen kívül további nyolc település alkot, szinte teljeskörű a bel- és külterületi 5G ellátottság. Hiányosságok csak a Gerendás – Csabaszabadi – Újkígyós alkotta háromszögben jelentkeznek.

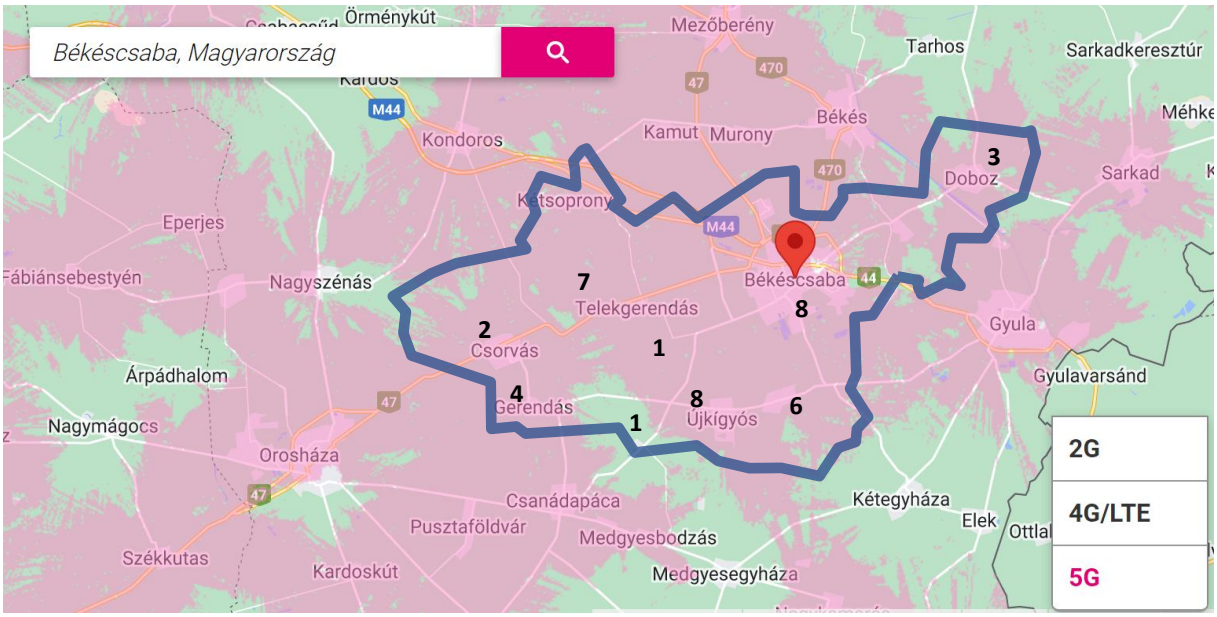

3. ábra: A Magyar Telekom 5G szolgáltatásának elérhetősége Békéscsaba és várostérségében (2024. október 16-i lekérdezés). Forrás: Lefedettség - Magyar Telekom csoport; 1.) Csabaszabadi 2.) Csorvás 3.) Doboz 4.) Gerendás 5.) Kétsoprony 6.) Szabadkígyós 7.) Telekgerendás 8.) Újkígyós

A további két szolgáltató 5G hálózata jelen van Békéscsaba városban, a térségben ugyanakkor jóval esetlegesebb és esetükben kifejezetten pontszerű (településekhez kötött, különösen a Yettel esetében) az 5G szolgáltatás elérhetősége (5.1.1. melléklet 15. és 16. ábra).

A téma kapcsán fontos megemlíteni az adattovábbítás lehetséges (akár alternatív) kommunikációs csatornáit is. Az energiaválság idején megszűnt internet előfizetési szerződések ellehetetlenítették bizonyos rendszerelemek működését, így érdemes lehet a nem kizárólag internetalapú adattovábbítási rendszerek alkalmazása felé is nyitni (pl. LoRA).

1.1.1.2 Wifi ellátottság

Békéscsabán a SMART közvilágítási projekt[1] részeként összesen 45 db nyilvános Wifi hozzáférési pont került kihelyezésre a város frekventált helyein. Ezek a pontok a lakosok és a városba látogatók rendelkezésére állnak vezeték nélküli eszközökön történő internethasználat céljára. A városban további 15 db kültéri és 1 db beltéri AP-t helyeztek ki a „WIFI hálózat kiépítése” (WiFi4EU) pályázat keretében, főként önkormányzati tulajdonú ingatlanok területén. Összesen **61 db Wifi szóró pont** található a városban. Az önkormányzat szerepe meghatározó, mondhatni kizárólagos a nyílt Wifi pontok létrehozásában és működtetésében. Az érvényben lévő szerződés alapján az üzemeltetési feladatokat a Békéscsaba Smart Menedzsment Kft. végzi (Békéscsaba Energia ESCO Kft. által alapított társaság), de csak a 45 db, közvilágítási projekt keretében telepített eszköz vonatkozásában.

[1] „SMART közvilágítási rendszer kialakítása Békéscsabán” című projekt (Iktatószám: GF/SZKF/1115/2017)

A Wifi hálózat technikai paraméterei:

- „BcsabaFreeWifi" néven elérhető, jelszó nincs
- A minimum le- illetve feltöltési sebesség 20 ill. 6 Mbit/s, a maximum – a csatlakozó eszköztől függően – 300 vagy 867 Mbit/s
- Hatótávuk helytől függően körülbelül 50-100 méter

A szolgáltatás működési jellemzői az elmúlt években:

- Nappal átlagosan egyszerre 150 kapcsolódó eszköz
- Óránként 1,5 GB adatforgalom
- Összes kapcsolódás: 12 ezer kliens

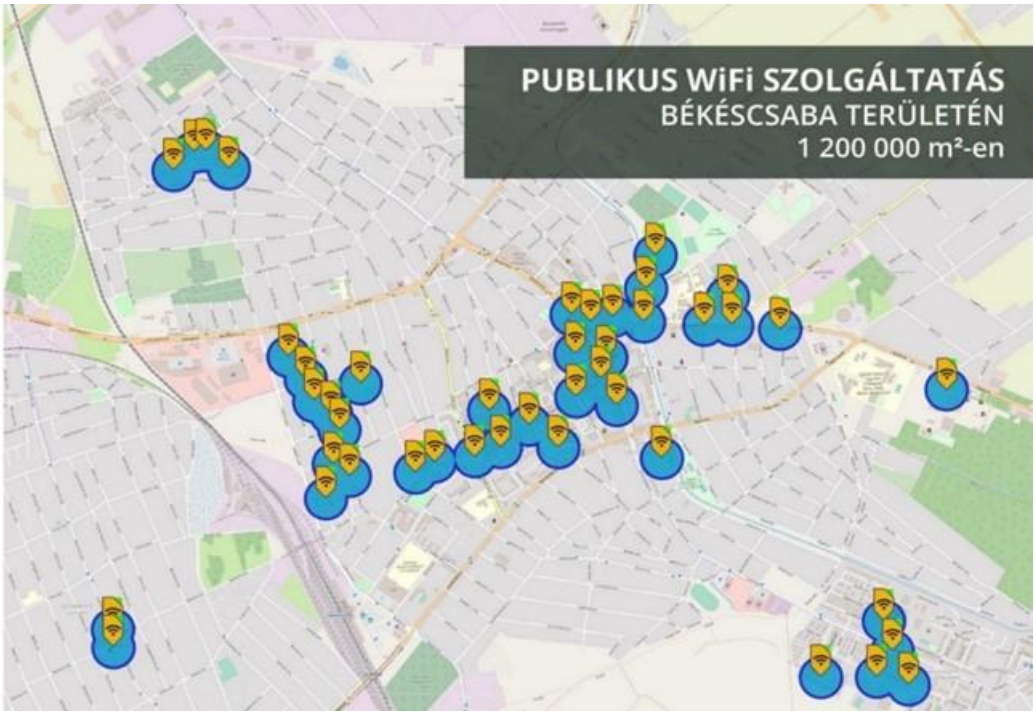

4. ábra: Közterületi Wifi pontok / szolgáltatás elérhetősége Békéscsabán. Forrás: [WiFi pontok – Békéscsaba Energia ESCO Kft (bcsenergia.hu)]

1. táblázat: Wifi pontok száma Békéscsabán és a várostérség településein (Békéscsabán az 1.1-1.9 pontokban a SMART közvilágítási projekt részeként telepített Wifi hálózati pontok elhelyezkedése)

Hely és helyszín		Wifi pontok száma
Békéscsaba (Lásd részletesen Békéscsaba: 5.1.1 melléklet)		
1.1	A belvárosban	10
1.2	A Munkácsy negyedben	6
1.3	A Békés Megyei Központi Kórház Dr. Réthy Pál Tagkórházánál	3
1.4	A piacnál	2
1.5	A Lencsési lakótelepen	5
1.6	Az Áchim L. András lakótelepen (Mokry utca)	4
1.7	A Kazinczy és Millenium lakótelepeken	8
1.8	Erzsébethelyen (Jaminában)	2
1.9	További WiFi pontok	4
1.10	15 db kültéri + 1 db beltéri AP	15
Adatforrás: települési kérdőíves felmérés és [WiFi pontok – Békéscsaba Energia ESCO Kft (bcsenergia.hu)]		
Várostérség települései		
2	Csabaszabadi község	0

Hely és helyszín Békéscsaba (Lásd részletesen Békéscsaba: 5.1.1 melléklet)		Wifi pontok száma
3	Csorvás város	6
4	Doboz nagyközség	1
5	Gerendás község	1
6	Kétsoprony község	5
7	Szabadkígyós község	5
8	Telekgerendás község	5
9	Újkígyós város	5
Adatforrás: települési kérdőíves felmérés		
Békéscsaba várostérség összesen		88

Az 4. ábra és a 1. táblázat alapján elmondható, hogy Békéscsabán a Wifi szórók a városközpontban, a kiemelt közösségi funkciókat magukban foglaló területeken (kórház, kulturális intézmények), valamint a sűrűn lakott lakóterületekhez (lakótelepek) kapcsolódóan jelennek meg. A perifériкus lakóterületeken a Wifi szórók egyértelműen az *esélyegyenlőség elveinek* jegyében kerültek kihelyezésre. A város közepes és magas társadalmi státuszú családi házas övezeteiben nem jellemző a Wifi szórók megjelenése.

A várostérség településeinek mindegyikében találunk Wifi pontot, az egyetlen kivétel a 268 lakosú Csabaszabadi. Többnyire 5-6 eszközt találunk egy településen, Doboz nagyközség ellátottsága (1 db szóró) méretéhez képest szerénynek mondható.

Békéscsabán **az egy Wifi szóróra eső lakosok (lakónépesség) száma 950 fő.** Ugyanez a várostérség településein rendkívül változó, átlagban **731 lakos / Wifi szóró**. A két érték között nincs jelentős eltérés. Egységes elven alapuló országos információbázis híján nem állapítható meg, hogy ezek a számok hogyan viszonyulnak a hazai átlagos ellátottsághoz.

1.1.1.3 Szenzorok és kamerák – hálózatok

Békéscsaba MJV területén – elsősorban pályázati forrásokból megvalósuló fejlesztéseknek köszönhetően – számos helyen találunk különféle adatgyűjtési pontokat elsősorban a környezetminőség, a mobilitás / közlekedés különféle működési jellemzőinek mérésére (szenzoros mérés), valamint a közbiztonság erősítése céljából (kamerák).

a.) KÖRNYEZETMINŐSÉG MONITOROZÁSA

A Modern Városok programból finanszírozott „SMART közvilágítási rendszer kialakítása Békéscsabán” c. projekt eredményeként **11 db környezeti szenzor**t telepítettek a városban a hőmérséklet, a légszennyezés és a zaj mérése céljából. A mért adatok az önkormányzat adatbázisába futnak be; az adatbázis-kezelés továbbfejlesztése, valamint a riportolás és adatvizualizáció kialakítása folyamatban van. A szenzorok üzemeltetése és az adatmenedzsment a Békéscsaba Smart Menedzsment Kft. feladata.

A LIFE levegőminőség javítási program[2] keretében **meteorológiai alállomás**t telepítettek Békéscsabán 2021-ben (üzemeltető 2024.08.01-től HungaroMet): Békés vármegye első állandó telepítésű, folyamatos méréseket biztosító mérőállomását a Jaminai Egészségház udvarán helyezte üzembe a város önkormányzata. A mérőállomás az ózon, a szállópor, a nitrogén-oxidok, a szén-dioxid és szén-monoxid szintjét is méri, és adatszolgáltatást végez az országos levegőminőségmérő-hálózat részére. A

[2] A Herman Ottó Intézet Nonprofit Kft. (HOI) az Agrárminisztérium megbízásából az Országos Meteorológiai Szolgálattal (OMSZ) és 10 településsel együttműködve egy nyolcéves LIFE környezetvédelmi integrált projektet valósít meg. Békéscsaba egyike a 10 partnertelepülésnek, ahol különféle pilot tevékenységek zajlanak.

keletkező adatokat jelenleg a HungaroMet hasznosítja, ezek nem kerülnek továbbításra a Békéscsaba Smart Menedzsment Kft. felé. A digitális átállás komplex rendszerében való gondolkodás része, hogy a közeljövőben erre megoldást találjanak a szakemberek.

A fenti, két ütemben telepített környezeti szenzor csoport nincs kapcsolatban egymással és az adatok is külön adatmenedzsment rendszerekbe futnak be. Olyan platform egyelőre nem került lefejlesztésre, ahol ezek az adatok összevezetve/összevetve jelenhetnek meg.

b.) KÖZLEKEDÉS MŰKÖDÉSI JELLEMZŐINEK MONITOROZÁSA

A közlekedés / mobilitás témakörben három típusú szenzorról beszélhetünk Békéscsabán. Állandó sebességmérésre a *Lencsési és a Kolozsvári úton* biztosít lehetőséget a rendőrség által kihelyezett **2 db traffibox**. A csúcsforgalmi időszakban jelentkező forgalmi problémák miatt *további egy sebességmérő telepítése tervezett a Dobozi úton*. A szenzorok adatai a rendőrséghez futnak be és itt értékelik ki azokat. A városban több ponton **forgalomszámlálás célú közlekedési szenzorok** működnek.

A parkolás megkönnyítése érdekében **optikai szenzorok** kihelyezése történt meg a közlekedési integrált irányítási rendszer részeként. Ezek hatékonysága ugyanakkor kérdéses (lásd 1.2.3 Mobilitás alfejezet) és – a használat során szerzett tapasztalatok alapján – az önkormányzat immáron az aszfaltba ágyazott parkolási szenzorok használatát preferálná.

c.) KÖZBIZTONSÁG

Békéscsabán a városvezetés egyik fő prioritása a város élhetőségének további javítása és a városlakók biztonságérzetének erősítése. Ennek érdekében a városban **78 ponton találunk térfigyelő kamerákat**.

A telepített kamerarendszerrel kapcsolatos információk bárki számára elérhetők a város honlapján (Térfigyelő kamerák teljes térkép PDF és Békéscsaba – térfigyelő kamerák_xls formátumban); az információkat 2023 decemberében töltötték fel a weboldalra. Az Excel adattábla alapján a térfigyelő kamerákat 12 ütemben telepítették.

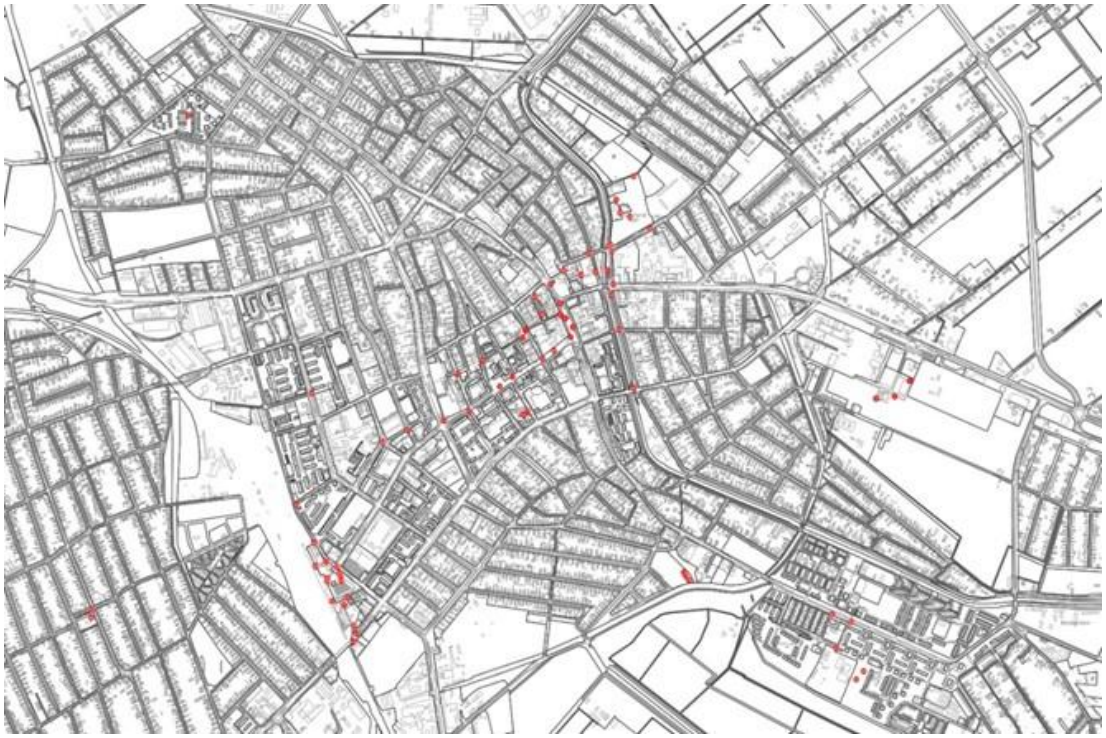

5. ábra: Térfigyelő kamerák Békéscsaba közigazgatási területén. Forrás: Térfigyelő kamerák (a térképvágat az összes városban található térfigyelő kamerát mutatja)

A kamerák információi a Békés Vármegyei Rendőr-főkapitányságra futnak be ill. a közterület-felügyeletnél (Közterület-felügyelet és Mezei Őrszolgálat) vannak aktiválva. A telepítés célja elsősorban a közbiztonság erősítése volt (közterületen történt incidensek), de rongálások stb. nyomon követése is a célok között szerepelt.

Egyrészt a kamerák telepítéséhez kapcsolódó projekt finanszírozási konstrukciójának, másrészt az egyes városrészek funkcionalitásából adódó igényeknek (belváros, frekventált közterület, intézmények stb.) köszönhetően a kamerák 4. ábrán kirajzolódó területi elhelyezkedése egyértelműen átfedésben van a Wifi pontok 3. ábrán található területi mintájával.

2. táblázat: A térfigyelő kamera telepítések ütemei és a telepített kamerák száma Békéscsabán

A térfigyelő kamera telepítések ütemei Békéscsabán	A telepített kamerák száma (db)
I. ütemben telepített kamera (Belváros rehabilitáció I. ütem – főtér)	6
II. ütemben telepített kamera (CsabaPark)	3
III. ütemben telepített kamera (Belváros rehabilitáció II. ütem – Andrássy út és környéke)	8
IV. ütemben telepített kamera (NIF Zrt. beruházásában, a "Békéscsaba vasútállomás átépítése" projekt)	16
V. ütemben telepített kamera (belváros-rehabilitáció III. ütem – "Munkácsy negyed" projekt)	16
VI. ütemben telepített kamera	2
VII. ütemben telepített kamera ("Munkácsy negyed" projekt)	3
VIII. ütemben telepített kamera ("SMART közvilágítási rendszer kialakítása" projekt, a város több pontján)	10
IX. ütemben telepített kamera („MVP Wenckheim turista- és kerékpárút kialakítása" projekt)	6
X. ütemben telepített kamera („MVP Wenckheim turista- és kerékpárút kialakítása" projekt)	3
XI. ütemben telepített kamera („BMX freestyle pálya kialakítása” projekt)	3
XII. ütemben telepített kamera	2

A várostérség településein, Szabadkígyós kivételével, mindenhol van térfigyelő kamerarendszer. A kamerák kihelyezésének célja egyértelműen a belterületi közbiztonság (minden település) és közlekedésbiztonság (Csorvás) javítása volt, ugyanakkor előfordul, hogy az önkormányzatok külterületen is használnak kamerákat pl. vadmegfigyelés és az illegális hulladéklerakás megakadályozása céljából. A kamerák száma és a településméret között nem szükségszerűen van összefüggés. A térségi településeket érintő kérdőíves felmérés eredményei alapján Kétsoprony községben összességében több kamera működik, mint Csorvás városban. Valós idejű megfigyelés nem jellemző, többnyire utólagos az esetfeltárás a kamerafelvételek alapján.

d.) Épületenergetika – belső szenzorok

A külső környezet különféle jellemzőinek mérésén túl elsősorban a komplex szemléletű épületenergetikai fejlesztések kapcsán jelenik meg az igény az épületek energetikai jellemzőinek beltéri monitorozására[3]. A 3. táblázat tanúsága szerint az egyébként rendkívül népszerű épületenergetikai beruházások nem minden esetben párosulnak szenzorok telepítésével (épületmonitorozás) az érintett létesítményekben. Holott az épületek hőmérsékletének, különféle célú energiafogyasztásának mérése nem egyszerűen csak az elszámolás megkönnyítését segíti a szolgálató felé, hanem első lépés az

[3] Megemlítendő a termelés (HMKE) és a fogyasztás mérésének fontossága is. A kiserőművek termelésének (és az inverterek működési paramétereinek) monitorozására szolgáló egységek telepítését már megkezdte az önkormányzat, illetve folyamatban van az automatikus fogyasztásleolvasás kialakításának előkészítése is a Békéscsaba Smart Menedzsment Kft.-nél.

automatizált működési rendszerek (világítás, fűtés, hűtés), a komplex épületirányítási megoldások megvalósítása irányába tett lépéssorozatban.

Békéscsabán a Komplex Energetikai Program részeként megvalósuló SMART GRID projektek feltételezik a fogyasztó létesítmények (pl. Sportcsarnok, uszoda) folyamatos belső monitoringját, hiszen az energia / fűtési igények meghatározására a folyamatosan mérő és kommunikáló eszközökön keresztül érkező adatok alapján kerülhet sor a központi adatmenedzsment rendszerekben.

Szakértői interjú alapján elmondható, hogy az önkormányzati intézményrendszer energiamenedzsmentjének rendszerbe szervezése egyfajta „bottom-up" megközelítéssel körvonalazódik belső szakértői vonalon. Ennek – megfelelően szervezett folyamatokkal, deklarált célokkal és segítő projektekkel történő – kialakítása 2025. évi kiteljesedéssel várható.

A várostérség más településein épületszenzorok nem működnek; kizárólag Doboz nagyközségben monitorozzák a napelemek által termelt energia felhasználását az érintett középületekben (lásd 3. táblázat).

3. táblázat: Békéscsaba várostérség településeinek szenzorellátottsága (beleértve a kamerarendszereket is)

	Település	Térfigyelő kamera	Épületszenzor
1.	Békéscsaba MJV	*lásd részletesen fent*	A 3x32A feletti villamosenergia fogyasztási helyek fogyasztási adatait okosmérők olvassák le (távleolvasás), a mérési eredmények az IDSPECTO-n keresztül elérhetők. SMART GRID rendszer 1. ütem keretén belül a rendszert szintén okosmérőkkel építették ki. A megvalósítás alatt álló geotermikus rendszer is tartalmaz okos hőmennyiségmérőket.
2	Csabaszabadi község	• Térfigyelő kamerarendszer működik	nincs
3	Csorvás város	• Térfigyelő kamera – 10 db, önk. tulajdon, cél: közbiztonság, illegális hulladéklerakók megszüntetése • Intelligens zebra – 3 db, önk. tulajdon, cél: közlekedésbiztonság	nincs
4	Doboz nagyközség	• Térfigyelő kamera: Kastélypark játszótér • Kihelyezett vadkamera, Szanazug hulladéktároló	Napelem inverter energiafelhasználás figyeléssel (Polgármesteri Hivatal épülete, Bölcsőde épülete, Egészségház épülete, Mesekert Óvoda és Konyha óvodai telephelyein)
5	Gerendás község	• Térfigyelő kamerarendszer működik összesen 9 db kamerával, cél: közbiztonság javítása	nincs
6	Kétsoprony község	• Térfigyelő kamerarendszer működik 28 db kamerával	nincs
7	Szabadkígyós község	nincs	nincs
8	Telekgerendás község	• Térfigyelő kamerák működnek	nincs
9	Újkígyós város	• Térfigyelő kamerarendszer működik	nincs

e.) Multifunkciós adatgyűjtési és kommunikációs eszközrendszer – a városi TOTEMOSZLOPOK

A Modern Városok Program SMART közvilágítási projektjében összesen 9 darab interaktív, kijelzővel ellátott információs „totemoszlopot" állítottak fel Békéscsabán (6.ábra). Multifunkciós totemoszlopok állnak a Polgármesteri Hivatal előtt, a Jókai Színház előtt, a Korzó téren, a CsabaPark Gyulai úti bejáratánál, a piac Trefort utcai bejáratánál, a Kazinczy utcai üzletsor előtt, a Gőzmalom téren, az Áchim L. András lakótelepen és Jaminában, a Kolozsvári utcában. Ezeken kívül a későbbiekben további egységek is telepítésre kerültek (pl. Munkácsy Negyedben, Könyvtárnál, vasútállomásnál).

A totemoszlopok adatok gyűjtésére és információk közlésére egyaránt alkalmasak. Folyamatban van az eszközök egy rendszerbe történő integrálási lehetőségének vizsgálata.

Az információs oszlopok Wifi pontként, környezeti szenzordobozként és szükség szerint vészhívóként is funkcionálhatnak, de a kijelzőn közérdekű információk is helyet kaphatnak. Jelenleg csak a közérdekű információközlés valósul meg, de megfelelő keretrendszer kiépítésével a felsorolt további funkciók is kezelhetők lesznek.

A közvetített tartalom meghatározása a Városmarketing feladata, az üzemeltető Energia ESCO Kft. az Önkormányzattól kapja a publikálandó anyagokat.

Fotó: facebook.com/szarvas.peter.bcs

6. ábra: Információs „Totemoszlopok" kihelyezése Békéscsabán (2021 március). Forrás: Információs „totemoszlopok" Békéscsabán

1.1.1.4 Önkormányzatok és intézmények IKT eszközellátottsága

A békéscsabai intézmények körében végzett felmérés átfogó megállapítása szerint Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatala és a város közintézményei **átlagos, illetve kevéssé megfelelő felkészültségűnek** tekinthetők digitális / IKT eszközparkjuk alapján.

A felmérésben résztvevő 19 intézmény (5.1.3 melléklet) mindegyike szükséges digitális eszközfejlesztésnek ítélte a számítógép/laptop vásárlását és cseréjét – azaz mind a mennyiségi, mind pedig a minőségi jellegű eszközfejlesztés napirenden van. Ugyanakkor erre vonatkozó tervszerűséggel nem találkozhatunk az intézményekben. Az informatikai hálózat fejlesztését a megkérdezett intézmények kétharmada (13 intézmény) gondolta indokoltnak. Három intézmény jelölte meg az okos telefon vásárlását/cseréjét említésre méltó fejlesztési igényként (ezeknek a működési jellege – kulturális szervezés – indokolja az igényt).

A szervezetek 42%-a rendelkezik adattároló szerverrel, 74%-a helyi vezetékes hálózattal (LAN), 95%-a Wifi hálózattal. Az intézmények 63%-ánál jellemző az IKT eszközök belső hálózatba kapcsolása, ami az idő előrehaladtával minden szervezet számára elkerülhetetlen lépés kell, hogy legyen.

A felmérésben résztvevő szervezetek 95%-a esetében a megfelelő eszközök beszerzését **forráshiány** akadályozza, míg az intézmények 42%-ánál a digitalizáció lehetőségeinek szélesebb körű kihasználását az alkalmazottak **egyéni IKT-kompetenciáinak elégtelensége** gátolja.

A felmérésben résztvevő intézményekben a fenntartást, üzemeltetést segítő okos eszközök (megoldások) alapvetően biztonságtechnikai rendszerekre korlátozódnak, bár bizonyos intézményekben a fűtés, szellőztetés szenzorok és smart eszközök segítségével történik.

Épületüzemeltetést, helyiséggazdálkodást támogató szoftveres megoldásokat az intézmények mindössze 11%-a használ.

A szervezetek a rendelkezésükre álló épületekről alapvetően papír alapú tervrajzzal, illetve annak digitalizált változatával bírnak. Néhány intézmény rendelkezik ugyan CAD formátumú adatállománnyal, ugyanakkor az ingatlanokról épületinformációs modellek nem készültek.

4. táblázat: Békéscsaba várostérség önkormányzatainak IT eszközellátottsága (2024)

	Személyi számítógépek száma és átlagéletkora	Nyomtatók száma és átlagéletkora	Munkaállomások hálózatba kapcsolva
Békéscsaba MJV	235 db; 5 év	75 db; 6 év	igen
Csabaszabadi község	3 db; 3 év	2 db; 5 év	nem
Csorvás város	20 db; 5 év	11 db; 5 év	igen
Doboz nagyközség[4]	21 db; 7-8 év	5 db; 6 év	igen
Gerendás község	6 db; 5 év	6 db; 7 év	igen
Kétsoprony község	10 db; 4-9 év	1 db; 1 év	igen
Szabadkígyós község	20 db; 10+ év	7 db; 10+ év	igen
Telekgerendás község	14 db; 4,9 év	10 db; 7,7 év	igen
Újkígyós város	46 db; 4,5 év	17 db; 8 év	igen

A Békéscsabai térségi településekről a polgármesteri hivatalok eszközellátottságával kapcsolatban is rendelkezünk számokkal (4. táblázat). A településméret nem határozza meg a hivatal eszközállományának nagyságát és fejlettségét/naprakészségét. Az eszközök átlagéletkora 4-6 év, Szabadkígyóson 10 év feletti. A munkaállomások, Csabaszabadi kivételével, hálózatba kapcsoltak.

Általában elmondható, hogy a várostérségi önkormányzatok **eszközállománya** átlagos vagy inkább **elavult**. A hivatalok többnyire csak pályázati forrásokból tudnak újabb IKT eszközöket vásárolni. A használt szoftverek az ASP-hez kapcsolódóan adottak, illetve szabad forráskódúak. Az önkormányzatok költségvetése csak ritkán tesz lehetővé önálló – saját forrást használó – IKT eszközfejlesztést. Békéscsaba intézményi felmérésének eredménye szerint a szervezetek 68%-ában végzi rendszergazda az informatikai hálózat felügyeletét és karbantartását.

Kommunikációs eszközök és felületek Békéscsaba intézményeiben

A szervezeti szintű hatékonyság további feltétele az adatátadás és adatintegráció, valamint az akadálytalan belső kommunikáció eszközfeltételeinek biztosítása, melyet hálózati rendszerű működtetés biztosít (lásd következő pontban:1.1.2).

Békéscsaba intézményi felméréséből kiderül, hogy a városi intézmények mindegyike alkalmaz digitális módszereket a belső kommunikációhoz. Az internetelérhetőség alapadottság. A belső kommunikációban a legjellemzőbb az email-es levelezés (intézmények 100%-a), de a szervezetek 53%-

[4] A térségi települések közül egyedül Doboz esetében rendelkezünk információval az intézmények eszközellátottságával kapcsolatban is.
Dobozi Gondozási Központ: Személyi számítógépek száma és átlagéletkora: 8 db, 7-8 éves // Nyomtatók száma és átlagéletkora: 2 db, 5 éves // A munkaállomások hálózatba vannak kapcsolva? igen
Dobozi Gondozási Központ (Bölcsőde): Személyi számítógépek száma és átlagéletkora: 1 db 4-5 éves // Nyomtatók száma és átlagéletkora: 1 db, 4 éves // A munkaállomások hálózatba vannak kapcsolva? igen
Dobozi Mesekert Óvoda és konyha: Személyi számítógépek száma és átlagéletkora: 2 db, 4 éves // Nyomtatók száma és átlagéletkora: 1 db, 3 éves //A munkaállomások hálózatba vannak kapcsolva? igen
Dobozi Közösségi Ház és Könyvtár: Személyi számítógépek száma és átlagéletkora:9-10 db, 9-10 évesek // Nyomtatók száma és átlagéletkora:3 db, 4-5 éves // A munkaállomások hálózatba vannak kapcsolva? igen

a azonnali üzenetküldési alkalmazást (chat), 37%-uk pedig valamilyen más zárt belső kommunikációra szolgáló platformot (digitális üzenőfal, digitális belső posta) is használ.

A felmérésben résztvevő intézmények mindegyike használja az emailt, 37%-uk pedig mobiltelefonos alkalmazást is a külső – például a fenntartó vagy az ügyfeleik felé irányuló – kommunikáció során.

A szervezetek weboldalainak többsége alapvetően egyoldalú információközlésre szolgál, ugyanakkor a honlapok kétötöde (41%) már jelenleg is kínál arra lehetőséget, hogy az ügyfelek, illetve az érdeklődők a weboldalon visszajelzéseket adjanak, kérdéseket tegyenek fel, illetve bejelentéssel éljenek.

A várostérségi települések közül települési mobilapplikációval csak Békéscsaba MJV önkormányzata rendelkezik (Lásd 1.2.1 Kormányzás fejezet).

1.1.1.5 Lakosság eszközellátottsága

Békéscsaba MJV lakossága körében 2021-ben végzett kérdőíves felmérés alapján a lakosság digitális eszközökkel való ellátottsága megfelelőnek mondható. A békéscsabai polgárok 68%-a használ a hétköznapokban személyi számítógépet, 75%-uk laptopot. A tablet esetében 41%-os ez az arány, míg a válaszadók 92%-a használ napi szinten okostelefont – egyértelműen ennek az eszköznek a használata a leggyakoribb. A lakosok 66%-a használ okostévét; 44%-uk rendelkezik okosórával. Természetesen gyakoriak a párhuzamosságok.

A lakosság digitális írástudására és IKT használati szokásaira vonatkozó információk az 1.1.3 fejezetben találhatók.

Összesítés és következtetések:

- Békéscsaba és várostérségének hálózati lefedettsége a 4G szolgáltatás vonatkozásában teljesnek mondható. A város és a térségi települések bel- és külterületi 5G lefedettsége szintén majdnem teljes. Lefedetlen területeket főleg Békéscsaba MJV keleti (itt van a repülőtér is) és a várostérség dél-nyugati részén találunk.
- Szenzorok jellemzően három tématerületet érintően kerültek telepítésre Békéscsabán: környezeti, közlekedési (szenzorok) és közbiztonsági (kamera). Az önkormányzat azokban az esetekben jut adatokhoz, ahol a szenzorok üzemeltetése és az adatmenedzsment feladatok a cégeihez kapcsolódnak (Békéscsaba Smart Menedzsment Kft.).
- Wifi pontok számos helyen találhatók Békéscsabán: elsősorban a forgalmas közterületeken, az intézmények és lakótelepek közelében. A várostérségben egy kivétellel minden településen találunk Wifi szórót. A fejlesztések projektfinanszírozásból valósultak meg. Jelentősebb hiányosságok már nem tapasztalhatók e téren.
- A digitális átállás IKT eszközfeltételei rendkívül változatosak a térségi önkormányzatok és városi intézmények esetében. A beszerzések többnyire alkalomszerűek és forrásfüggőek (pályázatok) – kevéssé jellemző az eszközfejlesztési terv megléte és az annak mentén történő következetes beszerzés / fejlesztés. Az önkormányzatok költségvetése csak ritkán tesz lehetővé önálló – saját forrást használó – IKT fejlesztést.

1.1.2 Az adatmenedzselt és hozzáférhető adattípusok, adatátjárhatóság

A fentiekben a digitális átállás egyik fő feltételének, az adatgyűjtést és a feldolgozott adatok, információk használatát lehetővé tevő eszközöknek a helyzetét tekintettük át.

A digitális alapokra helyezett városi működés kezdő (adat) és végpontja (felhasználó) között ugyanakkor egy, elsősorban speciális szoftverigénnyel bíró komplex tevékenység zajlik: az ***adatmenedzsment***. A városi szintű digitális átállás menedzsment feladatok részben az ún. platformszolgáltatások (gyűjtés, tárolás, rendszerezés, integrálás, kiértékelés) biztosítását jelentik. Ennek technológiai feltétele az adatközpont (szerver, felhőszolgáltatás), az adatintegrációt, adatátjárhatóságot, adatkiértékelést stb. lehetővé tevő eszköz- és szoftverpark megléte.

Az előző fejezetben utaltunk arra, hogy a Békéscsabán kihelyezett szenzorok adatai nem egy integrált adatplatformba, hanem ágazati és – szórványosan – önkormányzati (cégek) adatmenedzsment központokba kerülnek (lásd 1.2.4 Energetika alfejezet részletesen foglalkozik a működési terület kapcsán fejlesztett adatmenedzsment rendszerekkel és azok integrációjának szükségességével, folyamatával). Emellett a Polgármesteri Hivatal különféle osztályain keletkező és meglévő adatok is a városi adatvagyon részét képezik, de nem egységesek és átjárhatóságuk sem biztosított.

Az FVS és a DiA készítése és végrehajtása során – a városfejlesztés komplexitását ill. átfogó, integrált jellegét alapul véve –, a város adatvagyonának fejlesztésében és akadálymentes használatában minden hivatali szervezeti egység (osztály, csoport), valamint önkormányzati tulajdonban lévő cég valamilyen módon érintett kell, hogy legyen.

1.1.2.1 Az önkormányzat adatmenedzsmentje Békéscsabán

Az FVS DiA részeként értelmezhető digitális átállás akcióterv készítésében és még inkább annak végrehajtásában Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatalán belül a Jogi, Igazgatási és Humánpolitikai Osztály (Számítástechnikai Csoport), a Városfejlesztés Stratégiai és Fejlesztési Osztály, valamint a Városüzemeltetési Osztály vesz részt.

Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatalán belül többnyire szigetszerű *elszeparált adatmenedzsment rendszerek* működnek, amelyek egyedül az iktatórendszeren keresztül vannak összekapcsolva. Az adatok hozzáférése nem magától értetődő. Egy-egy tematikus mappa hozzáférhetősége eseti és csak az adott adatfelhasználással járó feladat elvégzéséig tart. A technikai hozzáférést a *Számítástechnikai / Informatikai Csoport* (lásd 7. ábra - hivatali organigram) *biztosítja*, ugyanakkor a hivatal megfelelő szintű vezetőjének engedélye szükséges hozzá. Ennek birtokában férhető hozzá a jogosultak a dokumentumokhoz, adatbázisokhoz.

A *Számítástechnikai / Informatikai Csoport munkatársának* elmondása szerint elmozdulás történt a rugalmasabb adatátjárhatóság irányában – legalábbis megfogalmazódott a rendszer megreformálásának szándéka. Az elmúlt években többször felmerült a közös hivatali adatplatform, egy átjárható integrált rendszer létrehozásának igénye. A kezdeményezés azonban eddig mindig elhalt. Ennek az egyik oka a városvezetés fejlesztési prioritásainak megváltozása, a másik, hogy a napi teendők elvonják a fókuszt ezekről a kérdésekről.

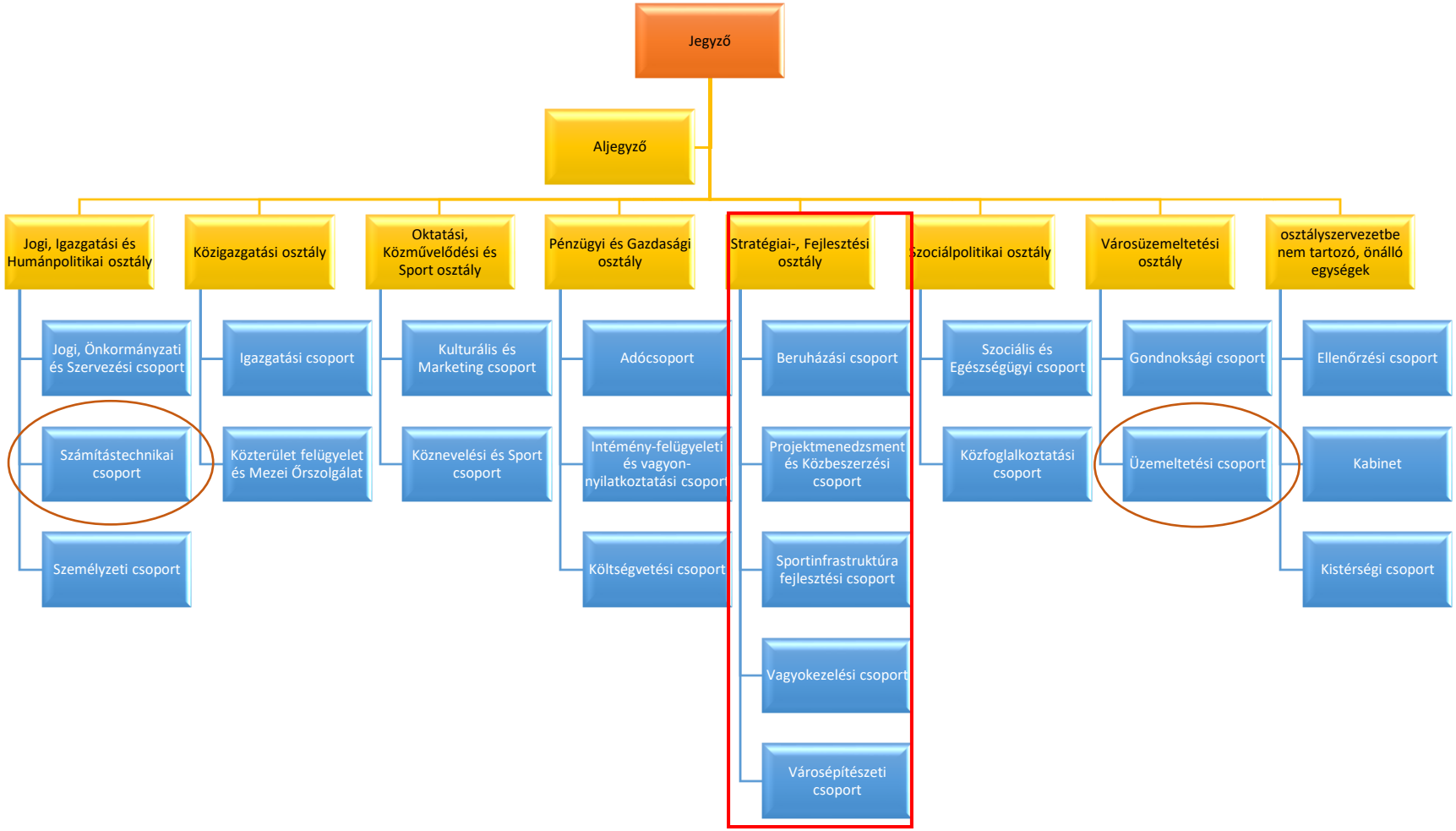

7. ábra: Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatalának organigramja (saját szerkesztés) (2024). Forrás: Önkormányzat Polgármesteri Hivatal / Hivatali szervezet

Egy integrált adatrendszer kialakítása jelentős anyagi ráfordítást igényelne. Ezzel kapcsolatban a *Számítástechnikai / Informatikai Csoport* végzett számításokat. Egy Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatalának megfelelő fejlesztés kb. 100 millió Ft értékű beruházást jelentene (2024-ben). Ez az összeg az inflációval és a fejlesztések kapcsán keletkező értéknövekedéssel együtt minden évben növekszik – a szerverpark és licencek is folyamatosan drágulnak.

A szakértő *munkatárs* elmondása szerint több éve megfogalmazott cél, hogy az adatplatform hardver hátterét biztosító adattárolókat a Polgármesteri Hivatal épületében helyezzék el. Erre rendelkezésre is áll egy szerverszoba. Jelenleg az önkormányzat adat tárhelyet bérel (szerver hosting, ami gyakorlatilag „cloud", azaz felhő rendszerű adattárolás).

1.1.2.2 Térinformatikai megoldások alkalmazása

A Városépítészeti Csoport **térinformatikai rendszert** működtet. Az önkormányzat által működtetett GIS rendszer kiváló példája – lehetne – a köz- és magánszféra együttműködésének[5], melynek keretében a szakértő cég folyamatos támogatást biztosít az igény szerint felépített GIS rendszer üzemeltetéséhez. Békéscsaba MJV a MindiGIS Kft.[6] fejlesztéseit, az ún. KÁPTALAN rendszert használja.

Térképezhető adattartalomként a 3D-s talajalatti felmérések, közműnyilvántartások, kataszterek érhetők el a békéscsabai önkormányzat GIS rendszerében. A rendszer statikus, azaz az adattartalmak nem frissülnek automatikusan szenzoros adatrögzítés alapján (ilyen jellegű adatok, mint pl. környezeti jellemzők, nem is futnak be a rendszerbe). A fejlesztések során felmerült a KÁPTALAN rendszer iratkezeléssel és ASP-vel való összekapcsolása, de ez a fejlesztési elképzelés sem valósult meg egyelőre (2024). A 3D-s adatgyűjtés még kezdeti stádiumban van Békéscsaba MJV Önkormányzatánál. A megkezdett folyamat felgyorsulásával reálissá válhat a városmodellek viszonylag gyors létrehozása és a modellek megosztása a webes térinformatikai rendszerekben.

A térben megjeleníthető adatpontok sokoldalú hasznosítása alapfeltétel a 21. században egy megyei jogú város hivatalának működésében. A rendelkezésre álló, megjeleníthető adattartalmak hasznosak a döntéshozók számára. Az interjúkban elhangzottak szerint a városvezetők is egyre gyakrabban igénylik, hogy egy-egy konkrét ügyben lássák az érintett területről a vonatkozó térképszelvényt. Amennyiben bármilyen igény jelentkezik, azt a *Számítástechnikai / Informatikai Csoport* fejlesztői leprogramozzák és a riport előállítható. Egyelőre a belső adatplatformokra alapozott riportkészítés nem számít napi rutinnak.

Ugyanakkor nem elhanyagolható lehetőség **az adattartalmak nyilvános elérhetőségének biztosítása sem**, amely – az internetes elérésen keresztül – segíti a lakosságot vagy bármilyen érdeklődőt az információk gyűjtésében, az adott város egyes jelenségei térbeliségének megértésében. A legtöbb térinformatikai rendszernek van ilyen netes modulja, ugyanakkor a Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatalában működtetett Káptalan GIS rendszer **NEM rendelkezik nyilvánosan elérhető felülettel**.

A város hivatalos weboldalán, a Térképek linkre kattintva a város Google alapú térképét találjuk. Továbbá megtalálható itt a város utcáinak meta adatbázisa (xls formátum) és tematikus (turisztikai, kerékpárút hálózat, óvodai és iskolai körzetek) adatai és térképei (pdf formátumban), valamint a szabályozási terv és a szerkezeti terv is (szintén pdf formátumban). A tartalmak többnyire 2018-ben kerültek feltöltésre, a Szerkezeti terv 2024. májusi feltöltésű.

[5] Adott térinformatikai rendszer erejét a megfelelően kiválasztott alapszoftver adja, ami mögött erős cég áll, mely meghatározza, illetve követi a szakma fő trendjeit.
[6] 3D felmérés, lézerszkennelés, szoftver támogatás, térinformatika | MindiGIS Kft

1.1.2.3 Városüzemeltetési platform

A városüzemeltetés keretében több adatintegrációs (integrált platformszolgáltatások) törekvés is jelen van, de még egyik sem tekinthető véglegesnek és kiépítettnek. A kísérleti rendszerek alrendszerekből (modulokból) épülnek fel, amelyek az önkormányzati tevékenység egy-egy nagyobb területét fedik le. Az alrendszerek egymástól függetlenül is képesek működni, ami lehetővé teszi, hogy az önkormányzatok saját igényeik és prioritásaik szerint használják a rendszert. Noha a modulok képesek egy-egy szakterületet önállóan kiszolgálni, amennyiben a hivatalnál több modul is üzemel, azok egymással integráltan működhetnek. Békéscsabán az volt a szándék, hogy az egyes tematikus katasztereket (pl. a Pénzügyi osztály rendelkezik a városi ingaltan kataszterrel) ebbe helyezzék át, de erre végül nem került sor.

Az épülő rendszer hat különálló modult integrál: közvilágítási elemek közvetlen menedzsmentje, Wifi pontok, totemoszlopok, környezeti szenzorok, térfigyelő kamerák, közlekedés- és parkolásmenedzsment. A rendszerbe tartozik még a ***fakataszter***[7] , ami saját forrásból készült el.

A rendszerek fejlesztése és bevezetése szerteágazó folyamatok alapján még nem végleges, sok verzión és iteráción túl nyerik majd el széles körre kiterjesztett működésüket.

A térségi önkormányzati kérdőíves felmérés alapján elmondható, hogy Békéscsaba MJV **várostérségében az önkormányzatok (8)** sem saját adatplatformmal sem térinformatikai rendszerrel nem rendelkeznek.

1.1.2.4 Adatvagyon

A DiA intézményi felmérés alapján Békéscsabán a helyi – felmérésben résztvevő – intézmények szinte mindegyike rendelkezik digitális adatvagyonnal. Adminisztratív és pénzügyi adatokat a szervezetek 74%-a, az alaptevékenységgel kapcsolatos adatokat pedig 84%-a tárol. Nyílt adatbázissal az intézmények 26%-a bír, ezek elsősorban kulturális intézmények (pl. Békés Megyei Könyvtár). Az intézmények működési profilja természetszerűen meghatározza, hogy milyen jellegű és tartalmú adatok hozhatók nyilvánosságra.

A szervezetek 10%-ánál a tárolt adatok nem kerülnek feldolgozásra, ami megkérdőjelezi az adatgyűjtés értelmét. 42%-uk esetében az adatfeldolgozás csupán a napi szintű működést támogatja, 16%-uknál további felhasználás is történik (például jelentések, prognózisok készítése), míg az intézmények harmada nyilvánosan is elérhetővé tesz bizonyos (az alaptevékenységhez kapcsolódó) feldolgozott adatokat. Az intézmények fele (53%) saját szerverén tárolja az adatokat, 11%-uk saját adatfelhőben, 21%-uk központi szerveren, míg 15%-uk egyéb módon pl. harmadik fél szolgáltató rendszerében, külső adattárolóban.

Összesítés és következtetések:

- Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatalában szigetszerű *elszeparált adatmenedzsment rendszerek* működnek, amelyek egyedül az iktatórendszeren vannak összekapcsolva. Több

[7] A kataszterezés 2022. augusztusában történt és főként Békéscsaba belvárosát érintette. Ezen túl az önkormányzat által kijelölt területeken történt még felmérés. A felmérés eredményeként egy digitálisan is elérhető fakataszter áll rendelkezésre. A kataszterben pontosan látható a felmért egyedek fajtája, különböző mérőszámai, egészségi állapota, illetve a kezelésének további lehetőségei. A felmért fákat azonosítókkal látják el, ami elősegíti a beavatkozások meghatározását. Közterületen kb. 60-70 000 fa van Békéscsabán cca. 5000 van ebből a kataszterben.

alkalommal volt szándék egy integrált adatmenedzsment rendszer felépítésére, pl. az adatátjárhatósági feltételek javításával.

- A Városépítészeti Csoport **térinformatikai rendszert** működtet. Ez az ún. KÁPTALAN rendszer. Az önkormányzat által működtetett GIS rendszer kiváló példája – lehetne – a köz- és magánszféra együttműködésének, melynek keretében a szakértő cég folyamatos támogatást biztosít az igény szerint felépített GIS rendszer üzemeltetéséhez. Az önkormányzati GIS rendszer **NEM rendelkezik nyilvánosan elérhető felülettel a város honlapján**. A weboldalon elérhető térképek analóg térképek, pdf formátumban.
- Békéscsaba MJV várostérségében az önkormányzatok (8) sem saját adatplatformmal sem térinformatikai rendszerrel nem rendelkeznek.
- A városüzemeltetés keretében több adatplatform létrehozására irányuló törekvés is jelen van, de még egyik sem tekinthető véglegesnek és kiépítettnek. A rendszerek fejlesztése és bevezetése szerteágazó folyamatok alapján még nem végleges, sok verzión és iteráción túl nyerik majd el széles körre kiterjesztett működésüket.
- A **legmodernebb adatmenedzsment rendszereket a SMART GRID fejlesztésekhez** kapcsolódóan találjuk a városban. Ugyanakkor a modulárisan épülő SMART GRID rendszerben sem beszélhetünk még teljes egészében integrált energetikai irányítási rendszerről. Ebben a témakörben legalább a kapcsolódás és menedzsment integrációs tervek elkészültek[8] és a SMART GRID II végrehajtásával várhatóan meg is valósulnak.
- Léteznek olyan DiA által meghatározott városi működési területek (életminőséget meghatározó intézményi szolgáltatások), ahol a digitális adatmenedzsment platform létezése teljesen esetleges vagy egyáltalán nem jellemző.

1.1.3 IKT felkészültség, szemlélet, befogadókészség – edukációs szint

A digitális átállás további alapfeltétele az adatokkal dolgozó és az azokból előállított információkat különféle IKT eszközökön keresztül használó (fogyasztó) egyének és csoportok digitalizációs felkészültsége (digitális írástudás), edukációs szintje. Emellett fontos, hogy ugyanezek a csoportok mennyire nyitottak és befogadók a digitális megoldások használatával szemben.

Az FVS és a digitális átállás akcióterv kapcsán a legfontosabb szereplők maguk az önkormányzatok, hiszen a DiA módszertan alapvetése az, hogy az önkormányzatok koordinációs szerepe ugyan nem kizárólagos – hiszen az partnerségen alapul –, mégis rendkívül fontos. A pályázati forrásokat stratégiai megfontolások mentén aktiváló önkormányzat megfelelő fókusszal „zászlóvivőként” jó példával járhat elöl a település digitális átállásában.

1.1.3.1 Digitális felkészültség Békéscsaba várostérség önkormányzatainál és intézményeiben

Az alábbiakban az önkormányzat és intézményei munkaerőállományának IKT felkészültségét vizsgáljuk. (Az önkormányzati koordinációs szerepkörrel a következő alfejezetben (1.1.4) foglalkozik a DiA.) Az a tény, hogy Békéscsaba MJV és várostérsége az FVS keretében együtt tervez, indokolja, hogy a térségi önkormányzatok személyi állományának felkészültségét is megvizsgáljuk.

Békéscsaba MJV Önkormányzatánál az FVS kapcsán készített interjúkban (2021) jelzett probléma – miszerint vannak még olyan kollégák a hivatalban, akik nem képesek vagy nem hajlandóak számítógépes munkavégzésre – már egyáltalán nem érvényes 2024-ben. Az új munkaerő alkalmazásánál alapelvárásként jelentkezik a számítógépes munkavégzéshez szükséges ismeretek

[8] A SMART GRID 1 rendszer folyamatos fejlesztése zajlik, már beépítésre kerültek automatikus algoritmus-vezérelt működési módok, de az optimalizáció tovább folytatódik.

megléte. A számítógéphasználattal szembeni elutasító magatartás nem jellemző, ugyanakkor a feladatteljesítés sebessége és hatékonysága nagyban függ az egyéni képességektől és motivációtól. Rendszeres, szisztematikus továbbképzés helyben, az önkormányzat kezdeményezésére, nincs. Alaphelyzetben a *„learning by doing",* azaz a munkavégzésen keresztül történő tanulás a megközelítés.

Amennyiben új szoftvert vezetnek be vagy a korábbi módosítása történik, az új rendszer működtetéséhez szükséges képzések központi szervezésben megtörténnek. Ezek főként az ASP-hez kapcsolódnak és főként az Adócsoport munkatársait érintik. Az önkormányzat munkaidő kedvezménnyel támogatja az egyéni fejlődési ambíciókat. Ha valaki talál egy, a munkájához hasznos digitális képzést, lehetősége van látogatni azt. Probono[9]-s képzések keretében lehetőség van pl. Excel tanfolyam elvégzésére. A Polgármesteri Hivatalban minden dolgozó számára kötelező *informatikai oktatás* csak műszaki biztonsági jelleggel értelmezhető.

A városban működő intézményekben, munkavállalói oldalon szándék mutatkozik az ismeretek bővítésére (intézményi kérdőíves felmérés). A felmérésben résztvevő intézmények 63%-ában jelezték már az alkalmazottak **igényüket informatikai kompetenciáik erősítésére**.

A Polgármesteri Hivatalban a dolgozói létszámot nem befolyásolja a digitalizáció, az alkalmazottak száma nem csökkent jelentősen az utóbbi évtizedben. A 2021-ben készült FVS digitális menetrend tartalmához képest csupán 1-2 fővel csökkent a költségvetésben a finanszírozott státuszok száma. A feladatok ugyanakkor gyarapodnak. Ezt az egyensúlyt egyedül a számítógépes munkavégzés növekvő súlya és jelentősége teszi lehetővé. Az interjúban (2024) elhangzottak szerint a Polgármesteri Hivatal **nincs felkészülve olyan digitalizációt érintő technológiai és munkaerőt érintő minőségi ugrásra, ami nagyobb számban feleslegessé tenné az élő munkaerőt.**

Fontos megjegyezni, hogy a digitális átállás feltételezi a **rendszerszemlélet általános meglétét** és az **adatalapú városműködtetés alapjellemzőinek ismeretét** a hivatali működés minden szintjén. A hivatali munka hatékonyságát növeli, ha a dolgozók értik hogyan kapcsolódik a tevékenységük egy folyamatosan fejlődő rendszerbe. Tény, hogy a digitális átállás szakértői ismeretei jelenleg kevéssé integráltan és hangsúlyosan jelennek meg a hivatali szervezeten belül. A priorizált városi működési alrendszereket érintő fejlesztésekhez szükséges IKT, adatmenedzsment, programozó stb. ismeretek olyan önkormányzati cégeknél vannak meg, mint pl. az Békéscsaba Energia ESCO Kft. A városi szintű kompetens koordináció hiánya bizonyos alrendszerek digitalizációjának lemaradásához vezet Békéscsabán (lásd 1.1.4 fejezet).

A **várostérség települései** közül a városi rangú települések önkormányzatainak teljes személyi állománya részt vett képzéseken az ASP kapcsán és/vagy egyéb információs technológiai témában. Telekgerendás, Kétsoprony és Doboz esetében ez az arány 50% vagy azt meghaladó, míg Gerendás és Szabadkígyós önkormányzatainál az állomány 25% részesült ASP/ digitális képzésben. (Csabaszabadi esetében helyi ügyintéző hiányában az Újkígyósi Közös Önkormányzati Hivatal dolgozóiról lehet csak beszélni.)

Az intézmények alaptevékenysége meghatározza a vezetés és a dolgozók elköteleződését az IKT fejlesztések iránt. **Békéscsaba intézményei körében végzett kérdőíves felmérés** és a szakértői interjúk során szerzett információk alapján elmondható, hogy az oktatási intézmények a leginkább befogadók a digitáliával szemben. A város kulturális intézményei eltérő módon ugyan, de jelentősebb fejlesztéseket hajtottak végre és a Megyei Könyvtár nyílt e-katalógussal is rendelkezik. A rendezvények népszerűsítése, a látogatottság növelése motivációt jelent a múzeumok, rendezvényközpont számára,

[9] Probono közigazgatási képzés-és vizsgaszervezési rendszer köztisztviselők részére. (Nemzeti Közszolgálati Egyetem)

hiszen a célcsoport jelentős része érhető el elektronikus úton és az e-jegyek vásárlásának lehetősége is nagyban növeli a látogatottságot. Az intézmények vonzerőjét feltétlen erősíti – az egyéb helyeken szerzett tapasztalatok alapján –, ha digitális alapú vonzerők épülnek be az alaptevékenységükbe (pl. múzeumok).

A békéscsabai közszolgáltatások vonatkozásában a digitális megoldások alkalmazására legkevéssé nyitott intézményi csoport a szociális ellátórendszer, amely ráadásul térségi társulás formájában működik. Sajnálatos, hogy pont egy olyan közszolgáltatási témában találtunk az interjúk során viszonylagos passzivitást, amely egyébként lehetőséget adna – a közlekedés és környezeti témakörön kívül – a várostérségi kiterjesztésű digitális rendszerek kiépítésére. Az intézményvezető szerint a passzív hozzáállás fő oka, hogy a munkatársak nem igénylik az adatalapú feladatszervezést (a képzettségi szint és a korösszetétel sem támogatja ezt!). Az alaptevékenységet is érintő központi digitális adatszolgáltatás is sok esetben felemészti a kollégák idejét és türelmét. A digitalizáció szélesebb körű hasznosításával kapcsolatos elutasító attitűd másik indoka a szolgáltatás jellegéből adódik: a szociális és gyermekvédelmi tevékenységekben a személyes kontaktus felülírja a digitális kapcsolattartási módok alkalmazását (okos óra, egyéb jelzőrendszerek).

Az önkormányzat nem használ ösztönzőket a rendelkezésre álló digitális lehetőségek szélesebb körű alkalmazására és a szükséges ismeretek terjesztésére az intézményeiben. Ennek oka, hogy a digitális átállás folyamata városi léptékben nincs koordinálva és hogy maga az önkormányzat (inkább annak hivatala) sem jár élen a szisztematikus rendszer- és kapcsolódó HR kompetencia fejlesztésben.

A városban működő (köz)intézmények / szolgáltatók számára a szakágazatok országos rendszereinek fejlesztése adja a valós motivációt és esetenként az anyagi forrást a fejlesztések végrehajtásához.

1.1.3.2 A lakosság, mint adatfelhasználó és mint adatforrás

A lakosság digitális felkészültségével és a digitális eszközök lakossági használatával kapcsolatos megállapításokat egy 2021-ben csak Békéscsabán végzett lakossági kérdőíves felmérés válaszai alapján mutatjuk be (628 válaszadó). Az önkormányzat úgy döntött, hogy a DiA készítése kapcsán nem ismétli meg a lakossági kérdőíves felmérést 2024-ben. A 2021-es felmérés adatbázisát jóval mélyrehatóbban és részletesebben elemeztük a DiA tartalmaként.

A lakosság IKT eszközellátottságára vonatkozó kérdőíves felmérés eredményeiről már szóltunk (1.1.1 fejezet). Az alábbiakban a lakosság internethasználati szokásait, a digitális eszközök használatával összefüggő felkészültségét, a különféle helyi (köz)szolgáltatókkal való kapcsolattartás módját és a lakosok szerint indokolt helyi, városi digitális fejlesztéseket tárgyaljuk.

A technológiai megoldások alkalmazásán túl a digitális átállás egyik legfontosabb eleme a felhasználói csoport összetétele, annak igényei stb. A digitális tartalmak fogyasztói ill. a megoldások használói tevékenységük közben adatforrásként funkcionálnak és ezzel befolyásolják az adott rendszerek továbbfejlesztésének irányát. Egy Békéscsabán is jellemző példaként említhető, hogy a városi applikációban nem használt modulok egy idő után kikopnak a kínálatból, míg más népszerű tartalmak továbbfejlesztését a használat intenzitása generálja.

Fontos tényező, hogy a lakosság mennyire felkészült és milyen készségekkel rendelkezik az informatikai eszközök használata terén. A felmérés alapján pozitív jelenség, hogy a válaszadók túlnyomó többsége (64%) *átlagos készségekkel rendelkezik* saját megítélése szerint. A minta közel negyede (23%) *átlag felettinek* ítéli képességeit. Ebben a csoportban az 50 év felettiek aránya csupán 21%, szemben e korcsoportnak a teljes mintában képviselt 37%-os részarányával.

Az átlag feletti képességekkel rendelkezők csoportjában az iskolai végzettség szerinti struktúra eltér a teljes mintára jellemzőtől: ebben a csoportban a felsőfokú végzettségűek felülreprezentáltak (60%) – a teljes mintán ez az arány 43,6%. Ugyanakkor nem elhanyagolható (13%) azok aránya, akik még átlagosnak sem érzik saját digitális készségüket (1-2 kategória 7. ábra). Ezeknek a válaszadóknak közös tulajdonsága az alacsony képzettség (legfeljebb alapfokú és középfokú, szakmai képzettség; 64%) és az 50 év felettiek átlagnál magasabb aránya (54%) (teljes mintán 37%).

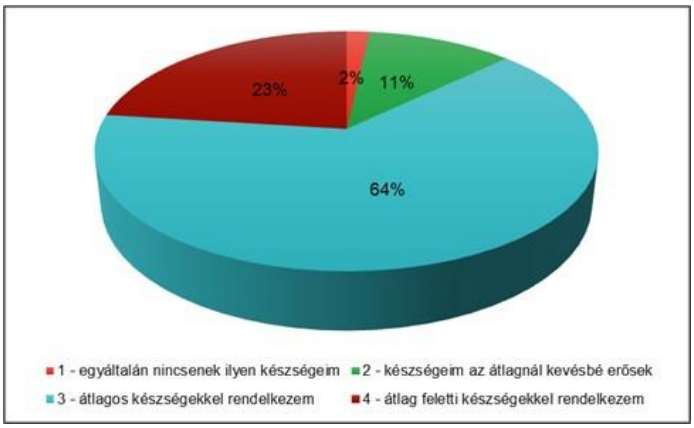

8. ábra: A lakosság felkészültségi szintje a digitális eszközök használatára – teljes mintán (2021)

A lakosság körében az **internethasználat célja sokoldalú**. A digitális átállás sikerességét befolyásolja, hogy milyenek a lakosok internethasználati szokásai, míg a fejlesztések hatásaként a felhasználói szokások változnak.

A felmérésből kiderül, hogy a válaszadók több mint 90%-a tájékozódásra, kommunikációra (e-mail), ügyintézésre és közösségi oldalak látogatására használja az internetet. A digitális átállás szempontjából kedvező, hogy **a lakosság 93%-a ügyeit is online intézi**. Azok, akik nem használnak digitális megoldást az ügyintézéshez, 83%-ban alap- illetve középfokú végzettségűek. Ennél valamivel kisebb arányban (a megkérdezettek 85%-a) használja a lakosság az Ügyfélkaput. A kimaradók 84%-a alap- illetve középfokú végzettségű. Munkavégzésre a válaszadók 75%-a használja az internetet, míg chattelésre 89%. Az internetet chattelésre NEM használók 83%-a 40 év feletti.

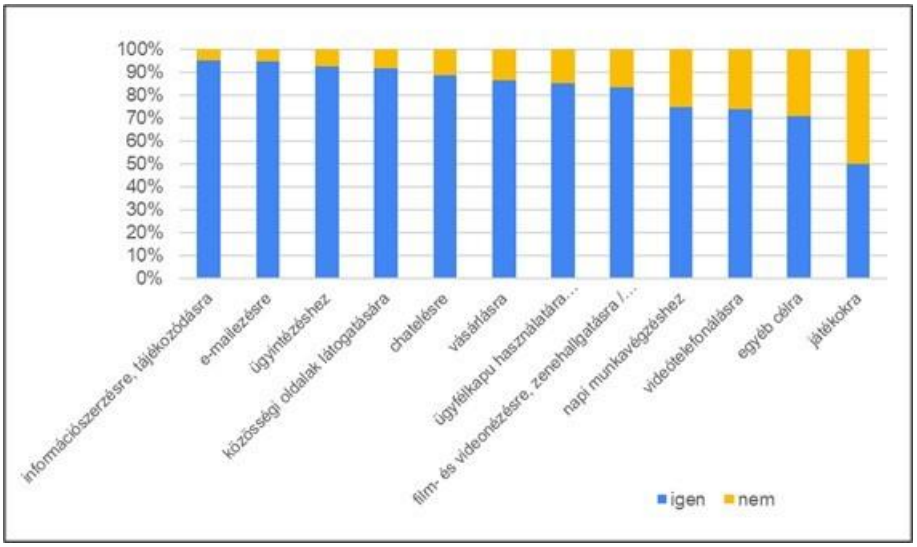

9. ábra: Az internethasználat célja a lakossági felmérés eredményei alapján – teljes mintán (2021)

A 50 év felettiek internethasználati szokásait vizsgáltuk meg részletesebben, mivel a digitalizáció vonatkozásában ez a korosztály a legkritikusabb (9. ábra).

A 628 válaszadóból 232 fő (a minta 37%-a) volt 50 éves vagy azt meghaladó korú az adatfelvétel időpontjában. A vizsgálati eredmény ellentmond hipotézisünknek, miszerint az idősebb korosztály kevéssé intenzíven használja az internetet és a használat jellege eltér az általános mintától.

A 50 év felettiek internethasználati mintája szinte teljesen megegyezik a teljes mintára vonatkozó eredménnyel. A használati célok sorrendjében is csak egy eltérés van: a korcsoportban nagyobb arányú az Ügyfélkapu használata, mint a chattelés. Érdekes és látványos eltérés, hogy az idősebb korosztály gyakrabban használja *játékra az internetet*, mint az az általános mintában jellemző (9.ábra).

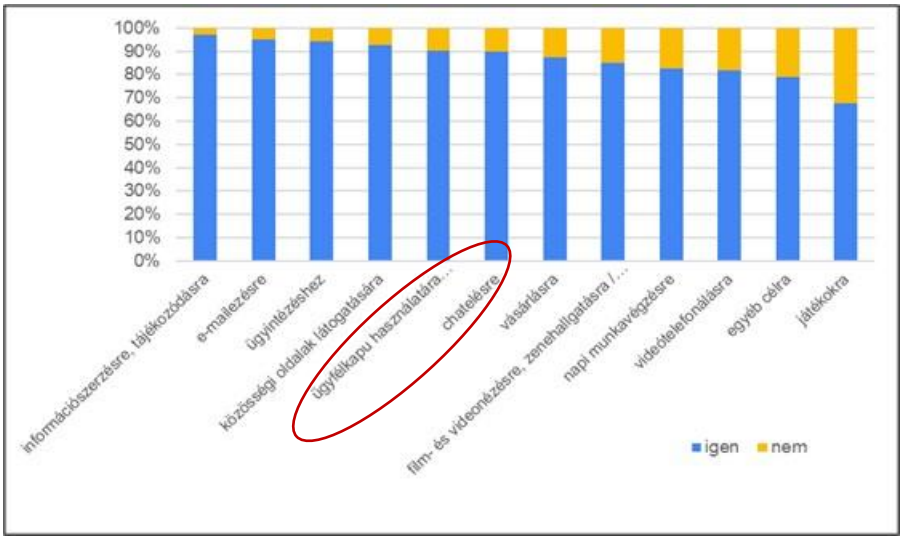

10. ábra: Az internethasználat célja a lakossági felmérés eredményei alapján – 50 év felettiek mintáján (2021)

Ahogy azt már bemutattuk, a válaszadók a **harmadik leggyakoribb célként az ügyintézéshez használják az internetes kapcsolatot**.

Közelebbről is megvizsgáltuk, hogy a különféle (köz)szolgáltatók esetében az ügyintézés módja hogyan alakul a *hagyományos* (posta, telefon, személyes) vs. *digitális* módok/eszközök (webfelületen (internet), mobilapplikáció, digitális mérők) viszonylatában.

Belátható, hogy nem minden lakos vesz igénybe minden felsorolt szolgáltatást, ezért lehetőségként feltüntettük a *„nem kerülök a szolgáltatással kapcsolatba”* lehetőséget is. A legnagyobb arányban (25% felett) a *szociális szolgáltatók* és a *közösségi közlekedés szolgáltatói* esetében jelezték a válaszadók, hogy eleve nincs kapcsolatuk velük.

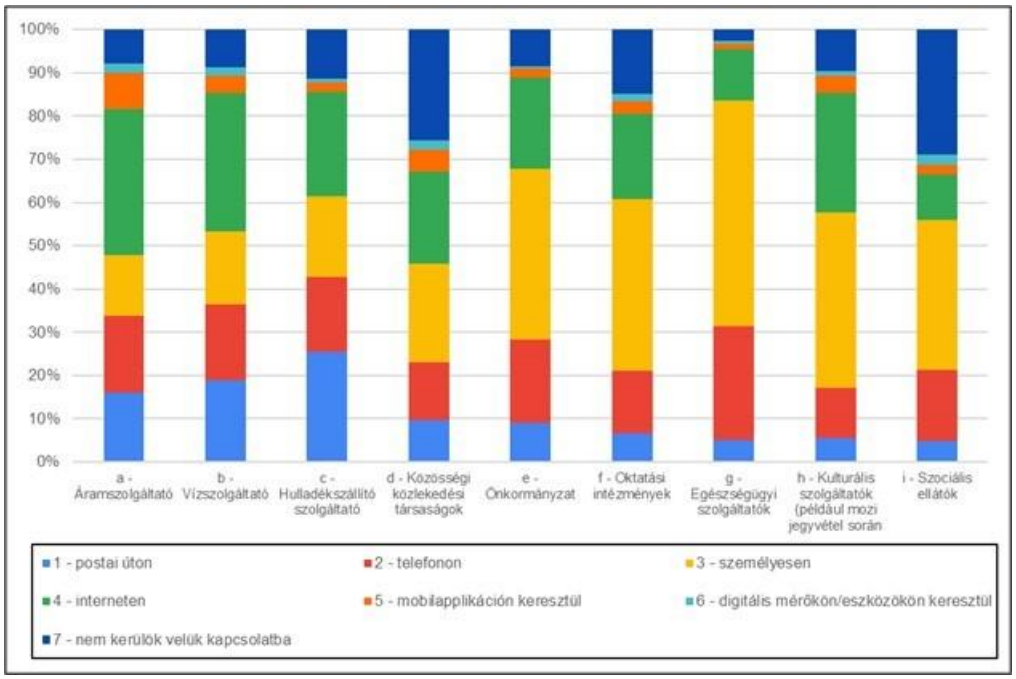

11. ábra: A válaszadó lakosok kapcsolattartási módja (köz)szolgáltatókkal – teljes mintán (2021)

A 5. táblázatban jelöltük, hogy az egyes szolgáltatástípusok esetében melyik kapcsolattartási mód a legjellemzőbb. Összességében még mindig a hagyományos kapcsolattartási módok a leggyakoribbak. Az *áram- és vízszolgáltatókon* kívül minden feltüntetett közszolgáltatás esetében a személyes kapcsolattartás vezet. A szintén személyesnek tekinthető telefonos kapcsolattartás az egészségügyi és szociális szolgáltatásoknál a második leggyakoribb kapcsolattartási mód. A digitális átállás szempontjából örvendetes, hogy az többi közszolgáltatás esetében a weboldalakhoz köthető internetes kapcsolattartás a második legjellemzőbb. Ugyanakkor, a további két digitális kommunikációs megoldás alacsony arányt képvisel (megjegyzés: a digitális mérők csak bizonyos esetekben értelmezhetők). A mobilapplikációk a leggyakrabban az *áramszolgáltatók* esetében jelennek meg, míg az applikációk második leggyakoribb megjelenése a *közösségi közlekedésnél* jellemző. A közhivatali ügyintézés esetében a válaszadó polgárok többsége (39%) a személyes megjelenést preferálja, ugyanakkor számottevő (21%) azok aránya, akik alapvetően az internet segítségével érintkeznek az önkormányzattal vagy a járási közigazgatási hivatallal.

5. táblázat: A válaszadó lakosok kapcsolattartási módja (köz)szolgáltatókkal – teljes mintán (2021)

(Köz)szolgáltatás típusa	Hagyományos			Digitális			7 - nem kerülök velük kapcsolatba
	1 - postai úton	2 - telefonon	3 - személyesen	4 - interneten	5 - mobil-applikáción keresztül	6 - digitális mérőkön/eszközökön keresztül	
a - Áramszolgáltató	16%	18%	14%	34%	8%	2%	8%
b - Vízszolgáltató	19%	18%	17%	32%	4%	2%	9%
c - Hulladékszállító szolgáltató	25%	17%	19%	24%	2%	1%	11%
d - Közösségi közlekedési társaságok	10%	13%	23%	21%	5%	2%	26%
e - Önkormányzat	9%	19%	39%	21%	2%	0%	9%
f - Oktatási intézmények	7%	14%	40%	20%	3%	2%	15%
g - Egészségügyi szolgáltatók	5%	26%	52%	12%	1%	1%	3%
h - Kulturális szolgáltatók	6%	12%	41%	28%	4%	1%	10%
i - Szociális ellátók	5%	16%	35%	11%	2%	3%	29%

1.1.3.3 Digitális város - lakossági fejlesztési igények

A digitális alapokon fejlesztett megoldások felhasználóinak igénye, véleménye döntő lehet egy-egy fejlesztés sikerességében: nem lesz fenntartható az a megoldás, amire nincs felhasználói igény.

A 2021-es kérdőíves felmérésben résztvevők 1/3-a válaszolt arra a nyitott kérdésre, hogy **milyen digitális szolgáltatásokat/infrastruktúraelemeket hiányol Békéscsabán**. A válaszadók egy része valójában alapinfrastruktúra fejlesztésre / fenntartásra vonatkozó igényeket (utak, járdás karbantartása, több kulturális program stb.) fogalmazott meg, aminek nincs kapcsolata a digitális fejlesztésekkel. Ebből is látszik, hogy a felmérésben résztvevők több mint kétharmada nem rendelkezik alapinformációkkal sem a városi digitalizációs lehetőségekről, és ismerete is erősen hiányos a témában.

A valóban releváns digitális vonatkozású fejlesztési igényeket, ötleteket az alábbiakban csoportosítottuk, és ezeket figyelembe vesszük a célok kialakításánál, valamint a beavatkozások szintjén (lásd DiA 2. fő fejezet).

A válaszadók által megfogalmazott átfogó, városi szintű digitális fejlesztési igények (zárójelben jelezve az említésszámot):

- Elektronikus ügyintézés fejlesztése - ügyfélkapun keresztül, személyes megjelenés nélküli ügyintézési körök bővítése (3)
- Digitális várostérkép online elérhetősége (1)
- Free wifi a közterületeken az egész városban (5)
- Webes vállalkozói centrum, kereskedelmi szaknévsorszerű alkalmazás létrehozása és működtetése (1)

A lakossági felmérésben leggyakrabban említett ágazati fejlesztési igények (zárójelben jelezve az említésszámot):

- **Közlekedés – mobilitás:**
  - Okos jelzőlámpák – jelzőlámpák összehangolt működése (34)
  - Parkolóhely számláló és kijelző, parkolóhely foglaló applikáció (39)
  - Közösségi közlekedés:
    - Járművek (buszok) online követése (3)
    - Helyi bérlet és jegykiadó automata buszmegállókban (2)
  - Okos zebra a forgalmasabb városrészekben (4)
  - Komplex tömegközlekedési, e-bike, e-roller, Mol limo applikáció, mely megkönnyítené a gépjármű használat elhagyását (2)
  - Több elektromos töltőállomás, napelemes mobiltöltő (1)
- **Közterületi okos város fejlesztések:**
  - Okos pad– telefontöltési lehetőségek (13)
  - Térfigyelő kamerarendszer bővítése (2)
  - Közvilágítás alkalmazkodása a tényleges fényviszonyokhoz (1)
- **Egyéb szolgáltatások:**
  - Háziorvosi és kórházi szolgáltatásokra bejelentkezés, időpontkérés online (1)

A lakossági felmérésben említett nem önkormányzati hatáskörben (piaci szereplőkkel) megvalósítható fejlesztési igények:

- Az Alföldvíz online felülete szegényes, ügyintézésre alkalmatlan

- Külterületi internetes elérhetőség javítása (több szolgáltató) – netes vezetékes hálózat kiépítése a külterületen
- A lehetőségek bővítése okosmérők telepítésére (valamilyen együttműködést lehetne megvalósítani a szolgáltatókkal, pl. MVM, Alföldvíz)
- Szélessávú internet fejlesztése

A válaszadók között volt olyan (3-4 válaszadó), aki kifejezetten nem támogatta a digitális fejlesztéseket. Az elsődleges hivatkozás a város mérete – a válaszadó szerint kicsi a város ahhoz, hogy az okos város megoldások hatékonyan tudjanak működni. Említésre került az okos megoldások közösségromboló hatása és a kamerákon keresztül történő „megfigyeltség" kellemetlen érzése is. Volt, aki szóvá tette, hogy hiába van elektronikus ügyintézés, a valós munkát továbbra is emberek végzik, akikből kevés van, így az ügyintézési idő nem rövidebb akkor sem, ha e-ügyintézésről beszélünk.

1.1.3.4 Képzések, edukációs programok

A városban elsősorban piaci (profitorientált) oktató cégek programjában szerepelnek a digitális ismereteket bővítő kurzusok. Az elsődleges célcsoportot a fiatalok és a gyerekek jelentik. A legismertebb ilyen jellegű országos, franchise rendszerben működő cég, a Logischool (Békéscsaba - Online - Logiscool Magyarország) Békéscsabán is jelen van. Céljuk, *hogy „a fiatalok ne csak tájékozódni tudjanak, hanem úttörők legyenek a fejlődő digitális világban."* Kínálatukban magánórák, kurzusok és táborok is szerepelnek. Az alapvető ismereteken túl az oktatási program része a mesterséges intelligencia gyakorlati alkalmazása is.

Egyéb **speciális célcsoportoknak** szervezett kurzusok kevéssé érhetők el rendszeresen, mivel többnyire projektekhez köthető akciókról van szó. A hátrányos helyzetű csoportok (elsősorban itt is a gyerekek és munkaerőpiaci helyzetükön változtatni kívánó fiatal felnőttek – elsősorban romák) a városrehabilitációt célzó intézményfejlesztési projektelemekhez kapcsolódóan, valamint a munkaerőpiaci fejlesztő programok keretében juthatnak alapismeretekhez. Az ingyenes digitális képzéseket (számítógép használat - alapfunkciók) tehát egyes projektek célzott ESZA forrásaiból finanszírozza a projektgazda (többnyire az önkormányzat), de a képzési feladatot szerződött szakcégek végzik.

A *Helyi Esélyegyenlőségi Program (2023-2028)* a mélyszegénységben élők és a romák helyzete, esélyegyenlősége kapcsán elemzi (3.2 Foglalkoztatottság, munkaerő-piaci integráció) a digitális ismeretek megszerzésének és hozzáférésének lehetőségeit. A fejezet konkrét lehetőségekről nem számol be. Egyedül a Magyarország Kormánya által 2015 végén – az internetről és a digitális fejlesztésekről szóló nemzeti konzultáció, az InternetKon eredményei alapján – elindított, a digitális ökoszisztéma egészét érintő Digitális Jólét Programra utal, melynek célja, hogy Magyarországon mindenki a digitalizáció nyertese legyen, és minél hamarabb a digitális írás-olvasás birtokába jusson. A HEP tartalmaként Békéscsabán 18 Digitális Jólét Pont helyszín kerül felsorolásra, melyeket a veszélyeztetett csoportok is használhatnak (irányítás és képzés nem szerepel a lehetőségek között).

Az **idősek szükségleteiknek** megfelelő felhasználói ismeretek megszerzése a hagyományos családi vagy egymástól tanulás módszerén alapul. A Helyi Esélyegyenlőségi Program (2023-2028) foglalkozik az idősek informatikai jártasságának fejlesztésével. A HEP megerősíti, hogy *„az időspolitika legfőbb céljai között szerepel az idősek digitális írástudatlanságának csökkentése és élethosszig tartó tanulásának támogatása a digitális tananyagok hozzáférhetőségének biztosításával."*

Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata 2021. évben Idősbarát Önkormányzat Díjban részesült. A 1,5 millió Ft összegű pénzjutalomból számítástechnikai eszközöket szereztek be. A számítástechnikai

eszközöket a **Békéscsaba Városi Nyugdíjas Egyesület** részére adták át, mely szervezet vállalta, hogy informatikai tanfolyamot szervez nyugdíjas korúak részére.

A HEP Cselekvési terve IV. prioritásának (Az idősek esélyegyenlősége) első intézkedése az **idősek részére szervezett informatikai képzések**et helyezi a fókuszba. Az idősek informatikai jártasságának hiánya miatt az intézkedés célja, hogy az idősek megfelelő/használható informatikai tudást sajátítsanak el. A képzést az önkormányzat a Békéscsaba Városi Nyugdíjas Egyesület keretében biztosítja a HEP Cselekvési terv szerint.

A HEP rávilágít a digitalizáció negatív hatásaira is az egyik legsérülékenyebb korcsoport vonatkozásában: a HEP megállapítása szerint a 0–7 éves korúak körében speciális beavatkozást igényel, hogy az utóbbi években egyre több kisgyermeknél tapasztalnak megkésett beszédfejlődést, beszédhibát, amely *„talán a digitális eszközök térhódításának is köszönhető”*. Egyre több a figyelemzavarral és magatartási problémával küzdő gyermek, és ez már az óvodában és iskolában is problémát okoz.

Összesítés és következtetések:

- Az önkormányzatnál a számítógéphasználattal szembeni elutasító magatartás már nem jellemző, ugyanakkor a feladatteljesítés sebessége és hatékonysága nagyban függ az egyéni képességektől. Rendszeres, szisztematikus továbbképzés intézményi keretek között nincs. Alaphelyzetben a *„learning by doing”,* azaz a munkavégzésen keresztül történő tanulás a megközelítés (kivétel ASP fejlesztések lekövetése).
- A lakossági kérdőíves felmérésben résztvevő lakosok közel negyede ítéli *átlag felettinek* digitális felhasználói képességeit. Ebben a csoportban az 50 év felettiek aránya alacsonyabb, mint a teljes mintában. Ugyanakkor nem elhanyagolható azok aránya, akik még átlagosnak sem érzik saját készségüket, ezen válaszadók közös tulajdonsága az alacsony képzettség (legfeljebb alapfokú és középfokú, szakmai képzettség) és az 50 év felettiek átlagnál magasabb aránya. A lakosság körében ezek a szegmensek alkotják a digitális képzések két kiemelt célcsoportját.
- A válaszadók 1/3-a válaszolt arra a nyitott kérdésre, hogy milyen digitális szolgáltatásokat/infrastruktúraelemeket hiányol Békéscsabán. A válaszadók egy része valójában alapinfrastruktúra fejlesztésre vonatkozó igényeket fogalmazott meg, melyeknek nincs kapcsolata a digitális fejlesztésekkel. Ebből is látszik, hogy a felmérésben résztvevők több mint kétharmada nem rendelkezik alapinformációkkal sem a digitalizációs lehetőségekről, nem ismeri fel annak előnyeit saját életminőségének jobbítása érdekében.
- A lakosság városi digitalizációs igényei a közlekedésbiztonság, közösségi közlekedés és egyéb, humán szolgáltatások jobb minőségét és ezzel az életminőség javítását célozzák.
- Az önkormányzat nem használ ösztönzőket a rendelkezésre álló digitális fejlesztési lehetőségek ismeretének terjesztésére és kiterjedt használatára az intézményeiben. Ennek oka, hogy a digitális átállás folyamata városi léptékben nincs koordinálva és maga az önkormányzat sem jár élen a szisztematikus rendszer- és HR digitális kompetencia fejlesztésben.
- Az egyes lakossági célcsoportok vonatkozásában elsősorban piaci alapon igénybe vehető digitális szolgáltatásokról beszélhetünk, informatikai képzéseket főleg a tehetséges és fizetőképes háttérrel rendelkező fiataloknak szerveznek oktató cégek. A társadalmi szempontból hátrányos helyzetű fiatalok ill. fiatal felnőttek felkészítése alkalomszerű és elsősorban célzott ESZA forrásokból történik. Az idősek szükségleteiknek megfelelő ismereteinek megszerzése többnyire a hagyományos családi vagy egymástól tanulás módszerén alapul. Az idősek jelentik a HEP digitális képzésre vonatkozó beavatkozásainak fő célcsoportját.

1.1.4 A digitális átállás feltétele: koordináció és partnerség

A digitális város, mint adatalapú és technológiaintenzív működési rendszer tudatos városi és térségi léptékű stratégiai szintű építése kevéssé került a békéscsabai döntéshozók látókörébe az FVS készítését (2021) megelőzően és ez azóta sem jelent prioritást. Csupán néhány működési terület (pl. energetika) képez ez alól kivételt. A digitális város / okos város fejlesztések stratégiai megalapozottságának nincs hagyománya a városban.

Békéscsabán finanszírozásfüggő digitalizációs tartalmú projektek valósulnak meg. Az egyes projektcsoportokban találunk szakmailag integrált módon átgondolt és felépített tartalmakat: ennek jó példái a Békéscsaba Komplex Energetikai Program keretében megvalósuló beavatkozások. A projekt outputok közötti összefüggések ugyanakkor lassan állnak elő, különösen az integrált adatmenedzsment vonatkozásában mutatkoznak még hiányosságok.

Az önkormányzat elsősorban **saját tulajdonú cégeivel működik együtt** a város digitális fejlesztéseinek előmozdítása érdekében.

1.1.4.1 A digitális átállás városi és térségi szintű koordinációja

Békéscsabán a digitális átállás folyamatának koordinációja eleddig nem különült el a városfejlesztés és üzemeltetés hagyományos modelljétől. Nem jött létre külön tematikus munkacsoport; ugyanakkor a MVP Energetikai Program kapcsán szükségszerű volt az érintettek rendszeres bevonása a fejlesztési folyamatba[10]. A programszintű megalapozás ellenére a fejlesztések projektszemléletben valósultak/-nak meg és az üzemeltetés során a fejlesztés tovább folytatódik a rendszerintegráció megteremtése érdekében. Ebből kiindulva az üzemeltető több városi fejlesztéssel is keresi a kapcsolódási pontot, melyekkel egymást erősíthetik a beruházások. Mindez elősegíti a projektszinergiák kihasználását, a rendszerszintű hasznok megjelenését, valamint a további kiegészítő fejlesztések definiálását.

2021-ben az FVS megalapozó munkarészének készítése során feltárásra kerültek a város irányítási és működési modelljének részletei. Az FVS irányítási modell és működési modell értékelése alapján levont következtetések közül kiemeljük azokat, amelyek közvetlenül érintik a digitális átállás folyamatát és eredményességét. Ezeket a megállapításokat kiegészítjük a DiA készítése során szerzett információkkal.

Békéscsaba MJV - Irányítási modell (FVS, 2.4.1. fejezet, 213. old.):

- A zöld és digitális átálláshoz szükséges szakértői ismeretek a Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.-nél, a Békéscsaba Energia ESCO Kft.-nél és a Békéscsabai Városgazdálkodási Kft.-nél koncentrálódnak, a Polgármesteri Hivatal osztályainak szakértelmével kiegészülve. Az FVS (2022) elfogadás és a DiA készítése (2024) között eltelt időben nem történtek lépések a digitális és zöld átállás koordinációjának / irányításának érdekében (nem jött létre munkacsoport, nem került megnevezésre a folyamat koordinátora).
- A döntés előkészítésben és projekt megvalósításban résztvevő szervezetek és hivatali osztályok között kevéssé hatékony a kommunikáció, az információáramlás akadozik, ami hátráltathatja a projektek végrehajtási folyamatát. Ennek megoldása – szervezetfejlesztési, működési fejlesztéseken túl – részben az e-kommunikáció, az adathozzáférés megkönnyítése.
- Békéscsabán a városfejlesztés stratégiai szintű és projekt megvalósítást lefedő folyamatai hatékonyság és a produkált minőség szempontjából országos szinten példaértékűek.

[10] Békéscsaba Komplex Energetikai programja egy strukturált projektcsomag, ami a Modern Városok Program keretében került szerződésre és részben megvalósításra. A Békéscsabai Energetikai program a DiA készítésével megvalósuló stratégiai dokumentumban / tervben egy priorizált részterületként fog szerepelni.

- Ez jellemző a digitális fejlesztési elemeket is tartalmazó projektekre. Az MVP Energetikai Program megvalósulásában jelentkező késések nem a koordináló szervezetek hiányosságainak tudhatók be.

Békéscsaba MJV - működési modell (FVS, 2.4.2. fejezet, 219. old.):

- Békéscsaba MJV városi és vármegyeszékhelyi szerepköréből együttesen adódó működési, intézményi és egyéb fenntartási kötelezettségeinek eleget tesz.
- Békéscsaba MJV működtetésében megjelentek a zöld és digitális átállást megalapozó, fenntarthatósági jellemzőket javító, költségcsökkentő elemek. A digitális megoldások, potenciálisan energia- és költségmegtakarítást eredményező kezdeményezései elszigetelten valósultak meg.
- A hivatali adatmenedzsment rendszerek integrációja befejezetlen, a folyamat rendszerint újrakezdődik, majd félbeszakad.
- A város működési modelljét és gyakorlatát hozzá kell igazítani a külső forrásokra építő és eltérő szemléletben megvalósult városi fejlesztések eredményeihez, hogy azok működést segítő pozitív hatása maximalizálható legyen. A fejlesztések technológiai szintje gyakran „kilóg", azaz nincs összhangban a városfejlesztésekkel nem érintett működési területeivel.
  Ez az egyes érintett városi szervezetek, működési egységek szintjén a személyes kompetenciák és a szervezeti / feladatmenedzsment keretek fejlesztését, további technikai előrelépést, valamint forrásmix használatát igényli.
- A város alapműködését / üzemeltetését biztosító cég (Városüzemeltetési Kft.) digitalizációs fejlesztései (adatmenedzsment, feladatszervezés, technológia) nem tartanak lépést a kor igényeivel. A városmenedzsment rendszer fejlesztése indokolt.

Békéscsaba várostérségének koordinációja (FVS, 2.4.3. fejezet, 219. old.):

- A FVS térségi kiterjesztése indokolta a várostérségi döntéshozatali keretek kialakítását és a projektciklust követő szervezeti háttér működtetését a 2021-27-es időszakban. (ez megtörtént)
- A kistérségi társulások megszűnésével a több településre kiterjedő, várostérségi szintű területi tervezés és bizonyos közszolgáltatások társulási formában történő működtetése megszűnt. Az egyedüli „túlélő" a Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ, amely a mai napig társulási fenntartásban működik. Ahogy arra utaltunk (1.1.3 fejezet), ez az intézmény a legkevésbé nyitott a digitális átállásra.
- Az átalakulás következtében nincs térségi vonatkozású, területi szemléletben zajló tervezés. Az FVS 2021-ben térségi szemléletben készült, ugyanakkor leginkább a forrásmegosztás elvén alapuló projektmegvalósítás lehetőségét látták benne a partnertelepülések.
- Az eddigiekben a térségi fejlesztéseknek nevezhető projektekkel kapcsolatos döntések az egyes projektek munkacsoportjainak keretén belül születtek, ahol a polgármesterek vagy azok megbízott képviselői vettek részt. Ilyen projektre példa a szennyvízcsatorna-hálózat vagy az ivóvízjavító program konzorciumi keretek között történő fejlesztése. A digitális átállás térségi fejlesztésére vonatkozó kezdeményezések – célzott támogatások híján – nem történtek és nem történnek Békéscsaba várostérségében.

A térségi szintű stratégiai programozás (FVS), majd a folyamatban lévő operatív szintű forrásfelhasználás indokolták a térség településeinek képviseletét biztosító szervezeti keretek létrehozását. A szervezeti egység a **Békéscsabai Településegyüttes Fejlesztési Bizottság**. A Bizottság működését a 2022. január 18-án, minden érintett fél (települési önkormányzat) által jóváhagyott SZMSZ szabályozza. A stratégiai ciklus logikáját követve a Bizottság az FVS tervezés és végrehajtás teljes

időtartamára jött létre (2021-2027), azaz nem csupán az FVS és annak mellékletei (mint maga a Digitális Átállás Akcióterv) készítését, hanem annak végrehajtását is nyomon követi.

Ennek fényében a koordinatív feladatokat ellátó Békéscsabai Településegyüttes Fejlesztési Bizottság feladatai:

- A Bizottság közös, térségi szinten értelmezhető fejlesztési célokat jelöl ki,
- A Bizottság a térségben meglévő fejlesztési igényeket összegyűjti, megtárgyalja, majd priorizálja,
- Döntéseket hoz az adott támogatási időszakban finanszírozandó projektekről,
- Nyomon követi, monitorozza a projektek végrehajtását, megtárgyalja az időközben felmerülő jelentősebb módosítási igényeket,
- Értékeli a 2021-2027-es időszak térségi fejlesztéseinek területfejlesztő hatását,
- Feltárja a térségi (több települést érintő) projektek egyéb finanszírozási lehetőségeit.

A Békéscsabai Településegyüttes Fejlesztési Bizottságot a Békéscsabai járás településeinek polgármesterei vagy delegált képviselői alkotják. A Bizottság minden FVS-sel kapcsolatos közgyűlési döntést megelőzően ülést tart. Minden település egy szavazattal rendelkezik, a döntések többségi szavazással születnek.

A városban a teljes működési spektrumra vonatkozó digitális átállás folyamatát – stratégiai háttér nélkül – jelenleg még **nem lehet koordinált folyamatnak nevezni**. A visszafogott szakági kompetenciákkal rendelkező Polgármesteri Hivatalon kívül három olyan szereplő van, amelyek jelentősége vitathatatlan a városi digitális és zöld átállás folyamataiban. Mindhárom szereplő Békéscsaba MJV 100%-os tulajdonában működő gazdasági társaság. A Békéscsabai Városfejlesztési Nkft. a témát projektfejlesztési és végrehajtási oldalról támogatja. A Békéscsaba Energia ESCO Kft. egyértelműen a fenntartói, működtetői oldalról érintett, miközben saját fejlesztésű, főleg energetikai tartalmú projektekben is részt vesz ill. vezet ilyen projektet. A Békéscsaba Smart Menedzsment Kft. az adatmenedzsment feladatokat látja el.

- **Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatal**: A Polgármesteri Hivatalnak jelenleg nincs olyan osztálya vagy csoportja, amely horizontális rálátással rendelkezne a városban zajló digitalizációs folyamatokra. A Stratégiai és Városfejlesztési Osztály rendelkezik fejlesztési és menedzsment kapacitásokkal, de sokkal inkább a hagyományos beruházási projektek vonatkozásában aktív.
- **Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.:** A Békéscsabai Városfejlesztési Nkft. elsődleges feladata a városfejlesztés folyamatának koordinálása, a projektek teljes körű előkészítése, tervezése és lebonyolításukban való menedzsment feladatok elvégzése. Feladata a TOP Plusz (ITP), egyéb Operatív Programok, a Modern Városok Program (projektek egy része) és további közvetlen EU-finanszírozású projektek fejlesztésére és menedzselésére terjed ki. In-house beszerzés alapján a cég koordinálja a mindenkori városfejlesztési stratégia és az egyéb tematikus stratégiai alapdokumentumok készítését. A Polgármesteri Hivatal által menedzselt projektek közbeszerzési eljárásait is a cég bonyolítja le. A cég projektmenedzsment feladatokat végez egyes térségi önkormányzatok számára.[11] Az eddigi digitális átállásban érintett projektek (MVP) a Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft. szakmai irányítása alatt zajlottak.

[11] Az MVP keretében a cég jelenleg 9 db projektet koordinál, ezekből 4 db záródott le sikeresen, a többi projekt esetén több projektelem megvalósult, de a projektek összetettsége miatt a többi fejlesztés teljes körű fizikai és pénzügyi zárása 2024-2025-ben várható (a többletforrás rendelkezésre állásának függvénye). További EU-s finanszírozású projektek (pl. LIFE) száma 3 db, ezekből 2 db tekinthető lezártnak.

- **Békéscsaba Energia ESCO Kft.:** 2021-ben került be a Törzsház portfóliójába a Békéscsaba Energia ESCO Kft., amely kezdetben a SMART GRID I. eredményeit működtette. A későbbiekben a cég tevékenysége diverzifikálódott és ma már saját jogon partnerként működnek közre nemzetközi, közvetlen EU-finanszírozású projektekben. A Békéscsabán az *MVP keretében zajló zöld-digitális fejlesztések* indokolták a működtetéssel kapcsolatos feladatok szoros koordinációját és szakszerű elvégzését. A Kft. az első olyan városi cég, amely kifejezetten a fenntarthatóságot elősegítő megoldásokat alkalmazó projektek eredményeinek működtetésére jött létre.
- **Békéscsaba Smart Menedzsment Kft.:** A szervezetet a Békéscsaba Energia ESCO Kft. alapította és annak 100%-os tulajdonosa, így közvetett módon önkormányzati tulajdonú cég, a Törzsház része. A BSM-nek közvetlen önkormányzati (in-house) kapcsolata van, míg a Békéscsaba Energia ESCO nem in-house cég. A két cég kezelhető egyként, kapcsolt vállalkozások.

További szervezetfejlesztést indokol a 2026-ig tartó *LIFE projekt eredményeinek* fenntartása is, ahol a szakmai hátteret az Ökomenedzser Tudásközpont biztosítja[12]. A városban ennek eredménye az ún. ökomenedzser feladatkör létrehozása.[13] Ezt a feladatkört jelenleg a Városfejlesztési Nkft. egyik vezető szakértője tölti be.

1.1.4.2 Partnerség a digitális átállás városi és térségi szintű folyamatában

Az okos kormányzás a digitális elemeken túlmutatóan magában foglalja a partnerségi együttműködések előmozdítását. A digitális átálláshoz kapcsolható projektek partneri bevonása ugyanúgy zajlik, mint az egyéb beruházás jellegű projektek esetében.

A partnerségi folyamat lépései

Egy-egy konkrét fejlesztést megalapozó közgyűlési döntést követően lebonyolításra kerül a tervezői közbeszerzés (a műszaki tervező) és megindul a részletes tervezés (engedélyes és kiviteli tervek). A tervezés során folyamatos a **szakági tervezők kommunikációja** a projektkoordinátorral (Békéscsabai Városfejlesztési Nkft. vagy Stratégiai és Fejlesztési Osztály (STRAFO)) és a szakmai egyeztetésekbe a **jövendőbeli üzemeltetőt is bevonják** (amennyiben az ismert). A projektek előkészítése során minden fejlesztés tervezési dokumentációja bemutatásra kerül a munkacsoportoknak – gyakran a szakági tervező bevonásával történik ezek prezentációja. A munkacsoport véleményezi a produktumokat; a változtatási igények, szükséges módosítások visszacsatolásra kerülnek.

A Békéscsabai Városfejlesztési Nkft-nél a módosításokról minden esetben írásbeli anyag készül, amely szakértői véleményeket is tartalmaz. Jellemzően a készre jelentett projektek mindegyike egy működtetést és a városi működési rendszerbe való integrálást segítő műszaki dokumentum átadásával záródik. A korábban említettek szerint a tervezés és kivitelezés folyamatába bevonják a majdani üzemeltető céget (amennyiben az ismert) is, ennek ellenére a tapasztalatok szerint a működtetésre való átadást követően adódnak fennakadások.

Összesítés és következtetések:

- A városban a teljes működési spektrumra vonatkozó digitális átállás folyamatát – stratégiai háttér nélkül – jelenleg még nem lehet koordinált folyamatnak nevezni. A visszafogott szakági kompetenciákkal rendelkező Polgármesteri Hivatalon kívül három olyan szereplő van, amelyek

[12] Az Agrárminisztérium 100%-os tulajdonában működő Herman Ottó Intézet Nonprofit Kft. keretében hozták létre. http://www.hermanottointezet.hu/
[13] https://behir.hu/2026-vegeig-jelentosen-javitanak-bekescsaba-levego-minoseget

jelentősége vitathatatlan a város digitális és zöld átállás folyamataiban. Mindhárom szereplő Békéscsaba MJV 100%-os tulajdonában működő gazdasági társaság.

- A Békéscsabai Városfejlesztési Nkft. a témát projektfejlesztési és végrehajtási oldalról támogatja. A Békéscsaba Energia ESCO Kft. egyértelműen a fenntartói, működtetői oldalról érintett, miközben saját fejlesztésű, főleg energetikai tartalmú projektekben is részt vesz ill. vezet ilyen projektet. Az adatmenedzsment a Békéscsaba Smart Menedzsment Kft. fő feladata.
- A digitális átállás koordinációja csak egy technikai feladat, ugyanakkor nélkülözhetetlen – fontos, hogy a folyamat lépései partnerségi keretek között kerüljenek kialakításra, megteremtve a javaslattétel, egyeztetés fórumait. A bevont szakcégek garantálják a megfelelő előkészítést és végrehajtást, de szükséges a partnerség kiterjesztése a felhasználókra és/vagy azok érdekvédelmi szervezeteire is. A partnerségben történő együtt tervezés leginkább a digitális megoldásokkal jelenleg még kevéssé lefedett városi működési területeken a legindokoltabb.
- Amennyiben az önkormányzat (akár cégein keresztül) nem tud katalizátor szerepet betölteni a digitalizáció folyamatában, úgy az szegmentáltan, részterületeken tud megvalósulni csupán, és a későbbiekben a részmegoldások elszigetelt és nem rendszerszemléletű üzemeltetése nem hozza meg az eredetileg remélt előnyöket.

1.2 A digitális átállás státusza az egyes városi működési alrendszerekben: végrehajtott fejlesztések és működő megoldások

1.2.1 Kormányzás

A digitalizációs cél a helyi **döntéshozatali folyamatok átláthatóságának** és elérhetőségének biztosítása, ügyfélbarát, gyors, transzparens és megbízható **hivatali ügyintézés.** Cél az önkormányzatok mellett egyre több szereplő **bevonása** a fenntartási, fejlesztési és szabályozási tevékenységekbe.

E-ügyintézés Békéscsaba MJV és térségének települési önkormányzatainál

Az Önkormányzat honlapja[14] átfogó tájékoztatást ad az elektronikus ügyintézési lehetőségekről, külön bemutatva annak folyamatát természetes személyek, illetve gazdálkodó szervezetek esetében. Tájékoztató áll rendelkezésre az elektronikus ügyintézés technikai biztosításával, illetve az ügyfelek személyes adatainak védelmével kapcsolatban. A honlap bemutatja, hogy miként zajlik az ügyintézés folyamata az E-Önkormányzat Portálon keresztül, illetve segédletet biztosít az iratok e-papír felületen keresztül történő elektronikus beküldéséhez.

Az e-Papír egy ingyenes, hitelesített üzenetküldő alkalmazás, ahol az Ügyfélkapuval rendelkező lakosok elektronikus úton tudnak levelet írni a szolgáltatáshoz csatlakozott intézményeknek. A békéscsabai, illetve a járásban élő állampolgárok ezen a felületen Békéscsaba MJV Önkormányzata, a Békéscsabai Járási Hivatal, a Békéscsabai Járási Ügyészség, a Békéscsabai Katasztrófavédelmi Kirendeltség, a Békéscsabai Rendőrkapitányság, illetve a Békéscsabai Rendőrkapitányság Szabálysértési Osztálya számára küldhetnek levelet.

Az E-önkormányzat portálon Békéscsaba MJV Önkormányzata esetében lehetőség van adók, díjak, illetékek befizetésére (illetve a fizetéstörténet ellenőrzésére), adóegyenleg lekérdezésére, illetve ügyintézés indítására. Az egyes nevesített ügyek adóügyi ágazatban (általános adónyomtatványok; építményadó; gépjárműadó, helyi iparűzési adó; idegenforgalmi adó; jövedéki adó; jövedelemadó; talajterhelési díj), illetve általános vagy egyéb igazgatási ügyek ágazatban (kérelem) kezdeményezhetők.

[14] https://bekescsaba.hu/altalanos-tajekoztato-az-elektronikus-ugyintezesrol

Az elektronikus úton elindított ügyek esetében még nem beszélhetünk arról, hogy a folyamat minden lépése digitálisan intézhető lenne. Ez egy fontos továbbfejlesztést igénylő terület.

Önkormányzat - lakossági digitális interaktivitás

A helyi lakosok tájékoztatása többek között digitális módon történik, melynek legfontosabb felülete Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzatának hivatalos honlapja (Békéscsaba Megyei Jogú Város weblapja), illetve a „Békéscsaba Megyei Jogú Város" közösségi média felülete a Facebook-on. Az önkormányzati intézmények szintén használják az internet nyújtotta lehetőségeket, holnapjaikon, Facebook-oldalaikon aktualizált információkkal tájékoztatják a helyi és térségi lakosságot.

A lakosságot célozza a **Csaba kártya alkalmazás**, amely mind Androidos, mind iOS-es okostelefonra ingyenesen telepíthető (a Városmarketing Csoport felelős a fejlesztésért). A kedvezménykártya megtalálható az App Store-ban és a Google Play áruházban. Mivel lakossági kedvezménykártyáról van szó, igazolhatóan békéscsabainak kell lennie az igénylőnek.

A városi **applikáció** (Csaba kártya app) mutatja a kedvezményeket nyújtó kártyaelfogadó-helyeket, ezen felül számos közérdekű információt is tartalmaz:

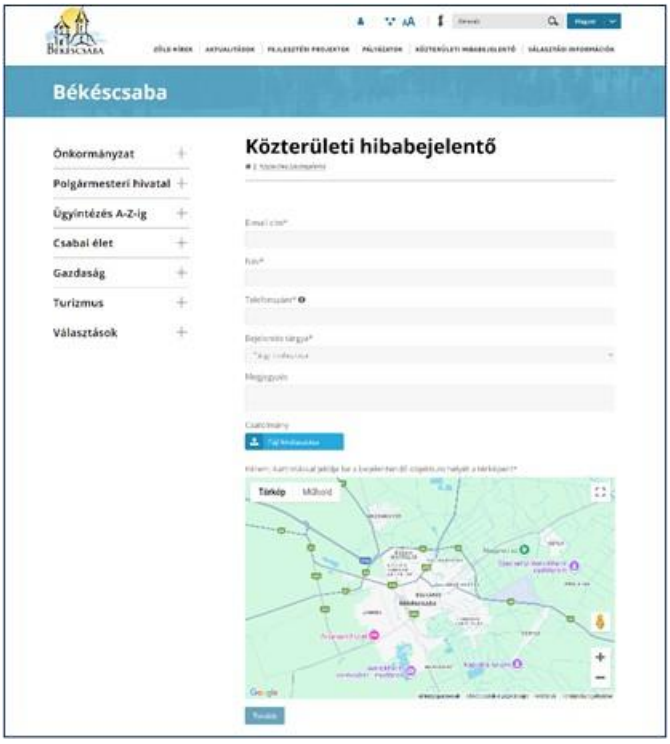

12. ábra: Hibabejelentő felület Békéscsaba MJV hivatalos honlapján. Forrás: Közterületi hibabejelentő (bekescsaba.hu)

- Vonat- és autóbusz-menetrendi információk,
- Közkifolyók és nyilvános mosdók címei,
- Közterületi hibabejelentő (lásd alább),
- Orvosi ügyelet legfontosabb jellemzői,
- Taxiállomások telefonszámai - taxit is lehet rendelni az alkalmazáson belül

A kultúraszerető lakosok számára a Jókai Színház is kínál – számos funkcióval bíró – mobilalkalmazást, de említést érdemel még a Csabai Nyár rendezvénysorozat dedikált applikációja is. Korábban egy parkolást elősegítő menüpont is megtalálható volt az Csaba kártyához kapcsolódó appban, ami kevéssé bizonyult hatékonynak. Az app ezen moduljának működése nem problémamentes. Az alkalmazás kamerás parkoló megfigyelésre, mint adatforrásra támaszkodik (lásd 1.1.1 fejezet), így külső tényezők befolyásolják működését (a pontosabb működtetés a kamerákat körülvevő fák folyamatos gondozását igényelné, amelyek benövik azokat).[15]

A témában készített interjú alapján elmondható, hogy a vártnál kevéssé széles körben használják a lakosok a városi applikációt. A városi app-ra valójában egy integrált szolgáltatási kört kellene ráfejleszteni annak érdekében, hogy a felhasználók számára vonzó alternatívát jelentsen.

[15] Az aszfaltfelületbe beépített szenzor hatékonyabban küldené az adatokat, de ennek működése sem feltétlenül problémamentes pl. a téli időszakban.

A városi app hibabejelentő funkciója a városi honlapon is megtalálható (11. ábra), a *Közterületi hibabejelentő* fülön. Itt a bejelentő adatainak megadása után kell kiválasztani a *bejelentés tárgyát* és megadni a szükséges részleteket. A bejelentéshez fénykép is csatolható. A benyújtás után a megjelölt tárgy szerint érkezik be a megfelelő ügykezelőhöz a jelzés. Ha a megadott tartalom alapján szükséges helyszíni ellenőrzés, a Közigazgatási Osztály, Közterület-felügyelet és Mezei Őrszolgálat csoportjának munkatársai elvégzik azt. A hiba jellegének rögzítését követően az önkormányzat a Békéscsaba Városgazdálkodási Kft.-vel (http://bvgkft.hu/) kötött keretmegállapodása alapján megrendeli a szükséges beavatkozást / feladatot. A cég munkatársai munkalapot állítanak ki a feladat elvégzéséről és ez alapján a számla beérkezik a hivatalba – ezzel egyidőben az elvégzett feladatról / hiba elhárításáról a bejelentő visszacsatolást kap. A hivatal részéről vannak tárgytípusok, amelyekből többet bevárnak, és van olyan eset is, hogy a bejelentés nyomán keletkezett beavatkozás kapcsán közbeszerzés lebonyolítása szükséges.

Az ASP rendszer működése

Békéscsaba MJV az önkormányzati **ASP rendszerről** szóló 257/2016. (VIII. 31.) Korm. rendelet[16] (a továbbiakban: Rendelet) alapján felkínált lehetőségek közül az **interfészen keresztüli kapcsolódást** választotta, ennek lényege: *„…az ún. interfészes csatlakozás során az önkormányzat a saját informatikai rendszerét megtartja ugyan, ám emellé fejlesztenie kell: mégpedig a Kincstár által meghatározott informatikai specifikációk alapján olyan interfészt, amelyen keresztül a meghatározott adatok automatizált módon kerülnek be az önkormányzati adattárházba. Ennek megfelelőséget az e-közigazgatásért felelős miniszter ellenőrzi, és mindenekelőtt adhat egyedi hozzájárulást a megvalósításra. Ezen hozzájárulás hiányában ilyen csatlakozás nem valósítható meg. Attól függetlenül, hogy egy önkormányzat az interfészes csatlakozást választja, az **ASP rendszer keretrendszeréhez és adórendszeréhez ugyanúgy csatlakoznia kell**. További fontos tény ennél a csatlakozási módozatnál, hogy ez támogatásból nem finanszírozható, csak saját forrásból.”*[17]

Az hivatal információi szerint az interfészen keresztüli ASP csatlakozás és működés helyi hatékonyságát fennakadások jellemzik, ugyanakkor használható a program. Sajnálatos módon előfordul, hogy egyes verzióváltások használhatatlanná tesznek korábban jól működő felületeket, menüpontokat. Sok egyedi hiba is jelentkezik. A jogszabályváltozásokat – az igyekezet ellenére – sem mindig sikerül központilag pontosan átvezetni és időnként lassú a program.

Üzleti és kereskedelmi helyi és központi adatrendszerek között nincs kapcsolat (ezért ez dupla munkát jelent a hivatalnak). A személyes interjúban elhangzottak szerint a legnagyobb kihívás az Adócsoport integrálása volt, ahol az adatmigráltatás volt a legnagyobb kihívás (az adócsoport direktben az ASP-ben dolgozik, ahogyan az elvárt). A hivatalban a számítógépeket fel kellett készíteni az ASP használatára. A fejlesztéseket az önkormányzat a KÖFOP-1.2.1-VEKOP-16-2017-01027 Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata ASP központhoz való csatlakozása[18] c. projektből és önerőből finanszírozta.

[16] A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvényben foglalt rendelkezések megteremtik a törvényi alapot a helyi önkormányzatok feladatellátásának ASP rendszer általi támogatására, a rendszerhez történő csatlakozásra. Az önkormányzati ASP rendszerről szóló 257/2016. (VIII. 31.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Rendelet) pedig rögzíti a csatlakozások módját, határidejét és feladatait.
[17] Forrás: Mítoszok és tévhitek, avagy az ASP csatlakozás (jegyzo.hu)
[18] Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata ASP központhoz való csatlakozása (bekescsaba.hu)

E ügyintézés szintjei Békéscsaba MJV Önkormányzatánál:

- A dokumentumok (nyomtatvány, elektronikus űrlapok) elérhetők a városi honlapon (Letölthető dokumentumok (bekescsaba.hu)) Összesen 33+39 db nyomtatvány érhető el a felületen ügyintézés és közigazgatási ügyek ügycsoportokban.
- Ügykezdeményezés (3. szint) – csak adóügyekben lehetséges (Békéscsaba Megyei Jogú Város weblapja (bekescsaba.hu))
- Teljes ügyintézés – adóügyek és a közterület-foglalási engedélyek

Az adóügyek és a közterület-foglalási engedélyek intézése **csak elektronikusan végezhető**. Ezen felül hagyatéki ügyek indítása lehetséges elektronikusan (közigazgatási osztályon a hagyatéki dokumentumokat az ASP-n keresztül töltik le). A cégek és egyéb kötelezettek (gazdálkodó szervezetek)[19] nem kerülhetik meg az elektronikus ügyintézést. A természetes személyek esetében nem kötelező az e-ügyintézés, ugyanakkor számukra is rendelkezésre áll a lehetőség. A gazdálkodó szervezetek esetén a teljes ügyintézés elektronikus formában történik, vagyis az eljáró hatóság az ügyfél cégkapus tárhelyére küldi meg a keletkező iratokat (határozatokat, végzéseket).

A kis települések többnyire direkt módon kapcsolódnak az ASP rendszerhez. A **várostérség települései** közül hat önkormányzatnál került telepítésre az ASP9 rendszer, míg további két településen – a DiA készítését kísérő önkormányzati felmérés szerint – nincs ez használatban (Csorvás, Szabadkígyós). Az ASP9 megítélése nem egyértelmű az azt használó önkormányzatok körében. Egyedül Telekgerendás jelzett teljes körű elégedettséget, tapasztalatai szerint fennakadások nem történtek és a kollégák hatékonyan tudják használni a rendszert. Doboz település rendszer lefagyásokról számolt be, míg Csabaszabadi és Újkígyós véleménye szerint az ASP kevésbé hatékony, nem egyértelműen segíti és teszi hatékonnyá a munkavégzést. Gerendás csak frissítéseket követő lassulásokról számolt be, melyeket általában gyorsan korrigálnak. Kétsoprony Község Önkormányzata szintén használja a rendszert, itt tapasztalatokat nem rögzítettek.

Az **e-demokrácia eszközeinek** biztosítása nem konzekvens, azaz nincs állandó, vélemény ill. észrevétel megosztására alkalmas felület a város és térségi települések hivatalos honlapján (a hibabejelentést NEM soroljuk ebbe a kategóriába). A lakosság bevonása az egyes döntéshozatali folyamatokba indirekt módon, a képviselőkön keresztül történik. Amennyiben valamilyen konkrét városfejlesztési beavatkozás pályázati keretek között történő előkészítéseként elvárt a partnerségi folyamat teljesítése és dokumentálása, a lakosság bevonásának leggyakoribb módja - a személyes fórumok, terepbejárás mellett - az önkormányzatok hivatalos weboldalának használata. A módszerek ezen belül

- Tájékoztatás: fejlesztési elképzelések, koncepciótervek megosztása
- Vélemény kérése a megosztott dokumentumok alapján
- Kérdőíves felmérés a konkrét fejlesztést érintő témában

Békéscsaba MJV és a térség városi településeinek stratégiai szintű tervezéséhez kapcsolódóan ugyancsak előfordul felmérések elvégzése, amihez Békéscsaba MJV Önkormányzata a legutóbbi alkalommal (FVS készítés) személyes és az online lekérdezés együttes alkalmazását választotta. Több várostérségi település weboldalán találtunk utalást a Békéscsaba és térsége Fenntartható Közlekedésfejlesztési Tervének (SUMP) egyeztetési folyamatára.

[19] 2018. január 1. napjától **elektronikus ügyintézésre köteles** az ügyfélként eljáró **gazdálkodó szervezet**, valamint az **ügyfél jogi képviselője**.

Összesítés és következtetések:

- Az e-demokrácia eszközeinek biztosítása nem konzekvens, azaz nincs állandó, vélemény ill. észrevétel megosztására alkalmas felület a város és térségi települések hivatalos honlapján (a hibabejelentést NEM soroljuk ebbe a kategóriába).
- Az e-ügyintézés nagyban megkönnyíti az ügyfelekkel való kapcsolattartást. A kizárólagosan elektronikus ügyintézés csak adóügyekben (gazdálkodó szervezetek esetében kötelező is) és közterület-foglalási ügyekben lehetséges Békéscsabán. A lakossági felmérés is megerősítette, hogy igény mutatkozik a teljes egészében elektronikusan intézhető ügykörök bővítésére.
- A városi-járási szintű okos platformok, szolgáltatások körének további bővülése biztosíthatná a Csaba kártya további fejlődését és népszerűségének növelését. Az applikációra valójában egy integrált szolgáltatási kört lenne célszerű ráfejleszteni.
- Az önkormányzat fejlesztésében él a hibabejelentő funkció (városi app-ban és weboldalon is elérhető) és számos – elsősorban városüzemeltetési hatáskörbe tartozó – ügy keletkezik lakossági bejelentések hatására.
- Az önkormányzat weboldala fejlesztést igényel – tartalma nem konzekvens és nem tartalmaz interaktív lehetőségeket. Működik a hivatalban GIS rendszer, de az semmilyen formában nem jelenik meg a városi weboldalon.
- A köztéri adatvizualizációt lehetővé tevő technológiai megoldások (pl. totemoszlopok) mögött nem biztosított a következetes információ és adatplatform működés.

1.2.2 Gazdaság

A DiA módszertani segédlet meghatározása szerint a gazdasági működési ágban a digitalizációs cél az összetett szolgáltatási környezet, tudásbázis, valamint produktivitást és versenyképességet javító közeg biztosítása, a vállalkozások globális és helyi gazdaságba történő integrációjának elősegítése, és a helyi gazdasági versenyképesség javítása – piacra jutás elősegítése. További digitalizációs célként említhető a befektetővonzó képesség, a helyi gazdasági szereplők integráltságának, hálózatosodásának támogatása.

A vállalkozások (elsősorban a KKV-k) gyakran panaszkodnak a rájuk nehezedő adminisztrációs és ügyintézési terhekre. Fontos tehát a helyi gazdaság gerincét alkotó KKV-k működését elősegítő digitális szolgáltatások fejlesztése, pl. a vállalkozások napi működését, adminisztratív terheit enyhítő e-felületekkel és e-ügyintézéssel.

Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatalában az adóügyek és a közterület-foglalási engedélyek intézése **csak elektronikusan végezhető**. A cégek és egyéb kötelezettek (gazdálkodó szervezetek)[20] nem is kerülhetik el (törvényileg) az elektronikus ügyintézést. A gazdálkodó szervezetek esetén a teljes ügyintézés elektronikus formában történik, vagyis az eljáró hatóság az ügyfél cégkapus tárhelyére küldi meg a keletkező iratokat (határozatokat, végzéseket). A helyi vállalkozók speciális körét érintik a közterület-foglalási engedélyek, amelyek intézése szintén 100%-ban elektronikus úton történik.

A digitális átállás folyamatában a gazdaság alrendszer működése – hasonlóan a város egyéb működési területén jellemzőkhöz – **adatokra épül.** Belátható ugyanakkor, hogy a helyi/térségi gazdaság digitalizációja az a terület, amire csak limitált hatása van az önkormányzatoknak. A vállalkozások / cégek egyedi digitalizációs szintjét az önkormányzat kevéssé képes direkt módon befolyásolni.

[20] 2018. január 1. napjától **elektronikus ügyintézésre köteles** az ügyfélként eljáró **gazdálkodó szervezet**, valamint az **ügyfél jogi képviselője**.

A helyi gazdaságfejlesztést támogató adattípusnak tekinthetők a helyi vállalkozások olyan adatai, amelyek segítik a kapcsolatépítést, hálózatosodást (beszállítói felkészültség, tapasztalat stb.), és amelyek információt szolgáltatnak a befektetők által végzett gazdasági környezeti értékeléshez. Egy ilyen adatbázis alapját képezheti egy vállalkozói kataszter építésének, ami egyben a stratégiai tervezést és befektetésösztönzést is támogatja. Békéscsaba MJV Önkormányzata nem rendelkezik a gazdálkodó szervezetek kataszterével – szisztematikus adatbázis csak az Adócsoport informatikai rendszerében található (ASP), ami központosított és nem publikus.

A békéscsabai vállalkozások átlagos digitalizáltsági szintje jó alapot kínál a digitális átállás megvalósítására. A körükben végzett felmérés alapján a helyi cégek 53%-ánál jónak, 7%-ánál pedig kiválónak tekinthető a digitalizáció színvonala; 35%-nál csak közepesnek értékelhető, míg 5% esetében kifejezetten gyenge. A következő öt évben a cégek 42%-a tervez jelentősebb informatikai beruházást.

A gazdasági szereplők NEM játszanak meghatározó szerepet a város digitális átállásában; általában az önkormányzat és a helyi nagyvállalatok érdemi együttműködése – más területeken is – lehetne jóval erősebb.

Befektetővonzás – marketing

A helyi gazdaság befektetővonzó képességét a helyi gazdaság és munkaerő jellemzőin túl elsősorban a kiajánlható befektetési területek határozzák meg. A befektetési területek önkormányzat által gondozott kataszterének elkészítése és folyamatos megújítása alapfeltétele a hatékony befektetővonzásnak. A kataszter önmagában keveset ér, ha a város nem használja azt marketing tevékenységének részeként. A város ipari hasznosítású területeinek adat/ kataszteralapú, interaktív online elérhetőségét nem biztosítja egyelten városi vagy térségi hivatalos weboldal sem.

A befektetésösztönzés jelenlegi eszközrendszere a szokványos hálózati kapcsolatokra épülő módszereken túl (pl. HIPA, kamara) a város honlapjára támaszkodik. A város honlapján nincs az egész városra vonatkozó információkat integráló és közvetítő, könnyen elérhető és befektetőket direktben megszólító aloldal. A városi weboldal nyitó oldalán található Gazdaság címszó alatt szereplő címszavak nincsenek összhangban a belső tartalommal. A potenciális befektetők az információkat nem érik el direkt módon, a városi weboldal egy konkrét személyhez irányítja az érdeklődőket.

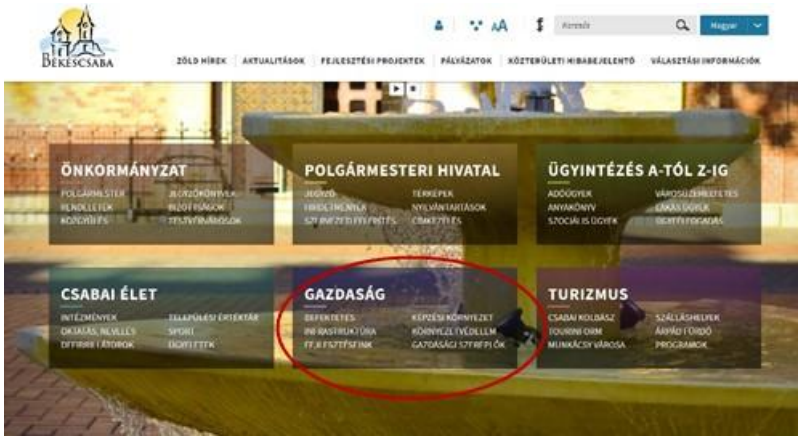

13. ábra: Békéscsaba MJV hivatalos weboldalának nyitó felülete – kiemelve a gazdaság tematikát. Forrás: www.bekescsaba.hu

A **Befektetési lehetőségek** aloldalon az alábbi címszavakat találjuk:

- **Befektetési kézikönyv**: 2015-ben készült tanulmány magyar nyelven, ami nem tekinthető kézikönyvnek (praktikus iránymutatásnak), inkább egy befektetésösztönzési stratégia, amely idejétmúlt és „láthatatlan" információkat tartalmaz;
- **Ingatlan kínálat:** nem tartalmaz érdemi információkat (open data), de még csak egyszerű adatvizualizációt sem – az információ egy konkrét hivatali dolgozótól szerezhető meg, az ő elérhetősége van itt megadva;
- **Investor**: angol nyelvű alapinformációk a városról és egy konkrét hivatali dolgozó elérhetősége, akivel kapcsolatba kell lépnie az érdeklődőnek. Ezen kívül egy angol nyelvű, közel 10 perces videó került feltöltésre.

A turizmus gazdasági alágazat és a digitalizáció viszonya

A turizmus alágazat[21] jellegénél fogva fokozódó mértékben kell, hogy támaszkodjon az online felületeken elérhető információkra. 2014-2021 között a digitalizáció vonatkozásában az országos trendek érvényesültek Békéscsabán is. Ennek megfelelően *„…a hagyományos utazási irodák és utazásszervezők helyét átvették a digitális platformok és azok szolgáltatásai, a ma már szinte kizárólag a digitális információra támaszkodó utazók nem igényelnek személyes asszisztenciát az utazások megszervezése során. Digitális és közösségi média jelenlét nélkül ma már nincs sikeres desztináció, attrakció, szolgáltatás. A turisztikai termék ugyanolyan áru, mint bármely másik, így okos és hatékony marketingre van szükség a népszerűsítéséhez. (…)" (Forrás:* Turizmusfejlesztési Koncepció).

Békéscsaba turisztikai kínálatának SWOT elemzése a gyengeségek között említi, hogy a digitális platformok szabadidős kínálatai között Békéscsaba kevésbé jelenik meg a forráshiány miatt. 2024-ben már elmondható, hogy elkészült a térség *Desztinációfejlesztési stratégiája* és több kampány is zajlott ennek megfelelően, továbbá színvonalas nyomtatott és *digitális anyagok* készültek.

A különböző vállalkozások és intézmények saját arculatuknak megfelelő tartalommal vannak jelen a hagyományos és a digitális marketingkommunikációs térben. Közös platformot a Békéscsabai Turisztikai Egyesület facebook oldala (Facebook) képviseli, ezen kívül hálózatot nem alkotnak. További integrált tartalmú felület a https://visitbekescsaba.com/hu.

A turisztikai vállalkozók egyik legfontosabb problémája a **marketingkoncepció hiánya a turizmusban** – emiatt a digitális platformok szabadidős kínálatai között Békéscsaba kevésbé jelenik meg.

A Békéscsaba Megyei Jogú Város Középtávú (2022-2026) Turizmusfejlesztési Koncepció projektjavaslatai között nem találtunk a vonzerők és szolgáltatások egységes elvek mentén megvalósuló adatplatformom történő megjelenítésére vonatkozó elképzeléseket. Digitálisan támogatott tartalmak fejlesztése megjelenik a pósteleki Wenckheim kastély rekonstrukciója, valamint a CsabaPark fejlesztése kapcsán VR szimulációk (kerékpáros, autós versenyek stb.) és játékok formájában.

A koncepció figyelmet fordít a **monitoringrendszer** fejlesztésére, amiben a digitális megoldásoknak (online lekérdezés) is szerepet szán. *Külön megszervezendő feladat **az elégedettségi vizsgálatok lefolytatása,** mely kiterjed a látogatók, a szolgáltatók és munkavállalóik körére. Míg az első esetben egy folyamatos lekérdezésről van szó – jellemzően digitális eszközökkel –, addig az utóbbi kettőre elegendő évente egyszer sort keríteni.*

[21] Békéscsaba Megyei Jogú Város Középtávú (2022-2026) Turizmusfejlesztési Koncepció (HONifo Üzletviteli Tanácsadó Kft.)

Összesítés és következtetések:

- Az önkormányzat gazdaságfejlesztési, befektetésösztönzési tevékenysége elsősorban vezetői szinten realizálódik.
- Békéscsaba MJV Önkormányzatának egyik fő stratégiai célja a gazdaság diverzifikálása és a befektetővonzó képesség erősítése. Ugyanakkor a város nem él kellő mértékben a befektetésmarketing és gazdaságélénkítés kipróbált és bevált digitális eszközeivel – ezen belül is háttérbe szorul a gazdaság (vállalkozások, kiajánlható területek, gazdasági partnerkeresés stb.) helyi adatbázisokra épülő, könnyen elérhető és interaktív e-felületeinek kifejlesztése.
- A város gazdasági hasznosításra szánt területei ismertek és feldolgozásra kerültek, ugyanakkor az adatbázis (kataszter) nem publikus.
- A gazdasági szereplők NEM játszanak meghatározó szerepet a város digitális átállásában; az önkormányzat és a helyi nagyvállalatok érdemi együttműködése lehetne jóval erősebb.
- A turisztikai ágazat szereplői nem hoztak létre egységes digitális platformot a marketingtevékenységek hatékonyságának növelésére. A jelenleg érvényben lévő turisztikai koncepció említi, de nem hangsúlyozza eléggé a digitália vonzerőfejlesztésen túlmutató szerepét a helyi turizmusban.

1.2.3 Mobilitás

Békéscsaba MJV és várostérsége mobilitással kapcsolatos digitalizációs célja elsősorban a forgalomból eredő környezeti terhelés csökkentése (légszennyezés, zajszennyezés) és az energiatakarékosság javítása. További cél az időmegtakarítás maximalizálása (ideális útvonal, dugóelkerülés, parkolás), a mobilitást biztosító eszközök harmonizált használatának lehetővé tétele, a rugalmas alkalmazkodás lehetőségének megteremtése.

Békéscsaba MJV Önkormányzata 2023-ban elkészítette a **Békéscsaba és várostérsége Fenntartható Városi Mobilitás Tervét** (SUMP), amelynek digitalizációs szempontú kritikai elemzését e fejezet keretében végezzük el (1.2.3.2 alfejezet) – a későbbiekben a DiA a mobilitás téma vonatkozásában részben erre alapozva tesz további fejlesztési javaslatokat (2. fejezet).

A mobilitás téma rendkívül erős relevanciával bír nemcsak a digitális, de a zöld átállás folyamatában is. Mind a DiA megalapozó részében (1 fejezet), mind pedig annak akciótervében (2. fejezet) előfordulhatnak átfedések a zöld átállás / zöld finanszírozási rendszer (majdani) dokumentumával.

1.2.3.1 Mobilitási részterületek digitalizációs helyzete

A fejezet bevezetéseként említett tartalmi komplexitás indokolja a mobilitás témakör részterületenként történő tárgyalását.

Az utóbbi évek közútfejlesztéseinek (M44) köszönhetően lényegesen javult Békéscsaba országos és regionális elérhetősége. Részben ennek, részben pedig a közösségi közlekedés stagnáló ill. romló „versenyképességének” köszönhetően Békéscsaba várostérségében jelentősen nőtt a személygépkocsi forgalom. Az elmúlt bő 10 év alatt Békéscsaba és térségének lakossága majdnem megkétszerezte a gépkocsiállományát (FVS, 2022). Kiemelt cél egyrészt az egyéni személygépkocsi közlekedés feltételeinek térségi szintű menedzselése, másrészt a közösségi, alternatív közlekedési módok népszerűségének és belső arányának növelése.

Parkolási rendszerek okos átalakítása

A fokozott egyéni személygépkocsival történő közlekedés látványosan megnövelte a parkolási lehetőségek iránti igényt Békéscsabán. A Modern Városok Program keretében kialakított közlekedés- és parkolásmenedzsment rendszerben 39 optikai szenzor segítségével jut az üzemeltető forgalmi adatokhoz. A közlekedési menedzsment segítségével forgalmi és leterheltségi adatokat lehet idősorosan begyűjteni, ami segítséget nyújt a közlekedés-fejlesztési beruházások előkészítéséhez, hiszen láthatóvá válik a város ki- és bejövő forgalma. Nem az összes városi ki- és belépő ponton van optikai szenzor, így az érkező és várost elhagyó forgalom tekintetében részinformációk állnak rendelkezésre. Megfontolandó olyan új helyszínek kijelölése is, ahol releváns adat gyűjthető a kerékpáros forgalomról is.

Kísérleti jelleggel, egyelőre három helyen indított parkolásmenedzsment rendszert a város. Ennek köszönhetően a járművel közlekedők digitális tájékoztatást kapnak az üresen lévő parkolóhelyekről (városi applikációban). Jelenleg a Hunyadi téren és a két kórházi parkolóban található ilyen rendszer, ami ugyanakkor kamerával működik – ennek a hiányosságait az 1.1.1.3 alfejezetben már jeleztük.[22]

Városi közlekedési rendszerek összehangolása – valós idejű követés, forgalomszervezés

Jelenleg elsősorban néhány állami szervezet – ahogyan egyes útvonaltervezéssel foglalkozó magáncégek is – végez rendszeres forgalmi méréseket, és ezeket adatbázisokban tárolja (pl. Magyar Közút forgalmi adatbankja, baleseti adatbázisa, Volánbusz utasforgalmi adatai stb.); ám ezek az adatok az önkormányzat számára csak egyedi, célhoz kötött adatkérésekkel hozzáférhetők. Pozitív fejlemény viszont, hogy Békéscsabán az önkormányzat már rendelkezik közlekedési adatokat tartalmazó adatbázissal, vannak olyan szenzorok (1.1.1.3 alfejezet), amelyek lehetővé tesznek folyamatos adatgyűjtést a közlekedés vonatkozásában, jóllehet számuk növelése, illetve a belőlük kinyerhető adatok feldolgozása további fejlesztéseket tesz szükségessé.

Közlekedésbiztonság IKT támogatottsága

Állandó sebességmérésre a *Lencsési és a Kolozsvári úton* biztosít lehetőséget a rendőrség által kihelyezett **2 db traffibox**. A csúcsforgalmi időszakban jelentkező forgalmi problémák miatt *további 1 db tervezett a Dobozi úton*. A szenzorok adatai a rendőrséghez futnak be és itt értékelik ki azokat (1.1.1.3. alfejezet).

Közlekedésbiztonságot támogató digitális berendezések (pl. okos gyalogátkelő) *még nem kerültek telepítésre sem Békéscsabán, sem annak várostérségében*. Indokolt ugyanakkor a forgalomban részt vevő rendkívül sérülékeny gyalogosok és kerékpárosok fokozott védelme különösen a kiemelten forgalmas közlekedési útvonalak találkozásánál (gyalogátkelők, kerékpáros és közutak találkozása stb.). Az ilyen típusú fejlesztések (pl. okos gyalogátkelőhely) a várostérség településein sem jelentek még meg.

Közösségi közlekedés, fogalomszervezés

Békéscsabán a város adottságai miatt igen nehéz jó tömegközlekedést üzemeltetni. A település nagy területen terül el, a népsűrűsége alacsonynak mondható. Ez azzal jár, hogy viszonylag sok vonalat kell fenntartani, amelyeket kevés utas használ. A Békéscsabai járatok listája - menetrend.app információi

[22] A zöld infrastruktúra fejlesztés (TOP Plusz) projekt keretében tervezte a város forgalomszámlálást szolgáló szenzorok telepítését elsősorban a parkolókban és a forgalmas csomópontokban. Ugyanezeken a pontokon levegőminőséget is mérnének (1.2.4 Környezet). A szenzorok telepítése 13 helyszínen tervezett, de ezek a fejlesztések még váratnak magukra (lásd DiA 2. fejezet).

szerint Békéscsaba MJV területén jelenleg 15 vonalon közlekedik helyi buszjárat. A nyugati és a keleti városrész megközelítése kedvezőtlen feltételekkel lehetséges. Akadályozó a nem kiküszöbölhető várost kettészelő vasútvonal (felüljárók) és a forgalomszervezés hiányosságként a forgalmi lámpák összehangolatlansága[23].

Digitalizált forgalommenedzsment fejlesztések a helyi buszközlekedésben: 2014-ben integrált utastájékoztató- és forgalomirányító rendszer került bevezetésre a városban, pilot jelleggel. Az autóbuszokra (nem mind) fedélzeti egység, ún. *OBU* került, melynek köszönhetően a sofőrök GPS-alapú térképen láthatják a járművük helyzetét, valamint szükség esetén segítséget kérhetnek a vállalat diszpécsereitől. Emellett a *Szabadság tér* és *Petőfi liget* megállókban, illetve az autóbusz-állomáson LED-kijelzőket (4x4) telepítettek. Ezeken az utasok láthatják, mely buszjáratok érintik a megállót, hová megy és várhatóan mikor érkezik meg adott járat. A fejlesztéseket bevezető Közlekedési Központok rendszere 2019. október 1-jén megszűnt, helyüket a Volánbusz vette át.

A városban és térségében is a Volánbusz szolgáltat. Az FVS következtetése szerint *„A járatsűrűség és az utazási idő, valamint a külterületen élő lakosság elérésének tekintetében jelentkezhetnek problémák egyes települések esetében, ezért a járásban is megfigyelhető az egyéni közlekedési módok elterjedtsége."*

Pillanatnyilag is folyamatban van az **Intelligens közlekedésvezérlő és környezetkímélő közösségi közlekedési rendszer kialakítása** c. (IKKK) beavatkozás[24]. Az alprojekt keretében elektromos buszok beszerzése zajlik, azok üzemeltetéséhez szükséges telephelyet és töltő infrastruktúrát a SMART GRID II projekt biztosítja az előzetes tervek szerint, ugyanakkor a szakértői interjú alapján a megvalósításban akadályok merültek fel.[25] A zéró kibocsátású buszok a városi közösségi közlekedésbe bekapcsolódva elősegítik a városi közösségi közlekedés légszennyezésének csökkentését, növelik a szolgáltatás színvonalát és ezáltal hozzájárulnak a növekvő motorizáció miatt a városi közlekedési rendszerre, környezetre gyakorolt negatív hatások csökkentéséhez, ösztönözve a kedvezőbb, modal split irányába történő váltást. **A rendszer kiépítése folyamatban van, azaz a fent említett elemek még nem rendeződnek egységes rendszerbe.**

Békéscsaba várostérségén belül mérethatékonysági okokból kizárólag Békéscsaba rendelkezik önálló közösségi közlekedési rendszerrel. A várostérség települései a vármegyeszékhely saját és/vagy a regionális autóbuszközlekedési-rendszerbe integrálódnak, és a városi közösségi közlekedést is a helyi autóbuszjáratok, és a városból induló, vagy keresztülhaladó regionális járatok végzik közösen. A helyi és regionális járatok helyi díjtétellel igénybe vehetők.[26] **Jegyek és bérletek már applikáció segítségével**

[23] Mivel a *forgalmi jelzőlámpák* nincsenek kellően összehangolva a buszok közlekedésével, ezért sokszor előfordul, hogy a járatok 3-4-szer kénytelenek állni az 1 kilométer hosszú út folyamán.

[24] A Modern Városok Program keretében „Intelligens közlekedésvezérlő és környezetkímélő közösségi közlekedési rendszer kialakítása" elnevezésű projektelem (Iktatószám: FFF/1580-5/2019—ITM_SZERZ) E-mobilitási alrendszer specifikáció 1 db busztöltő integrálása a Békéscsaba SMART Grid I. központba.A rendszer alapfunkcionalitásai magukba foglalják a töltés indítását RFID kártyával vagy Plug&Charge módon, a töltőberendezés állapotának jelzését (szabad/foglalt/töltés/hiba), töltési teljesítményadatok kijelzését.

[25] Kapcsolódó MVP fejlesztés a SMART GRID rendszer kialakítása (II. ütem) (lásd 1.2.4 Környezet), amelynek elsődleges célja a helyi elektromos autóbusz-közlekedés megújuló energiával történő ellátása.

[26] Az elővételben váltott menetjegy ára 270 Ft, a buszon vásárolté 340 Ft. Lehet vásárolni félhavi egyvonalas, félhavi összvonalas, havi egyvonalas, havi összvonalas, tanuló/nyugdíjas, vonalcsoportos, felmutatóra szóló havi és éves összvonalas bérletet.

is vásárolhatók.[27] Jegykiadó automata kizárólag a MÁV-állomásnál található, kedvezmény az átszállásra nincs, közös busz-vasút jegy nem váltható.

IKT támogatott alternatív közlekedési módok

Az IKT támogatott alternatív mobilitási megoldások elsősorban a károsanyag-kibocsátás csökkentését szolgálják és a racionalizált közlekedésszervezést támogatják. A célok elérésének eszközei: a nem motorizált közlekedési módok előnyben részesítése, kapcsolódó szolgáltatások megjelenése, az alternatívákkal összefüggő szemléletformálás. Mindez szoros kapcsolatban van a *zöld átállás* eszközrendszerével és folyamatával. Az önkormányzatnak ebben a témában leginkább koordináló szerepe van, tevőleges szereplők a piaci szolgáltatók és a civil szervezetek.

Békéscsaba MJV Önkormányzata a már említett LIFE projekt keretében lehetőséget kapott elektromos kerékpárbérlési rendszer kialakítására (CsaBI – Csaba Bike). Az FVS készítésekor (2021) a rendszer kiépítése az előkészítés és megvalósítás szakaszában volt. A rendszert a Békéscsabai Városfejlesztési Nkft. menedzseli. A fejlesztés az FVS elfogadását követően átalakításra került és végül eredeti tartalommal – úgy tűnik – nem valósul meg. Amellett, hogy Békéscsaba lakosságának döntő hányada rendelkezik kerékpárral, a fenntarthatóságot és a piaci versenyt figyelembe véve felvetődött, hogy mennyiben feladata egy önkormányzati cégnek az ilyen jellegű szolgáltatások fenntartása.

2024-ben már az **elektromos roller rendszer** kiépítése van napirenden, amelyet egy piaci szereplő biztosít (BIRD e-roller). Bár az országosan számos helyen tesztelt közlekedési mód nem egyértelműen pozitív megítélésű, kétségtelenül jobban igazodik az évtized fogyasztói igényeihez. A vállalkozás által biztosított szolgáltatás működését a város döntéshozói jóváhagyták, de az üzemeltető személye aktuálisan (2024. december) kérdéses.

A városban nem működik „on-demand", azaz igény alapú közösségi közlekedési szolgáltatási mód, amely működtetése egyértelműen digitális megoldások (APP-ok) bevezetését feltételezi. Az egyéb, megosztáson (sharing) / közös használaton (pooling) alapuló, bárki számára nyitott közlekedési lehetőségek egyelőre nem jelentek meg Békéscsabán és térségében. Ez természetesen nem zárja ki, hogy a városrészi lakosok egymás között megszervezve oldják meg a munkába vagy iskolába ingázás napi feladatát.

Az **elektromos autók** növekvő jelentőségét jelzi, hogy Békéscsabán az **elektromos töltőállomások** összes töltési energiája AC állomásokon közel kétszeresére, míg a DC töltőállomásokon[28] közel háromszorosára nőtt bő másfél év alatt (2022. 1 negyedév- 2023. 4. negyedév között) (6. táblázat) [29]. A növekedés feltételezi, hogy fokozódik az igény a szolgáltatásra, ami a helyi tulajdonú elektromos autók növekvő számát jelzi (és vélhetően nem a növekvő tranzitforgalomból ered). Békéscsabán e-töltőállomásokat az országos jelentőségű utak be- és kivezető szakaszain (Gyulai út, Szarvasi út), a belvárosban, valamint a jelentősebb nagyságú lakótelepeken találunk pl. Lencsési út (12. ábra). A

[27] https://www.volanbusz.hu/hu/jegy-es-berlet/mobiljegy

[28] AC/DC töltés: Az elektromos autók töltése során lehet használni váltóáramot (AC) vagy egyenáramot (DC). A töltési idő az autó fedélzeti töltőjétől függően 1,5-7 óra lehet. **A nagy teljesítményű gyorstöltés (40 kW felett) egyenáramú (DC) töltés**, villámtöltésnek is nevezik. A töltési díj oszloponként eltérő, így AC töltőknél 99-250 Ft/kWh, a DC töltésért pedig 119-250 Ft/kWh fizetendő. (forrás: Mi a különbség az AC és DC töltés között? | EautóTöltőkábel.hu)

[29] Az országos területi fejlettségben jelentkező különbségeket jól jelzi ugyanakkor, hogy az ország É-NY-i részén található Győri járásban az AC töltési energia 47 350 KWh (a Békéscsabai járás *kilencszerese*), míg a DC töltési energia 320 944 kWh (a Békéscsabai járás *28-szorosa!*) volt 2023 4. negyedévében. Töltések száma ugyanitt és ugyanekkor AC 3203 db, DC 10 025 db volt. – Természetesen ehhez hozzájárul a M1 autópálya forgalmából származó forgalom is.

hivatkozott forrás szerint Békéscsaba MJV-n kívül a várostérségben (itt értsd járás) nincsenek e-töltőállomások. A legközelebbi töltési lehetőség Gyula, Békés, Kondoros, Mezőberény településeken található.

6. táblázat: A Békéscsabai járás elektromobilitási adatai (forrás: Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal)

	AC töltési energia (kWh)	DC töltési energia (KWh)	Töltések száma (AC) (db)	Töltések száma (DC) (db)
2022. 1. negyedév	2681	3687	392	517
2023. 4. negyedév	**5277**	**11 363**	**339**	**720**

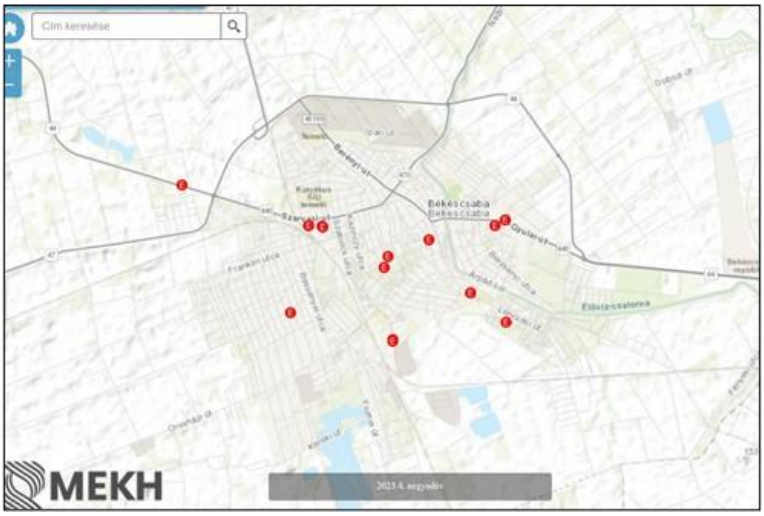

14. ábra: E-töltőállomások Békéscsabán, 2023 4. negyedév. Forrás: Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal

Összességében tehát Békéscsabán dinamikusan növekvő az elektromobilitás kiszolgálásának teljesítménye, ami növekvő igényt jelez. Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy országosan erős a Békéscsabai járás lemaradása e tekintetben.

1.2.3.2 Békéscsaba és várostérsége Fenntartható Városi Mobilitás Terve

Békéscsaba és térsége SUMP[30]-ja 2024-ben készült el. A dokumentum már a Fenntartható Városfejlesztési Stratégia (2021) alapelveit követi.

A városi mobilitás új uniós keretrendszerében megfogalmazott fő fejlesztési paradigmákhoz és szempontokhoz, valamint a Fenntartható Városfejlesztési Stratégiában elfogadott alapvetésekhez illeszkedve három stratégiai cél került meghatározásra a dokumentumban:

- S1: Hatékony mobilitás
- S2: Társadalmilag méltányos mobilitás
- S3: Környezetileg fenntartható mobilitás

A célok közül az S1 esetében találunk kifejezetten digitalizációs vonatkozású megállapításokat: *„Ehhez* (értsd: S1 tartalma) ***megfelelő adatok szükségesek, melyek menedzselése a fenntartható mobilitás egyik kulcsfontosságú tényezője****. Mobilitási- és attitűdvizsgálatok támogathatják a közlekedésszervezést és a szemléletformálást, a tervezés, s a döntéshozást.”*

[30] SUMP= Sustainabale Urban Mobility Plan (Fenntartható Városi Mobilitás Terv)

3-1. ábra: A beavatkozási területek és a stratégiai célok közötti szinergia

Beavatkozási területek	Stratégiai célok		
	S1: Hatékony mobilitás	S2: Társadalmilag méltányos mobilitás	S3: Környezetileg fenntartható mobilitás
B1: A mobilitási igények csökkentése, a fenntartható mobilitás promotálása	■		
B2: Közösségi közlekedés fejlesztése	■	■	■
B3: Kerékpárosbarát várostérség kialakítása	■	■	■
B4: Gyalogos közlekedés ösztönzése		■	■
B5: Módváltási lehetőségek szélesítése	■		
B6: Hálózati problémák orvoslása	■		
B7: Adatvezérelt, intelligens mobilitás	■		

15. ábra: A beavatkozási területek hozzájárulása a stratégiai célok megvalósulásához. Forrás: SUMP, 2023 16.old.

A SUMP céljainak teljesülését 7 beavatkozási terület biztosítja a dokumentum szerint.

Direkt módon a *B7 beavatkozási terület: Adatvezérelt, intelligens mobilitás* tartalmaz digitális megoldásokat, ugyanakkor a DiA-ban fontosnak tartjuk, hogy jelezzük azokat a szerepeltetett és nem szerepeltetett digitalizációs lehetőségeket, amelyekre érdemes építeni a DiA mobilitási vonatkozású cél- és beavatkozási rendszerét.

7. táblázat: A Békéscsaba és várostérsége SUMP (2023) tervezett beavatkozási és intézkedései

Beavatkozások	Tervezett intézkedések, amelyek szoros összefüggésbe hozhatók a digitális megoldásokkal
B1: A mobilitási igények csökkentése, a fenntartható mobilitás népszerűsítése	• Városszétterjedés megállítása településrendezési eszközökkel (a települési alközpontok fejlesztése, vegyes funkciójú területek kialakítása a város lakóterületein, beépítésre szánt területek kiterjedésének megállítása vagy csökkentése) • Az **e-közigazgatás fejlesztése**, további ügytípusok bevonása • Forgalomcsillapítás, forgalomtechnikai fejlesztések (20, illetve 30 km/h-s sebességkorlátozással érintett útszakaszok számának növelése, forgalomcsillapító küszöbök kialakítása, további lakó-pihenő övezetek kijelölése, utcák egyirányúsítása, valamint iskolautcák vagy sulizónák kialakítása kísérleti jelleggel) • Biztonságos, fenntartható közlekedés oktatása az iskolákban
B2: Közösségi közlekedés fejlesztése	• Közösségi közlekedési hálózat bővítése, **igényvezérelt autóbusz-közlekedés** bevezetésének a vizsgálata, különösen azokon a területeken, ahol a buszmegállók rágyaloglása meghaladja az 500 métert (pl. Erzsébet lakópark, Jamina egyes részei, bányatavak környéke, Kenderföldek, Keleti kertek, Kastély szőlők) • Buszjáratok útvonalának, menetrendjének a felülvizsgálata; a közösségi közlekedés infrastruktúrájának, különös tekintettel **utastájékoztatási rendszerének** és járműparkjának a fejlesztése
B3: Kerékpárosbarát várostérség kialakítása	Meglévő kerékpárforgalmi létesítmények fejlesztése a legújabb műszaki előírások és a **közlekedésbiztonság** teljesítésének érdekében • Kerékpár- és rollertárolás fejlesztése (fedett, megvilágított, esetleg **kamerával megfigyelt kerékpártárolók** létesítése is)
B4: Gyalogos közlekedés ösztönzése	• Járdák, gyalogátkelőhelyek fizikai és vizuális akadálymentesítése; új gyalogátkelőhelyek létesítése, meglévők közlekedésbiztonsági fejlesztése kritikus útvonalaknál, csomópontoknál (pl. forgalmas Békéscsaba fenntartható városi mobilitási terve 14 csomópontokban **hangjelzés vagy új típusú tartós minőségi útburkolati jelek felfestése**, prizmák és jelzőlámpák alkalmazása, **okos zebrák** kialakítása)
B5: Módváltási lehetőségek szélesítése	• Forgalomvonzó létesítmények fenntartható közlekedési szempontú fejlesztése (pl. közlekedési csomópontoknál a módváltást elősegítő parkolóhelyek, kerékpártárolók kapacitásának növelése várostérségben) • Új parkolóhelyek igényeknek megfelelően történő kialakítása

Beavatkozások	Tervezett intézkedések, amelyek szoros összefüggésbe hozhatók a digitális megoldásokkal
	• Parkolási helyzet javítása szabályozási eszközökkel (pl. parkolási díjak növelése, parkolási övezetek átstrukturálása) • Intermodális logisztikai terminál kialakítása • Fenntartható városon belüli áruszállítás előmozdítása
B6: Hálózati problémák orvoslása	• A veszélyes, illetve torlódásokat okozó csomópontok fejlesztése • Elektromos töltőállomások telepítésének vizsgálata és optimálisnak ítélt helyszíneken történő kialakítása • A jelenlegi közlekedési rend megváltoztatása bizonyos területeken forgalomtechnikai beavatkozásokkal, egyirányúsítással
B7: Adatvezérelt, intelligens mobilitás	• **Egységes közlekedési adatbázis fenntartása, folyamatos aktualizálása és bővítése (forgalmi adatok, balesetek stb.)** • **Attitűd- és szokásvizsgálatok a lakosság körében** • **Intelligens forgalomirányítás (rugalmas jelzőlámpa-programok stb.)** • **Közlekedésbiztonsági beavatkozások okos megoldások (például kamerarendszerek) alkalmazásával**

A dokumentum szerint „A forgalom szétosztásának optimalizálásához először megfelelő adatok szükségesek, s ezek alapján el lehet végezni a forgalom irányítását, befolyásolását”.

A hosszú távú, jól megalapozott közlekedési rendszerépítéshez, illetve a mindennapi (akár valós idejű) közlekedésszervezéshez ezek az adatok elengedhetetlenek – a SUMP céljainak elérését is ezek alapján az adatok alapján lehet mérni.

A mért vagy kapott adatokat **közérthető formában nyilvánossá kell tenni a közlekedők számára,** a visszajelzések ugyanis nagyban segíthetnek a közlekedési szokásaik átalakításában. Az intelligens rendszerek üzemeltetése és a mobilitással kapcsolatos adatbázis létrehozása során a költséghatékonyság szempontját is célszerű figyelembe venni.

Összesítés és következtetések:

- Békéscsaba városában különféle projektek nyomán számos ponton találunk forgalomszámlálásra és sebességmérésre alkalmas érzékelőket. Ezekből az érzékelőkből származó adatok nem jelennek meg konzekvensen egyetlen önkormányzati adatplatformban sem és a beérkező adatok feldolgozása sem folyamatos. Ezek a feltételek nélkülözhetetlenek az adatalapú forgalommenedzsment biztosításához.
- A parkolást és általában a forgalommenedzsmentet segítő adatgyűjtő és irányítási rendszerek fejlesztése elindult Békéscsabán. A megvalósult megoldások a vártnál kevésbé hatékonyak (kamerás parkolóhely-figyelés) és egyes tervezett fejlesztési elemek (forgalomszámlálás) megvalósítása elmaradt. A próbálkozások ellenére Békéscsaba – fokozódó igények ellenére – valójában még mindig híján van egy mobiltelefonon egyszerűen elérhető adatvezérelt parkolási rendszernek.
- Békéscsaba településen belüli közösségi közlekedését a Volánbusz biztosítja. Egy évtizede az akkori szolgáltató már működtetett valós idejű utastájékoztatási szolgáltatásokat az egyes megállókban. Ennek modernizációja a IKKKR projekt keretében történik. A közösségi közlekedés szervezése jelenleg még alacsony szinten digitalizált, integrált multimodális utastájékoztatás nincs, e-jegyeket a Volánbusz honlapján lehet vásárolni.
- Fejlesztés alatt áll a multimodális elérés fejlesztése, a közlekedési ágak közötti rendszerszintű kapcsolatok megteremtése, valós idejű utastájékoztatás, valamint igény alapú közlekedési szolgáltatások bevezetése. Mindezeket a törekvéseket erősíti a közlekedési és környezeti monitorozás eszközeinek tervezett kiterjedt alkalmazása – ezzel együtt szükséges az adatalapú forgalomszervezés lehetőségének az erősítése is (lásd első következtetés!).

- A buszos közösségi közlekedés 15 vonalon alacsony hatékonysággal zajlik és a városi közlekedésszervezés (jelzőlámpák) sem támogatja annak működését. A fejlesztések évek óta folyamatban vannak. A SMART GRID II. rendszer keretében megújuló energiára támaszkodó e-buszok beszerzése csak egy lépés a számos egyéb kiegészítő fejlesztés mellett, ami a szolgáltatásszervezést és ezzel a hatékonyabb működést támogatja.
- A városban nem érhetők el alternatív, igény alapon működtetett közlekedési szolgáltatások, amelyek hátterét egyrészt a szolgálató VOLÁN vagy akár helyi magánkezdeményezések is jelenthetnék.
- Alternatív, nem motorizált közlekedési megoldásként aktuálisan egy e-roller rendszer érhető el, amit piaci szereplő működtet.
- Országos viszonylatban lakosságarányosan kicsi az elektromos hajtású személygépkocsi állomány, viszont a kapcsolódó szolgáltatások iránti igény dinamikusan nő évről évre, ami részben az erősödő helyi igényeken alapul.
- A város és térsége fenntartható közlekedésének 2030-ig szóló tervezését bemutató SUMP (2024) foglalkozik az adatgyűjtés fontosságával és az adatalapú közlekedésirányítási rendszerek fejlesztésével, ugyanakkor nem minden beavatkozás esetében mutat rá a digitalizáció lehetőségeire (nem utal pl. az intelligens közlekedésvezérlő rendszerekre).

1.2.4 Környezet

A digitalizációs szegmensben a cél a környezeti terhelés csökkentése, az energiahatékonyság növelése, a zöldfelületi rendszer fenntarthatóságának javítása és összességében az ökológiai tudatosság erősödése a lakosság és a vállalkozások körében, valamint városi döntéshozói szinten.

Előre bocsájtjuk, hogy **Békéscsabán a környezet alágazat digitalizációs szintje a legfejlettebb**. A város a 2010-es évek elejétől tudatosan készült azokra a fejlesztésekre (Békéscsabai Komplex Energetikai Program), melyeket a megújuló energiahordozók konzekvensen felépített, adatirányított, modulárisan építhető hasznosítása jelent és lassan kiépülnek a felhasználói oldal fogadó infrastruktúrái és technológiai megoldásai is (SMART GRID).

Fontos megjegyezni, hogy a téma elsősorban a zöld átállás akciótervet érinti, ezért a megújuló energiaforrások hasznosításának műszaki, technológiai részleteit a DiA nem, vagy csak érintőlegesen tárgyalja. A fejezet célja a kiépített (SMART GRID I.) és bővíteni tervezett (SMART GRID II.) városi szintű energetikai rendszer felépítésének, meglévő és hiányzó elemeinek áttekintő bemutatása. A fejezetben a DiA tematikus fókuszának megfelelően az *adatalapú, digitális működtetés* rendszerelemeinek és további fejlesztési szükségleteinek és lehetőségeinek tárgyalására koncentrálunk.

A Békéscsabai Komplex Energetikai Program terveinek megvalósítására a Modern Városok Program adott lehetőséget[31]. A program keretében tervezett beruházási elemek – ha jelenleg lassuló ütemben is, de – biztosan megvalósulnak a városban.

Az Energetikai Program részeként az alábbi projektek kerültek meghatározásra, amelyek maguk is alprojektekből, részbeavatkozásokból állnak (ezek nem mindegyike kapcsolódik megújuló energia hasznosításhoz, viszont mindegyik tartalmaz okos, adatalapú irányítási rendszereket, megoldásokat):

[31] A Kormány a **Modern Városok Program** (a továbbiakban: MVP) keretében 2016. április 26. napján együttműködési megállapodást kötött Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzatával. A megállapodásban foglaltak eredményes kormányzati végrehajtása érdekében szándékát kormányhatározatban erősítette meg. A Magyarország Kormánya és az Önkormányzat közötti együttműködési megállapodás végrehajtásával összefüggő feladatokról szóló 1283/2016. (VI. 7.) Korm. határozattal összhangban a Modern Városok Program Bizottsága támogatói döntéseket hozott.

A. **SMART GRID rendszer kialakítása I. ütem (a továbbiakban: SMART GRID I. ütem)**
B. **SMART GRID rendszer kialakítása II. ütem (a továbbiakban: SMART GRID II. ütem)**
C. **SMART közvilágítási rendszer kialakítása (a továbbiakban: KÖZVILÁGÍTÁS)**
D. **Geotermikus hőhasznosítás (a továbbiakban: GEOTERMIA)**
E. Intelligens közlekedésvezérlő és környezetkímélő közösségi közlekedési rendszer kialakítása (a továbbiakban: IKKK)

(Az öt elemből az utolsót a 1.2.3. Mobilitás témakörben tárgyaltuk.)

A komplex energetikai fejlesztések célja Békéscsabán a fenntarthatóság és az energiahatékonyság szempontjainak erőteljesebb érvényesítése SMART GRID rendszer, épületenergetikai beruházások, geotermikus hőhasznosítás, SMART közvilágítási rendszer, valamint intelligens közlekedésvezérlő és környezetkímélő közösségi közlekedési rendszerek megvalósítása révén (15. ábra).

Az energetikai fejlesztések célja továbbá a város megújuló energiatermelési potenciáljának kiaknázása és a megtermelt energia hasznosítása a város energiaigényének kielégítésére. Az energetikai rendszer modulárisan épül fel, így az nem igényel egyidejű megvalósítást és viszonylag egyszerűen bővíthető.

A DiA szempontjából a legfontosabb, hogy a rendszerben kulcsszerepet kapnak **az irányítási / menedzsment központok**, amelyek fő feladata a rendszer működtetésének adatalapú kontrollja (14. ábra) a **fogyasztók felől digitális úton érkező információk alapján**.

8. táblázat: A komplex energetikai program elemeinek sajátosságai (forrás: Kiadvány_SMART közvil. másolata)

Békéscsaba Komplex energetikai programja	Megújuló energia termelés	Fogyasztás csökkenése	Innovatív és SMART megoldások	Környezeti terhelés csökkentése
SMART Grid: megújuló energia termelése, tárolása és vezérlése	✓		✓	✓
Önkormányzati épületek energetikai fejlesztése	✓	✓		✓
Geotermikus hőhasznosítás	✓		✓	✓
SMART városüzemeltetési rendszer és közvilágítási hálózat fejlesztése		✓	✓	✓
Intelligens közlekedésvezérlés és elektromos meghajtású buszok beszerzése		✓	✓	✓

SMART GRID alapinfrastruktúrák – szoláris megújuló

A SMART GRID I. (2016-2021) beavatkozás a megújuló energiára alapozott rendszer alapelemeinek kiépítését tartalmazta. A beruházás lezárultával a – kivitelezési projektmenedzsment feladatokat addig ellátó – Békéscsabai Városfejlesztési Nkft. felelősségi köréből a Békéscsaba Energia ESCO Kft.-hez került a létesítmény és 2021. év végén a társaság elindította az üzemeltetést. Az elsődleges fejlesztés lezárult, ezzel az energiatermelés (szoláris), tárolási infrastruktúrák és fogyasztói felhasználást biztosító rendszerek kiépültek.

A SMART GRID I. a következő elemeket foglalja magában:

- Napelemes kiserőmű *(1,3 MWp teljesítmény)*
- Villamosenergia-tároló *(Li-ion technológia, 2,4 MWh kapacitás, 1,2 MW teljesítmény):* feladata a napelemes rendszer által termelt energia megfelelő elosztása, az energiaigényeknek megfelelően. Az akkumulátoros energiatároló és az ahhoz szükséges berendezések speciális

konténerekben kerülnek elhelyezésre, melyeknek külső megjelenését az újonnan kialakítani kívánt környezethez kell igazítani.
*A villamosenergia **tárolása** kulcskérdés a békéscsabai SMART GRID rendszer építésében: a SMART GRID II MVP finanszírozású projekt, valamint a menedzsment feladatokat ellátó BSM Kft. részvételével zajló StoreMore projekt[32] a tárolási teljesítmény és annak hatékony technológiai módozatainak fejlesztését (technológiai innovációk) célozza.*

- **Helyi okoshálózati rendszer kialakítása, vezérlőrendszer**:
  A digitális átállás folyamata szempontjából kiemelten fontos elem a helyi okoshálózati végponti eszközök telepítése a – egyelőre csak a Városi Sportcentrum területén található – fogyasztókhoz. Ezt követő lépés az okosmérők rendszerbe integrálásának megvalósítása (helyi okoshálózati integráció). Csak ezek megvalósítását követően lehetséges a helyi okoshálózati központ működésbe állítása és működésének megindítása.
  Egy új, középfeszültségű hálózati csatlakozási pont kialakítása szintén feltétele a SMART GRID akadálymentes működésének.

A szemléletformálást egy smart látogatóközpont telepítése támogatta, amely a beavatkozáscsomag részeként valósult meg. A látogatóközpontban szemléltethető a rendszer működése.

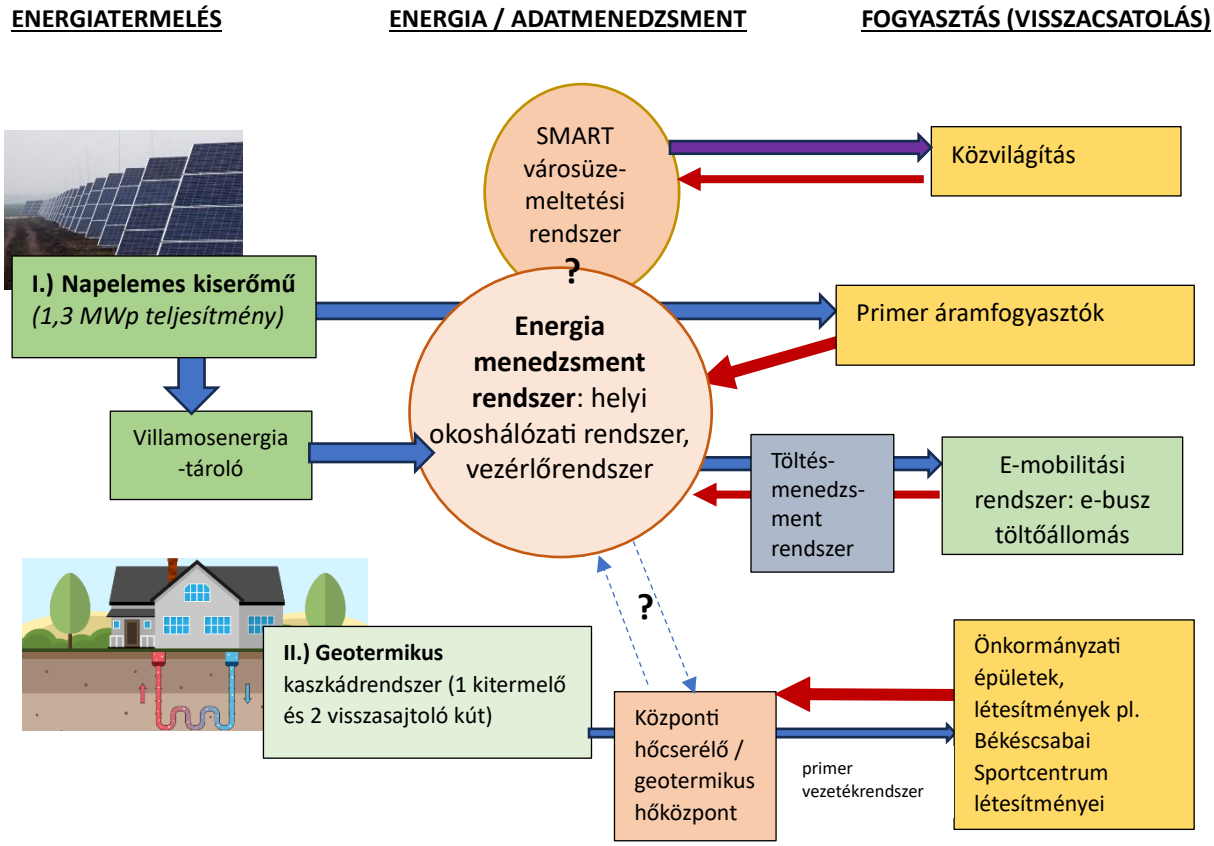

16. ábra: Békéscsabai Komplex energetikai program elemei és azok kapcsolódási pontjai. Forrás: saját szerkesztés

[32] A StoreMore projekt, mely Békéscsaba város vezető partnersége mellett, 10 Duna Régiós ország partnereinek együttműködésében valósul meg, a fenntartható energia-tárolási megoldások előmozdítására irányul a Duna Régióban. A konzorcium célja, hogy javítsa az energia tárolásának hatékonyságát, csökkentse a környezeti lábnyomot és elősegítse az energiaátmenetet a régióban. A projekt keretében a partnerek számos kulcsfontosságú tevékenységet hajtanak végre, amelyek középpontjában az energia tárolási megoldásokkal kapcsolatos tudás bővítése és az új technológiák fejlesztése áll.

A **SMART GRID II.** (2019-2022) beavatkozási csomag célja a helyi elektromos autóbusz-közlekedés megújuló energiával történő ellátása volt. Ennek várható energiaigénye 736 MWh évente. A fennmaradó villamosenergia az energiatároló felhasználásával kerülhet értékesítésre a rendszerszintű szolgáltatások piacára, illetve flexibilitási szolgáltatások nyújtására. A későbbiekben az energiatároló a helyi energiaközösség számára is biztosíthat kiegyenlítő energia „szolgáltatásokat". Cél a meglévő infrastruktúra minden SMART GRID I.-ben megvalósult elemének **kapacitásbővítése**[33].

Geotermikus hőhasznosítás és irányítási rendszere

További zöld energiaforrás a **geotermikus energia** (GEOTERMIA) (lásd 16. ábra alsó szegmense). A geotermikus rendszer 1 kitermelő és 2 visszasajtoló kútból áll; a geotermikus kutakat csővezeték köti össze. A kitermelt termálvíz geotermikus *hőközponton* keresztül adja át a hőenergiáját a primer körnek, azaz a fogyasztókat ellátó kvázi „távhőrendszernek". A fogyasztói kör jelen esetben önkormányzati tulajdonú létesítményeket jelent, ahol alközpontokat hoztak létre a gépházakban. A geotermikus hőellátás nem váltja ki egészében a gázfűtéses kazánokat az érintett önkormányzati ingatlanokban, hanem azzal együttesen biztosítja a mindenkori hőigényt. **A geotermikus csővezeték mentén *optikai szál* is lefektetésre került, ami a rendszer *szabályozásának jeleit továbbítja*, azaz *információt küld, egyebek mellett,* a hőigényre vonatkozóan.**

A feltárt, fúrt kút hozzávetőlegesen 3 megawatt hőteljesítményt tud produkálni a fűtési rendszerekbe[34]. A projekt megvalósulási helyszíne a Nádas sortól a CsabaParkig terül el és 16 önálló létesítmény fűtésének a rákötésével került megtervezésre. A még meg nem valósult multifunkciós új sportcsarnok és a versenyuszoda léte elképzelhetetlen geotermikus hőhasznosítás nélkül, de ez fontos a vívócsarnok, az atlétikai klub, a gyermekélelmezési konyha és a CsabaPark tekintetében is. Ráadásul annyi plusz hő marad, hogy a későbbiekben még majdnem ugyanennyi intézményt rá lehetne kötni a rendszerre, akár egy későbbi pályázat eredményeként. Így a többi önkormányzati intézmény, vagy akár lakótelepi rendszerek esetében is hasznosítható lehet a geotermikus energia.

Az **önkormányzati épületek energetikai fejlesztése** a 2014-2020-as időszakban – a TOP 6.5.1 konstrukción belül – ***13 projekt*** keretében 16 db épület energetikai megújítását érintette. A projektek mindegyike tartalmazott megújuló energia hasznosítási elemet, de ezek többségében napenergiára épülő HMKE, azaz Háztartási Méretű Kiserőmű kiépítését jelentették. Csupán egyes épületek esetében történt beavatkozás annak érdekében, hogy a fűtési rendszert alkalmassá tegyék a geotermikus hő fogadására.

A magáningatlanok esetében az okos otthonok létezéséről az önkormányzatnak nincsenek információi. Egyéb épületüzemeltetési funkciók (pl. légkondicionálás, árnyékolók működtetése) automatizálása, távfunkciókkal történő irányítása nem jellemző Békéscsabán.

Smart közvilágítás

Békéscsabán az okos közvilágítási rendszer nem megújuló energiaforrásokból kapja az elektromos áramot, hanem az energiaszolgáltatótól. A DiA szempontjából ugyanakkor a rendszerműködtetés elvi és gyakorlati (technológiai) feltételrendszere a fő elemzési szempont. A Békéscsabai Komplex

[33] Szakértői kiegészítés, hogy célként továbbra is megmaradt ez, de a hálózati állapotok sajnálatos helyzete miatt azzal a koncepcióval egészült ki a SG2 beruházás, hogy lehetőség szerint célvezetékkel összekötésre kerüljön az SG1-gyel az optimális energiaelosztás érdekében.

[34] A projekt megvalósulási helyszíne a Nádas sortól a CsabaParkig terül el. Ezeknek a kutaknak a mélysége 2450 méter. Ehhez készül egy geotermikus vezetékrendszer a Nádas sortól a sportcsarnokig, ahol a visszasajtoló kutak helyezkednek el.

Energetikai Program keretében került megvalósításra a SMART városüzemeltetési rendszer, amely egészében nem tudja kezelni pl. a közvilágítást, de adatokat fogadhat, illetve az új szolgáltatói platformok a megfelelő interfészek lefejlesztésével kapcsolhatók a keretrendszerhez és tartalmazza a térinformatikai adatbázisokat a teljes közvilágítási hálózat tekintetében.

A **SMART azaz okos közvilágítási hálózat** azt jelenti, hogy a hálózatban lévő elemek egyedi beállítással rendelkeznek és a kommunikáció különféle szintjére képesek. Az IOT (Internet of Things = a dolgok internete) – *központból vezérelhető*, felügyelhető; Bluetooth kapcsolaton keresztül kosaras autó nélkül programozható és felügyelhető, így gyorsabb a hibaelhárítás és végül olcsóbb, könnyebb az üzemeltetés.

- **SMART-ready elemek:** legalább 2000 db SMART-ready elem kerül fel a hálózatra, amelyek vagy Bluetooth vezérléssel ellátott, egyedi fényáram-szabályozást lehetővé tevő világítóberendezések, vagy IOT távfelügyeleti vezérlést előkészítő, dali protokollon keresztül működtethető SMART-ready lámpatestek.
- **SMART-aktív elemek:** legalább 1500 db IOT vezérléssel integrált, SIM kártyával ellátott, kétirányú, gsm, zigbee, kommunikációra és GPS helymeghatározásra képes, távfelügyeleti rendszerben működő közvilágítási berendezés, illetve más SMART aktív funkciókkal bíró elemek, mint: WIFI, optikai és környezeti szenzorok, kamerák, parkolásmenedzsment pilot jelleggel.

A kivitelezés vonatkozásában 2021. május 4-én megtörtént a műszaki átadás-átvétel. A projekt 2021. szeptember 30-án lezárult. A fejlesztés során 7765 fénypont esetében történt különféle beavatkozás. Továbbá **a város közvilágítási hálózatának alkonykapcsolós vezérlése is megvalósult.**

9. táblázat: A békéscsabai okos közvilágítási hálózat megvalósult elemei

Fejlesztési elem	Mennyiség
Lecserélt régi lámpatest	7081 db
Új fénypont	99 db
„Okosított" lámpatest	585 db
IOT vezérléssel kétirányú kommunikációra képes elem	1595 db
Bluetooth kapcsolattal kétirányú kommunikációra képes elem	1688 db

Összességében az energetikai ágazat komplex fejlesztése továbbra is a **város zászlóshajó projektje** a digitális átállás vonatkozásában. Kiemelt fejlesztések a SMART GRID II. keretében jelenleg is zajlanak, ezen kívül az önkormányzati szakcégek innovációs tevékenysége és projektjei is említést érdemelnek (Békéscsaba Energia ESCO Kft). Kiemelt cél az **irányítási rendszerek** egységesítése az **alrendszerek központjainak integrált működtetése**, melynek hátterében természetesen egy integrált menedzsment megközelítés áll.

A városi környezet minőségének monitorozása

A város Levegőminőségi Terve (2020.) három – nem automatikus – mérőhelyszínt azonosít: az OLM mintavételi programjában Vízmű néven jegyzett Dobozi úti manuális mérőállomást, a Pásztor utcai időszakos eseti mérőhelyet, illetve a LIFE Projekt keretében végzett 4x2 hetes mérések helyszínét, amely a Jamina városrészben, a Kolozsvári úton található.

Az állandó – de manuális – mérőponton (5600 Békéscsaba, Dobozi út 5. sz.) kisméretű szállópor (PM_{10}) légszennyező anyag mintavétel történik, 24 órás mintavétellel. Az eseti mérésekre kijelölt mérőponton (5600 Békéscsaba, Pásztor u. 17. sz.) kisméretű szállópor (PM_{10} és $PM_{2,5}$) légszennyező anyag

mintavételt végez a mérőszervezet. A LIFE projekt keretében kijelölt mérőponton (5600 Békéscsaba, Kolozsvári út 24. sz.) a mérések keretén belül O_3, NO/NOx, SO_2, CO és szállópor PM_{10} frakciójának folyamatos mérése, illetve a folyamatos méréssel párhuzamosan a szállópor $PM_{2,5}$ frakciójának aktív, szakaszos mintavétele történt negyedévente 4x2 hetes időintervallumban, 2019. július és 2020. május között. Itt a méréseket egy magáncég (a Green Lab Magyarországi Mérnökiroda Kft.) végezte az önkormányzat megbízásából.

Ahogy arra utaltunk, 2021 novemberében megtörtént egy **állandó levegőminőség-mérőállomás** telepítése a városban, amely 2022. januártól az országos hálózatra is rákapcsolódott**. A mérőállomás az ózon, a szállópor, a nitrogén-oxidok, a szén-dioxid és szén-monoxid** szintjét is méri majd, és – a tervek szerint – szolgáltatja az adatokat az országos levegőminőségmérő-hálózat részére. A mérőpont üzemeltetését a Hajdú-Bihar Vármegyei Kormányhivatal végzi.

Városi zöldfelületek fenntartásának okos rendszerei Békéscsabán

Békéscsaba Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatalának Szervezeti és Működési Szabályzata alapján a városüzemeltetési feladatok a Polgármesteri Hivatal Városüzemeltetési Osztályához tartoznak. A **Békéscsabai Városgazdálkodási Kft.** végzi a város területén lévő parkok, terek gyepfelületének karbantartását, fenntartását, szépítését, amelynek része a nyírás, műtrágyázás, illetve öntözés is. A cég feladatai közé tartozik a parkok kaszálása és tisztán tartása, az egynyáriak telepítése és gondozása, illetve a fás szárú növények telepítése és gondozása.

Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata és a Békés Vármegyei Önkormányzat megbízásából megtörtént a városi fák kataszterezése. A kataszterezés során a mérnökök felmérték a fák egészségi állapotát, méreteit, azok további kezelésének a feladatait, lehetőségeit, illetve minden felmért fát egyedi azonosítóval láttak el (lásd: 1.1.4. fejezet).

Az önkormányzat honlapján és a városi applikációban elérhető online hibabejelentés (1.1.3 és 1.2.1 alfejezet) alapján keletkező városi környezetet érintő karbantartási, javítási vagy éppen veszélyelhárítási feladatok jelentős része a **Békéscsabai Városgazdálkodási Kft.**-nél realizálódik a megfelelő szakértő munkatársak részvételével. A munka elvégzéséről a cég tájékoztatja a hivatalt (teljesítés, számla elküldése). A Békéscsabai Városgazdálkodási Kft. **nem használ** szenzoros érzékelésen alapuló, így a környezeti adatok kiértékelésére támaszkodó, automatizált *zöldfelületi menedzsment (öntözés) rendszereket* a köz- ill. zöldterületek, parkok fenntartásához.

Nincsenek kódoláson (háztartási) és/vagy súlymérésen (közterületi kukák) alapuló okos megoldások a **hulladékgazdálkodásban**, ugyanakkor nincs működésben Békéscsabán olyan kamerarendszer sem, ami kifejezetten az illegális hulladéklerakást figyelné (az illegális hulladék eltávolítása önkormányzati feladat). Az utóbbira a várostérség településein találunk csak példákat (ld. 1.1.1 alfejezet), Csorvás város és Doboz község esetében.

Az **okos mérők alkalmazása** (SMART METERING) a közműszolgáltatók esetében fogyasztásmérésre, közművek működésének állapotellenőrzésére, hálózati / rendszer hiba feltárására alkalmazható. Nincs tudomásunk arról, hogy a Békéscsaba és várostérségében működő közműcégek használnának ilyen mérőket, rendszereket.

Összesítés és következtetések:

- A különféle kezdeményezések (projektek) alapján a város több pontján találhatóak a környezeti adatok (légszennyezés, csapadék, szél stb.) rögzítésére alkalmas szenzorok, melyek adatai ugyanakkor nem egy adatközpontba futnak be.

- Békéscsaba és várostérsége digitális átállásának legfontosabb és legfejlettebb alrendszere a környezeti alrendszer. 2016-ban indult el Békéscsaba Komplex Energetikai Programja, amely integrált rendszerépítést jelent és érinti a Mobilitási DiA alágazatot is. A fejlesztés keretében egyes modulok már megvalósultak, ugyanakkor az utóbbi években a program lebonyolítása lelassult.
- Kiépülőben van az energiaágazat integrált központi irányítási rendszere (alternatív energiaforrás felhasználás (szoláris, geotermális, smart közvilágítás). Kiemelt cél az irányítási menedzsment rendszer egységesítése, az alrendszerek központjainak integrált működtetése, melynek hátterében természetesen egy integrált adatmenedzsment rendszer létrehozásának igénye áll.
- Az energetikai ágazat komplex fejlesztése továbbra is a város zászlóshajó projektje a digitális átállás vonatkozásában. Kiemelt fejlesztések a SMART GRID II. keretében jelenleg is zajlanak, ezen kívül az önkormányzati szakcégek innovációs tevékenysége és projektjei is említést érdemelnek (pl. Békéscsaba Energia ESCO Kft. beruházásai).
- A városi környezet tématerület (városüzemeltetés) esetében hiányoznak az adatalapú automatikus menedzsment rendszerek.

1.2.5 Életminőség

Az életminőség szempontjából a digitalizációs cél az életkori és egyéb sajátosságoknak megfelelően kiszolgálni az egyének és közösségek igényeit. Városi szinten cél a minőségi változás elérése a közösségi és egyben egyéni jólétet támogató szolgáltatásokban (nem feltétlen a mennyiségi, hanem a minőségi változások előmozdítása).

A megállapításokat elsősorban Békéscsaba humán szolgáltatásokat nyújtó közintézményeiben végzett kérdőíves felmérés eredményeire alapozzuk. Külön bekezdéseket szentelünk a város jövőjét meghatározó ifjúság életminőségét meghatározó közösségi csatornáknak, amelyek a 21. században már dominánsan online platformokra és eszközökre alapozódnak.

- **Kulturális szolgáltatások**: A város fő kulturális program szolgáltatója a Csabagyöngye Kulturális Központ (Csabagyöngye Kulturális Központ). Nem érhető el a városban integrált program platform és kiajánló, amely a város teljes kulturális kínálatát tartalmazná. Online jegyvásárlási lehetőség a központ honlapján lehetséges. A Munkácsy Negyed kulturális létesítményei lehetőségeikhez képest visszafogottan élnek a digitális alkalmazások nyújtotta előnyökkel.
- **Szociális ellátás**: A Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ[35] 2007. 03. 31-től Békéscsaba és Térsége Többcélú Önkormányzati Kistérségi Társulás fenntartásában működik és lát el szociális alap- és szakosított szolgáltatásokat az ide vonatkozó jogszabályi előírások betartásával. A Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ ellátási területe Békéscsaba város közigazgatási területe, illetve a Békéscsabai kistérség települései (Kétsoprony, Csabaszabadi, Telekgerendás, Újkígyós, Szabadkígyós).
- **Egészségügyi ellátás**: A lakossági felmérésben igényként jelentkezett az online időpontfoglalás fejlesztése az egészségügyi szolgáltatások igénybevételéhez.

Az életminőség témában érintett **ágazati fejlesztési dokumentumok** áttanulmányozása alapján elmondható, hogy azok szinte egyáltalán NEM foglalkoznak a digitális fejlesztési szükségletekkel annak ellenére, hogy a központi adatszolgáltatást változó rendszerességgel minden ágazati intézmény/szervezet elvégzi az *szakági rendszereken* keresztül.

[35] http://www.bkeszi.hu/bemutatkozas.html

A Helyi Esélyegyenlőségi Terv két célcsoportot emel ki a digitális képességek fejlesztésének vonatkozásában (hátrányos helyzetű fiatalok és az idősek), emellett a digitális eszközök korai használatából eredően egy veszélyeztetett csoportra hívja fel a figyelmet (kisgyermekkorúak). A HEP konkrét beavatkozási lehetőséget az időskorúak kapcsán említ és a tennivalókat a Békéscsaba Városi Nyugdíjas Egyesületnek dedikálja.

A lakosság életminőségét meghatározó (közösségi) szolgáltatások digitális felkészültsége

A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia elkészítése keretében a békéscsabai közintézmények körében végzett felmérés (6.1.3 melléklet) alapján, az intézmények informatikai eszközparkja az elmúlt évek fejlesztései ellenére is több esetben elavultnak tekinthető. A felsorolásból látható, hogy az önkormányzati törvényben meghatározott kötelező feladatok alapján csupán az intézmények egy része tartozik az Békéscsaba MJV fenntartásába.

A felmérésben résztvevő intézmények mindegyike szükségesnek ítélte a meglevő számítógépek cseréjét, illetve új gépek (asztali számítógépek vagy laptopok) beszerzését. Az informatikai hálózat fejlesztését a megkérdezett intézmények kétharmada (68%-a) gondolta indokoltnak. A szervezetek 42%-a rendelkezik adattároló szerverrel, 74% helyi vezetékes hálózattal (LAN), 95% Wifi hálózattal.

Az intézmények 63%-ánál jellemző az IKT eszközök belső hálózatba kapcsolása. A szervezetek 68%-a esetében végzi rendszergazda az informatikai hálózat felügyeletét és karbantartását. A felmérésben résztvevő szervezetek 95%-ánál a megfelelő eszközök beszerzését forráshiány akadályozza, míg az intézmények kétötöde (42%) esetében az alkalmazottak egyéni IKT-kompetenciáinak elégtelensége jelenti gátját a fejlődésnek. Az ismeretek bővítésére szándék mutatkozik a munkavállalói oldalon is: az intézmények 63%-ában jelezték már az alkalmazottak, hogy igényük lenne informatikai kompetenciáik erősítésére.

A helyi intézmények szinte mindegyike **rendelkezik digitális adatvagyonnal**. Adminisztratív és pénzügyi adatokat a szervezetek 74%-a, alaptevékenységgel kapcsolatos adatokat pedig 84%-a tárol. Nyílt adatbázissal az intézmények 26%-a bír. A szervezetek 10%-ánál a tárolt adatok nem kerülnek feldolgozásra, 42%-uk esetében az adatfeldolgozás csupán a napi szintű működést támogatja. Csak a szervezetek 16%-ánál történik további adatfelhasználás/feldolgozás (például jelentések, prognózisok készítése). Az intézmények 32%-a nyilvánosan is elérhetővé tesz bizonyos (az alaptevékenységhez kapcsolódó) feldolgozott adatokat. Az intézmények fele (53%) saját szerverén tárolja az adatokat, 11%-uk saját adatfelhőben, 21%-uk központi szerveren, míg 15%-uk egyéb módon.

Az intézmények mindegyike alkalmaz digitális módszereket a **belső kommunikációhoz**. Legjellemzőbb az email használata (100%), de a szervezetek 53%-a azonnali üzenetküldési alkalmazást (chat), 37%-uk pedig valamilyen más zárt belső kommunikációra szolgáló platformot (digitális üzenőfal, digitális belső posta) is használ. A kutatásban résztvevő intézmények mindegyike alkalmaz emailt a külső (például a fenntartó vagy az ügyfeleik felé történő) kommunikáció során, 37%-uk pedig mobiltelefonos alkalmazást is. A szervezetek weboldalainak többsége alapvetően egyoldalú információközlésre szolgál, ugyanakkor a honlapok kétötöde (41%) már jelenleg is kínál arra lehetőséget, hogy az ügyfelek, illetve az érdeklődők a weboldalon visszajelzéseket adjanak, kérdéseket tegyenek fel, illetve bejelentéssel éljenek.

A fenntartást, üzemeltetést segítő okos eszközök alapvetően biztonságtechnikai rendszereket jelentenek, bár bizonyos intézményekben a fűtés, szellőztetés is szenzorok, smart eszközök segítségével történik. Épületüzemeltetést, helyiséggazdálkodást támogató szoftveres megoldásokat az intézmények mindössze 11%-a használ. A szervezetek a rendelkezésükre álló épületekről alapvetően papíralapú

tervrajzzal, illetve annak digitalizált változatával bírnak. Néhány intézmény rendelkezik ugyan CAD formátumú adatállománnyal, ugyanakkor az ingatlanokról épületinformációs modellek nem készültek.

Az alábbiakban a FVS és általában a városfejlesztés **kiemelt célcsoportjával, azaz a fiatal generációval** kapcsolatos digitális és kommunikációs helyzettel foglalkozunk. Békéscsaba népessége fogy, ezért prioritást élvez a fiatal generáció megtartása, melynek egyik megközelítése az életminőséget javító szolgáltatások fejlesztése.

Békéscsaba MJV Középtávú Ifjúsági Koncepciója és Cselekvési Terve 2021-2025 kiemelten foglalkozik a fiatal generáció kommunikációs igényeivel. A koncepció elkészítéséhez eleve online közelítették meg a célcsoportot a szakértők[36], az online platform a célcsoport egyik legfontosabb kommunikációs, elérési felülete.

A helyi közösségépítés szempontjából kedvező, hogy a válaszadók 76%-a leggyakrabban személyesen találkozik a barátaival, míg 20%-uk az online térben. Fontos tényező a társaság és ebből eredően az is, hogy a közösségek, a programok megfelelő térre találjanak, ahol bővülhetnek, fejlődhetnek. Ugyanakkor a fiatalok napi szinten jórészt **az online térben mozognak**, ott érhetők el, egyre jobban **felértékelődik a digitális környezet**, elsődlegesen is azon részei, melyeket a fiatalok közösségi tevékenységre használnak. Mivel szinte mindenki tagja valamilyen online közösségi média platformnak, a közösségi média lett az új hálózat, amit sokféle célra használnak.

Az Ifjúsági koncepció alapján az önkormányzat célja, hogy támogassa azokat a közösségi média felületeket, amelyeken a fiatalok tájékozódhatnak a helyi ügyekről, és a saját felületeiken vehetnek részt a közéletben. A Koncepció és Cselekvési terv három fő beavatkozási területet tartalmaz[37]; melyek közül a második beavatkozási terület a *II. HATÉKONY KOMMUNIKÁCIÓ, NYILVÁNOSSÁG: Naprakész, használható, minél szélesebb tájékoztatási kört lefedő információátadás* beavatkozási terület célja a Békéscsabai Alkotó Média (BAM) működésének támogatása, **az ifjúsági információs portál és online városi diákújság szerepének megerősítése, ismertségének elősegítése**, a szerkesztőség szervezetfejlesztésének, tehetséggondozásának, utánpótlásának, műszaki felszereltségének, működésének támogatása. A kívánt célállapot az *„ifjúsági információs portálon (csabaidiakujsag.hu) széleskörű, naprakész, a helyi ifjúságot érintő (szervezetek, intézmények, hírek, események, pályázatok stb.) információk érhetők el. A tehetségfejlesztő műhelyként is működő szerkesztőség tagjai szabadidejüket hasznosan töltik el, miközben különböző szerepeket, tevékenységeket próbálnak ki, műfaji, technikai ismereteket sajátítanak el.”*

Az önkormányzattal stratégiai partnerségben 2019-ben meg is alakult a Békéscsabai Alkotó Média (BAM) szerkesztősége és elindult a https://csabaidiakujsag.hu/ ifjúsági információs portál. A tagok csabai diákok voltak, akik önkéntes alapon vettek részt a felnőtt segítők által támogatott közös munkában. Egy online diákújságon jóval túlmutatott a szerkesztőség tevékenysége, mely a kreativitás,

[36] A 12-25 éves korosztály helyzetelemzése 2020 I. félévében a helyi szereplőket aktivizáló, közösségfejlesztő módszerrel valósult meg. Az ifjúsági közösségi felmérés során a fiatalok véleményét kérdezték életminőségükről, lehetőségeikről, igényeikről, a település jelenéről és jövőjéről. Az online felmérés 1373 teljes kitöltéssel zárult.

[37] I. TÁRSADALMI RÉSZVÉTEL, PÁRBESZÉD: Az ifjúság helyzetével hatékonyan foglalkozó érdekképviseleti- és párbeszédrendszer működése.
II. HATÉKONY KOMMUNIKÁCIÓ, NYILVÁNOSSÁG: Naprakész, használható, minél szélesebb tájékoztatási kört lefedő információátadás.
III. „KELL EGY HELY”: Az ifjúság szabadidő eltöltését szolgáló ifjúsági közösségi terek kialakítása, a meglévők működtetése.

a fejlődés, a tehetséggondozás, a közösségépítés terepévé vált megalakulása óta. 2024-ben azonban már nem találtunk működő portált ez alatt a cím alatt.

Összesítés és következtetések:

- Békéscsabán az életminőség digitális tématerület kapcsán nem beszélhetünk egy stratégia mentén felépülő fejlesztésekről. Ennek oka részben az önkormányzat korlátozott beavatkozási lehetősége, hiszen tevékenysége csak az Ötv[38]-ben meghatározott kötelező feladatokra terjed ki.
- A város és esetenként a járás életminőséget befolyásoló (köz)szolgáltatásainak szakági programjai csak elenyésző terjedelemben és érdemi tartalommal reagálnak a digitalizációs eszközök szolgáltatásminőségfejlesztő lehetőségeire.
- Egyik ágazatban sem találtunk platformizációra utaló jeleket – talán a kulturális ágazat indult el ezen az úton, de a tartalmak kommunikációja itt is inkább egyedi kezdeményezéseken alapul.
- Az egyetlen, várostérségben szerveződő közszolgáltatás a szociális ellátásra koncentrálódik (Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ), amely a szakági adatszolgáltatáson túl nincs felkészülve a digitális feladatmenedzsmentre.

[38] 2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól

1.2.6 Szintézis

10. táblázat: Békéscsaba MJV és térsége DiA megalapozó munkarészeinek szintézise

	Szenzorok / adat-források (igen / nem)	Becsatornázva egy önkormányzati adat-platformba? (igen/ nem)	Adatalapú szolgáltatás – applikáció (igen /nem)	*Célcsoport bevonás (felhasználók) mennyire sikeres (%)*	Kiterjesztés 2021-2027-ben (nem tervezett / tervezett / projekt van erre)	*FVS alapján javasolt digitális fejlesztési terület (igen/ nem)*	FVS helyzet alapján az alap-infrastruktúra – alap-szolgáltatás minősítése, alapállapota: digitália ráfejleszthető/ szükséges az alapinfrastruktúra fejlesztése/ alap-infrastruktúra alkalmatlan
1. okos kormányzás							
önkormányzat ügyfélszolgáltatások	igen	igen	igen		tervezett		digitália ráfejleszthető és ráfejlesztett
2. okos gazdaság							
vállalkozás- és befektetőbarát ügyintézés	nem	nem	nem		nem tervezett		digitália ráfejleszthető és ráfejlesztett
befektetővonzás eszközei	nem	nem	nem		nem tervezett		szükséges az alapinfrastruktúra fejlesztése
turisztikai szolgáltatások	nem	nem	nem		tervezett		szükséges az alapinfrastruktúra fejlesztése
3. okos mobilitás							
parkolás	igen	igen	igen		tervezett		szükséges az alapinfrastruktúra fejlesztése

	Szenzorok / adat-források (igen / nem)	Becsatornázva egy önkormányzati adat-platformba? (igen/ nem)	Adatalapú szolgáltatás – applikáció (igen /nem)	*Célcsoport bevonás (felhasználók) mennyire sikeres (%)*	Kiterjesztés 2021-2027-ben (nem tervezett / tervezett / projekt van erre)	*FVS alapján javasolt digitális fejlesztési terület (igen/ nem)*	FVS helyzet alapján az alap-infrastruktúra – alap-szolgáltatás minősítése, alapállapota: digitália ráfejleszthető/ szükséges az alapinfrastruktúra fejlesztése/ alap-infrastruktúra alkalmatlan
belterületi közúti közlekedés	igen	igen	nem		tervezett		szükséges az alapinfrastruktúra fejlesztése
közlekedésbiztonság	igen	igen	nem		tervezett		alap alkalmatlan
közösségi közlekedés	nem	nem	nem		projekt van erre – e-buszok		szükséges az alapinfrastruktúra fejlesztése
kerékpáros közlekedés	nem	nem	nem		nem tervezett		szükséges az alapinfrastruktúra fejlesztése
közbringa rendszer – roller!!	nem	nem	nem		projekt van erre		-
4. okos környezet							
energetika	igen	igen	nem		projekt van erre		digitália ráfejleszthető és ráfejlesztett

	Szenzorok / adat-források (igen / nem)	Becsatornázva egy önkormányzati adat-platformba? (igen/ nem)	Adatalapú szolgáltatás – applikáció (igen /nem)	*Célcsoport bevonás (felhasználók) mennyire sikeres (%)*	Kiterjesztés 2021-2027-ben (nem tervezett / tervezett / projekt van erre)	*FVS alapján javasolt digitális fejlesztési terület (igen/ nem)*	FVS helyzet alapján az alap-infrastruktúra – alap-szolgáltatás minősítése, alapállapota: digitália ráfejleszthető/ szükséges az alapinfrastruktúra fejlesztése/ alap-infrastruktúra alkalmatlan
épületüzemeltetés	nem	nem	nem		projekt van erre		szükséges az alapinfrastruktúra fejlesztése
közvilágítás	igen	igen	igen		projekt van erre		digitália ráfejleszthető - és ráfejlesztett
közterület /zöldfelület fenntartása	nem	nem	nem		projekt van erre – TOP Plusz		szükséges az alapinfrastruktúra fejlesztése
vízellátás	nem	nem	nem		nem tervezett		szükséges az alapinfrastruktúra fejlesztése
szennyvíz	nem	nem	nem		nem tervezett		szükséges az alapinfrastruktúra fejlesztése
5. okos életkörülmények (humán szolgáltatások)							

	Szenzorok / adat-források (igen / nem)	Becsatornázva egy önkormányzati adat-platformba? (igen/ nem)	Adatalapú szolgáltatás – applikáció (igen /nem)	*Célcsoport bevonás (felhasználók) mennyire sikeres (%)*	Kiterjesztés 2021-2027-ben (nem tervezett / tervezett / projekt van erre)	*FVS alapján javasolt digitális fejlesztési terület (igen/ nem)*	FVS helyzet alapján az alap-infrastruktúra – alap-szolgáltatás minősítése, alapállapota: digitália ráfejleszthető/ szükséges az alapinfrastruktúra fejlesztése/ alap-infrastruktúra alkalmatlan
közbiztonság	igen	igen	nem		projekt van erre kamera		digitália ráfejleszthető - és ráfejlesztett
oktatás (beleértve a bölcsődéket, mint szociális ellátási forma)	igen	nem	nem				szükséges az alapinfrastruktúra fejlesztése
szociális ellátás	nem	nem	nem		nem tervezett		alap alkalmatlan
egészségügy	nem	nem	nem		nem tervezett		szükséges az alapinfrastruktúra fejlesztése
kultúra	igen	nem!!	igen		tervezett		szükséges az alapinfrastruktúra fejlesztése

A *táblázatban a célcsoport bevonás (felhasználók) mennyire sikeres (%) és FVS alapján javasolt digitális fejlesztési terület (igen/ nem)* oszlopok megjelenítését nem tartjuk indokoltnak.

1.3 A digitális átállást akadályozó és elősegítő tényezők

A következőkben Békéscsaba MJV és térségére vonatkozóan összefoglaljuk, hogy milyen külső és belső eredetű támogató (elősegítő) és akadályozó tényezők merülnek fel a digitális átállás folyamatában. Az elemzést az önkormányzat, mint koordinátor szempontjából végeztük el.

11. táblázat: Békéscsaba MJV és térsége digitális átállását elősegítő és akadályozó tényezők

	A digitális átállást	
	a.) elősegítő tényezők	b.) akadályozó tényezők
BELSŐ		
társadalmi	A helyi lakosság digitális felkészültsége megfelelőnek nevezhető a fiatal és középkorú lakossági csoportokban.	Az idősebb korosztályban és az alacsonyabb végzettségűek körében nagy arányban ítélik úgy, hogy digitális készségük átlag alatti.
	A témában tájékozott lakossági csoportok igénylik a digitalizáció felgyorsítását a városfejlesztés minden szegmensében.	Bizonyos társadalmi csoportok (alacsonyabban képzettek és társadalmilag leszakadó csoportok) rendelkeznek ugyan okos eszközökkel, de azokat csak szórakozásra használják, szolgáltatásokat alig vesznek igénybe (ügyintézés).
		A lakosság általában nem rendelkezik megfelelő mélységű ismertekkel a városi okos / digitális megoldásokkal kapcsolatban, ezért véleményt ill. fejlesztési igényt sem fogalmaznak meg.
		Össztársadalmi szinten, továbbá a közszolgáltatások bizonyos szegmenseiben jellemző a digitális eszközök napi szintű használatához szükséges ismeretek hiánya, az ismeretlentől való félelem, a motiválatlanság, ami a fejlesztések komoly akadályozó tényezője.
belső szervezeti (önkormányzat és cégei)	Három olyan önkormányzati cég működik a városban, amelyeknek jelentős koordináló és végrehajtó szerepük van a smart fejlesztések létrehozásában és működtetésében: ezek a Békéscsabai Városfejlesztési Nkft, a Békéscsaba Energia ESCO Kft., valamint annak cége, a Békéscsaba Smart Menedzsment Kft.	A digitális átállás **komplex, városi szintű és minden tématerületre kiterjedő koordinálása** nem tartozik egyik témában érintett cég dedikált feladatai közé sem.
	A hivatali működésben (ügyintézés) megjelentek a teljes egészében online bonyolítható ügyek, ha alacsony számban is.	Az önkormányzati adatmenedzsment rendszerek építése és az egyes adatközpontok átjárhatóságának biztosítása elindult, de nem ért el érett fázisba – a hivatali szervezeti egységek mélyebb adatintegrációs folyamatai eddig mind megrekedtek.
		Az önkormányzati cégek némelyike vezető szerepet játszik egyes városi működési alrendszerek adatmenedzsmentjében. Hatáskörük azonban csak bizonyos ágazatokra (energetika) terjed ki – a közterület-fenntartás és a humán közszolgáltatások (néhány kivétellel) alig érintettek adatvezérelt / smart megoldásokkal

	A digitális átállást	
	a.) elősegítő tényezők	b.) akadályozó tényezők
finanszírozási	Kiegészítő források alkalmanként rendelkezésre állnak (saját forrásból).	A jelentősebb, programalapú, rendszerelem (modul) szintű digitális fejlesztések csak pályázati források igénybevételével tudnak megvalósulni, az önkormányzat egyéb kötelezettségei mellett ezek finanszírozására önerőből nem képes.
	A város közvetlen uniós forrásokat is igénybe vesz a digitális átállás előmozdítása érdekében (LIFE, Interreg Duna Program).	A városban nem működnek a köz- és magánszféra közös finanszírozására alapozott meghatározó digitális fejlesztések.
együtt-működési, partnerségi	Városi és térségi szinten is léteznek a fejlesztések szakmai megvitatására és döntéshozatalra feljogosított (munka) csoportok, amelyek magjai lehetnek a speciális ismerteket és rendszerszemléletet igénylő digitális fejlesztések koordinációjára is alkalmas digitális munkacsoportnak.	A meglévő fejlesztési munkacsoportoknak nem tagja az rendszerépítésben érintett összes szervezet/ intézmény.
	Az önkormányzat együttműködik a civil szférával az idősek digitális írástudásának fejlesztése érdekében.	A helyi KKV-k és nagyvállalatok jellemzően nem tech cégek, így nem képezik részét a digitális átállást koordináló fejlesztési munkacsoportoknak.
fejlesztési	A városban az Integrált Energetikai Program jó példa a rendszerszintű gondolkodásra és annak következetes lépéseken keresztül történő megvalósítására.	A programelemek megvalósítása önmagában csak a feltétele a vizionált komplex adat- és működési rendszernek – mivel mind a modulok, mind pedig a rendszerépítés hiányos, csak részeredményekről beszélhetünk.
		Egyes városi és térségi önkormányzatok, közszolgáltatást végző intézmények és szervezetek különféle okokból nem tartanak lépést a digitális eszközök és rendszerek fejlesztésével.
		A fejlesztési szemléletet – különösen a várostérségi településeken – még mindig az infrastruktúrák fejlesztésének fókusza uralja, a működtetés hatékonyságának növelése háttérbe szorul.
		A városban elkészült ágazati tervek nem, vagy csak nagyon ritkán tartalmaznak digitalizációs célokat és projektjavaslatokat – ez tükrözi a szemléletet és részben a lehetőségek ismeretének hiányát.
KÜLSŐ		
szabályozási		Nincs igazán szakpolitikai szinten értelmezhető okos város irányelv, amelyre a digitális átállás települési szinten alapozható lenne. Egyelőre erősebbek a szakágak szakpolitikai intézkedéseiben és működésében megjelenő digitalizációs törekvések, azok helyi integrációjára vonatkozó területi értelmezése nem prioritás.

	A digitális átállást	
	a.) elősegítő tényezők	b.) akadályozó tényezők
	Az egyes működési területek centralizációjából eredően a fejletlenebb várostérségi településeken olyan adatszolgáltatási IKT rendszerhez köthető fejlesztési kötelezettségek jelennek meg, amelyek elősegítik a helyi szemléletváltást.	Az egyes – korábban önkormányzati hatáskörbe tartozó – feladatok/működési területek centralizációja hátráltatja a városi szintű digitális rendszerek kiépítését.
finanszírozási		A meglévő energetikai program finanszírozása jelenleg akadozik – több megtervezett és szerződéssel rendelkező projekt modul nem valósult meg.
		Az alapvetően önkormányzatokat támogató TOP Plusz pályázati felhívásai kevéssé motiválják a digitális megoldások alkalmazását.
együtt-működési	Általában a smart city és digitális átállás folyamataira és a háttérben álló partnerségre vonatkozóan számos jó példa áll rendelkezésre, amelyek adaptációja elősegítheti a helyi partnerség megerősödését.	
alap-infrastruktúra	A piaci szereplők által biztosított 5G alapszolgáltatás a térség földrajzi viszonyainak köszönhetően elérhető, nem akadályozza a ráépülő fejlesztéseket.	

A digitalizációs folyamatot befolyásoló tényezőket kockázati szempontból is értékeltük, csak azokkal a tényezőkkel foglalkozik a DiA amelyek kifejezetten kockázatként értelmezhetők.

12. táblázat: Békéscsaba MJV és térsége digitális átállásának kockázati tényezői

Kockázatként értékelt digitalizációt befolyásoló tényező	A bekövetkezés valószínűsége (1- egyáltalán nem valószínű …5- biztosan bekövetkezik)	A bekövetkezés hatása a városi szintű digitalizációra (1- szinte nincs érzékelhető hatás …5 - ellehetetleníti a fejlesztést)	A kockázat kezelésének (csökkentés, megszűntetés) módja
A digitális átállás programalapú beavatkozásai és koordinációja csak a környezet és mobilitás működési területekre terjed ki, ami kockázatot jelent a városi átállás kiegyensúlyozottsága és a rendszerépítés szempontjából.	4	4	A városfejlesztési munkacsoport / digitális átállás munkacsoport – partnerségben az érintett intézményekkel – átfogó programot alkot a digitális átállás végrehajtására
Egyes közszolgáltatások esetében kisebb a nyitottság az digitális megoldások alkalmazására a napi működésben, amely kockáztatja a kiegyensúlyozott digitális előrehaladást és a városi szintű rendszerépítést.	3	3	Az érintett humán szolgáltatások bevonása a városi szintű digitális rendszerépítés folyamatába; szemléletformálást és a lehetőségeket / előnyöket feltáró ismeretek átadása

A felhasználói ismeretek és a nyitottság hiánya nagyobb arányban jellemzi az idősebb korosztályt, az alacsonyan képzett társadalmi csoportokat, valamint a veszélyeztetett csoportokat, ami kockáztatja részvételüket a napi szintű folyamatokban (munkavállalás, ügyintézés stb.).	3	2	A digitális írástudás terjesztése az érintett csoportokban hagyományos és alternatív eszközök alkalmazásával a hétköznapi készségszintű hasznosítás érdekében
Békéscsabán folyamatban van adatplatformok kiépülése, ugyanakkor ezek még többnyire izoláltan működnek, az integráció és adatátjárhatóság hiánya kockáztatja a rendszerszintű működtetés megvalósulását.	2	4	Az átjárhatóságot és integrációt biztosító folyamatban lévő fejlesztések (Békéscsaba Energia ESCO Kft.) felgyorsítása
Az Komplex Energetikai Program projektjeinek megvalósulása lassuló ütemben zajlik, bizonyos elemek előreláthatóan nem valósulnak meg, amely kockáztatja a rendszerszintű működést.	4	4	A tervezett komplex rendszer műszaki / működési adaptációja az új helyzethez
Békéscsaba várostérségben a 2027-ig megvalósításra szánt projektek nem tartalmaznak digitalizációs elemeket, amely a térségi szintű digitalizáció akadályozója lehet.	4	4	A figyelem ráirányítása arra a tényre, hogy egyes esetekben kedvezőbb, ha a fenntarthatóság alapfeltételeire koncentrálnak az önkormányzatok a fejlesztések során
A helyi KKV-k és nagyvállalatok tevékenységük jellegénél fogva nem vesznek részt a digitális átállás potenciális partneri együttműködésében, amely kockáztatja a digitális átállás általános üzleti modelljének (több lábon álló finanszírozás) megvalósíthatóságát.	4	3	A vállalkozói szféra (különösen az újonnan betelepülő tech-intenzív nagyvállalatok) folyamatos bevonása a városfejlesztés folyamatába
A városban elkészült ágazati tervek nem, vagy csak nagyon ritkán tartalmaznak digitalizációs célokat és projektjavaslatokat – ez tükrözi a szemléletet és részben a lehetőségek ismeretének hiányát.	4	3	A városfejlesztés koordinációjának kiterjesztése az ágazati tervezés horizontális elemeinek – ilyenek a digitális fejlesztések – összehangolására

1.4 Digitális átállás végrehajthatóságának értékelése

Mielőtt a digitális átállás fejlesztési céljairól, majd pedig a konkrét tervezett fejlesztésekről szó esik a DiA-ban, fontos áttekintenünk, hogy Békéscsaba MJV Önkormányzatának az egyes működési területein milyen mozgástere (beavatkozási lehetősége) van a digitalizáció vonatkozásában: önállóan vagy külső szolgáltatók bevonásával képes-e elérni digitalizációs céljait, avagy semmiféle lehetősége nincs a beavatkozásokra.

Emellett azonosítottunk olyan működési területeket is, amelyek Békéscsaba MJV Önkormányzata által saját hatáskörben fejleszthetők, de szükséges (javasolt) egyes szervezetek bevonása. Ez az oka, hogy a két oszlopban – látszólag ellentmondásos módon – egyszerre szerepel információ.

Néhány esetben tovább bontottuk a megadott kategóriákat aszerint, hogy az adott működési / feladatellátási szint az önkormányzathoz tartozik, vagy központosított (pl. közoktatás, nevelés).

Összeségében, a hivatkozott törvényre (2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól) és az FVS digitális átállás menetrend fejezeteire alapozva látható, hogy a mobilitás, környezet egyes alfunkciói és az életminőség működési területen van Békéscsaba MJV Önkormányzatának a legnagyobb mozgástere, így tervezett beavatkozásait is ezekre a területekre koncentrálják.

13. táblázat: Digitális átállás végrehajthatóságának értékelése

Okos város működési terület	Okos város működési terület altéma / alfunkció	Saját hatáskörben fejleszthető (igen/nem)	Csak együtt-működésben fejleszthető (milyen szervezettel)	A várostól független szolgáltatás (a városnak nincs ráhatása)	Egyéb
1. okos kormányzás					
	önkormányzat ügyfélszolgáltatások	igen			
2. okos gazdaság					
	vállalkozás- és befektetőbarát ügyintézés	igen			
	befektetővonzás eszközei	igen			
	turisztikai szolgáltatások	igen	MTÜ		
	turisztikai marketing	igen	MTÜ		
3. okos mobilitás					
	parkolás	igen			
	belterületi közúti közlekedés	igen			
	közlekedésbiztonság	igen	Békéscsabai Rendőr-főkapitányság		
	közösségi közlekedés	nem	Volán Zrt MÁV Zrt.		
	kerékpáros közlekedés	igen			
	közbringa rendszer (Békéscsabán e-roller rendszer)	nem	vállalkozások		
4. okos környezet					
	energetika (megújuló)	igen			
	épületüzemeltetés *(csak az önkormányzat ingatlanállományába tartozó épületek esetében)*	igen			

Okos város működési terület	Okos város működési terület altéma / alfunkció	Saját hatáskörben fejleszthető (igen/nem)	Csak együtt-működésben fejleszthető (milyen szervezettel)	A várostól független szolgáltatás (a városnak nincs ráhatása)	Egyéb
	közvilágítás	nem	E-on		
	közterület/zöldfelület fenntartása	igen			
	vízellátás	nem	Alföldvíz Zrt.		
	szennyvíz	igen	Alföldvíz Zrt.		
	hulladék-menedzsment	nem	Délkelet-Alföld Regionális Hulladékgazdálkodási Rendszer (DAREH)		
5. okos életkörülmények (humán szolgáltatások)					
	közbiztonság	igen	Önkormányzati közterület-felügyelet; Békéscsabai Rendőr-főkapitányság		
	oktatás (beleértve a bölcsődéket, mint szociális ellátási forma)	igen			
	oktatás, nevelés (alapfokú oktatás)	nem	Békéscsabai Tankerület		
	szociális ellátás	igen	térségi települési önkormányzatok		
	egészségügy (alapfokú ellátás)	igen			
	kultúra	igen	kulturális egyesületekkel		

1.5 Problématérkép

Az alábbiakban azokra a következtetések szerepelnek, amelyek kapcsán a város és térsége célokat kíván megfogalmazni, azaz a megalapozó munkarész helyzetfeltáró fejezetei végén szereplő következtetések nem mindegyike jelenik meg a táblázatban.

14. táblázat: Következtetések és kapcsolódó fejlesztési célok

	Fő következtetések a terület digitalizációt érintő helyzetével kapcsolatban (támaszkodva a helyzetelemző alfejezetek megállapításaira)	A problémákra reagáló fejlesztési célok (szabad megfogalmazásban)
I.A DIGITÁLIS ÁTÁLLÁS HORIZONTÁLIS FELTÉTELRENDSZERE		
A digitális átállás technológiai feltételei	• A digitális átállás IKT eszközfeltételei rendkívül változatosak a térségi önkormányzatok és városi intézmények esetében. A beszerzések többnyire alkalomszerűek és forrásfüggőek (pályázatok) – kevéssé jellemző az eszközfejlesztési terv és az annak mentén történő következetes beszerzés / fejlesztés. • Az egyes városi működési területeken eltérő az elsődleges adatgyűjtésre alkalmas szenzorok, érzékelők rendelkezésre állása – bővíteni szükséges az eszközrendszert a város különböző működési területein.	• Cél a városi (köz)intézmények és a térségi önkormányzati hivatalok kiegyensúlyozott IKT eszköz felkészültsége az intézményi szintű és városi hálózati rendszerbe szerveződés feltételeinek megteremtésével. • Cél, hogy minden intézmény és térségi önkormányzat rendelkezzen IKT eszközbeszerzési tervvel és digitális fejlesztési tervvel, és hogy az utóbbi tartalma összehangolásra kerüljön az FVS részeként készülő DiA tartalmával. • Cél, hogy minden városi működési területen megfelelő legyen az elsődleges adatgyűjtésre alkalmas szenzorokkal, érzékelőkkel való ellátottság.
Az önkormányzat adatmenedzsment jellemzői	• A városban nem beszélhetünk integrált adatmenedzsment rendszerről, a különféle projektek keretében létrehozott és különféle szervezetek működtetésében / fenntartásában lévő adatmenedzsment központok egyelőre nem rendelkeznek megfelelő szintű átjárhatósággal és nem alkotnak egységes városi rendszert. • Az önkormányzati GIS rendszer (GISPAN) nem rendelkezik nyilvánosan elérhető felülettel a város honlapján. Az önkormányzat nem használja ki a GIS rendszer által kínált adatmenedzsment és-vizualizációs (ezzel riporting és kommunikációs) lehetőségeket. A	• Hosszú távú cél, hogy Békéscsaba MJV önkormányzata, és annak adatmenedzsment központokat működtető cégei, valamint a térségi önkormányzatok összehangolják adatmenedzsment tevékenységüket és megfelelő módon biztosítsák a városi majd térségi szintű adatintegrációt. • Cél Békéscsaba Polgármesteri Hivatalában már működésbe állított adatmenedzsment rendszer lehetőségeinek szélesebb körű kihasználása és a hivatali integrált rendszer létrehozása- • Cél a SMART GRID rendszerben kiépülő és működő adatmenedzsment rendszerek összekapcsolása.

	Fő következtetések a terület digitalizációt érintő helyzetével kapcsolatban (támaszkodva a helyzetelemző alfejezetek megállapításaira)	A problémákra reagáló fejlesztési célok (szabad megfogalmazásban)
	város hivatalos weboldalán csak analóg térképek érhetők el (pdf formátumú).	
IKT felkészültség és szemlélet	• A lakosság körében kevéssé ismertek azok a digitális alapú városfejlesztési lehetőségek, amelyek javíthatják a helyi életminőséget. • A békéscsabai lakosság IKT felhasználói kompetenciái kielégítőek, hiányosságok az idősebb korosztály és az alacsonyabb iskolai végzettségűek csoportjában jelentkeznek. A hátrányos helyzetű fiatalok munkavállalási esélyeit rontja a digitális írástudatlanság. A nevezett csoportokban nem általános a digitális írástudást fejlesztő tanfolyamok, képzések szervezése – inkább alkalomszerű és projektfüggő eseményekről beszélhetünk. • A használói szokásokból látható, hogy az IKT függő munkavégzés és az online ügyintézés, szolgáltatások elérése a legelterjedtebb használati mód a felnőtt lakosság körében. A lakosság nyitott a digitális kapcsolattartásra a szolgáltatókkal, kivéve a humán szolgáltatásokat, ahol ragaszkodnak a személyes kapcsolattartáshoz és a szolgáltatók is kevéssé nyitottak erre (szociális ellátás).	• Cél, hogy a lakosság informált legyen az digitális / okos város fejlesztések használatának előnyeiről és széles körben alkalmazza is azokat (szemléletformálás, tudásátadás). A szemléletformálás terjedjen ki a térségi települések lakosságára is. • Cél, hogy a digitális kompetenciák tovább fejlődjenek minden lakossági szegmensben, kiemelten a szépkorúak és a hátrányos helyzetű fiatalok körében. • Cél, hogy rendelkezésre álljanak a digitális ügyintézés lehetőségei és a lakosság felhasználói szemlélete – növekvő igénye - motiválja a fejlesztéseket, használják ki a lehetőségeket a legszélesebb körben.
Partnerség koordinációs keretei és tartalma	• A városban a teljes működési spektrumra vonatkozó digitális átállás folyamatát (együttesen a zöld átállás folyamatával) nem lehet koordinált folyamatnak nevezni. A meglévő fejlesztéseket koordináló munkacsoport foglalkozik a digitális (és zöld) átállás kérdéskörével. Az FVS várostérség szintjén a vonatkozó fejlesztési kérdések a Békéscsabai Településegyüttes Fejlesztési Bizottsághoz tartoznak. • A digitális átállás partnerségi háttere nem terjed ki az összes érintett szervezetre és közintézményre; a helyi nagyvállalati kör nem játszik szerepet az átállás folyamatában.	• Cél egy kifejezetten a digitális átállás témában kompetens munkacsoport (legalább a meglévő keretek közötti) létrehozása, amely szakmai felkészültségével képes az átállás menedzselésére és magában foglal minden városi érintett szereplőt. • Cél egy digitális fejlesztésekben kompetens, rendszerfejlesztési kérdésekben is járatos, felkészült szervezet kijelölése koordinátorként. • Cél, hogy a partnerségbe kerüljenek bevonásra a helyi intézmények, NGO-k és vállalkozások.
II. A DIGITÁLIS ÁTÁLLÁS TEMATIKUS FEJLESZTÉSI TERÜLETEI		

	Fő következtetések a terület digitalizációt érintő helyzetével kapcsolatban (támaszkodva a helyzetelemző alfejezetek megállapításaira)	A problémákra reagáló fejlesztési célok (szabad megfogalmazásban)
Kormányzás digitalizációja	• Az e-demokrácia eszközeinek biztosítása nem konzekvens, azaz nincs állandó, vélemény ill. észrevétel megosztására alkalmas felület a város és térségi települések hivatalos honlapjain. • A kizárólagosan elektronikus ügyintézés csak adóügyekben (gazdálkodó szervezetek esetében kötelező is) és közterület-foglalási ügyekben lehetséges Békéscsaba MJV Önkormányzatánál. • A városban elérhető Csaba kártya applikáció kevéssé felel meg a kor igényeinek, így népszerűsége csökken. • Az önkormányzat weboldala fejlesztést igényel – tartalma nem konzekvens és nem tartalmaz interaktív funkciókat sem.	• Cél az e-demokrácia eszközeinek kiterjesztése és elérésének folyamatos biztosítása. • Cél, hogy az e-ügyintézés teljes ügyintézési folyamatokra terjedjen ki, érintve a hivatalon belüli ügykezelési folyamatokat is. • Cél a városi-járási szintű okos platformok, szolgáltatások körének további bővítése, ami biztosíthatja a Csaba kártya további fejlődését és népszerűségének növelését, további cél egy integrált szolgáltatási kör építése az Applikációra. • Cél egy korszerű és a felhasználói igényekre rugalmasan reagáló városi honlap fejlesztése.
Gazdaság digitalizációja	• A városban digitális technológiát, szolgáltatást nyújtó vagy fejlesztő vállalkozások elenyésző számban vannak jelen, gazdasági súlyuk marginális. • A város nem él kellő mértékben a befektetésmarketing és gazdaságélénkítés kipróbált és bevált digitális eszközeivel. • A turisztikai ágazat szereplői nem hoztak létre egységes digitális platformot a marketingtevékenységek hatékonyságának növelésére. A jelenleg érvényben lévő turisztikai koncepció említi, de nem hangsúlyozza eléggé a digitália vonzerőfejlesztésen túlmutató szerepét a helyi turizmusban.	• Cél, hogy a gazdaságon belül növekedjen a digitális technológiai fejlesztéseket alkalmazó cégek aránya a teljes várostérségben. • Cél, hogy a befektetésmarketing és gazdaságélénkítés növekő mértékben támaszkodjon a bevált és újszerű digitális megoldásokra. • Cél, hogy a digitális, interaktív megoldások fokozott mértékben jelenjenek meg a turisztikai vonzerők és a turisztikai marketing területén.
Mobilitás digitalizációja	• Békéscsaba városában különféle projektek nyomán számos ponton találunk forgalomszámlálásra és sebességmérésre alkalmas érzékelőket. Ezekből az érzékelőkből származó adatok azonban nem jelennek meg konzekvensen egyetlen önkormányzati adatplatformban sem, és a beérkező adatok feldolgozása sem folyamatos. • A próbálkozások és a fokozódó igények ellenére Békéscsaba valójában még mindig híján van egy mobiltelefonon egyszerűen elérhető adatvezérelt parkolási rendszernek.	• Cél, hogy a továbbfejlesztett közlekedési menedzsment rendszer segítségével a forgalmi és leterheltségi adatokat konzekvensen lehessen gyűjteni, ami segítséget nyújt a közlekedésfejlesztési beruházások előkészítéséhez. • Cél, hogy a városi mobilitás minden területén, a közlekedési rendszerek működtetésében és az e-alapú szolgáltatások vezérlésében erősödjön a digitalizációs megoldások szerepe (módváltást megkönnyítő utastájékoztatás, aminek jelentős térségi közlekedést megkönnyítő hatása lehet).

	Fő következtetések a terület digitalizációt érintő helyzetével kapcsolatban (támaszkodva a helyzetelemző alfejezetek megállapításaira)	A problémákra reagáló fejlesztési célok (szabad megfogalmazásban)
	• A buszos közösségi közlekedés 15 vonalon alacsony hatékonysággal zajlik és a városi közlekedésszervezés (jelzőlámpák) sem támogatja annak működését. • Kezdetleges technológiai színvonalú előzmények után jelenleg nem működik a városban valós idejű utastájékoztatás – a közlekedési ágak közötti rendszerszintű kapcsolatok megteremtése, a valós, valamint igény alapú közlekedési szolgáltatások nem jelentek meg a városban. • A közlekedésbiztonság digitális támogatására jelentős lakossági igény is mutatkozik. • A város és térsége fenntartható közlekedésének 2030-ig szóló tervezését bemutató SUMP (2023) foglalkozik az adatgyűjtés fontosságával és az adatalapú közlekedésirányítási rendszerek fejlesztésével, ugyanakkor nem minden beavatkozás esetében mutat rá a digitalizáció lehetőségeire.	• Cél, hogy a parkolási rendszer megfelelő technológiai háttér biztosításával újuljon meg és legyenek elérhetőek a parkolási információk az applikáción keresztül. • Cél a buszközlekedés terén a valós idejű rendszerek bevezetése • Cél, hogy a digitális eszközök támogassák a közlekedésbiztonságot a város frekventált pontjain, valamint a várostérség nagyobb átmenőforgalmat bonyolító településeinek központjában. • Cél, hogy a SUMP megújításával készüljön fel a város és térsége az adatvezérelt rendszerek és egyéb digitális alapon működő eszközök integrációjára a városi mobilitás rendszerébe.
Környezet digitalizációja	• A különféle kezdeményezések (projektek) alapján a város több pontján megtalálhatóak a környezeti adatok (légszennyezés, csapadék, szél, szállópor stb.) rögzítésére alkalmas szenzorok, amelyek adatai ugyanakkor nem egy adatközpontba futnak be. • 2016-ban indult el Békéscsaba Komplex Energetikai Programja, amely integrált rendszerépítést jelent és érinti a Mobilitási DiA alágazatot is. A fejlesztés keretében egyes modulok már megvalósultak, ugyanakkor az utóbbi években a program kivitelezése lelassult. • Kiépülőben van az energiaágazat integrált központi irányítási rendszere (alternatív energiaforrás felhasználás (szoláris, geotermális, smart közvilágítás). • A városi környezet tématerületen (városüzemeltetés) is hiányoznak az adatalapú automatikus menedzsment rendszerek.	• Cél, hogy az önkormányzat rendelkezzen az egész városra, valamint – szándék és lehetőség szerint – az egész várostérségre kiterjedően környezeti adatokkal (levegőminőség, talaj, egyéb környezeti jellemzők) a megalapozott döntéshozatal (fejlesztések, üzemeltetés) érdekében. • Elérendő cél, hogy a Békéscsaba Komplex Energetikai Program hiányzó moduljai megvalósuljanak, annak érdekében, hogy a programban vázolt komplex rendszer kiépülhessen. • Cél, hogy az energetikai ágazat integrált központi irányítási rendszerébe minél több önkormányzati fenntartású intézmény és komplexum kapcsolódjon be a fenntarthatósági feltételek javítása érdekében. • Cél, hogy a városüzemeltetési rendszerek működésében minél nagyobb arányt képviseljenek a digitális megoldásokra

	Fő következtetések a terület digitalizációt érintő helyzetével kapcsolatban (támaszkodva a helyzetelemző alfejezetek megállapításaira)	A problémákra reagáló fejlesztési célok (szabad megfogalmazásban)
		alapozott folyamatok; és ezzel összefüggésben az üzemeltetési/fenntartási költségek csökkenjenek.
Életminőség digitalizációja	• Békéscsabán az életminőség digitális tématerület kapcsán nem beszélhetünk stratégia/program mentén felépülő fejlesztésekről (ellentétben az energetikával). • A város és esetenként járás életminőséget befolyásoló (köz)szolgáltatásainak szakági programjai szinte elenyésző terjedelemben és érdemi tartalommal reagálnak a digitalizációs eszközök szolgáltatásminőség-fejlesztő lehetőségeire. • Egyik ágazatban sem találtunk platformizációra utaló jeleket – talán a kulturális ágazat indult el ezen az úton, de a tartalmak kommunikációja itt is inkább egyedi kezdeményezéseken alapul. • Az egyetlen várostérségben szerveződő közszolgáltatás a szociális ellátásra koncentrálódik (Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ), amely a szakági adatszolgáltatáson túl nincs felkészülve digitális feladatmenedzsmentre.	• Cél, hogy az életminőséget meghatározó, főleg humán közszolgáltatási ágazatok intézményei rendelkezzenek vízióval és akciótervvel az IKT eszközök, rendszerek fejlesztésére és az adatmenedzsment rendszerek összehangolására vonatkozóan. • Cél, hogy létrejöjjön ezekkel összhangban egy városi szintű ágazati digitalizációs / szolgáltatásfejlesztési célú program. • Cél, hogy a térségi önkormányzatok együttműködésében szerveződő közszolgáltatások összehangolását és minőségét hatékonyan javítsa az adatalapú feladatszervezés. • Cél, hogy a kultúra területén induljanak el a platformizációs folyamatok, amelyek támogatják a városi szintű program átláthatóságot, és egyben alapját képezhetik egy hatékonyabb programmarketingnek is (pl. digitális kijelzők, applikációk adattartalmának biztosítása).

2 A digitális átállást szolgáló célok és indikátorok

Békéscsaba és térsége digitális átállás célrendszerének kialakítása a digitális átállás alapvető feltételrendszere értékelésének megállapításain (1.1 fejezet), a digitális átállás egyes működési területein eddig elért eredmények értékelésén (kiegészítve az FVS helyzetértékelés tartalmával – működési területek helyzete, fejlesztési szükségletei és lehetőségei) (1.2 fejezet), valamint a digitális átállást támogató és akadályozó tényezőkre (1.3 fejezet) vonatkozó megállapításokon alapul. Az egyes problémaként definiált következtetésekre reagáló fejlesztési célok vázlatosan (szabad megfogalmazásban) megjelennek a Problématérkép 1.4 fejezetben.

Békéscsaba és térsége DiA dokumentuma a DiA módszertani kézikönyvének megfelelően építi fel a digitális átállás célrendszerét az alábbiak szerint.

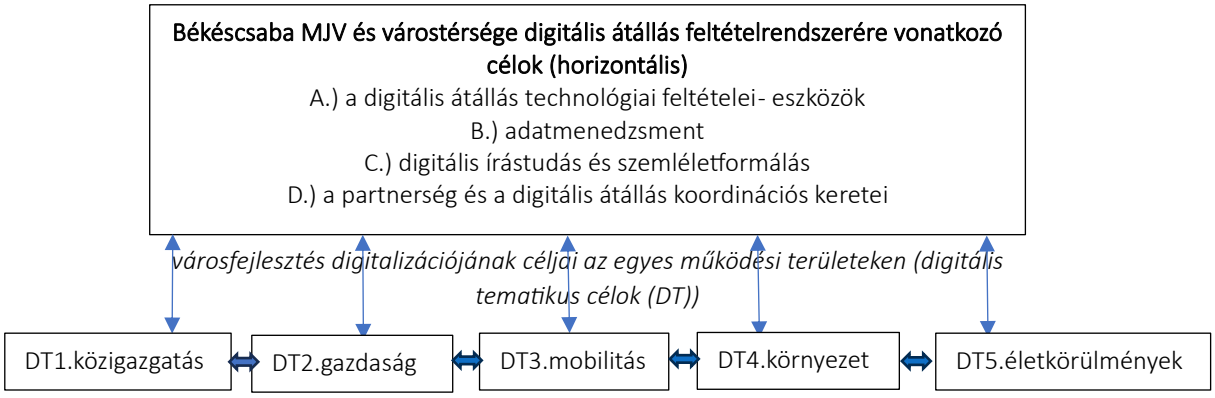

A célok megfogalmazásához felhasználtuk Békéscsaba és térsége FVS Cselekvési tervének ***6.5.2 A digitális fejlesztések beavatkozási területeinek meghatározása*** c. alfejezetében szerepeltetett célokat is, amelyek még nem vehették figyelembe a DiA módszertan által meghatározott rendszerezési elvet.

2.1 A digitális átállás feltételrendszerére vonatkozó célok és kapcsolódó indikátorok

A digitális átállás háttérfeltételeinek erősítése érdekében az alábbi célok kerültek meghatározásra a négy kiemelt tématerületen.

A.) **A digitális átállás technológiai feltételei – eszközök esetében a cél *a fejlett és rugalmasan fejleszthető digitalizációs alapinfrastruktúra létrehozása és működtetése a város minden működési területén***. Ez a cél egyaránt vonatkozik Békéscsaba MJV és a térség önkormányzataira, azok intézményeire, valamint – a partnerségben való egyenrangú részvétel miatt – az összes átállás folyamatában érintett szereplőre, főként a szolgáltatókra és a lakosságra.

B.) **Az adatmenedzsment témakörben a cél *a kor elvárásaihoz és a helyi szereplők igényeihez igazodó integrált digitális adatmenedzsment rendszerek működtetése***. Ez egyrész jelenti az egyes működési területkért *felelős szervezetek* (pl. polgármesteri hivatal) vagy komplex program alapján átfogóan fejlesztett városi *működési területek* (pl. energetika) saját adatmenedzsment rendszerének fejlesztését, másrészt magában foglalja az adatok megfelelő hasznosulásának biztosítása mellett az adatátjárhatóságot, az adatplatformok belső és városi szintű integrációját is.

C.) A **digitális írástudás és szemléletformálás témakörben a cél *a digitális megoldásokat befogadni kész és azokra nyitott szolgáltatók és felhasználók arányának növelése*** Békéscsabán és annak várostérségében. A digitális megoldások szolgáltatói alkalmazása és a digitális módon kínált

szolgáltatások igénybevételére való felkészültség a kulcsa a fejlesztések sikerességének. A felhasználók folyamatos fejlődése párhuzamosan zajlik a digitális szolgáltatások komplexitásának növekedésével. A cél, hogy egyetlen társadalmi csoport se szenvedjen hátrányt ill. maradjon le ebben az életminőséget javító folyamatban.

D.) **A partnerség és a digitális átállás koordinációs keretei témakörben Békéscsaba és térségének célja, hogy *a digitális átállás hatékony szervezeti és működési modellek alkalmazásával történjen meg,*** minél sokoldalúbb partneri körben és minél céltudatosabb koordináció mellett. A cél, hogy az elszigetelten zajló fejlesztési törekvések ismertek legyenek a városi szintű munkacsoport tagjai számára és minden fejlesztési kezdeményezés megtalálja a helyét az okos város rendszerben.

Az alábbiakban a digitális átállás feltételrendszerére vonatkozó célok FVS célokkal való összefüggései és a részcélok kerülnek bemutatásra (15. táblázat). A 16. táblázatban a digitális átállás feltételrendszerére vonatkozó célokhoz kapcsolódó indikátorok szerepelnek.

15. táblázat: A digitális átállás feltételrendszerére vonatkozó célok Békéscsaba várostérségében

Témakör	Átfogó cél	*FVS kapcsolódó cél*	Részcélok
A.) A digitális átállás technológiai feltételei- eszközök	Fejlett és rugalmasan fejleszthető digitalizációs alapinfrastruktúra létrehozása, fejlesztése	*nem releváns*	A.1 A városi (köz)intézményeknek és a városi és térségi önkormányzati hivataloknak megfelelő színvonalú legyen az IKT eszköz állománya, ezzel felkészültsége. A.2 Minden intézmény és térségi önkormányzat rendelkezzen IKT eszközbeszerzési tervvel és digitális fejlesztési tervvel, ami lehetőség szerint kerüljön összehangolásra. A.3 Minden városi működési területen megfelelő legyen az elsődleges adatgyűjtésre alkalmas szenzorokkal, érzékelőkkel való ellátottság (környezeti, közlekedési, épületüzemeltetés stb).
B.) Adat-menedzsment	A kor elvárásaihoz és a helyi szereplők igényeihez igazodó integrált digitális adatmenedzsment rendszerek működtetése	*nem releváns*	B.1 A Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatalában már működésbe állított adatmenedzsment rendszer lehetőségeinek szélesebb körű kihasználása. B.2 A SMART GRID rendszerben kiépülő és működő adatmenedzsment központok integrált működtetése. B.3 Adatmenedzsment központok működtetése és adattartalmak városi szintű integrációja a gazdaság és a humán szolgáltatások vonatkozásában.
C.) Digitális írástudás és szemléletformálás	Digitális megoldásokat befogadni kész és azokra nyitott szolgáltatók és felhasználók körének bővítése	*S4/R2 Az egyének önmenedzselési képessége javul, ami az egészség, foglalkoztathatóság feltételrendszerét nagyban meghatározza*	C.1 Az intézmények dolgozóinak digitális kompetenciái támogassák a hatékonyságot növelő digitális megoldások használhatóságát. C.2 A lakosság informált legyen az digitális / okos város fejlesztések használatának előnyeiről és széles körben alkalmazza is azokat (szemléletformálás, tudásátadás). C.3 A digitális kompetenciák tovább fejlődjenek minden korosztályban, kiemelten a szépkorúak körében.

Témakör	Átfogó cél	*FVS kapcsolódó cél*	Részcélok
D.) A partnerség és a digitális átállás koordinációs keretei	A digitális átállás hatékony szervezeti és működési modellek alkalmazásával történik	Irányítási és működési modell kapcsolódó céljai	D.1 A digitális átállás folyamatát egy kifejezetten a témában működő munkacsoport koordinálja, amely szakmai felkészültségével képes az átállás menedzselésére és magában foglal minden érintett városi szereplőt (helyi intézmények, NGO-k és vállalkozások). D.2 A digitális átállás egy, a város és térsége minden működési területére kiterjedő, felelős szervezet által koordinált folyamat legyen.

16. táblázat: A digitális átállás feltételrendszerére vonatkozó célokhoz kapcsolódó indikátorok

Megnevezés	Indikátor típus	Mérték-egység	Bázisérték 2024	Célérték 2029
1.) Az egyes lakossági célcsoportok digitális ismereteinek bővítését támogató események száma	output	db/év	1	6
2.) Az egyes intézmények működését támogató célirányos képzéseken résztvevő munkatársak száma	output	%	50	85
3.) A digitális átállás fenntartását támogató partnerségi események (munkacsoport, workshop stb.) száma	output	db/év	0	3
4.) A tervezésbe és fejlesztésekbe bevont[39] partnerek száma		db	4	10
5.) Köztéri Wifi szolgáltatással lefedett terület hozzávetőleges nagysága		km^2	8	10
6.) A város belterületének hány %-n érhető el közterületi wifi szolgáltatás		%	26	32
7.) Az IKT eszközök átlagéletkora (önkormányzat és intézményei, cégei együtt – felmérés alapján!)		év	7	5
8.) Digitális szolgáltatásokat (nem szórakozásra) használók aránya a lakosságon belül		%	93	97
9.) Digitális eszközöket **nem használó** lakosság aránya a felnőtt lakosságon belül		%	8	3

[39] A 2.1.1.4 alfejezetben feltűntetett bevonási módszerek által érintett partnerek (nem egyének, hanem szervezetek) száma.

2.2 Digitalizációs célok és kapcsolódó indikátorok a városfejlesztésben

DT1. OKOS KORMÁNYZÁS témakörben Békéscsaba és térsége célja, hogy a digitális önkormányzati szolgáltatások biztosítottak legyenek és széles körben hasznosuljanak. Ez érinti a hivatali ügyintézés e-szolgáltatásainak növekvő számát, az önkormányzat és a lakosság, vállalkozások kapcsolattartásának kiszélesítését az e-demokrácia eszközrendszerével (véleménynyilvánítás terén igények, elégedettség, részvétel biztosításával). Fontos olyan ösztönzők kimunkálása és bevezetése is, amelyek a szolgáltatókat és a lakosságot is együttműködésre késztetik a digitális átállás folyamatában.

DT2. OKOS GAZDASÁG témakörben Békéscsaba és térsége célja, hogy a helyi gazdaság fejlődésének digitális háttérfeltételei hatékonyak legyenek és az igényekhez alkalmazkodva képesek legyenek a folyamatos megújulásra. Fontos, hogy a várostérség gazdasága mindinkább a high-tech cégek befektetési célterületévé váljon és ezt digitális technológián alapuló eszközökkel támogassa az önkormányzat. Cél az adatbázisépítés, kataszterizáció (területi, vállalkozói, szállás, szolgáltatás stb.), és az erre épülő adatvezérelt befektetésélénkítési, marketing és egyéb gazdaságélénkítő hatású (vállalkozói partnerség) folyamatok elindítása. Ezekre az alapokra építve a város turisztikai marketingtevékenységei is még hatékonyabbak lehetnek.

DT3. OKOS MOBILITÁS témakörben cél, hogy Békéscsaba és térsége közlekedése digitálisan támogatott módon integrált rendszerként működjön. A város önkormányzata rendelkezzen forgalmi adatokkal minden közlekedési mód vonatkozásában az egész városra és a térségi településekre kiterjedően. Ezekre a várostérségi mobilitási adatokra alapozva adatvezérelt integrált közlekedési rendszer épülhet, ami akkor a leghatékonyabb, ha kiegészül multimodális alközpontok létrehozásával. A várostérségben a közösségi közlekedés döntően környezetkímélő és működése a SMART GRID (környezet) alrendszer fejlesztéseire támaszkodik. A várostérségben, annak kiterjedése és a magas fokú motorizáció miatt, indokolt a személyes kommunikációs eszközökre alapozott mobilitási szolgáltatásszervezés lehetőségének megteremtése.

DT4. OKOS KÖRNYEZET tématerületen belül a város és térsége célja, hogy az adatalapú környezeti szolgáltató modell (SMART GRID és kapcsolódó rendszerek) rendszerszintű működtetése segítse a városi környezet egyensúlyának megteremtését és a működtetés fenntarthatóságát. Ennek keretében fontos, hogy a várostérség átfogó adatalapú helyzetképpel rendelkezzen a környezet állapotával kapcsolatban. A hibafeltárás és veszteségek csökkentésére fókuszáló városüzemeltetési rendszerek (csatorna, közvilágítás, közterületek fenntartása stb.) működésében növekvő arányt kell, hogy képviseljen a szenzorosan támogatott digitális menedzsment. Cél, hogy ezzel összefüggésben az üzemeltetési / fenntartási költségek csökkenjenek. Környezeti cél a város középület infrastruktúrájának energetikai rendszerben való kezelése – a SMART GRID rendszerhez kapcsolódva. Cél, hogy a város zászlóshajó programja – komplex energetikai program – sikeresen épüljön tovább és egyre több egyéb FVS célhoz kapcsolódó beavatkozással találjon kapcsolódási pontot.

DT5. OKOS ÉLETMINŐSÉG tématerületen Békéscsaba MJV és térsége célja a digitálisan támogatott közszolgáltatási modell városi és térségi alkalmazása, amelyben a szolgáltatók naprakész információkkal rendelkeznek a lakosság humán közszolgáltatások iránti igényeiről, szokásairól, véleményéről és a szolgáltatások igyekeznek igazodni ehhez. A humán szolgáltatások az integrált városi szolgáltatás modell működtetésével valósulnak meg, amely adatalapú feladatszervezéssel támogatott rendszer. Ebben az üzleti megfontolások érvényesülése is lehetséges (leginkább a kulturális szolgáltatások területén).

A 17. táblázat a városfejlesztés tématerületeit érintő digitalizációs célokat, azok FVS kapcsolódását és a részcélokat is tartalmazza Békéscsaba városára és térségére vonatkozóan. A táblázat rámutat az egyes részcélok zöld átálláshoz való kapcsolódásának lehetőségére.

17. táblázat: A városfejlesztés tématerületeit érintő digitalizációs célok Békéscsaba MJV és térsége vonatkozásában

Témakör	DiA cél	FVS kapcsolódó cél	Részcélok (jellemzően célállapotként megfogalmazva)	Kapcsolódás a zöld finanszírozási rendszerhez
DT1. OKOS KORMÁNYZÁS	A digitális önkormányzati szolgáltatások biztosítottak és széles körben hasznosulnak	Irányítási és működési modell kapcsolódó céljai a zöld és digitális átállás koordinációjának erősítésére	DT1.1 Az **önkormányzat katalizátor szerepet** játszik az átfogó digitalizációs folyamatban; az okos megoldásokhoz kapcsolódó működési folyamatok (átfogó, specifikus tervezés és koordináció), szabályozók és ösztönzők rendelkezésre állnak.	Az átfogó koordináció kiterjed a zöld átállás folyamatára is.
			DT1.2 Szervezeti felkészültség és hatékonyságnövelő **működési integráció** (adatintegráció) jellemzi az önkormányzatot az okos kormányzás modellben.	A működési integráció érinti a zöld átállás tématerületeit is.
			DT1.3 Az **e-demokrácia** eszközrendszere biztosított az önkormányzat koordinációjában.	
			DT1.4 Az **e-ügyintézés** növekvő számban teljes ügyintézési folyamatokra terjed ki a város és térségének önkormányzatainál.	A közterületi hibabejelentés máris érinti a zöld átállás tématerületét.
DT2. OKOS GAZDASÁG	A helyi gazdaság fejlődésének digitális háttérfeltételei hatékonyak és igény szerint folyamatosan megújulnak	S1/R2. A vállalkozások létrehozását és működését támogató gazdasági infrastruktúra és az üzleti szolgáltatások magas színvonalúak S1/R3. A város gazdaságában az innovációs potenciál erős, annak feltételrendszere adott – nagyobb teret	D.T2.1 A gazdasági területek értékesítésének és a gazdaságélénkítő szolgáltatások kiajánlásának az alapfeltételei biztosítottak (adatplatformok).	
			DT2.2 Jellemzővé válik a digitális megoldások kiterjedt használata a befektetővonzásban és a helyi/térségi gazdaság hálózatos működésének támogatásában (platformszolgáltatások).	
			DT2.3 A gazdaságon belül növekszik a várossal is együttműködni kész technológiai fejlesztéseket alkalmazó cégek aránya.	
			DT2.4 A városmarketing és turisztikai marketingtevékenységek jelentős része a célcsoportok igényeinek megfelelően digitális módon zajlik.	
DT3. OKOS MOBILITÁS	A város és térsége közlekedése	S2/R2 (A városi mobilitási módok között a környezetbarát közlekedési módok egyre	DT3.1 Békéscsaba MJV Önkormányzata rendelkezik forgalmi adatokkal minden közlekedési mód vonatkozásában az egész városra és a térségi településekre kiterjedően.	A zöld átálláshoz közvetetten kapcsolódó cél

Témakör	DiA cél	FVS kapcsolódó cél	Részcélok (jellemzően célállapotként megfogalmazva)	Kapcsolódás a zöld finanszírozási rendszerhez
	digitálisan támogatott módon integrált rendszerként működik	nagyobb arányban jelennek meg (e-járművek, kerékpáros és gyalogos közlekedés), a közlekedési infrastruktúra hiányoktól mentes	DT3.2 A városterségi mobilitási adatokra alapozva adatvezérelt integrált közlekedési rendszer működik multimodális alközpontokkal.	A zöld átálláshoz közvetetten kapcsolódó cél
			DT3.3 A városterségben a közlekedés eszközei döntően környezetkímélők a SMART GRID (környezet) alrendszer fejlesztéseire támaszkodva.	A zöld átálláshoz kapcsolódó cél
			DT3.4 A személyes kommunikációs eszközökre alapozva adottak a lehetőségei az intelligens mobilitási szolgáltatásszervezésnek (parkolási applikációk és igény alapú (on-demand) szolgáltatások).	A zöld átálláshoz közvetetten kapcsolódó cél
			DT3.5 Közlekedésbiztonságot erősítő digitális megoldások segítségével a közlekedési balesetek csökkennek.	-
DT4. OKOS KÖRNYEZET	A digitális alapú környezeti szolgáltató modell rendszerszintű működtetése az alrendszerek integrációjával	S2/R3. A települési közművek fenntartható módon működnek – a város hatékonyan kezeli a csapadékvíz- és a belvízelvezetési problémákat S2/R4. (A helyben elérhető megújuló energiák növekvő arányban járulnak hozzá a város energia mix-éhez – erősítve a város környezeti és működési fenntarthatóságát)	DT4.1 Az önkormányzat környezeti adatokkal (levegőminőség, talaj, egyéb környezeti jellemzők) rendelkezik az egész városra kiterjedően.	A zöld átálláshoz szorosan kapcsolódó cél
			DT4.2 A városüzemeltetési rendszerek (közvilágítás, csatorna, közterületek fenntartása stb.) működésében növekvő arányt képvisel az adatalapú menedzsment. Ezzel összefüggésben az üzemeltetési / fenntartási költségek csökkennek.	A zöld átálláshoz szorosan kapcsolódó cél
			DT4.3 Az intézményi infrastruktúrák hálózatos, rendszerszintű kezelése adott (épületüzemeltetés) – a SMART GRID rendszerhez kapcsolódva.	A zöld átálláshoz szorosan kapcsolódó cél
			DT4.4 A város zászlóshajó programja – komplex energetikai program – sikeresen épül és egyre több egyéb célhoz kapcsolódó fejlesztéssel talál kapcsolódási pontot.	A zöld átálláshoz szorosan kapcsolódó cél
DT5. OKOS ÉLETMINŐSÉG	A digitálisan támogatott közszolgáltatási modell városi és térségi alkalmazása	S3/R1 Az önkormányzati fenntartású intézményrendszer infrastrukturális és technikai működési feltételrendszere lehetővé teszi a humán (köz)szolgáltatások magas minőségű és fenntartható biztosítását	DT5.1 A önkormányzat naprakész, rendezett információkkal rendelkezik a lakosság humán közszolgáltatások iránti igényeiről, szokásokról, véleményekről és a szolgáltatások igazodnak ezekhez.	-
			DT5.2 Integrált városi szolgáltatási modell működik: adatalapú feladatszervezéssel támogatott humán közszolgáltatások, üzleti megfontolások érvényesülnek a működtetésben /fenntartásban.	-
			DT5.3 A digitális eszközök intenzívebb alkalmazás a fiatalok célcsoportjára vonatkozóan.	

A DiA minden működési területen egy hatás, egy eredmény, valamint változó számú (de minimum 2) output indikátort mutat be. Az indikátorok minden esetben Békéscsaba MJV-re vonatkoznak.

18. táblázat: A városfejlesztés tématerületeit érintő digitalizációs célokhoz kapcsolódó indikátorok

Megnevezés	Indikátor típus	Mérték-egység	Bázis érték 2024	Célérték 2029
OKOS KORMÁNYZÁS				
Életminőséggel való elégedettség (felmérés alapján)	**hatás**	% növekedés	0	5
E-ügyintézést és önkormányzati szolgáltatásokat igénybe vevők aránya a városban	**eredmény**	%	93%	98%
Digitális felületen elérhető igazgatási szolgáltatások száma (db) (Pl.: Településképi eljárás, Közterület foglalási engedély, Hibabejelentő mobil app (kátyú, állati tetem, illegális szemét, hibás közvilágítás stb.)	output	db	1	2
Teljes egészében digitálisan intézhető ügytípusok száma	output	db	2	4
Az okos város megoldások működését támogató ösztönzők (pénzügyi, az érintetteket előnyhöz juttató)	output	db	0	1
OKOS GAZDASÁG				
GDP növekedés mértéke	**hatás**	% növekedés	0	2
Megvalósult vállalkozói beruházások száma	**eredmény**	db	1	3
Nyilvános vállalkozói adatbázisok száma	output	db	0	1
Publikált interaktív területi kataszter / befektetési kataszter	output	db	0	1
Digitális úton elérhető város- és turisztikai marketing anyagok száma	output	db	4	10
OKOS MOBILITÁS				
Közlekedési incidensek számában beálló változás mértéke	**hatás**	%	0	10
Integrált közeledésirányítási rendszer	**eredmény**	db	0	1
Telepített forgalomszámláló szenzorok száma	output	db	4	8
Parkolási applikációk száma	output	db	0	1
Környezetkímélő közösségi közlekedési járművek száma	output	db	0	10
Okos gyalogátkelők száma	output	db	0	2
OKOS KÖRNYEZET				
Energia struktúra átalakulás – megújuló energiahasznosítás arányának növekedése	**hatás**	%	0	5
Egységes környezeti adatplatform	**eredmény**	db	0	1
Digitális átállás akcióterv keretében okos mérőkkel, szenzorokkal felszerelt középületek száma (energetikai)	output	db	0	8
Fenntartást támogató telepített közterületi környezeti szenzorok	output	db	0	6
OKOS ÉLETMINŐSÉG				
Humán közszolgáltatásokkal való elégedettség növekedése	**hatás**	%	0	5
Saját adatmenedzsment központtal rendelkező önkormányzati intézmények számának aránya	**eredmény**	%	0	20
Kulturális adatplatformok száma	output	db	0	1
Kulturális ajánló applikációk száma	output	db	0	1

3. Akcióterv: a város digitális átállását szolgáló intézkedések és akciók

3.1 Beavatkozások és akciók a digitális átállás feltételrendszerének fejlesztésére

Az alábbi táblázatba a DiA módszertani útmutató sablonjához képest beillesztettünk még egy oszlopot. Ennek az az oka, hogy nem minden célhoz lehetett projekteket, így beavatkozásokat rendelni. Előfordul, hogy egy-egy beavatkozás és annak projektjei több célt is szolgálnak. A beavatkozások és projektek kódjában a „H" a horizontális beavatkozásokra utal, a kód további kiterjesztése a támaterületek kódolására vezethető vissza.

3.1.1 Beavatkozások és akciók összefoglalója

19. táblázat: Beavatkozások és akciók összefoglalója

Tématerület	Beavatkozások (kód)	Kapcsolódó célok kódja	Projektek / akciók (kód)	Direkt kapcsolódás más projektekhez (kódszám)	Időzítés: 2021-2027 vagy elnyúló	Kapcsolódás a zöld finanszírozási rendszerhez
A.) A digitális átállás technológiai feltételei – eszközök	HA1 A városi (köz)intézmények, közszolgáltatók és a várostérségi önkormányzati hivatalok IKT tervezési és primer adatgyűjtési feltételeinek biztosítása	A1, A2 és A3	HA1.1 IKT eszközfejlesztési terv és digitális fejlesztési terv elkészítése minden városi közintézményben	-	elnyúló	-
			HA1.2 IKT eszközfejlesztési terv és digitális fejlesztési terv elkészítése minden térségi önkormányzatnál	-	elnyúló	-
			HA1.3 Minden városi működési területen megfelelő, elsődleges adatgyűjtésre alkalmas szenzorok telepítése, a meglévő lehetőségek aktiválása (totemoszlop)	környezet és mobilitás projektek	elnyúló	zöld átállás adatgyűjtés
	HA2 Piaci szolgáltatókkal való kommunikáció erősítése a digitális alapinfrastruktúra biztosítása érdekében		HA2.1 Az 5G hálózati ellátottság biztosítása a még hiányos ellátottságú területeken – partnerségben a szolgáltatóval	-	elnyúló	-
			HA2.2 További Wifi pontok létrehozása a városban	-	elnyúló	-
B.) Adat-menedzsment	HB1 Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatalában már működésbe állított	B1	HB1.1 A működő multifunkcionális városüzemeltetési keretrendszer teljes körű kiépítése, integrált működésének biztosítása	-	elnyúló	zöld átállás alapja egyben

Tématerület	Beavatkozások (kód)	Kapcsolódó célok kódja	Projektek / akciók (kód)	Direkt kapcsolódás más projektekhez (kódszám)	Időzítés: 2021-2027 vagy elnyúló	Kapcsolódás a zöld finanszírozási rendszerhez
	adatmenedzsment rendszer lehetőségeinek szélesebb körű kihasználása		HB1.2 Az önkormányzati térinformatikai rendszer továbbfejlesztése és lakossági szolgálatba állítása – adatok elérhetőségének biztosítása, vizualizációja a város hivatalos weboldalán	kormányzás – honlap fejlesztés	elnyúló	zöld átállás témakörök meg-jelenítése
	HB2 A SMART GRID rendszerben kiépülő és működő adatmenedzsment központok integrált működtetése	B2	HB2.1 A SMART GRID rendszerben kiépülő és működő adatmenedzsment központok integrációjának erősítése, valós menedzsment funkciójának kiteljesítése	környezet témakör projektjei	elnyúló	zöld átállás alapvető beavatkozása
	HB3 A humán ágazatok térségi programalapú adatmenedzsmentjének fejlesztése	B3	HB3.1 A kulturális ágazat adatbázisainak integrált kezelése, platformizáció közös kommunikációs felületek megteremtésével ill. a meglévők kihasználásával	életminőség témakör projektjei	elnyúló	-
C.) Digitális írástudás és szemlélet-formálás	HC1 Az önkormányzati dolgozók IKT ismereteinek elmélyítése és nivellálása városi szinten	C1	HC1.1 Az önkormányzat és intézményei dolgozóinak szemléletformálása a digitális megoldások városi szintű adaptálási lehetősége témájában, a helyi szakemberek bevonásával	HC1.2	elnyúló	össze-kapcsolható a zöld átállás szemlélet-formáló és képzési akcióival
			HC1.2 Az önkormányzat és intézményei dolgozóinak IKT ismereteinek elmélyítését célzó akciók szervezése – igény szerinti digitalizációs témákban	HC1.1	elnyúló	
	HC2 A lakosság informáltságának erősítése a digitális / okos város fejlesztések használatának előnyeiről	C2	HC2.1 Tudásátadás / szemléletformálás akciók szervezése a városi rendezvényeken a lakosság számára a digitális megoldások életminőségjavító lehetőségeiről	-	elnyúló	
			HC2.2 Akciók és tanfolyamok szervezése és megvalósítása az idősebb korosztály és a hátrányos helyzetűek számára a hétköznapi digitális kihívások leküzdésére, NGO-k és önkéntes fiatalok segítségével	-	elnyúló	-

Tématerület	Beavatkozások (kód)	Kapcsolódó célok kódja	Projektek / akciók (kód)	Direkt kapcsolódás más projektekhez (kódszám)	Időzítés: 2021-2027 vagy elnyúló	Kapcsolódás a zöld finanszírozási rendszerhez
D.) A partnerség és a digitális átállás koordinációs keretei	HD1 A digitális átállás folyamatát koordináló, kifejezetten a témában működő munkacsoport létrehozása	D1 és D2	HD1.1 Városi szintű digitális átállás munkacsoport létrehozása és működtetése, erős koordinációs mechanizmusok kidolgozása	-	2021-2027	átfedő feladatkörök

3.1.2 Az akciók és projektek részletezése

A továbbiakban a 19. táblázatban megnevezett beavatkozási területekhez kapcsolódó akciók / projektek részletei olvashatók. Az akciók ütemezése a 4.2 fejezetben található.

A.) A digitális átállás technológiai feltételei – eszközök

Kódszám	HA.1.1
Akció megnevezése	IKT eszközfejlesztési terv és digitális fejlesztési terv elkészítése minden városi közintézményben
Kapcsolódó beavatkozás megnevezése	**HA.1 A városi (köz)intézmények, közszolgáltatók és a várostérségi önkormányzati hivatalok IKT tervezési és primer adatgyűjtési feltételeinek biztosítása**
Akció célcsoportja	A város önkormányzati fenntartású közintézményei
Érintettek/résztvevők tervezett száma (esemény, képzés stb. esetében)	Nem releváns
Akció célja	Minden városi intézmény legyen felkészülve a szervezeti / működési igényekre reagáló és egyben a városi rendszerbe illeszkedő digitális átállásra. Eszközfejlesztésükre (a megfelelő források rendelkezésre állása mellett) tervezett módon, a hiányokra és a szükségletekre reagálva kerüljön sor.
Akció tartalmi elemei	Minden érintett intézményben • helyzet áttekintése, felmérése, kiértékelése, • digitalizációs és eszközbeszerzési tervek elkészítése.
Becsült költségek (Bruttó, Ft)	Nem becsülhető
Akció felelőse	Önkormányzati fenntartású intézmények
Finanszírozás forrása	Intézményi költségvetés, pályázati források
Potenciális kapcsolódás a zöld átállás akciótervhez / zöld finanszírozási keretrendszerhez	A digitalizációs terv intézményi szinten érinti azokat az energetikai fejlesztéseket, amelyek megvalósítása egyértelműen a zöld átállás céljait szolgálja.

Kódszám	HA.1.2
Akció megnevezése	IKT eszközfejlesztési terv és digitális fejlesztési terv elkészítése minden térségi önkormányzatnál
Kapcsolódó beavatkozás megnevezése	**HA.1 A városi (köz)intézmények, közszolgáltatók és a várostérségi önkormányzati hivatalok IKT tervezési és primer adatgyűjtési feltételeinek biztosítása**
Akció célcsoportja	Békéscsaba térségi önkormányzatainak polgármesteri / közös önkormányzati hivatalai
Érintettek/résztvevők tervezett száma (esemény, képzés stb. esetében)	8 várostérségi önkormányzat
Akció célja	Az akció célja, hogy a békéscsabai várostérség minden hivatala hasonlóan magas színvonalú eszközállománnyal rendelkezzen a kommunikáció, a munkavégzés hatékonysága és a térségi digitalizáció sikeressége érdekében.
Akció tartalmi elemei	Minden érintett térségi önkormányzatnál • helyzet áttekintése, felmérése, kiértékelése, • digitalizációs és eszközbeszerzési tervek elkészítése.
Becsült költségek (Bruttó, Ft)	Nem becsülhető
Akció felelőse	Békéscsaba várostérségi önkormányzatok
Finanszírozás forrása	Önkormányzati költségvetés, pályázati források

Potenciális kapcsolódás a zöld átállás akciótervhez / zöld finanszírozási keretrendszerhez	A fejlesztésekkel az önkormányzatok IKT rendszerei alkalmassá válnak a környezeti alrendszer adatainak fogadására és továbbítására egy tervezett térségi adatplatform felé.

Kódszám	HA 1.3
Akció megnevezése	Minden városi működési területen megfelelő, elsődleges adatgyűjtésre alkalmas szenzorok telepítése, a meglévő lehetőségek aktiválása (totemoszlop)
Kapcsolódó beavatkozás megnevezése	**HA.1 A városi (köz)intézmények, közszolgáltatók és a várostérségi önkormányzati hivatalok IKT tervezési és primer adatgyűjtési feltételeinek biztosítása**
Akció célcsoportja	Az Mötv. által meghatározott kötelező önkormányzati feladatokhoz tartozó működési területeken tevékenykedő intézmények és szervezetek
Érintettek/résztvevők tervezett száma (esemény, képzés stb. esetében)	Nem releváns
Akció célja	Az integrált városi digitális működési modell megvalósításának feltétele az adatok minél szélesebb körű gyűjtése – a primer adatrögzítésre alkalmas eszközök minden városi működési területen a fejlesztések alapját jelentik.
Akció tartalmi elemei (részletesen)	Városi működési területenként az érintett szervezetek • meghatározzák a jelenlegi szenzoros ellátottságot, • felmérik az igényt a további szenzorok telepítésére és a területi igényekre, • az adatmenedzsment felkészültségének függvényében további szenzorokat szereznek be, • kihelyezik azokat a várostérség megfelelő pontjaira, • rendszerbe kapcsolják a mérőket.
Becsült költségek (Bruttó, Ft)	Nem becsülhető
Akció felelőse	Az egyes alrendszerek szervezetei
Finanszírozás forrása	Az egyes alrendszerek szervezeti szintű költségvetése, pályázati források
Potenciális kapcsolódás a zöld átállás akciótervhez / zöld finanszírozási keretrendszerhez	A környezeti és mobilitási alrendszerek egyértelműen beletartoznak a fejlesztendő területek körébe.

Kódszám	HA 2.1
Akció megnevezése	Az 5G hálózati ellátottság biztosítása a még hiányos ellátottságú területeken – partnerségben a szolgáltatóval
Kapcsolódó beavatkozás megnevezése	**HA.2 Piaci szolgáltatókkal való kommunikáció erősítése a digitális alapinfrastruktúra biztosítása érdekében**
Akció célcsoportja	A város lakossága és vállalkozásai
Érintettek/résztvevők tervezett száma (esemény, képzés stb. esetében)	Nem releváns
Akció célja	Az akció célja az 5G hálózat elérésének 100%-os biztosítása, főként a jelenleg nem lefedett területeken, ahol gazdasági tevékenység (is) jellemző.
Akció tartalmi elemei (részletesen)	Együttműködés kezdeményezése a város vállalkozóival és az 5G szolgáltatást biztosító cégekkel
Becsült költségek (Bruttó, Ft)	Nem releváns
Akció felelőse	Békéscsaba MJV Önkormányzata
Finanszírozás forrása	Nem releváns

Potenciális kapcsolódás a zöld átállás akciótervhez / zöld finanszírozási keretrendszerhez	Nem releváns

Kódszám	HA.2.2
Akció megnevezése	További Wifi pontok létrehozása a városban
Kapcsolódó beavatkozás megnevezése	**HA.2 Piaci szolgáltatókkal való kommunikáció erősítése a digitális alapinfrastruktúra biztosítása érdekében**
Akció célcsoportja	A város lakossága és vállalkozásai, valamint a városba látogatók
Érintettek/résztvevők tervezett száma (esemény, képzés stb. esetében)	Nem releváns
Akció célja	A város free Wifi lefedettségének további bővítése, minden olyan további terület elérése Wifi szolgáltatással, ahol a lakossági tevékenységek sűrűsödnek, ahol a városba látogatók nagyobb számban jelennek meg és ahol nagyobb számban koncentrálódnak a rászoruló családok.
Akció tartalmi elemei (részletesen)	• Jelenlegi helyzet (lefedettség) értékelése • Szolgáltatási szükségletek felmérése • A hálózat tervezése a szükségletek alapján • Wifi pontok létrehozása lehetőleg meglévő támogató / alapinfrastruktúrákhoz kapcsolódva
Becsült költségek (Bruttó, Ft)	Nem becsülhető
Akció felelőse	Békéscsaba MJV Önkormányzata
Finanszírozás forrása	Pályázatok, önkormányzati költségvetés, belterületi wifi esetében intézmények költségvetése
Potenciális kapcsolódás a zöld átállás akciótervhez / zöld finanszírozási keretrendszerhez	Nem releváns

B.) Adatmenedzsment

Kódszám	HB1.1
Akció megnevezése	A működő multifunkcionális városüzemeltetési keretrendszer teljes körű kiépítése, integrált működésének biztosítása
Kapcsolódó beavatkozás megnevezése	**HB.1 A Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatalában már működésbe állított adatmenedzsment rendszer lehetőségeinek szélesebb körű kihasználása**
Akció célcsoportja	Közvetlen célcsoport a közműszolgáltatók és a város önkormányzata, közvetett célcsoport a város lakossága, akik a minőségi szolgáltatással az életminőség környezeti elemének javulását tapasztalhatják meg.
Érintettek/résztvevők tervezett száma (esemény, képzés stb. esetében)	Nem releváns
Akció célja	Cél, hogy a rendszerben keletkező adatokból információt állítson elő az önkormányzati folyamatok résztvevőinek és a döntéshozókat segítse az optimális megoldások megtalálásában és a folyamatok nyomon követésében. Az akció további célja a bevont moduláris alrendszerek körének bővítése. A szoftver részeként fejlesztett hibabejelentő rendszer tegye lehetővé az azonnali, kétirányú kommunikációt, ahol a térinformatikai alapnak köszönhetően pontos helymeghatározás segíti az üzemeltetési feladatok beazonosítását.
Akció tartalmi elemei (részletesen)	A rendszer fejlesztés alatt áll, még nem végleges. A rendszerek fejlesztése és bevezetése szerteágazó folyamatok alapján történik, sok

	verzión és iteráción túl nyeri majd el széles körre kiterjesztett működését.
Becsült költségek (Bruttó, Ft)	Nem becsülhető
Akció felelőse	Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft. és Békéscsaba Energia ESCO Kft.
Finanszírozás forrása	pályázati források
Potenciális kapcsolódás a zöld átállás akciótervhez / zöld finanszírozási keretrendszerhez	A városüzemeltetési keretrendszer irányított moduljai többnyire a zöld átállás területéről kerülnek ki. Az akció támogatja a zöld átállás technológiai folyamatát.

Kódszám	HB1.2
Akció megnevezése	Az önkormányzati térinformatikai rendszer továbbfejlesztése, lakossági szolgálatba állítása – adatok elérhetőségének biztosítása, vizualizációja a város hivatalos weboldalán
Kapcsolódó beavatkozás megnevezése	**HB.1 A Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatalában már működésbe állított adatmenedzsment rendszer lehetőségeinek szélesebb körű kihasználása**
Akció célcsoportja	A város és a térség lakossága
Érintettek/résztvevők tervezett száma (esemény, képzés stb. esetében)	Nem releváns
Akció célja	Az akció célja a várostérség lakosságának naprakész informálása a város különféle működési területeiről és környezeti jellemzőiről. A GIS alapú adatvizualizáció tartalma a környezeti adatoktól a városi szolgáltatásokon át a forgalmi adatokig terjed.
Akció tartalmi elemei (részletesen)	• Az adatvizualizáció szoftveres hátterének biztosítása • A városi környezeti és közlekedési szenzorokból származó adatok, multifunkcionális városüzemeltetési keretrendszer működési adatai térképi vizualizációra kerülnek. Az adatok és a térképi ábrázolás adattartalmai rendszeresen frissülnek. • A fejlesztés későbbi szakaszában a rendszer interaktívvá tehető, azaz a felhasználók igényeinek megfelelően – szűrők segítségével – jeleníthet meg adattartalmakat.
Becsült költségek (Bruttó, Ft)	Nem becsülhető
Akció felelőse	Békéscsaba MJV Önkormányzata, Békéscsaba Smart Menedzsment Kft.
Finanszírozás forrása	Városi költségvetés
Potenciális kapcsolódás a zöld átállás akciótervhez / zöld finanszírozási keretrendszerhez	A zöld átálláshoz kapcsolódóan a környezeti és forgalmi adatok folyamatos rendelkezésre állása (adatok térbeli vizualizációja) segíti a zöld szemléletformálást és érzékenyítést.

Kódszám	HB2.1
Akció megnevezése	A SMART GRID rendszerben kiépülő és működő adatmenedzsment központok integrációjának erősítése, valós menedzsment funkciójának kiteljesítése
Kapcsolódó beavatkozás megnevezése	**HB.2 A SMART GRID rendszerben kiépülő és működő adatmenedzsment központok integrált működtetése**
Akció célcsoportja	Az elsődleges célcsoport a város önkormányzata és a döntéshozók, az ágazatban és a SMART GRID fejlesztésekben résztvevő és annak adatait a működésük során használó cégek.
Érintettek/résztvevők tervezett száma (esemény, képzés stb. esetében)	Nem releváns

Akció célja	Az akció célja a SMART GRID rendszerben fejlesztett adatplatformok integrációjának megteremtésével az energetikai fejlesztések üzemeltetési / működtetési hatékonyságának növelése.
Akció tartalmi elemei (részletesen)	• Meglévő és létrehozandó adatmenedzsment rendszerek összekapcsolása és integrált működtetésének szoftveres és IKT támogatása • Hosszabb távon, a működési menedzsment funkciók végponti feltételeink megteremtése után az a városi középület-állomány működtetésének összekapcsolása és integrált menedzsmentje
Becsült költségek (Bruttó, Ft)	Nem becsülhető
Akció felelőse	Békéscsaba Energia ESCO Kft. és Békéscsaba Smart Menedzsment Kft.
Finanszírozás forrása	pályázati források
Potenciális kapcsolódás a zöld átállás akciótervhez / zöld finanszírozási keretrendszerhez	Az elsősorban környezeti (energetikai) tartalommal bíró SMART GRID adatmenedzsment platform a zöld átállás folyamatában alapvetően fontos információforrás.

Kódszám	HB3.1
Akció megnevezése	A kulturális ágazat adatbázisainak integrált kezelése, platformizáció közös kommunikációs felületek megteremtésével ill. a meglévők kihasználásával
Kapcsolódó beavatkozás megnevezése	**HB.3 A humán ágazatok térségi programalapú adatmenedzsmentjének fejlesztése**
Akció célcsoportja	A város önkormányzata és kulturális intézményei, valamint civil szervezetei
Érintettek/résztvevők tervezett száma (esemény, képzés stb. esetében)	Nem releváns
Akció célja	Az akció célja, hogy az energetikai ágazathoz hasonlóan megvalósuljon az országosan is jelentős szereplőket magában foglaló kulturális ágazat szakmai működésének összehangolása, egyebek mellett közös digitális platformok létrehozásával. Mindezzel cél • a hatékonyabb marketing, • a fogyasztói igényekre való hatékony reagálás, • a tevékenységek összehangolása / erőforrás-gazdálkodás hatékonyságának növelése, • kiszámíthatóságot biztosító üzleti modellek alkalmazása.
Akció tartalmi elemei (részletesen)	• Az egyes intézmények adatközpontjainak megerősítése, fejlesztése • Az intézmények közötti adatmegosztás feltételének biztosítása (erőforrásgazdálkodás megosztásának lehetősége, programok összehangolásának lehetősége) • Adatközpont működtetése városi szinten • Platformalapú adattartalmak továbbítása a nyilvánosságot biztosító felületekre (weboldal, totemoszlopok, városi applikáció)
Becsült költségek (Bruttó, Ft)	Nem becsülhető
Akció felelőse	Békéscsaba MJV Önkormányzat
Finanszírozás forrása	Városi költségvetés
Potenciális kapcsolódás a zöld átállás akciótervhez / zöld finanszírozási keretrendszerhez	Nem releváns

C.) Digitális írástudás és szemléletformálás

Kódszám	HC1.1
Akció megnevezése	Az önkormányzat és intézményei dolgozóinak szemléletformálása a digitális megoldások városi szintű adaptálási lehetősége témájában, a helyi szakemberek bevonásával
Kapcsolódó beavatkozás megnevezése	HC.1 Az önkormányzati dolgozók IKT ismereteinek elmélyítése és nivellálása városi szinten
Akció célcsoportja	Az önkormányzat és az érintett intézmények, szervezetek dolgozói
Érintettek/résztvevők tervezett száma (esemény, képzés stb. esetében)	Min. 40 fő
Akció célja	Az okos megoldások lehetőségeinek megismertetése a városfejlesztés összes területén.
Akció tartalmi elemei (részletesen)	• Igényfelmérés a képzési tartalmak kialakítása érdekében • A program szakmai tartalmának összeállítása az igényekre és a helyi fejlesztési prioritásokra alapozva • Szemléletformáló, tudásátadást célzó események megtartása • Visszacsatolások kezelése
Becsült költségek (Bruttó, Ft)	1 millió Ft
Akció felelőse	Békéscsaba MJV Önkormányzat
Finanszírozás forrása	Városi költségvetés
Potenciális kapcsolódás a zöld átállás akciótervhez / zöld finanszírozási keretrendszerhez	Nem releváns

Kódszám	HC1.2
Akció megnevezése	Az önkormányzatnál és annak intézményeiben a dolgozók IKT ismereteinek elmélyítését célzó akciók szervezése – igény szerinti digitalizációs témákban
Kapcsolódó beavatkozás megnevezése	HC.1 Az önkormányzati dolgozók IKT ismereteinek elmélyítése és nivellálása városi szinten
Akció célcsoportja	Az önkormányzat és az érintett intézmények, szervezetek dolgozói
Érintettek/résztvevők tervezett száma (esemény, képzés stb. esetében)	Min. 40 fő
Akció célja	Cél, hogy a hivatali és városi adatmenedzsment rendszerek működtetési lehetőségei és előnyei ismertek legyenek az önkormányzat és az érintett intézmények, szervezetek dolgozói számára. Cél továbbá az IKT eszközök és a munkavégzéshez szükséges programok használatához elengedhetetlen készségek, ismeretek elmélyítése.
Akció tartalmi elemei (részletesen)	• Igényfelmérés a képzési tartalmak kialakítása érdekében • A program szakmai tartalmának összeállítása az igényekre és a helyi fejlesztési prioritásokra alapozva • A rendszerezett tudásátadást célzó események megtartása
Becsült költségek (Bruttó, Ft)	2-3 millió Ft (alkalmak számától függően)
Akció felelőse	Békéscsaba MJV Önkormányzata
Finanszírozás forrása	Városi költségvetés
Potenciális kapcsolódás a zöld átállás akciótervhez / zöld finanszírozási keretrendszerhez	Nem releváns

Kódszám	HC2.1
Akció megnevezése	Tudásátadás / szemléletformálás akciók szervezése a városi rendezvényeken a lakosság számára a digitális megoldások életminőségjavító lehetőségeiről
Kapcsolódó beavatkozás megnevezése	**HC.2 A lakosság informáltságának és kompetenciáinak erősítése a digitális / okos város fejlesztések használatának előnyeiről**
Akció célcsoportja	A város és várostérség lakossága
Érintettek/résztvevők tervezett száma (esemény, képzés stb. esetében)	Nem releváns
Akció célja	Az akció célja, hogy a térség lakossága ismereteket szerezzen a digitalizáció lehetőségeiről a városi élet minden területén, és a helyi társadalom nyitott legyen az okos megoldások használatára, és igényeinek kommunikálásával segítse a megoldások fejlesztését.
Akció tartalmi elemei (részletesen)	• Közérthetően kommunikálható információtartalmak összeállítása a digitalizációs lehetőségekről és azok hasznosságáról, korcsoportspecifikusan • Szemléletformáló foglalkozások megvalósítása a nagy vonzerővel rendelkező városi események és/vagy a sokak által látogatott intézmények programkínálatába illesztve (szakértők irányításával, moderálásával) • Visszajelzések fogadása és feldolgozása – hatékonyság monitoringja
Becsült költségek (Bruttó, Ft)	2-3 millió Ft / esemény
Akció felelőse	Békéscsaba MJV és szak cégei
Finanszírozás forrása	Városi / intézményi költségvetés, pályázatok
Potenciális kapcsolódás a zöld átállás akciótervhez / zöld finanszírozási keretrendszerhez	Nem releváns

Kódszám	HC2.2
Akció megnevezése	Akciók és tanfolyamok szervezése és megvalósítása az idősebb korosztály és a hátrányos helyzetűek számára a hétköznapi digitális kihívások leküzdésére, NGO-k és önkéntes fiatalok segítségével
Kapcsolódó beavatkozás megnevezése	**HC.2 A lakosság informáltságának és kompetenciáinak erősítése a digitális / okos város fejlesztések használatának előnyeiről**
Akció célcsoportja	Idős korosztály, hátrányos helyzetű fiatalok
Érintettek/résztvevők tervezett száma (esemény, képzés stb. esetében)	Nem becsülhető
Akció célja	Az akció célja, hogy a digitális írástudás szempontjából kedvezőtlenebb helyzetű csoportok lehetőséget kapjanak a lakossági átlag szinthez a való felzárkózásra, annak érdekében, hogy ne szenvedjenek hátrányt a napi szintű digitális eszközhasználat és a munkavállaláshoz szükséges alapismeretek hiánya miatt.
Akció tartalmi elemei (részletesen)	• Célcsoportok meghatározása • Célcsoportok igényeinek felmérése • A megfelelő tartalmú ismeretanyag összeállítása • A célcsoportok számára a tudásátadásra lehetőséget adó események szervezése • Visszacsatolás információinak feldolgozása
Becsült költségek (Bruttó, Ft)	2 millió Ft / esemény
Akció felelőse	Békéscsaba MJV Önkormányzata

Finanszírozás forrása	Saját forrás, pályázati források (ESZA)
Potenciális kapcsolódás a zöld átállás akciótervhez / zöld finanszírozási keretrendszerhez	Nem releváns

D.) A partnerség és a digitális átállás koordinációs keretei

Kódszám	HD1.1
Akció megnevezése	Városi szintű digitális átállás munkacsoport létrehozása és működtetése, erős koordinációs mechanizmusok kidolgozása
Kapcsolódó beavatkozás megnevezése	HD.1 A digitális átállás folyamatát koordináló, kifejezetten a témában létrehozott munkacsoport működtetése
Akció célcsoportja	A digitális átállásban érintett összes szervezet városi és városrészi szinten
Érintettek/résztvevők tervezett száma (esemény, képzés stb. esetében)	Az Önkormányzat tulajdonában működtetésében lévő és a digitális átállásban érintett intézmények és cégek, valamint városi szolgáltatásokat szerződés alapján végző civil szervezetek képviselői
Akció célja	Az akció célja az összehangolt, részvételen alapuló és szorosan koordinált digitális átállási folyamat megvalósítása Békéscsabán és annak városrészében.
Akció tartalmi elemei (részletesen)	• A meglévő fejlesztési célú munkacsoportok fórumaira támaszkodva egy kifejezetten a digitális átállásban érintett és annak fejlesztéseivel foglalkozó munkacsoport létrehozása, amely bővebb, mint a létező fejlesztési munkacsoportok • A munkacsoport éves feladattervének elkészítése • A munkacsoport üléseinek megtartása és dokumentálása
Becsült költségek (Bruttó, Ft)	Nem becsülhető
Akció felelőse	Békéscsaba MJV Önkormányzata
Finanszírozás forrása	Városi költségvetés
Potenciális kapcsolódás a zöld átállás akciótervhez / zöld finanszírozási keretrendszerhez	Nem releváns

3.2 Digitalizációs projektek és fejlesztési elemek a konkrét városfejlesztési célú beavatkozásokban

3.2.1 Beavatkozások és akciók összefoglalója

20. táblázat: Városfejlesztési célú beavatkozások és akciók Békéscsaba várostérségében

Tématerület	Beavatkozások (kód)	Kapcsolódó célok kódja	Projektek / akciók (kód)	Direkt kapcsolódás más projektekhez (kódszám)	Időzítés: 2021-2027 vagy elnyúló	Kapcsolódás a zöld finanszírozási rendszerhez
T1.) Digitális átállás a kormányzás-ban	T1.1 Önkormányzati szabályozók és ösztönzők megalkotása a városi integrált digitális átállás érdekében az okos kormányzás modellben	DT1.1 és DT1.2	T1.1.1 Önkormányzati szabályozók és ösztönzők megalkotása a városi integrált digitális átállás érdekében	mind	elnyúló	-
	T1.2 Az e-demokrácia eszközrendszerének fejlesztése az önkormányzat koordinációjában	DT1.3	T1.2.1 Folyamatos online felmérés elérhetőségének biztosítása az FVS alapkérdőívre építve az egyes okos város témakörökben a városi mobilapplikáció használatával (Csaba kártya)	-	elnyúló	-
	T1.3 Az e-ügyintézés kiterjesztése további ügytípusokra Békéscsaba MJV és térségének önkormányzatainál	DT1.4	T1.3.1 További ügytípusok online intézésének lehetővé tétele Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatalában	-	2021-2027	-
T2.) Digitális átállás a gazdaságban	T2.1 Gazdaságélénkítést szolgáló kataszterek készítése és online nyilvánosságának biztosítása	DT2.1	T2.1.1 Gazdaságélénkítést szolgáló területi és szolgáltatói kataszterek készítése	-	elnyúló	-
	T2.2 Vállalkozói adatplatform létrehozása és aktiválása a befektetővonzás és a helyi/térségi gazdaság hálózatos működésének támogatása érdekében	DT2.2 DT2.3	T2.2.1 Térségi vállalkozói platform létrehozása és működtetése	-	elnyúló	-
	T2.3 A városmarketing és turisztikai marketingtevékenységek koncentrálása a digitális csatornákra	DT2.4	T2.3.1 Online tartalomfejlesztés a városmarketing és turisztikai marketingtevékenységekhez	-	elnyúló	-
T3.) Digitális átállás a mobilitás területén	T3.1 A feldolgozott közlekedési adatokra alapozott adatvezérelt integrált közlekedési rendszer kiépítése a városban és annak térségében	DT3.1 DT3.2	T3.1.1 A kiépülő térségi kerékpárút-hálózat forgalmának monitorozása, háttérinfrastruktúrájának (eszközrendszerének) kialakítása (pl. e-bicikli tárolók)	HA.2.3	elnyúló	-

Tématerület	Beavatkozások (kód)	Kapcsolódó célok kódja	Projektek / akciók (kód)	Direkt kapcsolódás más projektekhez (kódszám)	Időzítés: 2021-2027 vagy elnyúló	Kapcsolódás a zöld finanszírozási rendszerhez
			T3.1.2 A teljes békéscsabai ki- és bemenő forgalom adatainak nyomon követését biztosító szenzor- és kamerarendszer fejlesztése	HA.2.3	elnyúló	környezetei szenzorokkal együtt
			T3.1.3 A közösségi közlekedés járműveinek valós idejű (real time) követését biztosító rendszer kiépítése (integrált közlekedési rendszer részeként) – utastájékoztatási rendszerek telepítése	T3.2.1	2021-2027	-
	T3.2 A környezetkímélő, digitálisan támogatott közlekedési módok fejlesztése	DT3.2	T3.2.1 Klímabarát elektromos buszok beszerzése és működtetése az integrált közlekedési rendszer részeként	SMART GRID	2021-2027	zéró kibocsátás
			T3.2.2 A városon belüli lakossági mobilitás támogatása alternatív, digitálisan menedzselhető közlekedési eszközökkel (pl. e-roller)	-	2021-2027	zéró kibocsátás
	T3.3 Személyes kommunikációs eszközökkel elérhető mobilitási szolgáltatások alapinfrastruktúrájának és szolgáltatásainak fejlesztése	DT1.1 DT3.4	T3.3.1 Parkolási infrastruktúra felszerelése érzékelőkkel (szenzoros érzékelők), adatfeldolgozás feltételeinek kiépítése, valamint monitoring és adatmenedzsment rendszerre épülő parkolási applikáció fejlesztése és üzemeltetése	-	elnyúló	-
			T3.3.2 A térségi személyes igényekre szabott – on demand – rendszerben működő közlekedési szolgáltatások fejlesztése piaci szereplők részvételével	-	elnyúló	-
	T3.4 Közlekedésbiztonságot erősítő digitális megoldások alkalmazása	DT1.1 DT3.5	T3.4.1 Okos zebrák kiépítése forgalmasabb csomópontokban, pontokon	-	elnyúló	-
			T3.4.2 Sebességmérési adatokra reagáló forgalomlassító berendezések elhelyezése	-	elnyúló	-

Tématerület	Beavatkozások (kód)	Kapcsolódó célok kódja	Projektek / akciók (kód)	Direkt kapcsolódás más projektekhez (kódszám)	Időzítés: 2021-2027 vagy elnyúló	Kapcsolódás a zöld finanszírozás i rendszerhez
T4.) Digitális átállás a környezeti alrendszerek -ben	T4.1 Környezeti szenzorok rendszerének kiterjesztése térségi szinten	DT4.1	*Ld. HA.1.3 Minden városi működési területen megfelelő, elsődleges adatgyűjtésre alkalmas szenzorok telepítése, a meglévő lehetőségek aktiválása (totemoszlop)*	HA.1.3	-	-
	T4.2 A városüzemeltetési rendszerek adatalapú megoldásokra alapozott üzemeltetése	DT4.2	T4.2.1 Közvilágítási rendszer teljes körű automatizációja Békéscsabán	-	elnyúló	-
			T4.2.2 A közterület-fenntartás szenzoros adatszolgáltatáson alapuló automatizált rendszereinek kiépítése a bevárosi zöldfelületek esetében	HA.1.3	elnyúló	zöld környezet / közterület menedzs-ment
	T4.3 Az intézményi infrastruktúrák hálózatos, rendszerszintű épületüzemeltetés a SMART GRID rendszerhez kapcsolódva.	DT4.3 DT4.4	T4.3.1 A megújuló energiaforrásokra telepített fűtésrendszerek bevezetése a városi épületekben/létesítményekben és ezek városi hálózatra kapcsolása a SMART GRID keretében	SMART GRID	elnyúló	zéró kibocsátás
T5.) Digitális átállás, mint eszköz az élet-körülmények javítására	T5.1 Integrált városi szolgáltatási modell működtetése az energetikához hasonló programalapú fejlesztések mellett	DT5.1, DT5.2 és DT5.3	T5.1.1 Integrált városi szolgáltatási modell programalapú megtervezése (akcióterv szintig)	-	elnyúló	-
			T5.1.2 A kulturális programok platformjának kialakítása, amely forrása a meglévő digitális lakossági tájékoztató rendszereknek (applikáció – Csaba kártya, totemoszlopok)	-	elnyúló	-

3.2.2 Akciók és projektek részletezése

A TVP -ben nem szerepelnek olyan projektek, amelyeknek digitalizációs tartalma lenne. A digitális átállás fundamentális elemét képviselő környezeti projekteket a Modern Városok Program biztosítja.

Mivel a projektek a 2021-2027-es programozási időszakban alacsony valószínűséggel kerülnek megvalósításra, itt csak egy folyamatban lévő fejlesztést tűntettük fel.

Kódszám	T3.1.3
Digitális fejlesztési elem megnevezése	A közösségi közlekedés járműveinek valós idejű (real time) követését biztosító rendszer kiépítése (integrált közlekedési rendszer részeként) – utastájékoztatási rendszerek telepítése
A befogadó, TVP nem szereplő projekt címe	Intelligens közlekedésvezérlő és környezetkímélő közösségi közlekedési rendszer kialakítása
Kapcsolódó beavatkozás megnevezése	T3.1 A feldolgozott közlekedési adatokra alapozva adatvezérelt integrált közlekedési rendszer kiépítése a városban és annak térségében
Digitalizáció célja a projekten belül	• Buszokra telepítendő utastájékoztatási rendszerek • Az utastájékoztatási rendszer megállókban telepítendő elemei
Elvárt hatás	• Elősegítsék a városi közösségi közlekedés által kibocsátott légszennyezés csökkentését • Növeljék a szolgáltatás színvonalát és ezáltal hozzájáruljanak a növekvő motorizáció következtében fellépő, a városi közlekedési rendszerre, környezetre gyakorolt negatív hatások csökkentéséhez • Elősegítsék a városi levegőminőség javulását
A projekt eredeti költsége (Bruttó, Ft)	5 Mrd Ft
A projekt digitális elemének költsége (Bruttó, Ft)	-
A projekt együttes költsége (új) (Bruttó, Ft)	5 Mrd Ft
Potenciális kapcsolódás a zöld átállás akciótervhez / zöld finanszírozási keretrendszerhez	Hatásait tekintve a projekt kapcsolódik a zöld átálláshoz

4. A digitális átállás akcióterv menedzsmentje

4.1 Menedzsment háttér – felelősségi körök, végrehajtás koordináció

Békéscsaba MJV és térsége nem tervez jelentősebb változásokat eszközölni a Digitális Átállás Akcióterv menedzsmentjét illetően. A koordinációt rövid távon a horizontális (integrált) munkacsoportokon belül képzeli el a város, majd az átállás érettebb szakaszában kívánja a digitális és zöld átállást külön munkacsoportban kezelni.

Munkacsoportok (lásd: 1.1.4.1 A digitális átállás városi és térségi szintű koordinációja):

- Városi szinten: Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft. és Békéscsaba MJV Önkormányzata által koordinált fejlesztési munkacsoport
- Térségi szinten: Békéscsabai Településegyüttes Fejlesztési Bizottság

A koordinációt Békéscsaba MJV Önkormányzatán kívül három olyan szereplő végzi, amelyek jelentősége vitathatatlan a város digitális és zöld átállás folyamataiban. Mindhárom szereplő Békéscsaba MJV 100%-os tulajdonában álló gazdasági társaság. A Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft. a témát projektfejlesztési és végrehajtási oldalról támogatja. A Békéscsaba Energia ESCO Kft. egyértelműen a fenntartói, működtetői oldalról érintett, miközben saját fejlesztésű, főleg energetikai tartalmú projektekben is részt vesz ill. vezet. A Békéscsaba Smart Menedzsment Kft. az adatmenedzsment feladatokat látja el – a céget a Békéscsaba Energia Esco Kft. hozta létre, ezáltal az önkormányzat cégének számít.

A digitális átállás bizonyos kiemelt szegmenseinek fejlesztési folyamatait és a városi adatmenedzsment jelentős részét a fent említett cégek (Békéscsaba Energia ESCO Kft. és Békéscsaba Smart Menedzsment Kft.) együttesen végzik.

A DiA vonatkozó célja, hogy a digitális átállás hatékony szervezeti és működési modellek alkalmazásával történik.

Részcélok:

- D.1 A digitális átállás folyamatát egy kifejezetten a témában működő munkacsoport koordinálja, amely szakmai felkészültségével képes az átállás menedzselésére és magában foglal minden városi érintett szereplőt (helyi intézmények, NGO-k és vállalkozások).
- D.2 A digitális átállás egy, a város és térsége minden működési területére kiterjedő, felelős szervezet által koordinált folyamat legyen.

Vonatkozó beavatkozás a HD.1 A digitális átállás folyamatát egy kifejezetten a témában működő munkacsoport koordinálja és kapcsolódó akció a HD1.1 Digitális átállás munkacsoport városi szintű létrehozása és működtetése, erős koordinációs mechanizmusok kidolgozása.

Az akció részletezése megtalálható a 3.1.2 Az akciók és projektek részletezése alfejezetben.

4.2 A digitális átállás projektek / akciók ütemezése

Az ütemezés szerint a 2021-2027-es periódusra a város és térsége az alapfeltételek fejlesztését és a már meglévő (leszerződött) fejlesztések moduljainak megvalósítását és azok működési rendszerbe szervezését tűzi ki célul. A jelenlegi helyzetnek megfelelően a nagyobb volumenű és átfogó digitalizációs fejlesztések többnyire 2027-et követő időszakra prognosztizálhatók a ma még nem látható finanszírozási konstrukciók és partneri együttműködések hasznosítása mellett.

Téma-körök	Akciók / projektek kódja és címe		2025. I.	2025. II.	2026. I.	2026. II.	2027. I.	2027. II.	2028. I.	2028. II.	2029. I.	2029. II.	2030. I.	2030. II.	2031. I.	2031. II.
												Stratégiai ciklus átfogó monitoringja				
Digitalizáció horizontális témakörei	Akciók a digitális átállás feltételrendszerének fejlesztésére (14 db)															
HA	HA1.1 IKT eszközfejlesztési terv és digitális fejlesztési terv elkészítése minden városi közintézményben															
	HA1.2 IKT eszközfejlesztési terv és digitális fejlesztési terv elkészítése minden térségi önkormányzatnál															
	HA1.3 Minden városi működési területen megfelelő, elsődleges adatgyűjtésre alkalmas szenzorok telepítése, a meglévő lehetőségek aktiválása (totemoszlop)															
	HA2.1 Az 5G hálózati ellátottság biztosítása a még hiányos ellátottságú területeken – partnerségben a szolgáltatóval															
	HA2.2 További Wifi pontok létrehozása a városban															
HB	HB1.1 A működő multifunkcionális városüzemeltetési keretrendszer teljes körű kiépítése, integrált működésének biztosítása															
	HB1.2 Az önkormányzati térinformatikai rendszer lakossági szolgálatba állítása – adatok elérhetőségének biztosítása, vizualizációja a város hivatalos weboldalán															
	HB2.1 A SMART GRID rendszerben kiépülő és működő adatmenedzsment központok integrált működtetése															

Téma-körök	Akciók / projektek kódja és címe		2025. I.	2025. II.	2026. I.	2026. II.	2027. I.	2027. II.	2028. I.	2028. II.	2029. I.	2029. II.	2030. I.	2030. II.	2031. I.	2031. II.
												Stratégiai ciklus átfogó monitoringja				
	HB3.1 A kulturális ágazat adatbázisainak integrált kezelése, platformizáció közös kommunikációs felületek megteremtésével ill. a meglévő kihasználásával															
HC	HC1.1 Az önkormányzat és intézményei dolgozóinak szemléletformálása a digitális megoldások városi szintű adaptálási lehetősége témájában, a helyi szakemberek bevonásával															
	HC1.2 Az önkormányzat és intézményeinek dolgozóinak IKT ismereteinek elmélyítését célzó akciók szervezése – igény szerinti digitalizációs témákban															
	HC2.1 Tudásátadás / szemléletformálás akciók lebonyolítása a lakosság számára városi rendezvényeken a digitális megoldások életminőségjavító lehetőségeiről															
	HC2.2 Akciók és tanfolyamok szervezése és megvalósítása az idősebb korosztály és a hátrányos helyzetűek számára a hétköznapi digitális kihívások leküzdésére, NGO-k és önkéntes fiatalok segítségével															
HD1	HD1.1 Digitális átállás munkacsoport városi szintű létrehozása és működtetése, erős koordinációs mechanizmusok kidolgozása															
Városi működési terület	Projektek az egyes városi működési területek digitalizációja érdekében (23db)															
T1	T1.1.1 Önkormányzati szabályozók és ösztönzők megalkotása a városi integrált digitális átállás érdekében															
	T1.2.1 Folyamatos online felmérés elérhetőségének biztosítása az FVS alapkérdőívre építve az egyes okos város témakörökben a városi weboldal és mobilapplikáció használatával (Csaba kártya)															

Téma-körök	Akciók / projektek kódja és címe		2025. I.	2025. II.	2026. I.	2026. II.	2027. I.	2027. II.	2028. I.	2028. II.	2029. I.	2029. II.	2030. I.	2030. II.	2031. I.	2031. II.
												Stratégiai ciklus átfogó monitoringja				
	T1.3.1 További ügytípusok online intézésének lehetővé tétele Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatalában															
T2	T2.1.1 Gazdaságélénkítést szolgáló területi és szolgáltatói kataszterek készítése és vizualizációja a városi weboldalon															
	T2.2.1 Térségi vállalkozói platform létrehozása és működtetése															
	T2.3.1 Online tartalomfejlesztés a városmarketing és turisztikai marketingtevékenységekhez															
T3	T3.1.1 Az kiépülő térségi kerékpárút-hálózat forgalmának monitorozása, háttérinfrastruktúrájának (eszközrendszerének) kialakítása (pl. e-bicikli tárolók)															
	T3.1.2 A teljes békéscsabai ki- és bemenő forgalom adatainak nyomon követését biztosító szenzor- és kamerarendszer fejlesztése															
	T3.1.3 A közösségi közlekedés járműveinek valós idejű (real time) követését biztosító rendszer kiépítése (integrált közlekedési rendszer részeként) – utastájékoztatási rendszerek telepítése															
	T3.2.1 Klímabarát elektromos buszok beszerzése és működtetése az integrált közlekedési rendszer részeként															
	T3.2.2 A városon belüli lakossági mobilitás támogatása alternatív, digitálisan menedzselhető közlekedési eszközökkel (roller)															
	T3.3.1 Parkolási infrastruktúra felszerelése érzékelőkkel (szenzoros érzékelők), adatfeldolgozás feltételeinek kiépítése, valamint monitoring és adatmenedzsment rendszerre épülő parkolási applikáció fejlesztése és üzemeltetése															

Téma-körök	Akciók / projektek kódja és címe		2025. I.	2025. II.	2026. I.	2026. II.	2027. I.	2027. II.	2028. I.	2028. II.	2029. I.	2029. II.	2030. I.	2030. II.	2031. I.	2031. II.
												Stratégiai ciklus átfogó monitoringja				
	T3.3.2 A térségi személyes igényekre szabott - on-demand - rendszerben működő közlekedési szolgáltatások fejlesztése, piaci szereplők részvételével															
	T3.4.1 Okos zebrák kiépítése forgalmasabb csomópontokban, pontokon															
	T3.4.2 Sebességmérési adatokra reagáló forgalomlassító berendezések elhelyezése															
T4	T4.2.1 Közvilágítási rendszer teljes körű automatizálása Békéscsabán															
	T4.2.2 A közterület-fenntartás szenzoros adatszolgáltatáson alapuló automatizált rendszereinek kiépítése a bevárosi zöldfelületek esetében															
	T4.3.1 A megújuló energiaforrásokra telepített fűtésrendszerek bevezetése a városi épületekben/létesítményekben és városi hálózatba kapcsolásuk a SMART GRID keretében															
T5	T5.1.1 Integrált városi szolgáltatási modell programalapú megtervezése (akcióterv szintig)															
	T5.1.2 A kulturális programok platformjának kialakítása, amely forrása a meglévő digitális lakossági tájékoztató rendszereknek (applikáció – Csaba kártya, totemoszlopok)															

4.3 Az akciók finanszírozása

4.3.1 Projekt finanszírozás forrása

Az alábbiakban Békéscsaba és térsége DiA tervezett akcióinak és projektjeinek finanszírozási hátterét mutatjuk be. Mivel a projektek jelentős része a digitális átállás alapfeltételrendszerét szolgálja vagy az ún. kényelmi projekt kategóriába tartozik, alig, illetve nem találunk részben vagy teljesen visszatérítendő támogatásokat a megvalósítás forrásaként.

21. táblázat: A tervezett projektek finanszírozási forrása

Digitális átállás akcióterv	Saját /önkormányzati forrás	Piaci / vállalkozói forrás	Vissza nem térítendő támogatás	Részben visszatérítendő támogatás	Visszatérítendő támogatás
HA1.1 IKT eszközfejlesztési terv és digitális fejlesztési terv elkészítése minden városi közintézményben					
HA1.2 IKT eszközfejlesztési terv és digitális fejlesztési terv elkészítése minden térségi önkormányzatnál					
HA1.3 Minden városi működési területen megfelelő, elsődleges adatgyűjtésre alkalmas szenzorok telepítése, a meglévő lehetőségek aktiválása (totemoszlop)					
HA2.1 Az 5G hálózati ellátottság biztosítása a még hiányos ellátottságú területeken – partnerségben a szolgáltatóval					
HA2.2 További Wifi pontok létrehozása a városban					
HB1.1 A működő multifunkcionális városüzemeltetési keretrendszer teljes körű kiépítése, integrált működésének biztosítása					
HB1.2 Az önkormányzati térinformatikai rendszer továbbfejlesztése, lakossági szolgálatba állítása – adatok elérhetőségének biztosítása, vizualizációja a város hivatalos weboldalán					
HB2.1 A SMART GRID rendszerben kiépülő és működő adatmenedzsment központok integrációjának erősítése, valós menedzsment funkciójának kiteljesítése					
HB3.1 A kulturális ágazat adatbázisainak integrált kezelése, platformizáció közös kommunikációs felületek megteremtésével ill. a meglévők kihasználásával					
HC1.1 Az önkormányzat és intézményei dolgozóinak szemléletformálása a digitális megoldások városi szintű adaptálási lehetősége témájában, a helyi szakemberek bevonásával					
HC1.2 Az önkormányzat és intézményei dolgozóinak IKT ismereteinek elmélyítését célzó akciók szervezése – igény szerinti digitalizációs témákban					

Digitális átállás akcióterv	Saját /önkormányzati forrás	Piaci / vállalkozói forrás	Vissza nem térítendő támogatás	Részben visszatérítendő támogatás	Visszatérítendő támogatás
HC2.1 Tudásátadás / szemléletformálás akciók szervezése a városi rendezvényeken a lakosság számára a digitális megoldások életminőségjavító lehetőségeiről					
HC2.2 Akciók és tanfolyamok szervezése és megvalósítása az idősebb korosztály és a hátrányos helyzetűek számára a hétköznapi digitális kihívások leküzdésére, NGO-k és önkéntes fiatalok segítségével					
HD1.1 Városi szintű digitális átállás munkacsoport létrehozása és működtetése, erős koordinációs mechanizmusok kidolgozása					
T1.1.1 Önkormányzati szabályozók és ösztönzők megalkotása a városi integrált digitális átállás érdekében					
T1.2.1 Folyamatos online felmérés elérhetőségének biztosítása az FVS alapkérdőívre építve az egyes okos város témakörökben a városi weboldal és mobilapplikáció használatával (Csaba kártya)					
T1.3.1 További ügytípusok online intézésének lehetővé tétele Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatalában					
T2.1.1 Gazdaságélénkítést szolgáló területi és szolgáltatói kataszterek készítése és vizualizációja a városi weboldalon					
T2.2.1 Térségi vállalkozói platform létrehozása és működtetése					
T3.1.1 A kiépülő térségi kerékpárút-hálózat forgalmának monitorozása, háttérinfrastruktúrájának (eszközrendszerének) kialakítása (pl. e-bicikli tárolók)					
T3.1.2 A teljes békéscsabai ki- és bemenő forgalom adatainak nyomon követését biztosító szenzor- és kamerarendszer fejlesztése					
T3.1.3 A közösségi közlekedés járműveinek valós idejű (real time) követését biztosító rendszer kiépítése (integrált közlekedési rendszer részeként) – utastájékoztatási rendszerek telepítése					
T3.2.1 Klímabarát elektromos buszok beszerzése és működtetése az integrált közlekedési rendszer részeként					
T3.2.2 A városon belüli lakossági mobilitás támogatása alternatív, digitálisan menedzselhető közlekedési eszközökkel (pl. e-roller)					
T3.3.1 Parkolási infrastruktúra felszerelése érzékelőkkel (szenzoros érzékelők), adatfeldolgozás feltételeinek kiépítése, valamint monitoring és adatmenedzsment rendszerre épülő parkolási applikáció fejlesztése és üzemeltetése					

Digitális átállás akcióterv	Saját /önkormányzati forrás	Piaci / vállalkozói forrás	Vissza nem térítendő támogatás	Részben visszatérítendő támogatás	Visszatérítendő támogatás
T3.3.2 Térségi, személyes igényekre szabott - on-demand - rendszerben működő közlekedési szolgáltatások fejlesztése piaci szereplők részvételével					
T3.4.1 Okos zebrák kiépítése forgalmasabb csomópontokban, pontokon					
T3.4.2 Sebességmérési adatokra reagáló forgalomlassító berendezések elhelyezése					
T4.2.1 Közvilágítási rendszer teljes körű automatizálása Békéscsabán					
T4.2.2 A közterület-fenntartás szenzoros adatszolgáltatáson alapuló automatizált rendszereinek kiépítése a bevárosi zöldfelületek esetében					
T4.3.1 Megújuló energiaforrásokra telepített fűtésrendszerek bevezetése a városi épületekben/létesítményekben és ezek városi hálózatba kapcsolása a SMART GRID keretében					
T5.1.1 Integrált városi szolgáltatási modell programalapú megtervezése (akcióterv szintig)					
T5.1.2 A kulturális programok platformjának kialakítása, amely forrása a meglévő digitális lakossági tájékoztató rendszereknek (applikáció – Csaba kártya, totemoszlopok)					

4.3.2 A tervezett fejlesztések és az új digitális szolgáltatások várható hatása a város pénzügyi gazdálkodására.

Amint az a 4.3.1 fejezet 21. táblázatából kiolvasható Békéscsaba és térségében tervezett digitális fejlesztések jelentős része elsősorban a háttérfeltételek biztosítását érinti, illetve az 1. kategóriába tartozik, ún. *kényelmi szolgáltatások létrehozását célzó projekt* (útmutató szerinti kategorizálás[40]). Ennek megfelelően ezen projektek többsége saját, önkormányzati finanszírozásból, vagy vissza nem térítendő támogatásból valósul meg. A tervezett fejlesztések többsége nem, vagy csak közvetve jelent pozitív hatást a város pénzügyi gazdálkodására. A helyi/térségi vállalkozások (pl. turisztikai szolgáltatók), vagy a kulturális intézmények platformizációja, és az arra alapozott digitális szolgáltatások pénzügyi hatása nem vitatható, hiszen a digitális megoldások alapján felélénkülő piaci tranzakciók végül a város és térsége növekvő adóbevételeiben jelennek meg. Ugyanakkor ezek annyira közvetett hatások, hogy gyakorlatilag nem választhatók el az egyéb háttérfolyamatok befolyásától.

A **környezeti és mobilitási projektek** egy része a vissza nem térítendő forrásokat biztosító Modern Városok Program keretében már szerződésre került (SMART GRID, IKKK), viszont megvalósításuk – különféle okokból – várat magára. A DiA az egyes hiányzó modulokat projektként tünteti fel. Az Komplex

[40] 1. Kényelmi szolgáltatások létrehozását célzó projektek
2. Költség-haszon elemzést igénylő szolgáltatások létrehozását célzó projektek
3. Megtérülő szolgáltatások létrehozását célzó projektek

Energetikai Program részét képező, megújuló energián alapuló SMART GRID és geotermia projektek a *2. Költség-haszon elemzést igénylő szolgáltatások létrehozását célzó projektek* kategóriájába sorolhatók, mivel megtakarítást eredményeznek a város számára a működtetés során. Ez a megtakarítás csak akkor realizálódik, amikor a programszinten megtervezett integrált energetikai fejlesztések moduljai egy üzemeltetési rendszerré állnak össze. Mivel a meghatározó fejlesztési modulok (itt projektek) és az integrált irányítási rendszerek kiépítése folyamatban van, a 2021-27-es periódusban jelentősebb megtakarítás nem prognosztizálható.

Békéscsaba és térsége digitális beavatkozásai / projektjei között egyelőre alig találunk *3. Megtérülő szolgáltatások létrehozását célzó* projektet. A piaci szereplők vagy akár az önkormányzat által is piaci alapon működtethető digitális alapú szolgáltatások a **mobilitás témakörben jelentkeznek**. Ide tartozik a városi elektromos roller és a parkolási rendszer fejlesztése, vagy hosszabb távon egy igény alapú (on-demand) közlekedési szolgáltatás bevezetése.

22. táblázat: A digitális fejlesztések (akciók, projektek) egyedi finanszírozása

	Az Akcióterv közép- és hosszú távra tervezett projektjei	Bevétel termelési potenciál	Bevételi jogcím	Megtakarítási potenciál	Megtakarítás eredete	Projekt megtérülési kategória (az útmutató 19. táblázata alapján)
				városi és városrészi FVS alapú digitális fejlesztések		
MT1	T1.1.1 Önkormányzati szabályozók és ösztönzők megalkotása a városi integrált digitális átállás érdekében	nincs	-	-	-	1. Kényelmi szolgáltatások létrehozását célzó projektek
	T1.2.1 Folyamatos online felmérés elérhetőségének biztosítása az FVS alapkérdőívre építve az egyes okos város témakörökben a városi weboldal és mobilapplikáció használatával (Csaba kártya)	nincs	-	-	-	1. Kényelmi szolgáltatások létrehozását célzó projektek
	T1.3.1 További ügytípusok online intézésének lehetővé tétele Békéscsaba MJV Polgármesteri Hivatalában	nincs	-	igen	idő és személyes jelenlét szükségtelensége (nincs mobilitás)	1. Kényelmi szolgáltatások létrehozását célzó projektek
MT2	T2.1.1 Gazdaságélénkítést szolgáló területi és szolgáltatói kataszterek készítése és vizualizációja a városi weboldalon	nincs	-	-	-	1. Kényelmi szolgáltatások létrehozását célzó projektek – Gazdaságélénkítés
	T2.2.1 Térségi vállalkozói platform létrehozása és működtetése	nincs	-	-	-	1. Kényelmi szolgáltatások létrehozását célzó projektek - Gazdaságélénkítés
	T2.3.1 Online tartalomfejlesztés a városmarketing és turisztikai marketingtevékenységekhez	közvetett módon	-	igen	szolgáltatói szinten – a közös platformalapú marketing miatt	2. Költség-haszon elemzést igénylő szolgáltatások létrehozását célzó projektek
MT3	T3.1.1 A kiépülő térségi kerékpárút-hálózat forgalmának monitorozása, háttérinfrastruktúrájának (eszközrendszerének) kialakítása	nincs	-	-	-	1. Kényelmi szolgáltatások létrehozását célzó projektek

	Az Akcióterv közép- és hosszú távra tervezett projektjei	Bevétel termelési potenciál	Bevételi jogcím	Megtakarítási potenciál	Megtakarítás eredete	Projekt megtérülési kategória (az útmutató 19. táblázata alapján)
				városi és várostérségi FVS alapú digitális fejlesztések		
	T3.1.2 A teljes békéscsabai ki- és bemenő forgalom adatainak nyomon követését biztosító szenzor- és kamerarendszer fejlesztése	nincs	-	-	-	1. Kényelmi szolgáltatások létrehozását célzó projektek
	T3 1 3 A közösségi közlekedés járműveinek valós idejű (real time) követését biztosító rendszer kiépítése (integrált közlekedési rendszer részeként) – utastájékoztatási rendszerek telepítése	nincs	-	-	-	1. Kényelmi szolgáltatások létrehozását célzó projektek
	T3.2.1 Klímabarát elektromos buszok beszerzése és működtetése az integrált közlekedési rendszer részeként	nincs	-	igen	elektromos meghajtás	2. Költség-haszon elemzést igénylő szolgáltatások létrehozását célzó projektek
	T3.2.2 A városon belüli lakossági mobilitás támogatása alternatív, digitálisan menedzselhető közlekedési eszközökkel (roller)	van		igen	elektromos meghajtás	3. Megtérülő szolgáltatások létrehozását célzó projektek
	T3.3.1 Parkolási infrastruktúra felszerelése érzékelőkkel (szenzoros érzékelők), adatfeldolgozás feltételeinek kiépítése, valamint monitoring és adatmenedzsment rendszerre épülő parkolási applikáció fejlesztése és üzemeltetése	van	parkolási díjak	igen	parkolókeresés (idő és üzemanyag) – igénybevevő	2. Költség-haszon elemzést igénylő szolgáltatások létrehozását célzó projektek
	T3.3.2 A térségi személyes igényekre szabott- on-demand- rendszerben működő közlekedési szolgáltatások fejlesztése, piaci szereplők részvételével	van	szállítási díj	igen (feltételes)	elektromos meghajtású járművek esetén	3. Megtérülő szolgáltatások létrehozását célzó projektek

	Az Akcióterv közép- és hosszú távra tervezett projektjei	Bevétel termelési potenciál	Bevételi jogcím	Megtakarítási potenciál	Megtakarítás eredete	Projekt megtérülési kategória (az útmutató 19. táblázata alapján)
				városi és városrészi FVS alapú digitális fejlesztések		
	T3.4.1 Okos zebrák kiépítése forgalmasabb csomópontokban, pontokon	nincs	-	-	-	1. Kényelmi szolgáltatások létrehozását célzó projektek
	T3.4.2 Sebességmérési adatokra reagáló forgalomlassító berendezések elhelyezése	nincs	-	-	-	1. Kényelmi szolgáltatások létrehozását célzó projektek
MT4	T4.1 1 Környezeti szenzorok további pontokon való kihelyezése, a meglévő lehetőségek aktiválása (totemoszlopok)	van	hirdetések	-	-	1. Kényelmi szolgáltatások létrehozását célzó projektek
	T4.2.1 Közvilágítási rendszer teljes körű automatizálása Békéscsabán	nincs	-	igen	szenzorosan érzékelt igényre reagáló rendszer	2. Költség-haszon elemzést igénylő szolgáltatások létrehozását célzó projektek
	T4.2.2 A közterület-fenntartás szenzoros adatszolgáltatáson alapuló automatizált rendszereinek kiépítése a bevárosi zöldfelületek esetében	nincs	-	igen	szenzorosan érzékelt igényre reagáló rendszer	2. Költség-haszon elemzést igénylő szolgáltatások létrehozását célzó projektek
	T4.3.1 A megújuló energiaforrásokra telepített fűtésrendszerek bevezetése és városi rendszerbe kapcsolása a SMART GRID-hez kapcsolódóan	nincs	--	igen	megújuló energia hasznosítása, integrált irányítási rendszer	2. Költség-haszon elemzést igénylő szolgáltatások létrehozását célzó projektek
MT5	T5.1.1 Integrált városi szolgáltatási modell programalapú megtervezése (akcióterv szintig)	nem értelmezhető	nem értelmezhető	nem értelmezhető	nem értelmezhető	nem értelmezhető
	T5.1.2 A kulturális programok platformjának kialakítása, amely forrása a meglévő digitális lakossági tájékoztató rendszereknek (applikáció – Csaba kártya, totemoszlopok)	nincs		igen – kismértékben	intézményi szinten – a közös platformalapú marketing miatt	1. Kényelmi szolgáltatások létrehozását célzó projektek

5 Mellékletek

5.1 A digitális átállás megalapozottsága és státusza városi (várostérségi) szinten – mellékletek

5.1.1 A Vodafone és Yettel szolgáltatók 5G lefedettsége

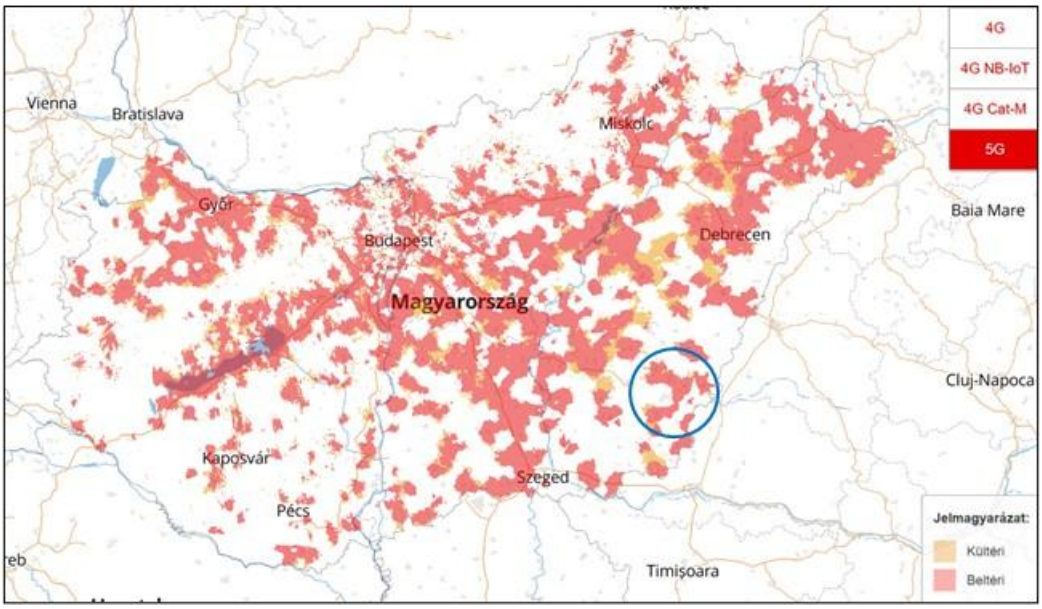

17. ábra: A Vodafone 5G lefedettsége Magyarországon (2024 október). Forrás: [Lefedettségi térkép - mobilhálózat | Vodafone]

18. ábra: A Yettel 5G lefedettsége Magyarországon -kültéri (2024 október) (Forrás: Lefedettségi térkép - map - Yettel)

5.1.2 Wifi pontok Békéscsabán

	Városrész	Wifi pontok száma	Wifi pontok helyszíne
1	A belvárosban	10 ponton	• A Szent István téren a Polgármesteri Hivatal előtt • A Szabadság téren a Kormányhivatal épülete előtt • A Békéscsabai Jókai Színház előtt (Andrássy út 1-3.) • A Hunyadi téren a Speed pizzériánál • Az Andrássy út – Munkácsy utca sarkán • Az Árpád Fejedelem téren • A Korzó téren • Az Andrássy út – Gyóni Géza utcák találkozásánál az „U alakúnál” • A Gyóni Géza utca és a Csaba utca kereszteződésénél • Az Andrássy út – Petőfi utca sarkán a Csaba Center főbejárata előtt
2	A Munkácsy negyedben	6 helyszínen	• Széchenyi ligetben a Munkácsy játszótérnél • Széchenyi liget Kórház utca felőli Székelykapus bejáratánál, a trafiknál • A Gőzmalom téren a Turisztikai Főpályaudvar előtt • A Békés Megyei Könyvtár és a Csabagyöngye Kulturális Központ közötti sétányon • A Kossuth téren a Halászlányos kútnál • A Szeberényi téren az Evangélikus templomok előtt
3	A Békés Megyei Központi Kórház Dr. Réthy Pál Tagkórházánál	3 helyszínen	• Gyulai út 3., kórház parkoló az Urszinyi Dezsőné utcával átellenben • A Gyulai út – Dobozi út kereszteződésénél • Dedinszky Gyula utcai parkolónál a Szlovák Iskolával átellenben
4	A piacnál	2 ponton	• A Vásárcsarnok Szabó Dezső utcai bejáratánál • A Vásárcsarnok Trefort utcai bejáratánál
5	A Lencsési lakótelepen	5 ponton	• Lencsési úti lámpás kereszteződésnél (Lencsési ABC-nél) • Fövenyes utca 1/2., a Lencsési Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola előtt • Fövenyes utca 14. számnál a Szabó Pál téri játszótér előtt • A Haán Lajos téren • A Féja Géza téren a Posta előtt
6	Az Áchim L. András lakótelepen (Mokry utca)	4 ponton	• A Mokry utcán Áchim L. András szobránál • A Mokry utca 6. számnál lévő buszmegállóban • A Mokry utca 7. számnál lévő garázsok előtt • Az Áchim L. András lakótelep 31. szám előtti közterületen
7	A Kazinczy és Millenium lakótelepeken	8 ponton	• A Kazinczy lakótelep 15. szám előtt a Tinódi u.-Ihász u. közötti szakaszon • A Kazinczy utca 6/1. számnál a Javipa nyomdával szemben az Irodaház mellett • A Kós Károly Szakgimnázium és Szakközépiskola Tinódi utcai parkolójánál • A Kazinczy és Tábor utca sarkán • A Kazinczy utcai Posta előtt a buszmegállóban • A Szerdahelyi utca és Tábor utca közötti tömbbelsőben • A Szerdahelyi utcai transzformátornál, a Millenium lakótelep parkolójának bejáratánál • A Millenium utca 9. szám előtti téren

	Városrész	Wifi pontok száma	Wifi pontok helyszíne
8	Erzsébethelyen (Jaminában)	2 ponton	• A Kolozsvári utca 33. szám alatti Rendelőintézet előtt • A Jézus Szíve Római Katolikus templom előtti téren
9	További WiFi pontok	(4 db)	• A Trefort utcai játszótérnél és szabadtéri sportpályánál • A Penza lakótelepen a KRESZ-park és játszótérnél • A Gyulai úton, a Békéscsabai SZC Zwack József Technikum és Szakképző Iskolánál • A CsabaPark Gyulai úti főbejáratánál

5.1.3 A felmérésben résztvevő intézmények

Az Ön által képviselt szervezet megnevezése
Békéscsabai SZC Nemes Tihamér Technikum és Kollégium
Savio Szent Domonkos Katolikus Általános Iskola és Óvoda
Békéscsabai Egészségügyi Alapellátási Intézmény
Penza Lakótelepi és Dr. Becsey Oszkár Utcai Óvoda
Békéscsabai SZC Kemény Gábor Technikum
Szlovák Gimnázium, Általános Iskola, Óvoda és Kollégium
Békéscsabai Életfa Idősek Otthona
Lencsési Óvoda
Mackó- Kuckó Óvoda
Békéscsabai Kazinczy Ferenc Általános Iskola
Csabagyöngye Kulturális Központ
Békéscsabai Napsugár Bábszínház
Jaminai Közösségi Ház
Békéscsabai Családsegítő és Gyermekjóléti Központ
Békés Megyei Könyvtár
Munkácsy Mihály Múzeum
Balassi Közalapítvány
Békéscsaba Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala
Lencsési Közösségi Ház

5.1.4 A Békéscsaba várostérség önkormányzatainak internetes és facebook elérhetősége

	weboldal		facebook
Békéscsaba MJV	https://bekescsaba.hu		
Csabaszabadi község	www.csabaszabadi.hu		
Csorvás város	www.csorvas.hu		
Doboz nagyközség [41]	www.doboz.hu		
Gerendás község	http://gerendas.hu/	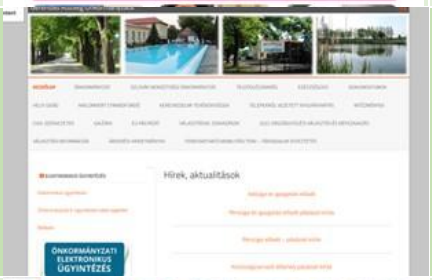	
Kétsoprony község	Kétsoprony Község Önkormányzata – Kétsoprony Község Önkormányzata		

[41] Dobozi Gondozási Központ: Személyi számítógépek száma és átlagéletkora: 8 db, 7-8 éves // Nyomtatók száma és átlagéletkora: 2 db, 5 éves // A munkaállomások hálózatba vannak kapcsolva? igen
Dobozi Gondozási Központ (Bölcsőde): Személyi számítógépek száma és átlagéletkora: 1 db 4-5 éves // Nyomtatók száma és átlagéletkora: 1 db, 4 éves // A munkaállomások hálózatba vannak kapcsolva? igen
Dobozi Mesekert Óvoda és konyha: Személyi számítógépek száma és átlagéletkora: 2 db, 4 éves // Nyomtatók száma és átlagéletkora: 1 db, 3 éves //A munkaállomások hálózatba vannak kapcsolva? igen
Dobozi Közösségi Ház és Könyvtár: Személyi számítógépek száma és átlagéletkora:9-10 db, 9-10 évesek // Nyomtatók száma és átlagéletkora:3 db, 4-5 éves // A munkaállomások hálózatba vannak kapcsolva? igen

		weboldal	facebook
Szabadkígyós község	https://szabadkigyos.hu/		
Telekgerendás község	www.telekgerendas.hu		
Újkígyós város	www.ujkigyos.hu		

BÉKÉSCSABA MEGYEI JOGÚ VÁROS ÉS TÉRSÉGE

Fenntartható Városfejlesztési Stratégia

Zöld Átállási és Finanszírozási keretrendszer

2026.

TARTALOMJEGYZÉK

1. A keretrendszer stratégiai megalapozása 3
1.1. Várostérségi klímanarratíva 3
1.2. Meglévő stratégiai dokumentumok illeszkedése a zöld átálláshoz 7
1.3. SECAP-ban rögzített ÜHG-kibocsátási célértékek 11
1.4. A városi klímaátmenet fő kockázatai és lehetőségei 16
1.5. Egyes szektorok hatásútvonalainak elemzése 21
1.6. Zöld keretrendszer célkitűzései 24
2. A kitűzött célok megvalósulásához hozzájáruló projektportfólió meghatározása 31
2.1. Infrastrukturális zöld keretbeavatkozások 31
2.2. Békéscsaba és térsége integrált zöld projektportfóliója 35
2.3. A városi klímaátállást lehetővé tevő szoft és intézményi elemek 43
2.3. A digitális eszközrendszer szerepe a zöld átállásban 48
3. Projektek értékelésének és kiválasztásának szempontrendszere 51
3.1. Az értékelési keretrendszer célja 51
3.2. Békéscsaba városi és térségi értékelési keretrendszere 52
3.3. Pontszámítás 53
3.4. Projektkategóriánként alkalmazható minimumelvárások 54
3.5. A szoft, intézményi és digitális elemek értékelése 55
3.6. A projektek kiválasztásának folyamata és minősítési kategóriák 55
4. A városi zöld átállást alátámasztó finanszírozási modell bemutatása 58
4.1. A finanszírozási modell alapelvei 58
4.2. A projektportfólió finanszírozási logikája 59
4.3. A projektportfólió megvalósítását támogató finanszírozási konstrukciók 61
4.4. Beavatkozás, üzleti modell, finanszírozási modell és ütemezés 70
5. Irányítási és végrehajtási mechanizmus 76
6. Beszámolás a zöld beruházások megvalósulásáról, a célkitűzések teljesüléséről, források felhasználásáról 90
6.1. A zöld átállás intézményi és társadalmi megvalósulása 90
6.2. A zöld beruházási projektportfólió szerepe a megvalósításban és a monitoringban 92
6.3. Kapcsolódás a városi klíma- és fenntarthatósági célokhoz 93
7. MELLÉKLET 103
7.1. Éves önkormányzati adatszolgáltatás 103
7.2. ÜHG-kibocsátási leltár 105

1. A keretrendszer stratégiai megalapozása

1.1. Várostérségi klímanarratíva

Városi, várostérségi adottságok

Békéscsaba Megyei Jogú Város **Délkelet-Magyarország meghatározó térségi központja,** amely gazdasági, foglalkoztatási, oktatási, egészségügyi, igazgatási és kereskedelmi funkcióival szoros kapcsolatban áll a környező településekkel. A város működése és fejlődése ezért nem értelmezhető kizárólag közigazgatási határain belül, így **a klímaátállás is egy városi-térségi rendszerben kezelendő feladat.**

A várostérség kettős karakterrel rendelkezik. Egyrészt az ország legjobb termőhelyi adottságú, intenzív mezőgazdasági művelés alatt álló szántóterületeivel rendelkezik; másrészt jelentős ipari hagyományokra épít, különösen a gépipar, a nyomdaipar és az élelmiszer-feldolgozás területén. A helyi identitás meghatározó elemei a híres helyi termékek és gasztronómiai hagyományok (pl. Csabai kolbász), valamint a városi és térségi rendezvények.

A **térség jelentős megújulóenergia-potenciállal rendelkezik:** a napenergia és a geotermikus energia kiemelkedő adottságot jelent a fenntartható energiaellátás kialakításához. Ugyanakkor komoly kihívást jelent a **mindössze 5%-os erdősültség**, amely korlátozza az ökológiai hálózatok, a természetes klímavédelmi rendszerek és a zöldfelületek hatékonyságát.

A térségi szemlélet lehetőséget ad arra, hogy **a klímaátállás ne elszigetelt városi beruházások soraként, hanem egymáshoz kapcsolódó, egymást erősítő fejlesztési irányként jelenjen meg.** Békéscsaba MJV központi szerepe miatt a város működése és a környező települések mindennapjai szorosan összefonódnak. Ez a kapcsolat a közlekedési kibocsátásokban, az energiafelhasználásban, az intézményi működtetésben, a szolgáltatások elérhetőségében és az infrastruktúrák terhelésében is megmutatkozik.

Az éghajlatváltozás hatásai

Békéscsaba és térsége az alföldi fekvéséből adódóan különösen érzékeny az éghajlatváltozás hatásaira. A legjelentősebb kihívást az úgynevezett **„vízparadoxon" jelenti: miközben egyre hosszabb és intenzívebb aszályos időszakok, valamint gyakoribb hőhullámok alakulnak ki, addig a csapadék egyre inkább rövid idő alatt, nagy intenzitással érkezik,** növelve az árvízi és belvízi kockázatokat.

A klímaváltozás közvetlenül érinti a mezőgazdasági termelést, a lakosság életminőségét, az intézmények működését, a közterek használhatóságát és a helyi rendezvények komfortját. A növekvő vízstressz, a szélsőséges időjárási események és a hősziget-hatás fokozódása hosszú távon a térség versenyképességét és népességmegtartó képességét is befolyásolja. **A zöld átállás ezért nem csupán környezetvédelmi vagy energetikai feladat, hanem a térség élhetőségének és gazdasági stabilitásának alapvető feltétele.** Olyan alapvető életminőségi kérdés is, mely az itt élők jóllétét, ezáltal kötődést, helyben maradását is nagyban befolyásolja egy egyre szélsőségesebb éghajlati környezetben.

Ágazati profilok és fókuszok

Energetika

A város célja **a fosszilis energiahordozóktól és a térségben elterjedt lakossági szilárd fűtőanyagú tüzeléstől való függőség csökkentése.** Ennek alapját a térség kiemelkedő geotermikus és napenergia-potenciálja adja. A fejlesztések középpontjában a geotermikus távhőrendszerek hálózatos összekapcsolása (kaszkádrendszerek), a decentralizált napenergia-termelés, valamint az intelligens energiagazdálkodást támogató SMART GRID (okoshálózat) és mikrohálózati rendszerek kialakítása áll.

Épületállomány

Mivel a helyi kibocsátások jelentős része az épületek energiafelhasználásához, elsősorban a fűtéshez kapcsolódik, kiemelt feladat **az önkormányzati, oktatási és lakóépületek komplex energetikai korszerűsítése.** A hőszigetelés, az energiahatékonyság javítása, valamint a geotermikus és hőszivattyús rendszerek alkalmazása egyszerre szolgálja a kibocsátáscsökkentést és az energiaköltségek mérséklését.

Közlekedés

A fenntartható mobilitás alapját a város **közel 120 kilométeres kerékpárút-hálózata és a környező településeket összekötő kerékpáros kapcsolatok** adják. Erre épül az elektromos közösségi közlekedés fejlesztése, az e-töltő infrastruktúra bővítése és az intelligens forgalomirányítás alkalmazása, amelyek együttesen csökkentik a közlekedési eredetű kibocsátásokat.

Hulladékgazdálkodás

A körforgásos gazdaság elveinek erősítése érdekében a DAREH rendszer továbbfejlesztése, a lakossági komposztálás és az újrahasználat ösztönzése áll a középpontban. A cél a **hulladékképződés mérséklése és az anyagok minél nagyobb arányú körforgásban tartása.**

Szennyvízgazdálkodás

A szennyvízgazdálkodás területén egyszerre jelenik meg az infrastruktúra-fejlesztés és az erőforrás-hasznosítás. Prioritás a még hiányos csatornázottságú térségi települések bekapcsolása a rendszerbe, valamint a keletkező **szennyvíziszap energetikai hasznosítása, különösen biogáz-előállítás céljából.**

Ipari szektor

A helyi ipar, különösen az élelmiszeripar és a nyomdaipar versenyképességének megőrzése érdekében **az energiahatékonyság növelése, a zöld ellátási láncok kialakítása és a termelési folyamatok fenntarthatóbbá tétele** a fő irány. Fontos szerepet kap az agrár- és ipari melléktermékek energetikai célú hasznosítása is.

Mezőgazdaság

Az intenzív agrártermelés alkalmazkodóképességének növelése kulcskérdés a térség számára. Ennek érdekében a víztakarékos gazdálkodási módszerek, a talajvédő technológiák és az éghajlatváltozás hatásait mérséklő termelési gyakorlatok elterjesztése szükséges.

Zöld és kék infrastruktúra szerepe

A természetalapú megoldások a klímaalkalmazkodás egyik legfontosabb eszközét jelentik. A térség ökológiai hálózatának alapját az Élővíz-csatorna, a Körösök völgye és a Gerlai-holtág képezi. A cél **egy Békéscsabát körülvevő zöld gyűrű és összefüggő ökológiai folyosórendszer kialakítása,** új erdősávok és véderdők telepítésével. A kék infrastruktúra fejlesztése során **a hangsúly a vízmegtartáson van:** záportározók, puffertárolók és egyéb vízvisszatartó megoldások segítik a csapadék helyben tartását és a vízhiány mérséklését.

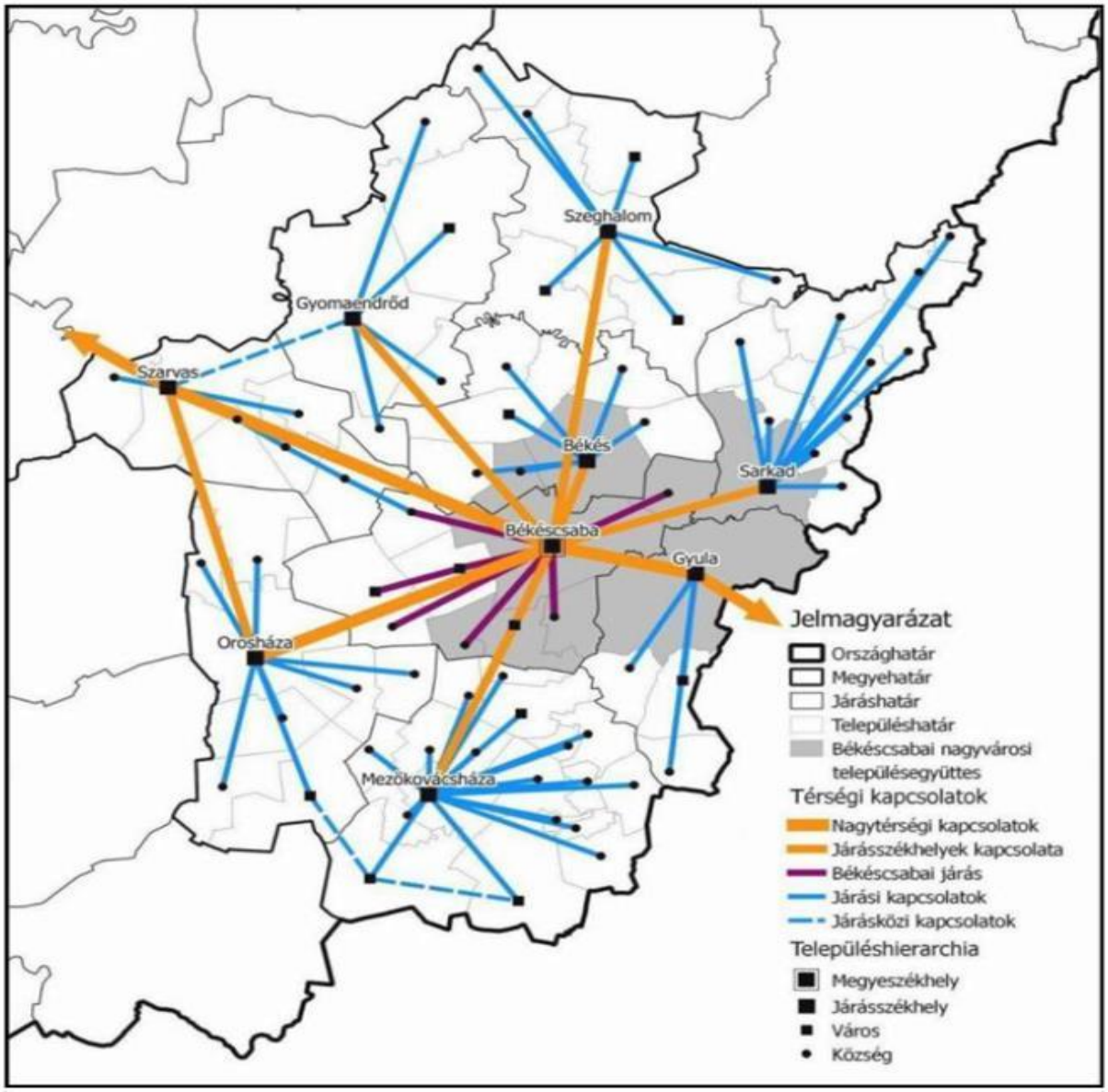

1. ábra Békés vármegye településhálózata és térségi kapcsolatrendszere

Összességében a városvezetés célja

Békéscsaba MJV hosszú távú, stratégiai célja, hogy a hagyományos agrár- és ipari térségből egy klímareziliens, energiahatékony, energiafüggetlenségre törekvő és a vízkészleteit tudatosan, értékként kezelő és a zöld innovációkat alkalmazó várostérséggé váljon.

A városvezetés a zöld átállást nem külső kényszerként, hanem a térségi versenyképesség, a népességmegtartó erő, és a társadalmi jól(l)ét alapjaként határozza meg, amelyet a helyi gazdasággal és a lakossággal közösen, szoros partnerségben kíván megvalósítani.

A cél egy olyan térségi központ kialakítása, amely képes alkalmazkodni a klímaváltozás kihívásaihoz, miközben fenntartható gazdasági fejlődést biztosít lakói és vállalkozásai számára.

Szlogenként megfogalmazva:

Békéscsaba és térsége –

Az Alföld adottságait védő és arra építő, energiahatékony zöld és okos térség

A SECAP 2025. évi átfogó felülvizsgált célkitűzései és a megvalósítás ütemezése közötti feszültséget az önkormányzat **a reális gazdasági és szakpolitikai környezet számbavételével kezeli.** Az inflációs környezet, az emelkedő építőipari és technológiai árak, valamint az önkormányzati szektor általános forráshiánya és hivatali szakértői kapacitások szűkössége miatt a város nem képes a SECAP-ban rögzített elméleti beruházási pályát lineárisan követni. Ezért a ZÁF végrehajtása során a hangsúly azokra a projektekre és kibocsátáscsökkentési területekre helyeződik, amelyekre az önkormányzat közvetlen vagy érdemi beavatkozási és finanszírozási ráhatással rendelkezik**, valamint a legmagasabb támogatási intenzitású hazai és uniós források** (TOP Plusz, KEHOP Plusz) **maximális becsatornázására helyeződik át.** Fontos hangsúlyozni, hogy az önkormányzat a jelenlegi gazdasági tendenciákat figyelembe véve **fokozott kockázatúnak tekinti a SECAP-ban 2030-ra előirányzott elméleti vállalások teljesülését**, ugyanakkor a stratégiai dokumentumok közötti tartalmi összhangot fenntartja. Így Békéscsaba **változatlanul átemeli a SECAP 2030-as számszerű céljait a ZÁF-ba**, ám a ZÁF-ra nem, mint merev kötelezettségre, hanem a SECAP 2029-es átfogó felülvizsgálatáig tartó átmeneti időszak realitásokhoz igazított, rugalmas végrehajtási és finanszírozási útvonalterveként tekint.

1.2. Meglévő stratégiai dokumentumok illeszkedése a zöld átálláshoz

Az alábbi táblázat összegzi **a klímaátálláshoz szorosabban kapcsolódó városi, várostérségi dokumentumokat** *(cím szerint lásd balról 2. oszlopban!),* melyek eltérő nézőpontból, de egymást kiegészítve, **erősítve alapozzák meg a ZÁF célrendszerét.** Ezeken a releváns, hatályos dokumentumokon, illetve a települések által 2026. június folyamán (a központi sablonok alapján) kitöltött Adatlapokon alapulnak a ZÁF különböző fejezeteiben számszerűen meghatározott és/vagy nevesített vállalások. A térségi településekre vonatkozó tartalom a rendelkezésre álló adatszolgáltatás alapján került bemutatásra; ahol számszerű vagy projektszintű adat nem állt rendelkezésre, **a ZÁF nem határoz meg a települések nevében konkrét vállalást.**

Kiemelten fontos ezek közül a *Fenntartható Városfejlesztési Stratégia (FVS)* jövőképet, átfogó és specifikus célkitűzéseket és a megvalósításukat elősegítő városfejlesztési irányokat és konkrét beavatkozásokat tartalmaz; valamint a *Fenntartható Energia- és Klíma Akcióterv (SECAP), mely* energiafelhasználási, kibocsátáscsökkentési és alkalmazkodási szempontok és célok mellett cselekvési és monitoring keretet is ad a kibocsátáscsökkentési, energiahatékonysági, megújulóenergia-hasznosítási és alkalmazkodási intézkedésekhez. **A ZÁF szempontjából ezek a dokumentumok nem különálló háttéranyagokként, hanem egymásra épülő tervezési alapként értelmezhetők.**

Bár a SECAP-ban rögzített matematikai modellek és elméleti mitigációs pályák **a teljes városi közigazgatási területre vonatkoznak** (beleértve a lakosságot és a magánvállalkozásokat is, amelyek felett az önkormányzatnak nincs közvetlen pénzügyi vagy jogi irányítása), **a ZÁF keretében az önkormányzatnak a saját gazdasági realitásaiból kell kiindulnia.** A hazai támogatási rendszerek struktúrája (pl. a TOP Plusz keretrendszer kötöttségei) és a saját bevételek korlátozottsága miatt az **önkormányzat közvetlenül csak a saját intézményi és közszolgáltatási infrastruktúrájára tud hatni**.

Ezért a **SECAP 2029-es átfogó felülvizsgálatáig** az önkormányzat elsősorban katalizátor szerepet vállal: a saját mintaprojektjein keresztül (mint az ESCO-modellek vagy a Smart Grid fejlesztések) mutat irányt a magánszektor felé, miközben **az átfogó, területi szintű SECAP-vállalások teljesíthetőségét a 2029-es felülvizsgálat során kell majd szinkronizálni a tényleges lakossági és vállalati beruházási hajlandósággal, valamint az addigra elérhetővé váló új hazai és uniós klímafinanszírozási konstrukciókkal**.

A cél tehát nem a meglévő stratégiák megismétlése, hanem annak bemutatása, hogy **az energiahatékonysági, klímavédelmi, mobilitási, zöldfelületi, vízgazdálkodási, gazdasági és társadalmi célok miként kapcsolódnak össze egy megvalósítható városi-térségi zöld átállási logikában.** Békéscsaba zöld átállásának tétje végső soron az, hogy a város és térsége kevesebb energiát pazaroljon, jobban bánjon a vízzel, több árnyékot és zöldfelületet biztosítson, mérsékelje a klímakockázatokat, és a következő évtizedekben is élhető, szerethető, alkalmazkodóképes térségi központként működjön.

A klímaátálláshoz kapcsolódó releváns városi dokumentumok összegző táblázata

Típus	Név	Leírás	Ágazati relevancia	Zöld átmenetet támogató célkitűzés	Időtáv	Megvalósulás
stratégia és cselekvési terv	**Békéscsaba és térsége Fenntartható Városfejlesztési Stratégiája 2022-2027**, felülvizsgálva: 2025.12.	Az FVS átfogó stratégiai dokumentum, mely a város és a 8 szatellittelepülés integrált, középtávú fejlesztési kereteit határozza meg, amely a 2021–2027-es EU-s tervezési ciklushoz igazodva. A stratégia öt fő dimenzió: prosperáló, zöldülő, digitális, megtartó és kiszolgáló város mentén jelöli ki a jövőképet, és konkrét cselekvési tervet, valamint ágazatokhoz is kapcsolódó beavatkozási területeket és konkrét beavatkozási projekteket is meghatároz. Az FVS cselekvési tervet is tartalmaz, mely a különböző, elsősorban EU-s források operatív felhasználását is megalapozza.	Teljesen átfogó, integrált dokumentum. Célkitűzései minden főbb ágazatot érintenek (épített és természeti környezet, közművek, energetika, közlekedés, gazdaság, hulladékgazdálkodás, társadalom, turizmus stb.), a fenntarthatóságot horizontális elemként jeleníti meg a városüzemeltetésben és a fejlesztésekben.	Az FVS átfogó célja, hogy megteremtse a karbonsemleges, élhető és klímaellenálló várostérséget, amihez egy különálló „Zöldülő város” dimenziót (S2 stratégiai cél) is definiál. Ide tartozik a települési épített és zöld környezet rehabilitációja, az okos és fenntartható közművek (víz- és csapadékvíz-gazdálkodás) működtetése, az e-járművekre és kerékpározásra épülő mobilitás, valamint a megújuló energiák és energiahatékonyság növelése. Magában foglalja a komplex "Zöld átállás menetrend" kidolgozását is.	2022-2027 + 2 év (2029)	folyamatban, lezárás: 2029.
akcióterv	**Békéscsaba Fenntartható Energia- és Klíma Akcióterve** (SECAP, EU LIIFE program keretében), Felülvizsgálva: 2025.03.	Békéscsaba Megyei Jogú Város hosszú távú dekarbonizációs keretét a SECAP 2025. évi felülvizsgált célkitűzése adja, amelynek 2025. évi felülvizsgálata a 2010-es bázisévhez képest 2030-ig 40%-os CO_2-kibocsátás-csökkentési célt rögzít. A dokumentum az energiahatékonyság növelésére és a megújuló energiaforrások szélesebb körű alkalmazására épít, többek között a geotermikus hőhasznosítás, a SMART GRID naperőművek, a közvilágítás korszerűsítése és az e-mobilitás fejlesztése révén.	Célzottan energetikai és mitigációs fókuszú. A leginkább érintett ágazatok az épületenergetika (önkormányzati és lakóépületek), az ipari energiagazdálkodás, a közvilágítás, a távhőszolgáltatás és a közlekedés.	A SECAP fő célja a város klímavédelme és üvegházhatásúgáz-kibocsátásának (ÜHG) drasztikus mérséklése: konkrétan a 2010-es bázisévhez képest 2030-ra 40%-os CO2-kibocsátás irányoz elő. Ennek eléréséhez az energiahatékonyság javítását, a megújuló energiák minél szélesebb körű használatát (pl. geotermikus kaszkádrendszer, okoshálózatok, SMART közvilágítás) és az emissziócsökkentést szorgalmazza.	2025-2030	folyamatban

terv	**Békéscsaba és várostérsége Fenntartható Városi Mobilitási Terve** (SUMP), 2024.	A fenntartható városi mobilitást célzó tervek az alacsonyabb emissziójú, környezetbarát közlekedési módok térnyerését és a hálózatos infrastruktúra hiányosságainak felszámolását helyezik előtérbe. Kiemelt elemei közé tartozik a közösségi közlekedés modernizálása (zéró kibocsátású elektromos buszokkal), a kerékpárút-hálózat bővítése, valamint az intelligens forgalomirányítási és utastájékoztatási rendszerek kiépítése.	Szűken szakspecifikus, kizárólag a közlekedési, infrastrukturális és városi mobilitásszervezési ágazatra fókuszál.	A dokumentum célja a környezeti terhelést csökkentő (alacsony emissziójú) közlekedési módok térnyerése. Ez magában foglalja a nem motorizált közlekedés (gyalogos és kerékpáros infrastruktúra) bővítését, a közösségi közlekedés zöldítését és modernizálását (pl. zéró kibocsátású e-buszok), valamint az intelligens, adatvezérelt forgalomirányítás kiépítését a dugók és a légszennyezés elkerülése érdekében.	2024-(2030)	folyamatban
stratégia	**Klímatudatosság erősítése Békéscsabán** KEHOP-1.2.1-2019-00245 projekt keretében, 2021.	A Klímastratégia Békéscsaba éghajlatváltozással kapcsolatos mitigációs (kibocsátáscsökkentési), adaptációs (alkalmazkodási) és lakossági szemléletformálási célkitűzéseit foglalja össze. A dokumentum jövőképe egy energiatakarékos, a körforgásos gazdaság elvein működő város, amely zöld- és kékfolyosókkal, valamint a lakosság és a cégek aktív bevonásával védekezik a felmelegedő klíma, az extrém hőhullámok és a belvizek hatásai ellen.	Széleskörű, de dedikáltan klímafókuszú. Ágazatilag lefedi az épületenergetikát, az ipart, a hulladékgazdálkodást, a közlekedést és a vízügyet, de a SECAP-hoz képest kiemelten nagy hangsúlyt kap a természeti környezet (zöldfelület-gazdálkodás, erdősítés, mezőgazdaság) és az oktatás/lakossági szemléletformálás is.	A 2021-ben elfogadott helyi Klímastratégia a 2010-es bázisévhez képest határoz meg szektorspecifikus célokat, és három pillérre épül. A mitigáció keretében többek között a lakó- és középületek fűtéséből származó ÜHG-kibocsátás legalább 35%-os, a hulladékgazdálkodás kibocsátásának 40%-os csökkentését, valamint 250 ha új zöldfelület/erdő létrehozását irányozza elő. Az adaptáció a városi infrastruktúra hőhullámokkal és belvizekkel szembeni ellenálló képességének erősítésére, a szemléletformálás pedig a lakosság és a vállalkozások klímatudatosságának növelésére fókuszál. A célok egyben támogatják a SECAP átfogó kibocsátáscsökkentési vállalásainak teljesítését is.	2021-2030	folyamatban

stratégiai	**Békéscsaba MJV Környezetvédelmi Programja 2014-2019**, 2014.	Ez a korábbi alapdokumentum a város környezeti állapotát mérte fel, azonosítva a legfőbb környezeti és természetvédelmi konfliktusokat (pl. a zöldmezős beruházások talajvédelmi kérdései, a vízbázisvédelem és a hulladékelhelyezés problémái). Megállapításai és célkitűzései fontos hivatkozási alapot jelentettek a város későbbi, átfogóbb klíma- és városfejlesztési stratégiáinak (köztük az FVS-nek és a Klímastratégiának) a megalkotásakor.	Hagyományos környezet- és természetvédelmi fókusz. Releváns ágazatai: víz- és talajvédelem, levegőtisztaság-védelem, hulladékgazdálkodás, zaj- és rezgésvédelem.	Korábbi, alapozó dokumentum lévén elsősorban a meglévő természeti értékek megőrzésére, a szennyezések megelőzésére és a helyi környezeti konfliktusok *(pl. hulladékproblémák, talaj- és vízbázisvédelem)* felmérésére és kezelésére koncentrált. Megállapításai jelentős részben alapként szolgáltak a későbbi, komplex zöld és klímastratégiák *(mint a SECAP és az FVS)* megalkotásához.	2014-2019	lezárult
terv	**Békéscsaba Megyei Jogú Város Levegőminőségi Terve** (2022); **Békéscsaba levegőminőségi terv felülvizsgálata (2025)**.	Békéscsabán a vizsgálatok szerint a PM10-szennyezés kiemelt problémát jelent, amelyben a lakossági kibocsátások és a közlekedés is fontos szerepet játszanak. A legfontosabb cél a levegőminőség javítása és a légszennyezettségi határértékek betartásának biztosítása, ezáltal az emberi egészség és a környezet védelme. A terv bemutatja Békéscsaba levegőminőségi állapotát, a szennyezésnek kitett területeket és lakosságot, a légszennyező anyagok fő kibocsátási forrásait, valamint a korábbi intézkedések eredményeit.	A terv Békéscsaba közigazgatási területére, illetve a levegőminőségi szempontból érintett zónára vonatkozik. A terv elsősorban a légszennyezettség – különösen a PM10 (szálló por) – csökkentését szolgáló intézkedéseket foglalja össze. A levegőminőségi tervek készítését a 306/2010. (XII. 23.) Korm. rendelet szabályozza.	Ezt követően konkrét levegőminőség-javító intézkedéseket és programokat határoz meg, többek között: • a lakossági tüzelésből származó kibocsátások csökkentését; • az avar- és kerti hulladék égetésének visszaszorítását; • a közlekedés környezetterhelésének mérséklését; • a zöldfelületek és fásítás fejlesztését; • energiahatékonysági intézkedéseket; • a levegőminőség folyamatos monitorozását; • szemléletformálást és hatósági ellenőrzéseket.	2025 (felül-vizsgált)	folyamatban

1.3. SECAP-ban rögzített ÜHG-kibocsátási célértékek

Az ÜHG-leltár összegző megállapításai

Békéscsaba Megyei Jogú Város üvegházhatásúgáz-kibocsátási leltára a SECAP felülvizsgálata során aktualizált, **2010. évi bázisévi leltárra, valamint a 2022. évi monitoring leltárra épül.** A leltár a Covenant of Mayors (Polgármesterek Szövetsége) módszertanával összhangban, a Zöld Átállási és Finanszírozási Keretrendszer (ZÁF) célrendszeréhez igazított bontásban került feldolgozásra, és támogatja a projektportfólió, a finanszírozási terv és a monitoring rendszer kialakítását.

Az ÜHG-leltár alapján megállapítható, hogy Békéscsaba kibocsátási szerkezetét elsősorban **az épületállomány energiafelhasználása és a közlekedési szektor határozza meg.** A városi kibocsátások döntő része a földgázfelhasználáshoz, a villamosenergia-felhasználáshoz és a közúti közlekedés fosszilis energiaigényéhez kapcsolódik, míg a hulladékgazdálkodási eredetű kibocsátások kisebb, ugyanakkor nem elhanyagolható részarányt képviselnek. Az ipari folyamatok és termékhasználat (IPPU), valamint a mezőgazdasági, erdészeti és földhasználati (AFOLU) kibocsátások a városi leltárban nem jelennek meg jelentős mértékben.

A 2010. évi bázisévhez viszonyítva a 2022. évi monitoring leltár alapján **a teljes városi üvegházhatásúgáz-kibocsátás mérséklődött.** A csökkenéshez hozzájárult az önkormányzati és lakóépületek energiahatékonyságának javulása, az energiafelhasználás szerkezetének változása, valamint az önkormányzati energetikai beruházások és a megújuló energiaforrások fokozatos térnyerése. Ugyanakkor **a közlekedési szektor kibocsátása továbbra is jelentős**, ami indokolja a fenntartható mobilitási intézkedések és az alternatív hajtású közlekedési rendszerek fejlesztésének kiemelt szerepét.

A ZÁF szempontjából a kibocsátási **leltár egyértelműen kijelöli azokat a beavatkozási területeket, ahol a legnagyobb emissziócsökkentési potenciál érhető el.** Ezek különösen:

- **az önkormányzati és lakóépületek komplex energetikai korszerűsítése**;
- **a megújuló energiaforrások** – különösen a geotermikus energia és a napelemes rendszerek – **további bővítése**;
- a helyi energiatermelés és energiatárolás fejlesztése;
- az energiahatékony közvilágítás és intelligens energiamenedzsment rendszerek alkalmazása;
- **a közlekedés elektrifikációja és a fenntartható közlekedési módok arányának növelése;**
- a hulladékgazdálkodásból és a települési szolgáltatásokból származó kibocsátások további csökkentése.

Az ÜHG-leltár eredményei **közvetlenül megalapozzák a ZÁF projektportfólióját, a finanszírozási prioritások meghatározását és a későbbi monitoring rendszert.** A projektkiválasztás során elsődleges szempontként jelenik meg az egyes beruházások **várható kibocsátáscsökkentő hatása, energia-megtakarítási potenciálja és klímaadaptációs hozzájárulása**. A leltár egyúttal kiindulási alapot biztosít a ZÁF keretében évente készítendő allokációs és hatásjelentésekhez, amelyek lehetővé teszik a kitűzött klímavédelmi célok teljesülésének folyamatos nyomon követését.

A SECAP 2030. évi kibocsátáscsökkentési célértékei

A békéscsabai Fenntartható Energia- és Klímaakcióterv (SECAP) nagyon pontos, számszerűsített CO2-kibocsátáscsökkentési célértékeket rögzít a **2030-as céldátumra**, melyeket a **2010-es bázisévhez viszonyítva** határoztak meg. A tervezett beruházások megvalósítását követően a **legjobb forgatókönyv szerint** a teljes CO2-kibocsátás csökkenése **összességében 40 %-os** lehet.

A források alapján a SECAP a következő konkrét szektorális célértékeket rögzíti (2030-ra a 2010-es bázisévhez képest):

1. Épületek, berendezések/létesítmények és ipar (részösszegként 56,13%-os csökkenés):

- Lakóépületek: 53,51%-os csökkenés.
- Önkormányzati épületek, berendezések és létesítmények: 44,28%-os csökkenés.
- Önkormányzati közvilágítás: 118,78%-os csökkenés (a korszerűsítések és a megújuló energiahasználat révén negatív kibocsátás is elérhető).
- Szolgáltató szektorhoz tartozó (nem önkormányzati) épületek: 125,41%-os csökkenés.
- Ipar (az európai kibocsátáskereskedelmi rendszer hatálya alá tartozó iparágak kivételével): 16,59%-os csökkenés.

2. Közlekedés (részösszegként 27,55%-os csökkenés):

- Tömegközlekedés: 41,68%-os csökkenés.
- Magáncélú és kereskedelmi szállítás: 27,22%-os csökkenés.
- Önkormányzati flotta: Itt nem tervezett további csökkenés (azaz 0,00%), mivel a források szerint 2014-re már jelentős kibocsátáscsökkenést (54,54%) értek el ezen a területen.

A város átfogó Klímastratégiája is erre a SECAP-dokumentumra épül, amely ezt az összesített értéket egy általános legalább 40%-os mitigációs (kibocsátáscsökkentő) célként említi.

Az ÜHG-leltár területi hatóköre

A Zöld Átállási és Finanszírozási Keretrendszer (ZÁF) keretében alkalmazott ÜHG-leltár **Békéscsaba Megyei Jogú Város közigazgatási területére** készült. A leltár a város 2025-ben felülvizsgált SECAP-jának 2022. évi monitoring ÜHG-leltárát adaptálja, amely a Covenant of Mayors (Polgármesterek Szövetsége) módszertanával összhangban készült.

A ZÁF projektportfóliója ugyan több esetben várostérségi együttműködésben megvalósuló fejlesztéseket is tartalmaz, azonban **az ÜHG-leltár számszerű kibocsátási adatai kizárólag Békéscsaba közigazgatási területére vonatkoznak.**

A számszerűsített adatok értékelése során kiemelten kezelendő az a strukturális adottság, hogy Békéscsaba ÜHG-kibocsátásának jelentős része a lakóépületekhez és a közlekedéshez kapcsolódik. **A 2010-es bázisévben a 366 772 tCO_2e/év teljes kibocsátásból 90 570 tCO_2e/év a lakóépületekhez kapcsolódott**, míg a közlekedési szektor kibocsátása szintén meghatározó nagyságrendet képvisel. E szektorok mélyreható dekarbonizációja – így például a lakóépületekhez, illetve a magáncélú és kereskedelmi közlekedéshez kapcsolódó SECAP-célok teljesítése – jelentős lakossági és magánforrások bevonását igényli.
A jelenlegi finanszírozási környezetben az ilyen léptékű magánberuházások megvalósítása az önkormányzat közvetlen beavatkozási és finanszírozási lehetőségein túlmutat. Emiatt az önkormányzat a ZÁF keretében elsősorban azokra a kibocsátáscsökkentési területekre és beruházásokra koncentrál, amelyekre közvetlen vagy érdemi ráhatással rendelkezik – így különösen az önkormányzati épületek energetikai korszerűsítésére, az intelligens közvilágításra, a megújulóenergia-termelésre és az energiamenedzsment fejlesztésére –, és amelyek esetében az energia- és kibocsátásmegtakarítás közvetlenül mérhető és nyomon követhető.
A SECAP-ban meghatározott, a lakossági, közlekedési és egyéb, az önkormányzat közvetlen működési körén kívül eső szektorokra vonatkozó kibocsátáscsökkentési célok továbbra is a város hosszú távú klímapolitikai célrendszerének részét képezik. E célok teljesülését és az azokhoz szükséges finanszírozási, szabályozási és ösztönzési feltételeket a SECAP soron következő felülvizsgálata során, az aktuális kibocsátási adatok és a nemzeti szakpolitikai környezet figyelembevételével indokolt újraértékelni.

A városterségi megközelítés a projekttervezésben és a finanszírozási együttműködések kialakításában jelenik meg, nem pedig az ÜHG-kibocsátások számszerű lehatárolásában. A városterségi szemlélet különösen a közlekedés, az energiaellátás és megújulóenergia-fejlesztések, a klímaadaptáció és vízgazdálkodás, valamint a hulladékgazdálkodás területén érvényesül.

Az ÜHG-leltár részletes adatait a ZÁF 2. melléklete tartalmazza.

ÜHG leltárhoz kapcsolódó megállapítások, amelyek megalapozzák a célkitűzéseket és a projektkiválasztást

A 2010. évi bázisévi és a 2022. évi monitoring ÜHG-leltár elemzése alapján megállapítható, hogy Békéscsaba üvegházhatásúgáz-kibocsátását elsősorban az épületek energiafelhasználása és a közlekedési szektor határozza meg. A kibocsátási szerkezet egyértelműen kijelöli azokat a beavatkozási területeket, ahol a legnagyobb emissziócsökkentési potenciál érhető el.

A leltár alapján a ZÁF projektportfóliójának kialakítása során elsőbbséget élveznek azok a beruházások, amelyek:

- jelentős energia-megtakarítást eredményeznek;
- számottevő ÜHG-kibocsátás-csökkentést biztosítanak;
- növelik a megújuló energiaforrások részarányát;
- javítják a város klímaadaptációs képességét;
- hosszú távon fenntartható üzemeltetési és finanszírozási modellt tesznek lehetővé.

Összegezve az ÜHG-leltár eredményei közvetlenül megalapozzák a ZÁF célkitűzéseit, a projektportfólió összeállítását, a finanszírozási prioritások meghatározását, valamint a monitoring rendszer indikátorainak kialakítását.

Megállapítások és prioritások szektoronként

A főbb megállapításokat és ZÁF prioritásokat összegző táblázat szektoronként

Szektorok	Fő megállapítások	ZÁF prioritás
Épületek	A városi ÜHG-kibocsátás legnagyobb része az épületállomány energiafelhasználásából származik, különösen a földgázfelhasználás és a villamosenergia-igény miatt.	Komplex energetikai felújítások, épületszigetelés, fűtéskorszerűsítés, napelemes rendszerek, geotermikus energia alkalmazása, intelligens energiairányítás.
Közlekedés	A közlekedési kibocsátások továbbra is jelentősek, különösen a személygépjármű-forgalom és az átmenő közlekedés következtében.	Fenntartható mobilitás, elektromos járművek, töltőinfrastruktúra, kerékpáros közlekedés, közösségi közlekedés fejlesztése.
Hulladék	A hulladékgazdálkodási és szennyvízkezelési kibocsátások kisebb arányúak, de további csökkentési potenciállal rendelkeznek.	Fenntartható hulladékgazdálkodás, a körforgásos gazdasági megoldások erősítése, a szelektív gyűjtés és újrahasználat ösztönzése, a szerves hulladékok komposztálása és energetikai hasznosítása, valamint a szennyvíziszap energetikai hasznosításának fejlesztése
Ipari folyamatok és termékfelhasználás (IPPU*)	Az ipari folyamatokból származó kibocsátások a városi ÜHG-leltárban nem meghatározóak.	A vállalkozások energiahatékonysági beruházásainak ösztönzése, alacsony szén-dioxid-intenzitású technológiák alkalmazása.
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás és egyéb földhasználat (AFOLU*)	A mezőgazdasági, erdészeti és földhasználati kibocsátások nem meghatározóak, ugyanakkor jelentős szénmegkötési potenciál áll rendelkezésre.	Városi erdősítés, fásítás, zöld infrastruktúra fejlesztése, természetalapú megoldások és klímaadaptációs intézkedések.

Megjegyzés: Az üvegházhatású gázok kibocsátásának nemzetközi (IPCC) szektorbesorolásában használt angol rövidítés.

1.4. A városi klímaátmenet fő kockázatai és lehetőségei

Kockázatok

Békéscsaba és térsége klímaátmenetének fő kockázatai a város alföldi fekvéséből, síkvidéki jellegéből, térségi központi szerepéből, valamint ipari, élelmiszeripari és mezőgazdasági kötődéséből következnek. A klímaváltozás hatásai ezért nemcsak környezeti problémaként jelennek meg, hanem közvetlenül érintik a város működtetését, az intézmények fenntartását, a közlekedést, a helyi gazdaságot és a lakosság mindennapi életminőségét is.

A legfontosabb **fizikai kockázatot** a **hőmérsékleti szélsőségek** jelentik. Békéscsabán a nyári hőterhelés, a hőhullámos napok gyakoribbá válása, a burkolt felületek felmelegedése és az árnyékhiány egyre erősebben befolyásolja a közterek használhatóságát, az intézmények komfortját és a sérülékenyebb lakossági csoportok, különösen az idősek egészségi kockázatait. A városi hőhatás ezért nemcsak klímavédelmi, hanem közegészségügyi és városüzemeltetési kérdés is.

A másik meghatározó kockázati irány a **vízháztartás szélsőségesebbé válása**. A hosszabb aszályos időszakok, a talaj és a zöldfelületek kiszáradása, valamint a mezőgazdasági területek vízhiánya egyszerre jelent kihívást a városnak és térségének. Ezzel párhuzamosan a hirtelen nagy mennyiségű csapadék, a lokális elöntések, a belvízi jellegű problémák és a csapadékvíz gyors lefolyása is egyre nagyobb figyelmet igényel. Békéscsaba esetében ezért a vízhez kapcsolódó klímakockázatok nem egyetlen irányból jelentkeznek: **egyszerre** kell felkészülni a **vízhiányra** és a rövid idő alatt érkező **víztöbbletre**. A csapadékvíz elvezető rendszerek, szikkasztó medrek felülvizsgálata elengedhetetlen. A vizek helyben tartása érdekében megoldások helyspecifikus megoldások, tervezett beavatkozások kidolgozása szükséges.

A kockázatokat erősíti a város egyes részeinek **burkoltsága,** valamint az ipari, kereskedelmi, intézményi területek **jelentős területhasználati terhelése**. A nagyobb burkolt felületek gyorsabban melegszenek fel, kevesebb vizet engednek beszivárogni, és növelik a csapadékvíz-elvezető rendszerek terhelését.

A vízhiány és a hősziget-hatás együttesen egyre nagyobb kockázatot, ebből fakadóan kihívást jelentenek a városi zöldfelületek fenntartásában, fejlesztésében. A **zöldfelületek minősége, kapcsoltsága és fenntarthatósága** ezért kulcsszerepet kap abban, hogy a város mennyire tudja mérsékelni a hősziget-hatást, a por- és levegőminőségi problémákat, valamint a hirtelen csapadékokból fakadó terhelést.

A **klímakockázatok társadalmi oldala** sem hagyható figyelmen kívül. Az idősödő lakosság, az energiaáraknak kitett háztartások, az intézményhasználók, valamint a közlekedésben és közterületeken naponta jelen lévő térségi lakosság eltérő módon, de egyaránt érintett. A hőhullámok, az intézményi komfortromlás, az energiahatékonysági hiányosságok vagy a közlekedési kitettségek mind olyan tényezők, amelyek a klímaátmenetet közvetlenül összekapcsolják az **egészség**, a **szociális biztonság**, az **elérhetőség** és a helyi **életminőség** kérdéseivel.

Az **átmeneti kockázatok** elsősorban az energiahatékonysági beruházások, a megújulóenergia-hasznosítás, az intézményi működtetés, a fenntartható mobilitás, valamint az adatgyűjtés és monitoring területén jelentkeznek. Kockázatot jelenthet, ha a fejlesztések előkészítése, finanszírozása, ütemezése vagy fenntartása nem kellően megalapozott, illetve ha a kibocsátáscsökkentési és alkalmazkodási célok nem válnak érthetővé a lakosság, az intézmények és a gazdasági szereplők számára.

Lehetőségek

A kockázatok mellett számottevő lehetőségek is azonosíthatók a város és térsége számára. A már elindult **Smart City, energiagazdálkodási, fásítási, levegőminőségi és vízvisszatartási irányok jó alapot adnak** ahhoz, hogy Békéscsaba ne különálló városi beavatkozásokban, hanem egymást erősítő, a várostérségre is kiterjedő fejlesztési rendszerben gondolkodjon.

Békéscsaba és térsége országos szinten is **kedvező geotermikus és napenergia-potenciállal rendelkezik**, amely megfelelő fejlesztésekkel jelentősen csökkentheti az energiafüggőséget és az üvegházhatású gázok kibocsátását. A geotermikus távhőrendszerek, a decentralizált napenergia-termelés, az energiatárolás és az intelligens energiahálózatok kiépítése hosszú távon stabilabb és fenntarthatóbb energiagazdálkodást eredményezhet.

Kiemelkedő lehetőséget jelent a **zöld és kék infrastruktúra fejlesztése** is. A Körösök völgye, az Élővíz-csatorna, a Gerlai-holtág, valamint a kapcsolódó ökológiai folyosók és vízvisszatartó rendszerek egyszerre járulhatnak hozzá a klímaalkalmazkodáshoz, a biodiverzitás növeléséhez és az életminőség javításához. A mezőgazdasági melléktermékek energetikai hasznosítása, a biogáz-termelés, valamint a helyi biomassza-alapú körforgásos rendszerek új gazdasági lehetőségeket teremthetnek.

A klímaátmenet sikerének fontos feltétele a lakosság, a vállalkozások, az intézmények és a civil szervezetek aktív bevonása. A **szemléletformálás, a közösségi részvétel és a térségi együttműködések erősítése** hozzájárulhat ahhoz, hogy a klímaátmenet ne csupán környezetvédelmi programként, hanem a térség versenyképességét, élhetőségét és népességmegtartó erejét erősítő fejlesztési folyamatként valósuljon meg.

A megújuló energia, az intézményi energiahatékonyság, a zöld- és kékinfrastruktúra, az árnyékolás, a csapadékvíz helyben tartása, valamint a közösségi szemléletformálás egyszerre/egyaránt **szolgálhatja** a **kibocsátáscsökkentést**, az **alkalmazkodást** és az **életminőség javítását**.

A klímaátmenet sikerességének feltétele a klímaváltozásból fakadó közvetlen fizikai, valamint az átállási folyamatot kísérő tranzíciós (gazdasági, szabályozási, társadalmi) kockázatok és lehetőségek azonosítása. Békéscsaba és szatellittelepülései adottságaik révén részben hasonló, részben eltérő, helyspecifikus kihívásokkal néznek szembe.

Kockázatok és lehetőségek Békéscsaba és a szatellittelepülések vonatkozásában összegző táblázat*

KOCKÁZATOK	
Fizikai kockázatok	
Hőmérséklethez kapcsolódó	Növekvő nyári hőterhelés, hőhullámok, burkolt felületek felmelegedése, árnyékhiány, egészségügyi kockázatok *A regionális klímamodellek alapján az átlaghőmérséklet a század végére 15°C-ra emelkedhet, a forró napok (35°C+) száma évi 30-35-re nőhet, ami jelentős hőstresszt okoz a lakosságnak és az infrastruktúrának. A sűrűn beépített, kevés zöldfelülettel rendelkező békéscsabai belvárosban erőteljes hősziget-hatás alakul ki.*

Szélhez kapcsolódó	Szélerózió, porviharok, talajpusztulás, fasorok és (közterületi) zöldfelületek sérülése *A nagytáblás mezőgazdasági művelés és a járás rendkívül alacsony, 5%-os erdősültsége miatt a nyílt külterületeken az erdősávok hiányában a szél- és porviharok jelentős károkat okozhatnak, sebezhetővé teszik a termőföldeket.*
Vízhez kapcsolódó	Aszály, vízstressz, csapadékhiány, villámárvizek, lokális elöntések, belvíz, árvízi veszélyeztetettség, jégkár *A vízparadoxon jelensége érvényesül:* *- Egyrészt a csapadékmentes napok számának növekedésével (akár évi 210 nap) tartós aszály és vízstressz sújtja az intenzív mezőgazdaságot, ill.* a csapadékmennyiség 450-500 mm alá csökkenhet. *Egyes szatellittelepüléseken (pl. Gerendás, Csabaszabadi, Telekgerendás) a gazdaság alapja az intenzív mezőgazdaság, így a tartós vízstressz és aszály közvetlen megélhetési és gazdasági válságot okozhat.* *- Másrészről az egyenetlen, hirtelen lezúduló csapadék villámárvizeket és a Békési sík rossz vízvezetésű talajain komoly belvízveszélyt okoz. A folyók (pl. a Kettős-Körös, Doboz térsége) mentén magas az árvízi kitettség, mely a mezőgazdasági területek elöntését okozhatja.* *- A csapadékvíz elvezető rendszerek, szikkasztó medrek felülvizsgálata elengedhetetlen. A vizek helyben tartása érdekében megoldások helyspecifikus megoldások, tervezett beavatkozások kidolgozása szükséges (pl. a víz átáramlásának szabályozására, a talajvíz szintjének javítására stb.)*
Szilárd anyaghoz kapcsolódó	Talajdegradáció, szélerózió, porosodás, termőréteg-vesztés, szikesedés, viharkárokból származó hulladékterhelés *A külterjes tájgazdálkodás és az aszályok miatt növekvő probléma a termőföldek talajdegradációja, a szélerózió okozta termőréteg-pusztulás, valamint a magas talajvízállásból és a helytelen műtrágyázásból is fakadó másodlagos szikesedés.*
Zöldfelületek fenntartásához kapcsolódó	A városi és környéki zöldfelületek minősége, kapcsoltsága és fenntarthatósága *A klimatikus szélsőségek egyre nagyobb kihívást jelentenek a városi zöldfelületek fenntartásában, fejlesztésében. A zöldfelületek kulcsszerepet játszanak abban, hogy a város mennyire tudja mérsékelni a hősziget-hatást, a por- és levegőminőségi problémákat, valamint a hirtelen csapadékokból fakadó terhelést.*
Átmeneti kockázatok	
Szabályozási/ jogi	Változó szabályozási környezet, önkormányzati mozgástér korlátozottsága, támogatási rendszerek bizonytalansága *A közszolgáltatások (közművek) túlzott központosítása és az ebből fakadó önkormányzati mozgástér szűkülése hátráltathatja a város alapellátó képességének javítását. A kiszámíthatatlan jogszabályi környezet lassíthatja a fenntarthatósági fejlesztéseket.*
Technológiai	Elavult épületállomány, közműhiányok, alacsony digitalizáció, szakemberhiány, innovációs kapacitások korlátozottsága *A helyi gazdaságban és az intézményeknél alacsony a digitalizáltsági szint és fejletlen az innovációs ökoszisztéma. Az elavult épületállomány, a szatellittelepülések infrastrukturális lemaradása, valamint a szükséges mérnöki és IKT tudással rendelkező szakemberek hiánya gátolja az átállást.*

	Négy szatellittelepülésen (Csabaszabadi, Gerendás, Kétsoprony, Telekgerendás) egyáltalán nincs kiépített szennyvízelvezető hálózat. Az önkormányzati épületek és lakóházak energetikai állapota sok helyen korszerűtlen, megújításuk pedig a szűkös helyi költségvetések miatt szinte kizárólag a külső (EU-s) támogatásoktól függ.
Pénzügyi/ gazdasági	Energiafüggőség, fosszilis energiahordozók árkockázata, korlátozott saját források, beruházási finanszírozási nehézségek *- A város és a térség ipara rendkívül energiaintenzív, és túlzottan függ a fosszilis energiahordozóktól (földgáz). A világpiaci energiaárak ingadozása súlyos teher mind az önkormányzatok, mind a helyi KKV-k számára, amit az önálló zöld beruházásokra fordítható szűkös saját források is súlyosbítanak.* *- A peremtelepüléseken a földgázzal szemben egyre növekszik a szilárd biomassza (döntően tűzifa) lakossági használata, amely megfelelő technológia (és szűrőrendszerek) hiányában súlyosan rontja a térségi levegőminőséget.*
Társadalmi / kulturális	Alacsony klímatudatosság, korszerűtlen fűtési gyakorlatok, levegőminőségi problémák, elöregedés, elvándorlás *Alacsony szintű a lakossági klímatudatosság és energiatudatosság. Különösen a peremterületeken és a szatellittelepüléseken a korszerűtlen és szennyező lakossági szilárd fűtés (fa, egyéb anyagok) komoly levegőminőség-romlást okoz. Komoly társadalmi tényező a fiatalok elvándorlása és a települések elöregedése is.*
LEHETŐSÉGEK	
Szabályozási/ jogi	EU és hazai zöld finanszírozási források, klímapolitikai ösztönzők, SECAP és ZÁF végrehajtása, térségi együttműködések *Az európai uniós (pl. EU Taxonómia) és hazai klímacélok (TOP Plusz, KEHOP Plusz) erősítik a zöld finanszírozási források elérhetőségét. A kedvező ágazati politikák és a kötelező klímastratégiák katalizálják a helyi döntéshozók zöld beruházások iránti elköteleződését.*
Technológiai	Geotermikus energia, napenergia, energiatárolás, Smart Grid rendszerek, e-mobilitás, intelligens városüzemeltetés *- A kiemelkedő geotermikus és napenergia-potenciál kiaknázása: a SMART GRID okoshálózatok és energiatárolók térségi szintű kiépítése, a geotermikus távhőrendszer alkalmazása, az e-mobilitás (elektromos buszok) és az okos, adatalapú városüzemeltetés (pl. intelligens közvilágítás és forgalomirányítás) bevezetése.* *- A nagykiterjedésű mezőgazdasági területek és állattartó telepek óriási lehetőséget jelentenek a biogáz és a biomassza helyi, körforgásos energetikai hasznosítására.*
Környezeti	Térségi vízgazdálkodás és ökológiai folyosók létesítése *- A mezőgazdasági területek vízpótlása és a csapadék helyben tartása (kubikgödrök, záportározók) megmentheti az agráriumot. A hiányzó erdősávok pótlása kettős haszonnal jár: megakadályozza a széleróziót és jelentős szén-dioxid nyelőként funkcionál.*

Pénzügyi/ gazdasági	Energiafüggetlenség növelése, biogáz- és biomassza-hasznosítás, működési költségcsökkentés, zöld munkahelyek létesítése, öko- és kerékpáros turizmus fejlesztése *- A helyi decentralizált megújuló energiatermelés: napenergia, mezőgazdasági biomassza és biogáz csökkentheti az energiafüggőséget és a költségeket, a visszamaradó tőkét a helyi gazdaságba csatornázva.* *- A szatellittelepüléseken a magas napsütéses óráknak köszönhetően a decentralizált napelemparkok (pl. Újkígyóson) növelhetik az energiafüggetlenséget.* *- További lehetőség a zöld munkahelyek teremtése, valamint a zöld és ökoturizmus (Wenckheim kerékpárút, natúrparkok) bevételeinek növelése.* *- A Körösök Völgye Natúrpark (kiemelten Doboz érintettségével), a Wenckheim-kerékpárút-hálózat és a szabadkígyósi Wenckheim-kastély összehangolt turisztikai hasznosítása a fenntartható, alacsony karbonlábnyomú (kerékpáros) mobilitást és a zöld gazdaságélénkítést szolgálja a térségben.*
Társadalmi / kulturális	Szemléletformálás, közösségi (civil-lakossági) bevonás/részvétel, egészségesebb lakókörnyezet, helyi partnerségek, zöld identitás erősödése, életminőség javulása *- Kiterjedt szemléletformálási és edukációs kampányokkal javítható egyebek között a helyes lakossági fűtési kultúra és energiahasználat, illetve a természetalapú megoldások alkalmazása is.* *- A térségben már működő LIFE IP HungAIRy program és az ökomenedzser-hálózat fontos alapot teremt a lakossági szemléletformálás, a levegőminőség-védelem és a klímatudatos magatartás erősítéséhez. A megvalósuló tájékoztató kampányok, közösségi akciók és szakmai tanácsadási tevékenységek hozzájárulnak az energiahatékony, környezettudatos életmód elterjedéséhez, valamint a helyi klíma- és levegőminőségi célok társadalmi elfogadottságának növeléséhez. Pl. a civil szervezetek és a helyi közösségek bevonása a zöldfelületek gondozásába, valamint a Zöld átállás munkacsoport munkájába is növeli a zöld átállás iránti elköteleződést.*

Megjegyzés: A dőlt betűs alátámasztó példák az FVS és SECAP dokumentumokon alapulnak.

Összegezve Békéscsaba és térsége számára a klímaátmenet nemcsak alkalmazkodási kényszer, hanem **fejlesztési lehetőség** is. A ZÁF abban segíthet, hogy a fő klímakockázatokra a város összehangolt, finanszírozható és hosszú távon fenntartható projektportfólióval válaszoljon, amely egyszerre kezeli az energia-, víz-, zöldfelületi, közlekedési és társadalmi kihívásokat.

1.5. Egyes szektorok hatásútvonalainak elemzése

Szektorális hatásútvonal-elemzés összegző táblázata Békéscsaba és térségére

Energiahordozó, energiaszektor, további ágazatok	Végfelhasználás	Stratégiai irányok csökkentésre / zöldítésre	Megvalósult és tervezett megoldások
Földgáz	Önkormányzati és közintézmények, valamint a lakossági szektor fűtése és melegvíz-ellátása.	A fosszilis (import) energiahordozóktól való függés radikális csökkentése, az épületek hőigényének minimalizálása, átállás alternatív és megújuló fűtési rendszerekre.	**Geotermikus hőhasznosítás:** 1 db termelő és 2 db visszasajtoló kút, valamint geotermikus hőközpont és távhővezeték kiépítése az önkormányzati intézmények fűtésére. **Épületenergetika:** Közintézmények (pl. 6.sz. Bölcsőde, iskolák) és lakóépületek komplex energetikai korszerűsítése (szigetelés, nyílászárócsere).
Villamosenergia	Közvilágítás, önkormányzati infrastruktúra (intézmények, sportlétesítmények) és a lakosság áramfogyasztása.	Helyi, decentralizált megújuló (napelemes) energiatermelés növelése az önellátás és a hálózati rugalmasság (okoshálózatok) érdekében, illetve az áramfogyasztás csökkentése okos rendszerekkel.	**SMART GRID I. és II. ütem:** Összesen 1,3 + 1,5 MWp, illetve 2+2 MWp teljesítményű napelemes kiserőművek létesítése hozzájuk kapcsolódó (li-ion) energiatároló rendszerekkel (összesen 4,4 MWh kapacitással) és lokális üzemirányítással. **SMART közvilágítás:** Több mint 10 ezer lámpatest LED-es cseréje évi min. 800 MWh energiamegtakarítással.
Szén és fa (vegyes tüzelés lakosságnál)	Lakossági fűtés, különösen a peremkerületekben és a szatellittelepüléseken.	A helyi levegőminőség (PM10 szálló por) javítása, a korszerűtlen és szennyező szilárd tüzelési technológiák kivezetése és az energiaszegénység enyhítése szemléletformálással.	**Szemléletformálás és tanácsadás:** A lakosság edukálása a helyes fűtési technikákról (pl. ökomenedzser iroda működtetése a fűtéskorszerűsítési tanácsadáshoz).
Biomassza (fűtés, melegvíz, távhő, biogáz)	Mezőgazdasági melléktermékek, lakossági zöldhulladék és szennyvíziszap energetikai hasznosítása.	Az agrártérségben rejlő biomassza-potenciál kiaknázása, körforgásos energiarendszerek (biogáz) kialakítása.	**Biogáz és biomassza projektek:** A térség állattartó telepein keletkező biogáz energetikai hasznosítási lehetőségeinek kiaknázása, valamint biomassza üzem létesítése Újkígyós keleti iparterületén. A lakossági komposztálás ösztönzése.
Napenergia és Geotermikus energia	Villamosenergia- és hőtermelés a városi intézményekben és	A nap- és geotermikus potenciál maximális bevonása a városi energia mixbe, klímasemleges üzemeltetés elérése a közszférában.	**Kapacitásbővítés:** Intézmények tetőfelületeinek napelemesítése Békéscsabán és a szatellittelepüléseken (pl. Újkígyós, Doboz).

	távhőrendszerben, illetve a lakosságnál.		1 MW-os napelempark létesítése a rekultivált szeméttelep területén.
Közlekedési energiafogyasztás	Gépjármű-közlekedés (lakossági és hivatásforgalmú), közösségi közlekedés, városi logisztika.	Az alacsonyabb emissziójú közlekedési módok előtérbe helyezése: zéró kibocsátású tömegközlekedés megteremtése, e-mobilitás és a kerékpározás (modal split) arányának növelése.	**E-közlekedés:** Intelligens közlekedésvezérlő rendszer és e-busz flotta beszerzése (töltőinfrastruktúrával és telephelyfejlesztéssel), e-töltőállomások telepítése a városban. **Kerékpáros fejlesztés:** A hiányzó kerékpárút-szakaszok pótlása, Wenckheim turista- és kerékpárút hálózatosítása.
Hulladékgazdálkodás	Települési szilárd hulladék, zöldhulladék és ipari hulladék kezelése.	Körforgásos gazdaság ösztönzése, a hulladéklerakás minimalizálása, az újrahasznosítás és az illegális lerakók felszámolása.	**Rendszerszintű fejlesztés:** A DAREH hulladékgazdálkodási rendszer üzemeltetése, házhoz menő szelektív gyűjtés. Illegális hulladéklerakók folyamatos felszámolása.
Szennyvízgazdálkodás és Vízgazdálkodás	A települési csapadékvíz, belvíz és az aszály okozta vízhiány ("vízparadoxon") kezelése.	A csapadékvíz puszta elvezetése helyett annak helyben tartása (vízmegtartás), az extrém időjárási események (villámárvizek, aszály) kárainak enyhítése.	**Kék infrastruktúra fejlesztése:** Belterületi záportározók kotrása, új puffertárolók kialakítása, a csapadékvíz-elvezető hálózat modernizálása Békéscsabán és a szatellittelepüléseken (pl. Szabadkígyós, Telekgerendás). A gerlai "Kubik"-csatorna rendezése.
Szennyezés (levegő- és zajszennyezés)	A közlekedésből és iparból származó zaj- és légszennyezés a lakott területeken.	A forgalomcsillapítás, a levegőminőség folyamatos monitorozása és az adatalapú döntéshozatal, forgalomszervezés.	**Monitorozás és forgalomcsillapítás:** A közlekedési folyamatok monitorozása összekapcsolva a levegőminőség-méréssel (környezeti szenzorok). Zajcsökkentő fal létesítése a 44-es főút mentén. Iskolák környékén forgalomcsillapítás.
Zöldfelületi fejlesztések	Városi és térségi zöld- és vízfelületek, parkok, erdősávok, ökológiai folyosók kialakítása és fenntartása.	A városi hősziget-hatás csökkentése, az extrém alacsony (5%-os) erdősültség javítása a por- és szélterhelés mérséklésére, a biológiai sokféleség védelme és szén-dioxid nyelők kapacitásának (min. +250 ha 2030-ig) növelése A zöldfelületek által megkötött ÜHG mennyiség növelése a 2010-es 353 t CO_2 egyenérték/év bázisról 853 t CO_2 egyenérték/év célértékre 2030-ra, valamint a városi szálló por koncentrációjának csökkentése.	**Erdősítés és szén-dioxid-megkötő kapacitások növelése:** 250 hektár új erdő és fásított terület telepítése 2030-ig. A „60 ezer fa Békéscsabán" civil kezdeményezés és az önkormányzat partnerségében megvalósuló folyamatos fásítási programok. Mezővédő erdősávok és fasorok telepítése a külterületi dűlőutakon, csatornapartokon és a várost körülvevő védőerdő-rendszer formájában. A városi fásítási terv részeként az allergén fafajok szisztematikus kiváltása őshonos, nem allergizáló fafajokkal. **Zöld- és kék infrastruktúra hálózatok fejlesztése:**

			Zöld város kialakítása projekt (TOP-6.3.2-16): Közel 739 millió Ft keretösszegű komplex tájépítészeti beruházás és zöldinfrastruktúra-fejlesztés. Az Élővíz-csatorna komplex rehabilitációja: Vízpótlásának növelése, a vízminőség javítása és környezetrendezés útján egy sokfunkciós, rekreációs célokat is szolgáló mesterséges ökológiai zöldfolyosó fenntartása. „Zöld szív” folyosó: Egybefüggő zöldfelületi rendszer és zöldfolyosó kiépítése Békéscsaba és Gyula között. Helyi jelentőségű védett területek megőrzése: Az Erzsébethelyi (Jaminai) bányatavak és belvíztározók környéke, a Negyedik kerületi belvíztározó, a Parkerdő, valamint a Fürjesi vadkörtés és ősgyepmaradvány aktív védelme és fenntartása. A Körösök Völgye Natúrpark koncepció térségi szintű megvalósítása a zöld környezet megóvása érdekében. **Városi mikroklíma és klímaadaptív növénytakaró-megújítás** Kül- és belterületi zöldfelületek növénytakarójának megújítása: A hősokkokat is jól toleráló, aszálytűrő növényfajok tudatos alkalmazása. GIS-alapú zöldterületi kataszter: A meglévő növényborítottság digitális felmérése és a klímavédelmi facsoportok helyének pontos kijelölése. Mikroklíma-átalakítás a közterületeken: Új pihenőparkok és vízfelületek létesítése, árnyékoló rendszerek kiépítése, valamint a játszóterek burkolatának világosabbra cserélése a városi hőszigethatások csökkentésére. Invazív, tájidegen növényfajok (pl. parlagfű) visszaszorítása és irtása térségi együttműködésben.

1.6. Zöld keretrendszer célkitűzései

A Zöld Átállási és Finanszírozási Keretrendszer (ZÁF) klímaátállási célkitűzései szorosan illeszkednek a korábban felvázolt városi klímanarratívához *(lásd 1.1. alfejezet!)*, amelynek fókuszában Békéscsaba és az agrártérséget alkotó szatellittelepülések klímareziliens, okos és energiafüggetlen központtá alakítása áll. A keretrendszer legfőbb feladata, hogy a narratívában megfogalmazott kihívásokat (a fosszilis energiafüggőséget, az alacsony erdősültséget és a vízparadoxon jelenségét) és ágazati fókuszokat konkrét, mérhető, a Taxonómia rendelet (2020/852/EU) környezeti céljaihoz rendelt vállalásokká alakítsa.

A célrendszer alapját Békéscsaba Fenntartható Energia- és Klímaakciótervének (SECAP) és Klímastratégiájának integrált, összvárosi (városalapú) kibocsátáscsökkentési elvárása adja. Ezt a makroszintű elvárást egészítik ki a projekt- és szektoralapú ambíciók.

Tekintettel arra, hogy a ZÁF és az FVS végrehajtása során az önkormányzat folyamatosan szembesül a hivatali mérnöki és projektmenedzsment kapacitások szűkösségével (a versenyképes piaci mérnöki bérek és az önkormányzati lehetőségek közötti feszültség miatt), a **zöld keretrendszer céljait ún. Keretbeavatkozásként határozzák meg**. Ez a módszertani megoldás biztosítja, hogy a SECAP 2029-es aktualizálásáig a rendszer rugalmas maradjon: azaz **2026-ban nem rögzítenek előre olyan merev, nagymértékű beruházási kötelezettségeket, amelyek a jelenlegi gazdasági helyzetben veszélyeztetnék a város költségvetési egyensúlyát.**

A ZÁF-ban is rögzített **zöld minősítési küszöbértékek** (pl. a minimum 20%-os primerenergia-megtakarítási elvárás vagy a szigorú DNSH-megfelelőség) garantálják, hogy **minden egyes ténylegesen elindított projekt valóban hozzájáruljon a hosszú távú klímacélokhoz**. Ez a rugalmasság átsegítheti a várost a SECAP 2029-es felülvizsgálatáig tartó bizonytalan gazdasági időszakon, miközben az önkormányzat elkötelezettsége a klímasemlegesség irányába töretlen marad.

Városi klímaátállást támogató célkitűzések és ambíciószint azonosítása

Az FVS és a SECAP dokumentumok alapján az alábbi táblázat összefoglalóan rögzíti a Taxonómia-célokhoz rendelt kockázatokat, a városi ambíciószintet, valamint a konkrét, mérhető (dimenzióhoz rendelt) célkitűzéseket és célértékeket. Az összvárosi ÜHG-kibocsátás csökkentési cél a minimum kötelező elvárás, a többi vállalás Békéscsaba és térsége ambícióiszintjét, elkötelezettségét mutatja.

Kockázat/lehetőség, melyre a cél reflektál	Taxonómia-cél	Ambíciószint	Klímaátállási célkitűzés	Célérték
Fosszilis energiafüggőség, hőstressz, és az épületállomány korszerűtlensége a központban és a szatellittelepüléseken.	**1. Klímaváltozás mérséklése (Mitigáció)**	Városalapú és Szektoralapú	**A városi karbonlábnyom jelentős, átfogó csökkentése** - a megújuló (geotermikus, nap) energia arányának növelésével; - a SMART GRID kiépítésével és épületenergetikai korszerűsítéssel.	**-40%** CO2-kibocsátás 2030-ra *(a 2010-es bázishoz képest).* Ezen belül lakó- és középületek -35%; ipar -20%; önkormányzati épületek -44%.
A „vízparadoxon" (egyre gyakoribb aszályok a mezőgazdaságban vs. hirtelen belvíz/villámárvíz a burkolt felületeken), és az extrém hőhullámok.	**2. Klímaváltozáshoz való alkalmazkodás (Adaptáció)**	Szektoralapú	**A lakosság, a természeti környezet és a gazdaság alkalmazkodásának elősegítése** - zöld- és kék infrastruktúra (záportározók, zöldfolyosók) térségi szintű fejlesztésével.	**4 hektár** megújult vagy újonnan kialakított zöldfelület és nyitott tér 2029-ig az FVS keretében.
Aszályok miatti vízhiány az agráriumban, a csapadékvíz gyors elvezetése helyett annak hiánya.	**3. Víz- és tengeri erőforrások védelme**	Szektoralapú	**A csapadékvíz helyben tartása** (*pl. beszivárgás javítása, puffertározók révén)* és a **belvízelvezető hálózat modernizálása** Békéscsabán és a környező településeken (pl. Telekgerendás, Szabadkígyós).	**8 km** felújított vagy újonnan épített csapadékvíz-elvezető hálózat 2029-ig.
A lakossági és intézményi hulladék alacsony újrahasznosítási aránya.	**4. Körforgásos gazdaság**	Szektoralapú	**A körforgásos gazdaság elveinek megfelelő működés** *(pl. DAREH rendszer)*; **a hulladék-biomassza és szennyvíziszap energetikai (biogáz) hasznosítása**.	A hulladékgazdálkodásból származó ÜHG-kibocsátás csökkentése **40%-kal** (1500 t/év) 2030-ig.
Szilárd tüzelésből származó lakossági légszennyezés (PM10 por) a peremkerületeken, és a motorizáció növekedése.	**5. Szennyezés-megelőzés és csökkentés**	Szektoralapú	**Alacsonyabb emissziójú közlekedési módok** (zéró kibocsátású buszok, Wenckheim kerékpárút) **előtérbe**	A közlekedésből származó ÜHG-kibocsátás csökkentése legalább **40%-kal** (15.000 t/év) 2030-ig. **6 km** új/felújított kerékpárút 2029-ig.

			helyezése, **okos forgalomirányítás;** és **edukáció** a fűtéskorszerűsítésről.	
Rendkívül alacsony (5%) erdősültség miatti szélerózió és az ökológiai hálózatok (Körösök völgye, Élővíz-csatorna) sérülékenysége.	**6. Biodiverzitás és ökoszisztémák védelme**	Városalapú és Szektoralapú	**A települést körülvevő zöld gyűrű, védőerdők és ökológiai folyosók kialakítása** **-** az ÜHG elnyelő kapacitás növelése, és - a tájidegen fajok visszaszorítása érdekében.	Az erdők és zöldfelületek növelése legalább **250 hektárral**, ezáltal a szén-dioxid megkötő képesség **500 tonna/év** növelése 2030-ig. A zöldfelületek által megkötött ÜHG mennyiség növelése a 2010-ess 353 t CO_2 egyenérték/év bázisról **853 t CO_2 egyenérték/év** célértékre 2030-ra.

FVS stratégiai célmátrix

A zöld keretrendszer klímaátállási céljai szervesen illeszkednek, beépülnek Békéscsaba és térsége Fenntartható Városfejlesztési Startégiájába. Az alábbi mátrix bemutatja az FVS négy átfogó stratégiai célja (S1-S4) és a fejlesztési dimenziók közötti kapcsolódásokat, kiemelten fókuszálva a Zöldülő város dimenzióra, amely a zöld átállás bázisa.

FVS stratégiai cél	Prosperáló város	Zöldülő város	Digitális város	Megtartó város	Kiszolgáló város
	Részcélok*				
S1 Helyi erőforrásokra és hálózatos együttműködésekre építő térségi gazdaság	R1, R2, R3, R4	**R1**	R1, R2, R3, R4	R1, R4	R2
S2 Élhetőbb, vonzóbb, fenntarthatóbb, biztonságosabb várostérség	R1, R4	**R1, R2, R3, R4**	R2, R3, R4	R1, R2	R1, R2, R3, R4
S3 Az alapvető és kényelmi szolgáltatásokat magas színvonalon biztosító város	R2	**R1**	R1, R2	R1, R2, R3	R1
S4 Közösségeire építő, dinamikus, egészséges és jelentős társadalom	R1, R2, R3	**-**	R1, R4	R1, R2, R3, R4	-

Megjegyzés: A Zöldülő város dimenzióhoz tartozó kiemelt részcélok: S1/R1, S2/R1 (épített és zöld környezet), S2/R2 (környezetbarát mobilitás), S2/R3 (csapadék- és belvízkezelés), S2/R4 (megújuló energiák és energiahatékonyság), S3/R1 (energiahatékony intézményrendszer).)

ZÁF célrendszerének közvetlen illeszkedése az FVS célrendszeréhez

Békéscsaba zöld átállási célkitűzései szervesen következnek a FVS-ből. Az FVS általános stratégiai céljai (S1-S4) alatt megfogalmazott, a „Zöldülő város” dimenziót érintő részcélok (R) adják azt a fizikai és szakpolitikai keretet, amelyben az európai uniós Taxonómia-rendelet szerinti klímacélok megvalósíthatók.

Az illeszkedés logikája az alábbi:

- A városi **energia-mix zöldítése** és az **intézményi infrastruktúra korszerűsítése** (S2/R4 és S3/R1) jelenti a *Klímaváltozás mérséklése (Mitigáció)* taxonómiai cél alapját, fókuszban a karbonlábnyom csökkentésével.
- Az **épített és zöld környezet funkcionális és esztétikus rendezése** (S2/R1) közvetlenül szolgálja a *Klímaváltozáshoz való alkalmazkodást (Adaptáció)*, valamint a *Biodiverzitás és ökoszisztémák védelmét* a zöld gyűrű és az ökológiai folyosók kialakításával.
- A **közművek fenntartható működtetése** és a csapadékvíz-kezelés (S2/R3) egyértelműen megfeleltethető a *Víz- és tengeri erőforrások védelme* célkitűzésnek.
- A **környezetbarát közlekedési módok** (S2/R2) a *Szennyezés-megelőzés és csökkentés* zálogai.
- A **helyi, körforgásos gazdasági ágazatok** (S1/R1) felfutása pedig a *Körforgásos gazdaság* erősödését eredményezi a hulladék-biomassza hasznosítása révén.

Az alábbi összegző táblázat egységes szerkezetben, rövid magyarázó szöveggel mutatja be az FVS fejlesztési logikája – kiemelt fókusszal a zöldülő dimenzióra - és a konkrét klímaátállási vállalások közötti szoros kapcsolódást.

A Klímaátállási és Taxonómia célkitűzések és az FVS Zöldülő város dimenzió célrendszerének illeszkedését összegző táblázat

FVS Stratégiai cél	FVS Részcél (a „Zöldülő város” dimenziót érintően, szövegesen kifejtve)	Kapcsolódó Klímaátállási célkitűzés és Taxonómia-cél
S1. Helyi erőforrásokra és hálózatos együttműködésekre építő térségi gazdaság	**S1/R1:** A helyi gazdaság tevékenységei sokoldalúak; felfutó ágazatok a helyi és térségi erőforrásokra támaszkodó, magas hozzáadott értéket termelő gazdasági tevékenységek (mint az élelmiszer-feldolgozás, a turizmus, a kulturális és kreatív gazdaság).	**4. Körforgásos gazdaság:** A körforgásos gazdaság elveinek megfelelő működés, a hulladék-biomassza és szennyvíziszap energetikai (biogáz) hasznosítása a gazdaságban. *(Cél: Hulladékgazdálkodási ÜHG -40%)*
S2. Élhetőbb, vonzóbb, fenntarthatóbb, biztonságosabb várostérség	**S2/R1:** A települési épített és zöld környezet egyaránt rendezett, funkcionális, ugyanakkor esztétikus – erősítve a térség vonzerejét.	**2. Klímaváltozáshoz való alkalmazkodás (Adaptáció):** A lakosság és környezet adaptációjának elősegítése zöld- és kék infrastruktúra fejlesztésével. *(Cél: +4 ha új zöldfelület/nyitott tér)* **6. Biodiverzitás és ökoszisztémák védelme:** A települést körülvevő zöld gyűrű, védőerdők és ökológiai folyosók kialakítása. *(Cél: +250 ha erdő/zöldfelület, 500 t/év CO2 megkötés)*
	S2/R2: A városi mobilitási módok között a környezetbarát közlekedési módok egyre nagyobb arányban jelennek meg (e-járművek, kerékpáros és gyalogos közlekedés), a közlekedési infrastruktúra hiányoktól mentes.	**5. Szennyezés-megelőzés és csökkentés:** Alacsonyabb emissziójú közlekedési módok (zéró kibocsátású buszok, kerékpárutak) előtérbe helyezése, okos forgalomirányítás. *(Cél: Közlekedési ÜHG -40%, +6 km kerékpárút*
	S2/R3: A települési közművek fenntartható módon működnek – a város hatékonyan kezeli a csapadékvíz- és a belvízelvezetési problémákat	**3. Víz- és tengeri erőforrások védelme:** A csapadékvíz helyben tartása (beszivárgás javítása, puffertározók) és a belvízelvezető hálózat modernizálása. *(Cél: 8 km felújított csapadékvíz-hálózat)*
	S2/R4: A helyben elérhető megújuló energiák növekvő arányban járulnak hozzá a város energia mixéhez – erősítve a város környezeti és működési fenntarthatóságát.	**1. Klímaváltozás mérséklése (Mitigáció):** A városi karbonlábnyom csökkentése a megújuló (geotermikus, nap) energia arányának növelésével, a SMART GRID kiépítésével. *(Cél: Összvárosi CO2 -40%)*
S3. Az alapvető és kényelmi szolgáltatásokat magas színvonalon biztosító város	**S3/R1:** Az önkormányzati fenntartású intézményrendszer infrastrukturális és technikai működési feltételrendszere lehetővé teszi a humán (köz)szolgáltatások magas minőségű és fenntartható biztosítását.	**1. Klímaváltozás mérséklése (Mitigáció):** Az önkormányzati épületek komplex energiahatékonysági korszerűsítése. *(Cél: Önkormányzati épületek CO2 kibocsátásának -44%-os csökkentése)*

A zöld átállás hozzájárulása a népességmegtartáshoz

A zöld átállás (az FVS-ben Zöldülő város dimenzió) és a város népességmegtartó ereje (Megtartó város dimenzió) között szoros és kölcsönös összefüggés van. Tapasztalatok szerint a népesség helyben tartását a foglalkoztatási és jövedelmi lehetőségek mellett a városi élettér minősége és a szolgáltatások elérhetősége befolyásolja a leginkább.

A zöldátállás az alábbi konkrét módokon befolyásolhatja az elvándorlást és erősítheti a város és térsége vonzerejét:

- **Az életminőség és az egészséges környezet javítása:** A zöldterületek és zöldfelületek funkcionális fejlesztése, valamint a környezetbarát közlekedési módok (kerékpáros, gyalogos, e-járművek) terjedése közvetlenül támogatja a polgárok egészségének és jólétének védelmét. Az alulhasznosított barnamezős és agrárterületek átalakításával létrejövő új zöldterületek jelentősen növelik a települések élhetőségét. Ez a vonzóbb települési környezet az egyik kulcsa a népességcsökkenés mérséklésének.
- **Zöld városimázs kiépítése:** Békéscsaba már jelenleg is rendelkezik egyfajta zöld imázzsal, amelynek tudatos továbbépítése pozitív hatással van a népességszámra és a lakossági elégedettségre egyaránt. Ha a város zöldülési menetrendje lassú, az jelentős kockázatot hordoz: a kedvezőtlen környezeti feltételek felerősíthetik az elvándorlást a jobb környezeti állapotú települések felé.
- **Nyugodt, de modern létforma felértékelődése:** A társadalmi modernizáció során egyre nagyobb az igény az emberléptékű, élhető, zöldfelületekben gazdag és forgalomcsillapított övezetekkel rendelkező városokra. A „slow life” életmód iránti igény erősödése lehetőséget teremt arra, hogy Békéscsaba – a digitális megoldások és a távmunka elterjedésével ötvözve – vonzó célponttá váljon a mobilabb, képzett fiatalok és a visszatérni szándékozók számára.
- **Gazdasági stabilitás és versenyképesség:** Az energiaárak kiszámíthatatlansága és az energiafüggőség a helyi megélhetést is veszélyezteti. A zöldátállás (pl. megújuló energiák, energiahatékonyság) révén a város és a helyi vállalkozások ellenállóbbá válnak. A környezeti és pénzügyi fenntarthatóságot előtérbe helyező városfejlesztési szemlélet javítja a város befektetővonzó képességét, ami minőségi munkahelyeket teremt, ezáltal pedig képes lehet megfordítani a negatív demográfiai trendeket.
- **Közösségépítés és társadalmi kohézió:** A zöld szemléletformáló programok (pl. közösségi kertek, klímavédelmi akciók) aktív részvételre ösztönzik a lakosságot. Ezek a tevékenységek hozzájárulnak egy élhető, önszerveződésre és együttműködésre képes közösség kialakulásához, ami elengedhetetlen a fiatalok elvándorlásának megakadályozásához és a lakosságmegtartó-képesség erősítéséhez.

Összességében a város klímaátállással kapcsolatos jövőképe **soha nem pusztán a technikai jellegű kibocsátáscsökkentésről szól**, hanem az olyan eszközről, amely **a város jövőbeli pozicionálását és élhetőségének javítását szolgálja, hogy az egy megtartó, vonzó élettér maradhasson.**

2. A kitűzött célok megvalósulásához hozzájáruló projektportfólió meghatározása

2.1. Infrastrukturális zöld keretbeavatkozások

A klímaátállás akkor válik **valós városfejlesztési folyamattá**, amikor a hosszú távú célok nemcsak stratégiai vállalásként, hanem **egymásra épülő, ütemezhető és mérhető projektcsomagként** is megjelennek. Békéscsaba esetében a karboncsökkentési célok teljesítése nem egyetlen nagyberuházáson múlik, hanem sok, egymást erősítő beavatkozás következetes végrehajtásán: az intézményi energiafelhasználás csökkentésén, a megújuló és helyi energiaforrások nagyobb arányú bevonásán, a közlekedési módváltás támogatásán, a zöld-kék infrastruktúra fejlesztésén, valamint a térségi vízmegtartási és gazdasági kapcsolatok megerősítésén.

A projektportfólió ennek megfelelően **nem egyszerű projektlista, hanem a városi zöld átállás gyakorlati térképe**. Azt mutatja meg, hogy a korábban azonosított klíma- és energiaügyi kihívásokra milyen típusú fejlesztési válaszok adhatók, ezek milyen városi vagy térségi hatókörrel értelmezhetők, és milyen indikátorok mentén lehet majd követni az előrehaladásukat. A portfólió különösen fontos abból a szempontból, hogy a klímacélok végrehajtása ne széttartó, alkalomszerű projektekből álljon, **hanem olyan beavatkozási rendszerből**, amelyben az energetikai, közlekedési, vízgazdálkodási, zöldfelületi és gazdaságszervezési elemek **egymás hatását erősítik.**

A **keretbeavatkozások programszintű fejlesztési irányokat jelölnek ki.** Ezek olyan nagyobb beavatkozási területek, amelyekhez a későbbiekben több konkrét projekt, pályázati konstrukció, intézményi fejlesztés vagy térségi együttműködés is kapcsolódhat. Ilyen keretbeavatkozásként értelmezhető például az önkormányzati és intézményi épületállomány energetikai korszerűsítése, a helyi megújulóenergia-kapacitások bővítése, a geotermikus hőhasznosítás erősítése, a fenntartható közlekedési kapcsolatok fejlesztése, a zöld-kék infrastruktúra rendszerbe szervezése, vagy a vízmegtartásra és rövid ellátási láncokra épülő térségi alkalmazkodási irány.

Városi mag, térségi hatás

Békéscsaba zöld átállását **nem célszerű kizárólag a közigazgatási határok között értelmezni**. A város intézményi működése, közvilágítása, közterületi rendszere és épületállománya elsődlegesen városi beavatkozási tér, ezért ezeknél a fejlesztéseknél a közvetlen hatás is jellemzően városi szinten jelentkezik. Ugyanakkor **Békéscsaba térségi központi szerepe** miatt több klímaátállási terület már eleve városkörnyéki összefüggésekben működik: ilyen a napi ingázás, a közösségi és kerékpáros kapcsolatok fejlesztése, a geotermikus és megújulóenergia-potenciál hasznosítása, a mezőgazdasági alkalmazkodás, a vízmegtartás, valamint a helyi termékekre és rövid ellátási láncokra épülő gazdasági kapcsolatrendszer.

Ezért a projektportfólióban a **„városi" és a „térségi" hatókör nem merev kategóriaként, hanem tervezési logikaként jelenik meg.** Vannak beavatkozások, amelyek közvetlenül a városi működés kibocsátását csökkentik, például az épületenergetikai korszerűsítések, a közvilágítás fejlesztése vagy az intézményi napelemes rendszerek telepítése.

Más beavatkozások elsődleges hatása inkább alkalmazkodási, életminőségi vagy térségi szervezőerejű: ilyenek az esőkertek, árnyékolt közterek, vízmegtartó rendszerek, klímaudvarok, zöldfelületi fejlesztések, valamint a városkörnyéki agrár- és élelmiszer-ellátási kapcsolatok erősítése.

Ezek a fejlesztések nem minden esetben adnak azonnal tonnában kifejezhető szén-dioxid-megtakarítást, mégis alapvetőek ahhoz, hogy a város élhetőbb, ellenállóbb és erőforrás-takarékosabb módon működjön.

A kibocsátáscsökkentési értékek meghatározása ezért **eltérő módszertant igényel az egyes projektkategóriák esetében.** Az energetikai, hőellátási és megújulóenergia-fejlesztéseknél a várható hatás energetikai auditok, SECAP-alapú számítások, fogyasztási adatok és projekt-előkészítési dokumentumok alapján számszerűsíthető. A közlekedési, zöld-kék infrastrukturális, vízmegtartási és térségi gazdaságszervezési beavatkozások esetében a **karbonhatás sokszor közvetett**, ezért ezeknél a monitoringnak nem kizárólag a kibocsátáscsökkentésre, hanem a fejlesztett zöldfelület nagyságára, a megtartott csapadékvíz mennyiségére, a közlekedési módváltásra, az elért lakosságra, a bevont intézményekre és a térségi szereplők együttműködésére is ki kell terjednie.

Békéscsaba és várostérsége jelen tervezési fázisban **keretbeavatkozásként projektkategóriákat jelölt ki**, mely a későbbiekben a meghatározott feltételeknek megfelelően kerül konkrét projektekkel feltöltésre.

A ZÁF módszertani útmutató meghatározása alapján (22. old.) a **keretbeavatkozás egy olyan beavatkozási terület vagy projektcsomag, amelybe később több konkrét projekt is bekerülhet**, amennyiben megfelelnek az előre meghatározott feltételeknek. A keretkategóriát egy **objektív indikátor, mérési kritérium határozza** meg (pl. energiahatékonysági küszöbérték, megújuló energia arány, vízmegtakarítási szint), így a kategória nyitott marad, és bármely ingatlan/projekt bekerülhet, ha teljesíti az adott mutató szerinti minimumkövetelményt. Ez a portfóliókialakítási mód **kellőn rugalmas keretet ad Békéscsaba és várostérsége számára** a középtávú konkrét zöld akciók, projektek pontosabb meghatározására.

A következő táblázat a zöld átállás **fő infrastrukturális keretbeavatkozásait** foglalja össze a lehetséges beavatkozási irányok strukturált azonosításával. A beavatkozások együttesen szolgálják **Békéscsaba SECAP-ban rögzített kibocsátáscsökkentési és energiaátmeneti céljainak teljesítését**, a városi és térségi működés energiahatékonyságának javítását, valamint Békéscsaba és térsége klímaalkalmazkodási képességének erősítését.

A keretbeavatkozások meghatározása során a **már megvalósult és folyamatban lévő fejlesztések a további zöld átállás kiindulási alapját képezik.** Ezek önmagukban nem új projektként jelennek meg a portfólióban; **új fejlesztési tartalomként a meglévő rendszerek bővítése, továbbfejlesztése, optimalizálása, illetve új üteme** vehető figyelembe. Az egyes projektelemek aktuális státuszát a projektportfólió részletes bemutatása külön jelöli.

Javasolt beavatkozások meghatározott keretbeavatkozások mentén:

Hozzájárulás a város és térség klíma- és zöldátállási céljaihoz	Projektkategória	Kapcsolódó projektek	Kapcsolódó indikátor	Vállalt kibocsátás-csökkentési érték	Városi vagy térségi hatókör
Közvetlen hozzájárulás a 40%-os városi ÜHG-kibocsátáscsökkentési cél teljesítéséhez	**Épületenergetikai és intézményi energia-hatékonyság**	Önkormányzati és közfeladatot ellátó intézményi épületállomány komplex energetikai korszerűsítési programja	Korszerűsített épületek száma; csökkentett energiafogyasztás; megtakarított MWh/év, csökkentett földgáz- és villamosenergia-felhasználás	Energetikai auditok, fogyasztási adatok és SECAP-alapú számítás alapján számszerűsíthető, t CO_2/év értékben megadható	Városi, térségi kiterjesztési lehetőséggel
A fosszilisenergia-felhasználás és az energiafüggőség csökkentése	**Megújulóenergia-termelés és energiabiztonság**	Intézményi napelemes rendszerek, energiatárolás és helyi megújuló kapacitások bővítése, a meglévő rendszerek optimalizálása, valamint városi és térségi energiaközösségi együttműködések előkészítése és fokozatos kialakítása	Beépített megújuló kapacitás; megtermelt megújuló energia MWh/év, önfogyasztás aránya; bevont intézmények száma	A kiváltott hálózati villamosenergia alapján számszerűsíthető, SECAP / energetikai számítás szerint	Térségi
A fosszilis alapú hőtermelés kiváltása, a helyi megújuló hőenergia részarányának növelése	**Geotermikus energia/ hőellátás**	Geotermikus adottságokra épülő hőellátási fejlesztések, intézményi fűtési rendszerek korszerűsítése	Kiváltott földgáz mennyisége; geotermikus hőenergia MWh/év, korszerűsített hőellátási rendszerek száma	Jelentős közvetlen karboncsökkentési potenciál; hőigény- és földgázkiváltási számítás alapján pontosítandó	Városi, térségi kiterjesztési lehetőséggel
Az önkormányzati energiafelhasználás mérséklése, az energetikai döntéshozatal és a fejlesztések hatásosságának javítása	**Intelligens energia-gazdálkodás és energia-menedzsment**	Intézményi fogyasztásmérés, energetikai monitoring és energiamenedzsment fejlesztése, kapcsolódva a Smart Grid, energiatárolási és energiaközösségi rendszerekhez	Monitoringba bevont intézmények és fogyasztási pontok száma; lefedett energiafelhasználás aránya; kimutatott energiamegtakarítás.	Az igazolt energiamegtakarítás alapján számszerűsíthető, t CO_2/év értékben megadható	Városi, térségi kiterjesztési lehetőséggel.
A villamosenergia-felhasználás és a kapcsolódó ÜHG-kibocsátás csökkentése	**Közvilágítási rendszer optimalizálása és intelligens üzemeltetése**	a meglévő korszerű közvilágítási rendszer digitalizációja, intelligens vezérlése, monitoringja, hibafelügyelete és életciklus-alapú megújítása; a térségi településeken a helyi műszaki állapot függvényében fennmaradó energiahatékonysági korszerűsítések megvalósítása	Újonnan korszerűsített vagy intelligens vezérlésbe bevont lámpatestek száma; monitoringgal lefedett közvilágítási pontok aránya; villamosenergia-megtakarítás; üzemeltetési és hibakezelési mutatók.	A villamosenergia-megtakarítás alapján közvetlenül számszerűsíthető, t CO_2/év értékben megadható	Városi és térségi, eltérő fejlesztési tartalommal.

Hozzájárulás a város és térség klíma- és zöldátállási céljaihoz	Projektkategória	Kapcsolódó projektek	Kapcsolódó indikátor	Vállalt kibocsátás-csökkentési érték	Városi vagy térségi hatókör
A közlekedési eredetű ÜHG-kibocsátás és energiafelhasználás mérséklése	**Fenntartható térségi mobilitás és alacsony kibocsátású közösségi közlekedés**	Kerékpáros, gyalogos és közösségi közlekedési kapcsolatok fejlesztése, a helyi és térségi közlekedési módok összehangolása, valamint az alacsony kibocsátású közösségi közlekedés és kapcsolódó infrastruktúrájának fejlesztése.	Új vagy korszerűsített kerékpáros infrastruktúra hossza; felújított hálózati szakaszok; kialakított kerékpártárolók/B+R férőhelyek; közösségi közlekedési fejlesztések; forgalomcsillapított területek, üzembe állított alacsony kibocsátású/elektromos autóbuszok száma; kiváltott fosszilis üzemanyag	Közvetlen és közvetett karboncsökkentő hatás; a járműállomány korszerűsítéséből eredő megtakarítás üzemanyag- és futásteljesítmény-adatok alapján, a közlekedési módváltás hatása forgalmi adatok alapján becsülhető	Térségi
Klímaadaptáció, városi hőmérséklet-szabályozás és a természetes szénmegkötő képesség erősítése	**Zöld- kék infrastruktúra és klímaadaptáció**	Zöld-kék infrastruktúra klímaadaptív fejlesztése és megújítása, vízmegtartó, természetalapú és fenntartható öntözési megoldásokkal	Fejlesztett vagy megújított zöldfelület nagysága; faállomány és lombkorona-borítottság változása; megtartott csapadékvíz/vízvisszatartó kapacitás; telepített növényállomány megmaradási aránya	Elsődlegesen adaptációs hatás; közvetett karbonhatás a mikroklíma-javulás, energiaigény csökkenés és zöldfelületi szénmegkötés	Térségi
Az erőforrás-felhasználás, a hulladékképződés és a kapcsolódó közvetett kibocsátások csökkentése	**Körforgásos gazdaság és erőforrás-hatékony hulladékgazdálkodás**	Komposztálás, zöldhulladék-kezelés, újrahasználati és szemléletformáló infrastruktúra fejlesztése	Elkülönítetten gyűjtött hulladék aránya; komposztált zöldhulladék mennyisége	Közvetett karboncsökkentő hatás (lerakás, szállítás, primer anyaghasználat)	Térségi
A térségi klímaadaptáció, a vízmegtartás és az agráreredetű kibocsátások mérséklésének támogatása	**Térségi agrár- és vízmegtartási kapcsolódások**	Városkörnyéki vízmegtartási, helyi élelmiszer-ellátási és rövid ellátási láncokat támogató fejlesztések	Beavatkozással érintett terület; helyi termelői kapcsolatok száma; vízmegtartó kapacitás	Elsődlegesen adaptációs és térségi rezilienciahatás; közvetett karboncsökkentés a szállítási igények és erőforrás-felhasználás mérséklésével	Térségi

2.2. Békéscsaba és térsége integrált zöld projektportfóliója

A projektportfólió kialakításának háttere és célja

Békéscsaba és térsége zöld projektportfóliójának kialakítása a város és a kapcsolódó térségi települések által **jelzett fejlesztési igényekre, a rendelkezésre álló stratégiai dokumentumokra**, valamint az **előzetes szakmai adatgyűjtés és egyeztetések eredményeire épül**. A beérkezett válaszok alapján több településen **hasonló problémák és fejlesztési szükségletek** jelentek meg, különösen az önkormányzati épületek magas energiafogyasztása, a megújuló energia további hasznosítása, a közvilágítás korszerűsítése, a csapadékvíz helyben tartása, a zöldfelületek klímaálló megújítása, valamint az önkormányzati energiagazdálkodás és adatgyűjtés fejlesztése területén.

A feltárt igények ugyanakkor **eltérő előkészítettségűek és részletezettségűek**. Egyes településeken már konkrét intézmények, helyszínek vagy műszaki beavatkozások is azonosíthatók, míg máshol egyelőre csak általános fejlesztési irányok, problémák vagy hosszabb távú elképzelések fogalmazódtak meg. A projektportfólió ezért jelen szakaszban **nem településenként elkülönített, végleges beruházásokat, hanem közös térségi projektcsomagokat határoz meg.**

A **projektcsomag-alapú megközelítés** lehetővé teszi, hogy az egymáshoz szakmailag kapcsolódó beavatkozások egy **egységes fejlesztési keretben** jelenjenek meg. Így például a napelemes energiatermelés, az energiatárolás, a Smart Grid és az energiaközösségi együttműködés nem különálló projektek, hanem egy **összehangolt energetikai program egymásra épülő elemei**. Hasonlóképpen, a vízmegtartási, közterület-zöldítési és biodiverzitás-fejlesztési beavatkozások is egy közös **klímaadaptációs és zöld-kék infrastruktúra-fejlesztési projektcsomagba** rendezhetők.

Ez a szerkezet biztosítja, hogy a portfólió **egyszerre legyen kellően átfogó és rugalmas**. Az egyes települések saját adottságaik, problémáik, fejlesztési prioritásaik és előkészítettségük alapján kapcsolódhatnak az egyes projektcsomagokhoz, és azokon belül választhatják ki a számukra releváns projektelemeket. **Nem szükséges tehát, hogy valamennyi település minden beavatkozást megvalósítson**, illetve az sem elvárás, hogy egy projektcsomag minden műszaki eleme egyszerre vagy azonos formában valósuljon meg.

A projektportfólió elsődleges feladata a közös fejlesztési irányok kijelölése, a későbbi részletes projekt-előkészítés megalapozása, valamint annak bemutatása, hogy Békéscsaba és térsége zöld átállási céljai milyen, egymással összekapcsolható beruházási és szervezeti beavatkozásokon keresztül valósíthatók meg. A konkrét helyszínek, kedvezményezettek, műszaki tartalmak, költségek és célértékek meghatározása az egyes projektek továbbfejlesztése során, **részletes műszaki, energetikai, környezeti és gazdaságossági vizsgálatok alapján** történhet meg.

Az egyes projektcsomagokon belül a **fejlesztési elemek előkészítettsége eltérő lehet**. A továbbiakban ezért megkülönböztetésre kerülnek a már megvalósult, a megvalósítás alatt álló, az előkészített, valamint a vizsgálati vagy koncepciószintű projektelemek. A már megvalósult fejlesztések **a portfólió kiindulási alapját és továbbfejlesztési lehetőségeit jelölik**, míg új projektként kizárólag a még megvalósítandó fejlesztési tartalom kerül értékelésre.

Ennek megfelelően a projektportfólió **5 kiemelt fejlesztési projektcsomagot, valamint egy +1, feltételes, partnerségi alapon, egymást kiegészítő projektcsomagot tartalmaz**.

Ezek lefedik a térségben feltárt legfontosabb energiahatékonysági, megújulóenergia-hasznosítási, klímaadaptációs, mobilitási és körforgásos gazdasági fejlesztési igényeket, miközben megfelelő keretet biztosítanak a **digitális monitoring, a szemléletformálás és az önkormányzati kapacitásfejlesztés horizontális érvényesítéséhez** is.

Javasolt 5+1 zöld projektcsomag Békéscsaba és térsége számára

A projektportfólió olyan **átfogó, egymással összekapcsolható projektcsomagokra épül,** amelyekbe Békéscsaba és a térségi települések saját adottságaik, fejlesztési igényeik és előkészítettségük alapján kapcsolódhatnak be. A portfólió ezért **nem településenként különálló projekteket határoz meg, hanem közös fejlesztési kereteket kínál.**

A projektcsomagok konkrét helyszínei és műszaki elemei a későbbi előkészítés során, az energiafogyasztási, műszaki, környezeti és gazdaságossági adatok alapján választhatók ki. Ez lehetővé teszi, hogy **egy-egy település** ne valamennyi beavatkozást, hanem **csak a számára releváns projektelemeket valósítsa meg.**

A projektportfólió **öt kiemelt fejlesztési projektcsomagot**, valamint egy **+1, feltételesen, partnerségi alapon megvalósítható térségi projektcsomagot t**artalmaz.

A projektcsomagokon belüli egyes fejlesztési elemek előkészítettsége eltérő lehet, ezért az összefoglaló minősítés a projektcsomag egészének aktuális állapotát jelzi; a konkrét projektek státusza a részletes bemutatásban kerül pontosításra.

Projektcsomag	Zöldátállási terület	Hatókör	Előkészítettség	Tervezett időtáv
Megújulóenergia-termelés, energiatárolás és intelligens energiagazdálkodás	energiaátállás	városi és térségi	részben előkészített, részben megvalósítás alatt	rövid–középtáv
Középületek energetikai korszerűsítése és megújuló hőellátása	energiahatékonyság, megújuló hőenergia	városi és térségi	eltérő, részben előkészített	középtáv
Közvilágítási rendszer optimalizálása és intelligens továbbfejlesztése	energiahatékonyság, digitalizáció	városi és térségi	Békéscsabán nagyrészt megvalósult, továbbfejlesztendő; térségben eltérő	rövid–középtáv
Klímaadaptív zöld-kék infrastruktúra, vízmegtartás és biodiverzitás-fejlesztés	alkalmazkodás, zöld-kék infrastruktúra	városi, térségi és helyszínspecifikus	részben előkészített, további elemek koncepciószintűek	rövid–középtáv
Fenntartható térségi mobilitás és alacsony kibocsátású közösségi közlekedés fejlesztése	fenntartható mobilitás	városi és térségi	részben előkészített, további elemek vizsgálandók	közép-hosszú táv
Térségi körforgásos bioerőforrás- és biogázhasznosítás	körforgásos gazdaság, megújuló energia	térségi	koncepciószintű, részletesen vizsgálandó	közép-hosszú táv

Megújulóenergia-termelés, energiatárolás és intelligens energiagazdálkodás fejlesztése

A projektcsomag célja a Békéscsabán és térségében előállított **megújuló villamos energia növelése,** az önkormányzati és közszolgáltatási intézmények **hálózati energiafelhasználásának, költségeinek és kibocsátásának csökkentése.**

A fejlesztések napelemes rendszerekre, energiatárolásra, intelligens mérési és szabályozási megoldásokra, valamint a békéscsabai Smart Grid tapasztalataira épülhetnek.

Békéscsabán vizsgálható a **Kétegyházi úti rekultivált hulladéklerakó** alkalmas területeinek napelemes és energiatárolási célú hasznosítása, a Smart Grid bővítése, valamint a meglévő önkormányzati napelemes rendszerek termelésének és kihasználtságának optimalizálása.

Az energiaközösségi működés hosszabb távú fejlesztési irány, amely első lépésben az önkormányzati intézmények és gazdasági társaságok bevonásával, a meglévő energetikai infrastruktúrára építve készíthető elő.

Tervezett fő beavatkozások

- napelemes rendszerek telepítése önkormányzati és közszolgáltatási intézményeknél;
- meglévő önkormányzati napelemes rendszerek monitoringja és működésük optimalizálása;
- barnamezős, rekultivált vagy más, műszakilag alkalmas területek energiatermelési célú hasznosítása;
- villamosenergia-tárolók kialakítása az indokolt termelési és fogyasztási pontokon;
- a békéscsabai Smart Grid rendszer bővítése;
- intelligens mérési, szabályozási és energiagazdálkodási rendszerek kialakítása;
- egységes energetikai adatgyűjtés és monitoring fejlesztése;
- energiaközösségi együttműködések műszaki, szervezeti előkészítése;
- a helyben megtermelt megújuló energia saját felhasználási arányának növelése.

Elsődleges eredmények

- növekszik a helyben előállított megújuló villamos energia mennyisége;
- csökken az önkormányzati intézmények vásárolt villamosenergia-felhasználása;
- mérséklődik az energiaárak változásával szembeni kitettség;
- javul a megtermelt és felhasznált energia összehangolása;
- csökken az energiafelhasználáshoz kapcsolódó ÜHG-kibocsátás;
- létrejönnek a további térségi energetikai együttműködés műszaki és szervezeti alapjai.

Javasolt kulcsindikátorok

- Újonnan telepített megújulóenergia-termelő kapacitás – MWp
- Telepített villamosenergia-tároló kapacitás – MWh
- Elkerült ÜHG-kibocsátás – tCO_2e/év

További előkészítési igény

Szükséges a bevonható helyszínek és intézmények kijelölése, az energiafogyasztási és termelési adatok összegyűjtése, a napelemes és tárolókapacitások előzetes méretezése, továbbá a hálózati csatlakozási lehetőségek vizsgálata. Tisztázni kell a tulajdonosi, üzemeltetési és elszámolási feltételeket, valamint a gazdaságosságot és a DNSH-megfelelést.

Önkormányzati és közszolgáltatási épületek komplex energetikai korszerűsítése és megújuló hőellátásának fejlesztése

A projektcsomag célja a Békéscsabán és térségében található, **magas energiafogyasztású, elavult, vagy csak részben korszerűsített önkormányzati és közszolgáltatási épületek energiahatékonyságának javítása.**

A fejlesztések az épületszerkezetek, nyílászárók, fűtési és szabályozási rendszerek korszerűsítésére irányulhatnak. Kulturális, egészségügyi, szociális, oktatási, sport-, fürdő-, közösségi és igazgatási intézmények, valamint önkormányzati bérlakások is bevonhatók. Az épületek kiválasztását az energiafogyasztás, a műszaki állapot, a várható megtakarítás, a használat intenzitása, a tulajdonviszonyok és az előkészítettség alapján célszerű elvégezni.

A korszerűsítések részeként **geotermikus energia, hőszivattyú, napenergia és más alacsony kibocsátású hőforrások** alkalmazása is vizsgálható. A geotermikus energia így a megújuló hőellátás egyik választható műszaki megoldásaként jelenik meg. **Békéscsabán külön vizsgálandó a geotermikus rendszer II. ütemének lehetősége**, elsősorban a belvárosi önkormányzati és közfeladatot ellátó intézmények megújuló hőellátásának bővítése érdekében.

Tervezett fő beavatkozások

- az épületek energetikai és műszaki állapotának felmérése;
- az energetikai korszerűsítéshez szükséges kapcsolódó műszaki beavatkozások megvalósítása;
- homlokzati, födém- és tetőszerkezeti hőszigetelés;
- korszerű nyílászárók és külső árnyékolási megoldások kialakítása;
- fűtési, hűtési és használati melegvíz-rendszerek korszerűsítése;
- hőszivattyús, geotermikus vagy más alacsony kibocsátású hőellátási rendszerek alkalmazása;
- a fűtési rendszerek szabályozásának és vezérlésének korszerűsítése;
- energiahatékony belső világítás kialakítása;
- épületfelügyeleti, fogyasztásmérési és energetikai monitoringrendszerek bevezetése;
- intézményi vagy több épületet összekapcsoló hőellátási rendszerek lehetőségének vizsgálata;
- nyári túlmelegedést mérséklő, klímaadaptív építészeti megoldások alkalmazása.

Elsődleges eredmények

- csökken a projektbe bevont épületek éves energiafelhasználása;
- mérséklődik a földgáz- és fosszilisenergia-függőség;
- csökkennek az intézményi energiaköltségek;
- mérséklődik az épületek működéséhez kapcsolódó ÜHG-kibocsátás;
- javul a használók téli és nyári hőkomfortja;
- pontosabbá válik az energiafelhasználás mérése és nyomon követése.

Javasolt kulcsindikátorok

- Energetikailag korszerűsített épületek hasznos alapterülete – m^2
- Éves energiamegtakarítás – MWh/év
- Elkerült ÜHG-kibocsátás – tCO_2e/év

További előkészítési igény

Szükséges a bevonandó épületek kijelölése, az energiafogyasztási és műszaki alapadatok összegyűjtése, valamint az épületenként indokolt beavatkozások meghatározása. A geotermikus és más megújuló hőellátási megoldások esetében külön vizsgálni kell a geológiai, vízgazdálkodási, engedélyezési, műszaki és gazdaságossági feltételeket.

Közvilágítási rendszer optimalizálása és intelligens továbbfejlesztése

A projektcsomag célja Békéscsabán a **nagyrészt már korszerűsített közvilágítási rendszer intelligens továbbfejlesztése és optimalizálása, a térségi településeken pedig a fennmaradó energiahatékonysági korszerűsítések támogatása.**

A fejlesztés Békéscsabán elsősorban a **meglévő LED-es rendszer** műszakilag indokolt **továbbfejlesztésére**, intelligens vezérlésére, monitoringjára és életciklus-alapú megújítására irányulhat. A térségi településeken a helyi műszaki állapot alapján hagyományos lámpatestek cseréje is indokolt lehet. A projektcsomag **nem kizárólag lámpatestcserét** jelent. Része lehet az intelligens fényerő-szabályozás, a távoli hibafelügyelet, az energiafogyasztás digitális mérése és a központi üzemeltetési monitoring is.

Tervezett fő beavatkozások

- a közvilágítási hálózat és lámpatestállomány műszaki és energetikai felmérése;
- hagyományos lámpatestek korszerű LED-es lámpatestekre történő cseréje;
- meglévő LED-es rendszerek indokolt felújítása;
- autonóm vagy központilag vezérelt fényerő-szabályozás kialakítása;
- napszakhoz, forgalomhoz és területhasználathoz igazodó világításvezérlés;
- távoli hibafelügyeleti és üzemeltetést támogató rendszer kialakítása;
- az energiafogyasztás digitális mérése és monitoringja;
- a túlvilágítást, a káprázást és a fényszennyezést mérséklő megoldások alkalmazása;
- közös térségi műszaki követelmények és összehangolt beszerzés kialakítása.

Elsődleges eredmények

- csökken a közvilágítás éves villamosenergia-felhasználása;
- mérséklődnek az önkormányzati energiaköltségek;
- csökken a közvilágításhoz kapcsolódó ÜHG-kibocsátás;
- javul a rendszer szabályozhatósága és üzembiztonsága;
- gyorsabbá válik a meghibásodások felismerése;
- mérséklődik a túlvilágítás és a fényszennyezés;
- javul a közvilágítási rendszer adatellátottsága és tervezhetősége.

Javasolt kulcsindikátorok

- Újonnan korszerűsített vagy intelligens vezérlésbe kapcsolt lámpatestek száma – db
- Éves villamosenergia-megtakarítás – MWh/év
- Szabályozható vagy központi monitoringba kapcsolt lámpatestek aránya – %

További előkészítési igény

Szükséges a lámpatestállomány és a közvilágítási hálózat egységes felmérése, a korszerűsítendő szakaszok kijelölése, valamint a várható energia- és költségmegtakarítás meghatározása. Tisztázni kell a tulajdonosi és üzemeltetési viszonyokat, továbbá a meglévő LED-es rendszerek műszaki állapotát és hátralévő élettartamát. A fejlesztések tervezésekor figyelembe kell venni a korábbi beruházások fennálló fenntartási kötelezettségeit.

Térségi klímaadaptív zöld-kék infrastruktúra, vízmegtartás és biodiverzitás-fejlesztés

A projektcsomag célja, hogy Békéscsaba és térsége jobban **alkalmazkodjon a klímaváltozás hatásaihoz.** Ennek része a csapadékvíz helyben tartása és hasznosítása, az **aszályhatások mérséklése**, valamint a **zöldfelületek és élőhelyi kapcsolatok javítása**. A fejlesztések közterületeket, intézményi udvarokat, parkokat, játszótereket, csatornákat, tározókat, holtágakat és más természetközeli területeket is érinthetnek. A helyszínek kiválasztásánál a vízmegtartási problémákat, a burkoltságot, a zöldfelületek állapotát, az elöntési és aszálykockázatot, valamint a hosszú távú fenntarthatóságot szükséges figyelembe venni.

Tervezett fő beavatkozások

- szükségtelen vagy túlméretezett burkolt felületek csökkentése és (részben) vízáteresztő burkolatok kialakítása;
- esőkertek, zöldárkok és sekély vízmegtartó felületek létesítése;
- tetőkről és burkolt felületekről lefolyó csapadékvíz helyben tartása;
- csapadékvízgyűjtők, záportározók és kisebb vízmegtartó területek kialakítása;
- meglévő csatornák, tározók, holtágak és mély fekvésű területek természetközeli fejlesztése;
- a csapadékvíz öntözési vagy élőhelyi célú hasznosítása, a telepített növényállomány fenntartható vízellátásának biztosítása, lehetőség szerint nem ivóvízforrás alkalmazásával;
- klímaadaptív, őshonos vagy ökológiailag megfelelő növényállomány telepítése;
- települési zöldfelületek, erdősávok és vízparti élőhelyek kapcsolatainak erősítése;
- parkok, kiserdők, intézményi udvarok és közterületi zöldfelületek biodiverzitás-alapú megújítása;
- a zöldfelületek és faállomány fenntartását támogató digitális nyilvántartás kialakítása.

Kiemelt békéscsabai fejlesztési és vizsgálati irányok

- a bel- és külterületi csatornák és árkok vízmegtartási lehetőségeinek felmérése, beleértve a vízlassító megoldások és fenékküszöbök alkalmazhatóságát;
- a CsabaPark Kisfényesi sori csatornáján alkalmazott vízvisszatartás tapasztalatainak értékelése;
- az Élővíz-csatorna, valamint a jelentősebb városi tavak és tározók vízgazdálkodási és ökológiai állapotának vizsgálata;
- a CsabaPark erdőállományának, valamint a meglévő városi erdők, fasorok és idős faállomány klímaadaptív megőrzése és megújítása;
- alternatív öntöző- és vízpótlási források, különösen a tisztított szennyvíz hasznosíthatóságának vizsgálata.

Elsődleges eredmények

- növekszik a helyben tartott és hasznosított csapadékvíz mennyisége;
- csökken a csatornahálózatot és a befogadókat terhelő gyors felszíni lefolyás;
- mérséklődik az időszakos elöntések, a belvíz és az aszály együttes kockázata;
- növekszik a vízáteresztő, növényzettel borított és párologtató felületek aránya;
- javul a közterületek árnyékoltsága és nyári mikroklímája;
- növekszik a zöldfelületek biodiverzitása és ökológiai kapcsoltsága;
- csökkenhet az ivóvízzel történő közterületi öntözés igénye.

Javasolt kulcsindikátorok

- Létrehozott csapadékvíz-visszatartó kapacitás – m^3
- Vízáteresztővé vagy zöldfelületté alakított terület – m^2
- Fejlesztéssel érintett zöld-kék infrastruktúra vagy ökológiai kapcsolat – ha

A faültetéseknél kiegészítő fenntartási mutatóként célszerű nyomon követni a telepített növényállomány megmaradási arányát.

További előkészítési igény

Szükséges a beavatkozási helyszínek kijelölése, a burkoltság, a zöldfelületi állapot, a csapadékvíz-elvezetés és a faállomány felmérése. Vizsgálni kell a talaj- és talajvízviszonyokat, a közműérintettséget, a vízgyűjtő kapcsolatokat, a vízmegtartási lehetőségeket, valamint a fenntartási és üzemeltetési feltételeket. A fejlesztések során előnyben kell részesíteni a természetalapú megoldásokat.

Fenntartható térségi mobilitás és alacsony kibocsátású közösségi közlekedés fejlesztése

A projektcsomag célja **Békéscsaba és térsége fenntartható mobilitásának fejlesztése**, a közösségi, kerékpáros és gyalogos közlekedés erősítésével, valamint a különböző közlekedési módok jobb összehangolásával.

Kiemelt elem lehet **a helyi és térségi közösségi közlekedés fokozatos dekarbonizációja**, ezen belül elektromos autóbuszok, valamint a szükséges töltési, telephelyi és digitális infrastruktúra fejlesztése, a tényleges közlekedési és üzemeltetési igényekhez igazodva.

A projektcsomag része lehet továbbá a **kerékpáros hálózat és a B+R kapcsolatok fejlesztése**, a helyi, helyközi és vasúti közlekedés jobb összehangolása, valamint a megállóhelyek, közlekedési csomópontok és utastájékoztatási rendszerek korszerűsítése. A cél egy **összehangoltabb, alacsonyabb környezeti terhelésű és vonzóbb városi–térségi mobilitási rendszer** kialakítása.

Tervezett fő beavatkozások

- meglévő kerékpáros hálózatok korszerűsítése és hiányzó kapcsolatok kialakítása;
- B+R, kerékpártárolási és más kerékpáros szolgáltatások fejlesztése;
- helyi és térségi autóbusz-közlekedés, utasforgalmi és energiafelhasználási adatainak felmérése;
- az elektromos üzemre alkalmas járatok és viszonylatok kijelölése;
- elektromos autóbuszok fokozatos beszerzése;
- töltőinfrastruktúra kialakítása;
- autóbusz-telephelyek és garázsok szükséges korszerűsítése;
- intelligens és teljesítményoptimalizált töltésvezérlés kialakítása;
- lehetőség szerint helyben előállított megújuló villamos energia felhasználása;
- a helyi, helyközi, vasúti, kerékpáros és gyalogos közlekedési kapcsolatok összehangolása;
- közlekedési csomópontok és megállóhelyek utasbarát fejlesztése;
- valós idejű utastájékoztatási, járműkövetési és forgalmi adatgyűjtési rendszer kialakítása.

Elsődleges eredmények

- csökken a közösségi közlekedés fosszilisüzemanyag-felhasználása;
- mérséklődik a közlekedéshez kapcsolódó ÜHG-kibocsátás;
- csökken a helyi légszennyezés és zajterhelés;
- javul a közösségi közlekedés energiahatékonysága;
- javul a nagy forgalmú intézmények és közlekedési csomópontok elérhetősége;
- pontosabbá válik az utasforgalom, a járműkihasználtság és az energiafelhasználás nyomon követése;
- javul a helyi és térségi közlekedési kapcsolatok összehangoltsága;
- növekedhet a közösségi közlekedés vonzereje és utasszáma.

Javasolt kulcsindikátorok

- Új vagy korszerűsített kerékpáros infrastruktúra hossza – km
- Kialakított kerékpártároló- és B+R férőhelyek száma – db
- Beszerzett vagy üzembe állított elektromos autóbuszok száma – db
- Kiváltott fosszilis üzemanyag mennyisége – liter/év
- Elkerült ÜHG-kibocsátás – tCO_2e/év

További előkészítési igény

Szükséges a járműállomány, a járati teljesítmények, az utasszámok és az üzemanyag-felhasználás felmérése, valamint az elektromos üzemre alkalmas viszonylatok kijelölése. Vizsgálni kell a töltési és telephelyi feltételeket, a villamosenergia-hálózat kapacitását, az üzemeltetési költségeket és a közszolgáltatási szerződésekből eredő feltételeket.

Térségi körforgásos bioerőforrás- és biogázhasznosítás fejlesztése

A projektcsomag célja lehet a térségben keletkező, **energetikailag hasznosítható szerves melléktermékek és hulladékáramok** - különösen az állattartó telepi trágya, szennyvíziszap, mezőgazdasági és élelmiszeripari szerves melléktermékek - mennyiségi és területi potenciáljának feltárása, valamint energetikai hasznosításuk műszaki, gazdasági és környezeti megvalósíthatóságának vizsgálata.

A fejlesztés elsődlegesen hulladék- és melléktermék-alapú megoldásokra építhet. Megvalósítása megfelelő alapanyag-koncentráció, partneri együttműködés, gazdaságosság és kedvező életciklus-alapú ÜHG-mérleg igazolása esetén indokolt.

Tervezett előkészítési és vizsgálati feladatok

- a térség bioalapú anyagáramok jelenlegi kezelési és hasznosítási módjaik felmérése;
- a biogáz-előállítás és energetikai hasznosítás műszaki és gazdasági lehetőségeinek vizsgálata;
- a lehetséges villamosenergia-, hőenergia- és biometán-hasznosítási módok összehasonlítása;
- az előállított hő helyi intézményi, gazdasági vagy távhőcélú hasznosításának vizsgálata;
- a fermentációs maradék biztonságos mezőgazdasági hasznosíthatóságának vizsgálata;
- települési zöldhulladék helyi komposztálási, mulcsozási és talajjavítási célú hasznosítása;
- az önkormányzati, mezőgazdasági, élelmiszeripari és energetikai szereplők együttműködésének kialakítása;
- a szállítási igények és környezeti terhelések minimalizálása.

Várható előkészítési eredmények

- feltárt térségi bioalapú anyagáramok;
- azonosított partneri és telephelyi lehetőségek;
- értékelt technológiai és hasznosítási alternatívák;
- megalapozott döntés a projekt továbbfejlesztéséről.

Javasolt kulcsindikátorok

- Felmért bioalapú anyagáramok mennyisége - tonna/év
- Azonosított potenciális projektpartnerek száma - db
- Megvizsgált technológiai/hasznosítási alternatívák száma - db

További előkészítési igény

Szükséges a rendelkezésre álló alapanyagok térségi felmérése, a potenciális telephelyek és energiafelhasználók azonosítása, valamint a szállítási távolságok és költségek vizsgálata. Össze kell hasonlítani az alkalmazható technológiai változatokat, el kell készíteni az energia- és anyagmérleget, és vizsgálni kell az engedélyezési, környezetvédelmi, üzemeltetési és gazdaságossági feltételeket.

A kijelölt projektcsomagok **közös irányt adnak Békéscsaba és térsége zöld átállásának, de nem tekinthetők lezárt projektlistának**. Egyes fejlesztések már rövidebb távon továbbvihetők, míg másokhoz még részletes műszaki, gazdasági vagy térségi vizsgálatok szükségesek. A következő évek feladata ezért a legnagyobb hatású és leginkább megvalósítható projektek fokozatos előkészítése, miközben a portfólió az új adatokhoz, igényekhez és finanszírozási lehetőségekhez igazodva tovább formálható.

2.3. A városi klímaátállást lehetővé tevő szoft és intézményi elemek

Békéscsaba és térsége klímaátállása nem kizárólag a közvetlen kibocsátáscsökkentő vagy klímaadaptációs beruházásokon múlik. Az 1.1. alfejezetben bemutatott városi és térségi adottságok alapján jól látható, hogy a **klímaváltozás hatásai több, egymással összefüggő területet érintenek:** az energiafelhasználást, az intézményüzemeltetést, a közlekedést, a lakóterületek életminőségét, a zöldfelületek állapotát, a vízmegtartást, valamint a város és a környező települések együttműködését. Emiatt **a zöld átállás nem kezelhető elszigetelt beruházások sorozataként;** olyan szervezeti, tudásbeli, adatkezelési és társadalmi háttérre is szükség van, amely a konkrét fejlesztéseket előkészíti, összekapcsolja és hosszú távon működőképessé teszi. A szoft projektek a keretrendszer intézményi, szakmai és társadalmi-közösségi beágyazását biztosítják: közvetlenül nem csökkentik a kibocsátásokat, és nem járnak azonnali fizikai beavatkozással, mégis alapvető szerepük van abban, hogy a városi klímaprojektek hatékonyabban, szélesebb szereplői kör bevonásával és mérhetőbb módon valósuljanak meg.

A zöld átállás szereplői és együttműködési rendszere

Békéscsaba zöld átállásának megtervezése és megvalósítása nem kizárólag az önkormányzat feladata, hanem több városi és térségi szereplő összehangolt közreműködését igényli. Az önkormányzat elsődleges szerepe a stratégiai irányok kijelölése, a projektportfólió koordinálása, a különböző szakterületek összekapcsolása, valamint a fejlesztési és finanszírozási lehetőségek feltárása.

Az önkormányzati intézmények és gazdasági társaságok az energiafelhasználási és üzemeltetési adatok biztosításával, saját működésük korszerűsítésével és mintaprojektek megvalósításával kapcsolódhatnak a folyamathoz. A közmű- és közszolgáltatók az energetikai, vízgazdálkodási, hulladékgazdálkodási és közlekedési fejlesztések szakmai előkészítésében, míg a felsőoktatási és kutatási szereplők a tudásmegosztásban, az innovációban és a monitoring módszertani támogatásában tölthetnek be fontos szerepet. A vállalkozások saját energiahatékonysági és megújulóenergia-fejlesztéseikkel, a civil szervezetek, oktatási intézmények és a lakosság pedig közösségi kezdeményezésekkel, helyi tudással és szemléletformáló tevékenységekkel járulhatnak hozzá az átálláshoz.

Koordinált városi-térségi végrehajtás

Békéscsaba térségi szerepe miatt különösen fontos, hogy a klíma-, energia-, közlekedési, gazdaságfejlesztési, zöldfelületi és vízgazdálkodási beavatkozások ne különálló fejlesztési irányokként jelenjenek meg. A város intézményrendszere, közszolgáltatásai, gazdasági kapcsolatai és közlekedési vonzáskörzete a környező településekkel együtt értelmezhető, ezért a klímaátállás végrehajtása is térségi szemléletet igényel. A szoft projektek ebben a folyamatban az együttműködés, az információáramlás és a döntés-előkészítés kereteit erősítik.

A koordinációs, monitoring- és energiamenedzsment jellegű projektek segíthetik, hogy az önkormányzat és intézményei pontosabb képet kapjanak az energiafelhasználásról, a megtakarítási lehetőségekről, a fejlesztések előrehaladásáról és a klímacélok teljesüléséről. Ez nemcsak a stratégiai dokumentumok, például a SECAP és a ZÁF nyomon követése miatt fontos, hanem azért is, mert a rendelkezésre álló adatok alapján jobban ütemezhetők, priorizálhatók és összehangolhatók a későbbi beruházások. A szoft projektek így a városi klímaátállás irányítási és végrehajtási kapacitását növelik.

Önkormányzati végrehajtási kapacitások fejlesztése

A klímaátállási célok végrehajtása a hagyományos önkormányzati feladatellátáson túlmutató szakmai, szervezeti és pénzügyi ismereteket is igényel. Ezért indokolt az önkormányzat és intézményei belső kapacitásainak fejlesztése, különösen az energia- és klímamenedzsment, a zöld közbeszerzés, a DNSH-elv alkalmazása, a klímaadaptáció, a természetalapú megoldások, valamint a zöld és fenntartható finanszírozás területén.

A kapacitásfejlesztés célzott képzésekkel, belső módszertani útmutatókkal, szakértői együttműködésekkel és rendszeres szakterületi egyeztetésekkel támogatható. Ez javíthatja a projekt-előkészítés minőségét, csökkentheti a megvalósítás kockázatait, és elősegítheti, hogy a klímavédelmi, alkalmazkodási és környezeti szempontok már a fejlesztések tervezési szakaszában érvényesüljenek.

Energiaközösségi kezdeményezések előkészítése

Békéscsaba és térsége számára az energiaközösségek kialakítása lehetőséget teremthet a helyben termelt megújuló energia nagyobb arányú helyi felhasználására, az energiaköltségek mérséklésére, valamint az önkormányzati, intézményi, gazdasági és lakossági szereplők közötti együttműködés erősítésére. Az ilyen kezdeményezések elindítása ugyanakkor jogi, szervezeti, pénzügyi és műszaki előkészítést, továbbá széles körű partnerségépítést igényel.

Az előkészítés során indokolt feltérképezni a bevonható fogyasztókat és termelőket, az energiafogyasztási és termelési profilokat, a tárolási és hálózati lehetőségeket, valamint a lehetséges működési és finanszírozási modelleket.

A folyamatot intézményi és lakossági tájékoztatás, részvételi tervezés, valamint pilot jellegű együttműködések kialakítása egészítheti ki.

Folyamatos projekt-előkészítés és portfóliómenedzsment

A klímaátállási projektportfólió nem tekinthető egyszer elkészített, lezárt projektlistának. A városnak folyamatosan értékelnie kell az új fejlesztési igényeket, figyelemmel kell kísérnie a finanszírozási lehetőségeket, és különböző előkészítettségi szinten álló projektjavaslatokat kell kialakítania. A projekt-előkészítés magában foglalhatja az alapadatok összegyűjtését, az energetikai és műszaki vizsgálatok elkészítését, a tervezési, tulajdonosi és engedélyezési feltételek tisztázását, a partnerségek kialakítását, valamint az előzetes költség- és hatásbecslések elkészítését. Ennek célja, hogy Békéscsaba a később megjelenő pályázati és finanszírozási lehetőségekre kellően előkészített, szakmailag megalapozott projektekkel tudjon reagálni.

Monitoring, értékelés és visszacsatolás

A monitoring nem kizárólag az energia-, kibocsátási és projekteredmény-adatok összegyűjtését jelenti, hanem a ZÁF végrehajtásának folyamatos értékelési és visszacsatolási rendszerét is. A város rendszeresen nyomon követi a meghatározott indikátorok alakulását, értékeli a projektek előrehaladását, valamint vizsgálja, hogy a végrehajtás milyen mértékben járul hozzá a kitűzött klíma- és energiaügyi célok teljesítéséhez.

Az értékelés eredményei alapján időszakosan felülvizsgálható és aktualizálható a projektportfólió, módosítható a fejlesztések ütemezése és prioritási sorrendje, valamint új projektek építhetők be a végrehajtási rendszerbe. A monitoring így nem utólagos adminisztratív feladatként, hanem az alkalmazkodó és adatalapú városfejlesztés egyik legfontosabb eszközeként jelenik meg.

Tudás, részvétel és társadalmi beágyazottság

A klímaátállás sikeréhez nem elegendő a műszaki megoldások azonosítása; az is szükséges, hogy az érintett intézményi, gazdasági és lakossági szereplők értsék, elfogadják és saját működésükben is alkalmazni tudják a változásokat. Az energiahatékonyság, a zöld közbeszerzés, a természetalapú megoldások, a vízmegtartás, a zöldfelület-gazdálkodás, a mikromobilitás vagy a korszerű fűtési és hűtési megoldások olyan témák, amelyeknél a tudásmegosztás és a szemléletformálás közvetlenül befolyásolja a fejlesztések eredményességét.

A kommunikációs és szemléletformáló tevékenységeknek a lakosság mellett az önkormányzati és közfeladatot ellátó intézményeket, az oktatási szereplőket, a vállalkozásokat, a közműszolgáltatókat, a civil szervezeteket és a lakóközösségeket is meg kell szólítaniuk. Az egyes célcsoportok eltérő információs és részvételi igényeihez igazodó programok segíthetik, hogy a klímatudatos szemlélet hosszú távon beépüljön az intézményi működésbe, a gazdasági döntésekbe és a mindennapi lakossági gyakorlatokba.

A projektportfólió stratégiai hozzájárulása

Az infrastrukturális és szoft projektekből felépülő portfólió együttesen teremti meg Békéscsaba hosszú távú klímaátállásának végrehajtási kereteit. Az energetikai, közlekedési, zöld-kék infrastrukturális, vízgazdálkodási és térségi gazdasági fejlesztések közvetlenül vagy közvetetten hozzájárulnak az üvegházhatásúgáz-kibocsátás mérsékléséhez, az energiahatékonyság javításához, valamint a város klímaváltozással szembeni ellenálló képességének növeléséhez.

A szoft projektek ehhez biztosítják a szükséges intézményi, szakmai, társadalmi, adatkezelési és finanszírozási hátteret. A projektportfólió ezáltal nemcsak az egyes klíma- és energetikai célok végrehajtását támogatja, hanem szervesen illeszkedik az FVS azon stratégiai törekvéseihez is, amelyek Békéscsaba és térsége élhetőségének, erőforrás-hatékonyságának, gazdasági alkalmazkodóképességének és térségi szerepének hosszú távú megerősítésére irányulnak.

Az alábbi táblázat ennek megfelelően azokat a lehetővé tevő szoft projektirányokat foglalja össze, amelyek Békéscsaba és térsége klímaátállását intézményi, digitális, tudásbeli és társadalmi oldalról támogatják. Ezek a projektek nem helyettesítik a konkrét infrastrukturális beavatkozásokat, hanem azok megvalósíthatóságát, hatékonyságát, mérhetőségét és hosszú távú fenntarthatóságát erősítik

Fő kategória	Tervezett projektek	Rövid leírás	Fő cél / hatás
Intézményi és kormányzási projektek	Városi-térségi klímaátállási koordinációs és energiamenedzsment rendszer kialakítása	A projekt célja, hogy Békéscsaba és térsége klíma-, energia-, közlekedési, zöld- és kék infrastruktúra-fejlesztései egymással összehangolt, nyomon követhető átállási folyamatként valósuljanak meg. Ennek része lehet a rendszeres energetikai adatgyűjtés, a SECAP/ZÁF monitoring, az önkormányzati energiamenedzsment feladatok megerősítése, valamint az energiaközösségek létrehozásának szakmai és szervezési támogatása.	A városi klímaátállás intézményi végrehajtási képességének erősítése; az energia- és klímapolitikai döntések jobb megalapozása; a városi és térségi szereplők közötti együttműködés javítása.
Technológiai és digitális projektek	Klíma- és energetikai adatplatform, mérési és monitoring-rendszerek továbbfejlesztése és integrációja	A projekt célja a meglévő önkormányzati és intézményi energiafogyasztási, kibocsátási és kapcsolódó klímaadatok, valamint adatgyűjtési és monitoringmegoldások integrációja és továbbfejlesztése. A rendszer automatizált riportokkal, fogyasztási trendek elemzésével és vezetői dashboardokkal támogathatja a SECAP és a ZÁF monitoringját, valamint a fejlesztések priorizálását.	Adatalapú városüzemeltetés és döntéshozatal; pontosabb energia- és kibocsátáscsökkentési monitoring; a beruházások jobb priorizálása és előkészítése
Tudás- és kapacitásépítő projektek	Önkormányzati, intézményi és térségi szereplők klímaátállási képzési programja	A program az önkormányzati munkatársak, intézményüzemeltetők, műszaki szakemberek, közbeszerzési szereplők és térségi partnerek gyakorlati tudását erősíti az energiahatékonyság, zöld közbeszerzés, vízmegtartás, zöldfelület-gazdálkodás, természetalapú megoldások és klímaadaptáció területén. A képzésekhez kapcsolódhatnak intézményi energiagazdálkodási útmutatók, jó gyakorlatokat bemutató műhelyek, valamint a kisebb települések számára is hasznosítható zöldítési és csapadékvíz-gazdálkodási ismeretanyagok.	A helyi és térségi végrehajtási kapacitás növelése; jobb minőségű projekt-előkészítés; energia- és erőforrás-tudatosabb intézményi működés kialakítása.
Társadalmi és kulturális projektek	Lakossági klímatudatossági, energia- és víztakarékossági szemléletformáló program	A projekt a lakosság, civil szervezetek, oktatási intézmények, lakóközösségek és helyi közösségek bevonásával erősíti a klímatudatos mindennapi gyakorlatokat. Kiemelt témái lehetnek az energiatakarékosság, a távfűtés és hűtés előnyeiről szóló párbeszéd, a korszerű és környezetkímélő fűtési gyakorlatok, a helytelen tüzelés és hulladékégetés visszaszorítása, a levegőminőség védelme, a vízmegtartás, a komposztálás, a zöldfelület-gondozás, a közösségi autózás és a mikromobilitási megoldások népszerűsítése.	Lakossági elfogadottság és részvétel növelése; klímatudatos, energiatakarékos és víztakarékos magatartásformák elterjesztése; erősebb helyi zöld identitás és élhetőbb városi környezet kialakítása.

2.3. A digitális eszközrendszer szerepe a zöld átállásban

A fejezet a Békéscsaba és térsége digitális átállás akciótervében meghatározott keretekre épül, amely a Fenntartható Városfejlesztési Stratégia részdokumentumaként készült el 2024-ben. Ennek alapján azokat a digitális megoldásokat emeli ki, amelyek közvetlenül támogathatják a térség zöld átállását.

Békéscsaba és térsége zöld átállásában **a digitalizáció nem önálló célként, hanem a klíma- és fenntarthatósági beavatkozások hatékonyabb előkészítését, működtetését és nyomon követését támogató eszközként** jelenik meg. A digitális rendszerek szerepe elsősorban abban áll, hogy pontosabb, rendszeresebben frissülő és összehasonlítható adatokat biztosítsanak az energiafelhasználásról, a közlekedési folyamatokról, a környezeti terhelésekről, a vízmegtartási kockázatokról, valamint a zöld-kék infrastruktúra állapotáról. Ezek **az adatok segítik, hogy a városi és térségi döntések ne kizárólag eseti tapasztalatokra,** hanem mérhető folyamatokra és azonosítható beavatkozási szükségletekre épüljenek.

A digitális eszközök alkalmazása különösen fontos azokban a városi-térségi rendszerekben, amelyek közvetlenül kapcsolódnak a klímacélok teljesüléséhez: ilyen az energiaátállás, a fenntartható mobilitás, a vízmegtartás, a környezetminőség javítása, valamint a zöld- és kék infrastruktúra fejlesztése. Békéscsaba esetében ezek a területek nemcsak városi léptékben értelmezhetők, hanem a környező településekkel, az ingázási kapcsolatokkal, a térségi erőforrásokkal és a vízgazdálkodási adottságokkal együtt. Ezért a digitális fejlesztéseknek **nem elszigetelt alkalmazásokként, hanem fokozatosan összehangolható adatgyűjtési, monitoring- és döntéstámogató rendszerekként** célszerű megjelenniük. A zöld-kék infrastruktúrához és más városüzemeltetési területekhez kapcsolódó térinformatikai nyilvántartásokat ezért célszerű modulárisan, egy később egységesen fejleszthető önkormányzati városüzemeltetési térinformatikai rendszerhez illeszkedően kialakítani.

A tervezett digitális megoldások többsége reálisan a második digitalizációs szinthez kapcsolódik: vagyis elsődlegesen adatgyűjtést, adatfeldolgozást, térképi nyilvántartást, riportkészítést és emberi döntéshozatalt támogató működést jelent. Egyes rendszerelemeknél középtávon megjelenhet a magasabb szintű, részben automatizált működés lehetősége is, például energetikai optimalizáció, szenzoros öntözési döntések, vízkormányzási helyzetek vagy közlekedési információk kezelése esetében. A fejlesztések tervezésekor ugyanakkor fontos szempont, hogy a digitalizáció csak akkor tud valódi hozzáadott értéket teremteni, ha rendelkezésre állnak a megfelelő intézményi szereplők, adatkezelési folyamatok, üzemeltetési kapacitások és humán erőforrások is.

A következő táblázat azokat a digitális eszközökkel támogatható projektirányokat foglalja össze, amelyek Békéscsaba és térsége **zöld átállását adatalapúvá, mérhetőbbé és jobban koordinálhatóvá t**ehetik. A felsorolt projektek nem önmagukban váltják ki a zöld átállást, hanem megalapozzák és erősítik azokat az energetikai, közlekedési, klímaadaptációs, vízgazdálkodási és társadalmi beavatkozásokat, amelyek a városi-térségi klímacélok teljesüléséhez szükségesek.

A digitális projektek zöld hozzáadott értéke ezért az alapján értékelhető, hogy milyen konkrét, mérhető működési, energia-, kibocsátási vagy környezeti változást tesznek lehetővé.

Projekt	ZÁF projektkategória	Elérni kívánt digitalizációs szint	Hatás
Önkormányzati és térségi energiamenedzsment és energetikai monitoring rendszer fejlesztése	Energiaátállás / technológiai és digitális projektek	**2. szint:** digitális adatgyűjtés és döntéstámogatás. A meglévő és folyamatban lévő önkormányzati és intézményi energetikai adatgyűjtési, monitoring- és energiamenedzsment-megoldások továbbfejlesztése, egységesítése és fokozatos térségi kiterjesztése valósulhat meg. Középtávon a rendszer automatizált riportokkal, fogyasztási trendek kimutatásával és vezetői dashboarddal támogathatja az energetikai döntéshozatalt.	Pontosabb kép alakul ki az intézményi energiafelhasználásról, a pazarlásokról és a megtakarítási lehetőségekről. A rendszer segíti az energiahatékonysági beruházások priorizálását, a költségmegtakarítást, valamint a SECAP és ZÁF célok nyomon követését.
Fenntartható mobilitási és ingázási adatplatform	Fenntartható és alacsony kibocsátású közlekedési kapcsolatok	**2. szint:** mobilitási adatok gyűjtése és döntéstámogatás. A rendszer a városi és térségi ingázási mintázatok, közösségi közlekedési kapcsolatok, kerékpáros és mikromobilitási használat, valamint a be- és kimenő forgalom adatainak gyűjtésére és elemzésére épülhet. Későbbi fejlesztési irányként megjelenhet a valós idejű utastájékoztatás vagy igényvezérelt közlekedési megoldások előkészítése.	A platform megalapozza az ingázási szokások, a közösségi közlekedési kapcsolatok és az aktív mobilitási lehetőségek célzottabb fejlesztését. Közvetett módon hozzájárulhat az egyéni gépjárműhasználat mérsékléséhez, a közösségi közlekedés hatékonyságának javításához és a közlekedési eredetű kibocsátások csökkentéséhez.
Szenzoros térségi vízmegtartási és belvízkockázati monitoring rendszer.	Zöld-kék infrastruktúra és klímaadaptáció / térségi agrár- és vízmegtartási kapcsolódások	**2. szint,** egyes elemeknél 3. szint felé fejleszthető. A projekt meteorológiai, talajnedvességi, csapadék- és vízszintadatok gyűjtésével segítheti a vízmegtartási, csapadékvíz-gazdálkodási és belvízkockázati helyzetek pontosabb követését. A rendszer elsődlegesen döntéstámogató szerepű, de hosszabb távon egyes beavatkozások, például öntözési vagy vízkormányzási döntések részleges automatizálását is megalapozhatja.	A mezőgazdasági aszálykár mérséklése, a térségi klímaadaptációs képesség javítása és a vízbiztonság növelése.
Várostérségi környezeti monitorozó hálózat	Technológiai és digitális projektek / klímaadaptáció / környezetminőség javítása	**2. szint:** szenzoros adatgyűjtés és környezeti monitoring. A rendszer a levegőminőség, zajterhelés, hőmérséklet, páratartalom és egyéb környezeti adatok mérésével ad pontosabb képet Békéscsaba és térsége környezeti állapotáról. Az adatok a városi és térségi környezetvédelmi, közegészségügyi és klímaadaptációs döntések megalapozását szolgálják.	Adatalapú városi és térségi környezetvédelmi döntéshozatal támogatása, a környezeti terhelések (pl. porszennyezés) pontosabb azonosítása.
Zöld-kék infrastruktúra GIS - modul az integrált városüzemeltetési	Zöld-kék infrastruktúra és klímaadaptáció / technológiai és digitális projektek	**2. szint:** térinformatikai adatgyűjtés és döntéstámogatás. Az integrált városüzemeltetési térinformatikai rendszer zöld-kék infrastruktúra modulja tartalmazhatja a városi és térségi zöldfelületeket, fasorokat, vízfelületeket, vízmegtartó elemeket, ökológiai folyosókat, árnyékhiányos vagy hőterhelt területeket, valamint a potenciális fejlesztési helyszíneket. A rendszer a fenntartási, zöldfelület-	A biodiverzitás védelme térségi szinten, összehangolt zöldfelület-fejlesztés a hőszigethatás ellen.

Projekt	ZÁF projektkategória	Elérni kívánt digitalizációs szint	Hatás
térinformatikai rendszerben		fejlesztési, vízmegtartási és természetalapú beavatkozások előkészítését támogatja.	
Lakossági digitális tájékoztatási és részvételi felület a zöld átálláshoz	Társadalmi és kulturális projektek / technológiai és digitális projektek	**1–2. szint:** digitális tájékoztatás, adatmegjelenítés és lakossági visszacsatolás. A városi honlaphoz, applikációhoz vagy egyéb digitális felülethez kapcsolódva bemutathatók a zöld átállás eredményei, a klíma- és energiatudatossági programok, a közlekedési és zöldfelületi információk, valamint a lakossági részvételi lehetőségek. A felület alkalmas lehet szemléletformáló tartalmak, városi akciók és közérthető adatvizualizációk megjelenítésére.	Erősödik a lakossági tájékoztatás, átláthatóbbá válnak a városi klímaintézkedések, és nőhet a zöld átállás társadalmi elfogadottsága. A visszacsatolási lehetőségek segíthetik, hogy a lakossági tapasztalatok is beépüljenek a városi döntés-előkészítésbe.

Békéscsaba és térsége zöld átállása **nem egyetlen beruházáson, hanem a fejlesztések, az együttműködés és a tudatosabb működés összeérésén múlik**. Az infrastrukturális projektek adják a kézzelfogható változásokat, míg a szoft és digitális fejlesztések segítik azok előkészítését, összehangolását és eredményeinek mérését. Nem minden elem valósítható meg egyszerre, de egy következetesen épített és rendszeresen felülvizsgált projektportfólió lehetőséget ad arra, hogy a következő évek fejlesztései lépésről lépésre ugyanabba az irányba mutassanak.

3. Projektek értékelésének és kiválasztásának szempontrendszere

3.1. Az értékelési keretrendszer célja

Békéscsaba Megyei Jogú Város a zöld átállást szolgáló projektek értékelésére és kiválasztására **saját városi és térségi értékelési keretrendszert alkalmaz**. A keretrendszer célja annak biztosítása, hogy a Zöldülő projektportfólióba olyan fejlesztések kerüljenek, amelyek igazolható módon hozzájárulnak Békéscsaba és térsége klíma-, energia- és környezeti céljainak teljesítéséhez, mérhető eredménnyel rendelkeznek, nem okoznak jelentős környezeti sérelmet, valamint megvalósításuk és eredményeik megfelelően nyomon követhetők.

A **saját értékelési rendszer** kialakítását Békéscsaba projektportfóliójának összetettsége indokolja. Az energetikai és megújulóenergia-projektek környezeti hatása elsősorban az energiafelhasználás és az üvegházhatásúgáz-kibocsátás csökkenésével mérhető. A zöld-kék infrastrukturális, vízmegtartási és klímaadaptációs fejlesztések esetében ugyanakkor a megtartott csapadékvíz mennyisége, a fejlesztett zöldfelület nagysága, a hőterhelés mérséklése vagy az érintett terület és lakosság jelenthet megfelelő eredménymutatót. A közlekedési projektek a közlekedési módváltáson és a gépjárműhasználat mérséklésén, míg a szoft és digitális projektek az általuk megalapozott beruházások, működési változások és döntéshozatali eredmények révén járulhatnak hozzá a zöld átálláshoz.

A keretrendszer kialakítása során a város és térség figyelembe veszi **az EU Taxonómia környezeti célkitűzéseit, a DNSH elvet** („Do No Significant Harm” elv), valamint a releváns **nemzetközi zöldfinanszírozási keretrendszerek alapelveit**. A saját városi értékelés ugyanakkor önmagában nem jelent automatikus EU taxonómiai, zöldkötvény- vagy más külső finanszírozási megfelelést; ezekhez szükség esetén külön, projektspecifikus vizsgálatot kell készíteni.

Az értékelés alapelve

A projektek értékelése során két, egymással összefüggő követelményt kell teljesíteni:

- a projektnek valamennyi meghatározott **minimumküszöböt** el kell érnie;
- a súlyozott pontozás alapján legalább **80 pontot** kell szereznie a maximálisan elérhető 100 pontból.

Ez azt jelenti, hogy egy projekt **nem minősülhet zöldnek** pusztán azért, **mert** összességében **magas pontszámot ér el.** Ha például nem illeszkedik elfogadott zöld projektkategóriába, nincs mérhető környezeti eredménye, vagy a DNSH-vizsgálat alapján nem kezelt jelentős környezeti kockázatot okoz, akkor a projekt a többi pontszámától függetlenül nem kerülhet be a Zöldülő portfólióba.

3.2. Békéscsaba városi és térségi értékelési keretrendszere

Faktor	Súly (%)	Pontozás	Küszöbérték
Környezeti és klímaügyi célhoz való hozzájárulás	25	0-5 pont	**Min. 3 p:** A projektnek legalább egy fő környezeti vagy klímacélt közvetlenül és igazolható módon kell szolgálnia. A minimumkövetelményt a projekt típusa szerint kell meghatározni.
Zöld projektkategóriába való illeszkedés	10	0-5 pont	**Min. 3 p:** A projektnek legalább egy, a ZÁF-ban elfogadott zöld projektkategóriába egyértelműen be kell sorolhatónak lennie.
A környezeti hatás mérhetősége és igazolhatósága	20	0-5 pont	**Min. 3 p:** Legalább egy fő környezeti eredménymutató, továbbá lehetőség szerint bázisérték, célérték, adatforrás és mérési módszer szükséges.
DNSH-megfelelés és környezeti kockázatok kezelése	20	0-5 pont	**Min. 3 p:** A jelentős környezeti kockázatokat azonosítani kell, és szükség esetén mitigációs intézkedést, valamint monitoringmutatót kell rendelni hozzájuk
Monitoring és átláthatóság	10	0-5 pont	**Min. 3 p:** Meg kell határozni az adatgazdát, a mérés és jelentés gyakoriságát, továbbá biztosítani kell az éves beszámolás és a megfelelő nyilvánosság feltételeit.
Városi és térségi stratégiai illeszkedés, szinergia	15	0-5 pont	**Min. 3 p:** A projektnek közvetlenül kapcsolódnia kell a ZÁF, az FVS, a SECAP, a SUMP vagy más releváns városi-térségi stratégiai célhoz. Többletpont adható a több ágazatot vagy települést összekapcsoló fejlesztéseknek.
Összesen	**100**	**Legalább 80 súlyozott pont és valamennyi minimumküszöb teljesítése.**	

Miért kerül be külön a városi és térségi illeszkedés?

Ez a faktor Békéscsaba saját értékelési rendszerének kiegészítő eleme. A módszertani minimumon túl azt vizsgálja, hogy a projekt **mennyire épül a város tényleges adottságaira és problémáira**, illetve **képes-e összekapcsolni a városi és térségi folyamatokat**. Magasabb pontszámot kaphat például:

- a városi és térségi intézményeket egyaránt bevonó energiamenedzsment-rendszer;
- a Békéscsabára irányuló ingázást kezelő mobilitási fejlesztés;
- a várost és a környező agrárterületeket összekapcsoló vízmegtartási rendszer;
- a közös zöld-kék infrastruktúra-kataszter;
- az önkormányzati, intézményi és gazdasági szereplőket összekapcsoló energiaközösségi kezdeményezés.

Ettől **egy kizárólag városi projekt még nem kerül hátrányba**. Egy jól megalapozott épületenergetikai vagy közvilágítási program is elérheti a 3–4 pontot, ha közvetlenül szolgálja a városi karboncsökkentési célokat. Az 5 pontot azonban elsősorban azok a projektek kaphatják meg, amelyek szélesebb várostérségi vagy több ágazatot érintő hatást fejtenek ki.

3.3. Pontszámítás

Az általános pontozási skála

Pontszám	Értelmezés
0	A szempont nem teljesül /a projekt értékeléséhez nem áll rendelkezésre információ.
1	A kapcsolat / hatás csak általános szándékként jelenik meg, szakmai alátámasztás nélkül.
2	A szempont részben teljesül, de lényeges hiányosságok, bizonytalanságok / nem kezelt kockázatok maradnak.
3	A minimumelvárás megfelelően teljesül, a projekt kapcsolódása és várható hatása alapvetően igazolt.
4	A projekt erős, jól alátámasztott és számszerűsített teljesítményt mutat, megfelelő végrehajtási és monitoringfeltételekkel.
5	A projekt kiemelkedő, több környezeti vagy városterségi célt együttesen szolgál, hatása jelentős, mérhető, hosszú távú és szélesebb körben hasznosítható.

A súlyozott pontszám kiszámítása

Az egyes faktoroknál elért pontszámot a következő képlettel kell átszámítani:

Súlyozott pontszám = kapott pontszám / 5 × a faktor súlya

Például a „Zöld projektkategóriába való illeszkedés” súlya 10%. Ha egy projekt erre a faktorra 4 pontot kap:

4 / 5 × 10 = **8 súlyozott pont**

Ha a projekt valamennyi faktorban 5 pontot kap, összesen 100 pontot ér el.

3.4. Projektkategóriánként alkalmazható minimumelvárások

A környezeti hozzájárulást **nem lehet minden projektnél azonos módon mérni**. Békéscsaba esetében ezért az alábbi kategóriaspecifikus megközelítés alkalmazható.

Projektkategória	A környezeti hozzájárulás lehetséges minimumkövetelménye	Javasolt fő mutatók
Megújulóenergia-termelés, energiatárolás és intelligens energiagazdálkodás	A termelési, tárolási vagy energiamegtakarítási hatás számszerű meghatározása.	MW/MWp; MWh/év; tárolókapacitás; önfogyasztási arány; t CO_2e/év
Középületek energetikai korszerűsítése és megújuló hőellátása	Igazolható energiamegtakarítás vagy fosszilisenergia-kiváltás, a projekt jellegéhez igazodó célértékkel.	MWh/év; földgáz-megtakarítás; korszerűsített m^2; t CO_2e/év
Közvilágítás optimalizálása és intelligens továbbfejlesztése	A meglévő rendszerhez képest igazolható energia- vagy üzemeltetési többlethatás.	lámpatestek száma; monitoringgal lefedett arány; MWh/év; t CO_2e/év
Klímaadaptív zöld-kék infrastruktúra, vízmegtartás és biodiverzitás-fejlesztés	Legalább egy számszerűsíthető adaptációs vagy zöld-kék infrastrukturális eredmény meghatározása.	megtartott víz m^3; fejlesztett zöldfelület m^2/ha; lombkorona-borítottság; megmaradási arány
Fenntartható térségi mobilitás és alacsony kibocsátású közösségi közlekedés	Igazolható hozzájárulás az aktív vagy közösségi közlekedés erősítéséhez, illetve a közlekedési energiafelhasználás vagy kibocsátás mérsékléséhez.	kerékpáros infrastruktúra km; B+R férőhely; utasszám; elektromos autóbuszok; kiváltott üzemanyag; t CO_2e/év
Térségi körforgásos bioerőforrás- és biogázhasznosítás	A bevonható anyagáramok és a várható energetikai vagy erőforrás-hasznosítás számszerű meghatározása.	t/év alapanyag; MWh/év; bevont partnerek; kiváltott fosszilis energia; t CO_2e/év

A kategóriaspecifikus minimumkövetelmények célja, hogy a projektek környezeti hozzájárulása a beavatkozás jellegéhez illeszkedő mutatóval legyen igazolható. A módszertani példákban szereplő energia- vagy CO_2-csökkentési küszöbértékek ezért nem alkalmazhatók automatikusan valamennyi projekttípusra; az adaptációs, mobilitási, zöld-kék vagy szoft beavatkozások esetében az elsődleges projektcélhoz illeszkedő eredménymutatót szükséges alkalmazni.

3.5. A szoft, intézményi és digitális elemek értékelése

A szoft, intézményi és digitális elemek a projektportfólióban elsősorban **a beruházási projektcsomagok horizontális támogatását** szolgálják. Ide tartozhat többek között az energetikai és környezeti monitoring, az adatgyűjtés, a digitális nyilvántartások, a szemléletformálás, valamint az önkormányzati kapacitásfejlesztés.

Ezek környezeti hozzájárulása nem önmagában egy rendszer, adatbázis vagy program létrehozásával igazolható, hanem azzal, hogy **milyen konkrét fejlesztési, működési vagy magatartási változást tesznek lehetővé**. Az energetikai monitoring esetében például a bevont intézmények, a mért fogyasztási pontok vagy a kimutatott energiamegtakarítás; a zöld-kék infrastruktúra digitális nyilvántartásánál a nyilvántartott területek, a kijelölt fejlesztési helyszínek és az adatok tényleges felhasználása; a képzési és szemléletformálási programoknál pedig a bevont szereplők, a végrehajtott intézkedések és az ezekhez kapcsolódó mérhető eredmények jelenthetnek megfelelő mutatót.

A szoft és digitális elemek akkor értékelhetők magasabbra, ha **közvetlenül kapcsolódnak valamely zöld projektcsomaghoz, mérhető eredménnyel rendelkeznek, és igazolhatóan támogatják a fejlesztések előkészítését, megvalósítását, üzemeltetését vagy monitoringját**.

3.6. A projektek kiválasztásának folyamata és minősítési kategóriák

Projektadatlap összeállítása

A projektgazda vagy az illetékes projektmenedzser összeállítja az értékeléshez szükséges projektadatlapot, amely tartalmazza különösen:

- a projekt célját és rövid szakmai tartalmát;
- a kapcsolódó ZÁF-projektkategóriát és környezeti célt;
- a városi vagy térségi hatókört;
- a kapcsolódó ZÁF-, FVS-, SECAP- vagy SUMP-célokat;
- a fő környezeti mutatót, annak bázis- és célértékét;
- az adatforrást és az adatgazdát;
- a DNSH-kockázatokat és mérséklésük módját;
- a monitoring rendjét és az előkészítettség állapotát.

Jogosultsági és teljességi vizsgálat

Az illetékes projektmenedzser ellenőrzi, hogy a projekt besorolható-e zöld projektkategóriába, rendelkezik-e mérhető környezeti céllal, megfelelő adatokkal, előzetes DNSH-vizsgálattal, valamint monitoringfeltételekkel. A hiányos javaslatot a pontozás előtt kiegészítésre vissza kell adni. A vizsgálatnak arra is ki kell terjednie, hogy nem áll-e fenn olyan fenntartási, tulajdonjogi, hatásköri vagy egyéb jogi korlátozás, amely a projekt megvalósítását akadályozza.

Szakmai pontozás

A teljes projektjavaslatokat az önkormányzat által kijelölt, dokumentált összetételű szakmai munkacsoport értékeli. Békéscsaba esetében célszerű több szakterületet – különösen a városfejlesztési, környezetvédelmi, energetikai, pénzügyi és városüzemeltetési területet – bevonni. Térségi projekt esetében az érintett települések vagy szakmai partnerek képviselete is indokolt.

Zöld minősítés

A projekt akkor minősül zöldnek, ha:

- minden faktor esetében eléri a minimumküszöböt;
- a súlyozott értékelésben legalább 80 pontot szerez;
- nincs kezeletlen, jelentős DNSH-kockázata;
- rendelkezik legalább egy mérhető környezeti eredménymutatóval.

Prioritási sorrend meghatározása

A zöld minősítés azt mutatja meg, hogy a projekt érdemben hozzájárul-e a környezeti és klímacélokhoz. A zöldnek minősített projektek sorrendjét ezt követően a várható hatás, a sürgősség, az előkészítettség, a megvalósíthatóság, a kockázatok és a más projektekhez való kapcsolódás alapján szükséges meghatározni.

Megvalósítási és finanszírozási vizsgálat

A zöldnek minősített projektnél meg kell határozni, hogy milyen szervezeti keretek között, milyen ütemezéssel és milyen finanszírozási konstrukcióban valósítható meg. A vizsgálat tehát nemcsak az elérhető forrásokra, hanem a projekt teljes megvalósítási modelljére is kiterjed.

A három fő vizsgálati szint:

Vizsgálat	Alapkérdés
Zöld értékelés	Zöldnek tekinthető-e a projekt?
Hatás–sürgősség értékelés	Mennyire fontos és sürgős a megvalósítása?
Megvalósítási és finanszírozási vizsgálat	Hogyan, milyen szervezeti keretben és milyen forrásból valósítható meg?

A folyamat lépései egymásra épülnek, de nem választhatók el teljesen egymástól. A műszaki tartalom, a környezeti értékelés és a finanszírozási lehetőségek már a projekt-előkészítés során párhuzamosan formálódnak, mivel az elérhető konstrukciók a projekt tartalmát és ütemezését is befolyásolhatják.

Döntés és dokumentálás

A döntés során rögzíteni kell az értékelés időpontját és résztvevőit, a pontszámokat, a súlyozott eredményt, az esetleges eltérő véleményeket, a DNSH- és monitoringfeltételeket, valamint a projekt portfólióba sorolását és prioritását.

Éves felülvizsgálat

A Zöldülő projektportfóliót legalább évente felül kell vizsgálni. Ismételt értékelés szükséges különösen akkor, ha lényegesen módosul a projekt műszaki tartalma, költsége, helyszíne, környezeti hatása, indikátora, DNSH-kockázata vagy finanszírozási konstrukciója.

Minősítési kategóriák

Elért eredmény	Minősítés	Következmény
90-100 pont	**Kiemelt zöld projekt**	A város mintaprojektként vagy kiemelt finanszírozási prioritásként kezelheti.
80-89	**Zöld projekt**	Bekerülhet a Zöldülő projektportfólióba.
70-79	**Feltételesen továbbfejlesztendő projekt**	A hiányosságok megszüntetése és újraértékelés után kerülhet be.
70 pont alatt	**Nem minősül zöld projektnek**	Ebben a formában nem kerülhet a Zöldülő portfólióba.
Bármely kötelező minimum nem teljesül	**Nem megfelelő**	A teljes pontszámtól függetlenül továbbfejlesztés szükséges.

A kialakított értékelési rendszer célja egy **fokozatosan megvalósítható, mérhető és finanszírozható zöld projektportfólió felépítése**. Az értékelés megmutatja, mely projektek állnak készen a megvalósításra, és melyek igényelnek még további előkészítést. A portfólió így idővel a rendelkezésre álló adatokhoz, forrásokhoz és új kihívásokhoz igazodva tovább alakítható. **A rendszer ezzel összeköti a hosszú távú zöld átállási célokat a következő évek reális döntéseivel és beruházási lehetőségeivel.**

4. A városi zöld átállást alátámasztó finanszírozási modell bemutatása

4.1. A finanszírozási modell alapelvei

Békéscsaba és térsége Zöld Átállási és Finanszírozási Keretrendszerének (ZÁF) megvalósítása jelentős, több évet átfogó beruházási igénnyel jár, amelynek finanszírozása hosszú távon több, egymást kiegészítő forrás és pénzügyi eszköz összehangolt alkalmazását igényli. A finanszírozási modell célja, hogy a 2. fejezetben meghatározott projektportfólió rövid, közép- és hosszú távú megvalósítását támogassa, egyaránt figyelembe véve a jelenlegi programozási időszak lehetőségeit és a 2030 utáni finanszírozási környezetet.

A finanszírozási modellnek összhangban kell állnia Békéscsaba SECAP-ban rögzített energia- és kibocsátáscsökkentési céljaival, valamint az FVS és a ZÁF városi és várostérségi fejlesztési céljaival. Ennek megfelelően a finanszírozás nem önálló cél, hanem a zöld átállási célkitűzések megvalósításának eszköze: a beruházások kiválasztását nem kizárólag az aktuálisan rendelkezésre álló pályázati forrásoknak, hanem a stratégiai szükségleteknek, a tényleges városi és térségi fejlesztési igényeknek, valamint a 3. fejezetben meghatározott projektértékelési szempontoknak kell vezérelniük. A finanszírozási modell alapja a **projektspecifikus finanszírozás és a forrásdiverzifikáció**. Minden projekt esetében a műszaki tartalomhoz, az előkészítettséghez, a várható környezeti és társadalmi hatásokhoz, a teljes életciklus költségeihez, a működési megtakarításokhoz és a pénzügyi megtérüléshez leginkább illeszkedő konstrukciót szükséges meghatározni. A vissza nem térítendő hazai és európai uniós támogatások mellett megtérülő finanszírozási eszközök bevonása elsősorban azoknál a fejlesztéseknél indokolt, ahol igazolható energia- vagy működési költségmegtakarítás, illetve kiszámítható bevételi vagy megtérülési potenciál keletkezik.

A finanszírozási szemléletnek az új beruházások mellett ki kell terjednie a már létrejött zöld és energetikai infrastruktúra **fenntartására, korszerűsítésére, optimalizálására és klímaadaptív megújítására** is. Békéscsaba esetében ez különösen releváns a meglévő napelemes rendszerek, a közvilágítás, a geotermikus infrastruktúra, a kerékpáros hálózat, a városi zöldfelületek, erdők, fasorok, vízfolyások és vízmegtartó rendszerek esetében. E beavatkozások finanszírozási igényét a teljes életciklus és a hosszú távú működtetési szükségletek figyelembevételével indokolt értékelni.

A finanszírozási modell további alapelve a **városi és várostérségi együttműködés** ösztönzése. Az energiahatékonyság, a megújuló energia, a vízgazdálkodás, a mobilitás és a természetalapú megoldások területén több település hasonló fejlesztési igényekkel rendelkezik. Ezek összehangolt előkészítése és – ahol indokolt – projektcsomagba rendezése javíthatja a beruházások méretheatékonyságát és finanszírozhatóságát. A térségi projektként kezelt fejlesztéseknél ugyanakkor egyértelműen szükséges meghatározni a projektgazdát, a tényleges települési hatókört, a tulajdonosi és üzemeltetési felelősséget, valamint a finanszírozási és kockázatviselési szerepeket. A finanszírozási modell végső célja olyan **rugalmas és pénzügyileg fenntartható beruházási rendszer** kialakítása, amely nem egyetlen támogatási ciklushoz kötődik, hanem képes alkalmazkodni a finanszírozási környezet, a technológiai lehetőségek és a klímaváltozásból eredő kihívások változásához. A ZÁF ennek megfelelően olyan folyamatosan aktualizálható városi és várostérségi beruházási keretet jelent, amelyben az új fejlesztések, a meglévő infrastruktúra továbbfejlesztése, a projekt-előkészítés és a finanszírozási lehetőségek egymásra épülnek.

A finanszírozási modell alkalmazásával Békéscsaba célja, hogy a zöld átállás **ne kizárólag egy-egy támogatási ciklushoz kötődő fejlesztéssorozat** legyen, hanem egy folyamatosan megvalósítható, rugalmas városi és várostérségi beruházási program, amely **képes alkalmazkodni** a változó finanszírozási környezethez, a technológiai fejlődéshez és a klímaváltozásból eredő új kihívásokhoz.

4.2. A projektportfólió finanszírozási logikája

Békéscsaba és térsége ZÁF projektportfóliója eltérő műszaki tartalmú, beruházási léptékű, előkészítettségű és megtérülési jellemzőkkel rendelkező fejlesztéseket foglal magában, ezért azok **finanszírozása sem kezelhető egységes módon**. A finanszírozási modell kialakításának alapelve, hogy az egyes projektcsoportokhoz **azok** műszaki, gazdasági, környezeti és üzemeltetési **sajátosságaihoz**, valamint **várható** pénzügyi és társadalmi **megtérüléséhez illeszkedő finanszírozási megoldások** kerüljenek hozzárendelésre.

Az energiahatékonysági és megújulóenergia-fejlesztések körébe tartoznak különösen az önkormányzati és térségi intézmények energetikai korszerűsítései, a geotermikus energiahasznosítás további bővítése, a napelemes rendszerek fejlesztése, valamint a meglévő energetikai infrastruktúra korszerűsítése és optimalizálása. Békéscsabán a közvilágítás energetikai korszerűsítése nagyrészt már megvalósult, ezért a további fejlesztési és finanszírozási igény elsősorban a rendszer digitalizációjához, intelligens szabályozásához és üzemeltetési optimalizálásához kapcsolódhat. E projektcsoport beruházásai jellemzően **számszerűsíthető energia- és működési költségmegtakarítást eredményezhetnek**, ezért a vissza nem térítendő támogatások mellett – a projekt műszaki és pénzügyi jellemzőitől függően – **megtérülésalapú finanszírozási eszközök alkalmazása is vizsgálható.**

A megújulóenergia-fejlesztések egyik kiemelt iránya a geotermikus energiahasznosítás bővítése, ezen belül a **geotermikus rendszer II. ütemének műszaki és gazdasági előkészítése**, valamint új intézményi hőellátási körök kialakításának vizsgálata. Ugyancsak fontos finanszírozási terület a meglévő önkormányzati napelemes rendszerek műszaki és fogyasztási optimalizálása, valamint – megfelelő hálózati és gazdaságossági feltételek esetén – **új termelőkapacitások létrehozása és energiatárolással történő integrációja.**

A digitális és intelligens energetikai fejlesztések körébe tartozik a Smart Grid rendszer továbbfejlesztése, az energiatárolási kapacitások kialakítása, az önkormányzati energiamenedzsment-rendszerek fejlesztése, valamint az energiaközösségi modell előkészítése. E fejlesztések **nem önálló technológiai célként, hanem** a helyben termelt megújuló energia hatékonyabb felhasználását, az energiafogyasztás optimalizálását, a hálózati rugalmasság növelését és az energiaköltségek mérséklését szolgáló **integrált rendszerként kezelendők**. Finanszírozásuk során ezért indokolt az energetikai, digitalizációs, innovációs és – ahol alkalmazható – piaci források összehangolt vizsgálata.

Az energiaközösség kialakítása **sajátos finanszírozási és szervezeti logikát igényel**. Első lépésben az önkormányzati intézmények és gazdasági társaságok bevonásának műszaki, jogi és pénzügyi feltételeit szükséges meghatározni, majd a modell fokozatosan további szereplőkkel bővíthető. Az energiaközösségi konstrukciók finanszírozása ezért a hagyományos beruházási támogatások mellett közös beruházási, energiamegosztási és partneri finanszírozási megoldások alkalmazását is igényelheti.

A klímaadaptációs, vízgazdálkodási és zöldinfrastruktúra-fejlesztések körébe tartozik a csapadékvíz helyben tartása, a bel- és külterületi vízelvezető rendszerek klímaadaptív felülvizsgálata, a vízlassítás és beszivárogtatás, az Élővíz-csatorna rehabilitációja, a városi tavak és belvíztározók hosszú távú fenntarthatóságának javítása, valamint a zöld-kék infrastruktúra és a **természetalapú megoldások** fejlesztése. E beruházások **elsődlegesen környezeti, társadalmi és kockázatcsökkentési hasznokat eredményeznek, ezért közvetlen pénzügyi megtérülésük jellemzően korlátozott.** Finanszírozásuk főként vissza nem térítendő hazai és európai uniós támogatásokra, illetve kapcsolódó társfinanszírozásra építhető. A projektértékelés során ugyanakkor az elkerült károkat, a hosszú távú üzemeltetési költségek csökkenését és az ökoszisztéma-szolgáltatási előnyöket is indokolt figyelembe venni.

A fenntartható térségi mobilitás és az alacsony kibocsátású közösségi közlekedés fejlesztésének finanszírozási logikája szintén több elemből áll. Az elektromos közösségi közlekedéshez, a töltőinfrastruktúrához és az intelligens közlekedési rendszerekhez jelentős beruházási forrás szükséges, míg a kerékpáros közlekedés fejlesztése az infrastruktúra mellett a szolgáltatási és használatösztönző elemek finanszírozását is indokolhatja. A projektcsomag kialakításánál ezért a **beruházási, üzemeltetési és mobilitásszervezési elemeket egységes rendszerben célszerű kezelni.**

A térségi körforgásos bioerőforrás- és biogázhasznosítás esetében a ZÁF finanszírozási logikájának egyértelműen jeleznie kell, hogy ezek **elsősorban partnerfüggő, térségi vagy közszolgáltatói projektek lehetnek,** és nem minden esetben tartoznak közvetlenül Békéscsaba önkormányzati hatáskörébe. Emiatt ezek finanszírozása **csak a tényleges projektgazda,** a rendelkezésre álló alapanyag, a műszaki-gazdasági megvalósíthatóság és a **partneri struktúra tisztázását követően értelmezhető**.

A projektportfólió finanszírozási logikájának további eleme a várostérségi együttműködés lehetőségének kihasználása. Több településen hasonló fejlesztési igények azonosíthatók az önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése, a megújuló energiaforrások alkalmazása, a vízgazdálkodás, a zöld infrastruktúra és a fenntartható mobilitás területén. **Az összehangolt előkészítés lehetőséget teremthet közös projektfejlesztésre, projektcsomag-képzésre és a projekt-előkészítési kapacitások megosztására.** Ugyanakkor minden térségi projekt esetében egyértelműen meg kell határozni, hogy mely településeket érinti, ki a projektgazda, és milyen finanszírozási, tulajdonosi és üzemeltetési felelősségek kapcsolódnak hozzá.

A projektportfólió finanszírozási megközelítése ezért **nem egyetlen finanszírozási eszköz vagy forrás alkalmazására épül,** hanem **az egyes beavatkozásokhoz illeszkedő finanszírozási mix kialakítására.** A támogatási források, az önkormányzati és partneri saját források, valamint – a projekt megtérülési képességétől és az aktuális jogosultsági feltételektől függően – a kedvezményes és piaci finanszírozási eszközök kombinációja egyaránt vizsgálható. A finanszírozási konstrukciók végleges meghatározása minden esetben a projekt előkészítettsége, tényleges hatóköre, projektgazdája és műszaki-gazdasági megalapozottsága alapján történhet.

4.3. A projektportfólió megvalósítását támogató finanszírozási konstrukciók

A 4.2. fejezetben bemutatott finanszírozási logika alapján a ZÁF projektportfóliójában szereplő fejlesztések megvalósítása **eltérő finanszírozási konstrukciók** alkalmazását igényelheti. A megfelelő finanszírozási eszköz kiválasztását a projekt műszaki tartalma, előkészítettsége, beruházási volumene, várható megtérülése, környezeti és társadalmi hatása, a projektgazda pénzügyi kapacitása, valamint az adott időszakban ténylegesen elérhető finanszírozási lehetőségek határozzák meg.

A projektportfólió megvalósítása ezért **több finanszírozási eszköz összehangolt alkalmazására** épülhet. A vissza nem térítendő hazai és európai uniós támogatások mellett – elsősorban a mérhető energia- vagy működési költségmegtakarítást eredményező beruházások esetében – kedvezményes vagy piaci finanszírozási eszközök, ESCO-konstrukciók és partneri finanszírozási megoldások bevonása is vizsgálható. A közvetlen pénzügyi megtérüléssel csak korlátozottan rendelkező klímaadaptációs, vízgazdálkodási és természetalapú fejlesztések esetében ugyanakkor továbbra is a támogatási forrásoknak lehet meghatározó szerepük.

A finanszírozási lehetőségek bemutatása **indikatív jellegű**: az egyes konstrukciók tényleges igénybevehetősége minden esetben az adott program aktuális feltételeitől, a kedvezményezetti jogosultságtól, a projekt előkészítettségétől és a finanszírozó egyedi döntésétől függ.

Az alábbiakban Békéscsaba és térsége ZÁF projektportfóliója szempontjából releváns finanszírozási konstrukciókat és eszközöket, valamint azok lehetséges alkalmazási területeit mutatják be.

Projektcsoport	Elsődleges finanszírozás	Kiegészítő finanszírozás
Intézményi energetika	KEHOP Plusz, TOP Plusz	ESCO, MFB hitel
Geotermikus fejlesztések	KEHOP Plusz, Modernizációs Alap	EIB hitel
Közvilágítás	TOP Plusz	ESCO
Smart Grid, energiatárolás	Modernizációs Alap, REPowerEU	EIB, innovációs források
Napelemes rendszerek	KEHOP Plusz	Zöld hitel, energiaközösség
Vízmegtartás, zöld-kék infrastruktúra	KEHOP Plusz, LIFE	hazai társfinanszírozás

Magyar Fejlesztési Bank (MFB) és kedvezményes fejlesztési hitelek

Az **MFB, illetve az MFB Csoport közvetítésével elérhető fejlesztési programok** potenciális finanszírozási lehetőséget jelenthetnek az energiahatékonysági, megújulóenergia- és kapcsolódó infrastruktúra-fejlesztések megvalósításához. Az egyes konstrukciók célcsoportja, jogosultsági feltételei, finanszírozható tevékenységei és pénzügyi feltételei programonként eltérhetnek, ezért minden beruházás esetében szükséges az aktuálisan elérhető konstrukciók és azok feltételeinek egyedi vizsgálata.

Amennyiben az adott időszakban az önkormányzat vagy a projekt megvalósításában részt vevő szervezet számára elérhető kedvezményes finanszírozási konstrukció áll rendelkezésre, az lehetőséget teremthet a saját forrás kiegészítésére, illetve olyan fejlesztések finanszírozására, amelyekhez nem vagy csak részben kapcsolódik vissza nem térítendő támogatás.

A konstrukció kiválasztásakor figyelembe kell venni az adott projektgazdára vonatkozó jogszabályi és finanszírozási feltételeket, a beruházás várható megtérülését, adósságszolgálati képességét és hosszú távú pénzügyi fenntarthatóságát.

Békéscsabai és várostérségi alkalmazási lehetőségek

- önkormányzati intézmények komplex energetikai korszerűsítése;
- megújulóenergia-termelő rendszerek fejlesztése és telepítése;
- energiatárolási és energiamenedzsment-fejlesztések;
- a meglévő energetikai infrastruktúra – ideértve a közvilágítási rendszert – további digitalizációja és működési optimalizálása;
- térségi önkormányzatok energetikai fejlesztései és – megfelelő projektstruktúra esetén – közösen előkészített beruházásai.

Előnye: az aktuális konstrukció feltételeitől függően a piaci finanszírozásnál kedvezőbb pénzügyi feltételek és hosszabb futamidő válhat elérhetővé. A megtérülő energetikai beruházások esetében az elért energia- és működési költségmegtakarítás részben hozzájárulhat a finanszírozás visszafizetéséhez.

Európai Beruházási Bank (EIB)

Az **Európai Beruházási Bank (EIB)** az Európai Unió hosszú távú finanszírozási intézménye, amely többek között energiahatékonysági, megújulóenergia-, fenntartható mobilitási, klímaadaptációs és egyéb fenntartható infrastruktúra-fejlesztések finanszírozásában vehet részt. Az EIB finanszírozási eszközei elsősorban megfelelő műszaki és pénzügyi megalapozottsággal rendelkező, nagyobb volumenű beruházások, illetve több fejlesztést összefogó beruházási programok esetében lehetnek relevánsak.

Békéscsaba és térsége szempontjából a közvetlen EIB-finanszírozás elsősorban nagyobb léptékű stratégiai beruházások, illetve megfelelő volumenű, több kapcsolódó fejlesztést egyesítő beruházási programok esetében vizsgálható. Kisebb önkormányzati és várostérségi projektek esetében indokolt lehet a projektek összevont, programalapú előkészítésének, illetve – az aktuálisan rendelkezésre álló konstrukciók függvényében – pénzügyi közvetítőn keresztül elérhető finanszírozás lehetőségének vizsgálata.

Békéscsabai és várostérségi alkalmazási lehetőségek:

- a geotermikus energiahasznosítás bővítése, különösen a tervezett **II. ütem**, valamint a kapcsolódó hőellátási infrastruktúra fejlesztése;
- Smart Grid és intelligens energiamenedzsment-rendszerek fejlesztése;
- energiatárolási kapacitások kialakítása és megújulóenergia-rendszerekkel történő integrációja;
- több önkormányzati intézményt érintő, összevont energetikai korszerűsítési programok;
- fenntartható mobilitási és kapcsolódó energetikai infrastruktúra-fejlesztések;
- megfelelő projektméret esetén több városi vagy várostérségi beruházást összefogó energetikai, klímaadaptációs és infrastruktúra-fejlesztési projektcsomagok.

Előnye: megfelelő projektméret, előkészítettség és pénzügyi megalapozottság esetén hosszú távú finanszírozási lehetőséget jelenthet, és elősegítheti több kapcsolódó beruházás egységes projektprogramba szervezését. Az EIB-finanszírozás tényleges alkalmazhatóságát minden

esetben az adott projekt és az aktuálisan elérhető konstrukció feltételei alapján szükséges vizsgálni.

Modernizációs Alap

A **Modernizációs Alap** az Európai Unió kibocsátáskereskedelmi rendszeréhez (EU ETS) kapcsolódó finanszírozási eszköz, amely az arra jogosult tagállamok energiaátmenetét és dekarbonizációját támogató beruházások megvalósításához biztosít forrást. Magyarország számára a Modernizációs Alap olyan finanszírozási lehetőséget jelent, amely többek között az energiahatékonyság javítását, a megújuló energiaforrások alkalmazását, az energiarendszerek korszerűsítését, az energiatárolást és az üvegházhatásúgáz-kibocsátás csökkentését szolgáló fejlesztésekhez kapcsolódhat.

A Modernizációs Alap forrásainak hazai felhasználása konkrét programokon és támogatási konstrukciókon keresztül történik. A finanszírozható tevékenységek, a jogosult kedvezményezettek, a támogatás formája és mértéke az adott konstrukció feltételeitől függ. Ennek megfelelően a Békéscsaba és térsége ZÁF projektportfóliójában szereplő fejlesztések esetében a Modernizációs Alap **potenciális finanszírozási forrásként** vehető figyelembe, amelynek tényleges alkalmazhatóságát a projekt-előkészítés során az aktuálisan elérhető programok és jogosultsági feltételek alapján szükséges vizsgálni.

Békéscsabai és várostérségi alkalmazási lehetőségek:

- a geotermikus energiahasznosítás bővítése, különösen a tervezett **II. ütem**, valamint a kapcsolódó energetikai infrastruktúra fejlesztése;
- a hőellátási, távhőrendszerek energiahatékonysági korszerűsítése, dekarbonizációja;
- energiatárolási kapacitások kialakítása és megújulóenergia-rendszerekkel történő integrációja;
- napelemes és egyéb megújulóenergia-termelő rendszerek fejlesztése;
- önkormányzati és térségi energiahatékonysági beruházások;
- Smart Grid, intelligens energiamenedzsment és a megújuló energia helyi integrációját elősegítő fejlesztések.

Előnye: a dekarbonizációt és az energiaátmenetet közvetlenül szolgáló, jelentősebb beruházások számára releváns támogatási lehetőséget jelenthet. A finanszírozás tényleges elérhetősége, formája és mértéke ugyanakkor minden esetben az aktuális hazai programok, jogosultsági és támogatási feltételek függvénye.

REPowerEU

A **REPowerEU** az Európai Unió energiaellátás biztonságának erősítését, a fosszilis energiahordozóktól – különösen az orosz fosszilis energiahordozóktól – való függőség csökkentését, valamint a tisztaenergia-átmenet felgyorsítását szolgáló uniós kezdeményezés. Célkitűzéseihez kapcsolódó intézkedések többek között az energiahatékonyság javítását, a megújuló energiaforrások gyorsabb elterjedését, az energiahálózatok fejlesztését, az energiatárolást és az energiarendszer rugalmasságának növelését szolgálják.

A REPowerEU-hoz kapcsolódó finanszírozási lehetőségek **nem egységes, közvetlenül az önkormányzatok számára elérhető támogatási programként** jelennek meg, hanem uniós és hazai programokon, illetve finanszírozási konstrukciókon keresztül válhatnak hozzáférhetővé. Magyarország esetében ennek egyik keretét a Helyreállítási és Ellenállóképességi Terv REPowerEU-fejezete jelenti. A konkrét források, támogatható tevékenységek és

kedvezményezetti kör az aktuálisan meghirdetett konstrukcióktól függ, ezért a ZÁF projektjei esetében azok tényleges elérhetőségét és alkalmazhatóságát a projekt-előkészítés során szükséges vizsgálni.

Békéscsabai és várostérségi alkalmazási lehetőségek:

- meglévő önkormányzati és intézményi napelemes rendszerek optimalizálása, valamint – ahol műszakilag és gazdaságilag indokolt – új megújulóenergia-kapacitások kialakítása;
- energiatárolási kapacitások fejlesztése és megújulóenergia-rendszerekkel történő integrációja;
- a geotermikus energiahasznosítás további fejlesztése;
- Smart Grid és intelligens energiamenedzsment-rendszerek kialakítása és továbbfejlesztése;
- az energiahatékonyságot, a helyben termelt megújuló energia felhasználását és az energiarendszer rugalmasságát növelő kapcsolódó energetikai fejlesztések.

Előnye: A REPowerEU célrendszere szorosan kapcsolódik Békéscsaba és térsége energiahatékonysági, megújulóenergia-hasznosítási és energiafüggőség-csökkentési törekvéseihez. Az e célokhoz kapcsolódó hazai és európai uniós finanszírozási konstrukciók – azok tényleges elérhetősége és jogosultsági feltételei függvényében – hozzájárulhatnak a ZÁF energetikai projektportfóliójának megvalósításához.

Energiaközösségek mint együttműködési és üzleti modell

Az **energiaközösség** olyan együttműködési és szervezeti modell, amelyben – a mindenkor hatályos jogszabályi és energiapiaci keretek között – önkormányzatok, közintézmények, gazdasági társaságok, vállalkozások és egyéb jogosult szereplők vehetnek részt a helyi energiatermeléshez, -felhasználáshoz, -tároláshoz és -megosztáshoz kapcsolódó tevékenységekben. Az energiaközösségi megoldások elősegíthetik a helyben termelt megújuló energia nagyobb arányú helyi hasznosítását, az energiafogyasztás és -termelés összehangolását, valamint – megfelelő műszaki és gazdasági feltételek esetén – az energiaköltségek mérséklését és az energiarendszer rugalmasságának növelését.

Békéscsaba esetében indokolt egy **fokozatosan kialakítható energiaközösségi modell** műszaki, jogi, szervezeti és pénzügyi feltételeinek vizsgálata. Első lépésként az önkormányzati intézmények, önkormányzati gazdasági társaságok, meglévő megújulóenergia-termelő kapacitások és fogyasztási pontok energiagazdálkodási adatainak összehangolása, valamint az energiaközösségi működésbe potenciálisan bevonható szereplők és kapacitások azonosítása indokolt. Ezt követően – a szabályozási és gazdaságossági feltételek függvényében – a modell további városi, gazdasági és várostérségi szereplők bevonásával fokozatosan bővíthető.

Az energiaközösségi modell szorosan kapcsolódhat a ZÁF-ban tervezett **napelemes, energiatárolási, Smart Grid és intelligens energiamenedzsment-fejlesztésekhez**, mivel ezek összehangolt működtetése növelheti a helyben termelt megújuló energia helyi felhasználását. Az energiaközösség ezért a ZÁF-ban nem önálló finanszírozási forrásként, hanem olyan együttműködési és üzleti modellként értelmezhető, amelyhez támogatási, saját, partneri, illetve – a projekt megtérülési jellemzőitől függően – kedvezményes vagy piaci finanszírozási eszközök kapcsolódhatnak.

Békéscsabai és várostérségi alkalmazási lehetőségek:

- önkormányzati intézmények és gazdasági társaságok energiatermelési és -fogyasztási profiljának összehangolása;
- a meglévő és tervezett napelemes rendszerek, energiatárolók és energiamenedzsment-rendszerek integrációja;
- a Békéscsaba Energiaközösség Nonprofit Kft., valamint az energetikai feladatokat ellátó önkormányzati gazdasági társaságok szerepének vizsgálata az energiaközösségi modell kialakításában;
- vállalkozások, ipari szereplők, oktatási és egyéb intézmények későbbi bevonási lehetőségének vizsgálata;
- megfelelő műszaki, jogi és gazdasági feltételek esetén várostérségi együttműködések és pilotprojektek előkészítése.

Békéscsabai példa: Az önkormányzati intézmények tetején telepített napelemes rendszerek által megtermelt villamos energia helyben hasznosítható, energiatárolókkal kiegészítve pedig csökkenthető a hálózati villamosenergia-felhasználás.

Előnye: az energiaközösségi modell lehetőséget teremthet a helyben termelt megújuló energia összehangoltabb hasznosítására, a termelési és fogyasztási profilok optimalizálására, valamint az energiatárolási és Smart Grid fejlesztések integrált alkalmazására. Megvalósíthatósága ugyanakkor a résztvevői kör, a rendelkezésre álló termelő- és fogyasztói kapacitások, a hálózati adottságok, a gazdaságosság és a mindenkor hatályos szabályozási feltételek részletes vizsgálatát igényli.

Zöld hitelek

Az elmúlt években a hazai pénzügyi intézmények egyre nagyobb hangsúlyt fektetnek a fenntartható beruházások finanszírozására. A piaci finanszírozási konstrukciók között megjelentek olyan zöld vagy ESG-szempontokat figyelembe vevő hiteltermékek, amelyek – az adott program feltételeitől és az ügyfélkörtől függően – energiahatékonysági, megújulóenergia- és egyéb fenntarthatósági célú beruházások megvalósítását támogathatják.

Az ilyen finanszírozási konstrukciók elsősorban olyan projektek esetében jelenthetnek alternatívát vagy kiegészítő forrást, amelyek igazolható környezeti előnyökkel és részben vagy egészben megtérülő működési modellel rendelkeznek. Az alkalmazhatóságot minden esetben az aktuálisan elérhető banki termékek, a hitelfelvevő jogosultsága, valamint a beruházás pénzügyi és műszaki megalapozottsága határozza meg.

Békéscsabai és várostérségi alkalmazási lehetőségek:

- önkormányzati és intézményi épületek komplex energetikai korszerűsítése;
- meglévő napelemes rendszerek fejlesztése és optimalizálása, valamint indokolt esetben új megújulóenergia-kapacitások kialakítása;
- energiatárolási és kapcsolódó energiamenedzsment-fejlesztések;
- elektromos önkormányzati vagy közszolgáltatási járműflotta és kapcsolódó töltőinfrastruktúra fejlesztése;
  megfelelő pénzügyi megtérüléssel rendelkező megújulóenergia- és intelligens energetikai beruházások;
- önkormányzati gazdasági társaságok vagy más jogosult projektgazdák által megvalósított fenntartható beruházások.

Előnye: a zöld finanszírozási konstrukciók a megfelelő fenntarthatósági és pénzügyi feltételeket teljesítő beruházások számára célzott finanszírozási lehetőséget jelenthetnek, és kiegészíthetik a vissza nem térítendő támogatási forrásokat. Az egyes konstrukciók árazása, futamideje, biztosítéki követelményei és egyéb feltételei finanszírozónként és termékenként eltérhetnek, ezért azok tényleges pénzügyi előnyét minden projekt esetében egyedileg szükséges értékelni.

Zöld kötvény

A **zöld kötvény** olyan, jellemzően közép- vagy hosszú lejáratú finanszírozási eszköz, amelynek kibocsátásából származó forrás kizárólag előre meghatározott fenntarthatósági, környezetvédelmi vagy klímavédelmi célokat szolgáló beruházások finanszírozására használható fel. A zöld kötvények alkalmazása jellemzően olyan projektportfólió esetében indokolt, amely megfelelő beruházási volumennel, átlátható projektkiválasztási rendszerrel, valamint a forrásfelhasználás és a környezeti hatások nyomon követését biztosító monitoring- és jelentéstételi rendszerrel rendelkezik.

Magyarországon a zöld kötvények kibocsátása elsősorban állami és vállalati szinten valósult meg, ugyanakkor hosszabb távon – megfelelő pénzügyi háttér, projektportfólió és jogszabályi feltételek mellett – önkormányzati szinten is vizsgálható finanszírozási lehetőséget jelenthet.

Önkormányzati alkalmazása esetén külön vizsgálni szükséges az adósságkeletkeztetésre, engedélyezésre és hosszú távú visszafizetési képességre vonatkozó jogszabályi és pénzügyi feltételeket.

Békéscsabai és városterségi alkalmazási lehetőségek (hosszabb távon):

- önkormányzati és közintézményi épületállomány komplex energetikai korszerűsítési programja;
- geotermikus energiahasznosítás és kapcsolódó távhő-fejlesztések;
- nagy volumenű megújulóenergia-fejlesztési programok;
- elektromos közlekedési infrastruktúra és kapcsolódó energetikai fejlesztések;
- több projektet összefogó városi vagy városterségi zöld beruházási program.

Előnye: A zöld kötvény lehetőséget biztosíthat jelentős összegű fejlesztési forrás bevonására, amely több, egymással összefüggő zöld beruházás egyidejű megvalósítását támogathatja. Emellett hozzájárulhat a város fenntarthatósági céljainak átlátható finanszírozásához és a beruházások környezeti hatásainak nyomon követéséhez.

PPP (Public–Private Partnership)

A **PPP (Public–Private Partnership)** olyan együttműködési forma, amelyben a köz- és a magánszféra közösen vesz részt egy beruházás megvalósításában, illetve annak hosszú távú üzemeltetésében. A konstrukció lehetőséget biztosíthat a beruházási költségek, a finanszírozási feladatok és egyes működési kockázatok megosztására a felek között.

Magyarországon **az elmúlt években korlátozott számban indultak új PPP-projektek**, ugyanakkor egyes, részben megtérülő vagy szolgáltatásalapú beruházások esetében továbbra is vizsgálható finanszírozási lehetőséget jelenthet.

A PPP konstrukció alkalmazása minden esetben részletes pénzügyi, jogi, közbeszerzési és kockázatelemzést igényel annak érdekében, hogy a teljes életciklusra vetített költségek és a kockázatmegosztás az önkormányzat számára is kedvező legyen.

Békéscsabai és várostérségi alkalmazási lehetőségek:

- elektromos töltőinfrastruktúra és kapcsolódó szolgáltatások fejlesztése és üzemeltetése;
- energiatárolási és kapcsolódó intelligens energetikai rendszerek megvalósítása, amennyiben azokhoz megfelelő üzleti és bevételi modell kapcsolható;
- egyes Smart City és intelligens városüzemeltetési szolgáltatások kialakítása és hosszú távú működtetése;
- egyéb, szolgáltatásalapú városi infrastruktúra-fejlesztések, amelyek esetében a magánpartner bevonása életciklus-alapú gazdaságossági vizsgálattal alátámasztható.

Előnye: A PPP konstrukció lehetőséget teremthet a magánszektor pénzügyi és szakmai kapacitásainak bevonására, mérsékelheti az önkormányzat kezdeti beruházási forrásigényét, valamint elősegítheti az innovatív műszaki megoldások alkalmazását.

Alkalmazási feltétel: A konstrukció kizárólag akkor javasolható, ha a beruházás hosszú távon gazdaságosan üzemeltethető, a kockázatok megosztása egyértelműen szabályozott, és a teljes életciklusra vetített költségek kedvezőbbek vagy legalább azonosak a hagyományos önkormányzati beruházási modellekhez képest.

Békéscsaba és térsége zöld átállásának finanszírozása **hosszú távon több, egymást kiegészítő forrás és pénzügyi eszköz összehangolt alkalmazását igényli.** Az energiahatékonysági és megújulóenergia-fejlesztések esetében a támogatások mellett megtérülő finanszírozási konstrukciók is alkalmazhatók lehetnek, míg a klímaadaptációs, vízgazdálkodási és természetalapú beruházásoknál várhatóan továbbra is a vissza nem térítendő támogatások szerepe lesz meghatározó. A **ZÁF ezért rugalmas, projektspecifikus finanszírozási megközelítést alkalmaz,** amelyben az egyes források tényleges igénybevehetőségét minden esetben az aktuális jogosultsági, pénzügyi és programfeltételek alapján szükséges vizsgálni.

Városi célkitűzés	Beavatkozás / projekt	Tervezett összvolumen*	Volumen megoszlása célkitűzések mentén (%)	Várható hatás
Energiahatékonyság növelése	Önkormányzati és közintézményi épületek komplex energetikai korszerűsítése	**4,2 Mrd Ft**	**18,42%**	Primerenergia-felhasználás és energiaköltségek mérséklése, ÜHG-kibocsátás csökkentése
Klímasemleges energiatermelés és fosszilisenergia-függőség csökkentése	Geotermikus energiahasznosítás továbbfejlesztése, a II. ütem előkészítése és kapcsolódó hőellátási infrastruktúra	**2,0 Mrd Ft**	**8,77%**	Fosszilisenergia-kiváltás, megújuló hőenergia részarányának növelése, ÜHG-kibocsátás csökkentése
Megújuló energia részarányának növelése	Napelemes rendszerek és energiatárolási beruházások	**2,0 Mrd Ft**	**8,77%**	Helyi megújuló villamosenergia-termelés növelése, hálózati energiaigény és energiaköltségek mérséklése
Intelligens energiagazdálkodás	Smart Grid továbbfejlesztése, energiatárolás és intelligens szabályozás	**2,0 Mrd Ft**	**8,77%**	Helyi energiatermelés, tárolás és fogyasztás összehangolása, hálózati rugalmasság növelése
Fenntartható közszolgáltatások	Meglévő közvilágítási rendszer digitalizációja, intelligens szabályozása és működési optimalizálása	**0,8 Mrd Ft**	**3,51%**	Energia- és üzemeltetési hatékonyság további javítása, intelligens városüzemeltetés támogatása
Klímaadaptáció és vízmegtartás	Csapadékvíz-visszatartás, vízgazdálkodási fejlesztések és természetalapú vízmegtartási megoldások	**3,2 Mrd Ft**	**14,04%**	Aszály- és elöntési kockázatok mérséklése, vízmegtartás javítása, klímaalkalmazkodó képesség növelése
Élhető városi környezet	Városi és térségi zöldfelületek, fásítás, zöld-kék infrastruktúra és természetalapú megoldások	**1,3 Mrd Ft**	**5,70%**	Hőszigethatás mérséklése, biodiverzitás és ökoszisztéma-szolgáltatások erősítése
Körforgásos gazdaság	Térségi bioerőforrás-, biogáz- és kapcsolódó körforgásos fejlesztések	**1,0 Mrd Ft**	**4,39%**	Helyi erőforrás-hasznosítás növelése, körforgásos gazdaság erősítése; megvalósítás feltételes vizsgálatokhoz kötve
Fenntartható mobilitás	Kerékpáros infrastruktúra, alacsony kibocsátású közlekedés, elektromobilitási fejlesztések	**3,0 Mrd Ft**	**13,16%**	Közlekedési ÜHG-kibocsátás mérséklése, fenntartható közlekedési módok erősítése
Digitális monitoring és adatalapú energiagazdálkodás	Energiamenedzsment-, mérési, monitoring- és intelligens városi rendszerek fejlesztése	**1,3 Mrd Ft**	**5,70%**	Energiafelhasználás átláthatóságának és optimalizálásának javítása, monitoringrendszer erősítése

Városi célkitűzés	Beavatkozás / projekt	Tervezett összvolumen*	Volumen megoszlása célkitűzések mentén (%)	Várható hatás
Humán, közösségi és szemléletformálási fejlesztések	Fenntarthatósági, közösségi, intézményi és szemléletformáló programok	**2,0 Mrd Ft**	**8,77%**	Lakossági és intézményi részvétel, fenntarthatósági tudatosság és végrehajtási kapacitás erősítése
Várostérségi együttműködés erősítése	Közösen előkészített energetikai, vízgazdálkodási, zöldinfrastruktúra- és mobilitási fejlesztések	**A fenti volumenekbe integrált**	**Horizontális szempont**	Mérethatékonyság, közös projektfejlesztés és forrásbevonás, térségi klímaalkalmazkodás erősítése
ÖSSZESEN		**22,8 Mrd Ft**	**100,00%**	

Megjegyzés: A feltüntetett beruházási volumenek és arányok indikatív, tervezési célú becslések, amelyek a ZÁF 22,8 milliárd Ft összegű tervezett projektportfóliójának célterületi megoszlását mutatják. Az értékek nem jelentenek finanszírozási kötelezettségvállalást, és a projektek műszaki előkészítése, a támogatási döntések és a finanszírozási konstrukciók pontosítása során aktualizálhatók. A várostérségi együttműködés horizontális szempont, ezért az ahhoz kapcsolódó fejlesztési volumen a tematikus célterületek között kerül elszámolásra.

A projektportfólió tervezett beruházási volumenének megoszlása alapján **a fejlesztések legnagyobb súlya az energiahatékonysági, megújulóenergia- és klímaadaptációs beavatkozásokhoz kapcsolódik, összhangban a SECAP és a ZÁF fő célkitűzéseivel**. Emellett a portfólió önálló fejlesztési területként kezeli az intelligens energiagazdálkodást, a fenntartható mobilitást, a zöld infrastruktúrát és a körforgásos gazdaságot is. A célkitűzések szerinti volumenmegoszlás lehetővé teszi a **beruházási prioritások és a későbbi forrásallokáció áttekinthető nyomon követését**. A feltüntetett beruházási értékek és arányok indikatív, tervezési célú becslések, amelyek a projektek műszaki előkészítése és a finanszírozási konstrukciók pontosítása során módosulhatnak. A táblázat ezért elsősorban a projektpriorizálás, a forrástervezés és a későbbi ZÁF monitoring megalapozását szolgálja.

4.4. Beavatkozás, üzleti modell, finanszírozási modell és ütemezés

Ágazat	Beavatkozás	Üzleti modell	Finanszírozási modell	Ütemezés (2025–2030)
Épületenergetika / hőenergia	Önkormányzati és közintézményi épületek komplex energetikai korszerűsítése, energiaigény és földgázfelhasználás csökkentése	Energiaköltség-megtakarításra épülő modell; projekttől függően ESCO/szolgáltatásalapú konstrukció alkalmazhatóságának vizsgálata	Elsődlegesen vissza nem térítendő támogatás; saját forrás; indokolt esetben ESCO vagy kedvezményes pénzügyi eszköz	2025–2030: előkészítés és ütemezett megvalósítás
Geotermikus energia	Geotermikus hőhasznosítás és a meglévő rendszer továbbfejlesztése	Hosszú távú energetikai szolgáltatási modell, a fosszilisenergia-költségek kiváltásából származó megtakarítással	EU/hazai támogatás + saját forrás; pénzügyi eszközök és ESCO-jellegű konstrukció lehetőségének vizsgálata	2025–2027: előkészítés; 2027–2030: fejlesztés
Villamos energia / megújulók	Napelemes rendszerek fejlesztése, energiatárolás és intelligens energiamenedzsment	Saját energiatermelésre, fogyasztásoptimalizálásra és energiaköltség-megtakarításra épülő modell	Támogatás + saját forrás; ESCO/pénzügyi eszköz alkalmazhatóságának vizsgálata	2025–2030: folyamatos, projektenként ütemezett megvalósítás
Intelligens energiarendszer / Smart Grid	Helyi termelés, tárolás és fogyasztás összehangolása; intelligens mérés és hálózatirányítás	Integrált energetikai szolgáltatási és megtakarítási modell; hosszabb távon energiaközösségi együttműködés lehetősége	EU/hazai támogatás + saját forrás; innovációs és pénzügyi eszközök bevonásának vizsgálata	2025–2027: tervezés, előkészítés; 2027–2030: fokozatos kiépítés
Közvilágítás	Energiahatékony, intelligensen szabályozható közvilágítás fejlesztése	Energiaköltség- és üzemeltetésiköltség-megtakarításra épülő modell; ESCO alkalmazhatósága vizsgálható	Támogatás + saját forrás; ESCO vagy más megtakarításalapú konstrukció	2025–2030: ütemezett korszerűsítés
Közlekedés – aktív mobilitás	Kerékpáros infrastruktúra és kapcsolódó fenntartható mobilitási fejlesztések	Elsősorban közösségi értékteremtésre és közszolgáltatásra épülő modell; közvetett társadalmi és környezeti hasznok	Elsődlegesen EU/hazai támogatás + önkormányzati saját forrás	2025–2030: hálózatos, fokozatos fejlesztés
Közlekedés – elektromobilitás	Elektromos töltőinfrastruktúra térségi fejlesztése	Szolgáltatásalapú modell; önkormányzati, szolgáltatói vagy partneri/piaci működtetés lehetőségével	Támogatás + saját/magánforrás; szolgáltatói és PPP-jellegű együttműködés lehetősége	2026–2030: igény- és helyszínvizsgálat, majd fokozatos kiépítés
Vízgazdálkodás	Csapadékvíz-visszatartás, záportározók, vízelvezető és vízmegtartó rendszerek fejlesztése, megtartott víz újrahasznosítása	Közösségi és környezeti értékteremtésre, elkerült károkra, vízmegtakarításra és üzemeltetési előnyökre épülő közszolgáltatási modell	Elsődlegesen EU/hazai támogatás + önkormányzati saját forrás	2025–2030: előkészítés és ütemezett megvalósítás
Zöld-kék infrastruktúra	Zöldfelületek, zöldfolyosók, fásítás és természetalapú megoldások fejlesztése	Közösségi és környezeti értékteremtési modell; a klímaadaptációból és	Elsődlegesen támogatási forrás + önkormányzati saját forrás	2025–2030: folyamatos fejlesztés

Ágazat	Beavatkozás	Üzleti modell	Finanszírozási modell	Ütemezés (2025–2030)
		ökoszisztéma-szolgáltatásokból származó közvetett hasznokkal		
Hulladék / körforgásos gazdaság	Szelektív gyűjtés, komposztálási kapacitások és a zöldhulladék helyi visszaforgatásának fejlesztése	Közszolgáltatási és körforgásos gazdasági modell; hasznosítható anyag- és erőforrásáramok helyi visszaforgatása	Támogatás + közszolgáltatói/önkormányzati forrás; indokolt esetben piaci szereplők bevonása	2025–2027: előkészítés; 2027–2030: fejlesztés
Térségi bioerőforrás / biogáz	Helyben rendelkezésre álló mezőgazdasági, állattartási és egyéb alkalmas bioerőforrások energetikai hasznosíthatóságának vizsgálata; indokolt esetben biogázprojekt előkészítése	Feltételes térségi partnerségi és körforgásos modell: csak megfelelő alapanyag-potenciál, gazdaságosság, ÜHG-mérleg és hosszú távú üzemeltethetőség igazolása esetén	Első lépésben előkészítési/tanulmányi forrás; megvalósítás esetén támogatás + magán/szolgáltatói forrás és partnerségi konstrukció	2026–2028: potenciál- és megvalósíthatósági vizsgálat; 2028–2030: csak pozitív eredmény esetén előkészítés/megvalósítás
Szennyvíz	Szennyvízkezelés energiahatékonyságának javítása, valamint az energia- és erőforrás-visszanyerés – beleértve a biogázhasznosítás – lehetőségének vizsgálata	Alapvetően közszolgáltatási modell; energia- és erőforrás-megtakarításra épülő kiegészítő modell csak műszaki-gazdasági és ÜHG-vizsgálat alapján	Támogatás + közszolgáltatói/önkormányzati forrás; megtérülő elem esetén pénzügyi/piaci konstrukció vizsgálható	2026–2028: vizsgálat és előkészítés; 2028–2030: indokolt fejlesztések megvalósítása

A táblázat alapján Békéscsaba és térsége zöld átállási beavatkozásai ágazatonként eltérő megvalósítási, üzleti és finanszírozási megközelítést igényelnek. Az energiahatékonysági, megújulóenergia- és intelligens energetikai fejlesztések esetében a várható energia- és működési költségmegtakarítás lehetőséget teremthet a támogatási és – megfelelő megtérülés esetén – egyéb finanszírozási eszközök kombinált alkalmazására. A vízgazdálkodási, zöldinfrastruktúra-, hulladékgazdálkodási és klímaadaptációs fejlesztések elsősorban közösségi és környezeti hasznot eredményeznek, ezért finanszírozásukban várhatóan meghatározó szerepet töltenek be a vissza nem térítendő támogatások. A feltételes, térségi együttműködést igénylő fejlesztések megvalósítását előzetes műszaki, gazdasági és környezeti vizsgálatoknak kell megalapozniuk. A többéves ütemezés lehetővé teszi a projekt-előkészítés, a forrásbevonás és a beruházások egymásra épülő megvalósítását. **A bemutatott üzleti és finanszírozási modellek, valamint az ütemezés indikatív jellegűek; tényleges alkalmazhatóságukat projektenként, az előkészítettség, a finanszírozási feltételek és a rendelkezésre álló források alapján szükséges meghatározni.**

Projekt / Beavatkozás	Kapcsolódó taxonómiai cél	Lehetséges finanszírozási forrás 2021–2027	Lehetséges finanszírozási forrás 2028–2035	Pénzügyi eszköz / modell	Megjegyzés / feltétel	Becsült CAPEX
Önkormányzati és közintézményi épületek komplex energetikai korszerűsítése	Klímaváltozás mérséklése	TOP Plusz, KEHOP Plusz; egyéb elérhető hazai/EU-források	Következő uniós programozási időszak energiahatékonysági forrásai; hazai programok	Elsődlegesen támogatás; indokolt esetben ESCO vagy kedvezményes finanszírozás	Megbízható energetikai alapállapot és megtakarítási számítás szükséges; megtérülő konstrukció csak projektszintű vizsgálat alapján	A projektportfólió szerinti érték
Geotermikus energiahasznosítás bővítése és kapcsolódó infrastruktúra	Klímaváltozás mérséklése	KEHOP Plusz; Modernizációs Alap aktuálisan elérhető konstrukciói	Jövőbeni dekarbonizációs és energetikai programok	Elsődlegesen támogatás; nagyobb volumen esetén EIB/kedvezményes finanszírozás lehetőségének vizsgálata	Műszaki, geológiai, engedélyezési és gazdaságossági vizsgálat szükséges	A projektportfólió szerinti érték
Napelemes rendszerek fejlesztése	Klímaváltozás mérséklése	KEHOP Plusz; egyéb megújulóenergia-programok	Jövőbeni megújulóenergia- és dekarbonizációs források	Támogatás; kiegészítő kedvezményes/zöld finanszírozás lehetősége	Hálózati csatlakozási lehetőség, sajátfogyasztás és energiatárolási igény vizsgálandó	A projektportfólió szerinti érték
Smart Grid, energiatárolás és intelligens energiamenedzsment	Klímaváltozás mérséklése	Modernizációs Alap, REPowerEU-hoz kapcsolódó aktuálisan elérhető konstrukciók; innovációs források	Jövőbeni energetikai, digitalizációs és innovációs programok	Támogatás; kedvezményes finanszírozás; partneri modell lehetősége	Részletes rendszerterv, hálózati feltételek és megtérülési vizsgálat szükséges; megvalósítása ütemezetten indokolt	A projektportfólió szerinti érték
Közvilágítás energetikai korszerűsítése és intelligens szabályozása	Klímaváltozás mérséklése	TOP Plusz; egyéb energiahatékonysági források	Jövőbeni energiahatékonysági és Smart City programok	Elsődlegesen támogatás; ESCO/megtakarításalapú konstrukció vizsgálható	ESCO alkalmazása csak igazolható megtakarítás és kedvező teljes életciklus-költség esetén	A projektportfólió szerinti érték
Kerékpáros infrastruktúra és aktív mobilitás fejlesztése	Klímaváltozás mérséklése	TOP Plusz; közlekedésfejlesztési támogatások	Jövőbeni fenntartható mobilitási programok	Elsődlegesen vissza nem térítendő támogatás	A konkrét hálózati hossz és indikátorok projektszinten pontosítandók; a 6 km/20 km értékeket nem kezeljük automatikusan SECAP-célként	A projektportfólió szerinti érték

Projekt / Beavatkozás	Kapcsolódó taxonómiai cél	Lehetséges finanszírozási forrás 2021–2027	Lehetséges finanszírozási forrás 2028–2035	Pénzügyi eszköz / modell	Megjegyzés / feltétel	Becsült CAPEX
Elektromobilitás és töltőinfrastruktúra fejlesztése	Klímaváltozás mérséklése	Aktuálisan elérhető hazai/EU közlekedési és energetikai programok	Jövőbeni fenntartható mobilitási és energetikai programok	Támogatás; szolgáltatói/piaci vagy partneri konstrukció vizsgálható	A helyszínek, kihasználtság, hálózati kapacitás és üzemeltetési modell előzetes vizsgálata szükséges	A projektportfólió szerinti érték
Csapadékvíz-visszatartás és vízgazdálkodási fejlesztések	Klímaváltozáshoz való alkalmazkodás	TOP Plusz, KEHOP Plusz; kapcsolódó hazai/EU-források	Jövőbeni klímaadaptációs és vízgazdálkodási programok	Elsődlegesen vissza nem térítendő támogatás	Közvetlen pénzügyi megtérülés helyett az elkerült károk, vízmegtartás és adaptációs hatás meghatározó	A projektportfólió szerinti érték
Zöld-kék infrastruktúra, zöldfelület- és természetalapú fejlesztések	Klímaváltozáshoz való alkalmazkodás; biodiverzitás és ökoszisztémák védelme	TOP Plusz, KEHOP Plusz, LIFE és egyéb releváns programok	Jövőbeni klímaadaptációs, természetvédelmi és városfejlesztési programok	Elsődlegesen támogatás és társfinanszírozás	Környezeti és társadalmi haszon dominál; fenntartási és üzemeltetési költségekkel előzetesen számolni szükséges	A projektportfólió szerinti érték
Hulladékgazdálkodási és körforgásos gazdasági fejlesztések	Körforgásos gazdaságra való áttérés	KEHOP Plusz; egyéb körforgásos gazdasági programok	Jövőbeni körforgásos gazdasági és erőforrás-hatékonysági programok	Támogatás; szolgáltatói/partneri forrás lehetősége	A hulladékgazdálkodási közszolgáltatási és tulajdonosi viszonyokat figyelembe kell venni	A projektportfólió szerinti érték
Szennyvízkezelés energiahatékonyságának és erőforrás-hasznosításának fejlesztése	Klímaváltozás mérséklése; körforgásos gazdaság; vízi erőforrások fenntartható használata	KEHOP Plusz; releváns víziközmű- és energetikai programok	Jövőbeni vízgazdálkodási, körforgásos és energetikai programok	Elsődlegesen támogatás; megtérülő energetikai elem esetén kiegészítő finanszírozás vizsgálható	Műszaki-gazdasági és ÜHG-vizsgálat alapján határozható meg a fejlesztés tartalma	A projektportfólió szerinti érték

Projekt / Beavatkozás	Kapcsolódó taxonómiai cél	Lehetséges finanszírozási forrás 2021–2027	Lehetséges finanszírozási forrás 2028–2035	Pénzügyi eszköz / modell	Megjegyzés / feltétel	Becsült CAPEX
Térségi körforgásos bioerőforrás- és biogázhasznosítás	Klímaváltozás mérséklése; körforgásos gazdaságra való áttérés	Előkészítési, innovációs, körforgásos gazdasági és energetikai források lehetőségének vizsgálata	Jövőbeni bioenergia-, biometán-, körforgásos és dekarbonizációs programok	Első lépésben projekt-előkészítési támogatás; később partneri/vegyes finanszírozás lehetősége	Feltételes térségi projekt: alapanyag-potenciál, partneri struktúra, műszaki-gazdasági megvalósíthatóság és kedvező LCA-alapú ÜHG-hatás igazolása szükséges	Előkészítés során meghatározandó

A táblázat a projektportfólió pénzügyi megalapozását szolgálja azáltal, hogy összekapcsolja az egyes beruházásokat az Európai Unió taxonómiai célkitűzéseivel, a lehetséges finanszírozási forrásokkal és a becsült beruházási költségekkel. Az alkalmazott megközelítés elősegíti a finanszírozási lehetőségek időbeli tervezését, a projektek priorizálását és a forrásallokáció megalapozását. A feltüntetett források és CAPEX-értékek indikatív, tervezési célú becslések, amelyek a projekt-előkészítés és az aktuális finanszírozási feltételek függvényében pontosítandók. A Zöld Átállási és Finanszírozási Keretrendszer ennek megfelelően nem egyetlen finanszírozási konstrukcióra épül, hanem olyan rugalmas finanszírozási modellt alkalmaz, amely a projekt jellegéhez, a beruházás megtérüléséhez és a rendelkezésre álló támogatási, illetve piaci forrásokhoz igazodva támogatja a projektportfólió fokozatos megvalósítását.

Projekt / Beavatkozás	Kapcsolódó fenntarthatósági cél	Finanszírozási forrás	Becsült Összeg (MFt)	Felhasználás ütemezése	Nyomon követési indikátorok	Megfelelés a taxonómiai céloknak / DNSH
Intézményi energetikai korszerűsítések	Energiahatékonyság javítása, ÜHG-kibocsátás csökkentése	TOP Plusz, MFB, önerő	8 000	2025–2028	MWh/év megtakarítás, tCO_2e/év csökkentés	Klímaváltozás mérséklése, DNSH vizsgálandó.
Geotermikus energiahasznosítás	Megújuló energia részarányának növelése	Modernizációs Alap, REPowerEU, EIB	10 000	2026–2030	GJ/év hasznosított geotermikus hő, tCO_2e/év	Klímaváltozás mérséklése, DNSH vizsgálandó.
Smart Grid és energiamenedzsment	Intelligens energiarendszer kialakítása	DIMOP Plusz, Interreg, piaci forrás	2 500	2025–2028	Csatlakoztatott intézmények száma, MWh optimalizálás	Klímaváltozás mérséklése
Napelemes rendszerek önkormányzati épületeken	Megújuló villamosenergia-termelés	TOP Plusz, REPowerEU, zöld hitel	3 500	2025–2028	kWp telepített kapacitás, MWh/év termelés	Klímaváltozás mérséklése
Energiatárolási rendszerek	Hálózati rugalmasság növelése	Modernizációs Alap, Interreg	2 000	2026–2029	kWh tárolókapacitás	Klímaváltozás mérséklése
Kerékpárforgalmi hálózat fejlesztése	Fenntartható mobilitás	TOP Plusz	2 400	2025–2027	km új kerékpárút, kerékpáros forgalom	Klímaváltozás mérséklése
Elektromos töltőhálózat fejlesztése	Elektromobilitás	PPP, zöld hitel, piaci forrás	500	2026–2028	Töltőpontok száma	Klímaváltozás mérséklése
Belterületi vízmegtartó rendszer	Klímaadaptáció	TOP Plusz, KEHOP Plusz	4 000	2025–2028	m^3 visszatartott csapadékvíz	Klímaadaptáció, DNSH vizsgálandó.
Városi zöld infrastruktúra fejlesztése	Biodiverzitás, hősziget-hatás csökkentése	TOP Plusz	2 000	2025–2029	ha fejlesztett zöldfelület	Biodiverzitás védelme, Klímaadaptáció
CsabaPark zöldfelületi fejlesztések	Zöld infrastruktúra bővítése	TOP Plusz	2 200	2025–2027	ha fejlesztett parkterület	Klímaadaptáció
Hulladékgazdálkodás fejlesztése	Körforgásos gazdaság	KEHOP Plusz	1 500	2026–2029	újrahasznosítási arány (%)	Körforgásos gazdaság
Fenntartható humán fejlesztések	Szemléletformálás	TOP Plusz	1 200	2025–2028	résztvevők száma	Társadalmi fenntarthatóság, DNSH vizsgálandó.

A táblázat bemutatja, hogy a ZÁF projektportfóliójában szereplő beruházások miként járulhatnak hozzá Békéscsaba és térsége fenntarthatósági célkitűzéseinek megvalósításához, milyen lehetséges finanszírozási források kapcsolhatók hozzájuk, valamint milyen indikátorok segítségével követhető nyomon a megvalósításuk és környezeti eredményük. A projektportfólió energiahatékonysági, megújulóenergia-, fenntartható mobilitási, klímaadaptációs és természetalapú fejlesztéseket egyaránt tartalmaz, amelyek eltérő finanszírozási és megvalósítási megközelítést igényelnek. A feltüntetett finanszírozási források és beruházási összegek tervezési jellegűek, míg a taxonómiai és DNSH-megfelelést a projektek részletes előkészítése során, projektszinten szükséges vizsgálni és dokumentálni.

5. Irányítási és végrehajtási mechanizmus

Az alábbi táblázat tartalmazza a ZÁF módszertani útmutatása szerinti önértékelést, amely Irányítási és végrehajtási mechanizmus

Az alábbi táblázat tartalmazza a ZÁF módszertani útmutatása szerinti önértékelést, amely részletesen bemutatja Békéscsaba Megyei Jogú Város és térsége jelenlegi felkészültségét, kapacitásait és intézményesült megoldásait a zöld átmenet területén. A vastagon szedett kérdések a módszertan szerint kötelező minimum elvárásokat jelentik.

Kérdés	Értékelési Szempont	Városi Megvalósulás - Békéscsaba MJV és térsége
Van-e kijelölt klímakoordinátor vagy klímamunkacsoport az önkormányzatban?	Megvan-e a felelős szervezet/személy; milyen mértékben rendelkezik hatáskörrel és erőforrásokkal	Igen. A Békéscsabai Városfejlesztési Nkft. látja el a dedikált koordinációs feladatokat. Emellett felállításra kerül egy formális Zöld átállás tematikus munkacsoport (szakmai műhely), amely állandó jelleggel támogatja a zöld átállást megfelelő önkormányzati hatáskörrel és erőforrásokkal.
Kijelölte-e az önkormányzat a zöld portfólió menedzseléséért felelős személyt?	Megvan-e a felelős személy; rendelkezik-e a zöld portfólió menedzseléséhez, jogosultságvizsgálatához szükséges hatáskörrel és erőforrásokkal?	Igen. A Békéscsabai Városfejlesztési Nkft. ügyvezetője, illetve a projektek tekintetében a cég kijelölt projektmenedzserei, valamint a STRAFO vezetője látják el a zöld portfólió menedzsmentjét, ők végzik a zöld projektek jogosultsági (DNSH) vizsgálatát is.
Kijelölte-e az önkormányzat a zöld projektportfólióhoz kapcsolódó döntési kompetenciákkal felruházott testületet, mely minimum 3 főből áll?	Megvan-e a felelős, min. 3 főből álló testület; rendelkezik-e a zöld portfólió jóváhagyásához szükséges hatáskörrel és erőforrásokkal?	Igen. Ezt a funkciót dedikáltan a Közgyűlés Városüzemeltetési, Fejlesztési és Zöld Bizottsága tölti be a városi projekteknél, míg a több települést érintő beruházások esetében a térségi polgármesterekből álló Településegyüttes Fejlesztési Bizottság (TFB). Mindkettő jóval több mint 3 fős, legitim döntési jogosultsággal bír.
Milyen az önkormányzati osztályok közötti együttműködés?	Van-e formális mechanizmus az együttműködésre (pl. munkacsoport, rendszeres egyeztetés)	Igen, de tovább fejlesztendő. Az osztályok (Városüzemeltetés, STRAFO, Nkft.) között a kommunikáció eddigi esetenkénti akadozásainak kiküszöbölésére az önkormányzat formális digitális feladatmenedzsment rendszert és az FVS monitoring munkacsoport rendszeres (féléves) üléseit vezeti be.

Rendelkezik-e az önkormányzat megfelelő kapacitásokkal?	Létszám, szaktudás, képzések, dedikált költségvetés megléte	Igen, de tovább fejlesztendő. Bár a városi cégeknél (ESCO Kft., Nkft.) megvan a zöld és digitális átálláshoz szükséges magas szintű szaktudás, magában a Hivatalban hiány mutatkozik mérnöki végzettségű projektmenedzserekből. Erre reagálva HR szakpolitikai átalakítást és célzott belső képzéseket hajt végre a város.
Melyik szinten történik a környezeti döntéshozatal?	Politikai (városvezetés), szakmai (osztályok), operatív (projektszint)	Vertikálisan integrált: A stratégiai és pénzügyi döntések politikai szinten (Közgyűlés, TFB) születnek, a szakmai tartalmat az osztályok és a Zöld Bizottság szűrik, míg a technológiai, operatív megvalósítás az Nkft. és külső szakértők (Munkacsoport) szintjén zajlik.

Meglévő stratégiai dokumentumok illeszkedése a zöld átálláshoz

A városi klímaátállás és a Zöld Átállási és Finanszírozási Keretrendszer (ZÁF) sikeressége nagymértékben az irányítás minőségétől függ, mivel ez a több szektoron, érinttet szereplőn és időtávon átívelő folyamat, mely rendszerszintű változásokat is igényelhet. Békéscsaba MJV és szatellittelepülései esetében az irányítási modell integrálja a klímapolitikai célokat a városfejlesztési döntéshozatal minden szintjébe, biztosítva a koordinációt, a politikai elköteleződést és a széles körű társadalmi elszámoltathatóságot.

Döntéshozatali struktúrák és intézményi keretek

Az FVS, a SECAP, valamint a ZÁF módszertani útmutatásait alapul véve Békéscsaba és térsége zöld átállási irányítási és végrehajtási mechanizmusa az alábbi elvárások teljesítésén alapul:

1. Világos döntéshozatali struktúra kialakítása, amely illeszkedik a város által kitűzött klímaambíciókhoz:

Békéscsabán a klímasemlegességi célok és a zöld projektportfólió legitimációját a helyi döntéshozatal csúcsszerveként Békéscsaba MJV Közgyűlése biztosítja. A döntés-előkészítés legfőbb szakmai szűrője a Városüzemeltetési, Fejlesztési és Zöld Bizottság, amelyben a zöld átállással kapcsolatos kompetenciák is összpontosulnak, és fenntarthatósági kritériumok érvényesítését is nyomon követi. Mivel a stratégia várostérségi szintű, a szatellittelepüléseket érintő hálózatos zöld projektek egyeztetését és prioritásainak meghatározását a polgármestereket tömörítő Településegyüttes Fejlesztési Bizottság (TFB) végzi. Ez a testület biztosítja a horizontális integrációt és az átlátható térségi együttműködést.

2. Politikai elköteleződés biztosítása a városvezetés részéről a hosszú távú klímasemlegességi célok mellett:

Az elköteleződést elsősorban a SECAP (Fenntartható Energia- és Klíma Akcióterv) és a Klímastratégia elfogadása és megvalósítása garantálja. A városvezetés vállalta, hogy a teljes városi CO2-kibocsátást 2030-ra 40-50%-kal (a 2010-es bázishoz képest 4%-kal) csökkenti, a klímaátállást pedig a népességmegtartó erő és a versenyképesség zálogának tekinti.

Bár formálisan nincs "városmenedzser" pozíció, a zöld portfólió menedzseléséért és a klímaprojektek operatív koordinációjáért elsősorban a 100%-os önkormányzati tulajdonú Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft. felel, kiegészülve a Polgármesteri Hivatal Stratégiai és Fejlesztési Osztályával (STRAFO).

A zöld és digitális átálláshoz szükséges specifikus szakértői ismeretek a Városfejlesztési Nkft.-nél, a Békéscsaba Energia ESCO Kft.-nél és a Városgazdálkodási Kft.-nél koncentrálódnak, biztosítva a zöld minősítéshez és a "Do No Significant Harm" (DNSH) elv érvényesítéséhez szükséges mérnöki hátteret. A hivatalon belüli osztályok közötti szinergiák növelése érdekében digitális feladatmenedzsment rendszerek bevezetése támogatja a belső információáramlást.

3. Integrált intézményi struktúra létrehozása, amely lefedi a várospolitika valamennyi szakterületét:

A többszereplős, governance típusú városirányítás érdekében Békéscsaba aktívan bevonja a gazdasági, civil és lakossági szereplőket. Ezt a célt szolgálja a Zöld átállás tematikus munkacsoport, mint szakmai műhely felállítása, amely a projektek előkészítésétől a működtetésig végigkíséri a folyamatot.

A társadalmi támogatás és a bizalom fenntartása érdekében a város nyílt konzultációkat tart, a projektkoncepciókat megosztja a honlapján, és a megvalósítás után rendszeres elégedettségmérést, valamint átlátható visszacsatolást biztosít az érintettek felé. Az eredmények nyomon követése érdekében a város évente ZÁF beszámolót készít, amelyet publikál.

A megvalósítás intézményesült: a zöld és digitális beruházások előkészítését és a projektmenedzsmentet a Városfejlesztési Nkft. és a Polgármesteri Hivatal (STRAFO) végzi, míg a kivitelezett okos- és energetikai rendszerek üzemeltetését olyan önkormányzati tulajdonú cégek látják el, mint a Békéscsaba Energia ESCO Kft. vagy a Békéscsabai Városgazdálkodási Kft.

4. Szinergikus működés előírása az önkormányzati osztályok és csoportok között:

Mivel a hivatali osztályok és az önkormányzati cégek közötti kommunikáció és információáramlás esetenként akadozik, ami hátráltathatja a fejlesztési, átállási projekteket is, a város több szervezeti szereplőre kiterjedő digitális feladatmenedzsment rendszerek bevezetését, valamint a megvalósítást végigkísérő horizontális FVS Monitoring munkacsoport felállítását tűzte ki célul a szinergiák erősítésére.

5. Horizontális integráció megvalósítása regionális és nemzeti szintekkel:

A térségi/regionális integráció alapja a környező 8 települést Békéscsabával összefogó Településegyüttes Fejlesztési Bizottság (TFB) közös stratégiai és döntéshozatali munkája. Nemzeti szinten a hazai finanszírozású (pl. MVP) és az EU-s (pl. TOP Plusz, KEHOP Plusz) források tervezése során az Irányító Hatósággal (IH) és a szaktárcákkal történő folyamatos intézményközi együttműködés biztosítja a partnerséget.

6. Vertikális integráció biztosítása a kormányzati, civil és üzleti szereplők bevonásával:

Békéscsaba elmozdulást tervez a többszintű (governance) irányítás irányába, bevonva a helyi gazdasági nagyvállalatokat, kamarákat, egyetemeket (pl. Gál Ferenc Egyetem), valamint a zöld fókuszú civil szervezeteket (pl. Körösök Völgye Natúrpark Egyesület) a tervezési, döntés-előkészítési, megvalósítási és monitoring szakaszokba.

7. Önkormányzati klímakoordinátorok és klímamunkacsoportok kijelölése a koordináció érdekében:

A zöld portfólió dedikált koordinációs feladatait – a szükséges mérnöki és klímakompetenciákkal kiegészülve – a Békéscsabai Városfejlesztési Nkft. projektmenedzserei látják el. (Az aktuális pályázati lehetőségek függvényében a szakmai stáb bővülhet, mint pl. LIFE projektből finanszírozott ökomenedzser bevonása). Emellett, a projektek közös tervezésére Zöld átállás tematikus munkacsoport (szakmai műhely) is létrejön a ZÁF végrehajtására.

8. Széles körű társadalmi részvétel garantálása a döntéshozatalban:

A város a fejlesztési koncepciókat transzparens módon a honlapján: https://bekescsaba.hu/ megosztja a lakossággal. Az átláthatóságot a nyílt közgyűlések és közmeghallgatások, a tervezési fázis kiterjedt partnerségi egyeztetései, valamint a projektmegvalósítást követő rendszeres, kérdőíves elégedettségmérések támogatják.

9. Marginalizált és hátrányos helyzetű csoportok célzott bevonása, speciális mechanizmusokkal:

A város az alacsony társadalmi státuszú, a szegregátumokban élő, lakosság felzárkóztatását célzott komplex szociális városrehabilitációs programjaival támogatja. A célcsoportok közvetlen elérését, bevonását speciális társadalmi-szociális és közösségi programok (pl. egyéni fejlesztési

tervek, mentorálás, munkaerőpiaci képzések, szabadidős közösségi rendezvények), megfelelő kommunikációs csatornák (pl. helyi média, közmeghallgatás, lakossági fórumok) és szociális civil szervezetekből álló külön Támogató Csoport révén biztosítja.

10. Igazságos átmenet elvének kötelező érvényesítése:

A zöld átállás a peremterületeket is integrálja, figyelve a társadalmi hatásokra. Ennek eszköze például a szilárd tüzelést alkalmazó, sokszor energiaszegénységben élő lakosság edukálása a helyes és kevésbé szennyező fűtési módokról, valamint a kedvezőbb és olcsóbb kerékpáros közlekedés térségi (pl. Wenckheim kerékpárút) fejlesztése.

11. Intézményi kapacitások megerősítése a klímaátállás komplex feladatainak végrehajtására:

A Polgármesteri Hivatalon belül hiányoznak a projekt-előkészítést támogató mérnöki végzettségű szakemberek, akik alkalmazását és megtartását a köztisztviselői és piaci bérek eltérése is nagyban nehezíti. A kapacitáshiány és az új típusú városfejlesztési feladatok hatékonyabb ellátására az önkormányzat az alábbi HR és szervezeti fejlesztéseket irányozta elő:

> Mérnökök arányának növelése: A városvezetés indokoltnak látja a hivatal HR politikájának megváltoztatását. A cél az, hogy kifejezetten növeljék a projektelőkészítést és végrehajtást támogató, szakági felsőfokú ismeretekkel rendelkező munkatársak (mérnökök) számát és hivatali belső arányát.

Kisebb létszámú, de rugalmas és szakértő stáb kialakítása: Közép- és hosszabb távon egy olyan méltányos szervezeti átalakulás megindítása a cél, amely révén egy kisebb létszámú, de a modern városfejlesztési kihívásokra sokkal rugalmasabban reagáló apparátus jön létre a Polgármesteri Hivatalon belül.

A zöld és digitális szaktudás intézményi integrációja: A HR fejlesztések végső célja, hogy a zöld és digitális átálláshoz elengedhetetlen (jelenleg főleg a városi cégeknél koncentrálódó) szakértői ismeretek szervesen és közvetlenül beépüljenek a hivatali szervezetbe is, javítva ezzel a belső kommunikációt és az adatalapú, illetve mérnöki döntés-előkészítést.

12. Szakmai tudás bővítése és önkormányzati dolgozók képzése:

Az önkormányzati és intézményi dolgozók körében igény van az új digitális és okos (IKT) megoldások megismerésére (egy utóbbi felmérés szerint az intézmények 63%-ánál jelezték ezt az igényt). A stratégia támogatja a belső folyamatok, az adatalapú döntéshozatal és az informatikai kompetenciák célzott fejlesztését az apparátus körében.

13. Finanszírozási és projektmenedzsment kapacitások megerősítése:

Az uniós és hazai pályázati források professzionális bevonását, valamint a kapcsolódó projektek előkészítését és menedzsmentjét Békéscsaba több, egymást kiegészítő önkormányzati és hivatali szervezeti kapacitás összehangolt működésével biztosítja. A Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft. kiemelt szerepet tölt be többek között a TOP Plusz, KEHOP Plusz és egyéb uniós finanszírozású városfejlesztési projektek előkészítésében és végrehajtásában. A Polgármesteri Hivatal Stratégiai és Fejlesztési Osztálya (STRAFO) az MVP és egyéb hazai finanszírozású projektek mellett TOP Plusz, DIMOP, valamint KAP/Vidékfejlesztési Programból finanszírozott projektek előkészítésében és menedzsmentjében is részt vesz, illetve önálló projektmegvalósítói feladatokat is ellát.

A finanszírozási és projektmenedzsment kapacitást tovább erősíti a Békéscsaba Energia ESCO Kft., amely elsősorban az energetikai és kapcsolódó innovációs fejlesztésekhez kötődően RO-HU, valamint közvetlen brüsszeli forrású pályázatok előkészítésében és nyertesség esetén azok menedzsmentjében vesz részt.

A szervezetek közötti feladatmegosztás lehetővé teszi, hogy a város a hazai, az operatív programok keretében elérhető, a határon átnyúló és a közvetlen uniós finanszírozási lehetőségeket egyaránt kezelni tudja, miközben a zöld projektek esetében a projekt-előkészítéshez kapcsolódó jogosultsági, DNSH- és egyéb fenntarthatósági szempontok is érvényesülnek.

A zöldülő portfólió menedzselése és döntési folyamata

A zöld átállás intézményi struktúráját, a ZÁF útmutató által elvárt döntéshozatali szinteket (minimum 3 fős testület, kijelölt portfóliómenedzser) az alábbi hierarchia képezi le Békéscsaba és térsége szervezeti sajátosságaihoz igazítva:

Irányítási szintek összefoglaló táblázata

Irányítási Szint	Szervezet / Testület	Feladatok és hatáskörök
1. Politikai és térségi döntéshozatali szint - *A zöld projektportfólió jóváhagyó testületei*	• Békéscsaba MJV Közgyűlése • Településegyüttes Fejlesztési Bizottság (TFB)	A zöld projektportfólió legfőbb jóváhagyó szervei. A Közgyűlés dönt a városi projektekről, a TFB pedig a szatellittelepülésekkel közös térségi zöld és okos beruházásokról (többségi, 50% + 1 szavazatos döntési renddel).
2. Szakmai döntés-előkészítő és ellenőrző szint	• Városüzemeltetési, Fejlesztési és Zöld Bizottság • Zöld Átállás Tematikus Munkacsoport	A képviselőkből és külsősökből álló Zöld Bizottság végzi a fenntarthatósági kritériumok előzetes szűrését. A Tematikus Munkacsoport mint civil-szakmai műhely végzi a társadalmi egyeztetést.
3. Operatív irányítási szint – *Zöld projektmenedzsment/ Klímakoordináció*	• Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft. (Portfólió- & Ökomenedzser) • Polgármesteri Hivatal Stratégiai és Fejlesztési Osztálya (STRAFO) • Békéscsaba Energia ESCO Kft.	Az Nkft. menedzseli az uniós (TOP Plusz, KEHOP Plusz) forrásokat, végzi a zöld projektek egyedi jogosultsági (DNSH-jelentős károkozás elkerülése) vizsgálatát. A STRAFO koordinálja az MVP és hazai források mellett a TOP Plusz, DIMOP és KAP/Vidékfejlesztési Program projektjeit. Az ESCO Kft. előkészíti és menedzseli az energetikai beruházásokat, kiemelten a RO-HU és a közvetlen brüsszeli forrású pályázatokat.
4. Végrehajtási és üzemeltetési szint - *Fizikai megvalósítók, fenntartók*	• Békéscsaba Energia ESCO Kft. • Békéscsabai Városgazdálkodási Kft. • Önkormányzati intézmények, piaci partnerek	Az ESCO Kft. az energetikai, okos és Smart Grid rendszerek fizikai megvalósításáért és üzemeltetéséért felel; a Városgazdálkodási Kft. pedig a kék-zöld infrastruktúráért (parkok, fák, vizek) és az UTU rendszerért. Az intézmények és piaci kivitelezők végzik a napi feladatokat és a fizikai kivitelezést.

Zöldülő portfólió döntési szintjeit és menedzselési folyamatait bemutató organigram

Békéscsaba MJV Közgyűlése

Legfőbb városi döntéshozó szerv

Felelős a zöld projektek formális indításáért, költségvetési jóváhagyásáért, valamint a stratégiai és klímavédelmi alapdokumentumok (ZÁF, SECAP) elfogadásáért.

Településegyüttes Fejlesztési Bizottság (TFB)

Térségi jóváhagyó testület (Min. 3 fő)

A 9 polgármesterből álló testület dönt a szatellittelepüléseket érintő közös térségi fejlesztési igényekről, azok priorizálásáról és jóváhagyásáról (50% + 1 szavazat).

Városüzemeltetési, Fejlesztési és Zöld Bizottság

Közgyűlési szakbizottság

9 fős, képviselőkből és külsős szakértőkből álló bizottság. Előzetesen szűri a projekteket fenntarthatósági és zöld kritériumok mentén, ellenőrizve a Közgyűlést.

Zöld Átállás Tematikus Munkacsoport

Szakmai és társadalmi műhely

Civilek, cégek és egyetemek (pl. Gál Ferenc Egyetem) co-working fóruma a projektek alulról jövő tervezéséhez és társadalmi validálásához.

Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.

Kijelölt zöld portfóliómenedzser & Ökomenedzser

Menedzseli az uniós (TOP Plusz, KEHOP Plusz) forrásokat, koordinálja a zöld portfóliót, végzi a zöld projektek egyedi jogosultsági (DNSH) vizsgálatát és az indikátorok mérését.

Stratégiai és Fejlesztési Osztály (STRAFO)

Hivatali operatív koordináció és projektmenedzsment

A Polgármesteri Hivatal belső osztálya. Menedzseli az MVP és hazai források mellett a TOP Plusz, DIMOP és KAP / Vidékfejlesztési Program zöld és digitális projektjeit is, valamint koordinálja a Városfejlesztési Nkft. és az ESCO Kft. munkáját.

Békéscsaba Energia ESCO Kft.

Operatív energetikai koordináció és projektmenedzsment

Önkormányzati energetikai és Smart Grid cég. Előkészíti és menedzseli a megújuló energetikai beruházásokat, kiemelten a RO-HU és a közvetlen brüsszeli forrású pályázatokat, szoros partnerségben a STRAFO-val és a Városfejlesztési Nkft.-vel.

Békéscsaba Energia ESCO Kft.

Energetikai és technikai üzemeltető

Felelős a kivitelezett okoshálózatok, megújuló energia (nap, geotermia) és közvilágítási rendszerek fizikai üzemeltetéséért, technikai fenntartásáért és távfelügyeletéért.

Békéscsabai Városgazdálkodási Kft.

Kék- és zöldinfrastruktúra kezelő

Közterületek, parkok, erdők, belvíz- és csapadékvíz-elvezetők fenntartása, valamint az UTU térinformatikai rendszer operatív üzemeltetése.

Intézmények és Piaci Partnerek

Helyszíni kivitelezők és végrehajtók

Önkormányzati intézmények (63%-nál digitális IKT képzési igénnyel a hatékonyabb üzemeltetésért) és a közbeszerzéseken nyertes szakági kivitelezők.

Döntéshozó szint: A Településegyüttes Fejlesztési Bizottság működése a gyakorlatban

A Településegyüttes Fejlesztési Bizottság (TFB) működését és gyakorlati feladatait a saját Szervezeti és Működési Szabályzata (SzMSz) határozza meg, amely a térségi (Békéscsaba és 8 szatellittelepülése) együttműködés formális kereteit adja.

A bizottság gyakorlati működése az alábbi főbb szabályok és mechanizmusok szerint zajlik:

TFB összetétele és feladatai

A TFB tagjait a Békéscsabai járás 9 településének (Békéscsaba, Csabaszabadi, Csorvás, Doboz, Gerendás, Kétsoprony, Szabadkígyós, Telekgerendás, Újkígyós) polgármesterei vagy delegált képviselői alkotják. Alapvető feladatuk az európai uniós (pl. TOP Plusz, KEHOP Plusz) források elosztásának térségi összehangolása: összegyűjtik, megtárgyalják és priorizálják a járásban lévő fejlesztési igényeket, majd döntenek az adott támogatási időszakban finanszírozandó projektekről.

TFB ülések lebonyolítása

- A Bizottság minden FVS-sel kapcsolatos közgyűlési döntést megelőzően ülést tart. Az ülések számát, időpontját és helyszínét Békéscsaba MJV képviselője határozza meg, és indokolt esetben (pl. járványhelyzet) online ülés is tartható.
- Békéscsaba képviselőjének legalább 10 nappal az ülés előtt jeleznie kell az összehívást, a részletes menetrendet (napirendet) és a háttérdokumentumokat pedig min. 5 nappal korábban meg kell küldenie a tagoknak.
- Az üléseket Békéscsaba MJV képviselője vezeti le: biztosítja a hozzászólási lehetőséget, betartatja az időkorlátokat és levezényli a szavazásokat. A tagok minden napirendi pontnál kifejthetik véleményüket, és indokolt esetben új napirendi pont felvételét is javasolhatják.

Döntéshozatal és szavazási rend

- A döntések meghozatalakor minden település egyetlen szavazattal rendelkezik.
- A döntések többségi szavazással születnek, azaz a települések 50%-a +1 szavazat szükséges a jóváhagyáshoz. A szavazások során lehetőség van tartózkodásra is.
- Az adott település maga dönti el, hogy a Bizottságban őt képviselő személy szavazatának érvényesítéséhez és legitimálásához szükség van-e a helyi képviselő-testület előzetes jóváhagyására.
- Bár a TFB dönt a térségi projektekről, az FVS és a fejlesztések végső legitimitását jogi értelemben Békéscsaba MJV Közgyűlése biztosítja.

Operatív koordináció és adminisztráció

A Bizottság napi szintű, gyakorlati koordinátori, titkári és adminisztrációs feladatait a Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft. látja el.

- Ők gyűjtik össze a fejlesztési igényeket, szervezik meg a kiküldéseket, és nyomon követik az uniós forráselosztási szabályokat.
- Az ülésekről 10 napon belül emlékeztetőt készítenek és küldenek ki a településeknek.
- A szatellittelepüléseknek az emlékeztető kézhezvételétől számítva 5 napjuk van arra, hogy jelezzék esetleges módosítási igényüket. A Kft. felel emellett a jelenléti ívek kitöltetéséért és az FVS megvalósulásának folyamatos monitorozásáért is.

Szakmai döntéselőkészítő szint: Városüzemeltetési, Fejlesztési és Zöld Bizottság és Zöld Átállás Tematikus Munkacsoport

A zöld és digitális átállás kompetenciáit is összefogó Városüzemeltetési, Fejlesztési és Zöld Bizottság 9 fős, amelyből 5 fő önkormányzati képviselő, 4 fő pedig nem képviselő (külsős) tag. Békéscsabán működő többszintű irányítás egyik alapvető eszköze, hogy minden önkormányzati szakbizottság rendelkezik külsős tagokkal is. Mivel a nonprofit szervezetek részt vállalnak a közfeladatok ellátásában, a külsős tagokon keresztül az őket is érintő tematikus fejlesztési kérdésekben formálisan is megjelenhet a véleményük, jelen esetben a Zöld Átállás Tematikus Munkacsoport keretébe becsatornázva. A Munkacsoport tagjait az adott témában való mélyebb ismereteik, jártasságuk alapján vonja be az önkormányzat, ezzel is biztosítva, hogy a tagokon keresztül a civil és szakmai szervezetek szélesebb körének elérését.

Operatív szint

A Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft. (Városfejlesztési Nkft.) egy 100%-os önkormányzati tulajdonban lévő cég, amely Békéscsaba és térsége városfejlesztési folyamatainak legfőbb operatív és koordinációs központja.

A szervezet konkrét feladatai:

- Projektmenedzsment és végrehajtás: A cég felel a projektek teljes körű előkészítéséért (műszaki és üzleti tervezés), valamint lebonyolításáért. Ők hajtják végre teljes egészében a TOP ITP és a TOP Plusz Városfejlesztési Programtervet, de részt vesznek a Modern Városok Program (MVP) egyes projektjeinek, valamint más közvetlen EU-s finanszírozású (pl. LIFE program) fejlesztéseknek a menedzselésében is.
- Stratégiai tervezés: In-house (belső) beszerzés keretében a cég koordinálja a mindenkori városfejlesztési stratégia (mint az FVS), a Zöld Átállási és Finanszírozási Keretrendszer (ZÁF), valamint egyéb tematikus alapdokumentumok elkészítését.
- Közbeszerzések lebonyolítása: A projektek megvalósításához szükséges közbeszerzési eljárásokat ők bonyolítják le. Ide tartoznak a saját maguk által menedzselt projektek, illetve a Polgármesteri Hivatal (STRAFO) által koordinált MVP-s fejlesztések in-house közbeszerzési feladatai is.
- Térségi koordináció és adminisztráció: A Városfejlesztési Nkft. látja el a Településegyüttes Fejlesztési Bizottság (TFB) koordinátori, titkári feladatait.

Ennek keretében összegyűjtik a szatellittelepülések fejlesztési igényeit, összehívják a bizottsági üléseket, megküldik a háttérdokumentumokat, emlékeztetőket készítenek, és nyomon követik az uniós forráselosztási előírásokat. Továbbá egyes térségi önkormányzatok számára is végeznek projektmenedzsment feladatokat.

- Zöld átállás és klímavédelem: A hivatalon belül a zöld és digitális átálláshoz szükséges szakértői ismeretek nagyrészt ennél a cégnél összpontosulnak. Ők a kijelölt zöld portfóliómenedzserek, és a cég egyik vezető szakértője látja el az FVS-ben és a klímastratégiában megfogalmazott ún. ökomenedzseri feladatkört is.
- Monitoring és partnerség: A projektek technikai megvalósításán túl a cég felelős az FVS és a fejlesztések folyamatos nyomon követéséért (monitoring). Gyűjtik és tisztítják az adatokat, rendszeres információt szolgáltatnak a döntéshozóknak és a lakosságnak, továbbá ők koordinálják a fejlesztésekhez kapcsolódó társadalmi és partnerségi egyeztetéseket is.

Szükséges szakértői kompetenciák a zöld portfólió menedzsmentjéhez

A zöld projektportfólió menedzsmentje összetett feladat, amely a hagyományos városfejlesztési és igazgatási feladatokon túlmutató, specifikus szakértői kompetenciákat igényel.

A Zöld Átállási és Finanszírozási Keretrendszer módszertana, valamint Békéscsaba és térsége FVS-e alapján az alábbi kulcskompetenciák elengedhetetlenek a portfólió sikeres irányításához:

- Mérnöki és műszaki szaktudás: A zöld és digitális átállás megvalósítása (például az okoshálózatok, energetikai rendszerek és új típusú fenntartható technológiák üzemeltetése) felsőfokú szakági, mérnöki ismereteket kíván. Ezek a kompetenciák szükségesek a projektek műszaki előkészítéséhez, a konkrét beavatkozások zöld minősítéséhez, valamint a „Do No Significant Harm" (DNSH – jelentős károkozás elkerülése) elv érvényesülésének szakmai vizsgálatához.
- Klíma- és környezetvédelmi (zöld) szakértelem: A portfólió menedzseléséhez elengedhetetlen az EU Taxonómia rendelet, a zöld értékelési szempontrendszerek és a klímapolitikai (mitigációs és adaptációs) célok mélyreható ismerete. A szakértőknek képesnek kell lenniük a környezeti hatások – mint például az üvegházhatású gázok (ÜHG) kibocsátáscsökkenésének, az energiamegtakarítás mértékének, vagy a zöldfelületi mutatóknak – a kiszámítására, nyomon követésére és indikátorokhoz rendelésére.
- Finanszírozási és projektmenedzsment kompetenciák: A portfólió irányítójának rendelkeznie kell a zöld projektek jogosultságvizsgálatához és a teljes projektciklus levezényléséhez szükséges projektmenedzseri tudással. Szükség van továbbá speciális finanszírozási ismeretekre a zöld források (pl. zöld kötvények, ESCO modellek, ESG alapok és EU-s zöld hitelprogramok) felkutatásához és az összetett üzleti modellek (pl. megtérülés, kockázatkezelés) kialakításához.
- Digitális, adatelemzési és IT képességek: Mivel a zöld átállás szervesen összefügg a digitalizációval, a klíma- és környezeti monitoring rendszerek (pl. szenzoros adatgyűjtés) kiépítéséhez, valamint a kapott adatok értékeléséhez és az adatalapú döntéshozatalhoz elengedhetetlen a specifikus IT tudás.

Külsős szakértői bevonás a kapacitás pótlására

Megállapítható, hogy a fentebb felsorolt, **szükséges szakmai-szakértői kompetenciák Békéscsabán** jelenleg elsősorban a 100%-os önkormányzati tulajdonú cégeknél, azaz a **Békéscsabai Városfejlesztési Kft.-nél, a Békéscsaba Energia ESCO Kft.-nél és a Városgazdálkodási Kft.-nél koncentrálódnak**. A Polgármesteri Hivatalban jelentkező mérnöki és szakértői kapacitáshiányt az önkormányzat a belső HR-fejlesztések mellett, melynek célja a mérnökök arányának növelése, külső és részben külső szereplők bevonásával, több csatornán keresztül igyekszik pótolni:

- Önkormányzati tulajdonú cégek szakértelmének bevonása: A projektek teljes körű előkészítését, a műszaki tervezés koordinációját és a projektmenedzsmentet a fentebb nevesített cégek (főként az Nkft.) bevonásával, in-house megbízások keretében oldják meg.
- Szakági tervezők és kivitelezők bevonása a projektfolyamatokba: A projektek részletes műszaki előkészítése során külső tervező cégeket (szakági tervezőket) vonnak be közbeszerzési eljárások útján. Ezek az externális szakértők folyamatosan kommunikálnak a projektkoordinátorokkal, és személyesen vesznek részt a tervek prezentálásában a tematikus munkacsoportok előtt, így a specifikus mérnöki tudás a külső piacról épül be a fejlesztésekbe.
- Tematikus munkacsoportok és műhelyek működtetése: A többszintű városirányítási modell révén a döntés-előkészítésbe formálisan is bevonják a külsős szakértőket. A projektek tematikájától függően a munkacsoportokba és műhelyekbe meghívják a helyi és térségi gazdasági szereplőket, kamarákat, egyetemeket, valamint a környezetvédelmi és egyéb szakmai civil szervezeteket. Ezek a szakértők nemcsak véleményeznek, hanem az együtt tervezés (co-working) módszerével konkrét, megvalósítható projektekké formálják az alulról jövő javaslatokat.
- Külső szakértői csapatok megbízása stratégiai tervezéshez: A komplex, új típusú módszertanokat igénylő feladatoknál – mint pl. FVS, ZÁF kidolgozása – az önkormányzat és a Városfejlesztési Nkft. dedikált külső szakértői csapatokat (tanácsadókat) bíz meg, akik az adatgyűjtéstől az alkalmazandó módszertan gyakorlati kialakításáig támogatják a város munkáját.
- Mivel a Polgármesteri Hivatal belső apparátusán belül mérnöki kapacitáshiány mutatkozik, az önkormányzat a belső HR-fejlesztések mellett a külső szakvállalatok tudásbázisának közvetlen becsatornázása mellett döntött. A belső és külső feladatok koordinációját a STRAFO (Stratégiai és Fejlesztési Osztály) mint kijelölt hivatali egység látja el, szoros operatív együttműködésben a Városfejlesztési Nkft.-vel mint portfóliómenedzserrel és a Békéscsaba Energia ESCO Kft.-vel mint energetikai operatív irányítóval. A korábbi elképzelésekkel ellentétben a TOP Plusz forrású projektek menedzsmentjét a Városfejlesztési Nkft. mellett a STRAFO is önálló projektmegvalósítóként végzi, míg az ESCO Kft. saját hatáskörben készíti elő és menedzseli a RO-HU és közvetlen brüsszeli forrású pályázatokat, így maximalizálva a város külső és belső végrehajtási kapacitásait.

Digitális feladatmenedzsment eszközök bevezetése a Polgármesteri Hivatalban

- Moduláris, több szereplőre kiterjedő rendszerek: Az önkormányzat célja olyan több szereplőre kiterjedő, moduláris rendszerű digitális feladatmenedzsment rendszerek bevezetése, amelyek átfogják a hivatal és az önkormányzati cégek munkáját.
- Információáramlás és együttműködés javítása: A szoftverek bevezetésének elsődleges oka, hogy a hivatali osztályok és a megvalósításban résztvevő szervezetek közötti kommunikáció és információáramlás jelenleg esetenként akadozik. A feladatmenedzsment rendszer feladata a folyamatos információáramlás és az együttműködési lépések szabályozott keretek közötti folytatása, valamint a kommunikáció hatékonyságának nyomon követése.
- Vezetői képzések a szoftverhasználathoz: A digitális alapú folyamatirányítás elterjesztése érdekében a városüzemeltetésért és intézményirányításért felelős közép- és felsővezetők részére képzéseket szerveznek. Ennek célja a feladatmenedzsmentet támogató szoftverek készségszintű elsajátítása.
- A Városgazdálkodási Kft. szoftverbeszerzése: Szintén a működési modell fejlesztésének része, hogy a Békéscsabai Városgazdálkodási Kft. egy dedikált feladatszervezést és folyamatmenedzsmentet támogató szoftvert szereznek be.
- UTU városüzemeltetési keretrendszer: A városüzemeltetési feladatoknál már bevezették az UTU multifunkcionális keretrendszert. Ennek szoftveres részeként működik a térinformatikai alapú hibabejelentő modul, amely pontos helymeghatározással és azonnali, kétirányú kommunikációval segíti a feladatok beazonosítását és az optimális megoldások megtalálását.

Az Irányítási és végrehajtás önértékelő táblázata

Kérdés	Értékelési szempont	Megvalósulás - Békéscsaba MJV és térsége
Van-e kijelölt klímakoordinátor vagy klímamunkacsoport az önkormányzatban?	Megvan-e a felelős szervezet/személy; milyen mértékben rendelkezik hatáskörrel és erőforrásokkal	**Igen.** A Békéscsabai Városfejlesztési Nkft. látja el a dedikált koordinációs feladatokat. Emellett felállításra kerül egy formális Zöld átállás tematikus munkacsoport (szakmai műhely), amely állandó jelleggel támogatja a zöld átállást megfelelő önkormányzati hatáskörrel és erőforrásokkal.
Kijelölte-e az önkormányzat a zöld portfólió menedzseléséért felelős személyt?	Megvan-e a felelős személy; rendelkezik-e a zöld portfólió menedzseléséhez, jogosultságvizsgálatához szükséges hatáskörrel és erőforrásokkal?	**Igen.** A Békéscsabai Városfejlesztési Nkft. ügyvezetője, illetve a projektek tekintetében a cég kijelölt projektmenedzserei, valamint a STRAFO vezetője és a Békéscsaba Energia ESCO Kft. kijelölt projektmenedzserei látják el a zöld portfólió menedzsmentjét, ők végzik a zöld projektek jogosultsági (DNSH) vizsgálatát is. *(A TOP Plusz forrásoknál a Városfejlesztési Nkft. és a STRAFO is önálló projektmegvalósítóként jár el, míg az ESCO Kft. a közvetlen brüsszeli és RO-HU projektekért felel.)* (KÖTELEZŐ MINIMUM ELVÁRÁS)
Kijelölte-e az önkormányzat a zöld projektportfólióhoz kapcsolódó döntési kompetenciákkal felruházott testületet, mely minimum 3 főből áll?	Megvan-e a felelős, min. 3 főből álló testület; rendelkezik-e a zöld portfólió jóváhagyásához szükséges hatáskörrel és erőforrásokkal?	**Igen.** Ezt a funkciót dedikáltan a Közgyűlés Városüzemeltetési, Fejlesztési és Zöld Bizottsága tölti be a városi projekteknél, míg a több települést érintő beruházások esetében a térségi polgármesterekből álló Településegyüttes Fejlesztési Bizottság (TFB). Mindkettő jóval több mint 3 fős, legitim döntési jogosultsággal bír. (KÖTELEZŐ MINIMUM ELVÁRÁS)
Milyen az önkormányzati osztályok közötti együttműködés?	Van-e formális mechanizmus az együttműködésre (pl. munkacsoport, rendszeres egyeztetés)	**Igen, de tovább fejlesztendő.** Az osztályok (Városüzemeltetés, STRAFO, Nkft.) között a kommunikáció eddigi esetenkénti akadozásainak kiküszöbölésére az önkormányzat formális digitális feladatmenedzsment rendszert és az FVS monitoring munkacsoport rendszeres (féléves) üléseit vezeti be.
Rendelkezik-e az önkormányzat megfelelő kapacitásokkal?	Létszám, szaktudás, képzések, dedikált költségvetés megléte	**Igen, de tovább fejlesztendő.** Bár a városi cégeknél (ESCO Kft, Nkft.) megvan a zöld és digitális átálláshoz szükséges magas szintű szaktudás, magában a Hivatalban hiány mutatkozik mérnöki végzettségű projektmenedzserekből. Erre reagálva HR szakpolitikai átalakítást és célzott belső képzéseket hajt végre a város.
Melyik szinten történik a környezeti döntéshozatal?	Politikai (városvezetés), szakmai (osztályok), operatív (projektszint)	**Vertikálisan integrált**: A stratégiai és pénzügyi döntések politikai szinten (Közgyűlés, TFB) születnek, a szakmai tartalmat az osztályok és a Zöld Bizottság szűrik, míg a technológiai, operatív megvalósítás az Nkft. és külső szakértők (Munkacsoport) szintjén zajlik.

Hogyan integrálódnak a klímacélok a városfejlesztési stratégiákba?	Be vannak-e építve más ágazati stratégiákba, vagy különállóan kezelik őket	**Holisztikusan, szervesen integrálva**. Az FVS Zöldülő város és Digitális város dimenziója horizontálisan átszövi az összes többi ágazatot (gazdaság, közlekedés, szolgáltatások). A SECAP és a ZÁF nem különálló tervek, hanem az FVS alapjait képezik, illetve szinergiát alkotnak egymással.
Milyen elszámoltathatósági mechanizmusok működnek?	Monitoring rendszer, nyilvános jelentések, mérhető mutatók megléte	**Erős elszámoltathatóság működik**. A projektek indikátorait az FVS Monitoring munkacsoport vizsgálja. A ZÁF szerint a város évenkénti Allokációs és Hatás Jelentést készít a kitűzött KPI-ok teljesüléséről, amelyet nyilvánosan, a város honlapján publikál.
Mely szervezetek bírnak jelenleg a legnagyobb befolyással?	Érintettek azonosítása (civil, gazdasági, szakmai) és bevonásuk mértéke	**Széleskörű szektorközi bevonás**. Az önkormányzaton túl a helyi gép- és élelmiszeripari nagyvállalatok, a Békéscsabai Szakképzési Centrum, a Gál Ferenc Egyetem, valamint a környezetvédelmi (klíma fókuszú) civil és nonprofit szervezetek bírnak komoly befolyással a szakmai tervezésben.
Milyen eszközökkel vonják be a civil szervezeteket és közösségeket?	Részvételi mechanizmusok megléte, rendszeressége, hozzáférhetősége	**Fejlett és strukturált részvételi bevonás**. A zöld és digitális átállás tematikus műhelyeinek működtetésével (co-working tervezés), a projektkoncepciók honlapon történő társadalmasításával, elégedettségmérő kérdőívekkel és klímatudatosságot növelő edukációs kampányokkal.
Van-e rendszeres párbeszéd regionális és nemzeti szintekkel?	Együttműködés megléte, formális és informális fórumok	**Igen.** Regionális szinten a Településegyüttes Fejlesztési Bizottság (TFB) biztosítja az állandó fórumot a szatellittelepülésekkel. Nemzeti szinten az IH és a szakminisztériumok felé biztosított a folyamatos, formális jelentéstétel és partnerség.
Hogyan vonják be a lakosságot és a hátrányos helyzetű csoportokat?	Elérési és bevonási mechanizmusok (pl. célzott programok, konzultációk)	**Aktív bevonás, rendszeres lakossági kommunikáció.** A lakosságot helyi médiumokon keresztül (közösségi, ingyenes online és nyomtatott); részvételi fórumok, közmeghallgatások, rendszeres tematikus konzultációk (pl. elégedettségmérés a szolgáltatásokról) útján. Ezeken felül a hátrányos helyzetű csoportokat a szociális városrehabilitációs akciók (Antiszegregációs Terv beavatkozásai) révén érik el és vonják be aktívan.
Milyen formában valósul meg a közös politikaalkotás?	Lakossági konzultációk, közgyűlések, közösségi tervezési fórumok megléte	**Aktív bevonás, rendszeres lakossági kommunikáció.** A stratégiai iterációk során alulról jövő kezdeményezéseket csatornáznak be az FVS Monitoring munkacsoportba és a tematikus műhelyekbe, ahol a helyi lakosság, a cégek és civilek ötleteiből konkrét projektkezdeményezések válhatnak.
Hogyan biztosítják a társadalmi támogatást és a bizalmat?	Kommunikációs csatornák, átláthatóság, visszajelzési lehetőségek	**Transzparencia és dedikált visszacsatolási folyamatok**. A koordinátorok (Nkft., STRAFO) felelőssége a lakossági/partneri vélemények értékelése és a döntések eredményeinek (miért épült be vagy miért nem) proaktív, transzparens, megbízható visszajelzése az érintetti körök felé.

6. Beszámolás a zöld beruházások megvalósulásáról, a célkitűzések teljesüléséről, források felhasználásáról

6.1. A zöld átállás intézményi és társadalmi megvalósulása

Békéscsaba és térsége – Zöld Átállási és Finanszírozási Keretrendszer Allokációs és Hatás Jelentés

Időszak: 2025
Kibocsátás dátuma: 2026. augusztus
Portfólió volumene: a projekt-előkészítés és a finanszírozási döntések előrehaladásával, az éves beszámolás keretében aktualizálandó

Kérdés	Értékelési szempont	Városi megvalósulás
Hogyan integrálódnak a klímacélok a városfejlesztési stratégiákba?	Be vannak-e építve más ágazati stratégiákba, vagy különállóan kezelik őket?	Békéscsaba klíma- és fenntarthatósági céljai a SECAP, a Klímastratégia, az FVS és a ZÁF keretében egymással összehangoltan jelennek meg. A ZÁF a stratégiai célokat a 2. fejezetben meghatározott keretbeavatkozásokhoz és projektcsomagokhoz kapcsolja, különösen az energiahatékonyság, a megújuló energia, az intelligens energiagazdálkodás, a fenntartható mobilitás, valamint a zöld-kék infrastruktúra és vízmegtartás területén.
Milyen elszámoltathatósági mechanizmusok működnek?	Monitoringrendszer, nyilvános jelentések, mérhető mutatók megléte	A ZÁF végrehajtását éves Allokációs és Hatás Jelentés követi nyomon. A monitoring a projektstátuszok, a pénzügyi előrehaladás és a 2–3. fejezetben meghatározott projektspecifikus indikátorok alapján történik. A beszámoló eredményei nyilvánosan közzétehetők a város honlapján. A monitoringhoz szükséges adatgyűjtés és adattisztítás koordinációjában a Városfejlesztési Nkft., a STRAFO és az érintett szakmai szervezetek vesznek részt.
Mely szervezetek bírnak jelenleg a legnagyobb befolyással?	Érintettek azonosítása – önkormányzati, gazdasági, szakmai és civil szereplők – és bevonásuk mértéke	A zöld átállás meghatározó önkormányzati szereplői Békéscsaba MJV Közgyűlése, a Városüzemeltetési, Fejlesztési és Zöld Bizottság, a Polgármesteri Hivatal – ezen belül különösen a STRAFO –, a Békéscsabai Városfejlesztési Nkft., valamint az energetikai projektekben a Békéscsaba Energia ESCO Kft. A térségi együttműködésben a Településegyüttes Fejlesztési Bizottság (TFB) biztosít fórumot. A projekt-előkészítésbe és véleményezésbe gazdasági, oktatási, szakmai és civil szereplők is bevonhatók.

Kérdés	Értékelési szempont	Városi megvalósulás
Milyen eszközökkel vonják be a civil szervezeteket és közösségeket?	Részvételi mechanizmusok megléte, rendszeressége, hozzáférhetősége	A részvételt társadalmi egyeztetések, nyilvános projekt- és stratégiai konzultációk, közmeghallgatások, tematikus műhelyek, kérdőíves felmérések és szemléletformáló programok támogatják. A Zöld Átállás Tematikus Munkacsoport kialakítása további lehetőséget terem a szakmai, civil és gazdasági szereplők strukturált bevonására.
Van-e rendszeres párbeszéd regionális és nemzeti szintekkel?	Együttműködés megléte, formális és informális fórumok	Térségi szinten a TFB biztosítja Békéscsaba és a kapcsolódó települések fejlesztési igényeinek egyeztetését. A támogatott projektek előkészítése és végrehajtása során a város és projektmegvalósító szervezetei kapcsolatot tartanak az illetékes Irányító Hatóságokkal, szakminisztériumokkal és egyéb finanszírozó, illetve szakmai szervezetekkel.
Hogyan vonják be a lakosságot és a hátrányos helyzetű csoportokat?	Elérési és bevonási mechanizmusok, célzott programok és konzultációk	A lakossági részvételt a városi kommunikációs csatornák, közmeghallgatások, fórumok, kérdőíves felmérések és szemléletformáló programok támogatják. A hátrányos helyzetű csoportok bevonása a kapcsolódó szociális, közösségi és városrehabilitációs programokhoz illeszkedően történik, figyelembe véve az igazságos átmenet szempontjait.
Milyen formában valósul meg a közös politikaalkotás?	Lakossági konzultációk, közgyűlések, közösségi tervezési fórumok megléte	A stratégiai és projekt-előkészítési folyamatokban a partnerségi egyeztetések, a közgyűlési és bizottsági döntéshozatal, a TFB térségi koordinációja, valamint a tervezett tematikus munkacsoportok biztosítanak lehetőséget a szereplők véleményének becsatornázására. Az alulról érkező projektjavaslatok a projektértékelési és -kiválasztási rendszer keretében vizsgálhatók tovább.
Hogyan biztosítják a társadalmi támogatást és a bizalmat?	Kommunikációs csatornák, átláthatóság, visszajelzési lehetőségek	A társadalmi támogatást az átlátható kommunikáció, a fejlesztési dokumentumok és beszámolók nyilvánossága, a partnerségi egyeztetések, valamint a véleményekre adott visszacsatolás erősíti. A ZÁF éves Allokációs és Hatás Jelentése a projektek előrehaladásának, a forrásfelhasználásnak és a mérhető eredményeknek az átlátható bemutatását szolgálja.

6.2. A zöld beruházási projektportfólió szerepe a megvalósításban és a monitoringban

A Zöld Átállási és Finanszírozási Keretrendszer végrehajtásának és nyomon követésének egyik alapvető eszköze Békéscsaba és térsége zöld beruházási projektportfóliója. A projektportfólió **egységes keretben foglalja össze a megvalósult, megvalósítás alatt álló, előkészített, valamint vizsgálati vagy koncepciószintű fejlesztési elemeke**t, és **kapcsolatot teremt a városi és várostérségi klíma-, energia- és fenntarthatósági célkitűzések**, valamint az ezek megvalósítását szolgáló **beruházások között**. A már megvalósult fejlesztések a portfólió kiindulási alapját és továbbfejlesztési lehetőségeit jelentik, míg új projektként a még megvalósítandó fejlesztési tartalom kerül értékelésre.

A projektportfólió célja, hogy átlátható módon támogassa a fejlesztési igények azonosítását, a projektek előkészítését, priorizálását, finanszírozását és nyomon követését. Ennek megfelelően a portfólió nem kizárólag egyedi beruházások nyilvántartását jelenti, hanem olyan egymásra épülő projektcsomagokat tartalmaz, amelyekhez Békéscsaba és a térségi települések saját **adottságaik, fejlesztési igényeik és előkészítettségük alapján kapcsolódhatnak**. A konkrét projektek, helyszínek, műszaki tartalmak, költségek és célértékek a projekt-előkészítés előrehaladásával pontosíthatók.

A projektportfólió egyben a ZÁF éves monitoring- és beszámolási rendszerének alapját képezi. Az éves monitoring során a projektek megvalósítási státusza, pénzügyi előrehaladása, valamint **a 2. és 3. fejezetben meghatározott, projekttípushoz igazodó teljesítménymutatók** tényleges értékei kerülnek értékelésre. Ez lehetővé teszi az eltérések és további beavatkozási igények azonosítását, a projektprioritások időszakos felülvizsgálatát, valamint a finanszírozási döntések megalapozását. A projektindikátorok és a kapcsolódó városi célértékek összevetése egyúttal lehetőséget teremt annak nyomon követésére, hogy az **egyes beruházások milyen mértékben járulnak hozzá a város és térsége zöld átállási céljaihoz**.

A jelenlegi projektportfólió **öt kiemelt fejlesztési projektcsomagot, valamint egy feltételes, partnerségi alapon megvalósítható térségi projektcsomagot tartalmaz**. A fő fejlesztési területek a megújulóenergia-termelés, az energiatárolás és az intelligens energiagazdálkodás; a középületek energetikai korszerűsítése és megújuló hőellátása; az energiahatékony és intelligens közvilágítás; a klímaadaptív zöld-kék infrastruktúra, vízmegtartás és biodiverzitás-fejlesztés; valamint az elektromos közösségi közlekedéshez és a fenntartható térségi mobilitáshoz kapcsolódó fejlesztések. Ezeket egészíti ki a térségi körforgásos bioerőforrás- és biogázhasznosítás mint részletesen vizsgálandó, feltételes projektcsomag.

A projektcsomagokat horizontálisan egészítik ki a digitális monitoring-, energiamenedzsment-, intézményi kapacitásfejlesztési és szemléletformáló beavatkozások. Az önkormányzati energiamenedzsment és az energetikai adatgyűjtés fejlesztése a zöld átállás eredményes megvalósításának fontos támogató eleme, ezért ezek előrehaladását és eredményeit is indokolt a monitoringrendszer keretében nyomon követni. A projektportfólió nyilvántartása egységes **projektkataszterben** történik. A projektkataszter a projekt vagy projektelem azonosítója mellett tartalmazza annak projektgazdáját, projektcsomaghoz való kapcsolódását, megvalósítási státuszát, stratégiai és taxonómiai kapcsolatát, rendelkezésre álló vagy tervezett finanszírozási forrását, valamint a kapcsolódó monitoringindikátorokat. A **nyilvántartás rendszeres aktualizálása** biztosítja, hogy a projektportfólió a stratégiai tervezés, a projektmenedzsment és az éves ZÁF Allokációs és Hatás Jelentés számára egyaránt naprakész információs alapot biztosítson.

6.3. Kapcsolódás a városi klíma- és fenntarthatósági célokhoz

Békéscsaba és térsége zöld beruházási projektportfóliója a ZÁF-ban, a Fenntartható Energia- és Klímaakciótervben (SECAP), valamint a kapcsolódó városi és térségi stratégiai dokumentumokban meghatározott klíma-, energia- és fenntarthatósági célok megvalósítását támogatja. A projektportfólió monitoringjának feladata annak nyomon követése, hogy a megvalósuló fejlesztések milyen mérhető eredményekkel járulnak hozzá e célok teljesítéséhez.

A ZÁF célrendszerének meghatározó elemei az üvegházhatásúgáz-kibocsátás mérséklése, az energiahatékonyság javítása, a megújuló energiaforrások alkalmazásának növelése, a fenntartható mobilitás fejlesztése, valamint a klímaváltozás hatásaival szembeni alkalmazkodóképesség erősítése. **A ZÁF a városi klímacélok tekintetében a Közgyűlés által elfogadott, felülvizsgált SECAP célrendszerére épül, és nem határoz meg attól eltérő összvárosi kibocsátáscsökkentési célértéket. A SECAP jövőbeni felülvizsgálata esetén a ZÁF kapcsolódó cél- és monitoringrendszerét is szükséges felülvizsgálni annak érdekében, hogy a városi stratégiai dokumentumok célértékei egymással összhangban maradjanak.**

A projektportfólió hozzájárulása projekt- és célterületi szinten egyaránt nyomon követendő. Az energiahatékonysági fejlesztéseknél az energiamegtakarítás (MWh/év) és az elkerült ÜHG-kibocsátás (tCO_2e/év), a megújulóenergia-fejlesztéseknél a létrehozott kapacitás és a megtermelt megújuló energia, a fenntartható mobilitásnál a létrehozott vagy korszerűsített infrastruktúra és a kapcsolódó szolgáltatások, míg a klímaadaptációs fejlesztéseknél többek között a fejlesztett zöldfelület, a növényállomány fennmaradása és a létrehozott vízvisszatartó kapacitás szolgálhat monitoringindikátorként. A digitális és intézményi fejlesztéseknél az energiamenedzsment- és monitoringrendszerbe bevont intézmények, illetve fogyasztási pontok száma és lefedettsége, valamint a kapcsolódó programokkal elért szereplők száma alkalmazható mutatóként. **A konkrét projektindikátorok és célértékek a projektek előkészítettségéhez igazodva, megfelelő adatforrás és számítási módszertan alapján kerülnek meghatározásra és aktualizálásra.**

Az éves ZÁF-monitoring során a projektek tényleges eredményeit a kapcsolódó, hatályos városi célértékekhez szükséges viszonyítani. A projektportfólió összesített hozzájárulása kizárólag olyan indikátorok esetében számszerűsíthető, amelyek egységes módszertannal és megfelelő adatok alapján összegezhetők. A monitoring így lehetővé teszi a **projektportfólió előrehaladásának, a célok teljesüléséhez való hozzájárulásának és az esetleges eltéréseknek az értékelését,** továbbá megalapozza a projektprioritások és a finanszírozási igények időszakos felülvizsgálatát.

A monitoring során **külön figyelmet** szükséges fordítani azokra a célterületekre, ahol a tényleges **megvalósulás üteme elmarad** a stratégiai célértékek teljesítéséhez szükséges pályától. Az ilyen eltérések korai azonosítása lehetővé teszi további projektek előkészítését, a beavatkozási prioritások felülvizsgálatát és a rendelkezésre álló finanszírozási lehetőségek célzottabb alkalmazását.

Allokációs összefoglaló

Kategória	Becsült allokált összeg (Ft)	A teljes tervezett portfólió %-a	Projekt státusz
Megújuló energia, energiatárolás és intelligens energiagazdálkodás	**6,0 Mrd**	**26,3%**	Megvalósult alapokra épülő, részben folyamatban lévő és továbbfejlesztendő fejlesztések
Középületek energiahatékonysági korszerűsítése és megújuló hőellátása	**5,0 Mrd**	**21,9%**	Folyamatban lévő és tervezett fejlesztések
Fenntartható mobilitás	**3,0 Mrd**	**13,2%**	Folyamatban lévő és továbbfejlesztendő fejlesztések
Zöld-kék infrastruktúra, vízmegtartás és klímaadaptáció	**4,5 Mrd**	**19,7%**	Folyamatban lévő és tervezett fejlesztések
Digitális monitoring, energiamenedzsment és intelligens városi rendszerek	**1,3 Mrd**	**5,7%**	Részben finanszírozott, részben továbbfejlesztendő horizontális fejlesztések
Humán, szemléletformálási és közösségi fejlesztések	**2,0 Mrd**	**8,8%**	Finanszírozott és megvalósítás alatt álló horizontális fejlesztések
Térségi körforgásos bioerőforrás- és biogázhasznosítás	**1,0 Mrd**	**4,4%**	Feltételes, koncepciószintű; megvalósíthatósági vizsgálathoz kötött
Összesen	**22,8 Mrd**	**100,0%**	**Indikatív tervezett projektportfólió**

Megjegyzés: Az allokációs kategóriák a projektportfólió pénzügyi és monitoring szempontú csoportosítását szolgálják, ezért nem jelentik az 5+1 projektcsomag-struktúra közvetlen leképezését. A digitális, energiamenedzsment-, humán és szemléletformálási fejlesztések horizontális jellegük ellenére az allokáció nyomon követhetősége érdekében önálló kategóriaként jelennek meg. A közvilágítási fejlesztésekhez kapcsolódó tervezett ráfordítások az energiahatékonysági, intelligens energiagazdálkodási és digitális fejlesztési kategóriákban jelennek meg, ezért az allokációs táblázatban nem szerepelnek külön kategóriaként. Az összegek indikatív tervezési értékek, nem jelentenek finanszírozási kötelezettségvállalást.

Allokációs táblázat

Projekt / Kategória	Pályázati forrás (Ft)	Piaci forrás (Ft)	Önkormányzati önerő (Ft)	Összes allokáció (Ft)	Állapot
Megújuló energia, energiatárolás és intelligens energiagazdálkodás	5,45 Mrd	0,50 Mrd	0,05 Mrd	6,00 Mrd	Részben finanszírozott, részben előkészítés alatt
Középületek energiahatékonysági korszerűsítése és megújuló hőellátása	4,65 Mrd	0,30 Mrd	0,05 Mrd	5,00 Mrd	Folyamatban lévő és tervezett fejlesztések
Fenntartható mobilitás	2,83 Mrd	0,15 Mrd	0,02 Mrd	3,00 Mrd	Részben finanszírozott, részben tervezett
Zöld-kék infrastruktúra, vízmegtartás és klímaadaptáció	4,36 Mrd	0,10 Mrd	0,04 Mrd	4,50 Mrd	Részben finanszírozott, részben előkészítés alatt
Digitális monitoring, energiamenedzsment és intelligens városi rendszerek	1,13 Mrd	0,15 Mrd	0,02 Mrd	1,30 Mrd	Részben finanszírozott, továbbfejlesztendő
Humán, szemléletformálási és közösségi fejlesztések	2,00 Mrd	0	0	2,00 Mrd	Finanszírozott / megvalósítás alatt
Térségi körforgásos bioerőforrás- és biogázhasznosítás	0,83 Mrd	0,15 Mrd	0,02 Mrd	1,00 Mrd	Feltételes, koncepciószintű
Összesen	**21,25 Mrd**	**1,35 Mrd**	**0,20 Mrd**	**22,80 Mrd**	**Indikatív tervezett portfólió**

Megjegyzés: A táblázatban szereplő finanszírozási összegek indikatív, tervezési célú becslések, és nem jelentenek finanszírozási vagy önkormányzati kötelezettségvállalást. A pályázati, piaci és önkormányzati források tényleges aránya projektenként, az elérhető támogatási konstrukciók, a támogatási intenzitás, a projekt pénzügyi megtérülése és a finanszírozási döntések függvényében kerül meghatározásra. A finanszírozási modell kialakítása során elsődleges szempont a vissza nem térítendő és egyéb külső források lehetőség szerinti maximalizálása, valamint az önkormányzati közvetlen forrásigény mérséklése.

Projektlista részletezve

Projekt neve	Leírás	Kategória	Allokáció (Ft)	Állapot
SMART GRID rendszer továbbfejlesztése	A meglévő intelligens energetikai rendszer továbbfejlesztése, különös tekintettel a megújulóenergia-termelés, energiatárolás és intelligens szabályozás integrációjára.	Megújuló energia / intelligens energiagazdálkodás	**2,5 Mrd Ft (indikatív)**	Tervezés / előkészítés
Geotermikus energiahasznosítás továbbfejlesztése	A meglévő geotermikus rendszerre épülő további hőhasznosítási és kapcsolódó energetikai fejlesztések.	Megújuló energia	**2,0 Mrd Ft (indikatív)**	Tervezés / előkészítés
Smart közvilágítás továbbfejlesztése	Energiahatékony közvilágítás továbbfejlesztése intelligens vezérlési, szabályozási és energiamenedzsment-megoldások alkalmazásával.	Energiahatékonyság / intelligens energiagazdálkodás	**0,8 Mrd Ft (indikatív)**	Tervezés / előkészítés
Energiamenedzsment rendszer fejlesztése (DIMOP_PLUSZ-2.1.1-24-2025-00021)	Önkormányzati épületek energiafelhasználásának mérését, monitoringját, irányítását és optimalizálását támogató rendszer kialakítása.	Digitalizáció / energiahatékonyság	**224,07 M Ft**	Megvalósítás alatt
StoreMore (DRP0200271)	Nemzetközi együttműködés az energiatárolási megoldások és a villamosenergia-rendszer rugalmasságának fejlesztésére.	Energiatárolás	**A Békéscsabára jutó projektköltségvetés alapján**	Megvalósítás alatt

RESolution (ROHU00103)	Fenntartható energetikai megoldások, megújulóenergia-integráció és kapcsolódó innovatív energetikai fejlesztések támogatása.	Megújuló energia / intelligens energiagazdálkodás	**A Békéscsabára jutó projektköltségvet és alapján**	Megvalósítás alatt
CleanAIR (ROHU00401)	Határon átnyúló együttműködés a levegő- és vízszennyezés csökkentése, valamint a városi környezeti monitoring fejlesztése érdekében.	Klímaadaptáció / környezeti monitoring	**A Békéscsabára jutó projektköltségvet és alapján**	Megvalósítás alatt
Békéscsaba belterületének klimatikus és fizikai védelmét szolgáló vízmegtartó és vízelvezető-hálózat fejlesztése (TOP_PLUSZ-1.3.2-23-BC1-2023-00002)	Csapadékvíz-visszatartó és vízelvezető infrastruktúra fejlesztése a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás erősítése érdekében.	Klímaadaptáció / vízmegtartás	**800 M Ft**	Megvalósítás alatt
Békéscsaba kerékpárforgalmi létesítményeinek fejlesztése (TOP_PLUSZ-1.3.2-23-BC1-2024-00008)	A meglévő kerékpárforgalmi hálózat minőségi fejlesztése, közlekedésbiztonsági elemekkel és kapcsolódó tervezési feladatokkal.	Fenntartható mobilitás	**1,76 Mrd Ft**	Megvalósítás alatt
Fenntartható versenyképes városfejlesztés – Árpád Fürdő – Munkácsy Negyed – CsabaPark (TOP_PLUSZ-6.2.1-23-BC1-2023-00004)	Komplex városfejlesztési projekt, amelynek ZÁF szempontjából releváns elemei közé tartoznak a zöldinfrastruktúra- és közterület-fejlesztések.	Zöld infrastruktúra / komplex városfejlesztés	**ZÁF-releváns projektrész alapján**	Megvalósítás alatt
Fenntartható infrastruktúrafejlesztés t támogató humán fejlesztések (TOP_PLUSZ-3.2.1-23-BC1-2025-00002)	A fenntartható városfejlesztéshez kapcsolódó szemléletformáló, közösségi és humán fejlesztési programok.	Szemléletformálás / humán fejlesztés	**ZÁF-releváns projektrész alapján**	Megvalósítás alatt

Nyitott közösségi terek, zöldfelületek fejlesztése – Csabaszabadi (TOP_PLUSZ-1.3.2-23-BC1-2023-00003)	Települési közparkok, zöldfelületek és kapcsolódó közösségi terek fejlesztése.	Zöld infrastruktúra	**Projekt támogatási összege alapján**	Megvalósítás alatt
Nyitott és zárt közösségi terek fejlesztése – Telekgerendás (TOP_PLUSZ-1.3.2-23-BC1-2024-00005)	Közösségi terek és zöldterületek komplex fejlesztése; a ZÁF-ban a zöld fejlesztési elemek vehetők figyelembe.	Zöld infrastruktúra / komplex településfejlesztés	**ZÁF-releváns projektrész alapján**	Megvalósítás alatt
Közösségi terek és zöld infrastruktúra fejlesztése – Kétsoprony (TOP_PLUSZ-1.3.2-23-BC1-2024-00006)	Zöld közterületek és települési közösségi terek fejlesztése.	Zöld infrastruktúra	**ZÁF-releváns projektrész alapján**	Megvalósítás alatt
Békéscsaba–Doboz kerékpárforgalmi kapcsolat fejlesztése	A Békéscsaba és Doboz közötti városterségi kerékpáros kapcsolat fejlesztése.	Fenntartható mobilitás	**Projekt támogatási összege alapján**	Megvalósítás alatt

Megjegyzés: A táblázatban a támogatási döntéssel rendelkező projektek esetében a rendelkezésre álló projektadatok, míg az előkészítés alatt álló fejlesztéseknél indikatív tervezési becslések szerepelnek. A komplex, többféle fejlesztési elemet tartalmazó projektek esetében a ZÁF-portfólióban kizárólag a zöld átállási célokhoz kapcsolódó projektrészek vehetők figyelembe. A becsült allokációk a projekt-előkészítés, a támogatási döntések és az éves monitoring során aktualizálandók.

Hatásjelentés

Kategória	Indikátor	Egység	Alapérték	Pályázati forrás (Ft)	Piaci forrás (Ft)	Önkormányzati önerő (Ft)	Összes hatás	Eredmény	Megjegyzés
Megújuló energia és intelligens energiagazdálkodás	Megújulóenergia-termelő és energiatárolási kapacitás fejlesztése	MW / MWh	Projektindítási érték	**5,45 Mrd**	**0,50 Mrd**	**0,05 Mrd**	Projektszinten összesítendő	Előkészítés / részben megvalósítás alatt	A SMART GRID, geotermikus, energiatárolási és kapcsolódó fejlesztések tényleges műszaki adatai alapján aktualizálandó.
Energiahatékonyság és megújuló hőellátás	Éves energiamegtakarítás	MWh/év	Projektindítási energiafogyasztás	**4,65 Mrd**	**0,30 Mrd**	**0,05 Mrd**	Projektszinten összesítendő	Részben megvalósítás alatt / tervezett	A tényleges megtakarítás energetikai számítások és fogyasztási adatok alapján határozható meg.
Fenntartható mobilitás	Létrehozott vagy korszerűsített fenntartható közlekedési infrastruktúra	km	Projektindítási állapot	**2,83 Mrd**	**0,15 Mrd**	**0,02 Mrd**	Projektszinten összesítendő	Megvalósítás alatt / tervezett	A támogatott kerékpárforgalmi és további mobilitási fejlesztések alapján aktualizálandó.
Zöld-kék infrastruktúra, vízmegtartás és klímaadaptáció	Fejlesztett zöldfelület / létrehozott vízvisszatartó kapacitás	ha / m^3	Projektindítási állapot	**4,36 Mrd**	**0,10 Mrd**	**0,04 Mrd**	Projektszinten összesítendő	Részben megvalósítás alatt / tervezett	A zöldfelületi és vízmegtartási eredmények projektindikátorok alapján követendők.
Digitális monitoring, energia-menedzsment és intelligens városi rendszerek	Monitoringba és energiamenedzsment-rendszerbe bevont intézmények / fogyasztási pontok	db	Projektindítási lefedettség	**1,13 Mrd**	**0,15 Mrd**	**0,02 Mrd**	Projektszinten összesítendő	Részben megvalósítás alatt / továbbfejlesztendő	A ténylegesen rendszerbe kapcsolt intézmények és mérési pontok alapján mérendő.

Kategória	Indikátor	Egység	Alapérték	Pályázati forrás (Ft)	Piaci forrás (Ft)	Önkormányzati önerő (Ft)	Összes hatás	Eredmény	Megjegyzés
Humán, közösségi és szemléletformálási fejlesztések	Programokkal elért résztvevők / célcsoportok	fő	Projektindítási érték	**2,00 Mrd**	**0**	**0**	Projektszinten összesítendő	Megvalósítás alatt	Csak a ZÁF céljaihoz kapcsolódó programeredmények vehetők figyelembe.
Térségi körforgásos bioerőforrás- és biogázhasznosítás	Hasznosítható bioerőforrás-potenciál / előkészített fejlesztés	t/év / db	Meghatározandó	**0,83 Mrd**	**0,15 Mrd**	**0,02 Mrd**	Megvalósíthatósági vizsgálat alapján	Koncepciószintű	A hatás alapanyag-potenciál-, technológiai, ÜHG- és gazdaságossági vizsgálat alapján számszerűsíthető.
Összesen	–	–	–	**21,25 Mrd Ft**	**1,35 Mrd Ft**	**0,20 Mrd Ft**	**22,80 Mrd Ft indikatív portfólió**	–	–

Megjegyzés: A táblázatban szereplő finanszírozási összegek és hatásértékek indikatív, tervezési célú értékek. A tényleges finanszírozási szerkezet, valamint a projektekhez kapcsolódó környezeti és társadalmi hatások a támogatási döntések, a projektek műszaki előrehaladása és az éves monitoring eredményei alapján kerülnek pontosításra. Az ÜHG-kibocsátás változásának értékelése a hatályos SECAP monitoringrendszerével összhangban történik.

Összesített klímahatás

A projektportfólióban szereplő beruházások együttesen jelentős mértékben hozzájárulnak Békéscsaba zöld átállási céljainak megvalósításához. A megújulóenergia-fejlesztések, az energiahatékonysági beruházások, a fenntartható közlekedési fejlesztések, valamint a zöldinfrastruktúra-fejlesztések becsült együttes hatása alapján a projektportfólió éves szinten érdemi üvegházhatásúgáz-kibocsátás-csökkentést eredményezhet.

Összes elkerült ÜHG-kibocsátás: ≈ 6 750 tCO_2e/év *(indikatív, projektportfólió-alapú becslés)*

Részesedés a SECAP 2030. évi kibocsátáscsökkentési céljából: ≈ 4,6%

Viszonyítási alap: a SECAP 2010-es **366 772 tCO_2e/év** bázisévéhez képest 2030-ra vállalt legalább **40%-os kibocsátáscsökkentés**, amely **≈146 700 tCO_2e/év** csökkentésnek felel meg.

Kategória	Indikátor	Egység	Eredmény	Megjegyzés	EU Taxonómia cél	Városi cél / KPI	Városi célérték
Megújuló energia	Beépített megújuló energiakapacitás	MW	≈12	Geotermia, Smart Grid, StoreMore, RESolution	Éghajlatváltozás mérséklése	Megújuló energiakapacitás növelése	70 MW*
Megújuló energia	Megújuló energiatermelés	MWh/év	≈24 000	Geotermikus és decentralizált energiatermelés	Éghajlatváltozás mérséklése	Megújuló energia részarányának növelése	140 000 MWh/év*
Energiahatékonyság	Primerenergia-megtakarítás	MWh/év	≈9 000	Önkormányzati intézmények energiafelhasználásának csökkentése	Éghajlatváltozás mérséklése	Energiafogyasztás csökkentése	50 000 MWh/év*
Klímavédelem	**ÜHG-kibocsátás csökkentése**	**tCO_2e/év**	**≈6 750**	A teljes projektportfólió együttes indikatív becsült hatása	Éghajlatváltozás mérséklése	**SECAP 2030. évi ÜHG-kibocsátáscsökkentési cél**	**≈146 700 tCO_2e/év**

Fenntartható mobilitás	Új vagy fejlesztett kerékpárút	km	**projektszinten aktualizálandó**	Békéscsaba és várostérségi kapcsolatok	Éghajlatváltozás mérséklése	**Új/felújított kerékpárforgalmi infrastruktúra**	**6 km 2029-ig**
Klímaadaptáció	Fejlesztett zöldfelület	ha	≈30	Békéscsaba, Csabaszabadi, Telekgerendás, Kétsoprony	Éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás	Városi zöldfelületek növelése	**250 ha**
Klímaadaptáció	Csapadékvíz-visszatartó kapacitás	m^3	≈35 000	Vízmegtartó infrastruktúra fejlesztése	Éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás	Települési vízmegtartás növelése	200 000 m^3*
Digitalizáció	Monitoring rendszerbe kapcsolt intézmények	db	≈60	DIMOP energiamenedzsment rendszer	Éghajlatváltozás mérséklése	Digitálisan monitorozott önkormányzati épületek	60 db*
Szemléletformálás	Programokban részt vevő lakosok	fő	≈20 000	Lakossági és intézményi programok	Több környezeti célhoz kapcsolódó horizontális tevékenység	Lakossági elérés	25 000 fő*

Megjegyzés: A jelenlegi projektportfólió elsősorban az energiahatékonysági, megújulóenergia- és fenntartható mobilitási fejlesztések révén járul hozzá Békéscsaba ÜHG-kibocsátáscsökkentési és energiaátmeneti céljaihoz. A klímaadaptációs, vízmegtartási és zöldinfrastruktúra-beruházások elsődlegesen a város alkalmazkodóképességének, környezeti ellenálló képességének és élhetőségének javítását támogatják.

A táblázatban szereplő **városi célértékek a hatályos SECAP célrendszerére épülnek**, míg a projektportfólióhoz rendelt hatásértékek és hozzájárulási arányok indikatív, tervezési célú becslések. Ennek megfelelően a mintegy **6 750 tCO_2e/év elkerült ÜHG-kibocsátás a projektportfólió becsült együttes hatását**, az ebből számított **mintegy 17%-os hozzájárulás pedig a SECAP-ban meghatározott városi kibocsátáscsökkentési célhoz való becsült hozzájárulást** fejezi ki.

A projektportfólió tényleges hatását és a városi célértékek teljesítéséhez való hozzájárulását az éves ZÁF-monitoring során, a megvalósult beruházások műszaki és teljesítményadatai alapján szükséges aktualizálni. **A SECAP későbbi felülvizsgálata esetén a ZÁF kapcsolódó célértékeit, hatásmutatóit és hozzájárulási arányait is felül kell vizsgálni.**

7. MELLÉKLET

7.1. Éves önkormányzati adatszolgáltatás

Éves önkormányzati adatszolgáltatás – Térségi fenntarthatósági KPI-k

Téma / dimenzió	Mutató / KPI	Érték / rendelkezésre álló adat	Mérték-egység	Adatforrás	Megjegyzés / kiegészítés
Általános	Lakosságszám	73 215, ebből Békéscsaba: 53 944	fő	KSH, címregiszter, önkormányzati adatszolgáltatás	A települési adatok összege. A véglegesítéshez egységes referenciaévet kell alkalmazni.
Általános	Városi terület zöldfelületi aránya	n.a.	%	Területszerkezeti terv, HÉSZ, helyi becslések	40%, 70% és 72% közötti részadatok érkeztek, de eltérő területfogalom és számítási módszer alapján, ezért térségi érték nem képezhető.
Energia	Összes energiafogyasztás szektoronként	n.a.	MWh/év	SECAP, energiastatisztika, önkormányzati adatszolgáltatás	Csorvásról 288,4 MWh/év, Szabadkígyósról 86,25 MWh/év érkezett, de az adatok területi és fogyasztói köre nem ismert. Békéscsaba SECAP-adata külön kezelendő.
Energia	Megújuló energia részaránya	n.a.	%	Energiastatisztika, helyi becslés	5–15% közötti részadatok érkeztek, részben becslés alapján. A számítás alapját egységesíteni kell.
Épületek	Önkormányzati épületek energiahatékonysága	21,88 – kizárólag egy település részadata	kWh/m^2/év	Energiastatisztika	Csorvásról érkezett számszerű adat. Nem ismert, hogy egy épületre vagy a teljes önkormányzati épületállományra vonatkozik-e.
Épületek	Lakóépületek korszerűsítési aránya	n.a.	%	Helyi becslések	15%, 20% és 24% részadatok érkeztek, de nincs egységes nyilvántartási vagy számítási módszer.
Közlekedés	Modal split	n.a.	%	Interreg Central Europe, helyi becslések	Békéscsabán: 33% kerékpár, 40% egyéni gépjármű és 15–20% közösségi közlekedés. Más településeknél eltérő tartalmú vagy becsült adatok szerepelnek, ezért térségi arány nem számítható.
Közlekedés	Elektromos járművek száma	482 beérkezett részadat	db	KSH, BM, önkormányzati adatszolgáltatás	Békéscsaba: 440 db; további települési részadatok: 0, 0, 10 és 32 db. Az adat nem teljes körű térségi állomány.
Közlekedés	Közösségi közlekedés energiaforrása	Fosszilis/dízel dominancia; térségi arány nem számítható	% / arány	MÁV Személyszállítási Zrt., Volán, helyi adatszolgáltatás	A jelentett településeken a közösségi közlekedés jellemzően fosszilis üzemanyagú. A vizsgált járat- és járműkört pontosítani kell.

Ipar és gazdaság	Ipari energiafogyasztás	n.a.	MWh/év	Önkormányzati adatszolgáltatás	Értékelhető adat nem érkezett. Az adatot központi statisztikai, SECAP- vagy energiaszolgáltatói forrásból szükséges előállítani.
Ipar és gazdaság	Zöld gazdasági szektor vállalatai	n.a.	%	Önkormányzati adatszolgáltatás	Nem került meghatározásra a zöld gazdasági vállalkozások köre, valamint a százalékos mutató nevezője.
Hulladék	Települési hulladék mennyisége	125 – kizárólag egy ellenőrizhető helyi részadat	kg/fő/év	DAREH, KSH, helyi adatszolgáltatás	A 125 kg/fő/év Kétsoprony adata. A további értékek között országos átlag, becslés és feltehető mértékegységhiba is szerepel, ezért térségi tartomány nem képezhető.
Hulladék	Újrahasznosítási arány	n.a.	%	Helyi adatszolgáltatás	A 0% nem tekinthető igazolt helyi értéknek, a 35% országos átlagként szerepel, a 24%-hoz pedig nem kapcsolódik ellenőrizhető forrás.
Vízgazdálkodás	Ivóvízfogyasztás	118,81 – Békéscsaba részadata	liter/fő/nap	Alföldvíz Zrt.	Békéscsaba szolgáltatói adata. A többi beérkezett érték országos átlag, becslés vagy nem értelmezhető adat, ezért térségi átlag nem számítható.
Vízgazdálkodás	Vízveszteség aránya	20,01 – Békéscsaba részadata	%	Alföldvíz Zrt.	Más településekről 17% és 20% érték is érkezett, de forrásuk és számítási alapjuk nem egyértelmű. Egységes szolgáltatói adatlekérés szükséges.
Vízgazdálkodás	Árvíz- és belvízveszélyeztetett terület	n.a.	ha / települési terület %-a	Vízkárelhárítási terv, saját lehatárolás, helyi becslés	Békéscsaba: 0,45% árvízi és 0,01% belvízi érintettség; további részadatok: 7,7 ha és 500 ha. A hektárban és százalékban megadott értékek nem összegezhetők.
Zöldfelület és ökoszisztéma	Zöldfelület egy főre	n.a.	m^2/fő	Területszerkezeti adatok, KSH, helyi becslések	A 35, 2 598 és 7 951 m^2/fő értékek eltérő zöldfelület-fogalmon alapulnak. A teljes közigazgatási terület zöldnek tekintett része nem hasonlítható a közhasználatú városi zöldterülethez.
Zöldfelület és ökoszisztéma	Hősziget-intenzitás	1–2 – becsült részadat	°C	Helyi becslés	Egy településről érkezett becsült adat. Egységes mérési vizsgálat hiányában térségi KPI-ként nem alkalmazható.

Megjegyzés: A beérkezett adatok alapján jelenleg **kizárólag a lakosságszám rendelkezik közel teljes térségi lefedettséggel**. A többi mutató esetében az adatállomány részleges, eltérő referenciaévre és módszertanra épül, illetve több esetben becslést vagy országos átlagot tartalmaz. Emiatt ezekből egységes térségi összeg, átlag vagy értéktartomány egyelőre nem képezhető. Az első adatszolgáltatás ugyanakkor fontos kiindulópontot jelent, mivel azonosítja az adatgyűjtés és a monitoring fejlesztendő területeit. A következő adatfelvétel előtt szükséges az indikátorok definíciójának, referenciaévének, adatforrásának és számítási módszerének egységesítése. Az adathiány így önálló monitoringeredményként jelzi a térségi adatkezelési és digitális monitoringrendszer fejlesztésének szükségességét.

7.2. ÜHG-kibocsátási leltár

Az ÜHG-kibocsátási leltárt, amennyiben a város rendelkezik Missziós város karbonleltárral, Covenant of Mayors karbonleltárral vagy más elfogadott módszertan szerint elkészített karbonleltárral, itt most nem kell újat készítenie, csupán azt szerepeltetnie és fő elemzési, értékelési megállapításokat tenni.

Végső energiafelhasználás szektorok szerint

Végső energiafelhasználás szektorok szerint (MWh/év)	Scope 1	Scope 2	Scope 3	Összesen
Épületek	582 983	224 155	n.a.*	807 138
– Villamos energia	–	209 730	–	209 730
– Fűtés/hűtés (távhő)	–	14 425	–	14 425
– Földgáz	582 983	–	–	582 983
Közlekedés	178 416	–	n.a.*	178 416
– Dízel	36 370	–	–	36 370
– Benzin	142 046	–	–	142 046
Hulladék	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.*
Ipari folyamatok és termékhasználat (IPPU)	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Mezőgazdaság, erdészet és földhasználat (AFOLU)	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Összesen	761 399	224 155	–	985 554

Megjegyzés: A táblázat Békéscsaba 2025-ben felülvizsgált SECAP-jának 2022. évi monitoring energiafogyasztási adataira épül. A SECAP területi alapú városi leltárt alkalmaz; a Scope 3 energiafelhasználást külön nem határozza meg. A hulladék, IPPU és AFOLU szektorokra a SECAP nem közöl a fenti struktúrában értelmezhető végső energiafelhasználási adatot, ezért ezeknél n.a. jelölés szerepel.

Alkalmazott emissziós tényezők

Elsődleges energia / energiaforrás	Szén-dioxid (CO_2) *(tCO_2/MWh)*	Metán (CH_4)	Dinitrogén-oxid (N_2O)	F-gázok (HFC, PFC)	SF_6	NF_3
Villamos energia	**0,266**	LCA szerinti CO_2e számítás része	LCA szerinti CO_2e számítás része	n.a.	n.a.	n.a.
Földgáz	**0,261**	LCA szerinti CO_2e számítás része	LCA szerinti CO_2e számítás része	n.a.	n.a.	n.a.
Dízel	**0,349**	LCA szerinti CO_2e számítás része	LCA szerinti CO_2e számítás része	n.a.	n.a.	n.a.
Benzin	**0,333**	LCA szerinti CO_2e számítás része	LCA szerinti CO_2e számítás része	n.a.	n.a.	n.a.
Bioüzemanyag	**0,057**	LCA szerinti CO_2e számítás része	LCA szerinti CO_2e számítás része	n.a.	n.a.	n.a.
Növényi olaj	**0,147**	LCA szerinti CO_2e számítás része	LCA szerinti CO_2e számítás része	n.a.	n.a.	n.a.
Szén	**0,416**	LCA szerinti CO_2e számítás része	LCA szerinti CO_2e számítás része	n.a.	n.a.	n.a.
Lignit	**0,375**	LCA szerinti CO_2e számítás része	LCA szerinti CO_2e számítás része	n.a.	n.a.	n.a.
Egyéb biomassza (pl. tűzifa)	**0,015**	LCA szerinti CO_2e számítás része	LCA szerinti CO_2e számítás része	n.a.	n.a.	n.a.

Megjegyzés: A táblázatban bemutatott értékek a 2022. évi SECAP ÜHG-leltár elkészítése során alkalmazott LCA-alapú emissziós tényezők dokumentálását szolgálják. Az LCA-módszertan alkalmazása miatt a CH_4- és N_2O-kibocsátások hatása az alkalmazott CO_2e-alapú életciklus-szemléletű emissziós tényezőkben jelenik meg, ezért e gázokra a táblázat nem közöl külön emissziós faktort. A későbbi ZÁF-monitoring során új energiafogyasztási adatokból történő kibocsátásszámítás esetén az adott jelentési évben hatályos ÉMI SECAP irányelv szerinti, dokumentált LCA emissziós tényezőket szükséges alkalmazni.

ÜHG-kibocsátások szektoronként

Bázisév: 2010

Szektor	Scope 1	Scope 2	Scope 3	Összesen
Épületek	152 159	125 419	–	277 578
Közlekedés	59 994	0	–	59 994
Hulladék *(hulladék + szennyvíz)*	29 200	0	–	29 200
Ipari folyamatok és termékhasználat (IPPU)	0	0	–	0
Mezőgazdaság, erdészet és földhasználat (AFOLU)	0	0	–	0
Összesen	**241 353**	**125 419**	**0**	**366 772**

Megjegyzés: A táblázat a Békéscsaba SECAP 2024/2025. évi felülvizsgálatának javított 2010. évi bázisévi kibocsátási leltára alapján készült. A Scope 1 és Scope 2 besorolás a GHG Protocol elvei szerint került meghatározásra. A SECAP nem tartalmaz külön Scope 3 kibocsátási adatokat, ezért azok a táblázatban nem kerültek feltüntetésre. A hulladék kategória a hulladék- és szennyvízgazdálkodás kibocsátásait együttesen tartalmazza.

Az **épületek** kategória magában foglalja az önkormányzati épületeket, a szolgáltató szektor épületeit, a lakóépületeket, a közvilágítást és a nem ETS ipari energiafelhasználást, a SECAP szerinti csoportosításnak megfelelően.

A **hulladék** kategória a hulladékgazdálkodás (**25 360 tCO_2e**) és a szennyvízgazdálkodás (**3 840 tCO_2e**) kibocsátását együtt tartalmazza, így a ZÁF sablonban célszerű **29 200 tCO_2e** összesített értékkel szerepeltetni.

ÜHG-kibocsátások szektoronként

Tényév/monitoring év : 2022. monitoring év)
Egység: tCO_2e/év

Szektor	Scope 1	Scope 2	Scope 3	Összesen
Épületek	130 368	67 573	–	197 941
Közlekedés	89 235	487	–	89 722
Hulladék *(hulladék + szennyvíz)*	25 167	0	–	25 167
Ipari folyamatok és termékhasználat (IPPU)	0	0	–	0
Mezőgazdaság, erdészet és földhasználat (AFOLU)	905	0	–	905
Összesen	245 675	68 060	0	313 735

Megjegyzés: A táblázat Békéscsaba 2025-ben felülvizsgált SECAP-jának 2022. évi monitoring ÜHG-leltárára épül. A Scope-besorolás a SECAP területi leltárának ZÁF szerinti adaptációját szolgálja. A SECAP külön Scope 3 adatot nem közöl, ezért ilyen értékek utólagos becsléssel nem kerültek meghatározásra. A hulladék kategória a hulladék- és szennyvízgazdálkodás kibocsátásait együttesen tartalmazza.

A 2022. évi üvegházhatásúgáz-kibocsátási leltár alapján Békéscsaba teljes kibocsátása 313 735 tCO_2-egyenérték/év. A kibocsátások döntő hányada az **épületek energiafelhasználásából** (197 941 tCO_2e), valamint a **közlekedési szektorból** (89 722 tCO_2e) származik, míg a **hulladék- és szennyvízgazdálkodás** együttesen 25 167 tCO_2e kibocsátást eredményez. A kibocsátási szerkezet alapján megállapítható, hogy a legnagyobb kibocsátáscsökkentési potenciál az épületállomány energiahatékonyságának javításában, a fosszilis energiahordozók kiváltásában, a megújuló energiaforrások alkalmazásának növelésében, valamint a fenntartható közlekedési rendszerek fejlesztésében rejlik.

A leltár eredményei megfelelő alapot biztosítanak a ZÁF keretében végzett értékeléshez, mivel azonosítják a legjelentősebb kibocsátási forrásokat, és kijelölik azokat a beruházási területeket, ahol a fejlesztések a legnagyobb ÜHG-kibocsátás-csökkentési hatást érhetik el. A kibocsátási adatok egyúttal kiindulási értékként szolgálnak a későbbi monitoringhoz, valamint a zöld beruházások eredményességének és klímavédelmi hatásának nyomon követéséhez.

A bemutatott ÜHG-leltár Békéscsaba **2025-ben felülvizsgált SECAP-jának 2022. évi monitoring leltárára épül**, amely LCA (életciklus-alapú) módszertannal készült. A ZÁF keretében új ÜHG-leltár nem készült; a meglévő SECAP-leltár került adaptálásra a ZÁF értékelési és monitoringrendszeréhez. A leltár ezáltal megalapozza a projektkiválasztást, a beruházások priorizálását, valamint a projektportfólió klímavédelmi hatásainak későbbi nyomon követését.

Összegzés

Békéscsaba és térsége Zöld Átállási és Finanszírozási Keretrendszere olyan stratégiai és finanszírozási alapot teremt, amely a térség zöld átállási célkitűzéseit konkrét fejlesztési beavatkozásokkal, finanszírozási lehetőségekkel és nyomon követhető eredményekkel kapcsolja össze. A Keretrendszerben meghatározott projektportfólió az energiahatékonyság, a megújuló energiaforrások alkalmazása, a fenntartható mobilitás, a klímaadaptáció, a vízgazdálkodás és a zöld infrastruktúra fejlesztése révén egyaránt hozzájárulhat az ÜHG-kibocsátások mérsékléséhez, a térség alkalmazkodóképességének erősítéséhez és a fenntartható városfejlesztéshez.

A ZÁF ugyanakkor nem lezárt fejlesztési program, hanem **folyamatosan aktualizálható stratégiai és finanszírozási keret**. A projektportfólió előrehaladásának, a források felhasználásának és a környezeti hatásoknak a rendszeres nyomon követése lehetővé teszi a fejlesztési prioritások és finanszírozási konstrukciók időszakos felülvizsgálatát. Ennek fontos feltétele a városi és várostérségi adatgyűjtés, az indikátorrendszer és a monitoringfolyamatok további fejlesztése.

A Keretrendszer hosszú távú eredményességét így nem kizárólag az egyes beruházások megvalósítása, hanem azok összehangolt, mérhető és pénzügyileg fenntartható végrehajtása határozza meg. **Békéscsaba és térsége számára a ZÁF ennek megfelelően a zöld átállás következő időszakának közös cselekvési és finanszírozási keretét jelenti**, amely a rendelkezésre álló források, a térségi együttműködések és a projektportfólió folyamatos fejlesztésével támogathatja a kitűzött klíma- és fenntarthatósági célok elérését.

Fenntartható Városfejlesztési Stratégia

üzleti modell és finanszírozási terv

Békéscsaba és térsége

2026.

TARTALOMJEGYZÉK

Módszertani bevezető ... 3
A dokumentum jelentősége és fejlesztési szerepe a térség életében ... 3
Az üzleti modell felépítése ... 4
1. Portfóliók kvalitatív elemzése ... 4
2. Kvantitatív elemzés portfólió szinten ... 4
3. Intézményi és működési modell ... 5
1. Portfóliók kvalitatív elemzése ... 6
1.1. Stratégiai illeszkedés ... 8
1.2. Térségen belüli területi megközelítés alkalmazása ... 18
1.3. Projektcsatornák és értékajánlat ... 22
1.4. Stakeholder mapping ... 25
1.5. Projektportfólió elemei ... 28
1.5.1 Támogatási szerződéssel bíró projektek ... 31
1.5.2 További fejlesztési elképzelések ... 43
1.5.3 Fenntartható üzemeltetés ... 70
1.6. A projektportfólió megvalósítását támogató finanszírozási térkép ... 73
1.6.1. Stratégiai bevezetés és a finanszírozási környezet kockázatai ... 73
1.6.2. Rövid és középtávon reálisan elérhető támogatási formák (2021–2027) ... 74
1.6.3. Középtávú kitekintés: A 2028–2034-es EU-s költségvetési ciklus lehetséges támogatási formái ... 75
1.6.4. Alternatív, piaci és együttműködésen alapuló finanszírozási megoldások ... 76
1.6.5. Integrált Finanszírozási Mátrix beavatkozástípusonként ... 77
1.6.6 Következtetések a várostérség számára ... 80
2. Kvantitatív elemzés portfólió szinten ... 81
3. Intézményi és működési modell ... 83
3.1. A projektportfólió kezeléséért felelős intézményi struktúra ... 83
3.2. Városi governance struktúra az öt portfólió közös kezelésére ... 88

Módszertani bevezető

A dokumentum jelentősége és fejlesztési szerepe a térség életében

Az üzleti modell módszertan kidolgozásának elsődleges célja, hogy olyan eszközt biztosítson, amely **támogatja Békéscsaba és térsége városfejlesztési törekvéseinek hatékony, hosszú távon is fenntartható megvalósítását**. Míg a Fenntartható Városfejlesztési Stratégia (FVS) a város és térsége jövőképét, hosszú távú céljait és átfogó fejlesztési irányait határozza meg, addig az üzleti modell arra ad választ, hogy ezek a célok **a gyakorlatban, a mindennapi működés szintjén miként válthatók valóra**.

Egy térségfejlesztési szemlélettel megszülető üzleti modell jelentősen túlmutat a pénzügyi eredményességre fókuszáló klasszikus vállalati modelleken. Településfejlesztési kontextusban a pénzügyi fenntarthatóság mellett egyenrangú hangsúlyt kap a társadalmi jólét növelése és a környezeti fenntarthatóság biztosítása. Békéscsaba és a járás nyolc további települése esetében ez a megközelítés egy **átfogó, rendszerszintű gondolkodásmódot jelent**, amely bemutatja, hogyan hoz létre a térség egyaránt kézzel fogható értéket a lakosság, a vállalkozások, az intézmények és a befektetők számára.

A dokumentum fejlesztéspolitikai szerepe hiánypótló: reagál a jelenlegi gyakorlat azon hiányosságaira, miszerint a projektek sokszor nem rendelkeznek kellően átgondolt működési kerettel, a bevételek diverzifikálása hiányos, vagy az ad hoc tervezés dominál. A módszertan bevezetésével a fejlesztési ötletek egy intézményesített „projektcsatornába" kerülnek, ahol az előkészítéstől a végrehajtásig és üzemeltetésig egy szabványosított, átlátható folyamat szerint haladnak végig. Mindez javítja az elérhető források célzott lehívását, növeli a város hitelességét a finanszírozók felé, és garantálja a megépült infrastruktúra hosszú távú fenntartását – ugyanakkor nehezítő tényező, hogy 2028-34-es EU-s pénzügyi időszak pontos támogatási struktúrája jelenleg még nem ismert. A keretrendszer mindemellett egyfajta „közös nyelvet" teremt a döntéshozók, a lakosság és a gazdasági szereplők között, növelve az átláthatóságot és a fejlesztések támogatottságát.

Az üzleti modellben rögzítésre kerülő fejlesztési elképzelések megfogalmazásában és tartalmi részleteinek meghatározásában **Békéscsaba koordinációja mellett minden térségi szereplő aktívan részt vállalt**. Fontos hangsúlyozni, hogy **ez nem egy statikus dokumentum, hanem egy folyamatosan formálódó, dinamikus tervezési és menedzsment eszköz**, amelyet a módszertani elvárások szerint évente szükséges felülvizsgálni, aktualizálni. Az üzleti modell elkészítésekor a portfóliókhoz és projektekhez rendelt indikátorokat (például beruházási volumen, önkormányzati önerő aránya, ROI, SROI, éves ÜHG-csökkentés) először csak tervszámokkal lehet kitölteni, a megvalósítási szakaszban azonban ezek a mutatókat éves rendszerességgel mérendők, és az éves monitoring adatszolgáltatás keretében tényadatokat szükséges ezekhez rendelni. Ez a kvantitatív nyomon követés mutatja meg objektíven a döntéshozóknak, hogy a fejlesztések a tervek szerint haladnak-e.

A rendszeres felülvizsgálat egyik legfontosabb célja **az alkalmazkodóképesség (reziliencia) biztosítása**. A finanszírozási tervben szereplő projektlista nem „kőbe vésett". Az aktualizálások során a térség folyamatosan áttekinti a portfóliókba sorolt projekteket: amennyiben egy fejlesztés megvalósult, vagy valamilyen külső akadály (központi szabályozás változása, tartós forráshiány) miatt lekerül a napirendről, azt kiveszik a portfólióból, míg az újonnan felmerülő térségi vagy helyi prioritások, pályázati lehetőségek bekerülnek a csatornába.

Összességében az üzleti modell folyamatos aktualizálása garantálja, hogy a térségfejlesztés ne egy merev, elavuló dokumentumra épüljön, hanem rugalmasan tudjon reagálni a változó gazdasági,

társadalmi és környezeti körülményekre, illetve összhangban maradjon a párhuzamosan készülő, illetve jóváhagyásra kerülő Digitális Átállás Akcióterv (DiA) és Zöld Átállási és Finanszírozási Keretrendszer (ZÁF) dokumentumokkal.

Az üzleti modell felépítése

Az Üzleti modell és finanszírozási terv Békéscsaba FVS-ének öt, a rezilienciát támogató tematikus dimenzióján – Prosperáló, Zöldülő, Digitális, Megtartó és Kiszolgáló város – alapszik. Jelen dokumentum felépítése három, logikailag egymásra épülő fő témakörből áll:

1. Portfóliók kvalitatív elemzése

Ez a fejezet **a projektek minőségi, strukturális jellemzőit** tárja fel. Első lépésként megvizsgálja a beavatkozások stratégiai illeszkedését az FVS célrendszeréhez, majd bemutatja azok városon és térségen belüli területi leképeződését, reagálva a sajátos helyi igényekre. Kiemelt szerepet kap az értékajánlat megfogalmazása és a projektek közötti, vagy portfóliókon átívelő szinergiák azonosítása. A stakeholder mapping (érintetti térkép) révén a dokumentum megkísérli feltérképezni a kulcsszereplőket, a lakosságtól kezdve a vállalkozásokig és intézményekig, biztosítva a társadalmi beágyazottságot. Végül a projektportfólió elemeinek meghatározásával felvázolja a fenntartható üzemeltetést és elkészíti az erőforrás- és finanszírozási térképet, amely bemutatja a kötöttségeket, a lehetőségeket, a költségszerkezetet és a finanszírozási mérföldköveket.

2. Kvantitatív elemzés portfólió szinten

A minőségi kereteket ebben a részben objektív, számszerűsíthető adatok támasztják alá, három fő dimenzió mentén:

- **Pénzügyi mutatók:** Értékeli a beruházási (CAPEX) és működési (OPEX) költségeket, bevételeket, megtakarításokat, a megtérülési időt, a nettó jelenértéket (NPV) és a befektetésarányos megtérülést (ROI).
- **Környezeti mutatók:** Elsődlegesen az üvegházhatású gázok (ÜHG) kibocsátásának változását, azaz a dekarbonizációs hatást számszerűsíti (tCO2e/év), ami különösen a zöldülő portfólió esetében kritikus.
- **Társadalmi mutatók (SROI):** A társadalmi megtérülés vizsgálatával a pénzben közvetlenül nehezen kifejezhető értékeket (pl. új munkahelyek, javuló egészség, oktatási hozzáférés, esélyegyenlőség) monetizálja és veti össze a ráfordításokkal.

Ezek a számítások portfólió szintű összesítésben objektív sorrendet és prioritást állítanak fel a döntéshozók számára.

Fontos hangsúlyozni, hogy az üzleti modell és finanszírozási terv kvantitatív részeinek kidolgozottsági szintje közvetlenül követi az érintett fejlesztések előkészítettségi állapotát. Ebből adódóan **számszerűsített, részletes üzemeltetési és pénzügyi kalkulációk az előkészítettség jelen stádiumában még nem szerepelnek a fejezetben**.

A fejlesztési portfólióban feltüntetett, jellemzően koncepcionális fázisban lévő elképzelések (pipeline ötletek) esetében – a projektszintű műszaki paraméterek jelenlegi hiányában – **csupán kvalitatív jellegű, szöveges értékelés rögzíti a legfontosabb megvalósítási, fenntarthatósági, illetve üzemeltetési irányokat**. Az adatok eltérő mélysége a portfólió-szemléletű stratégiai tervezés standard sajátossága. A kezdeti fázisú beavatkozások számszerűsítése a későbbi projektfejlesztési és részletes tervezési szakaszok feladata lesz, a támogatási konstrukciók megnyílásával párhuzamosan.

3. Intézményi és működési modell

A sikeres tervezési folyamatot **jól definiált intézményi keretek között megvalósuló projektvégrehajtásnak és -menedzsmentnek** kell követni. Emiatt komoly jelentőséggel bír a projektek végrehajtásáért, illetve infrastrukturális beavatkozások esetében az üzemeltetéséért felelős döntéshozatali mechanizmusok, nyomon követési folyamatok és felelősségi körök rögzítése. Mindez a gyakorlatban természetesen elkülönül a központi város és a szatellittelepülések vonatkozásában, rendkívül fontos azonban a **közös strukturális elv** meghatározása – különösen azt figyelembe véve, hogy a térségi léptékű tervezés és megvalósítás szerepe várhatóan erősödni fog.

1. Portfóliók kvalitatív elemzése

A portfóliók meghatározása **Békéscsaba és térsége aktualizált FVS-én és a települések legfrissebb fejlesztési elképzelésein alapul**. A tervezési folyamat során az FVS olyan tematikus fókuszterületeket jelölt ki, mint a helyi erőforrásokra építő térségi gazdaság erősítése (Prosperáló város), a klímavédelem és a zöld-kék infrastruktúra fejlesztése (Zöldülő város), a digitális átállás felgyorsítása (Digitális város), a népességmegtartó humán szolgáltatások biztosítása (Megtartó város), valamint az alapvető térségi infrastruktúra kiépítése (Kiszolgáló város). Ezek a prioritások biztosítják, hogy a településfejlesztés ne csupán elszigetelt, pontszerű beruházások sorozata legyen, hanem **egy integrált, jövőorientált vízió mentén valósuljon meg, megfelelve az uniós és hazai szakpolitikai elvárásoknak** is.

A kvalitatív elemzés fejezet célja, hogy **strukturált és egységes bemutatási keretrendszerben tárja fel, hogy a tervezett fejlesztések miként teremtenek értéket az önkormányzatok, a lakosok, a vállalkozások és a térségi partnerek számára**. A felelős gazdálkodás és a stratégiai tervezés érdekében a fejezet szisztematikusan végigveszi a beavatkozások FVS-hez való stratégiai és területi illeszkedését, megfogalmazza a projektcsatornák értékajánlatait, feltárja a projektek közötti és a portfóliókon átívelő szinergiákat, azonosítja a kulcsfontosságú érintetteket (stakeholder mapping), valamint átfogó képet ad a fenntartható üzemeltetésről, illetve a finanszírozási kötöttségekről és lehetőségekről.

A portfólióba sorolt fejlesztések közös jellemzője, hogy az önkormányzatokat a puszta megvalósítás (CAPEX) költségein túl az életciklus egészében való gondolkodásra ösztönzik. Számos beavatkozás – különösen a zöld és digitális dimenziók innovatív projektjei – hosszú távú megtakarítást (üzemeltetésiköltség-csökkenést) eredményeznek az önkormányzatok és intézményeik számára, amely a keresztfinanszírozás logikája mentén képes ellensúlyozni a közvetlen pénzügyi bevételt nem termelő, de kiemelkedő társadalmi haszonnal járó (megtartó és kiszolgáló) szolgáltatások fenntartási igényeit.

Fontos hangsúlyozni, hogy bár a projektek többsége a szinergikus hatásai miatt több fejlesztési dimenzióhoz is kapcsolódik (például egy intézményfelújítás egyszerre hordozhat zöld energetikai, valamint társadalmi vagy gazdaságélénkítő célokat), **az üzleti tervben szigorúan annál a portfóliónál szerepelnek, ahová szakmai tartalmuk és az érintett település működésére gyakorolt elsődleges, domináns hatásuk alapján a leginkább illeszkednek**.

Végezetül, a portfóliókezelés hatékonysága és az erőforrások optimális felhasználása érdekében a **fejlesztések egy része egyfajta „keretbeavatkozásként" kerül nevesítésre** a dokumentumban. Ez a megközelítés azt jelenti, hogy a fizikailag nem feltétlenül szomszédos, de szakmailag egységes fejlesztési helyszíneket és célkitűzéseket – mint például a csatornázatlan szatellittelepülések egységes közművesítését, a térségi csapadékvíz- és belvízkezelési hálózat kiépítését, vagy az önkormányzati és oktatási épületek komplex infrastrukturális megújítását – egyetlen projektbe vagy programba vonjuk össze. Ez a struktúra garantálja a térségfejlesztési program átláthatóságát, a stabil finanszírozhatóságot és a komplex településtérségi célok összehangolt megvalósítását.

A fentiekben már említett öt fejlesztési dimenzió tartalma, fókuszterületei és jellemző beavatkozásai az alábbiak szerint foglalhatók össze:

Prosperáló dimenzió

Ez a dimenzió a térségi gazdasági bázis erősítésére, a vállalkozások infrastrukturális feltételeinek javítására, valamint a turisztikai vonzerő növelésére irányul, közvetlenül támogatva a munkahelyteremtést és a helyi gazdaság diverzifikációját. A nyertes és tervezett fejlesztési elképzelések között a fókusz egyrészt a nagyléptékű ipari és logisztikai beruházásokon van – mint a **Kétegyházi úti iparterület fejlesztése** új ipari csarnok építésével, az **újkígyósi keleti iparterület** bővítése, az **intermodális konténerterminál** és a **Békéscsabai Repülőtér** fejlesztési programja –, másrészt a térségi turisztikai potenciál kiaknázásán. Ez utóbbit a **Munkácsy negyed, a Csabapark és az Árpád Fürdő** integrált szolgáltatásfejlesztése, a szabadkígyósi **Wenckheim élményfalu**, valamint az **egykori István Malom** komplex, környezetrendezéssel egybekötött rehabilitációja képviseli. A helyi termelők piacra jutását és a rövid ellátási láncok erősítését az újkígyósi **Helyi Termék és Kézműves Központ** és egy helyi **élelmiszer-feldolgozó üzem** támogatja.

Zöldülő dimenzió

A zöld szemlélet fókuszában a környezeti ökoszisztémák védelme, a zöld átállás gyakorlati megvalósítása, a megújuló energiaforrások térnyerése és a klímaváltozás hatásaihoz való rugalmas alkalmazkodás áll. A hangsúly a nagyléptékű energetikai átmeneten és a fenntartható vízgazdálkodáson van, amelyet olyan kulcsfontosságú pipeline projektek fémjeleznek, mint a **Smart Grid II** dekarbonizációs mikrohálózat, a helyi fűtési rendszereket megújító **geotermikus fűtési rendszer II. üteme**, valamint a lakossági **komposztáló üzem és hulladékudvar** megvalósítása. Ugyanakkor fontos hangsúlyozni, hogy előbbi kettő az üzemeltetésük IKT-fókuszú invencióját hangsúlyozandó, a digitális dimenzió részeként is rögzíthető lenne. A klímaadaptív vízgazdálkodást és a belterületek fizikai védelmét a békéscsabai belterületi **vízmegtartó és vízelvezető-hálózat fejlesztése**, a csapadékvíz-gyűjtő **záportározók ökológiai rekonstrukciója**, valamint az **Élővíz-csatorna zöld folyosójának** és partvédelmének komplex környezetbarát megújítása szolgálja, amely a megtartott felszíni vizek zöldfelületi öntözési célú újrahasznosítását is magában foglalja.

Digitális dimenzió

A digitalizáció elsődleges rendeltetése a települési közszolgáltatások és a városüzemeltetés hatékonyságának növelése információs és kommunikációs technológiák (IKT), okos eszközök és adatalapú feladatszervezés integrálásával. Bár a közvetlen nyertes projektek között mindössze egyetlen digitális beruházás jelenik meg, ennek egyik fő oka, hogy az okos elemek inkább horizontálisan épülnek be az intézményi korszerűsítésekbe. A tervezett pipeline-ban önálló, fókuszált okos projektek is megjelennek. Ilyen az IKT-alapú kistelepülési felzárkóztatást célzó **OKOS FALU program** (pl. intelligens utcabútorok kihelyezésével) vagy a térségi e-mobilitást segítő **elektromosautó-töltőpontok** telepítése. Technológiai szempontból itt is megjelenhetne az önkormányzati épületek és a humán intézmények **napelemes energiatermelő rendszereinek** kialakítása, a Smart Grid II. vagy a geotermikus fűtési rendszer II. üteme, ezek azonban végül a zöldülő dimenzióban kaptak helyet.

Megtartó dimenzió

Hangsúlyos cél a térség népességmegtartó erejének növelése a humán közszolgáltatások, a lakhatás és az esélyegyenlőséget támogató felzárkóztató programok minőségi fejlesztésével. A tervezett projektek gerincét a köznevelési infrastruktúra megújítása adja: az **Andrássy Gyula Gimnázium és Kollégium** korszerűsítése (beleértve az új tornacsarnok építését), a **Bartók Béla Művészeti Iskola**, a **Belvárosi Általános Iskola és Gimnázium** tanuszoda-felújítása, valamint az **Esély Pedagógiai Központ** bővítése. Ehhez kapcsolódik az egészségügyi és szociális ellátás fejlesztése (a **Réthy Pál Tagkórház** rehabilitációs tömbjének rekonstrukciója és a csorvási óvoda és napközi konyha bővítése). A lakhatási

esélyegyenlőséget a volt VOLÁN-telepen megvalósuló **új önkormányzati bérlakások** és fecskeházak építése, az **Irányi utcai bérlakások** korszerűsítése, valamint számos más, több településen megjelenő bérlakásprogram garantálja.

Kiszolgáló dimenzió

Ez a dimenzió a várostérség fizikai, műszaki és közlekedési hálózatainak fejlesztésére, a por- és sármentesített úthálózat megteremtésére és a fenntartható területhasználatra fókuszál. A hálózatos közlekedési beavatkozásokat a **városi és településeket összekötő kerékpárutak** (kiemelten a Békéscsaba–Doboz hiányzó kerékpáros folyosó), a **Dobozi és Gyulai utakat összekötő új út** megvalósítása, valamint a belterületi utak burkolatfelújításai jelentik Szabadkígyóson, Újkígyóson és Kétsopronyban. Az alapvető környezetbiztonsági és közműhálózati elvárásoknak megfelelve kulcsprojektként értékelhető **Telekgerendás, Kétsoprony és Gerendás közös szennyvízelvezetési együttműködésének** és tisztítótelepének kiépítése, valamint a kistelepülési nyitott közösségi terek, játszóterek és családi parkok komplex rekreációs revitalizációja Csabaszabadiban, Gerendáson és Telekgerendáson.

1.1. Stratégiai illeszkedés

Prosperáló portfólió	
A portfólió belső fókuszterületei	A **prosperáló város** a belső gazdasági erőforrásokat és adottságokat fenntartható és innovatív módon hasznosítja. A külső gazdasági és szabályozási környezet által biztosított lehetőségeket felismerve, a gazdasági szereplőket támogató infrastruktúra és szolgáltatások kiépítésével, valamint következetes befektetés- és vállalkozásbarát fejlesztéspolitika alkalmazásával hozzájárul a helyi kkv-k versenyképességéhez és a dinamikus, több lábon álló várostérségi gazdasági struktúra kialakulásához. Békéscsaba és várostérsége szempontjából a prosperáló portfólió belső fókuszterületei az alábbi három meghatározó gazdasági pillér köré csoportosulnak: • **Iparterületek és térségi logisztikai infrastruktúra fejlesztése:** E fókuszterület célja a várostérségben működő vállalkozások és a jövőbeli befektetők számára olyan modern ipari parkok és gazdasági övezetek biztosítása, amelyek teljes közművesítettséggel, szélessávú internet-kapcsolattal és kiváló közlekedési hálózatokkal rendelkeznek. A beavatkozások prioritása a meglévő ipari területek kapacitásbővítésére, új, bérelhető ipari csarnokok és raktárak kialakítására, valamint a térségi és országos logisztikai vérkeringésbe való bekapcsolódást elősegítő multimodális és repülőtéri logisztikai hálózatok fejlesztésére irányul. • **Turisztikai ökoszisztéma és a kulturális-kreatív ipar (CCI) megújítása:** A helyi és térségi egyedi vonzerőkre, gyógyfürdő-adottságokra és épített-kulturális örökségre épülő turizmus fejlesztése a kínálat minőségének javításával és a turisztikai célú költések növelésével élénkíti a várostérségi gazdaságot. A stratégiai fókusz az integrált turisztikai termékcsomagok létrehozására, a rekreációs és fürdőhelyszínek, valamint a kulturális negyedek szolgáltatási színvonalának komplex, élményalapú megújítására koncentrál.

	• **Helyi gazdaság diverzifikációja és a rövid ellátási láncok támogatása:** A beavatkozások a helyi erőforrások bázisán működő, erőforrás-hatékony és lokálisan beágyazott gazdaság kiépülését célozzák. Ennek kulcseszköze a vállalkozásfejlesztési szolgáltatások megerősítése, a helyi kkv-k hálózatosodásának és klaszterépítésének ösztönzése, valamint a helyi termelők és kézművesek piacra jutását segítő térségi bemutató- és értékesítési központok létrehozása.
A portfólió és fókuszterületeinek FVS célrendszerhez való illeszkedése (vertikálisan és horizontálisan)	**Vertikális illeszkedés** • **Stratégiai célok szintje:** a várostérség rugalmas, több lábon álló, magas jövedelemtermelő és lakosságmegtartó képességű, reziliens gazdasági központként működik. • **Részcélok szintje:** A tervezett fejlesztések közvetlenül hozzájárulnak az FVS olyan specifikus részcéljaihoz, mint a kkv-k működési feltételeinek javítása, az innovációs kapacitások növelése, a foglalkoztatás bővítése és a turisztikai célú tartózkodási idő növekedése. • **Projekt szint:** Az egyedi ipari infrastruktúra-fejlesztések, a turisztikai attrakciók megújításai és a helyi termelői terek kialakításai közvetlen fizikai eredményeket hoznak. **Horizontális illeszkedés** • **Zöldülő város szinergiák:** A gazdasági infrastruktúra kiépítése során kötelező jelleggel érvényesülnek a megújuló energiaforrások bevonására és az energetikai korszerűsítésekre vonatkozó követelmények, elősegítve a helyi gazdaság dekarbonizált működését. • **Digitális város szinergiák:** Az okos technológiák alkalmazása (pl. az intelligens logisztikai és áruforgalmi irányítórendszerek a terminálokon, az okos mérések és a digitális épületfelügyelet) közvetlenül javítja a gazdaságfejlesztési helyszínek működési és energiahatékonyságát. • **Megtartó város szinergiák:** A prosperáló gazdaságból származó helyi adóbevételek közvetlenül biztosítják a humán közszolgáltatások (oktatás, egészségügy) fenntarthatóságát – a normatív állami költségkereteken túlmenően. Ezzel párhuzamosan a magas színvonalú oktatási-nevelési hálózat (pl. duális szakképzés, bölcsődei és óvodai ellátás biztosítása) garantálja a vállalkozások számára szükséges képzett humán tőkét. • **Kiszolgáló város szinergiák:** A fizikai alapinfrastruktúra (pl. belterületi utak, kerékpárutak, közműkapacitások fejlesztése) fejlesztése közvetlen fizikai feltétele a gazdasági övezetek zökkenőmentes működésének és a munkavállalók biztonságos munkába járásának.

Zöldülő portfólió	
A portfólió belső fókuszterületei	A **zöldülő város** legfőbb feladata a zöld átállás gyakorlati megvalósítása a várostérségben. Ez magában foglalja az éghajlatváltozás mérséklését, a szélsőséges időjárási eseményekhez való alkalmazkodást, az erőforrások fenntartható használatát, a dekarbonizációt, valamint a környezeti ökoszisztémák és a biodiverzitás védelmét. Békéscsaba és várostérsége szempontjából a zöldülő portfólió belső fókuszterületei a következők: • **Energetikai átmenet és dekarbonizáció:** E fókuszterület célja a várostérség fosszilisenergia-függőségének csökkentése, az üvegházhatású gázok (ÜHG) kibocsátásának mérséklése és a helyi megújuló energiaforrások fokozott kihasználása. A beavatkozások fókuszában a geotermikus távhőrendszerek kiterjesztése, az önkormányzati és lakóépületek energetikai mélyfelújítása, valamint az okos, helyi energiatermelést és -tárolást biztosító decentralizált mikrohálózatok (Smart Grid rendszerek) kiépítése áll. • **Integrált csapadékvíz-gazdálkodás és klímaadaptív vízmegtartás:** A fókuszterület a szélsőséges és egyenetlen csapadékeloszlás okozta kockázatok kezelésére irányul. A fizikai védelmet nyújtó csatornahálózatok rekonstrukciója mellett kiemelt prioritás a természetközeli és fenntartható csapadékvíz-helybentartás, a záportározók ökológiai megújítása, a talajvízszint stabilizálása, valamint a megtartott szürke- és felszíni vizek zöldterületi öntözési célú újrahasznosítása. • **Zöld-kék infrastruktúra és a városi ökoszisztémák fejlesztése:** A biológiailag aktív felületek növelése, a belterületi és külterületi fásítási programok, valamint a térségi vízfolyások és csatornák mentén futó zöld folyosók komplex rekonstrukciója tartozik ide. A fejlesztések célja a városi hőszigethatás mérséklése, a biológiai sokféleség megőrzése, valamint a környezetileg és rekreációs szempontból is értékes, klímatudatos közösségi terek kialakítása. • **Körforgásos gazdaság és fenntartható hulladékgazdálkodás:** Az anyagáramok helyi lezárását, a keletkező hulladék mennyiségének csökkentését és újrahasznosítását támogató beavatkozások területe. A fókusz a lakossági szelektív gyűjtőrendszerek fejlesztésére, a komposztálási kapacitások bővítésére és a zöldhulladék helyi mezőgazdasági vagy parkfenntartási célú visszaforgatására irányul.
A portfólió és fókuszterületeinek FVS célrendszerhez való illeszkedése (vertikálisan és horizontálisan)	**Vertikális illeszkedés** • **Stratégiai célok szintje:** A várostérség klímareziliens, fenntartható, alacsony karbonkibocsátású és erőforrás-hatékony ökoszisztémaként működik, amely aktívan hozzájárul a 2050-es nemzeti klímasemlegességi célok eléréséhez, miközben megóvja a térség természeti tőkéjét és lakosainak egészségét. • **Részcélok szintje:** A tervezett fejlesztések közvetlenül hozzájárulnak az FVS olyan specifikus részcéljaihoz, mint az üvegházhatású gázok kibocsátásának radikális csökkentése, az éghajlati sérülékenység és a helyi vízkárok mérséklése, a megújuló

	energia részarányának növelése a fogyasztásban, a körforgásos gazdasági megoldások elterjesztése, valamint a biodiverzitás és a zöldfelületi ellátottság javítása. • **Projekt szint:** Az egyedi megújuló energetikai és hőtároló beruházások, a záportározók és belterületi csatornák ökológiai és fizikai rekonstrukciói, a zöld-kék ökológiai folyosók megújításai, valamint a komposztáló és hulladékkezelő kapacitások kiépítése közvetlen fizikai eredményeket hoznak. **Horizontális illeszkedés** • **Prosperáló város szinergiák:** A zöldülő portfólió energetikai beavatkozásai (pl. geotermikus bővítések, napelemes rendszerek) közvetlenül mérséklik a helyi gazdasági szereplők és iparterületek működési költségeit és energiafüggőségét. Emellett a környezetvédelmi és körforgásos fejlesztések (pl. helyi élelmiszer-feldolgozás, komposztálás) új zöldgazdasági piacokat és fenntarthatóbb üzleti modelleket teremtenek a helyi vállalkozások számára. • **Digitális város szinergiák:** Az okos technológiák (szenzorhálózatok, digitális távvezérlés és fogyasztásmérés, intelligens hálózatirányítás) horizontálisan beépülnek a zöldítő projektekbe. Ez teszi lehetővé a Smart Grid rendszerek optimális működtetését, a csapadékvíz-tározók vízszintjének automatizált szabályozását, valamint a városi zöldfelületek igényalapú, takarékos öntözését. • **Megtartó város szinergiák:** A megújított városi parkok, zöldfolyosók és rekreációs terek közvetlenül javítják a lakosság életminőségét, mentális és fizikai egészségét, ami kulcsfontosságú tényező az elvándorlás mérséklésében és a várostérség megtartóerejének növelésében. A tiszta levegő és a rendezett zöld környezet növeli a helyi identitást és a lakossági elégedettséget. • **Kiszolgáló város szinergiák:** A csapadékvíz-helybentartás és az ökológiai vízrendezés közvetlenül tehermentesíti a városi fizikai alapinfrastruktúrát, csökkentve az elavult úthálózat elöntési és szerkezeti károsodási kockázatait. A zöldfelületi és tájhasználati fejlesztések szervesen illeszkednek a fenntartható és takarékos területhasználat építészeti-műszaki elveihez.
Digitális portfólió	
A portfólió belső fókuszterületei	A **digitális átállás** elsődleges célja a várostérség működtetésének és fenntartásának hatékonyságnövelése adatalapú feladatszervezés és erőforrás-gazdálkodás bevezetésével, elsősorban a helyi lakosság elégedettségének, életminőségének és jólétének növelése érdekében. Az okos város megoldások csak akkor tekinthetők hasznosnak, ha valós helyi problémákra adnak választ, és a hatékonyságuk akkor maximalizálható, ha a digitális kompetenciák a szolgáltatói és a lakossági (igénybevevői) oldalon egyszerre fejlődnek. Főbb belső fókuszterületek: • **Adatalapú feladatszervezés és e-közszolgáltatások (Okos kormányzás és ügyintézés):** Ez a fókuszterület az önkormányzati és hivatalon belüli munkafolyamatok digitalizálását, a papíralapú

	ügyintézés visszaszorítását és a digitális ügymenetek arányának radikális növelését célozza. Magában foglalja az egységes hivatali adatbázisok fejlesztését, a transzparens adatelérést, valamint a lakosság és a vállalkozások számára a gyors, fizikai jelenlétet nem igénylő online ügyintézési felületek kiterjesztését. • **Intelligens épületgépészet és távvezérelt energiafelügyelet (Okos környezet és energetika):** A közintézmények és önkormányzati tulajdonú épületek fenntartási költségeinek optimalizálása érdekében szenzorok és intelligens közműmérők telepítése valósul meg. A fókuszterület célja az IT-vezérelt energetikai rendszerek elterjesztése, amelyek lehetővé teszik a hűtési, fűtési és világítási rendszerek távolról történő, automatizált szabályozását a mért fogyasztási adatok alapján. A Smart Grid és a geotermikus hőhasznosítás jelentőségét itt is fontos hangsúlyozni. • **Digitális mobilitási megoldások és lakossági platformok (Okos mobilitás és életkörülmények):** Olyan digitális megoldások bevezetése a helyi közlekedésben, mint az intelligens forgalomirányítás, a szenzoros parkolási rendszerek és a valós idejű utastájékoztatást nyújtó közösségi közlekedési alkalmazások. Ide tartoznak a lakosságot célzó integrált okos platformok és mobilapplikációk, amelyek közvetlen kommunikációs és hibabejelentő csatornaként működnek a polgárok és a városüzemeltetők között. • **Térségi digitális integráció és okos kistelepülések (Okos falu koncepció):** A várostérség szatellittelepüléseinek (pl. Gerendás, Újkígyós) digitális felzárkóztatása, az IKT-infrastruktúrához és a szélessávú internethez való egyenlő hozzáférés biztosítása, valamint a kistelepülési orvosi rendelők és civil házak napelemes és okos energetikai rendszereinek kiépítése.
A portfólió és fókuszterületeinek FVS célrendszerhez való illeszkedése (vertikálisan és horizontálisan)	**Vertikális illeszkedés** • **Stratégiai célok szintje:** A várostérség egy integrált, adatvezérelt, kiemelkedően hatékony és felhasználóbarát okos ökoszisztémaként működik, amely technológiai innovációkkal javítja a települési szolgáltatások minőségét, csökkenti a működési költségeket, és minimalizálja a térségen belüli digitális szakadékot. • **Részcélok szintje:** A tervezett fejlesztések közvetlenül hozzájárulnak az FVS olyan specifikus részcéljaihoz, mint a digitálisan indított hivatali ügymenetek részarányának növekedése, az intelligens mérőrendszereket és IT-vezérelt energetikát használó közintézmények számának bővítése, a digitális adatbázisok és környezeti szenzorok számának növelése, valamint az okos lakossági és közlekedési alkalmazások elterjedése. • **Projekt szint:** Az egyedi okos falu programok, a hálózatos elektromosautó-töltőpontok kiépítése, valamint a kistelepülési orvosi rendelők és civil közösségi terek távvezérelt napelemes és gépészeti rendszereinek megvalósítása output-oldalról is rendkívül látványos.

	Horizontális illeszkedés • **Prosperáló város szinergiák:** A digitalizáció és az okos megoldások közvetlenül növelik a térség gazdasági versenyképességét. A vállalkozások és befektetők számára kulcsfontosságú a fejlett digitális infrastruktúra megléte, az online hivatali ügyintézés, valamint az okos gazdaságfejlesztési szolgáltatások (pl. vállalkozói adatbázisok, befektetői marketingcsatornák) elérhetősége. • **Zöldülő város szinergiák:** A zöld átállás és a klímavédelmi célok elképzelhetetlenek digitális háttértámogatás nélkül. Az intelligens mérőeszközök, az okos épületfelügyelet és a Smart Grid II mikrohálózatok közvetlenül hozzájárulnak az energiahatékonysághoz és az üvegházhatású gázok (ÜHG) kibocsátásának csökkentéséhez, míg a környezeti szenzorok az ökológiai vízmegtartást és a zöldfelületek igényalapú öntözését támogatják. • **Megtartó város szinergiák:** A digitális megoldások közvetlenül javítják a humán közszolgáltatások (oktatás, egészségügy, szociális ellátás) színvonalát és hozzáférhetőségét, növelve a lakossági elégedettséget és a térség népességmegtartó erejét. Ide tartozik a diákok digitális kompetenciafejlesztése és az esélyegyenlőséget támogató okos eszközök kihelyezése az oktatási intézményekben. • **Kiszolgáló város szinergiák:** A digitális feladatszervezés (pl. okos közvilágítás, intelligens közlekedésszervezés és csapadékvíz-tározók okos monitoringja) tehermentesíti és biztonságosabbá teszi a fizikai alapinfrastruktúra működését, miközben jelentős üzemeltetési költségmegtakarítást eredményez a városüzemeltetők számára.
Megtartó portfólió	
A portfólió belső fókuszterületei	A **megtartó város** elsődleges küldetése a társadalmi befogadás (inklúzió), az esélyegyenlőség és a kohézió feltételeinek biztosítása. Képes olyan minőségi szolgáltatásokat, oktatási-képzési lehetőségeket, munkahelyeket és környezetet teremteni, amelyek kielégítik a lakosság változatos igényeit, mérséklik a jóléti polarizációt, lassítják az elvándorlást, és növelik a várostérség általános vonzerejét, különösen az alábbi területeken: • **Társadalmi felzárkózás, inklúzió és antiszegregáció:** E fókuszterület a leszakadó vagy veszélyeztetett társadalmi csoportok aktív integrációját célozza. Az antiszegregációs tervvel összhangban a fizikai rehabilitációt társadalmi-humán programok egészítik ki, szoros együttműködésben a helyi civil szervezetekkel és egyházakkal. A beavatkozások fókuszában az egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása, az autizmussal élő gyermekek speciális fejlesztése és a komplex felzárkóztató programok állnak. • **Köznevelési és oktatási infrastruktúra modernizációja:** A várostérség jövőjét meghatározó fiatal korosztály helyben tartásának kulcsfontosságú feltétele a 21. századi oktatási-nevelési környezet biztosítása. Ez a fókuszterület magában foglalja az elavult általános iskolai tantermek, az alapfokú művészeti képzőhelyek és a diákok életminőségét közvetlenül befolyásoló kollégiumi

	vizesblokkok, fűtési rendszerek átfogó megújítását, valamint a mindennapos testnevelést kiszolgáló modern tornatermek építését. • **Minőségi egészségügyi alapellátás és szociális közszolgáltatások:** A lakosság – kiemelten a növekvő részarányú időskorú népesség – elégedettségének és életminőségének javítása érdekében az alap- és szakellátási infrastruktúra folyamatos korszerűsítése szükséges. Ide tartozik a területi orvosi rendelők akadálymentesített rekonstrukciója, a tanuszodai vízgépészet és szellőzés megújítása, valamint az óvodai konyhák és étkezők kapacitásbővítő és technológiai modernizációja. • **Tudatos és fenntartható bérlakáspolitika:** A lakhatás biztosítása a fiatal pályakezdők, az idősek és a hátrányos helyzetű csoportok megtartásának egyik legkritikusabb eszköze. A fókuszterület az önkormányzati bérlakás-állomány és ifjúsági garzonházak komplex energetikai és építészeti korszerűsítését, valamint új bérlakások építését foglalja magában, biztonságos és fenntartható alternatívát nyújtva a helyi családok számára.
A portfólió és fókuszterületeinek FVS célrendszerhez való illeszkedése (vertikálisan és horizontálisan)	**Vertikális illeszkedés** • **Stratégiai célok szintje:** A várostérség esélyegyenlőséget biztosító, szolidáris, magas életminőséget és jóléti szolgáltatásokat nyújtó, magas lakosságmegtartó képességű, reziliens társadalmi központ. • **Részcélok szintje:** A tervezett fejlesztések közvetlenül hozzájárulnak az FVS olyan specifikus részcéljaihoz, mint a vándorlási veszteség csökkentése, az óvodai és iskolai ellátás színvonalának emelése, a hátrányos helyzetűek társadalmi integrációja, a lakhatási feltételek javítása, valamint a humán szolgáltatások egyenlő esélyű hozzáférhetőségének javítása. • **Projekt szint:** Az egyedi iskola- és kollégiumfelújítások, a gyermekek óvodai ellátásának infrastrukturális bővítése, az orvosi rendelők gépészeti és építészeti rekonstrukciói, a napközi konyhák korszerűsítése, valamint az önkormányzati bérlakások kialakítása és modernizációja egyaránt jól érzékelhető hatást gyakorolnak a nagyszámú felhasználóra. **Horizontális illeszkedés** • **Prosperáló város szinergiák:** A megtartó intézkedések szoros kölcsönhatásban állnak a gazdaságfejlesztéssel. A minőségi oktatási és képzési infrastruktúra (például a szakképzés és a duális oktatás támogatása) közvetlenül a helyi vállalkozások humánerőforrás-igényét szolgálja. A diverzifikált helyi gazdaság által generált adóbevételek pedig hosszú távon biztosítják a humán közszolgáltatások fenntartásának pénzügyi hátterét. • **Zöldülő város szinergiák:** A humán közintézmények (iskolák, kollégiumok, rendelők) infrastrukturális felújításai során kötelező jelleggel érvényesülnek az épületenergetikai korszerűsítések (hőszigetelés, nyílászáró-csere) és a megújuló energiaforrások (pl. napelemes rendszerek, hőszivattyúk) alkalmazása, közvetlenül hozzájárulva a városi ÜHG-kibocsátás csökkentéséhez.

	• **Digitális város szinergiák:** Az okos technológiák (például a felújított kollégiumok és rendelők távvezérelt, IT-alapú energetikai rendszerei és intelligens közműmérői) növelik az üzemeltetés költséghatékonyságát, miközben a közintézmények IKT-eszközellátottságának javítása fejleszti a diákok és a lakosság digitális kompetenciáit. • **Kiszolgáló város szinergiák:** A fizikai alapinfrastruktúra (sármentesített és felújított belterületi utak, a közintézményeket összekötő biztonságos kerékpárutak és az akadálymentesített közterületek) közvetlen fizikai előfeltétele annak, hogy az egészségügyi, szociális és oktatási szolgáltatások a várostérség minden lakója számára egyenlő eséllyel hozzáférhetőek legyént.
Kiszolgáló portfólió	
A portfólió belső fókuszterületei	A **kiszolgáló város** alapvető küldetése, hogy biztosítsa a mindennapi élethez és a várostérség zökkenőmentes működéséhez szükséges fizikai és műszaki alapfeltételeket. Ez a dimenzió magában foglalja a takarékos és racionális területfelhasználást, a közlekedési folyosók és a közműhálózatok folyamatos modernizálását, valamint a városszerkezet és az épített környezet minőségi javítását. Békéscsaba és a járási szatellittelepülések esetében a kiszolgáló portfólió az alábbi négy belső fókusszal bír: • **Multimodális közlekedési hálózatok és kerékpárforgalmi infrastruktúra:** E fókuszterület célja a fenntartható mobilitási formák fizikai feltételeinek megteremtése a térségben. A beavatkozások prioritása a kerékpárutak folytonosságának biztosítása (pl. a Békéscsaba és Doboz közötti hiányzó szakasz megépítése), a közlekedésbiztonsági elemek megvalósítása, valamint a településeket összekötő úthálózati kapcsolatok javítása. • **Víziközmű-rendszerek és környezetbiztonsági csapadékvíz-kezelés:** A térség környezeti biztonságát és lakossági ellátottságát szavatoló alapinfrastruktúra modernizációja. Ide tartozik a kistelepülési közös szennyvízcsatorna-hálózatok kiépítése (pl. Telekgerendás, Kétsoprony és Gerendás közös agglomerációs programja), valamint a belterületi csapadékvíz-elvezető és -szikkasztó hálózatok ütemezett rekonstrukciója. • **Belterületi úthálózat minőségi rekonstrukciója:** Az elöregedett burkolatú helyi gyűjtő- és lakóutcák rendszerszintű felújítása a sármentes közlekedés és a közszolgáltatások könnyebb elérhetősége érdekében. Ez a pillér elsősorban a szatellittelepülések (pl. Szabadkígyós, Kétsoprony, Újkígyós) belső útjainak megújítására és a kapcsolódó közművek rendezésére koncentrál. • **Kistelepülési rekreációs zónák és integrált közösségi terek:** Az élhető települési környezet kialakítását szolgáló zöldfelületi és közterületi rehabilitáció a kisebb lakosságszámú községekben. A fejlesztések a Templompark, játszóterek, szabadtéri sportpályák és családi parkok komplex megújítását célozzák Csabaszabadiban, Gerendáson, Kétsopronyban és Telekgerendáson.

A portfólió és fókuszterületeinek FVS célrendszerhez való illeszkedése (vertikálisan és horizontálisan)	**Vertikális illeszkedés** • **Stratégiai célok szintje:** A várostérség egy jól strukturált, korszerű műszaki infrastruktúrával rendelkező, biztonságos és kiegyensúlyozott fizikai környezetet nyújtó, kompakt településszerkezetként működik, amely garantálja a lakossági közszolgáltatások zavartalan elérhetőségét és a fenntartható területhasználatot. • **Részcélok szintje:** A tervezett beavatkozások közvetlenül hozzájárulnak az FVS olyan specifikus részcéljaihoz, mint a belterületi burkolt utak arányának növelése, a közműhálózati lefedettség javítása a szatellittelepüléseken, a biztonságos kerékpáros közlekedési folyosók hosszának bővítése, a helyi vízkárok mérséklése, valamint a funkció nélküli vagy alulhasznosított területek rehabilitációja. • **Projekt szint:** A belterületi utak burkolatcseréi, a közös térségi szennyvíztisztító és -csatorna megépítése, a békéscsabai kerékpárforgalmi létesítmények kialakítása, valamint a kistelepülési zöldterületek és játszóterek megújítása közvetlen fizikai eredményeket hoznak. **Horizontális illeszkedés** • **Prosperáló város szinergiák:** A fizikai alapinfrastruktúra (különösen a tehermentesítő utak, a közműkapacitások és a hálózatos kerékpárutak) fejlesztése közvetlenül javítja a gazdasági övezetek és ipari parkok logisztikai elérhetőségét és működési hatékonyságát. A jól kiépített infrastruktúra emellett növeli a térség befektetésvonzó erejét és a turisztikai célpontok látogatottságát. • **Zöldülő város szinergiák:** A csapadékvíz-hálózat rekonstrukciója és az utak menti fásítási programok szorosan támogatják a klímaadaptációs és vízmegtartási célokat. A modern szikkasztó árkok és záportározók megóvják a kiépített úthálózatot az elöntésektől, miközben a fenntartható és takarékos területhasználat mérsékli a városi hőszigethatást. • **Digitális város szinergiák:** A kiszolgáló infrastruktúrák (pl. a csapadékvíz-tározók szintmérői, az okos közvilágítási rendszerek vagy a kerékpárutak mentén elhelyezett szenzorok) közvetlen adatgyűjtési felületet biztosítanak az adatvezérelt városüzemeltetéshez. Ez lehetővé teszi a hálózati problémák gyors, távoli észlelését és a karbantartási költségek optimalizálását. • **Megtartó város szinergiák:** Az akadálymentesített, biztonságos közterületek, a megújított kistelepülési családi parkok és a minőségi gyalogos-kerékpáros kapcsolatok közvetlenül hozzájárulnak a lakosság mindennapi komfortérzetéhez és elégedettségéhez. A fizikai környezet javítása így alapvető eszköze a társadalmi kohéziónak, a hátrányos helyzetű városrészek felzárkóztatásának és a népesség helyben tartásának.

Az FVS 3.3 A stratégia célrendszere című ábra a kapcsolódó dimenziókkal egybeszerkesztve a következő képet mutatja – a kapcsolódás erősségét vagy hiányát vizuálisan is szemléltetve.

FVS STRATÉGIAI CÉLMÁTRIX

Békéscsaba és Térsége Fenntartható Városfejlesztési Stratégiája (2022–2027)

		Prosperáló város	Zöldülő város	Digitális város	Megtartó város	Kiszolgáló város
S1. Helyi erőforrásokra és hálózatos együttműködésekre építő, globális gazdasági folyamatokba hatékonyan bekapcsolódó térségi gazdaság						
S1/R1	A helyi gazdaság tevékenységei sokoldalúak; felfutó ágazatok a helyi és térségi erőforrásokra támaszkodó, magas hozzáadott értéket termelő gazdasági tevékenységek (mint az élelmiszer-feldolgozás, a turizmus, a kulturális és kreatív gazdaság)	Elsődleges	Közvetett	Közvetett	Közvetett	Nincs
S1/R2	A vállalkozások létrehozását és működését támogató gazdasági infrastruktúra és az üzleti szolgáltatások magas színvonalúak	Elsődleges	Nincs	Közvetett	Nincs	Közvetett
S1/R3	A város gazdaságában az innovációs potenciál erős, annak feltételrendszere adott – nagyobb teret nyernek a technológiaintenzív ágazatok	Elsődleges	Nincs	Közvetett	Nincs	Nincs
S1/R4	A szak- és felsőfokú képzési struktúra és kínálat az átalakuló helyi gazdaság igényeihez igazodik	Elsődleges	Nincs	Közvetett	Közvetett	Nincs
S2. Élhetőbb, vonzóbb, fenntarthatóbb, biztonságosabb várostérség						
S2/R1	A települési épített és zöld környezet egyaránt rendezett, funkcionális és mindeközben esztétikus – erősítve a térség vonzerejét	Közvetett	Elsődleges	Nincs	Közvetett	Közvetett
S2/R2	A városi mobilitási módok között a környezetbarát közlekedési módok egyre nagyobb arányban jelennek meg (e-járművek, kerékpáros és gyalogos közlekedés), a közlekedési infrastruktúra hiányoktól mentes	Nincs	Közvetett	Közvetett	Közvetett	Közvetett
S2/R3	A települési közművek fenntartható módon működnek – a város hatékonyan kezeli a csapadékvíz- és a belvízelvezetési problémákat	Nincs	Elsődleges	Közvetett	Nincs	Elsődleges
S2/R4	A helyben elérhető megújuló energiák növekvő arányban járulnak hozzá a város energia mix-éhez – erősítve a város környezeti és működési fenntarthatóságát	Közvetett	Elsődleges	Közvetett	Nincs	Közvetett
S3. Az alapvető és kényelmi szolgáltatásokat közszféra, piaci és nonprofit szereplők együttes részvételével, nagyvárosi színvonalon biztosító város						
S3/R1	Az önkormányzati fenntartású intézményrendszer infrastrukturális és technikai működési feltételrendszere lehetővé teszi a humán (köz)szolgáltatások magas minőségű és fenntartható biztosítását – különösen az egészségügyi és szociális alapszolgáltatások biztosítása esetében	Nincs	Elsődleges	Közvetett	Elsődleges	Elsődleges
S3/R2	Az alap és kényelmi szolgáltatások működését biztosító humán és szervezeti háttér biztosított – a piaci és civil szereplők fokozott bevonása mellett	Közvetett	Nincs	Közvetett	Elsődleges	Nincs
S3/R3	A sérülékeny társadalmi csoportok leszakadása mérséklődik, integrációjuk eszköztára bővül – a szegregációs folyamatok lelassulnak	Nincs	Nincs	Nincs	Elsődleges	Nincs
S4. Közösségeire építő, dinamikus, egészséges és jelentős, a mindenkori munkaerőpiaci kihívásoknak jól megfelelő helyi társadalom						
S4/R1	Erős a helyi társadalom értékmegőrző, értékteremtő és önszervező képessége, sok speciális szolgáltatási szegmensben képesek értékvédőként és értékteremtő szolgáltatóként fellépni (kiegészítve a közszolgáltatásokat)	Közvetett	Nincs	Közvetett	Elsődleges	Nincs
S4/R2	Az egyének önmenedzselési képessége javul, ami az egészség, foglalkoztathatóság feltételrendszerét nagyban meghatározza	Közvetett	Nincs	Nincs	Elsődleges	Nincs
S4/R3	A helyi kulturális hagyományok megújulnak és együtt járulnak hozzá a közösségi kohézióhoz, valamint az újszerű, gazdaságilag is értelmezhető értékteremtéshez	Közvetett	Nincs	Nincs	Elsődleges	Nincs
S4/R4	A fiatalok érdekei jobban érvényesülnek, alulról jövő kezdeményezéseik megvalósítását településük támogatja	Nincs	Nincs	Közvetett	Elsődleges	Nincs

Elsődleges (erős) stratégiai kapcsolódás · **Közvetett (másodlagos) horizontális szinergia** · Nincs közvetlen kapcsolat

1.2. Térségen belüli területi megközelítés alkalmazása

A területi lehatárolás kiindulópontjaként fontos rögzíteni, hogy Békéscsaba és térsége FVS-e nem csupán a megyeszékhely közigazgatási határán belül értelmezi a fejlesztési irányokat, hanem a **Békéscsabai járás teljes funkcionális várostérségére kiterjedő településegyütteseként** (Békéscsaba mint központ, valamint Csabaszabadi, Csorvás, Doboz, Gerendás, Kétsoprony, Szabadkígyós, Telekgerendás és Újkígyós mint szatellittelepülések) határozza meg a cél- és beavatkozási rendszert.

A városon belüli és térségi területi megközelítés lényege, hogy a projektportfóliók tervezése és későbbi működtetése során a **helyspecifikus fizikai, társadalmi és funkcionális sajátosságok**, a **város-vidék közötti kölcsönös függőségek** (pl. ingázás, közös közszolgáltatások), valamint a **területi esélyegyenlőség és kohézió** szempontjai együttesen érvényesüljenek. Az öt városi és térségi átállási portfólió területi leképeződése és fókuszai ennek figyelembevételével fogalmazódtak meg.

1. Prosperáló portfólió

- **Földrajzi kiterjedés:** Elsődlegesen Békéscsaba **déli iparterületére**, a repülőtér környezetére, a vasútállomáshoz kapcsolódó **intermodális logisztikai zónára**, a belvárosi **kulturális-turisztikai tengelyre** (Munkácsy negyed, Élővíz-csatorna partja, Árpád Fürdő, Csabapark), valamint a térségi gazdasági alközpontokra koncentrál, mint a **szabadkígyósi turisztikai rekreációs övezet** (Wenckheim kastély és élményfalu) és az **újkígyósi keleti iparterület** és Kézműves Központ.
- **Helyspecifikus jellemzők:** Békéscsaba kiemelkedő térszervező erővel bír, és mint közúti (M44) és vasúti csomópont jelentős ipari koncentrációval rendelkezik (gépipar, nyomdaipar, élelmiszeripar). Ezzel szemben a szatellittelepülések rurálisabb, agrárorientáltabb struktúrájúak, de kiemelkedő természeti-kulturális tőkével bírnak (Wenckheim-örökség).
- **Helyi igények és prioritások:** A helyi vállalkozások részéről alapvető igény mutatkozik a logisztikai elérhetőség és az ipari alapinfrastruktúra fejlesztésére (új, bérelhető csarnokok, csapadékvíz-főgyűjtő kapacitások). A szatelliteken a kistermelők piacra jutását segítő rövid ellátási láncok kiépítése, valamint a turisztikai attrakciók szolgáltatási hálózatba rendezése a fő prioritás.
- **Kapcsolódás más rendszerekhez:** Szorosan integrálódik a *Kiszolgáló város* közlekedési hálózatával (ipari elkerülő utak, a településeket összekötő kerékpárutak), a *Digitális város* adatalapú logisztikai és energetikai vezérlő rendszereivel, valamint a *Zöldülő város* alternatív energetikai beavatkozásaival (ipari napelemparkok).
- **Területi kihívások és lehetőségek:** Főbb kihívás a térségi gazdaság monokulturális jellege és az élelmiszer-feldolgozás kapacitáshiányai. Kiemelkedő lehetőség a békéscsabai repülőtér cargo és üzleti célú megújítása, az intermodális terminál kiépítése, valamint a Wenckheim turista- és kerékpárútra felfűzött integrált térségi turisztikai ökoszisztéma kialakítása.

2. Zöldülő portfólió

- **Földrajzi kiterjedés:** Békéscsaba sűrűn beépített, burkolt felületű belvárosi és lakótelepi övezetei (Lencsési, Mokry, Jamina), a városi **kék-zöld infrastruktúra gerincét alkotó Élővíz-csatorna** és belterületi zöldfolyosók, a **csapadékvíz-záportározók területe**, valamint a kistelepülési **hulladékgazdálkodási zónák** (Újkígyós, Csorvás szelektív gyűjtőpontjai).
- **Helyspecifikus jellemzők:** A városi központokban jelentős a nyári hőszigethatás és a burkolt felületek aránya. A térség síkvidéki jellege miatt rendkívül nagy a mezőgazdasági területek és

a belterületek klímakitettsége (hirtelen lezúduló villámárvizek, lokális elöntések vs. aszályos időszakok), ugyanakkor kiemelkedőek a helyi geotermikus és napenergia-adottságok.

- **Helyi igények és prioritások:** A lakosság és az intézmények részéről alapvető igény mutatkozik az energiahatékonyság növelésére (épületenergetikai mélyfelújítások a rezsicsökkentés érdekében), a belterületi elöntések megelőzésére és a csapadékvizek klímatudatos helyben tartására (zöldterületi öntözés ivóvíz-kiváltással), valamint a lakossági zöldhulladék környezetbarát komposztálására.
- **Kapcsolódás más rendszerekhez:** Szorosan szimbiózisban áll a *Kiszolgáló város* csapadékcsatorna- és útburkolat-védelmi fejlesztéseivel, a *Digitális város* okos mérés- és szenzortechnológiai rendszereivel (Smart Grid II és csatornaszint-monitoring), valamint a *Megtartó város* humán közintézményeivel az energetikai rekonstrukciók révén.
- **Területi kihívások és lehetőségek:** Kihívást jelent a globális klímaváltozás közvetlen mezőgazdasági és fizikai hatása a várostérségre. Kiváló lehetőséget nyújt a békéscsabai geotermikus távhőrendszer visszasajtoló kútjainak és vezetékhálózatának kiépítése, a Smart Grid II energetikai mikrohálózat megvalósítása, valamint a zöldhulladék-komposztálás térségi szintű megszervezése.

3. Digitális portfólió

- **Földrajzi kiterjedés:** Békéscsaba hivatali és városüzemeltetési központjai (Polgármesteri Hivatal, Békéscsaba Városgazdálkodási Kft., Békéscsaba Energia ESCO Kft.), a belvárosi **intelligens mobilitási és parkolási zónák**, valamint a szatellittelepülések közül kiemelten a **gerendási és újkígyósi digitális fejlesztési helyszínek**.
- **Helyspecifikus jellemzők:** Békéscsaba komoly szakmai kompetenciákkal rendelkezik az okos pilot energetikai projektek (pl. Smart Grid) terén, ám a szatellittelepüléseken jelentős a digitális infrastruktúra elmaradottsága (szélessávú internet-elérés hiányosságai) és a lakosság digitális kompetenciáinak gyengesége.
- **Helyi igények és prioritások:** Igény mutatkozik az önkormányzati és hivatali ügymenetek teljes körű digitalizálására (e-ügyintézés, belső feladatmenedzsment), a belvárosi gépjármű-torlódások mérséklésére intelligens forgalomirányítással és parkolóhely-monitoringgal, a kistelepüléseken pedig a digitális felzárkóztatásra az "okos falu" koncepció és az okos utcabútorok kihelyezése révén.
- **Kapcsolódás más rendszerekhez:** Horizontális támogatóként átszövi a *Kiszolgáló város* közlekedési alrendszereit (valós idejű utastájékoztatás, e-busz flotta menedzsment), a *Zöldülő város* energetikai és környezeti monitoringját (szenzorhálózatok az Élővíz-csatornán, Smart Grid fűtésvezérlés), valamint a *Megtartó város* intézményi épületfelügyeletét.
- **Területi kihívások és lehetőségek:** Főbb kihívás a területi és generációs digitális szakadék, valamint az önkormányzat korlátozott belső IT-koordinációs apparátusa. Lehetőség nyílik az integrált térségi adatbázisok kiépítésére (UTU multifunkcionális városüzemeltetési rendszer), a kistelepülési humán intézmények távvezérelt napelemes és energetikai modernizációjára, és a térségi e-töltőhálózat kiépítésére.

4. Megtartó portfólió

- **Földrajzi kiterjedés:** Békéscsaba köznevelési és egészségügyi övezetei, a Réthy Pál Tagkórház rehabilitációs tömbje, a Lencsési, Jaminai és Mokry lakótelepek orvosi rendelői és szociális

alapszolgáltatói, a belvárosi **volt VOLÁN-telep bérlakás-fejlesztési zónája**, valamint Békéscsaba mellett Csorvás és Újkígyós ifjúsági fecskelakás-helyszínei.

- **Helyspecifikus jellemzők:** A várostérségben kiemelkedően kedvezőtlenek a demográfiai mutatók (természetes fogyás, fiatalok elvándorlása). Jellemzőek a területi és társadalmi leszakadási folyamatok Békéscsaba külvárosi részein (Jaminában szegregációval veszélyeztetett területek, a Berényi út mentén szegregátum található, bár ezen a téren jelentős javulás következett be a 2011-es és 2022-es népszámlálások között).
- **Helyi igények és prioritások:** A 21. századi, egészséges oktatási-nevelési infrastruktúra megteremtése (tornatermek építése, uszodatechnika modernizálása, kollégiumi felújítások), akadálymentes orvosi rendelők, megfizethető bérlakás-kínálat a pályakezdők helyben tartása érdekében, valamint a leszakadó és sérülékeny csoportok felzárkózását segítő komplex szoft programok.
- **Kapcsolódás más rendszerekhez:** Fizikai infrastruktúra-alapot igényel a *Kiszolgáló város* akadálymentesített gyalogos-kerékpáros hálózatától, míg a közintézmények felújítása során szorosan összekapcsolódik a *Zöldülő város* energetikai mélyfelújításaival és a *Digitális város* távvezérelt mérő- és épületirányítási rendszereivel.
- **Területi kihívások és lehetőségek:** Fő kihívás az elvándorlás megakadályozása és a szegregáció fizikai-társadalmi kezelése. Kiváló lehetőség a várostérségi szintű ESZA+ humán fejlesztési program megvalósítása, valamint a Munkácsy-negyed mint a térségi kulturális identitás és kohézió központjának pozícionálása.

5. Kiszolgáló portfólió

- **Földrajzi kiterjedés:** A várostérségi jelentőségű és településeket összekötő úthálózati kapcsolatok (pl. Dobozi és Gyulai utakat összekötő út, Keleti iparterület elkerülő útja Újkígyóson, újkígyósi betyárút), a **hálózatos térségi kerékpárutak** (különösen a Békéscsaba-Doboz közötti hiányzó kerékpáros folyosó), a **közös víziközmű-fejlesztési zónák** (Telekgerendás, Gerendás és Kétsoprony közös szennyvízelvezetési agglomerációja), valamint a kistelepülési **rekreációs közösségi terek, parkok** (Csabaszabadi, Gerendás, Telekgerendás).
- **Helyspecifikus jellemzők:** Erős átmenő tranzitforgalom Békéscsaba belvárosában, ami komoly környezeti és zajterhelést okoz. A kapcsolódó kistelepüléseken komoly hiányosságok tapasztalhatók a burkolt utak minőségében (sármentesítés igénye), és három község (Telekgerendás, Gerendás, Kétsoprony) egyáltalán nem rendelkezik kiépített szennyvízcsatorna-hálózattal.
- **Helyi igények és prioritások:** A békéscsabai belváros tehermentesítése új összekötő és elkerülő utakkal, a kistelepülési belterületi lakóutcák aszfaltozása a közszolgáltatások könnyebb elérése érdekében, biztonságos kerékpárutak kiépítése az ingázók és diákok számára, és a talajvíz nitrátosodását megállító térségi szennyvízberuházás végrehajtása.
- **Kapcsolódás más rendszerekhez:** Közvetlen fizikai bázist és elérhetőséget biztosít a *Prosperáló város* ipari parkjaihoz és turisztikai folyosóihoz, a *Zöldülő város* vízgazdálkodási és dekarbonizációs törekvéseihez, valamint a *Megtartó város* egészségügyi, szociális és oktatási intézményrendszerének megközelítéséhez.
- **Területi kihívások és lehetőségek:** Kihívást jelent a szatellittelepülések szűkös önkormányzati költségvetése és a közműhálózatok kiépítésének magas fajlagos költsége. Kiemelkedő

lehetőség a Telekgerendás-Gerendás-Kétsoprony közös szennyvíztisztító fejlesztés konzorciumi megvalósítása, a Doboz felé vezető hiányzó kerékpáros kapcsolat megépítése, valamint egyes kistelepülési közösségi terek funkcióbővítő megújítása.

Az egyes portfóliók területi fókuszai a következőképpen foglalhatók össze:

Portfóliók	Portfólió által lefedett területtípus	Jellemző problémák	Lehetőségek
Prosperáló	Iparterületek, közlekedési logisztikai csomópontok, kiemelt turisztikai övezetek.	Logisztikai átrakó kapacitások hiánya, gazdasági monokultúra, a turisztikai kínálat szezonalitása és a szolgáltatások fragmentáltsága.	Intermodális terminál kiépítése, a repülőtér cargo-fejlesztése, integrált térségi turisztikai ökoszisztéma (Wenckheim kastélyút).
Zöldülő	Városi üzemeltetési területek, sűrű lakótelepi zónák, közparkok, Élővíz-csatorna partvonala, záportározók.	Nyári hőszigethatás, magas aszfaltozottság, a fűtési rendszerek fosszilis kitettsége, hirtelen lezúduló vizek elöntési kockázata.	Geotermikus kaszkádrendszer bővítése, Smart Grid II decentralizált mikrohálózat, természetalapú csapadékvíz-visszatartás öntözési célra.
Digitális	Városi hivatali és üzemeltetési központok, frekventált forgalmi csomópontok, okosodó kistelepülési magok.	Térségi és generációs digitális szakadék, a kistelepülések szoftveres ellátatlansága, az egységes adatintegráció hiánya.	UTU integrált városüzemeltetési rendszer kiterjesztése, Smart Grid II decentralizált mikrohálózat, okos falu alapszolgáltatások (Gerendás), térségi e-mobilitási hálózat.
Megtartó	Iskola- és kórházterületek, szociálisan hátrányos helyzetű térségek, lakótelepi rendelők, önkormányzati bérlakás-fejlesztési zónák.	Kedvezőtlen demográfiai trendek (vándorlási veszteség), jaminai és Berényi úti szegregáció által veszélyeztetett fészkek, lakhatási krízis.	Térségi humán program, Munkácsy-negyed kulturális fókuszú fejlesztése, térségi bérlakás- és fecskeház-építés.
Kiszolgáló	Térségi és helyi úthálózatok, kerékpárforgalmi folyosók, kistelepülési közös közművek.	A békéscsabai belváros magas tranzit- és zajterheltsége, kistelepülési burkolatlan lakóutcák (sár), három község teljes csatornázatlansága.	Telekgerendás-Gerendás-Kétsoprony közös szennyvízrendszere, Békéscsaba-Doboz kerékpáros folyosó.

1.3. Projektcsatornák és értékajánlat

A Békéscsabai járás várostérségi fejlesztési portfólióinak strukturálása során a beavatkozások nem egymástól elszigetelt projektekként, hanem **szervesen összekapcsolódó értékteremtési láncokként** (projektcsatornákként) működnek. Az alábbiakban bemutatásra kerül az öt fejlesztési dimenzió egyedi értékajánlata, valamint a portfólión belüli és a portfóliók közötti stratégiai, technológiai és erőforrás-alapú szinergiarendszer.

Prosperáló portfólió	
Értékajánlat megfogalmazása	A várostérség vállalkozási versenyképességének radikális növelése a **multimodális és repülőtéri logisztikai alapinfrastruktúra** kiépítésével, magas hozzáadott értékű munkahelyek teremtése a **helyi kkv-szektor és az ipari parkok** technológiai megújításával, valamint a térségi turisztikai potenciál egész évessé tétele a **Munkácsy-örökségre és a gyógyfürdő-turizmusra** épülő integrált attrakciólánc kialakításával.
Szinergiák elemzése portfólión belül	**Szinergiák elemzése portfólión belül:** Erős funkcionális szinergia áll fenn a tervezett logisztikai és iparfejlesztési beruházások között. Az **intermodális konténerterminál** és a **repülőtér-fejlesztési program** hálózatosan kiegészítik egymást, együttesen biztosítva a várostérség nemzetközi logisztikai integrációját és az ipari parkok betelepülési vonzerejét. A turisztikai lábon belül a belvárosi **Munkácsy negyed, a Csabapark és az Árpád Fürdő** integrált látogatómenedzsmentje növeli a tartózkodási időt, és egyúttal fizetőképes keresletet gerjeszt pl. a helyi termékeket értékesítő **újkígyósi Kézműves Központ** számára. *Szinergia mértéke:* **+++ (Erős)**
Szinergiák elemzése portfóliók között	A portfólió legszorosabb kapcsolata a **Kiszolgáló város** infrastruktúrájával van: az ipari elkerülő utak közvetlenül biztosítják a konténerterminál és a repülőtér nehézgépjármű-elérhetőségét. A **Zöldülő és a Digitális város** dimenziókkal való kapcsolat erőforrás-alapú: a Smart Grid II mikrohálózat és a geotermikus fűtési kaszkád közvetlenül csökkenti a prosperáló ipari csarnokok és a gyógyfürdő működtetési költségeit (OPEX). A **Digitális város** kapcsán még kiemelendő az is, hogy technológiai szinergiát nyújt a turisztikai és logisztikai folyamatok okos monitoringján keresztül.
Zöldülő portfólió	
Értékajánlat megfogalmazása	A várostérség klímarezilienciájának és környezetbiztonságának garantálása a **természetközeli csapadékvíz-visszatartás** és záportározó-rekonstrukciók révén, az önkormányzati szektor és a lakosság fosszilisenergia-függőségének drasztikus csökkentése a **geotermikus távhőbővítéssel és a Smart Grid II mikrohálózattal**, valamint a biológiai sokféleség megőrzése az **Élővíz-csatorna zöld folyosójának** megújításával.
Szinergiák elemzése portfólión belül	Kiemelkedő a technológiai szinergia a megújuló energetikai láb elemei között: a **Smart Grid II** intelligens vezérlőhálózata koordinálja a napelemes kapacitások, az energiatárolás és a bővülő **geotermikus távhőrendszer** együttműködését. A vízgazdálkodási lábon a **belterületi csapadékvíz-visszatartás**, a **záportározók rehabilitációja** és az **Élővíz-csatorna** vizének

	zöldfelületi öntözésre való felhasználása egységes, zárt hidraulikai és ökológiai hálózatot alkot, amely megakadályozza az ivóvízpazarlást. *Szinergia mértéke:* **+++ (Erős)**
Szinergiák elemzése portfóliók között	A zöldülő portfólió dekarbonizációs hatásai horizontálisan támogatják a **Prosperáló** gazdasági szereplők (zöld ipari park koncepció) és a **Megtartó** humán intézmények (rezsicsökkentést célzó épületenergetika) fenntarthatóbb működését. A **Digitális várossal** való kapcsolat technológiai jellegű: a Smart Grid és a csapadékvíz-monitoring valós idejű működése elképzelhetetlen a digitális szenzorhálózatok és az adatalapú feladatszervezés nélkül.
Digitális portfólió	
Értékajánlat megfogalmazása	A településüzemeltetés és a hivatali közszolgáltatások hatékonyságának maximalizálása **integrált, adatalapú döntéstámogató rendszerek** és e-közszolgáltatások bevezetésével, az intelligens térségi mobilitás támogatása **e-töltőhálózattal**, valamint a kistelepülések felzárkóztatása a digitális szakadék felszámolását célzó **Okos Falu programokkal**. A geotermikus távhőrendszer és a Zöldülő portfólió részét képező Smart Grid által közvetített technológiai üzenet is példaértékű.
Szinergiák elemzése portfólión belül	A digitális csatorna projektjei között szoros adat- és szoftveralapú függőség van. A központi **városüzemeltetési adatplatform** gyűjti össze a környezeti, energetikai és közlekedési adatokat, amelyek közvetlen bemenetet nyújtanak a kistelepülési **Okos Falu** lakossági és hivatali alkalmazásaihoz, illetve a térségi intelligens **energiatermelést és e-töltőpontokat** felügyelő szoftverek számára. *Szinergia mértéke:* **++ (Közepes)**
Szinergiák elemzése portfóliók között	Ez a portfólió **tisztán horizontális támogatóként** jelenik meg. A **Kiszolgáló** mobilitási rendszerekben intelligens forgalomirányítást és parkolómenedzsmentet biztosít; a **Zöldülő** dimenzióban smart metering (okos mérés) megoldásokkal kontrollálja az energiafogyasztást; a **Megtartó** humán intézményeiben (iskolák, kórház, rendelők) távvezérelt gépészeti rendszereket működtet, míg a **Prosperáló** szektorban az e-ügyintézés gyorsításával javítja a vállalkozások adminisztratív hatékonyságát.
Megtartó portfólió	
Értékajánlat megfogalmazása	A térségi lakosság életminőségének és jólétének biztosítása a **köznevelési és egészségügyi alapellátási infrastruktúra** komplex modernizációjával, a fiatalok letelepedésének támogatása a **tudatos bérlakás- és fecskeház-politikával**, valamint a hátrányos helyzetűek integrációja **komplex antiszegregációs szoft programokkal**.
Szinergiák elemzése portfólión belül	Erős a kölcsönhatás a fizikai és a társadalmi-humán (szoft) beavatkozások között. Az **iskola- és kollégiumfelújítások**, valamint az **óvodai bővítés** infrastrukturális keretet adnak a térségi esélyegyenlőségi és tehetséggondozó programokhoz. A **fecskeház- és bérlakás-építések** (volt VOLÁN-telep, Irányi utca, kistelepülési helyszínek) térségi hálózata pedig

	közvetlenül kapcsolódik a szociális alapszolgáltatások (pl. napközi konyha bővítése, rendelők megújítása) fejlesztéséhez. *Szinergia mértéke:* **+++ (Erős)**
Szinergiák elemzése portfóliók között	Kiemelkedő a **Kiszolgáló** portfólióval való szinergia, hiszen a megújult szociális, egészségügyi és bérlakás-infrastruktúra megközelíthetőségét az akadálymentesített gyalogos- és kerékpárutak garantálják. A **Zöldülő** portfólióval való kapcsolat erőforrás-alapú: a köznevelési intézmények és rendelők energetikai korszerűsítése drasztikusan csökkenti az intézményrendszer fenntartási költségeit, míg a **Prosperáló** dimenzió a képzett humán tőke (duális képzés) kibocsátása révén profitál a megtartó fejlesztésekből. A **Digitalizációval** való technológiai kapcsolódást itt is figyelembe kell venni.
Kiszolgáló portfólió	
Értékajánlat megfogalmazása	A városterségi fizikai és közlekedési hálózatok folytonosságának és biztonságának garantálása a **kerékpárforgalmi és belterületi úthálózat** fejlesztésével, a környezeti higiénia és talajvédelem biztosítása a **kistelepülési közös szennyvízcsatorna-rendszer** kiépítésével, valamint az élhető vidéki környezet megteremtése a **közösségi terek és családi parkok** megújításával.
Szinergiák elemzése portfólión belül	A műszaki alapinfrastruktúra integritása határozza meg az intra-portfólió szinergiákat. A **belterületi útburkolatok felújítása** és a **belterületi csapadékvíz-elvezető hálózat** rekonstrukciója elválaszthatatlan: a szikkasztó árkok és átereszek építése védi a megújult aszfaltréteget a vizesedéstől és a korai állagromlástól. A kistelepülési **szennyvízhálózat** és a **rekreációs parkok** megújítása együttesen mérsékli a környezetterhelést a szatellittelepüléseken. *Szinergia mértéke:* **++ (Közepes)**
Szinergiák elemzése portfóliók között	A kiszolgáló portfólió biztosítja a fizikai fundamentumot az összes többi dimenzió számára. A kerékpárutak és összekötő utak javítják a **Prosperáló** iparterületek és turisztikai célpontok (pl. szabadkígyósi kastély) logisztikai és rekreációs elérhetőségét. Az utak sármentesítése és a biztonságos gyalogos zónák pedig előfeltételei annak, hogy a lakosság – különösen a gyermekek és idős betegek – elérjék a **Megtartó** portfólióban felújított iskolákat és orvosi rendelőket. A **Digitális** város technológiai elemeivel is mind szorosabb szinergia érzékelhető.

A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia módszertani előírásainak megfelelően az alábbi mátrix rendszerezi a dimenziók közötti szinergikus kapcsolódásokat, feltüntetve a szinergia mértékét (+++, ++, +) és elsődleges típusát (stratégiai, technológiai, erőforrás-alapú):

Portfólió	Prosperáló	Zöldülő	Digitális	Megtartó	Kiszolgáló
Prosperáló	—	+ *(Erőforrás)*	++ *(Technológiai)*	+ *(Stratégiai)*	+++ *(Erőforrás)*
Zöldülő	+ *(Erőforrás)*	—	+++ *(Technológiai)*	++ *(Erőforrás)*	++ *(Technológiai)*
Digitális	++ *(Technológiai)*	+++ *(Technológiai)*	—	+ *(Technológiai)*	+++ *(Technológiai)*
Megtartó	+ *(Stratégiai)*	++ *(Erőforrás)*	+ *(Technológiai)*	—	+++ *(Stratégiai)*
Kiszolgáló	+++ *(Erőforrás)*	++ *(Technológiai)*	+++ *(Technológiai)*	+++ *(Stratégiai)*	—

Jelmagyarázat:

+++ Erős stratégiai / operatív és fizikai szinergia

++ Részleges szinergia (közvetett hatások vagy részben közös erőforrások)

+ Minimális vagy elhanyagolható kapcsolat

1.4. Stakeholder mapping

A várostérségi szintű és integrált fejlesztések sikeres megvalósítása és hosszú távú, fenntartható működtetése elképzelhetetlen a releváns helyi, térségi és országos szereplők aktív, strukturált együttműködése nélkül. **A fenntartható városfejlesztési üzleti modell nem elszigetelt intézményekben, hanem komplex értékteremtő ökoszisztémákban realizálódik**, ahol a különböző partnerségi csoportok tudásuk, szabályozói hatáskörük, technológiai kompetenciáik és pénzügyi erőforrásaik megosztásával egészítik ki egymást.

Az érintetti térkép elkészítésének elsődleges célja Békéscsaba és térsége esetében az, hogy **szisztematikusan azonosítsa és rendszerezze a projektportfóliókban érintett kulcsszereplőket, feltárja érdekviszonyaikat, és meghatározza a bevonásuk kívánatos intenzitását** a megvalósítás és az üzemeltetés során. A módszertan az érintetteket két fő dimenzió – a fejlesztésekre gyakorolt **hatás/befolyás**, valamint a beruházások eredményeiben való **érintettség/érdek** – mentén értékeli, és az alábbi négy kategóriába sorolja őket:

- **Kulcspartnerek (Nagy hatás / Nagy érintettség):** Azok a stratégiai és operatív szereplők, akik nélkül a projektek fizikailag vagy jogilag nem valósíthatók meg, és akik közvetlenül érintettek a hosszú távú eredményekben. Esetükben **elengedhetetlen a folyamatos, aktív bevonás, a negyedéves vagy féléves rendszerességű egyeztetés és a mélyreható partnerség építése**.
- **Támogatók (Kis hatás / Nagy érintettség):** Azok az intézmények, civil szervezetek és lakossági csoportok, akiknek mindennapi életét, működését közvetlenül javítják a fejlesztések, de formális döntéshozatali vagy finanszírozási erővel korlátozottan rendelkeznek. Számukra **folyamatos, kétirányú információáramlást kell biztosítani**, és időről időre aktív visszajelzést (lakossági fórumok, kérdőívek) kell kérni tőlük.
- **Befolyásolók (Nagy hatás / Kis érintettség):** Olyan állami, minisztériumi, hatósági vagy finanszírozó szervek, amelyek erős szabályozási vagy forrásallokációs befolyással bírnak a projektek felett, de a helyi, mindennapi üzemeltetésben nem vesznek részt. Esetükben

kiemelten fontos a folyamatos figyelemmel kísérés, az adminisztratív megfelelőség biztosítása és a hivatalos kommunikációs csatornák nyitva tartása.

- **Passzív szereplők (Kis hatás / Kis érintettség):** Azok a szereplők, akiket a beruházások csak áttételesen vagy egyáltalán nem érintenek. Számukra az **időszakos, egyoldalú tájékoztatás és a monitoring eredmények nyilvánossá tétele** elegendő.

Prosperáló portfólió	Nagy érintettség/ érdek	Kis érintettség/ érdek
Nagy hatás/ befolyás	**Kulcspartnerek:** • települési önkormányzatok • Polgármesteri Hivatal szakosztályai • Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft. • Nagyvállalatok, ipari parki betelepülők és magánbefektetők • Békés Airport Kft.	**Befolyásolók:** • Közlekedési és Beruházási Minisztérium • TOP Plusz Irányító Hatóság • MÁV Zrt. • Békés Vármegyei Kormányhivatal • Békés Megyei Kereskedelmi és Iparkamara (BMKIK)
Kis hatás/ befolyás	**Támogatók:** • Helyi KKV-szektor és térségi beszállítók • Kistermelők, kézművesek és családi gazdaságok • Turisztikai szolgáltatók • Várostérségi lakosság és ideérkező látogatók	**Passzív szereplők:** • Munkaerőpiaci álláskeresők és inaktívak • Átutazók és tranzitforgalmat bonyolítók • Külső (térségen kívüli) KKV-k

Zöldülő portfólió	Nagy érintettség/ érdek	Kis érintettség/ érdek
Nagy hatás/ befolyás	**Kulcspartnerek:** • települési önkormányzatok • Polgármesteri Hivatal szakosztályai • Békéscsabai Városfejlesztési NKft. • Békéscsaba Energia ESCO Kft. • Körös-vidéki Vízügyi Igazgatóság (KÖVIZIG) • Alföldvíz Zrt. • DAREH Bázis Nonprofit Zrt. / DAREH Társulás	**Befolyásolók:** • Országos Vízügyi Főigazgatóság (OVF) • Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság • MVM Zrt. / MVM Démász Áramhálózati Kft. • Gazdasági és Energetikai Minisztérium • Élő Környezetért Felelős Minisztérium • Európai Unió társfinanszírozó szervei
Kis hatás/ befolyás	**Támogatók:** • Közintézmények és iskolák vezetői (mint energetikai végpontok) • Környezetvédő és városszépítő civil szervezetek • Komposztálási programban részt vevő háztartások • Helyi lakosság és mezőgazdasági kistermelők	**Passzív szereplők:** • Olyan gazdasági szereplők, akiket – tevékenységüket tekintve – nem érint a vízmegtartás kérdése

Digitális portfólió	Nagy érintettség/ érdek	Kis érintettség/ érdek
Nagy hatás/ befolyás	**Kulcspartnerek:** • települési önkormányzatok • Polgármesteri Hivatal szakosztályai • Békéscsabai Városfejlesztési NKft. • Békéscsaba Energia ESCO Kft. • Szerződéses IKT és smart city fejlesztő partnervállalkozások • Regionális felsőoktatási intézmények és kutatóhelyek	**Befolyásolók:** Digitális Magyarország Ügynökség (DMÜ) • Kormányzati Informatikai Fejlesztési Ügynökség (KIFÜ) • MVM Partner Zrt. • Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság (NMHH) • Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság (NAIH)
Kis hatás/ befolyás	**Támogatók:** • Csaba Kártyával rendelkező lakosság • Intelligens parkolási és közlekedési alkalmazásokat használók • Városi közszolgáltatók (Békéscsabai Városgazdálkodási Kft., Békéscsaba Vagyonkezelő Zrt.) • Okos pontok és e-töltők igénybevevői	**Passzív szereplők:** • Digitális technológiákat nem használó lakosok • Nem digitalizált vállalkozások

Megtartó portfólió	Nagy érintettség/ érdek	Kis érintettség/ érdek
Nagy hatás/ befolyás	**Kulcspartnerek:** • települési önkormányzatok • Polgármesteri Hivatal szakosztályai • Békéscsabai Városfejlesztési NKft. • Békéscsabai Tankerületi Központ • Békéscsabai Szakképzési Centrum • Békés Megyei Központi Kórház Réthy Pál Tagkórháza • Békéscsabai Vagyonkezelő Zrt.	**Befolyásolók:** • Egészségügyi Minisztérium • Oktatási és Gyermekügyi Minisztérium • Szociális és Családügyi Minisztérium • Klebelsberg Központ • ESZA+ forrásokat felügyelő Irányító Hatóság • Magyar Máltai Szeretetszolgálat és civil partnerszervezetek • Egyházak helyi képviseletei
Kis hatás/ befolyás	**Támogatók:** • Iskolás és óvodás gyermekek szülei, pedagógusok és diákok • Bérlakás- és fecskelakás-pályázók, fiatal házasok, rászorulók • Egészségügyi és szociális szakdolgozók • Felzárkózási és antiszegregációs civil szervezetek	**Passzív szereplők:** • A humán közszolgáltatásokon kívül eső gazdasági társaságok

Kiszolgáló portfólió	Nagy érintettség/ érdek	Kis érintettség/ érdek
Nagy hatás/ befolyás	**Kulcspartnerek:** • települési önkormányzatok • Polgármesteri Hivatal szakosztályai	**Befolyásolók:** • Közlekedési és Beruházási Minisztérium

	• Békéscsabai Városfejlesztési NKft. • Alföldvíz Zrt. • Magyar Közút Nonprofit Zrt.	• Körös-vidéki Vízügyi Igazgatóság (KÖVIZIG) • Közlekedési és Közmű Szakhatóságok • Központi költségvetési és uniós forrásosztó szervek
Kis hatás/ befolyás	**Támogatók:** • Térségi és helyi ingázók, munkavállalók, diákok • Településeken belül és települések között kerékpárral vagy más mikromobilitási eszközzel közlekedők, kapcsolódó civil szervezetek • Lakossági útburkolat- és közműhasználók	**Passzív szereplők:** • Tranzit tehergépjármű-forgalmat bonyolító külső szállítmányozók

1.5. Projektportfólió elemei

Az üzleti modell és finanszírozási terv kidolgozottsági szintje közvetlenül követi az egyes fejlesztési beavatkozások aktuális előkészítettségi állapotát. Ebből adódóan **a projektszintű, mélyreható kvalitatív és számszerűsített pénzügyi-működtetési elemzések kizárólag azon beavatkozások esetében valósíthatók meg teljeskörűen, amelyek már előrehaladott műszaki előkészítettséggel rendelkeznek**.

A koncepcionális vagy ötlet fázisban lévő fejlesztési elképzelések esetében (sőt számos esetben a már támogatást elnyert projektek vonatkozásában is) elmondható, hogy a részletes fizikai és pénzügyi paraméterek jelenleg még nem állnak rendelkezésre olyan mélységben, amely lehetővé tenné a portfólió szinten teljes, egzakt számszerűsítést. Ezen beavatkozások **beemelése a részletes üzemeltetési és pénzügyi tervezési rendszerbe az előkészítésük előrehaladását (aktuális tanulmánytervek, engedélyes és kiviteli tervek elkészülését) követően történik meg**, újabb támogatási konstrukciók megnyílásával párhuzamosan vagy más finanszírozási források reális bevonási lehetőségét látva. Ez a szakaszos portfólió-kezelési megközelítés biztosítja a stratégiai tervezés rugalmasságát és módszertani megalapozottságát, elkerülve a korai fázisú becslésekből adódó pénzügyi torzításokat.

A várostérségi projektportfólió prioritásainak meghatározásához és az erőforrások optimális elosztásához egy kétváltozós döntéstámogató eszközt, a **Sürgősség–Hatás mátrixot** célszerű alkalmazni. Ez a módszertani keretrendszer lehetővé teszi, hogy a beruházásokat azok valós városfejlesztési jelentősége és időbeli kényszerei szerint priorizáljuk.

- **Sürgősség (függőleges tengely):** Azt jelzi, hogy a projekt megvalósítása mennyire igényel azonnali beavatkozást. A magas sürgősségi érték (pl. műszaki-fizikai kényszerek, tűzvédelmi előírások, égető lakossági igények vagy szolgáltatáskimaradás megelőzése) azonnali cselekvést indokol. Az alacsony sürgősség azt mutatja, hogy a projekt időzítése rugalmas, és a megvalósítás középtávon is halasztható a kockázatok növekedése nélkül.

- **Hatás (vízszintes tengely):** A projektnek a hosszú távú fenntarthatósági, környezeti és társadalmi célok eléréséhez való hozzájárulását méri. A magas hatású projektek széles körű karboncsökkentést, jelentős üzemeltetési megtakarítást, nagy érintetti bázisú életminőség-javulást vagy térségi szintű gazdaságélénkítést eredményeznek. Az alacsony hatás jellemzően szűkebb, lokális vagy pontszerű javulást jelez.

A két tengely metszéspontjában az alábbi **négy stratégiai negyed** jön létre:

1. **Magas sürgősség – Magas hatás:** Azonnali megvalósítást igénylő, rendszerszintű és nagyléptékű projektek, amelyek a városfejlesztés motorját jelentik.
2. **Alacsony sürgősség – Magas hatás:** Hosszú távú, komoly strukturális változást hozó beruházások, amelyek ütemezése rugalmas, de megvalósításuk stratégiai szempontból elengedhetetlen.
3. **Magas sürgősség – Alacsony hatás:** Olyan pontszerű vagy intézményi szintű beavatkozások, amelyek sürgős fizikai/hatósági problémát oldanak meg, de hatásuk szűkebb körre korlátozódik.
4. **Alacsony sürgősség – Alacsony hatás:** Lokális jóléti vagy kiegészítő fejlesztések, amelyek megvalósítása fontos a helyi lakosságnak, de nem bírnak térségi vagy kritikus jelentőséggel.

Mindezek alapján az üzleti modell továbbfejlesztésének fontos lépése lesz, hogy a sürgős és jellemzően magas hatású, már támogatásban részesült projektek után a finanszírozási szempontból még nem garantáltan megvalósítható projektcsomagok felosztása is megtörténjen minden dimenzióhoz kapcsolódóan, a következő táblázatoknak megfelelően.

1. Prosperáló portfólió

	Alacsony hatás	**Magas hatás**
Magas sürgősség		
Alacsony sürgősség		

2. Zöldülő portfólió

	Alacsony hatás	**Magas hatás**
Magas sürgősség		
Alacsony sürgősség		

3. Digitális portfólió

	Alacsony hatás	Magas hatás
Magas sürgősség		
Alacsony sürgősség		

4. Megtartó portfólió

	Alacsony hatás	Magas hatás
Magas sürgősség		
Alacsony sürgősség		

5. Kiszolgáló portfólió

	Alacsony hatás	Magas hatás
Magas sürgősség		
Alacsony sürgősség		

1.5.1 Támogatási szerződéssel bíró projektek

1. Prosperáló portfólió

Projektazonosító és cím	Projektgazda	Megvalósító partnerek	Költség (Ft)	Részletes tartalom
TOP_PLUSZ-6.2.1-23-BC1-2024-00001 „Kétegyházi úti iparterület fejlesztése”	Békéscsaba MJV Önkormányzata	C-TERV ÉPÍTÉSZIRODA Kft., Békéscsabai Városfejlesztési NKft.	467 000 000 Ft	A projekt célja a meglévő iparterület kapacitásának és szolgáltatásainak minőségi fejlesztése, mivel a gazdasági válság miatt nehéz helyzetbe került vállalkozások bár igényelnék a betelepülést, önállóan nem tudják megvalósítani a szükséges fejlesztéseket ezen a jelenleg üresen álló, közel 0,9 hektáros területen. A hiányt orvosló beruházás során a Kétegyházi úti ipartelepen egy új, összesen 941,79 m² alapterületű ipari csarnok és a hozzá kapcsolódó irodai-szociális fejépület épül meg, amelyet egy 57,70 m²-es rakodórámpa, valamint a meglévő kapu elbontásával egy tehergépjárművek fordulását is biztosító, új aszfaltburkolatú kapubejáró egészít ki. A komplex külső infrastruktúra-fejlesztés részeként gépjárműparkolók, gyalogos járdák, földkábeles áramellátás, térvilágítás és a szomszédos nagybani piacot is kiszolgáló, 249,1 méter hosszú ivóvízhálózat létesül, míg a környezeti fenntarthatóságot zöldterület-rendezés, szikkasztó övárok, valamint a növények öntözésére szolgáló, 5 m³-es felszín alatti csapadékvíz-gyűjtő rendszer biztosítja.
TOP_PLUSZ-6.2.1-23-BC1-2023-00004 „Az Árpád Gyógy- és Strandfürdő, a Munkácsy negyed és a Csabapark turisztikai infrastruktúra és szolgáltatás fejlesztése”	Békéscsaba MJV Önkormányzata	MLR Studio Kft.; Békéscsabai Városfejlesztési NKft.; Beruházási és Közlekedési Minisztérium	950 000 000 Ft	A projekt célja a helyi és térségi jelentőségű kulturális, természeti, valamint épített örökség turisztikai célú koordinált fejlesztése, amely a látogatók helyi tartózkodási idejének meghosszabbításával közvetve növeli a térség foglalkoztatottságát, diverzifikálja a gazdaságot és élénkíti a turizmust. A legfőbb beavatkozási irányt a helyi fürdő átfogó megújítása jelenti, amelynek keretében új wellness-egységek (Finn szauna, gőzkabinok), egy gyermekmedence és egy vizes élménypark épül, megújulnak a gyógy- és versenymedencék burkolatai, korszerűsödik a beléptetőrendszer, valamint akadálymentes mosdók és biztonságos új kerítések létesülnek. Ezzel párhuzamosan jelentős arculati és tájékoztatási fejlesztések valósulnak meg a Munkácsy Negyedben és a Csabaparkban, ahol egyedi logózott térköveket, látványos fényvetítéses logót, óriás Munkácsy-arcképet, egy mobilis „BÉKÉSCSABA” térfeliratot, valamint több mint száz új irányító-, állatsimogató- és 3D-s táblát helyeznek ki a látogatók tájékozódásának és élményének fokozására.

Projektazonosító és cím	Projektgazda	Megvalósító partnerek	Költség (Ft)	Részletes tartalom
TOP_PLUSZ-6.2.1-23-BC1-2023-00002 "A keleti iparterület fejlesztése Újkígyóson"	Újkígyós Város Önkormányzata	Békéscsabai Városfejlesztési NKft.	224 999 999 Ft	A projekt célja az újkígyósi József major területén működő ipari park fejlesztése, valamint a helyi gazdaság élénkítése és a munkahelyteremtés támogatása, amelyet a 2022-ben átadott korábbi csarnokok teljes kihasználtsága, valamint a helyi kis- és középvállalkozások részéről gyorsan jelentkező újabb betelepülési, raktározási és innovációs igények tesznek kiemelten indokolttá. A konkrét beavatkozás során egy új, egyhajós ipari csarnoképület épül meg, amelynek alapozása előregyártott és monolit vasbeton pontalapokkal, vázszerkezete pedig egyedi vasbeton oszlopokkal és változó gerincmagasságú, rétegelt-ragasztott fa tetőgerendákkal valósul meg közmű-kapacitásbővítés szükségessége nélkül. Az épület korszerű, hőszigetelt fekvő szendvicspanel burkolatot kap, a déli oldalon könnyűgerenda szelemenekre szerelt trapézlemezes előtetővel, a tetőn pedig horganyzott acél trapézlemezzel, párazáró fóliával, kőzetgyapot hőszigeteléssel, bitumenes vagy PVC vízszigeteléssel, valamint beépített ereszcsatorna-rendszerrel.
ÖSSZESEN			**1 641 999 999 Ft**	

2. Zöldülő portfólió

Projektazonosító és cím	Projektgazda	Megvalósító partnerek	Költség (Ft)	Részletes tartalom
TOP_PLUSZ-1.3.2-23-BC1-2024-00009 "Békéscsaba belterületi zöldinfrastruktúrájának és közösségi tereinek komplex fejlesztése"	Békéscsaba MJV Önkormányzata	GARTEN-STUDIO Kft., Békéscsabai Városfejlesztési NKft., Beruházási és Közlekedési Minisztérium	1 620 000 000 Ft	A békéscsabai belterületi zöldinfrastruktúra és aktív közösségi terek megújítását célzó beruházás a természeti környezet megóvásával párhuzamosan reagál a modern városi életminőség és a fenntartható fejlődés igényeire, közvetlenül hozzájárulva a település népességmegtartó erejének növeléséhez. A rendkívül szerteágazó beavatkozások során az Erzsébet lakóparkban új 400 méteres futópálya, streetball- és Teqball-pálya, fitnesspark, kerékpárszerviz és pavilon létesül, a Csabaparkban kutyás ivókúttal bővül a kutyafuttató, a Natura 2000-es Öntözött réten ragadozómadár-leshelyeket és őshonos ligeteket alakítanak ki, míg a Munkácsy téren, a Bánszki udvarban és a Veres Péter utcai parkban megújulnak a sportpályák és a játszótéri eszközök. Ezzel párhuzamosan több frekventált városi övezetben is komplex rekonstrukció történik, így a Derkovits soron vízparti pihenő, babakocsis rámpa és partvédő mű, a Penza lakótelepen automata öntözőrendszerrel támogatott háromszintes növényzet és megújult KRESZ-pálya, a Kazinczy–Tinódi utca sarkán pedig egy látványos, ülőszobros díszmedence jön létre a gyalogos burkolatok és zöldfelületek teljes megújításával. A fejlesztések záróakkordjaként a látogatók kényelmét és biztonságát új parkolóhelyek létesítésével, a vízközmű-hálózat és a közvilágítás modernizálásával, ivókutak és új utcabútorok kihelyezésével, valamint szinte minden érintett helyszínen kiterjedt térfigyelő kamerarendszer kiépítésével garantálják.
TOP_PLUSZ-1.3.2-23-BC1-2023-00002 "Békéscsaba belterületének klimatikus és fizikai védelmét szolgáló vízmegtartó és vízelvezető-hálózat fejlesztése"	Békéscsaba MJV Önkormányzata	KRÁTKI Mérnöki Iroda BT., Békéscsabai Városfejlesztési NKft., Beruházási és Közlekedési Minisztérium	800 000 000 Ft	A projekt elsődleges célja Békéscsaba integrált csapadékvíz-gazdálkodásának fejlesztése és a belterületi vízkárok megelőzése, amelyet a beépített felületek miatti fokozott lefolyás, az egyes városrészeket érintő belvízi kockázat, a szivattyúzás magas energiaigénye, valamint a záporok Élővíz-csatornára gyakorolt negatív vízminőségi hatásai tesznek indokolttá. A rendkívül kiterjedt beruházás keretében közel húsz kiemelt békéscsabai helyszínen – köztük a Könyves, Kanálisi, Búzavirág, Ilosvai, Bojtorján, Varságh Béla, Vandháti, Omaszta és Berzsenyi utcákban, a Kastélyszőlők városrészben, valamint a Csabaparkban (esőkert kialakításával) – épül ki vagy újul meg a csapadékvíz-elvezető hálózat. A vizek helyben tartását és késleltetett levezetését támogató műszaki megoldások során több ezer méter hosszon létesülnek a beszivárgást biztosító földmedrű nyílt árkok, a nagyobb vízhozamú szakaszokon a kimosódást gátló, de a szivárgást engedő áttört beton mederburkolatú rendszerek, valamint az útkereszteződéseknél vasbeton profilfalas csőátereszek és a burkolt utakon zárt betoncsatornák. A hálózati fejlesztéseket az Öntözött réten megvalósuló, összesen 8574 köbméter kapacitású hidraulikai és ökológiai záportározó-rekonstrukció, valamint a Kárász és Halastó utcák térségében épülő, közel 380 méter hosszú csapadékvíz-nyomóvezeték egészíti ki a teljes üzembiztonság garantálása érdekében.

Projektazonosító és cím	Projektgazda	Megvalósító partnerek	Költség (Ft)	Részletes tartalom
TOP_PLUSZ-1.3.2-23-BC1-2023-00003 "Nyitott közösségi terek, zöldfelületek fejlesztése Csabaszabadiban"	Csabaszabadi Község Önkormányzata	Békéscsabai Városfejlesztési NKft.	67 000 000 Ft	A projekt célja Csabaszabadi szinte egyetlen kültéri közösségi területének és játszóterének komplex rehabilitációja, amelyet a meglévő elhanyagolt, gazos környezet megújításának igénye indokol. A konkrét fejlesztés során egy szabvány méretű, aszfaltozott sportpálya és zöldfelületi megújítás valósul meg, a rendezvényhelyszínként is funkcionáló mobil színpad felületének biztonságosabbá tételével, valamint új utcabútorok és napvédő elemek kihelyezésével. A beavatkozás részét képezi továbbá a Mező utca érintett szakaszán található elöregedett hársfasor részletes vizsgálata, gallyazása és állagmegóvó rekonstrukciója is.
TOP_PLUSZ-2.1.2-21-BC1-2024-00001 "A Dobozi Közösségi Ház és Könyvtár, valamint a Dobozi Gondozási Központ épületének energetikai korszerűsítése"	Doboz Nagyközség Önkormányzata	Békéscsabai Városfejlesztési NKft.	150 000 000 Ft	A dobozi projekt célja a helyi Közösségi Ház és Könyvtár, valamint a Gondozási Központ környezetbarát és költséghatékony működésének biztosítása komplex energetikai modernizáció révén. A beruházás során elvégzik a Közösségi Ház utólagos hőszigetelését, nyílászáróinak cseréjét, és az épületekre összesen 22 kW összteljesítményű napelemes rendszert telepítenek. Az infrastrukturális beavatkozásokat a fenntartható energiahasználatot népszerűsítő, lakossági és munkavállalói szemléletformáló képzések teszik teljessé.
TOP_PLUSZ-1.3.2-23-BC1-2023-00004 "Zöldterületek rekonstrukciója, játszótér és belterületi utak fejlesztése Gerendáson"	Gerendás Község Önkormányzata	Békéscsabai Városfejlesztési NKft.	198 000 000 Ft	A projekt célja Gerendás közösségi tereinek és úthálózatának komplex, család- és klímabarát fejlesztése a lakossági igények kiszolgálása, valamint a fiatalok társadalmi integrációjának elősegítése érdekében. A szabadidős és zöldterületi beavatkozások során megvalósul a 46x22 méteres aszfaltozott sportpálya teljes rekonstrukciója új kézilabdakapukkal és 5 méter magas labdafogó hálókkal, kihelyeznek egy új játszóvárat eséscsillapító gumilap-burkolattal és árnyékoló napvitorlával, valamint új utcabútorokat, kerékpártámaszokat, napelemes kandelábert, ivókutat és 46 új facsemetét telepítenek. Az infrastrukturális fejlesztést a Damjanich és József Attila utcák meglévő nyomvonalon történő burkolatfelújítása, valamint a Táncsics utca rekonstrukciója egészíti ki egy új, 20 férőhelyes parkoló építésével és a helyi buszmegálló felújításával együtt.
TOP_PLUSZ-1.3.2-23-BC1-2024-00006 "Fenntartható városfejlesztés tárgyú pályázat keretében közösségi terek, zöld infrastruktúra fejlesztése Kétsopronyban"	Kétsoprony Község Önkományzata	Békéscsabai Városfejlesztési NKft.	156 923 190 Ft	A projekt célja Kétsoprony közösségi és sportinfrastruktúrájának környezettudatos, családbarát megújítása, amely a települési környezet élhetőbbé és vonzóbbá tételével közvetlenül támogatja a lakosság helyben maradását. A beruházás keretében a Művelődési Ház előtti parkban új pergolás pavilon és növénytelepítés valósul meg, a sportpályánál pedig teljesen megújul az aszfaltburkolat, kicserélik a kosárlabdapalánkokat, valamint egy gumiburkolatú street workout pályát, egy strandröplabdapályát, egy esőbeállót és padokkal szegélyezett ligetes sétányokat alakítanak ki. A fejlesztést a mindennapi ügyintézést és közlekedést segítő, ingyenes parkolási infrastruktúra kiépítése egészíti ki, amelynek során a Dózsa György úton és a Hunyadi utcában – többek között a posta, a templom, az óvoda és a vegyesbolt előtt – összesen 13 új, szegéllyel ellátott parkolóhelyet hoznak létre.
ÖSSZESEN			**2 991 923 190 Ft**	

3. Digitális portfólió

Projektazonosító és cím	Projektgazda	Megvalósító partnerek	Költség (Ft)	Részletes tartalom
DIMOP_PLUSZ-2.1.1-24-2025-00021 Energia menedzsment rendszerek fejlesztése és bevezetése Békéscsabán	Békéscsaba MJV Önkormányzata		224 069 889 Ft	A projekt célja Békéscsaba kiemelt középületeinek – köztük a Jókai Színháznak, a Sportcsarnoknak, a Polgármesteri Hivatalnak és az Árpád Fürdőnek – az energetikai mérését és irányítását biztosító komplex mérő-adatgyűjtő és automatizálási rendszer kiépítése. A műszaki megvalósítás során az érintett épületekben különféle környezeti szenzorokat, gáz- és vízmérőket, intelligens villamos fogyasztásmérőket, valamint Automation Server AS-B és Modicon M241 vezérlőegységeket telepítenek, a nagyobb rendszereknél pedig SCADA szoftveres felügyeletet biztosítanak. A teljes körű villamos kivitelezés mellett a projekt mérnöki szolgáltatásokat is magában foglal, így a helyszíni DDC programozás és hálózati illesztések (Modbus, BACnet) mellett a végfelhasználók számára könnyen kezelhető, grafikus webes vizualizációs felületeket alakítanak ki. Ez a távolról is felügyelhető infrastruktúra nemcsak az energiafelhasználás azonnali optimalizálását támogatja, hanem kulcsfontosságú adatalapot teremt a város jövőbeli okos működéséhez és a Smart Grid integrációhoz is.
ÖSSZESEN			**224 069 889 Ft**	

4. Megtartó portfólió

Projektazonosító és cím	Projektgazda	Megvalósító partnerek	Költség (Ft)	Részletes tartalom
TOP_PLUSZ-3.2.1-23-BC1-2025-00002 „A fenntartható infrastrukturális fejlesztést támogató helyi humán fejlesztések a TOP_PLUSZ-3.2.1-23 azonosítószámú pályázat keretében"	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Egyensúly AE Egyesület, Békés Vármegyei Civil Közösségi Szolgáltató Központ, Csabagyöngye Kulturális Központ, Békés Megyei Könyvtár	1 999 999 999 Ft	A projekt célja a leszakadó vagy azzal veszélyeztetett városrészekben élők egyéni és közösségi szintű társadalmi integrációja, amelyet a mélyszegénységben élők támogatásának, a nők és gyermekek védelmének, valamint az idősek és fogyatékkal élők méltóságának és aktivitásának megőrzése indokol. Ennek érdekében egy széles körű partnerségi igényfelmérésre alapozva összesen 94 darab célzott program valósul meg, amelyek között közösségépítő, életmódtanácsadó, ifjúsági, valamint az idősebb generációnak szóló tematikus foglalkozások és rendezvények kapnak helyet. A tervezett humánfejlesztés a generációk közötti szolidaritás erősítésével és a társadalmi kohézió növelésével biztosítja a lehető legnagyobb közvetlen hatást az érintett lakosok körében. A projekt szakmai tartalmának módosítása, felülvizsgálata folyamatban van.
TOP_PLUSZ-3.4.1-23-BC1-2025-00003 „INFRASTRUKTURÁLIS FEJLESZTÉSEK A BÉKÉSCSABAI ANDRÁSSY GYULA GIMNÁZIUM ÉS KOLLÉGIUMBAN”	Békéscsaba MJV Önkormányzata	BAGDI TERVEZŐ IRODA BT., Békéscsabai Városfejlesztési NKft.	287 641 837 Ft	Cél a kollégiumokban lakó diákok életminőségének javítása és az esélyegyenlőség biztosítása, amelyet a több évtizedes intenzív használat során elkopott burkolatok és belső ajtók, az elavult gépészeti és elektromos hálózatok, valamint a tűzvédelmi és akadálymentesítési előírásoknak való megfelelés kényszere indokol. A beavatkozás során a fiú- és leánykollégium épületeinek átfogó belső rekonstrukciója valósul meg, amely magában foglalja a szobák parkettájának és vinyl burkolatának felújítását, új álmennyezetek kiépítését, a vizesblokkok teljes építészeti-gépészeti megújítását, a belső nyílászárók cseréjét, az elektromos hálózat modernizálását, valamint a teljes belső festést és mázolást. A fejlesztés kiemelt hangsúlyt fektet a biztonságra és a kirekesztésmentes hozzáférésre, így a leánykollégiumban tűzvédelmi okokból kifelé nyíló lépcsőházi ajtót építenek be, a földszinteken akadálymentes szobákat és vizesblokkokat alakítanak ki „U” kilincsekkel, Braille-feliratú táblákkal és mobil indukciós hurokkal, míg a fiúkollégium mellett egy új, táblával jelzett akadálymentes parkolót festenek fel.
TOP_PLUSZ-3.4.1-23-BC1-2025-00004 „Infrastrukturális fejlesztések a Bartók Béla Művészeti Szakgimnázium és Alapfokú Művészeti Iskolában”	Békéscsaba MJV Önkormányzata	BAGDI TERVEZŐ IRODA BT., Békéscsabai Városfejlesztési NKft.	215 356 576 Ft	A projekt célja a békéscsabai Bartók Béla Művészeti Szakgimnázium épületének 21. századi színvonalú, minőségi megújítása, amelyet a tantermek, a közös helyiségek, valamint a fűtési és elektromos rendszerek elhasználódottsága tesz elengedhetetlenné. A beavatkozás során utólagos padlásfödém-hőszigetelés, teljes elektromos hálózatcsere és LED-esítés valósul meg, a fűtést környezetbarát levegő-víz hőszivattyús és fan-coilos rendszerre cserélik, a belső tereket pedig új greslap padlóburkolatokkal látják el, és a nyílászárók cseréje mellett elvégzik az egész épület festő-mázoló rekonstrukcióját. A kirekesztésmentes hozzáférést komplex fizikai akadálymentesítéssel biztosítják, amely magában foglalja a szárazkapu bejárati faajtó szélesítését, egy új udvari rámpa és aszimmetrikus főbejárati ajtó kialakítását, egy új akadálymentes mosdó kiépítését, valamint mobil indukciós hurok és helyiségnév-táblák telepítését.

Projektazonosító és cím	Projektgazda	Megvalósító partnerek	Költség (Ft)	Részletes tartalom
TOP_PLUSZ-3.4.1-23-BC1-2025-00005 „INFRASTRUKTURÁLIS FEJLESZTÉSEK A BÉKÉSCSABAI BELVÁROSI ÁLTALÁNOS ISKOLA ÉS GIMNÁZIUMBAN”	Békéscsaba MJV Önkormányzata	FAJZI ÉPÍTÉSZ STÚDIÓ KFT., Békéscsabai Városfejlesztési NKft.	215 356 576 Ft	A projekt célja az érintett iskola és a hozzá kapcsolódó tanuszoda minőségi, 21. századi színvonalú megújítása, amely a mindennapos testnevelés oktatási feltételeinek javításával, valamint a fizikai akadálymentesítés teljes körű megoldásával biztosít egyenlő hozzáférést minden diák számára. A gépészeti és belső felújítások során teljesen újjáépül a tanuszoda elavult vízgépészeti és villamos automatikai rendszere (új szivattyúkkal, szűrőkkel és vegyszeradagolókkal), elvégzik a medencetéri szellőzés és légkezelő berendezések nagy-karbantartását, javítják a medencetest és a medencetér burkolatait, valamint megújítják az iskola fejlesztő termét. A kirekesztésmentes környezetet átfogó akadálymentesítéssel garantálják, amelynek keretében egy új, 630 kg teherbírású aulai liftet építenek be a szintek közötti közlekedésre, kialakítanak egy főbejárati rámpát és egy akadálymentes parkolót, továbbá egy akadálymentes mosdót létesítenek taktilis vezetősávokkal, mobil medencebeemelővel és mobil indukciós hurokkal kiegészítve.
TOP_PLUSZ-3.4.1-23-BC1-2025-00006 "INFRASTRUKTURÁLIS FEJLESZTÉSEK AZ ESÉLY PEDAGÓGIAI KÖZPONTBAN"	Békéscsaba MJV Önkormányzata	C-TERV EPITESZIRODA KFT., Békéscsabai Városfejlesztési NKft.	231 645 010 Ft	A projekt a sajátos nevelési igényű, különösen az autizmus spektrumzavarral élő gyermekeket ellátó intézmény óvodai részének bővítését célozza, amelyet a szolgáltatások iránti igény rendkívüli növekedése – a gyermeklétszám rövid idő alatt 10 főről 33 főre emelkedett – és a jelenlegi szűkös kényszermegoldások felszámolása indokol. A beruházás keretében a főépülethez egy új épületszárnyat csatlakoztatnak, amelyben két korszerű óvodai csoportszobát, a szükséges öltözőket, vizesblokkokat, valamint egy egyéni fejlesztő termet alakítanak ki a minőségi szakmai munka feltételeinek megteremtésére. Az ingatlan környezetének rendezése során a Vandháti út és a Kerekes György utca sarkán egy 5 férőhelyes személygépkocsi-parkolót is létesítenek, amelyből egy parkolóhely akadálymentesített kialakítású lesz.
TOP_PLUSZ-341-23-BC1-2025-0007 "Békéscsaba, Lencsési út 13. szám alatti (1709/96 hrsz) orvosi rendelő felújítása, korszerűsítése"	Békéscsaba MJV Önkormányzata		627 764 772 Ft	Cél Békéscsaba egyik legnépesebb városrészében, a Lencsési út 13. szám alatti, 1970-es években épült rendelőintézet komplex belső és energetikai korszerűsítése, amely 4 felnőtt és 3 gyermek háziorvosi praxis számára biztosít modern működési feltételeket és magas színvonalú egészségügyi alapellátást. A belső terek optimalizálása során a meglévő átrium beépítésével egy tágas, közös felnőtt várótermet alakítanak ki, a komplexumot egy új gyermekrendelővel bővítik a meglévők alapterületének növelése érdekében, miközben fal-, födém- és padlószigeteléssel, hőszivattyús fűtés-hűtési rendszerrel, hővisszanyerős légkezeléssel és egy 25 kW-os tetőre szerelt napelemes kiserőművel teszik rendkívül energiatakarékossá az épületet. A teljes akadálymentesítést mozgássérült parkoló és mosdó, taktilis vezetősávok, valamint mobil indukciós hurok és speciális feliratok garantálják, miközben a betegek kényelmesebb és biztonságosabb közlekedését a Lencsési út és a Kaszálóköz felé vezető új, burkolt gyalogos járdák kiépítésével biztosítják a külső területeken.

Projektazonosító és cím	Projektgazda	Megvalósító partnerek	Költség (Ft)	Részletes tartalom
TOP_PLUSZ-3.4.1-23-BC1-2025-00012 "A Békéscsaba, Penza lakótelep 19. szám alatti óvoda fejlesztése"	Békéscsaba MJV Önkormányzata		330 000 000 Ft	A békéscsabai Penza lakótelep 19. szám alatti óvoda átfogó korszerűsítése során a kritikus állapotú toldaléképületek bontását követően a főépületet hosszirányban kibővítik, új szabványos csoportszobákkal, öltözőkkel és tornateremmel gazdagítva az intézményt. Az épület energiahatékonyságát komplett külső hőszigetelés, fokozott légzárású nyílászárók, valamint hőszivattyús fűtési rendszer és tetőre telepített napelemes kiserőmű (HMKE) fogja biztosítani. A beruházást új nevelési és konyhatechnológiai eszközök beszerzése, teljes körű akadálymentesítés, valamint a csapadékvíz-visszatartást és a biodiverzitást támogató, őshonos növényzetű játszókert kialakítása teszi teljessé.
TOP_PLUSZ-3.4.1-23-BC1-2025-00009 "Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata fenntartásában lévő 5 db óvodai játszóudvar fejlesztése"	Békéscsaba MJV Önkormányzata		240 000 000 Ft	A projekt keretében öt békéscsabai óvoda elavult, egészségre ártalmas azbesztet tartalmazó és helyenként balesetveszélyes játszóudvarának átfogó modernizálása történik meg, esztétikus és biztonságos zöldterületek kialakításával. A beruházás során minden érintett helyszínen lefedik a homokozókat, elbontják a régi kerti medencéket, a töredezett járdákat pedig új játszóeszközökkel felszerelt, ütéscsillapító öntöttgumi burkolatokra cserélik. Az egyedi helyszíni igényekhez igazodva új ovisportpálya, ivókutak, kerti filagória, új kerítések és tárolók épülnek, valamint megtörténik a zöldfelületek növénytelepítéssel egybekötött megújítása és a szükséges szennyvízhálózat-kiváltás is.
TOP_PLUSZ-3.4.1-23-BC1-2025-00013 "A Békéscsaba, Jázmin u. 3. szám alatti óvoda fejlesztése"	Békéscsaba MJV Önkormányzata		192 000 000 Ft	A gerlai Jázmin utcai óvoda rekonstrukciója során az elöregedett épületet szerkezetileg megerősítik, energetikailag korszerűsítik és tetőre helyezett napelemes kiserőművel zöldítik. A belső elrendezés újratervezésével optimalizálják a kiszolgáló tereket, a vizesblokkokat és a konyhát, valamint új fejlesztőszobát és akadálymentes mosdót hoznak létre. Az udvaron az egészségtelen azbesztpala eltávolítása után modern öntöttgumi játszóteret alakítanak ki süllyesztett trambulinnal, amelyet fedett kerti pavilon és a vizek helyben tartását szolgáló, madárbarát növényzet egészít ki.
TOP_PLUSZ-3.4.1-23-BC1-2025-00008 "A békéscsabai Jankay Tibor Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola telephelyén új iskolaépület építése"	Békéscsaba MJV Önkormányzata		330 000 000 Ft	A békéscsabai Thurzó utcai iskola elavult, évszázados épületének bontását követően egy új, kiemelkedően energiatakarékos, közel 255 négyzetméteres oktatási intézmény épül fel. Az akadálymentes épület földszintjén egy korszerű tantermet, fejlesztő- és tanári szobát, valamint egy központi zsibongót alakítanak ki, melyek fűtését modern hőszivattyú, áramellátását pedig tetőre szerelt napelemes rendszer biztosítja. A beruházás zárásaként tájépítész bevonásával megújul a teljes udvar a csapadékvizek helyben tartásával, az utcafronton pedig új normál és akadálymentes parkolóhelyek létesülnek.

Projektazonosító és cím	Projektgazda	Megvalósító partnerek	Költség (Ft)	Részletes tartalom
TOP_PLUSZ-3.4.1-23-BC1-2025-00010 "Békéscsaba, Wlassics sétány 4/1. és Békéscsaba, Dr. Becsey O. u. 25. szám alatti óvodák fejlesztése"	Békéscsaba MJV Önkormányzata		261 000 000 Ft	A Dr. Becsey utcai és Wlassics sétányi óvodák belső tereinek, vizesblokkjainak és tálalókonyháinak átfogó megújítása mellett a szerkezetileg sérült épületrészek utólagos szigetelése és falstabilizálása is megvalósul. Az intézmények fenntartható energetikai működését modern hőszivattyús fűtési rendszerrel, helyiségenkénti hűtő-fűtő klímákkal és megújuló energiát termelő háztartási napelemes kiserőművel biztosítják. A játszóudvarokon új, biztonságos játszótéri eszközök, sportpályák és pihenőövezetek létesülnek, amelyeket akadálymentes parkolók és a csapadékvizet megtartó, gazdag biodiverzitású növénytársulások egészítenek ki.
TOP_PLUSZ-3.4.1-23-BC1-2025-00011 "A Békéscsaba, Szegfű u 87-89 szám alatti óvoda fejlesztése"	Békéscsaba MJV Önkormányzata		378 000 000 Ft	A Szegfű utcai óvoda elavult épületrészének lebontásával egy új, átriumos nyaktaggal összekötött szárny jön létre, amely tornateremnek, fejlesztőszobáknak, akadálymentes mosdónak és modern konyhának ad otthont. A megmaradó épületrészt hőszigeteléssel, tetőcserével és teljes villamoshálózat-rekonstrukcióval újítják meg, míg az alacsony rezsiköltségeket egy új hőszivattyús fűtési rendszer és a meglévő napelemes kiserőmű összehangolása garantálja. Az akadálymentesített intézmény környezetében megújul a kerti játéktároló és a játszóudvar, a kültéri területeken pedig szárazságtűrő növényzettel madárbarát övezetet, csapadékvíz-megtartó rendszert és új parkolókat alakítanak ki.
TOP_PLUSZ-3.4.1-23-BC1-2023-00001 "Csorvás, István király utcai óvoda bővítése"	Csorvás Város Önkormányzata	Békéscsabai Városfejlesztési NKft.	100 000 000 Ft	A csorvási István király utca 30. szám alatti óvoda bővítésének és korszerűsítésének fő célja a helyi életminőség és a lakosságmegtartó képesség javítása, amely a gyermekek elhelyezési nehézségeiből adódó szociális és munkaerőpiaci problémák kezelésével segíti a családok, különösen a kiszolgáltatott helyzetben lévők társadalmi felzárkózását. A beruházás során a meglévő óvodát egy új folyosóval összekötött épületszárnnyal bővítik, ahol egy legalább 20 fő befogadására alkalmas csoportszobát, multifunkciós termet, raktárakat és akadálymentes mosdókat alakítanak ki, miközben elvégzik az energetikai korszerűsítést, a teljes körű akadálymentesítést, valamint az új fejlesztőeszközök beszerzését. Ez a fejlesztés az esélyegyenlőség jegyében kirekesztésmentes, egészséges és modern környezetet teremt a gyermekek, a szülők és az óvodai munkatársak számára, hosszú távon támogatva a település demográfiai megmaradását.
TOP_PLUSZ-6.2.1-23-BC1-2023-00003 "A napközi konyha fejlesztése Csorváson, a TOP Plusz-6.2.1-23 kódszámú, Fenntartható versenyképes városfejlesztés című pályázati felhívás keretében"	Csorvás Város Önkormányzata	Békéscsabai Városfejlesztési NKft.	400 000 000 Ft	A projekt célja a csorvási napközi konyha komplex fejlesztése és kapacitásának 100 adaggal, összesen 600 adagra való bővítése, amely a növekvő helyi igények kiszolgálása mellett a többségében női munkavállalóknak biztosít modern és méltó munkakörülményeket. A beruházás során az épület fizikai bővítésével és a belső terek átszervezésével teljesen megújulnak az üzemi helyiségek a legújabb konyhatechnológiai előírásoknak megfelelően, átalakítják az étkezőt, valamint átfogó épületgépészeti, villamossági és energetikai korszerűsítést hajtanak végre. A modern konyhatechnológiai eszközpark beszerzése mellett a fejlesztés részét képezi az étkezőhöz kapcsolódó új tanári, valamint nemenként elválasztott férfi és női vizesblokkok kiépítése, a takarítószer-tároló létrehozása és a meglévő akadálymentes mosdó teljes körű modernizációja.

Projektazonosító és cím	Projektgazda	Megvalósító partnerek	Költség (Ft)	Részletes tartalom
TOP_PLUSZ-3.4.1-23-BC1-2023-00002 „Szociális alapszolgáltatás és gyermekjóléti alapellátás fejlesztése Dobozon – kisbusz beszerzése"	Doboz Nagyközség Önkormányzata	Békéscsabai Városfejlesztési NKft.	13 910 000 Ft	A dobozi projekt célja a szociális alapszolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása és az esélyegyenlőség biztosítása a rászoruló, illetve krízishelyzetben lévő helyi lakosok számára. A beruházást a fizikai és anyagi akadályok indokolják, amelyek miatt a rossz egészségi állapotúak eddig kiszorultak a nappali ellátásból, a veszélyeztetett családok pedig nem tudtak beutazni a békéscsabai szakhatóságokhoz. A probléma elhárítására a Dobozi Gondozási Központ egy új gépjárművet szerez be, amely biztosítja az ellátottak napi szállítását, valamint a család- és gyermekjóléti szolgálat ügyfeleinek utaztatását és kísérését a békéscsabai ügyintézésekre.
TOP_PLUSZ-6.2.1-23-BC1-2024-00005 "Közétkeztetési célokat szolgáló konyha fejlesztése Dobozon"	Doboz Nagyközség Önkormányzata	Békéscsabai Városfejlesztési NKft.	90 000 000 Ft	A dobozi Kossuth téri Napközi Konyha fejlesztésének elsődleges célja a helyi közétkeztetés infrastrukturális modernizálása, amely a szolgáltatási színvonal növelése és a helyi pékség, illetve őstermelők támogatása révén erősíti a kistelepülés megtartóerejét. A beruházás során megvalósul az épület energetikai megújítása a homlokzati nyílászárók cseréjével és utólagos hőszigeteléssel, valamint a belső terek, padlóburkolatok és az illemhelycsoport higiéniai rekonstrukciója. Az intézmény akadálymentesítését az épületen belül kialakítandó új akadálymentes WC, míg a külső környezetben egy burkolati jelekkel ellátott, dedikált akadálymentes parkolóhely létesítése biztosítja.
TOP_PLUSZ-1.3.2-23-BC1-2024-00005 "Nyitott és zárt közösségi terek fejlesztése Telekgerendáson"	Telekgerendás Község Önkormányzata	Békéscsabai Városfejlesztési NKft.	239 000 000 Ft	A projekt célja Telekgerendás központjában – a Templomparkban, a játszótérnél és a sportpályánál – átfogó zöldfelületi és infrastrukturális fejlesztés megvalósítása, amely a helyi lakosság komfortérzetének javításával közvetlenül támogatja a település lakosságmegtartó erejét. A beruházás során olyan környezet- és természetvédő műszaki megoldásokat, illetve módszereket alkalmaznak, amelyek környezetbarát módon biztosítják a meglévő épített infrastruktúra fenntartható működését és javítják a közterületek általános környezeti állapotát. Ez a belterületi zöldinfrastruktúra-fejlesztés elősegíti a település fenntartható fejlődési pályára állítását, miközben szorosan hozzájárul a TOP Plusz gazdaságfejlesztési céljaihoz.
ÖSSZESEN			**6 145 934 410 Ft**	

5. Kiszolgáló portfólió

Projektazonosító és cím	Projektgazda	Megvalósító partnerek	Költség (Ft)	Részletes tartalom
TOP_PLUSZ-1.3.2-23-BC1-2024-00008 "Békéscsaba kerékpárforgalmi létesítményeinek fejlesztése, közlekedésbiztonsági fejlesztési elemek megvalósítása"	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Beruházási és Közlekedési Minisztérium, Magyar Közút, KTI, Békéscsabai Városfejlesztési NKft.	1 760 000 000 Ft	A projekt célja Békéscsaba kerékpárforgalmi hálózatának átfogó megújítása és a fizikai folyamatosság biztosítása, amely a fenntartható városfejlesztésen túl a biztonságosabb és gyorsabb munkába, illetve iskolába járást szolgálja, miközben csökkenti a szén-dioxid-kibocsátást és javítja a város általános megítélését. A beruházás keretében összesen 10 nyomvonalat érintő fejlesztés valósul meg, amely magában foglalja új kerékpárforgalmi létesítmények kiépítését a Szabadság téren (372 m), az Ihász utcában (230 m), a Batsányi utcában (669 m), valamint egy elővárosi kapcsolat létrehozását a Szarvasi út és a Berényi út között a Szabolcs–Károlyi–Munkás utca nyomvonalán (1117 m). A hálózatfejlesztést a meglévő elavult szakaszok rekonstrukciója egészíti ki, így megújul a Tulipán utcai (a Kazinczy utcai hiányzó szakaszokkal együtt 1245 m), az Orosházi úti (824 m), a Temető sori (355 m), a Petőfi utcai (231 m), valamint a Kórház utca és Vadháti út közötti (840 m) kerékpáros infrastruktúra.
TOP_PLUSZ-1.3.2-23-BC1-2025-00010 „Településeket összekötő kerékpárforgalmi létesítmény fejlesztése – Békéscsaba és Doboz települések közötti hiányzó kerékpárforgalmi létesítmény megépítése”	Doboz Nagyközség Önkormányzata, Békéscsaba MJV Önkormányzata	Békéscsabai Városfejlesztési NKft.	754 161 368 Ft	A projekt a Békéscsabát Dobozzal összekötő kerékpáros kapcsolat kiépítését és a hálózati folytonosságot biztosítja, amely a biztonságos munkába és iskolába járás, valamint a turisztikai célpontok elérése mellett hozzájárul a szén-dioxid-kibocsátás mérsékléséhez és az élhetőbb környezet kialakításához. A tervezett beruházás keretében egy összesen 1203 méter hosszú kerékpáros útvonal jön létre, amelyből 1047 méteren egyoldali kétirányú kerékpárút, 93 méteren egyirányú kerékpárút, a Dobozi vadászház bejárójától induló kisforgalmú szakaszon pedig 63 méteren kijelölt kerékpáros nyomvonal épül ki a megjelölt külterületi helyrajzi számokon. A műszaki megoldás kulcseleme a Dobozi Kettős-Körös hídon való biztonságos átvezetés, amelynek során az országos közút sávszélességét 3,5 méterről 3,25 méterre szűkítik a burkolati jelek módosításával, leburkolják a meglévő földpadkákat, a csatlakozó földutakat pedig szilárd burkolattal látják el.
TOP_PLUSZ-1.3.2-23-BC1-2025-00013 „Kastélypark és belterületi utak fejlesztése, valamint kerékpárforgalmi létesítmény építése Dobozon”	Doboz Nagyközség Önkormányzata	Békéscsabai Városfejlesztési NKft.	373 000 000 Ft	A dobozi projekt célja a település élhetőségének és közlekedésbiztonságának növelése a történelmi Wenckheim-kastélypark ökológiai rekonstrukciójával, amelynek során szakszerű idősfa-gondozást, biodiverz növénytelepítést, új gyalogutakat és akadálymentes utcabútorokat alakítanak ki. A beruházás másik pilléreként az Árpád, Dózsa és Áchim utcák elhasználódott aszfaltburkolatát teljesen megújítják, a kísérő szikkasztóárkok profilozásával és iszaptalanításával pedig tartósan rendezik a belterületi csapadékvíz-elvezetést. A fejlesztést a Faluhelyi utcai sérült útszélek megerősítése és egy új, dedikált kerékpársáv kijelölése teszi teljessé, amely biztonságos mikromobilitási összeköttetést biztosít a Szanazug üdülőövezet irányába.

Projektazonosító és cím	Projektgazda	Megvalósító partnerek	Költség (Ft)	Részletes tartalom
TOP_PLUSZ-1.3.2-23-BC1-2025-00014 „A Széles utca felújítása Kétsoprony Községben”	Kétsoprony Község Önkormányzata	Békéscsabai Városfejlesztési NKft.	61 076 810 Ft	Határozott cél Kétsoprony belterületi úthálózatának minőségi fejlesztése a leromlott állapotú Széles utca felújításával, amely a lakóterületek, a településközpont és a közszolgáltatást nyújtó helyi intézmények jobb, biztonságosabb megközelíthetőségét szolgálja. A kivitelezés során a meglévő nyomvonalon és szélességben (3,4–4,0 m) valósul meg a burkolat-rekonstrukció, amelynek keretében a részletes geodéziai felmérésen alapuló kiegyenlítő rétegre egy új, 4 cm vastagságú aszfalt kopóréteget terítenek, a nem szilárd burkolatú kapubejáróknál és a Hunyadi utcai csatlakozás ívénél pedig nemesített padkát alakítanak ki. A beruházás részeként elvégzik a meglévő szilárd burkolatú kapubejárókhoz és járdákhoz való csatlakozások kiépítését, továbbá a helyi közlekedésbiztonság fokozása érdekében teljes körűen felülvizsgálják, cserélik és szükség szerint kiegészítik a meglévő forgalomtechnikai elemeket.
TOP_Plusz-1.3.2-23-BC1—2024-00007 "Belterületi út és a kapcsolódó közművek fejlesztése Szabadkígyóson"	Szabadkígyós Község Önkormányzata	Békéscsabai Városfejlesztési NKft.	398 000 000 Ft	A beruházás keretében Szabadkígyós belterületi úthálózatának minőségi fejlesztése 11 utca összesen 5 563,19 méter hosszú szakaszának megújításával történik meg, amely a lakóterületek, a településközpont és a közszolgáltatást nyújtó létesítmények jobb elérhetőségének biztosításával emeli a lakosság komfortérzetét. A meglévő nyomvonalon és szélességben történő rekonstrukció során a kiegyenlítő rétegre egy új, 4 cm vastagságú AC-11 kopóréteg kerül, kiépítik a csatlakozásokat a meglévő szilárd kapubejárókhoz és járdákhoz, az ívekben és a nem szilárd bejáróknál pedig nemesített padkát alakítanak ki. A beavatkozás környezet- és természetvédő módon történik, ezáltal csökkenti a térség környezeti terhelését, segíti az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodást, miközben a modern úthálózat gazdaságélénkítő hatása révén növeli a település népességmegtartó erejét.
TOP_PLUSZ-1.3.2-23-BC1-2023-00001 "BELTERÜLETI UTAK FEJLESZTÉSE ÚJKÍGYÓSON"	Újkígyós Város Önkormányzata	Közlekedési és Beruházási Minisztérium, Magyar Közút Nonprofit Zrt., Békéscsabai Városfejlesztési NKft.	523 000 000 Ft	A projekt Újkígyós belterületi úthálózatának megújítását és a közlekedésbiztonság növelését célozza, amely az elöregedett és inhomogén állapotú lakossági utcák rekonstrukciójával csökkenti a fenntartási költségeket, javítja az utazáskényelmet, valamint mérsékli a környezeti károsanyag-kibocsátást. A két ütemben megvalósuló, összesen 7,666 kilométert érintő beruházás során lokális pályaszerkezet-cserét, profilmarást és aszfaltos burkolaterősítést végeznek, a költségmaradvány terhére pedig az Arany János utca és a Petőfi utca kijelölt szakaszait is teljeskörűen újjáépítik. A munkálatokat a meglévő járdák és kapubejárók szintbe hozása és csatlakoztatása egészíti ki, miközben az út mindkét oldalán 1 méter széles tömörített földpadkát építenek, a csapadékvíz helyben tartását pedig a meglévő terepviszonyok és szikkasztóárkok felújításával biztosítják.
ÖSSZESEN			**3 869 238 178 Ft**	

1.5.2 További fejlesztési elképzelések

1. Prosperáló portfólió

Projektcsomag neve	Főbb projektelemek	Projektgazda	Partner	Költség (Ft)	Részletes tartalom
Barnamezős területek és ikonikus városi ingatlanok gazdasági célú rehabilitációja	Volt Körös Hotel környezetének fejlesztése	Békéscsaba MJV Önkormányzata		9 961 500 000 Ft	A belvárosi közlekedésfejlesztést és zöldfelület-növelést célzó projekt keretében egy 120 férőhelyes mélygarázs épül meg, amelynek felszínén funkcionális parkosítás valósul meg az áthelyezett Kossuth-szobor körüli szimbolikus emlékpark tájépítészeti kialakításával.
	Egykori István Malom fejlesztése környezetrendezéssel	Tulajdonos	Békéscsaba MJV Önkormányzata	35 000 000 000 Ft	A projekt a helyi védelem alatt álló, leégett gőzmalom épületének és környezetének komplex rehabilitációját célozza meg szállodai, irodai és turisztikai funkciók integrálásával, új parkoló- és közlekedési kapcsolatok kiépítésével, valamint geotermikus fűtést és napelemet alkalmazó zöld energetikai korszerűsítéssel.
	Volt ÁNTSZ épületének teljes körű felújítása	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Békéscsabai Vagyonkezelő Zrt.	2 500 000 000 Ft	A Gyulai úti kihasználatlan irodaépület-együttes komplex felújításával és zöld energetikai (geotermikus fűtés, hőszivattyúk, napelemes rendszerek) korszerűsítésével egy gazdaságosan üzemeltethető, modern szolgáltató központ és székház jön létre a békéscsabai önkormányzati cégek integrált befogadására.
	Szigligeti utcai irodaház felújítása	Békéscsaba MJV Önkormányzata		1 300 000 000 Ft	A leromlott állapotú és kihasználatlan Szigligeti utca 6. szám alatti irodaház teljes körű gépészeti, esztétikai és energetikai felújításával a helyi vállalkozások számára gazdaságosan üzemeltethető, modern irodai infrastruktúra jön létre.
	Önkormányzati épületek átalakítása Kétsopronyban	Kétsoprony Község Önkormányzata		50 000 000 Ft	A projekt a korábbi posta és takarékszövetkezet önkormányzati épületeinek átalakítását és funkcionális megújítását célozza meg annak érdekében, hogy azok alkalmassá váljanak a helyi vállalkozási tevékenységek befogadására és támogatására.
Helyi élelmiszeripari, feldolgozó és kézműves termékekre fókuszáló gazdaságfejlesztés	Helyi Termék és Kézműves Központ létrehozása Szabadkígyóson	Szabadkígyós Község Önkormányzata		400 000 000 Ft	A szabadkígyósi alulhasznosított épület komplex felújításával és funkcióváltásával létrejövő helyi termék- és kézműves központ különböző alkotóműhelyeknek (fazekas, méhész, lekvárkészítő), bemutatóteremnek, üzletnek, workshopoknak, valamint egy online értékesítési felületnek biztosít majd helyet, ezáltal hatékonyan támogatva a térségi kistermelők piacra jutását és a helyi turisztikai vonzerő növekedését.

Projektcsomag neve	Főbb projektelemek	Projektgazda	Partner	Költség (Ft)	Részletes tartalom
	Élelmiszer feldolgozó üzem létrehozása Újkígyóson a helyi termelőkre alapozva	Újkígyós Város Önkormányzata		8 000 000 000 Ft	A klímaváltozás miatt a gabonatermesztésről az élelmiszernövényekre átálló helyi és térségi gazdák terményeinek helyben történő feldolgozásával és értékesítésével a projekt a nyersanyagok és a késztermékekből származó hozzáadott érték helyben tartását célozza meg.
Iparterületek és logisztikai infrastruktúra fejlesztése	Intermodális konténerterminál kialakítása	Békéscsaba MJV Önkormányzata	magánbefektető	n.a.	A projekt egy 10–15 hektáros területen kiépítendő, iparvágány-kapcsolattal és vámkezelési infrastruktúrával ellátott vasút-közút intermodális konténeres átrakóállomás létrehozását célozza meg, amely egyúttal lehetőséget teremtene a békéscsabai vasútállomás jelenlegi szóródóáru-rakodási tevékenységének a belvárosból való kitelepítésére is.
	Repülőtéri infrastruktúra és iparterület fejlesztési program	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Békéscsaba Energia ESCO Kft., Békéscsabai Smart Menedzsment Kft.	25 000 000 000 Ft	A békéscsabai repülőtér komplex fejlesztése magában foglalja a kifutópálya meghosszabbítását, az utas- és cargo-kiszolgáló infrastruktúra, valamint a biztosítóberendezések korszerűsítését, továbbá a repülőtér repülési célokra nem szükséges állami területein egy új iparterület kialakításának vizsgálatát és megvalósítását az ehhez kapcsolódó alapinfrastruktúra-fejlesztéssel együtt.
	Békéscsabai Repülőtér fejlesztéséhez kapcsolódó közutak fejlesztése	Békéscsaba MJV Önkormányzata		1 500 000 000 Ft	A békéscsabai repülőtér-fejlesztés által generált logisztikai forgalomnövekedés kiszolgálása érdekében a projekt magában foglalja a Sikló utca teljes, 4,2 kilométeres szakaszának felújítását, a Gyulai úti (Veszely) csatlakozás teher- és személygépjárműveket biztonságosan kezelő csomóponttá alakítását, valamint a Békéscsaba–Gyula közötti 2x2 sávos út és a Dobozi út érintett szakaszainak átfogó burkolat-rekonstrukcióját.
	Új ipari csarnok építése	Békéscsaba MJV Önkormányzata		1 700 000 000 Ft	A beruházás-ösztönzést szolgáló új, önkormányzati bérelhető 2500 m²-es raktárcsarnok portaszolgálattal, egy 20 fős személyzetet kiszolgáló szociális blokkal, valamint a fenntartható és gazdaságos üzemeltetés érdekében hőszivattyús és napelemes megújulóenergia-rendszerrel épül meg.
	Kerékpárút építése Telekgerendáson	Telekgerendás Község Önkormányzata		100 000 000 Ft	A helyi közlekedésbiztonság javítását és a meglévő munkahelyek megtartását szolgáló közlekedésfejlesztési projekt keretében 2 kilométernyi új kerékpárút épül meg a 47-es főút - Kossuth u. - vasútállomás - 089. hrsz út között
	Keleti Ipartelep fejlesztése Újkígyóson	Újkígyós Város Önkormányzata		750 000 000 Ft	A helyi és környékbeli vállalkozások számára bérbe adható telephelyek kialakítását és a meglévő ingatlanok fejlesztését célzó projekt keretében temperálható csarnokok épülnek és bővülnek, valamint felújításra kerül a telephelyen található egykori konyhaépület is, amellyel az önkormányzat a saját bevételeinek növelését, a helyi foglalkoztatás bővítését és a település népességmegtartó erejének javítását kívánja elérni.

Projektcsomag neve	Főbb projektelemek	Projektgazda	Partner	Költség (Ft)	Részletes tartalom
	Keleti Ipartelep elkerülő útjának megépítése Újkígyóson	Újkígyós Város Önkormányzata		500 000 000 Ft	A projekt a település keleti részén lévő Ipartelephez vezető út stabilizálását és aszfaltozását, valamint egy új elkerülő út kiépítését irányozza elő a belterületi utak tehermentesítése és az ipari zóna lakossági, illetve gazdasági igényeknek megfelelő, biztonságos megközelíthetősége érdekében.
Turisztikai attrakciók, látogatóközpontok és helyi termék piacok fejlesztése	CsabaPark szolgáltatás- és attrakciófejlesztése	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Békéscsabai Vagyonkezelő Zrt.	800 000 000 Ft	A CsabaParkot folyamatosan látogatható élménycentrummá alakító gasztronómiai projekt keretében a Gabonamúzeum területén négy darab, egy-egy nemzetiség (például magyar, erdélyi, szlovák, német vagy román) népi motívumait és arculatát hordozó, hagyományos ételeket, folklórprogramokat és rendezvénybérlési lehetőséget kínáló parasztház épül fel.
	Körte sori (CsabaPark) parkolófejlesztés, szórt parkoló kialakítása	Békéscsaba MJV Önkormányzata		15 000 000 Ft	A CsabaPark Körte sori részén a gépjármű-parkolási feltételek javítását célzó közlekedésfejlesztési projekt keretében a meglévő burkolt parkolóhelyek bővítése valósul meg újonnan tervezett, szórt burkolatú parkolófelületek kialakításával.
	"KÖRÖS KÖRÜL BÉKÉSBEN" kerékpáros és vízi turisztikai fejlesztések	Békéscsaba MJV Önkormányzata / Békés Vármegye Önkormányzata		100 000 000 Ft	Az Élővíz-csatorna mentén megvalósuló kerékpáros és vízi turisztikai hálózat fejlesztése során több vízi megállóhely épül, a Széchenyi ligetnél új csónakház és kerékpártároló jön létre, míg a Penza lakótelepnél egy állandó vízi kikötési pontot alakítanak ki, biztosítva a rugalmas közlekedési módváltást.
	Termelői Piac kialakítása Gerendáson	Gerendás Község Önkormányzata		80 000 000 Ft	Gerendáson a korábban postaként működő állami ingatlan és udvara átalakításával egy új, fedett piactér és közösségi-kulturális tér jön létre, ahol tíz asztalos elárusítóhely, vizesblokk, valamint a működéshez szükséges villamosenergia- és vízhálózat épül ki a helyi termelők és a lakosság közvetlen kapcsolatának támogatására.
	Wenckheim Élményfalu - turisztikai élményközpont létrehozása Szabadkígyóson	Szabadkígyós Község Önkormányzata		150 000 000 Ft	A település turisztikai vonzerejének és egész éves látogatottságának növelését célzó projekt a meglévő helyi értékekre építve, családi élményprogramok, interaktív kiállítások, helyi termékbolt, modern információs rendszer és kerékpáros szolgáltatások fejlesztésével ösztönzi a látogatók többnapos itt-tartózkodását, élénkítve a helyi gazdaságot és támogatva az új munkahelyek teremtését.
	Szent Imre Panzió bővítése Újkígyóson	Újkígyós Város Önkormányzata		500 000 000 Ft	A turizmus fejlesztését és a szállásszolgáltatások színvonalának emelését célzó projekt keretében egy új rendezvénypajta és annak kiszolgáló épületei épülnek meg a városi és lakossági események befogadására, amelyet a meglévő panzió bővítése és egy új wellnessrészleg kialakítása egészít ki a vendégforgalom és a kihasználtság növelése érdekében.

Projektcsomag neve	Főbb projektelemek	Projektgazda	Partner	Költség (Ft)	Részletes tartalom
	Újkígyós - Békéscsaba között az Északi oldalon a "betyárút" megépítése	Újkígyós Város Önkormányzata		6 400 000 000 Ft	Újkígyós északi részén a megyeszékhely felől vezető út szilárd burkolattal való ellátása a harmadára csökkentené a két település közötti utazási időt a napi 400-500 ingázó számára, ami a környezetterhelés és a károsanyag-kibocsátás mérséklése mellett jelentősen javítaná a település lakosságmegtartó erejét és az új vállalkozások letelepedési esélyeit.
ÖSSZESEN				**94 806 500 000 Ft**	

2. Zöldülő portfólió

Projektcsomag neve	Főbb projektelemek	Projektgazda	Partner	Költség (Ft)	Részletes tartalom
Energetikai korszerűsítés, megújuló energiaforrások és okos világítási program	Smart Grid II. ütem	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Békéscsaba Energia ESCO Kft., Békéscsabai Smart Menedzsment Kft.	4 500 000 000 Ft	A projekt legfőbb célja a korábbi első ütemben kiépített békéscsabai alapinfrastruktúra teljes körű kapacitásbővítése, valamint egy olyan intelligens és rugalmas helyi okoshálózat megteremtése, amely sikeresen integrálja a decentralizált megújulóenergia-termelést és a tárolási kapacitásokat. A fejlesztés egyrészt biztosítja a helyi elektromos autóbusz-közlekedés éves szinten mintegy 736 MWh-s zöldáram-igényét, másrészt a hálózaton felüli, fennmaradó villamos energiát a rendszerszintű szolgáltatások piacán értékesíti, illetve a helyi energiaközösség számára kínálja fel kiegyenlítő és flexibilitási szolgáltatásként. A projekt műszaki tartalma egy legfeljebb 2 + 2 MWp teljesítményű új napelemes kiserőműből, egy kapcsolódó 2 + 2 MW teljesítményű és 2 + 2 MWh kapacitású akkumulátoros energiatárolóból (melyhez egy meglévő 0,05 MW/0,05 MWh-s tároló is csatlakozik), az elektromos autóbusz- és személygépkocsi-töltők betáplálásának kiépítéséből, valamint egy integrált lokális üzemirányítási és SMART vezérlőrendszerből áll. Beruházási elemei szorosan kapcsolódnak a Zöld dimenzión belül meghatározott Energetikai korszerűsítés, megújuló energiaforrások és okos világítási programhoz.
	Geotermikus hőhasznosítás II. ütem	Békéscsaba MJV Önkormányzata		10 000 000 000 Ft	Elsődleges cél a helyi önkormányzati intézmények és a távhőellátás dekarbonizációja, valamint a földgázfüggőség radikális csökkentése. A Modern Városok Program keretében megvalósuló fejlesztési koncepció keretében a város területén 1 db geotermikus termelő kút és 2 db, a kitermelt termálvíz teljes mennyiségét befogadni képes visszasajtoló kút létesült, a kutakat összekötő ún. geotermikus vezetékkel. A termálvízből nyert hőenergiát a városban kiépítendő távhővezetékrendszer juttatja el a fogyasztókhoz. A Modern Városok Program projekt keretében lemélyült egy ~2450 m-es talpmélységű termelőkút és két hasonló mélységű visszasajtoló kút. A termelési tesztek alapján a termelő kút folyamatosan tudja biztosítani a tervezett 25 l/s víztermelést, 105-118 ºC -os felszínre érkező termálvízhőmérséklettel. A kitermelt víz 1,5 nm^3/nm^3 kísérő gázt is tartalmaz, amely kazánban történő elégetésével a előremenő termálvíz hőmérséklete 5-7 ºC -kal tovább növelhető. A Hőközpontban a tervek szerint 80 ºC-os előremenő hőmérséklet van a jelenlegi távfűtő rendszerre (80/55 fokos távfűtőkör). 25 kg/s hozammal és 30-35 ºC-os hőlépcsővel számolva a termelőkút hőteljesítménye a hőközpontban 3,14 – 3,66 MW.

Projektcsomag neve	Főbb projektelemek	Projektgazda	Partner	Költség (Ft)	Részletes tartalom
					A Modern Városok Program projekt keretében eredetileg tervezett 16 fogyasztó összegzett egyidejű fűtési hőigénye 3173 kW, a használati melegvíz igény 692 kW, összesen 3865 kW. Ez az érték akkor lenne szükséges, ha minden fogyasztási hely egyidejűleg 100 %-ot fogyasztana. A létesítmények hasznosíthatóságából következően reális egyidejűséget számolva a csúcsfogyasztás mintegy 2173 kW. Ez a 3140 kW meglevő hőteljesítmény 70%-a. Egy rendszerszintű intelligens vezérlés kiépítésével a felhasználható szabad kapacitás tovább növelhető. A rendszer továbbfejlesztése: *a* 80°C hőmérsékletű termálvízből visszasajtolás előtt kaszkád rendszerű kiépítéssel két további lépésben lehet energiát kinyerni új fogyasztók számára.
	Andrássy gimnázium oktatási épületének energetikai korszerűsítése	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Békéscsabai Tankerületi Központ, Andrássy Gyula Gimnázium	550 000 000 Ft	Az oktatási épület energetikai korszerűsítése során megvalósul a homlokzat, a födém és a nyílászárók hőszigetelése, a fűtési- és villamos hálózat megújítása, valamint távleolvasható napelemes rendszer és hőszivattyúk telepítése a gazdaságos üzemeltetés és a településképi arculat javítása érdekében.
	Jankay Tibor Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola meglévő tornaterem energetikai fejlesztése	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Békéscsabai Tankerületi Központ, Jankay Tibor Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola	20 000 000 Ft	A tornaterem elavult hőközpontjának teljes rekonstrukciója során új, energiahatékony gázkazánokat és melegvíz-tárolót építenek be, amelyek a tornatermi blokk fűtése mellett az előző körben említett, a telken létesítendő új oktatási épület alternatív tartalékfűtését is ellátják majd, modern szabályozott körökkel és központi vezérléssel kiegészítve.
	Jankay Tibor Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola meglévő oktatási épületének energetikai korszerűsítése	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Békéscsabai Tankerületi Központ, Jankay Tibor Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola	600 000 000 Ft	A Dedinszky utca 1. szám alatti háromszintes iskolaépület energetikai korszerűsítése során megvalósul a homlokzat és a zárófödém hőszigetelése, a nyílászárók cseréje, a fűtési és villamos hálózat megújítása, valamint a környezetbarát üzemeltetést biztosító hőszivattyú és napelemes rendszer beépítése.
	Életfa Idősek Otthona energetikai felújítása	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Békéscsabai Életfa Idősek Otthona	175 000 000 Ft	Az épületkomplexum energetikai korszerűsítése során megvalósul a homlokzati és födémszigetelés, a nyílászárók, a fűtés és a villamos hálózat megújítása, valamint a hőszivattyúk és a távleolvasható napelemes rendszer telepítése az itt lakók életkörülményeinek javítása érdekében.
	Napelem rendszer bővítése Csabaszabadiban	Csabaszabadi Községi Önkormányzat		n.a.	A fenntarthatóságot és a hatékonyabb energiagazdálkodást célzó, a környezeti hatásokat és a karbonlábnyomot mérséklő projekt keretében egy meglévő napelemrendszer bővítése valósul meg a megújuló energiaforrások részarányának növelése érdekében.

Projektcsomag neve	Főbb projektelemek	Projektgazda	Partner	Költség (Ft)	Részletes tartalom
	LED-es közvilágítás megvalósítása Csabaszabadiban	Csabaszabadi Községi Önkormányzat		n.a.	A fenntarthatóságot és a hatékonyabb energiagazdálkodást előtérbe helyező, a környezeti terhelést és a karbonlábnyomot mérséklő projekt keretében a belterületen 50 darab közvilágítási lámpatest teljes cseréje valósul meg, míg a külterületi részeken 5 új közvilágítási pont épül ki.
	Belső világítás korszerűsítése a dobozi intézményekben	Doboz Nagyközség Önkormányzata		200 000 000 Ft	A projekt az energiatakarékossági célok elérése mellett a megvilágítás egészségre gyakorolt káros hatásainak megszüntetését, valamint a környezeti terhelés és a karbonlábnyom hatékony csökkentését szolgálja.
	Intézmények energetikai korszerűsítése Dobozon	Doboz Nagyközség Önkormányzata		150 000 000 Ft	A Dobozi Közösségi Ház és Könyvtár, valamint a Dobozi Gondozási Központ energetikai korszerűsítése.
	További intézmények energetikai felújítása Dobozon	Doboz Nagyközség Önkormányzata		400 000 000 Ft	A települési intézmények energetikai felújítása tervezett, amelynek keretében a költséges gázfűtést modern hőszivattyús rendszerrel váltják ki, és az épületeket hőszigeteléssel látják el, így biztosítva a jelentős energiamegtakarítást és a hosszú távon is takarékosabb, fenntartható működést.
	Naperőmű kiépítése Kétsopronyban	Kétsoprony Község Önkormányzata		n.a.	Naperőmű létesítése a közvilágítás költségének kiváltására.
	Orvosi rendelő és a civil ház napelemes energiatermelő rendszerének kialakítása Szabadkígyóson	Szabadkígyós Község Önkormányzata		18 000 000 Ft	Az orvosi rendelő jelentős villamosenergia-felhasználásának megújuló energiával való kiváltása és az üzemeltetési költségek csökkentése érdekében egy 20–30 kWp teljesítményű napelemes rendszer telepítése valósul meg, növelve az egészségügyi ellátás energiafüggetlenségét és hozzájárulva a klímavédelmi célok teljesüléséhez.
	Orvosi rendelő energetikai fejlesztése Telekgerendáson	Telekgerendás Község Önkormányzata		15 000 000 Ft	A települési orvosi rendelő épületének energetikai fejlesztése keretében – a helyi klímaváltozási és energiahatékonysági szempontok érvényesítésével – egy új, tetőre szerelt 5 kW-os napelemes rendszer telepítése, egy új hőszivattyús rendszer kiépítése, valamint a fűtés-hűtés rendszer teljes körű korszerűsítése valósul meg.
	Közvilágítás korszerűsítés Telekgerendáson	Telekgerendás Község Önkormányzata		40 000 000 Ft	Telekgerendás belterületén 240 db közvilágítási lámpatest energiatakarékos cseréje és a hálózat korszerűsítése valósul meg.

Projektcsomag neve	Főbb projektelemek	Projektgazda	Partner	Költség (Ft)	Részletes tartalom
Klímaalkalmazkodást segítő vízgazdálkodási, csapadékvíz-megtartó és vízelvezető rendszerek	Zöld-kék infrastruktúra fejlesztés	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Békéscsabai Városfejlesztési NKft.	1 999 976 632 Ft	A Békéscsaba belterületi vízgazdálkodási rendszerének és zöld-kék infrastruktúra-hálózatának megerősítését célzó projekt keretében a városi klímareziliencia növelése valósul meg három összefüggő helyszínen: Az Északi főgyűjtő csatorna tározójánál 11,85 hektáron megvalósul a nyílt vízfelület növelése, a természetközeli, lankás partvonal és a vízszint-szabályozó műtárgyak rehabilitációja, valamint mérsékelt rekreációs funkciók kialakítása. A 4,18 hektáros Erzsébethelyi (Jaminai) tározónál a vizes élőhelyek megőrzése és a mederkotrás révén stabilizálódik a vízvisszatartás, sor kerül az inváziós fajok visszaszorítására, valamint a zöldhálózati kapcsolatok megerősítésére. A belvárosban, az egykori Körös Hotel helyén egy 4549 m²-es új közpark (Körös Park) jön létre, ahol esőkertek, többszintes növényállomány és vízáteresztő burkolatok biztosítják a csapadékvíz helyben tartását és a mikroklíma javítását.
	Csapadékvíz-tározók rekonstrukciója	Békéscsaba MJV Önkormányzata		500 000 000 Ft	A csapadékvíz-tározók eliszaposodása és benőttsége miatt szükségessé vált pufferfunkció visszaállítása érdekében mederkotrás és mederrendezés valósul meg, amelyet a későbbi gépi karbantartást lehetővé tévő parti rézsű kialakítása egészít ki a hatékonyabb helyi vízvisszatartás biztosítására.
	Vizek helyben tartása, Élővíz-csatorna vizének felhasználása zöldfelületek öntözésére	Békéscsaba MJV Önkormányzata		250 000 000 Ft	A Kettős-Körössel közvetlen összeköttetésben álló Élővíz-csatorna folyamatos vízellátásának és kedvező vízminőségének köszönhetően kiváló lehetőséget nyújt a mezőgazdasági területek öntözésére, a partján korábban kiépített vízvételi pontok segítségével pedig biztosítottá válik a belvárosi zöldterületek fenntartható és környezetbarát gépjárműves locsolása.
	Öntözési lehetőségek kialakítása Kétsopronyban	Kétsoprony Község Önkormányzata		20 000 000 Ft	Közparkok, zöldfelületek öntözési lehetőségének biztosítása.
	Belterületi csapadékvíz-elvezető hálózat fejlesztése Telekgerendáson - III. ütem	Telekgerendás Község Önkormányzata		45 000 000 Ft	A lakossági életminőség javítása érdekében a Vasút és a Petőfi utcában összesen 3 kilométer hosszúságban megvalósul a helyi belterületi csapadékvíz-hálózat felújítása és kiépítése.
	Csapadékvíz-gazdálkodást segítő rendszer kiépítése Újkígyóson	Újkígyós Város Önkormányzata		1 200 000 000 Ft	A belterületen keletkező csapadékvíz összegyűjtése, elvezetése és helyben tartása révén megvalósul a vízvisszatartás és a talajvízszint növelése, biztosítva a megtartott víz gazdasági célú újrahasznosítását.
Körforgásos hulladékgazdálkodási	Zöldhulladék komposztáló rendszer kialakítása	Békéscsaba MJV Önkormányzata		150 000 000 Ft	A Békéscsabai Városgazdálkodási Kft. Kétegyházi úti telephelyén keletkező zöldhulladék környezetbarát kezelésére egy nagyobb kapacitású komposztáló

Projektcsomag neve	Főbb projektelemek	Projektgazda	Partner	Költség (Ft)	Részletes tartalom
és klímavédelmi fejlesztések					kialakítása valósul meg, amelynek nyári, időjárásfüggetlen működését és kapacitásnövelését egy új fúrt kút létesítése és öntözőrendszer kiépítése biztosítja.
	Helyi klímaváltozási stratégia fejlesztése	Telekgerendás Község Önkormányzata		20 000 000 Ft	A helyi klímaváltozás hatásainak enyhítését és a vízmegtartó képesség fokozását célzó projekt keretében új belterületi és külterületi erdők, valamint erdősávok telepítése, továbbá a zöldfelületek, közparkok és játszóterek – köztük a Dózsa György utca, a Vasút utca és a piactér – fásítása és bővítése valósul meg az aszály és a csapadékhiány mérséklése érdekében.
	Lakossági hulladékudvar megvalósítás és komposztáló üzem létrehozása	Újkígyós Város Önkormányzata		400 000 000 Ft	A kertes ingatlanoknál felhalmozódó zöldhulladék és nyesedék elhelyezési problémájának megoldására a lakossági hulladék összegyűjtése, ártalmatlanítása és komposztálása valósul meg, amelyet a megtermelt komposzt lakosság közötti szétosztása egészít ki a fenntartható és környezetbarát gazdálkodás érdekében.
Zöldinfrastruktúra-fejlesztési program	Zöldfolyosó kialakítása, az Élővíz-csatorna rekonstrukciója	Békéscsaba MJV Önkormányzata		5 000 000 000 Ft	Az Élővíz-csatorna ütemezett mederkotrása és partvonalának rendezése révén – az invazív növényzet eltávolításával, az őshonos fajok visszatelepítésével és rendezett horgászhelyek kialakításával – megvalósul a vízhozam növelése és az élővilág megújulása, amelyet a szabadidős turizmust elősegítő hajóátemelési pontok TOP Plusz projektekkel összhangban történő korszerűsítése egészít ki.
	Belterületi zöldterület-fejlesztési program	Békéscsaba MJV Önkormányzata		n.a.	Belterületi, önkormányzati tulajdonú zöldterületek fejlesztési programja.
	Fásítás, csapadék- és szennyvízgazdálkodási program	Csabaszabadi Községi Önkormányzat		n.a.	A környezet védelmét, az ökoszisztéma és a mikroklíma helyreállítását szolgáló projekt keretében belterületen 120 darab ezüst hárs vagy kocsányos tölgy csemete telepítése, a külterületi dűlőutak fásítása, valamint a szennyvíz és a csapadékvíz elvezetése valósul meg a pozitív környezeti hatások biztosítása érdekében.
	„Kastélypark és belterületi utak fejlesztése, valamint kerékpárforgalmi létesítmény építése Dobozon"	Doboz Nagyközség Önkormányzata		373 000 000 Ft	A közlekedésbiztonság és a közlekedési feltételek javítása, a zöldfelületek növelése, valamint az aktív pihenés infrastrukturális feltételeinek megteremtése révén megvalósul az egészséges életmód támogatása és a lakókörnyezet biztonságosabbá tétele.
	Zöldfelületek növelése Kétsopronyban	Kétsoprony Község Önkormányzata		50 000 000 Ft	A környezetvédelmet és a klímaváltozás mérséklését szem előtt tartva intenzív erdősítés a zöldfelületek növelése érdekében.

Projektcsomag neve	Főbb projektelemek	Projektgazda	Partner	Költség (Ft)	Részletes tartalom
	Aktív Idősek Kertje és Egészségpark kialakítása Szabadkígyóson	Szabadkígyós Község Önkormányzata		35 000 000 Ft	Az idősödő lakosság aktív egészségmegőrzését és a generációk közötti kapcsolatok erősítését szolgáló projekt keretében egy akadálymentes, zöld közösségi tér kialakítása valósul meg kültéri fitneszeszközökkel, közösségi pavilonnal és pihenőhelyekkel, valamint rendszeres egészségmegőrző és közösségi programok szervezésével.
	Zöldfelületfejlesztés Újkígyóson	Újkígyós Város Önkormányzata		25 000 000 Ft	Újkígyós Város Önkormányzata területén a növekvő felmelegedés enyhítésére és a helyi mikroklíma javítására egységes utcai fasorok telepítése, a Szent Erzsébet park zöldfelületének kataszterezése és megújítása sétányok, padok és pihenőhelyek kialakításával, valamint utcai ivókutak kihelyezése valósul meg.
ÖSSZESEN				**26 735 976 632 Ft**	

3. Digitális portfólió

Projektcsomag neve	Főbb projektelemek	Projektgazda	Partner	Költség (Ft)	Részletes tartalom
Okos város és digitális infrastruktúra program	Közlekedésbiztonsági program	Békéscsaba MJV Önkormányzata		200 000 000 Ft	A meglévő, nagy forgalmú gyalogátkelőhelyek közlekedésbiztonsági fejlesztése valósul meg okos zebrák, fényvisszaverő prizmák és jól látható táblák kihelyezésével, valamint új traffiboxok kerülnek telepítésre a szükséges elektromos csatlakozások kiépítésével együtt.
	OKOS FALU kialakítása	Kétsoprony Község Önkormányzata		n.a.	A helyi szolgáltatások javítását és a lakossági igények kielégítését célzó projekt középpontjában a megújuló energiaforrások hatékony kiaknázása, valamint a keletkező hulladék környezetbarát feldolgozása és fenntartható kezelése áll.
	OKOS FALU - utcabútorok	Szabadkígyós Község Önkormányzata		500 000 000 Ft	A lakosság és a fiatalok életminőségének, valamint a közösségi életnek a javítását célzó projekt a településen található, jelenleg kritikus állapotú utcabútorok átfogó modernizációját irányozza elő új buszvárók, padok, hulladékgyűjtők, akadálymentes rámpák és kerékpártárolók kihelyezésével, valamint ezek környezetében a közvilágítás fejlesztésével és innovatív okoseszközök telepítésével.
	Elektromosautó töltőpontok kiépítése Újkígyóson	Újkígyós Város Önkormányzata		50 000 000 Ft	A Park étterem és a Szent Imre panzió területén összesen 4 db (2x2), legalább DC 50 kW teljesítményű elektromos autó töltőpont kiépítése valósul meg, a helyi igények kielégítése mellett a turisztikai vonzerő növeléséhez is hozzájárulva.
ÖSSZESEN				**750 000 000 Ft**	

4. Megtartó portfólió

Projektcsomag neve	Főbb projektelemek	Projektgazda	Partner	Költség (Ft)	Részletes tartalom
Kulturális örökség, közösségi- és játszóterek, művelődési infrastruktúra megújítása	Jókai színház teljes körű rekonstrukciója	Békéscsaba MJV Önkormányzata		20 000 000 000 Ft	A műemléki védelem alatt álló Békéscsabai Jókai Színház épületének teljes körű rekonstrukciója és modernizációja során megvalósul a homlokzat, a nyílászárók és a tetőszerkezet felújítása, a vizesedési problémák megszüntetése, valamint a belső terek komplex, funkcionális átalakítása. A beruházás legfőbb elemei a meglévő nézőtér elbontásával egy új, kiszolgáló helyiségeknek otthont adó alagsor kiépítése, a nézőtér és a színpad teljes átépítése, a kiszolgáló terek (öltözők, varroda) megújítása, valamint az emeleti kisterem alkalmassá tétele kisebb előadások befogadására. A színház logisztikáját és akadálymentesítését új személy- és díszletszállító liftek telepítése biztosítja, a hosszú távú fenntarthatóságot pedig a teljes épületgépészeti, elektromos és szennyvízhálózat felülvizsgálata és fejlesztése garantálja.
	Meseház felújítása	Békéscsaba MJV Önkormányzata		824 772 000 Ft	A békéscsabai Békési út 15. és 17. szám alatti, kiemelten védett műemléki népi épületek (három lakóház, egy góré és egy WC) teljes körű helyreállítása és felújítása valósul meg.
	Körösök Völgye Natúrpark épületeinek korszerűsítése, felújítása	Békéscsaba MJV Önkormányzata		600 000 000 Ft	A Natúrpark épületének kis mértékű, engedélyköteles bővítése és belső átalakítása során a lépcsőház az összekötő nyaktagba kerül át a hatékonyabb helykihasználás és az irodakapacitás növelése érdekében. A projekt magában foglalja az épületgépészeti és villamossági rendszerek megújítását, a műemléki pavilon és a zenepavilon teljes korszerűsítését, valamint a meglévő fazsindely fedés fémlemezre történő cseréjét.
	Békés Megyei Könyvtár épületeinek korszerűsítése	Békéscsaba MJV Önkormányzata		200 000 000 Ft	A Békés Megyei Könyvtár két telephelyének korszerűsítése során megvalósul a Kiss Ernő utcai főépület belső tereinek részleges megújítása (burkolatcsere és a belső nyílászárók cseréje), valamint a Batsányi utcai épület teljes körű energetikai fejlesztése (hőszigetelés, nyílászárók és födém szigetelése) és belső modernizációja (mosdók, burkolatok, belső ajtók és az elektromos hálózat felújítása).
	Phedra rendezvényközpont megújítása	Békéscsaba MJV Önkormányzata		125 000 000 Ft	Békéscsaba egy jelenleg kihasználatlan, de a múltban fontos szerepet betöltő épületének állagmegóvása, energetikai korszerűsítése és belső felújítása (nyílászárók, burkolatok, mosdók és elektromos hálózat megújítása) valósul meg, hogy az ingatlan újra a helyi közösséget szolgáló, gazdaságosan fenntartható térré válhasson.

Projektcsomag neve	Főbb projektelemek	Projektgazda	Partner	Költség (Ft)	Részletes tartalom
	Diákoknak közösségi tér kialakítása ("Diákpajta")	Békéscsaba MJV Önkormányzata		50 000 000 Ft	A békéscsabai diákok számára egy, a „Rendezvény pajtához" hasonló új, nyitott közösségi tér épül fel a belvárosban. A fejlesztés célja, hogy a fiatalok nyitvatartási időtől függetlenül, kulturált körülmények között találkozhassanak és tölthessék el a szabadidejüket, emellett a helyszín alkalmas lesz kisebb rendezvények, hobbi zenekarok koncertjeinek és előadások befogadására is.
	Játszótér fejlesztési program	Békéscsaba MJV Önkormányzata		350 000 000 Ft	A békéscsabai családok kohéziójának és a gyermekek egészséges fejlődésének támogatása érdekében a Jamina és a Lencsési városrészekben két-két helyszínen, valamint a Tolnai utca környezetében új, több korosztály számára alkalmas tematikus játszóeszközökkel, korszerű burkolatokkal, utcabútorokkal, ivókutakkal és árnyékolást biztosító fatelepítéssel megvalósul a játszóterek komplex fejlesztése.
	Lapátos Vizi Megállóhely fejlesztése	Doboz Nagyközség Önkormányzata		300 000 000 Ft	Doboz-Szanazug turisztikai fejlesztése és az üdülőhelyi szolgáltatások színvonalának emelése valósul meg, amely a rekreációs és szabadidős infrastruktúra korszerűsítése mellett kiemelten fókuszál a fiatalok táboroztatási feltételeinek javítására és modernizálására.
	Széchy Emlékház fejlesztése	Doboz Nagyközség Önkormányzata		50 000 000 Ft	A Széchy Emlékházban egy kisszínpad és új kerítés épül, emelve a helyi közösségi élet színvonalát.
	Játszótér felújítás Doboz, Szanazug	Doboz Nagyközség Önkormányzata		100 000 000 Ft	A gyermekek szabadidős tevékenységeinek fejlesztése érdekében korszerű és képességfejlesztő játszótéri elemek beszerzése valósul meg, amely jelentősen javítja a szabadidő hasznos és biztonságos eltöltésének körülményeit.
	Tuskós tó és Digó tó rehabilitációja, rekreációs park kialakítása	Doboz Nagyközség Önkormányzata		1 000 000 000 Ft	Doboz turisztikai vonzerejének növelése és biodiverzitásának megőrzése érdekében megvalósul a két helyi tó és környezetének komplex rehabilitációja, amely a szabadidős és horgászsport infrastrukturális feltételeinek újbóli megteremtésével támogatja a turizmus fejlesztését.
	Apponyi Albert Közösségi Színtér villamoshálózatának teljeskörű felújítása	Gerendás Község Önkormányzata		30 000 000 Ft	A Művelődési Ház épületének elavult, a mai kor igényeit kiszolgálni már nem képes hálózata miatt megvalósul az ingatlan komplex villamosenergetikai felújítása, amelynek során a teljes elektromos hálózat cseréjére kerül sor a biztonságos és modern üzemeltetés érdekében.
	Apponyi Albert Közösségi Színtér környezetének fejlesztése	Gerendás Község Önkormányzata		35 000 000 Ft	Az Apponyi Albert Közösségi Színtér környezetének átfogó modernizációja, amelynek keretében megújulnak és újra parkosításra kerülnek a környező zöldfelületek (faültetéssel egybekötve), valamint kialakításra kerül egy új, 10

Projektcsomag neve	Főbb projektelemek	Projektgazda	Partner	Költség (Ft)	Részletes tartalom
					férőhelyes parkoló a lakosság kiemelt fontosságú közösségi és rendezvényterének színvonalas kiszolgálására.
	Közösségi tér kialakítása Kétsopronyban	Kétsoprony Község Önkormányzata		70 000 000 Ft	Központi buszmegálló épületének átalakításával új közösségi tér létrehozása.
	Ifjúsági és Közösségi Központ létrehozása Szabadkígyóson	Szabadkígyós Község Önkormányzata		25 000 000 Ft	A fiatalok és a lakosság számára korszerű, multifunkcionális közösségi tér (digitális tanulótér, klubhelyiségek, szabadtéri terek) jön létre épületfelújítással vagy új központ kialakításával, támogatva a helyi programokat, képzéseket és a közösségépítést.
	Művelődési ház és közösségi tér fejlesztése Telekgerendáson	Telekgerendás Község Önkormányzata		40 000 000 Ft	Telekgerendáson a meglévő művelődési ház és könyvtár bővítése és fejlesztése valósul meg: a korlátozott befogadóképesség miatt az épület keleti (udvar felőli) oldalán új színpad- és öltözőrész épül, amellyel a nézőtér is kibővül. A beruházást egy új gépjármű-bejárat nyitása, valamint az udvaron parkolási és közlekedési célú új térburkolat kialakítása egészíti ki.
Egészségügyi infrastruktúra korszerűsítése	Békés Megyei Központi Kórház Réthy Pál Tagkórháza rehabilitációs tömb komplex rekonstrukciója	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Békés Megyei Központi Kórház Réti Pál Tagkórháza	4 500 000 000 Ft	A meglévő ellátó intézmény épületének belső korszerűsítése során megvalósul a burkolatok, a vizesblokkok, a szaniterek és a belső nyílászárók felújítása, cseréje. A fejlesztés magában foglalja a teljes épületgépészet, a villamoshálózat és a világítás modernizálását is, ezáltal méltó és motiváló környezetet biztosítva a dolgozóknak, valamint növelve az ellátás színvonalát.
	Mokry lakótelepi háziorvosi rendelő felújítása	Békéscsaba MJV Önkormányzata		60 000 000 Ft	A Mokry lakótelepen található önkormányzati orvosi rendelő teljes felújítása és korszerűsítése során megvalósul a tetőszerkezet cseréje, a főfalak hőszigetelése, a nyílászárók és a belső burkolatok cseréje, a vizesblokk, valamint a belső elektromos-, víz- és szennyvízhálózat megújítása, amelyet a kerítés és a vagyonbiztonsági rendszer modernizációja egészít ki.
Felsőoktatási és közoktatási intézmények átfogó fejlesztése	Andrássy gimnázium „C+” típusú új tornaterem építése	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Békéscsabai Tankerületi Központ, Andrássy Gyula Gimnázium	2 500 000 000 Ft	A középiskola számára egy új, összekötő folyosóval rendelkező tornaterem épül, amely a 252 fős nézőtér és az emeleti kondicionáló terem mellett hibrid fűtéssel, 50 kW-os napelem-rendszerrel, valamint 40 autó- és egy buszparkolóval egészül ki.
	Petőfi Utcai Általános Iskola új tornatermének építése	Békéscsaba MJV Önkormányzata		1 500 000 000 Ft	A helyi védelem alatt álló iskolaépülethez és a korábbi tornacsarnokhoz illeszkedve a meglévő tornacsarnok kapacitása egy új, összekötő nyaktaggal rendelkező csarnokrésszel bővül, amelyet új belső parkolók kialakítása és a Gábor Áron utca felőli új közlekedési kapu nyitása egészít ki.

Projektcsomag neve	Főbb projektelemek	Projektgazda	Partner	Költség (Ft)	Részletes tartalom
	Jankay Tibor Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola meglévő aszfaltpályájának felújítása	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Békéscsabai Tankerületi Központ, Jankay Tibor Két Tanítási Nyelvű Ált. Isk.	50 000 000 Ft	Az iskola elavult, korábban csak foltokban javított sportpályája a rendezvények és a mindennapi használat biztonsága érdekében teljesen új aszfaltburkolatot és kézilabdapálya-felfestést kap.
	Lencsési Általános Iskola aszfaltpályájának felújítása	Békéscsaba MJV Önkormányzata		50 000 000 Ft	Az iskola meglévő sportpályája teljesen új aszfaltburkolatot és kézilabda-felfestést kap, amelyet az elavult nézőtéri lelátó rekonstrukciója, valamint a szomszédos futópálya modern, ízületkímélő öntöttgumi burkolattal való ellátása egészít ki.
	Gál Ferenc Egyetem fejlesztése	Békéscsaba MJV Önkormányzata, Gál Ferenc Egyetem		n.a.	A Bajza utca 33. szám alatti oktatási épület komplex felújítása során megvalósul a homlokzati és födémszigetelés, a nyílászárócsere, a gépészeti és villamos hálózat modernizációja, valamint hőszivattyú és napelemes rendszer telepítése, miközben az alapterület kismértékű módosításával korszerű belső oktatótereket és tervszerű parkosított környezetet alakítanak ki.
	Egyetemi sportcsarnok felújítása	Békéscsaba MJV Önkormányzata, Gál Ferenc Egyetem		1 000 000 000 Ft	A Bajza utca 33. szám alatti tornacsarnok komplex felújítása során a belső terek és a nézőtér megújulnak, a küzdőtér új sportpadlót kap, a külső homlokzat pedig az oktatási épület arculatához illeszkedő, korszerű megjelenést nyer.
	Iskolai kollégium felújítási program	Békéscsaba MJV Önkormányzata		1 200 000 000 Ft	A diákok gazdaságosabb és élhetőbb lakókörnyezete érdekében megvalósul a részben már korszerűsített kollégiumok külső és belső felújítása (homlokzatok, vizesblokkok, burkolatok, közösségi terek), valamint az eddig kimaradt épületek átfogó energetikai, tetőszerkezeti és funkcionális rekonstrukciója.
	Erzsébethelyi Általános Iskola tornatermeinek felújítása	Békéscsaba MJV Önkormányzata		400 000 000 Ft	Békéscsaba Erzsébethely városrészében két elavult általános iskolai tornacsarnok teljes külső-belső rekonstrukciója valósul meg hőszigeteléssel, nyílászáró- és padlóburkolat-cserével, valamint a fűtési, villamos- és világítási rendszerek átfogó modernizálásával a modern és gazdaságos üzemeltetés érdekében.
	Tornacsarnok-fejlesztés Csorváson	Csorvás Város Önkormányzata		n.a.	Az 1980 óta működő tornacsarnok fejlesztése során a szigeteletlen falszerkezet energetikai korszerűsítése mellett a küzdőtér szabványos méretűre történő bővítése valósul meg, lehetővé téve a mindennapi iskolai és utánpótlás-sportolást, valamint a létesítmény visszatérését a térségi versenyek és kupák körforgásába.

Projektcsomag neve	Főbb projektelemek	Projektgazda	Partner	Költség (Ft)	Részletes tartalom
	Kulturális-oktatási funkciójú épület felújítása Csorváson	Csorvás Város Önkormányzata		n.a.	A helyi és térségi kulturális, könyvtári és iskolai funkcióknak otthont adó épület rekonstrukciója során megvalósul a külső-belső burkolatok és vizesblokkok megújítása, valamint a hat darab, húsz évnél idősebb hőszivattyú sürgős cseréje.
	Savio Szent Domonkos Általános Iskola tornacsarnoka tetőszerkezetének felújítása Gerendáson	Gerendás Község Önkormányzata		60 000 000 Ft	A 70-es években épült tornacsarnok elhasználódott, beázó lapostetőjének teljes körű felújítása és szigetelése valósul meg a hiányos szigetelésből adódó problémák megszüntetése érdekében.
	Önkormányzati iskola felújítása Telekgerendáson	Telekgerendás Község Önkormányzata		35 000 000 Ft	Az Ady Endre utca 10. alatti általános iskola főépület tetőszerkezetének felújítása és az iskolai kerítés 1200 folyóméteres rekonstrukciója valósul meg a közszolgáltatások és az életminőség javítása érdekében.
Óvodai és bölcsődei infrastruktúra fejlesztése	Fedett óvodai-iskolai kerékpártároló és környezettudatos udvar kialakítása Szabadkígyóson	Szabadkígyós Község Önkormányzata		80 000 000 Ft	Az óvodások és szülők részére egy biztonságos, fedett kerékpár- és futóbicikli-tároló létesül kerékpártámaszokkal, LED-világítással és akadálymentes megközelítéssel a fenntartható közlekedés ösztönzésére. Ezzel egy időben egy interaktív, környezettudatos játszótér és udvar is kialakításra kerül képességfejlesztő játszóeszközökkel, parkosítással és csapadékvíz-elvezetéssel.
	Bölcsődei kapacitásbővítés Újkígyóson	Újkígyós Város Önkormányzata		400 000 000 Ft	Újkígyóson a bölcsődei férőhelyek bővítése valósul meg új csoportszobák és kiszolgáló helyiségek kialakításával, épületgépészeti munkákkal, valamint udvarfejlesztéssel. A projekt része a működéshez szükséges bútorok és fejlesztő eszközök beszerzése is.
Kiemelt városi sportlétesítmények fejlesztése	Új multifunkciós sportcsarnok építése	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Magyar Kézilabda Szövetség, Magyar Röplabda Szövetség	24 130 000 000 Ft	A nemzetközi és hazai I. osztályú sportesemények, valamint nagy létszámú kulturális rendezvények lebonyolítására alkalmas, alacsony energiafelhasználású új sportkomplexum megvalósítása során egy mintegy 4000 fő befogadóképességű, 10 949 m² hasznos alapterületű sportcsarnok épül fel mobil lelátókkal, külön rehabilitációs diagnosztikai és rekreációs gyógytorna egységgel, valamint megújuló energiát használó modern épületgépészettel. A beruházást a telken belüli közművek és parkolók kiépítése, valamint a Gyulai út és a Dobozi út közötti összekötő út megépítése (gyalog- és kerékpárúttal) egészíti ki.

Projektcsomag neve	Főbb projektelemek	Projektgazda	Partner	Költség (Ft)	Részletes tartalom
	Békéscsabai sportlétesítmények fejlesztése II. ütem	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Magyar Labdarugó Szövetség	11 750 000 000 Ft	A korábban megkezdett beruházás befejezéseként megtörténik a labdarúgó-létesítmény komplex fejlesztése és korszerűsítése, amelynek keretében új lelátók („B”, „C”, „D”) és fogadóépületek (I., II.) épülnek, megvalósul a környezet rendezése és akadálymentesítése, a pályavilágítás átalakítása, a gát átvágása a Körgát sor felől, több területen parkolók kialakítása, valamint egy új élőfüves pálya létesítése a Tünde utcában.
	Békéscsabai Atlétikai Centrum fejlesztésének II. üteme	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Magyar Atlétikai Szövetség	1 905 000 000 Ft	A korábban megkezdett beruházás befejezéseként megvalósul az atlétikai létesítmény komplex fejlesztése és a leromlott állapotú infrastruktúra korszerűsítése, amelynek keretében egy új, kétszintes (földszint + emelet) kiszolgáló épület és fedett lelátó épül, megvalósul két meglévő dobókör és a dobóterület felújítása, egy új futófolyosó létesítése (a régi elbontásával), valamint parkolóhelyek kialakítása, napelemek telepítése és versenysport-eszközök beszerzése.
	Honvédelmi Sportközpont kialakítása	Békéscsaba MJV Önkormányzata		2 512 060 000 Ft	A közösségi élményeket, a sportolást és a honvédelmi ismeretek elsajátítását szolgáló új, kétszintes Honvédelmi Sportközpont országos típusterv alapján történő megvalósítása során egy 1720 m² nettó alapterületű multifunkcionális létesítmény jön létre. Az alacsony energiafelhasználású, megújuló energiát alkalmazó épületben egy 50 méteres, 10 lőállásos fedett lőpálya (korszerű célmozgatókkal és biztonsági lövedékcsapdákkal), egy 140–160 m²-es küzdősportterem, valamint egy 60 m²-es emeleti előadóterem kap helyet, amelyet a telken belüli közművek, utak és parkolók kiépítése egészít ki.
	Új teniszcentrum létesítése	Békéscsaba MJV Önkormányzata		1 080 000 000 Ft	Az utánpótlás-nevelés támogatása, a szabadidősport népszerűsítése és a versenyek lebonyolítása érdekében egy új, magas színvonalú teniszcentrum jön létre, amely egy 2000 m²-es, 3 pályás fedett csarnokot, egy 600 m²-es klubházat, valamint 6 szabadtéri teniszpályát (4000 m²) foglal magában. A megújuló energiával működő, modern épületgépészettel ellátott létesítmény fejlesztését telken belüli közművek, parkolók és utak kiépítése egészíti ki.
Szabadidős és tömegsport-infrastruktúra, sportpályák fejlesztése	Pumpapálya kialakítása	Békéscsaba MJV Önkormányzata		52 000 000 Ft	A szabadidő tartalmas eltöltését szolgáló, versenyek megrendezésére, valamint görkorcsolyások, gördeszkások és rolleresek számára is alkalmas új vagy felújított bringapark projektjében egy 200 méter hosszú, kétsávos aszfaltozott pumpapályát alakítanak ki dombokkal, döntött kanyarokkal és ugratóval.
	Sportkomplexum kialakítása Dobozon	Doboz Nagyközség Önkormányzata		200 000 000 Ft	A szabadidős sportolási lehetőségek fejlesztése érdekében egy új műfüves kézilabdapálya épül, amelyet a kondipark új eszközökkel való bővítése, az

Projektcsomag neve	Főbb projektelemek	Projektgazda	Partner	Költség (Ft)	Részletes tartalom
					öltözők korszerűsítése, valamint az energiaköltségeket csökkentő napelemes rendszer telepítése egészít ki.
	Műfüves sportpálya és kiszolgáló infrastruktúra kialakítása Szabadkígyóson	Szabadkígyós Község Önkormányzata		180 000 000 Ft	A lakossági sportolást és az utánpótlás-nevelést támogató, egész évben használható új sportlétesítményként egy 40×20 méteres műfüves pálya épül meg LED-világítással, kerítéssel, labdafogó hálóval, kamerarendszerrel, valamint akadálymentesített megközelítéssel és parkolóval.
Uszoda- és strandfürdő-fejlesztések	Új versenyuszoda létesítése	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Magyar Vizilabda Szövetség, Magyar Úszó Szövetség	22 860 000 000 Ft	Békéscsabán egy modern, letisztult formavilágú uszodakomplexum épül, amely egy 50 méteres, 10 pályás fedett versenyuszodát, egy 730 fős lelátót, egy időszakosan lefedhető bemelegítőmedencét, valamint egy tanmedencét és wellness-blokkot foglal magában. A 7622 m² hasznos alapterületű létesítmény országos és nemzetközi versenyek lebonyolítására is alkalmas lesz, kiszolgálva az úszás és vízilabda amatőr és profi képviselőit. Az épület fenntartható működését megújuló energiát használó, korszerű épületgépészet biztosítja, a környezetében pedig saját parkolók, utak és kerti építmények is létesülnek.
	Új fedett városi versenyuszoda vagy 20*30 méteres uszoda építése az Árpád fürdőben, kiszolgálóépületek teljeskörű fejlesztése	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Magyar Vizilabda Szövetség, Magyar Úszó Szövetség, Békéscsabai Vagyonkezelő Zrt.	5 500 000 000 Ft	A meglévő 50 méteres medence tartós lefedésével megvalósul annak hosszú távú téliesítése, miközben a vízilabda-sport kiszolgálására egy új, 20x30 méteres medence épül. A beruházás magában foglalja a kiszolgáló épületek és a vízgépészeti tér teljes körű felújítását, valamint a kisgyermekes családok igényeit télen-nyáron egyaránt kiszolgáló új funkciók és élményelemek kialakítását is.
	Tanuszoda felújítási program	Békéscsaba MJV Önkormányzata		700 000 000 Ft	Békéscsaba három, az 1980-as években épült tanuszodájának (a Szigligeti Óvoda, valamint a Lencsési és a Belvárosi Általános Iskolák létesítményeinek) uszodatechnikai, műszaki és esztétikai korszerűsítése valósul meg az üzemeltetési költségek csökkentése és a gyermekek élményének növelése érdekében.
	Szanazugi szabadstrand bővítése	Doboz Nagyközség Önkormányzata		100 000 000 Ft	A turistaforgalom növelése érdekében megvalósul a doboz-szanazugi szabadstrand bővítése, valamint az aktív kikapcsolódást és vízi sportokat szolgáló új kisállat-fürdető strand megépítése.
	Malomkert Strandfürdő teljes körű felújítása és bővítése Gerendáson	Gerendás Község Önkormányzata		80 000 000 Ft	A gerendási Malomkert fürdő gazdaságos üzemeltetése és látogatottságának növelése érdekében megvalósul a meglévő medence teljes fóliázása, téli fedése, fűtése és új vegyszeradagoló rendszerének kiépítése, valamint egy új, meleg vizes, sekély gyermekmedence kialakítása.

Projektcsomag neve	Főbb projektelemek	Projektgazda	Partner	Költség (Ft)	Részletes tartalom
	Strandfürdő felújítása, fejlesztése Újkígyóson	Újkígyós Város Önkormányzata		1 500 000 000 Ft	A használaton kívüli strand felújításával és meglévő infrastruktúrájának – a medence, a kutak és a kiszolgáló helyiségek – megújításával egy egész évben üzemelő, 4 évszakos ÖKO WELL-being öko fürdőház jön létre. Ez a környezetbarát fejlesztés a lakossági komfortérzet növelésével fokozza a település népességmegtartó erejét, miközben biztosítja a gyermekek helyi úszásoktatását, támogatja az egészséges életmódot, és jelentősen fellendíti a térség turizmusát.
Szociális, idősügyi és családvédelmi ellátórendszer fejlesztése	Életfa Idősek Otthona bővítése	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Békéscsabai Életfa Idősek Otthona	852 285 000 Ft	A megnövekedett igények kiszolgálása és a rászoruló idősek életminőségének javítása érdekében a meglévő idősek otthona 50 emelt szintű férőhellyel bővül, korszerű szociális és egészségügyi környezetet biztosítva a lakók számára.
	Mokry utcai Idősek Klubja megújítása	Békéscsaba MJV Önkormányzata		60 000 000 Ft	Az épület belső tereinek teljes rekonstrukciója során megvalósul a festés, a padlóburkolatok és a belső nyílászárók felújítása, a világítás és a vizesblokkok korszerűsítése, valamint a fűtési hálózat racionalizálása hőszivattyús és napelemes rendszerek telepítésével.
	Hajléktalanszálló fejlesztése	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Békéscsabai Családsegítő és Gyermekjóléti Központ	150 000 000 Ft	A Gyár utca 16. szám alatti telephelyen a hajléktalanellátás kapacitásbővítése valósul meg nappali melegedő és orvosi szoba létesítésével. A fejlesztés vandálbiztos, könnyen fertőtleníthető konténeres épületegységek telepítésével, a meglévő épületek szabályoknak megfelelő funkcionális átalakításával, valamint a környezetbarát működést és fűtést biztosító megújulóenergia-berendezések beépítésével történik, igazodva a már meglévő konténerszállásokhoz.
	Családok Átmeneti Otthona fejlesztése	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Békéscsabai Családsegítő és Gyermekjóléti Központ	200 000 000 Ft	A növekvő igények kiszolgálására egy legalább 10 család befogadására alkalmas, fenntartható, hőszivattyús és napelemes rendszerrel felszerelt, gyermekbarát vizesblokkal ellátott társasház vagy nagyobb családi ház kialakítása tervezett a Bartók utca 24. szám alatti telephely mintájára.
	Egyesített Szociális Intézmény férőhelybővítése Csorváson	Csorvás Város Önkormányzata	Csorvás Város Önkormányzatán ak Egyesített Szociális Intézménye	n.a.	A meglévő Egyesített Szociális Intézmény bentlakásos férőhelyeinek új épületszárnyakkal történő bővítése a folyamatos országos igények és várólisták csökkentését célozza a szükséges szakszemélyzet biztosítása mellett.
	Új idősek otthona építése Dobozon	Doboz Nagyközség Önkormányzata		2 500 000 000 Ft	Az új, bentlakásos idősek otthonának megépítésével helyben valósul meg az időskorúak gondozása, bővítve a település szakosított szociális szolgáltatási körét.

Projektcsomag neve	Főbb projektelemek	Projektgazda	Partner	Költség (Ft)	Részletes tartalom
	Idősek otthona építése Kétsopronyban	Kétsoprony Község Önkormányzata		1 000 000 000 Ft	Új bentlakásos intézmény létrehozása a helyi igények kielégítése érdekében.
	Helyi közösségi feladatok fejlesztése Telekgerendáson	Telekgerendás Község Önkormányzata		20 000 000 Ft	A helyi nemzetiségi és civil közösségek támogatása, valamint a lakossági életminőség javítása érdekében egy új, 9 fős kisbusz beszerzése valósul meg.
	Ezüstág bentlakásos szociális otthon férőhelybővítése Újkígyóson	Újkígyós Város Önkormányzata		650 000 000 Ft	Az idősödő lakosság körében jelentkező fokozott igények kiszolgálására – a 140 fős várólista csökkentése érdekében – a jelenleg működő bentlakásos intézmény bővítése valósul meg egy újabb épületszárny kialakításával.
Bérlakások fejlesztése	Irányi utcai bérlakások komplex korszerűsítése	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Békéscsabai Vagyonkezelő Zrt.	1 200 000 000 Ft	A meglévő önkormányzati bérlakásállomány gazdaságos és környezetbarát üzemeltetése érdekében átfogó energetikai korszerűsítés valósul meg a homlokzat és a födém hőszigetelésével, a gépészeti és villamos hálózatok megújításával, megújuló energiaforrások telepítésével, valamint a belső terek és vizesblokkok rekonstrukciójával.
	Új bérlakások építése a Kazinczy utcában	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Békéscsabai Vagyonkezelő Zrt.	3 000 000 000 Ft	A tervezett tömblakásépítésekkel összhangban egy „város a városban” koncepciójú, új, korszerű és energiatudatos belvárosi lakókörnyezet jön létre. Az új bérlakások kialakítása a Kazinczy utcai volt VOLÁN-telepen közvetlenül támogatja a családok helyben maradását, növeli a település népességmegtartó erejét, és erősíti a fenntartható, élhetőbb városfejlesztési célokat.
	Új bérlakások vagy irodák kialakítása az Őr utcában	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Békéscsabai Vagyonkezelő Zrt.	650 000 000 Ft	A bővítésre is alkalmas Őr utca 1. (3261/1 hrsz.) alatti ingatlan komplex fejlesztése és korszerűsítése során megvalósul az épület energetikai megújítása (homlokzati és záróföldém hőszigetelés, nyílászárók cseréje), javítva a településképi megjelenést. A telken belüli bővítés többféleképpen is hasznosítható: lakófunkció esetén a belső közlekedési hálózat kiépítésével, míg irodák és raktárak kialakításával a kezdő vállalkozásokat segítő belváros-közeli „inkubátorházként”, vagy a közeli piacot kiszolgáló tárolókapacitásként működhet az ingatlan.
	Új bérlakások kialakítása a volt ruhaipari iskola épületéből	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Békéscsabai Vagyonkezelő Zrt.	650 000 000 Ft	A Lencsési út 140. szám alatti, több mint 15 éve lakatlan volt kollégium épületének átfogó felújítása során a meglévő tartószerkezet felhasználásával új lakótereket és földszinti tárolókat alakítanak ki, amit saját használatú, lehatárolt zöld udvar, valamint hőszivattyús és napelemes energetikai korszerűsítés egészít ki a gazdaságos üzemeltetés érdekében.

Projektcsomag neve	Főbb projektelemek	Projektgazda	Partner	Költség (Ft)	Részletes tartalom
	Lakóházak építésére alkalmas telkek kialakítása és a környező infrastruktúra fejlesztése	Békéscsaba MJV Önkormányzata		550 000 000 Ft	A békéscsabai lakhatási problémák kezelésére irányított városbővítési és telekkialakítási program indul, amelynek során kijelölt önkormányzati (pl. Erzsébet lakópark melletti terület, Bányatavak, Kastélyszőlők) és magántulajdonú ingatlanok közművesítése és felosztása valósul meg. Ez a koordinált infrastruktúra-fejlesztés költséghatékony módon biztosít új építési telkeket a lakosság helyben tartása érdekében.
	Dózsa György úti ifjúsági garzonház komplex megújítása	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Békéscsabai Vagyonkezelő Zrt.	800 000 000 Ft	Békéscsabán, a Dózsa György utca 7. szám alatt található 27 bérlakás komplex felújítása valósul meg. A projekt magában foglalja az épület teljes energetikai korszerűsítését (homlokzati és zárófödém hőszigetelés, nyílászáró-csere, valamint hőszivattyúk és napelemek telepítése), a belső terek (vizesblokkok, konyhák, burkolatok, gépészet és villamos hálózat) megújítását, valamint a településképi elvárásoknak megfelelően a lakásokhoz tartozó közlekedési felületek, a hulladéktárolás és a telken belüli parkolás rendezését.
	Bérlakás-fejlesztés Csorváson	Csorvás Város Önkormányzata		n.a.	A meglévő 16 lakásos Fecskeház és önkormányzati bérlakások átfogó energetikai-műszaki felújítása, valamint a térségi lakásigények és várólisták csökkentése érdekében új bérlakások létesítése valósul meg.
	Szociális bérlakások építése, felújítása Dobozon	Doboz Nagyközség Önkormányzata		600 000 000 Ft	A szociálisan rászorulók lakhatási körülményeinek javítása érdekében új bérlakások építése és a meglévő lakások felújítása valósul meg, ami jelentősen csökkenti a családok megélhetési költségeit és emeli az életszínvonalukat.
	Fecskelakások kialakítása Gerendáson	Gerendás Község Önkormányzata	Szent István Király Plébánia	350 000 000 Ft	A fiatal családok megtartása, valamint a helyi óvoda és iskola működésének biztosítása érdekében egy volt idősek otthonát alakítanak át 6 család befogadására alkalmas, saját konyhával és fürdőszobával ellátott átmeneti otthonná.
	Fecskeház kialakítása Újkígyóson	Újkígyós Város Önkormányzata		200 000 000 Ft	A fiatalok helyben tartása és letelepedésének ösztönzése érdekében egy használaton kívüli óvodaépület átalakításával 4 új lakóegység jön létre.
	Belterületi elhagyott ingatlanok szociális célú hasznosítása Újkígyóson	Újkígyós Város Önkormányzata		950 000 000 Ft	A szociális lakhatási problémák megoldása és a településkép rendezése érdekében az elhanyagolt, elhagyott ingatlanok önkormányzati tulajdonba vétele, lakhatási célú felújítása és bérlakásként való hasznosítása valósul meg.
ÖSSZESEN				**122 566 117 000 Ft**	

5. Kiszolgáló portfólió

Projektcsomag neve	Főbb projektelemek	Projektgazda	Partner	Költség (Ft)	Részletes tartalom
Fenntartható városi közösségi közlekedés fejlesztése	Helyi- és helyközi tömegközlekedés által használt buszperonok és buszöblök felújítása	Békéscsaba MJV Önkormányzata		200 000 000 Ft	A tömegközlekedés népszerűsítése érdekében 24 db elavult belterületi buszperon és buszöböl átfogó felújítása, esetenként átépítése valósul meg. Ennek során a peronburkolatok megújítása mellett megfelelő várók, esőbeállók és padok kiépítésére kerül sor.
	Városi tömegközlekedés eszközparkjának fejlesztése	Békéscsaba MJV Önkormányzata		2 000 000 000 Ft	A tömegközlekedés hatékonyságának, az utasbiztonságnak és a fenntarthatóságnak a növelése érdekében a helyi autóbusz-közlekedést kiszolgáló, elavult eszközpark fejlesztése és modernizációja valósul meg.
Kül- és belterületi utak, hidak fejlesztése	Dobozi és Gyulai utakat összekötő út megvalósítása	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Magyar állam	1 100 000 000 Ft	A Dobozi út és a Gyulai út közötti összeköttetés megteremtése érdekében egy 450 méter hosszú, kétsávos, egyoldali közvilágítással ellátott összekötő út épül meg, a Dobozi úton új csomópont kialakításával. A beruházás tehermentesíti a környező lakóövezetek forgalmát, valamint közvetlen és biztonságos elérést biztosít a sportlétesítményekhez.
	Bajza utcai csomópont fejlesztése	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Magyar állam	n.a.	A Gál Ferenc Egyetem Békéscsabai Campusának, valamint az ehhez kapcsolódó „Iskolacentrum” ingatlanegyüttesnek a megközelítési lehetőségei kerülnek fejlesztésre.
	Vasúti átjáró közúti fejlesztése és biztosító berendezéssel történő ellátása	Békéscsaba MJV Önkormányzata		200 000 000 Ft	A békéscsabai Ormay sor és Dobos István utca kereszteződésében lévő vasúti átjáró közúti fejlesztése valósul meg, amellyel párhuzamosan aktív vasúti biztosítóberendezés kerül telepítésre a balesetek megelőzése érdekében.
	Gyűjtőút megépítése a Dobozi út és a Békési út között	Békéscsaba MJV Önkormányzata		600 000 000 Ft	A Dobozi út és a Békési út között egy megközelítőleg 1,5 km hosszú, teherforgalomra is alkalmas, 2x1 sávos új gyűjtőút épül meg, részben a funkcióját vesztett körgát vonalán, részben pedig a Körgát sor és a Sikonyi utca meglévő burkolatának fejlesztésével.
	Berényi úti kanyarodósáv kialakítása a Mokry utcába	Békéscsaba MJV Önkormányzata		15 000 000 Ft	A Berényi úton a Mokry utca irányába egy új, balra kanyarodó sáv kerül kialakítására útburkolat-szélesítéssel és a szükséges burkolati jelek felfestésével. A tervező bevonásával és építési engedély alapján megvalósuló fejlesztés célja a közlekedésbiztonság növelése, valamint a folyamatos forgalomáramlás biztosítása a meglévő kerékpársávok megtartása mellett.
	Körte sori kanyarodósáv kialakítása a Gyulai útra	Békéscsaba MJV Önkormányzata		30 000 000 Ft	A Körte soron a Gyulai úti körforgalom irányába egy új, jobbra kanyarodó sáv kerül kialakításra útburkolat-szélesítéssel, érintve a meglévő kerékpárút-kereszteződést is.

Projektcsomag neve	Főbb projektelemek	Projektgazda	Partner	Költség (Ft)	Részletes tartalom
	Szarvasi úti körforgalom kialakítása	Békéscsaba MJV Önkormányzata		250 000 000 Ft	A Pataky László utca (1x1 sáv) és a csatlakozó kétszer kétsávos, nagy forgalmú út kereszteződésében egy új körforgalom kerül kiépítésre. A fejlesztés célja a forgalom dinamizmusának növelése, valamint a feltorlódások és a balesetveszélyes helyzetek megszüntetése a csomópontban.
	Kétegyházi útnál kanyarodósáv kialakítása	Békéscsaba MJV Önkormányzata		35 000 000 Ft	A Kétegyházi út és a Tessedik utca kereszteződésében új lekanyarodó sávok épülnek ki a közeli parkoló miatt megnövekedett forgalmi torlódások megszüntetése és a korábbi forgalmi dinamika visszaállítása érdekében.
	Corvin utca - LIDL összekötő út építése az Építők útjára	Békéscsaba MJV Önkormányzata		35 000 000 Ft	A Corvin utcai üzletek bekötőútjának és a megépülő Építők útjának összekötése valósul meg egy új, megközelítőleg 70 méter hosszú útszakasz kiépítésével - alternatív útvonalat biztosítva, egyúttal csökkentve a Corvin utca és a Bánát utca forgalmi terhelését.
	Franklin-Pataky utcai kereszteződés fejlesztése	Békéscsaba MJV Önkormányzata		400 000 000 Ft	A Pataky, Franklin és Kolozsvári utcák kereszteződésében a közlekedésbiztonság növelése és a torlódások megszüntetése érdekében egy új körforgalom kerül kiépítésre, mely területszerzést is igényel.
	Békéscsabai útfejlesztési célok megvalósítása II. ütem	Békéscsaba MJV Önkormányzata		300 000 000 Ft	Békéscsaba szilárd burkolattal még nem rendelkező bel- és külterületi útjainak útépítési munkálatai valósulnak meg első lépésben a Schweidel utca, Tücsök utca, Kerekerdő sor, Búzavirág utca, Rell Lajos utca, Északi sor és Földműves utca meglévő tervei alapján, amelyet további lakossági igények szerinti útszakaszok tervezése és kivitelezése követ.
	Békéscsabai hidak felújítási programja	Békéscsaba MJV Önkormányzata		1 500 000 000 Ft	Békéscsabán, a Békési úti duzzasztó és Fényes településrész között elhelyezkedő 13 darab (gépjármű-, gyalogos- és kerékpáros) önkormányzati híd szerkezeti, esztétikai és burkolati felújítása valósul meg. A beruházás magában foglalja a korlátelemek cseréjét, a csapadékvíz-elvezetés és a korrózió elleni védelem korszerűsítését, valamint a modern világítás kiépítését.
	Intermodális közlekedési csomópont kialakítása	Békéscsaba MJV Önkormányzata		28 000 000 000 Ft	A vasútállomás környezetében új, zöldebb közlekedési csomópont létesül a meglévő elavult irányítási fejépület elbontásával, a környező épületek integrálásával, valamint a kerékpárút-hálózat folytonosságának biztosításával. A beruházás keretében jelentősen növekszik a terület autóparkolási és kerékpártárolási kapacitása, erősítve a városkapu funkciót.
	Gyulai út és Dobozi út kereszteződésének fejlesztése	Békéscsaba MJV Önkormányzata		n.a.	A 446. j. állami közút (Gyulai út) és a 4239. j. út (Dobozi út) kereszteződésének fejlesztése valósul meg a csúcsforgalmi torlódások megszüntetése érdekében, első lépésben egy tanulmányterv elkészítésével a

Projektcsomag neve	Főbb projektelemek	Projektgazda	Partner	Költség (Ft)	Részletes tartalom
					legmegfelelőbb műszaki megoldás (például körforgalom vagy dupla körforgalom) kiválasztására és megtervezésére.
	M44-es gyorsforgalmi út határon átnyúló kapcsolatának megteremtése	Magyar állam		n.a.	Békéscsaba gyorsforgalmi hálózathoz való csatlakoztatása érdekében megvalósul az M44-es gyorsút Békéscsaba és a magyar-román határ közötti, 43 kilométeres szakaszának kiépítése, amely jelenleg tervezési fázisban van.
	M47-es gyorsforgalmi út fejlesztése	Magyar állam		n.a.	Békéscsaba gyorsforgalmi hálózathoz való csatlakoztatása érdekében a Berettyóújfalu és Körösladány közötti útszakasz kétszer két sávosra bővül, valamint megépül a Körösladány és Békéscsaba közötti új kétszer két sávos pálya a kapcsolódó települési elkerülő szakaszokkal együtt.
	Békéscsaba - Gyula közötti négysávos út felújítása	Békéscsaba MJV Önkormányzata		n.a.	A Békéscsaba és Gyula közötti 44-es főút négysávos szakaszán a burkolat, valamint a közúti tartozékok felújítása, cseréje és pótlása valósul meg a folyamatos terhelés okozta elhasználódás miatt.
	Munkás utca szélesítése	Békéscsaba MJV Önkormányzata		75 000 000 Ft	A Munkás utca 650 méteres szakaszán a jelenlegi 3,6–4,1 méteres burkolat 5,5 méter széles, 2x1 sávos aszfaltúttá történő sávszélesítése valósul meg a közlekedésbiztonság növelése érdekében.
	A Gyulai út, valamint a Luther és Kiss Ernő utcák kereszteződésének fejlesztése	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Magyar Közút NZrt.	400 000 000 Ft	A Gyulai út (446. j. állami közút), a Luther utca és a Kiss Ernő utca kereszteződésének átépítése valósul meg, lehetővé téve a Kiss Ernő utcából a balra kanyarodást és az egyenesen történő továbbhaladást.
	Belterületi útfejlesztés Csorváson	Csorvás Város Önkormányzata		n.a.	Csorvás belterületén a meglévő, 8268 méter hosszú földes és alapozatlan úthálózat szilárd burkolattal való ellátása és fejlesztése valósul meg. A beruházás növeli az úthálózat burkoltsági arányát, ezzel javítva a helyi és a térségi egyéni, valamint közösségi közlekedés biztonságát.
	Új körforgalom kiépítése Dobozon	Doboz Nagyközség Önkormányzata		200 000 000 Ft	A közlekedésbiztonság javítása érdekében új körforgalom kiépítése a Faluhelyi utca - Nagy utca kereszteződésénél.
	Belterületi utak felújítása Dobozon	Doboz Nagyközség Önkormányzata		1 000 000 000 Ft	20 km belterületi útszakasz felújítása Doboz területén.
	Belterületi és külterületi utak felújítása, építése Kétsopronyban	Kétsoprony Község Önkormányzata		n.a.	Belterületi és külterületi utak felújítása, ill. építése Kétsoprony területén.

Projektcsomag neve	Főbb projektelemek	Projektgazda	Partner	Költség (Ft)	Részletes tartalom
	Belterületi utak felújítása Újkígyóson	Újkígyós Város Önkormányzata		1 950 000 000 Ft	Újkígyós belterületén az elavult, tönkrement utak felújítása és a meglévő úthálózat műszaki színvonalának javítása valósul meg. A fejlesztés keretében kb. 20 km-nyi útszakaszon épül új kopóréteg.
Kerékpárút-hálózat és járdák fejlesztése	Békéscsaba járdahálózatának fejlesztése II. ütem	Békéscsaba MJV Önkormányzata		800 000 000 Ft	Békéscsaba belterületén a lakossági igények alapján kiválasztott, elavult járdaszakaszok felújítása, akadálymentesítése és új járdák kiépítése valósul meg a folyamatos rekonstrukciós program második ütemében. A beruházás elsődleges célja a botlásveszély megszüntetése és a biztonságos gyalogos közlekedési feltételek biztosítása.
	Belterületi kerékpárút-fejlesztés Csorváson	Csorvás Város Önkormányzata		n.a.	Csorvás belterületén a meglévő, elhasználódott kerékpárút-szakaszok szerkezeti és burkolati felújítása valósul meg új műszaki megoldásokkal, valamint a balesetveszélyes és frekventált szakaszokon új kerékpárutak és kerékpársávok épülnek ki.
	Járdák felújítása Dobozon	Doboz Nagyközség Önkormányzata		200 000 000 Ft	Járdafejlesztés a gyalogos közlekedés feltételeinek javítása érdekében.
	Belterületi kerékpárút építése Újkígyóson	Újkígyós Város Önkormányzata		250 000 000 Ft	Újkígyóson, a temető felé vezető belterületi szakaszokon összesen 2,5 km hosszan új kerékpársávok kiépítése valósul meg, érintve a Kossuth utca – Arany János utca közötti szakaszt, valamint az Újköz utca Gyulai út és Kossuth utca közötti részét.
Városi és intézményi parkolóinfrastruktúra bővítése	Szilárd burkolatú parkoló kialakítása a Vécsey utcában	Békéscsaba MJV Önkormányzata		35 000 000 Ft	A belvárosi gépjármű-parkolási feltételek javítása érdekében egy 15 férőhelyes, kiselemes beton térkő burkolatú személygépkocsi-várakozóhely építése valósul meg három darab 5 férőhelyes csoportban. A merőleges felállású parkolók kialakítását süllyesztett és kiemelt szegélyek építése egészíti ki.
	Petőfi utcai parkolófejlesztés	Békéscsaba MJV Önkormányzata		50 000 000 Ft	A Petőfi utcai parkolási feltételek javítása érdekében az iskola területén belül 9 db – köztük 2 akadálymentes – parkoló kialakítása valósul meg a tornacsarnok-építési projekt részeként. A kapacitások további bővítésére a Petőfi utca és a Gábor Áron utca összekötésével egy új „parkoló utca” létesítése tervezett, amely további 20–30 új parkolóhelyet biztosíthat.
	Vasútállomás parkolófejlesztése	Békéscsaba MJV Önkormányzata		5 000 000 000 Ft	A vasútállomás környékén a parkolókapacitás bővítése és egy új mélygarázs megépítése valósul meg a terület túlzsúfoltságának enyhítésére.

Projektcsomag neve	Főbb projektelemek	Projektgazda	Partner	Költség (Ft)	Részletes tartalom
	Kórház utca és a Dedinszki utca sarkán meglévő parkoló szilárd burkolattal történő kialakítása	Békéscsaba MJV Önkormányzata		35 000 000 Ft	A belvárosi gépjármű-parkolási feltételek javítása, kórház jobb megközelíthetősége érdekében megvalósul 8 akadálymentesített (burkolt) és további 52 füvesített parkolóhely kialakítása, amelyeket a közforgalom elől lánccal zárnak le. A beruházás keretében 350 m² út- és 52 m² járdaburkolat épül, létesül két új kapubejáró, a Dedinszky utca felől egy 2 méter széles új járda jön létre, valamint kiépül a csapadékvíz-elvezetés a Kórház utca irányába.
	Békéscsabai Kórház megközelítésének fejlesztése, parkolóbővítés	Békéscsaba MJV Önkormányzata		70 000 000 Ft	A békéscsabai kórház melletti, több mint 500 m²-es állami tulajdonú üres telken (Dedinszky utca 768 hrsz.) megvalósul 25–28 új parkolóhely kialakítása, a csapadékvíz-elvezetés és a területmegvilágítás kiépítése.
	Lipták András utcai parkolóhelyek kialakítása	Békéscsaba MJV Önkormányzata		30 000 000 Ft	A Lipták András utcai temetők környezetében új, részben akadálymentes parkolóhelyek kialakítása valósul meg, kiszolgálva a két egymással szemben fekvő temető látogatóit.
	Kazinczy utcai parkolóhelyek fejlesztése	Békéscsaba MJV Önkormányzata		30 000 000 Ft	A Kazinczy utcai gépjármű-parkolási feltételek javítása érdekében az útburkolat szélesítése és párhuzamos parkolóhelyek kialakítása valósul meg a meglévő zöldfelület részbeni igénybevételével. A fejlesztés közvetlen megoldást nyújt a környékbeli üzletek, az óvoda és a lakóházak környezetében tapasztalható gyakori férőhelyhiányra.
	Munkácsy utcai parkolóépítés	Békéscsaba MJV Önkormányzata		25 000 000 Ft	A Munkácsy utcai posta környezetében a belvárosi gépjármű-parkolási feltételek javítása érdekében összesen 8 db (2x4) párhuzamos, térköves parkolóhely, valamint 1 db akadálymentes parkolóhely kerül kialakításra a kétsávos, kétirányú kiszolgáló út keleti oldalán.
	Új parkolóhelyek kialakítása a Trefort utcában	Békéscsaba MJV Önkormányzata		20 000 000 Ft	A Trefort utca és az Illésházi utca kereszteződése melletti területen (amely jelenleg zöldterület) egy 10 férőhelyes merőleges parkoló kiépítése valósul meg, amelyből 1 db akadálymentesített.
	Vandháti úti parkolófejlesztés	Békéscsaba MJV Önkormányzata		30 000 000 Ft	A Vandháti úti Esély Pedagógiai Központ előtt korábban kialakított 11 parkolóhely után az atlétika pálya melletti területen fellépő parkolási és közlekedési problémák megoldására – a kerítés áthelyezésének korábbi terve helyett – egy új műszaki megoldás alkalmazásával valósul meg a parkolófejlesztés.
	Belterületi útfejlesztés és parkolóépítés Telekgerendáson	Telekgerendás Község Önkormányzata		60 000 000 Ft	Belterületi burkolt utak felújítása és egy 8 férőhelyes parkoló kiépítése valósul meg.

Projektcsomag neve	Főbb projektelemek	Projektgazda	Partner	Költség (Ft)	Részletes tartalom
Műszaki településüzemeltetés, gépesítés és településrendezés	Gépesítési program a városi köztisztasági és útüzemeltetési feladatokra	Békéscsaba MJV Önkormányzata	Békéscsabai Városgazdálkodási Kft.	230 000 000 Ft	A közterületek, utak és terek karbantartásának modernizálása érdekében új parkgondozási és köztisztasági járművek, berendezések beszerzése valósul meg. A beruházás felszámolja a meglévő géppark hiányosságait, biztosítva az üzembiztosabb és gyorsabb területgondozást évszaktól függetlenül.
	Eszközbeszerzés Dobozon a közterületek fenntartása érdekében	Doboz Nagyközség Önkormányzata		35 000 000 Ft	A közterületek és zöldterületek gondozásához szükséges saját géppark beszerzése valósul meg a fenntartási munkák hatékonyabb és költségtakarékosabb ellátása érdekében. A fejlesztés lehetővé teszi a korábban bérmunkában végzett településfenntartási feladatok saját személyzettel történő kiváltását, emelve a közszolgáltatások színvonalát.
	Temető bővítése és fejlesztése Telekgerendáson	Telekgerendás Község Önkormányzata		10 000 000 Ft	Telekgerendáson a 99%-os kihasználtságú községi temető területének és kerítésének bővítése, valamint belső úthálózatának és ivóvíz-közművének fejlesztése valósul meg.
	Településrendezési terv felülvizsgálata, Településterv készítése Telekgerendáson	Telekgerendás Község Önkormányzata		13 000 000 Ft	A településre vonatkozó meglévő településrendezési eszközök felülvizsgálata, valamint a bel- és külterületet egyaránt lefedő új Településterv elkészítése valósul meg.
Szennyvíz- és ivóvízközmű-hálózat fejlesztése	A Majori településrész szennyvízcsatorna-hálózatának kiépítése	Szabadkígyós Község Önkormányzata	Alföldvíz Zrt.	900 000 000 Ft	A Majori településrészen teljes körű szennyvízcsatorna-hálózat, bekötővezetékek és szükség szerint átemelők kiépítése, valamint a központi szennyvízelvezető rendszerhez történő csatlakoztatása valósul meg. A beruházás magában foglalja az érintett burkolatok és zöldfelületek teljes körű helyreállítását is.
	Települési ivóvízvezeték-hálózat fejlesztése	Telekgerendás Község Önkormányzata	Alföldvíz Zrt.	20 000 000 Ft	Telekgerendás belterületén, a Diófa, Tulipán és Vasút utcákban összesen 2000 folyóméter hosszúságban új ivóvízvezeték kiépítése és a meglévő hálózat felújítása valósul meg.
	Szennyvízelvezető hálózat és szennyvíztisztító telep kiépítése Telekgerendás, Kétsoprony, Gerendás települések részére	Telekgerendás Község Önkormányzata	Alföldvíz Zrt.	9 000 000 000 Ft	Telekgerendás, Kétsoprony és Gerendás településeken egy új, közös agglomerációs szennyvízelvezető hálózat és a települések közötti nyomóvezetékek kiépítése valósul meg. A beruházás keretében egy új szennyvíztisztító telep is létesül Telekgerendáson a térségi környezet-, természet- és termőföldvédelem érdekében.
	Szennyvízelvezető csatorna építése Újkígyóson	Újkígyós Város Önkormányzata	Alföldvíz Zrt.		A szennyvízhálózattal el nem látott utcaszakaszokon (Temető u. - Újköz u.) összesen 1,5 km hosszan csatorna-gerinchálózat kiépítése valósul meg, biztosítva a közvetlen lakossági rákötés lehetőségét.
ÖSSZESEN				**55 883 000 000 Ft**	

1.5.3 Fenntartható üzemeltetés

Üzemeltetési filozófia: a „Törzsház" modell

Békéscsaba és térsége FVS-e a 2021–2027-es programozási ciklus integrált területi beruházásainak (ITI) alapvető keretrendszerét adja. Stratégiai nézőpontból a fenntartható üzemeltetés nem csupán a beruházások utógondozása, hanem az **ERFA rendelet 11. cikke** szerinti integrált városfejlesztés pénzügyi és szakmai záloga. A stratégiai cél a hosszú távú likviditási egyensúly és a szolgáltatási minőség közötti „reflexív" kapcsolat megteremtése: csak a stabilan üzemeltethető város(térség) képes megőrizni fejlesztési vonzerejét és társadalmi rezilienciáját.

E filozófia intézményi magvát a békéscsabai **„Törzsház" modell** alkotja. Ez a struktúra egy modern önkormányzati holding-szemléletre épül, ahol a **Vagyonkezelő Zrt.** mint központi vagyonkezelő és tulajdonosi kontroll-egység áll a piramis csúcsán, kezelve a fizikai eszközállományt (ingatlanok, bérlakások, ipari infrastruktúra). Alatta szakosodott technológiai és szolgáltatási divíziók önálló vállalatok formájában működnek: a **Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.** a forráskoordinációért, a **Városgazdálkodási Kft.** a zöld-kék infrastruktúráért, a **Békéscsaba Energia ESCO Kft.** a high-tech energetikáért, a **Békéscsaba Smart Menedzsment Kft.** pedig a digitális szolgáltatási rétegért felel. Ez a divizionális felépítés biztosítja, hogy a technológiai rétegek (Smart Grid, GIS) és a fizikai eszközök kezelése szakmailag elkülönüljön, de stratégiailag egységes önkormányzati irányítás alatt maradjon.

A modell hatóköre túlnyúlik a közigazgatási határokon: a **Településegyüttes Fejlesztési Bizottság** a térség fejlesztéspolitikai központjaként funkcionál. A 8 szatellittelepülés bevonása nem csupán adminisztratív kényszer, hanem az ERFA 11-es kritériumok szerinti kritikus tömeg biztosítása. A Bizottság révén a várostérségi projektek olyan méretgazdaságosságot érhetnek el, amely egyedi települési szinten nem lenne gazdaságosan finanszírozható. A döntéshozatali szintek pontos elhatárolása a következőkben bemutatásra kerülő struktúra alapja.

Az üzemeltetés szervezeti struktúrája és szereplői

A hatékony városmenedzsment axiómája a politikai prioritások, az operatív koordináció és a végrehajtó szakfeladatok éles szétválasztása. A gyakorlatban a következő bontásra van lehetőség:

Politikai és döntéshozatali szint (Stratégiai keretkijelölés)

- **Békéscsaba MJV Közgyűlése:** A legfőbb tulajdonosi és jogalkotó fórum, amely az FVS stratégiai irányait és a forrásallokációt jóváhagyja.
- **Városüzemeltetési, Fejlesztési és Zöld Bizottság:** A szakpolitikai „szűrő", amely a mérnöki-gazdasági koncepciókat validálja a közgyűlési döntések előtt.
- **Településegyüttes Fejlesztési Bizottság:** A térségi konszenzus letéteményese, amely biztosítja a szatellit-településekkel való szinergiát.

Operatív és koordinációs szint (Projektmenedzsment és forráskontroll)

- **Polgármesteri Hivatal Stratégiai és Fejlesztési Osztálya (STRAFO):** Az önkormányzati apparátuson belüli szakmai motor, amely a városfejlesztési célokat a költségvetési lehetőségekhez hangolja, valamint kijelölt projektek előkészítését és végrehajtását végzi.

- **Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.:** A „Törzsház” projekt-előkészítő és projektmenedzsment központja. Feladata a komplex forráskoordináció, a pályázati ciklusok kezelése és a horizontális monitoring.

Végrehajtó és üzemeltető szint (Operatív megvalósítás)

- **Békéscsaba Energia ESCO Kft.:** Speciális technológiai üzemeltető. Felelőssége a Smart Grid II., a Geotermikus kaszkádrendszer és a közvilágítási intelligens hálózat menedzselése.
- **Békéscsaba Smart Menedzsment Kft.:** Az adatvagyon-gazdálkodó. A digitális portfólió, a GIS-alapú térinformatika és a lakossági digitális interfészek (Csaba Kártya) üzemeltetője.
- **Békéscsabai Városgazdálkodási Kft.:** A „hagyományos” városüzemeltetés és a zöld-kék infrastruktúra (vízmegtartás, CsabaPark) felelőse.
- **Békéscsaba Vagyonkezelő Zrt.:** Mint holding-központ, a fizikai eszközök (bérlakások, inkubátorházak) bérbeadási és állagmegóvási feladatait látja el.

Ez a többszintű modell garanciát jelent arra, hogy a technológiai megtakarítások (ESCO) ne vesszenek el az általános üzemeltetési kiadások között, hanem láthatóvá váljanak a stratégiai szint számára.

Üzemeltetési struktúra és szerződéses keretek portfóliószinten

A reziliens város 5 tervezési dimenziója mentén az üzleti modell az eltérő karakterű szolgáltatások testreszabott finanszírozását követeli meg.

1. Prosperáló portfólió

Fejlesztési oldalról aktuálisan pl. a kétegyházi úti és az újkígyósi iparterületek a térség gazdasági motorjai.

- **Szerződéses keretek:** Szigorú, piaci alapú bérleti megállapodások és szolgáltatási szintű szerződések.
- **Finanszírozás:** Profit-orientált modell, ahol a bérleti díjak és szolgáltatási bevételek nemcsak a fenntartást fedezik, hanem tőkét képeznek a jövőbeli magánbefektetői kooperációkhoz (PPP-szerű struktúrák).

2. Zöldülő portfólió

Itt a **Békéscsaba Energia ESCO Kft.** játssza a főszerepet. A Geotermia II. és Smart Grid II. projektek az energetikai transzformáció mintapéldái.

- **On-bill financing mechanizmus:** Ez a stratégiai eszköz lehetővé teszi, hogy a korszerűsítések költségeit a közműszámlákon jelentkező megtakarításokból törlessze a város. Ezáltal a fejlesztés „mérlegen kívüli” marad, nem terhelve az önkormányzat közvetlen hitelkeretét.
- **Reziliencia:** A rendszer képes az energiapiaci sokkok elnyelésére és a megújuló forrásokra való átállásra.

3. Digitális portfólió

A **Békéscsaba Smart Menedzsment Kft.** és a **Békéscsaba Energia ESCO Kft.** együttműködésében kezelt GIS és **UTU (Útügyi Tudástár)** rendszerek a digitális rendszerközpontot alkotják.

- **Digitális-Kiszolgáló szinergia:** Az UTU rendszer prediktív karbantartási adatai révén a „Kiszolgáló portfólió" útfenntartási költségei akár 15-20%-kal csökkenthetők.
- **Bevételi modell:** Közvetett bevételek (adathasznosítás, Csaba Kártya integrált hirdetések) és hálózati megállapodások biztosítják a szoftveres infrastruktúra fenntarthatóságát.

4. Megtartó portfólió

A humán szolgáltatások (oktatás, Wenckheim-kastély) üzemeltetése során a nettó pénzügyi hiány elkerülhetetlen, de stratégiailag indokolt.

- **SROI (Social Return on Investment):** A humán tőkébe való befektetés megtérülése nem kassza-egyenlegben, hanem a társadalmi kohézióban és a fiatalok helyben maradásában mérhető. A „veszteség" itt valójában befektetés, amely csökkenti a jövőbeli szociális kiadásokat.

5. Kiszolgáló portfólió

Az úthálózat és kerékpárutak fenntartása (pl. a Magyar Közúttal és a térségi szereplőkkel, mint pl. a Csorvási Szolgáltató Nkft.-vel együttműködve) díjmentes közjószág.

- **Modell:** Tisztán közpénz alapú finanszírozás, amely állandó nyomást gyakorol a városi büdzsére, szükségessé téve a keresztfinanszírozási mechanizmusok alkalmazását.

1.6. A projektportfólió megvalósítását támogató finanszírozási térkép

A békéscsabai FVS, a Zöld Átállási és Finanszírozási Keretrendszer (ZÁF), valamint a Digitális Átállási Akcióterv (DiA) végrehajtása jelentős, több évet átfogó beruházási programot igényel. A fejlesztési portfólió sikeres megvalósítása és fenntartható működtetése érdekében Békéscsaba MJV és a várostérség társult kistelepülései, valamint önkormányzati intézményeik és gazdasági társaságaik számára elengedhetetlen egy olyan többcsatornás, rugalmas finanszírozási stratégia alkalmazása, amely a hagyományos vissza nem térítendő uniós és hazai források mellett a piaci alapú, az alternatív és az innovatív finanszírozási technikákat is szisztematikusan bevonja.

1.6.1. Stratégiai bevezetés és a finanszírozási környezet kockázatai

A hosszú távú városfejlesztési és üzemeltetési tervezés egyik legnagyobb kihívása a szabályozási, szakpolitikai és pénzügyi környezet változékonysága. Ebből adódóan a várostérség pénzügyi stratégiájának megalkotása során két kiemelt bizonytalansági tényezőt kell módszertanilag kezelni:

1. **A 2027 utáni (2028–2034) EU-s költségvetési ciklus átmeneti jellege:** A következő többéves pénzügyi keretterv (Multiannual Financial Framework = MFF) végleges támogatási programjai, intézkedései és specifikus pályázati konstrukciói jelen tervezési fázisban még nem eldöntöttek. Bár az Európai Bizottság kohéziós szakpolitikai irányelvei és a zöld/digitális fókuszok (ikertranszformáció) várhatóan megmaradnak vagy erősödnek, az egyes tagállami allokációk és a hazai operatív programok pontos felépítése még formálódik.

2. **A hazai támogatási és szabályozási rendszer kockázatai:** A 2026. évi kormányváltást követően a hazai területfejlesztési és önkormányzati finanszírozási rendszer jelentős mértékben átalakulhat. A központosított forráselosztási mechanizmusok, a vármegyei szintű dedikált keretek (mint a TOP Plusz utódai), valamint az önkormányzati adóbevételek megtartási és felhasználási szabályai gyökeresen megváltozhatnak – ennek részletei még nem ismertek.

Kockázatkezelési stratégia: A forrásdiverzifikáció és portfólió-szemlélet

Békéscsaba és térsége ezen strukturális bizonytalanságokra egy **aktív forrásdiverzifikációs modellel** és **portfólió-szemléletű tervezéssel** válaszol. Ennek lényege, hogy a fejlesztési elképzelések méretezése nem egyetlen dedikált pályázati konstrukcióra (pl. kizárólag a már döntő mértékben lekötött TOP Plusz keretre) korlátozódik, hanem a projektek jellege és megtérülési képessége alapján többcsatornás finanszírozási mix jön létre, melynek részét képezik:

- **Pénzügyileg önfenntartó és megtérülő beruházások:** Az olyan projekteknél, amelyek közvetlen energiaköltség-megtakarítást (pl. intézményi energetika, Smart Grid II, közvilágítás) vagy díjbevételt (pl. ipari csarnokok bérbeadása, smart parkolás, e-mobilitás) generálnak, a piaci, az ESCO és a kedvezményes hitelkonstrukciók élveznek elsőbbséget, függetlenítve a várost a mindenkori kormányzati támogatási rendszertől.

- **Tiszta társadalmi és környezeti hasznú beruházások:** A közvetlen pénzügyi megtérüléssel nem rendelkező fejlesztéseknél (pl. szociális és esélyegyenlőségi programok, köznevelési infrastruktúra, természetalapú csapadékvíz-visszatartás) a vissza nem térítendő európai uniós (kohéziós) és közvetlen brüsszeli források kerülnek fókuszba, felkészítve a projekteket az alternatív nemzetközi alapokhoz (pl. LIFE, Horizon Europe) való közvetlen benyújtásra is.

1.6.2. Rövid és középtávon reálisan elérhető támogatási formák (2021–2027)

A jelenleg futó programozási ciklus maradvány- és záróforrásai jelentik a legbiztosabb és azonnal mozgósítható forrásbázist a már előkészített, támogatási szerződéssel rendelkező, valamint a gyorsan megindítható pipeline projektek számára.

1. TOP Plusz (Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz)

Békéscsaba és térsége számára a dedikált „Fenntartható város forrásfelhasználási mód" keretében **16,772 milliárd Ft** forráskeret áll rendelkezésre, amelynek legalább 25%-át kötelezően térségi (kistelepülési) partnerségben megvalósuló projektekre kell fordítani.

- **ERFA (Európai Regionális Fejlesztési Alap) ág:**
  - *TOP_PLUSZ-1.1.1 (Prosperáló dimenzió):* Iparterületek és logisztikai infrastruktúra fejlesztése. Békéscsabán a Kétegyházi úti csarnoképítés (467 millió Ft), Újkígyóson a keleti ipartelepi csarnok (225 millió Ft) megvalósításának elsődleges bázisa.
  - *TOP_PLUSZ-1.3.2 (Zöldülő és Kiszolgáló dimenzió):* Aktív rekreációs terek, zöldinfrastruktúra és fenntartható városi mobilitás. Erre épül Békéscsaba belterületi vízrendezése (800 millió Ft), a Derkovits sori zöld folyosó (1,62 milliárd Ft), a városi kerékpárút-fejlesztés (1,76 milliárd Ft), valamint a Doboz-Békéscsaba kerékpáros kapcsolat (754 millió Ft).
  - *TOP_PLUSZ-3.4.1 (Megtartó dimenzió):* Humán infrastruktúra megújítása. Erre a forrásra támaszkodnak a belvárosi és lakótelepi iskolafejlesztések (Andrássy kollégium, Bartók szakgimnázium, Belvárosi Általános Iskola tanuszoda, Esély Pedagógiai Központ autista bővítése – összesen közel 1,2 milliárd Ft értékben), valamint a csorvási óvoda- és konyhatechnológiai fejlesztések (500 millió Ft).
- **ESZA+ (Európai Szociális Alap Plusz) ág:**
  - *TOP_PLUSZ-3.2.1 (Megtartó szoft dimenzió):* A hátrányos helyzetűek társadalmi integrációját és a városrészi humán közszolgáltatások fejlesztését célzó szoft programok. A városrész egy nagyléptékű felzárkóztató programot indít el ebből a keretből (TOP_PLUSZ-3.2.1-23-BC1-2025-00002), amely számtalan egyedi integrációs akciót foglal magában 2029-ig.

2. KEHOP Plusz (Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program Plusz)

A zöldülő portfólió nagyléptékű, rendszerszintű energetikai és klímaadaptációs projektjeinek kulcsforrása – azonban az önkormányzatok fő kedvezményezettként való megjelenése nem minden esetben lehetséges.

- *Önkormányzati és intézményi energetika:* Az önkormányzati épületek mélyfelújítása, hőszivattyús fűtéskorszerűsítése és napelemes rendszerek telepítése (indikatív beruházási igény: 8–10 milliárd Ft) elviekben a KEHOP Plusz épületenergetikai prioritásaiból finanszírozható.
- *Megújuló energiaforrások térségi integrációja:* A békéscsabai geotermikus fűtési rendszer II. üteme (10–15 milliárd Ft) és a térségi napelemes kapacitások bővítése (3–5 milliárd Ft) a KEHOP Plusz tiszta energia prioritásához illeszthető.

- *Vízgazdálkodás és árvízvédelem:* Az Élővíz-csatorna térségi rekonstrukciója és az aszályelleni természetközeli vízmegtartó rendszerek (4–6 milliárd Ft) a KEHOP Plusz klímaadaptációs és vízgazdálkodási kereteiből támogathatók.

3. DIMOP Plusz (Digitális Megújulás Operatív Program Plusz)

A Digitális Átállási Akciótervben (DiA) rögzített smart city és adatalapú városüzemeltetési fejlesztések fontos finanszírozási csatornája.

- *Okos városüzemeltetés és adatinfrastruktúra:* Az Új-Térségi Útüzemeltetési Rendszer (UTU) adatplatformja, az okos parkolás és a szenzoros közterületi hálózatok kifejezetten a DIMOP Plusz kistelepülési és önkormányzati digitalizációs intézkedései alá tartoznak.
- *Digitális felzárkóztatás:* A kistelepülési IKT-infrastruktúra megújítása és a lakossági digitális kompetenciafejlesztés (Okos Falu program) szintén ebből a keretből pályázható meg.

4. GINOP Plusz (Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program Plusz)

A prosperáló portfólió kiegészítő, kifejezetten a vállalkozói szektort célzó forrása – a gyakorlatban korlátozott pályázati lehetőségekkel.

- *Vállalkozásfejlesztés és technológiaváltás:* Az önkormányzati tulajdonú gazdasági társaságok (pl. Városfejlesztési Nkft., Vagyonkezelő Zrt.) és a helyi KKV-k technológiai megújulása, valamint a szakképzési centrumok munkaerőpiaci programjai finanszírozhatók innen.

1.6.3. Középtávú kitekintés: A 2028–2034-es EU-s költségvetési ciklus lehetséges támogatási formái

A 2027 utáni időszakban az Európai Unió kohéziós politikája várhatóan még erőteljesebben mozdul el a **teljesítményalapú, eredményvezérelt és pénzügyileg fenntartható finanszírozás** irányába. A vissza nem térítendő támogatások aránya csökkenni fog, miközben felértékelődnek a kombinált (blended) és a visszatérítendő pénzügyi eszközök.

1. Az ikerátállás (Zöld és Digitális) integrált támogatási programjai

A következő ciklus várhatóan egyetlen, egységes keretbe fogja integrálni a dekarbonizációs és a digitalizációs fejlesztéseket.

- *Térségi Smart Energy és Klímaadaptációs Alapok (KEHOP Plusz utóda):* Az energiatárolást, a decentralizált okos hálózatokat (Smart Grid) és a megújuló energiákat (geotermia, biomassza, napenergia) tömörítő komplex beruházások kapnak majd prioritást.
- *Digitális Kohéziós és Önkormányzati Adat Alapok (DIMOP Plusz utóda):* Az adatalapú városüzemeltetési rendszerek és az igényvezérelt térségi közszolgáltatások (pl. térségi mobilitási platformok) támogatása.

2. Területi és térségi integrált alapok (TOP Plusz utóda)

A fenntartható városfejlesztési stratégiák (FVS) megvalósítására szolgáló dedikált térségi kereteket az Európai Bizottság várhatóan fenntartja, de a források lehívását közvetlenül mérhető fenntarthatósági és ÜHG-csökkentési indikátorok teljesítéséhez köti.

- A források egy része **Városfejlesztési Alapok** formájában fog megjelenni, ahol az önkormányzatok kedvezményes tőkét vagy garanciát kapnak, amelyet piaci forrásokkal és magántőkével kell kiegészíteniük (blended modellek).

3. Közvetlen brüsszeli irányítású források

Békéscsabának fel kell készülnie a közvetlenül az Európai Bizottsághoz benyújtandó, magas hozzáadott értékű pályázatokra, amelyek függetlenek a hazai intézményrendszertől és kormányzati allokációktól.

- **LIFE Program:** A zöld-kék infrastruktúra fejlesztése, a térségi vízmegtartó esőkert-rendszerek kiépítése és a biodiverzitás-védelmi programok (pl. az Élővíz-csatorna ökológiai megújítása) sikerrel pályázhatnak a LIFE környezetvédelmi ágán.
- **Horizon Europe:** A Smart Grid II projekt, a decentralizált energiatároló StoreMore rendszer és az energiaközösségi pilotok kutatás-fejlesztési és innovációs pillérei közvetlenül finanszírozhatók az EU legjelentősebb K+F programjából.
- **Modernisation Fund:** Az energetikai rendszerek dekarbonizációját szolgáló nagyléptékű beruházások (geotermia bővítése, távhő hálózatos zöldítése) közvetlen, nagy intenzitású uniós forrása.
- **Innovation Fund:** A biomassza energetikai hasznosítását célzó, valamint a körforgásos gazdasági és hulladékgazdálkodási innovatív beruházások (pl. komposztáló és STKH biomassza-fejlesztések) számára nyújt közvetlen forrást.

1.6.4. Alternatív, piaci és együttműködésen alapuló finanszírozási megoldások

Békéscsaba és cégei (Vagyonkezelő Zrt., Városfejlesztési Nkft., Városgazdálkodási Kft., Smart Menedzsment Kft.) a pénzügyi önállóság és a fenntartható gazdálkodás jegyében szisztematikusan beépítik az alábbi alternatív finanszírozási modelleket:

1. ESCO (Energy Service Company) konstrukciók

Az ESCO modell lényege, hogy egy professzionális energetikai szolgáltató (vagy maga az önkormányzat által alapított **Békéscsaba Energia ESCO Kft.**) saját forrásból vagy hitelből megvalósítja az energiahatékonysági fejlesztést (pl. hőszigetelés, nyílászárócsere, fűtéskorszerűsítés, LED-es közvilágítás), és a beruházás költségeit a megrendelő (intézmény, önkormányzat) a számlákon jelentkező **garantált energiaköltség-megtakarításból** fizeti vissza a futamidő alatt.

- *Alkalmazási terület Békéscsabán:* Közvilágítás korszerűsítése (1–2 milliárd Ft), önkormányzati és intézményi épületek energetikai korszerűsítése (8–10 milliárd Ft), meglévő távvezérelt hőközpontok modernizációja.
- *Előnye:* Nem terheli az önkormányzat adósságkorlátját, a beruházás azonnali rezsicsökkentést eredményez, és a technológiai kockázatot a szolgáltató viseli.

2. Zöld és fenntarthatósági kötvények kibocsátása

Olyan adósságalapú finanszírozási eszközök, amelyek bevételeit az önkormányzat vagy holdingvállalata kizárólag szigorúan meghatározott zöld, fenntartható vagy társadalmi célokat szolgáló projektekre fordíthatja, nemzetközi sztenderdek alapján.

- *Alkalmazási terület Békéscsabán:* Geotermikus energiahasznosítás bővítése (10–15 milliárd Ft), smart mobilitás és az e-busz flotta elektrifikációja, valamint bérlakás- és fecskeház-építési programok.
- *Előnye:* Rendkívül kedvező, fix kamatozású, hosszú lejáratú piaci forráshoz juttatja a várost, miközben javítja a település nemzetközi és hazai hitelminősítését, befektetővonzó képességét.

3. Nemzetközi és hazai fejlesztési bankok közvetlen hitelei

A fejlesztési bankok hosszú lejáratú, kedvezményes kamatozású, egyedi türelmi időkkel rendelkező hiteleket és garanciaprogramokat nyújtanak önkormányzati infrastruktúra-beruházásokhoz.

- **Európai Beruházási Bank (EIB):** Közvetlen, nagyléptékű hitelek (pl. a geotermia, az intermodális logisztikai terminál és a repülőtér-fejlesztés finanszírozásához), valamint ingyenes szakmai-technikai előkészítő támogatások (ELENA program az energetikai projektek előkészítésére).
- **Magyar Fejlesztési Bank (MFB) és MFB Csoport:** Kedvezményes önkormányzati és vállalkozási hitelprogramok az energetikai megújuláshoz és a kkv-inkubációs infrastruktúra (Szigligeti utcai irodaház) fejlesztéséhez.

4. Köz- és magánszféra partnerség (PPP) és koncessziós modellek

A PPP és a koncessziós szerződések keretében a magánbefektető vállalja a fejlesztés tervezését, finanszírozását, megépítését és hosszú távú (pl. 15–25 éves) üzemeltetését, míg az önkormányzat rendelkezésre állási díjat fizet, vagy átengedi a szolgáltatási díjak beszedésének jogát.

- *Alkalmazási terület Békéscsabán:* Elektromos autótöltő-hálózat kiépítése és üzemeltetése, smart parkolóházak és belvárosi fizetős parkolási rendszerek működtetése, valamint okos városüzemeltetési szoftverek és közterületi okos bútorok üzemeltetése.
- *Előnye:* Koncentrálja a magánszektor tőkéjét és innovációs képességét, minimalizálva az önkormányzati CAPEX és működtetési kockázatokat.

5. On-bill financing és energiaközösségi modellek

Olyan innovatív finanszírozási forma, ahol a megújulóenergetikai beruházások (pl. lakossági vagy intézményi napelemek, mikrohálózati elemek) költségeit a fogyasztók közvetlenül az energiaszámlán keresztül, részletekben fizetik vissza. Az **energiaközösségek** létrehozásával az önkormányzati intézmények, a lakosság és a helyi vállalkozások közösen termelnek, tárolnak és osztanak meg villamos energiát.

- *Alkalmazási terület Békéscsabán:* Intézményi és lakossági napelemes kapacitások és a Smart Grid II összekapcsolása, az energiaközösségi pilotok megvalósítása.

1.6.5. Integrált Finanszírozási Mátrix beavatkozástípusonként

Az alábbi táblázat rendszerezi Békéscsaba és térsége fejlesztési beavatkozásainak komplex finanszírozási szerkezetét, összekapcsolva az FVS/ZÁF/DiA portfóliókat a rövid- és középtávú, valamint a 2027 utáni és alternatív forrásokkal. A rövid távú források esetében a releváns programok abban az esetben is feltüntetésre kerülnek, amennyiben jelen tudásunk szerint már nincs gyakorlati lehetőség támogatási kérelem benyújtására.

Fejlesztési portfólió / Beavatkozás típusa	Rövid távú forrás (2021–2027)	Közép- és hosszú távú forrás (2028–2034)	Alternatív / Piaci finanszírozási eszköz	Jellemző megtérülési típus és pénzügyi kockázat	Önkormányzati önerő becsült aránya
Intézményi energetika (épületfelújítások, fűtési rendszerek zöldítése)	KEHOP Plusz, TOP Plusz	Önkormányzati és térségi zöld alapok, hazai zöld programok	ESCO, kedvezményes zöld hitel (MFB)	Életcikluson belül megtérülő; alacsony kockázat	10% – 20%
Geotermikus fejlesztések (kutak fúrása, vezetékhálózat és hőközpontok)	KEHOP Plusz, Modernizációs Alap	Modernizációs Alap, EIB, hazai energetikai programok	Zöld kötvény, EIB projektfinanszírozási hitel	Életcikluson túl megtérülő (hosszú); közepes műszaki kockázat	10% – 15%
Napelemes rendszerek és Smart Grid II	KEHOP Plusz, TOP Plusz, DIMOP Plusz	Energiaközösségi programok, közvetlen EU innovációs alapok (Horizon)	Energiaközösségi modell, On-bill financing, zöld hitel	Közvetlenül megtérülő; alacsony kockázat	5% – 10%
Közvilágítás korszerűsítése (LED csere, okos vezérlés)	TOP Plusz	Önkormányzati fejlesztési programok, utódalapok	ESCO konstrukció, szállítói finanszírozás	Gyorsan megtérülő (3-5 év); alacsony kockázat	0% – 10%
Vízmegtartás, csapadékvíz-kezelés (tájrekonstrukció, záportározók)	KEHOP Plusz, LIFE, Interreg	Hazai vízgazdálkodási programok, LIFE program	Közösségi támogatások, zöld alapok	Pénzügyileg nem megtérülő (társadalmi haszon); alacsony kockázat	5% – 10%
Zöld-kék infrastruktúra, közparkok (Élővíz-csatorna zöldítése)	TOP Plusz, LIFE	Hazai zöld infrastruktúra programok, LIFE, Interreg	Szponzoráció, vállalkozói CSR alapok	Pénzügyileg nem megtérülő (társadalmi haszon); alacsony kockázat	5% – 10%
IKT és adatalapú városüzemeltetés (UTU platform, szenzorhálózatok)	DIMOP Plusz, TOP Plusz	Közvetlen uniós digitális alapok, DIMOP Plusz utóda	PPP konstrukció, szoftver mint szolgáltatás (SaaS)	Közvetett gazdasági megtakarítás (OPEX csökkenés); közepes technológiai kockázat	10% – 20%
Gazdasági és logisztikai infrastruktúra (csarnokok, terminál, repülőtér)	TOP Plusz, GINOP Plusz	TOP Plusz utódprogramok, hazai gazdaság-fejlesztési források	Magántőke bevonása, bérleti konstrukciók, piaci bankhitel	Pénzügyileg önfenntartó és profitábilis; közepes piaci kockázat	10% – 15%

Fejlesztési portfólió / Beavatkozás típusa	Rövid távú forrás (2021–2027)	Közép- és hosszú távú forrás (2028–2034)	Alternatív / Piaci finanszírozási eszköz	Jellemző megtérülési típus és pénzügyi kockázat	Önkormányzati önerő becsült aránya
Humán és esélyegyenlőségi infrastruktúra (iskolák, kórház, szociális terek)	TOP Plusz, EFOP Plusz	TOP Plusz utódprogramok, hazai humán alapok	Társadalmi hatású kötvények	Pénzügyileg nem megtérülő (tiszta társadalmi jólét); alacsony kockázat	0% – 10%
Bérlakás- és fecskeház-program	TOP Plusz	TOP Plusz utódprogramok, nemzeti lakásprogramok	Lakásalapok, zöld hitel, bérleti díj alapú önfinanszírozás	Részben önfinanszírozó (szociális bérleti díjak); alacsony kockázat	10% – 20%
Térségi fenntartható mobilitás (útfelújítások, kerékpárutak)	TOP Plusz, CEF	Fenntartható mobilitási programok, CEF (Connecting Europe Facility)	PPP, koncessziós és üzemeltetési szerződések	Pénzügyileg nem megtérülő; alacsony kockázat	5% – 10%
Biomassza és körforgásos gazdaság (komposztáló, zöldhulladék-kezelő)	KEHOP Plusz, GINOP Plusz	Hazai körforgásos gazdasági programok, Innovation Fund	Magántőke, vegyesvállalati konstrukciók (JV)	Részben megtérülő; Közepes technológiai kockázat	10% – 20%

1.6.6 Következtetések a várostérség számára

Békéscsaba és várostérsége számára az FVS megvalósítása során a legfőbb pénzügyi szükségszerűség a **hagyományos támogatás-orientált szemléletre fókuszál**, de emellett egy modern, vegyes finanszírozású (blended) és kockázatmegosztó modell bevezetésének lehetőségét is szem előtt kell tartani.

A vissza nem térítendő európai uniós és hazai források továbbra is elengedhetetlenek a nem-megtérülő társadalmi-humán és zöldfelületi beruházásoknál, azonban az energiahatékonysági, megújulóenergetikai, logisztikai és smart city projekteknél szisztematikusan alkalmazni kell az ESCO, a hitel, a kötvény és a PPP konstrukciókat. Ez a komplex, többcsatornás finanszírozási architektúra garantálja, hogy a várostérség sikeresen alkalmazkodjon a 2027 utáni és a változó hazai szabályozási környezethez, megvalósítva a teljes energetikai és digitális szuverenitást, miközben folyamatosan javítja lakóinak életminőségét és a helyi gazdaság versenyképességét.

2. Kvantitatív elemzés portfólió szinten

A kvantitatív elemzés stratégiai szerepe az FVS üzleti modelljében

A kvantitatív elemzés nem csupán statisztikai adatszolgáltatási kötelezettség, hanem a pénzügyi fenntarthatóság és a hatékony forráskombináció megkerülhetetlen stratégiai eszköze a tervezési folyamat során. Szakmai alapvetés, hogy a mérés nem opció, hanem a reziliencia menedzsmentjének alapfeltétele: a számszerűsítés teszi lehetővé a településfejlesztési vízió és a pénzügyi realitások közötti koherencia megteremtését.

A stratégiai menedzsment ciklusban a kvantitatív megalapozottság biztosítja a „reziliens város" koncepciójának objektív nyomon követését. Ez a keretrendszer teszi mérhetővé a prosperáló, zöldülő, digitális és megtartó dimenziók haladását, valamint a kiszolgáló város kritériumait, amely a forrásdokumentumok értelmében a takarékos területfelhasználás, a táji adottságokhoz való igazodás és a szigorú műszaki elvárások teljesítésének garanciája. A módszertani precizitás célja, hogy a városfejlesztés elszakadjon a szigetszerű, ad-hoc beavatkozásoktól, és adatokkal alátámasztott, rendszerszintű pályára állítsa a várostérséget.

A kvantitatív elemzés hármas dimenziója

A fenntartható városfejlesztés komplexitása megköveteli a hagyományos, kizárólag pénzügyi szemléleten túlmutató, holisztikus értékelési keretrendszer alkalmazását. Békéscsaba üzleti modellje három, egymással szoros szinergiában lévő pilléren nyugszik:

1. **Pénzügyi mutatók:** A modell szintetizálja a beruházási (**CAPEX**) és a hosszú távú működési (**OPEX**) költségeket. A bevételek, a nettó jelenérték (**NPV**) és a megtérülési mutatók (**ROI**) együttes vizsgálata igazolja a forrásfelhasználás hatékonyságát és a projektek pénzügyi életképességét.

2. **Környezeti mutatók:** A dekarbonizációs hatás (**tCO2e/év**) mérése a „zöldülő portfólió" és a **zöld átállási menetrend** sarokköve. Ez a dimenzió számszerűsíti a klímasemlegességi célokhoz való hozzájárulást és az ökológiai lábnyom tényleges csökkenését.

3. **Társadalmi mutatók (SROI):** A módszertan innovációja a társadalmi megtérülés (**Social Return on Investment**) számítása, amely a monetizált társadalmi haszon (pl. egészségügyi állapot javulása, esélyegyenlőség) és a ráfordítások hányadosaként határozza meg a fejlesztés értékét.

Összességében ez a hármas elemzési keretrendszer teszi lehetővé az integrált projektek valódi hozzáadott értékének kimutatását. A módszertan lényege, hogy a szinergiák révén az elemek együttműködése magasabb eredményt produkál, mint azok egyszerű összege. Ez a modell mutatja ki objektíven, ha például egy energetikai korszerűsítés (zöldülő dimenzió) és egy kapcsolódó közösségi tér fejlesztése (megtartó dimenzió) együttesen kedvezőbb megtérülési mutatókat és városi rezilienciát eredményez, mintha a beavatkozások külön-külön valósulnának meg.

Az előkészítettségi szint és az adatmélység összefüggései

A stratégiai tervezés standard sajátossága, hogy a számszerűsítés mélysége a projektciklus aktuális fázisának függvénye. Az adatok jelenlegi differenciáltsága nem módszertani hiányosság, hanem az agilis, portfólió-szemléletű tervezés eredménye.

Projekt fázisa	Adatmélység és módszertani tartalom
Pipeline ötletek (Koncepcionális fázis)	Elsősorban kvalitatív értékelés, az **adaptív forgatókönyvek** és a fenntarthatósági irányok rögzítése, becsült keretszámok.
Előkészített projektek	Részletes műszaki paraméterek, mérnöki költségbecslések és **számszerűsített indikátor-vállalások**.

A jelenlegi szakaszban rögzített adatkorlátok a projektfejlesztési folyamat előrehaladtával, a konkrét mérföldkövek elérésével párhuzamosan szűnnek meg, biztosítva a stratégia „élő dokumentum" jellegét, előirányozva a rendszeres felülvizsgálatot.

3. Intézményi és működési modell

A Békéscsabai járás várostérségi szintű, integrált fejlesztési programjainak sikeres megvalósítása és fenntartható üzemeltetése megköveteli a döntéshozatali, koordinációs és végrehajtási folyamatok egyértelmű, hatékony és bürokráciamentes szervezeti keretbe foglalását. Békéscsaba és a nyolc szomszédos szatellittelepülés partnerségen alapuló együttműködése a gyakorlatban jól működik. Jelen fejezetben az az intézményi struktúra és irányítási modell kerül bemutatásra, amely biztosítja a stratégiai és az operatív szintek zökkenőmentes kapcsolatát.

3.1. A projektportfólió kezeléséért felelős intézményi struktúra

Integrált és rugalmas projektmenedzsment-filozófia

A zöld és digitális átmenetet is magában foglaló, öt fókuszterületi portfólió menedzselése során **Békéscsaba MJV Önkormányzata határozottan elveti azt a megközelítést, amely a projektmenedzsmentet öt különálló, elszigetelt szervezeti egységre vagy részre bontaná le**. A helyi szakmai és politikai álláspont szerint egy ilyen széttagolt struktúra fenntartásának **nincs valós szakmai hozzáadott értéke**, sőt, az párhuzamos feladatellátást, koordinációs zavarokat, valamint túlzott adminisztrációt és felesleges bürokráciát eredményezne.

Ehelyett Békéscsaba és térsége egy **egységes, átfogó és rendkívül rugalmas projektmenedzsment-rendszert** alkalmaz. Ebben az integrált struktúrában az egyes projektek, a szatellittelepülési igények és az ágazati (zöld, digitális, humán, műszaki) szempontok összehangoltan, egymást erősítve jelennek meg.

A meglévő, a gyakorlatban már bizonyított struktúra továbbvitelével a rendszer kettős tagozódásra épül:

1. **Stratégiai és politikai szintű koordináció:** Ezt a Településegyüttes Fejlesztési Bizottság, valamint a Közgyűlés szakbizottságai látják el, biztosítva a várostérségi konszenzust és a legitim döntéshozatalt.
2. **Operatív és projektfejlesztési szint:** A konkrét műszaki, üzleti, pénzügyi előkészítési és lebonyolítási feladatokat a **Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.** mint központi városfejlesztési szervezet végzi, szoros együttműködésben a békéscsabai Polgármesteri Hivatal Stratégiai és Fejlesztési Osztályával (STRAFO) – projektek előkészítése és megvalósítása mindkét egységnél történik.

Ez a centralizált, de rugalmas operatív háttér garantálja az erőforrások mérethatékony kihasználását, a szakmai kompetenciák koncentrálását, valamint a portfóliók közötti szinergiák azonnali kiaknázását.

Az alábbi táblázatok dimenziónként rendszerezik a projektportfólió kezeléséért felelős intézményi struktúra egyes funkcióit és felelős szervezeteit:

Prosperáló portfólió	
Funkciók	**Felelősök / Egységek**
Projektportfólió menedzser, menedzsment team	• Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft. ügyvezetője és kijelölt projektmenedzserei
Projektgazdák és felelős osztályok	• Békéscsaba Polgármesteri Hivatal Stratégiai és Fejlesztési Osztálya (STRAFO) • Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft. • Szatellittelepülések érintett hivatali egységei
A portfólióért vezetői szinten felelős testület	• Békéscsaba polgármestere • Békéscsaba gazdaságfejlesztésért felelős alpolgármestere • Békéscsaba, Pénzügyi, Tulajdonosi és Ügyrendi Bizottság elnöke
Döntéshozatali struktúra	• Településegyüttes Fejlesztési Bizottság • Békéscsaba MJV Közgyűlése • Békéscsaba Városüzemeltetési, Fejlesztési és Zöld Bizottsága • Szatellittelepülések képviselő-testületei
Stakeholder fórumok, lakossági konzultációk	• Békés Vármegyei Kereskedelmi és Iparkamara (BMKIK) • Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Békés Vármegyei Igazgatósága • Békéscsabai Turisztikai Egyesület és a Munkácsy Negyed kulturális szereplői.

Zöldülő portfólió	
Funkciók	**Felelősök / Egységek**
Projektportfólió menedzser, menedzsment team	• Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft. ügyvezetője és ökomenedzsere • A Békéscsaba Energia ESCO Kft. energetikai szakértői csapata
Projektgazdák és felelős osztályok	• Békéscsaba Polgármesteri Hivatal Stratégiai és Fejlesztési Osztálya (STRAFO) • Békéscsaba Polgármesteri Hivatal Városüzemeltetési Osztálya • Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft. • Békéscsaba Energia ESCO Kft. • Szatellittelepülések érintett hivatali egységei

A portfólióért vezetői szinten felelős testület	• Békéscsaba polgármestere • Békéscsaba gazdaságfejlesztésért és városüzemeltetésért felelős alpolgármestere • Békéscsaba, Városüzemeltetési, Fejlesztési és Zöld Bizottság elnöke
Döntéshozatali struktúra	• Településegyüttes Fejlesztési Bizottság • Békéscsaba MJV Közgyűlése • Békéscsaba, Városüzemeltetési, Fejlesztési és Zöld Bizottság • Szatellittelepülések képviselő-testületei
Stakeholder fórumok, lakossági konzultációk	• Zöld Átállás Tematikus Munkacsoport (szakmai műhely) • Körös-vidéki Vízügyi Igazgatóság (KÖVIZIG) és Alföldvíz Zrt. szakmai fórumai • DAREH Bázis Nonprofit Zrt. (hulladékgazdálkodási egyeztetések) • Környezetvédő civil szervezetek (pl. Körösök Völgye Natúrpark Egyesület) és lakossági zöldfórumok

---

Digitális portfólió

Funkciók	Felelősök / Egységek
Projektportfólió menedzser, menedzsment team	• Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft. ügyvezetője és kijelölt projektmenedzserei • A Békéscsaba Smart Menedzsment Kft. adatmenedzserei és rendszerintegrátorai • Békéscsaba, Polgármesteri Hivatal Jogi, Igazgatási és Humánpolitikai Osztály, Számítástechnikai Csoportjának vezetője
Projektgazdák és felelős osztályok	• Békéscsaba, Polgármesteri Hivatal Jogi, Igazgatási és Humánpolitikai Osztálya (Számítástechnikai Csoport) • Békéscsaba, Polgármesteri Hivatal Stratégiai és Fejlesztési Osztálya (STRAFO) • Békéscsaba Smart Menedzsment Kft. • Szatellittelepülések érintett hivatali egységei
A portfólióért vezetői szinten felelős testület	• Békéscsaba polgármestere • az IKT-fejlesztésekért felelős alpolgármester • Békéscsaba, Pénzügyi, Tulajdonosi és Ügyrendi Bizottság elnöke

Döntéshozatali struktúra	• Településegyüttes Fejlesztési Bizottság • Békéscsaba MJV Közgyűlése • Digitális Átállás Munkacsoport (szakmai és hivatali képviselőkkel) • Szatellittelepülések képviselő-testületei
Stakeholder fórumok, lakossági konzultációk	• Szerződéses IKT- és smart city fejlesztő partnervállalkozások fórumai • Gál Ferenc Egyetem Gazdasági Karának digitális műhelyei • Csaba Kártya felhasználói és lakossági e-közigazgatási visszacsatolások.

Megtartó portfólió

Funkciók	Felelősök / Egységek
Projektportfólió menedzser, menedzsment team	• Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft. ügyvezetője és kijelölt projektmenedzserei • A Békéscsabai Polgármesteri Hivatal Szociálpolitikai Osztályának szakértői
Projektgazdák és felelős osztályok	• Békéscsaba, Polgármesteri Hivatal Szociálpolitikai Osztálya (Szociális és Egészségügyi Csoport) • Békéscsaba, Polgármesteri Hivatal Oktatási, Közművelődési és Sport Osztálya • Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft. • Békéscsabai Tankerületi Központ (iskolai beruházásoknál) • Békés Megyei Központi Kórház Réthy Pál Tagkórháza • Békéscsabai Vagyonkezelő Zrt. (önkormányzati bérlakás-gazdálkodás) • Szatellittelepülések érintett hivatali egységei
A portfólióért vezetői szinten felelős testület	• Békéscsaba polgármestere • a humán szolgáltatásokért felelős alpolgármester • Idősügyi, Szociális és Esélyteremtési Bizottság elnöke
Döntéshozatali struktúra	• Településegyüttes Fejlesztési Bizottság • Békéscsaba MJV Közgyűlése • Békéscsaba, Idősügyi, Szociális és Esélyteremtési Bizottság • Békéscsaba, Kulturális, Köznevelési, Ifjúsági és Sportbizottság

	• Szatellittelepülések képviselő-testületei
Stakeholder fórumok, lakossági konzultációk	• Humán Közszolgáltatások Munkacsoport rendszeres egyeztetései • Békéscsabai Kistérségi Egyesített Szociális Központ (BKESZK) szakmai egyeztetései • Szociális, felzárkózási és antiszegregációs civil szervezetek fórumai (pl. Egyensúly AE Egyesület, Magyar Máltai Szeretetszolgálat) • Iskolai intézményi tanácsok, szülői munkaközösségek és diákönkormányzati konzultációk

Kiszolgáló portfólió

Funkciók	Felelősök / Egységek
Projektportfólió menedzser, menedzsment team	• Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft. ügyvezetője és kijelölt projektmenedzserei • A Békéscsabai Városgazdálkodási Kft. műszaki igazgatója és munkatársai
Projektgazdák és felelős osztályok	• Békéscsaba, Polgármesteri Hivatal Beruházási Csoportja • Békéscsaba, Polgármesteri Hivatal Vagyonkezelési Csoportja • Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft. • Békéscsabai Városgazdálkodási Kft. • Magyar Közút Nonprofit Zrt. • Szatellittelepülések érintett hivatali egységei
A portfólióért vezetői szinten felelős testület	• Békéscsaba polgármestere • Békéscsaba városüzemeltetésért és beruházásokért felelős alpolgármestere • Békéscsaba, Városüzemeltetési, Fejlesztési és Zöld Bizottság elnöke.
Döntéshozatali struktúra	• Településegyüttes Fejlesztési Bizottság • Békéscsaba MJV Közgyűlése • Békéscsaba, Városüzemeltetési, Fejlesztési és Zöld Bizottsága • Szatellittelepülések képviselő-testületei
Stakeholder fórumok, lakossági konzultációk	• Útburkolat- és víziközmű-fejlesztési lakossági fórumok • Kerékpáros és más mikromobilitási civil szervezetek kerekasztala

• Térségi közlekedésszervezési egyeztetések (pl. a MÁV Zrt. bevonásával).

3.2. Városi governance struktúra az öt portfólió közös kezelésére

A Településegyüttes Fejlesztési Bizottság gyakorlati működése

Békéscsaba és térsége FVS-ének egyik legfőbb módszertani újdonsága a **Településegyüttes Fejlesztési Bizottság** formális megalakítása és működtetése, amely a 2021–2027-es európai uniós programozási ciklus teljes időtartamára jött létre. A Bizottság működésének részletes szabályait és eljárásrendjét a tagok által 2022. január 18-án egyhangúlag elfogadott **Szervezeti és Működési Szabályzat (SZMSZ)** rögzíti.

A Bizottság nem csupán egy adminisztratív egyeztető fórum, hanem a várostérségi fejlesztések **legfőbb politikai és stratégiai döntéshozó szerve**, amely a gyakorlatban is rendkívül sikeresen és hatékonyan tölti be funkcióját, amit jól jellemeznek a következők:

- **Rendszeres ülések és magas reprezentáció:** A bizottsági üléseket jellemzően **Békéscsabán, a várostérség természetes központjában tartják**. Az üléseken a szatellittelepülések polgármesterei **szinte teljes létszámban, személyesen megjelennek**, ami magas szintű elkötelezettséget mutat. A településeket az üléseken jellemzően a **polgármester és a jegyző együttesen képviseli**, míg a nagyobb települések esetében (pl. Csorvás, Újkígyós) kiegészítő szakmai-műszaki munkatársak is aktívan bekapcsolódnak a munkába. Amennyiben helyettesítésre van szükség, a települést az alpolgármester képviseli, de ez ritkán fordul elő. Az ülések szakmaiságát releváns esetben meghívott **külső szakértők** (tervezők, jogászok, pénzügyi tanácsadók) is erősítik.
- **Aktív, konstruktív és kompromisszumkész attitűd:** A résztvevő polgármesterek és képviselők között kiváló az együttműködési hajlandóság. A tagok **tudnak és akarnak is kompromisszumra jutni**, képesek felülemelkedni a pontszerű lokális érdekeken, és képesek **közös térségi célok érdekében együttműködni**. Ennek köszönhető, hogy a TVP térségi forráskeretének felosztásáról és a prioritásokról mindig konszenzusos, többségi döntések születnek.
- **Szakmai és adminisztratív háttértámogatás:** A Bizottság operatív, titkári és koordinációs feladatait teljes egészében a **Békéscsabai Városfejlesztési Nonprofit Kft.** látja el. A Kft. gyűjti össze a fejlesztési igényeket, készíti elő a szakmai háttéranyagokat, küldi ki a meghívókat, és vezeti a jelenléti íveket. Az ülésekről a Kft. **10 napon belül részletes emlékeztetőt** készít, amelyet megküld a tagoknak. A szatellittelepüléseknek az emlékeztető kézhezvételétől számítva **5 nap áll rendelkezésükre**, hogy jelezzék esetleges módosítási javaslataikat, mielőtt a határozatok véglegessé válnak.

Az előrehaladás külső korlátai és kockázatai

Bár a várostérségi együttműködés és a döntéshozatali struktúra példaértékűen működik, a projektek fizikai és pénzügyi előrehaladási sebességével kapcsolatban időről időre felmerülnek lassulások és adminisztratív problémák.

Fontos rögzíteni, hogy **ezek a késedelmek egyetlen esetben sem a várostérségi települések együttműködési hajlandóságára, konfliktusaira vagy a belső menedzsment hiányosságaira**

vezethetők vissza. A lassulások mögött kivétel nélkül olyan, **a városon és a térségen teljesen kívül álló intézményi, szabályozási és bürokráciát érintő tényezők állnak**, amelyekre a helyi szereplőknek (az önkormányzatoknak és a Békéscsabai Városfejlesztési NKft.-nek) nincs érdemi ráhatásuk. Ilyen külső gátló tényezők:

- A központi szabályozási és szakpolitikai környezet gyakori, nehezen kalkulálható változásai.
- Az állami és irányító hatósági szintek elhúzódó jóváhagyási és ellenőrzési folyamatai (pl. mérföldkövek és kifizetések lassú adminisztrációja).
- A hazai építőipari piac és a közbeszerzési folyamatok globális gazdasági hatásokból (infláció, alapanyaghiány) adódó bizonytalanságai, amelyek a tervezési fázisból a kivitelezési fázisba történő átlépést lassítják.

A meglévő irányítási struktúra továbbvitele és megerősítése

A békéscsabai várostérség egyértelmű szakmai álláspontja, hogy **a jelenlegi irányítási és működési rendszer alapvetően már most is az elvárt integrált logika szerint működik**, így azt teljes mértékben tovább kell vinni, és nem szabad újabb, mesterséges, párhuzamos struktúrákkal széttagolni:

- A **Településegyüttes Fejlesztési Bizottság** tökéletesen biztosítja a magas szintű stratégiai és politikai együttműködést a polgármesterek között.
- A **Békéscsabai Városfejlesztési NKft.** mint professzionális, dedikált szervezet pedig hibátlanul ellátja a komplex, szakágakon átívelő operatív és projektfejlesztési feladatokat az egész járásban.

A meglévő rendszer fenntartása és organikus fejlesztése biztosítja a leghatékonyabban, hogy az FVS-ben megfogalmazott szerteágazó célok bürokráciamentesen és sikeresen valósuljanak meg.